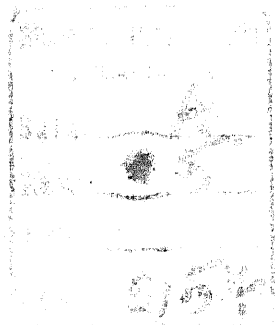
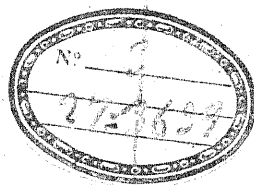

71

21.a.6.

9-

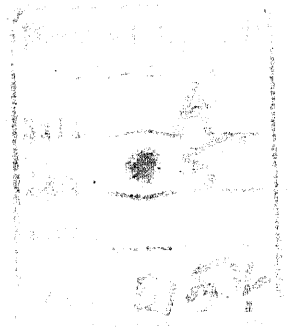
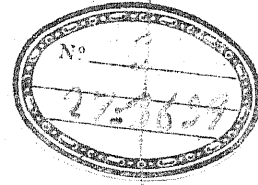
3
26-193

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

71

21. a. 6.

9-

3
26-193

La compagnia de' libri de' granada. B. R. 3604

OPVS AVREVM,
ORNATVM OMNI
LAPIDE PRETIOSO

SINGVLARI,

NOVISSIMÈ EDITVM, ATQVE
diligentissimè à pluribus erroribus emendatum,

Super Euangelijs totius anni, secundum vsum Romanæ Curie,
& Ordinis Fratrum Prædicatorum.

CVM OCTO MILLE DVBIIS, TAM IN PRIMA,
quàm in secunda Parte huius operis exactissimè declaratis,
ac sensu quadruplici Sacre Scripturae.

AVTHORE FRATRE ANTONIO DE GISLANDIS
de Iaueno, Ordinis Prædicatorum.

CVM INDICE LOCVPLETISSIMO DVBIORVM.

VENETIIS.

Ex Vnitorum Societate. M. D. LXXXV.

DECLARATIO SUPER HOC OPERE

IN DVBIIS SACRORVM

Euangeliorum inueniendis.

VT FACILIVS quærenti solutionem alicuius dubij occurrat, quod optat, in hac tabula ponentur solum aliquæ dictiones principales, circa quas proponuntur plura dubia, vel etiã quando declaratur quid significat talis dictio. Ita tamen quod omnia dubia occurrentia circa materiam talis dictionis, ibi sub eadem dictione inuenies: verbi gratia, sub hac dictione Eucharistia continebuntur omnia dubia, quæ possunt occurrere circa sacramentum corporis, & sanguinis Christi, quoad institutionem, materiam, formam, ministrum, consecrationem, Missam, & affectus; quæ dubia ponuntur in dominica in ramis palmarum, quoniam ibi in Euangelio passionis describitur, quod dominus Iesus instituit hoc Sacramentum, & ipse sumpsit, & manducare dedit suis discipulis in vltima cœna: & ponuntur ibi circa hanc materiam dubia 242. Similiter sub hac dictione matrimonium, ponitur institutio, & omnia alia dubia occurrentia circa matrimonium, & eius impedimenta, ac quid sint consanguinitas, affinitas, cognatio spiritualis, ordo sacer, votum, seruitus, & huiusmodi. In dominica 19. post Pent. in Euang. Simile est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias, vbi ponuntur dubia 124. & sic de alijs dictionibus. Sciendum tamen vbi ponitur d. denotatur dominica. Numerus immediate sequens denotat, quæta est, ad Aduentus. epi. Epiphania. quadr. Quadragesime. pasc. Pascha. pen. Penthecostem. vbi ponitur in vi. i. Vigilia. Vbi ponitur fest. i. in Festo, vbi ponitur de fe. denotatur feria. Et ubicunque post omnes quotationes ponitur o. significat quòd de materia illa plura dubia exponuntur in eodem Euangelio. Et quando in diuersis Euang. tractatur de tali materia, ponitur in medio quòtarum una parenthesis talis] uerbis gratia. Hæc dictio adoratio in fest. epi. 58. o] dom. 2. post oct. epiph.] dom. 1. quadr. j. i. in festo epiph. dub. 5. & seq. Item dom. 2. post oct. epiph. Item dom. 1. quadr. & ita intelli-

Choræ, in decollatione S. Ioannis Bapti-
 ste, 28.0
 Chorus sab. do. 2. quād. 33.] do. 8. post penthe-
 cost. 28
 Christiani cur sic uocantur in circunci. 18.0
 Christus absconditur. do. de pas. 52.
 Christus agnus in oct. epi. 3.0
 Christi ani ma quæ cognoscit. do. 4. post octa.
 Paschæ. 20
 Christus apparuit post resurrectionem, fer. 2.
 pas. 46.] fer. 4. Pas. 18.0
 Christus ascendit, in festo ascen. 25.0
 Christi conceptio, in vig. nati. do.0
 Christus corpus uerum post resurrectionem,
 fe. 3. pas. 27
 Christus descendit ad inferos, do. in ra. palma-
 rum, 723.0
 Christi disputatio, do. in f. oct. epi.0
 Christi diuinitas, in natiui. domi. 0.] in octaua
 epiph.0
 Christus dormit. do. 3. post oct. epi. 7.0
 Christus fleuit, do. 9. post pen.0
 Christus homo, do. in ra. pal. 722
 Christus manducauit, fe. 5. de pas. 4
 Christus mortuus, fe. 4. do. 1. quad. 13
 Christus nascitur, in media nocte na. do.0
 Christus orat, fe. 6. do. 4. quad. 142
 Christus passus, do. de pas. 56.0.] do. in ra. pal-
 ma. 567.0
 Christi resurrectio, in die pas. 24.0.] fe. 2. pas.
 46.] fe. 4. pas. 2.0
 Christus ruina, do. in f. octa. natiuitatis domi-
 ni, 4.0
 Christi sanguis, fe. 3. pasch. 29.0.] de mortuis.
 Ego sum panis. 12
 Christus sedet à dextris, in die ascen. 6
 Christus sepultus, dominica in ramis palma-
 rum 884.6
 Christus tentatur, do. 1. quad.0
 Circuncisio, in circuncisi. dom. 1.0.] fe. 2. do.
 4. quad. 24
 Ciuitas, fe. 6. quatuor temporum aduen. 4. fe.
 3. do. 1. quad. 3.0.] sab. cine 36.] dom. in ra.
 pal. 379.0
 Claritas, sab. do. 1. quad. 10.0
 Claues, in cathedra sancti Petri. 33.0
 Cogitationes, do. 3. quad. 53.0.] fe. 4. dom. 3.
 quad. 65.0
 Coinquinari, fe. 4. do. 3. quad. 120
 Colaphus, do. in ra. pal. 474
 Collis, sab. 4. temporum. aduen. 18
 Celumba in oct. epiph. 28.] ibidem ordinem
 præd. 19.0

Commotio, fe. 3. do. quad. 3.0
 Concilium, fe. 6. de pas.0
 Confessio, do. 13. post pen. 26.0.] in cath. san-
 cti Petri.
 Confringi, fe. 6. do. 2. quad. 31
 Communi, ibid.
 Consilium, fe. 6. de pas.0
 Contemptus, do. 14. post pen. 190
 Contentio, fe. 4. heb. do. sanctæ. 2.0
 Contumelia, do. 2.3. post Pen. 40.0
 Conuictum, ibi.
 Conuiuium, fe. 5. do. 2. quad. 13.0.] in vig.
 Sancti Matth. 13
 Cophinus, do. 4. quad. 43
 Cortona, do. in ra. pal. 15.0
 Corpora esse simul, dominica octauam Pa-
 schæ, 22.50
 Correctio, fe. 3. do. 3. quad. 3.0
 Credere, dom. 1. post oct. epi. 35. fe. 2. domi. 2.
 quadagesimæ 11.0.] fe. 5. dom. 2. quad. 64.
 fe. 2. do. 4. quad. 27.0
 Criminator, do. 23. post pen. 61
 Crucifigi, do. de pas. 56.] dom. in ram. palma-
 rum, 600.0
 Crux, do. in ra. pal. 641.0
 Culpa, fe. 4. do. 1. quad. 26
 Custodia angelorum, do. 1. quad. 47.0

D

Damnati, do. 2. post oct. epi. 54. fe. 5. do. 2.
 quad. 3.0
 Decapolis, do. 11. post Pen. 3
 Decimæ, do. 10. post pen. 3.0
 Decurio, do. in ra. pal. 653
 Demones, do. 3. quad. 0.] fe. 4. do. 3. quad. 65.
 fe. 5. do. 3. quad. 0
 Denarius, do. in septuagesima 10.0.] do. in ra-
 mis, pal. 26
 Derisio, domi. in ram. palma. 59.] do. 23. post
 Pent. 39.0
 Desertum, do. 1. quad.0
 Detestari, do. in ra. pal. 487
 Detractio, fer. 4. do. 4. quad. 71.] dom. 23. post
 Pen. 40.0
 Deus, in nati. do. 0.] do. in sexagesima 3
 Diabolus, domi. 1. quad. 11.0.] fer. 2. 1. do-
 mi. quad. 53.0.] fer. 5. domi. 1. quad. ord.
 præd. 49.0
 Dies, do. in septuag. 5.0.] fer. 6. do. 1. quad.0
 Dignus Dei, do. 3. quad. 64
 Dilectio, fer. 6. cine. 0.] do. 12. post Pen. 5.0
 Discipuli, in con. apo. designauit dominus.0
 Dispu-

Disputatio, do. inf. oct. 4.0.
 Diuinitas, fe. 4. cine. 20.0.] dom. 8. post Pente.
 37.0.
 Diuites, feria 5. do. 2. quad. 55.0
 Diuortium, fe. 4. do. 3. quad. 83.0
 Doctoratus, fe. 3. do. 2. quad. 30.0
 Dolor Christi, do. in ra. pal. 604
 Dominari, fe. 4. do. 2. quad. 35.0
 Dominica, feria 6. dominicæ 1. quad. 1.0
 Dominus uobiscum, feria 6. in pasceue 2
 Dos, dominica in octaua pasce. 5. 1.0.

E

Ecce, in epistola dominicæ 13.] feria 4. do
 minicæ 2. Quadagesimæ.
 Edictum, in media nocte natiuitatis Dñi
 Effren, feria 6. de passione. 22.
 Elect. dominica in septuag. 31. 2
 Emaus, feria 2. Paschæ 4
 Encenia, feria 4. de passione 1
 Essegi, dominica 3. aduen. 15
 Echnicus, feria 3. dñicæ 3. Quadagesi. 22.
 Eucaristia, dominica in ramis palmarum 88.
 o.] feria quarta Pentecosten 27.] de mor.
 Ego sum panis,0
 Exaltari, feria 2. dominicæ 2. Quadagesi. 21
 o.] feria 3. dominicæ 2. quadagesimæ 34]
 Sabbato de pas. 62
 Exultare, dominicæ 2. post octauam pasche. 12
 Exorcismus dominica 2. quadagesimæ 37.

F

Fantasma, Sabbato cinerum 13
 Fasciculi dominica 4. post octauam Epi-
 phaniæ 14
 Fatuitas dominica 5. post penthecostem 21.0
 Fauus mellis, feria 3. paschæ 49
 Febris, feria 5. dominicæ quadagesimæ 9
 Festuca, dominica 1. post penthecostem 32.0
 Festum, dominica infra octauam Epiphaniæ
 5.0.] feria 6. dominicæ primæ quadagesi-
 mæ. 0. feria 3. dominicæ 4. quadagesimæ,
 0.] feria 3. de passione 16.0
 Fides, dominica 2. post octauam Epiphaniæ
 43.0.] dom. 1. quinquag. 35. 35.0. feria 6. do-
 minicæ 3. quadagesimæ 31.] feria 3. pa-
 schæ 51.] in cathedra Sancti Petri 20.
 o.] in communi 1. niar. Nihil opertum
 27.
 Filacteriæ, feria 3. domin. 2. quadagesimæ
 15.0

Fimbricæ feria 3. do. 2. quad. 17.0
 Fiere, dominica 2. post octauam Epiph. 4
 Forum dominica septuag. 8.
 Fratres domini, feria 4. dominicæ 1. quadra-
 gesimæ 44
 Fructus, feria 6. quatuor temporum aduen. 15
 o.] dominica in sexag. 16.0
 Fugere persecutionem, feria 6. de passione 20
 dñica in ramis palmarum 456.0
 Fulgur in communi plurimorum martyrum;
 Qui uos audit 13
 Furtum, feria 4. dñicæ 3. quadagesimæ 94.0.

G

Gabatha, in pasceue 62
 Galilæa, feria 3. de passione 2
 Gallina in festo S. Stephani 25
 Gaudere, dominica 2. post octa. paschæ 11
 Gazofladium, sabbato domin. 4. quadagesi.
 29
 Gehenna in communi 1. martyris. Nihil oper-
 tum, 11.0
 Generatio, dominica 1. aduen. 20.] feria 4. do-
 minicæ 1. quadagesimæ 7.0
 Generosus in communi confessorum. Homo
 quidam nobilis 10
 Genesareth, Sabbato cinerum 29
 Genimé uitis, dominica in ramis palmarum
 333
 Gentes, in Epiphania 38.] feria 5. domi. 1.
 quadagesimæ 18.0
 Gentiles, Sabbato de passione 20
 Gethsemani dñica in ramis palmarum 352
 Gladius dominica infra octauam natiuitatis
 Dñica] dñica in ramis palmarum 400.0
 Glorificare, in aurora natiuit. domini 10.
 Grabatū, feria 6. dñicæ 1. quadagesimæ 23
 Gratia Dei, feria 6. dominicæ 3. quad. 28.0
 Golgotha, dñica in ramis palmarum 62.2
 Gula, feria 5. dñicæ 1. quadagesimæ 9.0. fer.
 quarta dominicæ tertie quad. 38.

H

Abraham, feria sexta quatuor temporum
 aduen. 48] feria quinta dñicæ 2. quadra-
 gesimæ 25.0.] dñica de pas. 41.
 Helemofyna, feria sexta cinerum 18.0
 Hely, dominica in ra. palmarum 684
 Helyas, Sabbato dominicæ primæ quadrage-
 simæ 18.0.] feria 2. domi. 3. quadra. 47.0
 Hæretici dominicæ 4. post 8. Epiphaniæ 13.]
 feria 3. dominicæ 3. quadagesimæ 43.
 † 4 Hero-

T A B V L A

Herodes in vig. epiph. o] in epiph. o
 Herodiani, do. 22 post pen. 6.
 Hydria, do. 1. post oct. epiph. 15. o
 Hierusalem, do. 1. aduen. or. präd. 4
 Hymnus, do. in ra. pal. 33. 5.
 Hypocrita, feria 4. cine. 19
 Holocaustum, in festo purificat. 21.
 Homicidium, feria 4. dom. 3. quad. 705. o
 Hora, do. 1. post oct. Epiphaniæ. ha. 11. o] fer. 3
 do. 4. quad. 43. o] feria 5. in cena do. 1.] in
 vig. ascen. 4.
 Hostia, in festo purifi. 21
 Hostium, feria 3. pen. 2. o
 Humilitas, feria 3. do. 2. quad. 33.] in festo S.
 Michaelis 12. o

1.

I Astantia, do. 10. post Pen. 8 o
 Idropicus, do. 16 post pen. 8. o
 Ieiunium, feria 4. cinerum. o] do. 1. quad. 6
 Ignis, feria 2. do. 1. quad. 44. o,
 Illusio, do. in ra. pal. 59 o
 Imagines sanctorum, feria 6. do. 3. quadrage-
 simæ, 63. o,
 Inanis gloria, feria 6. cinerum 14. o
 Incantatio, do. 3. quad. 19. 1
 Indignatio, do. in ra. pal. 27
 Infideles, do. 2. post pen. 35. o
 In fremere, feria 6. do. 4. quad. 120. o
 In illo tempore in parasceue 1
 Inimicus, feria 6. cinerum 4 o
 Iniuriantibus resistere, in parasceue 28
 Innocentes, in festo eorum, o
 Instita, feria 6 do. 4. quad. 157. o,
 Interficere, do. in ra. pal. 424. o] ibid. 514
 Inuenta res, feria 4. do. 3. quad. 90
 Ionas, feria 4. do. 1. quad. 10. o,
 Ioannes, do. 2. aduen. o] do. 3. aduen. o] feria 6
 quatuor temporum aduen. o] Sabba to
 quatuor temporum aduen. o] in nati. dom.
 13. o] in octa. epiph. o] in festo S. Io. Euan-
 gel. 3. o,
 Ira, feria 2. do. 3. quad. 48. o,
 Israel in vig. epiph. 4.
 Iuda in epiph. 3.
 Iudas, do. in 506. in ram. pal. 505. o] in vig.
 ascensio. 27.] in die ascen. 13. in communi
 Apostol. Ecce nos reliquimus, 8
 Iudæa, feria 3. de pas. 1
 Iudicare, feria 2. do. 1. quad. o] dom. in ra. pal.
 541. o] sab. dom. 4. quad. 13. o] dom. 1. post
 penth. 19. o,

Iudicium, do. 1. aduen. o] fe. 2. do. 1. quad. o]
 in communi Apoll. Ecce nos reliquimus
 omnia 8. o,
 Iugum Christi, in communi plu. mar. Confi-
 teor tibi. 28.
 Iuramentum, in decollatione S. Ioannis Ba-
 ptista. 34
 Iurandum, in festo Sancti Io. Baptista. 55.

L.

L Achrymari, feria 6. do. 4. quad. 127
 Laudare, in aurora nati. 10
 Lazarus, feria 5. do. 2. quad. 15. o] fer. 6 do.
 4. quadragelima. o
 Leges, feria 4. do. 3. quad. 23. o,
 Legio, do. in ra. pal. 418
 Lepra, do. 13. post 7. o,
 Leprosus, do. 2. post oct. epiph. 6. o,
 Libamen, in festo purifi. 21.
 Liber, feria 5. do. 1. quad. ord. präd. 6. o,
 Liberari, ibid.
 Litostratos, in parasceue 62
 Ligare, in cathedra S. Petri 36. o,
 Loculus, feria 5. do. 4. quad. 13.
 Lucifer, feria 2. do. 1. quad. 57. o,
 Lumbi, in communi confess. Sint lumbi, o
 Lumen, in nati. dom. 3. o] Sabb. dom. 4. quadra-
 gesimæ 101
 Lux, in nati. dom. 2. 3. o] feria 4. dom. 4. quadra-
 gesimæ 18.] sabba. dom. 4. quad. o] sab. de
 pas. 72. o,
 Luxuria, feria 4. do. 3. quad. 73.

M

M Agi, in epiph. 8. o,
 Magister, feria 3. do. 2. quad. 28
 Magnificat, feria 6. quatuor temporum ad-
 uentus. 23
 Maledicere, feria 4. do. 4. quad. 68. o,
 Mammona, do. 8 post pent. 37. o,
 Mandatum, do. 17 post pent. 6 o,
 Mansiones in festo Apost. Phil. & Iacobi 40
 Manus domini, in festo Sancti Ioannis Bap-
 tista 29
 Margarita, in communi virg. Thesauro ab-
 scondito, 3
 Maria, in vig. nati. do. o] in medi. noct. na. do.
 20 o] in epiph. 51] domini inf. oct. epipha-
 niæ 27
 Martyres in communi vnus mar. Nolite arbi-
 trari, 13. o.

Matri-

T A B V L A.

Matrimonium, feria 4. dom. 3. quadrag. 82. o,
 dom. 19. post Pente. 12. o] in communi apo-
 stol. Ecce nos reliquimus, 22.] in despon-
 satione. o
 Mendacium, feria 5. dom. i. quadrag. o] ordin.
 prædicat. 47. o
 Mensa, feria 3. dom. 1. quad. 13
 Meretrices, sab. dom. 2. quad. 42
 Messes, feria 6. dom. 3. quad. 117. o
 Messias, ibid. 93.] in vig. sancti Andr 24
 Metreta, dominica prima post octauam epi-
 phan. 17
 Militia cœlestis exercitus, in me. no. nati. do-
 mi. 66
 Minimus, feria secunda, domin. 1. quadrage-
 si. 62. o
 Ministerium, in festo assum. 13
 Ministrare, feria 4. dom. 2. quad. 38
 Ministrari, ibid.
 Miraculum, do. 2. ad 10. o] do. inf. oct. epi. 2.]
 dom. 1. post oct. epiph. 9. o] fer. 2. do. 3. qua-
 drag. 5. o
 Misericordia, feria 6. quatuor temporum ad-
 uen. 35.] dom. 1. post pent. o
 Mysterium, dom. in sexag. 25. o
 Mons, sab. quatuor temporum aduen. 17. o]
 dom. 1. quad. 59. o
 Mors Christi, dom. in ra. 579.] 703
 Mulierum ornatus, dominica secunda ad-
 uen. 25. o
 Mulier peccatrix, feria 5. de pas. o
 Mundus, in nati. dom. 48
 Murmuratio, dom. in septuag. 24. o] feria 4.
 pent. 4. o
 Mutus, dom. 3. quad. 47. o

N

N Aym, feria 5. dom. 3. quad. o
 Natus in syluis, in festo ascen. 5
 Nazareth, feria 4. quatuor temporum aduen-
 tus 7. o] dom. inf. oct. natiu. dom. 23.] in 6.
 epiph. 9. o
 Negotiatio, in communi confes. Homo qui-
 dam nobilis. 24
 Nicodemus venit no. in festo Tri. o
 Ninuitta, feria quarta, dominicæ 1. quadra-
 ges. 21. o
 Nobilitas, in communi confes. Homo qui-
 dam nobilis 6. o
 Nomina in circuncisione dom. 5. o] in vig. san-
 cti Andree 33. o
 Nummisina, dom. 22. post pent. 25

Nummularius, fer. 3. dom. 1. quad. 14. o
 Nummus, ibid.
 Nuptiæ, domin. 1. post octauam epiph. o] do-
 min. 19. post pen. 12. o

O bliuiscitur Deus, fer. 6. quatuor tempo-
 rum aduen. 45
 Occidere, dom. in ram. palm. 424. o] dom. 5.
 post penthe. 9. o
 Occisus, dom. in septuag. 9
 Octauianus, in me. no. nat. dom. 2
 Oculus, dom. in septuag. 29
 Odium, dom. 14. post pent. 3. o
 Oleum, in communi virgi. Decem virgini-
 bus 17
 Onus in communi plurimo. mar. Confitetur
 tibi, 34
 Opera charitatis, fer. 2. dom. 1. quad. 34
 Oratio, fer. 6. cinerum 38. o
 Orbis in media nocte natiu. 3. o
 Orphanus, in vig. pen. 9
 Osanna, dom. 1. aduen. ord. präd. 23
 Oues, fer. 5. do. 1. quad. 16.] fe. 4. de pas. 11. o]
 dom. 1. post oct. pas. o] fer. 3. pen.
 Ouile, do. 1. post octauam paschæ 40. o] fer. 3.
 post pent. o

P

P Atientia, dom. in sexag. 35. o
 Palmas dare, dom. in ram. pal. 474
 Palmities, in communi apost. Ego sum vitis, o
 Panis, do. 1. quad. 6. o] dom. 4. quad. 24. o
 Parabola, dom. 4. post oct. epiph. o] dom. in fe-
 ptuag. o] do. in sexag. o] fe. 5. do. 2. quad. 6]
 do. 1. post octa. pas. 1.] fe. 6. do. 2. quad. o] sab-
 bat. dom. 2. quad. o
 Paraclitus, dom. 3. post oct. pas. 9
 Paralytis, fer. 6. pent. 10
 Parapsis, dom. in ram. pal. 73
 Parturierit, dom. 2. post oct. pas. 14. o
 Pascha, dom. in ra. pal. o
 Pastor, dom. 1. post oct. pas. o
 Pastores in aurora natiu. dom. o
 Pater Christi, in vig. natiu. dom. 11.] dom. inf.
 oct. natiu. dom. 1.] dom. inf. oct. epiph. 11. o]
 fer. 5. dom. 1. quad. ord. präd. 37.] fer. 2. do-
 min. 2. quad. 18. o
 Pax, fer. 3. pas. 6. o
 Peccatores, fer. 4. dom. 4. quad. 77.] fer. 5. de
 passione, 18

Pecca-

Peccatum, feria 5. domi. 1. quadrages. ord. præd. 1. 3. o. feria 2. domi. 2. quadra. 2. o.] feria 6. domi 4. quadr. 165. o.] domini. de pas. o.] feria 5. de pas. o.
 Pedagogium, domini. 3. post pent. o.
 Pedes lauit. feria 5. in cœna dom. o.
 Pœna, feria 4. dom. 4. quadra. 9. o.
 Penetralia domi. 24. post pent. 28
 Pœnitentia feria 1. de pas. 26.] dom. in ra. pal. 479.] dom. 2. post pen. 32
 Peritium, in decolla. sancti Io. Bap. 57. o.
 Personæ diuinæ in fe. Trin. 43.] in fest. apost. Philippi, & Iacobi 39
 Phariseus. domini. 3. aduent. 15.] feria. 5. de pas. o.
 Pilatus, sab. 4. temporum aduen. 3
 Piscari, fe 4. pas. 9. o.
 Plorare. do. 2. post oct. Paschæ. 1
 Pontificatus. fer. 3. do. 2. quad. 30. o.
 Possessio rerum, fer. 5. domini. 2. quadrag. 4. o.
 Prædicare. fer. 5. domi. 1. Quadrage. 17. o.] fer. 5. domi. 3. Quadragesi. 25. fe. 3. domi. quarto quadragesi. Sexta.] domi. in ra. palmarum 37. o.
 Prælatio, domini. 1. post oct. Paschæ. o.] in fest. apost. Petri, & Pauli. 7. o.
 Premium. do. in septuag. 12. o.
 Præses, in me. nocte nati. do. 6
 Præsumptio. do. 10. post Pent. 4. o.
 Prætores, in parafceue 32
 Prætorium. Ibid. 31
 Princeps mundi, in fest. pent. 33
 Probatica piscina. feria 6. domin. 1. quadra. ge. o.
 Procidere in epiph. 60. o.
 Procurator. do. in septuag. 19. o.
 Profiteri, in me. no. nati. do. 10. o.
 Proles. feria 4. quatuor temporum. aduent. 25
 Propheta fe. 2. do. 3. quad. 23
 Proverbum. do. post oct. pas. 17
 Proximus. fe. 6. cinerum. o.
 Prudentia, in communi apostolo. Ecce ego mitto 4. o.] in communi plu. mart. confiteor tibi. 7. in communi virg. Decem virginib. 9
 Publicani. fer. 6. cinerum. 9. o.] feria. 3. dom. 3. quad. 23.] do. post pen. 1
 Pugillaris, in nati. sancti Ioan. Bap. 14
 Pulmentarium. fe. 4. pas. 21
 Punitio. fe. 4. do. 4. quad. 11. o.
 Purificatio, in festo purificationis, o

Purpura. fer. 3. dominicæ 2. quad. 6
 R
 Aboni fer. 5. pas. 20
 Rami, domi. 1. aduen. ord. p. ræd. 21.
 Reconciliatio. do. 5. post pen. 35. o.
 Regina aultri. feria. 4. domin. 1. quadragesi. 23. o.
 Regnum Dei. domi. 1. aduen. 19. fe. 5. pent. 18. domi. 2. post octa. Epiph. 49. o.] domi. 3. post octa. epi. 1.] fe. 2. domini. 1. quadragesi. 20. o.
 Regulus. dom. 2. post oct. Epiph. 35.] dom. 2. o. post penthe. o.
 Rex, in nati. do. 10. o.
 Res perditæ. in communi, virg. Thesauro abscondi. 7
 Restituti. o. do. 22. post pen. 9. o.
 Resurrectio. do. in quinq. 14.] fe. 4. do. 1. quadra. 18. o.] fer. 5. do. 4. quadra. 22.] fe. 6. dom. 4. quadra. 28. o.] domi. in ra. pal. 78. o.] feria. 3. pas. 48
 Rex Christus. domini. 1. aduent. ord. præd. 14. o.
 S
 Abbatum. fer. 6. do. 1. quad. 28. o.
 Sacerdos, dom. 2. post oct. epi. 22. o.
 Sacrificium. dom. 2. post oct. epiph. 23. o.] in festo purifi. 21
 Sadducei. domi. 3. aduen. 15
 Sagena. in communi virgi. Thesauro abscondito. 6. o.
 Salomon. fe. 4. domi. 1. quad. 25. o.
 Saluator. fe. 3. dom. 2. quad. 59. feria. 6. dom. 2. quadrag. 10
 Samaria. fer. 6. do. 3. quad. o.
 Samaritana. ibid.
 Sanare. do. 2. post oct. epi. 14. o.
 Sanguis in nati. do. 64. o.
 Sapiens in festo sancti Stephani o.] in communi plu. mar. Confiteor tibi. 7
 Sata. sancte Catherinæ de Senis. 13. o.
 Satagere in assump. 21
 Sathanas. do. 3. quad. o.] in communi plu. mar. Quis vos audit. 11
 Sator. domi. in sexag. 30. o.
 Scandalum, dom. 2. aduen. 14.] feria 4. domini. 3. quadragesimæ 44. o.
 Scarioth. do. in ramis pal. 45. o.
 Scenophegia. feria 3. de pas. 4

Schisma.

Schisma. fer. 4. dom. 4. quadr. 44
 Scribæ. in epiph. 31.] do. in ra. pal. 442
 Sacellum, dom. in septuag. 5. o.
 Seducere. fer. 3. de pas. 27.
 Semen, dom. in sexag. 11. o.
 Seminare. ibid.
 Semita. sab. 4. temporum aduen. 15
 Seniores, feria 4. domin. quadrag. o.] dominicæ in ramis palm. 442
 Sequi Christum dominicæ 2.] post octa. Epiph. 3. o.] dominicæ 3. post octa. epiph. o.] domi. in quinq. 36. o.
 Sepultura, fer. 2. domin. 1. quadrag. 33.] fer. 3. in ramis palm. 52. o.
 Seruire Deo, dominicæ 1. quadr. 72. o.
 Seruus peccati. fer. 5. dominicæ 1. quadrag. ordinem prædica. 13. o.
 Sicera in vigilia sancti Io. Bap. 46
 Sichar, feria 6. domin. 3. quadra. 4
 Sydon feria 5. dominicæ quadra. 30.] domi. 11. post penthe. 2
 Symeon infra octa. nati domini. 3. o.
 Simphonia, sabbat. dominicæ 2. quadragesi. 34
 Synagoga, feria 5. dominicæ 3. quadragesi. 2. o.
 Sindon, dominicæ in ram. pal. 77. o.
 Sinus Abrahæ, feria 5. dominicæ 2. quadragesi. 35. o.
 Sydon, dominicæ 1. aduen. ord. præd. 13
 Syria, in media nocte nati. domi. 8
 Sollicitudo, dominicæ 14. post pent. 24. g.
 Soluere, feri 13. o.] quadrag. 20. o. in cathedra sancti Petri. 36. o.
 Somnia, dominicæ in ra. pal. 566. o.
 Somnus. ibidem 564. o.
 Sors. ibidem 632. o.
 Spelunca, feria 6. dominicæ 4. quadra. 134
 Spina, dominicæ in sexag. 15. o.
 Splendor, in nati. dom. 30
 Spiritus, feria 4. domin. 1. quadra. 27. o.] fer. 6. dominicæ 3. quadra. 90. o.] inf. octa. ascen. 3.] in festo penthe. 6. o.
 Stadium, feria 6. dominicæ quartæ quadragesi. 3
 Statuta, feria 4. dominicæ 3. quadra. 23. o.
 Stella, in epi. 15. o.
 Stola, sabb. dominicæ 2. quadra. 23
 Stridor dentium, dominicæ 2. post octauam epiph. 54
 Stultitia, dominicæ 5. post pen. 22. o.
 Stupor, feria 6. pen. 35
 Sufurratio, dominicæ 24. post pen. 63

T
 Alentum dominicæ 21. post pent. 6. o.] in comimuni confell. Homo quidam peregre. 4. o.
 Templum, fer. 3. dominicæ 1. quadra. 10. o.] feria 2. dom. 4. quadra. 5. o.] feria 3. dominicæ 4. quadra. o.
 Tempus, dominicæ 1. post oct. epiph. o.
 Tenebræ, in nati. domi. 26. o.] dominicæ 2. post octauam epiph. 52. o. sabb. dom. de pas. 73
 Terramotus, sabb. sancto. 6. o.
 Testimonium, in nati. dom. 35. o.] feria 4. dominicæ 3. quadra. 103. o.] domini. in ram. palm. 452
 Testis, feria 4. dominicæ 3. quadra. 105. o. domi. in ramis palm. 452
 Thesaurus in epiph. 55. o.
 Thesaurizare, feria 4. cinerum 30. o.
 Tetrarcha, sabb. 4. temporum aduen. 5
 Thus in epiph. 56
 Tiberius, sab. quatuor temporum aduen. 2
 Timor, feria 6. pen. 38. o.] in festo sancti Ioan. Baptista. 60. o.
 Tyrus, feria 5. dominicæ 1. quadra. 1. o. dominicæ 11. post pent. 1.
 Trabs, dominicæ 1. post pen. 53. o.
 Traditiones seniorum, feria 4. dominicæ 3. quadra. 3
 Trahi ad Christum, feria 4. pen. 8. o.
 Transfiguratio domini. sabb. dominicæ 1. quadra. o.
 Trēs personæ diuinæ, in nati. domi. o.
 Throni 12. feria 4. hebdomadæ sanctæ. 16
 Tributum, dominicæ 22. post pent. 15. o.
 Tristitia, dominicæ in ram. pal. 357
 Tristis, feria 4. cinerum 17. o.
 Tumultus, dominicæ in ram. pal. 19
 Turbatio, feria 6. dominicæ 4. quadra. 123

V
 Ah, dominicæ in ram. pal. 646
 Vallis, sabb. quatuor temporum aduen. 17
 Vestigalia, dominicæ 3. post pent.
 Venari, feria 4. paschæ. 9. o.
 Veniale peccatum, feria 4. dominicæ 3. quadra. 56
 Ventus, sabb. cinerum 5. o.] dominicæ 42. post pent. 46. o.
 Verbum, dominicæ 1. aduen. 25. o.] feria 4. quatuor

T. A. B. V. L. A.

quatuor temporum aduen. 8.] in natiuit. dom. o.] dom. 3. quadr. 9. o	Vina, in purifi. 40
Veritas, feria 5. dom. 1. quadr. ord. præd. 4. o.] in parasce. 4. 8. o	Vocati, dom. in septuag. 3. 1
Vestes, dom. 2. aduen. 20. o	Voluntas, dom. in ram. pal. 3. 70. 8.] de mortuis. Omne quod dat mihi pater. 5. o
Via, s. b. quatuor temporum aduen. 5.	Votum, feria 4. dom. 3. quadr. 20. dom. 19. post pen. 66
Vicijs, sab. cine. 36. Villa ibid.	Vsura, in communi confess. Homo quidam nobilis. 69. o
Villicus, dom. 8. post pent. 3. o	Vxor, in desponsatione. o
Vinea, dom. in septuag. o.] fer. 6. do. 2. quadr. o	
Vinum, dom. 1. post oct. epiph. 8. o	
Visitatio, Elifabech fer. 6. quatuor temporum aduen. o	Z
Vita, in natiu. dom. 19. o.] fe. 2. do. 1. quadr. 67. in festo assump. 29. o	Z Achæus in dedicatio. Eccles. o
Vitis, in communi apost. Ego sum vitis. o	Zizania, dominica quarta post oct. epi- phanie. o

F I N I S.

REVE-

REVERENDO DOMINO,

D. IOANNI LUDOVICO

R V V E R E,

D E I G R A T I A E P I S C O P O

T A U R I N E N S I,

Frater Antonius de Gislandis Theologus,

Artiumque Doctor, Ordinis Prædicatorum, Taurinensis ciuitatis,
ac prauitatis hæreticæ Quæsitör. S. P. D.

RE PETENTI mihi sæpenumero memoriam optime Antistes, vetus, dulceque commercium nostrum, familiaremque consuetudinem, quando sacerdotium Præpositi agebas in eo sacrosancto diuino Ioannis templo, cui nunc dignissimus merito Pontifex præsidet, meministi inter loquendum prudentiam tuam sæpe à me conuictio efflagitasse, tum discendi studio, tum in primis religione motus, ut nonnulla Euang. dubia tibi soluerem, atque iturus Venetias ad Synodum generalem pro diffinitione prouinciæ nostræ Longobardiæ diligenter, & exactè inquirere in vrbe illa nobilium Bibliothecarum florentissima librum aliquem interpretantem, aperteque exponentem nodos Euangelicos. Id cum fecissem nec aliquid quod proposito tuo satisfaceret reperissem, pro mea in te beniuolentia statui votum tuum ex minima doctrina mea, à Deo mihi concessa, pro viribus explere. Nanque cognoscebam generosissimam stirpem tuam semper diuinarum scientiarum studio summopere flagrasse, præsertim Reuerendissimum quondam Christophorum collegij doctorum arcis S. Angeli, (Cui nunc tu ex institutione Iulij Pontificis maximi præsidet) splendidissimum lumen, ac desideratum Dominicæ Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ meritisimos Cardinales, nec non omnes consanguineos tuos, & fratres, vt Magnificum Martinum Vici noui condominium, Riualbe principem, qui in Monte regali, & Cherij amplissimos magistratus gessit, ab eisque immensa muneribus cum vexillis, & insignibus honorificis retulerit: denique nobilissimæ familie tue literaria virtus ita insita, innata, copiosaque fuit, vt facilius à Ioue fulmen, ab Hercule clauam eripere, quàm sapientiæ amorem à sternitate tuo antiquissimo possimus. Nonne fulget cõspicuis inter alios celeberrimus nepos tuus Ioannes Franciscus, à te merito successor designatus, natus ex integerrimo Stephano Cinzani domino & Vici

Et Vici noui condomino, ac præclarissima matrona Luchessa Summi Pontificis nostri Iulij honestissima nepote, qui à me in Sacrosancto Baptismatis fonte ablutus fuit, bonarum literarum cognitionem in Gymnasis Bononiensibus, Thaurinatibusque hauit. Prætereo virtute præditum, bonisque animi corporis, & fortuna maximè nitentem Ioannem Iacobum alterum sæculi nostri Alcibiadem Vici noui condominum filium olim Magnifici Francisci, & meritissime Mariæ celeberrimæ neptis, famigerati, Iustitia, Prudentia, Temperantia, Sanctitate. R. D. D. Amedei ex Romagnani Marchionibus Episcopi Montifregaulis, & Sapientissimi Cancellarij, Illustrissimæ Sabaudie domus, cuius tui nepotis laudes, & præconia Parisiensis Academia, & Papiensis in artibus, & legibus abunde experta est: silentio quoque sciens inuoluo innumeros alios, è maiorum tuorum decantata progenie clarissimos, ne proluxa mea Epistola ingentes, sacrasque occupationes tuas impediam, quos quidem maximis virtutibus tuis amas, seclæris, & imitatis. Igitur hoc qualecunque diuina gratia ac officina contextum opus tibi dedico candidissime Iudex, in quo (omnis liuor absit) Euangelica dubia, veras in ipsis interpretationes, vnà cum quadruplici sensu in medium adducam, soluamque præcipuè inserendo varia sacratissimorum Doctorum dicta, maxime doctissimi, & Angelici doctoris Thomæ Aquinatis, qui inter alios ita fulget, vt inter Stellæ Luna minores. Vale.

Q VI

QUod credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aqua viua. Io. 7. quod quidem dictum sumitur, teste Hieron. in prologo Gen. ex Prou. 5. ubi habetur, Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide. Expositurus pro catholica utilitate anni totius sacrosancta Evangelia quæ die tim in sacro Missarum officio decantantur, nõ quidem ex meo id aggredi tritico tentans, sed meo ex spicis postterga sacrorum Doctorum merentium lectis, excussisq; in horreo reposito Christi uerba ex Io. Euangelio assumpti, in quibus fides cum Dei dilectione præmittitur, ibi, Qui credit in me, opere fidem approbando, & proximi charitas commendatur, ibi, de ventre eius fluent aquæ viuæ, quæ quidem uerba, ut sacri exponunt doctores, spiritali sensu accipienda sunt, fides autem, & bonitas cuiuscunque ad proximos deriuari debet. & hoc inquit Salomon dicens, Fontes tui foras deriuentur, i. sapientia ab aliquo hausta, aliis communicetur per doctrinam, in plerisque, i. in locis publicis sana instruat doctrina, nec obstat, quod ibidem subditur, Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui quia ex hoc solam excludantur increduli, & illusores, ut dominus præcipit Matth. 7. sanctum nõ debere proici canibus, neque margaritas porcis: alienam à Deo, & ueritate nullo modo participes efficiuntur fidelis doctrine, uenter quidem, ut Augustinus exponit interioris hominis est conscientia cordis eius: fons autem qui manat de ventre est beniuolentia, qua uult consulere proximo: bibunt ergo qui credunt in domino: si autem puter, quia quod bibit soli ipsi debet sufficere, non fluit aqua uiua de ventre eius, si autem proximo festinat consulere, ideo non abeunt in sicco flumina, quia manant flumina aut, & non flumen dicit dominus, ut Chrysostomus ait, copiositatem, & ueritatē insinuans, uiuentemque, aquam dicit agere semper spiritus. n. gratia cum in mentem intrauerit, & firmata fuerit omni fonte magis manat, & neq; deficit, neq; euacuatur, neque stat. Proparuitate igitur ingenij mei non confidens in proprijs uirib; hoc opus aggressus sum, in quo dicta sanctorum pro dubijs occurrentibus satisfactione interserui: annum, & diem quando historix Euangelicæ gesta, aut uerba, plata fuerunt, quantum fas fuit reperire annotaui, historicum sensum

breuib; clausum uerbis suppositi, postquam dubia proposui, & solui, demum sensus tres spiales, si oēs, uel aliquos ipsa Evangelia patiatur aggregaui, qui & quibus appellentur nominibus, & quæ ipsa sacra euangelia exponi possint, iuxta doctrinam Angelici doctoris inferius declarabo. Operis uero assumpti intentio fuit, ut cum literis dediti fideles deuoti, ac in sacra scriptura curiosi post illius diei Missam auditam in prandio, in quo non solum faucibus ferula ministranda sunt, sed ut & auribus esurientibus propiuetur uerbum Dei, uaniloquia ac scurilia uerba, quæ ut plurimum de conuiujs miscentur euitantes, libellum hunc oculis offerant, & quæ in Euangelio audito dubijs sint enucleata prospiciant, sicque tres principales hominis sensus, uisus, auditus, & gustus uno tempore satiabuntur: ueruntamen cum aliquod euangelium, seu historia in eo contenta fuerint præfigurata in ueteri testa, in eo, qui dicitur sensus allegoricus non ponam id, quod figurat, sed id in quo figuratū est, ut sensus allegoricus sit potius illarum auctoritatum uel res figuratiuam, quam euangelij figurati. Procedam autem secundum ordinem Romanæ curiæ, ut uoto satisfaciam illius, qui me ad scribendum impulsit: non prætermittam tñ ali quod euangelium ex usu ordinis præd. interpositum, sed tabulam in fine apponam, ut facilius inueniri, quodlibet possit. Tabula insuper uñi uersalis ordine alphabetico uerborum concludet opus, in qua materix pro earum diuersitate hoc in libro digestæ, quibus in locis exaratae sunt, describentur.

Cur præter alias secretas sacra scripturae quatuor sensibus exponatur.

ANGELICVS doctor in quodlibet, quodlibet. 6. q. 6. art. 1. & 2. & in 1. part. q. 1. art. 10. & in prologo primi sententiarum. ar. 4. & super epistolam ad Galatas. 4. c. lect. 6. talem assignat rationem. Sacra scriptura ad hoc diuinitus est ordinata, ut per eam nobis ueritas manifestetur necessaria ad salutem: manifestatio autem, uel expressio alicuius ueritatis fit fieri de aliquo rebus, & uerbis, in quantum uerba significant res, & una res potest esse signa alterius. Auctor autem rerum non solum potest uerba accommodare ad aliquid significandum, sed etiam res potest disponere in

in figuram alterius, & secundum hoc in sacra scriptura manifestatur veritas dupliciter: vno modo secundum quod res significantur per verba, & in hoc consistit sensus literalis, & historicus, sub quo continetur sensus parabolicus, quia per verba significatur aliquid proprie, & aliquid figuratiue, nec est literalis sensus ipsa figura, sed id quod est figuratum. Non enim cum scriptura nominat Dei brachium, est literalis sensus, quod in Deo sit membrum homini corporale, sed id quod per hoc membrum significatur. scilicet virtus operativa, & ita sensu literali sacra scripturae nunquam potest subesse falsum. Alio modo secundum quod res sunt figurae aliarum rerum, & in hoc consistit sensus spiritualis, & sic sacra scripturae plures sensus competunt, vnde ad sensum literalem totum id pertinet, quod ex ipsa verborum significatione recte accipitur: sensus vero qui ex figuris accipitur, spiritualis vocatur: veritas igitur, quae sacra scriptura per figuras rerum tradit ad duo ordinatur. scilicet ad recte credendum, & ad recte operandum. Si ad recte operandum, sic est sensus moralis, qui alio nomine tropologicus dicitur (quo vocabulo in sequitur) Si autem ad recte credendum, oportet distinguere secundum ordinem credibilium. Vnde dicit Dionysius 4. c. caelestis Hierarchie status Ecclesiae medius est inter statum ecclesiae triphantis. Vetus ergo testamentum figura fuit noui, vetus simul & nouum figura sunt caelestium: sensus ergo spiritualis ordinatus ad recte credendum potest fundari in illo modo figuratiue, quo vetus testamentum figurat nouum, & sic est allegoricus sensus, vel typicus: secundum quod ea quae in veteri testamento contigerunt, exponuntur de Christo, & ecclesia: vel potest fundari in illo modo figuratiue, quo nouum simul & vetus significant ecclesiam triumphantem, & sic est sensus anagogicus. Aduertendum tamen est, quod leo, vitulus, aquila, & homo, quibus significantur 4. Evangelistae, & hircus caprarum quo significatur rex Graecorum, & aliae homini similitudines, per quas aliae personae ad Christum in scripturis designantur, non fuerunt res aliquae, sed similitudines imaginariae & hoc solum ostendisse, ut ille personae significarentur, vnde talis significatio non pertinet nisi ad sensum historicum: sed ad Christum designandum etiam illa quae in rei veritate contigerunt ordinantur, sicut vmbra ad veritatem, & ideo talis significatio quae per hominem res Christus, aut eius membra significantur, sicut rubus ardens, & non consumens, virga Aaron, quae floruit, & huiusmodi, signi-

ficant semper virgi. Mariam, quae protulit fructum inuiolata, & c. huiusmodi faciunt alium sensum praeter historicum. Si alicubi vero inueniatur, quod Christus significatur per has imaginarias similitudines, talis significatio non excedit sensum literalem, sicut Christus significatur per lapidem, qui excusus est de monte sine manibus. Dan. 11. Aduertendum quoque est, quod quatuor isti sensus non attribuuntur sacrae scripturae. vt in qualibet eius parte sit istis quatuor sensibus exponenda, sed quandoque istis quatuor, quandoque tribus, quandoque duobus, quandoque vno tantum. in sacra. n. scripturae praecipue ex prioribus posteriora significantur, & ideo quandoque in sacra scriptura secundum sensum literalem dicitur aliquid de priori, quod potest spiritaliter de posterioribus exponi, sed non conuertitur. Inter omnia autem quae in sacra scripturae narrantur, prima sunt illa quae ad vetus testamentum pertinent, & ideo quae secundum literalem sensum ad facta veteris testamenti spectant, possunt quatuor sensibus exponi. Secunda vero sunt illa, quae pertinent ad statum praesentis Ecclesiae, in quibus illa sunt priora, quae pertinent ad caput respectu eorum, quae pertinent ad membra, quia ipsum corpus verum Christi, & ea quae in ipso sunt gesta, sunt figura corporis Christi mystici, & eorum quae in ipso geruntur, vt in ipso scilicet Christo exemplum viuendi sumere debeamus. In Christo etiam futura gloria nobis praemonstrata est, vnde ea quae ad literam de ipso Christo capite dicuntur, possunt exponi, & allegorice referendo ad corpus eius mysticum, & moraliter referendo ad actus nostros, qui secundum ipsum debent reformari, & anagogice inquantum in Christo est nobis iter gloriae demonstratum, sed quando secundum literalem sensum dicitur aliquid de Ecclesia, non potest exponi allegorice, nisi forte ea, quae dicuntur de primitiua ecclesia exponantur quantum ad futurum statum Ecclesiae praesentis: possunt tamen exponi moraliter, & anagogice: ea vero quae moraliter dicuntur secundum sensum literalem non consueuerunt exponi nisi allegorice, illa vero quae secundum sensum literalem pertinent ad statum gloriosum, nullo alio sensu consueuerunt exponi, eo quod ipsa non sunt figura aliorum, sed ab omnibus aliis figurata.

EXPOSITIO
EVANGELIORVM
TOTIVS ANNI,
SECUNDVM ORDINEM ROMANAE CVRIAE,
Et ordinis Fratrum Praedicatorum:

Aedita à fratre Antonio de Gijlandis de Iaueno, sacrae Theologiae, & Artium
minimo doctore, Inquisitore Thaurinensi, dicti ordinis
Praedicatorum.

DOMINICA PRIMA
In Aduentu Domini.

Erunt signa in Sole, & Luna, & Stellis. Lucae 31.
Matthaei 14. & Marci 13.

Haec verba dixit D. Iesus anno aetatis suae 33.
die 22. Martij, feria 3.

HISTORICE.

ADVENTVS
sue maiestatis
magna cum
potestate futu-
ri, Dominus si-
gna in celi lu-
minaribus, sy-
deribusque; pre-
cedere debere
turbationem in terris, ac pelagi confusione
sonitus, quibus terrigenae tabescent: caelorum
namque commouebuntur virtutes. Iussit ve-
ro, vt talis fieri exordientibus. superius capi-
ta erigentes prospicere: quoniam tunc quo redi-
merentur praesto tempus afforet, hinc ne
caeterarumque arborum similitudine, quas
cum fructificare conspicerent, aetatem non
longe fore scirent. ea etiam signa fieri cum
cernerent, omnipotentis regnum adesse agno-
scerent: eamque generationem minime pre-
tereundam, donec cuncta completa fuisset:
quoniam eius verba perpetua forent: caelum
vero, terramque praeterire debere.

Licet nunc dubiorum dilucidatio.

Dubitat igitur primo: quae signa fu-
tura sunt in celi luminaribus? Re-
spondetur, quod Matthaeus 24. & Mar-

cus 13. dicunt, quod sol obscurabitur, & luna
non dabit splendorem suum: stellaeque erunt
decidentes e caelo. Iohannis etiam 2. cap. ha-
betur, quod sol conuertatur in tenebras, & Lu-
na in sanguinem, id est coloris sanguineum.

2 Dubitatur. Quomodo stellae cadent de
caelo? Respon. Origenes super Matt. dicens.
Dicit autem aliquis: sicut in magnis igni-
bus succendi incipientibus. tenebrae ex fu-
mo plurimo videntur extolli, sic in consu-
matione mundi ab igne, qui succendendus
est, obscurabitur et luminaria magna, mar-
cescente stellarum lumine: reliquum eius
corpus, cum exaltari non valeat. sicut primum,
cum a lumine ipso portatum extollatur, ca-
der de caelo: & ita secundum perdendo lu-
men, stellae dicuntur de caelo cadere. Vide
dominica 24. post Trinitatem, dubio 36.

3 Dub. Cur potius dominus voluit signa appare-
re in sole, luna, & stellis, quam in aliis crea-
turis? Respondet sanctus Vincentius in ser-
mone primo huius dominice, quod ista lumi-
naria a toto mundo videntur. Et ideo vt to-
tus mundus agnoscere posset adesse iudicium,
voluit dare illa signa in rebus manifestissimis.

4 Dub. Quae erit illa pressura, & quarum
genitum? Resp. Theophilus super Mattheum,
quod vniuerso populo terrae pressura, id est
serua erit, vt tabescant timore & expecta-
tione malorum irruentium mundo: Et Iac-
cob. de Voragine in sermone super hoc eu-
gelio dicit, quod erit maior pressura, quam vn-
quam fuerit in mundo, quia pressura, quae
dicitur a premo premis, maior quam in tyran-
norum, & haereticorum fidelium perseque-
ntium, & quam hypocritarum: & haec erit
persecutio Antichristi.

5 Dub. Quia videtur, quod non debeant pra-
cedere aliqua signa aduentum domini ad
iudicium, quia primum aduentum domini
A talia

talia signa non præcesserunt, ergo nec sem debent procedere. Item 1. Thellā. 5. dñi dies dñi sicut fur, ita in nocte veniet, & sic erit occultus: & per consequens nulla signa præcedent? Resp. S. Tho. super 4. sen. dist. 48. q. 1. ar. 4. q. 1. q̄ Christus ad iudicandum veniens, in forma gloriosa apparebit, pp̄ auctoritatem, quæ iudici debetur, sed ad iudiciariam dignitatē pertinet habere aliqua indicia, quæ ad reuerentiā & subiectionē inducant. Ideo ante iudicium multa signa præcedent: vt corda hominū in subiectionē venturi iudicis inducantur, & ad iudicium præparentur, huiusmodi signis cōmoniti: & tñ dies dñi dicitur venire sicut fur: quia ignoratur determinatum tps, quod per illa signa cognosci non poterit: & in primo aduentu Christus venit occultus, quamuis determinatū tps esset prius præcognitū a prophetis: & ideo nō oportebat huiusmodi signa in primo aduētū apparere; sicut apparebunt in secūdo aduētū, in quo veniet manifestius, quāuis determinatū tps sit occultū.

6 Dub. Quæ erit illa confusio sonitus maris & fluctuum? Resp. Eusebius super Mat. q̄ hic docetur principium transmutationis vniuersi, ex defectu substantiæ humidæ. Hac n. primo congelata vel deuorata non amplius audietur sonitus maris; nec cōtingent arenam fluctus eius causa exuberantis siccitatis: & sic nec tempestas, nec fremitus maris ulterius audietur. & isto modo talis sonus dicitur confundi, sed Theophilus, & Iacobus de Voragine, vbi supra, dicunt, q̄ mare & eius fluctus dabunt sonitus terribiles & inconfuetos, adeo q̄ erit quasi quædam confusio, & sic dicit gl. in hoc loco.

7 Dub. Quomodo arescēt homines? Resp. q̄ sicut dicitur Prover. 17. Spūs tristis exsiccat ossa: & quoniam tunc homines propter timorem malorum instantium, & expectationem maiorum futurorum erunt tristes, ideo arescent, id est exsiccabuntur.

8 Dub. Quando videbunt filium hominis venientem autē resurrectionem corporum vel post? Resp. q̄ Mat. vbi supra, dicit, q̄ in celis apparebit signum filii hominis, i. crux multo solis radiis clarior, & hoc post mortem antichristi, ad consolationē electorū, & ad terrorem reprobatorum: sed post resurrectionem corporum veniet filius hominis, i. Christus, & tunc videbunt eum.

9 Dub. Cur veniet in nube? Resp. quia in

eius ascensione angeli dixerunt, q̄ veniret quem admodum ascendit: sed ipse ascendit in nube, quia nubes suscepit eum ab oculis eorum: modo veniet in nube.

10 Dub. An veniet corporaliter? Resp. Quod ex hoc euangelio habetur, q̄ veniet cum corpore, quia dicitur: Tunc videbunt filiū hominis, sed filius hominis non est sine corpore: & etiam Theophilus vbi supra, dicit, q̄ veniet cum corpore: quia quod videtur, corpus est: sed videbunt eum, ergo veniet cum corpore: quia etiam cum eo ascendit, vt August. infert in homilia.

11 Dub. An videbitur in corpore gloriofo, vel ne? Respon. Origenes vbi supra, q̄ sicut trāsformatus fuit in monte solum propter tres: ita trāsformabitur, & apparebit in gloria multa in cōsummatione mundi: vt omnes eum videant in forma gloriosa.

12 Dub. An videbitur in maiestate diuina vel humana? Resp. Aug. primo de Trinitate, q̄ visio filij hominis exhibetur et malis: sed visio formæ Dei nō nisi mundi corde, & ita iusti videbūt in maiestate diuina & humana: sed iniqui solū in maiestate humana.

13 Dub. An reprobi cognoscēt tūc Christū esse Deum? Resp. S. Tho. super 4. dist. 48. q. 1. ar. 3. q̄ manifeste impij cognoscēt eū esse Deū: nō per hoc q̄ diuinitatē eius videāt, sed per manifestissimā diuinitatis indicia.

14 Dub. Quæ erit illa potestas magna? Rñ. quod vt habetur Io. 6. erit potestas iudiciū faciēdi in forma humana: quia dedit ei potestātē iudiciū facere, quia filius hominis est.

15 Dub. Ad quid veniet? Resp. q̄ vt ex supradictis patet, veniet ad iudicādū mūdū.

16 Dub. Quomodo poterūt in fine mundi apostoli leuare caput: cū tunc in monumentis sint? Resp. Eusebius super Mat. dicens, dicit autē hoc ad discipulos suos, nō tanquam ad eos, qui durare deberent in vita ista vsq; ad terminum mūdū: sed quasi vno corpore existerēt ipsis & nobis, & posteris vsq; ad cōsummationē mundi credituris in Christū.

17 Dub. Cur sic debēt leuare capita? Resp. Gregorius in homil. ista, q̄ hoc dicitur ad consolationē electorū: quasi dicat dñs: Cū plage mundi crebrescūt, leuate capita, i. ex hilarate corda: quia dum finitur mundus, cuius amici nō estis, prope sit redēptio, quæ quæsitis. In scriptura enim sacra saepe caput pro mente ponitur, quia sicut capite reguntur membra: ita cogitatione mente disponuntur.

sponun-

sponuntur: capita itaque leuare, est mentes nostras ad gaudia patriæ cœlestis erigere: & hæc est figura, q̄ dicitur omopassa, quæ est attributio vnius partis alteri.

18 Dub. Quia dum arbores producunt fructum est vitas, & hic dicit q̄ est prope? Resp. q̄ hoc dēt intelligi sicut dicūt Mat. & Marcus, vbi supra, videlicet cū ramus ficus fuerit tener, & nata folia fuerint, q̄ oīa sunt signa proxima fructus p̄ducēdi in arbore, & quæ postmodum paulatim progrediuntur ad maturitatē: tunc scitis, i. cognoscetis per huiusmodi signa, q̄ estas proxima est: & ita per signa supradicta cognoscetis prope esse regnum Dei, i. gloriam cœlestem, in qua electi ipsi transferentur.

19 Dub. Nunquid & nunc prope est regnū Dei? Psal. 134. dicitur, Prope ē dñs omnib. inuocantibus eū, sed nihil aliud est regnū Dei, nisi ipse Deus, vt dicitur Ioan. 17. quoniam hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum? Resp. quod semper prope est dominus ad gratiā inuocandam, vt sonāt verba psalmi, sed hic intelligitur quo ad fruitionē ipsius Dei, cū anima & corpore resuscitando.

20 Dub. Quia nondum illa generatio, cui tunc dñs loquebatur, transiit, sed & plures aliæ? Resp. Eusebius super Mat. q̄ dicit nouam generationem ecclesiæ suæ sancte, ostendens duraturū populū fidelium vsq; ad id tempus, quo uisa fiat omnia, & euentus uerborum Saluatoris oculis apprehendat.

21 Dub. Quod ydionia est, Amen? Resp. sanctus Tho. super Isa. 25. c. q̄ est Græcū: & significat sine defectu: quādoque Amen est hebræū, & sic significat, s. verē, & fiat, & sicut significat verē, accipit ē euangelis.

22 Dub. Cur nullus trāsluit Amen in latinum? Resp. S. Th. super Ioan. ca. 3. q̄ propter reuerentiam Christi, sapius ventis eo.

23 Dub. Cur solū à Ioāne replicatur Amē, Amen? Respon. S. Th. super Isa. c. 25. quia ipse Io. altiora in euangelio suo narrat, q̄ alij euangelistæ. Vide feria. 5. primæ domnicæ quadragesimæ, dubio 20.

24 Dub. Quia videtur, q̄ cœlū & terra non transibunt, quia Psa. 148. dicitur, Statuit ea in æternū, & in sæculū sæculi, & Eccl. 1. c. Terra in æternū stat? Resp. S. Tho. super epistolā ad Hebræos, q̄ cœlum & terra quantum ad substantiam essentialem ipsorum non transibunt, sed solū quantum ad qualita-

tes & operationes accidentales, quas habent, videlicet quantum ad motū, ex quo causantur generatio & corruptio.

25 Dub. Quomodo verba Christi nō trāsfiabile verbum? Resp. q̄ prolatio verborū trāsiuit, sed significata eorum non transibunt: quoniam infallanter adimplebuntur: nō trāsfiunt itaque absque veritate subsequente.

ALLEGORICE.

Hoc nobis Euangeliū destructionē ydolatriæ significare potest, & susceptionē fidei Christi in mūdo, & sic signa fuerūt in se, id est Christo, qui est sol iustitiæ: annūciato pastorib. p̄ angelos, & Magis per stellā, & miracula p̄ ipsum facta, vt hoīes ad eius fidē conuertentur. Itē & in luna, i. semper virgine Maria, de qua dicitur Apoc. 12. c. Si gnū magnū apparuit in celo. mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius: signa magna fuerunt, q̄ per aurē cōcepit, & post partū inuoluta permāsit. Itē in stellis, i. Sanctis apostolis & martyrib. Act. c. 5. Per manus autē apostolorum siebant signa: & in terris, id est hominib. terrenē uiuentibus, pressura gentiū talia credere nō volentiū, quæ p̄mebant, cū Martyres superare nequirēt, quoniam potius ab eis superabantur, Datiano dicente de sancto Vincentino martyre, Victi sumus: præ cōfusione sonitus maris, i. scintillarū mundi, & fluctuū eius, i. sapientū: arescentib. talib. hominibus, i. nullum humidū radicale, in quo fides ipsa fundari possit, habentibus: seu quasi deficientib. præ timore cultus ydolatriæ, quo erant imbuti dependendi, & expectatione tali: quod tñ postea superuenit vniuerso orbi, qm̄ in omnē terram exiit sonus eorū: nam virtutes celorum, i. Sanctorū, quæ erant a Deo, mouebantur, i. manifestabantur, & apparebant in ipsius Sanctis, quæ apparitio videbatur quidam motus: his autē fieri incipientib. i. fidē catholicā annunciare incipientibus, respicite & leuate capita vestra, i. mentes vestras ad Deum habete, pp̄ imminentiā tormenti, quæ inferent, ne ipsam fidē annuncietis, habentes totā fiduciam vestram in dño, sicut beatus Stephanus, qui intras in celū, vidit gloriā Dei: qm̄ appropinquat redemptio vestra: quia statim onere carnis deposita per martyrium, collegio angelorum adiungimini: Videte ficulneam & c. c. i. in passione.

fioni bus illatis ne timueritis: quia p huiusmodi afflictiones vberiores fructus pduce tis, sicut ficulnea, vitis, & aliqua alia arbo res quædã, dum rami aliqui putantur, vberiores fructus producent: & ex earũ pullulatione cognoscitur aetas delectabilis: ita & dũ membra vestra præscinduntur, & corpora cruci abuntur, plures ad fidẽ cõuertentur, vt patuit in plurib. martyribus, dum paterentur: & tũc cognoscetur vera aetas, quæ est fides catholica: & vestris corporibus de ficientibus, regnum Dei propinquius efficietur. Amen, i. vere dico vobis, generatio hæc, i. Apostolorũ, & eorum doctrinã sequentiũ, non præteribit, id est non deficiet, donec omnia fiãt: id est compleantur, s. vi. que quo omnis mundus catholicam fidẽ accepit: cælum, i. imperiũ: & terra, i. eidem imperio subiecti, trãsbũt, s. de idololatria ad fidem: sicut Cõstantinus tempore sancti Siluestri, cũ sibi adherentibus: verba autẽ mea, id est fides, quæ in verbis meis fundatur, nõ trãsbibit, donec mundus finiatur: quia post mundi finem non erit fides, sed clara visio.

TROPOLOGICE.

Fideles instruantur vt bene operentur, quã præmia virtutibus debentur, nec exẽplo peccantium à via sveritatis deuiant: quoniam erunt signa in sole, i. diabolo, qui transfiguratur se in angelum lucis: & in luna, i. ecclesia pmerforum. & stellis, i. hominibus peruersis: dogmata prædicantibus, & vitia suadentibus: quã in extremo iudicio clare demonstrabitur, quod fuerit tenebra & nõ luminaria: & in terris, i. hominibus terrenẽ viuentibus pressura: quã prementur à peccatis ppris, quia faciens peccatum, seruus est peccati: præ confusione sonitus maris, i. honorũ mundi, qui sonant in auribus hominum: & fluctuum, i. diuitiarũ, quæ fluctuant, & hæc inducunt ad peccatũ: arescentibus talibus, i. nihil viriditatis ex charitate habentibus, præ timore vitæ, honores, & diuitias dimittedi: & expectatione, quã velint nolint expectabunt ea perdere, quã sic superuenient vniverso orbi, in pmissis spẽ ponentibus: nõ virtutes cœlorũ, i. angeli ad custodiã talũ deputati, mouebuntur, dolentes de eorum perditione: his autẽ fieri incipientibus, i. dum talia incipietis uidere, vos nulli respicite, ne cecitate ducti, in foueam cadatis: & leuate capita vestra, i. erigite mentẽ vestrã ad Deũ,

cã à terrenis eleuantes, quã sic agendo appropinquat redẽptio vestra. Videte ficulneã, i. exemplum capite in arboribus: quia ex bonis fructum prodnentibus, & nõ ex malis & aridis cognoscitur aetas, ita & vos cũ videritis, i. recte iudicaueritis hæc fieri per malos: & ab eis vos auerteritis scitote quã prope est regnum Dei: cælum, i. honores: & terra, i. diuitiã terrenẽ trãsbunt: verba autẽ mea, i. opera bona, quæ propter verba mea operati estis, non trãsbunt sine præmio: quoniam vt dicitur Apoc. 14. c. opera illorum sequuntur illos.

ANAGOGICE.

Gloria excellẽs beatorum, & pœna acerbissima dãnatorum, ex sancti euãgelii verbis demonstratur, quoniã post resurrectionem erunt signa magnæ gloriæ in sole, i. Christo: quia ipse illuminabit supernam Hierusalẽ septemplexiter, quã illuminet mundũ nõc sol naturalis: & in luna, i. super virgine Maria, quã illuminata ab ipso Christo, super oẽs choreas angelorum gloriosa sedebit: & i. stellis, i. angelis, & beatis oibus, qui tanto lumine fruuntur: & versa vice in terris, i. in inferno qui est in cætro terræ, pssura, i. inextimabilis pœna premens gentium damnatorum præ confusione: quoniã nullus ibi ordo erit, sed omnia confusa: sonitus maris, s. diaboli, terribili terribilitate: & fluctũ eius, i. sequacium eius aliorum demõnũ: arescentibus hominibus damnatis in igne præ timore, qui videntes turbantur timore horribili, & expectatione perpetua talium tormentorum, quæ superuenient vniverso orbi damnatorum: nam virtutes cœlorum mouebuntur stupentes de ineffabili gloria beatorum, & intollerabili pœna damnatorum: his autẽ fieri incipientibus dum iudicabuntur oēs, respicite vos electi Deũ ipsum, in quo est vera beatitudo vestra, & leuate capita vestra, omnẽ iucunditatẽ accipientes: immo præsens est redẽptio vestra à tãta miseria pœnarũ: videte ficulneã, s. sc̃m p uirginẽ Mariã, & oēs arbores, i. Sanctos, qui iã producunt fructum, i. si uuntur fructu suorum operum glorioso, scientes astatem iucundissimã regnum, s. Dei aduenisse. Amẽ dico vobis, quæ hæc generatio beatorũ & damnatorũ quãtum ad p̃mia & pœnas, non p̃teribit, donec omnia fiãt, i. sine fine gaudebunt iusti, & impii pœnas luent. Cælum & terra trãsbunt.

bunt, cessante eorũ motu, quæ in corporib. veris causabat corruptionẽ: verba autẽ mea, id est laudes vestræ, quæ sunt verba mea, cũ ego sim caput vestrũ, non trãsbunt, i. nunquam cessabunt cum sanctis spiritibus vna voce clamare dicentes, Sanctus, sanctus, sanctus, altissimum sine fine laudando, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

DOMINICA I. ADVENTVS secundum ordinem prædicatorum.

Cum appropinquasset Iesus Hierosolymis: & venisset Bethphage. Mat. 21. Marci 11. Lucae 19. & Ioannis 12.

Hist. huius Euangelij facta sunt anno Christi 33. dominica, quæ fuit die 20. Martij.

HISTORICE.

Prope Hierusalẽ cũ factus esset Iesus: ex Bethphage montis oliuarũ: duob. discipulis, vt in castellũ, quæ contra eos astatat pergeret, imperauit: atque asine alligatę pullũ vna cũ matre soluta ad se deducerent; rogantibusq; fortassis aliquib. cur id agerent, rñderent, Dñm his indigere: quos statim dimittendi sibi cura esset. Illo. n. sic asino insedendo venire debere, olim vasis eulogiũ p̃cinebat, regis sui mansuetudinẽ edocẽs: nulla vero discipuli perficiẽtes, animalia indumentis eorũ operata, vt desuper sederet, adduxerunt. Ipso igitur sic Hierosolymã versus incedente, a turbis plurimis via vestibus, ramisq; arborũ strata est: ac a præeuntib. sequentibusq; conclamatum, Hosanna benedictio David nato, qui in nomine adueniret dñi.

Respondendum nunc est dubijs.

1. **D**VBITATVR igit. Vnde tunc veniebat Iesus? Res. Magister Hist. Sch. quod dicit Io. 12. c. veniebat ex Bethania, quo in loco die p̃cedenti, s. sabbato cœnauerat in domo Simonis leprosi, Martha ministratę, & Lazaro quẽ a mortuis suscitauerat discumbente: & ibi Magdalena effudit vnguentum preciosum.
2. Dub. Quid est Bethphage? Res. Nicolaus de Ly. quod est vna villa, quæ erat sacerdotũ: qui licet nil proprij in possessionib. haberent: habebant tã domos ad habitandum,

vt dicit Remigius super Matt. & ad bestias nutriendum quando nõ vacabant seruitio diuino: & distabat a Hierusalem per vnum miliare, & erat in monte Oliueti, videlicet in latere, vt dicit Mag. Hi. Scho.

3. Dub. Qui fuerunt duo discipuli missi? Res. Magister Hi. Sch. quod credunt fuisse Petrus & Philippus, ad significandũ quod ipsi primũ adduxerunt Gẽtes ad Iesum, Petrus Cornelii & eius domũ, & Philippus Samariã.

4. Dub. Cur dicit Hierusalẽ esse castellũ, cum esset ciuitas? Res. S. Vincentius, post Lyram, quod Hierusalem erat clausa triplici muro cum propugnaculis, & fortalitijs ad modum castri, ideo dicebatur castellum: & est hic vitiũ vnũ grammatice, quod dicitur Tapinosis: vt si mare appelletur gurgis, & per figuram hyperbole excusatur hoc vitium.

5. Dub. Cũ alij prophete vocauerint Hierusalem ciuitatem, cur dñs vocat eam castellum? Res. quod merito sic eam potuit vocare: quia debebat priuari dignitate ciuitatis p̃p̃ occasionem summũ sacerdotis Iesu Christi, ep̃i ipsius ciuitatis: quemadmodũ seruatur, si quæ ciuitas interficiat ep̃iscopũ, priuatur dignitate ep̃iscopali, & licet Hierusalem adhuc non eam morti tradidisset: tamen quia de proximo hoc factura erat, ideo quasi iam factum esset, quod animo conceperat, vocat eam castellum.

6. Dub. Cur dicit, quod est contra vos? Res. cõtra vos, i. ex opposito vobis: quia Hierusalẽ erat ex opposito montis Oliueti, in quo tũc erat dominus cum discipulis.

7. Dub. Cur aliã cũ veniret Hierusalẽ nunquam venit in asina & pullo? Res. Beda in homilia, quod hoc ideo fecit, vt per hoc claresceret, quod non inuitus, sed sponte pateretur: & in asino venire, & a turbis rex appellari, & laudari voluit, vt quisq; cognosceret ipsum esse Christum, quem illo venturum tali modo p̃phetia olim p̃missa signauerat.

8. Dub. Cur in sic vili iumento venire voluit? Res. Iacobus de Voragine, quod sicut in natiuitate habuit pauperem matrẽ, in vica pauperẽ societate, in thalamo pauperem lectum & stratum, i. crucem, post mortẽ pauperẽ sepulturã, quia in alieno sepulchro positus fuit: ita & nunc voluit habere pauperẽ equitaturã, videlicet asinam & pullũ.

9. Dub. Cur alligabatur asina, & an similiter pullus ligaretur, & in quo loco, & cuius erant? Res. magister hist. scho. quod hæc

- animalia erant communia pauperibus, qui propria iumenta non habebant, & pullus est, ut dicunt Marcus & Lucas, erat ligatus, & hoc in biuio ante domum cuiusdam: ut refert Mar. & alligabantur ne disperderentur, ut qui eis uti voluissent, cito inueniret eos.
- 10 Dubitatur. An aliquis discipulis volentibus, aliquid dixerit? Resp. Marcus, & Lucas, quod sic. & Marcus quia idem dicit quod dominus, i. qui illo die pro suo usu volebant, seu dominus qui eos pauperibus concedebant ad hoc deputati, de hoc interrogarunt, cur soluebant eas. Lucas vero dicit, quod fuerunt quidam de assistantibus: & discipuli responderunt, prout in mandatis habuerant a domino, & sic dimiserunt eos.
- 11 Dub. Ad quem referuntur illa verba confestium dimittet eos? Resp. quod possunt referri ad illum, cui loquebantur discipuli qui auditis verbis ex parte Christi, confestium dimisit: vel possunt referri ad Christum, qui peracta via in Hierusalem, confestium dimisit eos.
- 12 Dub. Quis fuit propheta, de quo hic fit mentio? Resp. quod fuit Zacharias c. 9. sue prophetiae, cuius verba ad literam sunt ista. Exulta facis filia Syon: iubilans filia Hierusalem: ecce rex tuus venit tibi iustus & saluator, ipse pauper & ascendens super asinam, & super pullum filium asinae.
- 13 Dubitatur. Quae est filia Syon, cum Syon esset turris & res inanimata? Resp. quod in similibus loquutionibus sunt plures figurae, videlicet methaphora, quando nomen vnus rei ponitur pro nomine alterius: ut hic Hierusalem appellatur filia Syon: quia sicut filia protegitur a matre, ita Hierusalem a fortaliter Syon. Item figura prosopopeia cum quis loquitur rei inanimatae, cum dicitur: dicite filiae Syon, item figura methonimia quando continens ponitur pro contento, quia hic appellatur Hierusalem filia Syon, cui ciuitati non debebat dici, Ecce rex tuus, sed hominibus existentibus in ea.
- 14 Dubitatur. Quis fuit iste rex? Respon. Lyta, quod Christus: quia etiam doctores Hebraei exponunt hanc literam de Christo.
- 15 Dub. Quia dicit venit tibi, i. ad utilitatem tuam, ut exponunt doctores: nunquid venit pro alijs, quam pro Iudaeis? Resp. quod principaliter venit pro populo Israel, & post pro omnibus alijs gentibus: nam dixit: Non sum missus, sed principaliter, nisi ad oues, quae pe-

- rierunt domus Israel. Matthaei. 15.
- 16 Dubit. Quia non videtur venisse ad utilitatem Hierusalem, quia propter eius mortem fuit destructa? Resp. quod venit ad eius utilitatem, quia ad utilitatem eorum qui crederent ex Iudaeis.
- 17 Dubit. Quo poterit simul sedere super pullum & asinam? Resp. quod Mar. Lucas, Magister Histo. Scho. & Lyra dicunt, ipsum primo sedisse super pullo, qui nondum erat domitus, nec applicatus humanis vliis. & postuit fieri: & ut post federit super asinam relicto pullo, qui erat lasciuus: & sic non simul, sed successiue sedit super vtrumque.
- 18 Dub. Quare asina dicitur subiugalis? Respon. Magister Histo. Sch. quod quidam putant eam subiugalem dicitam, quia omnium dominio exposita erat: sed subiugalis est grecum nomen, quia asina latine, graece subiugalis dicitur, & vtrunq; nomen ob eandem causam institutum est. Hoc. u. iumentum primum insedit homo, & a sedendo asinum dixit. Vnde asinus quasi asidus: & graecus dixit subiugalem.
- 19 Dubit. Cur imposuerunt super eos vestimenta sua? Respon. ut decentius Christus super eos sederet.
- 20 Dubit. Quia dicit in singulari, plurimam autem turba, & in plurali strauerunt? Resp. quod hic est figura anabrosos, quoniam numerus pluralis ponitur pro singulari, & et nomina significantia multitudinem, ut turba, & populus possunt coniungi cum vtroque numero.
- 21 Dub. Cur sternerant ramos in via, qui videbantur impedire transitum? Resp. Lyra, quod viriditas ramorum erat signum magnae laetitiae, nec erant rami magni, sed frondes, ut Marcus dicit, quare non impediabant, sed potius iucunditatem praestabant.
- 22 Dub. Vnde erat illa turba, quae ramos sternerat? Resp. magister Histo. Scho. quod multi veniebant cum Iesu ex Bethania, qui sequebantur propter miracula, & multi venerunt ex Hierusalem, s. plebecula, & pueri. Hierosolymorum, & turba multa, quae venerat ad diem festum, & ut Ioannes dicit portantes ramos oliuarum, venerunt: obuiam ei.
- 23 Dub. Quid significat Ofanna? Resp. Remigius super Matt. Mag. Hi. Sch. & Lyra, quod est nomen hebraeum compositum ex duobus vocabulis, s. integro & corrupto: videlicet ex ossi hebraeo, quod latine est salua,

- & anna, quod est aduerbium optandi apud hebraeos, & latine dicitur vti nam, vel obsecro, & ita deberet dici Ofanna, & remoto per corruptionem; dicitur Ofanna, id est vti nam, vel obsecro, salua, filio Dauid, i. Christo, qui erat ex progenie Dauid.
- 24 Dub. Quam laudem attribuebant Christo? Resp. quod secundum Mat. laudantes dixerunt: Benedictus qui venit in nomine domini: secundum Marcum, Benedictum regnum patris nostri Dauid: secundum Lucam, Pax in caelo & gloria in excelsis: secundum Io. Benedictus rex Israel, qui venit in nomine domini.
- ALLEGORIE.
- Hec historia praefigurata fuit & praenunciata Zacha. 9. c. ut dictum est Dub. 12. Item 1. Regum 19. quando Dauid triumphans cum capite Goliae, venit Hierusalem, & a populo laudatus est. vnde versus.
- Hosiem qui stravit laudatur carmine Dauid.*
- Item 4. Reg. 5. quando Helysaeus rediit cum pallio Helyae, & duplici spiritu, & adoratus fuit a prophetis, vnde versus.
- Gloria nate Dei tibi conuenit huc Helysae.*
- Item Leu. vigesimo sexto, quando Moyses dixit filius Israel: Sumetis vobis sportulas palmarum, frondesque arboris pulcherimae, & letabimini. Item 3. Regum 1. quando Dauid dixit, Ponite solum meum super mulam meam, & vngite eum regem: sic hoc die Christus rex fuit saluatus: vnde versus.
- Carmen hebraeorum te laudat Christi sanctorum.*
- TROPOLOGIE.
- Volens Hierosolymam venire, i. habere pacem cum Deo: traiecit per Bephage, peccata sua consistendo, veniat ad montem oliuati, opera misericordiae implendo: mittat duos discipulos, intellectum, s. & voluntatem, ut soluant asinam sensualitatis, & adducant ad Iesum saluantem, & imponat de super vestimenta virtutum, & sedeat audiendo praedicatores, & sternat vestimenta animae, ut corpus spiritui seruiat: cedat ramos de arboribus, i. Sanctorum scripta diligenter mente reuoluat, quibus stantes ne cadant roborantur. Ipsi ne diutius faciant hortantur resurgentes, ut virtutibus exerceantur instruuntur, & laudes boni gestorum Deo attribuuntur.
- ANAGORIE.
- Designatur ex hoc Euangelio triumphus Christi, quando peracto vniuersali iudicio caelestem Hierusalem ascendit, per Bephage, i. per confessionem fidelium ad mortem

oliueti, eos vngens exultationis oleo, duabus comitatus naturis, angelica, & humana: sedens super thronum gloriae praesentibus angelis & sequentibus iustis cum suis palmis vetricibus: cantantibus, & Deum laudantibus, qui in aeternum est benedictus. Amen.

DOMINICA SECUNDA Aduentus.

Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi.

Mat. 11. & Luc. 7.

Historia huius Euangelii facta fuit anno Christi. die 3. Decembris.

HISTORIE.

Intellectis dominis gestis Ioannes vinculis constructus, rogauit, duobus ad eum discipulis transmissis, An ipse qui venturus esset, foret: an vero quis alius expectandus mundo esset: quibus dominus imperauit, ut quae audissent, ac intuius essent, Ioanni referrent: asserens eos de pullis tenebris clare intueri, claudos incedere, lepra resperfos sanari, sonos percipere surdos, defunctos in vitam redire, egeosque Euangelium annunciare: illumque fore scilicet, qui scandalum non pateretur in eo: quibus abscedentibus, turbas dominus de Ioanne allocutus est, quid in deserto spectari accessissent, & an ab his harundo vento iactata, seu vir mollibus indutus, qui regum palatia frequentant, visi fuissent: an vero prophetam quaequam prospexissent. subinfernens ipsos nedum prophetas, sed excellentiores fuisse eospectos.

Aliqua dubia soluerida sunt.

- VBITATVR. In quibus vinculis tenebat Ioannes? Respon. Mar. 6. cap. quod in vinculis fuit positus ad Herode, eo quod eum arguebat propter Herodiamdem, quam tulerat Philippo fratri suo uxorem.
- 2 Dubit. A quibus audiuit Ioannes opera Christi? Res. magister Histo. Scho. post Lucam c. 7. quod haec audiuit Ioannes a suis discipulis, qui continue veniebant ad eum visitandum: & idem sentit Glo. in hoc loco.
- 3 Dub. Cur discipuli Ioannis opera Christi retulerunt ipsi Ioanni? Resp. Glo. quod ex quadam aemulatione haec retulerunt: dicentes, quod Christus faciebat multa miracula: idem dicit Beda super Matth.
- 3 Dubitatur. Cum Ioannes baptizasset Christum

flum & dixisset, Ecce agnus Dei, cur nunc querit an sit ipse, qui venturus est? Resp. Greg. in homi. q̄ Ioannes non interrogabat Iesum per discipulos an venisset ad saluandum mundum, quia hoc predicauerat ipse Ioannes, sed querebat an sicut perse venerat ad mundum saluandum, ita per se descendere vellet ad infernum ad liberandum sanctos patres: vt sicut fuerat p̄cursor eius annunciando Christi: natiuitate mundorita et ipse Ioannes moriens fieret eius p̄cursor apud sanctos patres in inferno, eis annunciando eius aduentu: vnde Hiero. dicit hic. Ioannes nō dicit, Tu es qui venisti, quia sciebat ipsum ad saluandū venisse, sed dicit. Tu es qui venturus es, scilicet ad infernum. Lyra uero post magistru hist. scho. dicit, q̄ Io. non dubitauit ipsum esse redempturum p̄ se sanctos patres, cum esset plusquam propheta hoc sciebat: nec hoc q̄siuit quasi dubitaret, sed propter suos discipulos dubitantes quasi eis dubitantibus & interrogantibus a Ioanne an Christus esset Messias, responderit: vadatis ad eum, & vos ipsi eum de hoc interrogate: & ita etiam tenet Chrysostomus in hoc loco.

5 Dub. Cur Ioannes misit discipulos ad Christum? Resp. Chryl. hic, q̄ fecit ex fraternali charitate, sciens se in breui moriturū, vt sui discipuli post eius mortem non remanerent in incredulitate.

6 Dub. Qui fuerūt illi discipuli missi? Resp. quōd nomina eorum nullibi legitur.

7 Dub. Cur duos misit, & nō plures? Resp. Chry. in ho. & Iacobus de Vora. in sermone hodierno, q̄ misit duos quosdam, quos nouerat, fortassis aliis persuasibiliores existētes, vt insuspiciens interrogatio fieret: & ex rebus ipsis discerent distantiam inter ipsum & Iesum. Misit autē duos, qm̄ in ore duorum testiu stat omne verbū: nec misit oēs discipulos, quia vbi multitudo, ibi confusio: & etiam vt ostenderet se esse membrū Christi, qui mittebat discipulos binos predicare.

8 Dub. Quid audierāt & viderant, quē debant renūciare Ioanni? Respondet Cirillus super Matthæum, q̄ discipuli Ioannis audierant Ioannem prophetas legētem, & ipsum Christum viderunt dicta prophetarum adimplentē. Ideo dixit, nunciare Ioanni, quæ audistis ab eo de prophetis, & vidistis: me fieri iuxta prophetata ipsa: potest

etiam esse ut discipuli Ioannis cum uenerunt ad Christum inuenerant eum predicantem, & post predicacionem languidos curantem: & ita dixit eis, vt renūciarent Ioanni, quæ audierant ab ipso predicante, & viderant, scilicet miracula ab ipso facta.

9 Dub. Cur Christus non respondit clare, q̄ esset Saluator mundi? Resp. Chry. in hom. dicens. Christus autē noscens mentē Ioannis, non dixit, qm̄ ego sum: quia per hoc rursus obliteret hoc audientibus: excogitassent enim etsi non dixissent, quod iudæi ad ipsum dixerunt, Tu de teipso testimoniu perhibes. Ideo à miraculis fecit eos discere, in suspicabilem doctrinam faciens & manifestiorem: testimonium enim qd̄ est à rebus, credibilius est testimonio, qd̄ est à verbis.

10 Dubit. Quomodo poverunt cognoscere per ista miracula, quōd Christus esset Saluator mudi? Resp. Iacobus de Vora. sermone primo huius dominicæ: q̄ ista miracula clare demonstrant Christum fuisse verū Saluatorem mundi. Primo quidem ratione prophetiæ Esa. 35. c. dicens Deus ipse ueniet, & saluabit nos: tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt: tunc falliet sicut ceruus laudus, & aperta erit lingua mutorum Secundo ratione multitudinis & abundantie: quāuis enim ante Christum multa miracula facta fuerunt, Christus tñ in maiori abundantia ipsa fecit, Io. 15. Si opera non fecissem in eis, scilicet in abundantia, quæ nullus alius fecit & c. Tertio ratione singularis potentie: quia Christus imperio miracula faciebat. Vnde Ambrosius: si Thobias lumen recepit, hoc fuit angeli, non hominis medicina, si Helias mortuū suscitauit, ipse rogauit: si Heliseus leprosum mundauit ualuit, figura mysterii non auctoritas precepti.

11 Dub. Quomodo surdi audiunt, & cæci vident? Resp. q̄ illi qui fuerant cæci & surdi, sanati vident & audiunt.

12 Dub. Quomodo pauperes euangelizantur? Resp. Lyra, id est denunciantur habere regnum cælorum: & Iac. de Vora. sermone primo huius dominicæ: euangelizantur, id est per euangelium illuminantur, & conuertuntur: adeo vt dicit hic Hier. quōd inter diuites & egenos in predicacione nulla distantia sit.

13 Dub. Multi ante Christū & post nō fuerunt scandalizati in Christo, qui tamē nō sunt

funt beati? Respōdet Iacobus de Vorag. q̄ Christus dixit predicta verba, vt tegeret discipulos Ioannis, qui erāt inuidi & increduli: vnde semel, vt dicitur Mat. 10. c. se adiunxerunt cū pharisæis, dicentes: quare nos & pharisæi ierusalem frequēter, discipuli autē tui nō ieiunāt, & scandalizabatur in eo: tū quia Ioannes fuerat austeræ vitæ, Christus autē late comedēdo & bibendo ex his, quæ sibi apponuntur, tū etiam quia credebant ipsum esse purum hominē, vidētes eū passibilem, & ideo eos tangendo in generali dicebat, licet faciā multa miracula quō ad cæcos, claudos, & c. Et ex hoc possit cognosci diuinitas mea: tamen quia sum passibilis, & vitæ cōis, beatus est, i. vos mihi adherētes, & alij credentes per miracula, beati eritis si nō fueritis scandalizati in me cū pariat: & ita ista verba nō dicuntur absolute, sed habēt relationē ad supra scripta dicta Christi, & miracula: & ita licet multi sint dānati Christū ignorātes, ad tales non dirigebantur verba Christi, sed solū ad eos, q̄ eū nouerant, & ipsum crediderant, qui essent beati si non scandalizarentur in eo.

14 Dubi. Quid est scandalizari? Resp. quōd scandalum iuxta gl. super illud Mat. 18. c. vñ mundo à scandalis, est dictum vel factū minus rectum, præbens alijs occasione ruinæ, & ita in Christo non poterat esse scandalum aliquod, vel aliquid quod haberet aliis dare materiam scandalii.

15 Dubi. Cur Christus noluit laudare Ioannē præsentibus suis discipulis? Resp. Cyril. & Chrysostomus super Mat. q̄ hoc fecit, vt non videretur homini adulari.

16 Dubi. Vt quid voluit eum laudare corā turbis? Resp. Cyrilus & Chrysol. super Mat. q̄ dominus hoc fecit, tāquā cognoscēs secreta hominum: cognouit. n. aliquos dicēuros: si vsq; hodie ignorat Ioānes Iesum, qualiter eum nobis ostendebat, dicens, Ecce agnus Dei? vt igitur sanaret hanc passionem, quam eis acciderat, damnum quod ex scandalo procedebat exclusit, laudando Ioā. firmitatem & stabilitatem.

17 Dubi. De quo deserto hic loquitur? Resp. q̄ vt habetur Mat. 3. c. Ioan. 1. loquitur de deserto Iudææ: nam ibi dicitur, in diebus illis venit Ioannes baptista predicans in deserto Iudææ: quod erat trans Iordanem.

18 Dubi. Quo viderūt Ioannē in deserto, cū esset in carcere? Resp. hic Glo. dicens: nō au

tē tunc exierāt in desertū ad hoc, vt viderēt Ioannem, nec enim erat tūc in deserto, sed in carcere: sed præteritum refert, quia frequēter exierat populus in desertum videre Ioannem, cum adhuc esset in deserto.

19 Dubi. Cur potius ipsum dixit non fuisse arundinē, quā aliam arborē? Resp. Iacobus de Voragine in sermone, q̄ Christus volens ostēdere firmitatē & immobilitatē Ioannis, dixit ipsum nō esse arundinē: qm̄ arundo habet radices in arena, & timet uētum, pluuiam, & flumen: & quia Ioannes non potuit flecti vento, quando pharisæi volebāt eum habere pro Christo? Respondēs, Non sum ego Christus: nec potuit cōmoueri pluuia, qm̄ positus fuit in carcerem propter Herodiadem: nec potuit per flumen a soliditate iulitrix eradicari, quando fuit decapitatus. Ideo veraciter non fuit arundo, quæ predicta tria timeret: quæ nulla alia arbor omnia in se complectitur.

20 Dubitatur. Quid intelligitur per molibus vestitum? Resp. Grego. in homil. q̄ molles vestes dicuntur vestes pretiosæ, quibus non induebatur Ioā. sed vestibus factis de pilis camelorum.

21 Dubi. An sit peccatum vti preciosis vestibus? Resp. S. Tho. secūda secundæ. q. 169. ar. 1. q̄ potest esse peccatum ex inordinato affectu per superabundantiā, & per defectū: & quantum ad superabundantiā cōtingit inordinatio affectus tripliciter: vno modo per hoc quod aliquis ex superfluo cultu vestium hominum gloriam querit, prout scilicet vestes & alia huiusmodi pertinent ad quandam ornatum: Alio modo secundum quod homo per superfluum cultum vestiu querit delicias, secundum quod vestis ordinatur ad corporis fomentum: Tertio modo secundum quod nimiam sollicitudinem apponit ad exteriorem vestium cultum, et si non sit aliqua inordinatio ex parte finis. Ex parte autem defectus similiter potest esse duplex inordinatio per affectum. Vno modo ex negligentia hominis, qui non adhibet studium vel laborem, cum ad hoc exteriori cultu vtatur secundum qd̄ oportet. Vnde Philos. dicit in 7. Ethic. q̄ ad mollem pertinet, q̄ aliquis trahat vestimentum per terram, vt nō labore eleuando ipsam: Alio modo ex eo, q̄ ipsum defectū exterioris cultus ad gloriam ordinat. Vnde dicit Augustinus in lib. de sermone dñi in monte.

monte. nō in solo rerū corporearum uito-
re atque pompa; sed etiam in ipsis sordibus
& lutosis esse posse iactantiā, & eo periculo-
siorē, quo sub noīe seruitutis Dei decipit :
& Philo. in 4. Ethic. dicit, qđ sēp abūdātia
& inordinatus defectus ad iactantiā p̄tinet.

22 Dubi. Quia vř, qđ p̄lati ecclesię, qui
vtuntur preciosis vestibus peccant? Respon.
S. Thom. 2. 2. q. 169. art. 1. ad 2. qđ illi qui in
dignitatibus constituuntur: vel etiam mini-
stri altaris p̄tiosioribus vestibus qđ ceteri
induuntur, non p̄ sui gloriam, sed ad si-
gnificandam excellentiam sui ministerij,
vel cultus diuini: & ideo in eis nō est vitiū.

23 Dubi. Quia vř, qđ aliqui religiosi mendi-
cantes, qui vtuntur vilibus vestibus peccant?
Respon. S. Tho. loco p̄dicto, qđ non semper
qui vtitur vilioribus vestibus, quā ceteri;
peccat: si enim hoc facit propter iactantiā,
vel superbiam, vt se ceteris p̄ferat, vitiū
superstitionis est: si autē facit propter mace-
rationem carnis, vel humilitatem spiritus,
ad virtutem temperantię pertinet. P̄cipuē
autem competit vilibus vestimētis vti
his, qui alios & verbo & exemplo ad p̄ni-
tentiam hortantur: sicut fecerunt prophete.
Vñ quę lā gl. Mat. 3. c. dicit. Qui p̄ni-
tentiā p̄dicat, habitū p̄nitentię p̄dit.

24 Dubi. An ornatus mulierum sēp sit cū
peccato mortali? Rñ. S. Tho. loco p̄dicto,
arti. 2. qđ circa ornamenta mulierum sunt
eadē attendenda, quā dubio 21. dicta sunt,
circa exteriorem cultum: & insuper quod-
dam aliud speciale, qđ scilicet muliebris cul-
tus viros ad lasciuiam prouocat, secundum
illud Prouerb. 7. Ecce mulier occurrit illi
ornatu meretricio, p̄parata ad decipien-
dum animas: potest tamen mulier licite
operam dare ad hoc, qđ viro suo placeat, ne
per eius contemptum in adulterium labatur,
& hoc potest facere absq̄ peccato. Il-
lę autem mulieres, quę viros non habent,
nec volunt habere, & sunt in statu non ha-
bendi, non possunt absq̄ peccato appetere
placere virorum aspectibus ad concupi-
scendum: quia hoc est dare eis incentiuam
peccandi: & si quidem hac intentione se or-
nent, vt alios prouocent ad concupiscentiā,
mortaliter peccant. Si autem ex quadam le-
uitate, vel etiam ex quadam vanitate pro-
pter iactantiā quandam, non semper est
peccatum mortale, sed quādoque veniale:
& eadem ratio quantū ad hoc est de viris.

25 Dubi. An mulieres sine peccato nudatis
capillis possint incedere? Rñ. S. Thom. loco
p̄dicto, qđ non, vt vult Augustinus in epi-
stola ad Possidium, dicens, qđ capillos nuda-
re scēminas, quas etiam caput velare Apo-
stolus iubet, nec maritatum decet: in quo
tamen casu possent aliqua peccato excu-
sari, qđ hoc non fieret ex aliqua vanitate,
sed p̄p contrariam consuetudinem, quāuis
talīs consue. udo non sit laudabilis.

26 Dubi. An mulieres possint vti figmentis
in facie ad se colorandū absq̄ peccato? Rñ.
S. Tho. vbi supra, qđ mulierū fucatio est qđ-
dam species fictionis, quę non p̄t esse sine
peccato: non semper tñ est cū peccato mor-
tali: sed solum qđ sit propter lasciuiam, vel
in Dei contēptū: & in his casibus loquitur
Cyprianus in lib. de habitu virginū. Scien-
dum tamen, qđ aliud est fingere pulchritu-
dinem nō habitā, & aliud occultare turpi-
tudine ex aliqua cā proueniētē: puta cōgru-
dine, vel aliquo huiusmodi: hoc. n. est lici-
tum, quia secundū Apostolū 1. Cor. 12. c. qđ
putamus ignobiliora mēbra corporis esse,
his honorem abundantiorē circūdamus.

27 Dubi. An liceat mulieri vti veste virili,
vel e contra? Respon. S. Tho. vbi supra, quod
non, nisi propter aliquam necessitatem, vel
causā se occultandi ab hostibus, vel propter
defectum alterius vestimenti, vel propter
aliquid aliud huiusmodi.

28 Dubi. An alibi quādam in domibus regum
sint mollibus induti? Respon. Lyra, quod Chri-
stus non negauit, quin alibi inueniantur sic
induti: sed vt plurimum in domibus Regū
& Ducum morantur.

29 Dubi. Quia dominus hic dicit, Ioannem
esse prophetam, & tamen ipse Ioannes ne-
gat se esse prophetam? Ioan. 1. c. Rñ. Iacob,
de Vorag. post Aug. & Origenem, qđ pro-
pheta dī tripliciter: Vno modo in generali,
& sic omnis prophetans dī propheta, siue
de p̄senti reuelando secreta, vel de p̄te-
rito, vel de futuro, de quolibet solum pro-
phetando: & isto modo Ioan. negauit se esse
prophetam, scilicet de aliquo p̄dicto-
rum temporum solū, quia de p̄terito pro-
phetauit, qđ Christus ante eum factus erat:
de p̄senti eum digito demonstrando: &
de futuro quando dixit, Veniet post me, cu-
ius non sum dignus soluere corrigiam cal-
ciamenti. Alio modo in speciali quis dicitur
propheta, & sic Messias venturus dice-
batur

batur propheta. Deute. 18. Prophetam su-
scitabit vobis Deus de fratribus vestris; &
isto etiam modo negauit Ioannes se esse
prophetam, i. Christum: Tertio, propheta
dicitur in singulari, & sic apud Hebręos
Helislaus dicebatur propheta per figuram
anthonomaiā, & sic quoque Ioannes ne-
gauit se esse Prophetam, scilicet Helisēum.

30 Dubi. Cur dicitur plusquam propheta
Ioannes? Rñ. dicitur quia de p̄terito, de p̄-
senti, & de futuro prophetauit: alij autē pro-
pheta solum de vna differentia illorum tē-
porum, vt dictum est dubio p̄cedenti.

31 Dubi. Quomodo Ioannes dī angelus, &
vbi sic dī? Respon. qđ verba Christi habentur
Matthię 3. c. & vt Tytus in commen-
tarijs euangeliorum dicit, Angelum appel-
lat hominē, nō quia natura esset Angelus:
homo. n. naturaliter erat, sed quia opus An-
geli exercebat nunciando Christi aduen-
tum: idē dicit Gregorius & Hieronymus.

32 Dubi. Quō p̄parauit viam ante Chri-
stum? Rñ. A mb. super Lucam, dicens, viam,
in quo non solum nascendi secundū carnē
omine, fidei qđ; nuncio, sed etiam p̄curso,
quod parauit passionis. Glo. uero exponit
sic p̄parabit viā, i. per uia reddet sibi corda
auditorū, p̄nitentiā p̄dicādo, & baptizādo.

ALLEGORICE.

Ioannes in vinculis, qui ante Christū de-
monstrauerat, significat Moisaicam legem,
quę Christum futurum promiserat, quę
nunc in vinculis alligata non valens per se
clare dem. nstrare duos discipulos, i. popu-
los, Iudęorum videlicet, atque Gentilium:
ad Christum, id est eius euangelia mittit,
vt agnoscant ipsum fore, quem ipsa lex ve-
tus pronunciauerat futurū, qui populi euan-
gelicam doctrinam audientes, & miracula
Christi in Euangelis descripta, euangeli-
zantur, i. illuminantur, qui erant pauperes
virtutibus, qđ sine fide erant, & cęci, &
claudi bonis operibus surdi, & vita gratię
priuari, & sanantur per fidem, quę fuit a-
rundo vento hęreticorum & tyrannorum
agitata, prout Apo. 2. 1. c. dī, Qui loqueba-
tur mecum habebat mensuram arundineę
auream, i. fidem catholicam: & mensus est
ciuitatem per stadia, duodecim millia, quę
sunt articuli fidei 12. & sunt millia, quia
p̄fecti sunt, & in deserto huius mundi Xps.
vestitus est mollibus vestibus, s. p̄teritis, &
misericordię, vt nos ī mātionibus regis re-

gum inducat, quę vetus lex propheta est,
& plusquam propheta omnes comprehen-
dens p̄phetas antiquos: & est Angelus Dei,
quia a Deo data, Christum annunciauit,
& Christo p̄cepta & ceremonias ipsium
representātes viam p̄parauit, cum ipsam
soluere non venerit, sed adimplere.

TROPOLOGICE.

Peccator in vinculis peccati constrictus,
instruitur recurrere ad Xpm, mittēdo duos
discipulos, intellectū, & voluntatē: ipsum
deprecando, vt cęcitas, surditas, & ceteri
defectus per peccatum induti auferantur:
& sic euāgelizabitur, illuminabitur, & erit
pauper relictis pompis mundi, & beatus
Deo adharendo, & iam non erit arundo
volubilis & iactata, neque mollibus vesti-
bilidinis indutus, sed erit propheta, & plus-
quam propheta, dictis prophetarum & eo-
rum consilijs acquiescēdo, & angelus Dei
ipsum custodiet ne offēdat, sed per viam
rectam p̄paratam incedat.

ANAGOGICE.

Contemplari licet vitam futuram, post-
quam a vinculis carnis fuerimus soluti, ad
quam ingrediemur cū duob. discipulis post
iudicium generale, anima scilicet, & cor-
pore, in qua, cęcitate depulsa, Deum omni-
potētem cernemus sicuti est, audientes lau-
des & melodias angelicas, surditate abie-
cta, absterisa omni lepra, ceterisq; corpora-
lib. defectibus: in qua & beati erimus, reli-
cto huius mundi deserto, nec vento aliquo
iactabimur, & nequaquā mollib. vestibus,
sed p̄peruis induemur, clare qđ; intuebi-
mur quęcunq; p̄ prophetas obscure dicta sunt,
gaudebimusq; cum angelis Dei, qui nobis
illuc accedendi viam p̄pararunt.

DOMINICA TERTIA

Aduentus.

Miserunt Indei ab Hierosolymis sacerdotes &
Leuitas. Ioan. 1. Luc. 3. & Marc.

Historia huius euangelij facta. fuit anno
Christi 31. die 15. Aprilis.

HISTORICE.

Ad Ioannē in Bethania, trans Iordanē
predicantē & baptizantē Israelitę ex Hie-
rosolymorū vrbe sacerdotes atq; leuitas ex
phariseis miserunt, vt ab eo percūtarentur,
quis nā foret: cūq; factus fuisset nequaquam,
se esse Christum, rogābat an Helyas foret,
aut

aut saltem propheta aliquis, ipso vero id quoque negante, instabant, ut quis esset ediceret, quatenus eis quis eos miserant facerent satis? Respondit se esse clamantis vocem in deserto, ut altissimi vias directas faceret, iuxta Esaiam vaticinium: cum vero qua potestate baptizaret perquirerent, cum nullius ex nominatis ab eis foret. Respondit se quidem in aqua baptizare, sed in medio eorum stetit, ipsis ignorantibus, qui post ipsum affuturus esset, et si factus ante ipsum fuisset, cuius calciamentorum solvere ligamina indignus existeret.

Tollere dubia per solutiones restat.

- 1 **D**UBITATA VR igitur. Cur dicitur miserunt Iudaei, cum omnes Hierosolymitae Iudaei forent? Rñ. qd Lyra dicit, qd qui mittebant, erant ex tribu Iuda. Ideo dicit miserunt Iudaei: verum dici potest, qd Hierosalem non solum Iudaei inhabitabant, sed etiam Gentiles, ut Pilatus cum sua familia, ideo dicitur Iudaei, ne quis crederet Pilatum eos misisse.
- 2 Dubi. Cur Iudaei ad Io. miserunt? Resp. Aug. super Ioan. qd hoc fecerunt, quia movebantur excellentia autoritatis; quia auctus est baptizare.
- 3 Dubi. Cur potius existimabant Ioan. esse Messiam, quam Dominum Iesum Christum? Rñ. Chry. in ho. qd tribus de causis: Primo pp genus illustre, quoniam sciebant Ioan. esse filium summi sacerdotis, & Iesum putabant filium fabri, & pauperculae mulieris: Secundo propter habitus asperitatem, quia Ioannes erat indutus de pilis camelorum. i. vestibus ex pilis camalorum contextis. Iesus autem ferebat vestes coes: Tertio pp victus parcitatem, quia Ioannes habuit durissimum victum, Christus autem comedebat, & bibebat de his, quae apponebantur: & potest addi Quarta ratio, quia Ioannes stabat in deserto solitarius, fugiens consortia hominum: Christus autem conuersabatur cum publicanis & peccatoribus.
- 4 Dubi. Cur potius miserunt sacerdotes, & leuitas, qd doctores vel scribas? Resp. Origenes super Io. Qui a Ioan. erat de stirpe sacerdotali, io potius mittit ad eum sacerdotes, & leuitas, tanquam proximiores, quam alios nuncios.
- 5 Dubi. Cur potius miserunt ab Hierosoly

mis, quam ab aliis ciuitatibus? Rñ. qd in Hierusalem, quae erat metropolis & caput regni, summe urgebat studium legis, & ibi erat famosa opinio, qd tempus aduentus Messiae erat de proximo, quia videbant ablatum regnum. Gen. 49. c. Non auferetur sceptrum de Iuda, &c. Et quia videbant impletas hebdomadas Dauid. 9. c. Et ex alia parte considerabant mirabilem natiuitatem Ioan. & eius sanctitatem, ideo ab Hierosolymis miserunt, ut scirent ab eo si erat Christus.

- 6 Dubi. Cur nuntij non interrogarunt eum aperte si erat Christus, & cur ipse respondit se non esse Christum, cum de hoc non interrogaret? Rñ. Orig. super Io. dicens. Ioan. autem, ut videtur, discernebat ex ratione sacerdotum & leuitarum dubitationem, ne forte Christus esset baptizatus, aptius tamen illud perituri cauebant, ne temerarij putarent: quia pro merito, ut eorum opinio fallax de eo primitus aboleret, ac subinde veritas proptalaretur, quod non sit Christus ante omnia manifestat. Et ut Chry. & Lyra. hic dicunt, Ioan. ad mentem, & non ad interrogationem eis respondit.
- 7 Dubi. Cur bis replicatur, & confessus est. & in medio dicit, & non negauit? Resp. Lyr. sic exponendo, confessus est, si veritate: & non negauit usurpando sibi diuinum officium, quod esset negare Christum, qui est ipsa veritas: & confessus est, quia non sum ego Christus.
- 8 Dubi. Cur quaerunt an sit Helias? Resp. quia Malachia vlt. dicitur. Ecce mittam vobis Heliam prophetam antequam veniat dies Domini magnus: & ideo quaerebant si erat Helias qui fuerat eis promissus.
- 9 Dubi. Quo Io. negat se esse Heliam, & dominus Matth. 2. dicit Ioannem esse Heliam? Rñ. Greg. 2. homilia, qd Ioannes in persona Helias non erat, sed in spiritu Helias erat: Unde Luca 1. Angelus ad Zachariam ait. & ipse praecedet ante illum in spiritu & virtute Helias: ergo quod dominus dicit de spiritu, Ioannes negat de persona.
- 10 Dubi. Cur quaerunt an sit propheta? Rñ. Lyra, qd erat maxima opinio apud Iudaeos, qd ante Christum mitteretur vnus magnus propheta, pro eo quod habetur Deut. 18. Prophetam suscitabit dominus Deus de fratribus vestris, tamen ista propheta intelligitur de Christo, ut exponunt doctores, ideo ipsi interrogauerunt si erat ille propheta.
- 11 Dubi. Cur Ioannes dicit se non esse prophetam, cum dominus dicat Mat. 11. qd est propheta & plusquam propheta? Resp. Lyra, qd Ioannes

Ioannes respondit, qd non erat ille propheta, de quo loquitur propheta, quae inducta est in praecedenti dubio.

- 12 Dubi. Cur Ioannes dicit se esse vocem, & ubi hoc dicit Esaias? Resp. qd Esa. 49. c. sic habet. Vox clamantis in deserto, parate viam dñi, directas facite in solitudine semitas Dei nostri. Et Ioannes dicit vox metaphoricæ, quia ut dicit S. Vinc. in sermone, Ioannes vox dicitur pro officium suum: nam vocis officium est manifestare conceptionem mentis, quia ut dicit Philo. 1. Per her. Voces sunt signa eorum, quae sunt in anima passionum. Itaque proprie loquendo magna est descriptio inter vocem & verbum, licet vulgariter pro eodem sumantur, quia verbum est conceptio mentis ante quam per os exprimitur, sed voces sunt quae preferuntur: unde in principio Logice Petri Hispani dicitur, vox est sonus ab ore animalis prolatus: & ita cum Christus sit verbum aeternum absconditum in mente diuina, Ioan. 1. In principio erat verbum apud Deum, Ioannes tanquam vox ipsum manifestauit dicens. Ecce agnus Dei, & sic patet quomodo Ioannes est vox.
- 13 Dubi. Quia videtur, qd Ioannes melius dixisset, habeo vocem, qd ego sum vox? Resp. S. Vincen. in sermone, qd exercitium boni praedicatoris est, qd non solum os praediceret, sed eius membra, potentiae, vita, mores, fama, & quicquid ex ipso est: & ita bonus praedicator debet esse totus vox. Et ideo Ioannes bene respondit dicens. Ego vox, quasi diceret, quicquid in me est, totum est vox, quia totum praedicaui.
- 14 Dubi. Cur vox Ioannis clamantis dicitur esse in deserto, & quod est illud desertum? Rñ. Lyra super Esa. c. 40. qd secundum templum edificatum per Zorobabel fuit desertum a quoque, quae erant in priori templo edificato per Salomonem. Primum, quia in priori templo erat ignis continuus in altari holocaustorum, qui non exstinguebatur vento nec pluuia, quae esset sub diu. Secundum, arca testamenti. Tertium, vnctio Regum, & Pontificum, quia post captiuitatem non instituebantur vnctio: non est, sed per institutionem Reges, quibus subieciabant. Quartum diuinitas, quae dicebatur ibi habitare pro diuina ratiōe, quae ibi dabatur. Quintum, secundum Iosephum, quidam fulgor subito proficiens de lapidibus rationalis, & superhumeralis, quae erat ornamenta Pontificis, quoniam Deus acceptabat praesentia summi Sacerdotis: & Deus deseruit iu-

daeos, ut dicit Iosephus, quo ad praedicta quinquae per annos centum & 58. ante passionem Christi. Et ideo Iudaea dicitur deserta. Esa. 30. c. I. arabitur deserta & inuata: & quantum ad hoc vox clamantis, i. Ioannes erat in deserto. 15 Dubi. Qui dicantur pharisaei? Rñ. Magister hist. sch. qd in populo Iudaeorum erant tres sectae: a ceteris aliorum vita, & opinione distantes, videlicet Pharisei, Saducei, & Essaei. Pharisei cultu austero & victu paucore utebantur, traditiones suas statuentes, quibus traditiones Moysi determinabant praescripta chartarum, i. cedulas de membrana excisas in fronte gerebant, & in sinistro brachio circumligatas, quibus decalogus inscriptus erat, & haec dicebantur phylacteria, a phylaxo, quod est consummare, & thorat, quod sonat legem. Isti etiam maiores fimbrias aliis deferentes, spinas eis alligabant, quibus praesens in deambulatione memores mandatorum Dei fierent: resurrectionem credebant corporum, & Angelos & spiritus esse fatebantur: & non solum quinque libros Moysi, sed etiam oracula prophetarum recipiebant. Saducei interpretantur iusti, & vendicabant sibi quod non erant, corporum resurrectionem negant, & anima nisi cum corpore interire dicunt, quinque tantum Moysi libros recipiunt, prophetarum vaticinia respuunt, vsu Act. 24. cap. Saducei dicunt non esse resurrectionem mortuorum, neque angelorum, neque spiritum: Pharisei autem vtrumque confitentur. Essaei ferè in omnibus monasticam agebant vitam, nuptias fastidientes, non quia coniugia, & hominum successionem censerent perimendam, sed cauendam intemperantiam fornicationum, nulla earum fide seruare viro putantes, omnia habebant coe: squalorem decus putabant, dummodo in veste candida semper essent: nulla eis certa ciuitas, sed in singulis domicilia habebant, ante solis ortum nihil prophanum loquentes, solè ut miseretur orantes: post vsque ad quintam horam operantes, lotum corpus aquis, cum silentio, & simul edebant. iuramentum habebant pro perituro: nullum ad sectam suam recipientes, nisi post annum probationis: deprehensum in peccatis a se depellebant, spuere in medium, vel in dexteram partem sui vitantes, adco sabbatum obseruabant, quae nunquam ea die alium purgabant, dolabrum ferebant lignum, quo in loco secretissimo fodiebant terram ad alium purgandum, dimissa veste, se diligenter contere.

gentes, ne splendori diuino facerent iniuriam ob id etiam statim foueam rep̄eres: uiuebant quam longissimè ob victus simplicitatem, mortè pro iustitia immortalitatè iudicabant meliorem, animas oēs à principio creatas pro temporibus incorporari, & plura alia heretica tenebant.

16 Dub. Cur redarguerunt Io. pro eo q̄ baptizabat? Resp. q̄ Iudæi in magna reuerentia habebant baptismum, quia Ezechiel propheta 36. c. prædixerat, Effundam super uos aquam mundam, & mūdabimini ob omnibus inquinamentis uestris. credentes, uel q̄ Messias uenturus baptizare deberet, qui èt erat propheta p̄ Moysen promissus, uel Helias, què Deus mittere debebat, ut dictū est dub. 8. & ideo redarguerent Io. q̄ si non erat Christus, neq̄ue Helias, neque ille magnus propheta per Moysen promissus, non deberet sibi usurpare officium baptizandi.

17 Dub. Cur dicit, ego baptizo uos in aqua? Resp. quia solum in aqua baptizabat, & nō in Spiritu sancto, ut dicit ipse d̄ Christo? Math. 3. quasi diceret, ego solū aqua lauo corpus uestrū, sed Christus lauabit aīam uestrā.

18 Dub. Vbi stetit Christus in medio phariseorū. Respon. Lyra, exponens illud, Medius uestri stetit, i. cōiter uinens inter homines, quia Christus inter eos in corpore apparuit, & cōmuni conuersatione inter homines cōuersatus est: sicut patet ex euāgelij, & cōmuni conuersatione inter homines cōuersatus est: sicut patet ex euāgelij,

19 Dub. Quō pharisei nesciebant Christū? Resp. Greg. in homil. dicens. Per carnē dominus apprensus, & uisibilis extitit corpore, & inuisibilis maiestate. Et ita pharisei nesciebant eum quantum ad diuinitatem.

20 Dub. Cur dicitur, Qui post me uenturus est, cum iam Christus uenisset, & eū baptizasset? Resp. S. Tho. super Io. q̄ post Ioannē Christum uenturus erat, quia post ipsum erat prædicaturus, baptizaturus, & moriturus.

21 Dub. Quia Ioannes dicit, ante me factus est, quia Christus non fuit factus homo ante Ioannem, sed post: nec fuit fiendus Deus; quia semper fuit? Resp. Iac. de Vora. in sermone 1. huius dominicæ, q̄ hoc potest intelligi in quantum homo, & in quātū Deus, In quantum enim homo factus est Christus ante Io. non tempore, sed dignitate: ut sit sensus, ante me factus est, mihi prælati, Et etiam in quantum Deus factus est ante Ioannem, ante luciferum, & hoc modo factus dicitur improprie, ut sit sensus factus,

1. genitus, quia Deus non est factus.

22 Dub. Quomodo intelligitur, q̄ Ioannes dicit, Non sum dignus ut soluam eius corrigiā calciamenti? Resp. Lyra, & Iaco. de Vora. post Aug. & Chryso. q̄ hoc metaphoricè dicitur, quia Christus nunquā calciamenta, cum Luc. 10. prohibuerit apostolis ipsa portare, & ipse incepit sacre, & postea docere Act. 1. & ita cū soluere calciamenta alicui, sit unum de minimis & uilibus obsequiis, ideo Ioannes dicit, se nō esse dignum etiam quodcunq̄ minimū uel uile obsequium Christo præbere, secundū quod communiter dicitur de aliquo obiecto comparatiue respectu alicuius excellentis, tu non es dignus osculari terram, quam pedibus calcas.

23 Dub. Cum Bethania sit prope Hierusalem, & citra Iordanem, cur dicit Euangelista trās Iordauē? Ref. Gl. q̄ duæ sunt Bethaniæ, una citra Iordanē prope Hierusalē ubi Lazarus fuit suscitatus: & altera ut dicit Magist. hist. scho. trans Iordanem Galileæ.

ALLEGORICE.

Istud Euāgelium præfiguratum fuit in ueteri testamento, q̄ Moyses trāsduxit populum ex Aegypto per mare rubrū, & figurabat baptismum cōferendum per Christū: q̄m ipse non erat Deus, sed minister Dei, & tñ redargutus fuit a filiis Israel murmurantibus, & dicentibus, utinam mortui essemus per manū dñi in terra Aegypti, Exo. 16. Et tñ semper fuit uox clamantis in deserto, in quo 40. annis steterunt, ut dirigerent uīā domini, & qui eis prædixit, q̄ dñs mitteret eis prophetam. Deut. 18. qui ante eum factus erat, i. excellentior & dignior eo. q̄ post eum uenturus erat, & cuius nō erat dignus corrigiam calciamenti soluere, ut acciperet sponfam sanctam ecclesiam Christi, quæ referuabatur ipsi Christo.

TROPOLOGICE.

Instruimur ex hoc Euāgelio, q̄ ex aliqua adulatione seu redargutione malignorū nō debem⁹ à stabilitate p̄positi uirtuosi recedere, sed quāto plus laudamur, tanto magis cogitare debemus fragilitatē nostrā, & cōtinuè debemus uiam dirigere, nec simus singulares sicut pharisei. Sed baptizemur aqua pura, & erit in med. o nostrū què nos nō scimus, quo ad diuinitatē, q̄ infinita est, s. Christus, q̄ in medio congregatorū in nomine

mine eius medius existit, cuius non sumus digni soluere corrigiam calciamenti, cū ex ratione humana comprehendere non possit uñio diuinitatis cum humanitate.

ANAGOGICE.

Ex his que in hoc mūdo Dei amore toleramus, speramus peruenire dirigendo uīā Dñi ad Christi gloriam, cuius non sumus digni ex meritis nostris, Cum nō sint cōdignæ passionis huius tēporis ad futurā gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Sed quia in medio nostrū stat Christus Iesus, qui suos non deseret vsq̄; ad consumationem seculi, infundet Spiritum sanctum, quo mediū te ex congruo illa ineffabilis gloria trans Iordanē huius uitæ nobis fructa dabitur.

FERIA QUARTA QUATUOR TEMPORUM Aduentus.

Missus est Angelus Gabriel à Deo.

Luce primo.

Historia huius Euangelij facta est anno Christi prius vsuali, die 25. Martij, scilicet die Veneris.

HISTORICE.

In Nazaret urbe Galileæ, Mariæ semper uirgini, Ioseph ex stirpe Dauid desponsatæ, Gabriel nuncius à summo Opifice trāmissus est, qui eam plenam gratia salutando, dominumq̄; secum esse, ac inter cæteras benedictam fore mulieres asserui; Cū autē huius nouis turbaretur uerbis, & secum tantā cita mente reuolueret, qd̄ protenderet humilicemodi locutio; ab Angelo ne timeret hortata est, qm̄ apud altissimum gratia poleret, quodq̄; conciperet, pareretq̄; natū Iesum prædicat, cui cunctorum creator Deus regnum Dauid sui genitoris elargiturus esset, principaretur quoque absque fine in Iacob familia. Cumq̄; ipsa quoniam hoc fieri ualeret pacto, cum uiri expers esset, percunctaretur, Spiritum alium superuenturum, & excelē potentiam eam obumbraturam asseruit, & ex ipsa genitum immaculatum filij Dei nomē allumere debere: qd̄ uero hæc impossibilia apud summum Opificem nen existerent, Helisabet eius cognatæ senis, & sterilis, iam menibus sex nouā in vtero concepit prolem denuncians, quibus uirgo semper Maria acquiescens, uti ancillam vltro se diuinæ voluntatis famulaturam celsi olympi nuntio retulit.

Est itaque iam dubijs respondendum.

VBI T A T V R. Cur Deus nō p̄ se dixit semper uirginem ea, q̄ misit p̄ Angelū annunciare, cū ipsa Deo fuerit propinquior, & oibus agelis dignior? Rñd. Io. Card. de

ture cremata in apostilla super Euangelij, q̄ licet ipsa superior fuerit angelis dignitate, ad quā diuinitus eligebat, tñ quātū p̄sentis uitæ inferior erat angelis, quæ èt ipse Xps rōne passibilis uitæ modicum ab angelis minoratus est, licet ipse non indigeret instrui ab angelis, qm̄ erat simul & uictor & cōprehensor, tñ semp uirgo Maria nō erat in statu cōprehensorū, ideo de diuino mysterio erat. instruēda ab angelis: & licet ut dicit Albertus, in ea iam Deus habitaret p̄ gnam, non tñ per corporalem p̄sentiam, ad quam necessaria erat annūciatio.

2 Dub. Cur potius angelus, q̄ homo missus fuit ad annūciandū? Rñ. q̄ pp̄ mittentis, & mysterij excellentiæ, & uirginis ad quā mittebat puritatem, excellentior & purior creatura, q̄ homo mitti debebat, & talis est angelica, iō missus est angelus, & non hō.

5 Dub. Cur potius Gabriel missus est, quā alius? Rñ. Greg. in ho. dicens, ad Mariā uisginem non quilibet angelus, sed Gabriel mittitur archangelus: ad hoc q̄ p̄ ministerium summum angelum uenire dignū fuerat, qui summum oīum nunciabat, qui id circo priuato nomine censetur, ut signetur per uocabulum in operatione quid ualeat. Gabriel enim Dei fortitudo nominatur. p̄ Dei ergo fortitudinem nunciandus erat, qui uirtutum Dñs & potens in p̄lio ad debellandas potestates aereas ueniebat.

3 Dub. Quid est angelus? Rñ. q̄ est substantia incorporea, & forma subtilissimā, à Deo creata, ut uult S. Th. 1. par. q. 50. Et nō. q̄ sicut dicit Greg. Angelus est nomē officij, & nō naturæ: nam sancti cœlestis patriæ Spiritus, semper quidē sunt spiritus, sed semper uocari angeli nequaquam p̄nt, quia tunc solū sunt angeli, cū p̄ eos aliqua nūciantur. Vñ & per psalmist. d̄. Qui facit angelos suos spiritus, ac si aperte dicat: qui eos qui sunt spiritus, cum uoluerit etiam angelos facit.

5 Dub. Cur d̄ missus à Deo? Rñ. Basilius super Lucā, q̄ angeli ad nos ueniunt nō quasi ex seipsis, sed ex eo, quod diuinæ sapientie

tiæ conspiciunt ea, quæ disponit de bonis fieri quandoque per angelos manifestat, eos ad nos mittendo.

- 6 Dub. Cur potius voluit filius Dei annunciari & incarnari in ciuitate, quam in villa? Resp. quia cum ciuitas dicatur ciuium vnitatis, & ipse veniret vnire nos Deo, & ad vnitatem supernæ ciuitatis vocare, non potius in ciuitate, quam in villa ad hoc designandum annunciari & concipi voluit.
- 7 Dubitatur, Cur potius in ciuitate Nazareth, quam in alia? Resp. Lyra. q. vt adimpleretur propheta Esa. 11. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, vbi hebræa & veritas eius ascendet, vbi hebræa & veritas eius ascendet, & Nazareus de radice eius ascendet.
- 8 Dub. Cur potius in Galilæa, quàm in alia provincia concipi voluit? Resp. q. Galilæa interpretatur volubilis, siue rota, cuius motus vbi incipit finitur, & cum egressus eius fuerit à summo cælo, & ad summum eius regressus, vt inquit Psal. ideo in Galilæa ad hoc designadū concipi, & annunciari voluit.
- 9 Dub. Cur potius de virgine concipi voluit, quam per humanā semen? Resp. Anselmus in sermone, q. sic voluit, ut opera sua persiceret & compleret. Nam quatuor modis potest Deus hominē formare. s. sine viro & sine fœmina, sicut fecit Adam, de viro sine fœmina, sicut fecit Eua, de viro & fœmina, sicut nos: & restabat vt de fœmina sine viro faceret, quod & fecit in hac conceptione, ut eius opera essent perfecta.
- 10 Dubi. Cur voluit ipsam esse desponsatā? Resp. Amb. super Luc. q. hoc voluit, ne Virgo aliqua infamia notaretur fornicationis, uel adulterij, si conciperet non desponsata: quid. n. Iudæis, quid Herodi possent ascribi, si natū viderentur ex adulterio persecuti? & et post, ut hoc mysteriū diabolo celaretur, q. concēptū iudicasset eē diuinū, si nō desponsata sine viro concēpisset: & et, ut dicit Orig. in ho. ut fagiēs ī Aegyptū uiri solatio frueretur, & nati infanti curā gereret Ioseph.
- 11 Dubi. Cur dicit Ioseph de domo David, & non semper virginē Mariam, de qua concēptus est Christus nō per Ioseph, qui Xps dicitur esse de fructu ventris David? Resp. Lyra, q. Nume. 3.6. habetur, q. mulieres in hereditate paterna succedentes non poterant contrahere matrimonium, nisi cū uiris suæ tribus, ne fieret confusio sortium uniusque tribui & expectantium: & cum semper

virgo Maria fuerit vnica filia Iochim, cui successit in hereditate, sequitur q. ipsa, & Ioseph fuerunt de eadem tribu & familia s. David. Et euangelista nominādo Ioseph de domo David, consequenter dat intelligere, q. eius sponsa erat de domo David.

12 Dubi. Cur hic ponuntur tot propria nomina. s. angeli annunciātis, ciuitatis in qua facta fuit annunciatio, personæ annunciatæ, & sponsi sui? Resp. q. hoc factum est ad demonstrandum, q. hæc historia est uerissima & certissima; & ex his penditur certitudo eius, vt dicit Lyra.

13 Dub. Vbi erat, & quid agebat semper Virgo cum angelus ingressus est ad eam? Resp. Ber. super, Missus est, q. Angelus ingressus est in secreto cubiculo, vbi clauso super se ostio orabat patrē in abscondito. Sāctus vero Vinc. in sermone de annunciatione dicit, q. ipsa reuelauit Sāctę Helisabeth, q. qñ angelus intrauit, legebat actualiter, & contemplantur illud Esa. 7. Ecce virgo concipiet & pariet filiū, dicēs intra se, quę, & qualis erit talis Virgo, quæ sit digna tanto conspectu, & sit mater Dei, ac regina cęli? Deū enixē rogans, ne gustaret mortē, donec eā videret, & audiret, ac sibi ī quibusq; possibilib. seruiret, s. cōdō præ admiratione & dignitate tantę Virginis. Nullo modo valēs cogitare, q. ipsa esset sic electa ex maxima humilitate, cui s. pmissa cōtēplāti, subito Archāgelus Gab. ingressus, eam salutauit.

14 Dub. Cur non apparuit ei Angelus in sōnis sicut Ioseph, & Magi? Respon. Chry. super Luc. de Angelo Zacharię apparenti, q. manifeste apparuit non in somnis, eo quod nimis arduum annunciabatur. Vnde manifestiori & mirabiliori visione egebat.

15 Dubi. In qua forma Angelus apparuit? Rñ. Damas. q. angeli, nō vt sunt hominib. patehant, sed transfigurati prout possunt visores aspicere, in quomodocunq; iusserit Deus, & ita apparuit in forma humana.

16 Dub. Cur nō annunciauit corā toto mūdo Angelus incarnationē Xpi, vel saltē publice, quia incarnatus est pro salute mūdi? Rñ. q. vt colligitur ex dictis S. Tho. 3. par. q. 3.6. ar. 1. allegando illud Esa. 45. Vere tu es Deus absconditus. & illud Esa. 53. quasi absconditus est vultus eius, & despectus. q. si coram oibus annunciata fuisset semper virgo Maria, vel in publico pluribus audientibus, impedita fuisset humana redēptio, q. p. crucem

crucem eius facta est, quia vt dicit 1. Cor. 2. si cognouissent nunquam glorię crucifixissent. Ideo ipsi soli angelus apparuit, vt hoc mysterium secretum esset.

17 Dub. Cur primo angelus non annunciat Christum concipiendum, quā matris dignitatem cum eius dignitas a Christo dependeat? Rñ. S. Tho. 3. par. q. 30. ar. 4. q. Angelus intendens attentam reddere mētem Virginis, ad tātę rei considerationē, incipit exprimere dignitatē semper Virginis, qm̄ animo humili nihil est admirabilius quā auditus suę excellentiæ, & admiratio maximē facit attentionem animi, & ideo Angelus primo a laude Virginis incipit.

18 Dub. Cur dicatur plena gratia, cum solum hoc cōpetat Christo, inquantū est vni genitus a patre? vt dicit Ioan. 1. c. Rñ. S. Tho. 3. par. q. 7. ar. 10. quod plenitudo gratię cōsideratur dupliciter, vel ex parte gratiæ, & sic dicitur quando quis pertingit ad summū gratiæ: & quantum ad essentiam & quantum ad virtutem, quia, s. habet gratiam in maxima excellentia, quæ possit haberi, & in maxima extensione ad omnes gratiæ effectus, & talis gratiæ plenitudo soli Christo conuenit. Vel consideratur ex parte habentis gratiam, s. qñ quis habet plene gratiam secundum suam conditionē vsque ad terminū præfixum sibi a Deo, & sic Stephanus dicitur plenus gratia: & semper Virgo fuit plena gratia, quia habebat gratiam sufficientem ad statum suum, ad quem erat electa a Deo vt esset mater vnigeniti eius.

19 Dubi. Quia cum Dñs Deus sit in omnibus per essentiam, potentiam, & præsentiam, & in Sanctis per gratiam, nihil vñ ad maiorem dignitatem semper Virginis attinere supra alios, qñ dixit Dñs tecum? Rñ. Lyr. q. dominus nedū fuit in semper Virgine modis supra dictis, sed etiam per carnis assumptionem, quia corpus deitati vnitum fuit formatum de Beatę semper Virginis purifsimō sanguine, & intra semper Virginis viscera latuit nouem mensibus.

20 Dub. Quomodo dicitur, Benedicta tu in mulieribus? Rñ. Grec. dicens. vna. s. præ cunctis mulieribus, vel et benedicetur in te mulieres, sicut matres in filio tuo, s. magis vtrique in vtrisque, velut enim p. vnum, & vnā matrem, & fœminam peccatum simul ac tristitia intrauit. sic & nunc per vnam, & vnum benedictio reuocata est, & lætitia ad

singulos profusa. Nota q. ibi, Dominus tecum, benedicta in mulieribus. est eclipsis, qui est defectus verbi principalis, & sit causa vitandę prolixitatis.

21 Dub. Cur turbata fuit ad dicta angelis? Resp. S. Vicentius in sermone annunciationis, q. si eam Angelus salutasset modo consueto, unquam turbata fuisset. Et ideo turbata fuit turbatione admirationis, vt etiā prius Orige. tetigerat.

22 Dub. Cur cogitabat qualis esset ista saluatio? Rñ. Cyril. dicens, attende autē semper Virginis & prudentē, & pudicam animam simul & vocem, audita lætitia dictū examinauit, & neq; manifeste obstitit p. incredulitatem, nec statim parit ex leuitate, Eux leuitatē euitās simul & duritiā Zacharię.

23 Dub. Cur nunc vocat eā Mariam, & nō in principio? Rñ. q. vt ex supradictis colligitur, primo subicit nomen semper Virginis, vt eam attentam redderet, sed nunc in consolatione timoris, eius nomē exprimit, vt familiaris confabuletur.

24 Dub. Quia et alij Sancti inuenerunt gratiam apud Deum? Rñ. Greg. dicens, Inuenit gratiam semper Virgo coram Deo, quia splendore pudicitię propriam exornās animam, gratum Deo se habitaculum præparauit: nec solum celibatam inuiolabilem conseruauit, sed etiam immaculatam conscientiam custodiuit.

25 Dub. An plures concipi possit extra vterum, quia dicit in vtero? Rñ. q. licet hic sit vitiū grāmaticę pleonasmus, quod est supflua additio verborum, tū vt dicit S. Vinc. in sermone de annunciatione, non absque cā dicit in vtero, quia ipsa iam ante aduentū Domini conceperat Deum in mente, contemplan-do prophetiam dictam, dub. 13. Sed angelus declarans sibi maternale conceptionem dixit ei, concipies in vtero, non solum in mente, in qua iam concepisti, declarans sibi modum conceptionis: vt auellana concipit nucleū sine fractura: ita ipsa conciperet in vtero sine commixtione viri.

26 Dubi. Cur dicit, & vocabitur nomē eius Iesum, cum Esa. 7. dicatur. Vocabitur nomē eius Emanuel. & Esa. 8. Voca nomē eius ac celera, spolia, detrahe, festina, p̄dare, & Esa. 9. Vocabit nomē eius admirabilis, cōsiliarius, Deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. & Esa. 54. Vocabit tibi nomen nouū quod os Dñi nominauit, & Zach. 6. Ecce vir

omnes nomen eius, & sic oibus istis nomini-
bus, vel saltē aliquo eorū debebat vocari;
nec istud nomen Iesus, est nomen nouum,
quia & filius Naue vocatus fuit Iesus? Res-
pon. S. Tho. p. q. 3. ar. 2. q. hoc nomen Ie-
sus collatum est Christo, vt per ipsum oēs
saluarentur. Iesus enim interpretatur Sal-
uator: in omnibus autem supra scriptis no-
minibus quo dāmodo significatur hoc no-
mē Iesus, quod est significatiuum salutis.
Emanuel. n. interpretatur nobiscum Deus.
per qđ designatur causa salutis nostræ, quæ
est vnio diuinę & humanę nature. per hoc
quod dicitur accelera, spolia, detrahe, si-
gnificatura, quo nos saluauit, s. a diabolo,
cuius spolia abstulit: qđ autē dicitur admi-
rabilis, cōsiliarius, Deus fortis &c. designat
via, & terminus nostræ salutis inquātū
admirabili diuinitatis consilio, & virtute
ad hereditatē futuri seculi pducimur: vbi
ipse Deus erit princeps, & sub ipso erit
pax perfecta filiorū Dei: qđ autē dicitur vir
omnes nomē eius, refertur ad incarnationis
mysteriū: qđ exortū est in tenebris lumen
rectis corde: & licet nō Xpm potuerit con-
uenire hoc nomē Iesus secundū aliquā parti-
cularē & tpalē salutē, quā attulerūt aliqui-
bus. Hoc tñ nomē Iesus fuit nouū nomē, se-
cundum totā suā significationē, videlicet
secundū rōnē spiritalis, & vniuersalis sal-
lutis Xpo impositū, qđ nullus ante Xpm ha-
buit plenā, & vniuersalē significationem
huius nominis, sicut Xps, qđ & Iesus Naue
saluauit partē populi introducēdo in terrā
pmissionis, tñ vno fuit virtualis Saluator.

27 Dubit. Nunquid Xps fuit sero p magnus?
Respō. S. Vin. in sermone de annūciatione,
qđ nō propter hoc dicitur, hic erit magnus,
quia non semper fuerit magnus, sed quia
sicut erat magnus in celo ante incarnatio-
nem, debuit etiā ostendi magnus in terra
corā hominibus, per miracula. & Lyra di-
cit, qđ semper fuit magnus Deus, sed futu-
rus erat magnus homo, & magnus ppheta.

28 Dubi. Quomodo dedit ei Dominus sedē
Dauid, quia ipse dixit Pilato, Ioannis 18.
Regnum meū nō est de hoc mūdo? Respō.
Basilius in Hom. di. Non autem in mate-
riali sede Dauid sedit Dominus, translato
Iudaico regno ad Herodē, sed sedem appel-
lat Dauid, in qua resedit Dominus indissol-
ubile regnum.

29 Dubi. Quia debuisset dicere, Regnabit

in domo Abraham, cui fuit facta repromis-
sio, & non in domo Iacob. Item appellatur
rex Gentium, non ergo regnauit in domo
Iacob? Resp. Lyra ad primum, qđ in domo
Abraham fuit reprobatus Hinnael, & in
domo Isaac, Esauis: sed in domo Iacob om-
nes duodecim patriarchæ a sanctis doctori-
bus inter electos computantur. Ad secun-
dum, Resp. Beda, super Luc. dicēs, dicit do-
mum Iacob, totam ecclesiam, vel quæ de
bona radice nata, vel quæ oleaster esset, ta-
men merito fidei in bonam est inserta oli-
uam: vel potest dici, qđ Iacob dicitur sup-
plantator, & in eius domo regnabit, i. in do-
mo illorum, qui supplantant vitam, & iu-
gum eius suauē assūmunt.

30 Dub. Quia videtur, qđ semper Virgo du-
bitauerat de verbis Angeli, cum dixit, Quō-
siet istud? quoniam Zacharias dubitauit,
cum dixit, Vnde hoc sciam? pp quod fuit
punitus, perdiditq; loquelam? Resp. Ambr.
super Luc. dicēs, Temperatior est ista respō-
sio, quā verba sacerdotis: hec ait, Quo mo-
do fiet istud? Ille respōdit, vnde hoc sciam,
negat ille se credere, & quasi fidei adhuc
alium querit auctorem. Ista se facere profi-
tetur, nec dubitat esse faciendum, & quo-
modo fiat inquirat, quo. s. modo fiat. ita qđ
hic sunt duæ dictiones, quo, & modo.

31 Dub. Quia semper virgo dicit, virum nō
cogno. co. Vt Angelus dixerat, concipies: &
ita potuisset post cognoscere virum? Resp.
qđ sic glossatur, virum non cognosco, i. non
cognoscere proposui.

32 Dub. Quia Angelus dixit, Spiritus san-
ctus superueniet in te, quia iam in ea erat
Spiritus sanctus, quoniā caste viuentes tem-
plum Dei sunt, & Spiritus sanctus habitat
in illis. 1. Cor. 3. Resp. S. Tho. 3. par. q. 32. ar.
1. & q. 27. art. 5. qđ Spiritus sanctus fuit sem-
per in Virgine, antequam annūciaretur
ab Angelo, quo ad perfectionem gratiæ in-
clinātus ad bonum: sed dicitur superuenisse:
quo ad preparandam, & formandam mate-
riam corporis Christi.

33 Dub. Quomodo intelligitur, Et virtus
altissimi obumbrabit tibi? Resp. San. Tho.
3. par. 32. artic. 1. vt quōd Greg. ait deci-
mo. 8. auo moral. per obumbrationis voca-
bulum incarnandi Dei vtraque natura fi-
guratur. Vmbra enim a lumine formatur,
& a corpore: diuinitas quidem lumē est in-
corporeum, quia ergo diuinitas quæ est lu-
men

men incorporeum in vtero semper Virgi-
nis erat incorporandum, recte enim dicitur.
Virtus altissimi, qui est Christus, obum-
brauit tibi, i. corpus, in te humanitatis acci-
piet incorporeum lumen diuinitatis.

34 Dub. Quia non videtur magnum, cum
dicitur, vocabitur filius altissimi, quia Ioā-
nis primo dicitur, quod dedit eis potestātē
filios Dei fieri? Resp. Lyra, quod tales dicū-
tur filij adoptiui. Christus autem vocatur
filius Dei naturalis.

35 Dub. Quomodo Helisabeth dicitur co-
gnata semper Virginis? Respon. quod vt di-
cit Iacob, de Vora. in legenda sanctorū, de
natiuitate semper Virginis, qđ Ioachim ha-
buit vxorem nomine Annam, quæ habuit
sororem noīe Hismariam, quæ Hismaria
genuit Helisabeth, & Anna semper Virgi-
nem Mariam. & ita semper Virgo, & Heli-
sabeth fuerunt consobrinæ filiæ duarum
sororum. Et ideo vocat Helisabeth cognā-
tam semper Virginis Mariæ, quoniam in
veteri lege, vt habetur in vocabulario iu-
ris, cognati vocantur omnes, qui per virilē
sexum scemineum in cognatione sunt cō-
iuncti: agnati vero qui solum per virilē se-
xum lineam coniuncti sunt in consanguini-
tate, & ideo ipse dicitur cognatæ.

36 Dub. Quia per verba Angeli dādo exē-
plum de Helisabeth non videtur probari,
qđ semper Virgo deberet concipere, quoniam
Helisabeth sterilis conceperat, quia maius
est Virginem parere, quæm sterilē, & maius
non debet probari per minus? Resp. S. Tho.
3. par. q. 30. ar. 4. qđ Angelus inducit conce-
ptum Helisabeth sterilis, non quasi suffi-
ciens argumentum, sed quasi quoddam fi-
gurale exemplum: & ad corroborationem
huius exempli inducitur ratio ex omni po-
tentia diuina, cum dicitur, quia non erit
impossibile apud Deum omne verbum.

37 Dub. Cur Helisabeth, quæ iam sex men-
sibus erat pręgnans, vocatur sterilis? Resp.
Lyra, quod Helisabeth iam erat senex, &
semper vsque ad conceptum Ioannis fue-
rat sterilis, & erat iam a tanto tempore no-
ta, quod ab omnibus vocabatur sterilis, &
ipsa Helisabeth occultabat se, vt dicit Lu-
cas, mensibus quinque, & in sexto mense
Angelus nunciavit semper Virgini.

38 Dub. Quia non vñ verum, qđ non sit im-
possibile apud Deum omne verbum, quo-
niam Deus non potest peccare, nec menti-

ri, nec facere, qđ contradictoria sint simul
vera vel falsa, nec potest vinci, nec qđ præte-
ritum non sit præteritum, nec potest moue-
ri, nec plura alia? Respon. S. Thom. qđ Deus
dī esse omnipotens, secundum potentiam
actiuam, quæ dicit perfectionem, & non se-
cundum potentiam passiuam, quæ dicit im-
perfectionem, & defectum, & ideo Deus nō
potest vinci, nec pati, nec moueri, quæ perti-
nent ad potentiam passiuam, nec etiam po-
test peccare, quia peccare est deficere a per-
fecta actione, & est deficere in agendo, qđ
etiam dicit defectum, & imperfectionem:
quod autem vna res simul sit, & non sit, vel
qđ præteritum non fuerit præteritum, quod
quasi idem est, Deus non potest facere, quia
non habet rationem factibilis, nec passibi-
lis, quia implicat: nec potest ab aliquo cogi-
tari seu concipi, quod vna res simul sit, &
non sit, nec hoc potest facere Deus, non
propter defectum diuinæ potentia, sed qđ
res ex se non potest habere aliquam cau-
sam, quod possit fieri.

39 Dub. Cum annūciaretur, quod esset ma-
ter, cur dixit se ancillam? Respon. Amb. su-
per Lucam, dicens, ancillam se dixit quæ
mater eligitur, nec repentina exaltata pro-
missione est, mitem enim humilem quæ pa-
ritura humilitatē debuit etiam ipsa pferre.

ALLEGORICE.

Præfigurata fuerunt quæcunq; in hoc e-
uangelio continentur, in veteri testamen-
to: qđ Angelus apparuerit, patet, quoniā ap-
paruit Abraham, Genes. 13. Iacob, Genes. 32.
Agar ancillæ Sarre, Gene. 16. Gedcomi. Iu-
di. 6. & pluribus aliis, s. Thobix, ac reliquis
apparuerunt Angeli, quod Gabriel appa-
ruerit, patet Lucæ 1. quando apparuit Za-
chariæ nuntiando Ioannem Baptistam es-
se concipiendum, salutatatio Angelica, quo
ad Aue, in canticis canticorum Cap. 4. To-
ta pulchra est amica mea, & sic sine Aue gra-
tia plena, Hester. cap. 15. quando ipsa dixit
Assuero, Facies tua plena est gratiarū. Do-
minus tecum, Dixit Angelus Gedeoni. Iu-
di. 6. Benedicta tu in mulieribus. Iudi. 5. Be-
nedita inter mulieres Iahel vxor Abet ci-
nei de turbatione, & consolatione Angeli,
Iudic. 6. Angelus dixit Gedeoni, ne timeas,
non morieris de inuentione gratiæ apud
Deum. Gene. 6. Noe inuenit gratiam corā
dño Deo. Ecce concipies. Gen. 16 Angelus
dixit

di xit Agar, ecce concepisti, vbi Hebraeus, vt dicit Nicola. de Lyr. habet, Ecce concipies, & paries filium, & vocabis nomē eius Hismael, quia filius primo conceptus per abortum perit in penam despectionis Sarrae dñae suae, sed post humiliata rursum concepit, & similiter talia verba per Angelum dicta fuerunt matri Sansonis. Iud. 13. q̄ fuerit magnus. ps. 47. Magnus dominus, & laudabilis nimis in ciuitate Dei nostri, in sepe Virgine Maria, in cuius vtero tanquam in ciuitate fuit. Et dabit illi dominus Deus sedem Dauid. psal. 141. De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Et regnabit in domo Iacob in aeternum. Daniel 7. potestas eius potestas aeterna, quae non auferet, & regnum eius, quod non corruptetur. Virum non cognosco. Iudicium 19. Filia septe vsque ad mortem virgo permansit, quae qm̄ interfecta fuit a patre, virum ignorabat. Spiritus sanctus superueniet in te. Prouerb. 9. Sapientia per operationem Spiritus sancti aedificauit sibi domum in semper Virgine Maria. Et obumbrata fuit a luce diuinitatis, mediante corpore Christi ex eius purissimo sanguine formato. Helisabeth sterili concipiens. Gene. 28. & 21. Sarra vxor Abrahae. Gen. 25. Isaac deprecatus est dñm pro Rebeca vxore sua sterili, quae cōcepit. Ecce ancilla domini, 1. Reg. 25. Abigacl, quae fuerat vxor Nabal a rege Dauid in vxorem postulata, respondit, Ecce famula tua sit in ancillam, vt lauet pedes seruorum domini mei.

TROPOLOGICE.

Instruimur ex emplo Angelicae creaturae semper Virginem deuotē ac reuerenter salutare. Ipsa est. n. Maria, i. domina, cui genua flectere debemus, cum rex regum se humilians ex celo descenderit ad terram, instruantur, vt mulieres virgines turbentur, nec aures porrigant salutationibus virorū inuitatis: frequenter semper Virginem salutantes consequuntur bona, quae sequuntur, auferuntur timor diabolicę persecutionis, ne timeas: Dei gratia acquiritur, inuenisti gratiam: concipiuntur bonae cogitationes, pariunt fructum bonorum operum, sic saluantes, efficiuntur magni, ac filij Dei vocantur, quiescunt sedentes, seruiunt Deo regnantes, perseverant vsque in finē bene operando, Spiritus sanctus in eis superuenit, & Dei

virtute roborantur, & fenes steriles virtutibus ad Deum conuertuntur, nec ex tot bonis collatis superbiunt, quinimo veluti serui, & ancillae Deo obedire satagunt.

ANAGOGICE.

Contemplari licet ineffabilem gloriam semper Virginis, quae Gabrielem Archangelum ad se destinatum conciuē agnoscit, Iesum filium regem regum se coronatē intuetur, regnantem in domo Iacob, cuius regni non erit finis. Qui, & eam super omnes Angelorum choros exaltauit, & a cunctis supernis ciuibus laudatur, & benedicitur in saecula saeculorum. Amen.

FERIA SEXTA QVATVOR Temporum Aduentus.

Exurgens Maria abiit in montana. Lucae 1.

Historia huius Euangelij facta fuit anno Christi primo vsuali die 4. Aprilis.

HISTORICE.

Festinus semper Virgo ad montem ascendit, & Iuda urbem ingrediens, Zacharie domum petijt, & Helisabeth salutans dixit, cuius vocē primo audiuit Helisabeth, eius in vtero inclusus infans exultaui, & ipsa diuini numine repleta vocem extollendo semper Virginem ceteras inter mulieres eiusque fructum benedictos fote ait, nec se mentā fore vt sui domini genitrix ipsam visitare dignata fuisset, asserens infantē in vtero exultasse suo statim, vt salutationis vox aures eius attingerat, ipsamque felicē fore, eo q̄ Angeli verbis fidem adhibuisset, quoniam euncta a Domino promissa persicerentur. Magnificas itaque semper Virgo gratias decantauit.

Resstat dubijs occurrere.

DUBITATVR. Vnde surrexit semper Virgo, quando abiit in montana? Resp. Lyra, q̄ a quiete deuotionis, & orationis, quae erat prauiā omnibus operibus eius.

2 Dub. Quia videtur beatam semper Virginem, & dubitasse Helisabeth fuisse pgnatē, ex quo ita festinans ad eam visitandā accessit? Rñdet Amb. super Lucam, dicēs, q̄ hoc fecit non quasi incredula de oraculo, nec quasi

quasi incerta de nuntio, nec quasi dubitans de exemplo, sed quasi lecta pro voto, religio sa pro officio, festina pra gaudio, in montana perrexit.

3 Dubitatur, Cur dicitur, q̄ abiit in montana? Respon. Theophilus super Lucam, quia Zacharias in montanis habitabat.

4 Dubi. Quae erat illa ciuitas Iuda? Resp. Magister Histo. schola. q̄ Iuda ibi non accipitur pro tribu Iuda, sed pro regno Iuda, qm̄ Hierusalem per quam forte transiuit semper Virgo eundo ad oppidum, in quo morabatur Zacharias, quarto militario ab Hierusalem, non erat in tribu Iuda, sed in tribu Benjamin.

5 Dubi. Cur abiit cū festinatione? Respon. Origen. super Lucam q̄ ideo sic abiit, qm̄ Iesus qui in vtero illius erat, festinabat Iōanem adhuc in ventre matris sanctificare: & vt dicit Lyra, ideo abiit cū festinatione, vt ostenderet, q̄ virgo non debet morari in loco publico, nec ibi cōtrahere colloquia.

6 Dubi. Cur prius ipsa salutauit Helisabeth? Respon. Ambro. super Luc. q̄ hoc fecit ex humilitate, & quia erat iunior quae debent deferre senioribus, & etiam causa pietatis, quia venerat, vt adiuuaret.

7 Dubi. Quō Ioannes audiuit vocem semper Virginis, qui adhuc non habebat vsum auditus, nec aliorum sensuum? Resp. Ambro. super Luc. dicens, vocem prior Helisabeth audiuit, sed Ioannes prior gratiam sensit: illa naturae ordine audiuit, iste exultaui ratione mysterij, illa Marię, iste domini sensit aduentum. Et Grego. sic ait, propheta enim parente, idest matre acutius videt, & audit, salutaturque prophetarum, sed quoniam verbis non poterat, salutatur in vtero, quod maximum existit in gaudio. Quis vnquam nouit tripudium natiuitate antiquius insinuauit gratia, quae naturae ignota extiterant, reclusus ventre miles agnouit dominum, ac regem oriturum ventris terminē non obstante mistyce visioni: inspexit enim non palpebris sed spiritu.

8 Dubi. Quomodo potuit exultare beatus Ioannes sine vsu rōnis? Resp. S. Thom. in quarto sententia, dist. 6. in expositione literę. q̄ Ioannes nondum natus habuit vsum liberi arbitrii ad illud momentum, & Spiritus sancti illustrationē, per quem cognouit dominum praesentem, & gauisus est, & fuit acceleratus in eo vsus rationis, nec est

inconueniens si postea fuit subtractus sicut & raptus Pauli fuit subtractus, quia illae sunt gratiae gratis datae, quae possunt auferri, immo de facto auferuntur absq; culpa, non autem gratia gratum faciens subtrahitur absque culpa.

9 Dub. Cur non ita dicitur Ioannes repletus Spiritu sancto, sicut dicitur de matre, cū Lucas 1. cap. dicat. Replebitur Spiritu sancto adhuc ex vtero matris suae? Resp. Origenes super Lucam, dicens, Non autem dubium est quin, quae tunc repleta est Spiritu sancto, propter filium sit repleta, non autem antea repletus fuerat Spiritu, donec assisteret quae Christum gerebat in vtero: tunc autem a spiritu erat plenus, & resultabat in parente, scilicet matre.

10 Dubi. Cur Helisabeth exclamauit, & non submisit dixit? Respon. quōd hoc fuit a Spiritu sancto, quo repleta erat, qui eam maximo cum seruore fecit proferre dicta verba: & quia magis exprimitur talis seruator voce magna, quam submissa, ideo exclamauit.

11 Dub. Cum nemo possit clamare nisi voce magna, videtur superfluum addere voce magna? Resp. q̄ hic est vitium in grammatica, quod dicitur pleonasmus, quasi superabundantiam nominis: & in sacra scriptura vbi nihil est superfluum, quotienscunq; inuenitur pleonasmus, nomina quae videntur superflua, important aliquod mysterium, vt dicit Remi. super Matth. Ideo hic additur voce magna, quia magna erant, quae dicta erant per Helisabeth.

12 Dub. Quomodo intelligitur Benedicta tu inter mulieres? require supra feria quarta quatuor temporum, dub. 20.

13 Dubi. Cur eodem modo ab Helisabeth benedicitur, sicut ab Angelo? Resp. Bed. super Lucam, quatenus, & Angelis, & hominibus veneranda monstretur.

14 Dubitatur. Cur primo Helisabeth benedicit matrem, & post filium? Respon. Theophilus super Luc. dicens. Dixit erat benedicta tu inter mulieres. deinde quasi interrogante aliquo, subiungit & benedictus fructus ventris tui, ita quod ly &, accipitur pro quia, sicut saepe consuevit sacra scriptura accipere, sicut ibi, benedictus qui venit in nomine domini Deus dominus, & illuxit nobis: vbi ly &, accipitur etiam pro quia.

- 15 Dubitatur. Quis est iste fructus ventris semper Virginis? Respon. Orige. sup. Luc. dicit fructu aut ventris Dei genitricis dñm dicit, q̄a nequaquam ex viro, sed ex sola semper virgine Maria p̄cessit, nā q̄ semen sum p̄terunt a parētibus, fructus eorum existunt.
- 16 Dubi. Cur talis fructus dicitur benedictus? Respon. Græcus, q̄ hic fructus solus dicitur benedictus, quia absq; viro, & absque peccato producitur.
- 17 Dubi. Cur Angelus nō dixit, Benedictus fructus vētris tui? Respon. L. yra. q̄ ideo Angelus hoc non dixit, quia tunc semper virgo nō iam conceperat filium Dei, & ideo nullus adhuc fructus erat in ventre: nunc autem iam fructus erat in ventre, ideo benedictus fuit ab Helisabeth.
- 18 Dubi. Cur Helisabeth videtur ignorare cām aduentus semper virginis Mariæ, dū dicit, Vñ hoc mihi, vt veniat mater dñi mei ad me? Respon. Amb. super Lucā, dicens, q̄ hoc nō quasi ignorans dicit. scit. n. esse Sancti Spiritus gratiā, & operationem: ut videtur mater Dñi matrem prophetæ ad profectum sui pignoris saluter, sed quasi non humani hoc meriti, sed diuinæ gratiæ munus esse cognoscat, ita dicit. Vñ hoc mihi, i. quā iustitia? quibus factis? p̄ quibus meritis?
- 19 Dubi. Cur Helisabeth vocat semper virginē matrē dñi, cū adhuc non peperisset filiū? Respon. Origenes sup. Lucā, q̄ hoc fecit p̄occupās euentū ex dicto p̄pheticō, q̄a iā conceperat dñm, & prophetando Helisabeth, quod futurum erat, s. quod eum pareret, eam matrem domini vocauit.
- 20 Dubi. Cum Helisabeth dixit exultauit infans, cur addidit in gaudio, cū exultatio nō possit esse sine gaudio? Respon. q̄ nihil est ibi superfluum, quia secundū grāmaticos exultare cōponitur ab ex & saltare, & est exultatio tā verborū q̄ membrorū, sed letitia est mentis gaudiū: voluit ergo dicere, q̄ saltauit corpore, & lætatus est mente.
- 21 Dubi. Quō Helisabeth scit, q̄ semper Virgo crediderat Angeli verbis? Respon. q̄ ex Spiritu sancto, quo erat plena.
- 22 Dubi. Cū dñs non fuerit locutus semper Virginī, cur Helisabeth dicit. Perficientur in te, quæ dicta sunt tibi a dño? Respon. q̄ dñs locutus fuit per Angelū, & q̄ per alios facimus, per nos ipsos facere videmur.
- 23 Dubi. Quia videtur, q̄ semper virgo non debuisset cantare Magnificat. aut tū exponit Lyra, q̄ cōtauit, quia solū cantico spirituali debuisset cōtare? Respon. Cardinalis de turre cremata super hoc Euangelio, q̄ cantica spiritalia possunt dici non solum ea quæ interiori canuntur in Spiritu, sed etiam ea quæ exteriori ore cantantur, in quā tum per huiusmodi cantica spiritalis deuotio prouocatur.
- 24 Dubitatur. Quia magnificare est magnū facere, sed Deus nō pōt fieri maior, igitur non debuit dicere, Magnificat? Respon. Origenes super Lucā, q̄ si consideramus Xpm esse imaginē inuisibilis Dei, & animam nostram factam esse ad eius imaginem, vt aīa nostra sit imago imaginis, videbimus quōd sicut pictores depingentes imagines magnificē magnificare dicuntur eos, quorum sunt imagines, ita si nos magnificauerimus animam nostrā opere, cogitatione, sermone, quæ est imago dei, tunc ipsa imago dei grādus efficitur, vt ipse dominus, cuius imago est in anima nostra, magnificetur.
- 25 Dubi. Nūquid & corpore magnificabat dñm, q̄a dicit anima mea? Respon. Lyra, q̄ hoc nō dicit p̄ exclusionē corporis, quia & corpore ipsum magnificaret, sed dicit, quia cū labiis magnificaret, voluit ostendere, quōd non solū labiis, sed & anima magnificabat, & etiam hic potest esse figura synecdoche, q̄ accipitur pars pro toto, vt anima accipitur pro toto homine.
- 26 Dubi. Cur dicit exultauit spūs meus, i. anima, cū exultare pertineat ad corpus, vt dicitur dub. 20. Respon. q̄ hic est figura euphemismos, quæ est verbi pro verbo positio, & ita hic exultare ponitur pro lætari.
- 27 Dubi. Quā nō bñ dicit Salutarī meo, q̄a deus est salutare omnī, & nō solum semper Virginis? Respon. Lyra, q̄ hoc quod non dicitur in deo hēt respectū ad creationē, q̄ vero dicitur salutarī, hēt resp̄m ad recreationē, & q̄ dicit, meo ad humanitatis assumptionē: & sic licet salutē aliis attulerit, non tñ ab aliis, quā a semper Virgine carnē assumptionit. Et isto modo fuit salutare solius semper Virginis, & non aliquis alterius.
- 28 Dubi. Cum deus cūctā respiciat, cur dicit Respexit humilitatē? Respon. Augustinus in sermone de assumptione, q̄ respexit, i. approbavit. Multi, n. videntur in conspectu hominū humiles esse, sed eorum humilitas a deo non respicitur, i. non approbatur.
- 29 Dubi. Cū charitas sit p̄cipua virtutū. Cur

- non dicit q̄a respexit charitatē? Respon. Car. de turre cre. sup. euangelii, dicens, q̄ licet charitas sit radix meriti, humilitas tamē inter alias virtutes fuit dispositiua ad conceptiōnem filij Dei, & ad exaltationem spirituales, qm̄ qui se humiliat exaltabitur, nō q̄a ipsa sola mereatur, sed quia eius est propriū contemnere fœlicitatem terrenam: nā semper virgo audierat ab angelo, Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. & tñ nihil rñdit se esse, nisi ancillam. Itē cum Helisabeth miraretur personam semper Virginis venientis ad se, commendaret vocem ipsius salutaris, beatificaret eius fidē ex deuotissima humilitate, nihil semper virgo reputabat sibi, sed omnia beneficia quæ in ea laudabantur, in Deum referebat. Tūc inquit Helisabeth magnificans matrē Dñi. Sed Magnificat anima mea dominum voce mea perhibes exultasse infantē gaudio in vtero tuo. Sed exultauit Spiritus meus in Deo salutarī meo, & ex hoc bene sapiēter, & conuenienter semper Virgo dixit, quia respexit humilitatem ancillæ suæ.
- 30 Dubi. Quia non oēs generationes beatā dicunt semper virginē Mariā, quia non Iudæi, neq; Mahometistæ? Respon. q̄ hic est figura synecdoche, & est sensus, oēs generationes, i. ex omnibus generationibus aliqui, qm̄ vt dicit Lyra, ex oibus generationibus conuersi sunt aliqui ad fidem Christi, qui semper Virginē beatā dixerunt. Et etiā vt ipse dicit in Alchorano Mahometi, plures laudes ponuntur semper virginis Mariæ.
- 31 Dubi. Quia vñ semper Virgo in hoc se exaltet, & ex inani gloria? Respon. Grego. non beatam se appellat inani vexata gloria. Vñ enim focus in ipsa superbit, qui se ancillam domini nuncupauit, sed sacro tacta spiritu, quæ futura sunt, præsciuit, & nō per suam virtutem, vt dicit hic Theophilus, ostendit se beatam prædicandam. Sed causam assignat, dicens: Quia fecit mihi magna qui potens est.
- 32 Dubi. Quæ sunt illa magna, q̄ sibi Deus fecit? Respon. Theophilus super Lucam, dicens, quæ tibi magna fecit, credo, vt creatura eaderes creatorem, famula dñm generares, vt perte mundum Deus redimeret, per te illum naret, per te ad vitam renocaret.
- 33 Dubi. Cur dicit q̄ potens est? Respon. Tyrus super Lucam, q̄ ideo dicit, vt si quis diffideret in conceptiōnis negocio, dum virgo ma-

- nens concepit, retorqueat miraculum ad potentiam operantis.
- 34 Dubi. Quā sanctitatis habet nomen dñi? Respon. Basilus in homil. q̄ sanctum dicitur nomen Domini, non quod in syllabis quādam sanctificatiua virtutem contineat, sed quia quomodolibet Dei speculatio sancta dignoscitur, & syncera.
- 35 Dubi. Quia vñ q̄ in Deo non sit misericordia, quæ est tristitia de aliena miseria, cum in Deo non sit tristitia? Respon. S. Tho. 1. par. q. 2. r. ar. 3. q̄ misericordia est maxime Deo attribuenda secundum effectum, non tamen secundum passionis affectum: nam cum misericordia importet tristitiā de aliena miseria, ac si esset propria, ex hoc quod si aliquis tristatur de miseria alterius tanq̄ de propria, operetur ad se eum pellendum miseriam alterius tanquam propriā, & iste est misericordiæ effectus. Tristari igitur de miseria alicuius non competit deo, sed repellere miseriam alterius, hoc maxime cōpetit deo, & sic misericordia secundum suum effectum competit deo.
- 36 Dubi. Cur dicit a progenie in singulari, & in progenies in plurali? Respon. Lyra, q̄ primo dicitur a progenie, i. iudæorum, qm̄ vt dicit Ioan. 4. Salus ex iudæis est, quia incarnatio facta est in semper Virgine Iudæa. Postea dicitur in plurali in progenies, s. omnium gentium, quia beneficium incarnationis se extendit ad omnes gentes.
- 37 Dubi. Cur addit, Timentibus eum? Respon. ne crederes q̄ generaliter in omnes gentes esset misericordia eius, & quod omnes tandem saluarentur & boni & mali. Ideo illud addidit, s. timentibus eum, qui, s. vt exponit Greg. penitentia ducti, & ad fidem, & penitentiam conuertuntur, nam qui obstinati sunt incredulitatis vitio clauserunt sibi ianuam pietatis.
- 38 Dubi. Quia cū deus nō habeat brachiū, cur dicit, Fecit potētiā in brachio suo? Respon. q̄ methaphorice accipitur hic brachium, qm̄ sicut nos operamur per brachium, sic deus operatus est mūdū per filiū suum. Et ideo methaphorice mēbra corporalia deo attribuntur, vt dictū est, vt nos per corporalia trahamur ad considerationē spūaliū.
- 39 Dubi. Quam potētiā fecit deus in brachio, i. in filio suo? Respon. Theophilus sup. Luc. quod fecit potētiā, quia natura deuicta est Virginē pariente, & deo humana

to. Grego. aut, Cyrillus, & Lyra dicunt, quod ponitur ibi, fecit, pro faciet. per emphitheosim, quoniam ut dicit hic Cyrillus adueniens dominus demones in terra dissipauit, & compeditos ab eis obedientiam suam restituit.

40 Dub. Qui fuerunt superbi, quos dissipauit? Rñ. Lyra, quod fuerunt legisperiti, & pharisæi, qui fuerunt superbi mente cordis sui, spernentes consilium Dei: qui postea, & ipsi, & ceteri Iudæi per Titum, & Vespasianum anno Christi 42. fuerunt & capti uita, & per orbem dispersi.

41 Dub. Quis potentes deposuit de sede? Cyrillus super Lucam, quod potentes & magni sapientes erant demones Gentiles sapientes Pharisæi, & scribæ, quos omnes deposuit.

42 Dub. Qui fuerunt humiles, quos exaltauit? Respon. idem, quod fuerunt Apostoli quos exaltauit dans illis potestatem calcandi serpentes, & scorpiones, & omnem potestatem inimicis: similiter ex gentibus ignobiles, & humiles per fidem ad apicem virtutum conscenderunt.

43 Dub. Quos esurientes repleuit, & quos diuites dimisit inanes? Respon. Basilii super hoc euangelio in hominibus, dicens. Esuriebat genus humanum ex ceptis Iudæis. hos namque ditauerat legis traditio, & sanctorum dogmata prophetarum: quia uero non humiliter hęserunt uerbo humanato dissimili sunt inanes nihil deferentes, non fidem, non scientiam, & spe bonorum priuati sunt, & a terrena Hierusalem, & a uita futura exclusi: quos uero de gentibus fames sitis contriuerat cum hęsissent domino, repleti sunt spiritu alibus bonis.

44 Dub. Quomodo Deus suscepit Israel puerum suum, & quando? Respon. Lyra quod hoc fuit, quoniam Deus suscepit carnem puerilem de populo Israel, & ita hoc beneficium fuit illi populo a Deo datum, quod hic recolit semper Virgo in illo uersu.

45 Dub. An Deus unquam obliuiscatur alicuius? Respon. Lyra, quod Deus dicitur recordatus, quia habuit se per modum recordantis, quando filium suum promissam patribus in mundum misit, & ita Deus metaphorice dicitur recordari, quæ tamē omnia actualiter, & presentialiter ac semper scit quando se habet per modum recordantis.

46 Dub. Quibus patribus locutus est deus, & quomodo locutus fuit Abraham? Respon. Lyra,

quod per patres nostros intelliguntur Patriarchæ, & Prophetæ, quibus deus reuelauit aduentum filij sui in mundum. Abraham uero locutus est Genes. 22. dicens. In femine tuo benedicentur omnes gentes terræ. Et Genes. 17. c. Statuam pactum meum inter me & te, & semen tuum post te in generationibus suis fœdere sempiterno, ut sim deus tuus, & seminis tui post te.

47 Dub. Cur dicitur in secula? Respon. G. dicens, quoniam ipsa promissio hereditatis nullo sine claudetur, & usque in finem sæculi credentes non deerunt, & beatitudinis gloria erit perennis.

48 Dub. quia semen Abraham sunt Iudæi, & tamen ipsi non credentes Christo, non gaudent promissione æternæ hereditatis? Respon. secundum Apostolum ad Galathas 3. non dicit in feminibus, quasi in multis, sed quasi in uno, & femini tuo, quod est Christus Iudæi sunt semē carnale: credentes autē Christo, sunt semen Abraham spirituale.

ALLEGORICE.

Hęc uisitatio figurata fuit, 1. Reg. 25. quoniam Abigail uxor Nabal festina uenit ad montem, & occurrit Dauidi dans ei donaria, quæ erant prudentissima, & speciosa: post cuius salutationem, Dauid dixit ei, Benedictus dñs Deus Israel, qui misit te hodie in occursum meum, & benedictum eloquium tuum. Et benedicta tu, ecce audiui uocem tuam, & honorauit faciem tuam, & magnificauit Abigail Dauid, dicens. Faciens. n. faciet Dñs tibi Domino meo domum fidelem.

TOPOLOGICE.

Instruuntur mulieres, ut quæ uis sint magna, & in dignitate constitutæ, non abhorreant imo festinent uisitare, & obsequia prestare cognatis, & agnatis suis, nec eas deterreat asperitas uiarum, & altitudo montium, quinimo exemplo semper Virginis omni cum humilitate, & promptitudine seruiant, & maxime pregnantibus, & in partu laborantibus, cum lætitia, & exultatione in omnibus magnificantes dominum.

ANAGOGICE.

Exurgere iubemur a terrenis affectibus, & contemplari montes, scilicet Sanctos. Unde ueniet auxilium nobis, qui sunt in illa cœlesti Hierusalem, in qua est sita domus Zachariæ, i. agnoscetis Deum, quoniam tunc agnosces eum sicuti est, & in hoc consistit uita æterna, & salutabimus Helisabeth, quæ

inter-

interpretatur Dei mei requies, ubi requies æternam consequemur. Benedicemusque Dominum exultantes atque letantes, magnificantes eum, quoniam fecit nobiscum misericordiam, & tunc perfecte cognoscemus omnia perfecta esse, quæ seruis suis Dominus promisit, dicens. Oculis non uidit, & auribus non audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit deus diligentibus se.

SABBATHO IIII. TEMPORVM Aduentus.

Anno quingentesimo Tyberij Cesaris. Luca 3.

Historia huius Euangelij facta est anno Christi 30.

HISTORICE.

Tyberij Cesaris quingentesimo principatus anno, Iudæa regente Pontio Pilato, Herode Galilee dominante, germano uero eius Philippo regionibus Ituræ, & Trachonitidis, præsidente Anna, & Caypha principatu fungentibus, altissimi sermo Ioanni Zachariæ filio in deserto degentis factus est perambulans omnem Iordanis regionem. penitentiam lauacrum quo peccata abluerunt denuntiabat. Esaiæ proph. sic attestante, Vocatus, scilicet in deserto clamatis esse. ut uiam dño præpararet, & eius semitas rectas efficerent, omnem et uallem repleturam esse, & montes ac colles ad ima deduci. Præua quoque, in directa, & in uias planas aspera fieri debere, omnemque carnem salutare creatoris prospecturam esse.

Ad dubia me conuertens.

1 **D**UBI FATVR. Cuius ætatis erat Io. quoniam incepit prædicare? Rñ. Lyra, quod tunc erat tringinta annis. 2 Dub. Quis fuit Tyberius Cesar? Respon. quod fuit ille Imperator qui successit Octauiano Augusto.

3 Dub. Cur Pilatus dicitur Pōtius, & quis miserat eum in Iudæam? Respon. Lyra, quod dicitur Pontius ab insula quæ dicitur Pontius, unde erat oriundus. Ioseph tñ dicit fuisse oriundum ex Lugduno territorio Gallie: fuit autem missus a Tyberio Imperatore procurator ad regendam Iudæam.

4 Dub. Cur in hac euangelio designatur tempus Imperatoris Gentilis, regniq. Iudæorum, & Pontificum? Respon. Origenes super

Lucam dicens. Et in prophetico quidem sermone solis Iudæis prædicatio. Solū Iudæorum regnū describitur. Visio inquit Esaiæ in dieb. Ozia, Ioathæ, Achaz regum Iuda. At in Euangelio quod erat prædicandum uniuerso mundo, dñum describitur Tyberij Cesaris, qui totius orbis dñs uidebatur: uerum si solum hi qui sunt de Gentibus essent saluandi, satis erat solus Tyberij facere mentionem: sed quia oportebat & Iudæos credere, ob hoc etiam Iudæorum regna describuntur seu tetrarchiæ.

Dub. Quis dicit tetrarcha? Respon. s. m. Isidorum, quod dicitur ille qui principatur seu dominatur super quarta parte alicuius regni, & dicitur a tetras, quod est quatuor, & archos, quod est princeps, quasi principans super quarta parte: & quia Herodes principabatur Galilee quæ est quarta pars regni Iuda. Et alij et sic principabantur, uidelicet quilibet super quarta parte. ideo dicuntur tetrarchæ.

Dub. Qui fuerunt isti tres, scilicet Herodes, Philippus, & Lisanius? Respon. Beda super Lucam, quod fuerunt filij illius Herodis, sub quo natus est Christus. Et primo Archelaus frater eorum regnauerat annis decem, sed post accusatus apud Augustum, missus fuit in exilium apud Viennam, ubi & mortuus est: & ipse Augustus illū regnū iudæorum, ut minus ualidū fieret, per tetrarchias diuidere curauit.

Dub. Cum s. m. legem non deberet esse nisi unus summus Sacerdos quomodo hic describitur duo? Respon. Ambrosius super Lucam, quod Annas fuit princeps sacerdotum isto anno 15. Imperii Tyberii: Cayphas uero anno, quo dñs crucifixus est: alijs tribus, ut dicit Iosephus, scilicet Hirmael, Eleazar, & Symone sacerdotio in medio tempore perfunctis: sed quia Annas, & Cayphas maxime ad passionem domini pertinent, ideo alij omisiss, de istis ab euangelista fit mentio, & uterque eorum fuit solus in anno suo.

Dub. Quomodo fuit factum uerbum domini super Ioannem? Respon. Lyra, quod uerbum domini fuit quædam reuelatio diuina, scilicet per inspirationem, per quam habuit mandatum de prædicatione exequenda.

Dub. Cur Lucas nihil dicit de asperitate uite Io. sicut Mattheus, & Marcus? Rñ. Ambrosius super Lucam, quod Lucas satis declarauit Ioannem fore prophetam, cum dicit, Factus est uerbum dñi super eum, quia ex hoc clare perpenditur ipsum fuisse prophetam: cum uerbum

domi-

domini nō legat factū, nisi super prophetis: nullus n. eger iudicio sui, qui verbo Dei abundat, vñ itaq; dicens, oīa declarauit.

10 Dub. Cur factum fuit verbū dñi in deserto? Resp. Theophilus super Lucam; q; Ioannes per totum tempus præteritum occultus fuit in deserto: vt nulla suspitio in nascatur hominibus, vt gratia affinitatis ad Christū, vel conuersationis a teneris annis talia de ipso testaretur. prout testatus est.

11 Dub. Cur Ioannes potius venit in regiones circa Iordanem, q̄ in alias? Resp. Orig. super Lucam, dicens. Quæ aut loca decebat perambulare Baptistam, nisi Iordani circumadiciencia. vt si quem p̄nitere conrigeret, protinus occurreret fluenti humilitas ad recipiendum p̄nitentiæ baptismum.

12 Dub. Cum baptismus Ioannis non remitteret peccata: cur d̄ prædicans baptismum p̄nitentiæ in remissionē peccatorū? Resp. In Gregoriū in homilia hodierna, & alios doctores, q; Ioannes licet baptizaret, tñ baptismum eius nō conferebat remissionem peccatorum, sed inducebat ad p̄nitentiā, per quā remittuntur peccata: sed hoc quod d̄ prædicans baptismum p̄nitentiæ, intelligitur de baptismo Christi, quem Ioannes prædicabat: & per quē remittuntur peccata.

13 Dubit. Ad quid ergo valebat baptismus Ioannis? Resp. S. Tho. 3. par. q. 28. & 4. sententia. dist. 2. q; baptismus Ioannis fuit conuenienter institutus quadruplici rōne. Primo: quia oportebat Christum a Ioanne baptizari, vt consecraret baptismum. Secundo, vt Christus per baptismum Ioannis manifestaretur. Tertio, vt suo baptismo assuefaceret homines ad baptismū Christi. Quarto, vt ad p̄nitentiā homines inducens præpararet ad digne suscipiendum baptismum Christi, & ita erat præparatorius ab baptismum Christi, & ille baptismus erat quædā protestatio, & professio vera p̄nitentiæ, quam imponebat baptizatis.

14 Dub. Cur Ioannes dicit se vocem, & vbi hoc dicitur in Esaiā propheta? require in domin. 3. aduentus super Euangelio Miserunt iudæi. du. 12.

15 Dub. Qūo debent parari viæ dñi, & semitæ eius rectæ fieri? Resp. In Ambr. super Lucam, q; parare viam domini, est prædicare fidem rectā, & bona opera facere, vt qui libet audiētium rectas Deo semitas faciat forando in animo rectas cogitationes per

sermonem bonæ prædicationis.

16 Dub. Quæ differentia est inter viam, & semitā? Resp. q; via est illa, per quam potest ire currus vel vehiculum, vt voluit Grammatici, & Legistæ: & debet esse lata latitudine octo pedū, vbi est recta, nō tortuosa, sed in anfractu, i. vbi est reflexa. 16. pedū: Semita aut dicitur a semis, quod est dimidiū, quasi dimidium iter, & debet esse latitudinis duorum pedum, & sic est stricta, vt altercum altero simul transire non possit.

17 Dub. Qūo omnis vallis implebitur, & omnis mons, & collis humiliabitur? Resp. Lyra, q; sicut via corporalis d̄ difficilis ad ambulandum p̄ profunditatem vallium, & eleuationē collū. Ita via sp̄ualis, qua Deus graditur super corda fidelium, impeditur p̄ depressiōne terrenæ cupiditatis, & p̄ eleuationē mundanæ vanitatis: & quia vt vnq; impedimentum fuit amotū per aduentum Christi in multis, & maxime in Zachæo, & Mattheo, qui ad terrenas diuitias, quas reliquerūt, atq; in mundi Principibus, qui colla Xpo subiecerūt. Ideo methaphorice valles impletæ sunt, & colles & mōtes humiliati.

18 Dub. Quæ differentia est inter montem & collem, & vallē? Resp. q; colles sunt præminentiora iuga montū, quasi colla. Et dicit Chryso. collis nullum fructū producit. Montes aut sunt tumores terrarum altissimi, sic dicti, quia sunt eminentes, & vallis dicitur quod vallata sit montibus.

19 Dub. Qūo omnis caro videbit, cum non possit videre nisi per animā? Itē quia caro bestiarum non videbit. Item quia et oēs homines non viderunt Xpm, qui est salutare Dei? Resp. In Chrysostomum super euangelis, q; caro accipitur hic pro toto hoīe, per figurā synecdochē, sicut pars pro toto, & In Homil. in omnis caro, i. omnis homo per eandem figuram, qm̄ totum ponitur pro parte. Vidit autē omnis homo, vel Xpm in carne in quantum ex omnib. hominib. tam iudæis, quam gentilib. Christum viderunt: vel Christū per fidē, sicut cōtinue videbitur vsq; ad finē mōdi per aliquos de omnib. nationib. per prædictam figuram: Vel In Greg. in Homil. in die iudicii, in quo videbitur ab omnib. tā beatis quā malis.

ANALOGICE.

Tota historia istius Euangelii figurata fuit Malachię 3. c. vbi d̄. Ecce ego mittam angelum meū, i. Ioannē Baptistam, ex eius

vita

vita angelica. quod autē hæc propheta sit de eo patet Mat. 11. vbi Saluator. hoc de eo exponit, q; p̄parabit viā ante Xpm per prædicationem, & baptismū corda hominū ad Christū suscipiendū inclinat, vt patet hic, Anno 15. imperii Tiberii. qm̄ iudæa torribus miserecta erat, seu dñis, quod significabat, vt dicit Greg. in Homil. q; ipsa p̄ culpa perfidia erat dispergenda: qm̄ omne regnum in seipsum diuisum desolabitur. Et tunc Ioan. fuit angelus, i. nuntius Dei, quia factū est verbū dñi ad eum, & impleta est propheta Isai. 40. c. Vox clamantis in deserto, q; totus Ioan. & eius opera erant vox p̄dicans, parate viā dñi, q; est p̄dicatio. Ioan. Oīs vallis implebitur, i. apostoli humiles q; repleti sunt Spū sancto, & oīs mons, & collis humiliabitur, q; a Iudæi superbi humiliati sunt, & dispersi: & praua, i. actiones prauorum fuerunt in directa in his qui cōuersi sunt recte agentes: & aspera, i. ex aspera in vias planas in iugū dñi, quod suave est. & vidit oīs caro salutare Dei, i. ex oī natione hoīes, quæ sub cælo est, quæ habitabant in Hierusalē, vt dicitur Act. 2. viderūt Christum qui venerat saluare mundum.

TROPOLICE.

Edocemur, vt ex hoc euangelio. p̄dicatores libeter audiamus, aliosq; recta docetes, & verbis eorum credamus, & opere impleamus, ita vt in 15. anno, i. per quindecim gradus honorū operū ad Deū pueniamus. Primus gradus insinuat p̄ Tiberiū, qui interpretatur vidēs, & Casarē, quod interpretatur possidens, vt Deū o a videntē & possidētē iuocemus cōtra tētationes mūdi, carnis, & demonis, dicētes primū Psalmū gradua lē. Ad dñm cū tribularer clamaui. Secundus gradus significatur per Pōtiū, declinantem cōsiliū, & dilatū os mercatoris, vt declinamus mala consilia demonis, carnis, & mundi, & adheramus Deo ori malleatoris, qui tñ oīa fabricauit martello, i. verbo, q; dixit, & facta sunt, dicētes secundū cāticum graduum Leuauit oculos meos in montes, i. ad Deū q; habitat mōtes, i. cælos. Tertius gradus significatur p̄ Iudæā interpretatū confessionē, vt cōfiteamur bonitatē Dei, q; sua gratia, & nō nostris meritis p̄ducit nos ad Hierusalē supnā, dicētes tertiū cāticum. Latatus sum in his q; dicta sunt mihi. Quartus gradus insinuat p̄ Herodē, i. gloriantē in p̄libibus, vt in iniuriis vindicandis nos

glorioso Deo cōmēdemus, dicentes quartū psalmū Ad te leuauit oculos meos. Quintus gradus figuratur p̄ galilæā i. rotā, vt notū p̄secutionum, q; transeunt sicut voluitur rota, contēnamus, Deū inuocantes p̄ quintū cāticum. Nisi q; dicitur in nobis. Sextus significatur per Philippū, i. os lampadis, vt à Deo, qui illuminat omnē hominem, quæ ramus lumen, dicentes, Qui confidunt in dño. qui est sextus psalmus. Septimus gradus per Yturea figuratur, i. sublimem, vt ad Deū sublimem, qui humilia respicit in cælo & in terra, & conuerit luctum, & in propria nobis facta in gaudium nos consolando dicamus eidem septimum canticum. In conuertendo dñs captiuitatē Syō. Octauus significatur per Traconitidē, i. tristitiam, vt deposita omni tristitia, hilariter Deo seruiamus, & ei cōnostrum, vt dirigat, offeramus, quia sine eo in vanū laboraremus, dicentes: Nisi dñs edificauerit domū, q; est psal octauus. Nonus gradus insinuat p̄ Lyfaniā, i. tētationē, vt tētationes fugare possimus, eis obiiicientes timorem dñi, nonnum canticum cantantes, Beati oēs qui timeant dñm. Decimus per Abilinam, i. lugentē, significatur, vt lugētes in persecutionibus, cōsolentur orātes p̄ eis, ne ab ipsis expugnemur dicentes decimum psal. Sæpe expugnauerūt me. Vndecimus gradus figuratur p̄ Annā, i. donū a Deo, postulatēs maximū, q; nobis conferre donū p̄t, quod est super omnia opera eius, s. misericordiā, humiliter dicentes 11. psal. De profundis clamaui. Duodecimus significatur p̄ Cayphā, i. inuestigatorē, vt hō in bonis nō se exaltet, sed omnia bona attribuat Deo inuestigatori cordiū, dicēdo duodecimū cāticum, n̄ne non est exaltatum cor meū. Tredecimus gradus figuratur per Ioannē, i. in quo est gratia, gratias referendo Deo de gratia p̄ eū nobis datā, ipsum deprecātes, vt perseverantiā in ea nobis cōcedat, dicentes, Memēto dñe dauid, qui est psal. 13. Decimus quartus gradus significatur p̄ Zachariam, i. memorantē deū, vt memoremur Deum, & suos ministros honoremus, cū honor. eis delatus in Deū referatur, dicēdo 14. psal. Ecce q; bonū. Quintusdecimus & vltimus gradus figuratur per Esaiam, i. salutare dñi, vt os, cor, anima, & omnia membra nostra resonent dñm Saluatorem, dicentes vlt. psal. grad. Ecce nunc benedicite dñm. deprecātes

tes

tes beatū Ioannem Baptistam vt intercedat pro nobis, quatenus eius predicationē ad effectū deducamus, dicētes, & cantantes cū ecclesia. Sic potens nostri, meritis optimis, pectoris duros lapides repelle, asperum planans iter, & reflexos dirige calles. Vt pius mundi fator, & redemptor mentibus pulsa liuione puris, rite dignetur veniens sacros ponere gressus.

ANAGIGICE.

Ex hoc sacro Euāgelio ducimur in cōtēplationē celestis curiē, ī qua principabitur summus Deus, vidēs, & possidens omnia, q nos impiorū cōsilia declinare fecit, & malleo suo pręparauit æterna tabernacula, & circūdedit pelles gloriosas, vt consiteamur nomini sācto eius, q de rota volubili huius scēculi nos eduxit, & sublimes fecit, deponitā oī tristitia, & deuictis tētationibus omnē lachrymā absterfit, vt nō sit amplius luctus, dona ineffabilia cōtulit, vt uestigari valeamus eius essentiā sicuti est, ex qua omnis gratia procedit vt iustus memoremur, semper iubilantes deo salutari nostro. Amen.

IN VIGILIA NATIUITATIS Domini.

Cum esset desponsata mater Iesu Maria Ioseph. Math. primo.

Historia huius Euangelii facta fuit anno Christi primo vsuali.

HISTORICE.

Ioseph dū mēte reuolueret nolle semper Virginē sibi desponsatā traducere, sed cum iustus foret: clam eā relinquere, eo q eius intumuerat alius, quod tñ patrātū erat diuino operāte numine: dumq; talia cogitās sopori mēbra dedisset, ab angelo respōsum accepit, vt nequaquā illa de causa timore afficeretur, quoniam quod eius in vtero cōceptum erat, diuini obumbratione spiritus formarum fuerat, parereturq; filium, cui vt nomen Iesus imponeret imperauit, quoniam a commissis criminibus suam immunitatem redderet gentem.

Nunc dubia resoluiam.

DVBITATR. Qñ fuerit desponsata sēper virgo, cū nullus euangelistarum hoc dicat? Respon. Hier. in historia Ioa-chim, & Annæ, quem sequūtur Tac. de Vorag. & Viu. historialis, q in 14. anno ætatis suæ, dum adhuc maneret

in tēplo cū alijs virginibus, Pōtifex pronunciaisset vt virgines quæ attigissent 14. an. domū redirent, vt nuptiū traderent: semp Virgo rēdit, se hoc non posse facere, quia virginitatē Deo vouerat: & orantib. cunctis sup hoc Deū facta est vox cunctis audientibus. Vt quilibet de domo Dauid certo die cum virga sua venirent in tēplū: & cuius virga, iuxta Esaiæ vaticiniū 11. c. floreret, & sup eā Spiritus dñi descēderet, semper Virginē accipere deberet in coniugem: & ita virga Ioseph floruit, & super ipsam Spūs sanctus in specie colūbe descēdit, & ita despōsavit semp Virginē: & post Ioseph accessit Beth leē vñ orat oriundus, vt ppararet necessariā p nuptijs, & semp virgo iuit in Nazareth ad parētes suos: & ibidē angelus Gabriel ei apparuit annūtiās, q ēer paritura filiū Dei.

Dub. Cur fuit desponsata, cum vouisset virginitatem? Rñ. S. Tho. 3. par. q. 29. ar. 1. & 3. sen. di. 30. q. 2. art. 1. q. 2. q licet vouerit virginitatē, hoc fuit per vorū simplex, tñ ex familiari instinctu Spūs sancti credenda est desponsari voluisse, considens de diuino auxilio qā nunquā ad carnalē copulā perueniret, hoc tñ diuino cōmisit arbitrio, vnde in nullo detrimentum passa est virginitas.

Dub. Cur Christus voluit de desponsata nasci? Rñ. S. Tho. vbi immediate supra. q hoc conuenienter fecit, tñ pp ipsum, tñ pp matrem, tum ēt pp nos. Et quidem pp ipsum Christum quadruplici ratione. Primo ne ab infidelib. tanquam illegitime natus abiiceret. Secundo, vt consueto modo eius genealogia describeretur, quia non erat cōsuetudo apud Hebręos ex parte mulierum genealogiam computare. Tertio, ad tutelam pueri nati, ne diabolus contra eum vehementius nocumenta procurasset. Quarto, vt a Ioseph nutrireretur. Vnde & pater eius dictus est quasi nutritiuus. Fuit ēt conueniens ex parte Virginis, ne. s. lapidaretur a Iudæis tanquam adultera, quam pēnam nedū patiebantur nuptæ, sed ēt innuptæ vt hētur Deu. 22. c. Secundo vt ab infamia liberaret: vt dicit Amb. super Lucā, ne temeritē virginitatis adureret infamia. Tertio vt ei a Ioseph ministeriū exhiberet. Quarto, vt maior pfectio virginitatis in ipsa ostēderet dū in ipso matrimonio virgo permāsit. Tertio ex parte nostra fuit cōueniēs. Primo, quia testimonio Ioseph cōprobatū est Xpm ex Virgine natū. Secundo qā ipsa verba

ba virginis matris magis credibilia reddūtur suā virginitatē asserētis: tertio, vt virginibus excusatio tolleretur si de fornicatione infamātur propter suam incautelā: quartō, vt nuptias Xps sua natiuitate approbaret: item, & vt matrimonium, & virginitas honoraretur. Vide dub. 17. & 18. in media nocte natiuitatis Domini.

4. Dubi. Quia euāgelista dicit mater Iesu, cū nō dū natus esset Iesus? Rñ. q eū in vtero hēret Iesum, quē iā cōceperat, anticipatus poterat dici mater Iesu, & istud dictū referatur ad tēpus quo scripsit euangeliū, & tunc nedū Iesus erat natus, sed crucifixus, mortuus, & resurrexerat, & ad celos ascenderat. Nā historiographi scribentes gesta Imperatorū, pręponūt vitam Caroli Imperatoris, & describunt natiuitatem, pueritiā, & adolecētiā, in quibus tñ nondū erat Imperator.

5. Dubi. Quo intelligitur antequā conueniret? Resp. Chrys. in Homil. & gl. antequā cōuenirent, scilicet ad carnis cōmixtionē, ad quā nunquā peruenirent. Sanctus autem Vinc. exponit, antequā conuenirent, scilicet ad cōhabitādū, quod dictū cōcordat cū dicto Hierony. in historia Ioa-chim, & Annę supra dub. i.

6. Dubi. A quo semper Virgo fuit inuenta in vtero habere? Resp. Lyrā, q ab ipso Ioseph: & hoc etiam dicit Hierony.

7. Dubi. Qñ sic fuit inuēta pręgnans? Resp. Chryso. sup Mat. & Hier. i historia. Ioa-chim q post annunciationē angelicā semp Virgo iuit ad visitandum Helisabeth, & cū ea, vt dicit Lucas, mansit quasi tribus mensibus, & post eum rediit, fuit inuēta a Ioseph pręgnans, eo quod vterus intumuerat.

8. Dubi. Quia si Ioseph iuenisset eam hēre in vtero de Spiritu sancto, non cogitasset eam dimittere? Resp. gl. q hoc euāgelista ex parte sua adduxit: vt cum diceretur habere in vtero, omnis mala remoueretur suspitio a mentibus audientium.

9. Dubi. Quo dicatur pręgnans de Spiritu Sancto? Resp. S. Tho. 3. par. q. 37. ar. 1. quod licet tota Trinitas operata sit corpus Xpi ī semper Virgine, tamē attribuitur Spūs sancto. Primo quia filius Dei incarnatus est pp maximum amorem ad naturā humanā Io. 3. sic Deus dilexit mundū vt filium suū vnigenitū daret, & qā Spiritus sāctus est amor patris, & filii, ideo sibi attribuitur. Secūdo attribuitur Spūs sancto: qā hoc congruit causę incarnationis ex parte naturę

assumptę, q assumpta est a filio Dei in vnitatem personā, nō ex aliquib. meritis, sed ex sola gratia, q Spūs sancto attribuit. 1. Cor. 12. Diuisiones gratiarū sunt, idē aut Spūs. Tertio, quia hoc congruit termino incarnationis, quia ad hoc terminata est incarnatio, vt ille homo, qui concipiebatur, esset sanctus, & filius Dei: sed facere hoīes filios Dei attribuitur Spiritui sancto, ad Galat. 4. Qm estis filii Dei, misit Deus spiritum filij sui in corda vestra clamantē, abba pater. similiter eidem attribuitur facere hoīes sanctos: qā ipse est spūs sanctificationis, ad Ro. 1. sicut ergo alii sanctificātur per spūm sanctum spūaliter, vt sint filij Dei adoptiui, ita Christus per Spūm sanctum est in sanctitate conceptus, vt esset filius Dei naturalis. Vnde Ro. 1. s. in vnam glo. quod pręmittitur, s. qui prędestinatus est filius Dei in virtute, manifestatur per id, quod immediate sequitur s. m Spiritum sanctificationis, i. per hoc, q est conceptus de Spiritu sancto.

10. Dub. Qā egit Spūs sanctus in conceptione Xpi? Res. ut dicit Amb. in lib. de Spūs sancto, qd corpus Xpi non fuit formatum de Spūs sancto tanquam de substantia Spūs sancti, sed quia Spūs sanctus per potestatem, & virtutē suā ex purissimis sanguinib. semp Virginis efficienter formauit corpus Christi, ideo dī esse de Spūs sancto. Et vt dicit, S. Tho. ibidem, conceptio non attribuitur soli corpori Christi, sed ēt ipsi Christo ratione corporis. Et ideo dicimus Christum esse conceptum de Spūs sancto, ita vt efficiencia Spiritus sancti referatur ad corpus Christi.

11. Dub. An aliquo modo Spūs sanctus possit dici pater Christi? Resp. S. Tho. 3. par. q. 33. ar. 3. q Spūs sanctus non pōt dici pater Christi, nec ēt tota Trinitas, qm nomina paternitatis, & filiationis consequuntur generationē viuentiū, & pręcipue animalū: quæ sit, qñ illud quod generatur, generatur in similitudinē generantis: & si generatio sit pfecta, erit pfecta filiatio: si aut sit imperfecta, erit ēt filiatio imperfecta: sicut homo in quantum est creatus, ad imaginem Dei, & recreatus in similitudinē gratię, est quedam in eo similitudo Dei, sed imperfecta. Et ideo dī filius Dei vtroq; modo imperfectam rationem, illud idem non ēt dicendum de eo secundum rationem imperfectam. Sicut Petrus dicitur homo secundum perfe-

perfectam rationē hominis : nunquā tñ Petrus dicitur homo, sed scđm illā significationē qua pictura hominis dicitur homo. Licet forte ipse Petrus assimiletur homini alteri: cum igitur Christus sit filius Dei, secundum perfectam rōnem filiationis, quia est de substantia patris generantis, & secundum perfectam similitudinē quātum ad diuinitatem : ideo licet sic creatus quantum ad naturam humanā, & iustificatus, non tamen propter hoc debet dici filius Dei, neque rōne creationis, neq; rōne iustificationis, sed solū rōne generationis æternæ, secundum quā est filius patris solius : & ideo nullo modo debet dici Xps Spiritus sancti: nec etiam totius Trinitatis, quamuis & Spiritus sanctus. & tota Trinitas fuerit principium effectuum corporis Christi, & animæ, quā nō est scđm pfectā similitudinē.

12 Dubitatur. Quia videtur qđ Ioseph non fuerit iustus, volēdo occultare crimē quod credebatur commississe per Virginē? Respon. Hieronymus super Matthæū, qđ scriptura vocat eū hic iustū, i. virtuosum, videlicet vt benignus & mitis exisset, voluit occulte dimittere eā, quæ scđm legem pœnæ subiacere debebat. Origenes tñ, & Remigius, ac sanctus Vicētius, dicunt, quōd cū hēret rōnes ad vtramque partē, s. ex vna qđ erat prægans: ex alia, quia cognoscebat eā castā, & sciebat prophetiā Esaiæ 7. c. Ecce Virgo cōcipiet. & Esa. 11. Egredietur Virga de radice Iesse, cogitabat in p̄missis qđ agere deberet, & agnoscendo tantum mysteriū, & sacřm, timebat se eidē appropinquare, ideo eā occulte dimittere volebat, vide dub. 15.

13 Dubi. Quō intelligitur, quōd volebat eā traducere? Resp. Glo. qđ volebat eam traducere in publicum: sed S. Tho. 3. par. q. 29. ar. 2. dicit, quōd per non traducere iuxta Chrysofomum melius intelligitur difsamare, quā ad domum conducere.

14 Dubi. Cur tantū stetit in illa cogitatione? Resp. Glo. quōd ex hoc notatur animus sapientis, qui nihil temere vult incipere.

15 Dubi. Quid Ioseph cogitabat? Resp. Aug. in sermone de natiuitate dñi, dicens, In telligēs. n. Ioseph Mariæ vterum grauidari batur, quod Mariam quā de templo dñi acceperat, & nōdū cognouerat, grauidā sentiebat, secumq; q̄stuat ad disputās, & dicens, qđ faciā. prodo, aut taceo. Si p̄didero, adulterio nō consentio, sed vitii crudelitatis in

carro, quia secundū Moyfi sententiam lapidādā eam cognosco. Si tacuero malo cōsentio. Et cū adulteris portionem meam pono: quā ergo tacere malum est, adulterium pro dere peius est. Dimittā ergo eā a cōiugio.

16 Dub. Cur semper Virgo nō reuelauit diuinū secretū Ioseph? Resp. Lyr. qđ talia nō sunt reuelāda nisi quātū se extendit voluntas diuina. Et ideo beata semper Virgo tacuit, tenēs firmiter, qđ sicut istud secretum fuerat reuelatū sanctę Helisabeth: vt hētur Lucę 1. sic reuelaretur aliis cōpetentē tpe ex bñplacito voluntatis diuinæ. Sed Chryso. in Homil. dicit, quōd hoc non reuelauit, quia non estimabat sibi credi a sp̄sō.

17 Dubi. Cur Ioseph non q̄siuit ab eā quō impregnata fuerat? Resp. Lyr. qđ pro nihilo petiisset, quia ipsi Mariæ pro se dicēti non credidisset, & iterū diuina dispensatio ne hoc factum est, vt per reuelationē Angeli ipse Ioseph ita certificaretur, quōd de cetero nullo modo dubitare posset.

18 Dubi. Quis Angelus apparuit Ioseph? Resp. Aug. in sermone de natiuitate domini, quōd fuit Gabriel.

19 Dubi. Cur hic dicitur apparuit, & non beatę semper Virginis? Respon. Gl. qđ in hoc quod dicitur apparuit significatur potestas apparētis, qui quando vult, & quomodo vult, exhibet se videndum.

20 Dubi. Cur apparuit in sōnis, & non manifeste, sicut alijs? Resp. Chryso. in Homil. dicit, Ioseph sicut pastoribus, qđ valde fidelis erat. Pastores autē indigebant quasi rudes, sēper Virgo et̄ indiguit quasi primo de maximis instruēda. Similiter & Zacharias indiguit mirabili visione ante conceptionē prolis.

21 Dubi. Cur angelus vocat Ioseph noīe p̄prio? Resp. Gl. qđ quasi notū, & familiarē sibi.

22 Dubi. Cur dicit eū filium Dauid? Resp. Chryso. super Matthæū, quōd in memoriā promissionis Dei ad Dauid, vt de semine eius Christus nasceretur.

23 Dubi. Quæ ex causa apparuit Angelus? Resp. Chryso. super Mar. quōd propter tres causas apparuit. Primo ne iustus homo faceret rē iniustam ex proposito iusto. Secūdo propter honorē ipsius semper Virginis. Nam si dimissa fuisset, apud infideles turpi suspitione carere nō poterat. Tertio vt intelligens Ioseph sanctam conceptionem, diligētius se custodiret ab illa, quā prius;

24 Dub. Cur Angelus non apparuit Ioseph antequā semper Virgo conceperet? Resp. qđ sibi non apparuit ante conceptionē ne pateretur, quæ passus est Zacharias, culpam in fideitate incurrens de cōceptione coniugum longam. Incredibilior. n. erat res Virginem posse concipere quam anum.

25 Dub. Cur etiam nō distulit annunciare semper Virgini post conceptionem? Resp. Chryso. in Homil. qđ ideo fecit, ne si post cōceptionem differret, in angustia esset. Oportebat autē extra turbationem esse illam matrem, quæ omnium conditorem accepit.

26 Dub. Quia videtur, qđ sufficisset Angelum dixisse Ioseph. Noli timere, quia non concepit de adulterio absque hoc quod reuelaret ei diuinū mysterium? Resp. Chryso. in Homil. qđ Angelus non solum voluit a Ioseph timorem auferre, sed & lætitiā voluit addere, ideo supra naturam eam concepiisse dicit, cū ait. Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est.

27 Dub. Cū alijs Angelus dixerit semper Virgini, quod ex te nasceret. cur hic dicit Ioseph quod in ea natū est, & non ex ea? Resp. Nic. de Lyrā post glof. qđ aliud est nasci in ea, & aliud ab ea. Nasci ab ea, est prodire in lucem, & nasci ex vtero: sed nasci in ea idem est, quod concipi siue nasci in vtero.

28 Dub. Quia vocat coniugē cū qua nō copulauerat? Resp. Amb. super Lucā, dicens: Nō autē te moueat quod eam coniugem vocat. Nō. n. virginis receptio: sed coniugij te significatio nuptiarū celebratione declarat.

29 Dub. Cur nō dixit Ioseph, Pariet tibi filiū, sicut dixerat Zacharias? Resp. Chryso. super Mat. qđ ideo non dixit tibi, quia mulier quæ ex viro concipit marito suo filiū parit, quia magis ex illo est, qđ de ipsa. Hæc autē quæ de viro non conceperat, non viro filiū peperit, sed sibi tm̄modo, velut ipse dicit in Homilia, non dixit tibi, sed indeterminate posuit, pariet filium, vt ostenderet, qđ eum parere debebat orbi terrarum vniuerso.

30 Dub. Cur non dixit, Impones sibi nomē, sed dixit vocabis? Respon. Rabanus super Euangelij, quōd non dixit impones, quia ab æterno impositum est.

31 Dub. Cur addit, Ipse. n. saluū faciet, & c. Resp. Hieronymus super Matthæum, qđ Iesus Hebręo sermone Saluator dicitur: & ideo dicitur. Ipse. n. saluum faciet. ethymologiam nominis significat. Et ita Christus est verus.

homo, & est verus Deus, qui saluum facit populum a peccatis, quia nemo potest peccata dimittere, nisi solus Deus.

32 Dub. Quia Christus saluauit non solum suū populum, s. Iudaicum, sed et̄ Gentilē? Resp. Hier. super Math. dicens, qđ in hoc quōd dicit saluum faciet populū suum, ostendit eū totius mundi Saluatorem, & nostrę salutis auctōrē: saluat quidem non incredulos, sed populū suū hoc est in se credētes saluat, nō. armis pugnando, sed peccata relaxādo.

33 Dub. Quia videtur incongruum dicere populum suum in singulari, & peccatis eorum in plurali? Resp. qđ hic est figura silleptis: vbi ponitur numerus pro numero.

A L L E G O R I C E.

In veteri testamento præfiguratum fuit hoc euāgelium quō ad oēs sui partes, & qđ semper Virgo inuenta sit in vtero habens antequam conuenirent, habetur Genes. 1. qđ terra absq; omni opere humano cū nondum esset creatus homo, protulit herbam virentē: sic semper Virgo, quæ est terra protulit Christum absque semine & opere humano. Psal. 84. Dñs dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum: quod Ioseph pauens tantum mysterium voluit eam occulte dimittere, nolēs eam traducere, præfiguratum fuit. 2. Respon. 6. quando Dauid noluit traducere archam in domum suam, ob timorem Domini, sed cogitauit occulte dimittere eā in domo Obbedō gethe. & tandem per Angelum, i. nuntium intelligentē qđ benedixisset dñs domui Obbedōdon propter archam Dñi, reduxit eam cum iubilo in domū suam. sic & Ioseph admonitus ne timeret, traduxit archam, in qua latuit Christus mensibus nouem, i. semper Virginem in domum suam. Pariet autē filiū, prænunciatum fuit Esa. 7. Ecce virgo concipiet, & pariet filium. qđ saluum faceret populum. Zacha. 8. Ecce ego saluabo populum meum, & Zach. 9. c. Tu quoq; in sanguine testamenti tui emisisti vincos tuos delacu, in quo non erat aqua.

T R O P O L O G I C E.

Peccatores instruuntur ex hoc euāgelio vt desponsent Mariā, quæ interpretat̄ mare amarum, i. penitentiā, quæ vī amara, vt sint Ioseph, s. accerscentes in virtutibus, nec eā dimittant, pp hoc, qđ habet in vtero, s. obferuantias, labores, & pœnas, sed sint filij Dauid, i. manu fortes, & cōstantes in perse-

seuerado, nec timeat eius amaritudinem, quoniam quicquid est in ea, a Spiritu sancto est, & pariter Iesum, id est salutem eis acquireret, quoniam per ipsam Christus saluat populum sibi credentem a peccatis eorum.

ANAGOGICE.

Celestem gloriam designat hec desponsatio Marię, que interpretatur et stella maris, i. gloria celestis, que est desponsata: i. promissa Ioseph, i. accrescentibus de virtute in virtutem, qui antequam conuenirent, i. antequam ea homo fruatur, inuenta est in vtero, i. in corde hominis ipsam contemplan- do ex dono Spiritus sancti per fidem, & spem. Homo vero iustus cum nollet eam traduce- re, reputans se ea suis meritis indignum cum Centurione dicendo, Dñe non sum dignus meis meritis eam obtinere, Admonetur ab Angelo per intrinsecam inspirationem in foras, i. in quiete, & solum ab intrinseco, vt non timeat, quia bona que facit a Spiritu sancto sunt, i. per gratiam Dei operat ipsa. Et ideo non det diffidere ipsam posse conse- qui, quia ipsa gratia facit eum dignum, & sic pariet filium Iesum ipsa gloria, qui erit rex glorię, fortis, & potens, & Dñs virtutis, qui populum suum purgatum a peccatis eorum intro- ducet in illam sempiternam gloriam. amen.

IN MEDIA NOCTE
Natiuitatis Domini.

Exijt editam a Cesare Augusto. Luc. I.

Historia huius Euangelij facta est anno Christi primo vsuali die 25. Ianuarij.

HISTORICE.

Maria semper Virgo dum a Nazareth Ga- lilee urbe cum Ioseph coniuge in ciuitate Iu- dae Bethleem, vt in ea profiterent, quoniam erant ex regia Dauid stirpe progeniti, iussent, nam iussu Cesaris Augusti vniversus describe- batur mundus, completo partus tempore, suum pri- mogenitum enixa est filium, & panis circumdan- tum, cum nequaquam alius sibi daretur locus, in praesepio reclinavit. Pastorem autem custo- dientibus nocte gregem, illa in regione om- nipotentis Dei Angelus maxima cum luce af- fuit, eisque tanto fulgore territis, vt timore abiicerent imperauerit, cum immensum eis gau- dium vniversi genti affuturum euangelizaret, natum eis videlicet die ipso Saluatorem dominum Christum in urbe Dauid. Signum vero quo id- cernere possent, dedit, quod, si infantem in

praesepio pannis amictum inuenirent iacen- tem. Illico autem Dei omnipotentis magnus exercitus, angelo nuntiandi auditus est. Deo laudes decantans, gloriam siquidem Deo al- tissimo in supernis esse, in terris vero homi- nibus bona volentibus, pacem aduenisse.

Tramite consueto ad dubiorum dilucidationem venio.

VBITATVR. Pro- pter quod Augustus illud edictum fecit de descri- ptione orbis? Resp. S. Vinc. in sermone ho- dierno. quod hoc praecipit Caesar. vt sciret quot prouincijs, & in prouincijs quot ciuitates, & in ciuitatibus quot homines essent: & vt dicit Lyr. vt sciret quanta tributa possent singula prouincijs persolvere, & qualiter re- gerentur sub Roma Imperio.

Dub. Quare Octavianus dictus est Cesar Aug. Resp. quod vt hinc in cronicis Octavianus fuit nepos Cesaris, & ab eo adoptatus in fili- um, & in eius honore assumpsit nomen Cesaris: & quia deiecit Antonium Cleopatram regi- nam Aegypti, & eorum opes transfudit Romam: ab aucta Reipublicae dictus est Augustus, & sex- tilis mensis in memoriam dictus est Augustus.

Dub. Quia non vsus totus orbis posse descri- bi, quoniam multa in eo contenta latent humana cognitionem? Resp. Hic est figura synec- doche, quoniam ponitur totum pro parte, quia non praecipit quod describeretur nisi illa pars orbis quae Romano subiecta erat imperio, vt dictum fuit dubio primo.

Dub. Quia ista descriptio non vsus prima, quia 2. Reg. 23. & 1. Paral. 21. Dauid fecit describere populum Israel? Resp. Lyr. post Bed. quod haec descriptio dicitur prima quantum ad generales descriptiones totius orbis, quia ante istam nulla fuit generalis descriptio, licet ante eam fuerint partiales descriptiones.

Dub. Qui fuit Cyrinus hic notatus? Resp. quod ex historijs hinc, quod fuit vnus Cyrinus filius Herculis, qui primo inhabitauit Corsicam insu- lam. Sed fuit per longa tempora ante Octavianum, sed iste, qui hic est notatus fuit quidam Cyrinus, quem Octavianus praefecit Syriae regioni.

Dub. Cur dicitur praeses? Resp. secundum Grammaticos, quod dicitur praeses, quasi super alios sedens, quia alijs dicitur praesesse.

Dub. Cur posuit quod Cyrinus erat praeses? Resp. Ambr. super Lucam, quod posuit euangeli- sta

gelista, vt festum temporis designaret, nam si Consules ascribuntur tabulis emptionis, quanto magis redemptioni omnium de- buit tempus ascribi.

Dub. Quae prouincia est Syria? Resp. quod ex historijs habetur, Syriam dictam esse a Syrim, qui fuit nepos Abrahamae. Vnde & eius coloni dicti sunt Syrii: & olim dicebatur Assyrii, qui fuerunt potentissimi, & eorum rex fuit Nabucodonosor, & est in Asia, & Iudaea est prouincia Syriae.

Dub. Quia non omnes poterant ire, s. in- firmi, & debiles, ac incarcerati? Resp. quod hic accipitur totum pro parte, quia licet dicat, omnes ibant, tamen, vt dicit Magister His- scho, de qualibet domo solus vnus ibat, quia describebantur solum capita domorum.

Dub. Quid debebant profiteri? Resp. Lyr. Quod profitebantur dupliciter se esse subiectos Romano Imperio, s. scripto, quia eorum nomina scribebantur de mandato Imperatoris: & etiam facto, quia soluebant censum Imperatori, propter quod in numis- mate census erat imago Imperatoris, vt ha- betur. Mat. 22. cap.

Dub. Cur singuli debebant profiteri in suam ciuitatem? Resp. Quia cum sub ciuitate contineantur suburbia, villa, castra, & oppida: Ideo ex talibus locis veniebant ad ciuitatem, & etiam vt cognosceretur quot ciues erant ex qualibet ciuitate, & licet ad alias iussent ciuitates, venirent ad ciuitatem, ex qua ipsi vel eorum progenitores erant oriundi propter eandem causam.

Dub. Cur dicit ascendit autem Ioseph? Respon. Quod quia ex Nazareth eundo in Bethleem non potest ire nisi ascendendo, quia situs Bethleem est altior situ Nazareth.

Dub. Cur Ioseph iuit in Bethleem vt profiteretur? Resp. Quod ideo quia genus suum oriundum erat ex Bethleem, in qua ciuitate natus est Dauid, vt habet 1. Re. 16. ideo venit Ioseph ad profitendum ibi, quia erat de domo & familia Dauid, vt dicitur in hoc euangelio.

Dub. Cur duxit Ioseph semper Virginem secum ad profitendum? Res. Lyr. Quia semper Virgo erat de eadem tribu, de qua erat Ioseph, & ipsa successerat in hereditariae pater- nae, quia Ioachim non habuit nisi illam filiam. Et ideo illam duxit, vt simul profiterent pro hereditate paterna. Et hoc factum est, vt dicit Chris. super Matthaum, vt adimpleretur pro-

phetia Michee 5. que dicit. Et tu Bethleem effrata paruulus es in millibus. Iuda, ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel, & egressus eius ab initio a diebus aeternitatis.

Dub. Qui dies fuerunt impleti? Resp. secundum Augustinum super Matthaum, Quod fuerunt a conceptione Christi vsque ad eius natiuitatem dies 276. quibus stetit in vtero virginali: & ita stetit spatio nouem mensium, & adueniente ultimo die dicuntur dies semper Virginis impleti, vt pareret.

Dub. Cur Christus voluit de femina nasci? Resp. S. Thom. 3. par. q. 3. ar. 4. Quod licet filius Dei potuisset carnem humanam tam de masculino, quam de femina assumere, tamen fuit conuenientissimum, vt de femina carnem acciperet, quia sic tota natura humana nobilitata est, cum virum suscepit, qui est honorabilior sexus: decuit vt de femina nasceretur, vt sic appareret quia totum hominem. S. marem & feminam liberaret, quia etiam magis veritas carnis Christi appareret, quam si de masculino assumpsis- set, quoniam plures errores secuti fuissent, quia hoc est naturale, & illud fuisset super naturale: & illi qui crediderunt carne Christi fuisse fantasticam, seu quod de coelis eam adduxerat, magis habuissent occasionem confirmandi errorem suum, quam de femina nascendo: tum etiam quia sic completa fuit omnis diuersitas generationis huma- nae, quia primus homo sine viro & femina ex limo productus est, Eva ex viro produ- cta fuit sine femina, Alii nascuntur ex viro & femina, Et hic quartus modus quasi Christo proprius relictus fuit, vt de femina sine viro nasceretur: & quia sexus masculinus est nobilior sexum feminino, ideo sexum masculinum assumpsit, & ne videretur sexum femininum contemnere, congruum fuit vt carnem assumeret de femina.

Dub. Cur voluit quod eius mater esset desponsata? Resp. Origenes in homilia, quod hoc mysterium diabolo celaretur, credens Christum conceptum fuisse non de Spiritu sancto, sed per hominem. Vide dub. 3. in vigilia natiuitatis Domini.

Dub. Quo potuit celari diabolo, qui vi- get perspicacitate intellectus, & ea quae cor- poraliter sunt, eum non possunt latere? Res. S. Thom. 3. par. q. 28. ar. 1. quod vt Aug. dicit in tertio lib. de Trinitate. Licet diabolus hoc potuisset cognoscere virtute sua na- turae,

- turæ, prohibebatur tamen virtute diuina.
- 19 Dubit. Videtur q̄ non fuit conueniens Christi nasci temporaliter, qui ab æterno natus erat, & perfectus? Resp. S. Tho. 3. par. q. 32. arti. 2. Quod cū persona filij Dei semper fuerit perfectissima, non indiguit nasci temporaliter propter se, sed natus est propter nos homines, & propter nostram salutem hodierna die.
- 20 Dub. Quia cum illa natiuitas fuerit miraculosa, non videtur, q̄ semper Virgo fuerit mater Christi? Resp. S. Tho. vbi supra. ar. 3. q̄ natiuitas Christi partim fuit miraculosa in quantum conceptus fuit sine virili femine, sed per operationem Spūs sancti: & partim fuit naturalis ex parte matris, in quantum eius caro ex purissimis sanguinibus semper Virginis formata fuit, & ipse in utero nutritus per nouem menses, & quia ipsum peperit: Eux autem productio fuit totaliter supernaturalis, ideo semper Virgo dicitur verè mater Christi. Nō autē Adam potest dici pater Eux.
- 21 Dub. An semper Virgo possit dici mater Dei? Resp. S. Thom. vbi supra. art. 4. & D. Io. de Turre cremata super Euangelijs. q̄ ex hoc aliqua mulier dicitur mater aliquis, quando eum concepit, & genuit, sed semper Virgo concepit, & genuit personā, in qua erant unita natura diuina & humana: & cui personæ attribui pōt quicquid conuenit diuinæ naturæ vel humanæ. Vnde dicimus Deum crucifixū & passum fuisse: quia Christus, qui erat Deus & homo, crucifixus, & passus est. & ita cum Christus Deus & homo conceptus sit & genitus de semper Virgine Maria: ipsa verissimè dicitur mater Dei: & licet hoc non inueniatur expresse in sacra scriptura, quod vocetur mater Dei, inuenitur tñ expresse, q̄ Christus est Deus verus. I. Ioānis vltimo: & semper Virgo est mater Christi: & sic sequitur ex necessitate, q̄ sit mater Dei: & licet hoc nomen Deus sit cōe patri, filio, & spiritui sancto, tñ aliqui stat, siue supponit pro patre, sicut cū dicimus Deus generat, aliqui p̄ spiritum sancto, sicut cum dicimus, Deus descendit in columbæ specie. Ita hic stat pro sola persona filij, cū dicitur, q̄ semper Virgo est mater Dei: nō potest autem dici mater deitatis, quia licet Deus & deitas sint realiter idem, tamen differunt in modum significandi, quia deitas significat diuinam

naturam in abstracto, vnde non videtur stare & supponere pro persona: sicut nec humanitas videtur supponere pro aliqua persona hominis: sed Deus significat diuinam naturam per modum concreti, i. habentis deitatem, sicut homo pro habente humanitate: & ita potest esse vera locutio pro persona. Et ita ipsa semper Virgo potest dici mater Dei, habentis deitatem, nō autem deitatis, quæ supponit pro natura, & ita est mater secundum humanitatem, sed tamen personæ habentis deitatem.

22 Dub. Cur Christus nō statim incarnatus, est post peccatū Adæ: qm̄ multo plures saluati fuissent? Resp. S. Tho. 3. par. q. 1. ar. 5. q̄ Christus distulit vsq; nunc nasci, p̄ dignitatem verbi incarnati, quia super illud ad Gal. 4. At vbi venit plenitudo temporis, dicit gl. quanto maior iudex veniebat, tanto præconiū series longior præcedere debebat: & etiā ne seruo fidei temporis prolixitate tepesceret: quia circa finem mundi refrigeret charitas multorū. Luc. 7. c. Cum filius hominis veniet, putas inueniet fidem in terra? Nec propter hoc plures salui fuissent, et si in principio mundi incarnatus fuisset: quia etiam tunc quando veniet plures viderunt per eum miracula fieri, qui tamen non fuerunt salui.

23 Dub. Quia videtur, q̄ debuisset differre incarnationem vsq; ad finem mundi, qui a vnus aduentus suffecisset, si in carne & ad iudicium? Resp. S. Tho. vbi supra. ar. 6. q̄ si distulisset vsque ad finem mundi, totaliter Dei notitia, & reuerentia, & morum honestas abolita fuissent in terris: & etiam magis fuit cōueniens nunc, quam in finem mundi: quia magis manifestatur diuina virtus, quæ plurib. modis homines saluauit nō solum per fidem futuri, sed etiam per fidem præsentis, & præteriti: & non conueniens fuisset vtrunque aduentum simul coniungi, quia primus remittit peccata, & secundus iudicat mundum: & si in vno solum venisset in carne, & ad iudicium, vniuersi simul perditii essent, omnes enim peccauerunt, & egent gratia Dei.

24 Dub. Cum dicat propheta, Esaiæ 2. c. de Syon exibit lex, & verbum domini de Hierusalem: cur non natus est in Hierusalem? Resp. S. Tho. 3. par. q. 15. ar. 7. q̄ conuenientius natus est in Bethleem, quia in ea ciuitate natus fuit Dauid, cui facta fuerat promissio.

missio specialis de Christo, vt ex ipso loco natiuitatis promissio idem facta completa ostenderetur: & etiam, vt Gregor. in Hom. dicit, quia Bethleem domus panis interpretatur, Christus est panis verus, qui de cælo descendit: conuenientius natus est in Bethleem, quam in Hierusalem: Prophetia autē Esaiæ allegata intelligitur non de natiuitate verbi, sed doctrina legis & prædicationis. quia ipsam Christus in passione sua elegit sedem regni, cū esset rex sedens in throno crucis, & in ea templum edificauit, cū esset sacerdos, & ita doctrina prædicationis in ea ortum habuit.

25 Dubit. Quia videtur, q̄ conuenientius natus fuisset in vrbe Roma, quæ erat dñā orbis, vt eius fides innotuisset vniuerso orbi? Resp. S. Tho. 3. par. q. 35. q̄ sicut dicitur in quodam sermone Ephesini concilii. Si maximam Romam elegeret ciuitatem, potentia ciuium mutationem orbis terrarum putarent: si filius fuisset Imperatoris, potestati vtq; ascriberent. sed vt diuinitas cognosceretur orbē formasse terrarū, pauperulam elegit matrē, pauperiorem patriam, qm̄ infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia. 1. Cor. 1. Et ideo vt suam potestatem magis ostenderet, in ipsa Roma, quæ caput mundi erat, etiam caput Ecclesiæ suæ statuit in signum perfectæ victoriæ, vt exinde fides deriuaretur ad vniuersum mundū.

26 Dub. Quia ex quo veniebat nos liberare, videtur q̄ non debuerat nasci sub seruitute, qm̄ præcipiebatur mundum describi, vt tributarius? Resp. S. Tho. 3. par. q. 3. ar. 5. 2. q̄ ipse cum sit cōditor temporum, elegit sibi tēpus quando nasci noluit, nec fuit subiectus necessitati tēpis, sicut alii homines, quod sic subiecti nascuntur. Et sicut moriendo nos ad vitā reuocauit, ita subiectus sensui nascitur vt nos liberos redderet: & etiā tempore, quo totus mundus vni Principi subditur, ut nos congregaret in vnum, ut esset vnū ouile & vnus pastor: & etiam tempore quo erat maxima pax, quoniam ipse est pax nostra, & inter nos & Deū mediator fuit ad pacem faciendam.

27 Dub. Quo anno mundi natus est? Resp. Magister histo. schola. q̄ natus est anno a creatione mundi 5199. Olimpiade autem 193. ab vrbe condita anno 752. anno Cæsaris Augusti 42 & regno Herodis 30. 8. Kal. Ianuarij, & est 25. Decembris, in nocte præ-

cedēte diē dominicā, circa mediū noctem.

28 Dub. Quia cum dicat primogenitum, videtur quod semper Virgo post Christū habuerit alios filios, quia primogenitus dicitur respectu sequentium, & ita non semper fuerit virgo? Resp. S. Tho. vbi supra. q. 38. ar. 3. q̄ mos diuinatum scripturarum est, vt primogenitum vocet non solum eum, quē fratres sequuntur. Sed etiam qui primus natus sit, alioquin si non esset primogenitus nisi quem sequuntur fratres, tandiu secundum legem, primogenita non deberentur, quandiu alia fuerint procreata, quod patet esse falsum: cum infra vnum mensem primogenita redimi mandaretur. Adde q̄ primogenitus dicitur dupliciter, scilicet ante alios genitus, & sic habet respectum ad sequentes. Alio modo atequam nullus genitus, & sic quis potest esse primogenitus, & vnigenitus: & isto modo semper Virgo peperit primogenitum & vnigenitum.

29 Dub. An semper Virgo in partu pertulerit aliquos dolores? Resp. S. Thom. 3. par. q. 35. ar. 6. q̄ nō, quia Christus egressus est ex clauso utero matris, & sic nulla violentia meatuum, ex quarū operatione dolor causatur, ibi fuit, sicut nec aliqua corruptio, sed ibi fuit maxima iucunditas, ex hoc q̄ homo Deus natus est in mundū. Vnde Esai. 35. Germinans germinabit sicut liliū, & exultabit lætabunda, & laudans.

30 Dub. An ibi fuerit aliqua obstetrix ad leuandum puerū? Resp. S. Tho. 3. par. q. 35. ar. 7. q̄ ipsa semper Virgo puerum pannis inuoluit. Vnde Hieronymus contra Heluidium, Nulla ibi obstetrix, nulla muliercularum sedulitas intercessit, ipsa pannis inuoluit infantē: ipsa mater obstetrix fuit. Vnde ille liber de ortu Saluatoris est apocriphus, id est dubius in dictis suis, liber est de infantia Saluatoris non recipitur ab Ecclesia.

31 Dub. Quib. pannis eum inuoluit? Resp. Beda super Lucan. q̄ vilibus, dicens, qui totum mundum vario vestit ornatu, pannis vilibus inuoluit.

32 Dub. Vnde ipsos pannos habuit? Resp. S. Vincētius in sermone hodierno, q̄ semper Virgo antequam recederet, preparauit panniculos laneos & lineos, quos secum portauit, quibus inuoluit infantem.

33 Dub. In quo præsepio posuit Christum? Resp. Lyra, quod Ioseph ex Nazareth duxit secum asinum ad portandum vxorem

pregnantem, & bouem ad vendendum in Bethleem, vt ex eo solueret expensas, vel etiam censum Cafari: & illis duobus animalibus fecit Ioseph praesepium iuxta se. Vel vt dicit Sanctus Vin. vbi supra: cum non inuenissent aliquam domum quae eos reciperet, & inuenissent vnam porticum in via publica in qua erat praesepe, & in qua forenses quandoque ponebant animalia sua, ibi in illa porticu requieverunt: & asinum & bouem ligauerunt ad illud praesepium, & in illo reclinauit puerum.

34. Dubi. Cur non potuerunt reperire hospitium in aliqua domo? Res. Vincetius vbi supra. Quod propter tres rationes. Primò quia fuerunt de vltimis aduenies, quia à longe venerant, & iam hospitia erant capta. Secundò, quia licet Bethleem esset parua ciuitas, abundabat tamen in militibus, ciuibus, & nobilibus, qui erant de genere Dauid, qui fuit natus in illa ciuitate, qui & praemiseraunt nuntios pro habendis hospitibus. Tertiò propter auaritiam hospitum, qui videntes Ioseph pauperem cum muliere grauida, cogitabant, quod occuparet vnam cameram, & quod modicum lucrarentur cum eis, ideo non inuenierunt hospitium.
35. Dubi. Cur reclinauit puerum inter bestias, quae potuissent ipsum offendere? Res. Sanctus Lucas pro excusatione semper Virginis, quia non erat ei locus in diuersorio.
36. Dubi. Cur potius non tenebat eum in brachiis? Res. Sanctus Vincentius, quod posuit in praesepe, quoniam frigus vigeabat vt calefaceretur à boue & asino: & tunc impleta fuit propheta Esaiæ, dicentis. Cognouit bos possessorem suum, & asinus praesepe domini sui.
37. Dubi. Quid est diuersorium? Res. Glo. & Lyr. post eam, quod est domus inter duos muros, duas habendo ianuas, vt scilicet diuersis viis suscipiat aduenientes, & ita sunt hospitia, atque diuertunt venientes ab extra ad hospitandum.
38. Dubi. Vbi erant pastores vigilantes? Respon. Magister histo. scholasti. quod erant vno miliario longe à Bethleem.
39. Dubi. Cur custodiebant vigilias noctis? Respon. Magister histo. scho. quod mos fuit antiquis in vtroque solstitio, scilicet hiemali & aestiuo, quando sunt longiores, & breuiiores dies in anno, vigilias noctis custodire ob solis venerationem, qui mos for-

te apud Iudaeos ex vsu cohabitantium inoleuerat.

40. Dubi. Quae sunt vigilie noctis? Respon. idem qui supra, quod excubantes in castris faciunt quatuor vigilias, diuidentes scilicet noctem in quatuor partes. Prima vigilia dicitur concennium, in qua omnes simul vigilant. Secunda intempesum, in qua adulescentes vigilant. Tertia gallicantum, in qua viri vigilant. Quarta ante lucanum, in qua vigilant senes. Has aliter vocat Dominus, Marci 13. capit. dicens. Sero, an media nocte, an gallicantu, an mane.
41. Dubi. Quis angelus apparuit pastoribus? Res. Orig. super Lucam, quod creditur quod fuerit Gabriel.
42. Dubi. Quia cum in ore duorum steterit verbum, & natiuitas ista fuerat manifestata semper Virgini & Ioseph: Videtur quod superfluum fuit eam annunciare pastoribus? Respon. Sanctus Thom. 3. parte q. 36. articulo secundo, quod haec natiuitas futura fuerat manifestata Ioseph, & semper Virgini, antequam, scilicet Christus nasceretur: quia de hoc erant instructi, quia ad eos pertinebat reuerentiam exhibere proli conceptae in vtero, & etiam obsequi nascituro: sed quia eorum testimonium erat domesticum, fuisse habitum suspectum circa magnificentiam Christi. Et ideo oportuit quod aliis manifestaretur extraneis, quorum testimonium suspectum esse non posset.
43. Dubi. Quia videtur, quod ipsa natiuitas statim omnibus debuisset esse manifestata, quia dicitur in psalmo 49. Deus manifeste veniet? Respon. S. Thomas, vbi supra, articulo primo, quod non debuit omnibus ipsa natiuitas communiter esse manifesta, quia humana redemptio fuisse impedita, quae fuit peracta per crucem. 1. Corinth. 2. Si cognouissent, nunquam dominum gloriae crucifixissent. Et auctoritas allegata intelligitur de aduentu Christi ad iudicium, secundum quod glof. ibidem exponit.
44. Dubi. Videtur quod potius debuisset angelus annunciare sacerdotibus in templo, qui nouerant legem, quam pastoribus? Respon. Sanctus Thom. vbi supra articulo 3. quod vt Chrysostomus dicit super Mattheum angelus manifestans Christi natiuitatem non iuit Hierosolymam, non requisit scribas & pharisaeos: erant enim corrupti & pra-

& praeparati inuidia cruciarent. Sed pastores erant sinceri, antiqua conuersatione patriarcharum & Moysen colentes, & etiam quia pastores significabant doctores ecclesiae, quibus Christi mysteria reuelantur, quae latebant Iudeis. Et ideo conuenientius eis fuit manifestata.

45. Dubi. Quae fuit illa claritas, quae circumfulsit pastores? Res. S. Vinc. in sermone hodieo, quod quoniam Christus natus est, corpus suum resplescendit sicut sol quoniam oritur, & nox facta est tanquam meridies, & ita claruit, & claritas illa processit à corpore Christi, & illuminauit noctem per vniuersum orbem. Et ita tenet Lyr.
46. Dubi. Cur pastores timuerunt aduentum angeli, qui non erat malus? Res. S. Tho. prima secundae q. 41. ar. 3. & quaest. 42. ar. 1. quod licet malum timeatur in quantum est priuatum boni amati, tamen etiam bonum timeatur, non in quantum bonum, sed in quantum potest infligere malum: & isto modo Deus timetur: & hoc modo dico, quod timuerunt pastores angelum cum tamen subita claritate apparente, qui quidem timor dicitur admiratio, quae est vna ex speciebus timoris, quae scilicet considerat aliquod magnum malum, vel aliquod magnum quod possit tale malum infligere, cuius exitum considerare non possit.
47. Dubi. Cum angelus non predicaret euangelium, quomodo euangelizabat? Res. secundum Grammaticos, quod euangelium interpretatur bona annuntiatio, quoniam est vnde Graecè, bonum dicitur latinè, & εὐαγγέλιος nuntius interpretatur. Ille ergo dicitur euangelizare, quod bona annuntiat: & quia angelus annuntiabat bona vniuersalia toti mundo & saluifera, ideo rectè ipse dixit, Euangelizo.
48. Dubi. Cur euangelizabat gaudium, quod potius deberet pellere, vt patet per Boetium vltimo metro primi libri de consolatione? Res. S. Tho. secunda secundae q. 28. ar. 4. quod sicut duplex est bonum, scilicet secundum se, & apparens, & gaudium fit de bono. Ideo etiam est duplex gaudium, quoddam de bono secundum se, quod non est quidem virtus, sed est actus charitatis, & tale gaudium est bonum, nec de tali intelligit Boetius. Gaudium vero de bono apparenti, & non existenti, quemadmodum sunt bona transitoria, est malum, & tale docet pellere Boetius. Vt autem gaudium verum sit, debet habere quatuor condiciones, quas tangit Apostolus ad Phil. 4. dicens, Gaudete in Domino semper, iterum dico gau-

dete, modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Prima conditio, quod gaudium sit de bono hominis increato: Ideo dicit in Domino: Secunda, quod sit continuum, vt, scilicet non interruptur per peccatum: ideo dicit semper. Tertia, quod gaudium sit multiplicatum, vt qui gaudet de Deo, gaudet etiam de sua incarnatione, vt annunciat hic angelus. Item & de contemplatione, & de bonis operibus suis & proximi, ideo dicit iterum. Quarto, quod gaudium sit moderatum, scilicet quod non effluat per voluptates, sicut facit gaudium mundi: ideo dicit, modestia vestra.

49. Dubi. Quomodo illud gaudium fuit magnum? Res. Iac. de Vlla. sermo. 6. de natiuitate Domini, quod fuit magnum quantum ad quadruplicem dimensionem, scilicet altitudinem, profunditatem, longitudinem, & latitudinem: fuit altum quia ascendit usque ad caelum, & angelos laetificauit, qui caelum relinquentes suum gaudium pastoribus nunciarunt: profundum fuit, quia infernum penetravit, & sanctos patres laetificauit. Esa. 9. c. Habitabitibus in regione umbrarum mortis, lux orta est eis: fuit longum, quia fuit usque in orientem & Magos produxit laetos, & usque ad occidentem vbi Augustum Octavianum laetificando visa imagine Virginis cum puero in sole sibi per Sybillam ostensa, eidem thura obtulit: fuit latum, quia perfudit praeteritos. Io. 8. c. Abraham pater vester exultauit. Praesentes, sicut hodie pastores: & futuros, quoniam, vt dicit Ambr. in sermone: haec est gloria natalis Domini, vt in futurum transeat ad praedestinos, & in perpetuum maneat ad deuotos.
50. Dubi. Quomodo fuit gaudium omni populo: quia, vt dicitur Matth. 2. c. Herodes turbatus est, & omnis Hierosolima cum eo? Res. Beda in Homil. dicens. Non omni populo Iudeorum, neque omni populo Gethi, sed omni populo creditum. Et Lyr. super illud Mar. 2. ois Hierosolyma, dicit, quod hic accipitur pars pro toto per synecdochem. Vnde ois Hierosolyma accipitur pro illa parte, quae fauebat Herodi: & ita hic Gaudium erit omni populo, intelligendum pro generibus singulorum, & non pro singulis generibus: quia licet non ois de omni populo gaudium habuerunt de natiuitate Christi, tamen de quolibet populo aliqui gaudium sunt. Nec etiam angelus dixit, quod est omni populo, sed quod erit: quia a noticia Christi tunc non fuit omni populo, sed postquam in omnem terram

ram exiuit fides catholica, de quolibet populo aliqui crediderunt, qui grauisi sunt. Vide in Epiphania, dub. 28.

31. Dubitatur. Cur dixit: natus est hodie, cū tūc esset nox? Resp. Lyr. q. q. illa nox fuit clara sicut dies. Vt dicitur Psal. 138. Et nox clara dies illuminabitur, idē dicitur dies propter claritatem diurnam.

32. Dub. Cur angelus dixit, Vobis, excludēdo angelos, & non dixit, Nobis, eos includēdo? Resp. Iaco. de Vora. in sermone ex ponēdo dicens. Vobis. idē vestra pgenie. Ad Hebręos 1. Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahę apprehēdit. Addit, q. idē dicit eo q. venerat saluare qd̄ perierat de hominibus, & non de angelis: quia angeli sancti non indigebant, cum essēt salui: nec demones poterāt saluari, ip̄sōrū lib. arbitrio in malū cōstina. to, sed solū homines fidem mediatoris habentes. Vnde in simbolo dicitur. Qui propter nos homines, & propter nostrā salutē descendit de cœlis. Ideo angelus dicit pastoribus, natus est Vobis.

33. Dubi. Quia cū Christus dicatur vnctus, & dominus Iesus non fuerit vnctus in natiuitate, nec possit per Magdalenā, videtur q. angelus non debet dicere, Qui est Xps. Dominus? Resp. dēt Cirillus sup. Lucā, dicens. In Christo saluatore vnctiōnem fore celebratā fatemur, nō tñ singularē, sicut olim in regibus ex oleo quasi ex pphetica gratia, neq; ad pfectionē alicuius negotij, iuxta illud Esa. 45. Hęc dicit Dñs Xpo meo Cyro: q. quāquā esset ydololatra, dictus est Xps; vt cœlesti cēsurā totā occuparet Bābiloniā prouinciā, Erit autē vnctus Saluator Spiritu sancto humanitatis in forma serui, vnctus autē vt Deus Spiritu sancto credentes in eū. Vnde Esaiz 61. c. Spiritus Domini super me, eo quod vnxit me.

34. Dubi. Cū Paulus dicat de Xpo ad Philip. 2. Formā serui accipies: quomodo angelus dixit, Xps Dñs? Resp. S. Paulus ad Gal. 4. dicens: Quanto tēpore hęc paruulus est, nihil differt a seruo; & tñ est Dñs omnīū, & ita Xps, licet esset verus dñs, vt dicitur Ioā. F. 3. Vos vocatis me magister & Dñs, & bñ dicitis, sū etenim: tñ venit hūc mūdū cū maxima paupertate, & in modū serui.

35. Dubi. Videtur, q. signum datū ab angelo q. sit pānis inuolutus, & positus in p̄sepio nō sit signū nati Saluatoris? Resp. Beda in

Homī. q. hoc est iudicium assumptę infirmitatis: q. infans & pannis inuolutus est: & paupertatis. q. nō in strato, sed in p̄sepio positus inuenitur; signūque nati Saluatoris datur nō tyrio exceptū ostro, sed pānis squalentibus inuolutū, nō in ornatis auro stratis, sed in p̄sepibus inuentū. Et Lyr. Fuit signū, q. nō veniebat tēporaliter regnare, vt scribē Iudeorū credebāt Xpm vēturū.

36. Dubi. Cur post verba angeli venit multitudo cœlestis exercitus? Resp. Beda in Homil. dicens. Ne parua vnus angeli videretur auctoritas, postquam vnus sacramentum nouę natiuitatis edocuit, statim multitudo cœlestium agminum affuit.

37. Dubi. Cur cœlestis spiritus dicitur militię? Resp. Beda in Homil. dicens. Bene chorus aduentus angelorū militię cœlestis vocabulā accipit, qui & duci illi in p̄lio, qui ad debellandas aereas potestates apparuit humiliter obsecundat, & ip̄sē potestates eisdē cōtrarias ne mortales tātū tentare valeant, quantum volunt, fortiter armis cœlestibus percurbat.

38. Dubi. Cur angeli canūt Deo gloriam, & hominibus pacem? Resp. Beda in Homil. dicens. Quia verus Deus & homo nascitur: iure hominibus pax, & Deo gloria canitur.

39. Dubi. Cur dicunt Gloria in excelsis, cum etiam in infimis sit gloria Deo, q. est vbicūque? Resp. Lyr. quod licet eius gloria vbique reluceat, maxime tñ in cœlo empyreo, vbi est angelorum, & beatorum habitatio.

40. Dubi. Cur dicunt Hoibus bonę voluntatis, cum venerit propter peccatores, qui sunt malę voluntatis? Resp. Quod vt dicitur Esa. 48. c. Non est pax impij, dicit Dñs: Christus nō venit pro peccatoribus in peccato obstinatis, sed pro illis, qui post peccata commissa cōteruntur, & dolent.

41. Dubi. Cur putius dicit bonę voluntatis, quam boni intellectus? Resp. Lyr. q. ex voluntate dicitur homo bonus vel malus simpliciter, cū ipsa moueat alias potētias ad actus suos: & ideo hō bonę voluntatis dicitur bonus hō, & malę volūtatis malus hō: sed scđm bonitātē aliarum potētiarū dicitur bonus secundum quid, sicut habes per intellectum logicā perfectam, nō dicitur bonus homo, sed bonus logicus. Bonitas nāq; voluntatis in oēs alias potētias redūdat. Figura & pphetia huius natiuitatis. Es. 9. Paruulus natus est nobis, Michę. 5. & Mar. 2. c. Tu.

2. c. Tu Bethleem terra Iuda, nequaquā minima es in principiis. Iuda: ex te exiet dux qui regat populum meū Israel. Danie. 12. Lapis abscissus est de monte sine manibus. Esa. 1. Cognouit bos possessorem suum, & asinus p̄sepe domini sui. Esa. 60. Populus qui amouebat in tenebris, vidit lucem magnam. Ps. 141. De fructu ventris tui ponam super sedē tuā. Ps. 2. Dñs dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te. Et fere tota scriptura veteris testamenti fuit figura aduentus redemptoris in carnē, & salutis per eum p̄stāndę. Act. 10. vnde versus. Virgo parit prolem, lux solē, virgula florē. Lucet, & ignescit, sed non rubus ille calēscit.

ALLEGORICE.

Hęc sacri Euangelij hystoria designat clarę mutationē veteris legis in fidē Christi, & eius legem: quomam Deus nouum bellum indicens demoni & aereis potestatibus, nouam militiam elegit, s. Christianitatem: & in ea omnes volentes militare describi mandauit. Et sic exiit adiciam, id est p̄ceptum Imperiale & regale, a Casare, id est Deo, qui possidet omnes principes: Angusto, i. augente semper beneficia humano generi. vt describeretur vniuersus orbis, i. de vniuerso orbe aliqui ad militiam Christianitatis: quę descriptio prima facta est a Præside Syrię Christo sublimi: Cyrius herede patris, & ibant omnes qui volebāt huic militię ascribi, i. effici Christiani, vt profiterētur se velle sequi Christum: singuli, s. de p se, quia baptisimus vnus, in quo describitur Christianus alteri non prodest non baptizato: in suam ciuitatem, vt vnanimus sint in fide catholica: ascendit autem derelinquendo terrena, & Iosēph accrescēs in virtutibus: a Galilæa, s. voluolitate huius mundi, & ciuitate Nazareth, id est vntione vntiorum, delectationes voluptuosas, & vnctes abiciendo: in Iudæam confitendo dominum Iesum esse Christum: in ciuitate David manu fortiter resistēdo demoni in fide, in Bethleem gustando panem suauem, s. quā suauis sit dominus, & profitebantur fidem Christi cum Maria, id est gratia Dei illuminatrice, desponsata sibi vxore ipsi gratia indissolubili p̄gnante, vt pariat bonos fructus: & factum est dum essent ibi, s. in Christianitate, impleti sunt dies ipsius grax, vt pareret, quia extra fidem Catholicam nihil paritur ad salu-

tem cōducēs: & peperit ipsa gratia primogenitum filium, i. fidem patriam inter virtutes: & pannis inuoluit, bonis, s. operibus, quib. sine mortua est, & reclinauit in p̄sepio humilitatis: custodis omnium virtutū, quia non erat ei locus, s. fidei in diuersis hominum, s. diuertentium se a p̄ceptis diuinis: & pastores, i. apostoli, & doctores, & p̄lati erant in regione illa Christianitatis, vigilantes & custodientes vigilas noctis, i. admonentes gregem suum ne in tenebris peccati decidat suatione principum tenebrarum. Et ecce angelus vnicuique ad custodiam deputatus, stetit iuxta illos, ad bonum inducēdo: & claritas Dei circumfulsit illos, Spiritu sancto adueāente: & timuerūt timore magno, quoniam factus est repente de cœlo sonus aduentus spiritus vehementis. Et dixit x. angelus, Nolite timere, quia confortati stetit fuerunt virtute ex alto, & euangel.auerunt vniuerso orbi gaudium magnum, quoliter natus est Christus dominus Saluator mundi, qui in Bethleem pane cœlesti reficiet sibi credentes, corpore, s. & sanguine suo: & t̄p venerit salutare, dedit signum inuenietis infantem mansuetum, pannis carnis humana inuolutum, vt possit compati: & positum in p̄sepio, vt omnibus aditus pateat, cum ostia regalia obseruata non sint: & multitudo angelorum de noua religione Christiana inchoata inceperit laudare Deum, decādo, Gloria in excelsis Deo, non nouam goriā, sed quia noniter per totum orbem decantata est per fideles Christi: & in terra pax hominibus Christianis bonę voluntatis, sefeuerandi in fide Christi.

TROPOLOGICE.

Exemplo Christi nati inducuntur homines vt religionē ingredientur, in qua viuē purius, caditur rarus, surgitur frequentius. Exiit ergo edictum, i. consiliū ab altissimo Deo auctore, & augmētatore omnium bonorum operum, vt de vniuerso orbe aliqui efficiantur religiosi: quę descriptio prima facta est a Christo capite omnium religionum, vt vadant omnes, religiosi effici volentes, in monasterium vbi cūiliter viuunt. Ascendant autem ab illecebris mundi proficientes de virtute in virtutem, deserētēs sumptuosas voluptates quasi visco litas detinentes & volubiles, ingredientes

monasteria spūalis refectionis, & maximæ vationis: & profiteatur cū Maria, i. obedientia, qua velut stella maris ad portum producit, vxore indiuisibili religiosi. p̄gnante fructu bonorum operū: & cum impleti fuerint dies probationis, pariet filiū suum primogenitū, quod est votū solenne, & pannis virtutum inuoluat, & reclinet in præsepio humilitatis: & nec sit ei locus in diuersorio seculi, quia sicut piscis extra aquā, ita religiosus extra claustrū mori: & habebit pastores prelatos custodientes eū, & alios bonis exortationibus, & exemplis, nec in nocte peccati ruant, timentes timore magno, ne cogantur rōnem reddere de perditione fratris. Sed ab angelo prelati deputato timor expellit, & vt gaudeant suadet, quia omni die religiosus nascitur Christus per cōtemplationem, & signū sui ducis sequantur, præciosas euitando vestes, & lecti molitiam in præsepitiū commutantes, & multitudi angelorū assistet ipsi in choro canentibus, de eorum salute gloriam in excelsis Deo decantēt, & in monasterio pax sit omnib. habentib. bonā voluntatē perseuerādi.

ANAGOGICĒ.

In cōtēplationē celestis gloriæ, in qua omnipotens Deus electos suos describere non desinit, hæc nos natiuitas eleuat, qm̄ exijt editū ab altissimo Deo, i. ab eo p̄cor dīnatū, vt ex vniuerso orbe aliqui saluent; & hæc descriptio prima facta est a Christo, qui natus est tpe, quo mundus describitur, vt electos suos ascriberet in eternitate, & ibuat singuli, quia vnusquisq; s̄m suum laborem mercedem accipiet, vt proficētur se eius gratia fore saluatos in ciuitatē super nam omnū electorū ascendētes per augmentū virtutum, & meritōrū: cū Maria, i. anima vxore corporis indiuidua, prægnante, conceptione bonorū operum, quod postquam impleti sunt dies, i. stabilita voluntas bene operādi, parturit corpore id exequentē, & in luce producente, & tandē ipsa tanquam princeps beaticatur, corpore in cinerem redactō, quæ post iudiciū vniuersalē pannis carnis inuoluet, & in præsepio pascuæ dñi reclīnabitur, nec locus ei patebit in diuersorio damnatorū, in quo tot diuertent, vt stultorū ferē infinitus sit numerus: & pastores apostoli ibi gaudebūt, & p̄gnia suscipiet de bona custodia saluatorū. Et angelus Michael ipsos electos introdu-

cet in paradysum exultationis, & claritas Dei circumfulget eos, qm̄ fulgebūt iusti, & timor omnis aberit; erit quinimo ibi gaudium magnū omni populo, electorū videntū Xpm̄ eorū pro salute natū, & passum, regem totius præfata gloriæ, qui licet ex signis natiuitatis pannorum, & præsepij, ac passionum purus homo putaretur, tamen nunc clarissimē apparet ipsum esse filium Dei, quem adorat multitudo angelorum eidem gloriam canentium vna cum hominib. bonæ voluntatis, qui iam in sedib. supernis sine fine cum ipso regnant in pace.

IN AVRORA NATIUITATIS Domini.

Pastores loquebantur adinuicem. Luc. 2.

Historia huius Euangelij facta est die supra in media nocte natiuitatis Domini.

HISTORICĒ.

Discussio a pastoribus, firmatoq; cōsensu vt Bethlehem quatenus euangelizata per angelum intuerentur, pergerēt, celeriter ad monentes, semper Virginem, Ioseph, ac infantē in præsepio inuenerunt, & qua audierant vera esse agnouerunt: vniuersos autē quib. ea enarrabant admiratione replebāt. Ipsi vero regressi omnipotentē Deum ex his omnibus, quæ contigerant, glorificabāt. At vero infans genitrix præmissa animo versans memoriā commendabat.

Offerunt se dubia vt soluantur.

VBI TATUR. Quid mouit pastores, vt irent in Bethleem? Res. Greg. dicens, Quæ visa sunt, & relata stuporem iniecerunt pastorib. & sic ouilia sua miserūt, & profecti sunt nocte Bethleem lucem indagantes Saluatoris. Lyr. vero dicit, q̄ moti sunt ex deuotione.

2 Dub. Quō pastores poterant videre verbum dictum ab angelo? Res. Beda in Homil. verē quasi vigilantes non dixerunt, videamus puerum, sed verbum quod factum est, i. verbum quod semper erat, videntis quomodo pro nobis caro factum est.

3 Dub. Cur dicunt, quod fecit dñs, cum angelus eis locutus fuerit, & nō dominus? Res. Lyr. q̄ hoc non est de textu, quoniam græci & antiqui libri hoc non habent, sed tantum,

tantum, quod dominus ostendit nobis. supple loquendo per Angelum.

4 Dubi. Cur iuerunt festinantes? Respon. Ambro. Super Lucam. Quoniam nemo cū de filia Xpm̄ requirit. Lyr. vero dicit, q̄ festinarant desiderio videndi Christum: & te cundario, vt citius redirent ad gregem, quem sine custodia reliquerant.

5 Dubi. Quomodo ex sola visione cognouerunt quod dictum fuerat eis de puero? Respon. Lyr. quod ipsi fuerunt illuminati non solum exterius, sed etiam interius de cognitione verbi incarnati.

6 Dubi. Qui sunt illi, qui audierunt? Res. Greg. qui primitus viderant, & perceperāt Angelo nuntiante non solum Maria, & Ioseph promebant, sed etiam ceteris: & quod est amplius eorum mentibus infigebant.

7 Dubi. Viderit quod de aliquo alio mirati sunt, quā m̄ de enarratis a pastoribus: quæ dicit. Et de his quæ dicta & c. Res. Lyr. q̄ illa cōiunctio, & accipitur ibi pro id est, vt sit sensus, quod mirati sunt, & i. de his, quæ a pastoribus dicta erant.

8 Dubi. An conficta qua semper Virgo erat conferens in corde suo, fuerit alicuius dubitationis in mētē? Res. dñs Ioannes de tutte cremata Cardinalis super hoc Euangelio, q̄ non, sed erat delectabilis, & admirabilis cōtēplatio: & prudentissima attentio quō prophetiæ implebantur in puero nato. Conferebat. n. vt ait Beda in homilia, qd̄ acta videbantur conformia his, quæ agenda legerat. Videbat nanq; se de stirpe Dauid ortā, in Nazareth de spiritu sancto concepisse. Legerat Esa. 11. Exiet virga de radice Iesse, & Nazareth de radice eius ascendet, & requiescet super eū spūs dñi. Legerat et Michæ 5. c. Et tu Bethleē effrata nequaquā parua es ex millibus Iuda; ex te. n. egredietur q̄ sit dñator i Israel, & regressus eius ab initio ad dies æternitatis. Videbat se peperisse in Bethleē, filium. Legerat Esa. 7. c. Ecce virgo concipiet, & pariet filiū, & vocabitur nomen eius Emanuel. Legerat Esa. 1. c. Cognouit bos possessorem suū, & asinus præsepē dñi sui: videbat dñm in præsepio quo bos & asinus solet nutriendus aduenire. Meminerat sibi dictū ab Angelo Luc. 1. c. Spūs sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbravit tibi, ideo que & qd̄ nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Legerat modum natiuitatis

eius non nisi reuelate Angelo potuisse cognosci. dicēte Esa. 53. c. Generationē eius qs̄ enarrabit? Legerat Michæ 4. Et tu turris nebulosa filia syō ad te veniet: & veniet potestas prima regnū filie Hierusalem. Audiebat angelicas virtutes, quæ sunt filie supernæ ciuitatis apparuisse pastoribus in loco, quia à conuentu pecorum antiquitus gulgeis vocabatur: & est vno miliari ad orientem Bethleem: vbi etiā nūc tria pastorū illorū monumenta in ecclesia monstrantur. Nouerat tūc in carne vidisse dñm, cui vna æterna est cum patre maiestas, qui regnum daret ecclesiæ filie, s. celesti Hierusalem. Cōferebat ergo semper Virgo hæc, quæ faciēda legerat, cum his, quæ iā facta cognouit: non tñ hoc cre promens, sed clausum seruās in corde. Hæc autē collatio non solum fuit beatissimæ semper Virgini valde delectabilis, sed etiam toti ecclesiæ summē vtilis, quia scdm̄ quod dicit Hier. in sermone de assumptione, Post ascensionem filii remāsit ad tempus in terris cum Apostolis, vt eos plenus instrueret de verbo incarnato, de quo erat plenius doctā p̄ Spūm sanctū, & familiaris viderat, & tractauerat; de quibus Apostolos plenius instruebat de verbo incarnato, quod melius exprimere poterat: quia, secundū qd̄ dicit Hieronymus, qd̄ melius nouimus, melius proferimus.

9 Dubi. Quō intelligitur, sicut dictum est ad illos, cum nō legatur, q̄ eis dictum fuerit: ut glorificarent, & laudarent Deū? Res. Bed. in Homil. glorificātes & laudātes Deū in oībus q̄ audierāt, i. ab Angelis, & viderāt. s. in Bethleē, sicut dictū est ad illos, i. in hoc glorificabāt, q̄ nō aliud vidētes inuenerāt quā dictum est ad illos, siue sicut dictum est ad illos, gloriā Deo, laudesq; referunt. Etenim hoc illis facere dictum est ab Angelis nō qd̄m verbo imperantibus, sed formā suā deuotionis offerentibus, cum Deo in excelsis gloriam resonantibus dictum est.

10 Dubi. Quæ differentia est inter glorificare & laudare? Res. scdm̄ Grammaticos: glorificare cōponitur a gloria & facere: inde glorificare, quasi gloriosūm facere: & est gloria frequens fama cum laude. Laudare vero est aliquem propter uirtutem extollere: & laus ipsa uirtus innotens.

ALLEGORICĒ.

Hæc historia pastorum p̄figurata fuit in antiquis patribus, s. Abraham, & ceteris prophetis,

phetis, qui in veritate pp prophetias videntes appellati sunt: & qui fuerunt pastores, & in spiritu viderunt Deum humanatum. Et hoc modo pastores, i. patres veteris testamenti, loquebant ad inuicē, i. eandē inspirationem habebant a Spiritu sancto, & cupiebant transire vsq; in Bethleem, i. refici visione prophetica de Salvatore vcturo, vt viderent hoc verbum, i. filium Dei, qđ factū est caro: qđ fecit dñs ex maxima dilectione hominis, & ostēdit ipsis sanctis patribus, & venerunt festinantes, cum maximo, s. de siderio expectantes, & clamantes. Festina dñe, ne tardaueris: & inuenerunt, qđ ex semper Virgine, tanquam de radice Iesse oriundus erat ex stirpe David, ex qua Ioseph pater putatius pcessit, qđ maxima paupertate, & humilitate veniens, collocandus erat in præsepio inter bestias. Videntes autē cognouerunt qm̄ Abrahā vidit, & gauisus est: & sic alij pphete sicut dictū fuerat ad eos p Spiritum sanctū. Alij autē audientes has pphetias mirati sunt, qđ Deus tm̄ se humiliaret. Maria autem, i. sacra scriptura, recōdebat omnia verba prophetarum cōferens in corde, sub cortice literæ celata custodiēdo, & ipsi sancti patres ad se ipsos reuertentes glorificabāt, & laudabant deū in oibus qđ audierāt a Spiritu sancto, & viderāt spiritum ppheticum, sicut dictū est ad illos, tm̄. s. cognoscentes, quantum Deus eis reuelabat.

TROPOLOGICE.

Pastores gregū intellectualium ex historia huius Euangelij: mo omnes xpiani instruantur exemplo horū pastorum per bonā cogitationē transire vsq; in Bethleem, & incarnationem Christi dignis celebrare honoribus: & hoc modo videbūt hoc verbū quod caro factum est, qđ fecit dñs per potētiam suam, vt sine virili semine ex purissimis sanguinibus semp Virginitatis nasceret, & ostēdit nobis viam salutis: vt vadamus festinātes, nec retro respicientes, qm̄ nemo mittens manū suā ad aratū, & respiciēs retro, aptus est regno Dei: & inueniamus Mariam illuminatē, & Ioseph virtutes augmentantem: & cognoscamus ipsum esse natum pp nos homines, sicut dictum fuit p prophetas: admirantes de tanta gratia humano generi collata, prout dictū fuit p pastores patres nostros & prophetas, & conferemus has dulces cogitationes conferendo

mysteria Christi in cordibus nostris, & reuertamur cū pastoribus, gloriāntes & laudantes Deum in oibus, quæ audiuimus per prædicatores, & vidimus in sacris mysteriis Missæ, sicut dictum est nobis per psal. Gustate, & videre, quoniam suauis est dominus.

ANAGOGICE.

Transcamus in Bethleem supernā, & reficiamur pane celesti, videntes puerū olim in præsepio vagientem, sedere a dextris patris in excelsis. Cui assistunt pastores ecclesiæ loquentes ad inuicem, Deum magnificando, cernentes clare hoc verbum diuinū indurum carne humana, festinantes ipsum adorare præsentibus semper Virgine, & sanctissimo Ioseph patre putatiuo, & cognoscunt quod verus est Deus, sicut dictū fuit, & prædicatum per eos: & conferunt omnia verba aliā dicta de ipsa gloria, conferentes præsentiam eius vincere famam, glorificantēsq; altissimum cum angelicis spiritibus, dicentes, Sanctus, Sanctus, Sanctus dominus Deus sabaoth.

IN MAIORI MISSA Natiuitatis Domini.

In principio erat verbum. Ioan. 1.

Nequaquam dubia præterire volens insoluta, est hoc euangelium ob sublimitatem a nullo expōnatur ex sensibus.

VBITATR igit.

Cum Deus non habeat principium, cur dñs in principio? Rñ Origenes super euangelij, dicens, Verbum filium intelligas, in principio, id est, in patre dictum esse. Et Aug. in 6. de Trinitate dicit, in principio, sicut dictum est, ac si diceretur ante omnia.

Dub. Quid est verbum? Rñ. secundū grammaticos, qđ verbum est equiuocum ad quatuor: nam sermo oris dñs verbū, quia in eius prolatione aer verberatur. Itē se. ūda pars orōnis dñs verbum per excellentiā, quā frequentius in eius prolatione aer verberat, qđ in prolatione alicuius alterius partis orōnis. Item, verbum capitur pio deceptione: verbum ē dñs Dei filius. Et isto vltimo modo accipitur in hoc Euan. Vñ versus. Hoc

nomina

nomen verbum designat quatuor ista. Deceptio, pars est, & filius, atq; loquela. Sed loquendo secundū Theologos, verbū proprie dñs id, quod intellectus concipit ex intellectu: & vox exterior si sit significatiua, dñs verbum, in quantum significat mētis cōceptum. Vñ vox non significatiua non pōt dici verbum. Et tertio ipsa imaginatio vocis dñs verbū, vt vult S. Tho. 1. par. q. 34. arti. 1. subinterens, qđ verbum interioris cōceptum p modū egrediētis se hēt, qđ testat verbū exterioris vocale, qđ est eius signū: & ita cōceptio rei i aia est verbū iterius. Prolatio autē illius cōceptionis p vocē, est verbū exterior.

Dubi. Cur euangelista non fecit mentionē de patre, cum nominando, sicut fecit de verbo? Rñ. Chryf. super Ioannem, dicens, qđ pater manifestus omnibus erat, & si non vt pater, tm̄ vt Deus. Vnigenitus autem ignoratur: ideo fecerit eam, quæ de isto est cognitionē, esse factam in initio studuit imponere his, qui nesciebant eum.

Dub. In quibus naturis inuenit verbū? Respō. S. Tho. in lib. de dñia verbi diuini & humani; qđ verbum sonitū ponitur in natura intellectuali: & cum non sint nisi tres naturæ intellectuales, humana, angelica, & diuina, ideo solum in istis tribus naturis ponitur verbum: & sic ē triplex verbum, s. humanum, Pf. 13. & 14. dixit insipiens in corde suo: non est Deus: angelicū, Zach. 1. Dixit ad me angelus dñi qui loquebatur in me. & infra: & rñdit Dominus angelo qui loquebatur in me verba bona. Et est verbū diuinum Gene. 1. dixit Deus, fiat lux, & facta est lux. Et istud vltimum est verbum, de quo fit mentio in euangelio: quia istud verbum est filius dei.

Dub. Quæ dñia est inter verbum diuinū & humanum? Rñ. S. Tho. in immediate supra scripto, qđ est triplex dñia. Prima est secundum Aug. quia verbum nostrū prius est formabile quā formatum, quia cū intellectus noster vult intelligere & formare verbū, oportet, qđ ratiocinādo illud faciat, & ad ipsum verbum ratiocinādo pueniat: quod fit cum discursu rationis, & sic prius est in potentia, quā in actu: sed verbū diuinum semp est in actu, & verbum humanum p cogitationem formatur: sed verbo diuinū, vt dicit Aug. de Trinitate proprie nō conuenit cogitatio. Secunda dñia est, quia verbum nostrum est imperfectum, quia nō

possumus oia quæ sunt in anima nostra vno verbo exprimere, sed oportet, qđ multis verbis ea exprimamus: sed Deus vnicō actu, & se oia intelligit, & ita vnitum verbum diuinum est expressiuum totius, qđ in Deo est. Tertia dñia est, quia verbum nostrum non est eiusdem naturæ cum nobis, sed est accidens: Verbum autem diuinum est eiusdem naturæ cum Deo, qm̄ in Deo est idem esse & intelligere, non autem in nobis.

Dub. Quia non vsq; in principio fuerit verbū, i. filius Dei, qm̄ sicut videmus in aialibus, puta in homine, pater qui generat filium extat ante filiū. si ergo pater in diuinis generat filium, pater erat anteq; filius ei naceretur? Rñ. S. Aug. de verbis Dñi, qđ ista exempla sunt de creaturis, in quibus cū nihil sit æternū, non possumus exemplā dare qđ sint cōternæ: sed si dābimus exemplū in creaturis qđ aliqua sint cōternæ, eiusdem temporis & durationis, & qđ uno existente, semp aliud sit, poterimus credere patri cōternū filium. Nam ignis generat splendorem. Dicamus ergo qđ splendor sit: filius ignis: tunc qđ dabis mihi ignem sine splendore, dabo tibi patrem sine filio: sicut si aliquid virgultum natum fuerit, super quæ nonne cum imagine sua nascitur: si ergo semper esset virgultum, semper esset imago de virgulto. Quod autē de alio est, utiq; natum est: potest ergo semper esse generans, & semper cum illo quod de eo natum est.

Dub. Quia ex hoc uideretur, qđ filius non esset eiusdē pfectionis cum patre, sicut nec splendor cum igne, nec imago cū virgulto. Resp. Aug. ubi immediate supra dices. Fortassis autē inuenimus in creaturis. quō intelligimus filium esse cōternū patri, & nequaquam minorem, sed illud non possumus inuenire in uno genere similitudinū. Inuenimus ambo genera, unum, unde ipsi dāt similitudines, & alterum, unde nos dedimus. Dederunt enim illi similitudines de his, quæ præcedunt tempore, ab his a quibus nascuntur, sicut homo de homine: sed tm̄ homo & hō eiusdem substantiæ. Laudamus ergo in ista natiuitate æqualitatem naturæ. Deest æqualitas tēporis in illo etiam genere similitudinū, qđ nos dedimus de splendore ignis, & de imagine virgulti æqualitatem naturæ non inuenies: inuenies cōternitatem: totum ergo ibi qđ hic & partibus singulis, & rebus singulis inuenitur, & non hoc

hoc solum, quod in creaturis totum inuenio ibi, sed tanquam in creatore.

8 Dub. Quia vñ, q̄ verbum non præcesserit creaturas: & sic non fuerit simpliciter æternum. Et qm̄ quemadmodū hic dñ. In principio erat verbum, Ita & Genes. 1. c. dñ. In principio creauit Deus cælum & terram: ergo tam verbum quàm creaturæ fuerant ab æterno, vel in principio: & ita verbum non præcessit creaturas? Resp. Chryl. super Ioan. q̄ verbum fuit ab æterno increatum & coeternum patri: & licet in principio dicatur Deus cælum & terram creasse: & hic dicatur. In principio erat verbum. Tamen magna dñra est inter erat, & fecit, seu creauit: sicut enim est, cum de homine dñ, significat tempus præsens tm̄: cum vero de Deo dñ, significat id, quod est semper, & æterna liter: ita & erat cum dñ de nostra natura, significat tempus præteritum, cum autem de Deo dñ æternitatem ostendit. Nota, q̄ non dicit in principio creauit, seu fecit verbum, sicut dicit de cælo, & terra, sed dicit, erat verbum.

9 Dub. Quia vñ, q̄ verbum non sit Deus, quia dicit q̄ erat apud Deum? Resp. Basilius in Homil. q̄ non intelligitur apud Deū quo ad locum: cum in circumscripibilia in loco non ponantur, sed secundum Theod. & Chryl. super Ioannem, hoc dñ, ad denotandum, qd̄ esset genitus a patre: & quod alia est persona verbi, & alia patris: quia si erat apud Deum, i. patrem, iam non erat pater, contra Sabelium, qui dicebat eundem esse patrem, filium, & Spiritum sanctum.

10 Dub. Quia dicit, & Deus erat verbū: ergo pater, vel Spiritus sanctus, qui est Deus, erat verbū? Rñ. Lyra, q̄ hoc dñ ad denotandum, q̄ licet verbum sit apud Deū, vt dictū est: non tamen est aliquid extraneæ naturæ à patre, sicut est verbum nostrum: sed est omnino eiusdem naturæ diuinæ cum patre: & ita hoc nomen deus intelligitur a parte prædicati: seu est appositum, vt sit sensus: & verbum erat Deus.

11 Dub. An que libet p̄sona cōcipiat vnū verbum in diuinis? Rñ. S. Tho. 1. par. q. 27. ar. 5. q̄ cum Deus vno simplici actu oīa intelligat, & similiter oīa velit, in eo non potest esse processio verbi ex verbo, neq; amoris ex amore: sed est in eo vnū solū verbū perfectū, & vnus amor perfectus: & in hoc eius perfecta secunditas manifestatur.

12 Dub. Cur additur hoc. In principio apud Deum? Rñ. Hylarius, q̄ quia dixerat quod verbum erat Deus. Ne q̄s hoc existimaret esse contra prophetas qui tantū vnū Deū p̄dicauerunt: Euangelista refert ad vnū oīa sine contumelia, sine abolitione, sine tēpore, dicens. Hoc erat in principio apud Deū, id est apud vnū ingenitum Deū, ex quo ipse vnigenitus Deus prædicatur esse: vel secundum Theophilū hoc dicit, ne suspitio diabolica aliquos conturbaret, ne forte cū verbū Deus sit, infurexit contra patrē, vt aliqui fabulauerunt Gentium, & separatus a patre, fuerit ipsi patri contrarius. Ideo dicit: hoc erat in principio apud Deū, quasi dicat, hoc Dei verbū nūq̄ a Deo extitit separatū.

13 Dub. Cur euangelista non addidit dei, dicendo. In principio erat verbum Dei & c. Rñ. Origenes sup̄ euāgeliis, qd̄ ideo non addidit: eo quia cum vnica sit veritas, & vnica sapientia p̄ veritatem demonstratā, erit et̄ vnicum verbū, qd̄ & veritatē annunciat, & sapientiā expādit, q̄ est sapientia patris, & veritas, & verbum: & sic dicendo verbum solum, intelligitur quod sit Dei.

14 Dub. An demonstrando Xpm̄, possumus veraciter dicere: iste homo fuit in principio apud Deum? Rñ. d. S. Tho. super epistola ad Ro. 1. q̄ ista propositio est vera, iste homo semper fuit, qm̄ homo supponit suppositū æternum, vnde ad Hebræos vltimo c. dicitur. Iesus Xps̄ heri & hodie, ipse & in secula. Non esset tū vera ista propositio cum re duplicatione dicendo, iste homo in quantum homo fuit ab initio, vel semp: quia non secundum q̄ homo semper fuit, sed secundū quod filius Dei.

15 Dub. Cur potius dicit, oīa per ipsum facta sunt, q̄ ex ipso, vel in ipso? Rñ. S. Th. 1. par. q. 29. ar. 8. q̄ intellectus noster qui ex creaturis in cognitionē creatoris manu ducitur, oportet q̄ vnū Deum consideret se cuiusmodi modum, quē ex creaturis assumit. Quadrupliciter autē a nobis consideratur creatura, & in eius cōsideratione quatuor nobis occurrūt: primo cōsideratur in quantum est res quædā. Secdo, in quantum est vna. Tertio secundum qd̄ inest ei vis ad operandū, & causandum. Quarto secundū qd̄ habet habitudinē ad causatā, q̄ quadruplex cōsideratio ēt nobis circa Deū occurrit. Secundū igitur primā cōsiderationē, quæ deus cōsideratur absolute scdm̄ suū esse, secundū

Hyla-

Hylarium, eternitas appropriatur patri, species filio, usus spiritui sancto, qm̄ æternitas in quantum significat esse non principiatū, habet similitudinē cum proprio patris, qui est principū non de principio: species, siue pulchritudo habet similitudinē cum propriis filij, quia ad pulchritudinē tria requiruntur. Primo integritas, quia quæ sunt diminuta, turpia sunt. Secundo debita proportio siue consonantia. Tertio claritas, vnde de quæ habent colorem nitidum, pulchra esse dicuntur: & quantum ad primum habet similitudinē cum proprio filij, in quantum habet in se perfectē & verē naturam patris, & quantum ad secundum in quantum est imago expressa patris, vnde videmus, q̄ aliqua imago dicitur esse pulchra si perfectē representat rem, quamuis turpem. Et ēt in quantum ad tertium, in quantum filius est verbum, quod quidem lux est, & splendor intellectus. Vfus autem habet similitudinē cum propriis spiritui sancti, largo modo accipiendo vsum, secundum q̄ vt comprehendit sub se etiam frui, prout vt est as sumere aliquid in facultatem voluntatis, & frui est cum gaudio uti. Vfus ergo, quo pater & filius se inuicem fruuntur conuenit cum proprio spiritui sancti in quantum est amor. Vfus vero, quo nos fruimur, similitudinē hēt cum proprio spiritui sancti in quantum est donum. Secundum autem secundā cōsiderationem Dei, in quantum consideratur vt vnus, secundum Augustinum De doctrina Christiana, appropriatur patri vnitas, filio æqualitas, spiritui sancto cōcordia siue connexio. Et ita tria vnitatem important, vt manifestum est: sed differunt, nam vnitas dñ absolute, non præsupponens aliquid aliud. Et ideo patri appropriatur qui non præsupponit aliquam personam, cum sit principium non de principio, æqualitas autem importat vnitatem in respectu ad alterum: nam æquale est quod habet vnā quantitatem cum alio, & ideo appropriat filio, qui est principium de principio, connexio autem importat vnitatem aliquorum duorum, vnde appropriatur spiritui sancto, in quantum est a duobus: & hoc est q̄ dicit Aug. tria esse, vnū pp̄ patrem, æqualia pp̄ filium, & connexa propter spiritui sanctum. Manifestum est enim, q̄ illi attribuitur vnū quodq; in quo inuenitur primo, sicut omnia inferiora dñr viuere pp̄ animā

vegetatiuam, in quantum primo inuenitur ratio vitæ in istis inferioribus. Vnitas autē statim inuenitur in persona patris, etiam per impossibile, remoris alijs personis, & ideo alia personæ a patre habet vnitatem, sed remotis alijs personis non inuenitur æqualitas in patre, sed statim posito filio inuenitur æqualitas: & ideo dicuntur omnia æqualia propter filium, non quod filius sit principium æqualitatis patri, sed quia nisi esset patri æqualis filius, pater æqualis non posset dici: æqualitas enim eius primo consideratur ad filium, hoc enim ipsum quod spiritui sanctus patri æqualis est, a filio habet. Similiter excluso spiritui sancto, qui est duorum nexus, non posset intelligi duorum vnitas connexionis inter patrem & filium, & ideo dicuntur omnia esse connexa propter spiritui sanctum, quia posito spiritui sancto, inuenitur ratio connexionis in diuinis personis: vnde pater & filius possunt dici connexi, secundū verō tertiam cōsiderationem, qua in Deo sufficiens virtus consideratur ad causandum sumitur tertia appropriatio secundum eundem August. scilicet potentia, sapientia, & bonitatis, & ista appropriatio fit secundum rationem similitudinis, si consideretur, quod in diuinis personis est potentia, sapientia, & bonitas. Nam potentia habet rationem principij, vnde habet similitudinē cum patre cœlesti, qui est principium totius diuinitatis, sed deficit interdum patri terreno propter senectutem. Sapientia habet similitudinē cum filio cœlesti in quantum est verbum, quod nihil aliud est, quàm conceptus sapientia. Deficit autem interdum in filio terreno propter temporis paucitatem. Bonitas autem cum sit ratio & obiectum amoris, habet similitudinē cum spiritui sancto, qui est amor: sed repugnantiam vñ habere ad spiritum terrenum, secundum quod importat violentiam quandam & impulsione, prout dicitur Es. 26. Spiritus robustorum quasi turbo impellens parietem. Secundum autem quartam cōsiderationem: prout Deus consideratur in habitu ad suos effectus, sumitur illud appropriatio secundum August. in libro de Trin. ex quo, per quē, & in quo. Hæc enim præpositio, ex, importat habitudinē quandam causæ materialis, quæ non habet locū in diuinis, sicut verbi gratia dicimus, q̄ ex farina

farina fit panis: ex lapidibus & cemento fit domus, & ex are fit statua. Aliquā vero importat habitudinem causae efficientis, quae quidem competit Deo ratione suae potentiae actiuae, vñ appropriatur patri, sicut & potētia. Haec vero praepositio, per, designat quiddē quāque causam mediam, sicut dicimus, quod faber operatur per martellū: & sic haec praepositio, per, quāque non est appropriatū, sed propriū filij, sicut hic, cū dicitur oīa per ipsum facta sunt, non quā filius sit instrumentū, sed quia ipse est principium de principio: Quāque, vero haec praepositio, per, designat habitudinem formae, per quā agēs operatur, sicut dicimus, quod artifex operatur per artē. Vnde sicut sapiētia, & ars appropriatur filio, ita & per quem. Haec autē praepositio, in, denotat proprie habitudinē continentis. Continet autē Deus res dupliciter: vno modo secundū suas similitudines, prout. scilicet. res dicuntur esse in Deo inquantū sunt in eius scientia, & sic hoc quod dicitur in ipso esset appropriatū filio. Alio vero modo continent res in Deo inquantū eas Deus sua bonitate cōseruat & gubernat, ad finē cōuenientē adducēdo, & sic in quo, appropriatur Spiritui sancto, sicut & bonitas: Et sic ex praemissis quae videbantur hic iter ferri per istā appropriationē, ex quo, per quē & in quo: patet cur potius euāgelista dixit oīa per ipsum facta sunt, scilicet per filium, cui appropriatur per quem, quāquam ex ipso, & in ipso.

16 Dub. Vñ, quod non oīa per verbū facta sunt, quia Sapientia i. dicitur, Deus mortem non fecit? Rñ. S. Thom. 1. par. q. 28. ar. 2. quod cum in deo nullus sit defectus, sed summa perfectio, Deus nō fecit aliquod malū quod consistat in defectu actionis, seu ex defectu ipsius agentis. Et ita Deus nō est auctor mali quod est culpa, sed peccata: Deus cū intendat maximam formam in rebus creans & principaliter, quae est bonum vniuersi, & cū ad ordinē vniuersi requiratur, vt peccatoribus poena inferatur. Deus est auctor mali, quod est pena, & isto modo Deus mortē fecit: & ad illud quod obijcitur, quod Deus mortē nō fecit, intelligitur, quod eam non fecit, quasi per se inuentam, sed ad punitionem malorum.

17 Dub. Quia mors animalū non est inflata per peccatū, & tñ causatur a Deo: ergo Deus mortē fecit, etiā absque punitione malorum? Rñ. S. Tho. vbi immediate supra. quod quā aliquis agēs sua virtute producit aliquā formā, ad cuius productionē sequitur corruptio

& defectus, tale agēs sua virtute causat illā corruptionē & defectū: & cū ordo vniuersi & bonū quod Deus principaliter intendit, quod ordo requirit vñ quiddā deficere possit, & iterdū deficiat: ita Deus causando in rebus bonū ordinis vniuersi, ex cōsequētī, & quasi per accidēs creat mortē, & corruptiones rerū secundū illud 1. Reg. 2. dñs mortificat & viuificat.

18 Dub. Videlicet, quod dicit euāgelista quasi superflud, & sine ipso factum est nihil, quia includitur in illa parte, oīa per ipsum facta sūt. Rñ. Chrys. super Ioan. quod additum fuit, ne forte aliquis existimaret, quod solum ea, quae a Moyse facta fuisse dñr, per ipsum facta fuisse: ideo addidit, & nihil siue inuisibile siue visibile factum est, quod per ipsum factum non fuerit: vel dicendum secundum Aug. super Ioan. Peccatum super verbum factū non est, manifestum est, quia peccatum nihil est, & nihil sunt homines cum peccat, quod quidem intelligendum est, secundum S. Tho. 1. par. q. 49. ar. 2. quod in peccato sunt duo, scilicet entitas aliqua, puta motus, defectus, & inordinatio: & quantum ad id, quod est entitatis & perfectionis, deus est causa peccati, non autē quantum ad id, quod habet de defectu, sicut quicquid est motus in claudicatione causatur a virtute motiua, sed quod est obliquitatis in ea, non est ex virtute motiua, sed ex curuitate cruris.

19 Dub. Quia vñ, quod non quicquid factū est, fit in verbo vita, quia inanimata sūt facta, & tñ non habent vitam, quia non habent animā, sicut terra, aqua, lapides, & hmōi. Rñ. S. Tho. 1. par. q. 18 ar. 4. quod cum viuere Dei sit eius intelligere, & in Deo sit idem intellectus, & quod intelligitur, & est ipsum in telligere eius, cōsequenter quicquid est in Deo vt intellectum ab eo, est ipsum viuere dei, vel vita eius: sed cū oīa quae facta sūt a Deo in ipso, vt intellecta, sequitur quod oīa in ipso sint ipsa vita diuina: & licet terra, aqua, lapis, & hmōi in seipsis uitā non habeat cum sint materialia, & sine anima, tñ in mente diuina sunt vita, quia in mente diuina habent esse immateriale & diuinū, cum quicquid est in Deo, fit ipse Deus.

20 Dubi. Quia si res inanimate habeat uitā in Deo, vt quod uerius sint in Deo, quāquam in seipsis? Respon. S. Tho. ubi supra, quod si de ratione rerū naturalium non esset materia, sed tantum forma, oībus modis ueriori modo essent res naturales in mente diuina per suas

suas ideas, seu similitudines in seipsis: sed quia de ratione rerū naturalium est materia, dicendum quod res naturales uerius esse habent simpliciter in mente diuina, quāquam in seipsis: quia in mente diuina habent esse increatū, sed esse hoc, ut, scilicet, homo, vel equus uerius habet esse in propria natura, quāquam in mente diuina, quia ad ueritatem hominis pertinet esse materiale, quod non habent in mente diuina, sicut domus, nobilius habet esse in mente artificis, quāquam in materia: sed tñ uerius dicitur domus, quod est in materia, quāquam quod est in mente, quia haec est domus in actu, illa autē quae est in mente artificis, est solum in potentia.

21 Dubi. Quō vita sit lux hominum? Respon. S. Tho. 4. contra Gentiles. c. 13. quod sicut operans per intellectum, & per rationem, quā apud se habet, res inesse producit, ita etiam qui alium docet per rationem, quam apud se habet, scientiam causat in illo, cū scientia discipuli sit deducta a scientia doctoris, sicut imago quaedā ipsius. Deus autē nō solum est causa per intellectū suū omnium quae naturaliter subsistunt, sed etiā omnis intellectualis cognitio ab intellectu diuino deriuatur. Oportet igitur, quod per verbū Dei, quod est ratio intellectus diuini, causetur omnis intellectualis cognitio: ideo uita erat lux hominum, quia, scilicet, ipsum verbū, quod uita est, & in quo oīa uita sunt, manifestat ut lux quaedam, mentibus nominum ueritatem.

22 Dubi. An sit lux brutorum animalium, sicut hominum? Respon. Aug. super Ioan. dicens, Ex ipsa uita illuminantur homines, peccata non illuminantur, quia nō habent rationabiles mentes, quae possint uideri sapientiam: homo autem factus ad imaginem Dei, habet rationalem mentem, per quam possit percipere sapientiam: ergo illa uita per quam facta sunt omnia lux est, & non quorumcumque animalium, sed hominum.

23 Dubi. An omnium hominum sit lux? Respon. Theophi. super Ioanem, quod sic, quāquam omnes homines in quantum intellectum, & rationē recipimus ab eo, quod nos condidit uerbo, in quantum ab eo illuminati dicimur. Nam ratio nobis tradita, per quam rationales dicimur, lux est, ad opera nos dirigēs, & non operanda.

24 Dubi. An etiam sit lux Angelorū, quia hic solū dicitur hominum? Respon. Orige. in Hom. dicens, non quicquid dicitur aliquorū illorum solum est: Scriptum est, n. de Deo, quod sit Deus Abraham, Isaac, & Jacob: non tñ istorum tantum patrum dicitur esse Deus: nō ergo ex hoc quod dicitur lux hominum, excluditur quin sit aliorum, quāquam cum dicitur, faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, quicquid ad imaginem uel similitudinem dei factum est, intelligi debet per hominem: sic igitur lux hominum lux cuiuslibet rationalis creaturae est. Chrys. etiā super Ioanem dicit, Ideo autē nō adiecit angelorū, quāquam ei de natura humana sermo est, quibus uerbū uenit euāgelizās bonum.

25 Dubi. Cur non permittit lucem, dicendo & lux erat uita hominum? Rñ. Orig. in Hom. mil. dicens, quod ideo non dicit, quia illuminatio praesupponit uitam, & non econtra: cum multa habeant uitam, quae non illuminantur, cum non habeant intellectum: ut dicitur fuit dub. 22. nihil autē potest illuminari per intellectum quin habeant uitam.

26 Dubi. Quid sunt tenebrae? Rñ. In grammaticis, quod tenebrae dicitur a teneo & umbra, quasi tenentes umbrā, & est etymologia uocabuli, & sunt tenebrae, & obscuritates. Et S. Tho. in potentia dei. q. 3. ar. 6. dicit, quod tenebrae de quibus dicitur in principio Gen. Et tenebrae erant super faciem abyssi, non fuerunt aliquo creatura uel creature, sed sola carentia lucis in aere: qui quidem aer, qui est corpus dyaphanum, est subiectum lucis quando illuminatur, & tenebrarum quando caret luce. Et quoniam intellectus, qui est subiectum scientiae, & per eam illuminatur, si est sine scientia, remanet sine luce, & dicitur tenebratus, & ita transumptiue ignorantia, quae est carentia scientiae, dicitur tenebrae. Et omnis qui non habet ueritatem, est in tenebris falsitatis. Et idem S. Tho. super Es. 13. dicit, quod tenebrae sunt triplices, scilicet ignorantiae, culpae, & aeternae damnationis, quoniam culpa contrariatur gratiae, quae est lux animae: & aeterna damnatio contrariatur gloriae, & luci ineffabili sanctorum.

27 Dub. de quibus tenebris intelligit hic euāgelista? Rñ. S. Tho. 4. contra Gen. c. 13. quod intelligit de tenebris ignorantiae & culpae, ut dicitur est dub. 21. Cum uerbum quod est uita manifestet hominibus ueritatem.

28 Dubi. Quō lux tenebris lucet, quia ubi est lux, non sunt tenebrae? Rñ. Chrys. super Ioanem, quod lux sensibilis non in tenebris lucet, sed sine illis. Praedicatio autem Christi in medio erroris regnantis fulsit. Et Augustinus

gustinus super Ioānem dicit. Quō. n. homo positus in sole cæcus, præsens est illi soli, sed ipse sol absens est: sic omnis stultus cæcus est: & præsens est illi sapientia, sed cū cæco præsens est. oculis eius absens est, nō quia illi absens est. sed quia ipse absens est ab illa. Et sicut dicit S. Thomas: vbi supra, lux verbi lucet in peccatoribus obtenebratis, qui licet habeant lucem præsentem: tamen nolentes conuerſi ad lucem, lux in tenebris lucet.

- 29 Dub. Quomodo tenebræ, id est peccatores non compræhenderunt lucem? Respō. S. Tho. vbi supra, q̄ hoc non est ex defectu verbi, quod non omnes homines ad veritatis cognitionem perueniunt, sed aliqui tenebroſi existunt. Prouenit autem hoc ex defectu hominum, qui ad verbum non conuertuntur: nec enim plene capere possunt. Vnde adhuc in hominibus tenebræ remanent, vel maiores vel minores, secundum q̄ magis & minus conuertuntur ad verbū, & capiunt ipsum: vnde Ioannes, vt omnē defectum a manifesta verbi virtute excludat, cum dixisset, quōd vita est lux hominum, subiungit, quōd in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehendunt. Non enim tenebræ sunt ex hoc, q̄d verbum luceat, sed ex hoc, quōd aliqui lucem verbi non capiunt, prout luce corporei solis per orbem diffusa, tenebræ sunt ei, qui oculos vel clausos, vel debiles habet.
- 30 Dubi. Quid sit lux, & quæ dīa est inter lucem, lumen, splendorem, & radium? Rñ. S. Tho. in 2. de aīa lect. 14. q̄ lux est qualitas primi corporis alterantis participatio: vel effectus lucis in dyaphano vocatur lumen, & si sit s̄m̄ rectam lineam ad corpus lucidum vocatur radius: si autem causetur ex reuerberatione mediū ad corpus lucens, vocatur splendor. Lumen autem est cōe ad omnem effectum in dyaphano.
- 31 Dub. Cur vocat Ioannem hoīem, quia Malachia 3. c. dī de Ioanne. Ecce ego mitto angelum meum? Rñ. Lyra q̄ Ioannes fuit homo conditione naturali, & fuit Angelus ab officio, & puritate virginali.
- 32 Dub. Cur dicit, fuit homo, quia suffiebat dicere, fuit Ioannes missus a Deo? Rñ. Lyra, q̄ dicit homo, quasi diceret, Ioannes est homo, id est viuit vita hominis secundum dictamen rectæ rationis.
- 33 Dubi. Cur præcurſor Saluatoris potius

fuit homo, q̄ Angelus? Rñ. Ly. q̄ quia adultus Saluatoris hoībus cōiter debebat annūtiari, conuenientius fuit, q̄ homo annūtiare, quia homines cōiter loquendo magis sunt apti recipere doctrinam hominis, quā Angelī, & pp̄ similitudinem naturæ, & pp̄ consuetudinem locutionis & vitæ, quæ requiritur inter discipulum & doctorē. Licet quique aliquibus excellentibus viris Angelus excellentia nuntiauerit, sed cum Xpi aduentus nedum excellentibus, sed cōiter omnibus debebat nunciari, ideo conuenientius fuit homo præcurſor Saluatoris q̄ Angelus, & vt Chry. dicit, præconemisit hominem, vt cognatam audientes vocem facilius aduenirent.

- 34 Dub. Quo tpe Ioānes fuit missus a Deo? Rñ. q̄ fuit missus anno 15. Tiberij Cæsaris, quando factum est verbum Domini super eum in deserto, vt habetur Luc. 3.
- 35 Dub. Ad quid fuit missus Ioannes? Rñ. d. Euangelista, q̄ fuit missus ad perhibendū testimonium de Christo, vt per Ioannem omnes in Christum crederent.
- 36 Dub. Quia, cum dicitur Ioan. 5. c. Ego testimonium ab hoīe non accipio, videtur, q̄ Ioannes non fuit missus ad perhibendū testimonium? Rñ. d. Origenes in Homi. q̄ cum sint multæ causæ inducentes ad credendum, plerunq; quidem ex vna non credūt: Ex alia vero credunt, & causam habent vt credant. Et licet virtutes prodigioſe quas fecit Christus, possent prouocare ad credendum eos, qui tempore Christi erant, nō tamen eos qui post longa tempora fuerunt, quoniam à multis fabulosa quadam existimata fuerunt: & ideo prophetia cum virtutibus plus facit ad credulitatem, quā virtutes solū. Et ideo tam Ioannes, quā alij prophetæ testimonium perhibuerunt de Christo, vt magis homines crederent Christo. Nec accepit testimonium ab homine, vt ipse indigeret propter se, sed accepit propter nos homines, pro quorum salute etiam mori voluit.
- 37 Dub. Quale testimonium perhibuit Io. de Xpo? Rñ. q̄ vt ex euangelis habetur, testimonium perhibuit de Christo prædicando, & dicendo, Qui post me vēturus est &c. Vt clare h̄t Ioan. 1. Similiter baptizando, & dicendo, q̄ viderat columbam descendē tē super eum in baptismo: & quōd qui miserat eum baptizare, eidem hoc signum dederat

dederat quōd Christus baptizaret in Spiritu sancto. Item ipse Ioannes dixit: & ego vidi & testimonium perhibui, quia hic est filius Dei, vt Ioannis 1. c. habetur.

- 38 Dubi. Cur potius dixit vt crederent per illum, quā in illum? Rñ. Beda in Homil. ideo non dixit, quia maledictus homo qui confidit in homine: sed vt omnes crederēt per illum, id est per illius testimonium crederent in lucem, quæ est Christus Iesus.
- 39 Dub. Videtur, quōd vanum fuerit testimonium Ioānis quo ad multos, qui noluerunt in Christum credere? Rñ. d. Chr. super Io. quōd si aliqui non crederunt, excusabilis permanet ipse Ioānes. Nam si aliquis includens se in domo caliginis, & ipsum solis radius non illustret, ipse causam tribuat & non sol, sic Ioannes vt omnes crederent missus fuit: sed si minime consecutum est, ipse huius rei causa non exitit.
- 40 Dubi. Quia Esa. 4. c. de Ioanne dicitur. Dedi te in lucem gentium & Mat. 5. c. dominus discipulis dicit. Vos estis lux mūdi. Ergo videtur, quōd Ioannes sit lux. Et Euāgelista dicit, q̄ non erat lux? Respō. Theo. super Ioannem, q̄ lux est duplex, scilicet lux per essentiam, & lux per participationem. Christus est lux per essentiam. Sed S. Ioannes, & alij Sancti sunt lux per participationem, & ideo Ioannes non erat lux essentialis, sed bene erat lux, vt dicunt Esa. & Matth. participatiue.
- 41 Dubi. Cum semel dixerit, vt testimonium perhiberet de lumine: cur idē nunc replicat? Rñ. Chry. super Ioannem, q̄ ideo replicauit, quia cum apud nos maior sit, qui testatur eo cui testimonium perhibet, & dignior fide esse v̄s, ne quis de hoc Ioanne suspicet, hanc suspicionem destruit dicens. Non erat lux, sed vt testimonium perhiberet de lumine. Si autē non pp̄ hoc resumisset, superfluum eſſet quod dicitur, & magis iteratio sermonis, quā explanatio doctrinæ.
- 42 Dubi. Quia v̄s q̄ testimonium Ioannis non sit validum, quia testimonium vnus non valet, cum Mat. 8. c. dicitur, q̄ in ore duorum vel trium stat omne verbum? Rñ. q̄ Ioannes non erat solus, quoniam deus, qui mittebat eum etiam testimonium perhibuit, vt habetur Ioannis 5. Vbi Iſta dixit. Ego habeo testimonium maris Ioāne, s. testimonium patris, & etiam opera q̄ faciebat, testimonium perhibebant de eo.

- 43 Dub. Quia v̄s q̄ Christus non sit lux vera, quia in spiritualibus, vt dicit Dionysius & Amb. non inuenitur lux proprie, sed solum metaphoricē? Rñ. d. S. Tho. super tertio sen. dist. 14. arti. 2. q̄ cum lux sit qualitas per se visibilis, & species quædam determinata in sensibilibus, non potest in spiritualibus inueniri nisi æquiuocē, vel metaphoricē: quoniam nullum per se sensibile conuenit spiritualibus, sed corporalia trāſferuntur in spiritualia per quadam similitudinem, quæ est similitudo proportionabilitatis: & ita in proposito in spiritualibus dicitur lux, q̄ ita se habet ad manifestationem intellectiuam, sicut se habet lux corporalis ad manifestationē sensitiuam: sed manifestatio verius est in spiritualibus, & ita exponitur id, quod dicit August. 4. super Gen. vbi dicit: non Christus sic dicitur lux, quomodo dicitur lapis, sed illud proprie, hoc vt figuratiuē: hoc est, scilicet quantum ad rationem manifestationis, prout etiam dicitur in 1. Canonica Ioan. quōd omne, quod manifestatur, lumen est; per quē modum etiam dicitur, q̄ omne quod manifestum est, clarum dicitur, & occultum obscurum. Deus igitur est lux vera quantum ad veritatem eius, à quo sumitur similitudo, & non quantum ad verā naturam lucis, per quem est modum Io. 15. dicitur, vitis vera.
- 44 Dub. Cur addit lux vera, cum sufficeret dicere, erat lux quæ illuminat? Rñ. Aug. p̄ Ioannē, q̄ ideo, quia & homo humiliatus dī lux, sed vera lux est illa quæ illuminat.
- 45 Dub. Quia non v̄s, q̄ illuminet omnem hominem, quia non Ioannem qui testimonium perhibuit? Rñ. Aug. vbi supra, q̄ etiā Ioannes per ipsum fuit illuminatus, & dat exemplum dicens: quomodo enim plerunq; sit in aliquo corpore radiato, vt cognoscatur ortus esse sol, quem oculis videre nō possumus, sicut, verbi gratia, in montibus altis illuminatis in ortu solis, per quos cognoscimus solem ortum esse, quamuis ipsum oculis nostris videre non possumus: & etiam si qui habent oculos lycnicos non sunt idonei videre solem, quamuis possint videre vbi sol resplendet: sic si omnes ad quos venerat Christus minus erant idonei eum videre, radiauit Ioannem, & per illum confitentem se illuminatum, cognitus est ille qui illuminat.

46 Dub. Si vult illuminare omnē hominē, quomodo

quomodo tot homines sine lumine permanerent, & damnantur? Respon. Chryso. super Ioan. dicens, illuminat omnem hominem quantum ad eum pertinet: si autem quidam mentis oculos claudentes noluerint recipere lucis huius radios, non à lucis natura obtenebratio est eis, sed à malitia eorum, qui voluntarie priuant se ipsos gratiæ dono: nam gratia quidem ad omnes effusa est: quia vero nolunt dono hoc frui, sibi ipsis hæc debent reputare cœcitatem: vel illuminat omnem hominem, secundum Aug. sic intelligitur, non quia nullus est hominum qui non illuminetur, sed quia nisi ab ipso nullus illuminatur.

47 Dubita. Quia ait, Deus vult illuminare, aut non: si vult, quare non illuminauit? Rñ. vult quidem, sed conditionaliter, scilicet vult illuminare volentem illuminari.

48 Dub. Quia ex hoc quod dicit, venientē in hunc mundum, videtur quod homines iam fuerunt antequam veniant in hunc mundum? Respon. L. yra, quod hoc non est intelligendum, quod homines fuerunt in alia vita antequam venirent in hunc mundum: vel quod animæ fuerint a principio mundi creatæ, sicut dixerunt quidam hæretici. Sed Evangelista virtutali modo loquendi, ad denotandum, quod alia intellectualis datur ab extrinseco per creationem, & dicitur hic ipsa anima homo eodem modo, quo pars principalior rei dicitur ipsa res, & est figura synecdoche.

49 Dubit. Quia vs, quod non erat in mundo, quia ad Heb. 10. dicitur, Ingressus est ante nō erat in mundo? Respon. Sanctus Tho. super epistolam ad Heb. 10. c. quod verbum erat in mundo quasi regens totum, in quantum dicitur esse in omnibus per essentiam, presentiam, & potentiam: sed est extra mundū, quia a mundo non comprehenditur, sed habet bonitatem separatam a toto mundo, a quo causatur bonitas vniuersi, sed propter nos factus humanæ nature suppositum, dicitur ingredi mundum propter humanæ nature assumptionem, sicut etiam dicitur ad Heb. 1. vbi dicitur: Cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ &c. Et Beda dicit, quod in mundo erat per diuinitatem, & in mundum venit per incarnationem. Venire enim & abire est humanitatis: manere vero diuinitatis.

50 Dubita. Si in mundo erat, & mundus per ipsum factus est, videtur contemporaneus mundo? Respon. Orige. in Homil. dicens, Non autem putes quod sic erat in mundo, quomodo in mundo est terra, pecora, & homines, sed quomodo artifex regens quod fecit: si ergo erat in mundo, quomodo, per quem factus est mundus. Et vt dicit Chryl. quia non erat in mundo, vt mundi contemporaneus, propter hoc induxit Euāgelista, & mundus per ipsum factus est.

51 Dub. Quid hic intelligitur nomine mundi? Respon. quod secundum grammaticos mundus dicitur a moueo moues, quia semper est in motu. Et sic mundus dicitur multipliciter, videlicet vniuersitas creaturarum, scilicet illud quod constat ex quatuor elementis identicis, & sic dicitur mundus, quia est in motu. Item mundus quandoque dicitur mundus, quandoque dicitur archatipus, id est princeps figurarum, quia est principalis figura sensibilis. Item homo quandoque dicitur mundus, vnde & microcosmus dicitur. Item superior & dignior pars mundi, scilicet firmamentum dicitur quandoque mundus per excellentiam, quia præcipue est in motu, & quia præcipue mundum est, nihil habens terrenæ fœcibus & grauitatis. Item mundi amatores dicuntur mundus. Et isto vltimo modo intelligitur mundus, cum dicitur, & mundus eum non cognouit: Et cum dicitur mundus per ipsum factus est, intelligitur mundus primo modo dictus, accipiēdo mundum pro vniuersitate creaturarum ex quatuor elementis consentium.

52 Dubita. Quia principes Iudæorum, quia erant amatores mundi eum cognouerunt, vt dicit Chryso. super Matthæum, quod principes, scilicet Iudæorum non per ignorantiam, sed per inuidiam crucifixerunt filium dei: Ergo cognouerunt eum, & sic mundus eum cognouit? Respon. S. Thom. super prima epistola ad Corinth. capitu. 2. quod principes Iudæorum pro certo sciebant ipsum esse Christum promissum in lege, quod populus ignorabat: ipsum autem esse verum filium Dei non sciebant pro certo, sed aliquoties coniecturabant, sed hæc coniecturalis cognitio obscurabatur in eis ex inuidia, & ex cupiditate propriæ gloriæ, quam per excellentiam Christi minui videbant. Adde quod falsi Christiani

fiani eum non cognoscunt, quoniam factis eum negant.

53 Dubitatur. Cum dicit venit, Vnde venit, cum omnia implet? Respon. Chryso. super Ioan. quod omnia implet per diuinitatem, sed venit per humanitatem.

54 Dubi. Quomodo venit in propria, cum Greg. dicat in Homil. quod in alieno nescitur? Respon. Chryso. vbi supra, quod non intelligitur quod venerit in propria, secundum humanitatem, sed secundum deitatem, quia & mundus suus est, & per consequens Iudæa, in qua natus est, sua est, secundum potestatem, sed exponitur de aduentu ad prædicandum. Nam venit in propria, scilicet patria, in qua natus est: & ad propriam, scilicet gentem, de qua natus est, & in ea, atque ad eam prædicauit.

55 Dubi. Cum semper Virgo eum recepit, & similiter Apostoli, cur dicit, & sui eū nō receperunt, Respon. Beda in Homil. quod per suos intelliguntur homines, quos ipse creauit, Iudæos, quos peculiarem sibi elegerat in plebem, quibus suis cognitionis reuelauerat arcana, quos mirificis patrum glorificauerat actis, quibus suæ legis doctrinam contulerat, ex quibus se incarnandum promiserat, & in quibus se incarnatum, vt promiserat ostendit, ipsi enim venientem ex magna parte recusarunt: Alioquin nullus esset saluus, & superuacua esset eius incarnatio. Nunc autem multi eum ex vtroque populo respuerunt non credendo, multi credendo receperunt.

56 Dubi. Qui receperunt eum, quibus potestatem dedit filios Dei fieri? Respon. Chryso. super Ioan. dicens. Siue sint serui, siue liberi, siue Greci, siue Barbari, siue insipientes, siue sapientes, siue mulieres, siue viri, siue pueri, siue senes: quorquor receperunt eum, omnes eodem digni facti sunt honore: quicunque ergo eius fidem receperunt credendo, & baptismū suscipiēdo, & operibus eius mandata adimplendo, eū receperunt.

57 Dubi. Quia vt dicit Augusti. de prædestinatione Sanctorum, posse credere nature est: ergo potestas credendi nō est à Christo? Respon. quod duplex est posse, scilicet perfectum & actiuum, & tale posse credendi est à Christo Aliud imperfectum & passiuum, & tale est à natura.

58 Dubitatur. Cur non fecit tales ipse filios Dei, quod daret ei potestatem vt fierent? Respon. Chryso. super Ioannem, dicens, quod ideo ostenderet multo opus esse studio, vt eam quæ baptismo adoptionis formata est imaginem incontaminatam semper custodiamus, simul autem ostendens, quoniam potestatem hanc nullus nobis auferre poterit, nisi nos ipsi auferamus. Si enim qui ab hominibus aliquarum rerum dominium suscipiunt, tantum habent robur, quantum ferè hi qui dederunt: multo magis nos qui à Deo potimur hoc honore: simul autem ostendere vult, quoniam hæc gratia aduenit uolentibus & studentibus. Etenim in potestate est liberi arbitrij, & gratiæ operatione filios Dei fieri.

59 Dubitatur. Cum in diuinis non sit nisi vnus filius vngentis, quomodo possunt filii Dei fieri? Respon. Sanctus Thom. super epistola ad Rom. 8. quod ista filiatio nō est naturalis, quia solus vnus est filius Dei per naturam, sed est filiatio per adoptionem.

60 Dubitatur. Quid prodest esse filium Dei per adoptionem? Respon. Sanctus Thom. vbi supra, quod prodest nobis ad hoc, quod consequimur hereditatem patris, & regnū eius vnā cum filio naturali: quoniam vt ipse dicit, non solum filio naturali, sed etiam adoptiuus debetur hereditas.

61 Dubitatur. Quia per filiationem talem Dei nihil amplius habemus a creaturis insensibilibus, quæ etiam dicuntur filii Dei, vt dicitur Ioan. 38. c. quis est pluuius pater, aut quis genuit stillas roris? & sic pluuiæ & stillæ dicuntur filii Dei? Respon. Sanctus Thom. 1. parte quæstio. 33. artic. 3. quod Deus dicitur pater alicuius creaturæ, secundum similitudinem vestigiū tantum, quod reperitur in creaturis: quod quidem vestigiū non est aliud, quàm similitudo dei reperita in creatura, confusè nos ducens in cognitionem creatoris. Alio modo deus dicitur pater alicuius creaturæ, secundum similitudinem imaginis, vt in rationabilibus creaturis, quæ sunt ad imaginem creatoris, prout habetur deute. 32. Nonne ipse est pater tuus, qui possedit, fecit, & creauit te? & de istis duobus modis non intelligitur illud, dedit eis potestatem filios dei fieri. Alio modo dicitur deus pater alicuius creaturæ, secundum similitudinem gratiæ, qui etiam dicuntur filii adoptiui, secundum illud ad Rom. 8. ipse spiritus reddit testimonium spiritui nostro, quod sus-

mus filii Dei: & de ista filiatione adoptio- nis intelligitur hic, secundum quam nulla creatura dicitur filius Dei, nisi per gratiā: & ita nec irrationales creaturæ, nec ho- mines irrationabiliter, seu bestialiter vi- uentes, possunt dici filii Dei per adoptio- nem.

62 Dubitatur. Cur potius dicit, qui credunt in nomine eius, quàm qui credunt in eum? Respond. glos. credere in nomi- ne eius, est credere ipsum: esse Deum, & Saluatorem. Nam Iesus Græcè, Saluator dicitur Latinè. non ergo credendum est syllabis, sed in significatione nominis.

63 Dubit. Cur potius dicit, qui credunt in eum, quàm qui amant eum? Respon. quia fides est prima virtutum, & fundamentum omnium aliarum virtutum.

64 Dubi. Cum sanguis non declinetur in plurali, cur dicitur ex sanguinibus? Respon. Aug. & Lyr. q̄ licet Latinè sanguis non re- periat in plurali, tamen in Græco bene reperitur: & ideo translator translulit, pro- ut reperit in Græco, non curans de regu- lis grammaticalibus Latinorum. Priscia- nus tamen dicit, quod deficit in plurali so- lo vsu.

65 Dubitatur. Quid significatur per hoc quod dicitur ex sanguinibus? Respond. Lyr. post Aug. quod homines naturaliter nascuntur & procreantur ex sanguine viri, & ex sangui- ne mulieris, quia ex semine viri, quod est sanguis digestus formatur homo, & ex sanguine menstruo mulieris nutritur, & ita qui solum ex sanguinibus nati sunt, non sunt filii Dei adoptiui.

66 Dubi. Quid intelligitur per voluntatem carnis? Respon. Aug. super Ioannem dicēs, carnem pro femina posuit: quia cum de costa facta esset, Adam dixit, hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: ponitur ergo caro pro vxore, quomodo aliquan- do spiritus pro marito, quia ille spirare de- bet, ista seruire: quid enim peius est do- mo, ubi femina habet imperium super vi- rum? Et sic illi qui solum nati sunt ex viro & femina, non sunt filii Dei adoptiui.

67 Dubitatur. Quomodo nascuntur homi- nes ex Deo? Respon. Lyr. quod quodainmo- do nascuntur ex Deo homines, inquantū à Deo gratiam recipientes trahuntur quo- dammodo ad naturam diuinam, quia per-

donum gratiæ efficiuntur consortes diui- næ naturæ, vt habetur secunda Petri 1. ca- pitulo, per quem maxima & præciosa nobis promissa donauit, vt per hæc efficiamur di- uinæ consortes naturæ. Et sic ex prædictis patet, quod filii carnales contrahunt quæ- dam maculam & scedatam ex modo sue generationis: non sic autem filii spiri- tuales, sed magis contrahunt nobilita- tem.

68 Dubitatur. Quare verbum factum est ho- mo, & non solum caro, & hic dicit, verbum caro factum est: Respondet Sanctus Thom. tercia parte, quæstione quinta, articulo ter- tio, quod caro ponitur hic pro toto homi- ne, sicut ac si diceretur, & verbum homo factum est: & quod in scriptura sacra sic communiter accipitur, patet Esa. 11. Et videbit omnis caro salutem Dei. & ad Gal. secundo, ex operibus legis iustificabitur omnis caro: & ad Hebr. quinto, qui in die- bus carnis suæ. & in psal. 64. ad te omnis caro veniet. in quibus locis caro accipitur pro toto homine: & subdit Sanctus Tho- mas, quod ideo totus homo hic significatur per carnem, quia per carnem filius Dei visibilis apparuit. Et est hæc figura gram- maticalibus, quæ, vt sepe dixi, dicitur synec- doche.

69 Dubitatur. Quomodo verbum factum sit homo, cum adhuc permaneat verbum? Respondit Chrysostomus super Ioannem, dicens. Cum autem audieris Verbum ca- ro factum est, ne turberis: neque enim sub- stantiam conuertit in carnem: hoc enim vere imperium est intelligere, sed manens quod est serui formam assumpsit. Quia enim sunt, qui dicunt, quoniam tantas- mata quædam fuerunt omnia, quæ incar- nationis sunt, eorum blasphemias des- truens, hanc distinctionem, Factum est, po- suit: non transmutationem substantiæ, sed carnis vere assumptionem representare vo- lens.

70 Dubitatur. Videtur quod non possumus verè dicere, quod Deus est homo, vel quod homo est Deus. quia magis conueniunt in- ter se tres personæ diuinæ, quàm natura diuina & humana: Et tamen non possumus verè dicere, quod pater est filius: ergo nec quod Deus est homo, vel econtra? Re- spondit Sanctus Thomas, tercia parte, quæ- stione decima sexta art. primo & secundo, quod

quod præsupposito secundum veritatē ca- tholicæ fidei, q̄ vera natura diuina iuncta est cum vera natura humana, nō solum in p- sona, sed et in supposito vel hypostasi. Di- cimus hanc propositionē esse veram, & p- priam, Deus est homo: & hanc etiam, homo est Deus, non solum propter veritatē termi- norum, quia, s. Christus est verus Deus, & verus homo, sed etiam propter veritatem prædicationis: qm̄ persona filij Dei, pro qua supponit hoc nomen Deus, est suppositum humanæ naturæ, & de quolibet suppo- sito humanæ naturæ verè prædicatur homo. Ergo ista est vera, Deus est homo, & ita et homo potest supponere pro persona filij Dei, quam dicimus hypostasim, & suppositum humanæ naturæ, & de qua vere prædicat hoc nomen Deus. Vnde relinquitur, quod hæc sit vera & propria, homo est Deus: & licet tres personæ diuinæ conueniant in na- tura, distinguuntur tamen in supposito. Et ideo non prædicatur de se inuicem. In my- sterio autem incarnationis, naturæ quidē quia distinctæ sunt, de se inuicem nō prædi- cantur, secundum quod significantur in ab- stracto. Non enim natura diuina est huma- na, sed quia conueniunt in supposito, prædicantur de se inuicem in concreto, dicen- do, Deus est homo, & homo est Deus.

71 Dub. Cur pater & Spiritus sanctus non fuerunt incarnati, sicut filius? Respon. S. Th. 3. sentent. dist. 1. q. 2. ar. 1. quod decentius fuit filium incarnari, eo quia filius verbum ima- go, & media in Trinitate persona, quia fi- lius cui conuenit nasci, vt qui in diuinitate est dei filius, in humanitate sit virginis filius, vt non sint plures filii in Trinitate, in quantum verbum, quia habet congruen- tiam ad officium prædicationis & doctri- næ, quia verbum manifestat docentem, & ipse manifestauit patrem. Ioan. 17. c. Pater manifestauit nomen tuum, in quantum me- dia persona sibi congruit, vt esset medius ad reconciliandum hominem ad Deum: in quantum est imago patris congruit, vt ho- minem ad imaginem creatum exponeret.

72 Dub. An vnquam ante aduentum Chri- sti fuerit factum mysterium istud, s. verbū caro factum est? Respon. Sanctus Thom. su- per epistola ad Coll. 1. quod nullus sciuit, nec scire potuit verbum caro factum est. Nam etsi philosophi antiqui, quædam de Christi deitate viderentur dixisse, vel pro-

pria, vel appropriata, sicut Augustinus in- uenit in libris Platonis, in principio erat verbum &c. Tamen quod verbum caro fa- ctum est, nullus scire potuit, quamuis pro- phetæ sciuerint in quantum pertinebat ad Euangelium, & etiam non ita apertè sicut Apostoli sciuerunt.

73 Dubita. Quid sit maioris difficultatis ad intelligendum, Verbum caro factum est, vel Verbum erat apud Deum? Respon. S. Tho. super epistolam ad Heb. 5. q̄ cognoscere verbum caro factum est, per simplicem fi- dem est satis facile: quia potest cadere in imaginatione & aliquid in sensu; sed Verbum erat apud Deum, excedit omnē sensum, & non nisi p̄ rōnem potest, & cū multa & maxima difficultate cōprehendi.

74 Dubi. Quomodo intelligitur, quod ha- bitauit in nobis? Respondet Chrysost. su- per Ioannem, quod hoc dicitur ab Euan- gelista, ne forte quis suspicaretur, quod natura diuina versa esset in humanam: quoniam quod habitat non est idem cum habitaculo, sed aliud autem dico, se- cundum naturam vnionem vera, & copu- latione. vnum est Deus verbum caro, ne- que confusione facta, neque destructione substantiarum, vel vt dicit Alcuinus, habi- tauit in nobis, id est inter homines conuer- satus est.

75 Dub. Quomodo vidimus gloriam eius, cum Exod. 33. dicatur, non videbit me ho- mo & viuet? Respondet gl. interlinearis ex- ponendo vidimus, id est intelleximus, glo- riam eius, id est maiestatem eius per huma- nitatem. Et ita hic videre capitur pro in- telligere: & bene possumus intelligere, & viuere: & vidimus, id est intelleximus ipso docente & verbis, & miraculis, a patre testi- monium perhibente.

76 Dub. Quia si est quasi vnigenitus, ergo non uidetur, quod sit vere vnigenitus? Respon. Grego. in Homil. quod in sacro elo- quio, sicut, & quasi, aliqui non pro similitu- dine ponitur, sed p̄ veritatem, ut hic. Et Chry- sost. super Ioannem, exponens dicat. Vidi- mus gloriam eius quasi vnigeniti, ac si di- ceret, uidimus gloriam qualem decebat & conueniens est habere vnigenitum, & natu- ralem filium. Conuetudo enim multorum regum, ualde ornatum videntium, ubi cūta aliis numeratis non possint uniuersā repre- sētare claritatē hoc inducūt, qd oportet, mul-

ta dicere quasi rexabat : & ita euangelista dicit. Vidimus gloriam eius quasi unigeniti.

77 Dubi. Quo Christus erat plenus gratiae, & veritatis? Rnd. Origenes in Homi. quod Christus fuit plenus gratia quantum ad humanitatem, quoniam maximum & principale gratiae exemplum, quia nullis praecedentibus meritis, homo efficitur Deus in ipso primordialiter manifestus est: & plenitudo veritatis ad diuinitatem refertur: vel potest intelligi, quod plenitudo gratiae noui testamenti est per Christum donata, & legalium symbolorum veritatem in ipso esse impletam. Vel ut dicit Theophilus super Ioanem, Christus deus plenus gratia, prout eius verbum gratiosum erat, dicente Dauid psalm. 44. Diffusa est gratia in labiis tuis, & veritate secundum quod Moyses, & prophetae loquebantur, aut operabantur in figura, Christus autem in veritate.

78 Dub. Quia videtur, quod Christus non habuerit alias aliquas virtutes nisi gratiam & veritatem, quia deus plenus gratia, & veritate, quibus si erat plenus, aliae virtutes non poterant in eo capi? Rnd. S. Thom. 2. 2. q. 101. art. 4. quod spiritualia non se excludunt inuicem, nec vna virtus alteri contrariatur. Vnde licet vnus sit plenus sapientia, non per hoc excluditur quin possit habere iustitiam, ut patet de beato Stephano, de quo dicitur, quod erat plenus gratia & fortitudine: ergo non habebat fidem, si est, charitatem, aut alias virtutes. Hoc non sequitur, imo nullus perfecte potest habere vnam virtutem quin omnes habeat, ut dicit idem S. Tho. 62. q. 149. art. 3. quoniam omnes virtutes morales sunt connexae saltem quantum ad habitum; sed modus loquendi aliquando est, quod quando quis excellit in vna virtute, dicitur plenus tali virtute, ut verbi gratia dicitur de aliquo, ut totus bonus, vel est plenus bonitate, & sic de aliis: & ita Christus dicitur plenus gratia & veritate per excellentiam, quoniam in eo maximum gratiae exemplum fuit, & ex eo omnis gratia diffusa est.

DOMINICA INFRA OCTA.
Natiuitatis Domini.

Erant Ioseph, & Maria. Luc 2.

Historia huius Euangelij facta est anno Christi primo, die secunda Februarij, feria quinta, scilicet die Iouis.

HISTORICE.

Ioseph & semper Virgine Iesu genitrice mirantibus super his, quae de eo ferebantur, a Symeone benedictis. Matri Symeon dicit hunc ruinam multorum, ac aliorum erectio: ne esse futurum, ac pro signo cui dicitur contra, positum gladium usque eius genitricis animam transuerberare debere, vel plurimorum arcana cordium innotescant. Eadem autem superueniens hora Anna quaedam Phanuelis filia, orbata marito, cui annis septem coniux erat, plena dierum ex Asser tribu progenita, Deo altissimo sine interuallo deseruiens, Christum dominum salutem operantibus denuntiabat aduenisse, omnipotentis mirabilia considerando. Parentes vero cunctis quae lex mandabat erga infantem peractis, Nazareth redierunt: augmentabatur autem atque a domino confortabatur puer sapientia plenus, diuina eum comitante gratia.

Iam ad dubia. soluenda me conuerto.

DUBITATAVR igitur, Cum Ioseph non esset pater Christi: cur Lucas 2. c. dicit, erant pater & mater mirantes super his, quae dicebantur de illo?

Resp. Beda super Luc. dicens, quod patrem Saluatoris appellat, non quod vere pater fuerit ei, sed quod ad famam semper Virginis, conferuandam pater sit ab omnibus estimatus. Lyra vero dicit, quod meruit vocari pater Christi, quia nutritus eius fuit.

2 Dub. Quae dicebantur de Christo, propter quae mirabantur? Respond. Lyra, quod quae dicebat Symeon, & de pastoribus, at Magis, de visione stellae, & praedictis a Zacharia & Helisabeth.

3 Dub. Quomodo praedixit illis Symeon, cum soli semper Virgini locutus fuerit? Respond. Graecus expositor, dicens, Laudibus autem diuinis exhibitis, vertit se Symeon ad benedictionem adducendam puerum: benedictione igitur vtrunque donat, oculorum vero praesagia dirigit tantum ad matrem, quatenus per communem benedictionem non priuatur Ioseph similitudine patris: per ea vero quae dicit matri seorsum a Ioseph veram eam praedicat genitricem.

4 Dub. Quomodo Christus fuit positus in ruinam multorum, cum ipse illuminet omnem hominem? Rnd. Origenes super Luc. dicens, qui

qui simpliciter exponit, potest dicere in ruinam cum venisset infidelium, & resurrectionem credentium: qui autem curiosus interpres est, dicit, nequaquam eum cadere, qui ante non steterit: da mihi igitur quod fuerit ille qui stetit, in cuius ruinam Saluator aduenit. Et Greg. hoc declarans, dicit, quod per hoc designat ruinam ad infima, quali non puniendus aequaliter ante incarnationis mysterium, & post datam dispensationem & praedicationem. Et licet Christus sit lux, tamen, ut dicit Chry. etiam lux turbat oculos debiles, & nihilominus non desinit esse lux: sic Christus lux vera malos dissipat, cuius tamen officio non attribuitur destructio, sed eorum vesania.

5 Dub. De qua resurrectione intelligitur hic? Resp. Chry. dicens, resurrectio quidem est conuersatio noua. Cum enim lasciuus castus efficitur, auarus misericors, atrox mansuescit, resurrectio celebratur: mortuo quidem peccato, resurgente vero iustitia. Lyra autem ad litteram exponit hoc, dicens, quod in passione Christi futura multi Iudaei fuerant cadentes a veritate excoecati, & multi illuminati, qui prius erant simplices, sicut Apostoli, quibus aperuit sensum, ut intelligerent scripturas.

6 Dub. An Christus dicto vel facto fuerit causa ruinae alicuius? Resp. S. Tho. super 4. sen. dist. 28. quod quia aliqui ex factis vel ex dictis Christi sumptum occasione ruinae, dicitur esse potius in ruinam, & in scandalum: non quod dederit ipse aliquam vel modicam occasionem ruinae. Vnde non legitur, quod aliquos scandalizauerit, sed quod aliqui ex dictis vel factis eius scandalizati sunt: nec dicto aut facto aliquem ad ruinam duxerit, quia alias peccasset contra charitatem. Vide dominicam 2. aduentus dub. 14.

7 Dub. Cur Christus non venit in resurrectionem omnium a peccato? Resp. quod quantum in se fuit, venit omnes homines saluos facere: sed ille se interimmit, qui precepta Medici seruire contemnit.

8 Dub. Quia videtur, quod non venerit in resurrectionem multorum, quoniam licet multi sint vocati, pauci tamen sunt electi? Resp. S. Tho. super epistolam ad Roma. 12. c. quod electi dicuntur pauci per comparisonem ad infructuosam multitudinem. Iuxta illud Mat. 7. A recta est via, quae ducit ad vitam, & pauci inueniunt eam: tamen absoluti sunt

multi, Apoc. 7. Vidi turbam magnam, quam diu numerare nemo poterat.

Dub. An solum venerit in ruinam & resurrectionem in Israel, vel etiam in Gentibus? Respond. Gregor. dicens, maxime sunt ex Israel, quos necesse erat & pristinis bonis carere, & poenas luere grauiiores, quam omnes aliae gentes, eo quod dudum prophetatum in eis, adoratum, & ex eis productum minime suscipiunt: idcirco specialiter minatur ruinam non solum a spiritu: tuum salute, sed etiam propter destructionem urbis, & habitantium ciuitatem. Resurrectio vero promittitur credentibus, partim quidem velut sub lege iacentibus, & ab eius seruitute subleuandis: partim vero velut sepultis cum Christo, & ei confurgentibus.

10 Dubitatur. Quia videtur, quod Christus non sit in signum, sed potius significatum, quia fuit figuratus & significatus in lege? Respond. quod ut dicitur 1. Petri 2. Christus mortuus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius. In hoc fuit signum & exemplum agendorum a nobis, & etiam fuit figuratus, & significatus in lege: nec est conueniens idem esse signum, & significatum respectu diuersorum.

11 Dubita. Quia dicit in signum, in quod signum fuit positus, & ei fuerit contradicendum? Respond. Basilius in Homil. quod istud signum fuit crux, in qua positus fuit, significata per serpentem aeneum, quem fecit Moyses, & posuit pro signo, cui cruci contradicatur: quoniam ipsa est Iudaeis scandalum, Gentibus autem stultitia: sed nobis credentibus salus.

12 Dubit. Quomodo gladius materialis potest transire animam spirituales? Respond. Sanctus Thomas 3. par. q. 27. artic. 4. quod illud verbum Symeonis, Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, Origenes & quidam alij doctores exponunt, de dolore quem passa est semper Virgo in Christi passione: Vnde Damascenus ait, dolores quos effugit pariens, tempore passionis sustinuit. Aug. vero in libro vete. & noui testamenti, & quidam alij dicunt, quod semper Virgo in morte Christi stupore quodam dubitauit, quae tamen dubitatio non est intelligenda dubitatio infidelitatis, sed admirationis & discussionis, dicit enim Ba-

filii in epistola ad Optimum, quod semper Virgo assistens cruci, & aspiciens singula post testimonium Gabrieli, post ineffabilem diuine conceptionis notitiam, post ingentem miraculorum ostensionem, animo sit quabat ex vna scilicet parte, & ex alia considerans eius miracula: & sicut gladius transiens iuxta hominem, terrorem facit, non percutit: ita dubitatio incertitiam facit, non tamen occidit, quia non sedit in animo, sed pertransit, quasi per umbram.

13 Dubi. Quae cogitationes reuelate sunt, & quomodo? Resp. Lyr. post Greg. Nisenum, quod illa dictio, vt non tenetur ibi casualiter, sed consecutiue vel concomitatiue, quia omnibus his supradictis aduenientibus, secuta est erga multos cogitationum diuersitas. Alijs dicentibus eum esse Deum in cruce. Alijs vero infamij & criminatio inibus insistentibus. Glo. autem marginalis dicit, quod ante erat incertum, qui Iudaeorum Christi gratiam reciperent, sed audita natiuitate reuelantur cogitationes. Et Herodes, alijque turbantur, quidam ad Christi magistrum accedunt.

14 Dub. Cur Anna describitur ex nomine, patre & tribu. Resp. Theophilus super Lucam, dicens. Immoratur Euangelista circa Annae descriptionem, & patrem, & tribum enarrans, testes quasi multos adducens, qui patrem & tribum viderunt: vel vt dicunt Gregorius Nisenus, & Lyr, vt distinguatur ab alijs, quae forte vocabantur hoc nomine.

15 Dubi. Cur ista Anna laudatur à virginitate & alijs, cum alij prophetae inducti ab Euangelistis non sic laudentur, sed solum dicuntur sicut dictum est per Esaiam, vel Hieremiam &c. Resp. qd propheta est gratia gratis data, & potest haberi absque gratia gratiam faciente, sicut habuerunt Balaam, & Cayphas. Et vt haec Anna non credatur ex illis esse, describitur eius bona conuersatio ab Euangelista. De alijs autem prophetis veteri testamenti, non sic fit, quoniam iam approbati erant, nec indigebant testimonio Euangelistarum.

16 Dub. Quia videtur qd iste textus implicet contradictionem, cum dicit primo, qd non discedebat de templo: & post dicit, & haec ipsa hora superueniens, quia si superuenit in templo, iam discesserat de templo? Respon. Lyr. qd non sic intelligitur, quod semper esset in templo, sed frequenter, si-

cut communi modo loquendi dicitur de aliquo homine bene frequentante ecclesiam, talis semper est in ecclesia; & eodem modo intelligitur die ac nocte, i. frequenter valde; vel quia non erat ibi interruptio per peccatum mortale.

17 Dub. An Anna ibidem supernenerit à casu vel aliter? Resp. Lyr, quod superuenit non à casu, neque humana dispositione, sed Spiritus sancti reuelatione, sicut & de Symeone dicitur in festo purificationis.

18 Dub. In quo consistebatur, & quid loquebatur Anna de domino. Respon. Lyr post Gregorium Nisenum, quod consistebatur, id est, gratias referebat Deo de tanto beneficio recepto, & videndo Saluatorem mundi in Israel.

19 Dub. Cur Euangelista non aperte dixit quae Anna loquebatur? Resp. Gregorius Nisenus, qd ipsa Anna modicum aliquid & non nimis clarum de Christo dixerit: Et ideo Euangelista non seriatim induxit, quae ab ea dicta sunt. Lyr tamen dicit, quod annuntiabat natum esse redemptorem.

20 Dubita. Qui erant illi, qui expectabant redemptionem Israel? Respon. Lyr, quod erant communiter omnes Iudaei, maxime docti in lege, quia videbant terminum prophetarum aduenisse, & regem alienigenam regnare, quod esse non debebat: praedixerat Iacob Patriarcha donec veniret qui mirendus erat pro salute mundi, Genes. 49. sicut etiam clare loquitur Euangelium in praesenti capit. 2. de Symeone iusto & timorato, qui expectabat redemptionem Israel: & ita iusti & timorati Deo seruites maxime id expectabant.

21 Dubitatur. Quia istud Euangelium Lucae videtur esse diminutum: quia ante Angelo admonente Ioseph fugit in Aegyptum cum puero & matre: ergo non stetit in Nazareth? Respon. Beda super Lucam, quod praetermisit hoc loco Lucas, quae à Matthaeo satis expolita nouerat, dominum videlicet post hoc ne ab Herode necandus inueniretur, in Aegyptum à parentibus esse delatum: desinenteque Herode sic demum in Galileam reuersum Nazareth ciuitatis suam inhabitare cepisse. Solent enim Euangelista singuli sic omittere quaedam, quae vel ab alijs commemorata videtur, vel ab alijs commemoranda in spiritu prauiderant, vt continuata suae narrationis serie, quasi

si pul-

si nulla praetermisisse videantur, quae tamè alterius Euangelistae considerata scriptura quo loco transita fuerit, diligens lector inueniat.

22 Dub. Quae sunt illa, quae perfecerunt secundum legem Domini? Resp. qd vt habetur Luc. 2. Obtulerunt puerum Domino, & pro eo par turturum, aut duos pullos columbarum: & semper Virgo licet non indiget purificatione, tamen voluit obseruare quod habet Levit. 12. c. videlicet, qd mulier pariens masculum, post octo dies demum 33. diebus maneret in sanguine purificationis suae. Et ita perfecerunt omnia, quia praesentarunt puerum in templo: & oblationem obtulerunt ad ipsum redimendum, & etiam pro purificatione eiusdem semper Virginis, vt clarius declarabitur in euangelio purificationis, Deo concedente.

23 Dub. Quomodo Nazareth dicitur ciuitas Christi, cum in ea natus non fuerit? Respon. qd illa dictio suam, refertur ad parentes, qui postquam perfecerunt omnia, reuersi sunt in ciuitatem suam, a qua & venerat Bethlehem cum describi deberent: potest autem esse & ciuitas Christi, quia in Bethlehem peregrinatus est, & quasi in alieno, vt Gregorius dicit in Homil. sed in Nazareth nutritus, & educatus fuit.

24 Dub. Cum corpus Christi fuerit formatum de Spiritu sancto, Cur non statim fuit perfectum absque eo quod cresceret? Resp. Theophilus super Lucam, dicens, quod poterat ex ipso vtero secundum corpus in mensura maturae aetatis prodire, sed videretur hoc secundum fantasmam, propterea paulatim creuit.

25 Dub. Quo confortabatur, & an principio habuerit plenitudinem scientiae? Require infra octauam Epiphaniae dub. 29.

26 Dub. Quia non videtur, quod Christus esset plenus sapientia, quia Luc. 2. dicitur proficiebat sapientia, & aetate? Respon. Sanctus Thomas. 3. par. quaest. 8. artic. 12. quod secundum habitus sapientiae & gratiae augmentatus Christus non proficiebat, sed erat plenus sapientia, sed bene proficiebat secundum effectus, in quantum sapientiora & virtuosiora opera faciebat, quem admodum etiam secundum processum aetatis perfectiora opera faciebat, vt se verum hominem demonstraret, & in his quae sunt ad homines.

17 Dubitatur. Quomodo gratia Dei erat in illo? Require in principio erat verbum, dubio 76.

ANAGOGICE.

Historia huius sacri euangelij praefigurata fuit 1. Reg. 1. cap. & sequentibus, de Samuele oblato domino, & Heli sacerdote, & Anna prophetante, & ita Samuele, qui interpretatur ex auditu domini, i. Christo proficiente, mirabantur pater & mater de his quae dicebantur de illo. Videlicet cognouerunt omnes a Dam vsque Bersabee, quod Samuel fidelis propheta esset domini: & benedixit illis Heli, id est fortis, & significat Symeonem, qui interpretatur audiens merorem tabernaculi, quia Heli audiuit archam Domini captam: ita post Symeonem pontifices tabernaculi fuerunt mali, sicut Annas & Cayphas. Et Samuel fuit positus in ruinam Philistinorum, & domum Saul, & in resurrectionem radicis Iesse, quoniam eius filium Dauid vixit in regem. Et Samueli contradictum fuit a populo petente regem, & animam matris eius pertransiuit gladius exprobatum sterilitatis a Fenenna amula eius. Et cogitatione cordium filiorum Israel regem petentium reuelatae sunt, quoniam derelinquebant dominum, ne regnaret super eos. Et Anna prophetauit dicens. Exultauit cor meum in domino, & in fine testimonium Christo perhibuit, dicens. Dominus iudicabit fines terrae, & dabit imperium regi suo, & sublimabit cornu Christi sui. Et parentes Samuelis cum perfecerunt sacrificium secundum legem Domini, reuersi sunt in patriam suam. Et puer Samuel crescebat & confortabatur, plenus sapientia ministrando Domino accinctus ephor lineo, & gratia Dei erat in illo.

TROPOLOGICE.

Omne genus hominum instruit ex hoc Euangelio, vt in quocunq; statu sit, videlicet parentes, filij, senes, pueri, virgines, coniugati, & viduae. Primo parentes dum dicitur erant pater & mater mirantes, vt, si ducant, filios libenter ad ecclesiam, & bonos mores doceant, & in seruitijs Dei super omnia occupent, vt eius mandata adimpleant, & timeant ipsum offendere, & qd sunt hu-

miles

miles & gratiosi omnibus, quodque literas addiscant, adeo quod merito post possint homines admirari eorum bonam vitam, & mereantur a senioribus benedicere, ibi. Et benedixit eis Symeon. Secundo instruuntur filij, vt non crescant in ruinam, i. in scandalum multorum, male viuendo, & opera mala faciendo, suis malis exemplis alios scandalizando, sed potius in resurrectione aliorum bene operando, vt lux eorum luceat hominibus, nec timeant linguas discolorum contradicentium & dicentium, Tu es hypocrita, vel ethicus, aut ptiscus: interim quod iuuenis es, debes late viuere, tu vis esse ante senex, quam puer: qui in iuuentute vult esse sadiens, in senectute erit fatuus & con similia verba ad malum inclinatoria non curant, sed contradicunt, & sint in signum bonum contra quod mali emittunt sagittas acutas malarum linguarum. Tertio docentur senes vt sequantur S. Symeonem, vt scilicet sint iusti & timorati, expectantes resolutionem corporis, & redemptionem anime, & si in iuuentute lasciuji & peccatores fuerint, saltem in vndecima hora, id est in senectute laborent, virtuosè agendo in vinea Domini, vt mereantur denarium diurnum premitij celestis accipere. Quarto instruuntur pueri, vt taliter se gerant, quod eorum vita ab omnibus laudetur & approbetur, ne vitam talem iniquam ducant, vt ad violentam mortem & turpem veniant, ne gladius eos interficiens animam matris ex dolore pertranseat. Sed imitentur puerum Iesum, & proficiant in sapientia, sicut proficiunt in ætate, semper animam confortantes ad bonum. Quinto admonentur virgines, vt virginitatem vsque ad coniugium, quando volunt nubere inuolantem obseruent, & sequantur Annam filiam Phanuel contemplantes Deum, vt virginitatem suam Deo commendent, sicut beata Cæcilia, quæ pudicitiam suam domino commendabat, dicens. Fiat domine cor & corpus meum immaculatum, vt non confundat, & perseuerent, non gloriando se de virtute virginitatis, sed semper se humiliando. Sexto instruuntur viduæ, vt exemplo Annæ persistant in viduitate, non nubendo post mortem primi viri ex libidine, sed sicut vsque ad annos 84. id est vsque in vltimum senium. Et continuent visitent tēpla & ecclesias, & Deo seruiant, die ac nocte in ieiunijs ad carnem domā-

dam, & orationibus ad perseuerantiam impetrandam, die ac nocte, orationes non interrumpendo post peccata intermedia, & consiteantur domino ipsi gratias agendo. Semper de illo, & non de fabulis, vel lasciujs verbis loquendo, & non cum dissolutis, sed cum viris timoratis, expectantibus redemptionem Israel, id est vitam æternam. Septimo instruuntur coniugati, vt viuant vxores cum viris suis, & viri cum vxoribus in sobrietate & dilectione, cum sint duo in carne vna, & supponent se adinuicem, & intendant procreationem prolis, & nutritioni, semper postulantes a Deo, vt det eis gratiam suam.

ANAGOGICE.

Omnium sexuum, ætatum, ac statuum hominum magnam gloriam in celesti patria contemplari, ex hoc Evangelio licet: quoniam ibi electi erunt tanquam pater, mater, frater, ac soror Christi, & præmia recipient, prout in hoc seculo affectum erga mimos pauperes Christi demonstrarunt, & erunt admirantes de tam sublimi gloria: & benedicentur a sancto Symeone, i. Deo patre, qui eorum orationes exaudiuit, & non patientur ruinam, sed gaudebunt de resurrectione suorum corporum, & dotibus gloriosis eorum. Et videbunt, quod licet contradicentum fuerit signo sanctæ crucis, tamen ipse Christus, qui in ea triumphauit, erit fulgēs in cicatricibus suis. Et semper Virgo, cuius animam in passione gladius filij pertransiuit, coronabitur ab eo, & cogitationes cordium omnes notæ erunt. Ibi que alij propheta vna cum Anna prophetissa luce clarior cognoscent, quod ea quæ viderant per similitudines imaginarias, & in enigmate, verissima erunt: & facie ad faciem Deum sicuti est, videbunt: & consitebuntur domino, perpetuo eum laudantes, quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius: & fruēt sapientia Iesu Christi, qui ex plenitudine dat omnibus affluentem, eos sua sempiterna gratia amplectendo.

IN CIRCUNCIS. DOMINI.

Postquam impleti sunt dies octo. Luc. 2.

Historia huius Evangelij facta est anno primo Christi, die dominica, prima die Ianuarij.

HISTO-

HISTORICE.

Christo domino, octauo circunciso die, Iesus ab angelo primo vocari iussus, id ipse nomen ab hominibus sortitus est.

Venio ad dubiorum dilucidationem.

VBITATVR igitur. Quia videtur quod nona die Christus circuncisus fuerit, quia dicitur postquam impleti sunt dies octo, sed non impletur nisi finiti sint: ergo post dies octo, id est die nona circuncisus fuit? Respon. quod vt dicitur Leuit. 12. Intrans octo dierum circuncidari debebat. Et ita Christus octauo die circuncisus fuit, & per figuram sine dochem fuerunt octo dies, accipiendo partem in quo natus est, & vltimi, in quo fuit circuncisus, & ita potest exponi, cum impleti essent, id est aduenissent octo dies, vel quod illa dictio, impleti, referatur ad tempus in lege determinatum, vt sit sensus: postquam impleti sunt, id est postquam tempus in lege determinatum, impletum est, circuncisus est.

Dubi. Quid est circuncisio? Respon. quod circuncisio, vt dicit Damascenus, est signum determinans Israel a Gentibus, cum quibus conuersabatur: vt alij dicunt, circuncisio est signaculum curationis ab originali: vel secundum Grammaticos, circuncisio est abscisio circuncita facta, & fiebat in carne pputij, ita quod pellis abscissa erat ad modum circuli.

Dubi. Ad quin erat necessaria circuncisio? Respon. Sanctus Thom. 4 senten. distin. 1. q. 2. quod sit necessaria propter duo. Primo & principaliter, quia habuit expressiorem significationem, quam sacramenta precedentia. Nam habuit expressam similitudinem oblationis originalis peccati, quantum ad quatuor. Primo quantum ad membrum generationis per quod originale transfunditur. Secundo quantum ad figuram circuli, in qua significatur circulus, qui est in processu originalis infectionis, secundum quod persona corrumpit naturam, & natura personam. Tertio quantum ad poenā, quæ erat in circuncisione contra deletionem concupiscentiæ, in qua præcipue viget formis virtus. Quarto quantum ad sanguinis effusionem, in qua significatur passio Christi.

per quam pro originali satisfaciendum erat. Et quantum ad hoc conuenit sibi illa diffinitio, quod erat signaculum curationis ab originali. Secundo fuit alia utilitas in circuncisione, scilicet distinctio populi fidelis ab infideli, propter fidem eius, cui data fuit circuncisio, & quantum ad hoc conuenit ei diffinitio Damasceni supraposita.

Dubatur, Quia videtur, quod non debet fieri in præputio, quia purgatio originalis est secundum totum hominem, & non secundum vnam partem solum. Item & quia sacramenta debent habere maximam honestatem per se, quam non videtur habere illud membrum? Respon. Sanctus Tho. 4 senten. dist. 1. quæst. 2. ar. 3. quæst. 2. quod circuncisio erat in signum purgationis originalis peccati, & in signum distinctionis populi, ex quo Christus propagandus erat, & in signum castitatis seruandæ: & quantum ad omnia hæc decuit, vt in membro generationis fieret, quia per actum generationis, & originale contrahitur, & Christus ab illo populo descendit, & in illo actus castitatis consistit. Et licet peccatum originale, quantum ad essentiam non determinet aliquam partem corporis, neque quantum ad effectum, tamen quantum de causa determinat membrum generationis per quod transfunditur. Et licet etiam illud membrum quod de se nobile erat, sit factum ignobile propter concupiscentiam, quæ præcipue in illa parte viget, oportuit, vt in illo membro præcipue medicina apponeretur, quia quæ inhonestiora sunt, nostra maiorem honestatem habent, vt dicitur 1. Corin. 12.

Dubi. Quia videtur, quod octauus dies non requiratur determinate ad circuncisionem, quia in lege nauca, & etiam nunc in lege gratiæ remedia contra originale peccatum non habent tempus determinatum, & posset accidere quod octauus dies esset sabbatum, in quo non licebat aliquid operari. Item & profeliti, i. illi, qui conuertebantur ex Gentibus ad Iudæos circuncidebantur post octauum diem, & sic videtur quod pueri potuissent circuncidi ante, & post octauum diem, & eis valuisset circuncisio? Respon. S. Tho. vbi supra, quæst. uincula prima, quod octauus dies erat de necessitate circuncisionis propter præceptum, quod obligabat, sed non quantum ad efficaciam sacramenti, quia etiam alio die effectum sacramentalem habebat.

bebat sicut etiam accidit nunc de ministris sacramenta ecclesiarum, qui seruant & materiam & formam sacramenti, & aliqui dimittere aliquid de ritu solemnitate, & tamen sacramentum habet efficaciam. Et octauo die circumcisio fiebat: vt dicunt Rabi, Moses, & Lyra, quia puer ante octauum diem erat ita tener, ac si esset quasi in ventre matris, ideo non circumcidebatur propter periculum mortis, nec differebatur vltra pro preceptum: & etiam, quia si diu distulissent, sensissent maiorem dolorem. In lege autem naturae, vt dicit Hugo de Sancto Victore, sacramenta non habebant tantam determinationem, sicut sacramenta legis scriptae, ad quam quodammodo pertinet circumcisio, nec baptismus debuit ita restringi, cum sit magis generale & perfectius sacramentum, Nec dies sabbati impediens circumcisio, quia non erat opus pure corporale, sed sacramentale, vt dicitur Ioan. 7. c. Circumcisionem accipit homo in sabbato, & non soluitur lex Moysi. Nec est simile de pueniendo & differendo, quia preceptum nullo modo quis transgredi debet vt praueuiat, sed si transgressus fuerit differendo, debet citius quantum potest illud implere in quocunque tempore.

6 Dubitatur, An pueri qui moriebantur ante octauum diem incircumcisi, essent purgati a peccato originali? Resp. S. Tho. vbi supra, quod Hugo de Sancto Victore dicit, quod illi, qui ante octauum diem moriebantur, valebat ad salutem remedium quod ante circumcisionem fuerat, scilicet fides parentum cum protestatione, seu aliqua oratio, quae verimiliter fiebat per parentes, cum immineret mors pueri incircumcisi, sicut legitur 2. Reg. 12. de Dauid, qui affligebatur pro filio, quem ex Bersabe suscepit.

7 Dubi. Cur cum simus in lege gratiae, nunc pueri non possint sine baptismo saluari? Resp. S. Tho. 4. sentent. dist. 4. q. 3. artic. 3. q. 2. quod si pueri saluari debeant, oportet quod in eis aliqua causa salutis sit: & quia per proprium motum liberi arbitrii saluari non possunt, oportet quod per sacramentum baptismi saluentur. Plus enim valet adulto fides propria, quam paruulo fides aliena. Quod enim aliquando fides aliena puero sufficiebat ad salutem cum aliqua protestatione, hoc erat in quantum illa protestatio habebat vim sacramenti, quam vim

nunc habet baptismus aquae: & tertia parte, quae est 68. art. 1. Nullus potest saluari nisi per Christum: oportet ergo quod si quis debet saluari incorporetur Christo, & fiat membrum eius, sed per baptismum hoc fit, quoniam ante baptismi institutionem sancti patres Christo incorporabantur per fidem futuram, in cuius fidei signaculum erat circumcisio: sed ante circumcisionem per solam fidem. vt Gregorius dicit, cum sacrificiorum oblatione Christo futuro incorporabantur: sed post aduentum Christi homines Christo incorporantur, sed alio signo manifestatur fides rei iam praesentis, qua demonstraretur quod erat futura, sicut etiam aliis verbis significatur praesens, praeteritum, & futurum. Et licet sacramentum baptismi non semper fuerit, & sine ipso ante Christi aduentum saluarentur. Fides tamen, cuius baptismus sacramentum est, semper necessaria fuit ad salutem.

8 Dubi. Cur mulieres non circumcidebantur, cum etiam ipsae contrahant originale peccatum sicut viri? Resp. S. Tho. 4. sentent. dist. 1. artic. 2. quaestio. quod peccatum originale quantum ad culpam & reatum descendit a patre in filios, quantum ad penalitates descendit a femina, quia pater est efficiens in generatione, & mater materiam ministrat. Circumcisio autem, data est contra originale ad tollendum culpam, non autem ad tollendum carnis corruptionem. Et ideo viris & non mulieribus data est: & licet peccatum inceperit a femina, tamen transfusionis originalis peccati causa non fuit femina, sed vir: quia si vir non peccasset, originalem transfusum non fuisset. Ideo dicit Apostolus ad Ro. 15. quod per unum hominem peccatum intrauit in mundum.

9 Dubi. Cum omnes gentes contrahant peccatum originale, cur circumcisio soli populo Israel data fuit? Resp. S. Tho. vbi supra. quaestio prima, quod sicut peccatum per Adam in omnes transfuit, ita oportebat per Christum sanctificationem a peccato in omnes transfere. Vnde ad praegratiam sanctitatis eius insinuandam oportebat quicquid ad Christum pertinebat speciali sanctitate pollere. Et ideo in populo de quo Christus nasciturus erat, oportebat specialiter cultum Dei esse, & ipsum apud eos signari: & quia circumcisio, vt dictum est supra, du-

bio 2. & 3. est signum distinctionis populi Dei ab alijs, ideo oportebat populo Israel specialiter circumcisionem datam esse.

10 Dubi. Quod remedium habebant alij populi contra peccatum originale? Resp. S. Tho. vbi immediate supra, quod circumcisio erat remedium contra originale peccatum, cum significatione sanctificationis nascituri feminis: propter quod erat in membro generationis. Et ideo hoc remedium illi tantum populo competebar, ex quo Christus nasciturus erat. Apud alios autem manebant adhuc eadem remedia, quae fuerant ante circumcisionem data, quia eis non oportebat specialia sanctitatis documenta, & remedia dare.

11 Dubi. Quot remedia fuerunt data contra originale peccatum? Resp. Iacobus de Voragine in sermone, quod quinq; sunt remedia contra ipsum originale peccatum. Primum fuit oblatio, quae incepit ab Abel, & durauit vsq; ad diluuium. Secundum fuit sacrificium, quod incepit a Noe, & durauit vsq; ad Abraham. Tertium fuit decimatio, quae incepit in Abraham, & durauit vsq; ad Melchisedech. Quartum fuit circumcisio, quae etiam incepit in Abraham, & durauit vsq; ad Christum. Quintum fuit baptismus, qui incepit in Christo, & durabit vsque ad finem mundi.

12 Dubi. Cur nunc non est necessaria circumcisio, maxime cum dicat dominus Abraham: Gen. 17. c. eritque pactum meum in carne vestra in foedus aeternum? Resp. S. Thom. 4. sent. dist. 1. q. 2. ar. 5. q. 1. quod venit illud quod perfectum est, euacuari debet id quod ex parte est, si ad idem ordinatur: quia gratia non facit per duo, quod per unum potest facere, sicut nec natura. Circumcisio autem imperfecta erat respectu baptismi tripliciter. Primo quantum ad significationem, quia non ita significabat expresse emundationem totius culpae originalis, sicut ablutio baptismalis. Secundo quantum ad efficaciam, quia non tam abundans gratia ad operandum, & reprimendum somitem in circumcisio dabat, sicut in baptismo. Tertio quantum ad utilitatem, quia non erat eius utilitas ita communis, sicut baptismi, cum haberet determinatum populum, determinatum sexum, & determinatum tempus, quod in baptismo non accidit: ideo adueniente tempore plenitudinis debuit cessare, baptismo substituto: & ita id quod dicitur in foedus a-

ternum, intelligitur quantum ad suum significatum, & quantum ad id, quod ei succedit, quod est baptismus.

13 Dubi. An liceat nunc circumcidi? Resp. S. Tho. 12. q. 103. ar. 4. quod non, quoniam circumcisio, & aliae caerimonie veteris legis sunt quaedam protestationes fidei, in qua consistit interior Dei cultus: sic autem fidem interioriorem potest homo protestari factis sicut & verbis: & in vtraque protestatione si aliquid homo falsum protestatur, peccat mortaliter, quamuis autem sit eadem fides quam habemus de Christo, & quae antiqui patres habuerunt: tamen quia ipsi praecesserunt Christum, nos autem sequimur, eadem fides diuersis verbis significatur a nobis, & ab eis: nam ab eis dicebatur. Ecce virgo concipiet & pariet filium, quae sunt verba futuri temporis. Nos autem idem representamus per verba praeteriti temporis, dicentes, quod virgo concepit & peperit: & similiter caerimonie veteris legis significabant Christum & nasciturum, & passurum: nostra autem sacramenta significant ipsum & natum & passum: sicut igitur peccaret mortaliter, qui nunc suam fidem protestando diceret, Credo in Christum nasciturum, quod antiqui patres veraciter dicebant: ita etiam peccaret mortaliter, si quis nunc circumcisionem, & alias caerimonias veteris legis obseruaret, quas antiqui patres fideliter obseruabant. Et hoc est, quod Augustinus dicit contra Faustum, iam non promittitur nasciturus, passurus, resurrecturus, quod illa sacramenta quodammodo personabant, sed annunciatum quod natus sit, passus sit, & resurrexit, quod haec sacramenta quae ex Christianis aguntur iam personant.

14 Dubi. Cur Christus voluit circumcidi, cum non contraxerit peccatum originale? Resp. Sanctus Tho. tertia parte, quaestione 33. articulo 1. quod propter septem causas Christus voluit circumcidi. Primo, vt ostenderet se habere veram carnem humanam. Secundo, vt approbaret circumcisionem, quam olim Deus instituerat. Tertio, vt comprobaret se esse de genere Abraham, qui circumcisionem mandatum acceperat in signum fidei, quam de ipso habuerat. Quarto, vt Iudaeis excusationem tolleret, ne eum reciperent, si esset incircumcisus. Quinto, vt obediendi virtutem nobis suo commendaret exemplo. Sexto, vt qui in similitudinem carnis

carnis peccati aduenerat remediū quo caro peccati mandari consueuerat non respueret. Septimo, vt legis onus in se sustinens, alios a legis onere liberaret, secundum illud ad Galatas 4. Misit deus filium uam factum sub lege, vt eos qui sub lege erant, redimeret: & licet peccatum originale non contraxerit, tamen circumcidi uoluit, vt nos a iugo legis liberaret, sicut etiā mori uoluit, dum ab ipso peccato esset, vt nos ab aeterna morte liberaret.

15. Dub. Cur uocatum fuit nomen eius Iesus, cum propheta nuntiauerint alia nomina? quare Feria quarta quatuor temporum aduentus, dubio. 26.

6. Dubi. Cur dicit uocatum est, & non impositum est? Resp. q. vt dicit Lira, iam impositum fuerat ante, quando angelus uirgini concipiendum nuntiavit, & a Deo fuerat sic impositum.

17. Dubitatur. Cur distulerunt uocare eum Iesum usque in die octauum? Resp. Lira, q. tunc imponebantur nomina in circumcissione, si fecit nunc imponuntur in baptismo, vt patet de beato Io. Baptista, Luc. 1. c. 8. die uenerunt circumcidere puerum, & uocabant eum nomine patris sui Zachariam. Et quia circumcissio non poterat fieri usque ad octauum diem, vt dictum est dub. 5. ideo non uocauerunt eum ante diem octauum.

18. Dub. Cur nos potius dicimus Christiani ab hoc nomine Christus, quam Iesuani ab hoc nomine Iesus? Respon. q. vt colligitur ex S. Tho. 3. parte. q. 1. 16. ar. 5. & super 1. c. epistolae ad Hebr. hoc nomen Christus dat intelligere utranque naturam, scilicet diuinam & humanam intelligitur uenire diuinitas & humanitas uicta. Sed hoc nomen Iesus solum dat intelligere humanam naturam: & quia Christus idem est, quod uictus, & solum reges, sacerdotes, & prophete uocabantur, & ipse fuit rex, sacerdos, & propheta: Ideo fuit uictus uenire humanam naturam: quia uictio etiam cōpetit Christianis, quoniam sunt reges, & sacerdotes. 1. Pet. 2. c. Vos estis genus electum, regale sacerdotium: & Apoc. p. c. Fecisti nos deo nostro regnum & sacerdotes. Itē habet spiritum sanctum, qui est spiritus prophetiae. Ideo potius dicuntur Christiani a Christo uictio, quam Iesuani a Iesu, qui interpretatur Saluator, quoniam licet possimus uingi sicut Christus, non tamen possumus saluare si-

cut Iesus: & licet nūc in praesenti uita Christiani dicamur per gratiam baptismalem, in qua uigamur, in caelesti tamen uita Iesum dicemus, id est saluati per gratiam. 19. Dubi. Quando primo inceperunt credere in Christū Christiani uocari? Respon. q. vt habetur Actum 11. Primo impositū fuit hoc nomen Antiochie. Cum ante, dicit Chryso. in Homil. uigiliae epiphaniae, uocarentur Nazarei.

ALLEGORICE.

Sanctus Vincen. in sermone hodierno allegoriā ponit, dicens. Quod haec historia significat totam passionem Christi, ex eius circumstantiis. Primo in hoc, quod Ioseph cum die octauus aduenisset, dixit semper uirgini, oportet, quod circumcidatur infans. & respondit, fiat uoluntas Dei. Et tunc Ioseph accessit ad Rabinos, vt uenirent ad effundendū sanguinē per circumcissionem. Figuratur Iudam euntem ad principes sacerdotum, dicentem. Quid uultis mihi dare, & ego eū uobis tradam? Secundo, quando Ioseph uenit cū multitudine Iudaeorū ad circumcidendū puerū, quoniam tunc nos sic erat sicut nunc in baptismo, vt gentes cōgregentur, figurabat turbam magnā quae cum Iuda ueniebat cum gladiis & fustibus. Tertio, quando semper uirgo praesentauit filium Rabinis vt circumcideretur, figurabat quando Christus fuit praesentatus Annae, & Cayphae, Pilato, & Herodi. Quarto, quando impositū fuit nomen Iesus figurabat sententiā contra eū datā irreuocabile, per quā saluū fecit populū suū a peccatis eorū. Quinto, quando eleuauerunt sibi uestes vt circumcideretur, figurabat nudatio noua Christi in passione circa crucē. Sexto, quando Iesus ex dolore circumcissionis clamauit, flendo, figurabat quando Iesus in cruce clamauit uoce magna. Septimo, quādo semper uirgo recipiebat sanguinem circumcissionis in panno lini, figurabat semper uirginē stantē iuxta crucē in passione, recipientē eius sanguinē in uelo. Octauo, quando uictus fuit uingento in loco uulneris circumcissionis, figurabat uictionē sui corporis in sepultura. Nono, quando semper uirgo cum Ioseph posuerunt filium circumcissum in praesepio, figurabat Ioseph ab Ari mathia & Nichodemū ponentes corpus in sepulchro. Decimo, quando semper uirgo stabat

stabat respiciendo puerum stentem in praesepio, figurabat ipsam plangētem post mortem respiciendo corpus in sepulchro.

TROPOLOGICE.

Docemur ex hoc euangelio, vt postquam cōsummati fuerint dies octo, i. octauo die, qui est dies dominicae resurrectionis, qui est post sabbatum, i. postquam resurrexerimus per baptismum, & incorporati fuerimus Christo resurgētes a peccatis, vt sic permaneamus necesse est, etiam si uolumus uocari Iesus, i. saluati, vt circumcidamur adhuc pueri, quoniam nisi quis efficiatur sicut paruulus, non intrabit in regnum celorum: & ita circumcidamur corde, omnia terrena respicientes, & monitis sancti Spiritus acquiescentes, & obtemperantes. Circumcidamur auribus ne audiamus uana, oculis ne uanitatem uideamus, lingua ne loquamur aduersus Deum, & proximum iniquitatem: gustu vt non inebriemur uino, in quo est luxuria, sed vt possimus gustare quae iuuauit dominus: olfactu ne sequamur meretricis spargentes cubilia sua myrrha & cinamomo: manibus, ne dextera nostra repleatur muneribus, sed uiam pacis cognoscere ualeamus: tactu ne inhonesta tangamus, & sic Christum circumcissum imitabimur, & uocabimur saluati, adiuuante angelo nobis ad custodiam deputato.

ANAGOGICE.

Ad cōtemplationem ducimur ex sancti Euangelij historia caelestis patrie, quae non potest possideri nisi octauo die, i. cum consummata fuerint omnes dies uitae nostrae temporales, & tūc anima deposita carnis praepitij, i. onere carnis, & corporis satisfactione pro peccatis peracta, uelut i. puer sine malitia & macula uocatur Iesus, i. saluata, quod sibi promissum fuerat per angelum testamenti Christum Iesum, dicentem, quod gaudium est angelis super peccatoribus penitentiam agentibus, quā ipsorum ruina reparatur, & sedes eorum qui cum lucifero ceciderunt, implebuntur in utero matris nostrae caelestis Hierusalem angelis sociati perpetuo Deū laudabimus dicentes, quoniam uiam bonus est.

IN VIGILIA EPIPHANIAE Domini.

Defuncto Herode. Math. 2. c. Historia huius Euangelij facta fuit anno Christi octauo.

HISTORICE.

Post Herodis obitum Dei omnipotentis angelus Ioseph in somnis allocutus est, vt exurgens, puerum eius cum genitrice acciperet, & vt ad Israel patriam proficere imperauit, cum uita functi essent necē perire perquirentes: qui statim iussa perfecit. Timore uero Archelai in Iudaea post genitoris Herodis obitum regnantis, nequaquam illuc accessit, sed in sopore praemonitus Nazaret Galilaeae urbem ueniens, eam inhabitauit, vt propheta uarietini dicens, quoniam Nazareth uocaretur, compleretur.

Superest dubia resoluerē.

VBI TAT VR. Cum Lu. 1. c. habetur, quod praetatus misit Christum ad Herodem, quō hic dicitur, quod erat defunctus & Respon. Hieron. super Matth. 2. c. dicens. Multi propter ignorantiam historiae labuntur in errorem, purantes eundē esse Herodem, quō in passione dominus irridet, & qui nunc mortuus esse refertur. Ergo Herodes ille, qui cū Pilato postea amicitias fecit, huius Herodis filius est, frater Archelai, quē Tyberius Caesar Lugdunum relegauit, fratrem quē eius Herodem successorem regni fecit.

2. Dub. Cur angelus apparuit in somnis Ioseph, & non manifeste? Require in uigiliae nati. Domini. dub. 20.

3. Dub. Quis angelus sibi apparuit? Respon. q. uerisimiliter credit esse Gabriel, vt patet ex dictis Aug. du. 18. uigiliae natiuitatis dñi.

4. Dub. Quae est terra Israel? Respon. q. terra Israel erat totū regnū Iudaeorum, quod terra olim Cananorū. Et in principio regni totum uocabat regnū Israel, sed post diuisionem regni, quae fuit facta rege Roboam filij Salomonis, vt habetur 3. Reg. 12. Reges, qui processerunt ex Salomone, dicti sunt reges Iudae, & eorū patria dicta est Iudaea. Alij uero reges, i. Hieroboam, & successores sui, dicti sunt reges Israel: & isti obtinebant Samariam, Galilaeam, & alias regiones. Itaq; tota terra Iudaeorum dicitur Israel, & Iacob pater eorum: & etiā aliquando Iudaea dicitur tota terra: aliquando uero Iudaea dicitur solum illa pars, quae erat tribus Iuda, i. Hierusalem, & iacens patria, vt in hoc euangelio, & ita istud nomen Iudaea ali-

aliquando significat totâ patriam Iudæorum. Aliquando vero solum illam regionem, quæ erat regnum Iuda.

5 Dub. Cur dñs in plurali, defuncti sunt, cū solum Herodes quereret mortem Iesu? Respon. Hier. super Mattheum, q̄ ex hoc loco intelligimus non solum Herodem, sed etiã sacerdotes & scribas eo tempore necem domini fuisse meditato. Et Chryl. super Mattheum dicit, q̄ hoc ideo dicitur, quia consilio eorum factum est, vt Herodes quereretur puerum, & interficeret, quoniam turbatus est Herodes, & omnis Hierosolyma cum eo, vt habetur Matth. 2. c. Vel secundum S. Tho. 1. 2. q. 82. ar. 2. post Remigium sonatur numerus pluralis pro singulari, per figuram Antiphrasim.

6 Dub. Cur Angelus non determinatê dixit de aliqua parte regni, sed generaliter in terram Israel? Resp. Lyra post glo. dicens, q̄ ideo nullam determinatam ciuitatem angelus nominauit, vt ex reſpensione angeli instruente eum de loco, Ioseph ex frequentiori locutione cum angelo magis consoleretur.

7 Dub. Quid dubitabat ire in Iudæam, cū vt habetur Luc. 2. Parentes Iesu per omnes annos irent in Hierusalem? Resp. Aug. de consensu euangelistarum, q̄ hoc dissoluere non est difficile. Fieri, n. poterat vt per diem festum intertam ingentem turbam latenter ascenderet mox reuersuri: cū tamen alijs dieb. habitare metuerent, vt nec solemnitate prætermiſſa, essent irreligiosi, nec in continua mansione perspicui. Iste quoq; intellectus patet, vt quod Lucas dicit eos per omnes annos ascendere solitos in Hierusalem, tunc accipiamus factū, cū iam non metueretur Archelaus, qui secundum historiã Ioseph, solū nouè annis regnauit.

8 Dub. Cur non timuit ire in Galileam, in qua regnabat Herodes frater Archelai, vel et ipse Archelaus, qui successit in toto regno patris? Resp. s. m. gl. q̄ potuit melius latere cum puero in Nazareth, q̄ in Hierusalem, vbi erat caput regni Archelai.

9 Dub. Per quos prophetas dictum est, q̄ Nazareus vocabitur? Resp. Hier. super Mattheum, dicens. si fixum de scripturis posuisset exemplum, nunquam diceret q̄ dictum est p̄ prophetas, sed simpliciter quod dictum est per prophetam: nunc autem pluraliter prophetas vocans, ostendit se non

verba de prophetia sumpsisse. Nazareus interpretatur sanctus: sanctum autem dominum futurum omnis scriptura commemorat. Possimus etiam aliter dicere, q̄ et eisdem verbis iuxta Hebraicam veritatem in Esai scriptum sit. Exiit virga de radice Iesse, & Nazareus de radice eius cõsurgit. Et Chryso in homi. dicit aut forte legerunt & aliquos prophetas ita dicentes, qui non sunt nobis canonizati, sicut Natham & Esdran. Et quoniam hoc prophetarum erat, manifestans Philippus dicens ad Nathanael, quem scripsit Moyses in lege, inuenimus Iesum a Nazareth.

10 Dub. Cum Christus natus sit in Bethleem, & non in Nazareth, cur non vocatus fuit Bethleemita, & non Nazareus? Res. S. Th. 3. par. q. 35. ar. 7. allegando Gregorium in homil. dicens, q̄ per humanitatē quam assumpserat, quasi in alieno nascebatur, nõ secundum potestatem, sed secundum naturam: nec voluit florere secundum carnis originem, sed secundum virtuosam conuersationem. Et ideo voluit in Nazareth, quod interpretatur flos, educari & nutrirī, & sic Nazareus vocari & nõ Bethleemita. Et potius conuenit sibi Nazareus, quã Bethleemita. primo, quia factus fuit. Dan. 9. c. Itã etiam quia floridus, vt dictū est supra Esai. 11. Egredietur virga, i. semper Virgo de radice Iesse, & flos, i. Christus, de radice eius ascendet. Item quia conceptus fuit in Nazareth. Item quia ibi nutritus fuit. Itã quia parentes eius, s. pater putatiuus Ioseph, & mater vera, s. semper Virgo habebant domicilium in Nazareth. Vnde Lucã 2. c. dicitur. Postquam pepererunt omnia secundum legem domini, reuersi sunt in ciuitatem suam Nazareth.

ALLEGORICE.

Vt voluit Hilarius & Rabanus, Historia huius euangelij significat pdicationē apostolorū & aliorum discipulorum per totū mundum. Nam Ioseph apostolorum tenet speciem, quia quemadmodū Ioseph Christum circumfert, ita apostoli defuncto Herode, i. populo eius in passione dñi deperdito, admonentur in somnijs, i. in quiete mentis, vt Iudæis prædicent Christū, quoniam Christus missus fuerat ad oues quæ perierunt domus Israel, sed manente hæreditariã infidelitatis dominatu metuūt, & vt Actū 14. c. dicit, Pau. & Barnabas dixerunt vobis primum

IN EPIPHANIA Domini.

Cum nauis esset Iesus in Bethleem Iudæ. Matt. 2. Histor. huius Euang. facta fuit anno Christi 1. die 6. Ianuarij, in die Veneris.

HISTORICE.

Iesu in Bethleem Iudæ nato Herode regnante, Magi Hierosolymam ex oriente aduenierunt, inquirentes vbi nam Iudæorum rex foret natus: cuius ipsi sydus splendidissimū eorum viderant in regione, & vt eum adorarent proficiscebantur: his nouis turbatus Rex, omnisque Hierosolymorum populus. Sacerdotum princeps & populi scribas celestius Herodes iubet euocari: eisq; imperat, vt in quo Christus nasciturus sit, locum demonstrent: qui cū in Bethleem Iudæ, teste prophetia, oriturum affirmassent, agnouissentq; clanculo a Magis diligenter edoctus tēpus visi syderis, monuit Bethleem vt pergerent, diligentiusq; nouiter in lucem editum puerum perquirerent, protinusq; eo in uento ad sui deducerent noticiam, vt parieum adoratione profeceret. Talib. a rege mandatis acceptis cum abissent, stellam ipsum ducē dum offendifsent, maximo affecti fuerunt gaudio, quæ eis & ducatū præbuit, & locum nati regis demonstrauit. Dum vero introgressi puerum tāto itinere perquisitum, cum Maria semper Virgine, eius genitrice prospicientes, suppliciter proni adorauerunt, & ex his quos detulerant thesauris, Aurum, Thus, atq; Myrrham promunerib. obtulerunt, & oraculo in somniis vt Herodem deuitarent accepto, altero ab eorum tramite regressi sunt in regionem.

Gradatim occurrentia dubia dilucidabo.

VBITATVR. Cur Euang. in principio historię ponit nomē pueri, locum, & rps nati uitatis? Res. Remigius, q̄ hæc tria ponunt ad confirmationē rei narratę.

2 Dub. Cur potius natus est in Bethleem, quã alibi? require in media nocte nati. Domini, dub. 14.

3 Dub. Cur Euangelista addidit Iudæ, & an debeat scribi per vnum, vel duo e? Resp.

E Hie-

primum oportebat loqui verbum Dei, sed qm̄ repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternę vitæ, ecce cõuertimur ad Gêtes, & ita ad Gêtes prædicando Apostoli ferunt Xpm̄. Qd̄ Ioseph non vult in Iudæã ire, vbi regnabat Archelaus, sed māsit in Nazareth, significat q̄ in nouissimo tpe plurimi Iudæorū ad prædicationē Enoch & Helię cõuertētur. Cæteri ad instinctū antichristi pugnabunt: pars igitur Iudę in qua regnabat Archelaus antichristi sequaces ostēdit. Nazareth aut Galilææ, quo transferi Xps, partē eiusdē gentis, quæ fidē est susceptura designat. Vnde Galilæa transmigratio, Nazareth flos virtutū interpretat, q̄ a eccl̄a quoad ardentius a terrenis ad cęlestia trãsmigrat, eo magis virtutū flore, & germine abudat.

TROPOLOGICE.

Instruimur ex hoc Euangelio, vt si tpe persecutionū fugimus, iuxta Saluatoris doctrinã ex vna ciuitate in aliam, q̄ cessante persecutione, & sublatis persecutionibus, reuertamur in patriam nostrã, maxime cū possimus proximo subuenire, & non vadamus in Iudæam, vt simus obstinati, quia super obstinatos regnat Archelaus, i. diabolus: sed habitemus in Nazareth, i. taliter flores bonorum operū producamus, vt simus Christo bonus odor, & sic proximum edificemus, vt simul postmodum in Nazareth cęlesti florere possimus. Instruimur etiam vt semper, vel in quiete, vel in persecutionibus & tribulationibus Christum in corde nostro feramus, quia sic associabimur semper Virgini Mariæ, quæ interpretatur illuminatrix, quia erimus in tenebris persecutionam illuminati, & cū Ioseph de virtute augebimur in virtutem, qm̄ ipsa virtus in inhrmitatibus tribulationum perficitur.

ANAGOGICE.

Trahimur ex historia ista ad supernorū contemplationem, vt defuncto corpore nostro, quod bellū continuum gerit aduersus animã, mereamur deferri per sanctum angelum in terrã Israel, cęlestem, s. patriam, in qua intuebimur puerum & matrē eius: nec erit illa gloria Archelai, i. eorū, qui non querunt aliã gloriam, q̄ mundanã, sed erit in Galilæa p̄ trãsmigrationē, & in Nazareth florentissima, qm̄ ibi sancti floreant sicut liliū, & sicut odor balsami erūt ante Deū, qui nos vocat ad ipsam gloriã, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Herony. super Mat. & Glof. q̄ in hoc loco debet scribi Iudæ per vnum e, & non per duo, quoniam iudæ hic ponit ad differentiam alterius Bethleem, quæ est terra Zabulon, & ita terra Iudæ & terra Zabulon sunt distinctæ: quia alia est terra, quam inhabitabat trib. Iudæ: & alia quam inhabitabat trib. Zabulon, quæ tamen ambæ sunt in Iudæa: quoniam Iudæa complectitur totam terram, quam inhabitabant Iudæi: & si dixisset Iudæ per duo e, videret dici ad differentiam alterius Bethleem, quæ esset extra terram Iudæorum, sed nulla est in terris Gentium, quæ vocetur Bethleem.

4 Dub. Cur euangelista facit mentionem de Herode, q̄ erat alienigena? Resp. Chryf. super Mat. q̄ ideo vt impletam demonstraret prophetiam, Gen. 19. c. quæ dicit. Non auferetur sceptrum de Iuda, nec dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est.

5 Dub. Quis fuit iste Herodes, & an fuerit ille, de quo legitur Luc. 14. in passione dñi require in vigilia Epiphaniæ, dub. 1.

6 Dub. Quo Herodes erat alienigena? Rñ. Ambr. super Luc. dicens, fertur q̄ Idumæi latrones ingressi Ascalonam Antipatrem inter alios adduxerunt captiuum. Is igitur huius mysterijs, iudæorum Hyrcano Iudæe regi amicitia copulatur, quem pro se ad Pompeium Hyrcanus direxit, & quia legationis fructu portus est per eū gratiam, partem regni adæstauit. Occiso autem Antipatre, filius eius Herodes sub Antonio Senatusconsulto Iudæis regnare præceptus est, in quo claret Herodem nulla affinitate generis Iudæorum regnum quæsisse.

7 Dub. Cur dicitur regis? Resp. Chryf. in hom. q̄ dicitur Herodis regis dignitate ad dens, quia & alius fuit Herodes, qui Ioannem interfecit. Et vt ex historijs colligitur, & maxime a Iosepho, tres fuerunt Herodes. Primus fuit Herodes Ascalonita filius Antipatris, qui primus regnavit in Iudæa post Hyrcanum, & obrinuit regnū Iudæorum dolo, vt dictum est dub. præced. Et iste est de quo hic loquitur Euang. sub quo natus est Christus, & qui interfecit Innocentes: alius fuit Herodes Antipas, qui fuit filius istius, sub quo, vt habetur Luc. 23. passus est dominus, qui etiam fecit decapitare Ioannem Baptistam, vt habetur Mar. 14. Ille diiudicatus Cæsare Imperatore successit patri in Galilæa, & frater eius Arche

laus in Iudæa. Tertius fuit Herodes qui dictus est Agrippa, nepos primi Herodis, a quo Iacobus frater domini occisus est gladio, vt habetur Act. 12. Vnde versus.

Ascalonita necat pueros, Anipsa Ioannem; Agrippa Iacobum, clausus in carcere Petri.
Dicitur ergo regis, ad differentiam alterius Herodis, qui non fuit rex.

8 Dub. Quo isti Magi, s. malefici audebant venire ad adorandum Christum? Resp. Rabanus super Mat. q̄ Magi sunt, qui de singulari re b. philosophantur, sed sermo communis Magos per malefici accipit, qui aliter tamen habentur apud gentem suā, eo q̄ sint philosophi Caldæorum, & ad huius artis scientiam Reges quoq; ac principes eiusdem gentis omnia sapiunt, & ipsi primam ortū Domini intellexerunt. Et vt dicit Iacobus de Vorag. Magus per se dicitur, hebraice scriba, graece philosophus, & latine sapiens siue magister dicitur.

9 Dub. Quot fuerunt isti Magi? Resp. q̄ licet euangelium de hoc nō faciat mentionem: vna glo. tamen dicit, q̄ licet dicantur tria munera obtulisse, non ideo non plures quam tres fuisse probantur. Alia vero Glo. dicit tres Magi vt itinere adorare veniebant. Et ita est dicendū, q̄ fuerunt tres, & ita tenent cōiter doctores, & cū sepulti essent in ecclesia S. Eustorgij ordinis prædicatorum Mediolani, Federicus Mediolanum deuastando ipsorum tria corpora in Coloniā deportauit, vbi & nunc requiescunt.

10 Dub. An isti tres Magi fuerit de magno genere? Resp. Glo. q̄ fuerunt reges, qui venerunt cum magno comitatu.

11 Dub. Quorum regnorum reges fuerunt? Resp. Lyra q̄ aliqui exponunt eos fuisse reges Tharsis & insulæ, & Arabum, & Sabbae prout dicit Ps. 71. Remig. nñ. super Mat. dicit, q̄ varia est opinio de hoc, qm̄ aliqui dicunt eos fuisse Caldeos. Caldei. n. stellā pro Deo colebant: Et ideo dixerunt, q̄ nuncupatiuis eorū Deus ostendit eis verū Deum natum. Alij dicunt eos Persas fuisse: nōnulli dicunt, vt et refert S. Thom. 3. par. q. 36. ar. 3. de victimis terræ finib. fuisse. Alij vero dicunt, q̄ magis credendum est, vt dicit Lyra, q̄ fuerunt nepotes Balaam pp prophetiam eius, Nume. 24. Orietur stella ex Iacob &c. Et vt dicit Magister hist. scho. venerunt de finib. Persarum & Caldæorū, vbi est fluuius Sabbaa, a quo Sabæa regio dicitur.

Dub.

12 Dub. Quo nomine vocabantur dicti Magi? Resp. Magister hist. scho. & Iac. de Vorag. q̄ in Hebræo eorum nomina sunt Appelius, Amelius, & Damascus: in Græco Galaath, Malgalath, & Saratim: & in latino Gaspar, Balthasar, Melchior.

13 Dub. Quia cum ecce, sit aduerbium demonstrandi, & ipsi tertio decimo die venerunt post natum Christum, quo demonstratur per ecce? Resp. Glo. q̄ visa stella, statim se ad iter præpararunt, & semper itinerantes tertio decimo die applicuerunt.

14 Dub. Quia non videtur, q̄ in 13. diebus potuerunt venire ab oriente? Resp. Glo. q̄ non est mirandum eos in 13. diebus venisse in Bethleem, cum equos arabicos, & dromedarios haberent, qui, sicut veloces ad iter, qui secundum Hiero. tantum currunt vno die quantum equus in tribus. Vel, vt dicit Remigius, puer qui tūc natus est, in tam breui spatio temporis de vltimis finib. terræ ad se perducere potuit, & etiam si fuerunt successores Balaam, regio eorum non longe distat a terra promissionis: idcirco in tam breui spatio tēporis venire potuerunt: & tunc dicitur venisse ab oriente, quia ab illa regione venerunt, quæ in orientali parte Iudæis posita est.

15 Dub. Cur stella nō conduxit eos in Bethleem, vbi Christus natus erat? Resp. S. Tho. 3. par. 36. ar. 8. q̄ sicut Aug. dicit in sermone epiphaniæ, Stella quæ Magos perduxit vbi erat cum matre semper Virgine Deus infans, poterat eos ad ipsam perducere ciuitatem Bethleem, in qua natus est Christus. Sed tamen subtraxit se, donec de ciuitate in qua Christus nasceretur, etiam Iudæi testimonio perhiberent: vt sic geminato testimonio confirmati, sicut Leo Papa dicit, attentiori fide expectarent, quem & stellæ claritas & prophetiæ manifestabat auctoritas, ita ipsi annunciabant Iudæis Christi natiuitatem, & interrogabant locum: credunt & quærent tãquam significantes eos, qui ambulant per fidem, & desiderant per spem, vt August. dicit in sermone epiphaniæ. Iudæi autem indicantes eis locum natiuitatis Christi, similes facti sunt fabris archæ Noe, qui alijs vbi euaderent præstiterunt, & ipsi diluuiio perierunt audierunt & abierunt inquisitores dixerunt & remanserunt doctores, similes lapidibus miliarijs, qui viam ostendunt, nec ambulant. Diuino

autem nutu factū est, vt aspectu stellæ subtraheretur Magi humano sensu in Hierusalem venerint, quæretes in ciuitate regia regem natum, vt in Hierusalem primo Christi natiuitas publicè annunciaret, secundum illud Esa. 2. c. De Syon exibit lex, & verbum domini de Hierusalem: & vt etiam studio Magorum de longe venientium, damnaretur Iudæorum pigritia prope existentium.

16 Dub. Cur Magi ante nunquam venerunt adorare alios reges Iudæorum? Resp. Aug. in sermone Epiphaniæ, dicens. Cum autem multi nati atque defuncti essent reges Iudæorum, nunquā quēquē eorum Magi adorandum quæserunt, quia nec quēquam eorum de cælo loquentem didicerunt. Neque enim huius ætas erat saltem cui adlatio humana seruiret, nō de membris purpura, nō in capite diadema fulgebat, nō pompa famulantium, non terror exercitus, non gratiosa fama pliorū hos ad eū viros ex remotis terris cum tanto voto supplicationis attraxerunt: iacebat in præsepio puer ortu recens, exiguus corpore, contemptibilis paupertate, sed magnū aliquid latebat in paruo, q̄ illi homines primitiæ Gentium non terra portante, sed cælo narrante didicerant.

17 Dub. Cur Magi nō timuerunt viuente rege Iudæorū alium annunciare regem natū? Resp. Chryf. super Matthæū, q̄ Magi dum considerabant regem futurū, nō timebant regem præsentem: adhuc nō viderant Christum, & iam parati erant pro eo mori. Et vt dicit S. Tho. 3. par. q. 36. ar. 8. credendum est Magos a Spiritu sancto inspiratos, sapienter Christum quæsisse, & eidem reuerentiam fecisse, & sic eum natum annunciasse.

18 Dub. An Christus natus sit sub dominio stellæ? Resp. Aug. contra Faustum, dicens. Si autē sub fato stellarum nullius hominis genesi ponimus, liberum arbitrium voluntatis ab omnij necessitatis vinculo vindicemus, quanto minus illius temporale generationem sub astrorū conditione credimus factam, qui est vniuersorum æternus creator & dominus? Itaq; illa stella, quam viderunt Magi Christo secundum carnem nato non ad decretum dominabatur, sed ad testimonium famulabat. Non ideo Christus natus est, quia illa extitit, sed illa extitit quia Christus natus est: ipse quippe illi, nō illa huic nascendi attulit causam.

19 Dub. Cur hæc stella eius dicit, nunquid

- alia stellæ non sunt eius? Resp. Gl. quod dicitur eius, i. propria eius, quia ipse hanc creauit ad sui ostensionem. Itaque omnes stellæ sunt eius, quia ab ipso creata. Sed hæc propria est eius, quia ipsum ostendit & demonstrat. Et Maximus in sermone epiphaniæ dicit, bene eius, quia specialiter eius annunciabat aduentum: & certè quidem stellæ factæ sunt, vt mundi huius operæ cursusq; distinguerent: hæc autem prodire iussa est, vt ipsum mundi dominum, & regni cœlestis adesse tempus ostenderet.
- 20 Dubi. An hæc stella visa fuerit à Magis in oriente, vel potius ipsis existentibus in oriente viderint eam in partibus Israel? Resp. q̄ quamuis Gl. hoc relinquat sub dubio, tamen S. Tho. 3. par. q. 36. ar. 7. dicit, q̄ verbum Magorum dicentium, Vidimus stellam eius in oriente, non est sic intelligendū, quasi ipsis in oriente positis, stella apparuit existens in terra Iuda, sed quia viderunt eam in oriente existentem; & præcessit eos vsque in Iudæam.
- 21 Dubi. An hæc stella fuerit creata in principio mundi? Resp. Chryso. super Matthæū, q̄ non fuit vna cœlestium stellarum, sed fuit de nouo creata: primo quia nulla alia stella mouetur motu recto, sed circulari ad motum cœli. Hęc autem recto motu, & lineali mouebatur ducendo Magos. Secundo, quia alię non lucent nisi nocte. Hęc autē etiam in meridie lucebat. Tertio, quia hæc quādoque apparebat & q̄sq; occultabatur, vt patet quando Magi intrarunt Hierosolimā. Quarto, quia nō habebat motū continuū sicut aliæ, sed cū oporteret ire Magos ibat, cum oportebat stare stabat, & multis aliis rationibus, vnde S. Tho. 3. par. q. 36. ar. 7. dicit, q̄ probabilis videtur, q̄ tuerit de nouo creata, nō in cœlo, sed in aere vicino terræ, q̄ secundū diuinā volūtātē mouebat.
- 22 Dubi. A quibus audierunt Magi, q̄ stella illa Christum demonstrabat? Resp. Leo Papa in sermone epiphaniæ, dicens Præter illam stellæ speciem, quæ corporeum in eicitauit obtutum fulgentior veritatis radius eorum corda perdocuit. Aug. autem in sermone epiphaniæ dicit, q̄ hoc profecto scierunt ab angelis aliqua monitione reuelationis: & in libro de quæstionibus noui & uete. testamenti dicit, vel Iudæorum natum regem intellexerunt.
- 23 Dubi. Cur angelus nō apparuit ipsis Ma-

- gis, sicut apparuit pastoribus ad annunciam dum Christi natiuitatem? Respon. Greg. in Homi. dicens, eisdem autem gētib; Christum cū perfectæ esset ætatis apostoli prædicant, eumque per uulm & necdum per humani oris officium loquentē, stella Gen. tibus denunciat, quia nimirum rationis ordo posebat, vt loquentem iam dominū loquentes nobis prædicatores, & necdum loquentem elementa muta prædicarent.
- 24 Dubi. Quo tempore stella apparuit Magis? Resp. S. Tho. 3. parte. q. 36. art. 6. quod de hoc est duplex opinio: nam Chryso. sup. Matthæum, & Aug. in sermone epiphanię dicunt, q̄ stella apparuit Magis per biēniū ante Christi natiuitatem, & tunc præmeditantes, & se ad iter preparantes ab remotissimis partibus orientis, peruenerunt ad Christum tertio decimo die à sua natiuitate: vnde & Herodes statim post recessum Magorū, videns se ab eis illum, mādauit occidi pueros à bimatu & infra, dubitans ne tunc Christus natus esset, quando apparuit stella, secundū q̄ à Magis audierat. Alii vero, vt Fulgentius, & et refert Gl. stellā apparuisse primo cū Christus natus est, & statim Magi visa stella iter arripentes, longissimū iter in tredecim diebus peregerunt, partim quidē adiuti diuina virtute, partim autē dromedariorum velocitate, & hoc dico si uenerunt ex extremis partibus orientis. Quidam tamen dicunt eos uenisse de regione propinqua, vnde fuerat Balaā, cuius doctrinę successores fuerunt. Dicuntur autem ab oriente uenisse, vt dictū est dub. 14. Quia terra illa est ad orientale partem terræ Iudæorū, & secundū hoc Herodes nō statim recedētib; Magis, sed post biēniū pueros interfecit. Vel quia dicitur iterum accusatus Romā iussisse, vel aliquo modo periculatorū terroribus agitatus, à cura interficiendi pueros destituisse. Vel q̄ potuit credere Magos fallacis stellæ uisione deceptos, postquā non inuenērūt quē natū putauerunt, erubuisse ad se redire, vt Aug. dicit in lib. de cōsensu euangelist. Ideo autē non solos bimos pueros interfecit, sed infra, quia vt Aug. dicit in quodā sermone Innocētiū, timebat ne puer, cui sydera famulabātur, speciem suam paulo super ætatem vel infra transformaret.
- 25 Dubi. An Magi existentes in Hierosolē, viderent stellam? Respon. Chryso. super

- super Matthæum, quod non viderunt eam, quoniam cum stella deduxisset Magos prope Hierusalem, abscondita est ab eis.
- 26 Dubi. Cur sic stella abscondita est ab eis? Resp. Chryso. vbi supra, q̄ vt Magi relictī a stella, cogerentur in Hierusalem interrogare de Christo simul, & manifestare propter duo. Primo, ad confusionem Iudæorum, quia Gentiles stellæ tantummodo uisionē confirmati, Christum per alias provincias requirebant, & Iudæi ab infantia prophetias legentes de Christo, & in suis finibus natum, non susceperunt. Demum vt interrogati sacerdotēs vnde nascitur Christus ad præiudicium suum, responderent, de Bethleem, quia qui Herodē docuerant de Christo, ipsi ignorabant de illo. Et ideo post interrogationem & respōsionem habitam, subditur: Et ecce stella quam viderāt.
- 27 Dubi. Cur Herodes auditis Magis turbatus est? Respon. Chryso. super Matthæum. Quod ideo quia audiens regem natum Iudæis ex genere Iudaico, cum esset ipse genere Idumęus, ne regno reuoluto iterum ad Iudæos, ipse a Iudæis expelleretur, & semē eius post ipsum præscinderetur à regno. Semper enim grandis potestas maiori timori subiecta est.
- 28 Dubi. Videtur, quod non omnis Hierosolyma turbata sit, quia non sanctus Symeon, qui Christum expectabat? Resp. Lira, quod hic accipitur pars toto, quia omnis Hierosolyma accipitur hic pro illa parte, quæ fauebat Herodi. Sicut communiter dicitur, quando maiores ciuitatis aliquid faciunt, quod tota ciuitas facit, sicut in proposito illi, qui erant ibi maiores & in regalibus officijs assistentes Herodi, cum ipso turbati sunt. Et sunt hic duæ figuræ, scilicet sine doche, & methonomia, quia continens Hierosolyma ponitur pro contentis hominibus.
- 29 Dubi. Cur pars Hierosolymorum turbata est? Resp. S. Tho. 3. par. q. 36. art. 2. q̄ autem Iudæi turbantur, qui tamē magis gaudere debuerant: aut hoc est, quia vt Christo dicit, in aduentu iusti non poterant gaudere iniqui: aut volētes fauere Herodi quem pertimebant. Populus enim plus iusto fauer illis quos crudelēs sustinent.
- 30 Dubi. Cur Herodes conuocauit principes sacerdotum, & scribas populi, vt sciret locum natiuitatis Christi? Resp. Lira, q̄ quia

- volebat Christum perdere, ideo voluit de loco natiuitatis eius diligenter inquirere ab illis, qui scripturas prophetarum prædictas nouerant de Christo: Et genealogias descendentes à Dauid sciebant.
- 31 Dubi. Qui sunt scribæ? Resp. Remigius super Matthæum, quod scribæ dicti sunt non tantum ab officio scribendi, sed potius ab interpretatione scripturarum. Erant enim legis doctores.
- 32 Dubi. Cur Herodes quæsiuit vbi Christus nasceret, & non vbi natus esset? Resp. Remigius super Matthæū, q̄ hoc callidē fecit, ut posset agnoscere si de rege nato lætarent.
- 33 Dubi. Cum Magi quærerent regē Iudæorum, cur Herodes non de rege, sed de Christo quærit, vbi nascatur? Resp. Remigius super Marth. quod Christus græcè, idem est quod vnctus latinè, & quia nouerat reges Iudæorum inungi, ideo vocat eum Christum, id est regem vnctum.
- 34 Dubi. Quis fuit propheta de quo hic fit mentio? Resp. quod fuit Michęas 5. c. sup. prophetię.
- 35 Dubi. Cur non responderunt regi per verba formalia dictę prophetię? Respon. Lira, quod Matthęus, quia debebat scribere respōsionem Iudæorum Herodi factam, ideo vt supra scripsit, Herodes autem erat alienigena, & ignorabat scripturas prophetarū. Et ideo scribæ sibi respondentes aliqua verba in auctoritate prophetię mutauerunt, vt planius regi loquerentur: tamen eandem sententiam tennerunt, vt patet discurrenti per singula. Et primo quidem dixerunt, Tu Bethleem terra Iuda, & non efrata, cuius ratio fuit, quia ista ciuitas antiquitus vocata est Efrata ab vxore Caleph, sed postea est ibi facta fames magna tempore Elimelech & Noemi vxoris suæ, propter famem iuerunt ad peregrinandū in terram Moab, vt habetur Ruth. 1. cap. Transiente autem fame, facta est maxima abundantia in eadem ciuitate. Et tūc vocata est Bethleem, id est domus panis, propter superabundantię euentum. Herodes autem ignorabat historiam. Et ideo non dixerunt, tu Bethleem efrata, q̄ nesciisset quid esset dictū, sed dixerunt, tu Bethleem terra Iuda, i. quę sita est in terra Iuda, ad differentiam illius quę in terra Zabulon: sicut prædictum est dub. 3. Similiter q̄ legitur in auctoritate, par uulues in millibus Iuda, mu-

tauerunt dicentes, nequaquam minima es in principibus Iudæ. Licet enim videatur contrarietas in verbis, tamen est eadē sententia, quia cum dicitur, paruulus est &c. Hoc est dictum, tu Bethleē paruulus es vicus in situ & ambitu minorū, respectu mirabiliū ad te pertinētium, & rōne Christi ex te nascituri, & ita puitas sonat idignitatē sicut si diceretur. Paruulus est parua ciuitas in situ respectu multitudinis ad eam pertinentis. Scribæ autem Iudæorum respondentes Herodi, hāc dignitatē planius expresse runt, dicentes, nequaquam minima es: quod aut sequitur in prophetia, hic & ibi, satis cōcordant, & ista prophetia non potest exponi nisi de Christo. Vnde in eadem, vbi dicitur, Ex te egredietur qui sit dominator &c. Translatio Chaldaica habet, ex te egredietur Messias: vnde Chryso. super Matthæum increpat Iudæos, q̄ non totam prophetiam protulerūt Herodi, dicēs, se adhuc ipsam prophetiā præcidentes interficiendorum paruulorum facti sunt causa: sic enim scriptum erat, & egressus eius ab initio à diebus æternitatis. In ergo integram prophetiam protulissent, considerans Herodes quia venerat rex æternus cuius dies à diebus seculi erāt, in tantū furorē nō exarsisset.

36 Dubitatur. Cur propheta non dixit rex, vel filius Dei, sed dux? Resp. Chryso. in homil. dicens. Nō autē dixit, rex te exierit filius Dei, sed dux, qui pascet populū meū Israel. Oportebat enim in principio descendere vt non scandalizarentur, & q̄ ad salutē hominum pertinebat prædicare, vt magis inducerentur.

37 Dubi. Quia Christus non rexit populū Israel, quia nō omnes crediderunt ei? Resp. Chryso. in homil. dicēs, Israel enim hic dicit, eos, qui crediderunt ex Iudæis. Si autem non omnes Christus rexit, eorum est accusatio, & hic est figura sinecdoche.

38 Dubi. Cur prophetia nullam mentionē fecit de Gentibus, quæ tamen ab ipso recte sunt, mediantibus apostolis? Resp. Chryso. in homil. quōd de Gentibus interim tacuit, ne scandalizaret Iudæos.

39 Dubi. Cur Magi quærent à Iudæis vbi Xps nasceret. cū stella eos pduxisset? Resp. Chryso. in homil. dicēs. Vide autem admirabilem dispensationem, Iudæi enim & Magi seinuicē docent. Iudæi a Magis audiunt, quōd Christum in orientis regione

stella prædicabat, & Magi à Iudæis, quōd prophetæ antiquitas eum nunciauerunt, vt geminato testimonio confirmati, ardentiore fide expectent, quem & stella claritas, & prophetiæ manifestabat auctoritas.

40 Dubi. Cur Herodes clā vocauit Magos? Resp. Chryso. super Matthæum, & Lyra, dicentes, occulte autem vocauit eos, vt non viderent Iudæi, quos habebat suspectos, ne forte quasi regem suæ gentis amantes, proderent consiliū eius.

41 Dubi. Cur ita diligenter perquisiuit? Resp. Remigius super Matthæum. quōd eo quia callidus erat, & timebat vt non reuerterentur ad eum, vt tunc sciret quid ageret de puero occidendo.

42 Dubi. An alia stella tunc apparuerit præter illam, quæ Magis apparuit? Responderet Iacobus de Voragine in sermone de Epiphania, quōd in Christi natiuitate quædam stella apparuit in aere sicut ista, de qua dicitur hic, quæ nec erat in firmamento cum fixis, nec in æthere cum planetis, sed in aere proxima terræ, vt dictum est dubio 21. Quædam apparuit in monte, quia secundum narrationē Chryso. in Magis in monte existentibus, quædam stella in forma pueri ad eos descendit: Quædam apparuit in circulo aureo secundum narrationē Innocentij: Quædam apparuit in celo, quia sicut refert Albumazar: Quædam puella in celo apparuit, quæ puerum in vlnis tenebat, & senex iuxta eam erat, qui eam non tangebatur, quem puerum Christiani, vt idē ait, dominum suum esse dicunt.

43 Dubi. Cur eos iubet diligenter in terrore de puero, cum hoc factū essent absque precepto? Responderet Chryso. super Matthæum, quōd vt eos induceret ad sibi renuntiandum, deuotionem promittebat, vt patet, quia simulauit se velle eum adorare, per figuram anaphrasim, quoniam volebat ei occidere, vt etiam dicit Gregorius in homil.

44 Dubi. Cur solum Herodes vocat eum, puerum, & nō regem, vt Magi? Resp. Chryso. in homil. quia neque principatus nomine eum vocari sustinebat.

45 Dubi. Quid actum post fuit de illa stella? Resp. August. in sermone. Epiphaniæ, dicens. Et vt Christo stella plenum redderet obsequium, reperauit gradū, donec Magos perduceret ad puerum: Obsequiū præbuit,

non

non imperium, adduxit supplices, ostendit amplissimo lumine, & tecta nati consedit, sicq; discessit. Et Glo. dicit, sic hæc stella dominicæ natiuitatis nuncia nunquam prius apparuit, sed eam tunc puer ille creauit, & Magis præuiam deputauit, quæ mox peractō obsequio, desinit, & in præiacentem materiam redacta est, vt communiter teneatur, & etiam hoc vult Magister hist. sc̄ho.

46 Dub. Vt quid stella stabat supra, vbi erat puer? Respon. August. super Mat. dicens. Stetit supra caput pueri, quasi dicens: hic est, vt quia loquendo monstrare non poterat, stando demonstraret. Et Maximus in sermone Epiphaniæ dicit. Nunquid non dicere videbatur, hic est puer, quem natum testabatur cælo: hic est rex ille magnus, qui venit cælesti imperio regnum sociare terrenum.

47 Dub. Cum dixerit Euangelista, gauisi sunt, cur addidit gaudio magno, quia nemo gaudet sine gaudio? Resp. Gl. q̄ gaudio gaudet, qui propter Deum gaudet, qui est verum gaudium.

48 Dub. Cur dicit magno? Respon. Gl. quia de magno gaudebat. Et Chryso. in sermone super Matth. ait, quōd per ministerium stellæ intelligebant, quoniam dignitas tunc nati regis excedebat mensuram omnium mundalium regum.

49 Dub. Cur dicit valde? Respon. Remigius super Matth. quōd quia uoluit ostendere, quōd magis gaudent homines de rebus perditis, supple recuperatis, quam semper possessis.

50 Dub. An in domo viderint Ioseph, quia solum dicitur, cum semper virgine Maria matre eius? Respon. Rabanus super Matth. dicens. Diuino autem nutu actum est, q̄ aberat Ioseph, ne aliqua malæ suspicionis occasio daretur Gentibus, ne forte, vt dicit Sanctus Vincentius in sermone, putaretur pater pueri.

51 Dub. Quid agebat semper Virgo cum Magi intrarunt domum, & quid egerunt Magi, & quæ verba habuerunt adinuicem? Respon. Sanctus Vincentius in sermone. 1. Epiphaniæ, quōd vt dicunt Sancti doctores, adhuc semper Virgo erat in illo porticu, vbi pepererat. Cogitate quando semper Virgo sensit venire illam militiam, quōd timuit, & abscondit puerum in præsepio, & ipsa orabat, & totum cor continebat. Re-

ges autem mirabatur, cum non viderent ibi palatium, nec magnam domum, & aspiciabant se mutuo dicentes. Quid est hoc quōd stella non mouetur? dicit Maximus in sermone, quōd stella emittebat radios novos, & clariores, quasi dicens regibus, Hic est rex, quem queritis. Reges autem descenderunt de animalibus suis, & vnus eorum veniens ad porticum, eleuauit modicum stacciatam, siue coopertam extensam, ne frigus intret, dicens, Quis est hic? Et accedentes alij duo reges, quando viderunt semper virginem, statim habuerunt magnā deuotionem: quæ dixit eis. Domini quid placet vobis? qui responderunt. Scitis vos, vbi est, qui natus est rex Iudæorum? quia volumus ipsum adorare. Semper Virgo non dixit se nescire, sed dixit. O domini, hoc scire deberet magni domini, & Rabini, & rectores ciuitatis. Et verum dicebat. Et interim reges totaliter in corde fuerunt calefacti, inde exeuntes, respererūt stellam pulchriorem, quæ stabat superius immobiliter. Et iterum redierunt ad semper Virginem, & dixerunt ei. Vos habetis filium, quæ responderet. Ita domini. Et illi. Est ne diu quod peperistis? Respondit. Domini, hodie sunt tresdecim dies. Dixerunt reges. O bona iuencula ostendatis ipsam nobis. Tunc semper Virgo sciens, quōd veniebat pro bono, accepit filiū de præsepio, & ostendit eis: qui dixerunt. Quomodo vocatur? Respondit semper Virgo. Iesus. Quo nomine audito, procidentes adorauerunt eum, dicentes. O Saluator, vos bene veneritis. O domine, tanta est humilitas vestra, quod voluistis venire in stabulo huius mundi miseri. Vos qui estis infinitus in diuinitate, estis restrictus in humanitate. Vos qui estis creator, estis factus creatura. Vos qui estis solus immortalis & impassibilis, estis factus possibilis & mortalis. O domine tanta gratia est ista, & silentes osculantur pedes eius. Deinde adorantes, semper Virgini, i. matri, dicebant. O camera paradisi, templum Dei, sacrariū, spiritus sancti. O benedicta, vos portastis nobis saluatorem: deinde obtulerunt munera. Et vt dicit Chryso. super Matth. & Sanct. I hom. 3. par. quæst. 36. art. 8. si Magi terrenum regem querentes inuenissent, fuissent confusi, quia tanti itineris laborem sine causa suscepissent: vnde nec adorassent, nec munera obtulissent.

nunc autem, quia cælestem regem quærebant, etsi nihil regalis excellentiæ in eo viderent, tamen solius stellæ testimonio contenti, adorauerunt: vident enim hominem & cognoscunt Deum, & offerunt munera dignitate Christi congruentia.

52 Dub. Cum thesaurus sit locus, vbi reponitur aurum, & quem locum non portauerunt secum, quomodo aperuerunt thesauros? Respond. Lyra, quod non intelligitur, quod tunc aperuerunt, quin prius aperuerant, quando scilicet de terra sua recesserunt, & munera secum detulerunt.

53 Dub. Quomodo thus & myrrha dicuntur thesauri? Respond. quod thesauri intelliguntur quo ad aurum, non autem quo ad thus & myrrham, nisi quo ad figuralem significationem, vt dicitur in expositione spiritali.

54 Dub. Cur obtulerunt munera? Respond. glo. dicens, quod reges Persarum nunquam sine muneribus adorant, quo more & isti munera obtulerunt, sed magis diuina inspiratione factum est, vt in hoc sit magistrum omnium.

55 Dub. Cur potius obtulerunt hæc tria munera, quam alia? Respond. Lyra post glo. Augustinum, & S. Tho. quod obtulerunt aurum tanquam regi, myrrham tanquam homini mortali, quia corpora de sanctorum vngi solent myrrha, & thus tanquam Deo, quia thus ad honorem diuinum concrematur: vel secundum alios, obtulerunt aurum ad sustentationem pauperis matris & filij, thus contra fetorem loci, & myrrham ad consolidandum membra pueri.

56 Dub. An obtulerint alia munera præter ista tria? Respond. Iacobus, de Voragine, sermone quinto Epiphaniæ, quod Magi quadruplex munus obtulerunt Christo, scilicet munus a corde, quia in eum fideliter crediderunt: munus ab ore, quia ipsum verum Deum & hominem confessi fuerunt: munus a manu, quia ei aurum, thus, & myrrham obtulerunt: & munus ab obsequio, quia ante eum se prostrauerunt.

57 Dub. Quid est procidere? Respond. secundum grammaticos, quod procido a pro & cado componitur: inde procidere procul vel ante cadere dicitur. Et quia Magi ceciderunt ante in facies suas, ideo dicitur proidentes.

58 Dub. Cur sic proidentes adorauerunt eum? Respond. Iaco. de Voragine in sermone quin-

to Epiphaniæ, quod vt Christo offerrent quicquid haberent: quod patet, quia proidentes sibi obtulerunt corpus, & orantes obtulerunt animam, & res temporales munera offerendo, & sic adorauerunt eum adoratione laetitia, quæ soli Deo debetur.

59 Dub. Quot modis sit adoratio patrie? Respond. Iacobus de Voragine vbi supra, quod quinque modis, scilicet mentaliter, quæ, scilicet secundum Augustinum consistit in Dei cognitione, dilectione, & debita subiectione. Secundo vocaliter, orando, laudando, & gratias agendo. Tertio realiter in nostrarum rerum oblatione. Quarto sit personaliter in genu flexione & prostratione. Quinto sacramentaliter in sacrificij immolatione.

60 Dub. An isti Magi istis quinque modis adorauerunt Christum? Respond. Iacobus de Voragine vbi supra, quod sic. Quia primo Deum cognouerunt, dulciter amauerunt, seipsum sibi humiliter subiecerunt. Secundo, quia orarunt, laudarunt, & gratias egerunt, vt patuit dubio 51. Tertio, quia aurum obtulerunt. Quarto, quia in terram se prostrauerunt. Quinto, quia pro sacrificio thus & myrrham obtulerunt.

61 Dub. An quilibet tria munera obtulerit, vel singuli singula? Respond. Lyra post Remigium, quod isti non singuli singula obtulerunt, sed singuli tria, & singuli cum suis muneribus regem Deum & hominem prædicauerunt.

62 Dubitatur. Cur tres tantum venerunt adorare? Respond. Glo. quia in tres partes mundus diuisus est, scilicet Asiam, Africam, & Europam. Et isti tres significabant Gentes de ipsis partibus mundi venientes ad fidem.

63 Dub. Cur non perquisierint an deberent ire ad Herodem, vel non? Quomodo dicitur responso accepto? Respond. Glo. dicens, sicut, n. Moyses clamat, sic isti pio affectu interrogabant, quid diuina iuberet voluntas, & potest esse figura antiphora, quando respondetur tacita quæstioni.

64 Dubitatur. A quo habuerunt responsum? Respondet Glo. quod hæc responso sit per ipsum dominum, quia nullus alius viam reuersionis instituit nisi ille, qui dicit, ego sum via.

65 Dub. Cur Christus aperte & non in somnis eis locutus fuit? Respond. Glo. quod non loquitur ad eos, ne ante tempus diuinitas

reueletur, & vt vera humanitas habeatur.

66 Dubitatur an Magi scandalizati sint, putantes ipsum non esse dominum, qui non se poterat defendere ab Herode? Respond. Chrysostomus in Homilia, dicens. Intuere autem Magorum fidem qualiter scandalizati non iunt in seipsis, dicentes, si magnus est puer hic quæ necessitas fugæ est, & occulæ recessions? Hæc enim est veræ fidei non querere causa eorum, quæ verè percipiuntur, sed suaderi solum ab eis.

67 Dubi. Cur reuersi sunt per aliam viam? Respond. glo. ne infidelitati misceretur Iudeorum.

68 Dubi. Cur non remanserunt cum Christo, qui erat Deus? Respond. Chrysost. super Matt. dicens. Si Magi Christum quasi terrenum regem quæsisserunt, inuenientes eum apud ipsum remansissent. Nunc autem adorauerunt & reuersi sunt.

69 Dubi. Cur non redierunt ad Herodem, cui videbantur promississe renuntiare. Vbi dicitur, Cum audissent regem? Respond. Remigius super Matthæum, dicens. Adierunt Magi Herodem, vt quærerent dominum, sed non vt ad eum reuertentur.

70 Dubi. Cur Magi non ierunt per mundum prædicando Christum natum? Respond. quod necdum tempus erat. Dicit tamen Chrysost. super Matthæum, quod cum reuersi fuissent in regionem suam, manserunt colentes Deum magis, quam ante: & prædicantes multos erudierunt. Et denique cum Thomas iussit ad prouinciam illam, adiuncti sunt ei. Et baptizati ab eo, facti sunt executores prædicationis ipsius.

71 Dubi. Quid fecit semper Virgo de auro dato ab eis? Respond. Auctor de vita Christi, post Sanctum Bernardum, & Sanctum Vincetium, quod illud dedit amore Dei, adeo quod in præsentatione Domini in templum non habebat vnde emerget agnum, sed obtulerunt parturiturum, aut duos pullos columbarum.

72 Dubi. Cur stella non reduxit Magos in eorum regionem, à qua eos eduxerat? Respond. quod fuit creata, vt dictum est dubio 19. vt Christum ostenderet, & ideo eos ignorantes vbi Christus esset, ab eorum regione vsque ad Christum adduxit. Quo inuenito, non erat necesse reducere, cum viam scirent, vel ab hominibus scire possent, reuertendi.

ALLEGORICE.

Ex isto Euangelio figuratur conuersio tria

partium mundi ex idololatria ad fidem Christi, & maxime tempore Constantini Imperatoris, qui fuit monarcha. Et ita cum natus esset Iesus, id est iam per apostolos, & alios mundo ostensus, tanquam nouiter natus in Bethleem. quæ est domus panis, quia ipse est panis viuus nos reficiens: in diebus Herodis regis, id est diaboli, tunc per idololatriam regnantis. Ecce subito Deo disponente Magi, id est Constantinus sapiens & Imperator regum ac sui principes ab oriente per visionem Apostolorum Petri & Pauli, quæ fuit à Christo, qui est verus oriens, venientes Hierusalem ad visionem pacis Christi, dicentes per disputationem sancti Siluestri cum Iudæis, Vbi est, qui natus est, quoniam iam credebatur in eum cum mundatus fuit a lepra, & baptizatus rex Iudeorum, Helenæ matris Constantini zelante pro Iudæis, dicendo ipsum non fuisse Deum, & tamen Constantinus ait, vidimus stellam eius in oriente, quando lux magna in baptismo circumdedit eum. Et propterea venimus adorare eum. Audiens autem diabolus rex Iudeorum infidelium, turbatus est de tali conuersione ad Christum, & omnis Hierosolyma cum eo, id est omnes Iudæi sui subiecti per infidelitatem: & congregatis principibus sacerdotum & scribis populi, commouit eos mediante Helena prædicta ad confundendum simul cultum & fidem Christi. Quærendo, vbi Christus nasceretur, quem dicebant nondum natum. Et ipsi a diabolo instigati allegabant prophetiam Micheæ pro corum opinione, dicentes, adhuc non esse natum regem, aut ducem aliquem ex Bethleem, qui fuerit magnus dominus. Et licet a Siluestro clare demonstratum esset, quod Christus in Bethleem natus fuerat quod erat rex & dux, non tamen dominans temporaliter nec terrene. Tunc diabolus etiam vocatis Magis, id est Iudæis maleficis, diligenter eos influxit, vt per incantationes interficerent taurum, vt abolerent tempus stellæ, id est luminis, quod apparuerat Constantino. Et mittit illos in Bethleem, id est ad Siluestrum verum panem predicantem, dicens. Ite & antequam aduentus Siluestro, interrogate diligenter de puero, id est Christo, & eius fide, antequam ei adheratis, vt sic opprimeretur, quia qui inuestigator fuerit maiestatis, opprimitur a gloria: & cum inueneritis, id est, & si tandem ipsam fidem esse bonam cognoueritis, renunciate mihi, vt & ego veniens, simulans

natione autem, quia cælestem regem quærebant, etsi nihil regalis excellentiæ in eo viderent, tamen solius stellæ testimonio contenti, adorauerunt: vident enim hominem & cognoscunt Deum, & offerunt munera dignitati Christi congruentia.

52 Dub. Cum thesaurus sit locus, vbi reponitur aurum, & quem locum non portauerunt secum, quomodo aperuerunt thesauros? Respon. Lyra, quod non intelligitur, quod tunc aperuerunt, quin prius aperuerant, quando scilicet de terra sua recesserunt, & munera secum detulerunt.

53 Dub. Quomodo thus & myrrha dicunt thesauri? Respon. quod thesauri intelliguntur quo ad aurum, non autem quo ad thus & myrrham, nisi quo ad figuralem significationem, vt dicitur in expositione spiritali.

54 Dub. Cur obtulerunt munera? Respon. glo. dicens, quod reges Persarum nunquam sine muneribus adorant, quo more & isti munera obtulerunt, sed magis diuina inspiratione factum est, vt in hoc sit magistrum omnium.

55 Dub. Cur potius obtulerunt hæc tria munera, quam alia? Respon. Lyra post glo. Augustinum, & S. Tho. quod obtulerunt aurum tanquam regi, myrrham tanquam homini mortali, quia corpora defunctorum vngi solent myrrha, & thus tanquam Deo, quia thus ad honorem diuinum concremat: vel secundum alios, obtulerunt aurum ad sustentationem pauperis matris & filij, thus contra fetorem loci, & myrrham ad consolidandum membra pueri.

56 Dub. An obtulerint alia munera præter ista tria? Respon. Iacobus, de Voragine, sermone quinto Epiphaniæ, quod Magi quadruplex munus obtulerunt Christo, scilicet munus a corde, quia in eum fideliter crediderunt: munus ab ore, quia ipsum verum Deum & hominem confessi fuerunt: munus a manu, quia ei aurum, thus, & myrrham obtulerunt: & munus ab obsequio, quia ante eum se prostrauerunt.

57 Dub. Quid est proci dere? Respon. secundum grammaticos, quod proci do a pro & cado componitur: inde proci dere procul vel ante cadere dicitur. Et quia Magi ceciderunt ante in facies suas, ideo dicitur proci dentes.

58 Dub. Cur sic proci dentes adorauerunt eum? Respon. Iaco. de Voragine in sermone quin-

to Epiphaniæ, quod vt Christo offerret quicquid haberet: quod pater, quia proci dentes sibi obtulerunt corpus, & orantes obtulerunt animam, & res temporales munera offerendo, & sic adorauerunt eum adoratione latræ, quæ soli Deo debetur.

59 Dub. Quot modis sit adoratio latræ? Respon. Iacobus de Voragine vbi supra, quod quinque modis, scilicet mentaliter, quæ, scilicet secundum Augustinum cõsistit in Dei cognitione, dilectione, & debita subiectione. Secundo vocaliter, orando, laudando, & gratias agendo. Tertio realiter in nostrarum rerum oblatione. Quarto sit personaliter in genu flexione & prostratione. Quinto sacramentaliter in sacrificij immolatione.

60 Dub. An isti Magi istis quinque modis adorauerunt Christum? Respon. Iacobus de Voragine vbi supra, quod sic. Quia primo Deum cognouerunt, dulciter amauerunt, seipsos sibi humiliter subiecerunt. Secundo, quia orarunt, laudarunt, & gratias egerunt, vt patuit dubio 51. Tertio, quia aurum obtulerunt. Quarto, quia in terram se prostrauerunt. Quinto, quia pro sacrificio thus & myrrham obtulerunt.

61 Dub. An quilibet tria munera obtulerit, vel singuli singula? Respon. Lyra post Remigium, quod isti non singuli singula obtulerunt, sed singuli tria, & singuli cum suis muneribus regem Deum & hominem prædicauerunt.

62 Dubitatur. Cur tres tantum venerunt adorare? Respon. Glo. quia in tres partes mundus diuisus est, scilicet Asiam, Africam, & Europam. Et isti tres significabant Gentes de ipsis partibus mundi venientes ad fidem.

63 Dub. Cur non perquisierint an deberet ire ad Herodem, vel nõ. Quomodo dicitur responsõ accepto? Respon. Glo. dicens, sicut. n. Moyses clamat, sic isti pio affectu interrogabant, quid diuina iuberet voluntas, & potest esse figura antiphora, quando respondetur tacitæ quæstioni.

64 Dubitatur. A quo habuerunt responsum? Respon. Gloss. quod hæc responsio fit per ipsum dominum, quia nullus alius viam reuerfionis instituit nisi ille, qui dicit, ego sum via.

65 Dub. Cur Christus aperte & non in somnis eis locutus fuit? Respon. Gloss. quod non loquitur ad eos, ne ante tempus diuinitas reue-

reueletur, & vt vera humanitas habeatur.

66 Dubitatur an Magi scandalizati sint, putantes ipsum non esse dominum, qui non se poterat defendere ab Herode? Respon. Chrysofostomus in Homilia, dicens. Intuere autem Magorum fidem qualiter scandalizati non sunt in seipsis, dicentes, si magnus est puer hic quæ necessitas fugæ est, & oculi recessio? Hæc enim est veræ fidei non quærere causam eorum, quæ verè percipiuntur, sed suaderi solum ab eis.

67 Dubi. Cur reuersi sunt per aliam viam? Respon. glo. ne infidelitati misceretur Iudeorum.

68 Dubi. Cur non remanserunt cum Christo, qui erat Deus? Respon. Chrysofost. super Matt. dicens. Si Magi Christum quasi terram regem quæsissent, inuenientes eum apud ipsum remansissent. Nunc autem adorauerunt & reuersi sunt.

69 Dubi. Cur non redierunt ad Herodem, cui videbantur promississe renuntiare. Vbi dicitur, Cum audissent regem? Respon. Remigius super Matthæum, dicens. Adierunt Magi Herodem, vt quærerent dominum, sed non vt ad eum reuerterentur.

70 Dubi. Cur Magi non ierunt per mundum prædicando Christum natum? Respon. quod necdum tempus erat. Dicit tamen Chrysofost. super Matthæum, quod cum reuersi fuissent in regionem suam, manserunt colentes Deum magis, quam ante: & prædicantes multos erudierunt. Et denique cum Thomas iussisset ad prouinciam illam, adiuncti sunt ei. Et baptizati ab eo, facti sunt executores prædicationis ipsius.

71 Dubi. Quid fecit semper Virgo de auro dato ab eis? Respon. Auditor de vita Christi, post Sanctum Bernardum, & Sanctum Vincetium, quod illud dedit amore Dei, adeo quod in præsentatione Domini in templum non habebat unde emerret agnum, sed obtulerunt par turturum, aut duos pullos columbarum.

72 Dubi. Cur stella non reduxit Magos in eorum regionem, à qua eos eduxerat? Respon. quod fuit creata, vt dictum est dubio 19. vt Xpm ostenderet, & ideo eos ignorantes vbi Christus esset, ab eorum regione vsque ad Christum adduxit. Quo inuento, non erat necesse reducere, cum viam scirent, vel ab hominibus scire possent, reuertendi.

ALLEGORICE.

Ex isto Euangelio figuratur conuersio tria-

partium mundi ex idololatria ad fidem Christi, & maxime tempore Constantini Imperatoris, qui fuit monarcha. Et ita cum natus esset Iesus, id est iam per apostolos, & alios mundo ostensus, tanquam nouiter natus in Bethleem, quæ est domus panis, quia ipse est panis viuus nos reficiens: in diebus Herodis regis, id est diaboli, tunc per idololatriam regnantis. Ecce subito Deo disponente Magi, i. Constantinus sapiens & Imperator regum ac sui principes ab oriente per visionem Apostolorum Petri & Pauli, quæ fuit à Christo, qui est verus oris, venientes Hierusalem ad visionem pacis Christi, dicentes per disputationem sancti Siluestri cum Iudeis, Vbi est, qui natus est, quoniam iam crederat in eum cum mundatus fuit a lepra, & baptizatus rex Iudeorum, Helenæ matris Constantini zelante pro Iudeis, dicendo ipsum non fuisse Deum, & tamen Constantinus ait, vidimus stellam eius in oriente, quando lux magna in baptismo circumdedit eum. Et propterea venimus adorare eum. Audiens autem diabolus rex Iudeorum infidelium, turbatus est de tali conversione ad Christum, & omnis Hierosolyma cum eo, id est omnes Iudei sui subiecti per infidelitatem: & congregatis principibus sacerdotum & scribis populi, commouit eos mediante Helena prædicta ad confundendum simul cultum & fidem Christi. Quærendo vbi Christus nasceretur, quem dicebant nondum natum. Et ipsi a diabolo instigati allegabant prophetiam Micheæ pro eorum opinione, dicentes, adhuc non essentatum regem, aut ducem aliquem ex Bethleem, qui fuerit magnus dominus. Et licet a Siluestro clare demonstratum esset, quod Christus in Bethleem natus fuerat quæ erat rex & dux, non tamen dominans temporaliter nec terrene. Tunc diabolus etiam vocatis Magis, i. Iudeis maleficis, diligenter eos instruxit, vt per incantationes interficerent taurum, vt abolerent tempus stellæ, id est luminis, quod apparuerat Constantino. Et mittit illos in Bethleem, i. ad Syluestrum verum panem prædicatorem, dicens. Ite & antequam assentatis Siluestro, interrogate diligenter de puero, id est Christo, & eius fide, antequam ei adheratis, vt sic opprimeretur, quia qui inuestigator fuerit maiestatis, opprimitur a gloria: & cum inueneritis, id est, & si tandem ipsam fidem esse bonam cognoueritis, renunciate mihi, vt & ego veniens, si-

uplans

reue-

mulans adorare eum interficiam, idest a cordibus vestris auferam: qui Iudæi cū audissent regem, id est a diabolum tales immittentem cogitationes, abierunt retrorsum. Et ecce stella quam viderat Constantinus in Oriente, id est in christo, solue iustitia, antecedebat eos, quoniam ex Iudæis tria millia relictio Iudaismo crediderunt in Christum, & sic vsque dum veniens staret supra, vbi erat puer. Eos illuminando de puero Christo Deo & homine: & procedentes adorauerunt Christum. Et apertis thesauris cordium ipsorum obtulerunt. Ipse Constantinus aurum, id est totum Imperiū Occidentale, & alij secum thus reuerentiā exhibendo, & myrrham de eorum incredulitate pœnitendo: & responso accepto in somnijs, idest in interiori homine, adeo cōfirmati ab eo, quod ipsi semper orationibus perebant, per aliam viam, quā idololatriæ, vel Iudaismi, reuersi sunt in regionem gratiæ, quæ eos ducet in suam regionē paradisi, ad quam consequendam a Deo creati sunt, ad quam etiam nos perducatur Christus, a nobis adoratus. Amen.

TROPOLOGICE.

Cum per peccatum sumus longe a Christo, instrumur vt visa stella, idest diuina inspiratione, statim nos accingamus ad pœnitentiam. Et ita exponetur Euangelium: Cum natus esset Iesus, quia antequā ad eū veniamus, iam natus est nobis per interiorē inspirationem, quia nec cogitare aliquid boni possumus nisi per ipsum: in diebus Herodis regis, idest quando sumus per peccatum sub regno diaboli. Tunc subito vt nos circumfulget lux diuina, debemus venire Hierosolymam, idest acceptare pacem nobis per dominum oblatam, & quærere vbi nā est rex Iudæ, id est quærere dominum, dum prope est nobis, suum lumen infundendo, maxime visa stella eius, scilicet inspiratione: in Oriente, idest in corde nostro, vnde oriuntur bona & mala. Ne curemus q̄ Herodes, idest diabolus, & omnis Hierosolyma, idest eius sequaces, nos turbent illudentes nobis, & in derisum habentes propter pœnitentiā, sed vadamus ad Sacerdotes, Doctores, & Predicadores, qui suis dictis & exortationibus, ac exēplis confirmabunt nos, & mittent, in Bethleem ad fatietatem cęlestis panis, Inde cōfidentes Dei bonitatem, & recedamus audito rege,

idest intellectus tentationibus diaboli, qui non superabunt nos: & stellā cęlestis luminis & inspirationis lucidius nobis luceat, & gaudebimus gaudio magno in domino valde sublimi: & intrantes domum cordis nostri inuenimus puerum pacificum cum Mariā semper virgine matre eius, quæ est mater misericordiæ, quæ est semper aduocata nostra: & procedentes in vera pœnitentiā adoramus eū syncerè: & apertis thesauris cordis nostri offeremus domino tria munera, idest fidem sanctę Trinitatis: Et ego frater Antonius pro modulo ingenij mei offeram ei sensus spirituales super istis sanctis Euangelij, vt mihi responsum det per aliam viam non tortuosam reuertendi in patriam, ad quam nos sua pietate perducatur. Amen.

ANAGOGICĒ.

Signat istud Euangelium illam cęlestem Hierosolymam, in quā nascitur filius Dei, qui & genitus est ante Luciferū. Et in diebus Herodis natus est in mundum. ad quā omnes Magi, idest sapientes accedent ad inquirendum verum Deum, regem regum, cuius Stelle radius in hoc mundo, in quo orti sunt, illuxit eis, gratiam suam infundendo. & adorabunt eum, qui fecit cęlum, terram, mare, & omnia quæ in eis sunt. Turbato Herode, idest Diabolo, & omnis Hierosolyma, idest turba dānatorum, propter inuidiam occupationis sedium suarum a beatis, & congregatis omnibus principibus damnationis blasphemabunt viuentem in secula sæculorum. Videndo se iudicatos æternæ damnationi ab eo, quem crucifigi procurauerunt. Verum beati in illa cęlesti Bethleem panis suauissimi gaudebunt gaudio magno valde. Et intrantes ad cognitionem diuinitatis, videbunt Iesum hominem & Deum quondam positum in præsepio, regnantem, cum semper virgine Mariā matre eius ab ipso coronata, & super omnes choros Angelorū exaltata, & simul procedentes Deum altissimum adorabunt, offerentes ei munera, quæ ipse retribuit nobis. Aurum scilicet regalis excellentiæ, Thus diuinalis præminentię. Et myrrham incorruptibilis essentię: Qui eos per aliam viam, a semita vitiorum in regionē suam deduxit, qui est benedictus in secula. Amen.

DOMI-

DOMINICA INFRA OCTAUA M Epiphaniæ.

Cum factus esset Iesus annorum duodecim. Lucæ 2. c.

Historia huius Euangelij facta fuit anno Christi duodecimo.

HISTORICE.

Duodenus dominus recedentibus parentibus, perfectis eis quæ religionis erant diei festi, Hierosolymis remansit, qui triduo perquisitus ab eis, tandem in templo sedens inter legis peritos eos audiens atq; interrogas, cūctis admirantibus inuentus est. Genitrici autē eius adherenti eū vnā cum patre quæ fuisse magna cum mestitia. Respondit nō oportuisse tanta cum diligentia ipsum perquirere, cum minime ignorare debuissent fore necesse ipsum interesse debere his quæ genitoris eius essent. Cuius quidē parentes ipsi capere non potuerunt verba: venerunt igitur Nazareth simul, ipso eis in omnibus obsequente: adeo autem incrementa ætatis, & sapientiæ, atque gratiæ suscipiebat, vt Deo, mortalibusque gratus haberetur. cuncta autem pia genitricis memoriæ commemorabat, sapias talia mente reuoluens.

Hec dubia nunc diffrenda sunt.

- D**VBITATVR. Quid egit Iesus à die, quo præsentatus fuit in templo Sancto Symeoni vsque ad annum duodecimum. Requirit dominica infra octauam Natiuitatis Domini, dub. 2. 1.
2. Dub. An in pueritia Christus aliqd miraculum fecerit? Rñd. Chrysostomus super Ioannem, q̄ nullum miraculum, egit dominus in pueritia. Hoc tamen vnum prodit. Lucas, per quod mirabilis videbatur.
3. Dub. Cur dominus annuatim ascendens Hierosolymam cum parentibus ad festum, ante duodecimum annum, non disputauit cum doctoribus? Rñd. Expositor Græcus, dicens. Non enim iudicium sapientiæ transiit ætatis mensuram, sed quo tempore penes nos discretionis ratio perfici consuevit, duodecimo scilicet anno, Christi sapientia demonstratur.
4. Dub. Quid egit Christus à duodecimo anno vsq; ad baptismū, cum nullus de hoc

euangelista mentionem faciat? Rñd. Expositor Græcus, dicens, totam intermediā Christi vitam, quæ est inter ostensionem ætatis tēpus baptismatis velut immunē alicuius famosi & publici miraculi & doctrinæ, Euangelista sub vno verbo colligit dicens. Et descendit cū eis, & venit Nazareth, & erat subditus illis. Et S. Tho. 3. par. q. 43. art. 4. dicit, q̄ Christus debuit per miracula deitatem ostendere, vt crederet veritas ipsius humanitatis. Et ideo sicut dicit Chrysol. super Ioānem. decenter nō incepit facere miracula in prima ætate. Existimassent. n. fantasma esse incarnationē, & ante opportunum tēps. cruci cū tradidissent. Et sic miracula fecit virtute diuina, vt fide de veritate carnis, eius præiudiciū non fieret, & vt ex pmissis colligitur. Et et vt dicit auctor de vita Xpi, subtrahebat se à consortio hominum, & tu multus eorū deuitabat, crebrisq; orationibus intentus erat. Ibat ad synagogā, i. ecclesiam, & orabat, viliorem & humiliorē locū eligens; nutritum & matrem adiuuabat, & obediens eis in sustinendo labores subiectionem plenariam ostendebat.

5. Dub. Qd festū erat illud, ad quod fuerunt? Rñd. Lucas c. 2. quod erat festum Paschæ.
6. Dub. Quæ cōsuetudo erat diei festi? Rñd. q̄ omnes masculi deberent venire Hierosolymam ad diem festum. Vide dubio seq.
7. Dub. Cum omnes tenerentur ascendere Hierosolymam ter in anno, vt præcipitur Exo. 24. c. Et quilibet masculus deberet apparere coram dño, an parentes Iesu ter in anno ascenderent? Rñd. Lyra, q̄ cū his, qui erant à longe Hierusalem, cuiusmodi erant Galilæi, dispenlabatur de duobus vltimis festis; Requirit feria sexta primæ Dominicæ Quadragesimæ; dub. 25. & 34.
8. Dub. An Christus singulis annis cū parentibus iret Hierusalem? Rñd. Beda in homil. q̄ sic, dicens. Qd autē dñs per oēs annos cum parentibus in Pasqua Hierosolymam venit, humanæ est humilitatis indicium.
9. Dub. Quot dies fuerant consummati? Respond. quod solennitas Paschæ durabat septem diebus, vt habetur Exo. 12. c.
10. Dub. Cur Christus remansit in Hierusalem absque licentia parentum? Rñd. Expositor Græcus, dicens. Ideo autem latenter remanet, ne parentes impedimento essent, disputationi. peragendæ cum legis peritis. Vel forsitan hoc euitās, ne videat parentes,

con-

contemnere, si mandantibus eis non pare-
ret: ita tenter ergo remanet, nec aut retraha-
tur, aut si inobediens.

11 Dubi. Cur Euangelista vocat parentes
Christi Ioseph & semper Virginem, cum
Ioseph non fuerit pater eius? Respõ. Orig.
super Lucam, dicens. Non autem miremur
parentes vocatos, quorum alter ob partum,
alter ob obsequium patris & matris merue-
runt vocabula. Et S. Thom. 3. par. q. 28. ar.
1. post Aug. in libro de bono coniugali, di-
cit, quòd eo modo pater Christi dicitur Io-
seph, quo & vir Mariæ intelligitur sine cõ-
mixtione carnis, ipsa copulatione coniugij
multo videlicet coniunctius, quàm si esset
aliunde adoptatus: neque enim propterea
non erat appellandus Ioseph pater Christi,
quia non eum genuerat concumbendo,
quandoquidem pater esset etiam ei, quem
non ex sua coniuge procreatum aliunde
adoptasset.

12 Dub. Quomodo Christus cõ tanta cura
à parentibus nutritus, potuit obliuiscendo
relinqui? Rñ. Beda in homil. & habetur in
gl. q̄ filijs Israel mos fuit in temporibus fe-
stis, vt vel Hierosolymã cõfluens, vel ad
propria redeuntes seorsum viri, seorsum fe-
mine incederent, infantesq̄; vel pueri cum
quolibet parente indifferenter ire poterãt.
Ideoq; Mariam vel Ioseph vicissim putas-
se puerum Iesum, quem secum non cerne-
bant cum altero parente reuerfum, prout
testatur Euangelista, dicens. Existimantes
autem illum esse in comitatu suo.

13 Dub. Quo in die requirebant eum inter
cognatos & notos, & quo die reperiunt eũ
in medio doctorum sedentem? Respõ. glo. di-
cens. Vno quidem die reuerfi sunt à Hieru-
salem. Secundo die quærunt inter cognatos
& notos, & non inuenientes. Tertio die re-
gressi sunt in Hierusalem & ibi tunc inue-
nerunt eum in templo, & sic post triduum,
idest ipso tertio die, per figurã synecdoche.

14 Dub. Cur nou inuenitur nisi tertio die?
Respon. glo. quia quæsitus aduentus Chri-
sti à patriarchis ante legem, non est inuen-
tus: quæsitus a prophetis & iustis sub lege,
non est inuentus: quæsitus à Gentibus sub
gratia inuenitur.

15 Dub. Vt, quòd fuerit ambitiosus seden-
do inter doctores? Respõ. quòd non per am-
bitionem sedebat, sed, vt patet in Euange-
lio, sedebat, eos audiendo & interrogando.

16 Dub. Cur audiebat eos, cum nihil posset
addiscere ab eis, cum omnem scientiã ha-
beret? Respondeo, q̄ hoc fecit, vt dicit Ori-
ge. super Lucam, ad eruditionem nostram,
vt doceret quid pueris, quamuis sapientes
& eruditi sint, conueniret, vt audiant po-
tius magistros, quàm docere desiderent.

17 Dub. Cur eos interrogabat, cũ nihil ab
eis addiscere vellent? Rñ. S. Th. 3. par. q. 12.
ar. 3. q̄ interrogabat, vt dicit Origenes, non
vt addisceret, sed vt interrogatus erudiret.
Ex vno quippe doctrinæ fonte manat & in-
terrogare & respondere sapienter.

18 Dub. Cur audietes stupebant & admira-
bantur? Respõ. Beda super Lucam, dicens: q̄
diuina lingua sapientiã probebat, sed in
firmitatem ætas prætendebat humanam.
Vnde Iudæi inter alta quæ audiunt, & infã
ma quæ videt, dubia admiratione turbant.

19 Dub. Quia videtur, q̄ semper Virgo ma-
le fecerit eum redarguere dicẽdo: fili, qd fe-
cisti nobis sic? Rñ. Expositor Græcus, dicẽs,
q̄ non causa reprehendendi dixit illa ver-
ba, sed affectione, dicẽs. Miranda vero Dei
genitrix maternis affecta visceribus, quasi
cum lamentis inquisitionem dolorosam o-
stendit, vt omnia sicut mater & fiducialiter
& humiliter & affectuose exprimit.

20 Dub. Cur semper Virgo vocat Ioseph
patrẽ Xpi, cũ sciret ipsum non esse patrem
Iesum? Rñ. Orig super Lucam, dicens. Noue-
rat semper Virgo sacrata hunc non esse fi-
liũ Ioseph, & tñ patrem vocat illius sponsũ
suum, propter Iudæorum suspensionem, q̄sti
mantium ipsum vulgo fore conceptum.

21 Dub. Cur dolentes quærebant eum, qui
perdi non poterat, cum esset Deus? Respõ,
Origenes super Lucam, dicens. cur autem
dolentes eum quærebant, an ex eo quod pe-
risset puer, an errauerit: Absit. Nunquid, n.
fieri poterat vt perditum formidarent in-
fantem, quem dominum esse cognouerãt?
sed quomodo tu si quando scripturas legis,
quæris in eis sensum cum dolore, nõ quod
scripturas errasse arbitraris, sed veritatem
quam intrinsecus habent, quæris inuenire.
Ita illi quærebant Iesum ne forte relin-
quens eos reuerfus fuisset ad cœlos, cum il-
li placuisset iterum descensurus. Vel vt di-
cit gloss. metuebant ne quod Herodes in
infantia eius patrasse quæsierat, tunc iam
in pueritia positum, inuenta oportunitate
alij interficerent.

22 Dub. Cur dominus redarguit matrem?
Respon. expositor Græcus, dicens. Dum. n.
Mariam semper virginem increpat domi-
nus quærentem ipsum inter propinquos,
omissionem vinculum sanguinis apertis-
simè suggerit, ostendens, q̄ non contingit
mentem perfectõnis attingere eum, qui
adhuc vagatur in his, quæ corpori conse-
runt, & q̄ homo deficit a perfectõne per
affectum cognatorum.

23 Dub. De quo patre intelligit, cum dixit,
quæ patris mei sunt? Respõ Græcus expo-
sitor, dicens. Ipse dominus respondit ad om-
nia, & corrigens dictum eius de eo, qui pu-
tabatur pater, verũ patrem manifestat, do-
cens, nõ p̄ infima gradi, sed in altũ extolli.
Et Beda dicit. Et q̄ potius debebat ei, q̄ est
æternus filius mæris oculos attollere cogit.

24 Dub. Quomodo semper Virgo nõ intel-
lexit verbum Christi de patre æternõ? Rñ.
Origenes dicens super Lucam, Nesciebant
vtrum dicens, in his quæ patris mei sunt, si
gnificaret in templo, an aliquid altius, &
quod magis ædificat.

25 Dub. Dũ subiectio dicat impotentiam,
vt q̄ non debebat esse subditus illis? Respõ.
Ambrosius super Lucã dicens. Et miraris si
patri defert, qui subditur matri: Non utiq;
infirmatus, sed pietatis est illa subiectio.

16 Dub. In quibus erat eis subiectus? Respõ.
Basilius in libro religionum, dicens. Ab ip-
sa aut primæua ætate parentibus obediẽs
quælibet laborem corporeum humiliter &
reuerẽter sustinuit. Com. n. homines essent
honesti & iusti, egeni tñ, necessariorum pe-
nuriam patientes. Manifestũ est, q̄ sudores
corporeos cõtinuo frequetabãt, necessaria
vitæ sibi quærentes. Iesus aut obediens il-
lis, vt scriptura testatur, etiam in sustinẽdo
labores subiectiõne plenariam sustinebat.

27 Dub. Quomodo semper Virgo conserva-
bat illa verba, & quid erat illud cõseruare?
Respõ. expositor Græcus, dicens considera
prudentiissimã mulierem qualiter scholaris
fit pueri. Ideo, n. vt puero, neque vt viro, sed
vt Deo vacabat. Vterius & illius voces di-
uinas, & opera reputabat: idcirco, vel ex di-
ctis, aut actis ab eo incassum illi patebat,
sed sicut ipsum verbũ prius in visceribus,
ita nunc eiusdem modos & dicta cõcipie-
bat, & in corde suo quodãmodo fouebat. Et
hoc quidẽ iã se cum in præsentĩ cõtẽplaba-
tur. Hoc autem expectabat in futurum cla-

rius reuelandum, & hac quidẽ tanquam re-
gula, & lege, & per totam vitam utebatur.

28 Dub. Quomodo Christus poterat profici-
cere sapientiã, cum esset plenus sapientiã,
vt dicitur Luc. 2. c. Require infra octauam
Natiuitatis Domini. dub. 26.

29 Dub. An in scientia profecerit, & an ali-
quid didicerit? Rñ. S. Tho. 3. par. q. 9. art. 4.
& q. 12. ar. 2. quòd in Christo fuerunt tres
scientiæ, scilicet diuina, & secundum istã
non profecit. Alia fuit scientia infusa, nec
secundum istã etiam profecit, cum a prin-
cipio plenariẽ fuerit sibi omnium infusa.
Alia fuit scientia acquisita, quæ proprie est
scientia secundum modum humanum, nõ
solum ex parte subiecti recipientis, sed
etiam ex parte causæ agentis. Nam talis
scientia ponitur in Christo, secundum lu-
men intellectus agentis, quod est animæ hu-
manæ connaturale. Nam inconueniens
videretur, quòd aliqua naturalis actio intel-
ligibilis Christo deesset, cum extrahere
species intelligibiles a fantasmatibus sit
quædam naturalis actio hominis, secundũ
intellectum agentem, conueniens videtur
hanc actionẽ in Christo ponere: & ex hoc
sequitur, q̄ in anima Christi aliquis habi-
tus fuit, qui per huiusmodi abstractiõnem
specierum potuerit augmẽtari, ex hoc. s. q̄
intellectus agens post primas species intel-
ligibiles abstractas à fantasmatibus pote-
rat alias etiam abstrahere, hæc omnia sic
probatur. Nam nihil eorum quæ Deus plã-
tauit in nostra natura, desinit humanæ na-
turæ assumptæ à Dei verbo, sed p̄us in hu-
mana natura plantauit non solum intel-
ctum possibilem, sed etiam intellectũ agen-
tẽ. Ergo necesse est dicere, q̄ in anima Chri-
sti fuit non solum intellectus possibilis, sed
etiam intellectus agens. Si autem in aliis
Deus & natura nihil frustra faciũt, vt phi-
losophus dicit in 1. de Cœlo & mundo, mi-
nus in anima Christi aliquid fuit frustra:
frustra autem est, quod non habet propriã
operationem, cum omnis res fit propter
suam operationem: vt dicitur in secundo
de Cœlo & mundo. Propria autem opera-
tio intellectus agentis est facere species in-
telligibiles actu, abstrahendo eas a fantas-
matibus, vt dicitur in tertio de Anima.
Quod intellectus agens est, quo est om-
nia facere. Ergo necesse est dicere, quòd
fuerunt aliquæ species intelligibiles, per
actionem

actionem intellectus agentis, in intellectu possibili eius recepta, quod est esse in ipso scientiam acquisitam, quam quidam experientialem nominant, & sic secundum istam profecit, modo, quo dictum est. Quod autem aliquid didicerit ostendit Th. super 1. c. ad Heb. lec. 2. super illo verbo, Didicit obedientiam ex tempore, dicens, quod duplex est scientia, scilicet simplicis notitia, & secundum hanc nihil didicit. Alia est experientia, & secundum istam didicit obedientiam. Et ita Glossator, didicit, id est expertus est, quam graue sit obedire, quia ipse obediuit in grauissimis & difficilissimis, quia usque ad mortem crucis: non autem aliquid ab aliquo homine, seu ab aliquo Angelo didicit.

30 Dubit. Quomodo proficiebat ætate, qui fuit ante sæcula, & erit semper? Respon. quod quantum ad naturam diuinam non proficiebat ætate, cum esset æternus, sed quantum ad naturam humanam corpus eius augmentabatur sicut alia corpora humana. Et Cirillus super Luc. dicit, quod Euangelista dixit Iesum proficere, & non verbum.

31 Dub. Quomodo potuit proficere in gratia, cum a principio habuerit plenitudinem gratiæ, ut dicitur Ioannis 1. c. plenam gratiæ? Res. S. Tho. 3. par. q. 7. ar. 1. 2. quod Christus non profecit in gratia, ita quod habitus gratiæ augmentaretur in ipso, sed solum quantum ad effectus, ut dictus est infra octauas natiuitatis domini, sub. 2. 7. Et ratio est ista, quia finis gratiæ est vnio creaturæ rationalis ad Deum. Non potest autem esse, nec intelligi maior vnio creaturæ rationalis ad Deum, quam quæ est in persona. Et ideo gratia Christi pertingit ad summam mensuram gratiæ: & sic non potest augeri ex parte ipsius gratiæ, nec ex parte Christi etiam potest augeri, quia Christus secundum quod homo in primo instanti conceptionis suæ fuit verus & plenus comprehensor. Vnde in eo non potuit esse gratiæ augmentum, sicut nec in aliis beatis, quorum gratia augeri non potest, eo quod sunt in termino: hominum vero qui sunt purè viatores gratia potest augeri, & ex parte formæ, id est gratiæ: quia non attingunt summum gradum gratiæ, & ex parte subiecti, id est ipsorum, quia nondum peruenerunt ad terminum.

32 Dubit. Quia videtur, quod non profecerit in humanitate, quia a principio fuit conceptus verus & perfectus homo? Res. Greg.

Nazanenus in Homelia, quod dicitur secundum humanitatem proficere, non quod se ipsi augmentum, quæ ab initio fuit perfecta, seu ex eo quod paulatim manifestabatur, vide dubio sequenti.

33 Dubit. Quia videtur, quod non proficiebat apud Deum, cum semper verbum apud Deum fuerit perfectum? Res. Expositor Græcus, dicens, proficiebat ergo secundum ætatem quidem corpore in virilem statum promotum. Sapientia autem per eos, qui ab eo diuina sapientia docebantur: gratia vero quam cum gaudio promouemur credentes in fine obtinere, quæ ab ipso promissa sunt, ut hoc quidem apud Deum ex eo quod assumptam carne paternum opus peregit, apud homines vero per conuersionem eorum a cultu idolorum, ad summam Trinitatis notitiam.

34 Dub. Quid audiebat Christus a doctoribus, & de quibus interrogabat eos? Res. S. Vincen. sermon. 4. huius Dominicæ dicens, Materiam autem de qua tunc doctores, & Rabiini disputabatur, inueni in epist. gloriosi Hieronymi ad Paulinum 4. c. vbi dicit, 12. annos Saluator impleuerat, & in templo sedens de questionibus legis interrogans, magis docet dum prudenter interrogat, dic practicæ, quomodo fuerit rationaliter questiones legis, & quæ tunc disputabatur erant de aduentu Messie, quæ omnes doctores nullo discrepante sciebatur tempus aduentus Messie completum, tã ex prophetia Iacob. Gen. 49. Nō auferetur sceptrum de Iuda, nec dux de femore eius, donec veniat, qui mittendus est: quia tunc regnabat Herodes. Itẽ ex hebdomadibus Danielis. Modo ponamus disputationes in forma. Cũ essent ibi doctores sedentes, & Christus & alii pueri audientes, vnus doctor proposuit hanc questionem. Quid vobis videtur de aduentu Messie? Responderunt alii, quod erat completus, tamẽ si haberet aliquam prophetiam in contrarium, quod proponeret? Res. ille, quod licet crederet aduentum esse completum, tã dubitabat propter prophetiam Aggei 2. cap. vbi dicitur. Hæc dicit dominus Deus, adhuc modicum, & ego mouebo cælum & terram, & mare, & aridam, & mouebo omnes gentes, & tunc veniet desideratus cunctis gentibus: sed nondum vidimus ista signa, quia nullum motum nouum vidimus: ergo restat dubitatio. Alii responderunt quod verum dicebat, & quod bonum esset super his cogitare: nesciebant quod;

sciebant quod; quid responderet, tunc Christus reuerenter & humiliter obtenta licentia loquendi, dixit. R. Dñi si recordamini nunc sunt duodecim anni, quod cælum fuit motum per nouam stellam, quæ duxit tres reges orientis, secundum quod ego audiui a parentibus meis. Si videtur vobis, quod iste motus fuerit nouus. Itẽ terra, & mare mota fuerunt tunc quando ex edicto Cæsaris quilibet ibat ut profiteretur in ciuitatem suam, videatis si prophetia forte in hoc fuerit impleta? R. unde runt ipsi inter se: Verum istote dicit, quia de præmissis recordamur, & infeste debuit ille motus esse, de quo propheta intellexit. Et Xps dixit. Dñi parcatis, si pueri aliquid a vobis quaerunt. Alius doctor surrexit postmodum, dicens. Domini dubito de signo quod dedit Esaias 9. c. dicens. Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: & post, Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis & c. Nam hoc signum debuit esse in Natiuitate Messie regis, sed adhuc non vidimus hoc signum. Igitur hic cadit dubitatio. Alii autem doctores respondebant, quod verum dicebat, scilicet quod bene in hoc deberent aduertere, & sic libros volebant & reuoluebant in templo existentes, tandem dixerunt Christo quid sibi videretur. Et an in hoc dubitaret. Qui humiliter & cum reuerentia surgens, respondit, dicens. audiui, quod in ciuitate Bethleem in media nocte iam iunt duodecim anni apparuit magna claritas tantum quod videbatur sicut meridies, iuxta illud Psal. 148. Nox sicut dies illuminabitur, & audiui quod angeli apparuerunt pastoribus cum magna luce, inter quos vnus dicebat. Euangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie Saluator & c. tunc vnus doctor dixit, bene recordor, quia talis fama fuit publicata: & dixit alijs, nunquid recordamini, quomodo fuit nobis scriptum de hoc, & tunc dixerunt Iesu: fili bonas gratias vobis agimus de hoc, quia ita clarificatis intellectus nostros. Alius doctor dixit suspirans. O Domini dubito quod nostrum gaudium & spes nostra sit deperdita, nunquid Malachias 3. c. dixit. statim veniet ad templum, sanctum suum dominator, quem vos quaeritis, & c. Sed nondum venit: ergo hic est magna dubitatio, quod adhuc aduentus eius non sit completus. Dixerunt ergo Christus, ut diceret super hoc quid sibi videretur: qui respondit. Q. R. Dñi quid potest dicere pueri inter

vos, tã dicam quod audiui a parentibus meis, videlicet quod post miraculum de lumine in media nocte in Bethleem apparente, quadragesimo die vna mulier iuuenis cum puero I brachiiis eum baiulans, venit ad templum, & Symeon & Anna prophetissa prædicauerunt eum dicens, quod ille erat verus Messias & Saluator mundi. Tunc ipsi doctores dixerunt, quod verum dicebat. Et vnus dixit, Symeon potest fex erat consanguineus meus, & hæc mihi narrauit. Et alius dixit. Anna erat consanguinea mea, & talia verè ab ea audiui. Et tunc dixerunt Christo. O bone fili, benedictus caris a Deo, & Deus det tibi gratiam bene ad discendi. Deinde surrexit vnus Rabi dicens suspirans, & fleus. hæc omnia confiteor esse vera: sed heu quia deperditus est Messias. Nunquid recordamini, quod illis temporibus propter ipsum interfecit omnes pueros in Bethleem, & omnibus finibus eius Herodes Rex. Et ita credatis, quod etiam Messias puer interfecit, quod audientes alij doctores erant valde tristes, & tunc dixerunt Christo. Et vos quid dicitis, o fili. Qui cum solita humilitate respondit. R. Domini meminim legisse Exod. 23. c. Non coques ædum in lacte matris suæ. Videatis igitur ne forte ista sit prophetia quædam de Messia, quod non deberet coqui, id est mori, in lacte matris suæ, id est infantia dum lactaretur a matre sua. Et quod ita euaserit, alijs paruulis occisis ab Herode. Et tunc doctores virtute diuina illuminati intellexerunt illam prophetiam fuisse de Christo & Messia, & multum laudauerunt eum, quoniam prudenter responderet. Et ipso tunc superuenit gloriosa sena per vigo Maria cum Ioseph.

ALLEGORICÆ.

Historiam huius Euangelij præfigurant Samuel & Anna eius mater, 1. Reg. 1. c. qui Samuel cum ablactatus fuisset, non quod de amamilla, secundum Lyrã, quod sit in principio tertij anni, sed ablactatione a lacte pueritiæ, quia puer incipit alijs uti cibis communibus, non amplius nutritur lacticiinis, quæ sit circa decimum annum, ita quod iam erat duodenus fuit oblatus dño, quia tunc pueri incipiunt habere aliquas vires, & seruire in templo, scilicet accendere lampades & huiusmodi. Et ita ascenditibus parentibus Samuelis, scilicet Helcana & Anna in Sylo, cuius locum tenuit post Hierosolyma secundum consuetudinem diei festi, id est, ut votum redderent domino.

domino propter Samuel obtentum, & ibi cõsummatis diebus sacrificii, remãsit puer Samuel, qui interpretatur exauditio dñi, qui significat Christum, qui fuit ex auditus à dño in Sylo, qui interpretatur dimissio, quia fuit dimissus ille locus, & electa Hierusalẽ. Et non cognouerunt parentes eius, quia, sine sciebant, q̄ electus esset a domino. Existimantes autem illum esse in comitatu suo, f. credentes quod d̄ esset eiusdẽ qualitatis cū eis, venerunt iter vnus dici, & requirere eum inter cognatos & notos, f. vsquequo Anna peperit tres filios, & duas filias, inter quos requirebant eū, existimantes q̄ esset sicut alij filij, & non inuenerūt eū in tali conditione, qm̄ erat minister domini accinctus ephoth lineo, i. veste alba lineã sacerdotali, & reuersi sunt in Sylo, quoniam statutis diebus veniebant Helchana, & Anna deferentes tunicam, quam faciebat singulis annis, & post tridũ inuenerūt eū, i. post primum diem, qui fuit tẽpus quo erat sterilis, & in tristitia: post secundũ, qui fuit tempus quo pariebat filios, & erat gaudens: & in tertio iuuenit eum cum esset sine his passionibus in medio doctorũ, qm̄, vt dicitur 1. Reg. 2. c. Magnificatus est puer Samuel, i. Christus apud dominum, audientem illos, & interrogantem, qm̄ Samuel iudicauit populũ & filios Israel in Masphar. 1. Re. 7. Mater autem eius dixit: filii quid fecistis nobis sic, id est quomodo potuisti euadere in conspectu domini ita pretiosus? ego & pater tuus dolentes querebamus te, id est inter nos quæretes credebamus te esse vnũ ex alijs. Et Samuel respondit, q̄ in his quæ patris sui sunt, f. Dei, oportebat eū esse, & ministrare in tẽplo dñi. Et ipsi non intellexerunt mysterium quod locutus est ad eos. Alij vero mirabantur & stupebant, qm̄ cognouerunt omnes à Dam, vsque Bersabee, q̄ fidelis Samuel propheta esset domini. Et descendit cum eis in Ramatha, in qua villa etiam iudicabat Israel, vt habetur 1. Re. 7. Et erat subditus illis subiectione reuerentiali, & proficiebat sapientia, & ætate, ac gratia apud Deum, qui eum vocauerat, & homines quos iudicabat.

TROPOLOGICE.

Plurima documẽta ex hoc Euãgelio eliciunt. Primum est, festa deuote colere, a principio Euãgelij vsque ibi. Secundũ consuetudinem diei festi. Datur etiam modus co-

lendi, vt omnia compleamus ad honorem Dei, diuina officia, & Missam integre audientes, atque prædicationibus, orationibus insistenti: consummatisque diebus festis regredi ad exercitium consuetum: quoniã in sudore vultus vescimur pane nostro. Itẽ docemur quærere Iesum per peccatum a nobis amissum, qui debet quæri cum pastoribus festinanter, Luc. 2. c. cum peccator cognoscit se Christum perdidisse, statim studeat a peccato resurgere per contritiõẽ. Cum Magis quæratur humiliter, Matth. 2. c. Proidentes adorauerunt eum, vt homo per penitentiam se humiliet Deo. Itẽ cum Magdalena lachrymabiliter, Ioannis 20. Maria stabat ad monumentum foris plorans querendo Iesum. Et ita peccator dolenter debet quærere Iesum, f. dolendo de peccatis suis, qd̄ notatur ibi. Ego & pater tuus dolentes querebamus te. Item monemur in quo loco debemus Iesum inuenire, f. in templo: Item quando, quia post triduum, i. post peccati contritiõem, qui est vnus dies, post oris confessionem, qui est secundus dies, post operis satisfactiõem, qui est tertius dies, post quos Iesus inuenitur in templo cordis nostri, si tñ castè vixerimus, quia castè viuentes templum Dei sunt. Itẽ datur modus retinendi Christum inuentũ vt vadamus ad doctores & prædicatores, eos interrogantes de necessarijs ad salutẽ, & audientes verba bona ipsorum, quibus resistemus tentationibus vniuersis, quibus succumbendo Christum inuentum perderemus. Item docemur, vt relicta affectiõne parentum temporalium, patri æterno cohæreamus. Item quod res diuine sint nobis non in contemptu, sed in admiratione & veneratione. Itẽ cum semper Virgine verbum Dei conseruare in corde, & opere adimplere. Instruuntur etiam filij pueri, vt honorem, reuerentiam, & debitam subiectionem præstent parentibus, quod Iesus fecit dum esset subditus illis. Vltimo instruuntur patres, vt sic filios nutriant & educant, vt proficiant non solum augmentatione personæ, & ætate, sed sapientia & gratia, vt placeant Deo & hominibus.

ANAGOGICE.

Contemplationi cœlestis patriæ iã ex dijs sancti Euãgelij vacandum, & interiori spiritualiter in mête nostra Xpm̄, qui duodecim annos compleuit ætatis, duodecim

Apostolo-

Apostolos, & duodecim millia signatos ex omni tribu filiorum Israel coronando, qui cum eis qui sunt eius parentes, qm̄ faciẽtes voluntatem eius sunt ei pater, mater, frater, & soror, & ascenderit ad supernã Hierusalem, vbi est perpetua festiuitas, & gaudiosa. Consummatis oĩbus laboribus dierũ præsentis sæculi, qui semper remãsit in Hierusalem supernam, & in sinu patris, quãuis per humanitatis assumptionẽ ad nos venerit. Nec cognouerūt parẽtes eius æqualitẽ eius cum patre, sed p̄ defectus naturæ, quos assumpsit, existimãtes eū esse in comitatu suo, i. similẽ eis, quasi purũ hoĩem, venerunt iter vnus diei, qd̄ est lumen naturæ, p̄ qd̄ non p̄t̄ cõprehendi nec inueniri. Sed oportet reuerti in Hierusalẽ, & quære eum p̄ lumen gr̄iã in præsentis uitæ. Et tandẽ tertio die in alia vita clare reperit, & vt sicuti est p̄ lumen gloriæ, sedens in tẽplo diuinitatis in medio sanctorũ doctorũ ecclesiæ, eorum doctrinam approbãdo, stupentibus cũ suis beatis de tam ineffabili gloria. & de humanitate diuinitati cõiuncta, & tota generatio humana saluata, q̄ est mater Xpi, cū ex ea carnẽ assũperit interrogat quõ eis fecit sic. Cũ ex eius passione dolens quæret eū in triduo mortis, cõpatiẽs ei. Qui ridit, q̄ in his quæ pater suus volebat, oportebat eū esse, & ita pati, vt intraret in gloriã suã, & ipsi nõ intellexerunt verbũ, cū in cor hoĩs nõ ascendat, q̄ p̄parauit Xps suis fidelibus p̄ gloriosam passionẽ suã. Descendit tñ cũ eis carnẽ assumendo, & se eis subiiciendo per humanitatem, & mater eius oĩa verba hæc conseruat in corde, nũc in cœlis veraciter ipsa esse verissima agnoscẽdo. Et Iesus proficit nobis, nos in etate cõseruãdo, gratiã & sapiẽtiã infundẽdo, vt deo ipsi & hominibus grati efficiamur, ipso cõcedẽte. Amen.

IN OCTAVA EPIPHANIAE.

*Intendens dubia dilucidare .
Ioannis 1. c.*

Historia huius Euãgelij facta est anno Christi 30. die 7. Ianuarij.

HISTORICE.

Die baptismum dñi sequente Ioannes ad se veniẽtem inuitus Iesum, hunc agnũ dei scelera auferentem sæculi demonstrauit. Hũc quoq; eum esse de quo ante testa-

tus fuerat, virum, f. post se venire, qui prior ipso foret, quẽ nec ipse agnoscebat, se quoque hanc ob causam in aqua baptizando aduenisse, vt in notesceret Israel, tale perhibens testimonium, qm̄ columbam vidisset quasi spiritum super eum ex æthere descendentem atque immanentem, quem ipse idẽ ipse ignorabat. Qui vero eū in aqua baptizare transmiserat, eidem dixisse illũ in Spiritu sancto baptizare debere, super quem Spiritum sanctum intuitus fuisset descendere & superstare. Et ipse siquidẽ Ioãnes attestatus est hoc vidisse, & hunc Iesum vere filium fore Dei.

Vidit Ioannes Iesum venientem.

DVBITATVR. Quæ fuit illa altera dies? Resp. Origenes super Ioannem, q̄ fuit secunda dies. Prima nanque fuit quũ baptizatus est Iesus, & sequenti die, quæ dicitur secunda baptismi fuit altera, in qua historia huius euãgelij facta est.

Dub. Ad quid venit Iesus ad Ioannem postquam baptizatus fuerat? Resp. Chryso. super Ioannem. Vt nullus suspicaretur, q̄ ex eadem causa, ex qua & alij ad Ioãnem, veniret, puta confessurus, aut in penitentiã abluendus in flumine. Propterea ergo accedit, dans Ioanni occasionem corrigendi hanc suspicionem, quam & Ioannes per verba correxit, dicens. Ecce agnus Dei &c. Qui igitur ita purus erat, quod peccata ab soluere posset, manifestum est: quoniã non vt confiteretur peccata accedit, sed ut occasionem det Ioanni loquendi de ipso. Venit etiam secundo, vt hi qui priora audierant certius recipiant quæ prædicta sunt, & alia rursus audiant.

Dub. Cur Ioannes dicit Christum esse agnum Dei? Resp. Chry. super Ioannẽ, q̄ hoc dicit innuens, q̄ hic est qui olim querebat, rememorans prophetiã Esa. 53. c. Tãquam agnus ad occisionem ducetur, & vmbra quæ secundum Moysen erat figura, facilius eos ducat ad veritatem.

Dub. Cur potius dicit Christum agnus, q̄ aliqd̄ aliud animal? Ref. Orig. super Matt. Qd̄ ideo quia in oblationibus quotidianis mane & vespere offerebatur. Quoniam autẽ oblatio alia p̄t̄ esse quotidiana a rōnali natura cõprehẽdẽda, nisi verbũ ingēs, agnus typice nũcuparũ. Oblatio quidẽ matutina est

F cum

HISTORICE.

Ad Ioannem in Iordane baptizantem, cum à Galilæa Iesus, vt ab eo baptizaretur, aduenisset. Id prohibenti Ioanni, & ab eo potius se debere baptizari inquitenti, imperauit dominus, vt quæ in presentiarum agerentur, perfici sineret, quoniam tali eum modo omnem implere iustitiâ deceret. Vt vero Iesus baptismum suscepit, statim ex aqua profiliit. Cœlis autem eidem apertis diuinum super se spiritum descendente intuitus est columbæ specie obumbratum, vocem quoque e supernis hunc suum dilectum esse genitum, in quo sibi complacitum fuisset, inquitentem audiuit.

Solito more dubia soluenda sunt.

DVBITATR. A qua uilla Galilæa uenit Iesus? Respon. Gloss. quod à Nazareth, quoniam ibi habitauit.

Dub. In quo loco Iordanis baptizatus fuit Xps? Rñ. Auctor de uita Xpi qd non longe à Hierico, ubi baptizabat Ioannes, dicens, qd de Hierico usq; ad capellam S. Ioannis ubi habitabat, sunt quasi duo miliaria: & inde usque ad locum Iordanis, in quo baptizatus fuit Xps, est quasi vnũ miliaria. Licet nonnulli putent Xpm fuisse baptizatũ iter Ennõ & Salim, nõ lõge à mõte Gelboe in Bethania, qd est supra Iordanẽ tribus leucis de Hierico: uel fuit baptizatus in loco p quẽ trãserũt filij Israel Iordanẽ, vt colligitur ex dictis Lyræ super Ios. 4. c.

Dub. Cur potius Xps uoluit baptizari in Iordane, qd in alio flumine, uel mari rubro, qd exiccatur est? Rñ. S. Th. 3. par. 1. q. 39. ar. 4. dicens qd fluius Iordanis fuit per quẽ filij Israel in terrã promissionis intrauerũt. Hoc aut̃ habet baptismus Xpi speciale p oibus baptisimatibus, qd introducit in regnũ dei, qd p terrã promissionis signat. Vñ dñ Ios. 3. c. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spũ sancto, non p̃t introire in regnum Dei. Ad qd et̃ pertinet qd Helyas diuisit aquas Iordanis, qñ erat i curru aëneo rapiẽdus in cœlum, vt dñ 4. Reg. 2. c. quia, strãseuntibus per aquam baptisari, & per ignem Spiritus sancti patet aduentus in cœlum. Et iõ conueniens fuit, qd Iesus in Iordane baptizaretur: & licet transitus maris rubri plũgurae rit baptismum, quantum ad hoc, qd baptismus delet peccata, qñ submergit Pharaonem,

cum intellectus fertur in Deum. Vespertina uero cum ad corporalia procedimus. Et etiam ut dicit I. y. quia per agnum paschalem expresse figurabatur passio Christi.

Dub. Cur Christus dicitur agnus Dei? Resp. Theophilus super Euangeliis, quia Deus pater eum dedit pro nostra salute in mortem, sicut & nos consueuimus dicere, hæc oblatio est talis hominis, i. quã talis homo obtulit: sic & Christus dicitur agnus Dei datus illum pro nostra salute.

Dub. Cur dicit, qui tollit, & non q tollit peccata, & c. Rñ. Theophilus ubi supra, qd quasi hoc semper faciente ipso. Non. n. solum tulit tunc, cum passus est, sed ex illo tempore usq; ad præsens tollit nõ semper crucifixus. Vnam enim pro peccatis obtulit oblationem, sed semper purgans per illam.

Dub. Cur dicit in singulari peccatum, cū omnia peccata tollat? Respon. Lyr. post Bedã, qd licet ille agnus tulerit omnia peccata, tamen speciali modo pro peccato originali occisus est.

Dub. Quando, & quibus, & quid Ioannes dicit ante? Rñ. Theophilus super Euangeliis, quia superius his, qui ex Pharisæis uenerant, Ioannes dixit: qd medius uestrum stat, quem uos nescitis: hic ignorantibus demonstrat dicens: Hic est de quo dixi.

Dub. Quomodo Christus uenit post Ioannem? Require Dominica 3. Aduentus, dub. 20. & 21.

Dub. Cur appellat Christum uirum? Respon. Theophil. ubi supra, quod propter ætatis perfectionem.

Dub. Quomodo intelligitur, qui ante me factus est? Require Dominica 3. Aduentus dub. 21.

Dub. Cur dicit, qui prior me erat? Resp. Greg. in homil. dicit. Ac si apertẽ diceret, inde me etiam post natus superat quo eũ natiuitatis suæ tempora non angustat. Nã qui per matrem tempore nascitur, sine tempore est à patre generatus.

Dub. Quomodo Ioannes nesciebat Christũ, quẽ annunciabat? Rñ. Chry. super Ioannã. Quod ideo dicit Ioannes, qd nesciebat eum, uo non uideatur ex amicitia propter cognationem ei testimonium perhibere, quia cognatus eius erat secundum carnem.

Dub. Quia uis, qd Ioannes scierit eum propter signa in natiuitate facta, & Magos aduenientes? Respon. Chry. ubi supra, qd in

deserto conuersatus est Ioannes, miracula uero quæcumque Christo puero existerent facta sunt, puta quæ circa Magos, & quæ docunque talia ante multum contingerant tempus, Ioanne & ipso ualde puero existente. In medio uero tempore ignotus omnibus existerat.

Dubita. Cur dicit, sed ut manifestetur in Israel? Rñ. Lyr. quia totum officium Ioannis baptizando & prædicando erat ordinatum ad manifestationẽ Xpi. Vnde Chry. dicit, qd illa signa, quæ iude dicunt a Xpo in pueritia facta, mendacia, & fictiones sunt. Vide dub. 3. 1. dñica 1. post octauam Epiphaniae.

Dub. An sine baptisinate licebat Ioanni prædicare, & inducere turbas ad Christũ? Resp. Chryl. super Ioannem, quod facilius ita factum est: nequaquam enim sic concurrissent omnes si sine baptisinate prædicatio facta esset.

Dub. Cur dicit, & testimonium perhibuit Ioannes dicens, quia uidi Spiritũ sanctum? Rñ. Chryl. ubi supra, quia Ioannes testatus est ita magnum quid, quod sufficiens erat auditoribus omnes stupefacere. Puta quod totius orbis terrarum solus ipse peccata tolleret, uolẽs credibilis id facere, reduxit hoc ad Deũ & Spiritũ sanctum. Posset enim aliquis dicere Ioanni. Qualiter tu cognouisti eũ? Resp. qd per descensum Spiritũ sancti.

Dub. Cur dicit, & mansit, super eũ? Resp. Greg. secundo Moralium, quod in cunctis fidelibus Spiritũ sanctus uenit, sed in solo mediatore semper singulariter permanet, quia eius humanitatem nunquam deseruit, sed cum diuinitate procedit.

Dub. Vñ est, qd in aliis singulariter maneat, quia discipulis dñs dicit, Ioã. 10. apud uos manebit? Rñ. Greg. ubi supra, qd hoc citius cognoscimus, si dona Spiritus discernamus. In his enim donis, sine quibus ad uitã perueniri non potẽt, Spiritũ sanctus semp in omnibus electis permanet, ut sunt mansuetudo, humilitas, fides, spes, charitas. In illis aut̃, quibus per ostensionem spiritus nõ nostra salus, sed aliorum quaeritur, non semp manet, sed aliquando se a signorum ostensionibus subtrahit, ut humilitas eius uirtutes habeantur. Christus autem in cunctis eum semper & continuo habuit presentem.

Dub. Qñ uidit Ioannes Spiritũ sanctum descendente & manente super Christum? Resp. qd in baptisinate Christi, ut dicit gl. Dub.

Dub. Quomodo Ioannes dicit, & ego nesciebat eum. cum Mat. 3. c. dicat, qd Ioannes dixerit. Ego a te debeo baptizari, & tu uenis ad me? Rñ. Lyr. qd hoc refertur ad tps pcedens baptismum. Licet Aug. referat ad pterẽ excellentie in baptisimo, quã sibi Xps retinuit, qd cõsistit i quatuor. Primũ est qd ipse solus baptismũ institueret. Scdũ, qd effectũ baptismi sine baptisimo cõferre posset. Tertiu, qd meritũ passionis eius in baptisimo efficaciam haberet. Quartũ est, qd ab aliquo tpe baptismus conferret in noie ipsius, sicut hñ Auth. 19. quasi diceret. Ego nesciebat, qd hæc excellentiã prædictã in baptizando sibi retineret solus quantum ad istam excellentiã.

Dub. Quis miserit Ioannem baptizare? Res. Aug. quod si dicamus pater, uerum dicimus, si dicimus filius, uerum dicimus: manifestius autem est ut dicamus pater & filius, supple tu, & spiritus sanctus.

Dub. Cur dicit baptizare in aqua? Res. Lyr. qd baptismus Ioannis gratiam non conferebat, sed baptismũ Christi significabat, & ad ipsum disponebat.

Dub. Quomodo poterat Ioannes uidere spiritũ sanctũ, qd est Deus, qd nõ p̃t uideri oculis corporalibus? Rñ. d. qd uidit in signo uisibili, s. columbæ descendente, ut patet ex textu.

Dub. Quomodo Xps baptizabat in spiritu sancto? Resp. Lyr. qd proprium ipsius Dei est saluare animas per gratiam Spis sancti.

Dub. Quid uidit Ioannes, quia dicit, & ego uidi? Resp. Lyr. qd uidit Spiritum sanctum descendente in columbæ specie.

Dub. Ad quid cognouit Ioannes, qd esset filius dei? Resp. d. quod ut habetur Mat. 3. c. cognouit ad uocem patris.

Dub. Quomodo descendit Spũ sanctus in spẽ colũbæ, & quare potius in tali specie qd in specie ignis, sicut Apostolus, uel alia specie, & oia alia dubia ad hanc materiam pertinentia unã cũ sensibus spũalibus, Regre in expositione Euãgelij immediate sequẽtis, & dñica 3. aduentus. & in euãgelio seq. du. 2.

IN OCTAUA EPIPHANIAE
Secundum Ordinem Prædicatorum.

*Uenit Iesus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem.
Matthæi 3. c.*

Historia huius Euangelij facta est anno Christi 30. die 6. Ianuarij.

nem, tñ transitus Iordanis ipsum præfigura-
uit quātum ad hoc quod aperit remam re-
gni cœlestis, q̄ est principalior effectus bap-
tismi, & per solū Christū implē. Et ideo
magis conueniens fuit, qm̄ in Iordane, q̄ in
mari, vel aliquo alio flumine baptizaretur.
4 Dubi. Quia nō videtur conueniens Chri-
stum debere baptizari baptismo Ioānis, qui
erat baptismus p̄nitentię, cū Christus nullū
peccatū cōmiserit, vt indigeret p̄niā? Resp.
S. Tho. vbi supra q̄ cōueniēs fuit Christum
baptismo Ioānis baptizari. Primo pp̄ cōdi-
tionē baptismi Ioānis, qui nō baptizabat
in spiritu, sed solum in aqua. Christus autē
spirituali baptismate non indigebat, qui à
principio suæ conceptionis gratia Spiritus
sancti repletus fuit, & hæc est ratio Chry-
so. Secūdo, vt dicit Beda, vt baptismum Ioā-
nis comprobaret suo baptismo. Tertio, si-
cut dicit Grego. Nazanzenus, q̄ hoc fecit,
vt sanctificaret baptismum: & licet Chri-
stus baptismo Ioānis non indigerit, tñ,
vt dicit Ambr. super Lucā, nemo refugiat
lauacrum gratiæ, quando Christus lauacrum
p̄nitentiæ non refugiat.
5 Dubi. Cum alij prophetæ ante Ioannem
nō baptizauerit, vidēt incōueniēs, q̄ Ioā.
baptizauerit? Resp. S. Tho. 3. par. q. 8. ar. 1.
q̄ conuenienter Ioannes baptizabat. primo
quia vt Aug. dicit super Ioānem, q̄ oportet
bat Xpm̄ à Ioāne baptizari, vt baptismum
cōsecraret: sc̄do vt Chry. dicit sup̄ Ioāne.
cū Ioānes nullus esset ad Christū manife-
stādum, facilius sic manifestauit concurrē-
tibus turbis ad baptismū, q̄ si per singulos
discurrisset. Tertio, vt suo baptismo alluefa-
ceret hoīes ad baptismū Christi, vñ Greg.
in hom. dicit, ideo Ioānes baptizat vt præ-
cursoris suæ ordinē seruās, qui nāsciturum
dñm nascendo præueniret, baptizādo quo
que baptizatum præueniret. Quarto, vt ad
p̄niām homines inducens præpararet ad
dignā suscipiendum baptismum Christi.
Vñ Beda dicit, q̄ quantum cathecuminis
nondum baptizatis prodest doctrina fidei,
tñ profuit baptisma Ioānis, ante bap-
tisma Christi. q̄a sicut ille prædicabat p̄niām,
& baptismum Christi prænuntiabat, & in
cognitione veritatis, quæ mundo apparuit
attrahebat, sic ministri ecclesiæ primo eru-
diunt, post peccata eorū redarguūt, demū
in baptismo Christi remissionē p̄mittunt:

& licet alij prophetæ nō baptizauerūt, tñ
q̄a Ioannes nō solū fuit propheta, sed plu-
quā p̄pheta, vt d̄f. Matt. 2. Fuit. n. terminus
legis, & initiū Euāgelij, ideo magis perti-
nebat ad eū verbo & opere inducere hoīes
ad legē Xpi, q̄ ad obseruantia veteris legis,
6 Dubi. Quia videtur quod solus Christus
debuerit baptizari baptismo Ioānis, quia
vt Aug. dicit super Ioāne, Ioānes baptiza-
uit vt Christus baptizaretur, sed q̄ propriū
est Christo, nō debet alijs conuenire. ergo
nulli alij debuerūt illo baptismo baptizari?
Ref. S. Th. vbi supra, ar. 4. q̄ oportuit alios à
Christo baptizari baptismio Ioānis: primo,
vt Aug. dicit super Ioan. quia si solus Chri-
stus baptismo Ioānis baptizatus fuisset, nō
desicerēt, qui discerent baptismum Ioānis,
in quo Christus est baptizatus, digniorem
esse baptismum Christi, quo alij baptizantur
vsq; adeo vt solus Christus eo baptizari me-
ruisset. Secūdo, quia oportebat per bap-
tismū Ioānis alios ad baptismū Christi præ-
parari, vt dictum est dub. præcedēti. Et non
solum propter Christum ille baptismus
Ioānis fuit institutus, sed etiam propter
alias causas dictas in præcedenti dubio.
7 Dubi. cur statim baptizato Xpo nō ces-
savit Ioannes baptizare? Ref. S. Th. vbi su-
pra. ar. 5. q̄ non debuit baptismus Ioānis
cessare Xpo baptizato. Primo, q̄a vt Chry.
dicit, si cessaret baptizare Ioānes, existima-
retur q̄ zelo vel ira faceret. Secūdo, quia
discipulos suos in maiorē zelū misisset. Ter-
tio, q̄a p̄sistens in baptizādo suos auditores
mittebat ad Xpm̄. Quarto, q̄a, vt Beda di-
cit, adhuc p̄manebāt verba veteris legis, nec
dēt p̄cursor cessare donec veritas manifeste-
tur. Et licet assuisset testimoniū Ioānis, de
sc̄sus colūbæ, & paterna vox, nōdū tñ Xps
erat plenē manifestatus eo baptizato: ideo
adhuc necessariū erat, q̄ Ioānes baptizaret,
8 Dubi. Quo aqua corporalis possit abluere
peccatū, q̄ sunt in aīa, Req̄re dub. 26. & seq. in
Fer. 6. Pasche, vbi plura dubia declarāt de
baptismo, & materia, ministro, & effectu.
9 Dubi. Cur prohibebat Christum bap-
tizari cum sciret se esse destinatum ad eum
baptizandum? Rñ. Chry. in homi. dicēs, q̄a
baptismus p̄niæ erat, & in demonstratiōe
delictorū iducebat, ne aliquis existimaret,
q̄ hac rōne Xps ad Iordanem venit. Iō ve-
nienti dixit, ego debeo à te baptizari, & tu
venis

vetis ad me. Et idē Chry. super Mat. dicit.
Vt tu me baptizares est idonea ratio, vt ius-
tus efficiat & dignus cœlo: vt autē ego te ba-
ptizē, quæ est ratio? omne bonum de cœlo
descendit in terra, non de terra ascendit ad
cœlum. Et Hilarius denique, à Ioanne bap-
tizari prohibetur vt Deus, & ita in se fieri
oportere, vt homo docet.
10 Dub. An Ioannes, qui erat sanctificatus
in vtero indigebat baptizari? Rñ. S. Vinc. in
sermone hodierno, q̄ licet Ioānes esset san-
ctificatus in vtero matris, tñ indigebat à Xpo
baptizari pp̄ characterē, quē dat baptismus
in anima, s̄. quoddā signum pulchrū instar co-
ronæ regalis, qd̄ signū nullus potest h̄re in
paradiso, nisi fuerit baptizatus. Vnde nec
Abraham, neque alij sancti veteris testa-
menti habent hoc signum in paradiso.
11 Dub. Cur Christus dicit sine modo, quasi
p̄nūc debeat fieri, aliās nō? Rñ. Hilarius su-
per Mat. dicēs, Pulchrē dicit mō, vt osten-
deret Christum in aqua à Ioāne, at Ioāne
à Christo in spiritu baptizādum. Et Chry.
sup̄ Mat. dicit, in quo etiā ostendit q̄ postea
Christus baptizauit Ioannem, quauis ēt
in apocryphis libris scriptum sit, vt etiam
refert S. Th. 3. par. q. 38. art. 6. addens, quod
certum est, vt Hiero. dicit super Mat. q̄ si-
cut Christus fuit baptizatus in aqua à Ioan-
ne, ita Ioannes à Christo erat in spiritu bap-
tizandus.
12 Dubi. Quomodo in baptismo Christus
impleuit omnem iustitiā, & quomodo de-
bent intelligi ista verba? Resp. Chry. super
Mat. quod hoc non significat, vt si fuerit ba-
ptizatus adimpleat omnem iustitiā, sed
sic, idest, quemadmodum baptismatis iusti-
tiam prius factis impleuit, postea prædica-
uit, sic & omnem aliam iustitiā, secundū
illud Act. 1. c. Cœpit Iesus facere & docere.
Hilarius autem sic exponit, quod per eum
implenda erat omnis iustitiā, per quem so-
lum lex poterat impleri. At Remigius sic
declarat, docet nos implere omnem iusti-
tiam, idest ostendere exemplum omnem im-
plendā iustitiā in baptismo, sine quo non
aperitur aditus regni cœlestis. Sanctus au-
tem Vincen. in sermone hodierno dicit, q̄
illud non refertur ad Christum, sed ad Ioā-
nem, quia Christus non loquebatur pompa-
tice, sicut faciunt magni domini, qui quā
do loquuntur, personam & actus suos po-
nunt in plurali.

13 Dub. Quia videtur, q̄ Ioānes non bap-
tizauerit Christum, quia Matthæus dicit, tūc
dimisit eū, quia si dimisit, ergo nō baptiza-
uit? Resp. Remigius super Matthæum, expo-
nendo, tunc dimisit eum, idest, ad vltimum
ascensum præbuit, vt baptizaret eum.
14 Dub. Cur Xps cōstitim ascendit de aqua?
Respon. Chry. super Matthæum, q̄ hoc per-
tinet ad mysterium omnium, qui postmo-
dum fuerant baptizandi. Et ideo dicit cōse-
stitim, & non dixit simpliciter ascendit, quia
omnes qui baptizantur in Christo, cōse-
stitim de aqua ascendunt, i. proficiunt ad vir-
tutes, & ad dignitatem subleuantur cœle-
stem. Qui enim in aquam ingressi fuerunt
carnales & filij Adæ peccatores, cōsestitim
de aqua ascendūt spirituales filij Dei facti.
15 Dub. An cœli fuerint rupti, quia dicit,
aperti sunt cœli? Resp. S. Tho. 3. par. 3. q. ar. 5.
quod vt Hier. dicit sup̄ Mat. cœli aperti sunt
non refectione elementorū, sed spirituali-
bus oculis. Sicut & Ezechiel in principio vo-
luminis sui, apertos esse commemorat. Et
Lyr. dicit, q̄ cœlum non fuit diuisum, sed
videbatur aperiri, sicut fit in corufatione.
16 Dub. An omnes, qui aderant, viderūt cœ-
los apertos? Rñ. q̄ non, quia dicit tex. aper-
ti sunt ei, & non dicit absolūtē, aperti sunt,
quod dixisset si oībus patuissent, prout et iā
Chry. dicit super Mat. q̄ si ipsa creatura ru-
pta fuisset, nō dixisset aperti sunt ei, q̄a qd̄
corporaliter aperitur, oībus est apertū. Vñ-
de & Mar. 1. c. dicitur, q̄ Iesus statim ascen-
dens de aqua, vidit cœlos apertos.
17 Dub. Quomodo aperti sunt ei cœli, cum
nihil sit clausum oculis eius? Rñ. Chry. su-
per Mat. q̄ sicut secundū dispensationē hu-
manam baptizatus est, sic secundū humanā
dispensationē aperti sunt ei cœli: secundum
autem naturam diuinam erat in cœlis.
18 Dub. Cum Xps etiam secundum natu-
ram humanam in instanti conceptionis fue-
rit viator & comprehensor. Ergo semper ei
aperti fuerunt cœli? Respon. Remigius su-
per Mat. quod licet semper fuerint ei aper-
ti cœli, tamen hoc primo legitur, q̄ ei aper-
ti fuerunt, quia omnibus renatis aperitur
ianua regni cœlestis. & vt gl. dicit. Tunc tā-
tus fulgor circumfulsit Xpm̄ in baptismo, vt
empyreum videretur cœlum referatū ef-
se, quod ante non aduenerat.
19 Dub. Qui viderunt spiritum dei descē-
dentem sicut columbam? Resp. Gl. quod
F 3 Iesus,

Iesus, & etiam Iohannes Baptista, ut dicitur Iohannis 1.

20 Dub. Cum semper Spiritus sanctus manserit in Christo, quomodo nunc descendit? Resp. S. Tho. 3. par. q. 39. ar. 6. q. sic. Augustus dicit 15. de Trini. absurdissimum est dicere, qd Christus, cum 30. iam esset annorum accepisset Spiritum sanctum, sed venit ad baptismum sicut sine peccato, ita non sine Spiritu sancto: sicut de Iohanne scriptum est, qd Spiritu sancto replebitur ab utero matris sue, quid de homine Christo dicendum est, cuius carnis ipsa conceptio non carnalis, sed spiritalis fuit? sed in baptismo venit Spiritus sanctus super eum ad præfigurandum, quod baptizati verè & non fictè accipiunt Spiritum sanctum.

21 Dub. Cur Apostolis apparuit in igne, & non Christo? Resp. S. Tho. ubi supra, qd super Apostolos apparuit in igne ad ostendendum feruorem, quo corda eorum erant commouenda ad hoc qd Christum ubique inter pressuras prædicarent. Et id est in linguis igneis apparuit. Secundo etiam, ut dicit Chrysostomus super Mattheum, cum oportebat delictis ignoscere qd fit in baptismo, mansuetudo necessaria erat, que demonstratur in columba, sed ubi adepti sumus gratiam, restat iudicij tempus, quod signatur per ignem.

22 Dub. Quomodo Spiritus sanctus, qui est inuisibilis, visibiliter descendit supra Christum? Res. S. Tho. ubi supra, qd sicut Chrysostomus dicit super Mattheum, in principiis spiritalium rerum semper sensibiles apparét visiones propter eos, qui nullam incorporalis naturæ intelligentiam suspicere possunt, ut si postea non fiant ex his, quæ semel facta sunt, recipiant fidem. Et ideo circa Christum baptizatum corporali specie Spiritus sanctus visibiliter descendit, ut super omnes baptizandos inuisibiliter postea credatur descendere.

23 Dub. Cur potius in columbæ specie, qd in aliâ descendit? Resp. S. Tho. ubi supra, qd propter tria. Primo propter dispositionem quæ requiritur in baptizato, ut si non fictus accedat, quia sicut dicitur Sapientia 1. c. Spiritus sanctus disciplina effugiet fictum. Columba autem alias animal simplex est, astutia & dolo carens: unde dicitur Mat. 10. Estote simplices sicut columbæ. Secundo, ad designandum septem dona Spiritus sancti, quæ columba suis proprietatibus signat. Columba enim secus fluenta habitat, ut inde viso

accipere mergat se, & euadat, quod pertinet ad donum sapientiæ, per quam Sancti secus scripturæ diuinæ fluentia residunt, ut incursum diaboli euadant. Item columba meliora grana eligit, quod pertinet ad bonum scientiæ, quia Sancti sententias sanas, quibus paciscantur, eligunt, Item columba alienos pullos nutrit, quod pertinet ad donum consilij, quo sancti, homines qui fuerunt pulli, imitatores diaboli, doctrina nutriunt & exemplo. Item columba non lacerat rostris, quod pertinet ad donum intellectus, quo sancti bonas scientias lacerando non peruertunt, hæreticorum more. Item columba felle caret, quod pertinet ad donum pietatis, pro qua sancti ira irrationabili carerent, Item columba in caverna petra nidificat, quod pertinet ad donum fortitudinis, qua sancti in plagis mortis Christi, qui est petra firmamentum, ponunt in suum refugium & speram. Item columba gemitum pro cantu habet, quod pertinet ad donum timoris, quo sancti delectantur in gemitu pro peccatis. Tertio apparuit Spiritus sanctus in specie columbæ pro effectum proprium baptismi, quod est remissio peccatorum & reconciliatio ad Deum: columba enim est animal mansuetum. Et ideo sicut Chrysostomus dicit super Mattheum, in diluuium apparuit hoc animal eorum ferens oliuam, & cõis orbis terrarum tranquillitatem annuncians. Et nunc etiâ columba apparet in baptismo, liberatione nobis demonstrans. Quarto ad designandum eam effectum baptismi, qui est constructio ecclesiasticæ veritatis. Unde dicitur ad Ephesios 5. qd Christus tradidit semetipsum, ut exhiberet sibi gloriosam ecclesiam non habentem maculam, aut rugam, aut quicquid huiusmodi, lauans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Et ideo conuenienter Spiritus sanctus in baptismo demonstratus est in specie columbæ, quæ est animal amicabile, & gregale. Unde & in Canticis canticorum 5. dicitur de ecclesia. Vna est columba mea.

24 Dub. Quia si Spiritus sanctus apparuit in specie columbæ vel similitudine, aut sicut columba, non vix qd illa columba fuerit verum animal? Respon. S. Thom. ubi supra. arg. 7. qd illa columba fuit verum animal, quoniam sicut Christus non vixit fuit aliqua fictio, & ideo verum corpus, & non fantasticum attulit: ita Spiritus sanctus, qui est spiritus veritatis, non per fantasticam columbâ apparuit.

uit, sed per veram, formatam absq; ministerio altarum columbarum, sed virtute diuina. Et licet dicatur, qd Spiritus sanctus descendit sicut colûba, vel in specie, vel similitudine, hoc non dicitur ad excludendum veritatem columbæ, sed ad ostendendum, qd Spiritus sanctus non apparuit in specie suæ substantiæ.

25 Dubitatur, An potuerit dici, qd columba esset Deus, sicut dicimus de Christo, quod est Deus? Resp. Augustinus in sermone de Trini. qd non quod sic fuit assumpta à Spiritu sancto in unitate personæ, sicut assumpta est humana natura ex semper Virgine: Non enim colûba beatificauit Spiritus sanctus, aut sibi in personæ suæ unitatem coniunxit.

26 Dubi. Super quem venit columba, quia dicit venientem super se? Resp. qd venit super Iesum. Et ratione assignat Hieronymus dicens. Sed dicit autem columba super caput Iesu, ne quis putaret vocem patris ad Iohannem factam, non ad Dominum.

27 Dubi. Quid actum sit de illa columbâ? Resp. Sanctus Thomas 3. part. q. 39. ar. 6. quod peracto officio suo, redacta est in primordialem, seu præiacentem materiam, ex qua formata fuit.

28 Dubi. Cur vox patris non emissa fuit in tempore natiuitatis Christi, sicut nunc in baptismo? Resp. S. Tho. ubi supra. ar. 8. qd in baptismo Christi, qui fuit supra. ar. 8. qd in baptismo Christi, qui fuit expressum non fuit baptisimi, demonstrari debuit, qd in vero baptismo perficitur. Baptismus autem quo baptizatur fideles consecratur in invocatione & virtute Trinitatis, secundum illud Matthæi vlt. c. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filii, & Spiritus sancti. Et ideo in baptismo Christi, ut Hieronymus dicit, mysterium Trinitatis demonstratur. Dominus enim in natura humana baptizatus, Spiritus sanctus descendit in habitu colûbæ, Patris vox testimoniū phibentis in filio auditur. Et conueniens fuit, ut in illo baptismo pater declararetur in voce. Et licet in natiuitate esset filius Dei, tamen eius deitas tunc non debuit omnibus manifestari, sed magis occultari in defectibus infantilis ætatis: sed quando iam peruenerat ad perfectam ætatem, in qua oportebat eum docere, & miracula facere, & homines ad se conuertere, tunc testimonio patris erat eius diuinitas manifestanda, ut eius doctrina credibilior fieret, & hoc præcipue in baptismo, per quem homines renascuntur

in filios Dei adoptiuos?

29 Dubi. Quis formauit illam vocem? Resp. S. Tho. ubi supra, qd sicut tota Trinitas operata est humanam naturam in Christo, & etiam columbam, ita etiam & formationem vocis, sed tamen in voce declaratur solus pater ut loquens, sicut naturâ humanam solus filius assumpsit, & sicut in colûba solus Spiritus sanctus demonstratus est, ut patet per Augustinum in libro de fide ad Petrum.

30 Dubi. Quid singulariter in Christo demonstratum fuit ex illa voce, cum omnes per baptismum efficiamur filii Dei? Resp. Hieronymus in libro de Trinitate dicens. Nō solū nomine contestatus est eum esse filium, sed proprietate: multi enim nos filii Dei sumus, sed nō talis est hic filius. Hic enim & proprius & verus est filius origine, non adoptione: veritate, non nuncupatione: natiuitate, non creatione.

31 Dubi. Quia nō videtur vera illa vox, cum dicit filius meus dilectus, quia magis dilecta fuit humana natura, quam filius, quia ad Rom. 8. dicitur, Proprio filio suo nō peccit, sed pro nobis oibus tradidit illum? Resp. S. Thom. prima parte, q. 20. ar. 4. qd Deus Christum diligit, non solum plurius, quam totam vniversalitatem creaturarum, quia, sicut magis bonum voluit, quia dedit sibi nomen, quod est super omne nomen, ut Deus verus esset, nec eius excellentiæ deperit ex hoc, quod Deus dedit eum in mortem pro salute humani generis: quinimmo ex hoc factus est victor gloriosus: factus est enim principatus super humerum eius, ut dicitur Esaiæ 9. c.

32 Dubi. Quomodo intelligitur illud, in quo mihi complacui? Resp. Remigius super Mattheum, qd si ad humanitatem Christi referatur, sic legatur, in quo mihi complacui, quia istum solum reperi sine peccato. Si vero legatur, in quo mihi complacui, subaudiatur placitum meum constituere, ut per eum agerem quæ agenda sunt, scilicet genus humanum redimerem.

33 Dubi. Ad quid venit illa vox patris, cum Christus sciret se esse filium Dei absq; illa voce? Resp. Beda super Lucam, qd non per hoc ipse filius quod nesciebat docetur, sed nobis quid credere debeamus, ostenditur.

34 Dubi. Cum Lucas dicat vocem dixisse, Tu es filius meus. Cur Matthæus dicit, hic est filius meus? Resp. Augustinus de consensu Euangelii

cēs q̄ vtrunq; dicit̄ ad eandē sn̄iam expli-
cādā valet. Vox. n. celestis vnū horū dixit,
sed Matt. ostēdit voluit ad id valere qđ di-
ctū est. Hic est filius meus, vt illis, q̄ potius
audiebāt indicaret, q̄ ipse esset filius Dei.
Nō. n. X̄po indicabat q̄ sciebat, sed audie-
bāt q̄ aderāt. p̄ quos et ipsa vox facta est.

37 Dub. Cū Lucas dicat in te cōplacui mi-
hi, cur Matt. dicit, in te mihi cōplacui? Rñ.
Augu. vbi supra dicit. Si q̄ritis qđ horū illa
voce sonuerit qđlibet accipe Deum, intelli-
gas eos q̄ nō eādē locutionē retulerūt, ean-
dē retulisse sn̄iam. Quod. n. reus in filio si
bi cōplacuit, admonetur aliquis ex eo qđ
dictum est, in te cōplacui mihi, seu hoc in-
telligatur esse dictū ab oībus euangelistis,
tanquam diceretur, in te complacitū meū
constitui. Hoc est implere qđ mihi placet.

ALLEGORICE.

Figurat̄ historia huius euāgelij omnia, q̄
ad baptismū nostrū requirunt, & vtilitates
inde emergētes. Et subiecta primio qđ ba-
ptismi, q̄ quinq; sunt, s. baptizās, baptizan-
dus, materia, forma, & intentio. Baptizans
fuit Ioannes, in quo ministri baptismi fan-
ctitas designatur. Baptizandus fuit X̄ps, no-
strū baptismū cōsecrans tactu suā mūdissi-
mā carnis, vim regeneratiuā cōtulit aquis,
& p̄ ipsū denotatur, q̄ qlibet baptizandus
debet esse humilis, & cū humilitate ad ba-
ptismū venire: humilitas nāq; X̄pi in qua-
tuor notatur. Primo, quia venit Iesus, s. Sa-
luator & auctor salutis, & nō indigēs salu-
te. Scđo, quia Iordanē, vbi creator elemen-
torū subiecit se vili elemento. Tertio quia
ad Ioānē, s. hoīem sicut Dñs ad seruū, Rex
ad scutiferū, sol ad Luciferū. Quarto vt ba-
ptizaret ab eo, s. fons à riuo, plenitudo à stil-
la. Auctor baptismi ad baptismi ministrū.
Materia fuit aqua magis cōueniēs cōior ce-
teris liquoribus ad baptismū ex illis, ibi ad
Iordanē. Forma notatur p̄ testimonij Tri-
nitatis, docēs nos baptizare in noīe patris,
& filij, & spūs sancti. Et ista est forma nostri
baptismi. Fuit. n. ibi pater in voce, filius in
carne, & spūs sanctus in colūbā specie. Intē-
tio cōsequitur farmam: voces. n. sunt signa
carū, q̄ sunt i aīa passionū. Et ideo minister
quēamodū p̄fert verba, ita debet habere i-
tentionē correspondētē ad verba. Vtilitates
nobis ex baptismō pueniētes notātur. Pri-
mo, quia X̄ps baptizatus cōfestim ascendit
de aqua, p̄ qđ notatur in nobis gratiā infu-

sio. Homo. n. p̄ baptismū liberatus à culpa
ad virtutē statim ascendit. Secūdo apertum
est cœlū, p̄ quod notatur per baptismum a-
scendens euolatio. Tertio, descendit Spūs
sanctus corporali specie, sicut colūba in ip-
sum, per quod notatur, q̄ baptismus facit
hoīem tēplū spūs sancti. Quarto vox patris fa-
cta est, hic est filius meus dilectus. in quo
notatur per baptismū de filio irā, baptiza-
tus sit filius gratiē. Et per hāc vocē notan-
tur quinq; dignitates, & excellētiē. Christi,
qui fuit auctor nostri baptismi. Cū. n. dicitur,
hic est, cōmēdatur à uera existētia, quia
solus Deus hēt verū esse, oē. n. eē à forma ē:
Deus autē forma est sine materia. Vñ Exo. 2.
c. Qui est, misit me ad vos. Cū dicitur filius,
cōmēdatur à similitudinis paternē cōueniē-
tiē, quia filius dicitur imago patris. Cū di-
citur meus, cōmēdatur à substantiā i differē-
tia: dicitur. n. mens, i. mihi substantialis. Cū
dicitur dilectus, cōmēdatur ab amoris bene-
uolētia: Ideo pater diligit filiū, & oīa q̄ hēt
pater dedit in manu filij. Cum dicitur, in
quo mihi cōplacui, commendatur à specia-
li cōplacencia. Vnde nota, q̄ placitum, est
quieta uoluntas. Vñ cōplacui, i. cū spū san-
cto in filio fecūdū naturā assumptā quieui.

TROPOLOGICE.

Quā solerter & reuerētē ad baptismum
& ad alia sacramenta ecclesiā accedere de-
beamus, ex hoc sacro euangelio instrui-
mur. Primo q̄ spōte, & nō coacte ibi venit.
Secūdo q̄ p̄pter salutē, & nō p̄pter hypo-
cristim ibi venit Iesus, qui est Saluator, & fa-
lus nostra. Tertio, q̄ fugiamus voluptuo-
sas delectationes seculi, & uolubiles ibi à
Galilæa, q̄ est rota volubilis. Quarto, q̄ di-
scutiāmus consciētij nostrā, & effundamus
riuū lacrymarū p̄ p̄ctis paratis, ibi, in Ior-
danē, q̄ est riuus iudicij. Quinta, vt quæ-
ramus meliores sacerdotes & ministros, qm̄
maiorē habemus ad eos deuotionē, vbi ad
Ioānē q̄ fuit s̄ctus ex vtero matris suę, &
doctus q̄ a p̄pheta & plusquā p̄pheta, qm̄
sola bonitas vitē nō sufficit i ministro, sed
i eo dēt esse sciā discernēdi fr̄es peccatū &
peccatū. Sexto, vt itētio nostra sit baptizari,
i. abului à p̄ctis p̄ cōfessionē. ibi: vt baptia-
ret ab eo. Itē edocemur reuerētij exhibere
deo & eius sacramētis, & ceteris spectātib⁹
ad cultū diuinum, ibi Ioānes autē p̄hibebat
eū dicens, Ego à te debeo baptizari, & tu ve-

nis

nis ad me? Qui licet esset sanctificatus in
vtero, & sciret se destinatum vt baptizaret
Christū, tamen officium sibi iniunctū recu-
sabat multum. Et ideo cantat Ecclesia, Ba-
ptista cōtremuit, & nō audet tāgere sanctū
Dei verticē, sed clamat cū tremore, sanctū
ca me saluator, tñ nullus eo maior inter na-
tos mulierum surrexit. Videant magnates,
studētēs, & ceteri nobiles, ac vulgus, quā re-
uerentiā sacris locis exhibeant deābulādo
p̄ tēpla, de terrenis & prophans colloquen-
tes, dum diuina celebrātur officia, apud al-
taria stantes, & ipsi brachius inherentes. Et
pleriq; dū eleuatur sacratissimū corpus X̄pi
nequaquā genua flectentes: & tñ Deus sic
punitit, quod nō permittebat in veteri le-
ge, sed tāgētēs arcam Dei, vel altari appro-
pinquantes, nisi essent Leuicā morte plectē-
bantur: sed aduertāt dictū Euāgelij ibi, sine
modo, qm̄ tandem implebitur omnis iusti-
tia diuina in futuro iudicio contra tales,
id est de ipsis. Instruimur quoq; vt cū mun-
dati fuerimus a peccatis, statim relinqua-
mus ea & mentē, & corpore, ne ab ipsis con-
taminemur. ibi Baptizatus autem Iesus, cō-
festim ascendit de aqua, & sic sic egerimus
aperientur nobis, cœli, & Spiritus sanctus
habitabit in nobis, & paterna vox vocabit
nos dicens. Venite filij, audite me, quoniā
gaudij magnum est in cœlo super penitē-
tia peccatorum, & sic cōplacitum est Deo
sic conuerti ab iniquitate ad iustitiam.

ANAGOGICE.

Maxima Dei beneficia nobis collata si
mentem cōtemplationi dederimus, ex hoc
Euangelio perpendemus. Primo quidē my-
sterium incarnationis designatur. Dum di-
citur, Venit uerbum Dei carnē sumere hu-
manam, Iesus, ut nos saluaret a Galilæa to-
tam voluendo rotam, a patre egrediens, &
ad ipsum regrediēs, ad Iordanem, reum iu-
diciū volens propter nos iudicari a Pila-
to, & à sacerdotibus dicētibus reus est mor-
tis, ad Ioānē hominē, q̄a hominē induere
dignatus est, vt baptizaretur, i. submergere
tur a tribulationibus eum circumdantibus,
qm̄ aquā tribulationis intrauerunt vsq; ad
animam eius. Ioannes autem prohibens si-
gnificat Petrum dicentem, abstī a te Dñe.
Iesus dicens, Sine modo, figurat quod dixit
Petro, vade retro: nō. n. scis ea q̄ Dei sunt,
sic. n. decet nos implere oēm iustitiā, & sic Pe-
trus dimisit eum, baptizatus, i. submersus i

mortē confestim ascendit de sepulchro, tertio
die, nec passus est Deus Christum suum
videre corruptionem, & aperti sunt ei cœli,
super quos ascendit, & descendit Spiritus
sanctus ad discipulos per eum missus, & tā-
tum dilectus à patre, q̄ data est sibi omnis
potestas in cœlo & in terra, cū eius vnigeni-
tus filius sit, i quo sibi cōplacuit, redimēdo
genus humanū p̄ suam s̄ctissimā passionē.

DOMINICA PRIMA POST
OCTAUIAM EPIPHANIAE.

Nuptia factæ sunt in Chana Galilee. Ioan. 2.

Historia huius Euangelii facta est anno
Christi 31. die 6. Ianuarii.

HISTORICE.

Celebratis in Chana Galilee nuptiis, q̄
bus Dei genitrix semper Virgo intererat,
ad quas ipse Iesus, eiusq; discipuli aduoca-
ti fuere. Cum inter conuiuandum vinū de-
fecisset, id mater nato intimaui: cui cū do-
minus respondisset, nequaquā hoc ad eorū
curam attinere, cum eius necdum aduenis-
set hora: ministris vt quicquid eis impera-
ret, ipsa vt protinus exequerentur, iussit. Ve-
rū ex ipsis dñi iussu cū sex aqua imple-
sent hydrias, ad Iudæorū purificationē præ-
paratas duarū, seu ternarū capacitatis me-
tretarū, vt haurirent, architriclinōq; propi-
narent imperauit: gustui autem architricli-
nus offerēs, rei que geste ignorans causam,
quodque ministri se aquam hausisse veraci-
ter scī ēt, sponsum increpat architriclinus,
quod optimū in sinem seruasset, vinum, mo-
re ceterorū aduerso, qui primo recumbētis
bus bonū, postremo vero vicio madefactis
deterius offerūt vinū. Signorū igitur a Chri-
sto factorū hoc primū fuit, suā i aperto glo-
riam ostentans, in quem ob id eius credi-
derunt discipuli.

Latentia dubia in medium deducam & solnam.

VBITATVR. Qui fue-
rūt spōsus & sponsa in
istis nuptiis? Resp. q̄ vt
colligit̄ ex dictis Hiero-
nymy sup̄ p̄logo Ioānis
Euangelij. Sponfus fuit
Io. Euāgelista: & idē vi-
detur sētire Aug. i glos. Et ad hoc facit, q̄
mater Iesu erat ibi, q̄ nō fuisset, si alterius,
q̄ Ioan. sui nepotis fuisset. Et p̄ hoc voca-
tus

tus

us fuit tanquam cōsanguineus. Idē quoq; tenet dominus Albertus Magnus super Ioānem. Sponsa vero fuit, vt dicit idem Albertus, & refert dominus Cardinalis de Turre Cremata super hoc euangelio, vna de virginibus. Deo consecrata, quæ postea cum matre Iesu permanserit. Et idem de sponsa tenent S. Tho. 2. q. 186. ar. 4. & Lyra in hoc passu. Et vt dicit Auctōr de vita Christi, sponsa vocata fuit Anachita.

2 Dub. Quid est Chana Galileæ? Resp. Alcuinus, & Magister hist. s. cho. q̄ est vicus in provincia Galileæ, in qua villa dicit Landulphus de vita Christi, ostēditur locus vbi steterunt hydriæ, & triclinium vbi steterūt mensæ, & descenditur ad ea per plures gradus sub terra, quod accidit fortē ppter ruinas & frequentes destructiones.

3 Dub. In qua domo fuerunt factæ dictæ nuptiæ? Resp. q̄ vt colligitur ex præmissis, fuerunt factæ in domo Zebedæi, cuius filius erat ipse Ioannes euangelista.

4 Dub. An ad has nuptias fuerit vocatus Ioseph vir Mariæ? Resp. Magister hist. s. cho. Quod Ioseph non fuit vocatus, sed vxor eius. Vnde quā dicit Ioseph mortuū, & sēper Virginem transisse in custodia filij sui, quia nec ēt deinceps de eo legitur in euangelio. Semper Virgo autem erat tunc quadragintaquinque annorum, vt dicit S. Vin.

5 Dub. Cum in nuptijs fiant multæ dissolutiones, quomodo Christus voluit interesse? Resp. q̄, vt dicit Beda in hom. q̄ dominus iuit ad nuptias, vt ostenderet in nuptijs debita castitate celebratis, nullam culpam esse. Item, & vt fidem astrueret, & hæresim detrahētium nuptijs extirparet, ac discipulos per miraculum post ibi factum in fide confirmaret.

6 Dub. Cur euangelista non ponit propriū nomen semper Virginis, sed dicit, & erat mater Iesu ibi? Respond. quod Ioannes Euangelista post omnes alios scripsit, & cū iam ubique esset diuulgatum nomen semper Virginis, ideo non nominauit eam nomine proprio, sed asseruit eam esse matrem Iesu, quia multi hæretici dicebant contrarium.

7 Dub. Cur vocatus fuit Iesus & discipuli eius ad nuptias? Resp. q̄ vt ex præmissis apparet, ipse dominus fuit vocatus, quia consanguineus sponsi. Discipuli autem propter honorem magistrum.

8 Dub. An vinum defecerit a casa, vel quō modo? Resp. q̄ vt potest colligi ex dictis Originis in quadam homil. hoc diuina dispensatione factum est, vt Iesus inciperet miracula facere, vt postmodum discipuli eius crederent in eum.

9 Dub. Cur semper Virgo solum nunc, & nunquam antea rogat filium saltem implete, vt miraculum faciat? Resp. Chryso. super Ioan. dicens dignum autem est quærendum, vnde venit in mentem matri magnū quid imaginari de filio: neq; n. ante miraculum fecerat. Sequitur. n. hoc fecit initiū signorum Iesus, sed reuelari incipiebat, & a Ioanne, & ab alijs: quæ ad discipulos dixerat, sed ante hæc omnia ipsa conceptio, & ea quæ post natiuitatem facta sunt, maximam ei de puero imposuerunt extimationem. vnde Lucas dicit. Maria autem concepit uabatur omnia verba hæc conferens in corde suo. Cuius igitur gratia non ante miraculū eum incitauit: nam antea vt vnus multorum ita conuersabatur, vnde non præsumebat mater ei tale quid dicere, quia verō audiuit q̄ Ioannes ei testificatus est, & q̄ discipulos iam haberet, de reliquo confidenter rogat.

10 Dub. cur Saluator nō vocat semper Virginē matrem, vel saltē proprio nomine, sed cōmuni, dicens, Mulier? Resp. Lyra post August. q̄ christo competebar facere miracula secundū diuinam naturā, quam a matre nō habuit. Ideo prædicto modo respondendo matri, ostendere voluit, q̄ in hoc non tenebatur ei obedire, quia in naturā diuinā nihil habuit a matre, nec per consequens cum ea aliquid esse commune, ideo dicit, quid mihi & tibi est mulier, quasi dicat virtutem faciendi miracula a te non habeo.

11 Dub. Cur dicit, Nondū venit hora mea, cum tamen postea fecerit miraculū? Resp. Lyra post Aug. quia christus humanitatem in qua passus est, traxit a matre: Ideo dicit nondum venit hora mea, i. tps. patiendi in natura quā habeo a te, & tunc te recognoscā, & tibi condēscendam, vnde & tūc eam commendauit Ioanni, vt habet Io. 19. c. Chryl. autem exponit sic: sed & pp̄ aliam causam, vt non suspecta essent miracula, q̄ fiebant: ab his. n. qui indigebāt, rogari oportuerat, non a matre: voluit ostendere: qm̄ omnia decenti tempore operabatur, nō simul omnia faciens, quia confusio quadam esset.

esset. Et ideo sequitur, nondum venit hora mea, id est, nondum cognitus sum his qui abstant, sed neque seint quoniam defecit vinum: sine prius eos hoc sentire: qui enim necessitatem non præsentit, neque beneficij grandem suscipiet sensum.

12 Dub. Quia ex his viderur, q̄ christus subijceretur necessitati temporis, vt non posset aliquid operari, nisi adueniret hora siue tempus? Resp. Aug. super Io. q̄ ideo dicit, Nondum venit hora mea: quia in potestate habebat quādo moreretur, sed nondum videbat esse opportunum, vt illa potestate vteretur, vocandi erant discipuli, annūciandum erat regnum celorum, faciendæ erant virtutes, commendanda erat humilitas domini in ipsa compassione mortalitatis. At vbi tantum fecit quantum sufficere iudicauit. Venit hora non necessitatis, sed voluntatis, non coactionis, sed potestatis. Et Lyra exponit sic. Nondum venit hora mea, i. hora conueniens faciendi miraculum a me solo cognita: & huic cōsonat litera sequens, quia mater Iesu ex eius responsione non ostendit petitionem suam repulsam, sed conuenienter dilatam. Vnde sequitur, dicit mater eius ministris &c.

13 Dub. Quomodo poterat scire semper Virgo christum debere facere miraculum: quia dixit ministris, quodcunq; vobis dixerit, facite? Resp. Beda in homil. quodcunq; vobis dixerit, facite: quasi diceret. Licet abnegare videretur, tamen faciet. Nouerat. n. mater eum pium & misericordem.

14 Dub. Cur hæc dixit ipsa ministris coram Iesu? Respond. Chryso. super Ioan. quod adduxerat ad eum ministros, vt a pluribus fieret petitio.

15 Dub. Quid sit hydria? Respond. Beda & Lyra, quod hydriæ vocatur vasa aquarum recepti parata, quoniam aqua græcè ydor dicitur. Et August. super Io. 3. c. hydria græco nomine appellatur tanquam si aquarū diceretur.

16 Dub. Quid significat, quod dicitur secundum purificationem Iudæorum? Resp. Lyra post Alcuinum, q̄ ista purificatio Iudæorū erat inter traditiones seniorū & pharisæorum, & erat vt crebrò se lauarent, & facit ad propositum quod habetur Marci 7. c.

17 Dub. Quid est metreta? Resp. Lyra post Aug. allegando Isid. 16. Eth. q̄ est mensura quadam. Miron enim mensuram dicunt

græci, & vt dicit Isidorus, metreta capit decem sextarios, & sextarius continet duas libras.

18 Dub. Quomodo intelligitur binas, vel ternas? Resp. Beda in homil. quod non ita accipiendum est, quod alix binas, alix ternas, sed eadem ipse caperet binas, quæ etiā ternas. Glo. vero dicit, binas vel ternas extimantis est hoc dicere, vt ipsas dicere binas quasi ternas.

19 Dub. Cur Christus non fecit miraculum ante impletionem hydriarū? Resp. Chryl. super Io. dicens. Si hoc fecisset multo mirabilius fuisset, sed aliud est substantiam in aliam qualitatem transmutare, & ipsam substantiam ex nihilo facere: quod quidem mirabilius est, sed non ita viderur credibile multis. Propterea enim multotiens a miraculorum magnitudine abstinere, volens magis credibile esse quod fiebat, cum hoc & pueris dogmata euerit, quia enim sunt quidam qui mundi cōditorem alium esse dicunt, plura miraculorum ex subiectis substantijs facit. si enim contrarius ei esset, qui conditor est mundi, non vtrique alienis vteretur ad propriæ virtutis demonstrationem.

20 Dub. cur ipse non impleuit hydrias? Resp. Chryl. super Io. quod ipse non fecit, sed hoc iubet ministris, vt testes haberet eius quod faciebat.

21 Dub. Cur in numero sēnario duntaxat erant hydriæ. Vide in sensu allegorico.

22 Dub. Quis erat Architriclinus? Resp. Alcuinus super Ioannem, quod triclinium est ordo trium lectorum, cliuent lectum significat. Architriclinus est princeps triclinij, i. primus inter conuiuas, qui more antiquo in lectis discumbebant.

23 Dub. cur dominus potius præcepit portare aquam uinum factum architriclino, quàm cæteris discumbentibus? Resp. Chryl. super Ioan. quia aliqui possent dicere, q̄ conuiuæ ebrij erant, & sensus iudicantium corruptus, ut nescirēt vtrū aqua vel vinum esset. Hi autem quibus ministratio conuiuiorum credita est, maxime uigiles sunt, vnū opus habentes, ut ornate & ordinate omnia disponantur, ideo in testimonium eorum, quæ fiebāt, dixit dominus, scire architriclino propter euigilantem eius sensum, & non dixit propinate discumbentibus.

24 Dub. Cur dominus nihil dixit cōuertendo.

do aquam in vinum? Respon. Chryso. & S. Vincent. in sermo. 1. huius dominicæ, quod Christus paulatim volebat cognosci suorum signorum virtutem, & diuinitatem latentem manifestari. Ideo cum adhuc parus homo crederetur, miraculum vini fecit, absq; aliquo verbali præcepto, sed sola voluntate diuinitatis. Vnde nec voluit ipse reuelare quod factum erat, sed misit hauriri & ferri architriclino.

25 Dub. Cur potius architriclinus vocauit sponsum quam ministros? Respon. Chryso. super Io. qd ideo quia sponsum maxime poterat conspiciere & scire: Ministris autem non fuisset creditum tale testimonium perhibentibus.

26 Dub. Cur sponsum nihil respondit architriclino? Respon. Chryso. super Io. dicens qd probabile est sponsum aliquid respondisse, sed Euangelista hoc præeremittit, tangens solum id, quod necessarium est scire, scilicet quod vinum de aqua fecit.

27 Dub. Quia non videtur quod omnis homo primū bonum vinū ponat, quia multi sunt non habentes bonū vinum, imo nec aliquid vinum, qui non possunt ponere? Respon. qd sic intelligitur dictum architriclini, omnis homo habens plura vina in conuiujs primo bonum vinū ponit, & post quod deterius est.

28 Dub. Cur ita agunt homines ponendo bonū vinū? Respon. Ly. qd tunc sensus est viuax, & potest discernere vini bonitatem & discurrere, non autem cum fuerint inebriati.

29 Dub. Quod quia non omnes in conuiujs inebriantur? Respon. secundum grammaticos, & ut dicit Catholicon, ebrius dicitur ille, qui multum bibit aliquando: ebrius vero qui sepe inebriatur, cum igitur in conuiujs ut plurimum multū bibat homines, & multus potus soleat inducere ebrietatem, ideo dicitur cum inebriati, ut hic ponatur defensus, qui est inebriari, pro causa, quæ est multum bibere, per figuram methonomiæ, licet etiam pleriq; & ut plurimum in conuiujs inebrientur, etsi non omnes, & est etiam hic figura sinecdoche.

30 Dub. Cur aquam conuersam in vinum vocat architriclinus vinum bonum? Respon. S. Tho. 3. par. q. 44. qd ut Chryso. dicit, talia sunt Christi miracula, ut multo his quæ per naturam speciosa fiant. Vinum igitur ex aqua factum, vinum ex natura procreatum excedebat bonitate & suauitate.

31 Dub. Quia non videtur quod hoc fuerit

primum miraculum factū a Christo, quia in natiuitate apparuerit Angeli, stella magos perduxit, & plura narrantur facta per ipsum miracula in libro de infantia Saluatoris? Respon. S. Tho. 3. par. q. 41. ar. 3. qd hoc fuit primum miraculum factum a Christo ut Euangelium attestatur. Illa vero miracula, quæ dicitur fecisse in pueritia, mendacia sunt, & fictiones: cætera autem facta in natiuitate fuerunt miracula patris, qui etiam in baptismo voce protestatus est eum esse filium dilectum. vide in octaua Epiphaniæ in primo Euang. dub. 15.

32 Dub. Quia videtur quod alibi ante hoc miraculum fecerit miracula, quia dicitur in textu. hoc initium signorum fecit Iesus in Chana Galilee. Ergo alibi fecerat iam miracula? Respon. hoc dicitur, non quod alibi antea fecerit, sed quia primum signum ab eo factum, & ibi fiat punctus, factum supple fuit in Chana Galilee.

33 Dub. Cum tantam virtutem haberet faciendi miracula ante, cur expectauit vsque ad illas nuptias? Respon. S. Tho. vbi supra, quod Christus debuit facere miracula cum vellet incipere docere, sed debuit incipere docere in perfecta ætate & non ante, quæ est ætas 30. annorum, ideo non ante debuit facere miracula quam perfectam ætatem attigisset. Item eius miracula ita debebant diuinitatem ostendere, ut crederetur veritas humanitatis ipsius. Et licet a principio virtus diuina ad miracula faciendam esset in ipso, non tamen in pueritia deceter, ut dicit Chryso. super Ioannem, debebat incipere miracula facere, quoniam existimasset fantasma esse incarnationem, & ante opportunum tempus cruci eum tradidissent. Vide in octaua Epiphaniæ in Euan. Iesus a Galilee. dub. 28. & in Euangelio vidit Iesum Ioannes venientem. dub. 15. Item dub. 11. in hoc Euangelio.

34 Dub. Quo manifestauit gloriam suam, quam oculus videre, nec auris audire, nec in cor hominis ascendere potest? Respon. qd non intelligitur quod manifestauerit gloriam regni celorum. Sed ut dicit Lyr. post Alcuinum manifestauit diuinitatis potentiam, quia ipse est rex gloriæ, qui sicut dominus clementia mutabat.

35 Dub. Si discipuli sequebantur eum ante nuptias, ergo ante credebant in eum? Respon. S. Tho. 3. par. q. 43. ar. 3. quod crediderunt in eum discipuli eius, non quod tunc primum credi-

crediderint, sed quia tunc diligentius, & perfectius crediderint, uel discipulos vocat, qui futuri erant discipuli, sicut exponit Aug. in libro de consensu Euangelistarum. Et Lyr. dicit, quod aliqui de nouo crediderunt, & illi qui prius crediderant, ut Andreas, & alii per hoc in fide solidati fuerunt.

ALLEGORICE.

Chana Galilee secundum glo. i. zelus transmigrationis, ibi nuptiæ, quia hi digni sunt Christo, qui seruo de uotionis de vitis ad virtutes, de terra ad celum transmigrant. Mater ibi, cuius uerus thalamus fuit, de quo sponsum processit. Vocatus est Iesus desiderio præcedentium patrum, & discipuli, ut ministri in nuptiis: vinum defecit, quia sensus legis per corporalem expositionem pharisæorum a sua prisca virtute cooperat deficere, sed Christus aqua in vinum conuertit, dum quæ carnalia videbantur, spiritualia ostendit, & superficiei literæ plenam cælesti virtute videre fecit. Christus. n. in prophetis nondum manifestatus quasi vinum in aqua latuit, sed cum operuit eis sensum, ut intelligerent scripturas, uino inebriauit, & mentes a carne alienauit. Scripturæ autem sunt lex, & prophete, & psalmi. Hæ omnes secundum literam aqua insipida, secundum spiritum uinum: sex hydriæ, sex ætates, quarum nulli defuit prophetia. Incipit. n. ab exordio mundi, & est prima ætas ab Adâ usque ad Noe. Secunda usque ad Abraham: Tertia usque ad Dauid: Quarta usque ad transmigrationem Babylonis: Quinta usque ad Ioannem Baptistam: Sexta usque ad finem mundi. In his ergo ætatibus erant hydriæ, id est corda hominum receptui scripturarum Dei parata, posita in exemplum uiuendi & credendi: lapide, i. fortia in Christi lapide, secundum purificationem Iudeorum, quia illi tantum populo Iudeorum lex data est, gratia per Christum facta est oibus. Videamus quæ in singulis ætatibus quasi in hydriis aqua fuerit, & quo in uinum mutatur. In prima Abel a fratre occiditur, & hic pœnam, ille laudem accipit. In hac, si quis innocentiam Abel sequitur, & malitiam Cham fugit, aqua effluentem, & resicientem bibit. Si uero Christum in eodem a Iudeis occisum intelligit, de aqua vinum bibit: sic in aliis omnibus huius ætatis. In secunda Noe in archa propter iustitiam saluatur, diluuium mundus perit. Si quis hoc exemplo a uitiiis se corrigit, aqua

salutarè bibit: sed si in archa ecclesiæ, quæ cuncta animalia, id est omnes gentes recipit, id aqua baptismum intelligit, hinc uinum bibit. In tertia Abraham obediens pro filio offert arietem, qui hinc obedientiam didicit, bibit de hydria tertia aqua, si quis in Isaac diuinitatem intelligit, in arietem carnem Christi, vinum bibit. In quarta Dauid humilis regnat, Saul superbus eicitur: in hac si quis discit humiliari, aqua bibit, si regnum Christi intelligit, uinum bibit. In quinta peccans populus captiuatur, post reductur. Hinc si quis seipsum penitentia corrigi aquam bibit. Si de captiuitate peccati populum deliberari intelligit, vinum bibit. In sexta Christus circumciditur, & offertur: in quo si quis discit suis sacramentis subiici aquam bibit: si in vera octaua depositio nem totius mortalitatis & ad Deum intrationem intelligit, vinum bibit. Spirituale sensum in scripturis apponere discipulis est aquam in vinum conuertere, binæ meretræ intelliguntur in Gentibus & Iudeis, ipsæ ternæ a tribus filiis Noe disseminatæ, impleuerunt hydrias usque ad summum, quia nullum tempus fuit a saluari doctrina vacuum: triclimum tres ordines discumbentium, id est doctores, continentes, coniugati, Architriclinus aliquis legis peritus, qui bibit spirituale sensum legis, ut Paulus qui nesciebat unde esset, quia prius nesciebat spiritum in litera. Ministri autem sciebant ut Esaias, & ceteri prophete. Et tunc vocat sponsum, i. Christum: Architriclinus, id est Paulus, qui confessus fuit Christum esse filium Dei. Et dicit. Omnis homo primo bonum vinum ponit, id est carnales, primo aliqua uera proponunt ut ad falsa descendant. Sed Deus primo posuit sub uelamine, & nunc bonum vinum per Christum dedit, aperiendo nobis scripturas & umbram veteris legis in lucem & ueritatem. Manifestando gloriam suam, id est diuinitatem suam, propter quod nos omnes, qui sumus sui discipuli, credimus in eum.

TROPOLOGICE.

Docemur ex isto Euangelio quotidie nuptias facere, ut. scilicet anima peccatrix a peccatis recedendo, Christum in spolum assumat, in Chana, id est zelo, Galilee transmigratio nis, a statu peccati ad statum gratiæ, quia ibidem est mater Iesu, mater gratiæ, aduocata om nium

nium peccatorum. Et vocatur Iesus mediator Dei & hominū, vt coniūgat sibi animā per gratiā, ad quod discipuli eius, i. prae-dicatores hortat peccatores: & deficientē vino feruoris Dei propter peccatū: Mater filium orat vt succurrat? Respondit, qd mihi & tibi, cum per passionē meā eos redimerim, & per baptismū in gratiā redixerim, cur nō pmāserūt: semper Virgo autē ministris, i. p-dicatoribus imperat, vt quicquid eis dixerit, i. inspirabit, faciant prae-dicando, Sāctos Dominicū, & Franciscum ad filiū adducēdo, qd eorū ordinibus, veluti noui apostoli mūdū illuminarūt, & hydrias aqua impleuerūt, i. doctrinā q̄ in vinū cōuersa est, mūdādo corda peccatorum, sex hydriae & lapideae, quia in nulla sex aetātū defuerunt homines mali lapidei, & boni eos redarguentes impletes vsque ad summum: gustat architriclinus, i. pastor ecclesiae tā mirabilem cōuersionem impiorum, q̄ nescit vnde sit, cum per infinitam & ignotam diuinitatis virtutem iustificetur peccator, tamē vocat sponsum, s. Christum sibi attribuendo talē virtutē, dicēs, q̄ alii attrahunt hoīes primo dulcedine aliqua, vt eos sibi subiciāt, & eis seruiāt ad eorū vtilitatē. Sed tu non diligis hoīes in bonū tuū, sed ipsos, & eos de manu diaboli eruis, & ad vitam reuocas, quod est initium signorum tuorum, qm vsque in primo, hoīe Adā sic operatus es, & manifestasti gloriā miserationum tuarum, propter quas credūt in te discipuli tui, i. Christiani peccatores per penitentiā ad te recurrunt.

ANAGOGICE.

Eleuamur in contemplatione celestium nuptiarū illius celestis agni, de quo in Apocalypsi, q̄ nō sunt nisi i Chana, i. zelo, qm zelus domus eius absorbet sāctos: Galilee, quia nisi anima trāsmigret à corpore, non pōt illis interesse nuptiis, ibi est semp Virgo mater Iesu, vt pie creditur in anima & corpore glorioso, exaltata super oēs choros angelorū, regina celi, ad quas vocatus est Iesus, q̄ sine ipso factū est nihil: Ac eius discipuli, q̄ relictis oībus eū secuti sunt. Et licet nūc deficiat vinū, corporibus i cinerē redactis, tamen semper Virgo cum Sāctis omnibus orant omnipotētē Deum, vt vindicet sanguinē eorū, & corpora pp ipsum occisa, & dictū est illis, nodū venit hora vestra, sed sustinete modicum tempus, donec impleatur numerus fratrum vestrorū. Xps

quoq; matri respondet. Quid mihi & tibi deficit, cū simus gloriosi & inelyti in corpore & anima? Veruntamen semper Virgo p̄cipit ministris, i. sanctis praelatis, & prae-dicatoribus, vt cōpellant intrare, vt impleatur numerus electorum: quatenus postmodum oīa corpora coniungātur animabus suis, & pariter prēmia suscipiāt, & hoc per sex aetates mundi mollificent corda lapidea vsque ad summū numerum turbæ magnæ, quam dinumerare nemo pōt, cū soli Deo cognitus sit numerus electorū in superna felicitate locādus. Tuncque aqua tribulationū conuertetur in optimum vinum, quod latificabit corda oīum Sāctorum. Nec aliquis architriclinus, i. magnus philosophus & naturalis vnq̄ potuit scire via naturali quōre surgēt corpora semel in cinerē redacta, cū de priuatione ad habitum naturaliter non sit regressus, quod Deus reseruauit in finē mundi, vt corpora qua meruerunt ieiuniis & abstinentiis, comedant & bibant super mensa sua in regno Christi Dei: & ita initium creationis hominis coniūgetur cum eius glorificatione, transacto toto cursu mundi, vbi erit perpetua lætitia cum Christo Iesu domino nostro.

DOMINICA II. POST OCTAUA Epiphaniæ.

Cum descendisset Iesus de monte. Mat. 8. c. Mar. 1. c. Luc. 5. cap.

Histo. huius euangelii facta est anno Christi. 31. die. 14. Iulii.

HISTORICE.

Ad plana cum Iesus ex monte descendisset, quā plurimæ eū circūsteterūt turbæ. Leprosus vero quidā tunc adueniens eum pro sua deprecabatur salute, potestatis eius fore dicēs, quatenus volūtas adesset, eum liberandū cui & se velle, dñs respōdit, & manutangens imperādō, pristinæ restituit sanitati: & ut nemini miraculū detegeret imperauit, sed vt sacerdotē conueniens, q̄ Moyses iniunxerat munus offerret p̄ eorū testimonio: dñō autē Capharnaum ingressō, Ceturio quidā, q̄ quidā eius puer paralisis dissolueretur, enarrauit. Cui cum dominus se statim assuturū, & cōgrua pro sanitate remedia consequēda prae-taturū affirmasset: Ceturio ipse se tāta p̄sentia fore indignū, vt in eius domū dñs ingrederetur, p̄tensus est, sed

sed solum eius verbo indigere, quo puer sanari poterat, sufficere, dicens: q̄ & sic ipse dominum agnosceret potentiorē. Tamē forte quib. imperaret, & qui eius statim iussu perficerent. Admiratione autē Iesus per motus, his qui eum sequebant, talem in Israel populo fidem dixit se minime inuenisse, pronuntians ab omnib. multos mundi finib. debere fideliter credere, ac cum Abraham, Isaac, & Jacob patriarchis in celorū regno recūbere. Regni vero filios exterioribus tenebris, in quib. lachrymę dentium & stridores afferentur, inuolui. Centurioni vero illi Iesus vt abiret iussit: qm̄ prout crederat in omnib. eidem eueniret: sicq; ex illa eius puer sanitati restitutus fuit hora.

Ad dubiorum solutionem me conuerto.

VBITATVR. Ex quo monte descendebat Iesus? Resp. Hier. Magister hist. scho. & Landolphus de vita Christi, q̄ descendit de monte Thabor in Caldæa, vel ex

- 1 quodā alio monte excelso in eadē Galilæa.
- 2 Dub. Quid egerat in illo monte? Resp. q̄ vt dicit Mat. 5. c. docebat in eo discipulos suos, & ibidem fecit sermonem, qui secundum Aug. dicitur sermo domini in monte.
- 3 Dub. Quō turbę potuerūt sequi Christū, qm̄ Ecclē. 2. dicitur, quis est homo, vt possit sequi factorem suū? Resp. S. Vinc. in sermone huius dñicę, q̄ sequi Christū pōt esse dupliciter. Aut per æquiparantiam, & hoc nō potest esse, quia nullus pōt æquiparari Christo: Aut per similitudinē, & isto modo possumus eū sequi, eius doctrinā imitando, vt ipse dicit. Qui sequitur me, s. mandata mea seruando, non ambulat in tenebris.
- 4 Dub. Cur turbę Xpm̄ sequebant? Rñ. Origin. in hom. q̄ aliqui sequebantur eū pp charitatē. Aliqui pp doctrinā, & nonnulli pp curationē & admirationē. Et addit Ly. q̄ alii seq̄bant, vt insidiarent sicut Pharisei.
- 5 Dub. Cur hic dicit turbæ in plurali, cum aliqui dicat in singulari? Resp. Catholicon. q̄ turba significat multitudinem populū, & cum ex multis populis plures sequerentur Christū: Ideo ad significandū, q̄ non solum ex vno populo aliquis Christum sequebatur, sed ex pluribus, ideo dicitur in plurali turbæ multæ, qm̄ et ibidem erant plu-

- res societates, quæ a se inuicē diuidebātur.
- 6 Dub. Vnde veniebat ille leprosus? Resp. Lyra, quōd erat vnus ex eis, qui sequebantur Christum propter miracula, quæ faciebat, vt curaretur.
- 7 Dub. In quo loco erat quando eum sanauit? Resp. Landolphus de vita Christi, q̄ inter montem de quo descendit, & Capharnaum. Et hoc est quod dicit Luc. 5. c. Cum esset in vna ciuitatum, quia prope erat Capharnaum ad leucam cum dimidia contra orientem, scilicet ad tria miliaria.
- 8 Dub. Cur Euangelista non fecit mentionem de loco in speciali? Resp. Gl. q̄ non exprimitur certus curationis locus, vt ostendatur non vnum populum alicuius ciuitatis, sed omnes curare.
- 9 Dub. Cur leprosus non accessit ad Christum in monte? Resp. Chryso. super Matth. dicens. Inter ceteros autem qui montem non ascenderunt, & leprosus sursum ascendere non valebat, quasi peccatorum baiulans pondus. Lepra enim est peccatorum animarum nostrarum.
- 10 Dub. Quomodo, & qua adoratione Christum adorauit? Resp. q̄ vt habetur Luc. 5. c. & Marci 1. c. q̄ prociudit in faciem, & ita adorauit eum genibus flexis.
- 11 Dub. Cur leprosus adorauit Christū, cū non cognosceret ipsum esse Deum? Resp. q̄ vt habetur Matt. 4. c. Christus p̄dicauit per totā Galilæā, & sanauit omnes infirmos in populo, & abiit opinio eius in totā Syriam, in qua sanauit etiam omnes male habētes, & pp hoc secute sunt eum turbæ multę de Galilæa, & Decapoli, & Hierosolymis, & Iudæa, & trans Iordanem. Et ita iste leprosus auditis his credidit verū Deū. Et vt pulchrē Athanasius dicit, Adorauit autem leprosus Dominum Deum existentem in corpore, & neque propter carnem putauit esse creaturam verbū Dei, nec pro eo quod verbum erat vilipendit carnem, quam vestiebat, imo vt in templo creato adorabat omnium creatorem in faciem procidens.
- 12 Dub. Quomodo leprosus sciebat, q̄ dominus poterat eū mūdare si volebat? Resp. q̄ sic sciebat eum esse verum Deum, vt dictum est dub. præced. qm̄ sic credebatur firmāter, per consequens sciebat eū omnia posse: & sic sciebat eum se posse mūdare.
- 13 Dub. Cur dicit ei, si vis, cum nō deberet ignorare voluntatem diuinā paratam sem-

per esse ad omne bonum? Resp. Chryso. super Mat. q̄ voluit non dixit, quasi dubitaret de diuina voluntate, quin sit ad omne bonum parata, sed quia non omnibus expedit corporalis integritas, nesciebat virum ei expeditur curatio illa, propter hoc, vt idem Chryso. dicit in homil. non dixit, Domine munda me: sed si vis, potes.

14 Dub. Cur Dñs tetigit leprosum, cum solo verbo potuisset eum mundare? Resp. S. Tho. 3. par. q. 44. ar. 3. q̄ Christus venerat saluare mundum non solum virtute diuina, sed per mysteriũ incarnationis ipsius, & ideo frequenter in sanatione infirmorum non sola p̄tate diuina utebatur in curando per modum imperij, sed et aliud ad humanitatem eius pertinens apponendo: vnde super illud Luc. 4. singulis manus imponens, curabat omnes: dicit Cyrillus quamuis vt Deus potuisset verbo pellere morbos, tãgit tamen eos, ostendens propriam carnem efficacem ad pręstada remedia: & vt dicit Damascenus, non solum Deus erat, sed homo: vnde per tactum & per sermonem diuina signa operabatur: vt enim per organum, ita per corpus diuinę perficiebantur actiones.

15 Dub. Cum prohibeatur ex lege tangere leprosum, quia tãgens efficitur immundus, cur Christus leprosum tetigit? Resp. Lyra post Chryf. in homil. q̄ in lege nõ erat prohibitum leprosum tangere ei, qui ex statu suo poterat curare, sicut Helyas, & Heliseus tangendo mortuos ad resuscitandum non fecerunt contra legem. 3. Reg. 17. & 4. Re. 4. & etiam hoc fecit Christus, vt ostenderet, q̄ non subiacet legi, & qm̄ mundo iã nihil est immundum. Et idem Chryf. super Matthæũ dicit, quamuis legis literam soluerit, propositum tamẽ eius nõ soluit. Ideo tantũ lex iussit non tangere leprosum, quia non poterat facere, vt lepra non sordidaret tangentes: ergo vtuit tangere lepram, nõ vt leprosi non sanarentur, sed vt tangentes non inquinarentur. Iste autem tangens nõ inquinatus est a lepra, sed ipsam lepram mundauit tangendo.

16 Dubit. Cur Iudæi non calumniati sunt quod tangeret leprosum contra legem? Respon. Chryso. in homil. q̄ quia nondum in uida detenti erant auditores.

17 Dub. Cur vsus est verbo dicẽs, volo, mundare? Resp. Chryso. super Matthæum, q̄ si tacite eum curasset, quis scire poterat, cuius

virtute sanatus esset. Igitur voluntas mundandi facta est propter leprosum, verbum autem propter spectantes.

18 Dub. Quomodo debet legi dicta verba, volo mundare. scilicet disunctim vel cõiunctim? Resp. Hier. exponendo dicens. Non autem vt plerique Latinorum putant coniunctim legendum est, volo mundare, sed separatim volo. deinde imperans dicat, mundare. Ille enim dixerat, si vis: Dominus respondit, volo: ille premiterit potes me mundare: Dominus dixit, mundare.

19 Dub. eum in alijs signis etiam magnis quę fecit, nunquã dixit volo facere, cur nunc dicit volo? Resp. Chryso. in homil. q̄ hic propterea apposuit volo, vt opinionem plebis, & leprosi de eius potestate confirmaret.

20 Dub. Quantum temporis fuit inter verba & sanitate? Resp. Chryf. in homil. q̄ cessit mandanti natura cum decenti velocitate. Ideo sequitur & confessim mundata est lepra eius: sed hoc quod dicit confessim, multum est tardius velocitate, quę secundum opus est facta.

21 Dub. Quia cum Mar. 3. c. dominus, sanato a demonio dixit, vade in domum tuam & annuncia illis quanta tibi fecerit Dominus: & hic præcipit huic ne cui dicat. Videtur sibi ipsi esse contrarius? Resp. Chryf. in homil. q̄ nulli dicere iubet, docens nos negligere ostentationem & honorem: in alio cui iubet dicere erudiuit nos bonę mentis esse, non. n. illuc diuulgari se iussit, sed dari gloriã Deo: per leprosum ergo hũc instruit nos nõ esse vanagloriosos, per illum autem nõ esse ingratos, sed omnia ad laudem Dei referre. Et vt dicit S. Tho. 2. 2. q. 14. ar. 104. q̄ Dñs præcepit cæcis ne cui miraculum dicerent, non quasi intendens eos per virtutẽ diuini p̄cepti obligare, sed sicut dicit Greg. 19. Mora. seruis suis sese sequentibus exemplum dedit, vt ipsi quidem virtutes suas ocultare desiderarent, Et tamen vt alij eorum exemplo proficiant & prodantur inuiti.

22 Dub. Cur iubet vt ostendat se sacerdoti? Resp. Hier. super Mat. & mittit eum ad facerotes primum p̄ humilitatem, vt sacerdoti tib. deferre videatur: deinde vt videntes leprosum mundatum si crederent saluatori saluarentur: si vero non crederent in excusabiles fierent, & simul ne q̄ de eo sapissime criminabant, legem infringere videretur.

Dub.

23 Dub. Quod munus debebat offerri pro mundatione a lepra? Resp. q̄ vt habetur Leuit. 14. Primo debebant offerre duos passeres viuos cum ligno cedrino, vermiculo, & ysopo, & si diues erat, Octauo die duos agnos immaculatos, & ouẽ anniculã vnã tres decimas simillæ consperse oleo, & sextariũ vnum olei: si autẽ erat pauper agnum vnum, & decimam partem simillæ oleo consperse, & sextarium vnum olei, & duos turtures, siue duos pullos columbæ.

24 Dub. Cur præcepit dominus, vt offerret munus in testimonium illis? Resp. Chry. super Mat. q̄ non est intelligendum, q̄ Moyses præcepit in testimonium illis, sed vade tu offer in testimonium illis. Et idẽ Chryf. in homil. dicit, q̄ pręuidens Christus eos ex hoc nihil profecturos, nõ dixit in emendationem eorum, sed in testimonium, i. in accusationem & attestationem: quoniam quę a me erant faciendã, omnia facta sunt. Et licet eos præuiderim non emẽdari, non tamen dimisi, quã facere oportebat: Illi autem in propria manserunt malitia.

25 Dub. Cur Ecclesia non recipit sacrificia præcepta a Moysẽ, cum hic ea dominus videatur approbare? Resp. Beda in Homil. q̄ tunc Christus corpus suum nondum obtulerat per passionem in holocaustum. Non autem oportebat auferri significantia sacrificia, priusquam illud quod significabatur confirmatũ esset testimonium Apostolorum prædicantium, & fide credentium populorum: quasi dicat, cum nunc Christus obtulerit corpus suum in holocaustum, quod præfigurabant sacrificia veteris legis: & ita prædicatum & confirmatum est, non amplius debent offerri sacrificia illa, quę erant hoc sacrificium significantia.

26 Dub. Qui erat Capharnaum? Resp. Lyra, quod erat principalior ciuitas prouincię Galilæe.

27 Dub. Quis erat iste Ceturio, & quid agebat in Capharnaum? Resp. Lyra post Aug. de verbis domini, q̄ erat Gentilis, & habebat ceterum homines sub se in armis pro Romanis ad custodiam, ne illi homines rebelarent Romanis. Nam Ceturio, vt dicit Remigiũs super Matth. dicitur qui centum militibus præest.

28 Dub. Vnde conceperat fidẽ Ceturio de Christo? Resp. Chryf. super Mattheũ. Quod iste Ceturio neque Christum audiuit do-

centem, neque leprosum cum mundaretur aspexit, sed audita tantummodo sanitate leprosi, plus credidit, quã audiuit.

29 Dub. Quis fuit ille puer? Resp. Lu. 7. c. q̄ erat seruus Centurionis, & q̄ illi erat præciosus. Et ideo Mat. nominat eum puerum, quia eum diligebat tanquam filium.

30 Dub. Quia Lucæ 7. c. dicitur, q̄ Centurio misit ad Iesum seniiores Iudæorum. Et hic Matthæus dicit, q̄ ipse accessit, & sic vñ contrariet as? Resp. Aug. de consensu Euan gelistarum dicens. Diligenter aduertentes intelligamus Matthæum non deseruisse vsũ tatum modum loquendi, si. n. ipsa peruentio vsitate dicitur per alios fieri, quãto magis accessus per alios fieri potest. Non ergo Matthæus absurdẽ per alios factõ accessu Centurionis ad dominum compendio dicere voluit ipsum potius accessisse ad Christum, q̄ illos, per quos verba sua misit, quia quo magis credidit, eo magis accessit.

31 Dub. Cur Centurio tantum pro seruo, nihil attinente in affinitate instat apud dominum? Resp. Chry. super Mat. dices. Vide bonitatem Centurionis, qui pro salute serui sollicitus festinabat quasi non damnus pecunie, sed salutis passurus in mortem illius. Nullam enim differentiam æstimabat inter seruum & dominum, quia & si dignitas in hoc sæculo diuersa est inter illos, vna tamen est illis natura.

32 Dub. Cur Centurio non rogauit dominum vt sanaret filium suum, sed solũ infirmitatẽ declarauit? Resp. Chryf. super Mat. q̄ sciebat Centurio, quod potens est ad faciendum, sapiens ad intelligendum, & misericors ad exaudiendũ. Ideo infirmitatem tantum exposuit. Remedium autem & sanitatem in potestate misericordię eius dimisit, dicens, & male torquetur.

33 Dub. Cur Centurio non fecit deferre seruum ad dominum, vt viso eo eidem compereretur? Resp. Chry. in homil. q̄ quidam dicũt, quoniam excusans se in hoc, causam dixit, propter quam non ipsum adduxit, ne que. n. possibile erat dissolutum eum cõtorquere, & ad vltima esset expirationis portari. Ego autem signum hoc esse magnę fidei dico, quia. n. sciebat, q̄ sola iniunctio sufficeret ad restorationem iacentis, superfluum æstimabat eum ducere.

34 Dub. Cur dñs p̄mittit se iturũ ad domũ Ceturionis, cũ ceturio hoc nõ peteret, & cõ

post non fuit? Resp. Chryl. in hom. dicēs, q̄ nunquam fuit hic Iesus, ubiq; enim sequitur voluntate supplicatum: hic autem præfilijs, & nō solum curare promittit, sed ire ad domum: facit aut hoc, vt discamus Centurionis virtutes Et idem Chryl. dicit, super Mattheum, nisi ille dixisset, Veniam, & curabo eum, nunquam ille responderet, Non sum dignus &c.

35 Dub. Cur a Regulo vocatus non solum ire voluit, sed & cum de incredulitate redarguit: hic aut non vocatus ire vult? Resp. Glo. Ad filium reguli ire noluit, ne diuitias honorare videretur, hic feruilem conditionē ne spernere videatur, mox ire consensit.

36 Dub. Cur dixit, ego veniam, cū nō intenderet ire, sicut nec iuit, & sic videtur mentiri? Resp. S. Vincen. in sermone seriae quintę cinerum, q̄ illud Ego veniam &c. intelligitur nō per præsentiam corporalem, sed per gratiam spiritualem: quoniā Christus semper curabat animam a peccatis curando corpus ab infirmitate.

37 Dub. Quo Centurio dicit, Non sum dignus &c. cū alij rogauerint, vt ad eos diuerteret, & ad eos ibat? Resp. Rabanus super Mat. q̄ propter conscientiam vitæ gentilis grauari se magis dignatione putauit quam iuari, cuius & si fide præditus, nondum tñ erat sacramentis inunctus. Et S. Vincen. in sermone tertio dominicæ 3. Aduentus, dicit, q̄ duplex est dignitas, sc̄ equiparantiæ seu æqualitatis. Alta est dignitas sufficientiæ: de prima Centurio dixit, q̄ non erat dignus. Non autem de secunda: nec dixit, No lo quōd intres sub tectum meum.

38 Dub. Quis magis honorauit Deū vel Centurio dicens se non esse dignū &c. aut Zachæus, qui fecit se dignū. Dicitur, n. Luc. 9. c. q̄ excepit Iesum gaudēs in domū suam, quia actus sunt contrarij? Resp. S. Thom. 3. par. q. 80. ar. 10. allegando Augustinum, q̄ non litigauerunt inter se Zachæus & ille Centurio, cum alter eorum gaudēs suscepit dominum: Alter dicit, non sum dignus vt intres sub tectum meū, ambo saluatore honorificātes, quāuis nō vno modo, adde q̄ Zachæus ex spe & amore gaudebat. Et Centurio ex timore reuerēbatur, quāuis vt ibidē dicit S. Tho. amor & spes ad q̄ semper nos scriptura prouocat, p̄ferant timori.

39 Dub. Quia Luc. 7. c. dicitur, q̄ ex parte Centurionis rogatus fuit Iesus, vt veniret

ad domum eius, & sic videtur contradictio in Euangelistis? Resp. Chryl. in hom. dicēs, quod quidam dicunt, q̄ non est idem illud & hic, quod multas coniecturas habet: de illo. n. aiunt, qm̄ synagogam ne stram cōstruxit, & gentem diligit. De isto autē ipse Iesus ait, neq; in Israel tātam fidem inuenit. Vnde videtur Iudæum illum esse, mihi videtur idem hic & ille esse. Sed qm̄ Lucas dicit, q̄ misit vt veniat, blanditias Iudæorum infinuauit: conueniens. n. est credere Centurionem volentem abire, prohibitum esse a Iudæis blandientib; & dicentibus, qm̄ nos adhibemus & conducemus, sed qm̄ ab eorum iminentia exutus est, tunc misit dicens. Ne efflimes q̄ pp̄ desidiā illum non veni, sed quia me indignum æstimauit, vt te in domum meam susciperem. Quod autem Mattheus, ait non per amicos, sed per se ipsum hoc eum dixisse, nihil contrarium est: vt eq; n. desiderium viri repræsentauit, & quoniā de Christo decentem opinionē habebat. Conueniens est aut opinari, & ipsum postquam misit amicos aduenientē per se hæc dicere. Si autem non hoc dicit Lucas, neque illud Matth. non sibi contradicunt, sed complementa: ab inuicem derelinquebantur.

40 Dub. Nunquid sine verbo Christus potuisset sanare seruum Centurionis, quia dicit ei Centurio, tñ dic verbo, & sanabitur puer meus. Require dominica præcedenti dub. 23. & supra in hac dominica, dub. 14.

41 Dub. Propter quid Centurio adduxit similitudinem, q̄ erat sub potestate constitutus, quia non videtur ad propositum, cum Christus quo ad miracula nulli subijceret, quia virtute diuina operabatur? Resp. Chryl. super Mat. q̄ sic debet intelligi, Et si ego sum sub potestate alterius, tñ potestātē habeo iubendi eis qui sub me sunt: sic & tu, quāuis sis sub potestate patris, s. inquantū homo, habes tñ potestātē iubendi angelis. Et Gl. ibidem dicit. Potes per angelorum ministerio sine corporis præsentia dicere infirmitati, vt recedat, & recedet: & sanitati vt veniat, & veniet.

42 Dub. Quo Christus miratus est, qui est ante sciebat fidē Centurionis? Resp. S. Tho. 3. par. q. 1. ar. 7. q̄ cū admiratio propriē sit de aliquo nouo, & insolito, q̄ non poterat esse in Christo quantū ad sciam diuinam & humanam, quę cognoscebat res in verbo. Et ideo quantū ad prædictas scientias in eo non cadē.

eadēbat admiratio, sed quantum ad sciētiā experimentalē poterāt quotidie aliqua noua occurrere. Iō secundū talem sciētiā in eo poterat admiratio cadere, & assumptis hunc effectū ad nostram instrūctiōnē, vt, si doceat esse mirandum quod & ipse mirabatur. Vñ Aug. in 1. super Gene. contra Manichæos ait. Quod miratur dñs, nobis mirandum esse significat, quibus adhuc opus est sic moueri: oēs ergo tales motus eius non perturbati animi signa sunt, sed docentis magisterij. Aliqui etiam exponūt Miratus est, id est per motum admirantis se habuit.

43 Dub. Quia dicit, q̄ non inuenit tantam fidem in Israel, cū antiqui patriarchę maiorem fidem habuerint, & etiam illa tunc semper Virgo, & Apostoli tantam, ito maiorem videbantur habere fidem? Resp. Cardinalis de Turre cremata, post Albertū super Mat. q̄ fides dicitur magna dupliciter, sc̄ intentionē, & facilitate credendi. Inueniē possibile fuit q̄ maior fides fuit in multis Iudæis secundum statum et p̄sentē, sed quo ad facilitatem credendi non inuenit tantā fidem, quia Iudæi qui crederent, & miracula inducti sunt, & edocti p̄ scripturas qui crediderunt. Ille autē Centurio nō. Nā, vt dicit Chry. super Mat, Credidit Andreas, sed Ioanne dicente, Ecce agnus Dei. Credidit Petrus, sed euāgelizante sibi Andrea. Credidit Philippus, sed legēdo scripturas. Nathanael et̄ prius diuinitatis signum accepit, & sic fidei confessionem obtulit: nec valet obiectio de patriarchis, q̄ vt Hieronymus vult. Hęc verba intelligunt de Iudæis, siue de Israel, qui tñ t̄pis erāt, & nō de patriarchis, & de alijs p̄teritis: nec et̄ valet obiectio de beata Virgine, qm̄ secundum Bedā in hom. non intelliguntur uerba dñi de illo priore Israel, qui fuit Iacob, nec de alijs eius posterioribus, q̄ sancti inuenti sunt in Israel, & cū semp̄ Virgo sancta inuēta fuerit super oēs de Israel, iō nō intelligitur de ea. Nec et̄ vt dicit Albertus vbi supra intelligitur de apostolis, quib; tunc loquebatur.

44 Dub. Quos perquisiuit Christus in Israel, in quibus non inuenit tantam fidem? Resp. Origenes, q̄ Layrus Israelis princeps pro filia sua petens, nō dixit, Dic verbo, sed, veni velociter, Nicodemus de fidei sacramento audiens, ait, quo modo p̄nt hæc fieri. Maria & Martha dicunt, Domine si fuisses hic, frat̄ meus non fuisset mortuus, quah̄ dubi-

antes, q̄ non vbiq; posset esse Dei potētia. 45 Dubit. Cur nō facit mentionem nisi de oriente & occidente, cum quatuor sint partes mundi? Resp. Aug. de verbis domini, q̄ per oriens & occidens, quę sunt duę partes mundi, ipse totus orbis designatur, & sic est figura lineæ doche.

46 Dub. Quomodo multi veniēt, cum Matthei 20. c. dicatur, q̄ pauci sunt electi? Resp. S. Thom. super epist. ad Romanos 12. dicens, Quāuis enim electi sunt pauci per comparationē ad infinitam multitudinem, secundum illud Matthei 7. ca. Arcta est via, quę ducit ad uitam, & pauci inueniunt eam: tamen absolutē loquendo, sunt multi, vt dicitur Apocalyp. vidi turbā bā magnā, quā diuumerare neuio poterat.

47 Dub. Quomodo recumbent cum Abraham &c. cum in cœlis non comedatur nec bibatur? Respon. Origenes super Mat. q̄ recumbent non carnaliter iacentes, sed spiritaliter requiescentes: non temporaliter potantes, sed æternaliter epulantes, & hic est figura quę dicitur allegoria.

48 Dub. Cur solū nominat Abraham, Isaac, & Iacob, cum in cœlis sint plures alij, sicut Moyse, Dauid &c. Resp. I. Adolphus de vita Christi, q̄ istis specialiter fuit facta promissio de terra promissionis, per quam patria cœlestis figuratur, q̄ tamen etiam recumbent cum alijs sanctis.

49 Dub. Quid est regnum cœlorum? Resp. Sanctus Thom. super Mattheum, quōd regnum cœlorum quadrupliciter dicitur, sc̄licet Christus. Vnde Matthei. 3. capitu. Simile est regnum cœlorum homini, qui seminavit bonum semen. Sacra scriptura. Matthei. 13. Simile est regnum cœlorum grano synapis. Ecclesia militans. Matthei. 13. cap. Simile est regnum cœlorum sagenæ multa in mari. Et ecclesia triumphans. Matthei. 18. c. & in hoc Euangelio, recumbent in regno cœlorum. Et idem Sanctus Thomas super 4. sentent. distinet. 49. quæst. 1. art. 3. q. 5. dicit, quōd regnum Dei quasi antonomastice dupliciter dicitur, quandoque congregatio eorum, qui per fidem ambulāt, & sic ecclesia militans regnum Dei dicitur: quandoque autem illorum collegium, qui iam in fidem stabili sunt, & sic ipsa ecclesia triumphans regnum Dei dicitur. Et hoc modo esse in regno Dei, idē est quōd esse in beatitudine. Nec differt secun-

dum hoc regnum Dei a beatitudine, nisi si cut differt bonum commune totius multitudinis a bono singulari vniuersiuique.

50 Dub. Cum celi nihil videantur conferre ad beatitudinem, cur celestis beatitudo regnum celorum dicitur? Resp. S. Tho. 1. 2. q. 4. ar. 7. q. secundum Aug. in lib. de sermone Domini in monte, merces sanctorum non dicitur in corporeis celis, sed per celos intelligitur altitudo bonorum spiritualium: nihilominus tamen locus corporeus, s. celum empyreum adierit beatis, non propter necessitatem beatitudinis, sed secundum quandam congruentiam & decorem.

51 Dub. Qui dicuntur filii regni? Resp. Hieron. super Mat. dicens, Filios regni dicit Iudas, quia in eis Deus ante regnavit.

52 Dub. Qui dicantur tenebræ exteriores? Resp. Hier. q. qui expellitur a domino foras, relinquit lumen, & tenebras incurrit.

53 Dub. Cum ignis sit in inferno, quomodo erunt ibi tenebræ? Resp. q. ille ignis non lucet, & ira erunt ibi tenebræ.

54 Dub. Quomodo in damnatis est fletus & stridor dentium? Resp. S. Tho. in 4. sent. dist. 50. q. 2. ar. 3. q. 3. q. in fletu corporali duo inueniuntur. Vnum est lacrymarum resolutio, & quantum ad hoc fletus corporalis esse non potest, quia post diem iudicij quiescente motu primi mobilis, non erit aliqua generatio & corruptio, vel corporalis alteratio: in lacrymarum autem resolutione oportet esse illius humoris generationem, qui per lacrymas distillat: Vnde quantum ad hoc corporalis fletus in damnatis esse non poterit. Aliud quod inuenitur in corporali fletu est quadam commotio & perturbatio capitis, & oculorum, & quantum ad hoc fletus in dānatis esse potest post resurrectionem. Corpora nam damnatorum non solum ex exteriori affliguntur, sed etiam ab interiori, secundum q. corpus immutatur ad passionem animæ in bonum, vel in malum, & quantum ad hoc fletus carnis resurrectionem indicat, & respondet delectationi culpe, quæ fuit in anima & in corpore. Et in 4. contra Gen. 40. dicit, q. fletus, & stridor dentium in spiritualibus substantijs non nisi metaphoricè intelligi possunt, quāuis in corporibus damnatorum post resurrectionem nihil prohibeat corporaliter ea intelligi, ita tamen q. per fletum non intelligatur lacrymarum deductio, quia ab alijs cor-

poribus, nulla resolutio fieri potest, sed solum dolor cordis, conturbatio oculorum & capitis, prout in fletibus esse solet.

55 Dub. Cur Christus sanauit puerum Centurionis non credentem, & Centurioni credenti nullū prēmij reddidit? Resp. Rab. super Mat. dicens. Potest meritum Dñi sanulis suffragari, non solum merito fidei, sed et studio disciplinæ: ex quibus collige, q. famulus Centurionis ob meritum Domini sui sanatus est: Centurio vero propter meritū fidei affectus est quod postulabat.

56 Dub. In qua hora sanatus fuit puer? Res. Landolphus de vita Christi, ex illa hora scilicet, qua protulit hoc verbum, fiat, quo et verbo omnia creata sunt. Vnde Chrysostr. in homil. dicit. Vbi velocitatem admirare, neque enim solum curare, sed inopinatè, & in momento temporis hoc facere virtutem Christi ostendebat.

ALLEGORICE.

Leprosus iste designat genus humanum plenum lepra, & ita exponatur. Cum desce dit Iesus de monte, s. de celo, secutæ sunt eum turbæ multæ, s. Angelorum: & ecclesie profus, i. genus humanum: veniens adorauit eum, vti Deum, dicens: Domine mediator Dei & hominū, si vis, imo quia vis, quia ad hoc descendisti, potes, cum sis Deus & homo, nunc plenum lepra, i. peccatis, in quibus conceptus sum, mundare, per preciosum sanguinem tuum: Et ait Iesus, volo, quia ad hoc veni, mundare, imperatiue, quia in cruce latroni genus humanum representanti, dixit. Hodie mecum mundatus a peccatis, eris in paradiso, & extendens manū, id est potentiam suam, carnem sumendo tetigit humanam naturam, qua indutus fuit, & confestim per passionem Christi mundata est lepra, i. abolita sunt peccata humani generis: & præcepit ei dicens, nemini dixeris, i. non superbe gloriaberis propter tuam mundationem, sed vade post contritionem de peccatis, ostendete sacerdoti per veram confessionem, qui a Deo habet potestatem ligandi, atque soluendi: & offer munus, id est corpus tuum ad suscipiendum penitentiam, quod præcepit Moyses, i. Christus, qui nos eduxit de durissimo imperio Pharaonis, Diaboli infernalis, & hoc erit testimonium, quod dimissa sunt tibi peccata.

Centurio autem significat electos ex Gētilibus, & ita exponitur. Et cum introisset Iesus Capharnaum, quod interpretatur ager pinguedinis, i. incarnatus fuit in agro pingui omni odore virtutum semper virginis Mariæ, accessit ad eum Centurio, i. electus quilibet Gentilis, habes milites & seruos, i. virtutes naturales, quarum copiā, vt dicit gl. multi ad dñm venientes secum deferunt, vt Cornelius vir iustus & timēs Deū, rogās eū, per orōnē mentālē, dicens, Dñe seruus peccati meus congetilis iacet in idolatria in domo gētilitatis, paralyticus, oibus virtutibus dissolutus, & male torquetur a domino suo diabolo, qui eum suffocatum tenet: & ait Iesus. Ego per Apostolos, & prædicatores veniā, & curabo eū ab idolatria: & respondens quilibet gētilis electus, ait Dñe nō sum dignus, vt intres corporaliter sub tectū gentilitatis, pp abominationem idololatriæ, meum origine, sed tm dic verbo, intrinsecus illuminando, & sanabitur ab idololatria puer meus congenitilē, qui post erit cōchristianus. Nā & ego electus a te sum homo, qui ante erā sicut bestia idololatra, sub potestate tua cōstitutus, habeo sub me milites potentias aīæ, & vires corporis, & dico huic, s. intellectū per volūtatē, vade, crede fidei catholica, & vadit: & alio, s. viribus corporis, veni, subijce te rōni & venit: & seruo meo, i. corpori, fac hoc, s. ieiunādo, te affligēdo, & facit. Et Iesus miratur, dicens, sequētibz se Xpianis, nō inueni tantā fidē in populo Iudaico, qui pp legis obseruantia intumuit. Et dico vobis, q. multi venient ad diuersis mundi partibus, & taliter incedent in via veritatis, & tandē in gloria cęlesti recumbent cum Abraham, & alijs sanctis. Et filii regni, s. Iudæi, nolentes credere, eiicientur foras in tenebras infidelitatis, per quas ad inferni tenebras accedent, vbi erit fletus, & stridor dentium. Centurioni autem, i. electo a Christo, dñs dicit, qm̄ relictis idolis mihi adhæsisisti, vade proficiendo in bonū, qm̄ sicut credidisti, fiet tibi remuneratio amplissima, & congenitilis tuus sanabitur ab idololatria ob meritum tui. Et ita sanatus est populus Gētilis ex illa hora, qm̄ incepit ad fidē Christi cōverti.

TROPOLOGICE.

Leprosus, i. plenus peccatis, ex hoc euāgelio instruitur, vt nō ascēdat in mōtē, nec leuet oculos ad cęlū, sed eū Publicano di-

cat: Deus propitius esto mihi peccatori: Sed quia Christus descēdit de mōtē, carnē assumēdo, qui didicit compati miseris nostris, accedat ad eum per contritionem, adoret eum cum humilitate, & dicat ei: Domine qui me creasti, si vis, quia sine te nihil boni agere, imo nec cogitare possum, nec possum esse continens nisi tu dederis, potes per tuam potentiam infinitam meā peccatis mundare inspirando, vt ea relinquam: & tunc Christus peccatorem tangeret, ei compunctionē immittēdo, & diceret, Volo, qm̄ nolo mortē peccatoris, sed vt conuertatur & viuat: & tūc statim per eius imperiū peccator mundabitur ab oibus inquinamentis, sed habita contritione confiteatur peccata, & nemini dicat, s. extra confessionem se de eis glorificando, sed vadat, s. volūtariē, quia confessio debet esse libens & voluntaria: ostēdat, quia debet esse nuda, quia oportet vt vulnus detegat si curam medicantis expectas: se accusando, & non aliorum peccata cōfiteri. sacerdoti, qui habet potestatem absoluedi, quia confessio debet esse ordinata: & offerat munus, i. satisfactionē: sicut præcepit Christus in testimonio illi, quia potest ligare & soluere. Et tūc Xps veniet Capharnaū, q. interpretatur villa cōsolationis, quia eius anima consolabitur per Christū: & cu infertur de Cęturione, instruitur peccator qualiter ad Deū recurrere debet pro misericordia impetranda, vt mittat Centurionē, ad aliquē sanctorū recurrat, vt pro eius salute roget & narret Christo statim peccatoris, vt eum prouocet ad misericordiam: nam peccator est seruus. Ioan. 8. qui facit peccatū seruus est peccati, 2. Petri 2. a quo quis superatus est, huius & seruus est, & tot dominorū seruus est, vt Aug. ait, quot vitiorum, qui iacet, pp impotentiam bñi operandi, eū aliqui iaceat in luto luxuriæ, aliqui in igne iracundiæ, aliqui vero in spinis auaritiæ & paralyti timoris. & tremoris dissoluitur, cū timeat restituere malè ablata ne sibi deficiat, Ieiunare ne esuriat, cōfiteri peccata ob verecūdiā, & male torquetur p afflictionē spūs rodente eū verme consciētia: & quā non potest fariari in peccatis. Et venit dominus per merita sanctorū, vt curet eū, & sancti orant pro ipso, & nos non sumus dēgni vt dominus intret sub tectū nostrū plenū peccatorū, sed solū verbo iperēs, & emūdet cōsciētias nostras, vt dignū habitaculū

eius efficiamur: & ipse dñs q sub se hēt oēs potestates liberat peccatōrē à diabolo, & vidēs bonā fidē in voluntate nostra, nos commēdatos ad gratiā recipit, & reuertentibus promittit regna cęlorū: per se ueritatibus autē & obliuatis cōminatur aternā dānationē: & secundū fidē ac opera nostra facit nobis, qm̄ vnusquisque mercedē accipiet secundū propriū laborē, & ex ipsa hora qua conterimur sanati remanemus, qm̄ in quacūque hora ingemuerit peccator omnium iniquitatum suarum, dominus non recordatur.

ANAGOGICE.

Eleuamur in cōtemplationem ex sacro Euāgelio, causā & effectus incarnationis filij Dei. Exponitur ergo, Cū descendisset Iesus de mōte, i. de cęlo carnem humanā assumpsit, secutę sunt eum turba multa, Angelorum canentium gloria in excelsis Deo: & ei tres Reges munera obtulerunt. Et eidē semper Virgo cum Apostolis & discipulis, ac Maria Magdalena cum Martha adhaerunt: causa suę incarnationis fuit, quia cū esset summus Medicus & in terra magnus iaceret agrotus: in celis uero nullus infirmus erat, descendit ad terras, in quibus curauit leprosum, i. mundauit in se credentes ab omnibus uitiis, quę per lepram denotantur. Et primo à superbia, qua homo inflatur sicut per lepram inflatur corpus. Ab auaritia in quātū prouocat sitim, quia auarus non implebitur pecunia. A luxuria in quātū est morbus contagiosus, ab inuidiā in quantum consumiā humidum radicale. A gula in quantum reddit anhelitum foetidum. Ab ira in quantum reddit uocem ranciam. Et ab accidia in quātū debilitat mēbra corporis, quę non possunt operari. Itē & a peccatis infidelitatis, quę notantur paraliticum quem curauit, & quos infideles per Apostolos reducit ad fidē, aliquos ab Oriente, id est in inuenture, & ab Occidente, id est in senectute, & ab Austro dādo temperantiam in prosperis, & Aquilone concedendo patientiam in aduersis: & hoc per Centurionem, id est Archangelum Michaelē, & milites eius Angelos ad custodiā hominū deputatos, & homines electos, in sine resuscitatis eorū corporibus, faciet recūbere ī cęlesti gloria, reprobos detruet ī inferno, & dicit Michaeli, sicut credidisti, & optasti, ut sedes expulsoꝝ Angelotum implerentur, fiet tibi, i. factum est: qm̄ dixit

& facta sunt, & sanatus est puer, i. refarcit ruina demōnum per electos pueros ex innocentiā & puritate.

DOMINICA TERTIA POST OCTAUIAM Epiphaniae.

Ascendente Iesu in nauiculam. *Matth. 8. c. Mar. 4. c. Luc. 8. cap.*

Historia huius euāgelij facta est anno Christi 31. i. die Augusti.

HISTORICE.

Iesum dominum ī nauicula, q fluctibus ob motū magnū in mari excitato operiebatur, dormientē, precibus eius euigilare fecerūt discipuli, quatenus eos saluaret perichitātes, quibus ob modicā spem monitis surrexit, uentisq; ac mari cū imperasset, trāquillitas opportuna reddita est. Qui autem aderant homines admiratione repleti, querebant inter sese, qualis hic foret, cuius uenti ac mare iussibus obtemperarent.

Nequaquam dubia insoluita dimittere uolens.

PRIMO dubit. quo uolebat accedere Iesus, qm̄ ascendit in nauiculā? Resp. qm̄ ut habetur in Matth. post hoc Euāgelium, uolebat ire ultra mare Galilee in regionem Gerazenorū, & ut dicit Ly. uolebat ire ad locum magis secretum & desertum. Geraza enim, ut dicit glo. est ciuitas Arabia, iuxta montem Galaathā non longe à stagno Tiberiadis.

2. Dubi. Cur uolebat locum secretum petere? Resp. Ly. & Landul. de uita Christi, ut aliquantulum ipse, & discipuli quiescerent post labores, ut dicitur Mar. 6. Itē & propter orōnē, ut instrueret prædicatores primo uacare debere cōtemplationi seorsum, ut inde hauriāt in deuotione, qđ postea effundant populo in predicatione; & etiam ut ostendat, qđ curā mundi sunt fugienda, & etiam declinare applausum populi.

3. Dubi. Cur turbæ non secutæ sunt eum, sicut eius discipuli? Respon. qđ ut ex supradictis patet, qđ ipse non permisit, uolens quiescere ipse & discipuli eius.

4. Dubi. An motus in mari factus fuerit naturalis? Resp. Orig. ī Hom. qđ hæc tēpestas nō ex se orta est, sed potestati paruit imperatōis eius, qđ educit uētos de thesauris suis. Et ita ut dicit Et Ly. hoc fuit factū uirtute diuina.

5. Dub. Cur discipuli eius secuti sunt eū in nauis

nauis? Resp. Chry. super Mat. qđ accepit discipulos in nauis secum, ut ad utraq; eos erigeret, & ad hoc qđ in periculis nō obstupescerent, & in hoc qđ in honorib. moderatā de se autumaret: ut. n. nō magna de se speraret pp hoc, qđ alijs dimissis eos retinuerat, permittit eos fluctuari: ubi. n. miraculorū ostensio erat, plebē permittit adesse: ubi tētentatio nū & timorū arreptio, athletas orbis terrarū quos excitaturus erat, hos solos assumit.

6. Dub. Si nauicula operiebatur fluctibus, ergo debebat eē submersa? Resp. qđ necdū erat submersa, sed erat in p̄cinctu, ut submergeretur: qm̄ ut habetur Marci 4. c. fluctus mittebantur in nauim, ita ut impleretur nauis, quemadmodū nauigantib. sæpe accidit, ut et ego ipse expertus fui a Neapoli Romam ueniendo tpe Sixti Papę III. & Ferdinādi Regis, qñq; nauis cooperitur unda maris, & tñ p̄trāit, & nauis sollicitē euacuat aquā.

7. Dub. An Christus uerē dormiebat, aut si mulabat dormire? Resp. Orig. super Matth. qđ dormiebat quidem corpore, sed uigilabat deitate, demonstrans quia uerum humanum portabat corpus.

8. Dub. In quo loco nauis dormiebat? Resp. qđ ut habetur Mar. 4. c. dormiebat in puppi super ceruicā, quod ut dicit Theophi. erat ligneum, ex hoc ut dicit Chryso. ostendens suam humilitatem.

9. Dub. Cur excitauerūt eū discipuli? Resp. Orige. in hom. dicens. O ueraces discipuli Saluatori uobiscum habetis, & de periculo timetis: uita uobiscum est, & de morte solliciti estis: Sed respondent, paruuli sumus & adhuc infirmi, ideoque timemus, & ita propter timorem excitauerunt eum.

10. Dub. Quia uē discipulos non fuisse modice fidei, quia credunt & dicunt, dñe salua nos? Resp. Chry. in hom. qđ hoc signum fuit in eū in excitando, qđ non decentē de ipso opinionē habebat. Nouerat qđ excitatus poterat mare increpare, nōdū autē qđ dormiēs.

11. Dub. Ad qđ imperauit uētis & mari cū non audiant, neq; intelligant? Resp. Hiero. sup Matthæū, qđ ex hoc loco intelligimus, qđ oēs craturę sentiant creatorē: quib. n. imperatur sentiunt imperantem, nō errore hęc reticorū, qui omnia putant animantia sensibilia esse, sed maiestate cōditoris, cui quæ apud nos insensibilia sunt, ei sensibilia sunt.

12. Dub. Quib. uerbis usus fuit dñs imperando? Resp. Mar. 4. c. dicit, qđ exurgens cōmuni-

tus ē uēto, & mari dixit, tace & obmutesce.

13. Dub. Cur comminatus fuit uento? Resp. Theophilus super Matthæum, quoniam maris tempestatem & fluctus faciebat: uide dub. sequenti.

14. Dub. Cum mare nō clamet, cur ei dicit, tace & obmutesce? Resp. Gl. qđ ex cōmotio. ne maris quidā sonitus contingit, qui uē esse quēdam maris locutio periculum cōminantis. Et ideo conuenienter sub quadā metaphora tranquillitatē imperat taciturnitatis uocabulo, sicut & in cōhibitione uentorū, qui sua uolentia mare conturbant comminationem nominauit: soleat. n. potestatem habentes eos qui uolentia pacē hominum conturbant, comminatione peccatorum refrenare, & est hic figura metaphore.

15. Dub. An tranquillitas statim uerba Christi subsecuta est? Resp. Chry. in hom. qđ omnis confestim soluta est tēpestas, & neq; semita turbationis remāst, quod quidem extraneum erat, cum. n. naturaliter fluctuatio terminatur, usque ad multum tempus aquę concutiuntur, sed hic omnia soluebantur.

16. Dub. Qui fuerunt illi homines, qui mirati sunt? Resp. qđ ut habetur Mar. 4. Discipuli timuerunt timore magno, & qđ dicebant ad alterutrum, quis putas est iste, quia mare & uētis obediūt ei? Luca uero 8. dicit, qui timentes mirati sunt adinuicē, dicentes, quis putas hic est, quia & uentis & mari imperat? & ita uē, qđ illi homines qui mirati sunt uē esse discipuli. Origenes uero dicit, non esse putandum hic Apostolos significatos: nusquam. n. inuenimus præter honorem cōgnominari, & dñi discipulos, sed semper aut Apostoli, aut discipuli nominantur. Mirabant ergo hi homines, qui cū eo nauigabant, quorum erat nauicula. Hiero. autē dicit. Si quis autem contentiose uoluerit eos qui mirabantur fuisse discipulos, Respondebimus, rectē homines appellari, quia necdum nouerant potentiam Saluatoris.

17. Dub. Cur interrogauerūt qualis est hic, cum in terra cognouissent eum, & eius miracula uiderent? Resp. Origenes super Matthæum, qđ non interrogantes dicunt, qualis est iste, sed asserentes, quia iste talis est, cui uenti & mare obediūt, qualis ergo est iste, i. quantus, quā fortis, quā magnus, iussit omni creaturæ & supergreditur, iussioni eius soli homines resistunt, & ideo in iudicio damnabuntur.

ALLEGORICE.

[Maris] est ætus sæculi [naucula] quam Christus ascendit: intelligitur arbor crucis, cuius auxilio fideles transactis mundi fluctibus, perueniunt ad cælestem patriam, quasi ad litus securum, in qua Christus vna cū suis ascendit. Vnde prius ait, qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suā, & sequat me. Cū ergo Christus in cruce positus fuisset [motus magnus factus est] quia commotę sunt mētes discipulorum de eius passione [Et naucula operta est fluctibus.] quia tota vis persecutionis circa crucē Christi fuit, vbi, s. morte occubuit. Vnde dictū est. [ipse vero dormiebat] suū dormire mori est [Excitant] autem discipuli dñm, dum turbati morte maximis votis resurrectionem querunt [dicentes, salua] resurgendo [quia perimus] turbatione tuę mortis [Ipsē vero] resurgens increpat duriciam cordis eorum, vt alibi legitur. [Imperauit autem v̄tis] quia diaboli superbiam strauit [Imperauit etiam mari] quia viciam Iudæorum deserit [& facta est tranquillitas magna] quia sedate sunt mentes discipulorū visa resurrectione, [& mirati sunt] visa tanta ptate resurgentis, & gloria.

TROPOLOGICE.

Ex Euāgelio presenti instrumur, vt post peccata suscipiamus penitentiam, & vt per seuerare valeamus, Deū precib. nostris interpellemus, qm̄ ascendente Iesu in nauculā in qua quis penitentiā agendo ascendit. Dicite ipso, si quis vult post me venire, tollat crucē penitentię. Et ideo [secuti sunt eum] iōes penitentes, qui veraciter sunt discipuli sui, [& motus magnus] tērationē factus est in p̄niū, qm̄ accedenti ad Deum per p̄nitiam, necesse est preparare cor suū ad tentationes, quas Deus p̄mittit fieri ad penitētis humiliatiōē, & gratię cōseruationē [ita vt naucula] p̄nitę, quasi [operiat fluctibus.] tot tentationū [ipse vero] per modū dormientis, certamen expectat auxiliū suū ad tps̄ subtrahēdo, que in modum legitur de B. Antonio a dęmonib. lacerato, conquerente de Iesu, quareno vberat: Qui responsum fuit: Hic eram. Sed expectabam certamen tuū: penitentes autē debent orationib. suscitare eum dicēdo [dñe salua nos,] quia nisi tu auxilium pręstiteris, [perimus] & nauicula p̄nitę submergetur, & tūc eis diuina adueniet miseratio, quę incre-

pat timiditatem penitentiu, & ipse Deus qui dormire videbatur [imperabit v̄tis,] dęmoni, & mari tribulationē, [& fiet tranquillitas magna,] ita vt admirētur dicētes] quā magnus est dñs, cui dęmones obtemperant, & seruos suos ab eis tutos reddit.

ANAGOGICE.

Cælestē patriā ex sacro euang. cōtemplari licet, ad quā caput nostrū Xps̄ ascendit, vt nos eius discipuli sequamur eū [Ascēdit igitur Iesu in naucula.] i. in cælum empyreum, [sequunt eum discipuli eius] quibus æternas mansiones preparauit. [Motus autē magnus factus fuit] in prælio Archangelī Michaelis, & Angelorum eius contra draconem, & eius cōplices, adeo qđ [naucula] cęli [operiebat] superbia Luciferi. Deo omnipotente certamen quiescendo expectante cū magno silentio factō in cęlo. [discipuli vero] sancti Angeli ad ipsū pro uolūtū [suscitauerant eū] dicentes, dñe salua nos, ne superbia Luciferi nos iauoluat, quate solum volumus dñm, quib. animatis, vt in fide fortes existerēt [surgens imperauit] Luciferō, & sequacib. suis eos totaliter a regno cœlesti expellendo: [& facta est tranquillitas magna] ipsi beatus spiritib. in gratia confirmatis, assumptis hominibus ad eorum ordines, mirantib. & dicentibus [qualis] locus [est hic] requieci nobis terrenis incolis ex sola gratia collatus eius [cui venti & mare obediunt] & cui omne genua flectitur cœlestium, terrestrium, & infernorum.

DOMINICA III. POST OCTA. EPIPHANIÆ.

Simile factum est regnum cęlorum homini qui seminauit. Mat. 13. c.

Historiam huius Euangeliij, seu hanc similitudinem dixit Dominus, anno ætatis suę 33. die 1. Aprilis.

HISTORICE.

Parabolicę discipulos dñs alloquens aiebat, cęlorum regnum simile esse viro, qui bonū quidē suo in agro semen iecisset, sed hominib. sopori indulgentib. eius superueniens inimicus zizania in medio cū superfeminasset triticū recessit: incremētum autē herba recipiente, cum apparuisset zizania, eius ab eo pquirebāt serui, quonā pacto cū purū seminasset triticū, zizania mixtū foret, quib. cum inimicum id cogisse narrasset, percontabantur, an ea colligere deberent.

rent, qui nō acquieuit, ne forte simul & triticum euellerent: iussit tamen vt messium tempus presolare, tuncq; se messoribus imperatorum primū ex zizania collectos comburerent fasciculos, triticum verō in horreum recondere suum.

DUBITATVR. Cum in cęlo nullus zizania superfeminare possit, quomodo regnū cęlorum affimiliari pōt homini seminanti bonum semen, super quod seminatū sit zizania? Resp. Remigius super Mat. dicens, quod regnum cęlorum appellat ipsum filium Dei. Vide dominica secunda post oct. Epiph. dub. 49.

Dubi. Quid est parabola? Resp. secundum grammaticos, qđ parabola gręce, latinē pro uerba dicuntur, eo qđ in ipsis sub comparata similitudine figurę uerborū & imaginę ueritatis ostenduntur: & est quoddam figura grammaticalis, quę dicitur rerum dissimilium comparatio.

Dubi. Cur dominus in parabolis loquebatur? Resp. ipse dominus Mat. 13. c. & Luc. 8. c. quia discipulis datum est nosse mysterium regni cęlorum, ceteris autem in parabolis, vt uidentes non uideant, & audientes non intelligant. Et Theoph. super Mat. dicit, qđ loquebatur per similitudinē. Primo quidem vt attentiores faceret auditores. Consueuerunt enim homines in obscuris se exercitare, & spernere manifesta: deinde ut non caperent indigni, quę mystice dicebantur. & Hierony. in homi. dicit, qđ familiarē est Syris, & maximē Palęstinis ad omnem sermonem suum parabolā iungere, vt quod per simplex præceptum ab auditoribus teneri non potest, per similitudinem exempli teneatur. Vide dominica in Sexagesima, dub. 4. & 8. & 9.

Dubi. An hæc parabola in ueritate fuerit facta? Resp. Orig. super Mat. qđ parabola est sermo quasi facti, non autem facti iuxta quod dicitur. Possibilis autem fieri rerū significatiuus per trāssumptionem eorū, quę in parabola dicuntur. Enigma uero est processus sermonis in his, quę traduntur quasi facta, quę tamen, non sunt facta, nec possibilia fieri, sicut quod dicitur in libro Iudicum c. 9. quod ligna uerunt vt ugerent sibi regem. Non est autem ad literam factū, quod dicitur, exiit qui seminatur, sicut ea quę

narrat historia, possibile tamen fuit fieri. Dub. Quę sit interpretatio huius parabole, & qđ significet? Resp. secundum Hier. August. & Chry. qđ homo qđ seminauit bonū semen, est Christus; quia Deus & homo in agro suo, scilicet in ecclesia sua, in qua seminauit bonā doctrinam. Cum autem dormirent hoīes, id est plati ecclesię essent negligentes agere, qđ ad eos pertinebāt circa subditos, & eis cōmissos; superuenit inimicus, id est diabolus, qui semper fuit inimicus hoīs & Christi, quia ab initio erat homicida, & superfeminauit zizania, id est errores, in medio tritici, id est bonorū, & abiit, ne ex eius p̄sentia cognoscere error. Cum autē creuisset herba tritici, scilicet veri Christiani, p̄fitentes ueram doctrinā: & zizaniorum, scilicet falsi hæretici, qui in principio obumbrant seipsos, & cū acceperint multā libertatem sermone uenēti effundūt, nūc apparent zizania: nunc accedentes serui patris familias, id est fideles serui Christi, corde & mentis desiderio querunt, quomodo fuerit seminata zizania, & ipso inspirante ac dicente, intelligat quod diabolus inimicus hoīs hoc fecit, & tunc fideles, zelantes zelum Dei querunt dicentes: visimus & colligimus ea, id est de medio fidelium auferamus, ne fideles maculeat. Et dominus respondit, qđ non. ne forte colligentes zizaniam, id est homines hæreticos auferentes, simul eradicent & triticum, id est illū, qui nunc est hæreticus, qui in futurum possit effici bonus Christianus, respiscendo: sed quod sinant utraque esse erefere usque ad messem, scilicet bonos & malos usque ad iudicium, & in illo tēpore dicā messoribus, id est Angelis, vt colligant primū zizania, id est malos, vt non timeant boni, quod simul eradicātur cum eis, & alligent ea in fasciculos ad cōburēdum in ignem æternum: triticum autē, id est bonos congregent in horreum meum, id est in cęlo, in quo omnes electi collocabuntur. Ipse tamen dominus breuius exponit dicens. Qui seminatur est filius hominis, ager est mundus, bonum semen est filij regni, zizania filij nequam, inimicus diabolus, messis consummatio sæculi, messores Angeli, & sicut zizania comburuntur, sic eos qui faciunt iniquitatem mittentur in caminum ignis, & iusti fulgebunt sicut sol.

Dubita. Cur diabolus inimicus hominis non

non præuenit feminando errores, antequam Deus seminaret veram doctrinam? Resp. Chry. super Mattheum, dicens, quod demonstrat hic errorum post veritatem existere, quod & rerum exitus testatur: etenim post prophetas fuerunt pseudo prophetae, & post apostolos pseudo apostoli, & post Christum antichristus: nisi enim diabolus viderit quod immitteretur, vel quibus infunderetur, non tentat. Propter hoc non dicit, quod seminet aliquid aliud semen, sed zizania, quæ secundum visum assimilatur aliquo modo tritico. Ad de quod non primum hominem tentauit, sed post præceptum datum à Deo de non comedendo fructum.

7 Dub. Quoniam dormiebant homines, & ipse superfeminauit? Resp. Aug. de quæst. Euangelistarum, quod dormiunt homines quando Præpositi ecclesiæ negligentius agunt: aut quando dormitionem mortis acceperunt apostoli, tunc superuenit inimicus & superfeminauit zizania.

8 Dubit. Quomodo post abiit? Resp. Aug. vbi supra, quod cum diabolus aspersis prauis erroribus, falsisque opinionibus superfeminasset, hoc est, præcedente nomine Christi hæreses superieciisset, magis ipse latuit, atque occultissimus factus est.

9 Dub. Cur non à principio apparent errores & falsitates à diabolo seminatae? Resp. Aug. vbi supra, quod cum homo spiritualis esse cœperit diiudicans omnia, tunc errores incipiunt ei apparere: discernit enim quicquid audierit aut legerit abhorre à regula veritatis, sed donec in eisdem perficiatur spiritualibus, non potest eum mouere, quare sub nomine christiano non multæ hæreticorum extiterunt falsitates.

10 Dub. Quid intelligitur per seruos interrogantes, quis superfeminauit zizania? Rñ. Aug. vbi supra, dicens. Nec quisquam dicere facile ausus fuerit angelos nescisse quis quis zizania superfeminauerit, magis oportet intelligi homines ipsos fideles, seruorum nomine hoc loco signatos.

11 Dub. Quia per bonum semen significantur homines fideles, ergo non possunt significari per seruos? Resp. Aug. vbi supra, quod non est mirum, si & bonum semen ipsi dicuntur. Ex diuersis enim significationibus vna res diuersas similitudines recipit, sicut Christus de se ait, quod ipse sit ianua, & quod ipse sit pastor.

12 Dub. Cur fideles quærunt, vis inuis & colligimus ea? Resp. Aug. vbi supra, quod cum serui Dei cognouerint hæc excogitasse diabolum fraudem, cum contra tanti nominis auctoritatem nihil se valere sentiret, vt fallacias suas eodem nomine obregeret, potest sibi suboriri voluntas, vt tales homines de rebus humanis auferant, si aliquam temporis habeant facultatem, sed vtrum facere debeant iustitiam dei consulunt.

13 Dub. An licet occidantur hæretici, cum dominus dicat, quod sinant eos crescere vsque ad messem? Resp. Chry. dicit, hæreticos non esse occidendos, cum quod primo sentiebat Aug. ad Vincentium scribens, sed post fuit opinionis, quod licet possunt occidi. Et iohannes S. Thom. 2. 2. q. 64. ar. 2. dicit, quod dominus abstinendum mandauit ab eradicatione zizaniorum, vt tritico parceretur, id est bonis: quod quidem fit, quando non possunt occidi mali, quin simul occidantur & boni, vel quia latent inter bonos, vel quia habent multos sequaces, ita quod sine bonorum periculo interfici non possunt, vt Aug. dicit contra Perminianum, vnde dominus docet magis esse sinendum malos viuere, & vltionem referuandam vsque ad extremum iudicium, quam quod boni simul occidantur: quando vero ex occasione malorum non imminet periculum bonis, sed magis tutela & salus: tunc licet possunt occidi mali occidi. Vnde Aug. ad Vincentium dicit. Hæc primitus mea sententia erat, neminem ad vnitatem Christi esse cogendum, verbo esse agendum, disputatione pugnandum: sed hæc opinio mea non contradicentium verbis, sed demon strantium superatur ex scriptis: legum enim terror ita profuit, vt multi dicant gratias domino, qui vincula nostra diripit. quod ergo dominus dixit, finite vtraque crescere vsque ad messem, qualiter intelligendum sit, apparet ex hoc, quod subditur. Ne forte cum ziz. cra. simili, & tunc cum: vbi satis ostendit, vt etiam dicit Aug. contra Perminianum cum metus ille non subest, non dormiat seueritas disciplinae.

14 Dub. Cur dicit in plurali fasciculos, cum non sit nisi vnus fascis damnatorum, prout habetur Esa. 24. c. dicentis, congregabuntur congregatione vnus fascis, & claudentur in carcere? Resp. S. Tho. in q. de malo. q. 2. ar. 6. quod in supplicio damnatorum est aliquid commune omnibus, quod responderet contentui Dei, puta carentiam visionis diuinæ, &

perpetuitas pœnæ, & quantum ad hoc dicit congregari congregatione vnus fascis, & et aliquid, in quo differunt, secundum quod quidam magis torquentur, quam alii, & quantum ad hoc dicuntur colligari, sicut zizaniorum fasciculi ad comburendum.

¶ Allegoricè & aliis sensibus non exponitur ratione dicta in Prologo.

DOMINICA IN SEPTVAGE.

Simile est regnum calorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane. Math. 20.

Hanc similitudinem locutus fuit dominus anno eius 32. prima die Octobris.

HISTORICE.

Tali dominus parabola discipulos allocuens vsus est. Cælorum. n. regnum ait patri cuidam familias assimilari, qui summo egressus mane, operarios, qui suam colerent vineam conduxit, denarij pro diurno labore pacifcens. Cum vero quoddam ociofos circa tertiam, sextam, & nonam inuenisset horam, iussit vt & ipsi pariter in vinea operarentur, iustam pro labore mercedem recepturi. Ad vndecimam vero horam cum exiisset, alios ocio vacantes redarguit: eis vero respondentibus, quod à nemine conducti fuissent, imperauit, vt ad suam proficiscerentur vineam. Die transacto suo in mandatis dedit dispensatores, vt à nouissimis inchoans vnicuique denarium persolueret diurnum, qui cum iussa proficere, arbitratibus primis, quod plus forent accepturi, nec cõpotes voti, aduersus patrem familias cum murinare obloquebantur, quod tantum his, qui solum vna operati fuissent hora, quantum eis tota laborantibus die, persolui mandasset, at quendam eorum cõpellarum amicum, clare quod nulla accesseretur iniuria demonstrauit, cum ex pacto integre promissa recepisset, nec sua interesse tantum dedit si nouissimo daret, cum ex suo sub liceret arbitrio sua contribuere, & si eius nequam oculus intueretur, cum tñ ipse bonus existeret: ex his dominus concludens primos vltimos, & e contra futuros fore, quoniam quanquam vocati sunt plures, electi tamen pauci existerent.

Volens aliqua declarare dubia.

D VBI T A T V R. Ad quid introducit hæc parabola? Rñ. Remigius super Matt. quoniam quia dixerat dominus Petro. Multi erunt primi nouissimi, & no-

uissimi primi, vt hanc sententiam confirmaret, subiunxit hanc similitudinem, vbi notandum, quod immediate ante istud Euangelium petenti Petro quid esset futurum eis: qui reliquif sent oia, & secuti eum fuerat: dominus respondit, quod seculi erant cum eo sup sedes 12. & iudicaturi duodecim tribus Israel: & subdit, quod qui reliquerit domum &c. pp nomen suum, centuplum accepturus esset, & vitam æternam possellurus: & quia non omnes, qui talia incipiunt, ea prosequuntur, iohannes addidit multi erunt primi nouissimi, & nouissimi primi. Chryl. vero in hom. dicit, quod composita est hæc parabola, vt eos audiores faceret, qui in vltima senectute conuertuntur, nec æli marent se minus aliquid habituros.

2 Dub. An hæc parabola in veritate fuerit facta, & quid est parabola, & cur dominus in parabolis loquebatur? Require dominica 4. post octauam Epiphaniæ. dub 2. 3. & 4. & dominica in Sexagesima dub 4.

3 Dub. Quid signat hæc parabola? Rñ. Grego. in hom. quod patrisfamilias similitudine tenet Conditor noster, qui regit quos condidit, qui habet vineam, vniuersalem, scilicet ecclesiam, quæ ab Abel iusto vsque ad vltimum qui nasciturus est in fine mundi, quot sanctos protulit, quasi tot palmites misit, & qui primo mane mundi, quod fuit ab Adam usque ad Noe, operarios, scilicet electos misit in suam ecclesiam, facta conuentione cum eis ex denario diurno, i. premio vite æternæ: & circa horam tertiam, quæ fuit à Noe usque ad Abraham alios ociofos in foro stantes, id est extra ecclesiam existentes, misit ad laborandum in vineam suam, promittens eis pro opere mercedem condignam, & ita illi iuerunt ad laborandum. Et similiter fecit circa sextam horam, quæ fuit ab Abraham usque ad Moysen: & circa nonam, quæ fuit à Moysen usque ad aduentum domini. Circa undecimam vero horam, quæ est à Christo usque ad finem mundi inuenit Gentiles stantes in foro, id est extra ecclesiam otiosos, id est, non laborantes in vinea, & eos increpauit per prædicationem suam, & Apostolorum, & aliorum Doctorum, & eos dixit stare tota die ociofos, quia à principio mundi usque ad aduentum Christi non laborabant in ecclesia: qui respondent, quod nemo eos conduxit, quia ad eos nullus Patriarcha, aut Propheta, vel predicator uenerat, & ita eos conuertendo misit in ecclesiam laborare. Cum sero autem esset

set factum, i. finis mundi aduenisset, dixit Dominus vineæ, i. Deus pater, procuratori suo, id est Christo, voca operarios per vltimum iudicium, scilicet electos, & redde illis mercedem suam, i. vitam æternam, incipiens à nouissimis spaganis ad fidem conuersis, vsque ad primos, scilicet Iudæos, & ita qui venerunt circa vndecimam horam, i. post Christum, acceperunt pro mercede singulos denarios, id est vitam æternam: Venientes autem & primi, qui fuerunt à tempore Adæ, arbitrati sunt quod plus essent accepturi pro longitudine laboris, & tamen non plus acceperunt nisi vitam æternam, & accipientes murmurabāt, i. admirabantur aduersus patrem familias, quod tantum præmiū daret his, qui solum vna hora laborauerant, quātum eis, qui per tam longa tempora defudauerant, portando pondus diei & æstus, id est, per longioris vitæ tempora carnis sue calore fatigati existendo. Et ipse respondēs vnicorum, scilicet Adæ, dixit. amice non facio tibi iniuriam, quia sufficit tibi gloria æterna, quam tibi dono ex gratia mea. Nunquid licet mihi ex meo facere quod volo, vel forte oculus tuus videndo nequam est, quia ego bonus sum, amplius retribuendo: & ex his sequitur conclusio euangelica, ad cuius propositum parabola introducta fuit.

4 Dub. Quomodo paterfam. exiit, qui vbi que est? Rñd. quod non dicitur exiisse per loci mutationem, sed per nouam vocationem.

5 Dub. Quomodo tantum præsens seculum vnus dies dici possit? Resp. Origenes super Matth. dicens, quod hoc est quidem magnū quantum ad nos, modicum autem quantū ad Dei vitam.

6 Dub. Quid est denarius? Rñ. Iac. de Vora. post Rem. quod denarius dicitur qui antiquitus pro 10. nummis computabatur, & figuram regis habebat, & circumscriptionem, & erat rotundus & sonorus de argento.

7 Dub. Quid significatur per primā, terciā, sextam, nonam, & vndecimam horam? Respon. quod ætates mundi, prout dictū est supra dub. 3. Item & ætates hominis secundum eundem Greg. Nam hora prima pueritia est. Tertia adolescentia. Sexta iuuentus. Nona senectus. Et vndecima decrepita, vel veterana vocatur. Et in his omnibus, vt dicit Sanctus Vincen. in sermone primo, Deus hominem vocat, & in qualibet potest conuerti ad Deum, sed melius & securius est cō

uerti in prima: quia bonum est homini cū portauerit iugum ab adolescentia sua, & licet hic non numerentur nisi quinque horæ, tamen omnes subintelliguntur.

8 Dub. Quid significatur per forum? Respō. Origenes super Matth. quod forum est quicquid est extra vineam, id est ecclesiam Christi. Et Chryso. super Matth. dicit quod iste mundus est quoddam forum, quoniam in hoc mundo vendendo & emendo viuunt homines, & inuicem sibi fraudem facientes vitam suam sustentant.

9 Dub. Quis dicitur ociosus? Resp. Bernard. & Sanctus Vincen. in sermone septimo huius dominicæ, quod ociosus est non solum qui nihil operatur, sed etiam qui inutiliter operatur. Et Greg. in homi. dicit, qui autem sibi viuunt, & qui carnis suæ voluptatibus paciscuntur, recte ociosus arguitur, quia fructum diuini operis non sectatur. Et ita secundū Chry. super Matth. ociosi sunt peccatores: illi enim mortui dicuntur. Ociosus igitur est, qui opus Dei non operatur.

10 Dub. Cur primis solum promittitur denarius, & non aliis: sed dicitur eis, quod iustum fuerit, dabo vobis? Respon. Chry. super Matth. dicens, quod solis primis conuenit specialiter dare denarium: alios autem sub incerto pacto conduxit, dicens, quod iustum fuerit dabo vobis. Sciens enim dominus, quia præuicarius fuerat Adam, & omnes postmodum in diluuiō erant perituri, certum fecit pactum ad eum quando dicitur neglexisse iustitiam, quia nesciebat quæ præmia fuerat accepturus: istis autem non fecit pactum, quia tantum paratus est retribuere, quantum mercenarij recipere non sperabant.

11 Dubi. Quid significat identitas denarij diurni? Respon. Magister histo. sch. quod eandem perpetuitatem notat: nullus enim vita ibi breuior aut longior erit alia. Et idem deus omnia in omnibus.

12 Dub. Quia ex hoc videtur, quod omnes sancti essent æquales in præmijs? Resp. S. Vincen. in sermone quinto huius dominicæ, quod licet omnes habeant eandem gloriam in paradiso, quia omnes sunt beati: non tamen in illa gloria omnes sunt æquales, sed aliquis est magis beatus, vel minus, secundū quod hic maiorem vel minorem charitatem habuit. Et ponit duo exēpla. Primū de sole multos æqualiter respiciente, nō ta

men

men eos æqualiter calefaciente propter diuersas complexionēs. Secundum exemplū de rege habere plures filios magnos & paruos indutos de eodem brocharo vel eodē panno, sed magni plus habent in vestibus suis panni, quā parui, & tamen omnes de sua veste contentantur.

13 Dub. Cur coniungit sextā & nonā horā simul, & non alias? Res. Chry. super Matth. quod quoniam in sexta & nona generatione vocauit Iudæos. & frequentauit cum hominibus disponere testamenta, quasi diffinitio salutis omni tempore iam appropinquāte.

14 Dub. Cur solum redarguit de ociositate illos de vndecima hora? Res. Greg. in homi. quia in tribus primis, in quibus Hebraicus populus designatur, semper fuerunt de illo populo laboratores. Sed in vndecima, in qua vocantur Gentiles, qui transacto tā longo mundi tempore pro vita sua laborare neglexerunt, quasi tota die ociosi stabant. Et ideo merito redarguuntur.

15 Dub. Cur non inuitauit ad totum opus operarios, nisi in prima hora? Res. Origenes super Matthæum, quoniam quicquid poterat operari in suo arbitrio referuauit: poterant enim æquale opus facere in vinea eius, qui ex mane sunt operati quicunque in tempore breui volebant operantem virtutē ad opus extendere, quæ ante non fuerat operata.

16 Dub. Quare non dixit illis de vndecima hora, quod iustum fuerit dabo vobis? Res. quod populo Iudaico, qui vocatus fuit in præcedentibus horis, nunquam apertē promissa fuit gloria cœlestis. Et ideo indigebat induci ad laborandum per aliquam recompensationem. Sed Christus veniens in vndecima, præmia cœlestia laborantibus patienter repromisit, vt pater Marci 16. c. Quicunque crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Et Io. 10. c. Ego vitam æternam do eis: ideo non indigebant aliqua particulari promissione, sed solum sufficiebat ipso inuitare ad laborandum in vinea, proculdubio p̄mia digna ex labore percepturos.

17 Dubi. Cum psalmo 4. dicatur. Signatum est super nos lumen vultus tui. cur dicunt nemo nos conduxit, cū lumine diuino fuerint illuminati? Res. quod hoc non dicunt, quia non haberent intellectum potentem recipere illuminationem diuinam, sed sicut Gregorius dicit in homilia, nullus ad

eos, sicut ad Iudæos, patriarcha, nullus propheta missus fuerat, quasi diceret, nemo nos cōduxit, i. vitę nobis nemo viā prædicauit.

18 Dub. Cur paterfamilias voluit illo sero reddere mercedem, & non expectare vsque in crastinum? Res. Chry. super Matth. dicens, Considera quia sero non alio mane mercedem reddit. Ergo adhuc stāte seculo isto, iudicium est futurum, & vnicuique merces sua reddenda, duabus rationibus. Prima, quia ipsa futura beatitudo merces est iustitię: Ideo non in illo seculo fit iudicium, sed ante illud. Deinde ante aduentum diei illius præmittitur iudicium, vt videant peccatores diei illius beatitudinem.

19 Dub. Quis est procurator patris familias? Rñ. Iacob. de Vorag. post Remigium, quod Christus in quantum Deus, est paterfamilias istius vineæ cum patre, sed in quantum homo est procurator. Licet Origenes intel ligat per procuratorem aliquem angelorum, qui positus est super mercedes retribuendas.

20 Dub. Quid procurat Christus? Res. Iacob. de Vorag. in sermone primo huius dominicæ, quod procurat omnibus, scilicet cęlestibus, terrenis, & infernalibus. Cœlestibus iustam remunerationem, Matthæ. 2. Venite benedicti patris mei, percipite regnum. Terrestribus paternam propitiatiōnem. primo Ioan. 2. cap. Aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustū, & ipse est propitiatio. Infernalibus procurat æternam punitionem. Psalmo. 2. Reges eos in virga ferrea.

21 Dub. Cur incipit à nouissimis reddere mercedem? Respon. Origenes super Mat. quod primi operarij testimonium habentes per fidem acceperunt promissionem Dei pro nobis aliquid melius prospiciente patrefamilias, vt non sine nobis perficiantur. Et quia misericordiam consecuti sumus primi mercedem speramus accipere qui sumus christi, post nos autem qui ante nos operati sunt, & vt Chry. super Matth. dicit, semper libentius aliquid damus illis, quibus gratis donamus, quia pro solo nostro honore donamus.

22 Dub. Quia vsque quædam iniustitia, quod primi plus laborantes nō acceperint plus quam nouissimi, qui minus laborauerunt? Rñ. Chry. super Mat. quod nō iniuste actū est. Nā & qui in prima parte seculi natus est, & nō amplius vixit,

vixit, quàm statutū tempus vitæ, & quid illi nocuit si post eius exitū mundus stetit: & qui circa finem mundi nascuntur, non minus uiuent, q̄ dies qui numerati sunt eis: & quid illis prodest ad compendium laboris si cito mundus finitur cōpensum vitæ suæ cōpleant ante mundū. deinde nō est in homine qñ nascitur prius aut postea, sed potestatis diuinæ. Nec ille quidē sibi priorē debet locū defendere, qui prius natus est, nec ille contemptibilior debet esse qui postea. Et. S. Th. super epistola ad Ro. c. 9. dicit manifestum esse, q̄ iustitia distributua habet locū in his, quæ dantur debito, puta si aliqui meruerunt mercedem, vt plus laboratibus maior merces donetur: non autem habet locum in his, quæ sp̄te & misericorditer aliquis dat: si aliquis in via diues pauperes inueniens, & det vni quod potest, vel disponit in elemosinam dare, non est iniuus, sed misericors: similiter si aliquis duobus æquē ipsū offendentibus vni dimittat offensam, & non alteri, est misericors vni, & iustus ad alterum, neutri vero iniuus.

23 Dubi. Quia cū Iohannis 15, dicatur, In domo patris mei mansiones multæ sunt. quō acceperunt singulos denarios? Respon. Sanctus I. ho. super 4. fen. dist. 9. q. 1. ar. 4. q. 2. & 12. q. 5. ar. 2. q̄ vnitas denarij significat vnitatem beatitudinis ex parte obiecti, sed diuersitas mansionum significat diuersitatem beatitudinis secundum diuersum gradum fruitionis. Vide supra dub. 13.

24 Dubi. Quomodo dicitur murmurare recipientes æternam beatitudinem? Respon. Magister hist. scho. quod ibi non erit murmur inuidentium, sed potius admirantium de magnitudine præmij dati nouissimis, sicut & primis. Vel vt dicit Chryso. in hom. non oportet ea, quæ in parabolis sunt secundum totum inuelligare, sed intentionem propter quam composita est, intelligere, & nihil ultra scrutari: non ergo inducit hoc, vt ostendat aliquos esse inuidia moitos, sed vt ostendat hos tanto potitos esse honore, q̄ & alijs inuidiā poterant generare.

25 Dubi. Quomodo antiqui patres nostri Patriarchæ portarunt pondus diei, & æstus, cum non vixerint per omne sæculū? Respon. Chryso. super Matthæum, dicens, q̄ si verum est quod diximus dub. 22. quia primi & posteriores tempus suum vixerunt, & non amplius, neque minus: & vnici que

mors sua consummatio ipsius, quid est, q̄ dicitur portauimus pondus diei, & æstus, quæ scilicet magna est nobis virtus ad faciendam inuitiam, cognoscere prope esse finem mundi: illis autem infirmitas erat scire mundi spacia esse longinqua: quamuis ergo non per omne sæculum vixerint, tamen totius sæculi gramina pertulisse videntur. Aut pondus totius diei dicit onerosa legis mandata: æstum autem vrentem erroris tentationem, quam constabunt spiritus maligni in eos, ad emulationem Gentium eos irritantes, à quibus omnibus Gentiles liberi extiterunt Christo credentes, & per compendium gratiæ ad plenum saluari.

26 Dubi. Cum multi murmurauerint, cur vni soli responderit? Respon. q̄ vt dicitur Mar. 13. c. Quod vobis dico, omnibus dico: & ita q̄ vni dicitur, omnibus simul astantibus dicitur: vel vt dicit gl. vni dicit, quia par erat omnibus murmurandi ratio.

27 Dubi. Cur illum murmurantem amicum vocat? Respon. Remi. super Matth. quod per hunc vnū possunt intelligi omnes, qui ex Iudæis crediderunt, quos amicos propter fidem nominat.

28 Dubi. Quomodo intelligitur, An non licet mihi quod volo facere? Respon. Grego. in homil. dicens, quod stulta est questio hominis contra bonitatem Dei murmurare, conquerendi quippe esset, non si dat quod non debet, sed si non daret quod deberet.

29 Dubi. Cum ipsi murmurarent per os, cur redarguit oculos dicens, an oculus tuus nequam est? Respon. Remig. super Mat. dicens, q̄ per oculū vult intentionē intelligi. Iudæi namque nequā habuerunt oculos, i. intentionem malam, quia de salute Gētium dolebant, & est hic figura omopasia.

30 Dubi. Quomodo primi possunt esse nouissimi, & ecōtra, cum post nouissimos nullus sit, nec ante primos? Respon. quod secundum Remi. super Matth. intelligendū est, q̄ Iudæi, qui erant caput, vertuntur in caudam: & nos Gētilēs, qui eramus cauda, vertimur in caput: & sic primi dū primi erant non erant nouissimi. Sed hi qui aliqui fuerunt primi, nunc sunt nouissimi, & ecōtra. Ideo primos dicit nouissimos, & nouissimos primos, & non vt nouissimi digniores sint q̄ primi, sed vt coquentur, & nulla sit inter

inter eos differentia temporis causa.

31 Dub. Cum dicatur ad Roma. 8. c. Quos vocauit hos & iustificauit, quō hic dicit q̄ multi vocati non sunt electi? Respon. S. Tho. super 4. fen. dist. 17. ar. 1. q. 2. q̄ vocatio est duplex, quædam exterior, vt q̄ fit p̄ prædicationem, & hæc disponit ad iustificationē: quædam interior, & hæc quidē non pertingit quæque ad finē suū ex vocati defectu: & hæc vocatio nihil aliud est, q̄ instinctus vel motus ad bonū à Deo immisus: & de his duabus vocacionibus intelligitur hic, q̄ multi sunt vocati, pauci vero electi. Quis autē ista vocatio interior pertingit ad finē, quā. f. aliquis audit vocantem, & venit ad Christū, vt dicit Ioh. 6. c. Ois qui audiuit à patre & didicit venit ad me: & hæc vocatio est idē, q̄ iustificatio secundū substantiā, sed differt rōne, quia vocatio dicitur secundū quæ per infusionem gratiæ & auxiliū homo à peccato retrahitur, sed iustificatio respicit terminū ad quem, s. p̄dictæ rectitudinis statū: & sic vocatio sumit ad Rom. 8. Quos vocauit, hos & iustificauit, vt patet p̄ gl. Auxiliū, n. q̄ fidei nos vocando deus p̄stat, est gratia, quæ facit fidem per dilectionē operari.

32 Dub. Quomodo electi sunt pauci, cum Apoc. 7. c. dicat. Vidi turbam magnā. Regre Dūca infra octa. nauitatis dñi. dub. 8.

ALLEGORICE.

Expositum est dubio tertio.

TROPOLOGICE.

Otium vt in quocunq̄ tēpore vitæ edocemur, tum ex vocatione Dei per omnes ætates, tum etiam ex præmij retributione, quod laborantibus & non ociosis datur, instruimur, vt non murmuremus, & quod quilibet contentus sit parte sua.

ANAGOGICE.

Contemplemur quem admodum dñs ex sua bonitate semper nos vocat ad percipiendam æternam p̄mia, quæ ex sua sola gratia dantur, & ex modico labore, respectu illius infinitæ gloriæ, adeo q̄ non sunt cōdigne p̄fones huius tēporis ad futuram gloriam.

DOMINICA IN Sexagesima.

Cum turba plurima conueniret. Luc. 9. Math. 13. & Mar. 14. c.

Historiam seu hanc similitudinē locutus fuit Dominus anno ætatis seu 32. primone 4.

ma die Aprilis in Sabbatho.

HISTORICE.

Turbis plurimis ad se confluentibus, dñs Iesus hac vsus fuit similitudine, inquiring, Dum femina quidā terræ mādaret, quoddā secus viā cadens, à transeuntibus cōculcatū fuit, & a volatilibus elum illud vero supra lapidē iactū, & ortum humore deficiente, exsiccatum est: quoddāque inter vepres dum cecidisset natū, ab ipsis suffocatum est: In terram autem bonam emissum, centuplū p̄tulit fructum. Voce autē magna clamabat, vt aures habentes hoc p̄ferretarentur. Instantibus autē discipulis quoniam hæc protenderet parabola? Rñdit, eis quidē datū fuisse agnoscere regni cœlestis mysteria. Aliis vero minime, nisi parabolicē, vt intuentes non agnoscat, & nequaquā percipiant audientes: tali vero parabolā interpretatus est mō. Semen quidē Dei verbum fore dixit, & id quidē, q̄ secus cadit viam, eos esse, qui audiūt sed demōnis suasionē, ne credendo cōsequi salutē valeant, obliuioni tradunt. Super petra autē eos, qui gaudentes quidem audiunt significari, sed radices non habentes, dum astuerit tentatio succumbunt: Inter spinas vero illos designari, qui audito verbo postmodum adeo diuitijs & voluptatibus ac sollicitudinibus subduuntur, vt ab eis suffocentur adeo, vt ne minimum quidem fructum afferant: Id autem quod bonam sortitum est terram, eos figuratiuē designare, qui & quamlibet audierunt, & verbum optimo recipientes corde, magna cum patientiā plurimum producant fructum.

Sequitur dubia declarare.

DVBITATVR igitur ad quod introductur hæc parabola? Respon. Euseb. super Luc. q̄ hanc dominus adducit parabolam multitudini, vt eos induceret ad audientiam verborum suorum.

Dubi. An hæc parabola, & aliæ dicitæ a Christo contineant veritatem secundū sensum literale? Respon. q̄ vt colligitur ex dictis S. Thomæ supra in prologo de quatuor sensibus sacre scripturæ, quod hæc parabola, & aliæ sunt veræ secundum sensum literalem, cum sensus literalis non sit ipsa figura, sed res figurata, vt dictum fuit ibi.

Dubi. Vbi habitabat Deus ante mundi constitutionem, quia dicitur Rñ. S. Vin. in sermone 4.

mone 4. huius dominicæ, q̄ habitabat in secretis ma camera æternitatis sue, in qua etiã habitat modo, vbi sunt Pater, & Filius, & Sp̄s sanctus, quę est camera maior celo, & terra, & toto m̄do, nec pro se creauit m̄dum, sed pro nobis ad habitandum.

4 Dub. Quia cum per parabolas veritas occultetur, non v̄, q̄ Christus eis vti debuit, qui venit ad docendum veritatem, iuxta illud Ioan. 7. c. Ad hoc veni, & natus sum, vt rest: monibat perhibeam veritati? Rñd. do. Car. de turre cremata super hoc euãgelio, q̄ vt dicit Dionysius in lib. de cele. hie. im possibile est nobis aliter illius illucere diuinum radium, nisi varietate sacrorum velaminum circumuallatum. Et licet veritas parabolis veltita occultetur infidelibus, nō tñ fidelibus: qm̄ vt ait idem Dionysius, radius diuinæ reuelationis propter figuras sensibiles, quibus circumuallatur, non destruitur, sed remanet in sua veritate, vt mentes, qui bus reuelatio fit, non permittat in similitudinibus remanere, sed eleuat eas ad cognitionem intelligibilem, & per eos quibus reuelatio facta est, alij etiam circa hoc instruantur. Vide dominica quarta post octauam Epiphaniæ. dub. 3.

5 Dub. Quid est parabola, quid enigma? Et an in veritate fuerit factum, sicut narratur in parabolis? Require dominica 4. post octauam Epiphaniæ. dub. 2. & 4.

6 Dub. Ad quid turbæ multæ conueniebāt ad Iesum? Respon. Lyra super Ioã. q̄ quidã veniebant ad eum ex deuotione audiendi & addiscendi: quidam vt eum caperent in sermone: & quidam ex curiositate, vt viderent miracula, quæ faciebat.

7 Dub. Quomodo Christus exiit, cū sit factor, quia vbi que est? Rñd. Chryf. super hoc euãgelio, q̄ exiit nō loco, sed incarnatione, & propinquius nobis factus per habitum carnis: quia enim nos intrare non poteramus ad eum, peccatis nostris prohibētibus nobis ingressum, ipse ad nos egredit. Exiit igitur, qui vbi que est, non localiter sed per amicitium carnis nobis appropinquauit.

8 Dub. Cur non omnia Christus loquebatur in parabolis? Rñ. Hiero. q̄ si dixisset cū sta in parabolis absque emolumento populi recessissent: perspicua miscet obscuris, vt per ea, quæ intelligunt, prouocentur ad eorum noticiam, quæ non intelligunt.

9 Dub. Cur diuersas parabolas locutus fuit?

Respon. Hieron. quod turba non vnus sententia est, sed diuersarum in singulis voluntatum. Vnde loquitur ad eam in multis parabolis, vt iuxta varias voluntates, diuersas recipiant disciplinas.

10 Dub. Quia v̄, q̄ inconuenienter post seminat, addatur, seminare? Resp. Aug. super hoc euãgelio, q̄ cum audieris, exiit qui seminat vt seminet, non æstimes esse identitatem sermonis. Egreditur enim multoties qui seminat, & ad aliam rem, vel vt incidat terram, vel vt incidat herbas, vel vt spinas euellat, vel vt aliam talem quandam diligentiam exhibeat. Hic autem ad seminandum exiit.

11 Dub. Nunquid poterat seminare semen alterius, quia dicit suum? Rñ. Tytus super Euan. q̄ non accepit verbū quasi mutuū, cum ipse sit naturaliter verbū Dei viuū: nō est igitur suum proprium semen Pauli, vel Ioãnis, sed habet cum acceperint. Christus aut̄ hēt propriū semen, proferens doctrinā ex sua natura: vnde & Iudæi dicebant, quā liter hic literas nouit, quas non didicit.

12 Dub. Cur seminat super petram, & secum viam, ac inter spinas, quia sic semen deperditur? Resp. Theop. super euãgelii. q̄ non dicit, quod seminans proiecit aliud secum viam, sed q̄ semen cecidit: qui enim seminat, docet rectum sermone, sed sermo diuersimode cadit in audientes, vt quidã eorum via dicantur, & quidam petra.

13 Dub. Quia aues non solū comedunt semen, quod cadit in via, sed et aliud quod cadit in terram aratam? Rñ. Cyrillus, q̄ licet volucres comedant aliquā partem seminis quod cadit in terram cultam, hoc solū faciunt in principio qm̄ satum est, quia in paruo tempore humatur & moritur, & radicē iacit: non est aut̄ sic de semine, qd̄ cadit secum viā, quia arida est & inculta quodammodo omnis via, eo quod a cunctis conculcatur, ac nihil ex seminibus humatur in ea, & ita volucres celi totum comedūt.

14 Dub. Quia petra sit Christus, vt d̄ 1. Corin. 10. v̄, q̄ semen quod cadit super petra de magno fructificaret? Rñ. Beda in homil. q̄ per petram similitudinariē diuersa possunt intelligi, etiam quasi inter se contraria, nam in quantum petra est fundamentū firmū, significat Xpm̄, qui est fundamentū fidei: in quantum petra est quid durum, significat cor durum & indomitū, & ita accipitur hic

hic & non prout est fundamentum.

15 Dub. Quia v̄, q̄ Christus male facit seminare inter spinas, & super petra, ac viā, cū semen deperdat? Rñ. Chry. super Mattheum, q̄ increpandus esset agricola, q̄ sensibiles spinas, & petram, ac viam seminaret. Non enim possibile est viam non esse viam, neque petram terram fieri, nec spinas non esse spinas. In rationabilibus autē secus est, possibile est. n. petra cōverti in terram pingue, & iā non conculcari, & spinas dissipari: q̄ igit plus feminis perijt non est ab eo, qui seminat, sed à suscipiente terra. i. ab aia. Ipse. n. q̄ seminat non diuitē, nō pauperem discernit, non sapientē, neq; insipientē, sed oibus loquebatur, quæ à se ipso erāt cōplens, p̄uidēs tū quæ futura erāt, vt liceat ei dicere, qd̄ me oportuit facere, & nō feci?

16 Dub. Cur non oē semen iactatū in terrā bonam æqualem fructum producit, quia dicit tricesimum, sexagesimū, & ceteresimum? Rñ. S. Tho. 4. sen. dist. 49. q. 5. ar. 2. q̄ fructus secundum hoc, potest prodire ex semine, q̄ vis sementina est efficax ad conuertendū humores terræ in suam naturā, & quanto hæc virtus est efficacior, & terra ad hoc prætorior, tanto fructus vberior sequitur.

17 Dub. Quia Lucas hic solū facit mentionē de fructu centesimo. Mat. vero c. 1. dicit triplicē fructū, s. tricesimū, sexagesimū, & ceteresimum: & sic vel vnus est diminutus, vel in tus superfluus? Rñ. S. Tho. 4. sen. dist. 49. q. 5. ar. 2. q̄ Lucas accipit large fructū, prout quilibet remuneratio fructus d̄, vt sic p̄ centesimū fructū remuneratio designet, quæ qui buslibet operibus p̄ciosis debetur. Mattheus vero accipit fructū, secundū qd̄ semen conuertit humores terræ in sui naturā, vt dictū est dubio p̄cedenti. Et ita per spirituale semen, quod est verbum Dei, qd̄ in nobis seminatur, qm̄ aliquis magis in spiritualitē cōuertitur à carne recedens, tanto in eo est maior fructus verbi Dei, s. tricesimus, aut sexagesimus, vel centesimus.

18 Dub. An fructus, aurea, & aureola sine idē? Rñ. S. Tho. vbi supra, q̄ fructus proprie captus, & vt capitur Mat. 13. c. d̄ ab aurea & aureola, qm̄ aurea est premium essentiale, & cōsistit in gaudio, qd̄ habetur de Deo. Aureola est premium accidentale, & consistit in gaudio, quod h̄ de operum perfectio: sed fructus consistit in gaudio, qd̄ habetur de ipsa dispositione operantis sc̄dm grā

dū spūalitatis, in quem profecit ex semine verbi Dei. Nā qm̄ que accipit fructus pro eo, qd̄ reficit, quasi vltimus finis: & ita dicimus Deo frui. Qm̄ que aut̄ pro eo, qd̄ reficit tm̄, sed non sit vltimus finis, & sic virtutes fructus d̄r, in quantum sincera dulcedine reficiunt, vt dicit Amb. & ad Gal. 5. Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, &c. Alio modo oē præmiū qd̄ in futuro habetur ex nostris laboribus fructus d̄. Et sic accipitur Ro. 6. Habetis fructū vestrū in sanctificationē, finē verò vitæ æternæ. Alio aut̄ mō & proprie accipitur fructus, prout ex semine, quod est uerbum Dei, conurgit. Vnde quanto aliquis magis conuertitur in spiritualitatem à carne recedens, tanto in eo maior fructus verbi Dei est.

19 Dub. Cur fructus solū d̄tur virtuti cōtinentiæ, & nō aliis virtutibus? Rñ. S. Th. vbi supra, q̄ fructus est quoddam premium, qd̄ debetur homini ex hoc, qd̄ à carnali vita in spirituale transit: & iō illi virtuti præcipue r̄det, quæ hominem præcipue à subiectione carnis liberat. Hoc aut̄ facit continentia, quia per delectationes venereas aia præcipue carni subditur. Adeo q̄ in actu carnali secundum Hiero. nec spiritus prophetiæ corda p̄phetarū tagat, nec illa delectatione est possibile aliquid intelligere. & philosophus dicit in 7. Ethico. Et iō continentia magis respondet fructus, q̄ aliis virtutibus.

20 Dub. Cur diuersi fructus attribuuntur tribus partibus continentie? Rñ. S. Tho. vbi supra, q̄ per continentiam, cui fructus respondet, homo in quandam spiritualitē adducitur carnalitate abiecta. Et ideo secundū diuersum modū spūalitatis, quem cōtinentia facit, diuersi fructus distinguunt. Est. n. quædam spiritualitas necessaria: Et quædam superabundans. Necessaria quidē spiritualitas est in hoc, qd̄ rectitudo spiritus ex delectatione carnis non peruertatur, qd̄ sit dum aliquis secundū rectum ordinem rōnis vti delectationibus carnis, & hæc est spūalitas coniungatorū, cui debetur tricesimus fructus. Spiritualitas vero superabundans est, p̄ quā homo ab hm̄ oī delectationibus carnis spūm suffocantibus oīno se abstrahit, sed hoc cōtigit dupliciter. Vel respectu cuiuslibet t̄pis p̄teriti, p̄teriti, & futuri: & hæc est spūalitas virginū, cui debet centesimus fructus. Vel sc̄dm aliquē t̄ps, & hæc est spiritualitas viduarū, cui debetur sexagesimus fructus.

21. Dub. Cur prædicti diuersi fructus, prædictis diuersis gradibus continentie assignantur? Resp. S. Tho. vbi supra, q. tricenus numerus ex ductu ternarii in denariū surgit. Ternarius enim est numerus omnis rei, vt dicitur in primo Cœli, & habet in se perfectionem quandam omnibus communem, id est in principii, medijs, & finis. Vnde conuenienter tricenus numerus coniugatis assignatur, in quibus super obferuationem decalogi, qui per denarium significatur, non additur aliqua perfectio nisi communis, sine qua non potest esse salus. Senarius autem, ex cuius ductu denarius in sexagenarium surgit, habet perfectionē ex partibus, cum constet ex oibus partibus simul aggregatis. Vnde conuenienter viduitati responderet, in qua inuenitur perfecta abstractio à delectationibus carnis, quantum ad oēs circumstantias, q̄ sunt quali partes virtuosæ factus, cum nulla. n. per sona, & nullo loco delectabilib. carnis viduitas vitur, & sic de alijs circūstatijs carnis, quod non erat in cōtinentia coniugali. Sed centenarius conuenienter r̄ndet virginitati, quia denarius, ex cuius ductu centenarius surgit, est limes numerorum: & similiter virginitas tenet spiritualitatis, limitē. q̄ ad eā nihil de spiritualitate adiūci p̄t: habet enim centenarius inquantū est quadratus numerus, perfectionē ex figura. Figura. n. quadrata secundū hoc perfecta est, q̄ ex oī parte equalitate habet, vt pote habēs oīa latera equalia. Vñ cōpetit virginitati, in qua quātum ad omne tps æqualiter incorruptio inuenitur, & sic distinctio fructuū magis accipitur secundum species vel figuras numerorū, q̄ secundū quantitatem eorū. Tñ ēt quantum ad quantitatis excessum, potest aliqua ratio assignari. Coniugatus em̄ abstinet tm̄a non sua. Vidua vero à suo & a nō suo, & sic inuenitur ibi q̄dā ratio dupl̄, sicut sexagenarius est duplex ad triceniū. Centenarius vero supra sexagenarium addit quadragenariū, q̄ confurgit ex ductu quaternarii in denariū. Quaternarius autem est primus numerus solidus & cubitus, & sic conuenit talis ad ditio virginitati, q̄ supra p̄fectionē viduitatis perpetuam incorruptionem adiūgit.
22. Dub. Cum oēs astantes aures haberent, cur dominus dicit. Qui habet aures audiēdi, audiat. Resp. Greg. in Homil. quī cūctis

- aures habentibus id dicit, aurē proculdubio cordis requirit. Et ita ēt exponit Basilius: & Beda similiter dicit, q̄ quotiescunque hæc admonitio vel in Euangelio, vel in apocalypsi Ioānis interponitur, mysticū est se, q̄ dicitur, querendum q̄; à nobis intētius ostenditur. Et Remigius dicit, q̄ aures audiendi sunt aures mentis, scilicet intelligendi, & faciendi quæ iussa sunt.
23. Dub. Quō discipuli interrogauerūt, quæ esset parabola? Resp. Beda super Luc. q̄, vt Marcus ait, cum esset singularis tunc interrogauerūt eū, & non mox finita parabola.
24. Dub. Quo accesserunt discipuli, q̄a Mat. 13. c. dicitur. accedentes discipuli? Resp. Remigius super Matthæum, q̄ Euangelista dicit accedentes, vt ostenderet, q̄ solliciti sunt si poterant accedere corpore, quamuis esset aliquod, vel breue spacium inter eos.
25. Dub. Cur solis Apostolis datum est nosse mysterium regni Dei sine parabolis? Resp. secundum Greg. Nazanzē, Bedā, Theophilum, & Remigium, quod Apostoli erāt digni, & volebant, quæ dicebantur obferuare. Illi autem Iudæi si qui obferuabāt Christum erant indigni tantis mysterijs edoceri propter eorum malitiam: qui enim legis quam acceperant obedientiam non tenebant, iustum fuit, vt noui sermonis participationem non haberent, sed ab vtroque essent alieni.
26. Dub. Si Apostolis datum erat nosse mysterium regni Dei, cur interrogant sensum parabolæ? Resp. Hieronymus super Matthæum, q̄ oportebat vt illi, quibus in parabolis loquebatur requirerent quod non intelligerent, & per Apostolos quos contemptos habebant discernerent mysterium regni, quod ipsi non habebant.
27. Dub. An alias parabolæ expofuerit discipulis? Respon. Mar. 13. c. quod sic, dicens. Secorsum autem discipulis suis diserebat omnia.
28. Dubit. Cum verba videri non possint, cur dicit, vt videntes non videant? Respon. Rabanus super Euangelium, q̄ nō solū quæ loquebantur, sed etiam quæ faciebant, parabolæ erant, id est signa spiritualium rerum, quod hic liquido ostendit, cum dicit, vt videntes non videant. Verba nanque videri non poterant, sed audiri.
29. Dubit. Cur non vult, quod videntes videant? Resp. Theophilus super Euangelij, Quod

- Quod Deus hos fecit videntes, id est intelligentes bonum. Ipsi vero non vident voluntarie se fingentes non videre. Huius ergo gratia hoc eis Christus abscondit, ne maius eis iudiciū generetur, si postquā nouerint Christi mysteria contēperint, qui enim intelligit, & postea spernit, grauius punietur.
30. Dub. Cum Christus sit semen, id est verbum Dei, quomodo potest esse sator? Resp. quod Christus in quantum prædicat est sator: quod verò prædicatur, est semen, quod est verbum Dei.
31. Dubita. Quia vñ, q̄ diabolus sit fortior Christo, quia rapit quod ille seminauit? Resp. q̄ non rapit per violentiam, sed p̄ tērationes suadendo, adeo quod quando verbū Christi est firmiter radicatum, non potest euellere, licet per asturias & fallacias ad id conetur. Et ideo non est fortior Christo.
32. Dub. Quomodo recedunt in tempore tērationis, cum Paulus dicat 1. Cor. 10. quod Deus non patietur tentari supra id, quod possunt, sed quod faciet etiā prouenitū &c? Resp. q̄ Apostolus loquitur de tentatione, quæ aduenit perfectis, quos Deus non permittit tentari supra virtutem suæ gratiæ. Licet quandoquē eos permittat tentari supra virtutem naturalem, vt dicit S. Tho. 2. Corin. 1. Sed hic Christus non intelligit de his, vt ipsemet exponit, sed de illis qui radicem, scilicet charitatis, non habent: quia licet aliquando credant, tamen in effectu boni operis per tentationem recedunt.
33. Dub. Quomodo spinæ possunt significare diuitias, cum spinæ pungant, & diuitiæ delectent? Resp. Greg. in homil. quod diuitiæ verè spinæ sunt, quia cogitationum suarū punctioibus mentem lacérant, & cum vñ que ad peccatum pertrahunt, quasi inflicto vulnere truerant.
34. Dub. Quomodo spinæ significant solitudines & voluptates? Resp. Greg. vbi supra q̄ Dominus duo adiungit diuitiū sollicitudines & voluptates, quia per curam mentē opprimunt, scilicet sollicitudines, & per affluentiam resoluunt, scilicet voluptates. Suffocant autem semen, quia importūnis cogitationibus guttur mentis strangulant, & dum bonum desiderium intrare ad cor non sinūt, quasi aditum vitalis flatus vetant.
35. Dub. Cum semen cadens in terram bonā, à nullo suffocetur, cur dicit Dominus quod affert fructum in patientia? Resp. q̄

naturaliter quasi cum quādā patientia terra bona produxit fructum, quia aratur & ligonizatur, & paulatim suscipit incrementū, & post flagellatur & excutitur à palea, & ita videtur quod ibi sit quædam patientia.

36. Dub. Quō spiritualiter intelligitur, q̄ dicitur in patientia? Rñd. Greg. in homil. dicens, q̄ terra bona fructū per patientiā reddidit, quia nulla sunt bona, q̄ agimus, si nō equanimiter etiam proximorū mala toleramus: fructum ergo per patientiā reddunt, quia cum humiliter verba suscipiunt, post flagella ad requiē cum gaudio suscipiuntur.

ALLEGORICE.

Istud Euangelium à S. Vincentio exponitur de Incarnatione Filij Dei, quæ potest dici quoddam seminare, quia quemadmodum ille qui seminat intendit multiplicare fructum, pp̄ quod eligit terram bonā, nō spinosam, petrosam, nec arenosam: sic Deus pater expectauit vltra quinque millia annorum, vt reperiret terram bonā, dignam, & sanctam, scilicet semper virginem Mariam optimis virtutibus cultam, in qua nunquā fuit aliqua mala herba peccati, in qua seminavit hoc benedictum semen, q̄ est verbum Dei, q̄ caro factum est, & hoc vt in æstima bilem fructum faceret, quemadmodum & fecit innumerabilem multitudinem sanctorum personarum, apostolorū, discipulorū, martyrum, doctorum, confessorum, virginum, innocentiū, penitentium, & continentium. [Exiit] ergo Deus pater à domo rigoris iustitiæ, in qua erat clausus pp̄ peccatum Adæ, & venit in plateam latam dulcoris & misericordiæ [seminare semen suum,] id est Iesum Christum in agro vteri virginis. Et istud semen primo [cecidit secus viam] in sua natiuitate, quia non natus est in palatio, vel domo, sed secus viam, scilicet in diuersorio seu in stabulo [& conculcatus est,] id est despectum à Iudæis. [Et volucres cœli comederunt illud,] scilicet reges orientis, qui quasi aues volantes cito venerunt, & ipsum suppliciter adorauerunt, & cordialiter susceperunt. Secundo [cecidit super petram] scilicet in sua conuersatione, quia Iudæi voluerunt eum plures lapidare, [& natum] scilicet in cordibus Iudæorum, quando incœpit eis prædicare: & ipse dicebant, euiā hic est verè propheta, qui uenturus est in mundum [artit]

quia non habuerunt humore deuotionis, cum non fecerit eos magnos dominos, ut ipsi false expectabat de Messia. Tertio [cecidit inter spinas]. s. in sua passione. Vnde fuit spinis coronatus. Quarto [cecidit in terra bona] s. in sua tumulatione, quia positus fuit in sepulchro nouo, in quo nullus positus fuerat. [Et ortum,] scilicet resurgendo [fecit fructum centuplum] sanctos patres liberans, & nos omnes redimens: & ita impleuit quod dixerat, Ios. 12. c. Nisi granum frumenti, i. Christus cadens in terra mortuum fuerit, ipsum solum manet, quia nisi mortuus fuisset, solus fuisset saluus. Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert, ut patuit.

TROPOLOGICE.

Hic instruuntur predicatores, qui a se uolunt predicare & seminare uerbum Dei, ut [Exeat qui seminat] a cella sua, in qua contemplantur, fludet, & ruminat, ac perquirat [seme suum], i. Christi doctrinam, s. cogitando auctoritates, similitudines, figuras & parabolas, nec seminet semen alienum, s. poetarum & infidelium, sed solum uerbum Christi. Nam & Paulus predicauit 37. annis nec legitur allegasse auctoritates poetarum nisi ter. Et istud semen deperditur per tres partes, & solum quarta pars facit fructum, nec pro hoc debent cessare predicatores, qui predicent ex exemplo Christi. Nam una pars [cudit secus uiam] i. secus corda patentia, & apud omnibus cogitationibus, ac si essent in uia publica [et conculcatur] a cogitationibus transeuntibus, quoniam uisarius audiens uisuram restituendam disponit restituere, s. cogitationes petrae resistentes, s. quod in testamento cauebit quod restituet: Item quod si restitueret efficitur pauper: Item quod non honorifice posset filias maritare, conculcat primam bonam cogitationem. Secunda pars [cecidit supra petram] s. in homines immisericordes, non pios, sed crudeles, nihil boni aut equi facientes, inimicitias capitales fouentes, &c. & sic uerbum seminat aruit [quia non habebat humorem] deuotionis & charitatis. Tertia pars [cecidit inter spinas], i. diuitias, que uere spinas sunt, quia acquiruntur cum labore, possidentur cum timore, amittuntur cum dolore. Et quarta pars [facit fructum centesimum] in terram bonam cadens, id est in animas decem precepta legis seruantes, quia decies decem faciunt centum.

ANAGOGICE.

Ducimur ex hoc Euangelio, in contemplatione creationis rerum, quae dicitur quaedam seminatio. Et ita [exiit qui seminat]. s. Deus qui creat [seminare] i. creare in agro huius mundi [semen suum] i. uniuersas creaturas, in caelo uidelicet, in nouem sulcis, nouem ordinibus angelorum, in terra homines, & animalia, ac plantas, & elementa. [Et dum seminat, aliud cecidit secus uiam]. s. Lucifer cum sequacibus [et conculcatus est]. s. ab aliis angelis [et uolucres caeli] i. sua uana elatione & superbia cogitatione [comederunt illud], i. destruxerunt irreparabiliter, adeo quod passio Christi nihil eis profuit [Aliud cecidit supra petram]. s. Adam & Eua, s. super petram inobedientia ipsorum [et natum] quia eo die quo Adam de terra uirgine plasmatus est, per peccatum aruit quia non habebat humorem] obedientiae Dei, & eius gratiae, quae uiuificat animam. [Aliud cecidit inter spinas] & hoc fuit totum genus humanum ab Adam descendens, quod cadit inter poenas tribulationum, miseriarum, necessitatum, & infirmitatum, quae simul omnes [exortae suffocant illud] pro morte temporalis. [Aliud cecidit in terra bonam], s. sanctorum angelorum, qui supersteterunt in obedientia Dei. [Et ortum fecit fructum centesimum] s. gloriae confirmatae, quae sicut mali fuerunt deprauati, ita boni confirmati pro gloria.

DOMINICA IN Quinquagesima.

Assumpsit Iesus duodecim discipulos suos. Luc. 18. Mat. 20. & Mar. 10. c.

Historia huius Euangelij facta est anno Christi 33. die 16. Martij, in die Mercurij.

HISTORICE.

Dominus Hierosolymam ascendens, duodecim quos secum assumpsisset discipulis, quocumque erga eum opprobria sua in passione Iudaei facturi erant, praedixit: cumque ipsi nihil horum percepissent, Mendicus quidam luminibus orbatus, turbam incedentem prope Hierico cum audisset, rogabat quidnam tunc illam graderetur uiam: cumque ab aliquo, quod Iesus Nazarenus foret, intellexisset, ut si miseretur, uocem extolleret, deprecabatur. In crepatu autem nonnullis ut sileret, fortius ipse uoce qua poterat, David filium ad sui misericordiam obsecrabat. Cumque a domino quid sibi postulareret fieri punctatus fuisset, respon-

respondit ut cepit eum depulsa eidem uisum restituere dignaretur. Imperauit itaque dominus ut prospiceret, cum eius hoc mereretur fides, quae domini uerba uisio statim comitata est. Gratius uero ille suum prosequeretur benefactorem, Deum magnifice egisse cum deus enarrans, qui autem aderant plebei Deo omnipotenti laudes accumulabant.

Tangenda nunc & soluenda sunt dubia.

DUBITATVR. Cur dominus duodecim Apostolis suam praedixit passionem? Resp. Theoph. sup. Euangelij. Vt scilicet discipulorum corda confirmaret, ut cum haec praediceret leuius postmodum subsisterent. & repetitis non formidaret, & ut ostenderet quod uoluntarie patitur: qui enim praenoscit & potest fugere, & non fugit, manifestum est quod uoluntarie seipsum passionibus tradidit. & ut dicit Chrysostr. super Matth. tribulatio cum superueniret expectantibus nobis leuius inuenitur, quam esset futura si repentina uenisset.

1. Dubi. Cur dicit ecce? Resp. Chryf. ubi supra, quod id quod dicit. Ecce, constantis sermo est, ut memoriae praesentiae huius in cordibus recorderent.

2. Dubi. Cur dicit ascendimus? Resp. Chryf. ubi supra, quod hoc dicit, ac si diceret, uideate quia uoluntarie uado ad mortem: cum igitur uideritis me in cruce pendentem, ne estime tis me hominem esse tantum. Nam & si posset mori hominis est, uelle tamen mori hominis non est.

4. Dubi. Cum multos haberet discipulos, cur hoc solum duodecim praedixit? Resp. Chry. ubi supra, quod hoc ideo fecit, quia semper praeciosior thesaurus in praeciosioribus uasis includitur. Si autem alii audissent passionem Christi futuram uiri, forsitan turbarentur propter infirmitatem fidei, & mulieres propter mollietatem suae naturae, ex qua in tali negotio ad lacrymas excitantur.

5. Dubi. Vnde tunc ueniebat dominus? Resp. quod colligitur ex Matth. 20. c. 19. & Marco. 10. ueniebat de ueltra Iordanem ex finibus Iudaeae.

6. Dubitatur. An Iudas qui eum tradidit esset unus ex his duodecim? Resp. Origen. super Matth. quod in duodecim adhuc erat & Iudas.

7. Dubitatur. Cum esset eum proditurus, cur de eo confidit? Resp. Origen. ubi supra,

praedicens, quoniam adhuc forsitan dignus erat cum aliis seorsum audire, quae passurus erat magister.

8. Dubitatur. Cur secreto hoc eis praedixit? Respond. Chryso. super Matth. quoniam nec oportebat hunc sermonem pluribus diuulgari ne turbarentur. Vide feria quarta post secundam dominicam quadragesimae, dubio tertio.

9. Dubitatur. Cum ante palam dixerit se passurum, cur nunc dicit sub secreto? Respon. Chryso. i. Homil. quod hoc dictum est quidem & ad multos, tamen occulte sicut ibi. Soluite templum &c. Et ibi, signum non dabitur nisi signum Ionae prophetae. Discipulis autem manifeste exposuit, ut hic patet.

10. Dubi. Cur prophetae dixerunt praedicta de Christo? Re. p. Chryso. quod Esaias hoc praedixerat. c. 50. Obruli scapulas meas ad uerbera, genas meas ad alapas, & faciem meam non diuertit ad spurcibus dedecus. Sed & crucis patibulum praedixit c. 53. cum ait, tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis deputatus est, sed & resurrectionem eius Dauid praedixit psal. 15. dicens. Non reliquies animam meam in inferno: imo ut dicitur Act. 10. cap. omnes prophetae huic testimonium perhibent.

11. Dubi. Cur Christus uoluit pati a Gentibus? Respond. Thom. 3. par. quaest. 47. ar. 4. quod passio Christi effectum salutis habuit in Iudaeis, quorum plurimi in morte Christi baptizati sunt, ut patet Act. 2. 3. c. postmodum uero Iudaeis praedicationibus effectus passionis Christi transfuit ad gentes. Et ideo conueniens fuit, ut Christus ad Iudaeis pati inciperet, & postea ad Iudaeis tradentibus per manus Gentilium eius passio finiretur. Item etiam quia Christus ad ostendendum abundantiam charitatis suae, ex qua patiebatur, in cruce positus ueniam persecutoribus postulauit: & ideo ut huius peritiosis fructus ad Iudaeos, & Gentiles perueniret, uoluit Christus ab utrisque pati.

12. Dubi. Cum nullus occidatur nisi tollatur anima, & ipse dicat Ioannis 12. cap. Quod nemo tollit ab eo animam suam, ergo non uidetur uerum quod dicit hic. s. quod occidit eum? Respond. Sanctus Thom. ubi supra, ar. 1. quod persecutores Christi uere occiderunt eum, quia sufficienter causam mortis ei intulerunt cum intentione occidendi eum, & effectu subsequente, quia scilicet

ex illa causa est mors subsecuta, & quod dicitur nemo tollit a me animam meam, intelligitur ipso invito, quoniam voluntate passus est. Illud enim dicitur tolli quod ab invito auferitur, qui resistere non potest.

13. Dubi. Cur debebat illud & flagellari & esopui. Reque feria 6. in parasceue dub. 5. 1.

14. Dubi. Quia videtur quod ante tertium die resurrexerit, quia mortuus est in parasceue, & solus sabbatum fuit in medio, & in nocte dominicæ resurrexit? Resp. Isidorus super Euangelij, dicens, admiror autem demeritam quærentium, cur Christus ante triduum resurrexit: si enim resurgeret tardius quam prædictum erat impotentia esset, celerius vero est summæ virtutis indicium. Si quem. n. cū responderit suo creditori post triduum persolvere debitum, eadem die satisfaciens viderimus, non fallacis, sed potius ut veridicum eum mirabimur: dicat etiam quod non dixit se post tres dies resurreturum, sed tertio die, habes parasceuem, habes sabbatum usque ad solis occasum, & post sabbatum resurrexit, & hic est figura sine doche, quia pars primæ & tertie diei accipitur pro tota die, require in die Paschæ. dub. 3. & 35.

15. Dubi. Cur non immediate post mortem resurrexit, vel cur non distulit resurgere usque ad finem mundi? Require in die paschæ. dubio 32. & 38.

16. Dubi. A quibus debebat tradi gentibus? Resp. Rabanus super Euangelij, quod tradidit dominum Iudas Iudæis, post tradiderunt eum gentibus, i. Pilato, & potestati Romanorum.

17. Dubi. Quomodo Apostoli non intellexerunt quæ dicebat eis ita manifeste, cum Iudæis quibus loquebatur occulte, cum dixit oportet exaltari filium hominis. & ipsi responderunt ut habetur Ioan. 12. c. Nos audiimus ex lege, quod Christus manet in æternum? Resp. Cyrillus super Euangelij, quod discipuli nondum nouerant exquirere quod prophetæ prædixerat, sed postquam resurrexerit aperuit eis sensum, ut intelligerent scripturas. Beda vero alias assignat causas dicens, quod quia discipuli eius vitam maxime desiderabant, eius mortem audire non poterant. Et quoniam non solum hominem innocentem, sed & Deum verum sciebant, hunc nullatenus mori posse putabant: & quia parabolas eum sepe loquentem audire consueverant, quotiens aliquid de sua passione dicebat, ad aliud allegorice referat

dum esse credebant. Iudæi vero quia in eius necem conspirauerant, etiam cum obscuræ de passione sua loquebatur, intelligebant.

18. Dubi. Cur in via & non in urbe, vel villa fecit cæcum videre? Resp. Theophilus super Euangelij, quod ne in cæcis dominus esset inutilis, in via fecit cæci miraculum. Hoc documentum discipulis suis dās, ut in omnibus simus p̄fici, & nihil sit in nobis otiosum.

19. Dubi. Quia cum Lucas hic dicat, quod cum appropinquaret Hierico illuminavit cæcum, & Mar. 10. c. dicit quod cum egrederetur, Matt. vero 21. c. dicat quod cum egrederetur duos curauit cæcos, videtur magna contrarietas in istis Euangelistis? Resp. Aug. de consensu Euangelistarum. Et etiam Glossa super Matth. quod bis hoc miraculum factum est, semel in vno cæco, cum adhuc veniret Hierico. Iterum in duobus cū egrederetur, & Lucas vnum, & aliud Matt. enarrat, Marcus vero ex his duobus quos egrediendo curauit vnum, solum voluit commemorare, qui fuerat in illa ciuitate famosissimus, qui ex magna felicitate deiectus, ut dicitur dicta gl. notissimè erat miseriam, cæcus nempè & mendicis: Unde & nomen eius commemorat, & nomen patris eius Barthimeus Thymæi filius. Famositas autem illuminati magnam famam miraculo comparauit.

20. Dubi. Cur Lucas non nominat hunc cæcum sicut Marcus? Resp. Glossa. ut supra quod Marcus licet illum nominauerit. Hoc fuit, quia fuerat in illa ciuitate famosissimus: quod in alijs curatis facile non occurrit, nisi & in Iairo. Mar. 9. c. qui & in illo loco nobilis fuit, & de archisynagogis, & propter hoc nominatur propter famositatem eorum, quæ magnam famam miraculis comparauit.

21. Dubi. Cum dominus solum assumpsit duodecim iturus Hierosolimam, quomodo cæcus audiebat turbam prætereuntem? Resp. quod ut ex Euangelistis colligitur, illud verbum assumpsit, non refertur ad ascensionem in Hierosolimam, sed ad secretam locutionem Christi, ut sic intelligatur, si autem quam dominus Hierosolimam ascendere, assumpsit seorsum seu vocauit duodecim, & eis prædixit passionem suam, & post modum cum discipulis & turba ascendit Hierosolimam, & hanc turbam prætereuntem cæcus audiuit.

22. Dubi. Cur cæcus interrogauit quid hoc esset? Rñd.

Rñd. quia videre non poterat cū cæcus esset, & sic per se scire non poterat, id interrogat.

23. Dubi. Qui dixerunt cæco quod Iesus transiret? Rñd. quod aliqui de turba prætereunte.

24. Dubi. Unde sciuit cæcus quod Iesus esset filius dauid? Rñd. Chry. quod dominus illuminat cæcos. Ideo per lumen Dei cognouit. Sed Cyrillus super euangelij dicit, quod quia in iudaismo nutritus fuit, non ignorauit, quod de progenie Dauid deus secundum carnem nasceretur.

25. Dubi. Cur cæcus vocat eum filium dauid & non filium Dei, qui solus potest miserere? Ref. Cirillus super Euangelij, quod Christo ut Deo cæcus loquitur dicens. Miserere mei, adde quia etiam erat homo, filium Dauid nominat, & ita cæcus utrunque confitetur & Deum & hominem.

26. Dubi. Cur qui præbant increpabant cæcum ut taceret? Ref. Origenes super Lucā, cum qui prius crederant increpabant eum, ut non appellaret Christum contemptibili nomine filium dauid, sed potius diceret, fili Dei miserere mei, Vel ut dicit Chryso. super Matt. Videbant cæci fordidas vestes & non considerabant conscientiam claritatem, Ecce fatua sapientia hominum, exilliant enim iniuria pati magnos si a pauperibus honorentur, quis enim pauper ausus est publicè diuitem salutare.

27. Dubi. Cur cæcus primo solum clamabat, & post redargutus magis clamabat? Resp. Hieron. quod primo clamabat, quia cæcus erat. Secundo magis clamabat, quia ventabatur ad lumen accedere.

28. Dubi. Cur dominus permisit eum vetari ne clamaret? Resp. Chry. in homi. quod Christus mittebat eum vetari, ut plus eius desiderium appareret.

29. Dubi. Cur Iesus stetit, nunquid ambulando poterat eum curare? Resp. Hieron. quod ideo stetit Iesus quia cæcus quo pergeret ignorabat, multæ foueæ erant in Hierico, multæ rupes, & prærupta in profundum vergentia, idcirco dominus stabat ut venire posset.

30. Dubi. Cur Iesus iussit illum duci ad se? Resp. Hieron. quod hoc fecit ne turbæ prohiberent cæcum ad Iesum accedere.

31. Dubi. Cur Christus interrogat, quid vis tibi faciam, cum sciret eum velle videre? Resp. Chry. super Matth. quod ideo quærit, ne aliquis æstimaret quod aliud volenti acci-

peret aliud daret. Vel quia calumniatores veritatis Iudæi possent dicere, ut in cæco nato non est hic, sed similis eius, voluit ut cæcus prius ostenderet defectum naturæ, & tunc cognoscat gratiæ maiestatem.

32. Dubi. Cur cæcus solum petiit, ut videret? Resp. Beda in hom. quod paruipendit extra lucem cæcus aliquid querere, quia & si habere cæcus quodlibet potest, siue luce non potest videre quod habet.

33. Dubi. Cur cæcus primo & secundo clamando non vocauit Iesum Dñm, sed nunc cum ruderet Iesu, dicens: Dñe ut videam? Rñd. Chry. super Mat. quod primo & secundo vocauit eum filium dauid. Filius autem Dauid cæcos illuminare non potest, nunc autem vocat eum dñm, quoniam licet homines abusive domini dicantur, verè autem nemo dñs nisi Deus, qui cæcos illuminat, & quandiu dixit, fili Dauid, suspensa est sanitas, mox autem ut dixit, domine infusa est sanitas.

34. Dubi. Cur dicit & respice, nunquid sine verbis poterat eum sanare? Resp. Chry. vbi supra, quod hoc redundabat in crimen perfidie Iudæorum, quis enim prophetarum talia dixit respice, imperatiue locutus est, ut ostenderet se verum Deum, qui potest cæcos illuminare.

35. Dubi. Qui vult quod Christus non curauerit cæcum, sed fides cæci. Quia dicit fides tuā te saluum fecit? Resp. Chry. vbi supra, quod per fidem venduntur beneficia, diffunditur in gratia, quā suscepit. Et sicut ab aliquo fonte hi quidem paruis vasis modicum aquæ hauriunt, hi vero maioribus multum, fonte non distinguente mensura, & secundum fenestras quæ aperiuntur magis vel minus splendor solis infunditur, ita secundum capacitatem intentionis hauritur gratia: vel dicit, fides tua te saluum fecit, id est causa fuit, ut per me saluus fieres.

36. Dubi. Cur cæcus secutus fuit dñm? Resp. Chryso. in homi. quod licet ante donationem fuerat perseuerans, ita post donationem non fuit ingratus. Et idem Chry. super Mat. dicit. Bonum munus obtulit Christo sanatus, quoniam secutus est eum: hoc enim deus à te requirit secundum prophetam sollicitum te ambulare cum Deo tuo.

37. Dubi. Cum Xps prohibuerit demoniacum curatum se sequi, ut dicit Luc. 8. c. Cur et non prohibuit hunc cæcum? Rñd. Chry. vbi supra, neutrum irrationabile puto, illi enim mit-

tit præconem, ut ex sua consistentia benefactorem prædicer. Erat. n. excellens miraculorum videre sanæ mentis effectû. Cæcû vero permittit sequi, qm̄ Hierosolymâ ascen debat per Crucem perferendus altum mysterium, vt recētē habentes miraculi mētionem, non existimarent eum infirmitate potius, quàm misericordia pati.

38 Dub. Cur Christus attribuit saluationē fidei cæci, cum Iacobi 2. c. dicatur. Quid perdit fratres mei si fidem dicat quis se habere. opera autē non habeat: nunquid poterit fides saluare eū? sicut. n. corpus sine spiritu mortuū est, ita fides sine operibus mortua est? Rñ. S. Th. super epist. ad Rom. lectio ne sexta, q̄ fides quæ est virtus saluat. Nam fides aliquando accipitur pro eo, qd̄ creditur; secundum illud. Fides autem catholica hæc est, vt vnum Deū in Trinitate, & Trinitatem in vnitatem veneremur. & sic manifestum est, quod non est virtus. Si autem accipitur pro habitu, quo credimus, sic aliquis est virtus, aliquis non. Est enim virtus principium actus perfecti. Actus autem ex duobus principiis dependens non potest esse perfectus si alteri principiorum desit sua perfectio, sicut equitatio non potest esse perfecta si vel equus non bene vadat, vel fessior equus ducere nesciat. Actus autem fidei, qui est credere dependet ex intellectu & voluntate mouente intellectu ad assensum. Vnde actus fidei erit perfectus si voluntas perficiatur per habitum charitatis, & intellectus per habitum fidei. Non autē si habitus charitatis desit, & ideo fides formata charitate est virtus, nō autem fides informis, & fides formata saluat, quia est cum operibus. nō autem fides informis. Et idem S. Tho. 2. 2. q. 178. ar. 1. dicit q̄ operatio miraculorum attribuitur fidei propter duo. Primo quidem quia ordinatur ad fidei confirmationem. Secundo quia procedit ex Dei omnipotentia, cui fides immititur. Reliqua dubia circa finem vide.

ALLEGORICE.

Tunc dominus [appropinquat Hierico] qui interpretatur lana, & defectum nostræ mutabilitatis designat, quando veniens in carne & passioni appropinquans humanū genus cæcū ex primi parentis peccato ad lucem restituit, & maxime populum Gentilem mendicantem, & sedentem, cum nō

dum iter salutis, & veritatis ingredi potuisset, cui multi cōtradicebant. S. Iudei, & post principes Gentiles ne Christum illuminandum inuocaret, nec tamen impugnantium furor eum compefcuit, quominus salutem consequeretur. Clamantem autem cæcum transiens audiuit. Quia per humanitatem suam misertus est, qui per diuinitatis potestatem mentis nostræ tenebras exclusit. Quod enim pp̄ nos natus & passus est Iesus quasi transiit: quia hæc actio temporalis est, stare autem dei est immutabiliter cuncta disponere. Clamantem autem cæcum dñs vocat, cum populo Gentium per prædicatores verbum fidei mittit. Qui vocantes cæcum animæ quietorem esse, & surgere, atque ad Deū venire præcipiunt, cum prædicando indolis spem eos salutis habere, ac de corpore vitiorum erigi, atque ad virtutum studia se accingere dicunt. Curatus autem Christum sequitur, qui abiectis mundi retinaculis expedito mentis gressu ad largitorum æternæ lucis properat.

TROPOLOGICE.

Ascensus iste domini in Hierusalem nobis exemplum præbet ad tribulationes, & passiones cor nostrum præparare, & imminentes de pp̄nquo [duodecim Apostolis] id est prælati ecclesiæ reuelare, vt ab ipsis consolationem reportemus, & feruentiores fiamus, & sic [in Hierico] .i. in defectibus, & cæcitatibus nostris [à domino Iesu filio Dauid] & Deo vero illuminabimur, vt videre possimus, quod dulce est derelictis tenebris huius mundi, ipsum suauem sequi, [& omnis plebs] fidelium congaudebit, & laudem Deo dicit.

ANAGOGICE.

Ad supernam Hierosolymam ascensum passiones huius temporis æquanimiter toleremus, vt Hierico, id est deficiente vita corporali, illuminemur à gloria Dei, vt cū Christo ipsum sequentes in æterna tabernacula, cum omni plebe electorum ipsum laudare possimus.

FERIA QUARTA IN Capite Ieiunij.

Cum ieiunatis nolite fieri sicut hypocritæ. Math. 6. cap.

Verba

Verba huius Euang. locutus est Dominus anno eius 31 die 15. Iulij. in die Veneris.

HISTORICE.

Suos dñs admonebat discipulos, vt nequaquam cum ieiunaret veluti hypocritæ tristes apparere studerēt, qui eorum (vt hominib. ieiunantes videant) facies extermināt, ob quod verè suam pro meritis mercedem iam adepti sunt. Eos autē hortatus fuit, vt sua eū ieiunaret capita perungerent & laurent vultus, ne terrigenis, sed rerū opifici ieiunare, conspiceretur, qui cuncta etiā latentia prospectans, præmia redditurus esset. Ne etiam in terris thesauros coadunarent inhibuit, qui tineæ, erugini, ac furibus subicerentur, quinimo celestes conaretur possidere thesauros, nullius amissionis subiectos periculo, quoniam ibi eorum figeretur corda vbi thesauros habent.

Hinc dissoluenda sunt dubia.

1 **D**UBITATUR. Quid est ieiunium? Resp. S. Th. 2. 2. q. 147. quia vt Isidorus dicit, Ieiunium est parsimonia victus, abstinentiaq̄ ciborum, & est duplex. Quoddam naturæ, quo quis dicitur ieiunus antequam comedat, & consistit in pura negatione, quæ non potest ita parum comedere, quin ieiunium naturæ soluat. Aliud est ieiunium, quod est virtus, & est illud, quo quis ex rationabili proposito a cibis aequaliter abstinet. Vnde primum ieiunium naturæ dicitur ieiunium ieiunij. Secundum vero quod est virtus dicitur ieiunium ieiunantis, quasi ex proposito aliqui agentis. Et hoc ieiunium adhuc est duplex. s. spirituale, scilicet abstinere a peccatis, & corporale abstinere scilicet ab escis.

2 Dub. Propter quid institutum fuit ieiunium? Resp. S. Tho. vbi supra. ar. 1. q̄ ieiunium assumitur principaliter ad tria. Primo ad concupiscentias carnis reprimendas. Vnde Apostolus 2. Cor. 6. dicit in ieiunijs multum castitate, quia per ieiunium castitas conferuatur. Vt. n. Hieronymus dicit, sine Cerere & Baccho friget Venus, i. per abstinentiam cibi & potus tepescit luxuria. Secundo assumitur ad hoc, q̄ mens liberius eleuetur ad sublimia contemplanda. Vnde dicitur Daniel 10. q̄ post ieiunium trium

hebdomadarū reuelationē accepit a Deo. Tertio ad satisfaciendū pro peccatis. Vnde dicit Iohelis 2. Cōuertimini ad me i toto corde vestro in ieiunio & fletu. Et hoc est, q̄ Augustinus dicit in quodā sermone de oratione & ieiunio, ieiunium purgat animā, mentem subleuat, propriā carnē spiritui subijcit, cor facit cōtritum & humiliatum, concupiscentiæ nebulas dispergit, libidinum ardore extinguit, castitatis vere lumē accendit, & similiter in præfatione dicit. Qui corporali ieiunio vitia comprimis, mentem eleuas, virtutem largiris & præmia.

3 Dub. An ieiunium sit necessarium ad salutem? Resp. S. Tho. 3. par. q. 80. ar. 2. q̄ abstinentia cibi & potus nō per se pertinet ad salutem. Secundum illud ad Rom. 14. nō est regnum Dei esca, & potus. Et Aug. dicit in 3. de doctrina Christiana, q̄ in cibis & potibus nō vsus rerum, sed libido vtentis culpa est. Et S. Tho. 2. 2. q. 147. ar. 3. dicit q̄ ieiunium secundum se consideratum, nō nominat aliquid eligibile, sed penale quoddam. redditur autē eligibile secundum q̄ est vtile ad finem aliquem. & ideo absolute consideratum, nō est de necessitate præcepti, sed est de necessitate præcepti vniciq̄; tali remedio indigenti, & quia multitudo hominū vt plurimū indiget tali remedio, tum quia in multis oēs offendimus, vt dicit Iac. 3. tūc est quia caro concupiscit aduersus spiritum, vt dicit ad Gala. 5. conueniens fuit vt ecclesia aliqua ieiunia statueret ab omnibus obseruanda cōiter, non quasi præcepto subijciens, id quod simpliciter ad supererogationem pertinet, sed quasi in speciali determinans id, quod est necessarium in cōi.

4 Dub. An omnes teneantur ad ieiunium ex quo est de præcepto ecclesiæ? Resp. S. Tho. 2. 2. q. 147. ar. q̄ statuta cōi proponuntur s̄m q̄ multitudini conueniant. Et ideo legislator in eis statuendis attendit, id quod cōiter habetur, & in pluribus accidit. Si quid autem ex speciali causa in aliquo inueniatur q̄ obseruantia statuti repugnet, nō interdit talē legislator ad statuti obseruantiam obligare, in quo tñ est discretio adhibenda. Nam si causa sit euidentis, per seipsum licite potest homo statuti obseruantiam præterire, præsertim consuetudine interueniente, vel si non posset de facili recurrere ad superiorem haberi: Si vero causa sit dubia, debet aliquis ad superiorem recurrere.

re, qui habet potestatem in talibus dispensandi, & hoc est obseruandum in ieiunijs ab ecclesia institutis, ad quæ omnes communiter obligantur nisi in eis fuerit aliquod speciale impedimentum, sicut in pueris, in quibus maxime est euidentia non ieiunandi, tum propter debilitatem naturæ, ex quo prouenit, quod indigent frequenti cibo, & non multo simul sumpto, tum et quia indigent multo nutrimento propter necessitatē augmenti, quod fit de residuo alimēti. Et ideo quando sunt in statu augmenti, quod est, ut in pluribus vsq; ad finē tertii septennij non tenentur ad ecclesiastica ieiunia obseruanda. Conueniens tñ est, ut et in hoc tēpore se ad ieiunandum exercent plus, vel minus secundū modū suæ etatis. Quandoque tñ magis tribulatione imminente in signū pœnitentiæ arctioris et pueris ieiunia indicuntur, sicut et de iumentis legitur Ione 3. c. Hominēs & iumēra non gustent quicquam, nec aquā bibant. Et ita intelligendum in senibus, & in infirmis, & in laboratoribus, qui nō possunt alter viuere, & in mendicis, qui non possunt habere cibū necessarium in vna vice, & in mulieribus prægnantibus, ac lactantibus, & nutrientibus scētū, seu puerum, quæ non possunt ieiunare sine periculo ipsarum, seu scētus aut pueri, & in peregrinantibus, qui non possunt differre peregrinationes necessarias, quia intentio legislatoris, non est p̄ ieiuniū impedire alias pias causas.

5 Dub. Quia cū dominus dicat Luc. 3. non possunt filii sponsi ieiunare quandiu cū ipso est sponsus, & cum sit cum omnibus iustis vsque ad consummationē sæculi Mat. ult. c. videtur, quod iusti non tenentur ad ieiunium ex præcepto? Resp. S. Tho. 2. 2. q. 147. ar. 4. q̄ secundum Aug. duplex est ieiuniū, quorum vnum pertinet ad humilitatem tribulationis, & hoc modo non competit viris perfectis, qui dicuntur filii sponsi ieiunare, vnde Mat. dicit, q̄ non lugeant filii sponsi. Aliud autem ieiunium pertinet ad gaudium mentis in spiritualia suspensæ, & tale ieiunium conuenit perfectis, & tenentur sicut alii ex præcepto ecclēiæ.

6 Dub. An si Adam nō peccasset oportuisset ieiunare? Resp. S. Tho. super epistola prima ad Thimot. 4. c. quod cum corporalis exercitatio ieiunij & huiusmodi in sua natura non sint bona, sed pœnalia, si homō

non peccasset nihil horum fuisset, sed sunt bona medicinalia, sicut enim reubarbarū est bonū inquantū releuat à cholera, sic & ista inquantū cōprimunt cōcupiscentias.

7 Dub. An omni tēpore possimus ieiunare? Resp. S. Thom. 2. 2. q. 147. ar. 5. q̄ ab ecclesia, non est institutum ieiunium in paschali tempore, nec in dominicis diebus, quæ sunt dies lætitiæ, in quibus si quis ieiunaret contra consuetudinem populi Christiani, quæ ut Aug. dicit, est pro lege habēda, vel ex tex. aliquo errore, sicut Manichæi ieiunant quasi necessarium tale ieiunium arbitantes, non esset à peccato immunis, quamuis ipsum ieiunium secundum se cōsideratum omni tempore sit laudabile, scđ cū quod Hiero. dicit ad Lucinum, vtiñ omni tempore ieiunare possemus.

8 Dub. An nimium ieiunās peccat? Resp. S. Tho. 2. 2. q. 88. ar. 2. quod maceratio proprii corporis puta per vigiliis & ieiunia non est Deo accepta, nisi inquantū est opus virtutis, q̄ quidem est, inquantum cum debita discretione fit, ut scilicet, cōcupiscentia refrenetur, & natura non nimis grauetur, propter quod & Apostolus ad Ro. 12. postquam dixerat exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctā, Deo placētē. addidit rōnabile obsequium vestrū, & ita indiscrete ieiunantes, nimium peccāt.

9 Dub. Qūo frangitur ieiuniū? Resp. S. Th. 2. 2. q. 147. ar. 6. q̄ ieiuniū naturæ soluitur per sumptionem cuiuscunque cibi, vel potus, aut medicinæ: sed ieiuniū ecclēiæ soluitur si pluries hō comedat in vno die nisi sumendo medicinā, nō aut pluries bibendo, nisi fuerit in fraudem ut nutrirer, & ibidem ar. 13. dicit esus carniū a salium in terra nascentium, nō autem esus pisciū: si militer esus ouorū & lactiniorū dīctorū a salium tpe quadragesimæ soluit ieiuniū, nō aut aliis t̄pibus nisi secundū cōsuetudinē patriæ. Odor aut t̄p carniū q̄ aliorum et si pluries odorētur nō soluit ieiuniū, q̄ nō nutrit sed confortat. Et 4. sen. dist. 15. q. 3. dicit q̄ etiā nimia anticipatio nonæ, q̄ est hora comedendi tpe ieiunij, soluit ieiuniū, non autē nimia retardatio, nec nimia comestio, vel auidia, ardēs lauta, vel studiosa soluit ieiunium, licet tollat meritum.

10 Dub. Cur arctius seruatur ieiunium quadragesimæ, quàm aliorum temporū? Resp. S. Tho. vbi supra. ar. 8. quod ieiunium quadrage-

dragesimæ est solenne inter alia ieiunia, tum quia obseruat ad imitationem Christi, tum etiam, quia per ipsum disponimur ad redemptionis nostræ mysteria deuote celebranda. Et ideo arctius obseruatur.

11 Dub. An ieiunium proficit defunctis? Resp. S. Thom. in 4. sen. dist. 45. q. 2. ar. 3. q̄ Greg. posuit ieiunium inter suffragia mortuorū. Licet Aug. illud non posuerit, quia ieiuniū pōt proficere defunctis rōne charitatis, & intentionis in defuncto directæ, tamen ieiunium in sui ratione non continet aliquid q̄ ad charitatē, vel ad directiōnē intentionis pertinet, sed hæc sūt, & quasi extrinseca.

12 Dub. Cur Iudæi nō ieiunabāt quadragesimā? Resp. Tho. 1. 4. sen. dist. 15. q. 3. ar. 3. q̄ Moyses fuit legillator nō tanquam dñs legis, sed tanquam famulus, Christus aut tanquam dñs, & ideo non inducebat lex vetus ad cōformitatē Moysi, qui 40. dieb. ieiunauit, sicut lex noua inducit ad cōformitatē Christi, qui etiam quadragesima dieb. ieiunauit, quia et angelorum intentio, qui non sunt dñi, sed serui, non est, ut alios in seipso reducant, sed in Deum, vt Diony. dicit.

13 Dub. Quare non ieiunamus illis temporibus, quib. ieiunabant Iudæi? Resp. S. Tho. 2. 2. q. 47. ar. 5. q̄ ecclesia non obseruat ieiunia quatuor temporū, nec omnino eisdem t̄pibus, quib. ieiunabāt, nec p̄ easdē causas, illi. n. ieiunabant in Iulio, qui est quartus mensis ab Aprili, quem primū habent, quia tunc Moyses descendens de monte Syuai tabulas legis cōfregit, & iuxta Hieremiā, m̄ri primū sunt rupti ciuitati. In quinto autē mensis, qui apud nos vocat Augustus, cū p̄ exploratores reditio esset orta in populo, iustii sunt in montē non ascēdere: & in hoc mēse a Nabuchodonosor, & postea Tito templum Hierosolymis est incensum. In septimo vero, qui appellatur October Godolias occisus est, & reliquæ populū dissipatæ. In decimo vero mēse, qui apud nos Ianuarius dicitur, populus cū Ezechiele in captiuitate positus, audiuit tēplum esse subuersum.

14 Dub. Cur nos ieiunamus solum vsq; ad nonam, cū Iudæi ieiunarent vsq; ad vesperam? Resp. S. Tho. vbi supra ar. 7. q̄ status veteris testamenti comparat nocti, status aut noui testamenti diei, secundū illud ad Ro. 13. nox præcessit, dies aut appropinquauit. Et ideo in veteri testamento ieiunabant vsq; ad noctem, nō autem in nouo testamē-

to, sed solum vsque ad nonam, quæ est quasi clarior pars diei.

15 Dub. Cum Christus solum ieiunauerit 40. diebus, cur nos ieiunamus 46. Res. Grego. in hom. q̄ a prima dominica quadragesimæ, vsque ad Pascha sex hebdomadæ veniūt, quartū dies 42. sūt: dum vero sex dñi cū dies nō ieiunio, nisi 39. & ideo isti 46. sup. adduntur, vt quadragesima dies ieiunemus.

16 Dub. Cur ergo in dieb. dominicis nō comedimus carnes, & lacticia? Resp. q̄ vt ieiunium nostrum conformetur magis ieiunio Christi, qui nullū cibum sumpsit, q̄ nos naturaliter non possemus, & cum nō possimus ab omnib. abstinere, saltem abstinemus a carnibus, & lacticijs.

17 Dub. Cur dicit, nolite fieri tristes? Resp. Chry. q̄ nō pōt fieri, vt sit hilaris qui ieiunat, ideo nō dicit nolite esse tristes: sed nolite fieri tristes, qui. n. per impossuras aliquas fallentes apparent, illi non sunt tristes, sed sunt: qui aut naturaliter propter assiduum ieiuniū tristes est, nō fit tristis, sed vere est.

18 Dub. Quid dominus admonet vt non esiciamur tristes? Resp. Maximus in hom. Non vult disciplina cœlestis magister irreligiose agi, quod fieri pro religione precipitur, nec patitur inuocantium se laborem, quib. eternam parat mercedem instructio: sicut iactatæ vitio deperire. Si enim pro quadam sanctitatis imagine tristitiam simulas, omnem fructum promissionis diuini obsequij ostentator amittis.

19 Dub. Quis dicitur hypocrita? Resp. Isidorus in lib. ethymol. q̄ hypocrita dicitur fictor, vel simulator vel representator alterius personæ. simulator. n. se esse quod non est, & dicitur hypocrita quasi hypocrita, ab hyper quod est super & crisis quod est aurū, quasi super auratus, quia in superficie & exterius videtur bonus cum interius sit malus: vel dicitur ab hypos, quod est sub, & crisis q̄ est aurum, quasi habens aliud sub auro: habet. n. aurum in superficie, quia subter habet aliud, sicutum: vel cōponitur ab hypo, quod est falsum, & crisis q̄ est iudiciū, quia dum intus malus sit, bonum se palam ostendit: & ideo de eo habetur falsum iudiciū, dum falso vultu incedit, & simulat quod non est. Nam hypocrita dici nō potest pro eo quod foras ostenderit.

20 Dub. An hypocritis semper sit peccatū? Resp. S. Tho. in 3. sen. dist. 6. q. 4. ar. 1. q. 1. q̄ hypo-

hypocrita Græcè. Latine simulator dicitur, ille ergo qui ostendit se virtuosum cum non sit, hypocrita dicitur, & cum ostentare se meliorem quam sit, sic vitium instantiæ, siue verbis, siue factis fiat: ut dicitur in 3. Ethico. ideo hypocrisis semper est peccatum.

21 Dub. An hypocrisis semper sit peccatum mortale? Resp. S. Th. ubi supra q. 3. q. hypocrisis habet eandem rationem peccati, sicut & mendacium. Mendacium autem non semper est peccatum mortale, sed quando est perniciosum. Et similiter hypocrisis non semper est peccatum mortale, sed quando est perniciose cadens in nocendum alterius personæ, dum propter creditam sanctitatem alium de fraudare re quam habet, vel habere debet, aut in nocendum fidei & Ecclesie, dum propter sanctitatem creditam de ipso ei contra fidem & Ecclesiam creditur.

22 Dub. An abscondens peccatum, ut propriam formam conservet, & vitet scandalum proximorum sit hypocrita? Resp. S. Th. ubi supra q. 1. q. peccatum occultare sufficit ad vitandum scandalum, sed peccatum sub specie virtutis palliare hypocrisis est, & malum semper, & per hoc quis famam non conservat, sed furatur.

23 Dub. Quid est faciè exterminare? Resp. Hier. q. verbum exterminat q. in ecclesiasticis scripturis vitio interpretum tritum est, aliud multo significat q. vulgo intelligitur. Exterminantur quippe exules qui mittuntur extra terminos, pro quo sermone demolitur semper accipere debemus. Demolitur autem hypocrita faciè suam, ut tristitiâ simulet, & animo forte letare luctum gestat in vultu. Exterminat faciès suas, id est, demoluntur, dissoluunt, deueniunt, dissipant, quali extra terminos humanæ conditionis adducunt.

24 Dub. Quem fructum expectant hypocritæ de suo ieiunio? Resp. Greg. 8. Mora. dicit, q. ora palliescunt, corpus debilitare quatiur, peccatus intertumentibus suspirijs vergeat, nihilque tanto labore, aliud nisi est imitatio humana cogitatur. & August. de sermone domini in monte, dicit. Fructus autem ieiunij hypocritarum manifestatur cum subinfertur, ut appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis re. mer. suam, id est quam desiderauerunt.

25 Dub. An sit hypocrita qui non ieiunat, & demōstrat se ieiunare? Resp. Chryso. super Mat. dicit. Si ergo qui ieiunat & tristitiam se

facit hypocrita est, quanto magis iniquior est qui non ieiunat, sed argumētis quibusdam in facie sua pingit venalem pallorem quali ieiunij signum.

26 Dub. Cum supra dixerit dominus in plurali cum ieiunatis, cur nunc in singulari dicit. Tu autem cum ieiunas? Resp. q. hic est una figura quæ dicitur syncretis, quando numerus mutatur vel persona.

27 Dub. Qui non videtur bene instructum, ut semper quæ ieiunamus laudemus faciem & caput vngamus, quia tunc omnes cognoscerent nos ieiunare? Resp. Hiero. super Mat. Quod dñs loquitur iuxta ritum provincie Palestine, ubi diebus festis solent vngere caput: præcipit ergo, ut quæ ieiunamus lætos & festivos nos esse monstremus. Et glo. in hoc loco dicit. Ecce non omnia in nouo testamento ad literam accipiuntur. Ridiculū. n. est in ieiunio oleo delibari, sed spiritu amoris eius, cuius passionibus debemus participare, nos macerando mens debet inungi.

28 Dub. Cur non vult ut videamur hominibus ieiunantes, cum dicatur Mat. 5. c. Si luceat lux vestra coram hominibus, ut videatur opera vestra bona? Resp. Chryso. in Hom. dicens q. non parvus fructus est humanam gloriam contemnere, per hoc enim aliquis a graui seruitute hominū liberatur, & proprius virtutis operator effici eam amans, non propter alios, sed pro seipsam, sicut, n. nos contumeliam extimamus cum non propter nos, sed propter alios diligimur, ita nec virtutem oportet propter alios sequi, nec Deo propter homines obedire, sed propter seipsam: ideo sequitur, sed patri tuo qui est in abscondito, id est, qui est inuilibilis, ut dicit Glo. vel qui habitat in corde per fidem, sufficit enim tibi, ut Remigius dicit, ut qui est inspector conscientie sit & remunerator, sunt autem quidam, ut Aug. dicit de verbis Domini, qui faciunt iustitiam coram hominibus ut non videantur ab eis, sed ut ipsa opera videantur & glorificetur pater qui in cælis est, non enim suam iustitiam deputant, sed eius cuius fide viuunt.

29 Dub. Nunquid pater reddat etiam bene operantibus in publico, sicut in abscondito? Resp. q. ut dictum est in dub. præcedenti, qui in publico bene operantur, ut Deus glorificetur in ipsis operibus merces manet.

30 Dub. Quia vsq. q. diuina conclusio de uitada inani gloria, se vertat ad impugna-

tionem diuitiarum, cum dicit, nolite thesaurizare &c. Resp. Chryso. in hom. q. hoc optimo ordine facit, nihil enim ita pecunias concupiscere facit, ut gloriæ cupido, propter hoc namq. famulorum greges, & auro operos equos, & argentearum mensas expetunt homines, non ut utilitatem & voluptatem impleant, sed ut multis ostendatur.

31 Dub. Cur dicit diuitias a tribus demoliri præcedit? Resp. Rabanus super Mat. q. tria ponit secundum diuersitates diuitiarum. Metalla ærugo, vestes tineæ demoliantur: sunt autem alia, quæ nec æruginem, neque tineam timent, sicut lapides preciosi, & ideo ponit generale detrimentum, scilicet fures, qui omnes diuitias rapere possunt. Et Chryso. super Mat. dicit omnia bona mundi tripliciter tollit interitus: aut. n. a semetipsis veterascunt & tineant, sicut vestimenta, aut ab ipsis dominis luxuriose viuentibus. comeduntur, aut ab extraneis, vel dolo, vel vi, vel calumnijs, vel alio iniquo modo diripiuntur, qui omnes fures dicuntur, quia per iniquitatem festinant aliena facere sua.

32 Dub. Quia non oēs, qui habent diuitias consumunt, vel perdunt eas? Resp. Chryso. super Mat. dicens interim quidem dicam, quia & si non oēs perdant, tamen multi perdunt: vere autem & male seruatas diuitias & si non corporaliter, spiritualiter tamen perdisti, quia non perficiunt tibi ad usum salutis.

33 Dub. An Astrologi impleant hoc præceptum dñi, quia videntur in cælis thesaurizare in consideratione siderum? Resp. Aug. in sermone domini in monte, dicit. Cælum hoc loco non corporeum acceperim, quia omne corpus debet contemnere, qui sibi thesaurizat in illo cælo, de quo dictum est Ps. 113. Cælum cæli domino. In firmamento spirituali: cælum. n. & terra transibunt, non autem in eo quod transit collocare debemus thesaurum nostrum, sed in eo quod semper manet.

34 Dub. Cur dñs infert illam conclusionem, ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum? Resp. Chryso. in hom. dicens, quia non omnibus terrenis thesaurus æruginem aut tineam destruitur, aut per fures aufertur. Et ideo hoc inducit dicens, ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum: ac si dicat, & si nihil priorum veniat, non paruam sustinebis iacturam in ferioribus, affixus, & eorum seruus factus, & a cælestibus cadens, & nihil excelsum cogi-

tare potens. Et ut dicit Hier. hoc non solum de pecunia, sed de cunctis possessoribus sentiendum est. Gulosi. n. Deus venter est, lasciuia thesaurus sunt lubrica amoris libido: huic seruit vnusquisq. a quo vincitur, ubi ergo habet cor, ibi est & thesaurus.

ALLEGORICE.

Hæc præfigurata fuerunt in Iudith, q. extrinsecus simulabat se lætam, & vestiebat vestimentis lætitiæ, & tamen secretè ieiunabat, dominum deprecabatur, & sic deluuit & prostrauit Holofernem sæpius se lauans, & baptizans, ut habetur in lib. Iudith.

TROPOLOGICE.

Caput nostrum Christus est, sumentem pota, esurientem ciba, & sic oleo misericordie unxisti caput tuum. i. Christum, qui clamat in Euangelio, quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.

ANAGOGICE.

Facies quidem lauatur, caput autem non, sed inungitur, quia quamdiu sumus in corpore, conscientia nostra sordida est in peccatis: caput autem nostrum Christus peccatum non fecit, quem vngimus nostris orationibus, & in superna patria ipsum cum patre & spiritu sancto laudando, abluta facie & purgata ab omnibus piculis.

FERIA V. POST CINERES.

Cum introisset Iesus Capharnaum accessit ad eum Centurio. require dominica 2. post octauam Epiphania.

FERIA VI. POST CINERES.

Audistis, quia dictum est antiquis. Mat. 5.

Historia huius Euang. facta est anno Christi 31. die 15. Iulij, in die Lunæ.

HISTORICE.

Discipulos dominus ad perfectionis statum inducens, eos admonet atq. hortatur ut antiquis quibus dictum est, ut quis suum diligat amicum, & inimicum odiat, perfectiores sint: quinimo ut bene inimicis faciant, eosque diligant, & pro se persecuentibus preces fundant, ut filij patris in cælis existentis, digni sint vocari, beneficia præstatis sua iustis pariter, & iniquis, quoniam nulla expectatur merces diligentem se si quis amat, cum etiam publicanus hoc commune sit: pari etiam modo suis salutem impertiri propinquis, nil perfectione

acquiritur, cum & similiter athenici agant, sed perfectionem eorum patris perfecti adipiscantur. Iubet quoque; ne iusta operentur laudem ab hominibus. relaturi, quoniam eorum apud patrem obligaretur merces; at cum elemosinis insistant, ne hypocritarum more huiusmodi pradicent, quatenus hominum consequantur fauores, imperat; quoniam alias merces eis daret nulla, potiusque clanculo talia fieri debere, ut ab eo, qui occultata prospectat solum praemia cõsequi valeant: id quoque; in oratione seruari oportere, ut non palam, sed arbitris remotis, altissimo cuncta iturcti, fundant praes, qui & amplissimam elargietur retributionem.

Et nunc ad dubia me conuerto.

DUBITAT VR. Quibus antiquis dicta fuerunt praemissa? Res. Gl. quod in toto corpore legis non est scriptum, odio habebis inimicum tuum, sed hoc dicitur quantum ad traditionem Scribarum, quibus visum est hoc addendum, quia dominus praecipit filiis Israel persequi inimicos suos, & delere Amalech de sub caelo.

Dub. Quis dicatur proximus? Res. Aug. in primo de doctrina Christiana, quod omnis homo est proximus, dicens: quod autem nullum hominem excepit, qui praecipit proximum diligere dominus in parabola semini in relictis, ostendit dicens Proximum, qui erga illum extitit misericors, ut eum intelligamus proximum, cui exhibendum esse misericordiae affectum si indigeret, quod nulli negandum esse quis non videat, domino dicente, Benefacite his, qui oderunt vos.

Dub. Cui Pau. ad Ro. i. dicat, homines quosdam Deo odibiles, an tales nos iubeamur diligere? Res. Aug. contra Faustum, dicens, Haec itaque regula est, qua & oderimus inimicum propter id, quod in eo malum est, in iniquitate: & diligimus inimicum propter id, quod in eo bonum est, rationabile creaturam: audito igitur & non intellecto quod antiquis dictum erat, oderis inimicum tuum, ferebant homines in hominibus odium, cum non deberent odire nisi vitium: praecipiendo utique, ut diligamus inimicos, cogit nos intelligere, quomodo possemus vnum eundemque hominem & odisse propter culpam, & diligere propter naturam.

Dub. An ex necessitate charitatis inimici debeant diligere? Res. S. Tho. 2. 2. q. 25. ar.

8. quod dilectio inimicorum tripliciter potest considerari. Vno modo ut inimici diligantur in quantum sunt inimici, & hoc est peruersum, & charitati repugnans, quia hoc est diligere malum alterius. Alio modo quantum ad naturam, sicut in viuere salis, & sic dilectio inimicorum est de necessitate charitatis, ut, si aliquis diligit Deum, & proximum ab illa generalitate dilectionis proximi inimicos suos non excludat. Tertio modo quantum ad naturam in speciali, ut, si aliquis in speciali moueatur motu dilectionis ad inimicum, & istud non est de necessitate charitatis absolute, quia nec est moueri motu dilectionis in speciali ad quoslibet homines singularem non est de necessitate charitatis, quia hoc esset impossibile. Est tamen de necessitate charitatis secundum praeparationem animi, ut, si homo habeat animum paratum ad hoc quod in singulari inimicum diligeret, si necessitas occurreret, vel si venia peteret. Vt dicit idem S. Tho. 2. 2. q. 83. ar. 8. sed quod absque articulo necessitas homo est hoc actu impleat, ut diligat inimicum pro Deum hoc pertinet ad perfectionem charitatis.

Dub. An beneficiendum sit inimicis, & pro eis orandum de necessitate charitatis? Res. S. Tho. 2. 2. q. 25. ar. 9. quod effectus & signa charitatis ex interiori dilectione procedunt, & ei proportionantur. Dilectio autem interior ad inimicum in cõi quidem est de necessitate praecipit absolute, in speciali autem non absolute, sed secundum praeparationem animi, in dubio praeced. distum est: Sic ergo dicendum est de signo & effectu dilectionis exterioris exhibendo. Sunt enim quaedam signa vel beneficia dilectionis, quae exhibentur proximis in cõi: puta cum aliquis orat pro omnibus fidelibus, vel pro toto populo, aut cum aliquando beneficium impendit aliquis toti coortati, & talia beneficia vel dilectionis signa inimicis exhibere est de necessitate praecipit. Si enim exhiberentur inimicis hoc pertineret ad luorem vindictae, contra hoc quod dicitur Leui. 19. c. Non quaeres vltionem, & non eris memor iniuriae ciuium tuorum: Alia vero sunt beneficia vel dilectionis signa, quae sunt exhibet particulariter aliquibus personis: & talia beneficia vel dilectionis signa inimicis exhibere non est de necessitate salutis, nisi secundum praeparationem animi, ut, si subueniatur eis in articulo necessitatis, secundum illud Prouer. 25. Si fuerit

erit inimicus cõi illum, si sit potum dabit illi, sed quod praeter articulum necessitatis huiusmodi beneficia aliquis inimicis exhibeat, perinet ad perfectionem charitatis, per quam aliquis non solum cauet vinci de malo, quod necessitatis est, sed etiam vult in bono vincere malum, quod est etiam perfectionis, dum, si non solum cauet propter iniuriam sibi illatam detrahi ad odium, sed etiam propter sua beneficia intendat inimicum pertrahere ad suum amorem.

Dub. An sit de necessitate charitatis pro inimicis orare? Res. S. Tho. 2. 2. q. 83. ar. 8. pro modo, quo tenemur diligere inimicos, non tenemur pro ipsis orare: quomodo autem tenemur inimicos diligere, dictum est supra dub. 4. Ideo nec esse est, ut in cõibus nostris orationibus, quas pro alijs facimus, inimicos non excludamus: quod autem pro eis specialiter oremus perfectionis est, non necessitatis, nisi in aliquo casu speciali.

Dub. Videtur, quod non sit meritum diligere amicos, quia dominus dicit hic, quam mercedem habebitis? Res. S. Thom. 2. 2. q. 27. art. 7. quod meritoria est amicorum dilectio, si propter Deum diligantur, & non solum, quia amici sunt: & illud verbum domini Si diligitis &c. intelligendum est quando amici diliguntur solum propter se, tunc dilectio amicorum apud Deum mercedem non habet, quando, si propter hoc solum amantur, quia amici: & hoc videtur accidere quando sic amantur amici, quod inimici diliguntur.

Dub. Quae dilectio est magis meritoria, amicorum vel inimicorum? Res. S. Tho. 2. 2. q. 27. ar. 7. quod dupliciter istae dilectiones comparari possunt. Vno modo ex parte proximi, qui diligitur. Alio modo ex parte rationis, propter quam diligitur. Primo quidem modo dilectio amici praeminet dilectioni inimici, quia amicus & melior est, & magis coniunctus: Vnde est materia magis conueniens dilectioni, & propter hoc actus dilectionis super hanc materiam transiens, melior est Vnde & eius oppositum est deterius. Peius est, non odire amicum, quam inimicum. Secundo autem modo dilectio inimici, quod, si ad rationem, si diligendi, quae ratio est, Deus praeminet propter duo. Primo, quia dilectionis amici potest esse alia ratio, quam Deus: sed dilectionis inimici, solus Deus ratio est. Secundo, quia praesupposito quod uterque propter Deum diligit, for-

tior ostenditur esse Dei dilectio quae animi hominis ad remota extendit, si visque; ad dilectionem inimicorum. Sicut virtus ignis tanto ostenditur esse fortior, quanto ad remota extendit suum calorem: tanto ergo ostendit diuina dilectio esse fortior, quanto propter ipsum difficiliora implemus, sicut & virtus ignis tanto ostenditur esse fortior, quanto comburere potest materiam minus combustibile: sed sicut idem ignis in propinquiora fortius agit, quam in remota, ita etiam charitas feruentius diligit coniunctos, quam remotos: & quantum ad hoc, dilectio amicum, secundum se considerata, est feruentior & melior, quam dilectio inimicorum.

Dub. Qui dicantur Publicani? Res. Gl. quod Publicani exactores Romanorum erant, quos Iudaei sic vocant, quia de Republica curam gerebant. Secundum vero Remigium, Publicani dicebantur ministri Herodis constituti a publico Romanorum Rege ad exigenda vectigalia, siue qui publica negotia exercebant, & per fraudes, & periuria iniusta lucra sibi accumulabant.

Dub. Cur dicit salutaeritis? Res. Glo. quod saluatio est quaedam species orationis.

Dub. Qui dicantur Ethnici? Res. Rabanus, quod Ethnici sunt Gentiles. Nam ethnos Graece, Latine dicitur gens: quia tales sunt, ut fuerunt gentes, si sub peccato.

Dub. Quia videtur, quod nullus teneatur esse perfectus, quia Mat. 19. c. dicit, Si vis perfectus esse, vade & vende omnia, quae habes, & da pauperibus: & hoc est de consilio, ad quod omnes non tenentur: ergo non omnes tenentur esse perfecti? Res. S. Tho. super epistolam ad Hebr. 6. quod duplex est perfectio. Vna, exterior, quae consistit in actibus exterioribus, qui sunt signa interiorum, sicut virginitas, & voluntaria paupertas, & ad hanc non omnes tenentur. Alia est interior, quae consistit in dilectione Dei & proximi. ad Colo. 3. Charitatem habentes, quod est vinculum perfectionis: & ad perfectionem huiusmodi non omnes tenentur, sed bene omnes tenentur ad eam tendere, quia si quis nollet plus diligere Deum, non faceret quod exigit charitas.

Dub. Cum Mat. 5. c. dicatur, Sic luceat lux vestra coram hominibus, cur hic dominus iubet ne iustitiam faciat coram hominibus? Res. S. Tho. in q. de malo q. 6. ar. 1. quod hic dominus prohibet inanem gloriam, in qua, si

aliquis quærit ab hominibus glorificari de bonis, quæ facit, & non ordinavit talē gloriam ad debitum finem, quoniā talis notifiatio bonorum laudabiliter ad tria ordinari potest. Primo ad gloriam Dei: per hoc. n. quod bonum alicuius manifestatur, glorificatur Deus, cuius est principaliter illud bonū, sicut primi actoris: & sic dicitur, Sic luceat lux vestra &c. Secūdo est vtile ad proximorū salutem, qui bonū alicuius cognoscētes ædificantur ad imitandum. 1. Cor. 10. Vnusquisque proximo suo placeat in bonū ad ædificationē. Tertio ordinari potest ad vtilitatem ipsius hoīs, qui dum considerat bona sua ab aliis laudari, de his gratias agit, & firmus in his persistit. Vnde & Apostolus fidelibus Christi frequenter commemorat ipsorum bona, vt firmius in eis persistant. Si quis ergo appetat manifestationē suorum bonorum, velēt in hōi manifesta tione delectetur, non propter aliquod triū predicatorum erit gloria vana, quam Dominus isto loco prohibet, dicens. Attendite ne iustitiam vestram &c.

4 Dub. Quia viderur, quod inanis gloria sit p̄t̄m mortale, cū nihil excludat æternā mercedē, nisi p̄t̄m mortale, & hic dicitur, alioquin mercedē nō habebitis &c. Res. S. Th. in q̄nibus de malo, q. 9. ar. 1. & 2. q̄ gloria importat quandā manifestationē alicuius in bono: si autē manifestatur malū alicuius, iam non dicitur gloria, sed ignominia. vnde Amb. super epistol. ad Ro. dicit, q̄ gloria est clara cum laude notitia. Consi sit igitur gloria in hoc, quod bonum alicuius multitudini manifestatur: & hoc est secūdū maximū sui statum. Secūdo modo gloria dicitur secūdū aliquē sui statum, put bonū vnus, vel paucis, vel vni soli manifestatur. Tertio modo dicitur ē gloria, secundum quod bonum alicuius consistit in consideratione sui ipsius, secundum, si quod aliquis considerat bonū suū sub rōne cuiusdā claritatis, vt manifestandū, & admirandū multis: & secūdū hoc aliquis dicitur gloriari, cum aliquis appetit, vel ē delectatur circa manifestationē sui boni, vel ad multitudinem, vel ad aliquos, siue ad vnū, vel ad seipsum tantum. Sed vt sciatur quid sit vana gloria: vel inaniter gloriari, sciendū est, q̄ vanum tripliciter accipi consuevit, s. Primo pro eo, quod nō habet substantiam, secūdū quod res falsa dicitur vana. Vnde

in Psal. 4. dicit, Vt quid diligitis vanitatē, & quæritis mendacium. Secundo accipitur vanū p̄ eo, quod non habet soliditatē, vel firmitatē. Ecclesia. 1. c. Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. quæ dicitur propter mutabilitatem rerum. Tertio dicitur vanū, q̄ aliquid non consequitur finem debitum: sicut dicitur aliquis in vanū medicinā sumptisse, qui non est consecutus sanitatē. Esa. 49. c. In vanū laboravi sine cā, & vanē consumpsi fortitudinē meā. Secūdū hoc igitur tripliciter potest dici gloria vana. Primo quādo aliquis gloriatur falso, puta de bono quod nō habet. 1. Cor. 4. Quid habes quod non accepisti? si autem accepisti, quare gloriaris, quasi non acceperis? Secundo quādo aliquis gloriatur de aliquo bono, quod defacili transit. Esa. 9. c. Omnis caro fenum, & omnis gloria eius sicut flos fœni. Tertio modo quādo gloria hominis non ordinatur ad debitum finem. Quantum igitur ad duo prima, manifestū est, q̄ nō omnis inanis gloria est peccatum mortale: nullus enim diceret eum peccare mortaliter, quia gloriatur de cantu, æstimans se bene cantare, cum male cantet: nec eum qui gloriatur, quod habeat equum bñ currentem, Sed circa tertium modum vana gloriæ videtur esse dubitatio maior. Nā cum vanū sit quod nō refertur ad debitum finē, videtur gloria hoīs vel nō esse vana, si refertur in Deum, vel esse peccatum mortale, si non refertur in Deū, sed in ea finis intentionis ponatur: q̄ autem aliquis actus nō refertur ad Deum, sicut in finem, pōt dupliciter contingere. Vno modo ex parte actus. Alio modo ex parte ipsius agētis. Ex parte quæ actus eo quod ipse actus non est ordinatus in finē, & sic nullus actus inordinatus est referibilis in vltimū finē, siue sit peccatum mortale, siue veniale. actus. n. inordinatus non est cōueniens mediū, quo perueniatur ad finē bonū, sicut nec propositio falsa est cōueniens mediū, quo perueniatur ad scientiā verā. Alio modo contingit ex parte ipsius agentis, cuius mens nō ordinatur actu, vel habitu debitum finem. Ex hoc. n. sequitur, q̄ actus à tali mente procedens ordinatur in aliqd aliud, sicut in vltimū finem, & tunc semp̄ actus humanus, qui non refertur in Deum, sicut in finem, est peccatum mortale. Dico autē mentē hoīs nō ordinari in Deum actu vel habitu, quia contingit quæque, q̄ homo

actu

actu non ordinēt aliquē actu in Deū, cum tū actus ille de se non contineat aliquam inordinationem, rōne cuius nō sit in Deū referibilis: & tū quia mens hominis est habitualiter relata in Deū, sicut in finē actus, ille non solum nō est peccatum, sed etiam est actus meritorius: sic ergo dicendum est, q̄ si gloria dicatur vana ex hoc, q̄ non refertur in Deum, sicut in finem, propter hoc q̄ mens hominis de aliquo gloriantis non sit conuersa in Deum actu vel habitu, tunc tēper inanis gloria est peccatum mortale. Sequitur. n. q̄ homo gloriatur de aliquo bono creato non relato actu vel habitu in Deum, sicut in finem. Si vero gloria dicatur vana ex hoc, quod non refertur in Deū sicut in finem, ex parte ipsius actus, quia. f. nō est referibilis in finem, propter hoc q̄ est inordinatus, sic nō semper vana gloria est peccatum mortale: quia quælibet inordinatio gloriæ facit gloriā non ordinabilem in Deū, puta cum aliquis gloriatur de eo, de quo non debet gloriari, vel vltra quā debet, vel prætermittit alia circumstantia debita, cum tamen non sequatur peccatum mortale hoc quod quælibet debita circumstantia prætermittitur, sed solum q̄ actus inordinatus est contra legem Dei: sic ergo dicendum est, q̄ non semper peccatum inanis gloriæ est peccatum mortale.

15 Dub. Quomodo intelligit, q̄ Deus pluit super iustos & iniustos, & Solem oriri facit &c. Res. q̄ Deus in hoc mundo beneficia tribuit iniustis & iustis, similiter pœnas infligit vtrisque.

16 Dub. Cur hoc facit Deus? Res. Aug. de civitate Dei, q̄ omnia bona Deus non propter homines dat, sed propter sanctos, sicut & flagella propter peccatores: sed in bonis nō separat peccatores a iustis ne desperēt, nec in malis iustos a peccatoribus, ne glorientur, maxime cum malis bona non profint, quæ malē viuentes ad præiudiciū suum percipiunt, nec bonis mala noceant, sed magis profint ad iustitiæ lucrum.

17 Dub. Cum Deus sit vbique, cur dicit qui in cælis est, quasi alibi nō sit, vel q̄ concludatur loco? Res. S. Th. 3. par. q. 57. ar. 4. q̄ Deus dicitur esse in cælo non sicut in continente, sed magis sicut in contento: vnde non oportet aliquam partem cæli Deo superiorē esse, sed ipsam esse super omnes cælos, sicut in Ps. dicitur, Eleuata est magni

centia tua super omnes cælos Deus. Requiere feria tertia post secundam dominicanā quadragesimæ. dub. 30.

18 Dub. Quia consuetudo est, q̄ quis facit aliquam magnam eleemosynam pro defunctis, vel alio modo, facit proclamare, vel annunciare, vt veniant ad capiendum: Et hic dñs dicit, noli tuba canere? Res. S. Th. 2. 2. q. 132. ar. 5. q̄ inanis gloria vituperatur circa eleemosynam propter defectum charitatis, quæ videtur esse in eo, qui præfert inanem gloriam vtilitati proximi, quādo propter hoc illud facit, non tamen aliquis vituperatur propter hoc, quod eleemosynam publicē facit, quādo ex charitate facit, quæ ad omnes se diffundit.

19 Dub. Quia videtur, quod faciēs eleemosynam, nō potest dici hypocrita, cum non sit simulator, sed vere faciat? Res. S. Th. 2. 2. q. 3. ar. 2. quod opus exterius naturaliter significat intentionem: quādo ergo aliquis per bona opera, quæ facit, ex suo genere ad Dei seruitium pertinentia, non quærit Deo placere, sed hominibus, simulat rectam intentionem, quam non habet, & sic est hypocrita & simulator: vnde Greg. 3. r. Mora. dicit, q̄ hypocrita per causas Dei deseruiunt intentioni sæculi, quia per ipsa quoq; quæ se agere sancta ostendunt, non conuersionem quærunt hominum, sed auras fauorum: & ita simulant mendaciter intentionem rectā, quam non habent: quamuis nō simulent aliquod rectum opus, quod non agent.

20 Dub. Cum scire & nescire nō pertineat ad manus, sed ad intellectum, cur dicit nesciat sinistra &c. Res. q̄ hic est figura, quæ dicitur homoplasia. Et vt Chryf. dicit in homil. hoc per superabundantiam dicitur, ac si dicat, si possibile est te ipsum ignorare, & ipsas manus latere possibile esset, studiofissimum est tibi.

21 Dub. Quid intelligit dñs per dexteram & sinistram? Res. Aug. de sermone Dñi in monte, q̄ sinistra vs̄ significare delectationem laudis; dextera autem significat intentionē implendi præcepta diuina: cum ergo cōscientiæ faciendi eleemosynam miscet se appetitus laudis humanæ, sit sinistra conscientia dextere. Nesciat ergo sinistra, i. non se misceat conscientiæ laudis humanæ appetitio, vt sit eleemosyna tua in abscondito, i. in ipsa bona conscientia, quæ

humanis oculis demonstrari non potest, nec verbis aperiri, quādoquidem multi inulta metiuntur. Sufficit aut tibi ad promerendū premium ipsa conscientia, si ab eo expectas premium, qui solus conscientiae inspector est.

22. Dub. Quid est eleemosyna? Resp. S. Tho. 2. 2. q. 3. 2. ar. 1. q. quidam diffiniunt eleemosynam esse opus, quod datur aliqui indigenti ex compassione pro Deum, quod quidem motuum pertinet ad misericordiam, quā dare eleemosynā est proprie actus misericordiae, quod apparet ex ipsi nomine. Nā in Greco eleemosyna a misericordia derivatur. sicut in Latino miseratio, & omne obsequiū impetratum proximo pro Deū est eleemosyna.

23. Dub. Ad quid est utilis eleemosyna? Resp. S. Tho. super 1. ad Thy. 4. super illud, Pietas ad omnia valet, q. eleemosyna, valet ad oīa peccata delenda, ad oīa bona promerenda, & ad spālem Dei misericordiam consequendam.

24. Dub. Quia v. q. existens in peccato carnali faciens eleemosynam, non possit damnari, quia Glo. Amb. dicit, oīs summa disciplinae Christianae in misericordia & pietate est, quā aliquis sequens, si lubricum carnis secuit, sine dubio vapulabit, sed non peribit? Resp. S. Tho. 2. 2. q. 154. ar. 2. q. per opera pietatis ille, qui lubricum carnis patitur, liberatur a perditione aeterna in quantum per hōi opera disponit ad hoc, quod gratiam consequatur, per quam peniteat: & in quantum per huiusmodi opera facit facit de lubrico carnis commissio, non autem ita q. si in lubrico carnis perseveret impenitens vsq. ad mortem per pietatis opera liberetur.

25. Dub. Quod est magis proficiū eleemosyna, vel orō, aut ieiuniū? Resp. S. Tho. 1. 4. sen. 15. q. 2. ar. 2. q. 2. dicit, si eleemosyna includit in se virtutem orōnis, & ieiunii, duplici ratione. Primo, quia eleemosyna eū constituit cui datur debitorē ad orādū & ieiunādū & alia bona, quae potest faciendū, pro eo qui dedit. Secundo, quia eleemosyna pro Deū data, est quasi quaedam oblatio Deo facta. Vt & philo. 4. Ethic. dicit, q. bona opera habent aliquid simile Deo sacratis. Oblatio aut ipsi Deo facta vim orōnis habet. Et similiter in quantum bona exteriora ad corporis conseruationē ordinantur, subtractio exteriorū bonorū pro eleemosynas quasi virtute continet ieiunium, quo maceratur corpus; similiter etiam oratio virtute continet ieiuniū, quia extensio intellectus ad Deum

debilitatē corporis parit. Vnde eleemosyna completius habet vim satisfactionis, quam oratio: & orō q. ieiunium. Et eodem 1. Thi. 4. d. corporalis exercitatio ad modicū utilis est, & pro hoc eleemosyna magis indicatur, ut vniuersalis medicina peccati, quam orō. sicut Lu. 11. c. d. Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis, & Dan. 4. d. peccata tua eleemosynis redime, & Thobiaz 4. Eleemosyna ab omni peccato liberat. & 1. ad Thi. 4. Pietas ad omnia valet: & et eleemosyna plus habet de rōne boni, q. ieiuniū: in quantum immediatius se ad charitatē habet, & in quantum non est singulare bonum facientis, sed cōe facienti & petenti, eleemosyna plus erit satisfactoria q. ieiunium: similiter & quamuis oratio hominem magis familiarē Deo reddat, quam eleemosyna, sicut contemplatiua plus, q. actiua: tamen intercessorū per eleemosynam multiplicatio plus valet ad impetrandum peccatorum remissionem, quam singularis vnius hominis oratio.

26. Dub. Quot sunt genera eleemosynae? Resp. S. Tho. 2. 2. q. 3. 2. ar. 2. q. septem sunt eleemosynae corporales contra defectus corporales, quae continentur in hoc versu.

Visito, pota, cibo, redimo, tego, colligo, condo. Scilicet visitare infirmos, potare sitientes, cibare famelicos, redimere in carceratos, vestire nudos, colligere hospites, & sepelire mortuos. Et similiter septem sunt eleemosynae spirituales contra defectus animae spirituales, & continentur in hoc versu.

Consule, castiga, solare, remitte, ser, ora. Ita tamen quod sub illa dictione consule, comprehendat doctrina & consiliū, s. consule, i. docere, ignorantes, & consule, i. dare consiliū indigentibus, castigare delinquentes, i. corrigere: solare, i. consolari tristes: remittere injurias, nobis factas: ferre, i. supportare inquietos: orare Deum pro omnibus.

27. Dub. Cur eleemosynae corporales sunt unū 7. Resp. S. Tho. vbi supra, q. quia cū sint contra defectus corporales. Et tales, vel possunt esse in vita, vel post mortē. Si post mortem corpus potest carere sepultura, quod de honestatē ea, quia adhuc vivit in memorijs hominū. Si autē defectus sunt in vita, aut sunt cōes respectu eorum quibus omnes indigent: aut speciales propter aliquod accidens superueniens: si primo modo, aut defectus sunt interiores, aut exteriores: interiores

iores aut sunt duo, s. fames, cui subuenitur cibando, sitis cui subuenitur potando. Si sunt exteriores, sunt duo, s. nuditas, cui subuenitur vestiendo: defectus habitationis, cui subuenitur recolligendo in domū. Si autē sint defectus spāles, aut est ex cā intrinseca, & est infirmitas, cui subuenitur visitando: aut ex cā extrinseca, & sic est incarceration, seu captiuitas, cui subuenitur redimendo.

28. Dub. An eleemosynae spirituales sufficere sint enumeratae, q. sint 7. p. c. 1. Resp. S. Tho. vbi supra, q. sic quia spirituales de se ipsis subuenitur dupliciter. Vno modo poscendo auxilium à Deo: & sic est oratio, qua quis pro alijs orat. Alio modo impendendo humanum auxilium, & hoc tripliciter: Vno modo contra defectum intellectus, & si quidem sit defectus intellectus speculatiui adhibetur ei remediū per doctrinā, si autē est defectus intellectus practici, adhibetur ei remediū per consiliū. Alio modo est defectus ex passione appetitiuae virtutis, inter quos est maxima tristitia, cui subuenitur per consolationē. Tertio modo ex parte inordinati actus, qui tripliciter considerari potest. Vno modo ex parte ipsius peccantis in quantum procedit ab eius inordinata voluntate, & sic adhibetur remediū per correctionē. Alio modo ex parte eius, in quem peccatur, & si quidem sit peccatū in nos, remediū adhibemus remittendo offensam: si autem sit in Deum, vel in proximum, non est nostri arbitrii remittere, ut Hier. dicit super Mat. Tertio modo ex parte sequente ipsius actus inordinati, ex qua grauatur, ei convenientes et praeter peccantis intentionē, & sic remediū adhibetur supportando maximē in his, qui ex infirmitate peccant, secundum illud ad Ro. 15. debemus nos in firmiores infirmitates aliorum portare, & non solum secundum quod infirmi sunt, siue graues ex inordinatis actibus, sed et quicquid eorum onera sunt supportanda, secundum illud ad Gal. 6. Alter alterius onera portate.

29. Dub. Quae eleemosynae sunt meliores, spirituales, an corporales? Resp. S. Tho. 2. 2. q. 3. 2. ar. 3. dicens, q. comparatio istarū eleemosynarum potest attendi dupliciter. Vno modo simpliciter loquendo. Alio modo secundum aliquē particulare casum. Primo modo eleemosynae spirituales praerminent corporalibus triplici ratione. Primo, quia id, quod exhibetur nobilius est, s. donum spirituale, quod

praeminet corporali, secundum illud Pro.

30. Donū bonū tribuā vobis, legē meā ne derelinquatis. Secūdo ratione eius, cui subuenitur, quia spiritus nobilior est corpore. Vñ sicut hō magis sibi ipsi debet providere quantum ad spiritū q. quantum ad corpus: ita & proximo, quod dicit sicut seipsum diligere. Tertio quantum ad ipsos actus, quibus subuenitur proximo, quia spirituales actus sunt nobiliores corporalibus, q. sunt quodāmodo seruiles. Alio modo si comparatur eleemosyna corporales & spirituales, secundum aliquē particulare casum, in quo quidā eleemosyna corporalis alicui spirituali praefertur, puta magis est poscendū fame morientē, q. docendū, sicut & indigentē, secundum Philosophū, melius est ditari, quam philosophari, quamuis hoc sit simpliciter melius.

31. Dub. An eleemosyna cadat sub precepto? Resp. S. Tho. 2. 2. q. 3. 2. ar. 3. q. cum dilectio proximi sit in precepto, necesse est oīa illa cadere sub precepto, siue quibus dilectio proximi non conferatur. Ad dilectionē autē proximi pertinet, ut proximo non solum vltimū bonū, sed et operemur secundum illud. 1. Io. 3. c. Non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate. Ad hoc autē quod velimus & operemur bonum alicuius, requiritur quod eius necessitati subueniamus, quod fit per eleemosynarū largitionē, & 10. eleemosynarū largitio est in precepto, sed quia precepta dantur de actibus virtutū, necesse est, quod hoc modo donū eleemosynae cadat sub precepto, secundum quod actus est de necessitate virtutis, s. secundum quod recta ratio requirit, secundum quā est aliquid considerandum ex parte dantis, & aliquid ex parte eius, cui eleemosyna datur. Ex parte quidem dantis considerandum est ut quod est in eleemosynas erogandum sit ei superfluum, secundum illud Lu. 2. c. Quod superest, date eleemosynā. Et dico superfluum non solum respectu sui ipsius, quod est supra id, quod est necessarium indiuiduo, s. sua personae, sed et respectu aliorum, quorum cura sibi incumbit, quia prius oportet quod unusquisque sibi provideat, & eis, quorum cura sibi incumbit, & postea de residuo aliorum necessitatibus subueniatur, respectu quorum dicitur necessarium personae secundum quod persona dignitate importat, sicut & natura primo accipit cibum ad sustentationem proprii corporis, quod est necessarium ministerio virtutis nutritiue. Su

mutemus, sed ut impetremus, quod Deus disponit per orationes sanctorum esse implendam, ut, si homines postulandum mereantur accipere, quod eis Deus omnipotens ante secula disponat donare, ut Greg. dicit in libro dialog.

40 Dub. An oratio sit necessaria? Ref. S. Th. 3. par. 2. q. 39. ar. 5. quod post baptismum, necessaria est homini iugis oratio ad hoc, quod caelum introeat, licet enim post baptismum remittantur peccata, remanet tamen fomes peccati nos impugnas interioris, & natus, & demones qui impugnant exterioris; & ideo signanter dicitur Lu. 3. quod Iesu baptizato & orante, aperit est caelum, quia fidelibus necessaria est oratio post baptismum.

41 Dub. An oratio cadat sub praecipito? Ref. S. Th. in 4. sen. dist. 15. q. 4. ar. 1. q. 3. dicens, quod oratio cadit sub praecipito & determinate & indeterminate: determinate quidem ad aliquas orationes ex praecipito tenentur illi, qui ex officio sunt medij inter Deum & populum constituti, sicut ministri Ecclesiae: unde ex officio eis incumbit praecipitum ad Deum in persona totius Ecclesiae fundere. Et ideo ex statuto Ecclesiae tenentur ad horas canonicas dicendas. Sed indeterminate ad orationem quilibet tenentur ex hoc ipso, quod tenentur ad bona spiritualia sic procuranda, quae non nisi diuinitus dantur. Unde alio modo procurari non possunt nisi ab ipso petantur, & est ex hoc ipse quod charitatis praecipito tenentur proximum sicut seipsum diligere. tenentur ei in necessitate beneficium esse non solum per corporales eleemosynas, sed et per spiritualia, quarum una est oratio, ut dicitur in dub. 25. sed omnibus qui Ecclesiae ministerio non funguntur, ut ab Ecclesia determinatum ipsi orandi statutum esse, cum canonibus statuto teneantur diebus festis diuinis officiis interesse, ut ministris pro populo orantibus suam intentionem conformet.

42 Dub. An oratio sit meritoria, & semper habeat efficaciam? Ref. S. Th. 2. 2. q. 83. ar. 7. quod contingit aliquando, quod oratio pro aliquo facta non impetrat et si fiat pie & perseveranter, & de pertinentibus ad salutem pro impediunt, quod est ex parte eius, pro quo oratur, secundum illud Hier. 15. c. Si steterint Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum: nihilominus tamen oratio meritoria erit oranti, qui ex charitate orat secundum illud Ps. 34. Oratio mea in sinu meo conuerteretur. Glo. 1. Et si non proficit, ego tamen non sum frustratus mercede mea.

43 Dub. An oratio debeat esse vocalis? Ref. S.

Th. 2. 2. q. 83. ar. 12. quod duplex est oratio, composita & singularis. Composita quidem oratio, quae per ministros Ecclesiae in persona totius fidelis populi Deo offertur. Et ideo oportet, quod tamen oratio innoscatur toti populo pro quo offertur, quod non posset fieri nisi esset vocalis. Et ideo rationabiliter instituta est, ut ministris Ecclesiae huiusmodi orationes et alta voce pronunciant, ut ad notitiam omnium possint pervenire. Oratio vero singularis est, quae offertur singulari persona cuiuscumque, sive pro se, sive pro alijs orantes, & de huiusmodi orationis necessitate non est, quod sit vocalis: adhibetur tamen vox tali orationi triplici ratione. Primo quidem ad excitandam interiorum devotionem, qua mens orantis elevatur in Deum, quia per exteriora signa, sive vocum, sive et aliorum factorum movetur mens hominis in apprehensionem, & per consequens secundam affectionem: & in 4. sen. dist. 15. q. 4. ar. 2. q. 1. dicit, quod pro hoc et cantus ab Ecclesia instituti sunt. Unde Aug. dicit de seipso, quod stabat ubertim in hymnis & canticis suavis sonantis Ecclesiae, & quod voces illas in fluebat auribus eius, & eliquabat veritas in corde eius, & ideo in singulari oratione tamen est vox, & huiusmodi signis utendum, quantum proficit ad excitandum interiorum mentem. Si vero mens per hoc distrahatur, vel qualitercumque impediatur, est talis cessatio. Quod praecipue contingit in his, quorum mens sine huiusmodi signis est sufficienter ad devotionem parata. Unde Psalmista dicebat ps. 26. Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea. & de Anna legitur 1. Reg. 1. quod loquebatur in corde suo. Secundo ad iungendum vocem orationi, quae si ad redditionem debetur, ut si homo servit Deo secundum illud totum, quod ex Deo habet, non solum in mente, sed et corpore, quod praecipue competit orationi, in quo est satisfactio. Unde dicitur Osee 14. c. c. eum aufer iniquitatem, & accipe bonum, & reddemus vitulos laborum nostrorum. Tertio vox adiungitur ex quadam redundantia ab anima in corpus ex vehementi affectione, secundum illud Ps. 15. Letatus est cor meum, & exultavit lingua mea. nec ideo oratio vocalis profertur ad hoc, quod aliquid ignotum Deo manifestetur, sed ad hoc quod mens orantis, vel aliorum excitetur in Deum.

44 Dub. An attentio requiratur in oratione? Ref. S. Th. 2. 2. q. 83. ar. 1. quod haec praecipue habet locum in oratione vocali. Circa quod sciendum est, quod necessarium est aliquid dupliciter. Vno modo per quod melius pervenitur ad finem, & sic attentio absolute orationis necessaria est. Alio modo aliquid est necessarium, sine quo res non potest assequi suum finem. Est autem triplex effectus orationis. Primus quidem est omnibus actibus, charitate informatus, quod mereri, & ad hunc effectum non est necessitate requiritur, quod attentio affert orationi per totum, sed vis primae intentionis, qua aliquis ad orandum accedit, reddit totam orationem meritoriam, sicut in alijs actibus meritorijs accidit. Secundus effectus orationis est ei proprius, quod est impetrare, & ad hunc effectum sufficit prima intentio, qua Deus principaliter attendit. Si autem prima intentio desit, oratio nec meritoria est, nec impetrativa. Illa enim orationem Deus non audit, cui ille qui orat non intendit, ut Greg. dicit. Tertius effectus orationis est, quod partialiter efficit, sicut quaedam spiritualis refectio mentis, & ad hoc de necessitate requiritur in oratione attentio. Unde 1. Cor. 14. dicitur, Si orem lingua, mens mea sine fructu est. Sciendum tamen, quod triplex est attentio, quae orationi vocali potest adhiberi. Una quidem, qua attenditur ad verba, quae aliquis in eis errat. Secunda, qua attenditur ad sensum verborum. Tertia, qua attenditur ad finem orationis, scilicet ad Deum, & ad rem pro qua oratur, quae quidem est maxima, nec necessaria: & hanc etiam possunt habere idiotae, & quilibet in tamen abundat haec intentio, qua mens fertur in Deum, ut et omnium aliorum mens oblitiscatur, sicut dicit Hugo de S. Victor.

45 Dub. An oratio debeat esse diuturna? Ref. S. Th. vbi supra, ar. 14. quod de oratione loqui possumus dupliciter: Vno modo secundum seipsam: Alio modo secundum causam suam. causa autem orationis est desiderium charitatis, ex quo procedere debet oratio, quod quidem in nobis debet esse continuum, vel actus, vel virtus. Manet enim virtus huius desiderij in omnibus, quae ex charitate facimus, sed ipsa oratio sicut se considerata, non potest esse assidue: quia oportet alijs rebus occupari: vniuersi autem rei quantitas debet esse proportionata fini, sicut quantitas potionis sanitati. Unde & conueniens est, ut oratio tamen duret, quantum est utile ad excitandum in tenoris desiderij fauorem: cum vero hanc mensuram excedit, ita quod sine tedium durare non possit, non est ulterius protendenda.

46 Dub. Quae sunt partes orationis? Ref. S. Th.

vbi supra, ar. 17. quod ad orationem tria requiruntur. Quorum primum est, ut orans accedat ad Deum quem orat, quod significatur nomine orationis, quia oratio est ascensus intellectus in Deum. Secundo requiritur petitio, quae significatur nomine postulationis, sive petitionis, ut aliquid proponatur determinate, quod quidem noiant proprie postulationem: sive indeterminate, ut cum quis petit iuvari a Deo, quod noiant supplicationem: sive soluti factum narretur, sicut illud Io. 11. Ecce quem amas infirmatur, quod vocatur insinuationem. Tertio requiritur ratio impetrandi quod petitur, & hoc vel ex parte Dei, vel ex parte petentis: ratio quidem impetrandi ex parte Dei est eius sanctitas, pro qua petimus exaudiri, sicut illud dicitur Mat. 9. pro te metipsum inclina deus meus aurem tuam. Et ad hoc pertinet obsecratio, quae est per sacra contestatio, sicut cum dicimus, Per nativitate tuam libera nos domine. Ratio vero impetrandi ex parte petentis est gratiarum actio: quia de acceptis beneficijs gratias agentes, mereamur accipere potiora, ut in collecta dicitur. Et ideo dicitur gl. 1. Thy. 2. quod in Missa obsecrationes sunt, quae praecedunt consecrationem, in quibus quaedam sacra commemorantur: orationes sunt in ipsa consecratione, in qua mens maxime debet elevari in Deum. Postulationes autem sunt in sequentibus petitionibus: gratiarum actiones in fine, in pluribus, etiam Ecclesiae collectis haec quatuor possunt attendi, sicut in collecta Trinitatis, quod dicitur, Ops sempiternae deus. pertinet ad orationis ascensum in Deum: quod dicitur, Qui dedisti famulatus etc. pertinet ad gratiarum actionem: quod dicitur, Praesta quae sumus etc. pertinet ad postulationem: quod in fine ponitur, Per dominum nostrum. pertinet ad obsecrationem.

47 Dub. An oratio regrat determinatum locum? Ref. S. Th. super prima Thy. 2. quod oratio mentalis vbiq; potest fieri, sed signa orationis exteriorius non debent fieri in omni loco, quia homo non debet singularis apparere in exterioribus, & propter hoc potest haberi inanis gloria.

48 Dub. Cum dominus dicat hic, Intra cubiculum tuum etc. Cur oramus in ecclesijs coram omnibus? Ref. S. Th. vbi supra, quod ecclesiae factae sunt, non quod locus sit de necessitate orationis, sed ad bene esse eius, quia oratio requirit solitudinem & quietem, & ut idem dicitur 2. 2. q. 83. ar. 12. quod sicut Chrysol. dicit super Mat. eo proposito dominus vetat in conventu orare, ut a conven-

tu videatur: vñ orans nihil nouū facere dēt quod aspiciant hōies, vel clamando, vel peccatis psciendo, vel manus expādendo. Nec tñ, vt Aug. dicit in lib. de sermone dñi in monte, videri ab hominibus nephās est, sed ideo hoc agere, vt ab hominibus videaris.

49 Dubi. Quia dicit hic dñs, Ora patre tuū. an solus Deus debeat orari? Ref. S. Tho. 2. 2. q. 83. ar. 4. q. orō porrigitur alicui duplici ter: vno mō quasi per ipsum implēda. Alio modo sicut per ipsum impetranda. Primo qdē modo soli Deo orōnē porrigimus, quā oēs orationes nostrā ordinari dēt ad gratiā, & gloriā consequēdā, q̄ solus Deus dat, secundū illud Ps. 83. Gratiā & gloriā dabit dñs. Sed secūdo mō orōnē porrigimus sanctis Angelis & hominibus, non vt per nos Deus nostras petitiones cognoscat, sed vt eorū p̄cibus & meritis orōnes nostrā fortitū effectū. Et ideo dicitur Apoc. 8. c. q̄ ascendit fumus aromatum, i. orationes sanctorum de manu Angeli corā Deo: & hoc etiā patet ex ipso modo, quo Ecclesia vtitur orādo: nam a sancta Trinitate petimus vt nostri miseretur: ab aliis autem sanctis quibuscunq̄ petimus, vt orent pro nobis.

50 Dub. An Sancti cognoscāt orōnes nostras mentales? Ref. S. Tho. vbi supra, q̄ Beatis, vt Greg. dicit i. 1. mora. in verbo, manifestat illud, q̄ decet eos cognoscere de eis, q̄ circa nos agūtū ēt quātū ad interiores motus cordis. Maxime aut̄ excellentiā eorum decet, vt cognoscat petitiones ad eos factas vel voce uel corde, & iō petitiones quas ad eos dirigimus, Deo manifestate cognoscūt.

51 Dub. An Sancti inferiores debeant orari? Ref. S. Tho. vbi supra, ar. 1. 1. q̄ Deus vult inferiora per oīa superiora iuuari: & iō oportet nō solum superiora, sed ēt inferiores Sanctos implorare, alioquin esset solius Dei misericordia imploranda: contingit tamen q̄nq̄e q̄ imploratio inferioris Sancti efficacior est, vel quia deuotius imploratur, vel quia Deus vult eius sanctitātē declarare.

52 Dub. Cur imploramus Sanctos eorū nominibus, eū sola aīa sit in paradiso, & ita videtur, q̄ deberemus implorare, dicēdo anima sancti Petri, vel Pauli, ora p̄ nobis? Ref. S. Tho. vbi supra, q̄ quia sancti viuentes meruerant vt pro nobis orarent, ideo inuocamus eos nominibus, quibus hic vocabantur, quibus etiā nobis magis innoscunt. Et iterū propter fidē resurrectionis insinuat. Si

cut legitur Exo. 3. Ego sum deus Abraham.

53 Dub. An orationes peccatorū exaudiantur à Deo? Ref. S. Tho. vbi supra, ar. 16. q̄ in peccatore duo sunt consideranda. s. natura, quā diligit deus, & culpa, quā odit. Si ergo peccator orādo aliqd̄ petit inquitū peccator, i. scdm̄ desiderū peccati, in hoc à Deo nō auditur ex misericordiā, sed q̄nq̄; auditur ad vindictā, dum deus permittit peccatorē adhuc amplius ruere in peccata: deus, n. quādā negat propitius, quā concedit iratus, vt Aug. dicit: orationem vero peccatoris ex bono naturā desiderio procedentem deus audit, non quasi ex iustitia, quia peccator hoc non meretur, sed ex pura misericordiā, obseruatis tamen conditionibus, quā in dubio sequenti ponentur.

54 Dub. Quā obseruanda sunt, vt oratio sit per exaudiatur? Ref. S. Tho. in 4. sen. di. 15. q. 4. ar. 7. q. 3. q̄ gl. super illā parabolā. Luc. 2. s. Quis vestrū habebit amicum &c. dicit, q̄ quatuor conditiones exiguntur ad hoc, q̄ orō sit efficax, s. vt petatur piē, & pro se, & persuerāter, & ad salutē. Nam aliqd̄ est quod repugnat impetrationi in prouidētia Dei ad quē oratus, & ad hęc impedimēta tollenda ponuntur quatuor conditiones p̄missā: quibus positis semper habet oratio efficacīā impetrandi: p̄t ergo impedimētū esse orōnis uel ex parte orantis, si orationē inordinatē emittat, & ad hoc remouendū dicitur piē, i. quo impertatur modus latric, quo alio nomine pietas dicitur, secundū q̄ oratio modificari debet: & q̄nq̄; aliq̄s piē petit, qui pietatis virtutem nō habet: sicut aliquādo aliquis iuste facit, qui iustitiā habitum non habet: & sic etiam peccatorē aliquādo possunt piē orare. Vel est impedimētum orationis ex eo quod petitur, quia etiam quandoque petenti non expedit: sicut Paulo petenti, vt remoueretur ab eo Angelus sathanæ, quod ei nō expediebat ad salutē: & ideo additur, ad salutē. Vel impedimētum est ex parte eius pro quo fit, quod impedimētū non potest esse q̄nq̄ oratio sit p̄ seipso, sed p̄ alio, & iō additur alia conditio, s. qd̄ fiat p̄ se. Vel potest esse impedimētum propter intermediū inter rationē & consecutionē debiti, & hoc excluditur per hoc, quod dicitur persuerāter possumus tñ à deo petere bona temporalia non vt finem in eis constituamus, vt dicit ipse S. Th. 2. 2. q. 83. ar. 6. sed sicut quādam admi-

adminicula, quibus adiuuemur ad tendendum in beatitudinem in quantum vita corporalis sustentatur.

55 Dub. Pro quibus est orandum? Respō. S. Pau. 1. ad Thy. 2. dicens. Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, p̄ regibus, & oibus q̄ in sublimitate constituti sunt. Et S. Tho. 2. 2. q. 3. ar. 2. dicit, q̄ aliquod beneficiū est quod possumus oibus impendere si non in speciali, saltem in generali, sicut cum oramus pro omnibus fidelibus & infidelibus: & idem in 4. sen. di. 18. q. 2. ar. 1. q. 1. dicit, q̄ pro infidelibus oratur, sed ipsi fructū orationis non percipiunt nisi ad fidem conuertatur: similiter & pro excommunicatis orari potest, quamuis non inter orationes, quā p̄ membris ecclesiæ fiunt, & tñ fructum non percipiunt quādiu in excommunicatione manent, sed oratur, vt detur eis spiritus penitentiæ, vt excommunicatione soluantur.

56 Dub. Propter quid fiunt orōnes in horis canonicis? Rñ. S. Tho. in quodlibetis, quod libe. 7. ar. 18. q̄ orationes, quā fiunt in horis canonicis, est quoddam bonum spirituale, quod cadit in bonum commune ad salutem ecclesię, vt auertatur ira Dei à populo. Ezechiel 13. Non opposuistis vos murum pro domo Israel, vt itaretis in prælio in die domini. Glo. precibus dimicantes, & diuinæ sententiæ resistentes.

57 Dub. Cur cum Christus esset deus orauit? Rñ. S. Tho. 3. par. q. 2. 1. ar. 1. q̄ oratio est quādam explicatio propriæ volūtatis apud Deum, vt eam impleat: Si igitur in Christo esset vna tantum voluntas, i. diuina, nullo modo competeret sibi orare, quia volūtas diuina per se ipsam est effectiua eorum quę vult, secundum illud Ps. 13. Omnia quęcūque voluit diuina, & alia humana: & voluntas humana non est per se ipsam efficax ad implēdū q̄ vult, nisi per virtutē diuinā, manifestum est, q̄ Christo secundum quod est homo, & humanam volūtatem habens, cōp̄t orare: & licet possēt perficere omnia, quā volebat, secundum qd̄ Deus, nihilominus tñ idem ipse Deus existens & homo, voluit ad patrem orationem porrigere, nō quasi ipse esset impotens, sed p̄ nostram instructionē. Primo quidē, vt ostenderet se esse à patre, Io. 1. c. pp̄ populum qui circumstat

dixi, s. verba orationis, vt credant, q̄ tu me misisti. Vnde Hilarius in 10. de Trinitate dicit. nō p̄ce eguit, sed pro nobis orauit, ne filius ignoraretur. Scđo orauit, vt nobis exēplum orandi daret. Vnde Ambrosius dicit super Luc. Non insidiarices aperire aures, vt putes filium dei quasi infirmū rogare, vt impetret qd̄ implere non possit: potestatis enim auctor, obediētiæ magister, ad præcepta virtutis suæ nos informat exēplo. Vnde Aug. dicit super Io. Poterat dñs in forma serui si hoc opus esset orare silentio, sed ita se patri exhibere voluit precatorem, vt meminerit se nostrum esse doctorem.

58 Dub. Cur Xps̄ p̄ se orauit, cū frueret & esset cōprehēsor? Rñ. S. Tho. 3. par. q. 2. 1. ar. 3. q̄ sicut humana natura in Xpo qdā bona habebat à patre iā p̄cepta, ita ēt expectabat ab eo qdā bona nondū habita, sed p̄cipienda: Et iō sicut p̄ bonis iā p̄ceptis in humana natura grauas agebat patri, recognoscēdo eū auctore, vt patet Matt. 26. & Io. 1. 1. ita ēt vt patre auctore cognosceret, ab eo orando petebat ea, q̄ sibi deerāt secundū humanam naturā, puta gloriā corporis, & alia hmōi, & in hoc ēt nobis dedit exēplū, vt de perceptis muneribus gratias agamus, & etiam habita oranda postulemus.

59 Dub. Ex quo Xps̄ orat, cur non dicimus Xps̄ ora p̄ nobis, sed dicimus Xps̄ exaudi nos? Rñ. S. Tho. 1. 4. sen. di. 15. q. 4. ar. 6. q. 2. & di. 4. q. 3. ar. 3. q̄ Xps̄ in q̄tū homo orat p̄ nobis, sed quā orō est actus qdā, & actus s̄t particulariū suppositorum, iō si diceremus Xps̄ ora pro nobis, nisi aliqd̄ adderet, puta Xps̄ scđm̄ qd̄ hō, videret hoc ad p̄sonam Xpi referri: q̄ Xps̄ supponit suppositū aternū, cuius non est orare, & ita videretur esse consonū vel errori Nestorij, q̄ distinguixit in Christo personā filij hōis à p̄sona filij Dei: vel errori Arrij, qui posuit personā filij minorē patre. Vnde ad hos errores euitādos, ecclesia nō dicit, Christe ora pro nobis, sed Christe audi nos, vel miserece nobis.

60 Dub. Cur bruta aīalia orant, cū careant intellectu. Na dñs ps. 145. Qui dat escam pulis coruorū inuocantib. eum? Rñ. S. Tho. 2. 2. q. 83. ar. x. q̄ illi p̄p̄riē conuenit orare, cui conuenit rōnē hęc ad superiorē, quē deprecari possit: & quā diuinis p̄sonis nihil est superius, iō eis nō cōuenit orare: & quā bruta aīalia non habent rōnem, similiter illis nō cōp̄t orare. Pulli aut̄ coruorum dicunt inuocare

inuocare Deū propter naturale desiderium, quo omnia suo modo desiderant consequi bonitatem diuinam. Sic etiā brutā animalia dicuntur Deo obedire propter naturalem instinctum, quo à Deo mouentur, & ita dicuntur Deū inuocare improprie in quantum aliquid naturali desiderio desiderant, quod à Deo obtinent, vt etiam ipse dicit in 4. sent. dist. 15. art. 6. quæst. 3.

- 61 Dubi. An Christus sufficiēter docuerit nos orare in oratione dñica? Resp. S. Tho. 2. 2. q. 83. ar. 9. & in 3. sen. dist. 34. q. 1. ar. 6. q̄ oratio dominica perfectissima est, quia sicut Aug. dicit ad Probam. Si recte & congruenter oramus, nihil aliud dicere possumus, q̄ q̄ in ista oratione dominica positū est: quia. n. oratio est quodammodo desiderii nostri interpres apud Deum, illa recte solū orando petimus, quæ recte desiderare ualeamus. In oratione autē dominica non solū ponuntur oīa, quæ recte desiderare possumus, sed etiam eo ordine quo desideranda sunt, vt sic hæc oratio non solū instruat postulare, sed etiam sit informatiua totius nostri affectus. Manifestum est autē, q̄ primo cadit in desiderio nostro finis, Deinde ea q̄ sunt ad finē: finis autē noster Deus est, in quē noster affectus tēdit dupliciter. Vno quodē modo put uolumus gloriā Dei: Alio modo secundum quod uolumus frui gloria eius. Quorū primū pertinet ad dilectionem Dei, quā Deū in seipso diligimus. Secundū uero pertinet ad dilectionē, quā diligimus nos in Deo. Et ideo prima petitio ponitur [Sanctificetur nomē tuū] per quā petimus gloriā Deo; & ita petimus, q̄ nomē eius quod semper sanctum est, Sanctū etiā apud hoīes habeatur: Secunda uero ponitur [Ad ueniat regnū tuū. Jgl. 1. manifestetur hominib. vt. sin uobis ueniat, & in Xpo regnare mereamur: & ita per eā petimus ad gloriā regni eius peruenire. Ad finē autē p̄dictū nos ordinat aliqd dupliciter: Vno modo per se, alio modo p̄ accidens: per se quidem ordinat bonum, quod est uile in finē. Est autē aliquid uile in finē beatitudinis dupliciter: Vno modo directe & principaliter secundū meritū, quo beatitudinē meremur, Deo obediēdo. Et quantum ad hoc ponitur [Fiat uolūtas tua sicut in cęlo, & in terra] in qua secundū Aug. petimus obediētā ad Deū, vt sic fiat à nobis uoluntas eius in terris, sicut fit ab angelis in cęlis: Alio modo or-

dinat nos instrumētaliter & quasi coadiu. uās nos ad merēdū, & ad hoc pertinet, quod dicitur [Panē nostrū quotidianū da nobis hodie.] q̄ a secundum Aug. ibidem, per hoc quod dicitur, hodie, significatur hoc tēpus ubi petimus panē: siue hoc intelligatur de pane sacramentali, cuius quotidianus usus p̄ficit homini, in quo etiā intelligitur oīa alia sacramēta: siue etiā intelligatur de pane corporali, vt p̄ panē intelligatur oīs sufficientia uictus. Et hoc idē petebat Prover. 30. c. Diuitias & paupertates ne dederis mihi, sed tantum uictū meo tribue necessaria. Per accidens autē ordināmur in beatitudinē per remotionē p̄hibētis. Tria autē sunt quę nos à beatitudine prohibēt. Primū quidem p̄ctū, quod directē excludit à regnō Dei, 1. Dor. 6. Neq; fornicarii & c. regnum Dei possidebunt, & ad hoc pertinet, quod dicitur [Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus.] Secundo tentatio quæ nos impedit ab obseruantia diuinæ uoluntatis: & ad hoc pertinet, quod dicitur. [Et ne nos inducas in tentationē] in qua secundum Aug. petimus ne deserui diuino auxilio, alicui tentationi vel cōsentiamus decepti, vel cedamus afflictis: nec petimus, vt non tentemur, sed vt à tentatione non uincamur. Tertio p̄nalitas p̄sēns, quæ impedit sufficientiā uitę, & quātū ad hoc dicitur. [Sed libera nos à malo.] & sic sunt septē petitiones in orōne dominica.

- 62 Dubi. Cur docuit Christum solum hanc orationem dirigi ad patrem, & non ad Filium, & Spiritū sanctum, q̄ sunt vnus Deus cum patre? Resp. S. Tho. 4. sen. dist. 15. q. 4. ar. 3. q. 3. q̄ ea, quæ sunt essentiæ diuinæ, à patre sunt in aliis personis, & ideo fit quædam reductio ab aliis personis in patrem, vt patet per Hilarium. Et propter hoc etiā dicitur Pater principū totius deitatis, & sic nos in patrem sicut in principium non de principio reducens Christus nos ad patrem orationem dirigere per filiū docuit.
- 63 Dubitarur. Ad quid est uilis oratio dominica? Resp. S. Tho. 12. q. 74. ar. 8. & 2. sentent. dist. 24. in litera, q̄ ualeat cōtra peccata mortalia & uenialia: & ita pro mortalibus etiā [Pater noster] dicere debemus, & peccata tundere.

- 64 Dubi. An solum uerbis orationis dominicæ uti debeamus in orando? Resp. S. Tho. 2. 2. q. 83. ar. 14. & in quarto sentent. dist.

dist. 15. q. 4. art. q̄ dñs non instituit hanc orationem, vt his solū uerbis uti debeamus in orando, sed quia ad hæc sola impetrandū debet tendere nostræ orationis intētio, qualitercunq; eam proferamus, vel cogitemus. Et ideo præcepto dominico non obligatur ad uerba illa, sed ad res illas petendās à Deo.

- 65 Dub. An dicens orationem dñicam nullum habens p̄ctū mentiarum cum dicit, Dimitte nobis debita nostra? Rñ. S. Tho. in 4. sent. dist. 16. in litera, q̄ hoc non est alicui certum, quod omnino sit à p̄ctō. saltem ueniali, quantum ad aliquem reatum immunis, si tamen per reuelationem sciat, non peccat. dicens in persona ecclesiæ.
- 65 Dub. An non parcens iniuriantibus, dicens hanc orationem mentiarum dicendo, Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris? Rñ. S. Tho. 2. 2. q. 83. ar. 16. q̄ oratio dominica profertur ex persona cōt totius ecclesię. Et ideo si aliquis nolens dimittere debita, proximo, dicat orationem dominicam, nō mentitur, quamuis hoc quod dicit non sit uerum, quantum ad suam personam. Est tamen uerum, quantum ad personam ecclesię extra quam est merito, & ideo fructu orationis caret, quod quod; tamen aliqui peccatores parati sunt debitoribus suis dimittere. Et ideo ipsi orantes exaudiuntur.
- ¶ In his spiritualibus non exponitur ratio ne dicitur in prologo.

SABBATHO POST CINERES.

Cum sero esset factum. Mar. 6. Matth. 12. c. Ioan. 6. c.

Historia huius Euangelij facta est anno Christi 31. tertiadecima die Aprilis.

HISTORICE.

Discipulis dñi quodā sero contra aduersantem ventum remis nauigando insistentibus, Dñs supra mare sicco incedens pede, post eos accurrens circa uigiliā noctis quartam, dum præterire tentaret, eum putauerunt sic ambulātem fore fantasma, & cōturbati uocē extulerunt, quos allocutus, vt considerent, qm̄ eorū esset magister, ingressus est nauim, & statim quietus uentus. Stupor uero magnus eos inuasit, non. n. ad paupum miraculum mentis oculos cū obsecrati essent apposuerant: uerū cū ē nauis egressi

Genesareth regionē ingressi fuissent, ab eis agnitus est: tota autē regione illa ualentinarios adducentes, vt eius uestis simbriam tangerent deprecabantur, omnesq; qui eā palpassent pristinæ restituebantur salutis.

Obiectionibus respondendum est.

- D**UBITATVR. In quo mari erat nauis illo sero? Rñ. Lyræ, q̄ in mari Galilee, qm̄ cū terrā fretassent, uenerunt in terram Genesareth, quod quidē mare dicitur stagnum Generazath, à quadam ciuitate sic nominatum.
- 2 Dub. An p̄ctualiter nauis esset in medio mari? Rñ. d. q̄ cum medium appropinquat vni extremorum, sortitur nomē eius respectu alterius, sicut aqua tepida dum calefit appropinquando aquæ bullienti, dicitur calida respectu aquæ frigidæ, & ita nauis maris medio appropinquando relicto littore dicitur esse in medio, respectu ripæ, quamuis etiam potuerunt in medio esse.
- 3 Dub. Cum multi hoīes essent in terra, quomodo est uerum, quod dicitur, & Iesus solus in terra? Resp. q̄ dicitur solus in terra respectu discipulorum, qui omnes erant in nauim, & etiā potest exponi quod solus erat in terra: quia nullus tunc secum erat.
- 4 Dub. Quomodo uidit eos laborantes in remigando cū essent à longe, & esset nox? Rñ. q̄ cū esset Deus, & esset ubique, uidit eos laborantes, quia nihil latere Deum potest.
- 5 Dub. An ille uentus contrarius fuerit naturalis? Require dominica 3. post octauam Epiphæ, dub. 4.
- 6 Dubita. Quæ est quarta uigilia noctis, & quot sunt uigilia noctis? Require in media nocte Natiuitatis domini. dub. 40.
- 7 Dub. Cur tm̄ Dñs distulit ad eos uenire, & eis succurrere? Rñ. Chry. super Matth. eū, dicens, quod tota nocte dimittit eos fluctuari exigens eorum cor post timorem in maius sui desiderium immittens eos in memoriam continuam. Propter hoc non confessim eis astuit, erudiens eos non cito solutionem inquirere aduentium malorū, sed ferre ea quæ contingunt uiriliter.
- 8 Dub. Quid faciebat solus in terra? Resp. d. Euang. supra scripti, eo, quia in montem solus abierat orare.
- 9 Quomodo potuit super mare ambulare, cum corpus haberet p̄derosum? Rñ. Aug. super

super Io. & Greg. in hom. q̄ sicut moli corporis, ubi diuinitas erat hostia clausa nõ obstituerunt, & nõ aperti ianuas ad discipulos intrauit, qui clauso Virginis utero exiuit, & ita nunc virtute diuinitatis mare solidum se præbuit sub pedibus eius, & sic ista ambulatione supra mare fuit miraculosa. Et gloss. Bed. super Io. dicit. Fides catholica, & pondus secundum carnem habuisse dominum prædicat, & onus corporeum, & cum pondere, atque onere corporali incedere super aquas non infusis pedibus.

10 Dub. Quia si ventus erat contrarius, non vñ quod potuerunt à terra recedere? Resp. q̄ vt habetur Io. 6. c. Nauicula iam erat in mari, & longe à terra quando ventus venit contrarius. Nam ibidem dicitur, mare autem vento magno flante exurgebat.

11 Dub. Non videtur verum, quod voluerit eos præterire, cum postmodum ascenderit in nauiculam? Ref. Aug. de consensu Euangelistarum, dicens, quomodo ergo eos volebat præterire quos pauentes ita confirmat, nisi quia illa voluntas prætereundi ad eliciendum illum clamorem valebat, cui subueniri oportebat.

12 Dub. Quomodo cognouerunt, quod volebat eos præterire? Resp. d. Aug. ubi supra, quod nõ hoc intelligere potuerunt, nisi quia in diuersum ibat eos volens præterire, tanquam alienos, à quibus ita non agnoscebatur, vt fantasma putaretur.

13 Dub. Propter quid putauerunt fantasma esse? Rñ. Glo. interlinearis, q̄ non putabant verum corpus super aquas incedere.

14 Dub. Quid est fantasma? Resp. secundum grammaticos, & Catholicon vocabuliflā, q̄ fantasma dñ à fantas, q̄ est apparitio, & est idem, quod fasina, quod est apparitio proprie vana & incerta, vt in nocte, sed fasma semper est dubia: fantasma autem, & fantalia, quod idem est, q̄, que est dubia, q̄n que non: nam fantasia est species figurata in animo de rebus cognitis, sed fantasma est de rebus incognitis, & est cum aliquid apparet aliud, quā sit, & ita est visio vana.

15 Dub. Quomodo omnes viderunt eum, cum multi essent in terra, & aliis regionibus, qui non poterant eum videre? Rñ. d. q̄ nõ omnes absolūtè loquendo viderunt eum, sed omnes qui erant in nauī.

16 Dub. Cur conturbati sunt discipuli? Rñ. Theophil. super Euang. quod propter ma-

gnum timorem, quem eis Christus sic ambulando iniecit.

17 Dub. Cur exclamauerunt? Rñ. Chry. super Matthæum, quod præ timore, nam vt dicit gl. interlinearis. Hieron. magni timoris indicium est cõfusus clamor, & incerta vox.

18 Dub. Quid dixerunt clamando? Resp. q̄ vt ex prædictis patet confuse clamauerunt, nec aliquam vocem articulatam, seu significatiuam ediderunt.

19 Dubita. Cur antequam clamarent non fuit eis locutus? Respon. Chry. super Matt. dicens, Quoniam quanto magis intendebatur timor, tanto magis lætati sunt in eius præsentia.

20 Dub. Cur statim post clamorem locutus est eis? Resp. q̄ vt timorem, qui iam vehemens erat solueret, & fiduciam præberet, vt Chryf. dicit.

21 Dub. Cur non dixit nomen suum, sed solum ego sum? Res. Beda, q̄ quia familiares eius erant. ideoq̄; audita voce facile potuerunt cognoscere magistrum: siue, vt verius est, vt ostenderet se illum esse, qui Moysi dixit Ego sum, qui sum.

22 Dub. Quo statim, vt intrauit nauim cessauit ventus? Respon. glo. interlinearis. hoc non esse mirum, quia in quocunq̄; per gratiam sui amoris adest, mox vniuersa viciorum aduersantis mundi & malignorū spiritum bella quiescunt.

23 Dub. An etiam statim cessauerit tempestas maris? Rñ. Hiero. dicens, tranquillitate maris fuisse tunc etiam redditam.

24 Dub. Cur post illud miraculum plus & magis stupebant? Resp. Glo. margina. quod miraculo panum, quod esset rex conditor ostendit, ambulando super aquas, q̄ corpus haberet liberum ab omni grauedine peccati, placando ventos, & vndas q̄ elementis dominaretur ostendit, sed carnales adhuc discipuli magnitudinem quidem virtutum stupebant, sed diuinæ maiestatis virtutem non agnoscebant.

25 Dub. Cur dicit plus & magis, cum idem significant? Resp. quod plus est comparatiuum huius nominis multum, magis autem est aduerbium comparandi.

26 Dub. Quando fuit factum miraculum de quinque panibus? Resp. q̄ secundum Euangelium supra nominatum, fuit factum immediate ante historiam huius euangelij.

27 Dub. Cū apostoli viderint miraculum de panis

panis quomodo non intellexerat? Respon. Theoph. super Euang. q̄ non intellexerunt Christi potentiam, quam nunc ex maris miraculo plenius cognouerunt.

28 Dub. Quomodo erat obsecratum cor eorum? Resp. Beda. quod quia adhuc carnales erant, diuinitatem agnoscere non poterat.

29 Dub. Quid est terra Genezareth? Resp. Ra. ba. super Euang. q̄ est terra, que est iuxta lacum Genesar, qui etiā dicitur mare Galileæ, qui lacus est amplissimus longitudine centum quadraginta stadiis, & est in Iudæa.

30 Dub. Quomodo cognouerunt eum cum egressi sunt è nauī, & non ante? Resp. Theophil. super Euang. q̄ hoc non dicitur de Apostolis & discipulis, quoniam ipsi cognouerunt eum in nauī, sed de incolis terræ Genezareth, vt etiam Matthæ. i. dicitur.

31 Dub. Quomodo illi incolæ cognouerunt eum? Resp. Beda. quod cognouerunt eum in more non facti, vel pro signorum magnitudine, & vultu plurimis notus erat.

32 Dub. Cur illi incolæ percurrerunt totam illam regionem? Resp. Beda. super Matt. q̄ ex magna fide, quoniam non tantum præsentium salute contenti erant, sed mittebāt ad alias per circuitum ciuitates, quo omnes currerent ad Medicum.

33 Dub. Cur non inuitabāt dominū vt iret ad domos in quibus iacebant infirmi, sed eos portabant in platis? Resp. q̄ ex reuerentia Christi, & ex multitudine infirmorum.

34 Dub. Cur quærebant tangere simbriam vestimenti eius? Res. Theophil. super Euang. q̄ quia miraculū qd̄ circa mulierē emorroisā contigerat, ad aures multorum venerat, & multam fidem eis dabat ex qua sanabatur.

35 Dub. Cur non curabat eos verbo absque hoc quod simbriam eius tangerent? Requiritur dominica. 2. post oct. Epiph. dub. 14.

36 Dub. Quæ differentia est inter vicum, villam, & ciuitatem? Res. Catholicon. quod vicus dicitur villa extra ciuitatem & dicitur quia habeat vias tātū sine muris. Villa à vallis dicitur quasi vallata. quia vallata sit solum vallatione vallorum, & non in muratione murorum. Ciuitas est hominum multitudo, societatis vinculo adunata ab eodē iure viuendi, & ciuitas non laxa, sed habitatores vocantur, sed vrbes ipsa mœnia sunt, & dicitur ciuitas quasi ciuium vnitatis.

ALLEGORICE.

Gloriosa semper virgo Maria Dei geni-

trix nauis est, quæ de celis ad terras portauit merces magnas, ex quibus totum genus humanū redēptū fuit. [Hæc. u. nauis cũ ferro esset factū] scilicet mūdī, quia nos sumus in quos fines sæculo rū deuenerunt [erat in medio mari,] id est, inter patres noui & veteris testī [& Iesus solus in terra]. d. de qua dictū est, & terra nostra dabit fructum suū, quia vir non transibit p̄ eā, sed solū dñs. [& videns] hoīes muudi [laborātes in remigido] & in obseruando p̄cepta legis [qm̄ erat eis uentus contrarius] scilicet Iudæis cũ iā pluries captiuati fuissent. [Et circa quartā uigiliā noctis,] id est, in fine tenebrarum, de quibus dicitur: Nox p̄cessit, dies aut̄ appropinquauit, qm̄ prima uigilia fuit ab Adam usq̄; ad diluuiū. Secūda usque ad Moysen. Tertia usq̄; ad Christū. Et in quarta uenit, incarnatus est & expulsis tenebris dies affuit. [uenit ergo ad eos.] id est, incarnatus est p̄ eos. [ambulans supra mare,] i. super gloriosa Virgine de ipsa carnē assumēdo ex mystico spiramine. [Et uolebat prætere eos] scilicet q̄ tunc erant p̄ mortē crucis ut eos redimeret. [at illi ut uiderūt eū ambulantem super mare,] id est, per auditum cognouerūt natum de sem p̄ Virgine, saluo eius pudore, putauerunt fantasma esse [hæc hæretici qd̄, q̄ dixerunt Christum nõ assumpsisse uerū corpus de sp̄ Virgine, sed trāsibile per eā sicut per fistulā,] & exclamauerunt [illud ex doctrina aliorum tradētes, oēs tñ uiderunt] i. ex oī parte mundi intellexerunt, qm̄ est filius Dei, & sp̄ Virginis cum in oīm terram exierit sonus Apostolorum [& cõturbati sunt] idololatras, qui hoc uidentes admirati sunt, conturbati sunt, & tremor apprehendit eos. [& statim locutus est eis.] id est hoībus mundi, tam per se, q̄ per Apostolos [& dixit eis, confidite] fidem cũ spe habentes. [ego sum] q̄ ueni liberare uos ab errorib. [uolite timere] eos q̄ occidunt corpus p̄ nomen meū [& ascēdit ad illos in nauim] i. p̄ nauim, s̄ gloriosam semper uirginem Mariam aduocatā nostram, [cessauit uentus heresum, quoniam cunctas hæreses sola interēmit] & plus & magis intra se stupebant [quomodo pauperes pisca-tores conuertere potuerunt Imperatores, Reges, & philosophos ac sapientes] non ei intellexerunt de panib.] Iudæi quos manducauerūt in deserto, qm̄ pluit eis manna, qd̄ significabat hūc uerū panē q̄ de celo descendit.

scendit. [erat. n. cor eorum obsecratum,]. i. iudaeorum attendentium solum ad sensum literalem qui occidit, & non ad spirituale qui uiuificat [& cum transfretassent] ex infidelitate ad fidem Christi [venerunt in terram Genesareth,]. i. in Christi ortu de terra virginali per auram excitatam ad spiritum sanctum. [& applicauerunt] quia quod adheret Deo vnus spiritus est [cumque egressi essent de nauis]. i. de infidelitate, continuo cognouerunt eum esse verum Deum & verum hominem [& percurrentes vniuersam regionem illam]. i. Christianitatem, [ceperunt in grabatis]. i. in verbis praedicationum, [portare eos qui se male habebant]. i. infirmos in fide, [vbi audiebant eum esse] praedicantes gloriam, in qua regnat, & eos coregnare faciet, [& quocumque introibant] quoniam non est Deus acceptor personarum [in vicis, villas, & ciuitates ponebant infirmos] in fide [in plateis]. i. congregationibus iuitorum, qui pro eis orationem faciebant [deprecantes illum, vt vel simbram vestimenti eius tangerent]. i. per humilitatem quam tangi & videri poterant, quemadmodum Thomas palpauit. [Quotquot autem tangebant eum,] id est ab eo tangebantur & praedicti erant ad vitam aeternam, salui fiebant.

TROPOLOGICE.

Ex praesenti Euangelio monemur vt relictis peccatis, viam penitentiae amplectimur, quae per nauim significatur, eo quod homines per mare huius mundi ad portum paradisi deducit, & quemadmodum homines in mari exsistentes dormiendo, quiescendo, & comedendo vadunt ad portum: ita penitentes qui dormiunt vel fortiores exurgunt ad laudandum Deum, & comedunt, vt fortiores sint ad seruendum Deo. quiescunt vt fortiores sint ad laborandum, vadunt ad paradysum. Sed necesse est penitentiam facientibus vt fortes sint contra impedimenta & pericula occurrentia. Quorum primum in miseria huius mundi est multiplex ignorantia, quoniam [erat fero] quia nihil clare videt, & Dei est imperfecta cognitio. Secundum impedimentum penitentes patiuntur a mundo [quoniam nauis erat in medio mari] nam iste mundus est mare, in quo multi absorbetur, cetera quae regit Phidicus. non medemergat tepeestas aqua, i. peccatum mortale, neque absorbeat in profundum. i. consuetudinem peccandi,

quae demergit in profundum, neque urgeat sup me puteus os suum, ne desperando includat in puteo inferni. Tertium periculum includat in diabolo, quoniam [erat vetus contrarius]. i. tentationes diaboli. Quartum patitur in carne per fantasmatum illusionem, quoniam [putauerunt fantasma esse]. Sed contra ista pericula docentur patientes a mari, vt securi ipsa pericula euadant, quoniam debent habere de Deo magnam confidentiam, quoniam ipse [solum est in terra]. i. potentis ad liberandum. [Et videt eos laborantes remigando,]. i. labores & sudores penitentium, [& ambulat super mare] vincendo mundum per passionem suam, immitendo gratiam, & ad hanc fiduciam se nos induit dicendo [confidite & nolite timere, ego sum]. i. adiutor vestri. Ita debent recurrere penitentes ad orationem clamorofam, quoniam [exclamauerunt] quia contra turbationes fantasmatum carnis non possumus praualere nisi per orationes deuotas. ut quia Sap. 8. c. Et vt sciam quod non possum esse continens nisi tu dederis abij ad diuina, deprecatum sum illum. Item corroborantur in tractatione diuina, quoniam [dominus venit ad eos] illuminandum. Circa quartam vigiliam noctis non ipsi debent custodire quatuorvigilias noctis, videlicet vt ipsi vigilantes custodiant cogitationes, locutiones, operationes, & sensus corporis [& tunc ascendet ad illos in nauim] cum eius sacratissimum corpus recipiet, contra quod non potest [ventus contrarius] & tunc [plus & magis mirabunt] in se consolati de diuino auxilio, quoniam ante penitentiam [non intelligunt de panibus] propositionis, i. de suauitate eucharistiae, circa diuina [cor eorum esset obsecratum] semper autem meditentur passionem Christi, & facit transfretare & venire in terram Genesareth,]. i. ad portum gratiae diuinae, per quam perfecte cognoscunt Deum [& percurrentes vniuersam regionem] meditando passionem, & acerbitates, quas pro nobis pertulit. [& ceciderunt in grabatis]. i. orationibus [cum male habentes] rogando Deum pro peccatoribus se male habentibus [per villas, vicis, & ciuitate] cuiuscunque conditionis sint, & qui [in plateis]. i. publice delinquent, se tangant vestimenti eius simbram. i. meditentur passionem humanitatis, quae est vestimentum diuinitatis, non [quotquot tangunt eum]. i. meditantur [liberantur ab omni languore] & per omnia acerbata quae patiuntur, delicta exciuntur,

DOMINICA PRIMA
In Quadragesima.

Ductus est Iesus in desertum a spiritu.
Mat. 4. c. & Mar. 1. c. Luc. 3. c.

Historia huius Euangelij facta est anno Christi 30. sexta die Ianuarij.

HISTORICE.

Spiritus sancto duce Iesus desertum petiit, quo in loco a demone tentationibus inuaderet, cumque diebus quadraginta ieiunasset in esuriem incidit. Ex quo demoni tentandi occasio successit. quibusdam igitur eidem lapidibus demonstratis, vt ex iis panis effici iuberet hortabatur, si omnipotentis dei filius esset, cumque ad vitam hominum protelandam solum panem minime sufficere, sed ex ore Dei oportet procedens verbum necessarium fore tridisset, vt ex sacris cautum scripturis foret. Supra templi pinnaculum sanctae ciuitatis eum collocauit, utque si deo natus foret sese precipitem dimitteret iubet, quoniam Dei angeli custodibus, id David pronunciantem, imperatum foret, ne et pedis ad lapidis offensionem eum pati sinerent, cui cum a quoquam deum tantum minime fore, scriptura attestante, demonstrasset, in excelsum eum montem cum allumpisset, cunctaque mundi regna, eorumque gloriam ostendisset, omnia eadem daemona promisit, si tamen eum pronus adoraret: quod redargutum vt tanquam aduersarius abice deret, cum scriptura solum deum adorandum, & eidem tantum famulandum esse pronuntiaueret, ipse confusus abscessit, statimque eidem astuerunt angeli ministrantes.

Libet iam ad dubiorum solutionem deuenire.

DUBITATVR. Quoniam fuit Iesus ductus in desertum? R. supra scripti Euangelistae, quod immediate post baptismum.
Dub. A quo spiritu ductus est? R. Grego. in hom. dices, quod vere absque vlla ratione conuenienter accipit vt a spiritu sancto ductus esse credatur, vt illuc ipsum spiritus duceret, quo huc ad tentandum malignus spiritus inueniret.
Dub. In quo deserto stetit tunc Iesus? R. S. Vin. in sermone 1. huius dominice, quod illud desertum est inter Hierusalem & Hierico: de quo dicitur Luc. 10. c. Quod homo quidam descendebat a Hierusalem in Hierico, sub quo fluit rivus quem sanauit Heliseus, quod hebraice dicitur adani, i. rubrum: quoniam sanguine interfectorum cruciabat.

quintur, nec permittit eos in aduersis deficere: vt ad Heb. 12. dicitur. Recogitate cum quod tale sustinuit pro peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt non fatigemini, animis vestris deficientes. Et Grego. in hom. si passio Christi ad memoriam reducitur, nihil est quod non aequo animo toleretur.

ANAGOGICE.

Contemplanda est illa caelestis gloria ecclesiae triumphantis, quae est [nauis] applicata ad caelestem portum, post [fero] huius seculi, quae quondam fuerat [in medio mari]. i. tribulationum huius saeculi. [Et laborabat in remigando]. i. Deo seruiendo, quoniam [erat ei ventus contrarius] demonum, tyrannorum, & aliorum persecutorum. [Et Iesu: solus erat in terra] respiciens eorum afflictiones, & subueniens eis [& venit ad illos] per incarnationem. [In quarta vigilia noctis]. i. post legem naturae, Patriarchas & legem scriptam ad prophetas [ambulans supra mare] non infelix pedibus in aliquo delicto, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius [& qui eos pteriiit] per resurrectionem, quoniam ipse est primitiae dormientium, & quem aliquando [putauerunt fantasma esse] per cogitationes, non valentes humana ratione tantum mysterium perscrutari, cum tamen [omnes vident eum] per fidem [& conturbati fuerint de consimilibus cogitationibus] sed tamen, ab eo vt perseverent inspirati, & tandem [ascendit ad illos in nauim] paradisi in quo [cellar ven us contrarius] quoniam abster sit omnem lachrymam ab oculis eorum & c. [Et plus & magis stupent de tanta gloria, i. admirantur, quoniam in hoc saeculo] non intelligebant [quia in cor hominis non ascendit, de panibus, i. societate caelesti] cum eorum cor obsecratum esset [non valentes videre nisi per speculum in enigmate] & nunc eum transfretauerunt [in illam terram lacte & melle manantem] Genesareth] ex se auram generantem, id est delectationes caelestes [cognoscunt eum] sicuti est & ipse [quot quot] volebant conuertere ad fidem [per tactum vestimenti eius,] id est humanitatis passionem sufferentis [Ianabau] quoniam eius huore sanati sunt [in villis, vicis, & ciuitatibus] cum non sit personarum acceptio apud Deum, & cum eo [lerantur] in plateis supernae Hierusalem in sempiterna saecula saeculorum.

tabatur, & erubescerebat.

- 4 Dub. Quid agebat Iesus in deserto? Resp. S. Vin. vbi supra, qd licet euangelista nō clare hoc dicit, tñ in sequentibus, vt Luc. 6. c. pater quid faciebat: nā factū est in illis diebus exiit in montē orare, & erat pnoctans in oratione dei, post orationē & dormiens super terrā: & ita noctē consummabat in oratione & oratione: in die vero cōdēplabatur & orabat.
- 5 Dub. Quā societate habebat in deserto? Rñ. S. Vinc. vbi supra, qd vt dicit Mar. 1. erat in deserto cū bestiis, qm̄ in illo deserto erāt leones, vrsi, lupi, & multa alia animalia, q̄ sicut bos & asinus veniebant ad Iesum, & suam agnoscebant creatorem. ibidemque erant latrones & mali homines, qui videntes Iesum veniebant ad eum, vt quærerent si forte haberet pecunias, sed ipse mutabat eorum corda, & voluntates, & Christo magnam reuerentiam exhibebant.
- 6 Dub. Quia vñ, qd Spūs sanctus sit maior Xpo ex quo ducit eum in desertum? Resp. S. Chry. super Mar. dicens, qd ductus est à Spiritu sancto non quasi minor maioris p̄cepto: non. n. solū ductus dicitur àlicuius p̄tate ducitur, sed et ille qui alicuius rationabili exhortatione placatur, sicut scriptum est de Andraea, qd inuenit Symonem fratrem suū & adduxit eum ad Iesum, & ita Xps ad ductus est, vt dicit Hieronymus, non iniutus aut captus, sed voluntate pugnandi.
- 7 Dub. Cur Xps voluit tentari? Rñ. S. Th. 3. par. q. 41. ar. 1. qd p̄ quatuor voluit tētari. Primō vt nobis contra tentationes auxiliū ferret. Vñ. Greg. dicit in hom. nō erat in dignum redemptori nostro, qd tentari voluit, qd venerat occidi: vt sic tentationes nostras suis tentationibus vinceret, sicut mortem nostrā sua morte superauit. Sc̄o pp̄ nostrā cautelam, vt nullus quātum unq; sanctus se aestimet securum & immunem à tentatione: Vñ & post baptismū tentari voluit, qd sicut Hilarius dicit sup̄ Mat. in sc̄ificatis maxime diaboli tentamenta grassant, quia victoria magis est ei exoptada de sc̄tis. Vñ & Eccl. 2. c. dicitur. Fili a. cedēs ad seruitutē dei, sta in iustitia, & timore & p̄para aīam tuā ad tēntationē. Tertio pp̄ exemplum, vt, si nos instrueret qualiter diaboli tentamenta vincamus. Vñ Aug. dicit in 4. de Tri. qd Xps diabolo se tentandū praeberit, vt ad superadantes tentationes eius mediator esset non solū p̄ adiutoriū, verū etiā p̄ exēplū. Quarto vt no-

- bis fiducia de sua misericordia largiretur. Vnde dicitur ad Heb. 4. Non habemus p̄tificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris: tentatum autem per omnia p̄ similitudinem absque peccato.
- 8 Dub. Quia cū Xps, vt dicit Io. 3. c. venerit opera diaboli dissoluere, cur voluit eius opera, tentationes pati? Rñ. S. Th. vbi supra, qd Xps venerat dissoluere opera diaboli non p̄tatiuē agendo, sed magis ab eo & eius m̄bris patiēdo, vt sic diabolum vinceret iustitia, non p̄tate, nam Christus se obtulit tantum sua propria voluntate, sed à diabolo est vt assumeretur super pinna culum tēpli, vel etiam in montem excelsum.
- 9 Dub. Quia pinnaculū tēpli non fuit in deserto, & tñ dicitur sic, qd ductus est in desertum vt tentaret. ergo non solum in deserto tentatus fuit? Rñ. S. Th. vbi supra. ar. 2. qd quidam dicit oēs tentationes factas fuisse in deserto. Quorum quidam dicunt, qd Christum ductus est in sanctam ciuitatem non realiter, sed sc̄m̄ imaginatiuam visionē. Quidam autē dicunt, qd et ipsa ciuitas sancta, i. Hierusalem desertū dicitur, quia erat derelicta à Deo sed hoc non erat necessarium, quia Marcus dicit, qd in deserto tentabatur à diabolo, non autem dicit qd solum in deserto.
- 10 Dub. Cur voluit in deserto tētari? Rñ. S. Th. vbi supra, qd vt dicit Amb. super Luc. Xps agebatur cōsilio in deserto, vt diaboli prouocaret qd magis tētat aliquē cū est solitarius: nam nisi ille certasset, si diabolus, nō iste vicisset, s. Xps. Item hoc Xps mysterio fecit, vt Adam de exilio liberaret, qui sc̄llicet de paradiso in desertum eiectus est.
- 11 Dub. Cur potius voluit tētari à diabolo q̄ à carne? Rñ. S. Th. vbi supra. ar. 1. qd Xps voluit tētari sine peccato, & cū tētatio q̄ ab hoste possit esse sine peccato, quia fit solū exteriorē suggestionē, tētatio autē q̄ est à carne cū nō possit esse sine peccato, quia fit p̄ delectationē & concupiscētiā, iō Xps voluit tētari à diabolo, & non à carne.
- 12 Dub. Quid volebat diabolus experiri? Rñ. S. Th. qd volebat experiri vtrū filius Dei esset, vt patet ex litera euangelij, qm̄ in duabus primis tētationibus dixit. Si filius dei es & quatenus non esse filius dei, sed purus homo, vt non frustraret, tentauit eum de gula, uana gloria, & auaritia, & usque ad contemptum dei.
- 13 Dub. Quia iā sciebat diabolus Xpm̄ esse filium

- dei, ut dicit Lu. 4. c. qd non sinebat demonia loqui, qd sciebat ipsum esse Xpm̄. Rñ. S. Th. vbi supra, qd Xps tñ innotuit demonibus quantum uoluit, non per id qd est uita aeterna, sed per quadam temporalia suae uirtutis effectus, ex quibus quandā coniecturam habebant Christum esse filium Dei, sed quia rursus in eo quādam signa humanē infirmitatis uiderant, non pro certo cognoscebant eū esse filium dei. Et iō diabolus eū tentare uoluit. Et ut pulchrē Chry. dicit super Mat. sciebat dominus cogitationes diaboli, quia uolebat eum tentare: audierat. n. quia Christus natus est in hoc mundo angelis praedicantibus, pastoribus referentibus, Magis q̄rentibus, & Ioanne ostēdente. Vñ dñs processit contra eū non quasi deus, sed quasi homo: Magis autē quasi Deus & homo: nam per quadraginta dies non esurire non erat hoīs, aliqui autē esurire non erat dei. Vnde esurire ne manifeste itelligat deus.
- 14 Dub. Quia vñ, qd publicē debaisset tentari, cum eius tentatio fuerit ad nostram instructionem, & exemplum? Resp. S. Th. ubi supra. ar. 2. qd Christum proponitur omnibus in exemplum per fidem, cum autē fides sit ex auditu, & non ex uisu. & ideo ad hoc qd tentatio Christi esset nobis in exemplum non oportuit qd ab omnibus uideretur, sed sufficiens fuit qd omnibus narraretur.
- 15 Dub. Cum occasiones peccati sint vitanda, cur Christus nobis exemplum praebens se obtulit tētationi, quae est maxima occasio peccandi? Resp. S. Th. vbi supra. ar. qd duplex est tentationis occasio. Vna ex parte hominis, puta cum aliquis p̄cō se propinquū facit, occasiones p̄cō nō euitās, & talis occasio p̄cō est uita, sicut fuit dicitur Lot Gen. 19. Ne steteritis in omni regione circa Sodomam. Alia occasio tentationis ex parte diaboli est, qui semper inuadet ad meliora tendentibus, & talis occasio tentationis non est uitanda, qm̄ ut dicit Chry. super Matt. non solum Christus ductus est in desertum à spiritu; sed omnes filij habentes Spiritum sanctum: non enim sunt contenti federe ociosi, sed Spiritus sanctus urget eos aliquod magnum apprahendere opus, qd est esse in deserto quantum ad diabolū, qd non est ibi iniustitia, in qua diabolus delectatur: omne etiam bonum opus est desertum quātū ad carnem, & mundum, qd nō est sc̄m̄ uoluntatem carnis & mundi: talē

- autem occasionē tentationis dare diabolo non est periculosum, quia maius est auxiliū Spiritus sancti qui est perfecti, operis actor, quā est impugnatio diaboli inuidētis.
- 16 Dub. Cur Xps uoluit ieiunare cum non indigeret ieiunio ad effectus ipsius ieiunij? Resp. S. Thom. 3. par. q. 40. ar. 2. quod sicut Chry. dicit super Mat. ut discas quam magnū bonum est ieiunium, & qualiter scutum est aduersus diabolum, & qm̄ post baptismum non lasciuia, sed ieiunio intendere oportet, & ipse Christus ieiunauit non indigens, sed nos instruens.
- 17 Dub. Cur additur 40. noctibus eū suffecisset dicere 40. diebus? Resp. Lādolphus de uita Xpi, qd ideo ne putaretur aliquid in nocte comedisse, & et pp̄ ieiunium Iudaeorū quod usque ad stellas, & sic nihil comedebant in die, sed post comedebant in nocte.
- 18 Dub. An Christus unquā comederit in ipsis 40. diebus & noctibus? Resp. Grego. in hom. quod ipse auctor omnium in 40. diebus nullum omnino cibum sumpsit.
- 19 Dub. Cur non ieiunauit ultra 40. dies? Resp. S. Thom. 3. par. q. 4 ar. 2. quod sicut Chry. dicit super Matthaeum. Christus non ultra processit ieiunando, quā Moyse, & Helyas, ne incredibilis uideretur carnis assumptione.
- 20 Dub. Quomodo odo poterant Christus, Moyse, & Helyas sustentari nihil comedendo per 40. dies? Resp. Iacob. de uorag. in sermone. qd Moyse ieiunauit sustentatus diuina locutione. Helyas angelica refectione. Christus autem propria uirtute.
- 21 Dub. An ipsis 40. diebus Christus esuriret? Resp. Chry. Ios. super Mat. quod non in ieiunio, sed post ieiunium secuta est esuries.
- 22 Dub. Cur post 40. potius esurijt, q̄ antea? Resp. S. Th. 3. par. q. 22. ar. 3. qd ut Hilarius dicit super Mat. quod cum esurijt dominus, non fuit ex subreptione inediae, sed natura suae hominem dereliquit.
- 23 Dub. An infra 40. dies fuerit tentatus unquam à diabolo? Resp. S. Th. ubi supra, qd licet Mar. c. dicatur, quod in deserto 40. diebus, & noctibus, & tētabatur à Satana, tamē debet sic intelligi in illis 40. diebus & noctibus ieiunauit: quod autem dicitur, qd tētabatur à Satana, intelligendum est, non in illis 40. diebus, quibus ieiunauit, sed post illos, eo quod Matthaeus. hic dicit, & cum ieiunasset

- inasset & c. Ex quo sumptit tentator occasionem accedendi ad ipm. Veruntm̄ Beda dicit, q̄ tērabatur quadriaginta diebus, & 40. noctibus, sed hoc intelligendū est non de illis tentationibus visibilibus, quas narrat Mat. & Luc. quæ manifeste factæ sunt post ieiunium, sed de quibusdam aliis impugnationibus, quas forte illo ieiunij tempore Christus est à diabolo passus.
- 24 Dub. Cur diabolus utebatur illis verbis, si filius Dei est? Rñ. S. Tho. vbi supra ar. 1. q̄ Grego. exponens dicit, q̄ quia cognouerat Dei filiū esse venturum, sed venisse per infirmitatem corporis non putabat, aliud explorantis, aliud tentantis esse, & deo se profiteatur credere, & homini conatur illudere.
- 25 Dub. De quibus tentauit diabolus Xpm̄? Rñ. Greg. in hom. q̄ antiquus hostis primū hoīem ex gula tentauit, cū cibum ligni uetiti ad comedendū suavit: ex vana gloria cū diceret, critis sicut dixi: ex auaritia cū diceret scientes bonū & malū. auaritia. n. nō solum pecunia est, sed et̄ altitudinis cū supra modum sublimitas ambitur, quibus autem modis primū hoīem strauit, istis modis secundo hoīe tentato succubuit: per gulā tētat cū dicit. *Mitte te deorsum: per vanā gloriam cum dicit. Mitte te deorsum: per sublimitatis auaritiam cum regna mūdi ostēdit dicens. Hæc omnia tibi dabo & c.*
- 26 Dub. Quia non v̄, q̄ Christus peccasset in gula faciendo de lapidibus panes ad subueniendū naturæ, & ita non v̄, q̄ prima tēratio fuit de gula? Rñ. S. Th. 3. par. q. 41. ar. 4. q̄ vti necessarius ad sustentationem non est peccatum gulæ, sed quod ex desiderio huius sustentationis homo aliquid inordinatum faciat, ad vitium gulæ pertinere potest. Est aut̄ inordinatū qd̄ aliquis vbi potest recursus haberi ad humana subsidia, p̄ solo corpore sustentando, miraculose sibi cibum q̄rere velit. Vnde & dñs filijs Israel miraculose mana præbuit in deserto, vbi aliunde cibus haberi non potuit, & similiter Christus in deserto turbas pauit miraculose vbi aliter cibi haberi non poterāt, sed Xps ad subueniendum fami poterat aliter sibi prouidere q̄ miracula faciendo. Sicut & Ioannes Baptista fecit, vt legitur Mat. 3. c. vel etiam ad loca proxima properando. Et iō reputabat diabolus, quod Christus peccaret si ad subueniendum fami miracula facere attentaret si esset purus homo.
- 27 Dub. Cur Christus Deus & hō nō prostrauit diabolū sua virtute p̄sumente eū tentare? Rñ. S. Th. vbi supra, q̄ Christus diabolo resistit testimoniis legis non potestate virtutis, vt hoc ipso & plus hoīem honoraret, & aduersarium plus puniret, cum hostis generis humani non quasi a Deo. sed quasi ab hoīe vinceret, vt dicit Leo Papa.
- 28 Dub. Vbi habetur, non in solo pane v̄uit homo? Resp. quod dicit. 8. c.
- 29 Dub. Quid est verbum procedere de ore Dei? Rñ. Raba. super Mat. q̄ procedere verbum de ore Dei dicitur, cum voluntatem suam per scripturarum testimonia reuelat, & est hic figura quæ dicitur, metaphora.
- 30 Dub. Cur Xps nō dixit nō in solo pane viuo, sed dixit viuit homo? Rñ. q̄ non dicit viuo, vt dicit Chry. sup̄ Mat. ne videatur de se dicitū, sed dicit viuit hō vt posset diabolus dicere, si filius Dei est abscondit se, vt nō ostendatur quod potest, si homo esse, alia nō excusatur se ne ostendatur non posse.
- 31 Dub. An diabolus assumendo Xpm̄ eum portauerit? Rñ. d. Card. de turre cre. q̄ vt dicit Alb. Magnus sup̄ Mat. qd̄ sc̄torum videntur dicere, q̄ assumpti eum portādo super se, corporaliter assumpto corpore, vt dicit Greg in ho. nec est mirum si se ab illa permisit in montem duci, qui se permisit membrīs eius crucifigi. Chry. aut̄ dicit, q̄ assumpti eum ducendo post se. & ita exhortando induxit eum ad hoc vt iret post se: & Xps ex dispositione suæ sapientiæ iuit cum eo, vbi ille cupiebat eum h̄se ad tentandū, vnde dicit S. Th. 3. par. q. 41. ar. 1. q̄ cum dicitur assumptus à diabolo, non intelligitur quasi ex necessitate, sed quia vt Orig. dicit super Luc. sequebatur eum, ad tentationē quasi athleta sponte procedens.
- 32 Dub. Cur Hierusalē dicebatur sancta ciuitas? Resp. Rab. super Mat. qm̄ in ipsa erat templum dei, & sancta sanctorum, & cultus vnus dei secundum legem Moysi.
- 33 Dub. Cur potius in sanctam ciuitatem quàm alibi eum adduxit? Rñ. q̄ uolens eū, tētare de inani gloria illum illuc adduxit, vbi nobiliores & peritiores Iudæorū erant vt magis possit gloriarī si aliquid mirabile in conspectu illorum perageret.
- 34 Dub. Cur diabolus eum tentauit in sancta ciuitate? Respond. Remig. super Mat. q̄ ex hoc ostendit, quod diabolus fidelibus Christi etiam in sanctis locis insidiatur, & quod

- quod nemo confidat non posse in eis tētari.
- 35 Dub. Quid erat pinnaculū tēplū? Ref. Remig. super Mar. q̄ sedes erat doctorum. templum. n. non habebat culmē erectū sicut non s̄re domus hōnt, sed planū erat desup̄ more palæstinorū, & in ipso tēplo tria tabulata erāt: & sciēdū q̄a in panimēto pinnaculum erat, & in vnoquoq; tabernaculo pinnaculū erat, siue ergo statuerit eū in illo pinnaculo, qd̄ erat in pauimento, siue in illis, qui erant in primo, secundo, vel tertio tabulato. Intelligēdum est, quod in illo statuisset eum vnde aliquod præcipitium esse potuit.
- 36 Dubi. Cur statuit eum supra pinnaculū? Ref. Gl. q̄a i cathedra doctorū multos deceperat inani gloria, & iō putauit istū positū s̄de magisteri inani gloria extolli posse.
- 37 Dubi. Quo vidētur cūctis statuit eum supra pinnaculū? Ref. S. Th. 3. par. q. 41. ar. 4. q̄ sicut dicit Chry. super Mat. forsitā diabolus sic eum assumebat, vt ab omnibus videretur. Ipse autem nesciente diabolo inuisibiliter sic agebat, vt à nemine videretur.
- 38 Dubi. In qua specie diabolus Christo apparuit? Ref. Gl. q̄ hæc omnia corporeis sensibus fuerunt completa, quia. n. verba adinueniunt conferuntur, in specie hominis diabolus apparuisse verisimile est.
- 39 Dub. Quia cū vanagloriōsi optēt ascēdere ad alta, quo diabolus ab ea Xpm̄ tētat dīdo mitte te deorsum? Resp. S. Th. 3. par. q. 41. ar. 4. q̄ p̄ humiliationē exteriorē frequēter q̄rit aliquis gloriā qua exaltet circa sp̄alia bona. Vñ Aug. dicit in li. de sermo. dñi in mōte, q̄ nō in solo rerū corpore arū nitore atq; pōpa, sed et̄ i ipsīs sordibus luto sis esse posse iactantiā, & ad hoc signādū diabolus Xpo suavit, vt ad querendū gloriā sp̄ualem corporaliter mitteret se deorsum.
- 40 Dubi. Cur ipse diabolus nō præcipitauit eū deorsum? Ref. Hier. sup̄ Mat. q̄ ideo diabolus dixit, mitte te deorsum, q̄a vox diaboli qua sp̄ hoīes cadere deorsum desiderat pluadere pōt, præcipitare nō pōt. Nec dicit diabolus, vt Chry. super Mat. dicit, mitto te deorsum, sed mitte, ne vim videat facere, ostendens, q̄ vnusquisq; nostrum libertate arbitrii voluntatis suæ culpa cadat in mortē, illius qd̄ se suadet, sed nostrū est persuasiones eius per legis obseruantia superare.
- 41 Dub. Quo potuisset cognoscere diabolus, q̄ esset filius Dei, si misisset se deorsum? Ref. Gl. & Chry. super Mat. q̄ si misisset

- se deorsum, & volasset per aërem virtute propria perpendisset quod esset filius Dei.
- 42 Dubi. Cur Christus noluit volare p̄ aërē se deorsum mittendo? Respon. Chry. super Mat. q̄ volare per aërem non est proprie opus Dei, quia nulli vtile est. Si autem aliquis volauerit prouocatus propter ostentationē solū hoc facit, & est potius ex diabolo q̄ ex Deo. Si ergo homini sapienti sufficit esse, qd̄ est, & non est necessariū ei apparere qd̄ nō est, quāto magis filius Dei ostendere se necessariū non habet, de quo nemo potest tm̄ cognoscere quantum esse apud se.
- 43 Dub. Cur diabolus vitur scripturis diuinis, q̄ factæ sunt ad nostrā instructionē? Ref. Amb. super Luc. q̄ Sathanas transfiguratur se sicut Angelū lucis, & de scripturis ipsi diuinis laqueū fidelibus parat, vitur testimonijs scripturarū, nō vt doceat, sed vt fallat.
- 44 Dubi. Vbi habetur, Angelis suis Deus mandauit de te? Resp. quod in psal. 90.
- 45 Dubi. An illa scriptura intelligatur de Christo? Ref. Hiero. super Mat. dicit q̄ nō de Christo, sed de viro sancto propheta est. Et ideo demon male interpretatur scripturas.
- 46 Dub. Quo debent intelligi prædicta verba? Ref. gl. q̄ sic exponēda sunt. ait. n. scriptura de quolibet bono homine, q̄ angelis suis, i. administratoribus spiritibus p̄cepit de ipso, q̄ in manibus suis, i. in auxilijs suis tollat eum, & custodiāt, ne offendant pedē, i. affectum mentis ad lapidē, i. ad veterem legem scriptam in lapideis tabulis. Vel per lapidem potest intelligi omnis peccati occasio, & ruinē, & sic hic est figura metapho.
- 47 Dubi. Cum hō per liberū arbitriū possit custodire seipsum, videtur q̄ frustra adhibeat custodia Angelorum? Ref. S. Th. 1. par. q. 111. ar. 1. q̄ per liberum arbitrium potest homo aequaliter malum vitare, sed non sufficēter; q̄a infirmatur circa affectum boni propter multiplicēs animæ passionēs.
- 48 Du. Quia naturalis lex fati inclinatur ad bonū ad bñ agendū, & per eius cognitionē potest se custodire, ergo non est necessaria custodia Angelica? Ref. S. Tho. vbi supra, q̄ vniuersalis cognitio naturalis legis, quæ homini naturaliter adest, aequaliter dirigit hominem ad bonum, sed non sufficēter, quia in applicando vniuersalia principia iuris ad particularia opera, contingit hominem multipliciter deficere. Vñ dicitur Sap. 9. c. cogitationes mortalium timidę, &

incerte providentiæ nostræ, & ideo necessaria fuit homini custodia Angelorum.

49 Dubi. Cum sufficiat hō custodiatur à Deo, vt dicitur Ps. 130. non dormiet qui custodit Israel, nō videtur necessaria custodia Angelorum? Resp. S. Th. vbi supra ar. 1. q. ad bonum operandū duo requiruntur. Primo q. affectus inclinatur ad bonū, quod quidē fit in nobis per habitum virtutis moralis. Scđo quod rō inueniat cōgruas vias ad p̄ficiendum bonū virtutis, qđ attribuitur prudentiæ. Quātū ergo ad primū bonū, imediate custodit hōsem Deus inuendendo ei gratiā virtutis, quantū autē ad scđm Deus custodit hōsem sicut v̄s instructor, cuius instructio ad hōsem puenit nec mediātibus Angelis.

50 Dubi. Quia cum ad hoc Angeli dētur in custodia vt ab eis custoditos deducant in vitam æternā, & multi damnētur, videt q. vel male custodiū, vel quod non oēs homines ab eis custodiant? Resp. S. Th. vbi supra. ar. 4. q. p̄fici & infideles, & ēr anti p̄s nō priuātur interiori auxilio, toti naturæ humanæ diuinitus concessō, s. custodia Angelorum, per quā, & si non iuuentur ad hoc, q. vitam æternā bonis operibus mereantur, iuuantur tñ quantū ad hoc, q. ab aliquibus malis retrahuntur qbus & sibi ipsi, & aliis nocere p̄nt. Nā & ipsi dēmones arcētur p bonos angelos ne nocēt quantū volūt. & similiter anti p̄s nō tm nocebūt quātū volēt: & cum homo in statu vitæ istius cōstitutus sit quasi in quadā via, multa pericula hōi immi nēt, tū ab interiori tū ab exteriori, scđm illud ps. 14. In via hac qua ambulabā absco derūt laqueū mihi. Et ideo sicut hōibus p uia non tētā ambulātibus dantur custodes, ita & cuilibet hōi quādiu uiator est, custos Angelus deputatur: qñ autē iam ad terminū uic peruenit, iā nō habebit Angelum custodē, sed habebit in regno Angelum corre gnantē, & in interno dēmonē punientem.

51 Dubi. Quia cū unus homo possit custodi re plures hōies, & Angelus sit perfectior ho mine, cur unus Angelus non sufficit ad custodiā plurimum hominū? Resp. S. Th. ubi supra, ar. 2. q. ratio quare singulis hominibus dantur singuli angeli ad custodiā, est, q. Angelorū custodia est quedam executio di uinæ providentiæ circa hōies. Providentia autē Dei aliter se habet ad homines, & ad alias corruptibiles creaturas, quia aliter se hēt ad incorruptibilitatem, homines n.

non solum sunt incorruptibiles quantū ad cōem speciem, sed et quantum ad proprias formas singulorū, q. sunt aliæ rationes, qđ de aliis rebus corruptibilibus dici non pōt. Manifestū est autē q. p̄uidencia Dei ē circa illa principaliter q. perpetuo manēt. Circa vero ea q. trāseūt prouidētia Dei ē in quātū ordinat ipsa ad res p̄petuas. sic igitur p̄uidētia Dei cōparatur ad singulos hōies, sicut cōparatur ad singula ḡna uel species corruptibiliū rerū, sed scđm Greg. diuersi ordi nes deputantur diuersis rerū ḡnibus, puta potestates ad arcēdōs dēmones, virtutes ad mirabilia faciēda in rebus corporeis, & p̄babile est, q. diuersis speciebus rerū diuersi angeli eiusdem ordinis p̄ficiantur. Vñ ēr rationale est, vt diuersis hominib. diuersi angeli ad custodiā deputētur. Vnus autem homo aliqñ sufficit ad custodiā multorum hominum, sicut vnus p̄ficiatur vni collegio: & qui prouidet secundū ea, q. ex terius aguntur, sed angelorum custodia de putatur hominibus quātū ēr ad inuisibilia & occulta q. pertinent ad singulorum salutē scđm seip̄os, vnde singulis hominibus singuli angeli deputantur ad custodiā.

52 Dubi. Quādo datur angelus homini ad custodiā? Resp. S. Th. vbi supra. q. sicut dicit Orige. super Matt. super hoc est duplex opinio: quidā dixērūt q. angelus ad custodiā homini deputatur à tempore baptis mi. Alii uero q. à tpe natiuitatis. & hanc opinione Hier. approbat, & rōnabiliter. Hā ficia. n. quæ dantur homini diuinitus ex eo quod est Christianus incipiunt à tempore baptis mi, sicut perceptio eucharistiæ, & alia huiusmodi, sed ea q. prouidentur homini à Deo inquantum habet naturā rationalem, ex tūc ei exhibētur, ex quo nascendo talem naturam accepit, & tale beneficium est custodia angelorū, ut ex p̄missis patet. Vnde statim à natiuitate habet homo angelum ad sui custodiā deputatum.

53 Dubi. An angelus custos hominis aliqñ deserat hominem, quē custodiare debet? Resp. S. Th. prima parte vbi supra, q. angelus custos nunquam totaliter dimittit hominem, sed ad aliqñ interdum eū dimittit prout, s. non impedit qui subdatur alicui tribulationi, uel etiā quin cadat in p̄ctm, secundū ordinē diuinorū iudiciorum. & licet interdum derelinquat hōem loco, non tñ derelinquit eum quātū ad effectū custo

die q. et cū est in celo, cognoscit qđ circa hōem agatur, neque indiget mora tps ad motum localem, sed statim potest adesse.

54 Dub. An Angelus custos doleat de malo custodito? Rñ. S. Th. vbi supra, ar. 7. q. me taphoricē dolet in quātū uellet bonū eius, & sic videns cōtrarium, metaphoricē dē dolere, cum hoc sit contra voluntatem Angelorum absolutam, cum tñ uelint, q. circa hoc ordo diuinæ iustitiæ seruet, secundum quē qđā p̄nis subdunt, & peccare p̄mittūt.

55 Dub. Vbi dicitur, Non tentabis dominum Deum tuum? Resp. quod Deut. 6. e.

56 Dub. Quid est tentare Deum? Resp. S. Th. super epist. ad Hæb. 3. c. q. tentare est experimentum sumere de re, quam quis ignorat, quod quis tentet Deum procedit ex infidelitate.

57 Dub. An semper sit peccatū tētare Deū? Rñ. S. Th. vbi supra, q. aliqñ aliq. tentat Deum, non cū intentione tētandi, & experiendi, verū tamen se habet ad modū tentantis: q. n. vitē re sua p̄ utilitatem nō tētatur proprie, puta si aliq. fugiens currat super equum suū, & si tentat, non tamen cū intentione tētandi, sed qñ ad nihil utile est quod facit, tunc tentat. Item si aliq. exponat se alicui periculo compulsus necessitate diuini auxiliij, non tentat Deum, si autem sine aliqua necessitate tunc tentat Deum: & sic dicit hic dominus, non tentabis dominum Deum tuum, quia necessitas nulla erat, quod mitteret se deorsum.

58 Dub. Cur non dixit Christus, nō tētabis me dñm Deū tuum? Rñ. Chryf. dicens, q. hoc non dixit, sed dixit non tentabis dñm Deum tuum, quod poterat dicere, omnis homo Dei tentatus à diabolo, quoniam & qui hominem Dei tentat, Deum tentat.

59 Dub. Quis est ille mōs, in quē assumpsit Xpm diabolus? Rñ. Magister hist. sch. q. est scđo miliario à deserto, in quo ieiunauit, videlicet à quarantena versus Galilæam.

60 Dub. Quō possibile fuit ex illo monte ostēdere oia regna mudi? Rñ. S. Th. 3. par. q. 12. ar. 4. q. vt Chryf. dicit sup Matt. nō est intelligēdū, q. videret ipsa regna, vel ciuitates, vel populos, uel aurū, uel argentū: sed partes terræ, in qb. vnum quodque regnum, vel ciuitas posita est: diabolus ergo digito demonstrabat, & vniuscuiusq. regni honores, & statum verbis exponebat.

61 Dub. Quæ est gloria regnorum mundi?

Rñ. Remigius super Mattheum, q. est aurum, argentum, lapides p̄ciosi, & temporalia bona.

62 Dub. Cur diabolus non dixit in hac tertia tentatione. Si filius Dei es, sicut in duabus primis? Rñ. S. Th. vbi supra, q. diabolus tentauit Christum, primo de eo, quod appetunt quantuncunq. spirituales viri, s. de sustentatione corporalis naturæ per cibum. Secūdo de eo, in quo spirituales viri quandoque deficiunt, ut. s. aliqua ad ostentationem operentur, quod pertinet ad inanem gloriam. Tertio ad id, quod iam non est spiritualium virorum, sed carnalium, s. ut diuitias & gloriam mundi concupiscant, vñ que ad contemptum Dei. Et ideo in duabus primis dicit, Si filius Dei es: non autem in tertia, quæ non potest conuenire spiritualibus viris, qui sunt per adoptionē filij Dei, sicut & duæ primæ.

63 Dub. Cur post tentationem diuitiarum, & gloriæ voluit inducere ad idololatriam? Rñ. S. Th. vbi supra, q. diuitias & honores mudi appetere peccatum est, qñ hōi inordinatē appetent. Hoc autē p̄cipue manifestat ex hoc, qđ p̄ hōi adipiscēdis homo aliquid inhonestum facit; & ideo non fuit cōtentus diabolus persuadere cupiditatem diuitiarum & bonorum, sed induxit ad hoc, quod propter huiusmodi adipiscēda Christus eum adoraret, quod est maximum scelus, & contra Deum.

64 Dub. An adoratio dēmonis si homo nō cadit, sit peccatum, quia dicit, si cadens adoraueris me? Resp. S. Th. vbi supra, q. hoc ad didit, ut dicit Amb. quoniam habet ambitio domesticum periculum. Vt enim dometur alijs prius seruit, & curatur obsequio, vt honore donetur, & dum vult esse sublimior, fit remissior.

65 Dub. An diabolus possit omnia regna mundi dare? Resp. Hieronymus super Mattheum, quod arrogans, & superbus de instantia loquitur: non. n. potest omnia regna dare, cum sciamus plerōque Sanctos viros à Deo reges factos, & vt Chryf. dicit super Matth. Non diabolus, quibus vult diuitias dare potest, sed his qui volunt ab illo recipere.

66 Dub. Cur diabolus volebat adorari? Rñ. G. dicens, Ecce antiqua diaboli superbia: sicut. n. in principio voluit se simile Deo facere, ita nunc volebat diuinum sibi vsurpare.

re cultum. Et ut dicit S. Tho. 1. Cor. 12. demones ad hoc precipue anhelant, ut diuini cultus eis exhibeatur.

67 Dub. Cur demoni soli tentant Christum de tribus vitijs capitalibus, cum sint septem vitia capitalia? Resp. S. Tho. 3. par. q. 12. art. 4. q. sicut dixi Amb. super Luc. nō dixisset scriptura, q. consumpta omni tentatione diabolus recessit ab illo, nisi in tribus præmissis esset omnium materia delictorum, quia cause tentationum, cause sunt cupiditatum, scarnis delectatio, spes gloriæ & auaritas potentia.

68 Dub. Cur Christus non redarguit diabolum in duabus primis tentationibus, sed solum in tertia, dicendo. vade Sathana? Resp. S. Th. vbi supra, q. Christus cum passus fuisset tentationis iniuriam, dicente sibi diabolus. si filius Dei es, mitte te deorsum, non est turbatus, nec diabolum increpauit. Quōd vero diabolus Dei sibi vsurpauit honorem dicens. Hæc omnia tibi dabo si cades adoraueris me. exasperatus est, & repulit eum dicens, vade Sathana. Ut nos illius discamus ex emplo, nostras quidem iniurias magnanimiter sustinere, Dei autem iniurias nec vsque ad auditum sufferre.

69 Dub. Cur non dixit, vade retro Sathana, sicut dixit Petro? Resp. Hier. super Matr. q. non eadem vt plerique putant Sathanas & Petrus condemnatus est sententia, Petro. n. dñs vade retro me Sathanas, id est sequere me, qui contrarius es meæ voluntati. Hic vero audit, vade Sathana, & non ei dñs retro, vt subaudiatur, vade in ignem æternum, qui paratus est tibi & angelis tuis.

70 Dub. Vbi scribitur: dñm Deum adorabis, & illi soli seruiet? Resp. q. Deut. 6. vbi dicitur dominum Deum tuum timebis. i. timore filiali, & ipsi soli seruiet seruitute patriæ, & idem scribitur Deut. 10.

71 Dub. Cum in deut. dicatur timebis, cur hic Christus dicit, adorabis, cum sic ibi nō sit scriptum? Resp. q. cum qui timet Deum timore filiali, seruiat ei per patriæ adorationē, cuius rō specialis est, vt dicit S. Th. in 3. sen. dist. 9. q. 1. art. 1. q. 2. vt exhibeatur aliqd Deo in recognitionem, seruitutis sicut feudatarius in recognitione Dñi. ita Christus totum complectens dixit, dñm Deum tuum adorabis, adoratione, s. patriæ.

72 Dub. Quia non videtur, q. soli deo sit seruiendum, qm̄ 1. Petri 2. dicitur, Serui sub

diti estote dñis? Resp. fm̄ Aug. in 10. de ci. ui. dei, q. patriam interpretatur sancti seruitutem deo debitam, & illa soli deo seruiendum est. i. ipsi soli patriam exhibere debemus: hoibus aut debet seruitus, de qua Apostolus loquitur, q. Græcæ dulia nuncupari solet, quæ honor est creaturæ excellenti debitus. Et Beda dicit, quōd in Græco dulia intelligitur seruitus communis, hoc est siue deo, siue hoī exhibita, secundum quā iubemur seruire inuicem. Patria autem vocatur seruitus diuinitatis cultui debita, quā iubemur soli deo seruire.

73 Dub. An pp̄ dictū Christi reliquerit eū diabolus, qm̄ dixit, vade Sathana? Resp. Chr. sup̄ Matr. q. sicut rōnabiliter intelligi potest, non quia obediens præcepto recessit, sed diuinitas Christi & Spiritus sanctus, qui erat in eo, excussit inde diabolum.

74 Dub. An diabolus ex toto reliquit Christum? Resp. S. Th. 1. par. q. 41. art. 3. q. sicut dicit Amb. super Lucam, recessit diabolus à Christo vsque ad tēpus, q. a postea non tentaturus, sed aperte pugnaturus aduenit, tempore. s. passionis. Et tñ per illam impugnationē videbat Christū tētare de tristitia & odio pximorū, sicut in deserto de delectatione gulæ & contemptu dei idololatriæ.

75 Dub. An uenerunt Angeli ministrare Xpo? Resp. Chry. sup̄ Matr. q. nō dixit descēdētes Angeli, vt ostēdat, q. a semp̄ ad ministreriū eius erant in terris, sed tūc precipiente dño recesserūt ab eo, vt locute diabolo aduer. us Christum dare, ne forte videns Angelos circa eum, nō appropinquaret ad eū.

76 Dub. in quo ministrabant Angeli Xpo? Resp. Chry. vbi supra, q. scire non possumus vtrū ad sanationes inhēmitatū, an ad correctiones animarum, an ad effugationem demonum, quæ omnia per Angelos facit, vnde eis facientibus ipse facere videtur.

77 Dub. Nunq. d. p. se erat potens absq. hoc q. Angeli ministrarēt? Resp. Chry. vbi supra, manifestū est q. non pp̄ necessitatē impotentiæ eius ei ministrabāt, sed pp̄ honorem potestatis ipsius: non enim dicitur quod adiuuent eum, sed quod ministrant.

78 Dub. Quia Lu. 4. dicit, quod prius ostēdit ei omnia regna mundi, & post statuit eum sup̄ pinnaculum templi. Hic autem per Matthæum, dicitur econtra? Resp. August. de cōsensu Euangelistarum, quōd Lucas, ha tentationes non eodem ordine præsē-

secutus est. Vñ incertum est qd̄ prius factū sit, vtrū regna terre prius demōstrata sint, & postea in pinnaculum templi leuatus sit, an ē conuerso, nil tamē ad rem, dū omnia facta esse manifestum sit. Gl. aut in hoc loco dicit, q. id, quod dicit Lucas, magis vt secundum historiam esse, sed Mar. has refert tentationes secundum hoc, quod in Adam factę sunt. Maximus autem quem sequitur Ly. dicit, q. Euangelistarum hanc illæ, illam vero ille præmittit, quia inanis gloria, & auaritia ad inuicem sese gignunt.

79 Dub. Cur Ioannes Euangel. nihil de his tentationib. dicit? Resp. Orig. super Euang. quia a Deo exordiū fecerat dicens. In principio erat verbū, tentationē dñi non describit, quia Deus tentari nō pot., de quo erat sermo: quia vero in Matthæi Euangelio & in Luca gñatio hoīs scribitur, & in Marco. Homo aut̄ est, qui tentat, ideo Matth. Mar. & Lucas tentationē dñi descriperunt.

80 Dub. An oēs prædictæ tētationes fuerūt factæ extremo die ieiunij Christi, an vero aliqua p̄ aliquot dies sequentes? Rñ. Magister hist. s. cho. qd̄ nihil interest nostra scire. A L I E G O R I C E.

Tentatio gulæ præfigurata fuit in idolo Belis & dracone in Babylone, quæ pro deo colebantur, & qui Bel multū comedere, & bibere dicebatur, qd̄ idolum Daniel destruxit, & sacerdotes eius interemit, & similiter draconē, cui sacerdotes statutis horis cibi adferebant, & Daniel eum massa pilorum picis & adipis interfecit, significans Christū, qui tētationē gulæ superauit. Quō ad tentationē inanis gloriæ p̄figurata fuit ipsa tētatio in Dauid, qui in funda & lapide interfecit Goliā, q. se inaniter iactabat exprobrādo agminib. Israel, q. Dauid Xpm̄ signabat, q. demōnē in hac tētatione superauit. Tertia quoq. tētatio p̄figurata fuit in Dauid sterficiēte vsū & leonē suas oues rapientes, ouib. recuperatis, & figurabat Christū demōnē cōfundentē, & a se eijciētē, aduenientib. angelis, & ei ministrantibus. T R O P O L O G I C E.

Instruimur & docemur ex historia huius sacri Euangelij, vt cū psalmista qramus solitudinē, dicēdo: ecce elongaui fugiēs, & mansi in solitudine: & vt arma ad resistēdū demoni capiamus, & inter alia sacū ieiunium continuum, & non acquiescamus gula cum esuriemus, sed naturam paucis mi-

nisq. contentā recreemus, nec solis faucibus cibum propinemus, sed auribus verbum Dei ministremus. intelligamus et sacrā scripturam fm̄ expositionem sacrorum doctorum, ne ex ipsa male intellecta, aliquem errorem incurramus. Ipsūq. Deum pro quantumq. gloria tpali, seu diuitijs nō relinquamus, sed illi soli in timore sancto seruiamus, & puro cum corde veneremur, in tētationibusq. semper ad diuinū adiutoriū recurremus, qd̄ semper præsto erit, angelo ac custodia deputato semper pro nobis intercedente, & aduersariū Sathanam effugate.

A N A G O G I C E.

Ad celestem gloriam non nisi superatis tentationib. peruenire valemus, vt ex sacro Euangelio in contemplationem ducimur, quoniam superatis tentationib. angeli ministrant: & ita oportuit pati Christum, & intrare in gloriam suam.

F E R I A I I . P O S T P R I M A M
Dominicam Quadrag.

Cum uenerit filius hominis. Math. 23. c.

Verba huius Euā. locutus fuit dñs anno sue ætatis 33. die 21. Martij, in die Martis.

H I S T O R I C E.

Ex gentib. vniuersis coram hoīs filio in maiestate sedēti eius Angelis stipato saluatis, veluti pastor ab hēdis oues secernens se gregabit, a dextris quosdā, ceteros vero a sinistris statuet. Affabitur aut̄ eos, qui eius a dextris cōperientur, qd̄ eisdē humanos patienti defectus misericorditer subuenerint: ipsis aut̄ rogantib. quonam mō id egerint, respondebit, ea quæ vni eius minimo contulissent, sibi ipsi impensū fuisse arbitrentur, ea pp̄ vt ab eius benedicti genitore paratū ingrederentur regnum possessorū, reliquos ob impietatem obiurgans, quod in egenos fuissent in misericordes, in ignem diabolo eiusve spiritib. preparatum mittet æternū, vbi & supplicia patientur perpetua, iustus feliciter in æterna gloria collocatis.

Ordine consueta dubijs respondendum est.

D V B I T A T V R. Vt quid dominus discipulis prænuntiat iudicem se esse futurum cunctorum? Resp. Hier. 10. super Mar. q. post biduum Pasca factu-

rus, & tradendus cruci. & illudendus ab hominibus, recte præmittit gloriâ triumphantis, vt secutura scandala pollicitationis præmio compensaret.

- 2 Dub. Cum in morte cuiuscunq; quotidie iudicium fiat, quid est necesse, vt vltimum fiat iudicium? Ref. S. Th. 3. par. q. 59. ar. 5. dicens. Sciendum, qd licet per mortē vitæ hoīs terminetur per se, remanet tñ ex futuris s̄m quid depēdit. vno modo s̄m qd adhuc vivit in memorijs hominū, in quib. qñq; cōtra veritatem remanet bonæ famę, vel malæ. Alio modo in filijs qui sunt quasi aliquid patris, & tñ multorum bonorum sunt mali filij, & conuerso. Tertio modo quantū ad effectum operum suorum, sicut Arius, & Apostoli. Quarto modo quantū ad corpus, qd qñq; honorifice traditur sepultura; qñq; vero relinquit in sepultū, & tandē incineratū soluitur omnino. Quinto modo quātum ad ea, in quib. homo suum affectū defixit, puta in quibuscunq; t̄pali. rebus, quarū quedā citius finiuntur, quedā diutius durant. Omnia aut̄ hæc subduntur existimationi diuini iudicij, & ideo de his omnib. perfectū, & manifestū iudicium haberi nō pōt, quandiu huius t̄pis cursus durat, & pp hoc oportet esse finale iudiciū in nouissimo die, in quo perfectē id, quod ad vnumquemq; hoīem pertinet quocunq; modo perfectō, & manifestissime diiudicetur.

3 Dub. Ad quid veniet filius hominis? Respon. quōd ad iudicandum mundum.

4 Dub. Quando veniet? Resp. ipse Act. 1. c. dicens. Non est vestrum nosse t̄pā, vel momenta quæ pater posuit in sua potestate.

5 Dub. Quis est iste filius hominis? Resp. qd est Iesus Christus filius hominis, id est semper virginis Mariæ.

6 Dub. Cum ipse sit filius Dei, cur non se nominat a digniori, dicendo, cum venerit filius Dei? Resp. Ly. eo, quia veniet ad iudicium in forma humana, & ex hoc vocat se filium hominis, sicut tunc apparebit.

7 Dub. Quæ erit maiestas sua? Res. Remig. super Mat. qd maiestatem appellat diuinitatem, qua æqualis est Patri, & Spiritui sancto, vel secundum Lyram, maiestas est forma hominis gloriosa, in qua iudicabit. Vide dominica prima Aduentus. dub. 12.

8 Dub. Quia cū Io. 19. c. dicat, videbunt in quem transixerunt, & gl. dicat, qd in ea carne in qua crucifixus est veniet, sed crucifixus

est in forma infirma, & non gloriosa. ergo in eadē apparebit? Res. S. Th. super 4. sen. di. 48. q. 1. ar. 2. qd in primo Aduentū, quia ad hoc venit, vt pro nobis satisfaceret apud patrem, in forma nostre infirmitatis apparuit. Quia vero in secundo Aduentū ad hoc veniet, vt iustitiā patris in hoīes exequat. gloriā demonstrare dēbit, qd inest ex cōione ad patrē, & ideo in forma gloriosa apparebit, & tñ in eadem carne apparebit in qua fuit crucifixus, sed non similiter se habente.

9 Dub. Quia vsq; qd debeat apparere in forma gloriosa deitatis. Nam dicit Eccle. 7. c. Noli querere fieri iudex nisi valeas virtute. rumpe iniquitates, sed virtus inuincibilis cōuenit Christo, s̄m qd Deus, ergo in forma diuinitatis iudicabit? Res. S. Th. vbi supra. ar. 1. qd quis Christus s̄m quod homo nō habeat a se inuincibilem potestatem ex naturali virtute humanæ speciei, tamen ex dono diuinitatis est in humana natura habet inuincibilem potestatem, secundum qd cūcta sunt subiecta pedib. vt dicitur 1. Cor. 12. & ad Hæb. 2. & ideo iudicabit quidem in humana natura, sed ex virtute diuinitatis separabuntur omnes.

10 Dub. In quo loco fiet illud iudiciū? Res. S. Th. vbi supra ar. 4. q. 4. qd qualiter illud iudiciū fit futurū, & quot hoīes ad iudiciū conueniant, non pōt multū per certitudinē sciri, tñ probabiliter pōt colligi ex scripturis, qd circa locū montis Oliuæ descendet, sicut & inde ascendit, vt idē esse ostendatur qui ascendit & qui descendit, nā ascendit in forma gloriosa, & ita in forma gloriosa descendet, & licet vallis Iosaphat, qd est prope montem Oliuæ non sit sufficiens ad comprehendendum oēs homines, immo nec tota terra p̄nissionis, sufficit tñ ponere quātumcunq; spacium circa locum illū ad capiendū multitudinē iudicandorum, dummodo ab illo spatio Christū videre possint, qui in aere eminens, & maxima claritate refulgens a longinquo inspicere poterit.

11 Dub. Quia si peccatores videbūt Xpm̄ in maiestate diuina erūt salui, & sic nemo dēnabit. vide dñica 1. aduentus. dub. 12. & 13.

12 Dub. Quæ erit sedes maiestatis sue? Res. Orig. super Mat. qd sedes eius aut quidā sanctorum perfectiores dicuntur, de quib. scriptum est, Ps. 121. Quoniam illuc sederunt sedes in iudicio, aut quædam virtutes angelicæ, de quib. dicitur: siue throni siue dominatio.

tionem, & s̄m Gl. eccleā est sedes maiestatis eius, in qua tūc apparebit oipotencia eius.

13 Dub. Quæ discretia est inter thronum, sedem, & cathedram? Res. S. Th. in 4. sen. di. 47. q. 1. ar. 2. q. 3. qd sedes est iudicis, solium regis, & similiter thronus, sed cathedra est doctoris.

14 Dub. Ad quid veniet omnes angeli eius cum eo? Res. S. Th. vbi supra, qd sicut ex gl. super illo verbo patet, angeli cum Christo venient non vt iudices, sed vt sint testes humanorum actuum, sub quorū custodia homines vel bene vel male egerunt.

15 Dub. Quia vsq; qd et angeli iudicabunt, nam sanctis post hanc vitam promittit angelorum æqualitas. Mat. 22. Si ergo hoīes hanc præteritiam habebunt vt iudicent, multo fortius & angeli? Res. S. Th. vbi supra, qd assessores iudicis debent esse iudici proportionales vel conformes, iudicium autem filio attribuitur, quia s̄m humanam naturā omnib. apparebit tam bonis, quā malis, quamuis tota Trinitas iudicet per auctoritatem. & ideo et oportet vt assessores iudicis humanam naturā habeant, in qua possint ab omnib. bonis, & malis videri, & sic angelis non competit iudicare, quamuis et angeli aliquo modo possint dici iudicare. s. per snæ approbationē. Vnde Io. dicit præteritiam dedit ei iudiciū facere, quia filius hoīs est, sed angeli non cōicant in humana natura, ergo nec in iudiciaria præteritiam. hominib. autē permittitur angelorum æqualitas quātum ad præmium essentialē, nihil tamen perhibet aliquod accidentale præmium hominib. exhiberi, qd angelis non dabitur, vt patet de aureola virginum, & martyrum, & similiter pōt dici de iudiciaria potestate.

16 Dub. Cur potius sedebit quā stabit? Respon. S. Vinc. in sermo. 1. huius diei, quoniā iudex sedendo debet dare sententiam.

17 Dub. Quia si omnes angeli venient cum Christo, videtur qd nullus remaneat in celo? Res. S. Th. 1. par. q. 113. ar. 6. qd angeli non indigent mora temporis ad motum localem, statim descendere possunt ad terras, & statim redire in celo, nec est mirandum qd omnes ad sint, qm̄ vt dicit Chryf. in ho. omnes angeli cum Christo ad erunt restantes, & ipsi quantum administrauerunt misit a domino ad hominum salutem.

18 Dub. Cur angeli dicuntur eius? Res. qd ad denotandum, qd sunt eius quātum ad crea-

tionem, & quātum ad subiectionem, nō qd reperiantur alij angeli qui non sint eius, sed quia nullus angelus est quin sit eius.

19 Dub. Quæ erunt, & vnde istæ gētes, quæ congregabuntur ante eum? Res. Glo. in interlinearis. quōd omnis temporis, omnis conditionis, & omnis sexus.

20 Dub. Quis cōgregabit istas gentes? Res. Aug. secundo de ciuit. Dei qd hæc cōgregatio per mysteriū angelicū fiet, quib. in psal. 49. dicitur. Congregate illi sanctos eius.

21 Dub. An angeli mali ibidē erunt? Res. qd sic iudicandi per Christum & ipsi.

22 Dub. Ad quid separabit eos ab iniuicem? Res. vt tunc cognoscatur vnusquisq; qualis fuerit, quia nunc boni inter malos, & contra versantur, nec bene discernuntur ab iniuicem, cum mali simulent se esse bonos, & boni credantur hypocrita.

23 Dub. Cur dominus posuit similitudinē de ouibus, & hædis? Res. Chryf. in hom. qd dñs hos vocat hædos, illos autē oues, vt horum infructuositatem ostēdat. nullus. n. fuit ab hædis fructus. horum autem vtilitatem, multus est. n. ouium fructus, & a lana, & a lacte, & a frætibus. qui parturiuntur. Nomine autē ouis in scripturis diuinis simplicitas, & innocentia solet designari: pulchre ergo hoc in loco oues electi designantur; Hædus autem, vt dicit Hier. lasciuum est animal, & feruens semper ad coitū, & semper pro peccatis ostertur in lege. Nec dicit capris, quæ possunt habere frætus, & tonfæ egrediuntur de lauacro.

24 Dub. Quid vult intelligi per dexteram, & sinistram? Res. Magister histo. scho. statuentur boni ad dexteram, i. ponentur ad æternitatem: mali ad sinistram, i. recipient quæ meruerunt eligendo sinistram. Et Origin. super Mat. dicit. Sancti qui in dextera opera operati sunt acceperunt pro mercede suorum dexterorum dexteram Regis, in qua requies, & gloria est. Mali vero propter opera sua pessima, & sinistra ceciderunt in sinistram, i. tristitiam tormentorū.

25 Dub. Cur in principio dicit se filium hominis, & nūc vocat se regē? Rñ. Landul. de vita Christi, qm̄ tunc implebit quæ ad regē pertinent, s. subditos regere, leges condere, transgressores legis punire, & obseruatores præmiare, quod tunc apparebit manifeste.

26 Dub. Cur dicit, venite, eis, qui coram eo sunt? Res. Orig. vbi supra, qd ideo dicit, vt quic-

quicquid minus fuerit cum perfectius veni-
tuerint Christo consequatur.

- 27 Dub. Cur dicit eos benedictos patris sui?
Resp. Orig. vbi supra, qv vt eminentia bene-
dictionis eorum manifestetur, quia prius
benedicti sunt à domino qui fecit cœlum,
& terram. Et gl. sic dicit, id est, beneficio pa-
tris mei promoti ad obtinendum gloriam,
in qua sine fine regnetis.
- 28 Dub. Cur dicit possi-tere, & nō accipite
regnum? Ref. Chry. in homil. q. dicit possi-
dere, siue hereditate sicut familiaria bona,
siue paterna, sicut nostra nobis antiquitus
debita.
- 29 Dubi. Quo paratum est iustus regnum à
constitutione mundi; cum adhuc ipsi non
essent? Respond. Hiero. super Mat. q. hæc
iuxta presentiam Dei accipienda sunt, apud
quem futura iam facta sunt.
- 30 Dub. Quod regnum est illud? Resp. q.
est æterna beatitudo, secundum Sanctum
Tho. in 4. sen. di. 49. q. 1. ar. 2. q. 5.
- 31 Dub. Quia cū regnum nō importet pfe-
ctionem nisi in prædicente, qui est vnus tm,
vt patet Phil. 7. ethy. Vel nulla pfectio erit
in beatis, sed solum in Deo: vel æterna bea-
tudo non pōt dici regnum? Ref. S. Th. vbi
supra, q. regnum importat perfectionē &
in prædicentem, & in eo qui subest, sed in
prædicente sicut in perfectionis principio, q.
suam rectitudinē aliis imponit: in eo vero
qui subest tanquā in accipiente perfectio-
nē ab alio. Sancti igitur qui sunt in patria
hoc modo diuine prouidentie subduntur, q.
etiam ipsi prouidentes sunt sibi ipsis, vel et
aliis secundum q. omnia alia erunt eis sub-
iecta. Et ideo ad regnū Dei peruenit non
solū vt existētes sub rege, sed etiā vt reges,
qui tamen erunt sub vno summo rege. Et
10 dicitur Apo. 7. Fecisti nos Deo nostro re-
gnū, & sacerdotes, & regnabimus sup terrā.
- 32 Dub. Quia aliqui forte nō curabunt re-
gnare, sed eis sufficere, q. salui sint? Resp.
Aug. de pœnitentia, q. tales primū salui
sunt, q. eorū nec salus est vlla, quorū iniqui-
tas perseuerat. Deinde si est aliqua differē-
tia inter regnātes, & nō regnantes, oportet
tamen vt in vno regno sint omnes, ne in ho-
stium, aut aliorū numero deputentur, &
cæteris regnantibus ipsi pareant: omnes. n.
Romani Romanū regnū possident, quam-
uis non omnes in eo regnet.
- 33 Dub. Cur dominus non facit hic metio-

nem de sepultura, quæ tū est vna de operi-
bus misericordie? Resp. S. Tho. in 4. distin.
15. q. 2. ar. 2. q. 1. q. dominus hic enume-
rauit illas elemosynas in qbus maior indi-
gētia apparet, & vt euidenter appareat in-
iustitia iudicatis, dū hos pro elemosynis re-
munerat, & illos pro omissione cōdēnat.
Vide Fer. 6. post cineres, à dubi. 18. vsq; ad
du. 38.

- 34 Dubi. An faciētes elemosynas spiritu-
ales intelligat pauille esurientes &c. Re-
spon. Rabanus super Mattheū, q. mystice
q. esurientē & sitientē iustitiā pane verbi
Dei reficit vel potu sapiētiæ refrigerat, cha-
ritatis agit opera, & qui erant in domum
matris ecclesie reuocat, & q. infirmū i fide
assumit, & q. in tribulatione aliqua seu car-
cere tristitiæ oppresso subuenit cōpatiēdo
vel consolādo verā dilectionem adimplet.
- 35 Dub. An omnes, qui nō potuerūt actua-
liter opera misericordie adimplere dānt
tur? Resp. q. affectus magis pensatur, quam
opus, vide dubio præcedente.
- 36 Dub. An omnibus electis dicitur, esuri-
ui &c. Resp. Greg. 25. mora. quod hi quib.
iudex veniens in dextrā consistentiū dicit,
esuriui &c. sunt qui ex parte electorū iudi-
cātur, & regnant, qui vitæ maculas lachry-
mis tergūt, qui mala præcedentia factis se-
quentibus redimētes quicquid illicitū ali-
qñ fecerant, ab oculis iudicis elemosyna-
rum superinductione cooperiūt. Alii vero
sunt qui non iudicantur, & regnant, qui
etiam præcepta legis perfectionis virtute
transcendunt.
- 37 Dubi. Cur respondebunt iusti dicentes,
quā te vidimus q. Resp. Rabanus sup Mat-
thæum, q. hoc dicunt non diffidentes de
verbis domini, sed stupent de tāta sublima-
tionē, & de maiestatis suæ magnitudine.
Vel quia videbitur eis parum esse qd ege-
runt, secundum illud Apostoli. Nō sunt cō-
dignæ passionēs huius temporis ad futu-
ram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.
- 38 Dub. Qui sunt minimi fratres Xpi? Ref.
glo. q. eius fratres sunt & mater, qui faciūt
voluntatē patris, vt etiā dicitur Mat. 12. c.
- 39 Dub. Cur tales vocat minimos, cū sint
eius fratres? Resp. Rabanus super Matth.
Propter hoc, quia sunt humiles, quia pau-
peres, quia abieci.
- 40 Dub. An bñfaciens indifferenter oībus
pauperibus dicatur Christum pauisse? Ref.
Hier.

Hier. super Mat. q. libera nobis erat intel-
ligentia, q. in omni paupere Christus pa-
sereetur claris, sitiens potaretur, &c. Sed
ex hoc q. sequitur quādiu fecistis &c. Non
mili videatur generaliter dixisse de paupe-
ribus, sed de his, q. pauperes spiritu sunt, ad
quos extendēs manum dixerat, fratres mei
sunt, qui faciunt voluntatem patris mei. Et
Raba. super Mat. dicit, q. fratrem baptisma
facit & mysteriorum communicatio.

- 41 Dubi. Quo id quod fit minimo fratri fit
Christo? Resp. Greg. q. ea, quæ sunt capiti,
sunt & membris, & alibi. Dignitas, quæ de-
fertur ministris, ei cuius sunt ministri ex-
hibetur.
- 42 Dub. Quo possunt mali discere à Chri-
sto, cum non sit locus, in quo non sit Deus?
Ref. Orig. q. licet in inferno Deus sit, tan-
quam puniens dānatos per potentiam, tam-
en dānati longe sunt ab eo per voluntatem
contradictentem: & sicut iustus dixerat,
venite, ita & iniustus discedite. Nā propin-
qui sunt verbo, qui seruant Dei mandatū,
& vocantur, vt adhuc propinquiores efficiā-
tur. Longe autē ab eo sunt, & si videantur ei
assistere, qui non faciunt mandata ipsius
pp hoc audiunt [discedit] vt qui modo vel
vidētur eē ante eum, postea nec videantur.
- 43 Dub. Cur non dicit dānatis, maledicti pa-
tris mei, ex quo saluatis dicit benedicti pa-
tris mei? Ref. Orig. super Matth. q. benedi-
ctionis quidem minister est pater, maledi-
ctionis autē vnusquisque sibi est auctor,
qui maledictione digna est operatus.
- 44 Dub. Cum Deus solus sit æternus, cur di-
cit ignem esse æternum? Ref. S. Tho. 1. par.
q. 10. art. 3. quod æternitas verē & proprie
in solo Deo est, quia æternitas immutabili-
tatem consequitur; nam ratio æternitatis
immutabilitatem consequitur, sicut ratio
temporis motum, sed secundum si aliquam
ab ipso immutabilitatem percipiunt, secun-
dum hoc aliquā eius æternitatē percipiāt,
& sicut dicitur, quod terra in æternū stat,
& angeli æterni, & montes æterni pp diu-
rnitatem durationis, & videntes Deum
dicuntur habere vitam æternam, quia non
habent volubiles cogitationes, & ita ignis
inferni dicitur æternus propter intermina-
bilitatem tantum, nec in inferno est vera
æternitas, sed magis tempus secundum il-
lud Psal. 80. Erit tempus eorum in secula.
- 45 Du. An erit ignis corporeus in inferno?

Ref. S. Tho. in 4. sen. di. 44. q. 3. ar. 2. q. 1. q.
quicquid dicatur de igne qui animas sepa-
ratas cruciat. de igne tñ quo cruciabitur
corpora dānatorū post resurrectionē opor-
tet dicere, quod sit corporeus, quia corpo-
ri non potest conuenienter pena aptari ni-
si corporea, & idem dicit Aug. in litera.

- 46 Dub. An ille ignis sit eiusdē speciei cum
isto igne? Respon. S. Tho. vbi supra q. 2. q.
ignis inferni quantum ad hoc qd habet de
natura ignis, est eiusdē speciei cū igne, qui
apud nos est. Vtrum autē ille ignis sit in pro-
pria materia existens, aut in aliena, in qua
materia sit, nobis ignotū est, & secundū hoc
potest ab igne, qui apud nos est specie dif-
ferre materialiter consideratus, quāsdam
tñ proprietates habet differentes ab igne
isto, sicut quod successione nō indiget, nec
lignis nutritur, sed ista differentie nō ostē-
dunt diuersitatem in specie quātum ad id,
quod pertinet ad naturam ignis.
- 47 Dub. An ille ignis erit sub terra? Respo.
S. Tho. vbi supra q. 3. quod secundum opi-
nionem Greg. in 4. dialogorū, & Aug. in
12. super Gen. ad literam, ille ignis est sub
terra, & Esa. 13. dicitur, infernus subtus cō-
turbatus est.
- 48 Dub. Quo animam incorporea ab igne cor-
poreo pati possit? Respo. S. Th. vbi supra,
quod pōt omnes prædictos modos in vnū
colligere, vt perfecte videatur quomodo a-
nima ab igne corporeo patiatur, vt si dica-
mus quod ignis secundum naturam suam
habet, quod spiritus incorporeus ei coniun-
gi possit, vt loco locatum, sed in quantum
est instrumentum diuine iustitię habet, ut
ipse quodammodo retineat alligatum, &
in hoc veraciter ignis ille est spiritui no-
xius, & sic anima ignem, vt noxium sibi vi-
dens, ab igne cruciatur. Vnde Greg. in 4.
dialogo. omnia ista per ordinem tangit, ut
ex dictis eius patet, corpora autem dama-
torum, ut dicit idem S. Th. ad Heb. 10. Cru-
ciabuntur ab igne non totaliter consumen-
do, sed in perpetuum cruciando. Et idem S.
Th. 1. par. q. 64. dicit, quod flamma, & lo-
cus nō est pœnalis angelo, aut animæ qua-
si afficiens alterando naturā, sed quasi affi-
ciens, voluntatem contristando, dum ange-
lus, vel anima apprehendit se esse in loco
non conuenienti suæ voluntati.
- 49 Du. Cur nō dicit regnum paratū esse an-
gelis sanctis, sicut ignē diabolo, & angelis
eius

- eius? Resp. Orig. super Mat. qm̄ quantū ad se homines non ad perditionē creauit: peccantes autem cōiungunt se diabolo, vt sicut, q̄ saluātur sanctis angelis coequantur, sic q̄ pereunt diaboli angelis cōparantur.
- 50 Dubi. Quomodo daemones, qui sunt spiritus patri possint ab igne corporeo? Resp. Aug. 2. 1. de ciui. Dei dicens, Cur. n. nō dicamus quamuis miris, tñ veris modis etiā spiritus incorporeos posse pœna corporalis ignis affigi: si spiritus hominum etiā ipsi profecto incorporei & nunc potuerunt concludi corporalibus mēbris, & tunc potuerunt corporū suorum vinculis insolubiliter alligari: adhærebunt ergo daemones licet incorporei corporalibus ignibus cruciandi, accipientes ex ignibus pœnā, nō dātes ignibus vitā, ignis autē ille corporibus erit, & cruciabit huiusmodi corpora cum spiritibus, daemorum autem spiritus sine corporibus.
- 51 Dubi. Cur potius ignis: quā cætera elementa reprobos cruciabit? Resp. S. Tho. in 4. sen. di. 50. quæst. 2. ar. 3. q. 1. p̄ secundum Basilium in vltima mundi purgatione fiet quadam separatio in elemētis, vt quicquid est purgatum & nobile, remaneat superius ad gloriā beatorū. Quidquid vero est ignobile & fœculentū, in inferno proiciatur ad pœnam damnatorum, vt sicut omnis creatura Dei est beatis matera gaudiū, ita damnatis ex omnibus creaturis tormētū accrescat, secundum illud Sapien. 5. pugnabit cū illo orbis terrarum contra infeasatos: hoc etiā diuinæ iustitiæ cōpetit, vt sicut ab vno recedentes p̄ peccatū in rebus naturalibus quæ sunt multa & vana. sinem suum conlauerunt, ita etiā multipliciter affligantur ex multis, sed quia ignis est maxime afflictiuus, propter hoc quod abundat uirtute actiua, ideo nomine ignis omnis afflictio designatur, vt fit vehemens.
- 52 Dubi. Cū temporaliter peccauerint, cur æter no igni tradendi sunt? Resp. S. Vinc. in sermone, q̄ qm̄ peccator moritur in pctō, tūc magis oblinatur in eo, & q̄ illa oblatio durabit æternaliter in pctōre, ideo et pœna erit æterna. & Gre. idē sēt̄it i 33. mor.
- 53 Dubi. Qui sunt angeli diaboli? Resp. S. Tho. 1. par. q. 109. ar. 2. p̄ illi angeli q̄ adhæserūt ei contra Deum, qm̄ eccidit de paradiso, & q̄ erunt ei obediētes vsq; ad iudiciū.
- 54 Dnb. Quis parauit, & quomodo illū ignē diabolo? Resp. Glo. prap̄paratus, i præordi
- natus est à constitutione mundi.
- 55 Dubi. Quomodo Xps̄ esuriuit & sitiebat: quādo pauperes sui esuriebant & sitiebant? Resp. Orig. super Mat. q̄ sicut anima habitans in corpore cum nō esuriat quantum ad suam substantiam spiritalem, esuritamen corporis cibū, quia copulata est corpori suo, sic & Saluator paritur quæ corpora eius ecclesiæ, cum ipse sit impassibilis.
- 56 Dub. Cur iustis singulas species misericordie per se dinumerat, non autē iniustis sed binas conglutinat? Resp. Orige. vbi supra, quoniam misericordis iudicis erit benefacta quidem hominum largiter prædicare & ampliare. malefacta autem eorum transitorie memorari & abbreviare.
- 57 Dubi. An maior pœna esset Luciferi nullum daemorem haberet subditum? Resp. S. Th. 1. par. quæst. 109. ar. 2. quod superioribus daemionibus inferiores subdantur non est ad bonum superiorū, sed magis ad malū eorū, q̄ cū malefacere maxime ad misericordie p̄tineat, p̄sse in malis est magis miserū esse.
- 58 Dubi. Quia videtur quod nō sit aliquis ita magnus peccator, qui aliquando non fecerit aliquod opus misericordie? Resp. Chryso. in homi. dicens. Intuere autem quod non in vno tantum vel duobus, sed in omnibus misericordiam deseruerunt: non. n. esurientem solum non cibauerunt, sed neque quod leuius erat, infirmum visitauerūt.
- 59 Dubi. Quia multi sunt qui non oīa opera misericordie implere possunt: quia forsassis non habet vnde? Resp. Chry. in homi. di. Vide qualiter leuia iniungit: non. n. dicit in carcere eram & non eripuistis me, infirmus & non curastis me, sed non visitastis & non uenistis ad me: in esuriendo etiam nō præciosam petit mensam, sed necessarium cibum.
- 60 Dubi. Cur tantam meretur pœnam nō largiens sua pauperibus? Resp. Chry. in ho. dicens. Omnia sufficientia sunt ad pœnam primo facilitas petitionis, panis enim erat. Scđo miseria eius q̄ petebat, pau. p. n. erat. Tertio cōpassio nature, homo. n. erat. Quarto desiderium p̄missionis, regnum. n. p̄mit fit. Quito dignitas eius q̄ accipiebat, Deus enim erat qui p̄ pauperes accipiebat. Sexto superabundantia honoris, qm̄ dignatus est ab hominibus accipere. Septimo iustitia dationis, ex suis. n. à nobis accipit. Sed cōtra oīa hæc hoīes p̄ auaritiā exceperunt.

Dub.

- 61 Dub. Cur iniusti opera misericordie simul inuoluunt dicentes, qm̄ te vidimus esurientem aut sitientem &c. Resp. Orig. super Mat. quod iusti immerantur in vnoquoq; verbo, iniusti autem nō ita per singula cur sim dicunt, qm̄ proprium est iustorum benefacta sua relata sibi in facie diligenter & per singula refutare, causa humilitatis & excusationis causa, aut nullas esse ostendere aut leues aut paucas.
- 62 Dub. Cur nō dicit iniustis quamdiu nō fecistis vni de fratribus, sed solum de minimis? Resp. Origenes vbi supra, q̄ volens iustorū benefacta ostendere grandia, peccatorum autē culpas nō grandes, ad iniustos nō adiecit fratrib. reuera. n. eius fratres sunt q̄ perfecti sunt: gratus est autē apud Deū opus bonum quod sit sanctioribus, quā in minus sanctis, & leuior culpa est negligere minus sanctos, quā sanctiores.
- 63 Dub. Quia videtur, q̄ Deus sit crudelis puniendo sine fine iniquos? Resp. Greg. 2. 5. moral. omnipotens Deus quia pius est, miserorum cruciatu non pascitur: quia aut iustus est, ab iniquorum vltione non sedatur, & tamen ad aliquid iniqui semper cōcremantur, vt. iusti tanto in æternum magis diuinæ gratie debitores se esse cognoscant, quanto in æternū mala puniri cōspiciunt, quæ eius adiutorio vitare poterant.
- 64 Dub. An tunc sancti intercedunt pro dānatis maxime sanguine coniuictis? Resp. Greg. moral. q̄ orant quidē sancti pro inimicis suis eo tpe quo possunt ad fructuosā penitentia corum corda cōuertere, quo modo ergo tūc orabant pro illis, qui iam nullatenus possunt ab iniquitate commutari?
- 65 Dub. An Christiani mali, qui manducauerunt panē Christi, de quo dicit q̄ manducans viuet in æternum, pati entur aliquā pœnam? Resp. Aug. 2. 1. de ciuit. Dei, q̄ si quis temporalia in corde suo prap̄ponit Christo, & si videatur habere fidem Christi, non est tñ in eo fundm̄ Christus, cui alia prap̄ponit: quanto magis si committat illicita, nō prap̄posuisse, sed postposuisse Christum conuincitur. Adde q̄ illa manducatio sibi nō prodest cum indigne sumpserit.
- 66 Dub. Quomodo erit illud supplicium æternum quo ibunt iniusti. require dub. 5. 1.
- 67 Dub. Quæ erit illa vita æterna, in quam iusti ibunt? Resp. S. Th. 1. par. q. 109. ar. 2. cum

æternitas proprie & uere in solo Deo sit, cū sit immutabilis, vt dictū est dub. 4. per participationem illa gloria dicitur vita æterna p̄ suam immutabilitatem, & consistet in visione Dei, secundum illud Io. 18 c. Hęc est vita æterna vt cognoscāt te solū verum deum, & quem misisti Iesum Christum.

Alijs sensibus spiritualibus non exponitur ratione dicta in prolog.

FERIA III. POST PRIMAM
Dominicam Quadagesimæ.

Cum intrasset Iesus Hierosolymam. Math. 21. c. Mar. 11. c. & Luc. 19.

Hist. huius Euangelij facta est anno Christi. 33. die 29. Martij in dominica.

HISTORICE.

Magna cū pompa Hierosolymā dñs ingressus cum fuisset, rei nouitate cōmoti ciues, quifnam hic foret percunctabantur, qui autē dominum commitabantur populi, hūc Iesum prophetam esse ex Nazareth Galilee aiebant. Templum autē cum intrasset Dñs, mensas, cathedrasq; in templo negotiationum euertit, domum suam, scriptura teste, domum orationis fore dicens, quam vñ speluncam ipsi latronū fecissent. Varijs vero infirmitatib, detētos pristina restituit sanitati. Sacerdotum autē principes ac scribæ tot visis miraculis, pueris etiā auditis Olanna filio dauid exclamantib, indignatione permoti inquirebant increpando, an tales animaduerneret clamores, quib. & se audire professus est, & eo ex infantium ore modo scriptura cautum esse Deo altissimo laudes perlici. Urbem itaque egressus, illis posuistis, Bethaniam ingressus est, cuius incolæ quonam pacto nei regnum conseruerentur instrucebat.

Gradu solito dubia soluenda sunt.

- D**VBITATVR igitur, vnde dominus veniebat cū ingressus est Hierosolymam. Requirit dominica prima Aduentus & in ordinē p̄dicatorū, dub. 1.
- 2 Dub. Quo tpe intrauit Hierosolymam? Resp. Raba. super Mat. q̄ ante quinq; dies pasche, qm̄ vt narrat Io. ante sex dies pasche venerat in Bethaniam, & in crastinū asino sedens

sedens uenit in Hierusalem.

3 Dub. Cur commota fuit ciuitas in introitu Christi? Ref. Hiero. super Mat. q. cōmouebatur mirans frequentiam, nesciens uirtutem. Et Chry. super Mat. dicit, q. cōmouebant uidentes rem mirabilem, homo laudabatur quasi Deus, sed Deus laudabatur in homine: puto aut, q. nec ipsi qui laudabant, sciebāt quid laudabant, sed spiritus subito ingressus in eos ueritatis uerba fundebat.

4 Dub. An muri & ædificia cōmouerūt? Ref. q. hic est figura methonimie, quia ponitur cōtinens ciuitas, pro ciuib, contentis.

5 Dub. An omnes cōmoti sint, quia dicitur, uniuersa ciuitas? Ref. Lyr. q. factum maiorum dicitur factū totius, ut si intelligatur, q. maiores & principales commoti sunt. Et ita est figura sinecdoche, quia ponitur totum pro parte.

6 Dub. Cum cognoscerent, q. erat Iesus, cur interrogabant, quis est hic? Respon. Lyr. q. sensus talis est, quis est hic, q. d. iste non est talis ac tantus, q. talia deberent sibi exhibere.

7 Dub. Qui erant illi populi, qui dicebant, q. erat Iesus & c. Ref. Lyr. post Hiero. q. populi, i. simplices & uulgares; quoniam aliis ambigentibus uel interrogantibus sola plebecula consistetur.

8 Dubi. Cum multi alii prophete fuerint, uidentur q. non sit magna laus dicendo, q. est propheta? Ref. Hiero. super Mat. q. à minorib, incipiunt, ut ad maiora perueniant: prophetam. n. dicunt, quē Moyses sui similem dixerat esse uenturum.

9 Dub. Cur dicitur à Nazaret Galilee? Ref. Hiero. super Mat. q. à ibi, educatus fuerat, ut flos campi n. treretur in flore uirtutum.

10 Dub. Cur primo intravit tēplū, antequā alibi diuerteret? Resp. Chryl. super Mat. q. hoc erat propriū boni filii, ut ad domū curreret patris: & illi honorem redderet. Hoc ēt erat boni Medici, ut ingressus ad infirmam ciuitatem saluandā, primum ad originem pāssionis intēderet. Nam sicut de tēplo omne bonum egreditur, ita de tēplo oē malū p.redit. si. n. sacerdotiū integrum fuerit, tota ecclesia floret, si autē corruptum fuerit, tota fides marcida est: sicut. n. cū uideus arborem pallentib, foliis, intelligis, q. a uitiū hēt in radice, sic cū uideris populum indisciplinātū, sine dubio cognosces, quia sacerdotium eius non est sanum.

11 Dub. Quid emebatur & vendebatur in templo? Resp. Lyr. post Hieron. q. principes sacerdotū, qui erāt auari, per astutias suas diuersas conabantur excoriare populum. Igitur quia de longinquis partibus aliqui ueniebant in Hierusalē causa deuotionis, quia non erat eis licitum alibi sacrificium offerre, & nō poterant ex tā longinquo animalia adducere. Et ideo sacerdotes stauerant in tēplo aliquos de sua familia, q. ueniebant in atris templi illa, quæ poterāt in tēplo offerri, ne uenientes à longe haberēt excusationē cessandi ab oblationibus. Similiter, quia aliqui ueniebant ad tēplum, qui nō habebant pecuniam, unde possent animalia offerenda emere. Ideo sacerdotes stauerāt sibi nummularios, qui sub certa cōtione pecuniam traderent, & sic nullus excusaretur quia posset sacrificium offerre.

Licet. n. pro illa accommodatione pecuniæ non acciperēt pecuniam ultra sortem, recipiebant tamē aliqua munera, uel encensia: & sic patet quod peccabāt ex facto qd̄ erat illicitum, scilicet accipere ultra sortem quantumcūque modicū, & ex loco, q. a talia exercebant in locis orationis deputatis.

12 Dubi. Quomodo Christus solus potuit tantam multitudinē eiicere? Resp. S. Tho. 3. par. q. 44. ar. quod Hier. super Mat. hoc attribuit miraculo, dicens. Mihi inter omnia signa, quæ fecit dominus, hoc uidetur esse mirabilius, q. vnus homo, & illō tempore contemptibilis, potuerit ad vnus flagelli uerba tantam eiicere multitudinē: igneum enim quoddam, atque sydereum radiabat ex oculis eius, & deitatis maiestas lucebat in facie eius, adeo quod non audebant resistere ei, ut etiam dicit Lyr.

13 Dubi. Quæ erant mensæ nummulariorū? Resp. q. erant mensæ super quibus tenebāt nummos ad accommodandum.

14 Dubi. Qui dicantur nummularii? Resp. q. sunt campores nummorum.

15 Dubi. Quid est nummus? Resp. quod est genū aeris minuti, ut dicit Theophilus.

16 Dubi. Cur Mat. non facit mentionē de flagello factō de funiculis, ut Io. 2. ca. dicit? Resp. Aug. de consensu Euangelistarum, q. manifestum est hoc semel, sed iterum à domino esse factum. Sed primum commemoratum est à Io. hoc autem vltimum à cæteris tribus, & ita prima uice fecit flagellum, prout narrat Ioan. qui etiam asserit eum

eum solum eiicit uendentes. Sed Mat. hoc narrat, quod eiicit uendentes & ementes.

17 Dubi. Quæ erant cathedræ uendentū columbas? Ref. Hila. super Mat. q. iuxta simplicem intelligentiam columbæ non erant in cathedris, sed in caucis, nisi forte columbarum institores sederent in cathedris.

18 Dubi. Vbi scribitur domus mea & c. Ref. q. Lia. 56. c. ubi sic habetur, domus mea, domus orationis uocabitur cunctis populis.

19 Dubi. Quomodo faciebāt de templo speluncam latronum? Resp. Hier. super Mat. q. latro est, qui templum Dei in latronum cōuertit speluncam, qui lucra de religione sectatur. Et Lyr. dicit, q. nō curabant de cultu Dei, sed magis de excoriatione populi per altaria suas exquisitas.

20 Dubi. Quæ est spelunca latronum? Resp. Lyr. q. dicitur esse locus ubi spolia, quæ latrones rapiunt, congregantur.

21 Dubi. Unde accesserūt surdi & claudi ad Iesum? Resp. q. consimiles solent sedere ad ianuas templorum, ut petant elemosynas ab intrantibus & excurrentibus, sicut patet Actuum 3. de Petro & Ioanne ascendentibus in templum & c. Qui uisō miraculo de eiectione uendentium, accesserunt ad eum petentes salutem.

22 Dubi. Cur nō sanauit eos antequā euerteret mensas? Resp. q. primo uoluit reparare caput, i. tēplum Dei, & ad debitum ordinē reducere, & de uerū membra cōsolidare.

23 Dubi. Cur Christus sanauit eos? Respon. Chryl. super Mat. q. hoc dñs fecit quod ut turbæ uerbis clamabant, dñs ostenderet.

24 Dubi. Cur principes sacerdotū indignati sunt uisus tot miraculis? Resp. Chryl. in homi q. sicut columna, si modicum obliquata fuerit, accepto pondere amplius uadit in latus, sic & cor hominis, cum peruersum fuerit, si alicuius uiri iusti opera uideat uel audiat, non confirmatur, sed magis ad inuidiam concitatur; hoc modo sacerdotes concitati sunt contra Christum.

25 Dubi. Cur sacerdotes interrogāt si audiat quæ dicuntur? Resp. Hiero. super Mat. q. hoc dixerunt, non audentes mittere manum in eum, sed ut calumniarentur eius opera, credentes, q. uel responderet q. pueri beneficiebant sic clamare, uel q. erat eis parcendum si sic clamabāt, quia pueri erant. Et licet audire eū scirent, tū redarguēdo dicūt.

26 Dubi. Cur adducit testimoniū scripturæ?

Ref. Chryl. super Mat. q. hoc fecit, ac si diceret, ex quo mea culpa est, quia isti clamant: nunquid mea culpa est, quia antequam tota annorum hoc futurum propheta dixit.

27 Dubi. Quis propheta, & ubi hoc dixit? Respon. quod Dauid psal. 8.

28 Dubi. Quia uidetur, q. infantes & lactentes non possunt laudare aliquem, & ita scriptura adducta nō sit ad propositū hic, cum qui laudabant nō essent infantes seu lactentes? Resp. Chryl. super Mat. q. isti dicuntur infantes non ætate, sed simplicitate cordis: lactentes aut, qm̄ quali lactis suauitate, ita mirabiliū delectatione excitati clamabāt. Lac. n. dñs corpus miraculorum, quia miracula nullum laborē uidentib, exponunt, sed uidentes admiratione delectant, & ad uitā molliter inuitant: panis autē est doctrina perfecta iustitiæ, quam accipere non possunt nisi excitati sensus circa res spirituales.

29 Dubi. Cur dereliquit eos, cum tunc deberet perseverare in admonendo? Resp. Chryl. super Mat. q. malum hominem melius locum dando potest aliquis vincere, quam respondendo: quia malicia non instruit sermionibus, sed excitatur. Et ideo dominus recedendo compescere studuit, quis respondendo non compescuit.

30 Dubi. Cur non remansit in ciuitate, sed iuit in Bethaniam? Resp. Hier. super Mat. q. dominus tantæ fuit paupertatis, & ita nulli adulatus sit, ut in urbe maxima nullū hospitem, nullam inueniret mansionem, sed in uico paruulo apud Lazarum, sororesque eius habitaret.

31 Dubi. Cur in hoc euangelio legitur, q. dicebat eos de regno Dei, cum non sit de textu? Resp. q. non omnia scripta sunt quæ fecit Iesus, ut habetur Io. vlti. Sed quia Christus semper docebat homines, ideo ecclesia hoc addidit hoc in euangelio.

32 Dubi. Cur sacerdotes nō redarguerūt eū de euerfione mensarū & cathedrarū? Resp. q. Luc. 20. c. dicit, q. sacerdotes interrogauerunt eum, in qua potestate hoc faciebat, sed ipse interrogando de baptismo Ioannis, an de celo esset, an ex hominibus, confundit eos nescientes respondere.

ALLEGORICE.

Hæc tēpli purgatio præfigurata fuit primo Hefdræ 6. c. ubi habetur, q. rex Darius præcepit Hefdræ scribæ, ut ipsa festa inno-uaret, & templum studiosè mundaret, quamun-

mudatio filij Dei purgatione conuenienter representat. Et etiã 2. Mach. 10. c. vbi Machabæus cum suis templum purgauerunt.

TROPOLOGICE.

Instruimur ex hoc Euangelio, vt semper primum queramus tēplum, & regnū Dei, & in templo taliter operemur orantes, nec aliquid aliud in eo agentes, nisi ad quod factum est. Vnde & nomen oratorij accepit, ne Iesus veniens, causam habeat nos cū flagellis ab ecclesia sua expellere, si tñ ceci sumus per ignorantiam peccantes, aut claudi per impotētiam, veniamus ad eum in templo confitentes peccata nostra, & sanabit nos, vt possimus cum pueris clamare Ofanna filio Dauid, i. salus nostra p filiū Dauid facta est, nec curemus indignationem principum sacerdotum, i. demonum, quoniam ipse Christus nos ab eorum versutijs proteget, nosq; foris Hierusalem, i. extra potestatem dæmonum docebit de regno.

ANAGOGICE.

Contēplari licet ex sacro Euangelio cū Christus triumphans intrauit cælestem Hierusalem, commora est vniuersa multitudo cælestis exercitus præ admiratione tanti honoris exhibiti homini crucifixo, & tā uilissimam mortē passō, comitantib; secum sanctis Patriarchis, quos de lacu eduxerat, atq; clamātibus, quod per filium Dauid saluati fuerant a uinculis inferni, & quos introduxit in tēplum immaculatum Dei, expulsis primo spiritib; malignis, s. Lucifero emente uoluntatē se sequentium, & reliquis uidentib; i. adherentib; eidem contra omnipotētē Deum: mensas & cathedras ad sedes eorum quo ad ipsos euertendo, vt nunquam amplius in eis sedeat, sed illas suis fidelib; assignādo, qm̄ domus illa domus orationis est, & non spelunca dæmonum latronum, diuinum honorē furari uolētium: & licet inuidia ducti nunc continue insidientur hominibus, ne ad ipsas sedes perueniāt, tamen per dominum Christum dietim introducantur homines suo sanguine redempti, forisq; existentibus aduersarijs fideles suos instruxit dulcissima experientia, quā tu sua uis sit possessio sui regni.

FERIA IIII. POST PRIMAM
dominicam Quadragesimæ.

Magister uolumus a te signum uidere. Mat. 11. Mat. 3. & Luc. 11. c.

Historia huius Euang. facta est anno ætatis Christi 31. prima die Decēbr. in die Loui.

HISTORICE.

Scribis ac pharisæis a dño signum petentibus, respondit dñs, generationi adulteræ nullum aliud fore dandum signum q̄ Iona Propheta. Qm̄ quemadmodum ipse triduo in ceti corpore commemoratus fuerat, ita tñ filiū hominis dieb; in corde ceti immorari debere. Virosq; Ninuicias hanc generationem condemnatos in iudicio, cum Iona prædicante penituerint, cū Hic Iona excedat. Austr̄ ē Regina. qm̄ a terræ finibus, vt Salomonis imbueretur sapientia aduenit, in iudicio ēt gnationē hanc condemnabit: & tñ hoc in loco plusquā Salomon est: Nequā spiritus cū homine relicto loci perambulauerit arida, vt nequaquā ubi requiescere ualeat, inuenit, quam reliquerat domum vacantem, ornatamq; compariens, aliquos se nequiores septē spiritus assumens hominem ipsum ingrediunt, atque inhabitant, ita vt eius vltima priorib; peccata reddantur, qd̄ & pessimæ ipsi contingant gnationi: Eo uero talia memorāte, cū eius genitrix, fratresq; ut ipsū alloquerentur foris præstolarētur, idq; rescisset, manu discipulos ostentans, eos parentes ac fratres compellauit, quoniam sui genitoris cæli possidentis, qui iussibus paruissent eius manus, foror, ac optima parens esset.

Gradu suo dubia enucleanda sunt.

DUBITATVR igitur Cum in textu dicitur, tunc rñderunt, hoc in Euangelio scribit, tunc accesserūt? Ref. q̄ Evangelista, postquam narrant quæ admodū dñs nauit demoniacum, & a Iudæis criminatus fuisset, q̄ in belzebub demones expelleret. Ipse quoq; rōnib; eos confudisset: tunc ipsi rñderunt, vt aliquod eis signum demonstraret. Ecclesia uero illam omittens historiam ad quā illud uerbū, rñderunt, referebatur, solum hic petitionem signi commemorat, ob quod ait, tunc accesserunt & dixerunt.

Dub. Qui dicuntur scribæ? Require in Epipha. dub. 3. r.

Dub. Cur uocāt dominum Magistrū, quod

ius discipuli non erant? Resp. Chryl. super Mat. q̄ eorum uerba adulatione, & yronia plena sunt, & prius quidem conuitiabatur, dæmoniacum eum dicentes, nunc autem adulantur uocantes eum magistrum.

Dub. Cum uiderint miraculū dæmoniaci, cur uolunt signum uidere? Resp. q̄ quia signum dæmoniaci poterat fieri per demones, quoniam superiores possunt expellere inferiores, ideo uolebant aliquod signum uidere, quod à solo Deo effici possit.

Dub. Quod signū uolebant uidere? Ref. Hier. sup Mat. q̄ signa postulant, quasi quæ uiderāt, signa nō fuerint. Sed in Luca c. 11. quid petant plenius explicatur. Volumus à te signum uidere de cælo, uel in morem Helye, ignem de sublimi uenire cupiebāt, uel in similitudinē Samuelis tēpore æstiuo contra naturam loci mugire tonitrua, coruscare fulgura, imbres ruere, quasi nō possint & illa calūniari, & dicere, ex occultis, & varijs aeris passionib; accidisse: nam si calumniaris ea quæ oculis uides, manu tenes, utilitate sentis: quid facturus ea in his, q̄ de cælo ueniunt? utiq; respondebis, & magos in Aegypto multa signa fecisse de cælo.

Dub. Cur patietur tulit cum conuitiaretur, quod in principe dæmoniorum cieisset dæmonium. Hic uero ubi magistrū appellant conuitiōse respondit? Rñ. S. Th. 3. par. per Mat. q̄ hoc fecit demonstrans, q̄ utraq; passione erat superior, & neq; conuitijs in irā deducit, neq; ab adulatione molliuit.

Dub. Cur uocat eos generationē malā? Resp. Chryl. super Mat. q̄ ideo quia semper ingrati circa benefactores facti sunt detiores, quod est vltimæ malitiæ.

Dub. Cur uocat & adulteram? Respon. Hier. super Mat. quod egregie sic eam uocat, quia dimiserat uirum, & iuxta Ezech. multis se amatoribus copulauit.

Dub. Cum dñs multa postmodū signa fecerit, cur dicit, quod eis non dabit signum, nisi Ionæ Propheta? Ref. S. Th. 3. par. q. 43. ar. 1. q̄ uerba Christi intelligenda sunt, ut dicit Chr. super Mat. q̄ tñ non acceperūt tale signum, quale petebant. s. de cælo, non q̄ nullū signum eis dederit. Vel quia signa faciebat, non propter eos, quos sciebat lapideos esse, sed ut alios emendaret. Et ideo non eis, sed alijs illa signa dabantur.

Dub. Ad quā dedit eis signū Ionæ? Resp. Raba. sup Mat. q̄ ostēdit Iudæos ad instar

Ninuitarū, & nisi pœniterent subuersioni proximis, sed sicut illic demonstrat suppletū, demonstrat & remedium. Ita Iudæi non debent desperare ueniā, si saltem post Christi passionem egerint pñiam, ac si diceat, vt Chr. super Mat. exponit, multa beneficia demonstrauit uobis, nihil horū uos alio ad uenerandam meam uirtutem, quam cognoscetis per penam, quando ciuitatem uestram in terram proiectam uidebitis.

Dub. Cur historiā Ionæ appellat signū? Ref. Chryl. sup Mat. dicens, Interim autē dñs sermonē de resurrectione interponit, quem cognituri erant per ea, q̄ postea erāt passuri, dicens, nisi signū Ionæ Prophetae. Cru. x. n. profecto credita non esset, nisi signa restantia habuisset, hac autem non credita, & resurrectio utique credita non esset, propter hoc & signum hoc uocat, & figuram in medium fert, ut ueritas credatur.

Dub. An Iona steterit tribus dieb; & noctib; cōpletis in uentre ceti? Resp. q̄ Iona 2. die, q̄ erat in uentre ceti trib; diebus, & tribus noctib; posset tñ dici, q̄ in quantum est figura sepulturæ Christi & mortis, q̄ per figuram synechoche accipitur ibi pars pro toto, ut sequenti dub. declarabitur.

Dub. Cum Christus mortuus fuerit die ueneris circa nonā, & surrexit nocte dñicæ, ut q̄ non stetit mortuus nisi uia die cū dimidia, & duab; noctibus? Rñ. S. Th. 3. par. q. 5. ar. 4. q̄ sicut Aug. dicit in lib. de consensu Euang. Hoc intelligit illo scripturarū uisitato loquendi modo, quo à parte totum intelligit, ita. s. q̄ vnam noctem, & unam diem accipiamus pro vno die naturali. Et sic primus dies computetur à prima parte sui, quā Christus in 6. feria est mortuus, & sepultus. Secundus, autem dies est integer cū 24. horis nocturnis, & diurnis. Nox autē sequēs pertinet ad tertium diem, qm̄ Christus, ut idem Aug. dicit in 4. de Trin. in diluculo surrexit. Et ita est ibi figura synechoche, in qua accipitur pars pro toto.

Dub. Cur dñs dicit in corde terræ? Resp. Chr. sup Mat. q̄ nō dicit in terra, sed in corde terræ, ut & sepultū ostēderet, & q̄ uillus solam mortis apparentiam suspicetur.

Dub. Cur apposuit tres dies? Ref. Chr. super Mat. q̄ iō ut credat, quia mortuus est;

Dub. Quod signū fuit istud Iudæis? Ref. Amb. q̄ sicut Ionæ typus signum dominicæ passionis est, ita etiam grauium quæ Iudæi

- dæi commiserunt, testificatio peccatorum est, simul advertere licet & matellatis oraculum, & pietatis iudicium. Namque Ninivitarum exemplum, & denunciatur supplicium, & remedium demonstratur. vnde et debent Iudæi non desperare indulgentiam, si velint agere poenitentiam.
- 17 Dub. Cur dicit, quod condemnabunt generationem illam in iudicio? Resp. Chry. super Mat. ne aliquis assimaret, quod talia deinceps futura esset in Iudæis, qualia Ninivitis contigerant, ut sicut Ionas illos convertit, & civitas fuit liberata a periculo, ita isti post resurrectionem converterentur: dñs nunc totum contrarium ostendit, quoniam scilicet ex beneficio passionis nullum fructum perceperunt, sed & gravia patientur, ut infra ostendit per exemplum dæmonis.
- 18 Dub. Cur dicit Ninivitas cum generatione ista resurrecturos fore? Resp. Remig. super Mat. quod ostendit dñs his verbis vnam esse malorum, & bonorum resurrectionem futuram, contra quosdam hæreticos, qui dixerit, vnam esse resurrectionem bonorum, & alteram malorum.
- 19 Dub. Cur addit in iudicio? Resp. Remig. ubi supra, quod destruitur his verbis fabula Iudæorum, qui solent dicere, quod ante iudicium mille annis celebraretur resurrectio, aperte verbis ostendens, quia mox, ut celebrabitur resurrectio, celebrabitur & iudicium.
- 20 Dub. cum David dicat, non resurgent impij in iudicio, quomodo dicit, quod resurgent in iudicio? Resp. S. Th. in 4. sen. dist. 43. ar. 1. quod Psal. loquitur de resurrectione spirituali, qua impij non resurgent in iudicio discussionis conscientiarum, ut Gl. exponit: vel loquitur de impijs, qui sunt omnino infideles, qui non resurgent, ut iudicentur: iam enim iudicati sunt.
- 21 Dub. cum dñs iudicet, quomodo Ninivite iudicabunt, vel condemnabunt? Resp. S. Th. 4. sen. dist. 47. q. 1. quod non condemnabunt potestate iudicij, sed comparatione facti melioris? Require in communi Apostolorum. Ecce nos reliquimus omnia, dub. 8.
- 22 Dub. Quomodo intelligitur, & ecce plus quam Ionas hic? Resp. Hier. super Mat. quod hic adverbium loci, non pronomen intelligas. quod d. Ionas secundum 70. interpretes triduo predicavit, ego tanto tempore, ille Assirijs genti incredulæ, ego Iudæis populo Dei, ille voce locutus est simplici, nihil signorum

faciens, ego tanta faciens Beelzebub, lumina sustinco.

23 Dub. Quæ fuit hæc regina Austri? Resp. Hier. super Mat. quod fuit regina Saba, de qua in Regum volumine, & in Paralipomenon legimus, quæ per tantas difficultates gentis suæ & Imperio de relictis, venit in Iudæam sapientiam audire Salomonis, & ei multa munera obtulit. Et dicitur Austri, quia ab illis regionibus venit Austri ventus.

24 Dub. Cur adduxit eam in exemplum? Resp. Chry. super Mat. quod illud plus fuit, quod prius Ionas. n. ad illos abiit, regina autem Austri non expectavit Salomonem ad ipsam ire, sed ipsa ad eum accessit, & mulier, & barbara, & tantum remota, non mortem formidans sola cupidine verborum sapientum, quasi dicat dominus, ibi mulier advenit, hic ego veni, & ipsa quidem a finibus terra surrexit, ego autem civitates & castra circumdans, & illa quidem de arboribus, & lignis disputavit, ego autem de ineffabilibus mysterijs.

25 Dub. Quomodo intelligitur, & ecce plus quam Salomon hic? Resp. Beda, quod in illo loco [hic] non pronomen, sed adverbium loci est, & significat. i. in præsentia inter vos conversatur, qui incomparabiliter est Salomone præstantior.

26 Dub. Quia ex hoc, quod spiritus immundus reddit, vñ, quod culpa prius per peccatum dimissa redeat? Resp. S. Th. 3. par. q. 88. ar. 1. quod Beda super hoc loco dicit, timeendus est ille versuculus, nec non exponendus, ne culpa, quam in nobis extinctam credamus, per incuriam nos vacantes opprimat: quæ verba debent intelligi, non quod culpa prius dimissa hominem opprimat per reditum reatus præteriti, sed per iterationem actus.

27 Dub. Quis est spiritus immundus? Resp. quod secundum omnes expostores est diabolus, qui est spiritus.

28 Dub. Cur dicitur immundus? Resp. quia perdidit pulchritudinem gratiæ Dei, & immunditia peccati deturpatus est.

29 Dub. A quo homine exijt diabolus? Resp. Lyra post Hier. quod ab homine, i. populo Iudæorum.

30 Dub. Quomodo exiit ab ipso populo? Resp. qui supra, quod quæ lex data fuit, quæ excludebat cultum dæmonum, & inducebat ad colendum vnum verum Deum, & per se intelligitur de populo Iudæorum, patet ex hoc, quod sub-

subinfert. sic erit & generationi huic pessime.

31 Dub. Quomodo facta sunt novissima illius populi peiora prioribus? Resp. Chry. super Mat. quod in maiorem nequitiam exciderant nunc volendo occidere Christum, qui eos purgare venerat, quod ante, quod occidebant Prophetas eos redarguentes, quia gravius est occidere Christum, quod Prophetas: pro hoc difficilius passi sunt, quod quod a Vespasiano & Tyro contringerunt multo graviora fuerunt his, quod passi sunt in Aegypto, & in Babylone, & sub Antiocho.

32 Dub. Per quod loca arida ambulat? Resp. Remig. super Mat. quod loca arida appellat corda gentium ab omni humore salutarium aquarum, hoc est sanctarum scripturarum, & spiritualium donorum, & ab infusione sancti spiritus aliena.

33 Dub. Quomodo quærebat requiem? Resp. Lyra post Remig. quod diabolus sperabat & putabat se perpetuum quietem posse habere in Gentili populo.

34 Dub. Quomodo non invenit requiem in ipso populo? Resp. Remig. super Mat. quod apparere dei filio per mysterium incarnationis. Iuxta Gentilitas credidit, quod cum deo credidisset, ille non invento loco in nationibus, dixit. Revertar in domum meam &c.

35 Dub. In quam domum suam redijt? Resp. Remig. ubi supra, quod in populum Iudæorum, quem ante dimiserat. ut dub. 29. & 30.

36 Dub. Quomodo vacabat? Resp. Lyra post Remig. quod vacabat templum Iudæorum, & Christum hospitem non habebat, & erat vacua fide, & bonis operibus.

37 Dub. Quomodo erat scopis mūdāta? Resp. qui supra, quod habebat Iudæi quādam exteriorem mūdātiā, & erat domus mūdāta, quod a Dei & Angelorum præsidia non habebat.

38 Dub. Quibus erat ornata? Resp. qui supra, quod Iudæi ornati erant superfluis adornationibus legis, & traditionibus Phariseorum.

39 Dub. Quid intelligitur per illos 7. spiritus? Resp. Lyra quod universitas vitiorum, quod a nō adventum Christi fuerunt peccatis irretiti, sed post adventum Christi obstinati in peccato, & propter ingratitude nis vitia fuerunt eorum peccata quasi duplicata.

40 Dub. An nunc ille populus possideat à pluribus spiritibus immūdis quod antea? Resp. Remig. super Mat. quod multo nunc maiore dæmonum numero possident, blasphemantes in synagogis suis Christum Iesum, quam in Aegypto possessi fuerant ante legis noticiam, quia aliud est venturum non credere, aliud non

suscipisse qui venerit.

41 Dub. Ad quod venerunt mater & fratres Domini? Resp. Theoph. super Mat. quod ut dicit Mar. 3. propinqui domini venerant tenere eum, tanquam in furiam versum. Mater vero eius amoris compassione detenta venit ad ipsum.

42 Dub. De quo volebat sibi loqui? Resp. Chr. super Mat. quod fratres domini non habebant sibi loqui, sed hoc faciebant ex vanā gloria.

43 Dub. Cur dicit Evangelista [adhuc eo loquente] Rñ. Aug. de consensu Evangelistarum dicens. quid est [adhuc] nisi quod illud loquatur. r.

44 Dub. Cur dicit fratres domini, cum nullos habuerit fratres, quod a fuit unigenitus dei, & se pro Virginis? Resp. S. Th. 3. par. q. 28. ar. 3. quod quod dicitur sicut Hier. dicit super Mat. fratres domini de alia uxore Ioseph suspicant. nos autem fratres domini non filios Ioseph, sed consobrinos Salvatoris fororis Mariæ matris domini filios intelligimus, quod esse dicitur matris Iacobi minoris, & Ioseph, & Iudæ, quos in alio Evangelij loco habet Dominus legimus appellatos. Nam quatuor modis in scripturis fratres dicuntur, scilicet natura, ut Esau & Iacob. Gente, ut omnes Iudæi fratres inter se vocantur. Deut. 17. non poteris constituere super te hominem alienum quod non sit frater tuus. Cognatione ut qui sunt de una familia. Gen. 13. dicit Abraham ad Loth, non sit rixa inter me & te, quod fratres sumus affectu, & hoc duobus modis. scilicet in spirituali, & sic omnes Christiani fratres domini, ut Salvator dicit Io. 20. Vade ad fratres meos: & in communi, quia omnes homines ex uno patre nati, pari inter nos germanitate coniungimur, sicut Malac. 2. dicitur, nunquid non unus est pater omnium nostrum.

45 Dub. Quomodo mater & frater stabat foris? Resp. quod quia ipse tunc loquebatur ad turbas in quadam domo, in qua hospitatus fuerat, ut patet Mat. 13. c. quod post præmissa dicit, quod illo die exiens Iesus de domo, sedebat secus mare.

46 Dub. Cur ille dixit Iesu. Ecce foris stant? Resp. Hier. super Mat. quod vñ iste qui nunciat non fortuito, & simpliciter nunciare, sed insidias tendere utrum spiritus operi carnem, & sanguinem præferat.

47 Dub. Cur non ingrediebantur domum? Resp. Chry. super Mat. quod propter reverentiam de foris expectabant.

48 Dub. Quia videtur quod dñs non magnam estimationem fecerit de matre, dicens, quæ est mater mea? Resp. Chry. super Mat. quod hoc non dixit matrem & fratres omnino repro-

bando sed ostendens. q̄ super om̄e cogna-
tionem tpalem oportet propriam animam
prehonorare: neque. n. dixit, vade dic ei, q̄
non est mater mea, sed ad eum qui nuncia-
uerat extendit sermonem: nec vt dicit hic
Hilarius fastidiose de matre sua sensisse exi-
stimandus est, cui in passione positus maxi-
mę sollicitudinis tribuit affectum.

49 Dub. Cur discipulos matri & fratrib. pre-
ponit? Resp. Hier. q̄ ideo fecit, vt & nos in
cōparatione dilectionis carni spiritū prefe-
ramus, nec maternū refutat obsequiū pieta-
tis, cuius p̄ceptū est. Hōnora patrē tuum &
matrem tuā, sed patris se mysterijs vel affe-
ctib. amplius q̄ maternis debere demōstrat.

50 Dub. Quō efficitur quis mater Christi?
Resp. Greg. in hom. dicens. Sciendum nobis
est, quia q̄ Christi frater vel soror est in cre-
dēdo, mater efficitur p̄dicando, quali. n. pa-
ter dñm qui cordi audientis infundit, & ma-
ter eius efficitur, si per eius vocē amor Do-
mini in proximi mente generatur.

51 Dub. Quia vs̄ ex verbis Christi dicentis.
Quicumq; fecerit voluntatem patris mei, q̄
mater & frater non faciebant voluntatē pa-
tris celestis? Ref. Theoph. super Mat. q̄ non
negāt matrē hoc facere. Sed ostendunt, q̄ nō
solum est digna honore pp hoc q̄ genuit
Xpm, sed & pp oēm aliam virtutē. & Beda
in hom. dicit, q̄ sem p̄ Virgo verbū Dei au-
diuit, & super omnes mortales custodiuit.

52 Dub. Quomodo Deus dicitur esse in cę-
lis? Require feria 6. post Cineres. dub. 17.

53 Dub. Quō Christus pōt habere tot ma-
tres? Resp. q̄ solum habet vnā matrem car-
nalem quo ad generationem corporis, sed
potest habere plures spūales quo ad gene-
rationem spūalem. Vnde Chryf. dicit in ho-
mil. multę mulieres beatificauerunt sanctā
semper Virginem illam, & eius vterum, &
optauerūt tales fieri matres: quid est igitur
quod prohibeat. Ecce latam vobis cōstituit
viam, & licet non mulieribus solum, sed &
viris fieri matrem Dei.

ALLEGORICE.

Peccatores obstinati figurantur per histo-
riam huius Euangelij, maxime per Scribas
& Phariseos petētes signū aliquod vltra sa-
cram scripturam sicut diues in inferno. Lu.
16. qui petebat, vt aliquis ex mortuis resur-
geret pp fratres suos obstinatos in pecca-
tis, & in dñs [nō dat aliud signum, nisi Iona
pheta] qui interpretatur columba,

quia peccator volens simplicitatem & puri-
tatē colūbe possidere, dēt stare in mari. [pe-
nitentię trib. dieb.] Prima die p̄ contritio-
nē, Sc̄da p̄ confessionē. Et tertia per satisfac-
tionē, & hoc erit signū qđ dimissa iuncti-
pctā sua [Alias viri Ninivitæ] i. bi, q̄ pecca-
re desistūt, vt p̄niam agant. [Et regina Au-
stri.] i. hi, q̄ per sapientiā habitā a vero Sa-
lomone Xpo deserunt pctā [condemnabūt
in iudicio.] i. eorū cōparatione condēnan-
dos demonstribūt ipsos induratos in p̄cāt.
Et cū a quolibet hoīe p̄ baptismū [exce-
spūs immūduus & ambulat p̄ loca arida.] c.
iuflorū, nihil terrenę humiditatis habētū,
[q̄rens requiē volēdo in eis habitare, & nō
inueniens] p̄ resistentiā eorū [reuerit tūc
in domū suā.] f. a qua per baptismū exiuit,
& inuenit eam vacantē] ab oib. operib. per
negligentiam [scopis mundatam.] f. a pec-
cato originali per baptismū, [ornatā] simi-
latis virtutib. per hypocrisim. [Tunc assu-
mit alios septē spūs nequiores se.] f. Leui-
than, qui est rex super oēs filios superbia,
Io. 4. c. Māmōna regem auarorū. Mat. 6. c.
Non potestis Deo seruire, & Māmōnā. Af-
modeū principem luxurię. Tho. 3. Dēmōna
nomen Afmodeus occiderat eos mox, vni
gressi fuisset ad eā. f. luxuria. Beelzebub da-
cē inuidorū. Lu. 11. In beelzebub principe
dæmoniorum eijcit dæmonia. Beelphigor
marchionē gulositatis. Ps. 105. in trāitu
Beelphigor, & comederunt sacrificia mor-
tuorum. Baalberith comitē irę. Iudi. 9. de
phano Baalberith cōduxit sibi viros, & sub-
dit. Mitt dñs spūm pessimum inter Ama-
lech & habitatores Sichen, Et Astaroth do-
minū accidię. 1. Reg. 7. c. Auferte Deos alie-
nos de medio vestri Baalim & Astaroth
[qui intrantes habitant ibi, & sunt nouissi-
ma hominū illius] baptizati & negligenter
agentis [peiora priorib.] qm̄ negligētē ope-
rans in omne genus habitur peccatorum [&
ira fiet generationi huius pessima:] obstina-
torum. [Mater autem & fratres Christi.] i.
Iudæi, ex quibus procedit [foris stant.] f.
extra fidem catholicam, nolentes ingredi
ad intellectum spirituales sacre scripturę,
sed solum attendentes ad litteram quę occi-
dit, [querentes loqui sibi,] i. Saluatorem fu-
turum expectantes, qui iam venit: & licet
salus ex Iudæis sit, tamen propter obstina-
tionem eorum non introducuntur a domi-
no, sed solum illi [qui faciunt voluntatem
patris

patris eius credentes in Iesum Christum
filium eius, quem misit in mundum.

TROPOLOGICE.

Admonemur ex sacro Euangelio, vt di-
millā curiositate, simplr credamus articu-
lis fidei, qm̄ q̄ inuelligator fuerit maiesta-
tis, opprimetur a gloria. Prou. 25. Quod si
noluerimus acquiescere his, quę sunt fidei
[sicut Scribę & Pharisei] & voluerimus [q̄-
rere signum.] i. miracula videre in verita-
te, exemplo [Ionnę & Reginę Austri] nisi
egerimus p̄niam, & sapiētiam amplexi fue-
rimus [in iudicio damnabimur, cum Chri-
stus plusquam Ionas, aut Salomon] p̄dica-
uerit, & docuerit, cuius dicitis simplr crede-
re debemus. alias [immundus spiritus] qui
nos in sacro baptisate, reliquit, nec inue-
nit locū] in alijs Christi fidelib. ad nos per
baptismū [mundatos & ornatos] curio-
sitate, redibit, & destructo fundamento fi-
dei, faciet nos ruere in omne scelus, & fiet
nouissima nostra peiora priorib. propter in-
fidelitatem, quām ex ingratitude incur-
rimus, & ipsam in fidelitatem in septem vi-
tia capitalia incidemus, nō credentes Deū
esse, aut ipsum esse vltorem scelerum, & hu-
iusmodi: & sic licet fuerimus aliquādo per
fidē mater, & fratres Christi, [foris] tamen
stabimus, i. extra eius fidem, & Ecclesiam
[querentes sibi loqui] quandoq; in tribula-
tionib. nostris ipsum deprecando, nec obtri-
nebimus, qm̄ cum noluerimus eum audien-
do [facere voluntatem patris sui] ipse quo-
que in interitu nostro ridebit, & sub fanna-
bit cum nobis, quod timebamus euererit:
docemur etiam quomodo effici debemus
[fratres Christi] eius fidem cum operib. bo-
nis amplectendo [& mater eius] ipsam alijs
verbo & exemplo p̄dicando.

ANAGOGICE.

Penitentes ex verbis sacri Euangelij eri-
guntur ad contemplandum, ne dum diuinā
misericordiā, quę eis succursum dedit, sed
& superabundantem eius excellētiam do-
norum, & dignitatum, vt eos [cū Ninuitis
& regina Austri in iudicio] secū assumat,
& eos in magna cōstātia stare faciat aduer-
sus dēmones, qui eos angustiauerūt, & qui
nolebant auferre labores eorum [immun-
dum spiritum] in inferno detruendo, nec ip-
si amplius [foris stabunt, sed cum matre &
fratrib. Christi] perpetua apud patrem, cu-
ius voluntatem fecerūt, fruuntur felicitate.

FERIA V. POST PRIMAM
Dominicam Quadragesimæ.

Egressus Iesus secessit in partes Tyri. Mat. 15
c. Marci 7. c.

Historia huius Euang. facta est anno Chri-
sti 32. die 8. Maij, in die Veneris.

HISTORICE.

Ad Tyrics & Sydones cū venisset dñs,
Chanana: mulier quęrā voce magna Da-
uid natū cōpellans, vt sui misereretur sup-
plicabat, cum eius a dēmone filia horribi-
liter vexaretur, quo nullū responsum dan-
re, cum crebriores egeret voces, vt filię libe-
rationem impetraret, eius discipuli vt voto
eius satisfaceret, (qm̄ vocib. magnis eos tur-
bare) deprecabantur: cum vero, q̄ solū ad
Israel oues deperditas missus fuisset, r̄fidit-
set: propius ipsa accedens prona ipsum ado-
rauit: quodq; opē filię ferret humiliter de-
poscebat: verū quia nō recte actum esse pa-
nem, quo liberi nutriri debēt, canib. voran-
dum dare, cū affirmasset Iesus, saga x
mulier id quq; fieri licere demonstrauit, cū &
catelli sub mēsa micas cadentes dñis inuti-
les edant: cōmendata autē dñs fide eius ma-
gna, ipsius obtēperauit voluntati, statimq;
pristinę nata eius reddita est libertati.

Varia nunc dubia soluenda sunt.

DVBITAT VR. Vnde egres-
sus est Iesus? Resp. q̄ vt habet
Mat. 14. venerat trās fretādō in
Genesareth, in quo loco multa
miracula fecerat, & multa opprobria a
Scribis & Phariseis sustinuit, quos de eorū
superstitione redarguebat: ideo tāquam ab
ingratis recessit, & sic ab illa patria egres-
sus est, & venit in partes Tyri & Sydonis.

2 Dub. Cum Tyri & Sydones essent Gen-
tiles, & ipse p̄cepit Apostolis, ne in viam
Gentium irent, Mat. 10. c. cur ipse contra-
riū facit illuc eundo? Ref. Chry. super Mat.
q̄ primo dicimur, q̄ nō erat obnoxius p̄ce-
pto, quod discipulis dederat. Secūdo, quia
neque vt p̄dicaturus abijt. Vnde Marcus
dicit vbi supra, q̄ occultauit seipsum.

3 Dub. Quę terrę sunt Tyri & Sydō? Rñ.
Remigius super Mat. q̄ fuerunt ciuitates
Gentilium: nam Tyri Metropolis fuerat
Chananaeorum: Sydon vero terminus Cha-
nanaeorum respiciens ad Aquilonem.

- 4 Dub. Cur accessit ad Tyrios, & Sydonios? Res. Remigius vbi supra, qd vt eos curaret: & idem dicit Hier. vel vt huius mulieris filiam liberaret à demonio, quatenus per eius fidem, scribarum & pharisæorum nequitiam condemnaret.
- 5 Dub. Qui sunt Chananæi? Rñ. Ly. qd fuerunt gentes, quæ ante filios Israel habitauerunt in terra promissionis, nec vnquam per Iudæos potuerunt totaliter extirpari: & de his erat ista mulier Chananæa.
- 6 Dub. Quo vocabat ista Chananæa? Res. qd nullibi reperitur eius proprium nomen.
- 7 Dub. De qua ciuitate erat? Res. qd vt habetur Mar. 7. erat Syrophenissa, i. de villa, quæ dicitur phenix prouinciæ Syriæ.
- 8 Dub. Cur hæc Chananæa clamabat? Res. spond. Aug. de cōsensu Euang. soluēdo repugnātiā, qd vñ esse inter Mar. qd dixit hanc mulierem venisse ad Iesum dū esset in via: & Marcum, qd dixit, qd venit in domum, in qua erat Iesus: quod Mat. posset intelligi de domo tacuisse, & eandem tñ rein commemorasse: sed qm dicit discipulos dño ita fugessisse, dimitte illam, qd clamat post nos, nihil vñ aliud significare, quā post ambulāntem dñm mulierem istam deprecatoriā vocem misisse. Intelligendum est ergo dixisse quidem Marcum, qd intrauerit ubi erat Iesus, cum eum prædixisset fuisse in domo, sed quia Mattheus ait, qd non respondit ei verbum, dedit agnoscere, qd tacuerūt ambo, & in eo silētiō egressū fuisse Iesum de domo illa, atq; ita cætera contextunt, qd iam in nullo discordant: & ita videns mulier, qd Iesus non rñdit ei verbum in domo, iuit post eum clamando, vt audiret illa.
- 9 Dub. Cur non dixit miserere filix meæ, sed miserere mei? Res. Gl. qd dolor filix est dolor matris, & ita dixit miserere mei, qm patiebatur propter dolorem filix.
- 10 Dub. Cur non rogauit, vt sanaret filiam eius? Rñ. Gl. qd enarrando dolorē filix implicitè rogabat, vt eam liberaret, qm vulnera detegebat medico: Marcus autem dicit eam rogasse, vt dæmonem eijceret à filia.
- 11 Dub. Cur dicit male vexatur à demonio? Res. quod dicendo male vexatur, ostendit magnitudinem mali, & dicendo à demonio ostendit qualitatem.
- 12 Dub. Cur vocat eum dominum, & filiū Dauid? Res. Gl. qd magna fuit fides huius mulieris, qm dum dominum uocat, credit

- eum esse Deum: dum vero filium Dauid, credit esse hominem: & ita credit eum uerum Deum, & uerum hominem.
- 13 Dub. Cur Christus, qd est tñ misericors non rñdit ei verbū? Res. Hier. super Mat. qd hoc nō fecit ex superbia, seu ex crudelitate, sed ne ipse suæ snix uideretur contrarius, p quā iusserat, dicens, In viā gētium ne abieritis. nolebat. n. occasione calūniantib, dare, & sm gl. hoc fecit, vt patiētiam, & pfeueratiā nobis mulieris ostenderet, & ut discipulos ad misericordiam flesteret.
- 14 Dub. Cum ipsa non requisierit discipulos ut p ea orarent, cur orāt? Res. qd ut colligit ex Aug. de qōnib. Euangelistarum, pfa voces deprecatorias mittebat ad discipulos, ad quos primo uoluerat accedere, sed primo accessit ad Christum, & vidēs qd nō respondit ei uerbum, tunc conuersa est ad discipulos, ut pro ea rogarent, quod notatur cum dicitur, quia clamauit post nos.
- 15 Dub. Cur discipuli dñt, dimitte eā? Res. Chr. super Mat. qd non fuerunt ausi dicere, da ei hanc gratiam, sed dimitte eam: sicut nos cum volumus alieni persuadere multo tiens contraria dicimus, vel vt colligit ex gl. interlienari. dimitte eam, s. quam tenes non exaudiendo, quali dicerent, si exaudiret, quam tenes non exaudiendo.
- 16 Dub. Cum Christus ueniret pro salute totius generis humani, cur dicit, non sum missus nisi ad oues Israel? Res. S. Vincian sermone, qd de Aduentu Christi possumus loqui dupliciter. Vno modo quantum ad adreptionē vniuersalem, & sic Christus uenit redimere non solum Iudæos, sed & omnes gentes, quārum in ipso fuit, quia pro oib, soluit precium, licet aliqui nolint redimi ex culpa sua. Alio mō quantum ad corporalem uisitationem, & ad pdicādū, & ad miracula faciendū, & sic non uenit nisi ad oues domus Israel, quā solum in terra promissionis erat venturus. Et sicut Hier. dicit sup Mat. Non hoc dicit quin & ad Gentes missus sit, sed quod primum ad Israel missus est.
- 17 Dub. Cū Esa. 49. dicat, Dedi te in lucē Gētium, vñ qd Xps et debuerit pdicare & Gētibus? Res. S. Th. 3. par. q. 42. ar. 1. qd Xps fuit lumen gentiū p pdicationem, & etiam lumen earum, nō qdem p suā propriam, sed discipulorum, quos misit gentib. pdicare.
- 18 Dub. Cur Christus primo prædicauit Iudæis p se, & p Apostolos suos, qd Gētibus? Res.

- Res. S. Tho. vbi supra, qd hoc fecit propter tria. Primo vt ostenderet per suum aduētū impleri pmissiones antiquas factas Iudæis, non aut Gētilib. Secundo, vt eius aduētus ostenderet esse à Deo, & ideo quia Iudæi erant proximiores Deo p fidem, debitus ordo exigebat, qd doctrina Dei eis primo proponeretur, & per eos transmitteret ad Gētiles. Terrio, vt auferret Iudæis calūniam di materiam, vt dicit Hier. super Mat. ne ipsi iustam haberet excusationem, dicentes, ideo se dominum eiecisse, quia ad Gentes, & Samaritanos Apostolos misit.
- 19 Dub. Cur post resurrectionē suam misit apostolos ad prædicādum Gētibus? Res. S. Th. vbi supra, qm p crucis uictoriā meruit Christus ptatem & dñm super Gentes. vt dñ ad Philip. 2. qui factus est obediens vsq; ad mortem crucis, Deus exaltauit illum, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, & omnis lingua ei confiteatur.
- 20 Dub. Quia cū Christus prædicauerit Samaritanæ, & Chananææ, uidetur, qd etiam debuerit pdicare alijs Gētibus, & populis, cum instructio multorum proualeat instructioni vnius vel paucorum? Res. S. Th. vbi supra, qd sicut Christus non debuit à principio indifferenter Gētibus suam doctrinā cōicere, vt Iudæis tanquam primogenito populo ordo debitus obseruaret, ita et non debuit Gētiles omnino repellere ne spes salutis eis præcluderetur, & pp hoc aliqui Gētium particulariter sunt admissi propter excellentiam fidei & deuotionis eorū.
- 21 Dub. Cur Iudæos appellat oues? Res. qd sic uocantur in sacra scriptura. ps. 94. populus eius, & oues pascuæ eius, & 2. Reg. 24. Dauid dixit, ego sum qui peccaui, isti qui oues sunt, quid fecerunt?
- 22 Dub. Quomodo istæ oues perierant? Rñ. Landulphus de vita Christi, qd perierāt per infidelitatem à Deo recedentes.
- 23 Dub. Quo hæc mulier adorauit Christū? Res. Lyr. post Hier. qd adorauit eum adoratione patriæ, quæ soli Deo debetur. Vnde idem Hiero. super Mat. dicit. Primo uocat eum filium Dauid, & post dominum, & ad extremum adorauit eum.
- 24 Dub. Cur non dixit impetra liberationē filix meæ, sed dixit adiuua me? Res. Chry. super Mat. qd non dixit roga, vel deprecare eū, sed dñe adiuua me. q. d. Tu qui es dñs, & Deus potes sanare absque precibus.

- 25 Dub. Quomodo intelligitur non est bonum sumere panem filiorum &c. Res. Gl. qd filij sunt Iudæi generati & nutriti sub cultu vnius Dei per legem. Panis est euāgelium, miracula, & alia quæ ad salutē nostram pertinent. Canes autem, vt dicit Rabanus, Gētiles dicuntur propter idololatriam, qui esui sanguinis dediti, & cadaueribus mortuorum uertuntur in rabiem.
- 26 Dub. Cur nō est bonū sumere panē &c. Res. gl. qd non est conueniēs vt ea, quæ pertinent ad salutē Iudæorū, auferatur ab ipsis qui sunt filij, & dētur Gētilibus, qui sunt canes, donec repudientur, & hoc vñ.
- 27 Dub. Cur mulier non fuit cōtristata cū uocauit eam canem? Res. Chry. & Hier. super Mat. qd hoc prouenit ex prudentia, & maxima humilitate. nam neque contradicere ausa est, neq; tristata in aliorum laudibus, neq; molestata in ppriō uitio, quinimo respondit patienter ad omnia. Ille dicit non est bonum, hæc respondit, utiq; domine, ipse Iudæos filios uocat, hæc autem dños, ipse canem nominauit, hæc aut non se canibus, sed catulis comparat, & opus canis abiicit, ac si dicat canis sum non aliena, canem me dicis, ergo nutri me ut canem, non possum relinquere mensam domini mei. Christus dicit de pane, ipsa fatetur, sed ad minus habeat micam cadentem, quæ non apponeretur dominis.
- 28 Dub. Cur Christus tñ differebat liberare eius filiam? Res. Chry. super Mat. qm præsciebat eam Christus talia dicturam, nec occultare uolebat tantam mulieris uirtutem.
- 29 Dub. Videtur qd mulier mentiat, quia Christus, qui non pot mentiri, dicit non est bonum, & ipsa contradicit, cum dicit utique? Res. Lyta, qd non est cōtradictio, quia intelliguntur respectu diuersorum uirtusq; uerba. Nam Christus dicit, non est bonum sumere vniuersaliter panē filiorum, & mulier respōdit utiq; particulariter pp meam deuotionem. Præterea Christus loquitur de pane, ipsa respondet de micis panis.
- 30 Dub. Cur dñs laudat Chananæam præsentem, cum Eccl. 11. dicatur, ante mortem ne laudes hominē quenquam? Res. S. Tho. 2. 2. q. 115. ar. 1. quod laudare hominem ne in tribulationibus deficiat, vel vt in bono proficere studeat, hoc pertinet ad uirtutē, sed laudare aliquem de malo per adulationem, vel si timeatur ne ex hac laude ad in-

nem gloriam prouocetur hoc esset peccatum. Modo Christus laudat hanc mulierem, ut consolaretur in suis tribulationibus. & ut proficeret in bono incepto, & ut alij imitarentur suas virtutes.

31 Dub. An fides possit esse maior in vno q̄ in alio? Ref. S. Th. 2. 2. q. 5. ar. 4. q. fides magna vel parua ex duob. artēdi pōt. Vno mō ex obiecto, videlicet ex parte eius q̄ creditur. Alio mō s̄m participationem subiecti, s̄ intellectus, & voluntatis, à quib. actus fidei p̄cedit. Et primo modo obiectum fidei pōt dupl̄r considerari. Vno modo s̄m formalem rōnē, & isto modo formale obiectum fidei, q̄ p̄ponit credendum est vnū, & simplex, s̄ veritas prima, & isto modo fides non est maior in vno quā in alio, nec diuersificat̄ in credentibus. sed est una species in omnibus. Alio modo s̄m ea, quæ materialiter credenda proponunt, & cum talia sint plura, & possint accipi magis vel minus explicite, s̄m hoc vnus homo potest plura explicite credere q̄ alius, & ita in vno potest esse maior fides, quā in alio s̄m maiore fidei explicationem. Si vero fides consideret̄ secundum participationem subiecti cū procedit ex intellectu, & voluntate, potest dici maior in vno, quā in alio ex parte intellectus pp̄ maiorem certitudinem, & firmitatem, & et ex parte voluntatis pp̄ maiorem promptitudinem, & deuotionem, vel confidentiam. Et isto modo sunt magna fides in Chananaea.

32 Dub. Cur dixit Iesus, fiat tibi sicut vis? Resp. Chr. super Mat. dicens. Hanc mulierē nō parū intulisse in filia medicinam, i. magna causa fuit, q̄ filia sanaret̄ pp̄ eius fidē, & pp̄ hoc dominus non dixit, sana sit filia tua. sed fiat tibi sicut vis, ut scias quoniam simpliciter loquebatur, & non adulationis, sed multa fidei erant verba eius.

33 Dub. Cur ad preces discipulorum non sanauit filia? Rñ. Chr. super Mat. dicens. In tēde aut̄ qualiter Apostolis nō impetrātibus impetrat ipsa, tam magna quēdam est instantia orationis, etenim p̄ nō nostris nos iij a nobis vult magis rogari, q̄ ab alijs pro nobis.

34 Dub. Qūo, & qualiter impugnentur homines à dæmonibus, & alia huiusmodi requirere dominica 3. Quadragesimæ.

ALLEGORICE.

[Chananaea mulier] significat sanctā ecclesiam de gentibus. cōgregatam, nam [Iesus

ueniēs in finibus Tyri, & Sydonis] significat q̄ q̄q; relictus erat Iudæos, & trāsiturum ad Gentes [et mulier] i. populus Gētilium [egressa est à finibus suis] q̄n S. Ecclesia recedit à pristinis erroribus. Gētiliū [filia] aut̄ sum aīa fidelitū credentiū, q̄ [male vexabant] à dēmonibus. [iguorātes creatore, & adorātes lapidē, & licet [clam arēt].] i. cupiētes scire veritatē naturali instinctu, tñ [dñs non rñdit eis verbū]. i. nō dedit eis legē sicut Iudæis, ex q̄ b. post natus est. Et licet multi Prophetæ deprecati fuerint dñm p̄dicātes conuersionē Gētiliū, tñ [rñdit eis, q̄ non erat missus nisi ad oues q̄ perierāt domus Israel] i. illi populo peculiari primo subueniendum erat, & cū ipsi Gētilēs pp̄ria virtute nō potest erui ab idololātria, naturali instinctu petebāt, ut Deus eos q̄q; adiuuaret, cū sic creaturæ essent [et rñdit nō esse bonum in mere panē] i. sanctā scripturā, in qua cōtinebat̄ lex Iudæorum [s̄ filio] i. patriarcharū, & prophetarū, q̄ erāt tūc r̄pis [et mittere canibus] i. infidelibus tanq̄ magarū porcis. Ipsa aut̄ Gētilitas dicit [vtiq;] hoc posse fieri, vt [catelli] i. cōuersi ad fidem, q̄ erant filij canū, i. infidelitū [comedant sub mensa micas] i. humiliati diuina p̄cepta percipiant, & non panem. i. totam legem Moysaycam, nec crustas panis. i. superficialiter literæ, quæ occidit, [sed micas] i. spūalem sensum, in quo p̄ficere valeant [quæ cadūt de mensa dñorum suorum] i. de intellectu Iudæorum, q̄ tunc erunt quo ad alios cum seruirent Deo, cui seruire regnare est, & tñ nūc meretur audire sancta ecclesia de gentibus congregata [magna est fides tua] q̄ illi crediderunt Xpm̄ venturum, tu credis ipsum iam venisse, illi dereliquerūt fidē patrum, quæ in te translata est. Illi interfecerunt primogenitum, cuius erat h̄reditas, tu te sibi prosternis, & ipsum adoras: illi deseruerunt, tu p̄seueras vt que in finem mundi, [Ideo magna est fides tua] quia alias fuisse canis, nunc effectus es filius, cum audis [fides tua te saluum fecit] i. ex cane filium reddidit. illi ex filijs canes effecti sunt, quoniam Christum circūdederunt canes multi. Et ita [ex illa hora] passionis Christi [filia] nata est filia [i. fideles ex gentibus credentes, quia tunc incepit salus eorum].

TROPOLOGICE.

Instruimur ex hoc Euāgelio, vt i necessariis t̄tib, & angustijs nō ad diuinis, & incerta-

tores recurramus, sed ad omnipotentē Deum exēpio huius Chananaeæ, & tūc [Deus transtulit p̄ fines Tyri.] i. angustia [Et Sydonis] quæ interpretatur cōmotio, quia tandē subueniet angustijs cōtra nos commotis [et sic mulier Chananaea.] i. aīa nostra quæ possidet corpus, [a finibus.] illarū passionū [egressa] clamat ad dñm, vt sui misereat, affectū eidē demonstrando. & licet [nō respondeat verbum] i. non ita cito votum adimpleat, s̄m consilū Iob 5. c. Vocat si est qui tibi rñdeat, & ad aliquē sanctorū cōuertere. Sicut hæc mulier ad apostolos conuersa est, & ipsi orabant pro ea, vt dñs adimpleat petitionē eius. Et si fortassis anima cogitet [q̄ nō est missus nisi ad oues, q̄ perierunt domus suæ.] i. q̄ non ex audit peccatores, non pp̄ hoc desistat, sed humiliet sub manibus Dei, ipsum deuotissime adorādo, & eius adiutorū implorando, & solū vnā micam suę gratiæ postulando, vt ab angustijs liberari valeat. Et licet peccādo canis fuerit reuertendo ad vomitum, tñ penitendo satisfaciatur, & numero filiorum adiungatur, & tunc [ex magna fide] fiet sibi quod voluerit.

ANAGORICE.

Eleuamur ex sacro euāgelio in contemplationē abundantis misericordiæ Dei, quæ oīa eius opera excedit, q̄ pertransit p̄ fines Tyri & Sydonis propitius existendo oībus angustijs ex nostris delictis inflictis, quæ propiciat oībus iniquitatibus nostris, & liuore suo sanat oēs infirmitates nostras, & facit nos possidere regnū a cōstitutione mundi preparatum: & licet solū innocentes diligere deberet, tñ diligit omnia quæ sunt, & nihil odit eorum quæ fecit. sed a sanctis pro nobis interpellatus panem angelorū nobis cōtribuit, & desideria nostra in bonis complet, vt quod recte volumus, fiat nobis.

FERIA V. POST PRIMAM Dominicam Quadrag. secundum vsū prædicatorum.

Dixit Iesus ad eos qui crediderunt ei Iudæos. Ioan. 8. cap.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis suæ 32. die 22. Septembris.

HISTORICE.

Iudæis ad Christū cōuersis minime in fide firmis persuadebat dñs, vt stabiles, quate nus eius veri efficerentur discipuli starent,

ipsi nanq; libertate maternali eleuabant, qm̄ Sarra, q̄ libera fuerat, filij essent, & nō Agar ancilla, sperabantq; benedictiones, p̄ Isaac p̄missas, nullis bonis p̄cedētib. operibus consequi posse, q̄ saluum demōstrās dñs, illā verē p̄fectam fore libertatē aiebat, ut in veritatis cognitione optimāq; existere libertatē, q̄ eos veraciter liberos efficeret: cū vero se liberos iactarēt, cū Abrahæ genit̄ foret femine, & qdē ex libera, nec vnq̄ [mētētēs] alicui famulatos esse [cū tñ in Aegypto, & in Babylone durissimis patuissent imperijs, tūc quoq; Romanis subiecti legibus tributa p̄soluerent] dñs seruos oēs, q̄ peccārēt edocuit esse: nec ees in domo in æternū p̄manuros, sed filiū: q̄ si eos libertate donaret, liberi verē essent, inaniter quolibet gloriātes q̄ Abrahæ nobilissimū patris diuini noīs inuocatoris, & cultoris nati essent redarguit, q̄ nō operibus imitarent̄ Abraham, q̄q; ex eo orti carnali p̄pagatione foret, cū eū, q̄ annūciaret eis, q̄ apud patrē viderat veritatē, neci tradere q̄rerēt, qdē ab Abrahā lōge fuit, [sed ipsi nō Abrahæ opera] verū patris eorum dæmonis p̄pararāt, illis siquī dem se Deū cui relictis idolis deseruerūt patrem h̄re asserentibus, nec fe ex fornicatione genitos gloriātib. rñdit, equidem eos si nati foret eius, debere diligere filium ab eo destinatum, cuius tñ sermo cum cęlestia patris loquerēt, nequaquam ab eis carnalia optātibus agnoscebat. ipsos vero diabolium eorum imitati parentem, qui inuidia ductus ab initio hominem occidit, cū emulacione eū interficere conātur, publicē quoque mētētēs ipsum criminātur, diabolium mendacem mendacij progenitorem insequentes, qui eo, quod veritatē abiecit, nō diu permansit, sed demersus est: ipsi etiam ei ueritatem docenti nedum incredulitate detinentur, sed & eius extinctioni laborant.

Solito more dubia dissoluam.

VBITATVR. Cur dñs solum Iudæis credētib. sibi loquitur, & nō alijs? Rñ. qm̄ nō credētes nō imorabant̄ eius verbis, sed eū eis fidē dissēt, tūc audiebāt eū.

2 Dub. Cur dicit, si vos manseritis? Rñ. August. super Io. quia dominus sciebat, q̄ crediderant quidem, sed non permanserunt. Dub.

- 3 Dub. Cur dicit vere discipuli mei eritis, cum omnes ei credentes, eius essent veri discipuli? Resp. S. Th. in De virtutib. in cōi. q. 2. ar. 12. q. sicut Aug. dicit exponens illud Io. 10. c. Oves meæ vocem meam audiunt, q. est quædam vox Christi, quam nullus audit nisi sit vox ovis eius per prædestinationem: hæc. f. vox, qui perseverauerit in finē, hic saluus erit. & per hunc modum intelligitur, q. qui nō permanet in sermone Christi, non est vere discipulus, quia perseverare ab eo efficaciter non didicit. potest tamen esse discipulus ad tempus, quantum ad temporalem dilectionem Dei, & proximi.
- 4 Dub. Cum iam cognovissent veritatem ipsi credendo, cur dicit & cognoscens veritatem? Resp. Aug. super Io. q. hæc dñs dicit quasi diceret, quia nunc credentes estis manendo videntes eritis, non. n. quia cognoverant crediderunt, sed vt cognoscerent crediderunt: quid. n. est fides, nisi credere, quod non vides: veritas est, q. credidisti videre, si ergo permaneat, in eo, quod creditur, peruenitur ad id, quod videatur, vt. f. contemplerur ipsam veritatem sicuti est, non per verba sonantia, sed per lucē splendentem.
- 5 Dub. Ad quid valet cognitio veritatis? Resp. Aug. de verbis dñi, q. ad id, quod dñs subiungit, f. q. veritas liberabit vos, q. d. si non delectat veritas, delectat libertas.
- 6 Dub. Quid est liberari? Resp. Aug. vbi supra, liberari proprie dñs liberum fieri, quomodo sanari sanum fieri, hoc in verbo græco plinius est, nam in consuetudinē latinā maxime in eo consuevit audire hoc verbum, vt quicumq; liberatur intelligatur pericula euadere, molestijs carere.
- 7 Dub. A quib. liberat veritas? Rñ. Theop. super Io. q. sicut supra infidelib. ait, in peccatis vestris moriemini, sic manentib. in fide absolutionem annunciat peccatorū, & Aug. in 4. de Trin. ait, vnde liberabit, nisi a morte, & a corruptione, a mutabilitate: veritas quippe immortalis, incorrupta, incommutabilis permanet. vera autem incommutabilitas est ipsa æternitas.
- 8 Dub. Cū dñs dixit veritas liberabit vos, cur nō responderunt, nunquid lex est mendacium, & cognitio nostra? Ref. Chryf. super Mat. q. nullum horum eis curę erat, sed de mundanis rebus dolent, non. n. aliam seruitutem nouerant nisi mundānam, respondentes semē Abrahamus sumus, nēmini serui-

uimus vnquam, quasi dicerent eos, qui de genere sunt Abraham, qui sunt ingenui non oportebat seruos vocare, nunquam enim seruiuimus.

9 Dub. An vnquā Iudæi alicui seruiuerint? Ref. Lyr. post Aug. q. Ioseph fuit venundatus in Aegypto, Prophetæ sancti in captiuitatem inducti, Deus quoque imputat eis, q. eos adduxit de domo seruitutis, & liberavit, quomodo ergo liberavit si nemini seruiuerunt: imo etiam ipsi, qui loquebantur soluebant tributa Romanis.

10 Dub. Quid significat Amen. Require dominica 1. Aduentus. Erunt signa. dub. 2. 1.

11 Dub. Cur nullus Euangelistarum transiit Amen? Resp. Aug. super Io. q. amen interpretatur verum, & tamen non est interpretatum, nec græcus hoc interpretatus est facere, vel latinus, nam hoc verbum, Amen, Hebræum est. Non est autem interpretatum, vt honorem haberet velamento secreti. non vt esset ligatum, sed ne vilesceret nudatum: vide dominica 1. Aduentus Erunt signa. dub. 2. 2.

12 Dub. Cur dicit, & reduplicat Amen? Rñ. Aug. vbi supra, q. amen quodammodo si dici fas est, iuratio eius est, & in quantum commendatum sit ex eius geminatione cognoscitur: verum dico vobis dico veritas, qui vtique & si diceret, verū dico, mentiri omnino non posset, tamen inculcat, dormientes quodammodo excitat, & contemni non vult, q. dicit his, inquit Iudæus, græcus, diues, pauper, imperitor, & mendicus, si facit peccatum seruus est peccati. Vide dominica 1. Aduentus. erunt signa. dub. 2. 3.

13 Dub. Quo faciens peccatum est seruus peccati, cum operans sit dñs sui operis? Ref. S. Th. 3. par. q. 48. ar. 4. q. per peccatum homo dupliciter obligatur, & primo quidem seruitute peccati, ut habetur 2. Petri. 2. 4. quo quis superatus est, huic & seruus additus est, quia igitur hominem diabolus superat, per peccatum diaboli seruituti homo adiicitur, secundo quantum ad peccatū reatum qua homo peccans obligatur, secundum Dei iustitiam; & hæc seruitus quædam est: ad seruitutē quidem pertinet, q. aliquis patiat, quod non vult, cum liberi hominis sit vt seipso, vt vult. & Greg. 4. Mora. ait, quisquis se prauo desiderio subiicit iniquitatis domino dudum liberamētis colla supponit, & idem 25. Mora-

lium;

lium, quanto autem aliqui liberius peragunt peruersa quæ volunt, tanto eius seruitio obnoxius obligantur.

14 Dub. Cū opera illorū sequuntur illos. videtur quod peccatum maneat in æternum cū peccatore, & ita seruus manet in æternū? Resp. Ag. super Io. dicit, quod seruus peccator est, domus vero est ecclesia, ideo peccatores non manent in ecclesia in æternum: & licet plures peccatores intrent ecclesiam, tamen non post manent, nec dicit non est in domo, sed non manet in domo.

15 Dubi. Cum multi patres expellant filios a domibus suis, videtur quod nō sit vniversaliter verū, q. filius manet in domo in æternū? Ref. Aug. sup Io. q. hic accipitur filius nō absolute pro quocunq; filio, sed pro filio Dei, qui manet in domo Dei in æternū.

16 Dubi. Nunquid possunt esse verē liberi nisi per filium liberentur? Resp. Aug. super Ioan. q. ad peccatum nō possunt aliqui liberari nisi ab eo, q. uenit sine peccato, & factus est sacrificium sine peccato, & iste est Xps filius Dei, q. est mediator Dei & hominū.

17 Dubi. Cum nō sit homo qui non peccet, & sic sit seruus peccati. videtur q. nullus homo maneat in domo Dei in æternū? Ref. Aug. super Io. si nullus erit ibi seruus, quis ibi erit. quis gloriabitur mundum se esse a peccato, multum nos teruit, sed adiungit filius autem manet in æternū. ergo solus in domo sua erit Christus? an forte in hoc quod dicit filius caput & corpus est. Nō. n. sine causa terruit, & spem dedit: terruit ne peccatū amaremus, spem dedit ne de peccati absolutione diffideremus: hæc est ergo spes nostra, vt a libero liberemur, ipse enim precium dedit nō argētum, sed sanguinē suū, & propter hoc subditur: si filius vos liberabit, vere liberi eritis.

18 Dubi. A quibus liberabit filius? Respo. q. ab his a quibus liberat veritas. req. dub. 7.

19 Dub. Cum ante Christum multi fuerint liberati a peccato, quomodo verum est, q. solus Xps liberat? Resp. S. Th. 3. par. q. 49. ar. 2. q. præparatum est homini remedium ex passione Xpi, quo se potest tueri contra hostis impugnationes, ne deducatur in interitū mortis æternæ: & quicumque ante passionem Christi diabolo resistebat, p. fidem passionis Christi hoc facere poterat, licet passione Christi nondū peracta: quātū autē ad aliquid nullus poterat diaboli manus

euadere, vt. f. nō descēderet in infernū, & sic nō habeat verā libertatē, à quo post passionē Xpi se possunt hoies eius uirtute tueri.

20 Dub. Cur filii Abraham, & non alii dicebantur liberi? require supra post historice.

21 Dub. Quomodo nouerat quod volebant eum interficere? Resp. qm vt Io. 7. dicitur, principes & pharisei miserūt ministros ut apprehenderent Iesum, sed non apprehenderūt eum, vnde & redarguri fuerant a pontificibus & phariseis, & responderunt, q. nūq; sic locutus est homo, sicut hic loquitur.

22 Dub. Cur dicit, sermo meus non capit in vobis, & nō potius, non capit sermō meū? Resp. Aug. super ioannē exponēdo. i. non capit in cor vestrum, quia non recipitur à corde vestro: sic est. n. sermo Dei fidelibus tanquā pisces hamus, tunc capit qm capitur, nec sit iniuria illis, qui capiuntur, ad salutē quippe nō ad perniciem capiuntur.

23 Dubi. Quia videt q. filius ex se sit ignorans, quia dicit, quod vidit apud patrem loquitur? Resp. S. Th. 3. par. q. 42. ar. 6. q. 1. de monstratione patris, & auditione, seu visione filii non intelligitur, nisi q. pater communicat scientiam filio, sicut & essentiam, & ad id potest referri mandatū patris per hoc quod ab æterno scientiam & uoluntatem agendorum eum generādo, uel potius referendum est ad Christum, secundum humanam naturam.

24 Dub. Si sciebat eos esse filios Abraham, quod malū erat si opera Abraham patris eorum facerent? Resp. Orig. super Io. quod adhuc non nominat patrem ipsorum, licet paulo superius Abraham cōmemorauit, sed dicturus est, alterum patrem eorum, s. diabolum, cuius filii erāt inquantū mali erūt: malum ergo quod faciunt dominus eis ob iurgat & corripit.

25 Dubi. Cur dixerunt Iudæi, pater noster Abraham est? Resp. Aug. super Io. quasi dicerent, quid tu dicturus es contra Abraham; videbantur enim eum prouocare vt aliquid mali diceret de Abraham, & esset eis occasio faciendi quod cogitabant.

26 Dubi. Cur dominus dicit, si filii Abraham estis, opera Abraham facite? Resp. Aug. sup Ioan. q. ex hoc non negat eorum originē ex Abraham, sed facta condemnat: caro eorū ex illo erat, sed vita non erat.

27 Dub. Quia cū inter opera Abraham sit, q. ingressus est ad ancillā, & in senectute duxit

alias

- alias uxores, nō uidetur dominū bene dixisse, opera Abraham facite? Resp. Orig. sup Io. dicens, puto quod hoc dictū æquipollet ei quod est cōtra opera Abraham facite, ut tū ex historia Abraham allegoricè sumpta opera eius spiritualiter psequantur, neq. tm̄ oportet cum vult esse filius Abraham adire ancillarum coniugia, nec post obitum coniugis in senectute aliam ducere cōiugem.
- 28 Dub. Cur cum dixit, quæritis me interficere, hic addit hominem, qui vera locutus sum uobis? Resp. Orig. super Io. dicens, qd hoc dixit, qd. non dico filium, nō dico uerbum, quia non moritur uerbū, hoc dico, qd qd uidetis potestis occidere, & quem non uidetis offendere.
- 29 Dubita. Propter quam ueritatē uolebāt eū interficere? Resp. Chryso. super Matth. propter hanc, qd est patri æqualis, propter hoc enim Iudæi quærebant eū interficere.
- 30 Dubita. Quomodo audiuit hanc ueritatem à Deo? Resp. Alcuinus super Ioānem, quia ipse qui est ueritas genitus à deo patre erat. Audire enim nihil aliud est quā esse à patre.
- 31 Dubi. Cur dicit hoc Abraham nō fecit, quia tpe Abraham Christus nondū erat natus? Resp. Orig. super Ioannem qd in tēpore Abraham natus fuerat hō, qui quam audierat à domino ueritatē dicebat, nō tamen quæsitus est ab Abraham, ut eū occideret. Et scias qd spiritualis aduentus Iesu nullo tempore defuit sanctis. Ex hoc igitur cōprehendendo omnem hominem, qui post regenerationem, & ceteras apud se factas diuinitus gratias peccat, denuo crucifigit dei filium propriis reatibus, in quos redit, sed hæc Abraham non fecit.
- 32 Dubita. Cur dicit, uos facitis opera patris uestri? Resp. Chryso. super Matth. dicens, quod hoc dicit dominus uolens eis auferre superflua gloriæ de cognitione, & suadere eis, ut non ultra sp̄e salutis habeāt in cognatione naturali, sed in ea que est secundum adoptionem: hoc n. eos prohibebat uenire ad Christum, quia estimabāt cognationē Abraham sibi sufficere ad salutem, & cum natura essent filij Abraham, secundū opera erat filij diaboli.
- 33 Dubi. Cur dicit se non esse natos ex fornicatione? Resp. Aug. super Io. qd consuetudo scripturarū est fornicationē spir. ualiter appellare, cum dijs multis, & falsis aīa

tanquā profluita subijcitur, quasi diceret, nos nō sumus idololatræ, sed cultores ueri dei, nam unum patrem habemus Deum.

34 Dubi. Cur dominus nō redarguit eos de hoc, qd dicebant se habere patrem Deum, cum falsum dicerēt? Resp. Chry. sup Matth. quod ideo nō redarguit, quia iusta e uolebat ut offenderet ipsos non esse ex Deo.

35 Dub. Quomodo pbat ipsos non esse ex Deo, ex hoc qd dicit, si Deus pater uester esset, diligeretis utiq. me? Resp. Orig. sup Io. qd hoc probat per regulam consequentiarum, quæ dicit, qd à tota conditionali affirmatam cum destructione consequentis, sequitur contradictorium antecedentis, unde bene sequitur, si Deus pater uester esset, diligeretis me, sed me nō diligitis, ergo Deus pater uester non est.

36 Dub. Quomodo illa conditionalis est uera, si Deus pater eorū esset, quod diligerent Christum? Resp. Hilari. 7. de Trin. dicens, qd ab his qui sibi Deum patrē dicerēt, idcirco se diligendum ait, quia ex deo exisse causam dilectionis, ex cā docuit esse nascendi.

37 Dubita. Quia non uidetur, quod Christus processit a patre, quia ab alio procedere repugnat rationi primi principij, & tamen Christus inquam Deus est primum principium, ergo non processit à patre? Resp. S. Tho. 1. par. q. 27. ar. 1. quod duplex est processio, una ab extra, sicut in creaturis corporalibus filius procedit a patre, & isto modo procedere repugnat rationi primi principij, cum procedens sit diuersum ab eo, à quo procedit: alia ab intra, sicut pater in intellectu, cuius actus, scilicet intelligere manet in intelligente, & isto modo in deo intelligimus processionem secundū emanationē intelligibile inquantū Deus, sed intelligendo pducit uerbū, quod idem est cum ipso, nec uerbo repugnat rō primi principij cum nō sit diuersum a patre, imò procedere, ut intimū & absque diuersitate per modum intelligibile concluditur in ratione primi principij: Cum n. dicimus edificatorē principij domus, in ratione huius principij includitur conceptio suæ artis, quæ est in mente artificis, & sic includetur in ratione primi principij si edificator esset primū principium rerum comparatur ad res creatas ut artē ex ad artificata, & cū filius Dei sit conceptus patris, ideo est primum principium eum patre.

Dub.

38 Dub. Cur dicit neque. n. à me ipso ueni, sed ille me misit? Resp. Hilari. super Matth. qd ex hoc docuit originē sibi esse non à se, sed à patre Orig. autem super Io. dicit, hæc arbitror dici propter quosdam ex se uenientes, & nō missos à parte Dei, quibus in Hieremita dicitur, nō mittebā eos, & ipsi currebant.

39 Dub. Cum loqueretur Iudæis hebraice, & ipsi responderent ei ad propositū, uidetur, quod loquelam eius cognoscerent? Resp. Aug. super Io. quod materialiter bene intelligebant uerba, sed quia uolebant ea perficere, quæ Christus dicebat, nec uolebant corrigi credendo, ideo dicuntur non agnoscere eius loquelam, cum ad effectum eam perducere nolint, quod bene declaratur, cū dicitur, Non potestis audire sermonem meum: quia licet audirent auribus corporis inuiti, non tñ audiebāt auribus mētis.

40 Dub. Quia uidetur, qd diabolus sit principij corporū, scđm errorem Manichæorū, qm̄ dixit, Vos ex patre diabolo estis? Resp. Aug. super Io. dicens, qd Iudæi filij erant diaboli non nascendo, sed imitando, qd patet p hoc quod subditur, & desideria patris uestri uultis facere, ecce unde filij estis, qd a talia desideratis. non quia de illo nati estis, & ut dicit, S. Th. 1. par. q. 114. ar. 3. qd ēt si alia quæ peccata absq. instinctu diaboli p petrat, per ea tñ fiunt homines filij diaboli in quantum ipsum primo peccantē imitatur.

41 Dub. Cur dicit desideria, & nō opera patris uestri uultis facere? Resp. Chryso. super Matth. quod sic dicit, ostendens, quoniā ueremeter & ille, & ipsi ab occasione possidentur: & quia continue eum accusabāt, quod non est à Deo, quasi dicat, quod non solum contentatur de his quos occidit, sed desiderat multo plures occidi.

42 Dubi. Cū quando diabolus peccauit adhuc nullus esset homo, quomodo erat homicida ab initio? Resp. S. Tho. 1. par. q. 63. art. 5. qd sicut Aug. dicit 11. de ciuitate Dei cū dicitur, quod diabolus ab initio peccat, nō ab initio ex quo creatus est, peccare putāndus est, sed ab initio peccati, scilicet, qd nūquam à peccato suo recessit, & ita hic non est intelligendū, quod ab initio creationis suæ interfecerit hominē, sed ab initio hominis, i. à primo homine, quem interfecit inducēdo ad peccatū, nec post unquam ab illa uoluntate interficiendi recessit.

43 Dub. Cum non interfecerit hominem uolenter ferro, aut ueneno, aut alia ui, quō dicitur homicida? Resp. Aug. super Io. quod non ferro accinctus diabolus ad hominem uenit, sed uerbū malum seminauit, & occidit. noli ergo putare non esse homicidium quando fratri tuo mala persuades.

44 Dub. Quomodo i ueritate nō dicit? Resp. Aug. 11. de ciui. dei, qd sic accipiendum est, qd in ueritate fuerit, sed non permanserit.

45 Dub. Quare dæmones dicūt multas ueritates, ergo uidetur, qd ueritas ad minus tūc sit in eis? Resp. S. Th. 1. par. q. 94. ar. 2. qd dæmon per actū procedentē ex uoluntate delibata, qui pōt proprie dici actus eius, & qd semper est malus, si aliquid aliquod bonum faciat, non tamen bene facit, sicut si ueritatē dicit ut decipiat, & dū nō uolūtate credit, & cōfiteatur, sed rerū euidētia coactus: alius autē est actus eius naturalis, qui bonus esse pōt, & attestatur bonitati naturæ, & tñ tali actū bono abutūtur ad malū, & sic ueritas nō est in eis, quia uel eā dicunt, ut decipiant, uel ad malū ueritate utūtur.

46 Du. An diabolus habeat patrē, quia dñs dixit mendax est & pater eius? Resp. Aug. super Ioann. dicens, in his uerbis quidam diabolus putauerunt patrem habere, & quæsierūt, quis esset diaboli pater, hic est error Manichæorum. diabolus autem dicit dominus patrem mendacii.

47 Dub. An omnis, qui mētur sit pater mendacij sui? Resp. Aug. super Ioan. quod nō. si n. ab alio mendacium accepisti, & dixisti, tu quidem mentitus es, sed pater mendacij non es. Ille uero, quia non aliunde accepit mendacium, quo mendacio tanquam ueneno hominem occideret, pater est mendacii, sicut Deus pater est ueritatis.

48 Dub. Quō diabolus ex propriis mendacium loquitur, cum proprium nunquam de relinquat suum subiectum, nec subiectum sit sine proprio, & diabolus in principio suæ creationis non fuerit mendax? Resp. S. Tho. in q. de malo. q. 16. ar. 4. quod diabolus dicitur loqui mendacium ex propriis, non quia mendacium sit naturalis proprietatis eius, sed quia ea, quæ sunt uera, non habet à seipso, sed à deo.

49 Dub. Cū dñs nūc dicat: uos non creditis mihi, & supra euāgelista i principio dixit, Iesus ad eos, qd crediderūt ei Iudæos, uideat contradictio? Resp. Orig. dicens: considera quod

quod potest aliquis *f*m aliquam intentionem credere. *f*m vero aliam non credere, si cut qui credūt in eum, quod sub Pontio Pilato crucifixus est, non aut credunt in natū de semper virgine Maria, in eundē credunt, & nō credunt: igitur hi ad quos loquebatur credebant in eum secundum quod uidebatur signorum factor, non credebant autem his, quæ profunde ab eo dicebantur. ¶ Allegoricè, & alijs sensibus non exponitur ratione dicta in prologo.

FERIA VI. POST PRIMAM
Dominicam Quadragesimæ.

Erant dies festus Iudæorum. Ioan. 5.

Hist. huius Euangelij facta est anno Christi 32. die 4. April. in die Sabbathi.

HISTORICE.

Judæorum festo dñs cū Hierosolymam venisset, ægrotum quempiam magnā inter multitudinē vna in porticu Bethsalydæ piscinæ qui quinq; habebat porticus, quē 38. annis infirmitas detinuerat offendit, mouebat quidē aqua piscinæ tū pib. q. h. u. d. a dñi angelo, in quā qui primo ingressus fuisset infirmorum dum motu subijceretur, a quacūq; opprimeretur ægritudine incolumis euadebat, hunc itaq; dñs cū rogasset an bonā oparet valeretur. Ref. se hominem nō habere, qui cū piscinæ aqua moueretur in eam demitteret, quā cum primū in eam descendere conaretur ab alio præuērus incassum nitēbatur: imperauit autē dñs, vt suum acciperet lectulum, & recederet, qui sospitatem ilico nactus iussu perfecit: a quibusdam autē cum obiurgaretur Iudæis nō licere die sabbathi grabatum deferre. in mandatis se id habuisse ab eo, qui ei salutē contulerat restitit: seiscitantib. itaq; quisnam talia deditur præcepta, se prorsus nescire professus est, cū statim a turba declinasset dñs, præmonitus postmodum in templo a dño, vt a reatibus præcaueret ne deteriora pate retur, Iudæos conueniens, Iesum suæ opificem sanitatis iussit denūciari.

Tractim dubia soluenta sunt.

DVBITATVR, Quod festū erat illo die? Ref. Magister hist. scho. q. p. probabiliter erat festum Pentecostes, s. dationis legis.

2 Dub. Cur ascendit Iesus Hierosolymam? Resp. Chryf. super Mat. dominum semper ascendisse Hierosolymam in dieb. festis, vt cum Iudæis dies festos faciens non videretur legi contrarius: & etiam, vt multitudinem simplicem, quæ illuc cōueniebāt per signa, & doctrinam attraheret.

3 Dub. Cur piscina illa dicit probatica, & Bethsalyda? Resp. S. Vinc. in sermone post Magistrum hist. scho. q. d. piscina latine, probatica græcè, Bethsalyda hēbraicè piscina dicitur a pīse, quia nullus ibi erat piscis, per figuram catharensis, sicut mors dicitur a pīse, quia nemini parcat: probatica græcè dicitur a probato, quod latine dicitur omnis quā in ea lauabantur oves, quæ in templo offerebantur. vnde probatica, i. ouina, hēbraicè dicitur Bethsalyda à Beth, quod est domus, & Sayda, quod est gregis, siue peditis, inde Bethsalyda quasi domus pecudū.

4 Dub. Cur sic cognominat ipsa piscina? Ref. Magist. hist. scho. q. quia Natine, i. se uientes Leuitis lauabant pecudes in ipsa piscina ante quam immolarentur, & habebat quinq; porticus, vt ministri possent per plures aditus ad eam descendere, in quibus porticibus iacebant infirmi.

5 Dub. Vnde ipsa aqua habebat illam virtutem sanandi infirmos? Resp. secundum Chryso. quod angelus domini descendens turbabat aquam, & sanatiuam imponebat virtutem. sed Magister hist. scho. dicit, quod lignum sanctæ crucis fuerat in eodē loco delossum per Salomonem, admonitū per reginam Saba, quæ noluerat transire super illum, quia in eo debebat suspendi quidam rex Israel, & ab illo ligno virtutem sanatiuam habebat.

6 Dub. Quomodo illud lignum talem virtutem habebat tunc, cum adhuc Christus non fuisset in eo crucifixus? Resp. S. Vinc. in sermone, q. talem virtutem habebat propter significationem, sicut Nu. 21. de serpente æneo, quem aspicientes sanabant a periculis serpentum, & hoc propter significationem passionis Christi, qui debet in ligno poni.

7 Dub. Quo tpe angelus dñi descendebat ad mouendum aquam? Ref. Magister hist. scho. q. hoc tempus incertum erat, licet plures descenderet interpolatis vicibus, & in lignum huius infirmi iacebant in porticibus propter incertitudinem tpsis, & eū videret

aquam moueri, intelligebant angelum aduenisse. & tunc qui prior descendisset in aquam, sanabatur.

8 Dubi. Quis angelus descendebat? Resp. q. de hoc nihil scriptum reperi, quo. s. nomine vocaretur, nisi fortassis diceretur esset Raphael, q. interpretatur medicina Dei.

9 Dub. Cur angelus ibi descendebat? Resp. Lyra, quod quidam dicunt, quod propter ligni reuerentiam.

10 Dub. Quā incepti fieri talis motio per angelum? Resp. Mag. hist. scho. q. hoc incertum est. Lyra vero dicit, q. appropinquante euangelij ueritate dominus uoluit figuram expressam baptismi in hac piscina ostendere, quæ conueniebat cū baptismo in mundando, & sanando uirtute Dei occulta admanitione angeli, sicut baptismus sub sensibili elemento mundat anima uirtute occulta uerbi, & cum hoc alias sanat corpus miraculose, & sic ex istis uerbis patet, quod non diu ante inceperat angelus descendere in piscinam. Sanctus vero Vin. in sermone dicit, q. piscina incepti fanari infirmos tempore quo Christus baptizatus fuit in Iordane à Ioanne.

11 Dub. Cur solus sanabatur vnus, & non plures pro qualibet vice? Ref. Lyr. dicens. q. quia figura defecit à figurato, ideo ista ipsa quæ figurabat baptismum non sanabat nisi corpus, & vna vice tm, & non sanabat nisi vnus: baptismus autem pertingit ad animam, & sanat omnes quotquot ueniunt ad ipsum, nisi ponant impedimentū.

12 Dub. An angelus visibiliter descēderet? Resp. q. inuisibiliter, sed tamen ipsum descendisse motio aquæ visibilis declarabat.

13 Dub. Ad quid agnoscebatur, quod angelus descendisset? Resp. Chry. super Matth. q. ab effectu, uidelicet à sanitate, quæ aqua tribuebat, quæ non erat uirtute aquæ, quæ fuisset ei quasi cōnaturalis, & sic oīs aqua, & omni tpe sanaret, & omnes accedentes.

14 Dubi. Quam infirmitatē patiebat iste homo? Resp. quod secundum quasi omnes, expositores erat paraliticus.

15 Dub. Quæ fuerat causa infirmitatis huius paralitici? Resp. Lyra. & etiam habetur in hoc euangelio, q. propter peccata sua patiebat, quoniam dixit ei Iesus, ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

16 Dubi. Cur ex tanta multitudine languido

rum solum vnus sanauit? Resp. S. Vinc. in sermo. hodierno. q. Christus in isto maiore uisit deuotionem quā in alijs, nec est credendum Christū sanasse oēs infirmos, qui recurrebant ad eum, non quin possent oēs curare quantum ad suam potentiam, sed ex dispositione ipsorum, quia nō habebant deuotionem, vel quia sanitas corporis nouisset animæ, & ideo alios nō sanauit, sed solum hunc ab omnibus derelictum, solū in Deo confidentem, vel vt dicit Iacobus de Voragi. in sermone, quia alii de nouo uenerant, hic autem longo tempore steterat.

17 Dubi. Cū Christus sciret ipsum ibi morari, vt sanaretur. Cur de hoc interrogat? Respon. Chry. super Ioan. q. Christus non quærit, ut discat: hoc enim superfluum esset, sed ut ostenderet istius patientiam, quæ 38. annos habens per vnū quēque annū eripi ab ægrotitudine expectans affidebat, & non desistebat.

18 Dubi. Cur non statim eum sanauit, sed primo interrogat si uult sanari? Resp. Chry. ubi supra, quod ideo quia primum eū familiarē sibi fecit per interrogationem futuræ fidei faciēns uiam.

19 Dubi. Cur Christus non dixit ei, uis, ut ego te sanem? Resp. Chryf. ubi supra. quod nondum aliquid magnum imaginabatur ille de Christo, quia non uiderat uirtutes quas faciebat.

20 Dub. Cur non interrogauit an crederet, q. posset cum sanum facere? Ref. Chry. ubi supra, q. dominus non expectat fidem, vt in ceteris fecit, dicēs, credis q. a possum hoc facere, quia hic nondū eum nouerat manifeste quis esset, nā illi quidem ex alijs eius uirtutē cognoscētes cōueniēter hec audierāt.

21 Dubi. Cur iste non respondit, q. uolebat sanus fieri? Ref. Chry. ubi supra, q. languidus nō turbatus est ad interrogationē Christi, nec dixit iniuriari mihi uenisti cū interrogas vis sanus fieri, sed mansuete respondit dicens, dñe hominem non habeo. &c. nō. n. nouerat quis esset, qui interrogabat: neque, quod conaturus esset eum: opinabatur autē fortasse uilem sibi fore Christū ad mittendum eum in aquam.

22 Dubi. Cur dominus non dixit ei aliquod uerbum indicans eū sanum factum, sed tolle grabatum, &c. Resp. Aug. super Ioanē, q. dominus tria dixit, scilicet surge, tolle grabatum tuū, & ambula: & surge nō operis

- ris imperium fuit, sed operatio sanitatis. Sano autem duo imperavit, tolle grabatū tuum, & ambula.
- 23 Dub. Quid est grabatū? Resp. secundū vocabulistas, & maxime Catholicon, quod dicitur a gra græco, quod est caput latinè, & batum, quod est gradus, & est illud ad quod gradimur, ut reclinemus caput, & genus lecti.
- 24 Dub. Cur iussit ut deferret grabatū? Ref. Chry. super Io. quod dominus lectum portare iubet, ut creabile faceret miraculum, & nullus existimaret fantasiam esse, quod factum est: non enim nisi certissime, & vehementer compacta essent membra, lectulum ferre posset.
- 25 Dub. Cur non dixit locum, ad quod deberet ambulare? Resp. Lyr. quod solū dixit ambula, ad ostensionem diuini miraculi, quod per ambulationem quocunque ire voluisset ostendebatur.
- 26 Dub. Cur languidus nihil rēdit, sed surrexit? Resp. Chry. super Io. quod audiens languidus, quoniam cum potestate, & velut iuuenis, dicit surge, & c. non derisit, dicens, angelus descendit, & turbat aquam, & solum vnum curat, tu autem homo existens ex solo præcepto speras te magis angelis posse, sed audiuit, & non discredidit ei, qui iussit, & sanus factus est.
- 27 Dubi. An miraculose factus sit sanus? Resp. Beda. quod sic, dicens, multum quidem inter sanationem domini, & quæ a medicis infertur distare probatur: hæc. n. voce iubētis, & mox impletur. Illa vero per multa tēporis interualla aliquotiens perficitur.
- 28 Dub. Cur nō licebat tollere lectū in sabbato? Ref. Lyr. quod Iudæi mentiebantur hæc dicentes, quia opera corporalia, quæ sunt ad Dei honorem bene poterant fieri in die sabbati, sicut sacerdotes in templo corporaliter operabantur, & ita portatio huius lecti erat ad magnificentiam diuini miraculi, & licite poterat fieri.
- 29 Dub. A quibus abstinēdū erat in die sabbati? Ref. S. Th. 2. 2. q. 122. ar. 1. quod in obseruatione sabbati duo sunt cōsideranda, quorum unū est sicut finis, & hoc est, quod homo vacet diuinis. quod significatur in hoc, quod dicit. Memēto, ut diem sabbati sanctifices. illa. n. dicuntur sanctificari in lege, quæ diuina cultui applicantur. Aliud autē necessarium operū, quod significatur eū subditur, in ea non facies omne opus: & de quo ope-

re intelligatur apparet Leuiti. 23. oē opus sciule non facies in eo. Triplex autem est seruitus, scilicet peccati. Et sic opus peccati dicitur seruire. Alia est seruitus qua homo homini seruit, homo autem est alterius seruus non secundum mentem, sed secundum corpus, & ideo secundum hoc opera seruilia dicuntur opera corporalia. Tertia autem est seruitus dei, & sic opus patriæ posset dici opus seruire, quia pertinet ad dei seruitium, & tale non prohibetur in die sabbati: & isto modo sacerdotes ornabant templum, immolabant victimas, & cetera exercitia corporalia pertinentia ad cultum diuinum, & non peccabant: sed alia opera seruilia, quæ dicuntur primo vel secundo modo, contrariantur obseruationi sabbati quantum impediunt applicationem hominis ad diuina: & quia magis impedit homo in rebus diuinis per opera peccati quam per opus licitum, & corporale: ideo magis contra hoc præceptum agit, qui peccat in die festo, quam qui aliud corporale opus licitum facit: non enim qui peccat venialiter in sabbato contra hoc præceptum facit, quod peccatum veniale non excludit sanctitatem, quilibet etiam tam seruus, quam liber tenetur sibi, & proximo prouidere, & præcipue in his quæ ad salutem corporis pertinent: secundario etiam in damno rerum vitæ secundum illud Deutero 22. Non videbis bouem fratris tui errantem, & præteritis sed reducās fratri tuo, & ideo opus corporale pertinens ad salutem proprii corporis, ut quod aliquis comedat, & alia faciat, in quibus salus proprii corporis conseruatur, & propter hoc primi Macha. 2. Machabei nō peccauerunt pugnantes in die sabbati. Nec Helyas fugiens a facie Hiezabel: nec Mat. 12. discipuli Christi, qui spicas colligebant in die sabbati, quia propter necessitatem faciebant, nec opus quod pertinet ad salutem corporalem alterius violat sabbatum. Unde Ioan. 7. dicit Dominus Mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato. nec opus corporale, quod ordinatur ad imminens damnum rei exterioris vitæ, dum violat sabbatum. Matt. 12. quis ex vobis homo qui habet vnam ouem, & ceciderit in sabbato in foueam, nonne tenebit, & leuabit eam? Abstinēbant tamen die sabbati a decoctione ciborum, sed die præcedenti coquebant nec accendebant ignem, aut aliquod

aliquod tale opus; quod poterat fieri die præcedente.

- 30 Dubi. Cur Christiani non obseruāt sabbatum quod cōtinetur in vno decē præceptorū legis? Resp. S. Th. 12. q. 103. ar. 3. & 4. & 2. 2. q. 122. ar. 4. quod ceremonialia, & iudicialia præcepta legis antiquæ cessauerunt post passionē Christi, quia erāt figuratiua, & adueniēte figurato cessat figura: præceptū autē de obseruatione sabbati quātū ad aliud quid erat morale, ut, scilicet aliquo die cuiuslibet hebdomadæ homo vacaret diuinis, & hoc rō naturalis dicitur, & quātū ad aliqd, scilicet quo ad diē sabbati determinatā potius, quā alia die erat cærimoniale, & iudiciale: & quātū ad hoc cessat, scilicet determinatio diei septimæ, sed obseruatur quātū ad primum, secundum, quod erat morale, quia vna die vacamus diuinis, scilicet die Dominica.
- 31 Dub. Cur potius Christiani vacant diuinis die Dominica, quā alia die? Ref. S. Th. vbi supra, quod sabbatū quod significabat primā creationē rerū, mutatum fuit in diem dñicā, in quo cōmemoratur noua creatura in choata i resurrectione Christi, nec obligat ex præcepto decalogi, ut idē dicit 13. sent. dist. 37. ar. 5. nisi quātū ad hoc, quod est de dictamine legis naturæ: ratio enim illius diei est ex institutione ecclesiæ, volentis resurrectionem Christi, cui nos tram vitā conformare debemus, in iugi memoria esse.
- 32 Dubi. An ita sit stricta obseruatio dñicæ, sicut erat sabbati? Ref. S. Th. 2. 2. q. 122. ar. 4. quod quia obseruatio dominicæ non est figuralis sicut fuit obseruatio sabbati in veteri lege. ideo non est ita arcta prohibitio operandi in die dominica, sicut in die sabbati; sed quædam opera cōceduntur in die dominica, quæ in sabbatis prohibebantur, sicut decoctio ciborum, & alia huiusmodi: & etiam in operibus quibusdam phibitis facilius propter necessitatem dispensatur in noua, quā in veteri lege, quia quia pertinet ad protestationem veritatis, quod nec in modico præterire oportet.
- 33 Dubi. An Iudæi ita arcte tenerentur obseruare alias festiuitates, sicut sabbatū? Ref. S. Tho. in 4. sen. di. 1. r. q. 2. ar. 2. q. 3. quod nulla dies erat a Deo celebris quātū ad vacationes ab operibus, sicut dies sabbati: vñ in prima die solennitatis licebat coquere cibos, & alia hōi facere, quod non licebat facere sabbatis: & quocunq; die de septem die-

bus azimorum, vel aliarum festiuitatū sabbatū veniret, dicebatur magnus dies sabbati, propter geminatam solennitatem, scilicet sabbati paschæ, vel alterius festiuitatis.

- 34 Dubi. Quas festiuitates faciebāt Iudæi? Resp. S. Th. 12. q. 102. ar. 4. quod in veteri lege erant septē festiuitates tēporales, & vna cōtinua, ut potest colligi Num. 28. & 29. Erat n. quasi cōtinuū festū, quia quoridie mane & vespere immolabatur agnus. & per illud continuum festum iugis sacrificij representabatur perpetuitas diuinæ beatitudinis: festorum autem temporalium primum erat, quod iterabatur qualibet septimana, & hæc erat solennitas sabbati, quod celebrabatur in memoriam creationis rerum. Alia autē solennitas iterabatur quolibet mense, scilicet festum Neomeniæ, quod celebrabatur ad cōmemorandū opus diuinę gubernationis, & semper in nouitate lunæ. Alia vero quinq; festa celebrabatur semel in anno, & recolabantur in eis bñficia specialiter illi populo exhibita. Celebrabatur festū Paschæ primo mense Martio ad cōmemorandū beneficiū liberationis ex Aegypto. Et post quinquaginta diēs celebrabatur festū Pentecostes ad recolēdū bñficiū legis datæ. Alia vero tria festa celebrabantur mense septimo, quæ quasi totus apud eos erat solēnis, sicut & septimus dies. in prima. n. die mēsis septimi, scilicet Septembris erat festū tubarū in memoriā liberationis Isaac, quando Abrahā inuenit arietem hærentē cornibus, quæ representabatur per cornua quibus buccinabāt, & erat quasi quædam inuitatio, ut se ppararent ad festū expiationis, quod celebrabatur decimo die dicti mēsis, & in memoriā illius beneficii quo Deus propitiatus est peccato populi de adoratione vituli ad pces Moy si. Post hoc celebrabatur festū scenophegię septem diebus ad commemorandū beneficiū diuinę protectionis, & deductionis p desertū, vbi in tabernaculis habitauerunt. vnde in hoc festo debebāt habere fructum arboris pulcherrimę, scilicet citrum, & lignum denfarum frondium, i mirtum, quæ sunt odori fera, & spatulas palmarum, & salices de torrente, quæ diu retinent suum virorē. Octauo autem die celebrabatur festum cętus at que collectæ, in quo colligebantur a populo ea, quæ erant necessaria ad expensas cultus diuini, & significabatur adunatio populi, & pax perstita in terra promissionis.

- 35 ^o Dubi. Ad quas festiuitates tenebantur ire in Hierusalem, & quotiens, & an oēs? Requirē dñica infra octauā epiphanię dub. 7.
- 36 ^o Dubi. Cum omnia in figuram contingerent iudæis, quarū festiuitatum erāt figurā dñicæ festiuitates Iudæorū, q̄ nūc celebrantur apud Xpianos? Resp. S. Th. vbi supra q. 103 ar. 3. dicens, q̄ sabbato vt dicit̄ est succedit dñica, festo phase succedit festū passionis Christi, & resurrectionis, festo Pēthecostes, in quo fuit data lex vetus, succedit festum Penthecostes, in quo fuit data lex spiritus vitæ. Festo Neomeniæ succedit festū semper virginis Mariæ, in qua primo apparuit illuminatio solis, i. Christi per copiam gratiæ. Festo tubarum succedunt festa Apostolorū. Festo expiationis succedunt festa Martyrū, & confessorum, Festo tabernaculū succedit festum consecrationis ecclesie. Festo cęris atque collectæ succedit festum angelorum, vel etiam festum omniū sanctorum. Iugī sacrificio succedit iugis celebratio missarum, & hoc ideo, quia beneficia illi populo exhibita significabāt beneficia nobis concessa per Christum.
- 37 ^o Dubi. Cur Iudæi non calumniabantur, q̄ sabbato sanasset infirmum? Resp. Aug. super Io. qm̄ quasi respondere posset, quia si cuiuspiam iumentum in puteū cecidisset, vtiq; die sabbati erueret illud, & saluaret.
- 38 ^o Dubi. Cur redarguerunt sanatum, q̄ nō liceret ferre grabatū? Resp. Aug. vbi supra, q̄ ideo, quali dicerent, si sanitas differenda non erat, nunquid & opus fuerat imperandum? quasi dicat, q̄ non, vide dub. 28.
- 39 ^o Dubi. Cur sanatus ad increpationem Iudæorum non statim deposuit lectum, & veniam postulauit? Resp. Aug. vbi supra, q̄ ille auctore sanitatis suæ obiciebat calumniatoribus, vt patet ex rñsione sua, quasi diceret, quare nō acciperē iussionem a quo acceptam sanitatē, & ita bñficiū cōfessus est.
- 40 ^o Dubi. Cur Iudæi non interrogauerūt q̄ esset, qui eum sanum fecerat, sed solum qui sibi pręceperat? Resp. Chrys. super Ioan. q̄ hoc malignē fecerunt, & in medium adduxerunt id quod transgressio estimabatur.
- 41 ^o Dubi. An uerum dixerit sanatus, dicēdo se nescire quis eum sanauerat? Resp. q̄ sic, q̄ & si fortassis audierat famā Iesus, non tñ eum viderat, cum 38. annis stetisset infirmus in grabato, nec etiam tunc qñ sanatus fuit aliquid sibi dixit, q̄ ille homo qui eum

fecit vocabatur sanum Iesus.

42 ^o Dubi. Cur Christus declinavit a turbis? Resp. Chrys. vbi supra, q̄ hoc fecit primum quidem vt eo absente testimoniū insuspicabile heret, qui n. adeptus fuerat sanitatem, idoneus erat bñficiis testis, demum vt non plus faceret furorem illorum accendi solus. n. visus eius cui inuidetur non paruum inuidētibus immittit scintillam, propterea discedens permisit ab ipsis suum factū examinari.

43 ^o Dubi. Ad quid sanatus iuit ad tēplū? Resp. Chrys. vbi supra, q̄ curatus homo nō secessit ad nundinas, neq; voluptati, aut vanæ glorię dedit seipsum, sed in tēplo conuersabatur, qm̄ maximē religionis est signū. Nō credendum est, q̄ illuc accesserat ad referēdum gratias Deo de sanitate consecuta.

44 ^o Dubi. Cur Christus non oēs quos curauit admonuit ne amplius peccarent, sicut hūc? Resp. Chrys. vbi supra, q̄ quidam huic paralytico detrahentes, dicunt eū Xpi fuisse accusatorem, & pp hoc hic audisse. qd igitur dicent de paralytico, qui est apud Matth. etc. enim etiam illi dictum est, dimittuntur tibi peccata tua, neq; etiam Christus huic inquit fat de præteritis, sed ad futurum eum monuit solum. Alios igitur curans pctōrum nō meminit, quia his paralyticis ex peccata ægrotudines sunt factę: aliis autem ex infirmitate naturali: vel per hos reliquos omnia admonet, cum his autem, & illud dicens, qm̄ multam vidit inesse animæ huius patientiam, ut valentē susciperet admonitionem eum admonet, tribuit autem ei signū proprię diuinitatis, dicendo ei, nō amplius pecces; ostendit se scire omnia quę ab eō facta erant delicta.

45 ^o Dubi. Cur accusauit ipsum Iudæis, qui tantam gratiam sibi fecerat eum sanandū? Resp. Chrys. vbi supra, q̄ non ita in sensibilibus erat, vt post tantum beneficium, & admonitionem maligna mente hoc dicat, si enim detrahero vellet sanitatem taceat transgressorum dixisset, sed hoc non fecit. Non, n. dixit, qm̄ Iesus est qui dixit tolle grabatum tuum, quod videbatur Iudæis timent esse, sed dicit, quoniam Iesus est qui me sanum fecit.

46 ^o Dubi. Quomodo cognouit, q̄ ille qui ad mouebat eum in tēplo esset Iesus? Resp. q̄ verisimilitudo est, q̄ post admonitionem interrogauit altates, quomodo vocaretur, cognoscens,

scens, quod erat ille, qui eum sanum fecerat, & ab eis audiuit nomen eius, vel etiam tunc aliquis ipso audiente & vidente vocauit eum Iesum.

ALLEGORICE.

Ex hoc Euanģ. designatur sanatio & cōuersio populi Iudæorum, vel saltem aliquorum ex ipso populo, nam soli illi populo [erat dies festus Iudæorū] quoniam solus diuino cultui vacabat, & ad quē venit Iesus carnem assumendo, in quo populo erat [phatica piscinā.] i. ouina, quia ipsi populus Dei & oues eius erāt. [q̄ habebat quinque porticus.] id est, quinque libros Moysi, quibus ille populus claudebatur, & qui de monstrabant, i. conuincēbant, infirmos. s. peccatores, non tamen sanabant eos: sub ipsis quinque libris erāt cœci carentes lumine scientię, claudi nō valentes implere legis præcepta, aridi non habentes humorem supernę dilectionis. [Angelus autem Dñi descendit de cœlo,] id est Christus, qui est angelus cōsiliū, & turbat aquam eam significando in baptismo, & virtutem tribuēdo, qui primo descendit in aquam saluatur [per baptismū] & vnus, i. in vnitate ecclesie. post autem nullus sanatur, quia extra fidem catholicam nō est salus [habebat triginta octo annos in infirmitate] qui numerus est imperfectus, cum deficiat a quadragenario, qui est perfectus per binariū, quoniam decē præcepta legis quater ducta & per quatuor libros Euāgelii in quatuor partibus diuulgata, quadraginta constitunt, huic populo deficiebant duo, scilicet dilectio Dei, & dilectio proximi, quę totam legem implēt. Et ideo necesse habebat [hominem] id est, Christum, qui est Deus & homo [qui cum mitteret in aquam,] id est, baptizādo instrueret [vt tollerēt lectū.] id est, diligeret proximiū, [vt ambularet] in dilectione Dei, ipsum resurgendo a torpore & ignauiā toto corde diligēdo [ille populus nesciebat quis esset Iesus, qui baptizatus credit in eū quem non videt] declinat Iesus a turba quia in solitudine cōtempationis magis cernitur. [in templo inuenit sanatū,] scilicet populum credentium, admonet ne post baptismum [amplius peccet, ne deterius sibi contingat] propter ingratitude, & tunc fidelis profiteatur, [quia Iesus est qui fecit eum sanum] per fidem suam, sine qua nullus potest sanari.

TROPOLOGICE.

Vt amplectamur pœnitentiam admonemur ex sacro euangelio, nā peccantes [sunt in die festo Iudæorum] vacantes theatris, & choreis, ac ludis, quare cum Christo ascendant [Hierosolymā] i. a Deo petant introducti in ciuitatē suam, vt sibi vniantur, & reperient [piscinam,] i. pœnitentiā, quę ita sanat a peccatis, sicut piscina ab infirmitatibus corporis [quę dicitur Bethsayda.] i. ouina, quia ex pœnitētia de hædo efficitur q̄s sicut ouis innocens [quę habet quinque porticus.] i. quinque cōsiderationes iducētes in piscinam pœnitentię, cōsiderationem proprii peccati, seueritatis diuini iudicii, opportunitatis temporis, incertitudinis proprii status, & certitudinis periculi mortis [& in his iacet maxima multitudo] cōsiderates quandoquē præmissa: nō enim descendunt in pœnitentiā, sed 38. annos habent detēti delectationib. mundi, & formidantes amplecti pœnitentiā, & hi licet velēt in aquam turbatā descendere aliquādō inspirati a Deo [tamen non habent hominem] id est, intellectum qui assentiat diuinę inspirationi, sed dūm immorātur an debeat obedire diuinę inspirationi [alius venit] & accipit eorum coronam [nec sanatur nisi] vnus, qui a peccator qui est duorum, secundum naturam quidem dei, secundum vero peccatum diaboli non potest sanari nisi efficiatur vnus, s. Dei, & quo ad naturę creationem, & quo ad obsecutionem, & tūc surgat Christo imperante, & tollat grabatū per satisfactionem, [& ambulet post Christum] per dilectionem, nec curet Iudæos, id est, peccatores redarguentes, & deridentes pœnitentiā, sed vadat ad templū perseverantiā postulandum, quam inueniet a domino [& tunc nolit amplius peccare ne deterius sibi contingat] sed aliis annunciet [q̄ Iesus ipsa pœnitentia mediātē saluum eum fecit] vt & ipsi inducantur ad veram pœnitentiam.

ANAGOGICE.

Inducimur ex sacro euangelio in contemplationē cœlestis Hierosolymę, in qua [est dies festus] solennis, & perpetuus, & quo [ascendit Iesus] nobis aperiendo ianuā paradisi clausam ob peccatum primi parentis [in qua est probatica piscina] quę oues Xpi lætę piscina inueniunt [quę habet quinque porticus, in quibus reficiētur electi Dei] assumptis

corporibus per omnes quinq; sensus corporeos, qui ante erant infirmi, qm nullus ipsorum comprehendere poterat, quæ præparauit Deus diligentibus se. Vbi [angeli dñi mouent] suis laudib. affectus electorum ad Deū glorificandū & [saluatur vnus solus] populus prædestinatorū [qui primo ingressus est] cū sponso accēsis lampadibus, [qui iussit eos surgere] a somno [& ambulare] de virtute in virtutē, vsq; ad visionē ipsius in Syon [tollebentes grabatū] sui corporis, & secum in celestia deferentes [indignantib. Iudæis,] non credentib. damnatis. [Nec vniquam aliquid mali eis continget] abstergente Deo omnes lachrymas ab oculis eorum, nullasque dolor eos apprehendet, sed in æternum regnabunt cum Christo.

SABBATHO POST I. DOM. Quadragesimæ.

Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem, Matth. 17. c. Mar. 9. & Lucæ 9.

Historia huius Euang. facta fuit anno Christi 32. die Augusti, in die dominicæ. Licet aliqui dicant, qd tunc fuit prædicata per Apostolos, sed facta in vere.

HISTORICE.

Petro, Iacobo, ac Ioanni quodā in monte dñs gloriosus demonstratus est, solari fulgore eius coruscante facie, indumentisque suis niuis candorem equantibus, Moysē, & Helya secum confabulantib. Optabat autē Petrus tali gloria perpetuo frui, tabernacula eisdem trib. construere volens. Ex lucida vero nube eos tegente prosiliit vox, hūc Iesum dicens Dei dilectum natum fore, in quo maxime patri complacitū esset: utiq; eū audirent iubens, his territi protinus discipuli suas corruerunt in facies: a Christo itaque, vt timorē abicerent atq; surgerent imperante, cū prospexissent, eum solum intuiti sunt: eis vero de monte descendens in mandatis dedit, ne quousque mortem deuisisset, cuiquam patefacerent visionem.

Absoluenda sunt dubia occurrentia.

DVBITATVR. Quia in textu Mat. dicitur, post sex dies assumptus. qd egit ante illos sex dies dñs, ad quod referatur, id qd dicitur, post sex dies? Res. Quod vt dicit Mat. 16. c. in fine, & Mar. 8. ac Luc. 9.

dominus promiserat discipulis, dicens. Sed de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno suo. Volens ergo ostendere quæ est illa gloria, in quæ postea venturus est in præsentia via reuelauit, vt dicit Chrysostomus. possibile erat eos discere, vt neque in domo ni morte iam doleant. Transactis igitur sex diebus post dictam promissionem, illos duxit in montem.

2 Dub. Quia Luc. 9. c. dicitur. Post 8. dies & hic dicitur. Post sex. ergo videtur inter Euangelistas contrarietas? Res. Hieronymus super Matth. qd facilius est ad hoc responso, quia hic medij ponuntur dies, ibi primus additur & extremus.

3 Dub. Cur non duxit alios Apostolos? Res. spon. S. Tho. 3. q. 45. ar. 3. qd talia mysteria non sunt omnibus exponenda immediate, sed per maiores suo tempore ad alios debent deuire. Et ideo, vt dicit Chrysostomus super Mat. istos tres assumpsit, quia alij per catores erant, Lyr. vero dicit, qd isti tres excellēbant alios, quia Petrus excellēbat in feruore fidei, & ideo sibi tradita sunt clauēs regni cœlorum. Ioannes in prærogatiua virginuitatis, & ideo erat Christo magis familiaris. Iacobus autem in martyrio assumpto, quia primus inter Apostolos martyrio est coronatus.

4 Dub. In quem montem eos duxit? Res. Vinc. post Glo. quod in monte Thabor.

5 Dub. Cur seorsum eos duxit? Res. Respond. Remig. super Matth. quod sancti viri toto animo, & fidei intentione separatidē bent esse a malis.

6 Dub. Cur potius in monte, quàm in plano noluit transfigurari? Res. Rem. vbi supra, quia ex quo gloriam volebat eis præostendere futuram, vt declararet ipsam non esse quærendam in infirmis voluptatibus huius seculi, sed in supernis; ideo duxit eos superius in montem excelsum.

7 Dub. Quid sit transfigurari? Res. Catholicon, qd est transformari, id est in aliam figuram mutari.

8 Dub. An Christus in aliam figuram mutatus sit? Res. Hier. super Mat. dicens. Nemo putet pristinam eum formā, & faciem perdidisse, vel amisisse corporis veritatem, & assumpsisse corpus spirituale, vel aereum: sed quō transfiguratus sit Euangelista demonstrans, dicit, Resplenduit facies & vbi

splen-

splendor faciei ostenditur, & candor describitur vestium, non substantia tollitur, sed gloria commutatur. transformatio splendorem addidit faciem non subtraxit.

Dub. Cur voluit transfigurari? Res. S. Th. 3. par. q. 45. ar. 1. qd quia dñs discipulos pñciata sua passione induceret ad suæ passionis sequelam, & quia oportet vt tendens in aliquem finem, ipsum p̄cognoscat, quia sagittator non recte iacit sagittam nisi. f. p̄cognoscat signum ad quod eam iacere debet, ita cum per passionem deueniatur ad gloriam, cōueniens fuit, vt Christus ipsam gloriam ad quam per passionem deuenire debebant eos p̄cognoscere faceret, & propter hoc transfiguratus est ante eos.

10 Dub. Vnde p̄cessit claritas illa in facie, & cādor in vestibus? Res. S. Th. 3. sen. di. 16. q. 2. ar. 2. qd ille fulgor non fuit proueniens ex aliqua proprietate corporis gloriosi existente in corpore Christi, sed fuit miraculosè & diuinitus inductus in corpore Christi. fuit tamen ille fulgor eiusdem generis cum fulgore corporum glorificarorum, tamen ita perfectus, sicut charitas viæ assimilatur charitati patriæ, & in 3. par. q. 45. ar. 2. dicit, quod illa claritas deriuata est in corpus à diuinitate, & anima eius.

11 Dub. An naturaliter vel miraculosè illa claritas ex anima in corpore deriuata sit? Res. S. Tho. 3. par. vbi supra, qd fulgere corporaliter non est miraculosum in corpore glorioso, sed ad corpus Christi in transfiguratione deriuata est claritas à diuinitate, & anima eius non per modum qualitatis manentis & efficientis ipsum corpus, sed magis per modum passionis transeuntis, sicut cum aer illuminatur à sole, vnde ille fulgor tunc in corpore Christi apparet miraculosus fuit, sicut & hoc ipsum quod ambulauit super vndas maris.

12 Dub. An sola facies vel totū corpus habuerit claritatem? Res. qd ut ex dubio p̄cedenti colligitur, totum corpus lucidū fuit, sed Euāgelium non facit mentionē nisi de facie, quæ est principalis in homine, & etiam quia aliud corpus fere totum tegebat vestibus, & sic sola facies videbat: vel per figuram synecdoche pars ponitur pro toto.

13 Dub. Cum anima Xpi à principio fuerit gloriosa, cur non transfudit à principio gloriam in corpore? Res. S. Tho. vbi supra, qd à principio conceptionis Christi gloria ani-

mæ non redundaret in corpus, ex quadam dispensatione diuina factum est, vt in corpore passibili nostræ redemptionis expleteret mysteria, quia si redundasset in corpus, corpus fuisset gloriosum, & per consequens impassibile, & ita non potuisset pati pro salute nostra.

14 Dub. Cur non transfudit in corpus cum nondum passio celebrata fuerit? Res. S. Th. vbi supra, qd pp passionem non est adempta potestas Christi deriuandi gloriam animæ ad corpus, sicut fecit in ista transfiguratione, aliter tamen quàm in corpore glorificato. Nam in corpore glorificato redundat claritas ab anima, sicut claritas quædam permanens corpus efficiens, sed in corpore Christi fuit per modum passionis transeuntis, vt dictum est supra dub. 11.

15 Dub. Vñ p̄cessit albedo in vestibus Xpi? Res. S. Th. 3. sen. di. 16. q. 2. ar. 2. qd in vestibus erat splendor ex claritate corporis p̄cedens, & S. Vinc. in sermone dicit, qd sicut candela accensa intra lucernam illuminat eam, sic claritas animæ existens interiorius illuminabat corpus exteriorius, & per consequens claritas corporis etiam candida faciebat vestimenta: & Damascenus dicit, quod d vestitus fuit illustratus per diuinę lucis participationem.

16 Dub. An facies plus resplenduerit, q̄ sol? Res. qd vt colligit ex Chr. sup Mat. multo clarior sole resplenduit facies Christi, sed quia in hoc mundo nil clarius sole resplendet, & nil albius niue inuenitur, ideo Euāgelista posuit exemplum de Sole, & de niue quo ad vestimenta, quamuis niuem ex-cesserint in albedine.

17 Dub. An erit æqualis claritas Christi, & sanctorū, cum et sancti fulgebunt sicut sol? Res. Damasc. qd in sensibilib. est sol. hoc in intelligibilib. est Deus, & in sensibilib. nil est lucidius Sole. ita in intelligibilib. nil est lucidius Deo: & sicut sol, qui est lucis fons de facili videri non potest, lux autem eius eo quod ad terram peruenit aspicitur, ita Christus est sicut Sol verus, & Sancti sicut lux Solis: & ideo S. Tho. vbi supra dicit, qd sicut claritas, quæ erat in corpore Christi, representabat futuram claritatem corporis eius, ita claritas vestimentorum eius designat futuram claritatem sanctorum, quæ superabitur à claritate Christi, sicut candor niuis superatur à splendore Solis.

M 3 Dub.

- 18 Dub. Vt quid apparuerunt Moyses & Helyas? Resp. S. Tho. vbi supra, qd apparuerunt tanquam testes transfigurationis.
- 19 Dub. Nunquid sufficiebant tres discipuli, vt essent testes? Ref. S. Tho. vbi supra, ar. 3. qd cum Christus transfigurari voluerit, vt gloriam suam hominib. ostenderet, & ad eam desiderandam homines prouocaret, & ad quam adducuntur homines per Christum non solū, qui post eum fuerunt, sed et vt eum præcesserunt, ideo cōueniens fuit, qd de præcedentib. ipsum testes adessent, s. Moyses & Helyas, & de sequētib. ipsum, s. Petrus, Iacobus, & Ioannes, vt in ore duorum, vel trium flaret omne uerbum.
- 20 Dub. Cur non magis accipit angelos pro testibus, quā homines qui perfectius sciebant qualis esset gloria cælestis? Ref. S. Th. vbi supra, qd Christus per suam transfigurationē manifestauit Apostolis corporis gloriam, quæ ad solos homines pertinet, & ideo cōuenienter non angeli, sed homines ad hoc pro testibus inducuntur.
- 21 Dub. An Moyses & Helyas ibi uere fuerint? Resp. S. Th. vbi supra, qd quedam Glo. super illud Luc. 9. erant aut Moyses & Helyas &c. dicit, sciendum est nō corpora, vel animas Moysi, vel Helyas ibi apparuisse, sed in subiecta creatura illa corpora fuisse formata, ueruntamen illa Gloss. dicitur esse sumpta ex libro, qui intitulatur, de mirabilib. sacræ scripturæ, qui non est liber authenticus, sed falso attribuitur Aug. & ideo illi glo. non est standum: dicit. n. expresse Hiero. super Mat. sic considerandum est, qd Scribis & Phariseis de celo signa petentib. dare noluit. hic uero vt Apostolorum augeat fidem dat signa de celo Helia inde descendente quō resuscenderat, & Moysē ab inferis ascendente, qd non est sic intelligendum quasi anima Moysi suum corpus resumpsit, sed qd anima eius apparuit per aliquod corpus assumptum, sicut angeli apparēt. Helyas autem apparuit in proprio corpore nō quidem de celo Empirico allatū, sed de aliquo eminenti loco in quem fuerat in curru igneo raptus.
- 22 Dub. Cur solum Moyses & Helyas inter prophetas ibi affuerūt, & potius ipsi q̄ alij prophetæ? Resp. S. Th. 3. par. q. 45. ar. 3. qd sicut Chrys. dicit super Mat. Moyses & Helyas in mediū adducuntur pp multas rationes. Primo qd turbæ dicebat eū esse Helyā

uel Hieremiā, aut unum ex prophetis, capta pphæram secum ducit, vt saltem hinc appareat differentiā seruorum & dñi. Secūdo quia Moyses legem dedit Helias p gloria dñi emulato fuit, vnde p hoc qd simul cum Christo apparent excludit calumnia Iudæorum acculantium Xpm tanq̄ transgressorem legis, & blasphemiam Dei sibi gloriam usurpantem. Tertio vt ostēdat se hēre p̄tatem mortis & uitæ, & esse iudicē mortuorum, & uiuorum, p hoc qd Moysen iam mortuum, & Heliam adhuc uiuentem secūducit, Quarto quia sicut Lucas dixit, loquebentur secum de excessu quem complectur erat in Hierusalē, & de passione & morte sua. Et ideo ut super hoc animos discipulorum confirmaret, inducit eos in medium qui se morti exposuerunt p Deo. Nā Moyses cum periculo mortis se obtulit Pharaoni, Helias uero regi Achab. Quinto. qd ualebat, qd discipuli eius emularentur Moysi mansuetudinem & zelum Helias. Sexto, prout addit Hilarius, ut ostēderet. s. se per legem quam dedit Moyses, & per prophetas inter quos fuit Helias principaliter esse prædicatum. Et 7. ut dicit S. Vinc. in sermone, quia nullus aliorum ieiunauit quadragesimam nisi isti duo Moyses & Helias.

23 Dub. Quid loquebantur Moyses & Helyas cum Christo? Vide dub. præced.

24 Dub. Cur dixit Petrus, qd bonū ibi erat esse? Ref. Ori. super Mat. qd quia audiuit, qd oportebat adhuc eum Hierosolymam ire, adhuc timet p Xpo, sed post increpationē non audet dicere rursus, pp̄tius esto tibi, sed idem occulte per alia signa insinuat: quia. n. uidebat multam quietem & solitudinem, cogitauit ibi cōuenientem stationem esse ex loci dispōne, quod significat dicens. Bonum est nos hic esse: uult et ibi semper esse, ideo tabernaculorum meminit dicens. Si uis faciamus hic tria tabernacula. Cogitauit. n. qd si hoc fieret, non ascēderet Hierosolymam, & si nō ascēderet Xps nō moreretur. Ibi. n. sciebat scribas insidiari ei: cogitabat etiam, qd Helias aderat qui in monte ignem descendere fecit. Et Moyses, qui intrauit nebulam, & Deo locutus est, vnde occultari poterant, vt nullus peccatorum sciret vbi essent.

25 Dub. An Petrus pmissa dicens errauerit? Resp. Hier. super Mat. qd vt Marc. dicit nesciens qd diceret errauit, qd si q̄rat tria tabernacula

bernacula nequaquam seruos cū dño conferat, sed faciat tria tabernacula, Imō vnū patri, filio, & Spūi sancto, & Remi. et super Mat. dicit, qd errauit qd uoluit, vt regnū celorum constitueretur in terra, quod dñs p̄miserat dare in caelis. Errauit quia oblitus est se & socios suos esse mortales, & abique gustū mortis uoluit subire æternā felicitatē. Et Raba. sup Mat. dicit qd errauit in eo, qd cælesti cōuersationi tabernacula faciendā putauit, in qua domus necessaria non erat, sicut scriptū sit Apo. 2. r. c. Tēplū nō uidi i ea.

26 Dub. Cur non uoluit facere etiā tria alia tabernacula p se & sociis? Ref. S. Vin. i Sermone. qd ideo noluit alia tabernacula facere, quasi credendo, qd Ioannes flaret in tabernaculo Moysi, Iacobus cū Helya, & ipse cum Christo.

27 Dub. Cur alij duo discipuli nihil dixerunt? Rñ. Orig. super Mat. qd Petrus erat magis feruidus. Et ita dicit ipse, si oportuerit memori tecum &c. Item solus dixit absit à te domine. s. vt crucifigaris, & solus dixit Domine uon lauabis mihi pedes.

28 Dub. Quomodo poterat discipuli aspice re claritatē Christi, qd erat sicut sol, cū filij Israel non ualere aspice re Moysē, qui non habebat tantam claritatē? Respon. S. Th. 3. sen. dif. 16. q. 2. ar. 1. qd claritas illa erat similis gloriosi corporis claritati, quæ uisum nō corrumpit, sed demulcet, & hoc quidem contingit, quia est alterius generis, quā ista claritas naturalis: prouenit enim ex claritate spirituali animæ quæ quidem non corrumpit proportionem oculi ad uisū animæ, sed magis confortat.

29 Dub. Cū in monte Synai apparuerit nubes tenebrosa, cur hic apparuit lucida? Ref. Chry. super Mat. qd in monte Synai cōminante domino nubes tenebrosa apparuit, hic autem quia non terrere uolebat, sed docere, nubes apparuit lucida.

30 Dub. Cur aduenit lucida nubes, & uox de nube? Ref. S. Tho. 3. par. q. 45. art. 4. qd sicut in baptismo, vbi fuit declaratū mysterium primæ regenerationis, ostēsa ē operatio totius Trinitatis, p hoc, qd fuit ibi filius incarnatus, Spiritus sanctus in specie colūbe, & pater declaratus in uoce, ita fuit i transfiguratione, qd ē mysteriū scdæ regenerationis, i qua tota Trinitas apparuit, pater in uoce, filius in hoīe, & Spiritus sanctus in nube clara.

31 Dub. Cur Spiritus sanctus non apparuit

in colūba sicut in baptismo? Ref. S. Th. vbi supra, quod sicut deus in baptismo dat innocentiam, quæ per simplicitatem columbæ designatur, ita i resurrectione dabit electis suis claritatem gloriæ, & refrigeriū ab omni malo, quæ designatur in lucida nube.

32 Dub. Cuius fuit uox quæ exiuit de nube? Resp. qd patri, vt dictum est dub. 30.

33 Dub. Cur Moyses, & Helyas nō fuerunt attestati Christum esse filiū Dei? Ref. Chry. super Mat. qd neq; Moyses loquitur neque Helyas, sed pater omnibus maiorem uocē emittit ex nube, vt discipuli credant, qd à Deo hæc uox erat.

34 Dub. Cur opus fuit nunc reiterare uocē patris, quæ in baptismo prolata est? Resp. S. Tho. vbi supra. quod adoptio filiorum dei est per quandam conformitatem imaginis Dei ad filium naturalem, quod quidem fit dupliciter. Primo per gratiam uicæ, quæ est conformitas imperfecta. Secundo per gloriam quæ erit conformitas perfecta, quia igitur gratiam per baptismum consequimur, in transfiguratione autem præmonstrata est claritas futuræ gloriæ, ideo tam in baptismo, quā in transfiguratione cōueniens fuit manifestare naturalē Christi filiationem testimonio patris, qui solus est perfectē conscius illius perfectæ generationis simul cum filio, & Spiritu sancto.

35 Dub. Cur hic dicitur, ipsum audite, & in baptismo? Respon. S. Tho. vbi supra, quod Christus uenerat gratiam actualiter dare, & gloriam promittere uerbo, & ideo cōuenienter homines ad ipsum audiendū inducuntur, non autem in baptismo, quia in transfiguratione demonstrabatur gloria, quam uerbo promittebat.

36 Dub. Cum Christus non uenerit terrere, sed docere, vt dictū est dub. 29. cur hæc uox terruit discipulos? Ref. S. Tho. vbi supra, qd illa uox ad discipulos non fuit uana, sed cōueniens fuit eos terreri & prosterni, vt ostēderetur qd excellētia illius gloriæ, quæ tūc demonstrabatur exedit omnē sensum, & facultatē mortalī. secundū illud Exo. 33. ca. nō uidebit me hō & uiuet, & hoc ē qd Hie. dicit super Mat. qd humana fragilitas cōspectū maioris gloriæ ferre nō sustinet. & ab hac fragilitate sanātur homines p Christū eos in gloriā adducendo, qd signatur p hoc quod dicit eis, surgite nolite timere.

37 Dubitat. Cur illa uox p̄cessit potius de

- nube quàm aliunde? Resp. S. Chry. sup. Mat. quia in nube deus apparere consuevit, & ut crederetur, quod vox illa ferret à Deo: semper enim apparere solet Deus in nube, sicut scriptum est ps. 96. Nubes & caligo in circuitu eius.
- 38 Dub. Cū Deus omnia diligat, cur dicit hic est filius meus dilectus? Resp. qui supra, quod nō solū diligit filium, quia genuit eū, sed quia vnus voluntatis est cum ipso.
- 39 Dubitatur. Cur dicitur, in quo mihi bene cōplacui? Ref. Gre. in hom. quod oīs qui penitēdo corrigunt aliqua, quæ fecit, eo ipso quod penitet se sibi displicuisse indicat, quia emendat quæ fecit. Et opus patris humano modo de peccatoribus locutus est, dicens. Penitet me fecisse hominē, quasi sibi met ipse displicuit in peccatoribus quos creauit. In solo autem Christo sibi complacuit, quia in solo eo non inuenit culpam, in qua se reprehendat per penitentiam.
- 40 Dubit. Propter quid sic timuerunt discipuli? Ref. Hiero. super Matth. quod ob triplicem causam pauore terretur, vel quia se errasse cognouerāt, vel quia nubes lucida operuerat eos, vel quia Dei patris loquentis vocē audierant.
- 41 Dub. Cur potius ceciderunt in faciem, quā retrosum? Resp. Remi. super Mat. quod hoc fuit indicium sanctitatis, quia sancti in facie cadere dicitur, impij vero retrosum ut patet Io. 18. c. de iudicis volētib. capere Xpm, qui abierunt retrosum & ceciderunt.
- 42 Du. Cur in baptismo audita voce nullus territus est, sicut hic? Ref. Chry. super Mat. quia. f. & sollicitudo, & altitudo & silētium erat multū transfiguratio stupore plena, & lumen purum, & nubes extensa, ex quibus omnibus stupor in eis congregabatur.
- 43 Dub. Cur Christus accessit ad eos? Resp. Hier. super Mat. quia illi iacebant, & surgere non poterant.
- 44 Dub. Cur eos tetigit? Resp. qui supra, quod ut tactu fuger timorem, & debilitata membra solidentur.
- 45 Dub. Cur præcipit, quod surgant, & non pretimeant? Respon. qui supra, & vt quos manu sanauerat etiam sanaret imperio.
- 46 Du. Cur post nō viderūt Moysem & Helyam? Ref. qui supra, & hoc rationabiliter factū est. Ne si Moyse & Helyas perseuerassent cū domino, patris vox videretur in certā cui potissimum daret testimonium.

- 47 Dub. Cur Christus non rīdit Petro? Ref. qui supra, quod quia imprudētē interrogauerat, rīdionē dñi nō meretur, sed pater rīdit pro filio, vt verbo dñi cōpleretur, quod me misit, ipse de me testimoniū phibet. quod S. Vin. i sermone exponens, dicit, quod Petrus petebat in illo mōte gloriā suā, & Xps rīdit ei secretē nō verbo, sed facto ostendēs, quod non poterat fieri quinque; rōnibus sumptis ex hoc factū. Prima pp aduentum nubis, quæ significat pñiam, quæ fieri dēt antequā perueniat ad gloriā. Secūda pp vocē patris, quæ significat obedientiā, cū dicit, ipsū audite, quod oportet obedire præceptis Dei antequā perueniatur ad gloriā. Tertia, quia ceciderūt, quod significat timorē, & humiliatōnē, quia timorē Deū facit bona, & qui se humiliat exalabitur. Quarta, quia fecit eos surgere, quod significat, quod primo faciet resurgere corpora nostra, & post in gloriā deducet. Quinta quia neminē viderūt nisi Xpm, quod significat quod sola diuina essentia, & nulla creatura est obiectū gloriæ, i. essentialis, & principalis.
- 48 Dub. Cur voluit trāsfigurationem manere occultam? Ref. qui supra, quod ne incredibilis esset pro rei magnitudine, & post tam gloriā apud reus animos sequens crux scandalū faceret. Et vt dicit Remi. super Mat. Populi hæc audientes impediret dispensationem passionis eius, resistendo principibus sacerdotum, & sic redemptionis humani generis retardaretur.
- 49 Du. Quo ierāt Moyse & Helyas? Ref. Ly. quod diuina voluntate reducti fuerunt ad loca, vnde fuerant abducti.
- 50 Dubitatur, Cur permittit, ut post resurctionem publicent? Ref. Damasc. Hilarius, & Theophi. quia tūc magis efficeretur creditibilis, nec aliquod scandalum poterat euenire propter passionem, & quia tūc debebant repleri Spiritu sancto, vt testes essent tunc gestorū spiritu alium, & ne corda eorū subuerterentur tristitia, qui non viderāt, & ne proditor incitaretur ad inuidiā rabiem si ante resurrectionem publicaretur.
- 51 Dubitatur. Quomodo apostoli cognouerunt illos fuisse Moysem & Helyam? Ref. Ambr. quod propter splendorem seu illustrationem prædictæ claritatis.
- 52 Dub. Cur hoc non præcepit Iesus in mōte, sed cum descenderent? Resp. quod quia erant adhuc toti stupefacti, ideo nō statim dixit eis.

Dub.

53 Dub. In quo loco descensus dixit eis? Ref. qui supra, quod in descensu montis Thabor ad occidentem, vbi est vna capella cōstructa, ut dixit Landuphus de vita Christi.

A L L E G O R I C E.

In hac trāsfiguratione declaratur incarnatio filij Dei, & eius modus, ad quā intelligendum oportet assumere Petrum. i. fidē, quia, est fundamētū fidei Petrus & Iacobū anchorā spei tenentē [ac Ioānem fratrem eius] dilectionē Dei & Christi suadetē [& ascendere in montem excelsum] diuinitatis negauerat à turba, & tūc videbit filium dei [transfigurātū]. i. hoīem factū cū sit in forma Dei. [& videbit faciē eius]. i. animā respicere p diuinā fruitionem. [sicut sol, & vestimenta sua alba sicut nix]. i. humanitāte absq; aliquā macula cuiusvis peccati, [& apparebunt ei Moyse] & eius prophetiā de Christo incarnādo intelligēdo [& Helyas] zelum Euangelij habens [Xpm loquēdo] annunciantes [Et tunc Petrus]. i. intellectus noster petit [nesciēs, quod diceret]. i. recte consideret an cū lege Xpi deat ēt obseruari lex Moysi, [vt ei stat tabernaculū & si militet Helyas] qui eā zelatus est. [Sed nubes lucida]. i. semper virgo Maria obūbrabit intellectum oēs hæreres interimendo, [& vocē emittet] dicens [hic] Iesus [ē filius] quem genui deū & hominē [meus] absque cōmixtione virilis seminis [dilectus] à me super omnia [in quo mihi bene complacui] dum ancilla meum genui & omnium creatorem [ipsum fore audiedū] attestādo, & diuino martyri Ignatio sic scribendo, & sic intellectus & voluntas [ceciderunt in facies suas] se ei per fidem subiiciendo. [Et timuerūt valde] ne per persecutiones fidē eius amitterēt [sed accessit Iesus] per inspirationē [& tetigit] eorū corda per Spiritū sanctum immissum & surgere fecit] à timore hortando, vt fortes essent in bello [& leuantes oculos] mentis [neminem] aduersātem viderunt, quem timere oporteret, [sed solum Iesum] itantē à dextris dei eis auxiliū ferentem. [qui & præcepit post resurrectionem] vt in vniuersum mundum euntes suam legem prædicarent.

T R O P O L O G I C E.

Per istam trāsfigurationē instuimur quē modum tenere debemus, vt ascēdamus ad gloriā cœlestē, vt. f. [ascendamus ad mōtē excelsum], pñiā, [& teorū] sumus à con-

uersatione mālorū, & sumus [Petrus]. i. obediētes. [& Iacobus]. i. patientes in aduersis. [Et Ioannes]. i. continentēs, vt sic post inueniamus illā gloriā [replēdentem sicut sol, & cādida sicut nix] ita tñ vt initemur [Moyse & Helyam] ieiunijs & abstinentia nostra corpora subugantes, & in cœlis [tria tabernacula] inueniēmus in tribus hierarchijs angelorum [obumbrāmur à nube lucidissima diuinitatis] cognoscemus quē Christum [esse filium dei dilectum] & placebimus patri [quā Christum audisse] nobis tunc proderit, sed antequam illuc accedamus [cademus in faciem] relinquētes corpora nostra, quæ Deus [resurgere faciet] in extremo iudicio, & iubebit esse absque timore corruptionis, nec aliqd videbimus, i quo gloriari valeamus [nisi solum Iesum] qui erit omnia in omnibus, nec illam nunc gloriā enarrare possumus, sed postquam resurrexerimus à mortuis.

A N A G O G I C E.

Expositum est in tropologico sensu.

DOMINICA II. IN QVADRAG.
vt in sabbato præcedente secundum curiam Romanam.

¶ Dominica 2. in Quadragesima secundū ordinem Prædicatorū, vt in feria 5. præced. vbi narratur historia de Chananaea.

FERIA II. POST SECVNDAM dominicam Quadragesimæ.

Ego uado, & queretis me. Ioannis 8. cap.

Hæc verba locutus est dominus anno ætatis suæ 31. die 22. Septēbris, i die Martis.

H I S T O R I C E.

Scribis, & pharisejs dñs ait se ire, & ab eis quinque; quæri differentiē, in eorumq; scriberibus decedere, nec ipsum subsequi eos valere: ipsis autem minime iuste interpretantibus, sed opinatibus semetipsū interficere debere, quā quo ireret eos non posse accedere aiebat, illos de imis fore, se vero de excelsis dixit: nō autem præsentis seculi incolā cuius ipsi dulcedine tenerētur, ob quod in delictis suis dies clauderent extremos, nisi fidē eius pñarent dictis: cum quærebant quisnam foret principium, qui eis loqueretur? Ref. se esse, asserens plurima se de eis fari debere ac iudicare, qui autem eū emiserat veritas actor erat, seq; seculo assaturum

affaturum que ab ipso audit, percepisset, cum autem, quod altissimum suum diceret genitorum non capere ab eis, ait eorum tunc ipsius notitiam habituros, cum in altum eum eleuasset, nec qui contra se agere, sed que a patre didicisset se loqui, secum immorari, quod eum misisset, nec solum dimisisset, quoniam qua uoluntatis eius forent semper operaretur.

Veritatem enucleare uolens quedam dubia soluam.

DUBITATVR. Quomodo ibat dominus? Rñ. Lyra post Chr., quod ibat ad patrem pro morte secundum humanitatem, a quo tunc non recessit secundum deitatem.

- 1. Dub. Quomodo eum queritur erant, qui in infidelitate per malum erant? Resp. Orig. quod differentie sunt eorum qui fuerunt Iesum. Nam quidam eum querunt, ut eos ducat ad patrem, non autem omnes pro eorum salute, & uilitate querunt eum. Nam Aug. exponendo, ait, queritis me non pro desiderio, sed odio, nam & persecutores eum, querunt capere eum. Et Lyra dicit, quod post mortem, queritur eum, ut persecueretur in membris suis.
- 2. Dub. Cur cum pluribus loqueretur in singulari dixit, in peccato uestro moriemini? Resp. Beda, quod peccato utitur in singulari, sed uestro in plurali, ut idem omnium scelus ostenderetur.
- 3. Dub. Cum plures ex his quibus loquebatur crediderint, & saluati sint, cur omnibus dicebat in peccato uestro moriemini? Resp. Orig. quod hoc non dicebat ad illos, qui credituri erant, sed ad alios quos sciebat non esse credituros. Qui, nam in suo peccato mori, quo uadit Christus non potest ire, nullus, nam mortuus potest sequi Iesum. Non, nam mortui laudabunt te domine.
- 4. Dub. Cum Iesus iret ad mortem, cur non poterant & ipsi ire ad mortem? Resp. Ly. quod Christus ibat ad mortem per quam perueniebat in gloriam patris, & ideo licet ipsi possent mori, sicut & post mortui sunt, non tamen per ipsam mortem peruenerunt ad gloriam patris.
- 5. Dub. Cum ad impossibile nemo teneatur. Et hic dicit, quod ipsi non poterant ire: ergo uiri excusabiles? Rñ. Orig. hunc passum exponendo, quod non potest qui non uolunt, si non uoluisse & non potuissent non rationabiliter diceretur eis, moriemini in peccato uestro.
- 6. Dub. Ad quid Iudaei dixerunt, nuquid in

- terficiet semetipsum? Resp. Ori. quod Iudaei dixerunt Christum uoluntarie moriturum pro illud quod dicitur Esa. 53. oblatum est, quia ipse uoluit, & tradidit in mortem a se sua, quod scriptura, & totum capitulum exponit de Christo ab antiquis doctoribus hebraeorum. Et in Iudaei derisorie querunt de Iesu quem reputabant falsum Christum, nuquid interficiet & c. si non serio se loquerentur de impletione huius prophetie dicerent sic, nuquid ex simplici uoluntate se parabitur aia a corpore, quod pater ex eo quod subdit, quod ego uado & c. ipsi non poterant seipsos interficere, sed non poterant a se sua pro uoluntate sua tradere, sicut fuit prophetatum de Christo per Isaiam, & in Iesu fuit adimpletum.
- 7. Dubit. Quomodo ipsi sunt de deorsum, & ipse de superius? Resp. Ori. & Chry. in hoc loco, erant deorsum, id est terrena & carnalia sapientes, & non spiritualia, sicut ipse, qui erat de superius. Ly. uero dicit, deorsum, id est de massa corrupta originali peccato, id est habent deum mortis, & necessitate moriendi, per quod separatio aia a corpore non subiacet eorum proprie uoluntati. Ipse uero de superius est, quia secundum deitatem habet eandem naturam cum patre, secundum humanitatem aia est immediate a Deo pro creatione, & corpus formatum Spiritu sancto uirtute, & pro hoc habebat plenum deum super corpus suum separandi aiam ab ipso, & reuerti, ut dicit Io. 10. Potestatem habeo ponendi aiam meam, & iterum summi eam.
- 8. Dub. Quia Christus erat de mundo saltem quantum ad corpus, ergo non uerum dicit, ego non sum de mundo? Resp. S. Th. 2. 2. q. 28. ar. 2. quod erat de mundo per presentiam corporalem, sed non per mentis affectum.
- 9. Dub. Cum supra dixerit, moriemini in peccato uestro, cur hic dicit, in peccatis uestris? Respon. Ly. quod supra dixit in singulari, quia principale peccatum eorum erat persecutio Christi, sed ad hoc sequebantur multa alia peccata, & propter hoc hic replicauit in plurali.
- 10. Dub. Cur dicit, nisi et edideritis quia ego sum? Resp. Aug. super Io. 8. d. credo, quod in illa multitudine quem dominum audiebant, & eos fuisse qui credituri erant, quasi in omnes processerit illa seuerissima sententia, in peccato uestro moriemini, ac per hoc, & illis qui credituri erant, spes erat ablata, reuocauit ergo eos ad spem adiungens, nisi credideritis quia ego sum & c. ergo si illud credideritis non moriemini in peccato uestro.

Dub.

- 11. Dub. Quia ipsi sciebant, & uidebant Christum esse, ergo non oportebat, quod illud crederet? Resp. Ly. exponendo post Chry. dicens. si non credideritis fide formata charitate, quia ego sum uobis in lege & prophetis promissus, moriemini in peccato uestro, si fidelitatis.
- 12. Dub. Cur Iudaei interrogauerunt, tu quis es? Resp. Aug. super Io. quasi dicerent, non enim cum dixisti, nisi credideritis quia ego sum, addidisti quis esses.
- 13. Dub. Cum pater sit principium filij, quomodo Christus dicit se principium? Resp. S. Th. 1. 1. par. 4. 3. ar. 1. quod hoc nomen principium nihil aliud significat nisi illud a quo aliquid procedit. Omne enim id a quo aliquid procedit quocumque modo dicitur esse principium, & econuerso: cum ergo pater sit a quo alius procedit, sequitur, quod pater sit principium. Et licet apud graecos inueniat de filio, & Spiritu sancto, quod principium, hoc tamen non est in uisum doctorum nostrorum, quia licet attribuamus patri aliquid auctoritatis ratione principij, nihil tamen ad subiectionem vel minorationem quocumque modo pertinet attribuimus filio uel Spiritu sancto, quod uideatur omnis erroris occasio, & isto respectu filius non est principium patris, sed pater est principium filij, sed pater, & filius, & Spiritus sanctus sunt unum principium omnium creaturarum, & sic intelligitur hic. Et ut Aug. dicit, pater est principium, filius est principium, & tamen non sunt duo principia, sed unum, sicut non sunt duo dii, sed unus Deus.
- 14. Dub. Cur addidit, qui & loquor uobis? Resp. Aug. super Io. quasi diceret, ut credatis me esse principium, non solum sum principium, sed & loquor uobis, nam si principium sicuti est ita maneret apud patrem, ut non acciperet formam serui, quomodo ei crederetur cum infirma corda intelligibile uerbum, sine uocem sensibili audire non possent?
- 15. Dub. Cur Io. 8. c. dixerit, ego non dico quequam, quomodo nunc dicit multa habeo de uobis loqui, & iudicare? Resp. qui supra, quod aliud est non iudico, & aliud habeo iudicare. Non iudico dicit ad praesens, quod autem nunc dicit iudicium futurum dicit.
- 16. Dub. Cur dicit, qui me misit uerax est? Resp. qui supra, quasi diceret, ideo uerus in iudicio, quasi filius ueracis sum.
- 17. Dub. Cum filius sit ueritas, cur dicit patrem ueracem, quasi esset minor filio, quia ueritas deus per essentiam, uerax autem per partici-

- partionem? Resp. qui supra, quod uerax est non participando, sed generando ueritatem.
- 18. Dub. Cum filius sit sapientia, quomodo dicit quae audiui ab eo haec loquor, quasi ex se nihil sciat? Resp. S. Th. 1. par. 4. 42. ar. 6. quod in auditione filij a patre non intelligitur, nisi quod pater communicat scientiam filio, sicut & essentiam.
- 19. Dub. Cum ita clare loqueretur, quomodo non intelligebant, quod patrem dicebat Deum? Resp. Alcuinus super Io. quod cum audissent uerax est qui me misit; non intellexerunt de quo diceret, non dum, nam oculos cordis apertos habebant, quibus patris, & filij aequalitas intelligeretur.
- 20. Dub. Quomodo debebat exaltari? Resp. Aug. super Io. dicens, quod exaltationem crucis dicit, quia & ibi exaltatus est, quando pependit in ligno.
- 21. Dub. Quomodo cognouerunt postquam crucifixus est, quod esset Deus? Resp. qui supra, quod post passionem multi crediderunt, & hoc dixit pro illis qui credituri erant. Et Chry. dicit quod cognouerunt post gratiam signorum resurrectionis, & captiuitatis ipsorum quod Christus erat filius Dei.
- 22. Dub. Quia uidetur impotentia in Christo, cum dicit, & a me ipso nihil facio? Resp. Ly. quod Christus in quantum Deus habet totam uirtute operatiua a patre, licet eandem, quem admodum dictum est superius dub. 16. Et secundum quod homo illa natura organum diuinitati coniunctum. Et ideo nihil poterat operari nisi secundum motum, & regulationem ipsius.
- 23. Dub. Quomodo pater docuit filium, quia sic uideretur, quod ante fuisse ignorans? Resp. Aug. super Io. quod pater incorporaliter genuit filium, nec eum sic docuit quasi indoctum genuerit, sed hoc est eum docuisse quod est scientem genuisse. Si enim simplex est natura ueritatis, hoc est filio esse, quod nosce, quem admodum ergo pater illi gignendo dedit ut esset, sic gignendo dedit ut nosset.
- 24. Dub. Quia uidetur, quod pater sit maior filio, cum eum miserit? Resp. qui supra, quod cum sint ambo simul. Unus tamen est missus, alter misit, quoniam missio incarnatio est, & ipsa incarnatio filij tantum est, non & patris: ergo inquit, qui me misit, id est cuius auctoritate tanquam paterna incarnatus sum. Misit itaque pater filium, sed non recessit a filio, nec filius a patre, & ita secum est.

Dub.

- 26 Dub. Quia Iesus in passione clamavit, ut quid dereliquisti me, ergo videtur, quod pariter reliquit eum? Requiritur dominica in ramis palmarum, dub. 654.
- 27 Dub. Cur dicit, quod facit quæ placita sunt patri? Resp. Chrys. super Io. quod quia Iudæi dicebant, ipsum non esse ex Deo ex hoc quod sabbatum non custodiebat, ad hoc remouendū dixit, quod placita patri faciebat, ostendens, quod soluere sabbatū placitū erat patri.
- 28 Dub. Quando incepit facere, quæ placita sunt patri? Resp. Aug. super Io. quod non ex quodā initio, sed sine initio, sine fine; Dei enim generatio non habet initium temporis. ¶ Sensibus spiritualibus non exponitur ratioe dicta in prologo.

FERIA TERTIA POST II.
Dominicam Quadragesimæ.

Super cathedram Moysi. Math. 23. c.

Histor. huius Euang. facta est anno Christi 33. die Martij.

HISTORICE.

Discipulos ac turbas admonēbat dñs ne opera scribarum, & pharisæorum super Moysi cathedram populū instruētium imitarētur, sed verbis eorū crederent, & audita perficerent, quā nec ipsi, quod alios docebat opere implebant, quinimo iugū alijs graue imponebant, quod ipsi ad modicū ferre recusabāt. Si quā vero boni quicquam operarentur id, ut laudē furarēt humanā peragebant: phylacteria ac fimbrias magnificāt, cōiuiuiorū ēē prima diligunt loca, in synagogis ēē honoratiore optant sedes, salutari reuerēter publicē volunt, & magistri vocari, eis vero persuadebat dñs, ut nequaquā talia appetere cū fratres ex vno patre celesti oēs forent, & quē solū venerarentur præceptorē, sed inter se qui maiori fulgeret dignitate, is oīum minister aliorū fieret, quā exaltari cupientes deprimentur, & humilitatē amplectentes maximos consequerentur honores.

Reicienda sunt dubia ipsa solvendo.

1 **D**VBITATVR. Cur dñs nō loquitur scribis, & pharisæis sicut discipulis, & turbis? Resp. Chryso. super Mat. quod postquā dñs ipsos confuderat, cū cuius esset filius Christus interrogasset, nec fuisset ausi amplius eū interrogare, eorū incorrigi-

bilitatem ostendens, nunc conuertit sermonem ad populum, & discipulos, nam clerici si malefecerint in emendabiles fiunt. Laici vero delinquentes facile emendantur.

2 Dub. Quæ est cathedra Moysi? Rñ. S. Vm cen. in sermone, quod est potestas regiminis secularis vel prælationis ecclesiasticæ, quā habebat Moyses. Et ut dicit Ly. talis potestas post Christi aduentū dī cathedra Christi.

3 Dub. Qui sunt scribæ? vide in epiphania domini dub. 31.

4 Dub. Qui sunt pharisæi? vide dominica 3. dub. 15.

5 Dub. An omnia dicta per scribas, & pharisæos debent seruari? Resp. Chryso. super Mat. quod omnia, quæ Dei sunt, & quæ Deus per Moysen in lege deduxit.

6 Dub. Quia nos nō facimus oīa quæ Deus mādauit per Moysen in lege fieri, quia non obseruamus pcepta cærimonialia? Rñ. Ori. super Io. quod non intelligit omnia quæ continent in lege seruari, sed oīa quæ ea continent mores, & est hic figura synecdoche.

7 Dub. Cur Christus non monuit eos seruare ea, quod continentur in euangelijs? Resp. qui supra, quod nondum erat tps seruandi pcepta nouæ legis, ante. s. passionem suam.

8 Dub. Cur inducit eos, ad audiēdum scribas, & pharisæos, qui erant ita mali? Resp. qui supra, quod quia accusaturus erat scribas & pharisæos insequentibus sermonibus, ne videretur apud stultos ex hoc eorū principatum capere velle, vel propter inimiticitiam hoc facere, primum a se hanc suspensionem remouet iubens eos, scilicet audiri.

9 Dub. Cur generaliter dicit ut nō faciant secundum opera eorum, cum aliqui fuerint sanctissimi sicut Zacharias, & Symeō? Resp. quod isti duo iā defuncti erant, & loquebatur solum de viuētib, qui mali erant.

10 Dub. Cur publicē redarguit in hoc quod non faciunt, quæ dicunt? Resp. Chryso. in hom. quod maxime accusatione dignus est si doctrinā auctoritatem habens legem transgreditur. Primo quidem quia pëuaricatur qui alios corrigere debet. Deinde quia peccati maiore pëna dignus est propter honorem. Tertio quia plus corrumpit velut in ordine doctorum peccans.

11 Dub. Quæ onera alijs imponebant? Resp. Lyra, quia vltra legis pcepta constituerant multa ex suis traditionibus, quæ erant subditis graui, & importabilia.

Dub.

- 12 Dub. Cur dicit nō sūt mouere, & nō dicit nō possunt portare? Resp. Chryso. in Hom. quod hoc dicit ad reprehensionē aggrauandā.
- 13 Dub. Quia videtur, quod faciant aliqua bona opera, quæ volunt ut homines videant? Resp. Quod licet faciant aliqua opera de genere bonorum, non tamen faciunt ea bona intentione, sed propter laudem humanam, & ita non sunt bona formaliter.
- 14 Dub. Quia qui male agit odit lucē, non ergo videtur, quod peccata grauiā faciant in conspectu hominum? Resp. quod hic est figura synecdoche, quoniam non intelligit dominus de omnibus generaliter, sed de his quæ videntur bona, ut etiam ipse exemplificat de fimbrijs & phylacterijs.
- 15 Dub. Quæ erant phylacteria? Resp. Lyra post Hiero. quod erant quædam chartæ in quibus scribebantur decē pcepta legis, & ponebantur in capite ad modum coronæ, & per hoc significabatur quod debebant legem in memoria habere, secundum quod habetur Deu. 6. c. & dicebantur A phylacteria quod est seruare & thora quæ est lex, quia erant quædam signa seruandæ legis.
- 16 Dub. Quō dilatabant phylacteria? Resp. quod ut viderent cæteris magis religiosi faciebant sibi phylacteria lata, ut dicit Lyra. sicut aliqui nunc religiosi in habitu obseruant, cum tamē habitus non faciat monachum.
- 17 Dub. Quæ dicebātur fimbriæ? Resp. Hier. super Mat. quod Moyses iusserat, ut in 4. angulis palliorum iacinthinas fimbrias facerent ad Israel populū discernēdum, ut quomodo in corporib. circumcisio signum Iudaicæ gentis daret, ita vestis haberet aliquam differentiam.
- 18 Dub. Quō magnificabant ipsas fimbrias? Resp. Hier. vbi supra, quod ipsi captantes auram popularem, atq; ex mulierculis captantes lucra, faciebant grandes fimbrias & acutissimas in eis spinas ligabant, ut videlicet ambulantes & sedentes interdum puengerentur, & quasi hac commotione retraherentur ad ministeria seruitutis Dei.
- 19 Dub. Quia nō videtur esse malum quod prælati & doctores teneant loca honorabiliora propter dignitatem quā habent? Resp. Chryso. super Mat. quod dominus non vituperat eos qui in primo loco recumbunt, sed eos qui amant primos discubitus, ad voluntatem vituperationem referens, non ad factum, & ita de cathedris intelligas.

- 20 Dub. Quia videtur quod salutari in foro nō sit malum? Resp. quod hoc de se nō est malum, sed hoc velle sibi reuerenter fieri, vt alij aduertant & eos admirentur, & in hoc gloriaari valeant, pertinet ad inanem gloriam.
- 21 Dub. Quid significat Rabbis? Resp. quod est nomen hæbraicum, & latinē interpretatur magister vel doctor.
- 22 Dub. An vocari magister sit malū? Resp. Lyra. quod desiderare sciētiam & actū sciendi non est malum sed meritorium: desiderare autem nomen tñ doctoratus, est malum & peccatum superbiæ. si autem desideretur nomen & auctoritas magistris ad hoc, quod sciētia iam habita aliquis melius possit vt, non est malum, sed est bonum, quia bonus doctor debet quærere illa, quæ faciunt ac efficaciam suæ doctrinæ.
- 23 Dub. Cur ergo dominus de hoc redarguit eos? Resp. Chryso. super Mat. quod ipsi Pharisæi vocari volebant, & non esse, nomen appetunt & officium negligunt.
- 24 Dub. Cur non monet discipulos, ut vitæ primos recubitus, & cathedras, & salutationes in foro, sicut quod nō velint vocari magistri? Resp. Chryso. in hom. quod pmissorum de quib. Pharisæos incusauerat, alia quidē sicut parua vitia prætermisit, quasi discipuli de his instrui non indigentibus, sed quæ erat omnium malorum causati. Thronum appetere magistralē, hoc in medium inducit ad discipulos instruendum.
- 25 Dub. Cū plures alios doceat, & sic sint magistri, quō Deus solū dicitur magister? Resp. S. Th. 1. par. q. 117. ar. 1. quod homo non potest aliū docere nisi exterius dū adhibet ministeriū, sicut medicus sanans: sed sicut natura interior est principalis causa sanationis, ita & interius lumen intellectus est principalis causa sciētiae, sed vtrunq; horum est a Deo. Et ideo solū de Deo dicitur: qui sanat oēs infirmitates tuas, ita de Deo dicitur, quod docet oēm hominem sciētiam, in quantum lumen vultus eius super nos signatur, per quod nobis omnia ostenduntur: & quia homo docens non causat lumen intellectuale discipulo, sicut Deus, ideo homo non ita proprie dicitur magister, sicut Deus.
- 26 Dub. Cur dñs potius nominat cenā, synagogas, & forum, quod alia loca? Resp. quod cum hi qui gloria inani capiuntur velint videri ab hominibus, ideo de his locis differuit in quib. vt plurimū sit cōgregatio hominum.

Dub.

27 Dub. Cur non debemus vocare patrem super terram illum qui nos genuit? Resp. Chryl. super Mat. q. in mundo quamuis homo hominem generat, tamen vnus est pater, qui eos creauit: non. n. initium vitæ habemus ex parentibus, sed transitum vitæ per eos accipimus.

28 Dub. Cum Paulus dicat se doctorem gentium, cur prohibet vocari patres & doctores magistros? Ref. Hier. super Mat. q. aliud est esse natura patrem, vel magistrum: aliud indulgentia. Nos si hominem patrem vocamus, honorem in ætati deferimus, non auctorem nostræ ostendimus vitæ. Magister. n. dicitur consortio veri Magistri, & ne infinita replerem, quò vnus per naturam Deus & vnus filius non præiudicat ceteris ne per adoptionem Dii vocentur & filij, ita & vnus pater & magister non præiudicat, vt alij abusiue vocentur & patres & magistri. Sanctus autem Vinc. in Ser. dicit, q. consuetudinaria & instrumentaliter non reprobatur, quòd alij præter Deum dicantur patres, doctores, & magistri ministerialiter & denominatiue, & sic 2. ad Thim. 1. Apostolus se vocat.

29 Dub. An opera bona debeant fieri publice vt videantur ab hominibus, vel secreta? Resp. S. Vin. in Ser. q. homines sunt in duplici differentia, aliqui simplicis vitæ, qui solum sibi habent providere, & non est necessarium publicare eorum bona opera. Vnde Hiero. in prolog. Bibliæ ait, sancta rusticitas solum sibi prodest. Alij autem transmittuntur a Deo, non solum sua purgantes peccata, sed ad alios docendum & verbo & exemplo, tales debent publicare eorum bona opera in exemplum aliorum, vt dicit Mat. 5. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant &c. Nam Christus nunquam prohibuit bona opera manifestari, sed prohibuit ne faciens querat videri ab hominibus, opera igitur vestra videantur non vos, propter quod notat hic Christus dicit, omnia opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus ipsi.

30 Dub. An liceat appetere doctoratum, vel pontificatum? Resp. S. Tho. in quodlibetis quodlibet. 3. ar. 9. q. oportet considerare triplicem differentiam cathedræ magistralis ad cathedram Pontificalem. Quarum prima est, q. ille, qui accipit cathedram magistralis non accipit aliquam eminentiam, quam prius non habuerat, sed solum oportunitatem concipiendi scientiam, quam prius

non habebat. Non. n. ille qui licentiam alii quem. dat ei scientiam, sed auctoritatem docendi. Ille vero qui accipit cathedram Episcopalem, accipit eminentiam potestatis, quam prius non habebat. Secunda differentia est q. eminentia, quæ requiritur ad cathedram magistralis est perfectio hominis, secundum seipsum, alia vero est hominis per comparationem ad alium: Tertia q. ad pontificalis sit homo idoneus per charitatem excellentem, sed ad magistralis per sufficientiam scientiæ. His ergo consideratis, manifestum est, q. appetere aliquid quod pertinet ad perfectionem sui ipsius est laudabile, vnde appetitus scientiæ est laudabilis, Sapient. 8. c. Concupiscentia scientiæ conducit ad regnum in perpetuum. Appetitus autem potestatis super alios est vitiosus. Appetitus tamen doctoratus potest turpitudinem continere ratione præsumptionis, quæ esset, si ille qui non est idoneus ad docendum peteret docendi officium, sed hæc præsumptio non æqualiter est in petentibus licentiam ad docendum, & in petentibus pontificatum. Nam scientiam per quam aliquis est idoneus ad docendum, potest aliquis scire per certitudinem se habere. Charitatem autem per quam aliquis est idoneus ad officium pontificatum, non potest aliquis scire per certitudinem se habere: & ideo semper est vitiosum pontificatum petere, non semper autem vitiosum est petere licentiam docendi, quamuis honestius sit q. per alium peratur, nisi forte et causa aliqua speciali.

31 Dub. Quæ pena est doctoris ignorantis? Respond. qui supra, quod est ambitiosus, & per ambitionem peccat, cum appetitus talis honoris sit inordinatus, quoniam scilicet aliquis appetit testimonium de excellentia quam non habet, quod est appetere honorem supra suam proportionem. Hoc tenet Grego. in clementina cum sit nimis, de magistris & etiam in aliorum doctorum doctrina ibi la est. 1. q. 7. c. contententibus. & defectus scientiæ intolerabilis est etiam in laicis, vt dicit Grego. c. si forte de magistris. in 6. & 38. dist. c. si in laicis. doctoratus etiam eorum est sine fructu, & cum peccato, vt dicit Zabarella super clem. cum sit, de magistris: quia sunt multi doctores hominis, pauci vero re. Et tales debent priuari doctoratu, vt dicit do. Pa. h. extra de magistris. c. j. in fi. Imo si in doctoratu fuisset idoneus, & post factus esset inutilis

inutilis det degradari a doctoratu. vt in l. gramaticos, c. de p. fessis. lib. 10. facit lex vt gradatim in 5. reprobari, ff. de mul. & ho. & in l. sed & reprobari. ff. de excu. tu.

32 Dub. Quia cum Deus non habeat partes, si est in celis, erit ibi totus, & sic non erit vbi que? Rnd. S. Th. 1. par. q. 8. ar. 2. q. totum dicitur ratione partium Est autem duplex pars, scilicet essentialis, vt materia, & forma dicitur partes compositi: & genus, & differentia partes speciei. Alia est pars quantitatis, in quam scilicet diuiditur aliqua quantitas: quod ergo est totum in aliquo loco. talitate quantitatis, non potest esse extra locum illum, quia quantitas loca si commenturatur quantitati loci. vnde non est totalitas quantitatis, si non sit totalitas loci, sed totalitas essentialis non commenturatur totalitati loci; vnde non oportet illud, quod est totum totalitate essentialis, in aliquo nullo modo sit extra illum, sicut apparet etiam in formis accidentalibus, quæ per accidens quantitatem habent. A loco enim est tota in qualibet parte superficiem, si accipiat totalitas essentialis, quia secundum perfectam rationem suæ speciei inuenit in qualibet parte superficiem: si autem accipiat totalitas, secundum quantitatem quam habet per accidens, sic non est tota in qualibet parte superficiem, in substantijs autem incorporeis non est totalitas, nec per se, nec per accidens, nisi secundum perfectam rationem essentialis, & ideo sicut anima est tota in qualibet parte corporis, ita Deus est totus in omnibus, & singulis.

33 Dub. Quia non videtur, q. homo cuiuslibet se debeat subijcere, qm vt Aug. dicit in regula, nedum nimium seruat humilitas, recedendi frangat auctoritas? Rnd. S. Tho. 2. 2. q. 161. ar. 3. q. in homine duo possunt considerari, scilicet id quod est Dei, & id quod est hominis: hois est quod pertinet ad defectum, sed Dei est quicquid pertinet ad salutem, siue perfectionem: humilitas proprie respicit reuerentiam, qua Deo homo subijcitur. Et ideo quilibet homo, in id quod suum est, debet se cuiuslibet proximo subijcere quantum ad id quod est Dei in ipso. Non autem hoc requirit humilitas, ut aliquis id quod est Dei in seipso subijciat ei, q. est Dei in altero. Nā illi qui dona Dei participat, cognoscunt se illa habere, in illud primum ad Cor. 2. vt sciamus quæ a Deo donata sunt nobis, & ideo absq. iudicio humilitatis possunt de-

na q. ipsi acceperunt pferre donis Dei. q. alij appareret collata, sicut ad Ephe. 3. Apostolus dicit, alijs generationibus, non est agnatum filijs hominum. Sicut nunc reuelatum est sanctis Apostolis eius: sicut et non hoc requirit humilitas, ut aliquis id, quod est suum in seipso subijciat ei quod est hominis in proximo, alioquin oporteret, vt quilibet reputaret se magis peccatorem quilibet alio. Cum tamen Apostolus absque præiudicio humilitatis dicat ad Gal. 2. nos natura ludæi, & non ex Gentibus peccatores: potest tamen aliquis reputare aliquid boni esse in proximo, quod ipse non habet, vel aliquid mali in se esse, q. in alio non est, ex quo se potest ei subijcere per humilitatem, quæ sicut ceteræ virtutes proprie in terius in anima consistit. Et ideo potest homo in interiore actu animæ alteri se subijcere, sine hoc q. occasione habeat aliquid, quod pertineat ad detrimentum suæ salutis. Et hoc est q. Aug. dicit, in regula, honore coram vobis platus sit vobis, timore coram Deo, subtractus sit pedibus vestris, sed in exterioribus humilitatis actibus, sicut & in actibus ceterarum virtutum est debita moderatio, adhibenda, ne possint vergere in detrimentum alterius. Si autem aliquis, quod det faciat, & alij ex hoc occasione sumat peccati, non imputat humiliter agenti, quia ille non scandalizat, quamuis alter scandalizetur.

34 Dub. Quia si omnis qui se exaltat humiliabitur, sic se exaltando se humiliat: sed qui se humiliat exaltabitur, ergo q. se exaltat exaltabitur de primo ad vltimum? Rnd. super Mat. sic glossando, omnis qui se de suis meritis extollit, apud Deum humiliabitur, & q. se de beneficiis humiliat, apud Deum exaltabitur. Et cum arguitur, qui se exaltat humiliabitur, conceditur, & quando subinfertur, & sic se humiliat negatur, quia non se humiliat, sed violenter humiliatur, & ita non sequitur, quia non valet consequentia de primo ad vltimum, quando consequentia intermediæ variatur, sicut hic: quia primo humiliabitur capitur passiuè, & postmodum humiliat actiuè.

Allegorice, & Tropologicæ, & Anagogicæ.

Significat hæc historia Euangelicæ pastores & prælatos Ecclesiæ malos (q. sedet super cathedram Moy si) qui sicut saluatus de aqua, & ipsi super cathedram Christi, qui nos saluat per aquam, quibus tamen obedire debemus

bemus propter potestatem quam habent à Deo, nec curemus sequi vitam malam, sed amplectamur eorum salutaria monita, & suscipiamus pœnitentias per eos nobis inuentas, quamuis graues, vt sic humiliati à Deo exaltemur in æterna gloria. Amen.

FERIA QVARTA POST II.
Dominicam Quadrag.

Ascendens Iesus Hierosolyman. Matt. 20.

Historia huius Euangelij facta est anno Christi 33. die Mercurij, 16. Matt. 1.

HISTORICE.

Hierosolyman ascendens dñs, oia q̄ cōtra eū acturi foret ludæi opprobria, clam p̄nūciauit duodecim, quos secū ducebat discipulis, seq; post mortē tertia resurrexerunt die. Natus autē Zebedæi genitrix eū adorās postulabat, vt eius in regno vnus suorū ad dexterā federet filiorū, & ad sinistrā alter: q̄b. qd̄ p̄teret ignoratē obiurgatis, sciscitabat, an quē ipse potaturus esset calicem, ipsi bibere possent: id vero eis affirmātib. se posse peragere, fidem dedit se eis hoc p̄staturum, qd̄ vero petebant patris sui interesse quib. disposuerat elargiri indignantib. autem decem duos aduersus fratres, ad monuit dominus ne gentium principib. similes essent, qui subditis dominant, sed eorum qui ceteros p̄uare vellent, oīum seruus ac minister efficeretur, quemadmodum & ipse non seruii venerat, sed famulari, & suam pro pluribus redimendis vitam dare.

In solutiōe dubiorum require in dominica in quinquagesima. dubia principij huius Euangelij vsq; ad 16. dubium inclusiue.

DVBITATVR. Cur dicit, ecce? Rñ. Chr sup Mat. q̄ ecce constantiæ sermo est, vt memoriæ p̄sentia huius in cordibus recondant.

Dub. Cur p̄dicat eis resurrectionem? Rñ. Ly. q̄ ne Apostoli eius morte audita absorberentur p̄ tristitia.

Dub. Quē erat mater filiorum Zebedæi? Rñ. Iacob de Vorag. q̄ fuit Maria filia sanctæ Annæ ex Solome tertio viro, quam in vxorem accepit Zebedæus, & ex ea genuit

Iacobū, & Ioannē Euāgelistā. Vnde veritas, Anna solet dici tres concepisse Marias, Quas genuere viri Ioachim, Cleopas, Salomē. Has duxere viri Ioseph, Alphæus, Zebedæus. Prima parit Christum, Iacobū secūda minoris. Et Ioseph iustum peperit cum Symone Iudæo. Tertia maiorem Iacobum, volucremq; Ioannē.

4 Dub. Vnde venit mater filiorum Zebedæi ad Christum? Resp. Chryl. super Mat. quod mortuo Zebedæo viro suo, Christi vestigia sequebatur.

5 Dub. Quō adorauit? Rñ. q̄ supra, q̄ reuerentiā exhibuit, vt quod peteret sibi daret.

6 Dub. Cur non dñ in specie quid primo petierit? Resp. Ly. q̄ petijt in gnali, vt ex cōcessione facta in generali primo, minus postea postea sibi denegari in speciali.

7 Dub. Cur petijt vt federet filij cum Iesu? Resp. Ly. post Hier. q̄ Iudæi æstimabant Christum regnaturum tēporaliter, de quo prophetatum fuerat, q̄ regnaret: & quia dixerat q̄ tertia die resurgeret, æstimabat ipsa mulier eum illico post resurrectionem regnaturum, ideo petijt &c.

8 Dubit. Cum dominus secreto discipulis hoc p̄dixisset, quomodo potuit ipsa scire? Resp. quod vt Marcus dicit, filios id petiisse, & ita mater ex voluntate filiorum rogauit, & sibi ipsi hoc reuelauerant.

9 Dub. Cur Christus interrogat qd̄ vellet, cum sciret ipsam hoc velle? Resp. Ly. q̄ nō petit vt inficius, sed vt petitiō sua postea cōuenientius ostendatur irrationabilis.

10 Dub. Quid eis proficiebat sic federe? Resp. q̄ quærebat ipsos esse collaterales, & maiores in regno Christi, & super omnes alios in eius regno.

11 Dub. Cur dñs respondet filiis, & non matris petenti? Resp. Ly. quia sciebat preces matris ex filiorum procedere voluntate.

12 Dub. Cur potius hoc, q̄ aliud petebant? Respon. Ly. quia primatum cathedræ petebant, in quo timebant sibi Petrum p̄ferri.

13 Dub. Cur arguit eos, q̄ nescirent, quid peterent? Resp. Hier. in Hom. q̄ non est mirum, quoniam etiam de Petro dicitur, nesciens quid peteret.

14 Dub. Quō nesciebant quid peterent? Resp. Raba. super Mat. quia sedem gloriæ, quam nondum merebantur inquirunt, delectabat eos culmen honoris, sed prius habebant exercere viam laboris.

15 Dub. Quid est bibere calicem dñi? Resp. Hier.

Hier. super Mat. q̄ calicem in scripturis diuini, passionem intelligimus, vt in Ps. 115. Calicem salutaris accipia. statimq; infert quis sit iste calix, Preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius. & hic est vna figura, quæ dicitur enigma.

16 Dub. Cur interrogat si possunt pati, cum hoc sciret? Resp. Chry. super Mat. q̄ dñs sciebat eos passionem suam posse imitari. Sed iō interrogat, vt omnes audi amus, quia ne mo potest cum Christo regnare, nisi passionem Christi fuerit imitatus.

17 Dub. Cur sub enigmate loquitur dominus? Resp. Chry. in Homi. quia ex hoc mō interrogationis magis eos attrahit, quàm si diceret, potestis effundere sanguinem?

18 Dub. Cur de morte eorū loquitur? Resp. qui supra, q̄ ideo quasi diceret, Vos mihi de honore, & coronis sudorimini. Ego autē de agonibus vobis, & sudoribus. Non. n. hic est p̄riorum tempus.

19 Dub. Cur dicit, quem ego bibiturus sū? Resp. Reinig. super Mat. vt ex communione ad ipsum audiores fiant.

20 Dub. Cur ita promptē respondent, possumus? Resp. qui supra, quia iam martyrii libertatem, constantiamque retinebant, bibiuros se pollicentur.

21 Dubi. Cur dominus dicit, bibetis, & non bibere poteritis? Resp. q̄ hoc dicit dominus respiciēs ad eorum futurā perfectionē.

22 Dubi. Quia non videtur, quod calicem domini biberint, cum non fuerint crucifixi, & Ioannes non passus fuerit martyriū? Respon. Chry. super Mat. q̄ passionem domini dicimus nō solum crucifixionem, & persecutionem gentium, sed omnem violentiam, quam pati mur contra peccata certantes. Iacobus autem decollatus est. Ioannes vero, vt Hiero. dicit se legisse in ecclesiastica historia, propter martyrium missus est in seruentis olei dolium, & relegatus in Pathmos insulam, & ita animus martyrio non defuit, & ipse bibit calicem confessionis, quem & tres pueri in camino ignis biberunt: licet persecutor non fuderit sanguinem.

23 Dub. Quō non poterat Christus dare ut secum sederent, qui erat Deus vnus cum patre? Resp. Orig. super Matth. sic glossando, non est meum dare vobis, i. super bis talibus sicut vos estis, sed humilibus corde, quibus paratum est à patre meo.

24 Dub. Cur nō respondit eis affirmatiuē, vel negatiuē? Resp. Hier. super Mat. q̄ non dixit. Non sedebitis, ne duos confunderet: nec dixit sedebitis, ne ceteros irritaret.

25 Dubi. Cur non petunt federe ad dexterā patris, sed Christi? Tes. S. Th. 3. par. q. 58. ar. 4. q̄ Christus dicitur federe ad dexterā patris, in quantum secundum naturā diuinā est in æqualitate patris: secundum autē humanam naturam in excellenti possessione diuinorum bonorum p̄ ceteris aliis creaturis: vtrūque autem soli Christo cōuenit. Vnde nulli alij conuenit, nec Angelo, nec homini federe ad dexterā patris, nisi Christo: federe autem ad dexteram vel sinistrā Christi, est habere excellentiam p̄ alijs in participando iudiciariam potestatem eius. Et ideo filij Zebedæi non petebant federe ad dexterā vel sinistrā patris, sed Xpi.

26 Dub. An isti duo sedeant nunc ad dexterā & sinistrā Christi? Resp. Iacobus de Vexa. in legenda Sanctorum, q̄ quia per sinistrā vita p̄sens designatur, & per dexteram vita beata figuratur, ideo ambo sedent ad sinistram, quia eorum corpora in hac vita in multo honore, & gloria habentur. Et licet corpus beati Ioannis non inueniatur, eius tñ sepulchrū in maxima veneratione habetur: sedent ad dexteram, quia in cælo eorū animæ beatificantur, & post resurrectionē contemplantes diuinitatem Christi sedebunt ad dexteram, & ad sinistram: quia delectabuntur in uisione humanitatis eius: & etiam potest dicit, q̄ in p̄senti uita sedet ad dexteram & sinistram: qm̄ dextera cæli est oriens, sinistra vero occidens. Sedet ergo Ioannes à dextris, quia sepulchrū habet ex parte orientis. Sedet Iacobus à sinistris, quia quia quiescit ex parte occidentis.

27 Du. Quibus paratū ē federe à patre? Resp. Ly. q̄ vere humilib. & spūalia sapientibus.

28 Dubi. Cur indignati sunt decem contra duos, & non contra matrem, quæ petebat? Resp. Chry. in Homi. dicens, quod decem intellexerunt, quod hæc petitiō duorum fuit, quoniam dominus eos increpauit.

29 Dubi. Quomodo ad se vocauit, qui crāt p̄sentes? Respon. qui supra quia turbati erant, vocatione eos consolatur de proprio quo eis loquendo. Etenim duo à societate decem seipsos separantes propius stabant seorsum domino loquentes.

30 Dubi. Quia non videtur malum, q̄ prius

epes gentium dominantur suis subditis? Ref. Orig. super Mat. q. principes nō contē tm regere suos subditos violenter eis dominari nituntur, quod innuitur, cum dicitur, potestatem exercent. & hoc est malum.

31 Dubi. Cur Papa. & Prælati exercēt potestātē in subditos cōtra præceptum domini? Ref. S. Th. 2. 2. 2. d. 44. q. 1. ar. 4. & q. 2. in fine libri ad 4. q. potestas dupliciter exerceri potest. Vno mō quantum ad debitum regi man subditorū, & ordinare potestātē suam ad bonum subditorū, & hanc exercere Xps non prohibuit imo præcepit dando clauēs Petro, & eidem dicendo, pasce oues meas. Alio modo potestas exercetur ad dominā dū sicut tyranni ad subditos, qui ordinant potestatem suā ad vtilitatem propriam, & non subditorū, & vt plurimū est ambitiosa, q. a violētē super alios vult esse, & hanc dñs prohibuit, nec talē exercere dicunt summi Pontifices, & alij Prælati Ecclesiæ, & maxime Papa, qui habet vtraque potestātē, s. spūalē, & temporalē, cū sit rex, & sacerdos.

32 Dubi. An homo debeat se omnibus inferioribus subiicere. Vide in Euangelio præcedenti dub. 33.

33 Dubi. Quia videtur, q. Christus venit ministrari, q. a Martha, & Angeli ministrabāt ei? Resp. Orig. super Mat. q. si sibi ministratum fuerit à prædicatis, non tamen venit, vt ministraretur ei, sed vt ministraret, pur fecit, & dedit animā suā in redēptionem pro multis.

34 Dub. Cū Christus dicatur Saluator mundi, videtur, q. venit dare animam suam pro omnibus, & non solum pro multis? Ref. S. Vinc. in Ser. q. passio Christi potest cōsiderari secundum sufficientiam, & sic venit dare animam suam pro omnibus sufficienter, imo superabūdāter. 1. ad Thi. 2. Vnus est mediator Dei, & hominū homo Christus Iesus, qui dedit semetipsum in redēptionem pro omnibus: vel potest considerari secundum efficaciam, & sic non habet efficaciam in omnib., & sic Christus efficaciter venit dare animā suā pro multis: sicut si q. s. solueret precium pro omnibus captiuis redimendis, & aliquis eorū nollet exire à captiuitate, ille soluisset pro omnib. sufficienter, sed nō efficaciter, non ratione sui, sed ratione nolentis liberari: & ita passio Christi nō prodest Iudæis, Sarracenis, nec malis Christianis, nō ratione Christi, sed p. peruersi-

tatem eorum.

ALLEGORICE.

Vide dñica prima in Quadragesima, [per marem vero filiorū Zebedæi, & filios petentes sedere] significantur amatores seculi, & eius gloriæ, quæ fluit, [qui adorāt] i. omnibus se subiiciunt, vt eam adipiscantur [& querunt sedere à dextris] exultando in prosperis [& nolūt sedere à sinistris] persecutiones, & aduersitates patienter tolerando: & à domino redarguuntur, [quia nesciunt quid petunt] quia in gloria facturi non est vera salus, & ipsam querentes, vt plurimum quærūt ruinam corporis, & quasi semper animæ, sed gloriā veram querentes [bibant calicē] tribulationū, Christū imitantē. [quod decē.] qui sunt in numero perfectō [indignantur de duobus] qui sunt in primo numero, significat, q. quæque hi, qui putant se esse perfectos, indignantur de imperientibus tendere ad perfectionē, q. Christus admonet, vt inuicē fratres existat, significat prælatos Ecclesiæ discordantes, & superbiter, ad vniōnē & humilitatem reducetes.

TROPOLOGICE.

Instruimur ex sacro Euangelio, vt ambitionem, & iactantiam fugiamus, & patienter calicem acerbisatum bibamus, & nō indignari fratribus inferioribus, sed charitatiuē eos admonere, & pro eis quatenus erpediat animā ponere, Christi exemplo.

ANAGOGICE.

Eleuamur in contemperationem celestis patriæ, in qua electi regnabunt cum Christo, sedentes super thronos, & dispositurē gnū à Christo & patre possidebunt, edentes & bibentes super mensa sua, ut qui bibendo calicem eius passionis eidem conformati sunt in vitā, post mortem participes efficiātur calicis gloriæ eius, fugatis omnibus indignationibus: quia omnes sua beatitudine contentabuntur: fratresq. inter se erunt, & omnes filii Dei vocabuntur, qui est benedictus in secula.

FERIA V. POST SECUNDAM Dominicam Quadragesimæ.

Homo quidam erat diues. Luc. 16. c.

Hæc verba locutus est Dominus anno ætatis suæ 32. dominica die, 27. Septēbris.

HISTORICE.

Quidam hō diuitijs abundans, purpura, by-

byssōq. amictus, splendide dieb. singulis epulis epurā dabat. Lazarus autē q. dā medicans vlcērū multitudine oppressus penes epuloniā ianuā iacēs, vt fami eius satisfaceret, rogabat, vt de cadētibus micis ex mēsa sibi aliqua cōtribueret portio, nec q. largiret aderat: cōpaticēs vero canes lambebāt vlcera eius. Ambobus autē vita functis, cū ex inferis [in q. derusus diues fuerat] Lazarū in Abraham sinū [quo ab Angelis delatus fuerat] iunctus fuisset, Patriarchā deprecabat quatenus ad suæ lingue ardentis refrigeriū p. sibi mitteret Lazarū, laticis guttā vt dēterret: cū autē id fieri posse negasset p. qm delictijs sua in vita abundasset, & aduersa Lazarus prulisset, iustūq. fore, vt p. gloria pœnas daret, & alter p. laborib. p. mia reportaret, nec posse inter eos celebrari cōmercia, cū chaos interfecit magnū; cūq. vt saltem quq. eius fratribus, vt eos ne talia post mortē supplicia cruciarent, oraret mitterēdū, cui fidē quā sacris scripturis ampliōrē darēt cū vita excessisset. Resp. q. si Moyfi, p. pharaurūq. dicitis non credebant nec quoq. defunctis, si mitterentur, acquiescerent.

Nescenda sum dubia & solvenda.

1 **D** VBITATVR. An veraciter hæc gesta sint? Resp. A. mb. sup. Lu. q. narratio magis, q. parabola v. q. nō est nomen exprimit: parabola vero illa est, vt exemplum ponit, & tacentur nomina. 2 Dub. Cur dñs introducit hanc parabolā? Ref. Beda, qm dñs supra admonuerat facere amicos de manimona iniquitatis. Phari sei hoc audientes deridebāt, ideo vt verbis suis crederent, ex amplis astruit, hanc narrationem post verba deducens.

3 Dub. Quis, cuius religionis, & vnde erat iste diues? Ref. Greg. in Hom. & S. Vinc. in sermone, q. nomina reproborum non sunt nota apud Deū notitia approbationis, sed deleta sunt de lib. vitæ: cognomen sortitur post mortem, quia damnatus; quod cognomen nunquam deficiet: villam non ponit, quia ppetuo erit incola inferni: religione & gente Iudæus erat, quia ipse Abraham p. rem uocat, & Abraham ipsum filium nominat. Landolphus tamen dicit, q. quidam asserunt hunc fuisse Nabal, quem David voluit occidere, quia noluit vidualia dare us. 1. Reg. 27. c.

4 Dub. An possessio rerum sit homini naturalis? Resp. S. Th. 23. q. 66. ar. 1. q. res exteriores pnt dupliciter cōsiderari. Vno modo quantum ad earū naturā, & sic non subiacent humanæ potestati, sed diuinæ, cui oīa ad nutū obediūt. Alio mō quantum ad vsum ipsarum rerum, & sic homo habet naturāle dñum oīum exteriorum rerum; quia ipse potest vti ad sui utilitatem per rationem, & voluntatem. Vnde in Psal. 8. dicit. Omnia subiecta sunt pedibus eius, s. hominis. Et Gen. 1. præst. piscibus maris, &c.

5 Dub. An liceat homini possidere res exteriores tanq. pprias? Resp. qui supra ar. 2. q. circa res exteriores duo cōpetunt homini, quorū vnum est potestatis pcurandi, & dispē sandi, & quantum ad hoc licitum est, q. homo ppria possideat, & est et necesse ad humanam vitam pp tria. Primo, quia est magis sollicitus vnusquisq. ad pcurandum aliq. quid quod sibi soli cōpetit, quam id, quod est commune omnium, vel multorum: quia vnusquisq. labore fugiens relinquit alteri id, quod pertinet ad commune, sicut accidit in multitudine ministrorum. Secundo, quia ordinatius res humanæ tractant si singulis immineat ppria cura alicuius rei pcurandæ: esset autem confusio si qlibet indistincte quælibet pcuraret. Tertio, quia pp hoc magis pacificus status hominum cōseruatur, vnusquisq. re sua contentus est, qm inter eos, qui communiter, & ex indiuiso aliqd possident, frequenter iurgia oriunt. Aliud vō qd cōpetit homini circa res exteriores, & vsum ipsarū, & quātū ad hoc nō dēt homo sibi res exteriores vt pprias, sed vt communes, vt, s. de facili aliquis eas cōtinet necessitatib. aliorum. Vñ Amb. 47. d. c. sicut hi, dicit, esuriētū panis est que in tu detines, nudorum indumentū est quod tu recludis, miserorum redēptio, & absolutio est pecunia, quā tu in terram sosis. Et licet ius naturale disponat nō esse distinctionē possessionū, non tñ dicit oīa esse possidenda communiter, & nihil esse quasi pprium possidendum: & secundū ius naturale non est distinctio possessionum, sed potius secundum humanum conditum, quod pertinet ad ius positiuū, & ita superaddit iuri naturali per adinventionem rationis humanæ. 6 Dub. Quid est purpura? Resp. A. mb. sup. Lu. q. color Regij habitus est, & cōchis marinis ferro circūcis emissā, & color rubei.

7. Dub. Quid est byssus? Resp. qui supra, quod est genus lini candidi & nobilissimi, & nascitur in Aegyptio.
8. Dub. An peccati sit epulari splēdēdē? Resp. S. Th. 2. 2. q. 148. ar. 1. & 2. quod gula non noīat quēlibet appetitū edēdi, & bidēdi, sed inordinatū, & dī inordinatus ex eo, quod recedit ab ordine rōnis, in quo bonū virtutis moralis cōsistit. Ex hoc autē aliqd dī esse pētū qd virtuti cōtrariat, & isto mō gula est pētū; & qm̄ ordo rōnis cōcupiscētia inordinatiōis dupl̄ tollit pōt. Vno mō qd̄ tū ad ea, q̄ sunt ad finē, put. f. nō sunt ita cōmensurata, vt sint pportionata fini. Alio mō quātū ad ipsum finē, put. f. cōcupiscētia hōiem auertit a fine debito. Si ergo inordinatiō cōcupiscētię accipiat in gula s̄m auersionē a fine vltimo, sic erit peccatum mortale: qd̄ qdem cōtingit qn̄ delectatiōi gulę inhæret, nō tāquā fini, pp̄ quē Deum cōtēnit, paratus. f. cōtra pcepta Dei agere, vt delectatiōis hōi cōsequat. Si vero in vitio gulę intelligit inordinatiō cōcupiscētię, tū s̄m ea q̄ sunt ad finem, vt potē, q̄a n̄ mis cōcupiscit delectatiōes ciborum; non tamen ita, quod pp̄ hoc faceret aliquid contra legem Dei, est peccatum veniale.
9. Dub. Quia Mar. 15. dī, quod intrat p os non conquinat hōiem, & sic vī quod non sit peccatum gula? Resp. qui supra, quod illud dictum Christi intelligit quo ad naturam cibis; qm̄ Iudei credebant quosdam cibos esse sui natura inquinare hominem, & ideo contra eos dominus p̄dicta dicit.
10. Dub. Quot modis peccat hō p gulā? Rñ. q̄ supra. ar. 4. quod s̄m Greg. 30. moral. quinq; modis quis in hoc peccat, & continē in hoc versu. Præpropere, laute, nimis ardentē, studiose. quod sic declarant: nā in esu duo considerant. f. ipse cib. qui comedī, & eius cōsumptiō: inordinatiō ergo cōcupiscētię potest attendi dupl̄. vno mō quātū ad ipsum cibum qui sumitur, & sic quantum ad substantiā vel spēm cibi quærīt aliquis cibos lautos, f. p̄ciosos: quantum ad qualitātē q̄rit cibos nimis acturate p̄paratos, f. studiose: quantum autē ad quātū excedit nimis in edēdo. Alio vero mō attenditur inordinatiō cōcupiscētię quātū ad ipsam sumptiōnē cibi, vel q̄a puenit debitū tps̄ comedendi, quod est p̄propere, vel quia non seruat modū debitū in edēdo, quod est ardentē.
11. Dub. Quę sunt filię gulę? Resp. q̄ supra,

ar. 6. quod quinq; s̄. incepta lætitię, scurrilitatē, immunditiā, multiloquiū, & hebetudo mētis, qm̄ illa vitia inter filias gulę computantur, quę ex inmoderata delectatiōe cibi & potus consequuntur, quę p̄nt accipi vel ex parte aīę, vel ex parte corporis. Ex parte aīę quadrupliciter. Prima quantum ad rōnē, cuius acies hebetatur ex inmoderatiōe cibi & potus, & sic filia gulę ponitur hebetudo sensus pp̄ fumositates ciborum perturbantes caput. Secundo quantum ad appetitū, qui multipliciter deordinatur per inmoderatiōem cibi & potus, quasi s̄m p̄ gubernaculo rationis: & quātū ad hoc ponitur incepta lætitię, quia omnes alię inordinatę passiones ad lætitiā & tristitiā ordinantur. Tertio quantum ad inordinatū v̄tū, & sic ponitur multiloquiū. vt Gre. dicit in pastorali. Nisi gulę deditis inmoderata loquacitas raperet, diues ille qui epulatur quotidie splēdide dī, in lingua grauius non arderet. Quarto quātū ad inordinatū dī, & sic ponitur scurrilitas, i. iocularitas qd̄ p̄ueniens ex defectu rōnis. q̄ sicut nō pot̄ cohibere verba, ita non pot̄ cohibere exteriores gestus, vñ ad Ephe. 5. c. sup̄ illud aut multiloquum, dicit Gl. quod a stultis scurrilitas dī. i. iocularitas, q̄ risum mouere solet, quāuis vtrunq; horū possit referri ad verba, in q̄b. cōtingit peccare vel rōne sup̄fluitatis, quod p̄tinet ad multiloquiū, vel rōne inhonestatis quod p̄tinet ad scurrilitatem. Ex parte autē corporis ponitur immunditiā, q̄ pot̄ attendi, siue s̄m inordinatam emissionem quarumcunque superfluitatum, vel specialiter quantum ad emissionem seminis.

12. Dub. Quia byssus & purpura in laudem fortis mulieris Prou. 31. inducuntur, ergo vī quod nō sint in vituperium huius diuitis? Rñ. quod ad denotandū victoriā mulieris bonę contra vitia assignatur sibi purpura vestis regalis & victorię, & byssus ad denotandam eius puritatem & innocentiam, sed hic vituperatur iste diues, quoniam eis abutebatur, cum non fuerit victor, nec innocens.

13. Dub. An liceat facere cōuiuia? Rñ. Gre. primo moralium. quod celebrari sine culpa cōuiuia vix possunt, quia penē semper cōcomitatur voluptas, nam cum corpus in refectionis delectatiōe resoluitur, cor ad inane gaudium relaxatur.

14. Dub. An vti p̄ciosis vestibus sit peccatum? Resp. Sanctus Tho. quod libe. 10. ar. 14. quod

quod aliter dicendum est de persona publica, in qua consideratur status dignitatis, & proprię personę conditio, circa quę duo taliter se debet habere ne auctoritatis dignitas veniat in contemptū, nimis vilibus vestibus vtendo, & ne ipsē in superbiam efferatur nimis sumptuosas portando; in eo autem qui est priuatā persona virtuosum est si propter propriam humilitatem abiectionibus indumentis vtatur, etiam quam status proprius requirat. Vnde Greg. in Homil. si abiectio p̄ciosi indumenti virtus non esset, Euangelista de Ioanne vigilanter non diceret, Erat indutus pilis camelorum: licitum est tñ vt sc̄d̄ in modū proprię personę p̄ciosius vtatur, sed peccatum est si propriū modū excedat; & quia p̄ciosum dicitur relatiue, sicut & magnum, cū id qd̄ est p̄ciosum vni non sit alteri p̄ciosum, p̄ciositas vestīū semper sonat in excessum p̄prii modi, & sc̄d̄m hoc semp̄ est peccatū p̄ciosis vestibus vti. Vnde. Gre. in homil. dicit. Nemo quippe vestimenta p̄ciosior nisi ad inanē gloriā quærīt, ut honorabilior ceteris esse videatur: nā quia p̄ sola inanē gloria p̄ciosum vestimentū quirit, ipsa res testatur, quod nemo vult ibi p̄ciosis vestibus indui, vbi ab alijs non possit videri.

15. Dub. Quis fuit iste Lazarus? Resp. Cyrilus super Lucam, dicens, quod refert traditio Iudæorum Lazarū quendā fuisse tunc tps̄ in Hierosolymis extrema p̄sulum inopia. & infirmitate, cuius meminit dominus, introducens eum in exemplum ad maiorem sermonis manifestationem.

16. Dub. Cur iacebat? Resp. quod quia erat vlceribus plenus, & ex infirmitate, & doloribus non poterat stare vel sedere.

17. Dub. Cur nomē pauperis ponitur, nō diuitis? Resp. Greg. in homi. quod in populo plus solent nomina diuitum, quā pauperum sciri: sed dominus nomen pauperis dicit, quia deus humiles nouit atque approbat.

18. Dub. Cur nō recedebat ex quo nullus sibi aliqd̄ dabat? Resp. Chry. super Luc. quod ne diues diceret non vidi, nemo mihi nuntiauit, videbat eū iacētē exiens, & reuertens.

19. Dubi. Cur potius cupiebat saturari q̄ saturari? Resp. qui supra, quod ægotatio habet aliqd̄ solatiū si opes habet, quāta ergo in isto p̄cna est, in quo inter tāta vulnera nō emittit dolores plagarum, sed famem.

20. Dub. Cur nō dabat ei de illis micis, quę

cadebant de mensa? Resp. Amb. super Lucā. quod diuites sunt ita proprię conditionis immemores, ut tanquā supra naturā siti de miseris pauperum incentiua suarum capiant voluptatum, ridēt inopem, insultant egētī, & quorū misereri decet his auferūt. Et Aug. de verbis dñi. Inexplebilis auaritia diuitum nec timet deū, nec hōiem veretur, non parcat patri, nec amico fidem seruat, viduam opprimit, rem pupilli inuadit.

21. Dub. Cur canes lingebāt eius vlcera? Resp. Gre. in homi. quod ad testādum quod nemo ei ad visitandum aderat.

22. Dub. An animę indigeant portari ab angelis? Resp. S. Thom. in 4. sen. q. 2. ar. 3. q. 1. quod non propter indigentiam, sed propter reuerentiam.

23. Dub. Cur deferuntur ab Angelis? Resp. Iacobus de Vorag. in sermo. quod animę, & etiam corpora gloriosa post resurrectionē deferuntur ab angelis quantum ad reuerentiam, sicut episcopi portantur, qñ intronizantur propter custodiam, qm̄ angelis suis deus mandauit. & propter lætitiā.

24. Dub. Cur plures angeli portauerūt? Resp. Chrysost. super Lucam, quod ut facerent chorum lætum.

25. Dub. Quid est sinus Abrahę? Resp. S. Thom. in 4. dist. 1. in litera, quod erat limbus patrum, in quo distincti erant sancti ab alijs.

26. Dub. Cur potius dicitur Abrahę q̄ Adę, vel aliorū sc̄torū? Resp. q̄ sup̄. quia Abrahā primus ab infidelib. loco & ritu se separasse dicit. Ideo eius sinus, & nō aliorū nosatur.

27. Dub. Vbi litus erat sinus Abrahę? Resp. S. Thom. in 3. d. 2. q. 2. ar. 1. quod est in Inferno, sed quadruplex est Infernus. Vnus scilicet damnatorum, in quo sunt tenebrę, & quātū ad carentiam diuine visionis, & quātū ad carētia gratię, & est ibi p̄cna sensibilis: & vt dicit Basiliius infernus est quidā locus cōis in intimo terrę, obumbratus vndique & opacus, cuius est quoddam orificium in profundum tendēs, per quod patet descensus animabus ad mala dānatis. Alius est supra istum, in quo etiam sunt tenebrę quātū ad vtranq; carētiā, sed non est ibi p̄cna sensibilis, & dicitur limbus puerorū. Tertius est supra istos, in quo sunt tenebrę solū quātū ad carentiā diuinę visionis, non autem gratię, sed est ibi p̄cna sensus, & dicitur purgatoriū. Alius est magis supra, in quo est tenebra carētię diuinę visionis, nō

antem gratiæ, nec est tibi poena sensibilis, & hic dicitur limbus patrum, & etiam dicitur limbus & sinus Abrahæ.

- 28 Dub. An S. Martinus in eum descenderit, & aliæ animæ, pro quibus orat Ecclesia? Resp. qui supra. art. 2. quod ille locus Inferni euacuandus erat per Xpm, quia post liberationem sanctorum patrum factam per Christum, nullus in dictum limbum descendit: & ut dicit S. Th. in 4. dist. 46. q. 1. art. 2. quod idem locus ante aduentum Christi dicebatur & sinus Abrahæ & limbus Inferni: sinus Abrahæ quantum ad id quod habebat de requie, & limbus quantum ad id quod habebat de defectu. scilicet visionis Dei. Fuerunt igitur limbus & sinus Abrahæ ante aduentum Christi, vnum per accidens, & non per se, & ideo nihil prohibet post Christi aduentum esse omnino diuersum à limbo: quia ea quæ sunt per accidens separari cōtingit, & quæ ante Christi aduentum sancto requies habebat defectu requiei adiunctu, idem erat Infernus, & sinus Abrahæ, vnde ibi nō videbatur Deus: post Christi aduentum sancto requies est completa, cum Deum videant, & talis dicitur sinus Abrahæ, & nullo modo Infernus, & ad hunc finem Abrahæ Ecclesia orat fideles perducere, & in eo suscipiendus erat Sanctus Martinus.
- 29 Du. An solius Abrahæ sinus ille est? Resp. Aug. de origine animæ. Ideo sinus dicitur est Abrahæ, non quod ipse tñ sit, sed quod ipse multarum gentium pater sit, qui ad imitandum fidei principatum propositus est.
- 30 Dub. Cur diues dicitur sepultus in Inferno, cum sola anima ibi derrusa fuerit? Resp. quod hic est figura synecdoche, vbi totum pro parte ponitur, quamuis possit dici, in Inferno sepultus, quia post resurrectionem erit cum corpore & anima.
- 31 Dub. Quomodo potest dici sepultus in Inferno? Resp. quod ille sepultus dicitur, qui est terra conditus, & quia in cetero terra est Infernus, ideo quod ibi deputatur dicitur sepultus.
- 32 Du. Cur eleuauit oculos? Resp. Chryso. quod Lazarus sursum erat, & ipse diues deorsum.
- 33 Dubit. An damnati videant gloriam beatorum? Resp. Th. in 4. sen. dist. 50. q. 2. art. 2. quod damnati ante diem iudicii videbunt sanctos in gloria non hoc modo, quod gloria eorum qualis sit cognoscant, sed solum cognoscant eos esse in gloria quadam inextimabili, & ex hoc turbabuntur, tunc propter inuidiam dolentes

de felicitate bonorum, tunc propter hoc quod ipsi talem gloriam amiserunt, sed post diem iudicii omnino beatorum visione priuabuntur, nec tamen ex hoc eorum poena minuetur, sed augebitur, quia memoriam habebunt gloriæ beatorum, quam in iudicio vel ante viderunt, & hoc erit eis in tormentum: sed adhuc affligentur in hoc quod videbunt indignos se reputari etiam uide re gloriam quam sancti merentur habere: & licet magis distet ab eis dicta gloria, quam ea quæ hic aguntur, tamen ea quæ hic aguntur non ita affligent damnatos in Inferno si viderent, sicut sanctorum gloria inspecta. Vnde non ita ostenduntur damnatis ea quæ hic aguntur sicut sanctorum gloria, quamuis et eorum quæ hic aguntur ostendantur eis ea quæ in eis tristitiam augere possunt.

- 34 Dub. An pateret plura tormenta? Resp. Chry. vbi supra. quod quemadmodum Lazarum plures Angeli portabant, ita hunc infinita tormenta possidebant.
- 35 Dub. Cur non patiebatur in oculis? Resp. quod supra. quod ideo oculos liberos habebat solos ut alterius lætitiā posset aspicere, ut magis torqueretur, quia non habebat quæ alius haberet: aliorum, n. diuitiæ eorum qui in paupertate sunt, tormenta sunt.
- 36 Dub. Cur potius vidit Lazarum, quod alios pauperes ibidem existentes? Resp. qui supra. quod licet multi essent pauperes iusti, tamen qui iacuit ad limina eius aspectui occurrit ad eius tristitiam.
- 37 Dub. Cur non rogauit Lazarum ut veniret, & intingeret &c. Resp. Theoph. super Euangelium. quod non dirigit sermonem ad Lazarum, sed ad Abraham, qui forte erubescerebat, & putabat Lazarum reminisci malorum, ex propriis iudicans de illo.
- 38 Du. Cur clamauit? Resp. Chry. vbi supra. quod magnæ poenæ magnam uocem reddebant, quamuis tam de oculis eleuatis, quam clamore metaphoricè dicatur.
- 39 Dub. Cur vocat Abraham patrem? Resp. Chryso. vbi supra, quod Abraham pater erat natura, sed diues eum amiserat vitio.
- 40 Dub. Quia videtur quod poenituerit dicendo, miserere mei? Resp. quod supra. dicens, frustra agis poenitentiam vbi non est poenitentia locus, tormenta te cogunt non mentis affectus.
- 41 Dub. Si Abraham mittere poterat Lazarum? Resp. qui supra, dicens, erras miser. Abraham mittere non potest, sed suscipere potest.

Dub.

- 42 Dub. Quid mouit diuites petere ab Abraham, ut mitteret Lazarum? Resp. quod quia videndo Abraham quasi principem eorum qui ibi erant, putaret ipsum esse dominum & presidentem eorum, qui ibidem erant, ideo rogat.
- 43 Dub. Quid est quod sola linguam petit refrigerari? Resp. Aug. de q. 6. Euag. quod cum totus arderet, & solam linguam velit refrigerari, significat, quod scriptum est, mors & vita in manibus linguæ, & quod ore confessio fit ad salutem, quod per superbiam ille non fecit.
- 44 Dubi. Quia anima non habet linguam? Resp. Aug. de origine animæ: quod hoc dicitur metaphorice. alias homo haberet pennas proprias, quia dicitur, si assumpsero pennas meas diluculo, & lingua haberet manus, quod dicitur, mors & vita in manibus linguæ.
- 45 Dub. Quia videtur, quod diues in uita receperit mala, quia erat plenus vitijs, & Lazarus bona, quia virtutibus plenus erat? Resp. Chry. vbi supra, quod diues recepit ea, quæ vera bona esse putabat, & Lazarus mala, non quod aduersitates malas esse putauerit, sed ex cetera diuitis hoc dicebat, qui inopia & fame, & durâ ægritudinem æstimabat mala.
- 46 Dub. Cur danatus vocat filium? Resp. qui supra. quod in hoc exprimitur mansuetudo Abrahæ.
- 47 Dub. Quomodo anima incorporea patitur ab igne corporeo. Vide feria 2. post primam dominicam quadragesimæ. dub. 88.
- 48 Dub. Quomodo damnati reminiscuntur maximæ scientiæ cuius recordatio est delectabilis? Resp. S. Th. 4. dist. 5. q. 2. art. 2. quod in damnatis erit actualis cōderatio eorum quæ prius sciuerunt, ut materia tristitiæ, nō autem ut delectationis causa, & licet cōsideratio scientiæ per se sit delectabilis: tamen ex aliquo accidente potest esse tristitiæ causa, quia torquebuntur, de hoc quod considerabunt notitiam, quæ de rebus speculabilibus habuerunt imperfectam esse, & amisisse summam perfectionem eius, quam poterant adipisci.
- 49 Dub. An aliquis possit & in hac vita & in alia bona habere? Resp. Chry. vbi supra, quod hoc est difficile, & de numero impossibilitatum, nisi est paupertas non virgeat, virget tamen ambitio. si ægritudo non stimulat, ira inflammabit: si tentationes non impetunt, emergunt sepius cogitationes inique. nō est autem paruus labor iracundiam refragare, compefcere illicita desideria, ostentationes sedare, de speculationem remittere, vitam asperam ducere,

talia vero non agentem impossibile est saluari.

- 50 Dub. Propter quid diues recepit bona in vita cum esset malus, & Lazarus mala cum esset bonus, & nunc post vitam est contrariis? Resp. Chry. vbi supra. quod diues recepit bona in vita quasi debita. quod si quid boni fecisset, vnde premiū deberetur, omnia recepisti in illo mundo, epulans, ditatus, oblectatus successibus prosperis. Hic autem si quid mali commisit vniuersa recepit, paupertate, fame, & extremis oppressus miseris, & vterque veltrum hic nudus accessit. Hic quidem à peccatis propter quod & consolatione sortitur, tu vero à iustitia, propter quod immittigabilem fers poenam.
- 51 Dub. Quid est chaos? Resp. secundum vocem bulistas, quod est profunditas, fossa, vel confusa caligo, uel confusio rerum.
- 52 Dub. Quid intelligit dominus per chaos? Resp. Theoph. super Euangelium, quod significat iustorum à peccatoribus distantiam, iō bene dicitur, quod uiderat Abraham à longe.
- 53 Dub. Quid significat inter damnatos, & electos esse magnum chaos? Resp. Amb. super Lucam, quod hoc ideo dicitur, quia post mortem non possunt mereri.
- 54 Dub. Cur dicitur firmatum chaos? Resp. Chry. vbi supra, quia non potest dissolui, agitari, vel concuti.
- 55 Dub. An omnes qui fuerunt diuites in hoc mundo, torquentur in Inferno? Resp. qui supra. quod non torquetur hic quia diues, sed qui a misertus non fuit.
- 56 Dub. Quid est, quod damnati non possunt transire ad iustos, nec est contra? Resp. Gre. in Homil. quod iniusti ad beatiorē sortem non transeunt: quia dānatione perpetua cōstringuntur, nec iusti ad reprobos transire possunt, quia electi iam per iustitiā iudicii, eis nullo modo ex aliqua compassione miserentur.
- 57 Dubi. Cum in damnatis sit inuidia, quomodo hic nolet suos danari? Resp. S. Th. in 4. sen. dist. 50. q. 2. art. 1. q. 4. quod tanta in danatis erit inuidia, quod etiam propinquorum gloriæ inuidebunt, cum ipsi sint in infima miseria, cum etiā in hac vita hoc accidat crescere inuidia, sed tamen minus inuidet propinquis, quam malis, & maior esset eorum poena si omnes propinqui damnaretur, & alii saluarentur, quod si aliqui de suis propinquis saluarentur, & exinde fuit quod diues petiit fratres suos à dānatione eripi. Sciebat enim quod aliqui eriperentur, maluisset tamen

- fratres suos cum omnib. alijs damnari.
- 58 Dub. An dammati tentent hoies sicut de mones faciunt? Resp. S. Th. in 2. sen. di. 6. ar. 3. q. non, q. a Angeli s. gradum suæ naturæ erant supra nos, vt ex eis aliqua vtilitas nobis conueniret, nec hoc p. eorum pctm̄ oīno deperire debuit. vnde data sunt nobis in exercitium, quod animab. non cōpetit.
- 59 Dub. Qūo habebant Moysen, & pphetas, qui mortui erant? Resp. Chry. vbi supra, q. per Moysen, & prophetas intelligit scripta Moysayca, & prophetica.
- 60 Dub. Qūo sciebat, q. fratres sui non crederent scripturis? Resp. qui supra. qm̄ ipse audiendo scripturas contemnebat, & fabulas esse putabat: ex his, quæ passus fuerat ipse quoq; dijudicabat de fratribus.
- 61 Dub. Quomodo sciebat, quod crederent vni mortuorum si iussit ad eos? Resp. quod hoc sibi videbatur ex nouitate nuncijs miraculose apparentis.
- 62 Dub. Cum ignoraret statū fratrum, quō rogat, vt mittat ad eos ne damnent? Resp. Aug. de cura p. mortuis habenda. q. ita illi fuit cura de viuis, quā muis q. agerent oīno nesciret, sicut nobis est cura de mortuis, quā muis quid agant omnino nesciamus.
- 63 Dub. Qūo Abrahā sciuit diuitē in delicijs vixisse? Resp. q. supra, q. hoc pōtuit scire indicāte Lazaro, q. de mundo migrauerat. Vel ēt sancti intelligit ab Angelis q. eis p̄sto sunt quæ hic agunt, immo ēt nedum p̄sentia, & p̄terita, sed ēt futura, quæ necessaria est eos scire, Deo reuelante cognoscūt.
- 64 Dub. Quia v̄f, q. magis esset credendum alicui mortuo apparenti, q. scripturis? Resp. Chry. vbi supra, dicens, q. verum sit, q. qui nō auscultat scripturis, nec mortuis auscultat, ostendunt Iudæi, qui volebant occidere Lazarum resuscitatum per Xpm̄. Item Deus instituit scripturas, q. est dñs Angelorum, & mortuorum. Ideo magis credendum est scripturis q. sunt dñi, q. mortuis, & Angelis, qui sunt serui. P̄terea si Deus sciret, q. hoies p̄cēnterent mortuis apparentibus, vtiq; ēt hoc non omisisset, qui tanta fecit p. nobis. Vt erius si continue mortui resurgerent, vt peccatores p̄cēnterent. hoc iterum tempore contemnerentur, similiter diabolus in specie mortuorum, apprens, multis fallacijs homines seduceret.

ALLEGORICE.

Dives iste Iudaicum populū designat

[qui induebat purpura, & bysso] q. a superbus ille populus perimōijs legis vtebatur ad nitorē, & nō ad vtilitatē [epulabat quotidie splēdide] certos cibos comedens, alios autē immundos reputās [Lazarus] vero populū Gētilem significat [q. erat vlcisib. ple-nus,] .i. in peccatis idololatriæ & alijs, [& iacebat ad ianuam diuitis] .i. populi Iudeorum, quia ille superbus populus eum admittēre ad legalia dedignabatur, [qui cupiebat saturari de micis] scripturarum [quæ cadebant de mensa,] .i. de intellectu illius Iudaici populi, [& nemo] Iudæorum [illi dabat] quia Gētilēs despiciēbant. [Canes vero] .i. p̄dicatores, s. Sancti Apostoli [linguebant vulnēra eius] .i. eorum p̄dicationib, sanabant eos ad cultura idolorum. [Mortuo autē medico,] .i. populo Gentili [portat ab Angelis in sinu Abrahæ] qm̄ vt Xps̄ dicit, multi venient ab oriente, & c. Et recumbēt cum Abraham, [mortuus est autē diues,] .i. Iudeorum populus, [& sepultus est in inferno] quia filij regni eiicient in tenebras exteriores. [Eleuant autē Iudæi oculos suos] quia cum ipsi immo sint p. eorum p̄fidia, Gentiles sanctos in gloria p. fidem [conspiciunt a longe, quia illuc attingere non p̄t [rogat autē sibi in lingua subueniri,] qm̄ verba legis in ore tenuit, sed opere seruare cōtempnit. [Abraham autem eum filium vocat] quem tñ ad tormento non liberat, qm̄ antiqui eorū patres, quia eos a sua fide deuiasse conspiciunt, nulla compassione eos ad tormentis liberant, quos tñ p. carnem filios recognoscūt [habet autem quos que fratres,] quia ipsi Iudæi sub libris quos que Moysi derinentur. [& hic receperunt bona in vita,] .i. terra p̄missionis, & Gentiles [mala,] quia plures ab ea expulsi, & interfecti sunt, [nunc autem consolatur] populus Gentilium in fide Xpi: [Et illi cruciantur in infidelitate sua, & inter fideles, & Iudæos [chaos magnum] interclusum est, quod ex parte Iudæorum est diuicias ceruicis eorum, & p̄fidia, quibus non posunt ad fidem transire: ex parte fidelium certitudo cum fide de rebus inuisibilibus, quibus non p̄t ad Iudaismum conuolare. [Habent autem Moysen, & prophetas] de Christo loquentes, quos nolunt intelligere, sed signa quærunt, quæ iam in principio fidei Christianæ patrata sunt, quibus noluerunt credere, ideo si etiam quis ex mortuis

cuis eis p̄dicaret non crederent.

TROPOLOGICE.

Ex sacro Euangelio admonemur ne cōfidamus in diuitijs, quas transeūdo relinquimus, nec eis abutamur, operaq. misericordiæ impleamus subueniendo egenis, & eos lingua canū nostrorum, .i. exhortationū linguamus, misericordiæ sp̄ualis operib. insistēdo, nec ad pompam preciosis vtamur vestibus, nec ad libidinem bysso induamur, nec cibo vtamur ad ingluuiem, sed ad sustentationē naturæ: si vero infirmi fuerimus fortiter sufferamus, & patienter cum Lazaro, petentes nobis subueniri potius, quā alienis inuitis dominis vti, vt tandem in sinu Abrahæ collocari valeamus.

ANAGOGICE.

Gaudiorū æternæ vitę contemplatio ex sacro occurrit Euangelio, i. quā a sanctis Angelis deportabūt electi, in sinuq; Abrahæ, & sanctorū patriarcharū collocabūt, intuebūtq; clare qd Moysi, & prophetarū oracula sub velamine cōtinebant, laudabuntq. Deū altissimū, considerantes se tanta gloria frui, & euasisse impiorū cruciatus in inferno, vbi ēt gutta aquæ pro refrigerio non pōt obtineri, consolatiq. facti os eorū gaudio replebitur, & lingua exultatione, qm̄ magnificauit dominus facere cum eis.

FERIA SEXTA POST II.

Dominicam Quadrag.

Homo erat paterfamilias. Mat. 21. c. Mar. 12. c. Luc. 20. c.

Historia huius Euang. facta est anno Christi 33. die 21. Mar. die Lunæ.

HISTORICE.

Iudæorū turbis aiebat dñs, hominē quendā patremfamilias vineā plantasse, ac cunctis opportunis munisse, agricolisq. locasse, cū vero opportunū fructuū percipiendorū tps̄ aduenisset, plures patristam seruos (qui vt reportarent fructus aduenerāt) suppleiis affecissent, arbitratus, qd si filiū transmittet eū reuerent, ipsum pro fructib. milit. quē vineæ cultores opinati q. ipsius ad eos trāfret hæreditas, extra vineā eiectū trucidarunt. rogante autē turbas dño, quid agricolis illis paterfa. facturus esset, cū rñdisset, q. impios prout meruerant necaret, & alijs eam locaret pro his, qui annuales congruis t̄pib. persoluerāt redditus, ciscitatus est an-

legissent, quæ reprobatur lapidē ab operarijs in caput anguli a dño erectum fuisse & c. Silentibus vero ipsi, dñs intulit ab eis regnum auferendū fore, exhiberiq. alijs vberes producētib. fructus, cōfringiq. oportere eum, qui super ipsum lapidē ceciderit, super quem vero decideret ipsum conteri necesse esse. Has igitur cum Pharisæi audissent parabolas, aduersus se dictas perpenderūt, & nisi turbarum respectu, eū, vt prophetam venerantium fuisset detenti, protinus in eum iniēcissent manus.

Erit nunc dubijs respondendum.

DVBITATVR. Ad quid hęc parabolā dñs introduxit? Resp. Hie. sup Mat. q. vt Iudæos impietatis arguat, & ad gētes regnū Dei doceat transferendū: & vt Chry. dicit sup Mat. quos reos proponit in causa ipsos & iudices petit, vt a nullo merentur solui qui seipos condemnant.

2 Dub. Quæ sit interpretatio huius parabolæ? Resp. [q. paterfamilias.] .i. Deus pater. [plantauit vineā.] .i. populum Israel. [& sepe circūdedit] ponendo Angelos custodes. [Et torcular fodit.] q. in Hierusalē sacrificia fieri voluit. [Et edificauit turrim.] .i. tēplū, [& locauit agricolis.] .i. sacerdotibus, & scribis, quos cōstituit super plebē, [& peregre profectus est] dimittendo eos in suo libero arbitrio. [& tpe fructuum.] .i. tpe remunerationis [misit seruos.] .i. pphetas, quos male tractauerunt. [Iterum misit plures priorib.] qui fuerunt chorus prophetantiū, quos ēt contumelijs affecerunt [nouissime misit filium suum.] .i. Christum, qui incarnatus est, credēs q. vererent eū [& dixerunt intra se, hic est hæres, interficiamus ipsum, & non fra erit hæreditas] quasi quod per ipsum impedirēt sacrificia, & oblationes, & volebant illam hæreditatem victoriarū apud eos remanere, [& eiecerunt eum extra vineam.] .i. synagogam, & extra ciuitatē Hierusalē, vbi etiam interfecerunt eum.

3 Dub. Cur Deus dicitur homo? Resp. Orig. super Matt. q. in quibusdā parabolis Deus dicitur homo, sicut si pater cū paruulo filio suo loquatur infantilia, vt eū instruat, & vt dicit Chry. vbi supra. Deus dicitur homo nomine, non natura, similitudine non veritate, qui Angelorum, & hominum natura dominus est, beniuolentia pater.

Dub.

- 4 Dub. Cū sit vbiq; & immobilis, quō dī pfectus? Resp. Hier. vbi supra, pfectus est non loci mutatione. Nec. n. Deus alicubi abesse potest, quo complentur omnia, sed abire videt à vinea, vt interioribus liberum operandi arbitrium derelinquat.
- 5 Dub. Cur dicit eum tempus fructuum, & non fructus? Resp. Rabanus sup Matt. quia nullus est fructus populi cōtumacis, nec hu ius vineæ aliquis prouentus inuentus est.
- 6 Dub. Cur misit filium post seruos? Resp. Chr. in Hom. q; vt ex his q; alijs fecerant se ipsos accusarent, & furorem dimittentes verecundarent pp filium aduenientem.
- 7 Dub. Nunquid ignorabat an eum vererentur? Resp. Hier. vbi supra, q; hoc non de ignorantia dicit. quid enim nesciat paterfamilias, qui hoc loco Deus intelligitur, sed semper ambigere Deus dicitur, vt libera voluntas homini referretur.
- 8 Dub. Quos seruos sic tractarunt? Resp. Hier. q; alios ceciderunt, vt Hieremias, occiderūt vt Esaiam, lapidauerūt, vt Naboth, & Zachariam inter templum & altare.
- 9 Dub. Quō Christus filius fuit nouissime missus, cum post eum p̄dicauerunt Apostoli, & doctores? Resp. q; non multo tpe post Christum derelicto populo Iudaico Apostoli transferunt ad Gentiles, & ita quo ad ipsum populum Christus fuit nouissimus, etiam quia ipse adhuc p̄dicabit vsq; ad finem mundi per suos p̄dicatores, quibus dicit, qui vos audit me audit, Lu. 10. c.
- 10 Dub. An Iudæi veraciter cognouerunt Christum esse haredem, i. Saluatorem? Rñ. S. Th. 3. par. q. 47. ar. 5. q; apud Iudæos quidam erant maiores, & hi eorum principes dicebantur, & hi sicut dæmones eum cognouerunt Christum esse p̄missum in lege per signa quæ videbant, quæ fuerant in lege p̄dicta: sed mysterium deitatis ignorabant, vt Apostolus dicit ad Rom. 1. q; a si cognouissent nunquam dñm gloriæ crucifixissent, sed hæc ignorantia non excusabat eos à crimine, q; a erat quodammodo ignorantia affectata, cum expressa signa viderent eius deitatis, sed ppter odium, & inuidiam noluerunt eis assentire. Quidam autem erant minores, qui non habebant notitiam scripturarum, & hi ignorabant ipsum esse Christum, quamuis quæque per signa quæ faciebat dubitauerūt an esset Xps, & etiam aliqui crediderunt in eum, quam-

tis postmodum multitudo decepta à principibus non crediderunt esse Deum, nec Christum promissum.

- 11 Dub. Qui fuerunt illi qui cogitauerunt eum occideret? Resp. secundum omnes Evangelistas, q; fuerunt principes sacerdotum, & seniores populi.
- 12 Dub. Quam hæreditatem volebant esse suam? Resp. Chr. super Mat. q; postquam dñs eiecit vendentes, & euentes de templo, cogitauerunt, q; propter eum aboleretur consuetudo offerendi oblationes, quam estimabant esse eorum possessionem, & hæreditatem, & quam dubitabant perdere. Ideo cogitauerunt, q; si interficerent eum, semper eorum esset.
- 13 Dub. Quid est, quod occiderunt extra vineam? Resp. Ori. super Mat. quod tale est, alienum eum esse iudicauerunt à vinea, & colonis.
- 14 Dub. Cur interrogat eos, quid faciet dominus vineæ? Resp. Hier. vbi supra, q; eos dominus interrogat, non q; ignoret quid responsum sint, sed vt propria responsione damnentur.
- 15 Dub. Quō pphetauerunt veritatem respondendo? Resp. Chr. vbi supra dicens, q; verum rñderunt non est eorum qui iustitiam dicauerunt, sed ipsius cause: veritas. n. ipsi violentiam fecit. Vel vt dicit Ori. vbi supra. Sicut Cayphas, sic & isti non ex se pphetauerunt contra se, quoniam tollenda ab eis erant eloquia Dei, & danda Gentibus fructum in tempore daturis.
- 16 Dub. Cum Marcus, & Lucas dicat dñm dixisse malos male perdet, quō ipsi hoc rñderunt. prout dicit hic Mat. Resp. Aug. de consensu Evangelistarum. q; facile potest intelligi vel illum vocem ita subiunctam, vt non interponeretur, illi respōderunt, aut illi dixerunt, sed tamen intelligeretur. Aut ideo responsionem istam dōmino potius attributam, quia cum verum dixerūt, etiam de illis hoc ipse respondit, quod veritas est, vel ut dicit Chryf. in Homi quia nulla est contradictio, quia vtraque facta fuerunt, videlicet, quod primo illi hoc dixerunt, post dominus iteravit.
- 17 Dub. Quia Lucas dicit eos respondisse absit, qd tñ Marcus dicit? Resp. Aug. vbi supra, q; in plebe quæ audiebat intelligamus quosdam rñdisse, q; Matthæus commemorat, quosdā vero illud quod Lu-

- cas dicit, scilicet absit.
- 18 Dub. Quomodo mali male perdit sunt? Resp. Theoph. super Mat. q; dominus vineæ est pater filij interempti, & ipse filius interemptus perdidit colonos tradens ipsos Romanis.
- 19 Dub. Quibus colonis dedit vineam? Resp. qui supra, q; apostolis, nam si perlegas actus Apostolorum, inuenies tria millia & quinque millia repente credentium & fructificantium Deo.
- 20 Dub. Vbi habetur lapidem quem reprobauerunt &c. Resp. q; in psal. 117.
- 21 Dub. Quomodo intelligitur? Resp. Lyr. q; ad literam intelligitur de ædificatione templi Salomonis, in quo quidam lapis pluries oblatas est in ædificatione, & quia nō poterat conuenienter collocari: Ideo pluries reiectus est quasi reprobatus ab ædificatoribus. Vltimo autem positus est in consumatione anguli, vbi coniungebantur parietes templi, & ideo de illo scribitur in eodem psalmo, A domino factum est istud, quia illud non fuit a casu, sed ex diuina p̄ordinatione, quia lapis iste figurabat Christum, qui multoties & multipliciter reprobatus est a principibus sacerdotum, & tamen factus est in caput anguli, coniungens Iudæos & Gentiles, quasi duos parietes in vnam ecclesiam.
- 22 Dub. Quis est lapis, & qui sunt ædificatores? Resp. Chryf. in hom. q; lapidem vocat Christum. Aedificatores autem doctores Iudæorum, qui Christum reprobauerunt dicentes, hic non est a Deo.
- 23 Dub. Quia supra per agricolas intelligebantur doctores, quomodo etiam nūc per ædificatores intelliguntur? Resp. Hiero. vbi supra, q; varijs parabolis res eadem conuertuntur: quos, n. supra operarios, & agricolas appellauit, nunc ædificatores, id est cæmentarios vocat.
- 24 Dub. Quomodo Christus factus est in caput anguli? Resp. Hilarius super Mat. quia est inter legem, & gentes lateris vtriusque coniunctio.
- 25 Dub. Quomodo a domino factum est istud? Resp. Orig. super Mat. q; iste lapis donum est donatum a Deo editio vnuerfo, & admirabile caput in oculis nostris, quæ possumus eum videre.
- 26 Dub. Quomodo debebat ab eis auferri regnum Dei, quod non habebat? Resp. Orig.

vbi supra, q; regnum Dei dicit mysteria, & diuinas scripturas, quas tradidit populo illi primo, & post venerunt ad Gentiles, vel vt dicit Ly, est regimen ecclesiæ quod ablatum est ab eis.

- 27 Dub. Quibus gentibus datum est? Resp. Lyr. quod Apostolis.
- 28 Dub. Quem fructum Dei fecerunt Apostoli? Respon. q; conuersionem Gentium ad Christum, sicut ipse eis præceperat, dicens Io. 15. Eatis & fructum afferatis, & fructus vester maneat.
- 29 Dub. Cum primo locauerit vineam, cur nunc vult dare eam, dicens dabitur Genti? Resp. Orig. vbi supra, q; non est illis data a quibus ablata est, sed considera quomodo quod datur intelligitur gratis datum: quibus, ergo locauit, non omnino quasi electis & fidelibus dedit, quibus autem donauit cum iudicio electionis donauit.
- 30 Dub. Quid significatur per cadere super lapidem, & econtra? Resp. Lyr. post Hier. q; cadere super lapidem est peccare, & tamen credere in Christum est habere eius fidem, lapidem vero cadere super aliquem, est Christum penitus negare, & nullo modo habere eius fidem.
- 31 Dub. Quæ differentia est inter comminui, & confringi? Resp. Chryf. super Mat. q; de eo quod confringitur aliquid remanet, quod autem comminuitur, quasi in puluerem conuertitur.
- 32 Dub. Quomodo fidelis peccans confringitur, & infidelis comminuitur? Resp. Hier. vbi supra, quod fidelis peccans referuatur per penitentiam ad salutem. Et Lyr. dicit, q; non ita grauitur peccat sicut qui peccat peccato infidelitatis, qui enim Christum negat sic conteritur, vt dicit idem Hier. vt nec testa quidem remaneat in qua hauriatur aqua pusillum.
- 33 Dub. Ad quid cognouerant, q; de ipsis diceret? Resp. q; ex hoc quod dixit eis, Auferetur a vobis regnum Dei.
- 34 Dub. Quia non videtur malum q; voluerint eum tenere, quia etiam Samaritani vt habetur Io. 4. c. tenuerunt eum? Resp. Lyr. q; isti volebant eum tenere ad occidendum, Samaritani autem eum tenuerunt ad audiendum ipsum docentem.
- 35 Dub. Cur principes Iudæorum cognoscetes ita manifeste reatū suum, quærebant eum occidere? Resp. Chryf. vbi supra, q; hæc est disse-

differentia bonorum hominum & malorū, bonus in peccato cōprehensus gemit, quia peccauit, malus autem fremit, non quia peccauit, sed quia cōprehensus est in peccato, & non solū penitentiam non agit, sed magis aduersus corrigētem irascitur, & sic fecerunt illi principes Iudæorum.

36 Dub. Cur ergo tunc non occiderunt eū? Resp. Tex. quōd timuerunt turbas.

37 Dub. Cur destiterunt propter turbas? Respon. Cyrillus super Mat. q̄ non refrēnauit eos legis præceptum, quod dicit Deut. 7. Innocentem & iustum non occides: sed compefcuit eorum nefandum propositum plebis timor, præferentes diuinæ reuerentiæ humanum timorem.

38 Dub. Cur turbæ solum habebant eum vt prophetam, & non vt Messiam? Resp. S. Vinc. in sermone, q̄ propter eorum magnā cecitatem, quia cū esset dominus omnium prophetarum, & creator eorum, tamen solum reputabant eum vt prophetam, prout etiam Petrus respondit Christo interroganti. Mat. 16. quem dicunt homines esse filiū hominis, quod alij Ioannē Baptistam, alij Helyā, alij Hieremiā, aut vnū ex p̄phetis.

ALLEGORICE.

Expositum est. dub. 2.

TROPOGICE.

Admonemur ex hoc euāgelio, vt gratias nobis a Deo datas conseruare studeamus, & continue laborare in vinea, s. sancta ecclesia, & fructum reddere temporib. suis, & bonas inspirationes, quæ sunt serui, & nunciij eius non occidere contraueniendo eis per peccatum, & fidem filij eius per quam saluamur immaculatā custodire, ne ipsam perdentes Christum occidamus, iterū eum crucifigentes, ne cadat super nos, & totaliter cōminuat in æternam damnationē, sed eum habeamus cū turbis, tanquam verum prophetam, eius præcepta seruantes.

ANAGOGICE.

Contemplari licet vineā illam celestis gloriæ munitam deo protectore ab eo plantatam cum turri diuinæ cōtemplationis, & torculari exprimente merita singulorū, locatam lucifero, & eius sequacibus, qui gloriam Christi heredis vsurpare volentes male perditū sunt, & nunc nobis non in nostris meritis, sed sola sua gratia datam, qui ea

mediante faciemus fructum, eius voluntati obtemperantes, in qua cum eius vnigenito rege regū, expulso omni timore turbatum infernalium, gaudebimus in æternum.

SABBATHO POST SECVNDAM Dominicam Quadrag.

Homo quidam habuit duos filios. Luc. 15.

Hanc similitudinem locutus est dñs anno ætatis suæ 32. die 27. Augu. & die Iouis.

HISTORICE.

Turbas instruens dñs hanc proposuit similitudinem: quendā, s. hominem duos habuisse natos, quorū iunior, cū paternalium sibi contingentem portionē bonorū impertunius instando recepisset, post tēporis non multum in remoti sibi mislibidini deditur regionibus, totam penitus consumpsit, vt que fami (que maxime vigeat,) occurreret, pascendo victum vt cunq; conqueerebat porcorū cibos in vsu cupiens conuertere suos, nec uoti compos, e furie impellente ad mentē coactus redire, animo reuolebat quamplures in paterna domo mercenarios panibus saturari, cum ipse illis in partib. fame deperiret: proponens itaque erratorum genitori veniam precari ad eum properauit, cumque prostratus, vt sibi indulgeret obsecraret, præueniens genitor in eius amplexu ruit, seruisque imperauit vt primis eum induerent vestibus, & latum pararent conuiuium, quoniam interemptum ac deperditum recuperasset natum, quib. epulantibus lætanter cum ex agro senior musicorum sonum audisset frater, rescissetq; ab eo obgermani aduentum fieri, animo indignatus ingredi recubabat: obnixæ autem roganti patri vt intraret respondit. per tot annos eidē obtemperatum fuisse, nec eius vllō vnquā tempore etiam minimum transgressum esse mandatum, nec tamen hædum solum vt cum sodalib. lætaretur, recepiisset. Huic vero fratri qui sua turpiter consumpsisset saginatum vitulum obtulisset, ob idq; indignari: cuius clemens genitor demulcens iracundiam ait, ipsos simul semper fuisse ne quicquam quin particeps fuerit possidisse. Nūc autem recuperati filij periclitantis amore gaudere, ac lætari consentaneum fore.

Non

Non relinquenda sunt dubia absque solutione.

1 **D**VBITATVR. Ad quid introductur hæc parabola? Respon. q̄ ut ex Euangelista apparet, contra Parisios & Scribas prolata est, ex indignatione aduersus Christum murmurantes, quod peccatores reciperet.

2 Dubit. Quæ est parabolæ interpretatio? Respon. q̄ in Aug. de q̄. Auan. Amb. & alios doct. [Homo habens duos filios.] Deus pater est, duos habens populos, eū, s. qui semp in cultu vnus Dei persistit, & alium qui ad idola conuersus fuerat, qui ab ipso deo [petijt substantiam quæ eum contingebat.] i. rationabilitatē cum liberi arbitrij libertate, ceteraq; Dei dona vniuersamq; creaturam, quæ ad vtilitatē hoīs creata est, & quæ Deus eidē populis diuisit, vt quilibet his vteretur. [Iunior autē filius abiit in regionem longinquā.] i. Gentilis populus in obliuionem Dei, non localiter ab eo discendens, sed affectu: & vires suas tanto velocius consumens, quanto eum a quo datæ erant deseruit [uiuendo luxuriose.] i. pompis exteriorib. prodigē se accommodando, [& fames magna facta est in terra.] i. indigentia verbi veritatis [& cepit egere] derelinquens thesauros sapientiæ dei. [& adhæsit vni ciuium.] i. diabolo, [regionis illius] cuius villa est modus p̄tatis eius [& misit illū in villam suam, vt pasceret porcos.] i. immundos spiritus, qui sub diabolo sunt, operari, s. ea in quib. ipsi gaudent, [& cupiebat saturari de siliquis.] i. de secularib. doctrinis laudes idolorū cōtinētib. [& nemo illi dabat.] s. sapere quis esset verus Deus [in se reuelus est] qui a se abscesserat. [& dixit surgam] quia iacebat [ibo] quia longe erat [ad patrem meū] quia sub principe porcorū erat, [& venit ad patrem] t̄pe Apostolorum ad Deū cōuersus, [& dixit peccauit] penitentiā agendo de præteritis [in celū.] i. contra cœlum, s. cōtra Deū, cuius sedes est celū [& coram te.] quia nihil Deū pōt latere, qui oīa conspicit. [iā non sum dignus uocari filius tuus] quia te dereliqui [fac me sicut vnū de mercenariis tuis.] i. sine gratia tua nihil possum mereri [& pater occurrit, & osculatus fuit eum] secū contungendo, [& iubet proferri stolam primam.] i. per baptismum ad innocentiam restitui, & anulū in manum eius [quo desponsat in sua sancta ecclesia]

& induitur gratia & donis Dei, [& eius pedes calciantur.] vt terrena despiciat [& occiditur vitulus saginatus.] i. Christus, cuius mors nostra refectio fuit, qua nos mortuos viuificauit, & pditos inuenit. [& senior filius erat in agro] i. populus Iudaicus extra ecclesiam, [indignatusque fuit de populo Gétili.] audies sonū foauē sonātis ecclesie, & licet semper aliq; de illo populo Deū coluerit, & mādāta eius nō p̄terierit, tñ conqueret [qđ nuuq̄ ei hēdū dederit.] s. Xpm, q̄ debebat immolari [quem hœdum reputabant] sed p̄ populo Gétili, [occiderit vitulum saginatū] oī pinguedine bonitatis refertum, nec aduertebat, q̄ semper per p̄ses suos Deo familiares cū ipso fuerat, & secreta Dei eius p̄phetis cōicāta fuerint: populus autē Gentilis eius frater, [q̄ a oēs a Noe progressi sunt] mortuus fuerat, & perierat per idololatriam: & nunc reuixit, & inuentus est esse de numero filiorum Dei.

3 Dub. Quo congregauit omnia, cum possessiones congregari non possint? Resp. q̄ precium bene potest congregari.

4 Dub. An solum per luxuriam dissipauerit substantiam? Resp. Aug. de q̄. Euāg. q̄ p̄ luxuriosam vitā intelligit & prodigalitas.

5 Dub. Cur dicitur, fames aduenisse dissipata substantia? Respon. quia tunc magis opprimebat nihil habentem.

6 Dub. Quando cepit egere? Respon. q̄ quando nihil incepit habere.

7 Dub. Cur pascebat porcos? Respon. quia nullam artem exercere sciebat.

8 Dub. Quid sunt siliques? Respon. Amb. super Luc. q̄ est genus leguminis intus inanis, foris mollis, quo corpus non reficitur, sed impletur, vt sit magis oneri, quam esui.

9 Dub. Cum possit siliques capere, cur nō capiebat? Respon. q̄ nemo eas coquebat, vt possent ab hominibus comedi, sed eas crudas porcis dabant in escam.

10 Dub. An factus fuerat mente captus, q̄ dicitur, in se reuersus? Respon. Amb. vbi supra, q̄ in se reuertitur: quia a se abscesserat. obediētiā s. paternam fugiens.

11 Dub. Quo omnes mercenarij abundabant panibus? Respon. Amb. vbi supra, q̄ sunt aliqui mercenarij boni, qui conducuntur ad vineam, & tales abundabant panibus, & de his loquitur iste.

12 Dub. Quo peribat fame, qui domum reuersus est? Respon. q̄ hic est figura hyperbole ad

- ad denotandum magnam famem, quam patiebat.
- 13 Dub. Cur dicit surgam? Resp. q̄ quia iacebat in miseria, a qua surgere optabat.
- 14 Dub. Cur non dixit, fac me sicut vnū de mercenarijs, prout p̄meditatus fuerat? Resp. Aug. de quæstionib. euangelistarum, dicēs, q̄ cum panem nō haberet, vt mercenarius esse cupiebat, quod post oculum patris generosissimi iam dedignabatur.
- 15 Dub. Quomodo peccauerat in cœlum? Resp. Aug. vbi supra, quod peccare in cœlum est peccare coram sanctis animabus, quæ cœlum possident.
- 16 Dub. Quomodo peccauit coram patre, cum esset a longe? Resp. satis dicitur peccasse coram patre, ad cuius noticiam eius peccatum deuenit.
- 17 Dub. Cur non est dignus vocari filius, cū eo fuisset genitus? Resp. q̄ licet naturę filius esset, tamē filiali amore separatus erat, patrem derelinquendo.
- 18 Dub. Quomodo cecidit super collū filij? Resp. Aug. de q̄o. Euang. q̄ cadere in collum, est humiliari in amplexum filij.
- 19 Dub. Cur cadit super collum? Resp. Amb. vbi supra, q̄ cadit vt iacentem erigat.
- 20 Dub. Cur osculatus est eum? Resp. ad designandum amorem patris ad filium.
- 21 Dub. Cur pater non responderet filio? Resp. q̄ pater videns eum in tanta miseria, iudicauit non esse opus verbis, sed factis; ideo præcipit seruis vti induant, & orans misericordiam accepit non verbo, sed effectu.
- 22 Dub. An homo per penitentiam recuperet pristinam dignitatem; & plura pulchra dubia de poenitentia. Require feria quinta, de passione.
- 23 Dub. Quid dicit stola? Resp. secundum Catholiconem, & Tortelium, q̄ erat indumentum matronarum, quod cooperto capite & scapula a dextro latere in laeuū humerum mitrit. Cornucopia autem dicit, q̄ apud veteres erat quicquid corpus regeret, & apud grecos indumentum dicitur.
- 24 Dub. Quomodo erat prima? Resp. quia erat dignior cæteris indumentis, quam dissipando bona sua amiserat.
- 25 Dub. Cur vult dare anulum in manu eius? Resp. Chryso. quod dicitur in signum reconciliationis.
- 26 Dub. Quid significat ponere calciamentā in pedes eius? Resp. Chryso. vt cooperiret ve-

stigia, vt per lubricum mundi istius fixus incedat, aut propter mortificationem membrorum. Vt. n. noster cursus in scripturis pes appellat, & mortificationis species calciamentis imponitur, quia de animalium mortuorum pellibus conficiuntur.

27 Dub. Cur vult occidi vitulū faginatū? Resp. Aug. vbi supra, vt in exhausta fame filij esurientis viscera satiet.

28 Dub. Cur dicit manducemus, & epulamur? Resp. Amb. vbi supra, q̄ vt ostenderet quoniam paternus erat cibis.

29 Dub. Quid est manducare, & quid epulari? Resp. Catho. Cornucopia, q̄ manducare se habet ad omnes cibos, sed epulari ad opulentiores & solenniores.

30 Dub. Cur dixit, q̄ mortuus fuerat, & reuixerat, cum hoc falsum sit? Resp. quod hoc allegoricè dicitur, quoniam vnū dicitur & aliud significatur, quia mortuus erat nullam habens virtutem, reuixit cum ad virtutes redijt.

31 Dub. Cur addit, perierat & inuentus est? Resp. Theoph. super Lucam, q̄ quantum ad vitiorum conditionem mortuus fuerat, & desperatus, sed quantum ad humanam naturam quæ mutabilis est, & potest a vitijs ad virtutem conuerti, dicitur deperditus, quia minus est perdi, quam mori.

32 Dub. Quid agebat senior frater in agro? Resp. Aug. vbi supra, q̄ in hereditaria opulentia exercebatur: vel vt dicit Tytus agriculturæ vacabat.

33 Dub. Quid est chorus? Resp. Strabo, q̄ est quoddam instrumentum musicum, & est pellicum duabus actuis. & per alteram inspiratur, per alteram vero reddit sonum.

34 Dub. Quid est symphonia? Resp. q̄ est lyra secundum Strabonem. Papias vero dicit, q̄ est lignum concuuum ex vtraque parte pelle extensa, quam virgulis hinc inde musiciferiunt.

35 Dub. Cur indignatus est senior filius? Resp. q̄ ipse patri reulit causam, dicens. Ecce tot annis seruo tibi, &c.

36 Dub. Cur nolēbat ingredi? Resp. q̄ ex indignatione.

37 Dub. Cur pater egressus est ad eum? Resp. vt eum pacificaret.

38 Dub. An vnquā præterierit mandatū patris? Resp. Aug. vbi supra, q̄ nunquam præterierit mandatū de honore patrum, quia nunquā dereliquit patrem: sed quantum ad alle-

allegoricum sensum populus Israel nūquā præterierit mandatū Dei, non tñ intelligit de omni mandato, sed de vno maxime necessario, quod nullum alium Deum præter vnū creatorem oīum colere iussus est, neq; iste filius in omnibus Israelitis, sed in his intelligitur personam habere, qui nunquā ab vno Deo ad simulachra cōuersi sūt.

39 Dub. Quomodo nunquam dedit sibi hēdam? Resp. Hier. glossando dicēs, nunquam dediti vbi hēdam, i. nullus sanguis prophetæ, vel sacerdotis a Romano Imperio nos Iudæos liberauit.

40 Dub. Cum quib. amicis volebat epulari? Respon. Greg. in hom. q̄ hoc dicitur ex persona principum cum plebe, aut populo Iuda.

41 Dub. Cur insultat fratri iuniori? Resp. Amb. vbi supra, q̄ ex inuidia & ambitione, & est similis publicano iustificanti se.

42 Dub. Quæ sunt meretricēs? Resp. Aug. q̄ superstitiones Gentilū, cum quib. substantiā dissipat, q̄ relicto vero cōnubio veri dei, cum dæmone facta cupiditate fornicantur.

43 Dub. Quomodo filius senior semper erat cum patre, cum tunc esset in agro? Resp. tu semper mecum es, i. non longe discedis a me, & licet non semper præsentialiter assisteret conspectui patris, nunquam tamen abscedebat ab obedientia paterna.

44 Dubit. Quomodo omnia bona paterna erant filij? Resp. Aug. dicens, sic a perfectis filijs habentur omnia vt sint, & omnium singula, & singulorum omnia: vt enim cupiditas nihil sine angustia, ita nihil cum angustia charitas tenet.

45 Dub. Quia ex sensu allegorico parabole huius videtur, q̄ sancti innocentes indignentur de sanctis peccatorib. primo post a Deo receptis? Resp. Chryso. super Lucam, q̄ non oportet omnia quæcunque parabola continet ad literam pertractare, sed sensum elicites, cuius causa componitur, nihil aliud perferuari. Hæc ergo parabola ad hoc est composita, vt peccatores non dissident reuerenti, scientes q̄ magna consequuntur. Vnde introducit alios turbatos in eorū bonis, vt iudicet non eos liuore tabescentes, sed tanto decore honoratos redeuntes, vt etiam inuidiosi possint alijs fieri.

46 Dub. Cur oportebat epulari, & gaudere? Resp. q̄ oportebat, i. conueniens erat conuiuari, vt paternus demonstraretur affectus dilectione repletus, quod maxime conuiujs

ostenditur, in quibus omnia lata sunt.

Allegoricè & Tropologicè expositum est.

ANAGOGICE.

Contemplari debemus benignitatē omnipotentis Dei, qui sua immensa misericordia peccatores, qui eum ita viliter contempserunt, osculabatur, eorū colla amplectendo, & primo stolam candidam glorię cœlestis per peccata deperditam restituendo, anulum perfectę coniunctionis tribuendo, pedes vt non lædantur calciando, dans eis, vt sedeant super mensa sua in regno suo, edentes, & bibentes, & epulantes latentes, atq; gaudiose exultantes in conspectu domini, & lætitia sempiterna erit super capita eorum, quia quandoq; morti traditi erant, & nunc reuixerunt, regnantes cum agno in sæcula seculorum. Amen.

DOMINICA TERTIA
Quadragesima.

Erat Iesus eiciens demonium. Lucæ 11. c. Mat. 12. c. Mar. 3.

Histo. huius Euang. facta est anno Christo 31 prima die Decemb die Iouis.

HISTORICE.

Admirantibus turbis, & dominū a dæmone obsessum liberasse, & eidem reddidisse loquelam, calumniabatur quidam in eum per malignorum spirituum beelzebub principem operatum fuisse: tentantes vero alij e cœlis portentum requirebant: eorum autē cognitio cogitationibus, quod obiciēbat, minime posse fieri demonstrauit, quoniam nequaquam stabile regnum persisteret dæmonis, si foret vlla inter eos discordia, & se se perturbarent, cum regnum omne dilabatur, si abuerit vnitas animorum: eorū quoque filij, non dæmonum auctoritate dæmonia fugant: ideo de ipsis an recte sentiant iudicabuntur. Si Dei igitur potentia id ipse agat, regnum adesse dei indubie asserendū est: dum. n. quis suū armis tutatur atrium, quiete possessa fruitur. Si vero eum superueniens fortior superet, quæcunq; in quibus, confidebat amittit: addebat etiam eum aduersari, qui non secum sentiret, & eum qui secum colligeret dispergere: immundum etiam spiritū ab homine fugatum in aquosa, aridaq; loca inambulante, nec vbi quiescat inuenientem, personam quam reliquerat, vt domum petere, quam mundam ornataque reperiens, septem se peiores assumens

sumens spiritus suū in ea firmant habitaculum, adeo vt hominis illius extrema prioribus peiora reddantur. Talia dño loquente, quædā ex turba mulier vocē exultit, & ventrē esse beatū, qui eū portauerat, & vbera q̄ suxerat p̄dicauit: at Iesus beator eos fore, q̄ Dei verbū audirēt, & obseruarent, asseruit.

Satisfacere dubijs volens.

DVBITATVR. Quid sūt demones? Rñ. S. Th. 1. p. q. 113. ar. 5. q̄ sūt substantiæ separate intellectuales, corporib. non vnite.

Dub. An in eis sit platio? Rñ. q. & vbi supra. q. 160. ar. 2. q̄ vt dicit Gl. 1. Cor. 15. quādiu durat mūdus angeli angelis, hoīes hoīb. & demones demonib. præsent, & naturalis dī sp̄s demonū regit, vt sit in eis platio, q̄ tñ nō fundatur super iustitiā eorum, sed Dei.

3 Dub. An obediāt superiorib. ex amicitia? Resp. qui supra, q̄ non, sed ex communi nequitia, quia homines odiunt.

4 Dub. An in ipsis sit scientia? Resp. S. Tho. 1. par. q. 64. ar. 1. q̄ duplex est cognitio veritatis. Vna quæ habetur per gratiā, alia per naturam: & illa quæ habetur per gratiā est duplex. Vna speculatiua tñ, sicut cū alicui aliqua secreta diuinarū reuelant. Alia affectiua producēs amorē Dei, quæ pertinet ad donū sapiariæ. Harū cognitionū prima, q̄ hī per naturā in demonib. est, nec est ablata nec diminuta, quia cōsequitur ipsam naturā angeli, qui est intellectus vel mens, a qua natura pp̄ simplicitatē suā substantiæ aliquid subtrahi non pōt, vt sic per subtractionē naturali sū puniatur, sicut homo puniatur p̄ subtractionē manus vel pedis, aut alicuius hmōi. Et ideo dicit Dionys. 4. c. de di. di. no. q̄ dona naturalia in eis integra manent, vnde naturalis cognitio in eis non est dimi nuta. Alia aut cognitio per gratiā speculatiua non est ab eis totaliter ablata, sed dimi nuta, quia de hmōi secretis diuinis tñ reuelatur eis, quantū oportet, vel median- tib. Angelis, vel per aliqua temporalia diuinæ virtutis effecta, vt dicit Aug. 9. die ciuitate Dei. Non autem sic ipsis sanctis Angelis, quib. plura, & clarius reuelantur in ipso verbo. A tertia vero cognitione sunt totaliter priuati, sicut & a charitate.

5 Dub. An cognoscant futura? Resp. qui & vbi supra. q. 57. ar. 3. q̄ futurum dupliciter potest cognosci. Vno modo in causa sua, & sic futura quæ de necessitate ex causis suis proueniunt, per certam scientiā cognoscuntur, vt soleni oriri cras: quæ vero ex suis causis proueniunt, vt in plurib. cognoscuntur, nō per certitudinem, sed per coniecturam: sicut medicus præcognoscit sanitatem infirmi: quæ vero proueniunt ex causis suis, vt in pauciorib. penitus sunt ignota, sicut casualia & fortuita, & talis modus cognoscendi futura adest Angelis, & demonib. & nobis, & tanto magis quam nos cognoscunt quāto magis rerum causas & vniuersalium & perfectius cognoscunt, sicut Medici, qui acutius vident causas, melius de futuro ægritudinis pronosticantur. Alio modo cognoscuntur futura in seipsis, & scilicet solius Dei est futura cognoscere: & sic dicitur Esa. 12. Annunciate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia Dī estis vos.

6 Dub. An demones possint bonum facere? Resp. S. Th. 2. sen. dist. 7. q. 1. ar. 2. q̄ in demonib. remanet naturalis potentia ad bonū vt remota & indisposita, & p̄ contrariū habitū deprauata, quā possent bene facere, si vellent, sed velle nō pōt, quia habitus malitiæ ab eorum voluntate remoueri nō potest, cum amplius nō sint in statu viæ, quia q̄scunq; aliquis peruenit ad terminū viæ, non potest deflecti ab eo, cui adhæsit, siue sit bonus, siue malus: finis autē Angeli est terminus electionis suæ, quæ bono adhæsit vel malo: vnde sicut hoīes post mortem in bono confirmantur, vel in malo, ita & Angeli post conuersionem & auersionem.

7 Dub. Cur homini datur longior via, q̄ Angelo? Resp. qui supra, q̄ homo erat magis a Deo distans, & oportebat, q̄ in eius cognitionem inquirendo perueniret. Angelus autem statim Deiformi intellectu sine inquisitione in diuina peruenire potuit.

8 Dub. Quia cum demones appetant esse, viuere, & intelligere, quæ sunt bona, vñ, q̄ habeant bonam voluntatem? Resp. qui supra, q̄ cū in Angelis natura sit bona, oportet, q̄ eorum naturalis appetitus bonus sit, qui tum per circūstantias deprauatur, quas opponit deliberatiua voluntas inquantum volunt esse, & viuere sub tali deformitate peccati, sicut luxuriosus desiderat viuere in sua turpi delectatione.

Dub.

Dub. An possint facere aliquem actū bonum? Resp. qui supra, q̄ omnis actus naturæ demonum est bonus, sed actus voluntatis eorum est malus: actū autē malū cōtingit esse dupl. Aut quantum ad substantiā actus, sicut malus actus voluntatis est fornicari, vel mentiri. Aut quantum ad modū agentis, sicut cū qs̄ appetitu laudis dat elemosinas. Pñt ergo demones aliquem bonū actū ex genere facere, vt veritatem dicere, & huiusmodi, nullo tamē modo bona voluntate.

10 Dub. An se mutuo diligant? Resp. qui supra dist. 6. ar. 4. q̄ demones ex nequitia sua humano generi aduersant: amicos autē eos esse, qui vnus inimici sunt consequitur, & ideo vt magis hominibus noceant quasi ad inuicem confederantur, vt concorditer & ordinatē impugnent, sed quantum in ipsis esset, quāquam concordiam haberent, sed ad aliquid vnum efficiendum concordant: non. n. est probabile, q̄ beniuolentiam aliquam ad inuicem habeant, sed solum concordiam ad actum aliquem.

11 Dub. Cur etiam homo quando primum hominem non adiuuauit, potest poni Angelus? Resp. qui supra, dist. 2. q. 2. ar. 1. q̄ hoc libet egisset, sed permissus non fuit à Deo, qui eum alias species allumere, in quib. magis possit latere prohibuit.

12 Dub. Cur nunc p̄mittit eū Deus in forma boni Angeli apparere? Resp. qui supra, q̄ homo post p̄ctm factus est cautiior per experientiam mali. Vnde fraudibus hostis quas quotidie experitur, melius resistere nouit.

13 Dub. An à Deo mittant, vt impugnent hoīes? Resp. S. Th. 1. par. q. 14. ar. 1. q̄ mali Angeli impugnant hoīes dupliciter. Vno modo inuestigando ad p̄ctm, & sic nō mittuntur à Deo ad impugnandum, sed aliquā permittuntur. 2m Dei iusta iudicia: aliquādo autem impugnant hoīes puniendo, & si mittuntur à Deo, sicut missus est spiritus mendax ad puniendum Achab regem Israel. 3. Reg. vlt. Poena. n. refertur in Deū, sicut in primum auctorem, & tamē alia intentione demones puniunt, puta ex odio, & inuidia, quam mittantur à Deo qui hoc propter iustitiam operatur.

14 Dub. An omnia peccata procedant ex tēratione diaboli? Resp. qui supra, ar. 3. q̄ aliquid potest dici causa alicuius dupliciter. Vno modo directē, alio modo indirectē. Indirectē quidem, sicut cum aliquod agens cau-

sans aliq̄ dispōnem ad aliquem effectum, dī esse occasionaliter & indirectē cā illius effectus, sicut si dicat, q̄ ille qui secat ligna est cā combustionis eorum: & hoc mō dicē dum est, q̄ diabolus est cā omnium peccatorum nostrorum, quia instigauit primum hominem ad peccandum, ex cuius peccato consecuta est in toto genere humano quædam p̄nitas ad omnia peccata. & sic intelligitur dictum Dion. 4. c. de di. di. no. & multitudo demonum est cā oīum malorum. Directē autem aliq̄ dī esse causa alicuius, q̄ operatur directē ad aliud, & hoc modo diabolus non est causa peccati: non. n. omnia peccata committuntur, diabolo instigante, sed quædam ex libertate arbitrij, & carnis corruptione, quia vt dicit Orig. et si diabolus non esset, homines haberent appetitum ciborū, & venereorum, & hmōi, circa quæ multa inordinatio contingit nisi per rationem talis appetitus refrēnetur, & maximē supposita corruptione naturæ.

15 Dub. An diabolus p̄ p̄ctm morale substantialiter inhabitet hoīem, sicut Spiritus sanctus p̄ gratiā? Resp. S. Th. quodlib. 3. ar. 8. q̄ diabolus inhabitare hominem, potest intelligi dupliciter. Vno mō quantum ad aīam. Alio mō quantum ad corpus: quantum ad animam quidem non pōt diabolus inhabitare hominem substantialiter, quia solus Deus illabitur menti, nec ita diabolus causat culpam, sicut Spiritus sanctus gratiā. Spiritus. n. sanctus interior operatur, sed diabolus exterior suggerit vel quātum ad sensum, vel quātum ad imaginationē: dī tñ inhabitare affectū hoīs p̄ affectum malitiæ, non solum q̄tum ex eius suggestione peccatum p̄tractatur, sed et p̄ quodcunq; p̄ctm morale: quia ex quolibet peccato mortali homo seruituti diaboli addicitur, sed quantum ad corpus, diabolus potest hoīem substantialiter inhabitare, sicut patet in ar repticijs, sed hoc magis pertinet ad rationem poenæ, quā ad rationem culpæ.

16 Dub. An demones possint alligari anullis, & ampulis, & hmōi corporib. per nigromantiā? Resp. qui supra, quodlib. 10. ar. 1. q̄ videmus spiritū corpori alligari, q̄nq; quidem naturaliter, sicut anima alligatur corpori, quādoq; aut quādā superiori virtute, sicut per virtutem superiorum demonum inferiores alligantur arte nigromantiæ imaginibus, vel anullis, vel alijs hmōi rebus.

O Dub.

- 17 Dub. An hęc familiaritatem cum dęmone, vel aliquid petere ab eo, sit apostatare à fide? Ref. S. Th. in 2. sen. di. 7. q. 2. ar. 2. q. sicut grauiter peccat, qui illud quod est Dei creaturę impendit p̄ idololatrię cultum, ira grauiter peccat, qui ea quę à Deo expectanda sunt, auxilio dęmonum implorat, & hm̄i est vaticinatio de futuro. Et sicut et in alijs operib. magicis, in quib. complemētum operis ex virtute dęmonum expectatur. In his. n. oib. est apostasia à fide per actum inicum cum dęmone, vel verbotenus, si inuocatio interfit, vel factio aliquo etiam si sacrificia desint. Non. n. potest homo duobus dominis seruire, vt dicitur Marth. 7. c.
- 18 Dub. Cur ergo sancti aliqui vsi sunt auxilio dęmonum in aliquibus, vt de eis legitur? Resp. qui supra, q. Paulus, & aliqui alij sancti leguntur aliqua p̄ dęmone fecisse, nō pacto cū eis inito, sed sicut virtutem diuinā in eis exercentes, sicut et officii potestatum cęlestium dicitur dęmone arcere.
- 19 Dub. An licitè possint fieri incantationes ad restringendum sanguinem ex vultu rib. & pro furtis inueniendis? Resp. S. Tho. vbi sup. q. nulla vilitas esse pot̄ pro qua aliquid faciendum sit, quod in Dei vergat iniuriam, quod contingit quando illud quod ipsius est, non ab ipso queritur, sed cum eius aduersario fedus inicitur.
- 20 Dub. Cur dęmone permittunt se videri à pueris, virginib. potius, q̄ ab alijs? Resp. S. Th. q. 6. de po. ar. 10. q. dęmone à virginib. aduocati adueniunt, vt ex hoc in suę diuinitatis opinionem homines adducant, quasi iudicium amant.
- 21 Dub. Quo p̄nt coire cum mulierib. vt dicitur? Ref. S. Th. 1. par. q. 51. ar. 3. q. sicut dicit Aug. de ciuitate Dei, multi se experti vel ab expertis se audisse cōfirmant, Siluanos, & Faunos, quos vulgus incubos vocat, improprio saepe extritis mulierib. & earum expertis concubitu, atque peregris. Vnde hoc negare impudentiã vsi tamen ex coitu dęmonum aliqui interdum nascuntur. Hoc non est per semen ab eis decisum, aut à corporibus assumptis, sed per semen alieius hominis ad hoc acceptum, vt pote qd̄ idem dęmon qui est succubus ad virum, fiat incubus ad mulierem, sicut & aliarum rerum semina assumunt ad aliquarum rerum generationem, vt Aug. dicit in tertio de Trin. vt sic ille qui nascitur non sit filius

dęmonis, sed illius hominis, cuius est semen acceptum.

- 22 Dub. An dęmone possint transmutare hoies in bestias? Ref. S. Th. 1. par. q. 114. ar. 3. q. omnes transmutationes corporalium rerum, quę possunt fieri per aliquas virtutes naturales, ad quas pertinent semina rerum naturalium, p̄nt fieri p̄ operationem dęmonum hm̄i seminibus adhibitis, sicut cum aliqua res transmutatur in serpentes vel ranas, quę per putrefactionem gñari p̄nt. Illę vero transmutationes corporalium rerum, quę non possunt virtute naturę fieri, nullo modo operatione dęmonum, s̄m rei veritatem, perfici possunt, sicut quod corpus humanum mutetur in corpus bestiale, aut, q. corpus hominis mortuum reuiuifcat, & si aliquando aliquid tale operatione dęmonum fieri videatur, hoc non est secundum veritatem, sed secundum apparentiam tantum.
- 23 Dub. Quo diabolus facit corpus humanum apparere corpus bestiale? Resp. qui supra. q. 94. ar. 4. q. hoc dupl. operari potest. Vno modo ab interiori secundum quod potest mutare fantasiam hois, & et sensus corporeos, vt aliquid videatur aliter q̄ sit. Vt Arist. in lib. de som. & vigil. assignans causam apparitionis somniorum dicit, q. cum animus dormit descendente plurimo sanguine ad principium sensitiuum simul descendit motus, i. impressiones relictę ex sensibiliu motioni q̄ in spiritib. sensu alib. conferuntur, & mouent principiu, ita q. sit quedam apparitio, acti tunc principii sensitiui, reb. ipsi exteriorib. mutaret: & tãta potest esse motio spiritui, & humoru, q. hm̄i apparitiones et vigilatib. s̄nt, sicut patet in freneticis, & in alijs hm̄i: & sicut hoc fit per naturalem commotionem humorum, & q̄nq. etiam per uoluntatem hois, qui uoluntate imaginatur quod prius senserat, ita etiam hoc potest fieri virtute dęmonis, quandoq. quidem alienatione à corporeis sensibus, quandoq. autem absque tali alienatione. Alio modo ab exteriori, cum. n. ipse possit formare corpus ex aere cuiuscunq. forme & figurę, & illud assumens in eo visibilitate appareat. pot̄ eadem rōne circumponere cuique rei corporeę quancunq. formam corpoream, ut in eius specie videatur.
- 24 Dub. An possint dęmone care pluuia, gradines, & hm̄i? Ref. q. sup. 12. q. 8. ar. 2. q. na-

- q. natura corporalis spūali obedit ad motu localem. Vnde & diabolus omnia causare pot̄, quę ex motu locali corporu inferioru peruenire possunt, nisi virtute diuina reprimatur. & idem S. Th. q. 16. de malo. ar. 9. dicit, q. oia q̄ visibilibus sunt in hoc mundo, possunt fieri per dęmone nō sola propria virtute, sed mediãntibus actiuis naturalib.
- 25 Dub. An dęmone seipos possint expellere a corporibus? Resp. S. Tho 3. par. q. 43. ar. 2. q. virtute superioru dęmonu ita dęmone a corporib. expelluntur, qd̄ remanet dominium eorum quantum ad animam. Non. n. contra regnū suum diabolus agit, sed Christus expellebat dęmone non solum a corpore, sed multo magis ab anima.
- 26 Dub. Cur expellendo dęmone dñs permittebat fortius discerpere dęmoniacos? Ref. qui supra. q. 44. ar. 1. q. Christus expellebat eos ab hominib. propter animę salutem principalit̄, & ideo permittebat dęmone quos eijciebat hominib. aliquod nocumentum inferre, vel in corpore, vel in rebus propter animę salutē, ad hominum. s̄m in structionem, vt etiam patet dub. seq.
- 27 Dub. Cur eos permittebat intrare in porcos? Resp. qui supra. q. vt dicit Chryl. super Mat. Christus permisit dęmonib. in porcos ire, non quasi à dęmonibus persuasus. Sed primo quidem, vt instruat magnitudinem nocenti dęmonum, qui hominibus insidiantur. Secundo, vt omnes discernerent, quomam nec aduersus porcos auderet aliquid facere dęmon, nisi ipse consenserit. Tertio, vt ostenderet q. grauiora in illos homines operari essent, quã in illos porcos, nisi essent diuina prouidentia adiuti, & propter etiam easdem causas permisit eum qui à dęmonibus liberatus fuit ad horam grauius affigi, à qua tamen afflictione eum citius liberauit.
- 28 Dub. Quę potestas datur hominib. sanctis dęmone expellēdi? Ref. S. Th. in 4. sen. di. 5. q. 1. ar. 3. q. 1. q. hominibus datur potestas talis quantum ad effectum nocenti corporalis, quem in vexatis faciunt, non autem quantum ad effectum spiritualis nocenti, quod est peccatum expellere, & a seruitute dęmonis liberare. Io. 8. c. Si filius vos liberauerit verē liberi eritis.
- 29 Dub. An dęmoniaci in elligant verba q̄ ner eos loquit dęmon? Ref. S. Th. 2. 2. q. 165. ar. 1. dicens, q. vt dicit Aug. 2. super Ge. ad

- literam, neq. et serpes verboru sonos intelligebat, qui in illo fiebat ad mulierē, nec et conuersa credenda est anima eius in naturam rationalem, q̄quidem nec ipsi homines, quorum rationalis natura est, cū dęmon in eis loquitur, sciunt quid loquatur.
- 30 Dub. An dęmonibus minuatur pena ex hoc q. torquent damnatos? Ref. S. Th. in 4. sen. di. 47. q. 1. ar. 2. q. 4. q. sicut hominibus per Angelos diuine illuminationes deferuntur, ita etiam dęmone sunt exccutores diuine iustitię in malos, nec in hoc aliquid minuetur dęmonum pena, quia in hoc qd̄ etiam alios torquent, ipsi torquentur: ibi enim miserorum societas miseriam nō minuet, sed augebit.
- 31 Dub. An dęmone tentantes aſtualit̄er homines patiantur ab igne inferni? Resp. S. Tho in 4. sen. di. 44. ar. 3. q. 3. in fin. quod vt dicit Glo. super illud Iac. 3. Inflammat rotam natiuitatis &c. Diabolus ubi cunq. sit siue sub aere, siue sub terra, secum fert tormenta suarum flammarum.
- 32 Dub. An omnes dęmone sunt deputati in infernum? Resp. S. Th. in 4. sen. di. 64. ar. 4. q. dęmonib. duplex locus penalit̄ debetur, vnus quidem ratione suę culpę, & hic est infernus. Alius aut̄ ratione exercitacionis humanę, & sic debetur eis iste aer caliginosus. Procuratio autē salutis humanę protenditur vsque ad iudiciu. Vnde & vsq. tūc durat ministerium Angelorum, & exercitatio dęmonum. vnde & vsq. tunc & boni Angeli ad nos hic mittuntur, & dęmone in isto aere caliginoso sunt ad nostrum exercitium. Licet etiam eorum aliqui & nunc in inferno sint ad torquendum eos, quos ad malum induxerunt, sed post diem iudicij omnes mali tã homines quã Angeli in inferno erunt, boni vero in celo.
- 33 Dub. An dęmone possint facere miracula? Resp. S. Th. in de potentia. q. 8. ar. 5. q. ad ea quę sunt supra facultatē naturę ipsorū dęmonib. a Deo nulla dat prās, quia cū opera miraculosa sint quoddã diuinu testimoniu indicatiuū diuinę virtutis, & veritatis, si dęmonib. quorū est tota voluntas ad malum, aliqua prās daretur faciendū miracula, deus falsitatis eorum testis existeret, q. diuinam bonitatem nō decet: vnde ea tantum interdum operā faciunt, quę miracula hominibus videntur, quando permittuntur a Deo, ad quę eorum naturalis virtus

tus se posset extendere.

34 Dub. Quomodo demones possint ligari, cū non habeant corpora? Resp. qui supra, qd vt dicit Aug. 3. de Trini. quædā q̄ mali angelī facere possent si pmitteretur, iō facere nō p̄nt, quia nō p̄mittūt. Vñ sc̄dm hoc ligari dicuntur, quia impediuntur ab illis agēdis, ad q̄ eorū naturalis virtus se extēdere posset: solui aut̄ cū p̄mittūt agere diuini iudicio, quæ sc̄dm naturam agere p̄nt.

35 Dub. Cur demones apparēt in formis bestiarū, & voces imitāt earum? Resp. S. Th. 2. 2. q. 165. ar. 5. qd dæmon non potest assumere figuras ad decipiendum, & terrēdum hoīes, quas vult, sed solū prout p̄mittitur a Deo: & quia Deū dereliquit, ideo iumentis insipientibus similis factus est. Vñ vt habetur in lib. dialogorū. Gre. Datus mediolanensis episcopus Corinthi in domo quā malignus spiritus inhabitabat ad quiescendū ingrediens, dū rugitus leonū, balatus pecudum, mugitus asinorū, sibilus serpentum, porcorū grunntus, stridoresq; foricū audisset, cōtra antiquū hostē magis cæpit clamare vocibus, dicēs: bñ tibi miser cōtigit. Tu ille qui dixisti. Ponā sedem meā ad aquilonē, & ero similis Altrifimū. Ecce per superbiam tuam porcis & foricibus similis factus es, & qui imitari Deum indigne voluisti, ecce vt dignus es bestias imitaris, & ex tunc malignus spiritus imitatur, nec dictū domum vltius ingressus est.

36 Dub. An possint nocere pueris baptizatis? Resp. S. Tho. in sen. 4. di. 4. q. 3. ar. 1. q. 2. qd demones nō habēt tantā p̄tatem in pueris baptizatis, & ab originali mūdatis, quātū in illis, qd adhuc originale habent, neq; quātū ad spiritalia, neq; quātū ad corporalia, possunt tñ nocere Deo permittente.

37 Dub. Cur in baptizadis sūt exorcismus ad fugandū dæmonē? Resp. S. Th. 1. 4. sen. di. 6. q. 2. ar. 3. q. 1. qd p̄m̄ hominis diabolus accepit potestātē in hoīem, & in oīa, q̄ in vsum hominis veniūt in ipsius nocumentum. Et ideo quia nulla est cōuētio Christi ad belial. ideo qñ aliqd sanctificandum est ad cultū diuinū, prius exorcizatur, vt liberetur à p̄tate diaboli, quia illud ad nocentū hominis assumere poterat Deo cōsecrēt, & hoc patet in bñdictione aquæ, in consecratione templi, & in oibus huiusmodi. Vñ cū pp̄ria sanctificatio, qua hō Deo cōsecratur sūt in baptisimo, oportet qd prius ēt exor-

cizetur q̄ baptizetur. multo fortiori rōne quam alia res, quia in ipsa homine est causa, quare diabolus potestātē accepit i hoīe, & in alia quæ suat propter hominem, & peccatum originale uel actuale. & hæc signat ea quæ in exorcismo dicūtur, ut cū dicitur, Recede ab eo sathana, & hūoi. Et similiter ea q̄ ibi sūt, quia ipsa exufflatio signat dæmonis expulsiōnem. Benedictio autē cū manus impositione p̄cludit expulsiōnem, ne redire possit. Sal aut̄ in os missum, & aurū & aurū sp̄tuo linitio signat remotionē impedimētī ipsius dæmonis respectu fidei docendæ uel addiscendæ, vt dictum est: sed olei inunctio signat expeditionem hominis in pugna, quam aduersus diabolū suscipit, cuius potestate exemptus est.

38 Dub. Cur demones veniunt ad innocentiā virtutis diuinæ? Resp. S. Th. in de po. q. 7. ar. 10. qd in hoc quod ad inuocatiōē diuinę virtutis adueniunt, volunt intelligi, qd nō sūt ad diuinā iustitiā oīno exclusi. nō, sic diuinitatē appetunt, ut summo Deo velint æquari oīno, sed sub eo diuinitatis cultum sibi ab hoībus exhiberi gaudent. Vide dominica prima Quadragesimæ dub. 66.

39 Dub. An magis vexent hoīes vno tpe, q̄ alio? Resp. S. Th. 1. par. q. 115. ar. 5. quod ut dicitur Mar. 4. & 15. demones lunaticos vexāt, quos dñs liberauit, sed demones eos uexāt sc̄dm certa augmēta lunę, qd cōtingit pp̄ duo. Primo ad hoc vt infamēt creaturā Dei, s. Lunā, vt Hie. & Chry. dicunt. Sc̄do qd cū non possint operari nisi mediātib. naturalibus virtutibus i suis operibus cōsiderant corporū aptitudines ad effectus inortos. Manifestū est autē, qd cerebrū humidissimū est omnīū partium corporis, vt Arist. dicit. Et iō maximē subijcitur operationi lunæ, quæ ex sui proprietate habet mouere humorem: in cerebro autem perficiuntur vires aīales, & iō demones, sc̄dm certa augmēta lunæ perturbant hominis fantasī, qñ cōsiderāt cerebrū ad hoc esse dispositū.

40 Dub. Cur demones p̄ nigromanticos ad uocati sub certis cōstellationibus veniunt? Resp. S. Th. 1. par. q. 125. ar. 3. qd demones sic uocati propter duo veniūt. Primo ut homines in hunc errorem inducant, qd credant aliquod omen esse in stellis: Secundo quia considerant sc̄dm aliquas certas constellationes materiam corporalem magis esse dispositā ad effectus, pro quibus aduocantur.

Dub.

41 Dub. Quomodo alliciuntur carminibus, & lapidibus, & huiusmodi? Resp. qui & vbi supra. qd huiusmodi alliciuntur. non vt animalia alliciuntur cibis, sed vt spiritus alliciuntur signis, in quantum. s. hæc eis exhibentur in signum diuini honoris, cuius ipsi sunt cupidi.

42 Dub. Cur faciunt aliquando aliquas leuitates sicut Siluani, qui vulgo dicuntur Saluani? Resp. S. Th. 1. 2. q. 89. ar. 4. qd demones prouocāt homines ad risum, & ad alias huiusmodi leuitates, vt homines ad sui familiaritatem attrahant, & sic deducant eos in peccatum mortale.

43 Dub. An semper peccent in omnib. quæ agunt? Resp. S. Th. 1. par. q. 64. ar. 2. qd actus dæmonis est duplex: quidam. s. ex voluntate deliberata procedēs, & is proprie pōt dici actus eius, & talis actus dæmonis semper est malus: quia & si aliqn̄ aliquod bonū faciat, nō tñ benefacit, sicut cū veritatē dicit vt decipiat, & dū non voluntariē credit, & cōfiteatur, sed rerū euidentiā coactus. Alius autē actus dæmonis est naturalis, qui bonus esse pōt, & attestatur bonitati naturæ, & tamen tali bono actū abutuntur ad malum.

44 Dub. An diligant Angelos bonos? Resp. qui sup. q. 60. ar. 4. qd dilectio naturalis dī esse ipsius finis, non tanquā cor aliquis velit bonum, sed tanquā bonum qd quis vult sibi, & per cōsequens alū in quantum est vnū sibi, nec ista dilectio naturalis remoueri potest ab angelis malis, quin dilectiōē naturalem habeant ad alios Angelos in quantum cum eis communicant in natura, sed odiunt eos in quantum diuertificantur secundum iustitiam & iniustitiam.

45 Dub. An demones possint scire secreta cordiū? Resp. S. Th. in 2. sen. di. 8. ar. 5. qd cogitationes cordiū scire solius Dei est, possunt tñ Angeli & boni & mali aliquas eorū conicere ex signis corporalib. exterioribus, s. ex immutatione vultus, sicut dī, In vultu legitur hominis secreta volūtas: & ex motu cordis, sicut per qualitātē pulsus ēt à Medicis per passiones animæ cognoscunt.

46 Dub. An dæmon possit impellere hoīem in peccatū? Resp. S. Th. 1. 2. q. 80. ar. 3. qd diabolus propria virtute nisi refrenetur a Deo pōt aliqūē inducere ex necessitate ad faciendum aliquem actū, qui de suo genere peccatū est: nō autē pōt inducere necessitatem peccandi, quod patet ex hoc, qd homo moti

uo ad peccandū non resistit nisi p̄ rōnē, cuius vsum totaliter impedit pōt, mouendo imaginationē & appetitū sensitiuū, sicut in arreptitis patet, sed tūc rōne sic ligata cōquid homo agat non imputat ei ad peccatū, sed si rō nō sit totaliter ligata, ex ea parte, qua est libera, pōt resistere p̄tō: vñ manifestum est, qd diabolus nullo mō pōt necessitatē inducere homini ad peccandum.

47 Dub. Quis dicitur mutus? Resp. Catholico, qd dī à mugio mugs, quia quasi mugiat & nō loquat. Vox. n. eius nō est fermō, sed mugitus: vocalem. n. spiritum p̄ naves quasi mugies enuttit. Et Theoph. super Euāg. dicit, qd dī mutus vt in plurib. qui non loquitur: dī ēt & qui non audit, sed magis qd nō audit nec loquitur, qui autē à natinitate nō audiuit, ex necessitate non loquitur: e. a. n. loquimur qd per auditum loqui docemur: si qs autē ex aliqua passione auditū amiserit huic, nihil phibet loq: qui autē dño oblatu; fuit, & mutus erat lingua, & surdus auditu.

48 Dub. An iste esset surdus & mutus ante introitū dæmonis, vel post? Resp. Chry. sup. Mat. qd dæmon vtrūq; auditū opilaui, s. auditum & vsum: qm̄ vt dī Mat. 12. c. Dæmoniacus erat mutus & cæcus. & dæmon cæcitatem induxit, & loquelam abstulit, quod patet, quia dicitur, & cum eiecisset dæmonium, locutus est mutus.

49 Dub. Cur admirabant turbæ? Rñd. Cirillus sup. Lu. qd Deū extollebat multitudo p̄conis, & gloria qd Deum decebat, & ita ob magnitudinem miraculi admirabantur.

50 Dub. Quid est Beelzebub? Rñ. Beda sup. Lu. qd erat deus Acharon. Nam Beel quidē ipse, Beelzebub autē musca vocatur, & inde Beelzebub quasi vir muscarum. Remi. autē dicit qd Beelzebub ipse est Beel & Baal, & Beelphegor. Beel sūt pater Nini Regis Assiriorum. Baal quia in excelso colebatur, Beelphegor à loco. i. à mōte Phega. Zebub seruus fuit Abimelech, filii Gedeonis, qui occisis 70. fratrib. edificauit templum Baal, & constituit Zebub sacerdotem in ipso, ad abigendas muscas, quæ ibi congregabātur, propter nimium cruorem victimarum: Zebub nanque musca dicitur.

51 Dub. Cur dicunt Beelzebub principem dæmoniorum? Resp. Remig. & Be. qd propter spurcissimum ritum colendi, dicebant cum esse principem dæmoniorum.

52 Dub. Cur obiciebat domino, qd in Beelzebub

- zebug eijceret dæmonia? Resp. Remi. super Mat. q̄ nihil sordidius inuenientes, quod domino objicerent, hoc ei objiciebant.
53. Dub. Ad quid alij signum de cælo petebant, & quod signum volebant videre? Ref. Cyrillus super euangelij, q̄ aliqui paribus stimulari lioris aculeis p̄erebant ab eo c̄leste videre portentum tentantes cum, q. d. quæ amuis ab homine dæmonem eieceris, non tamen hoc est diuinæ operationis argumentum: nōdum enim vidimus aliquid prioribus simile miraculis. Moyses enim transduxit populum per medium maris. Iosue Solem retardauit in Gabaon. Tu vero nihil horum ostendisti: quærere enim prodigia de cælo inuuit, q̄ huiusmodi cogitationibus tunc temporis afficiebantur erga Christum.
54. Dub. An anima Christi cognoscat cogitationes hominum? Resp. S. Th. 3. par. q. 10. art. 2. q̄ anima Christi in verbo cognoscit omnia existentia, s̄m quodcumq; tempus, & etiã hominum cogitatus, quorum est iudex, ita quod de eo dicitur Io. 3. ipse. n. sciebat quid esset in homine, quod potest intelligi, non solum quantum ad scientiam diuinam, sed etiam quantum ad scientiam eius animæ, quam habet in verbo.
55. Dub. Cum palam loqueretur, cur dicit videns cogitationes? Resp. Beda, q̄ cum cogitarent hoc miraculum posse fieri diuina virtute, & etiam absque virtute diuina, ipse respondit, nedum verbis, sed & cogitationibus, vt vel se compellerentur credere potentia eius, qui cordis videbat occulta.
56. Dub. Cur dominus respondendo nō allegauit scripturas? Resp. Cyrillus vbi sup. q̄ scripturas falso exponebant, ideo nō ex scripturis, sed ex his respondet, quæ communiter accidunt, domus. n. & ciuitas si fuerit diuisa velociter dissipatur, & etiam regnum quo nihil est validius: firmat, n. regna, & domos subditorum concordia.
57. Dub. Quomodo vna domus cadit super aliam pp̄ diuisionē regni? Resp. q̄ eo quia bella fiunt, & pars victa, vel moritur vel fugit, & desertæ relinquuntur domus, & vna super aliam, i. post aliam cadit.
58. Dubit. Quid est Sathanas? Resp. q̄ sonat contrarius in latino, seu aduersarius: & ita hic capitur pro diabolo, qui est contrarius humanæ salutis, & aduersarius.
59. Dub. Quomodo Sathanas pot̄ sibijpsi est

- se contrarius? Resp. q̄ hic capitur numerus singularis pro plurali per figuram synecdoche, vt sit sensus, quod Sathanas dicitur diuisus, quando dæmones inter se sunt diuisi, vt dicit Cyrillus.
60. Dub. Quod regnū habet Sathanas? Resp. q̄ Lucifer habet superioritatem super omnes dæmones vsq; ad diem iudicii, & illud dicitur regnum eius.
61. Dub. Qui sunt filij, de quibus dicitur filij vestri in quo eijciunt? Resp. Cryf. q̄ dñs per filios intelligit Apostolos, qui virtute Christi eidem cōcessa expellebant dæmones. Vel vt dicit Beda, per filios intelliguntur exorcistæ gentis illius, qui ad inuocationem Dei eiecerant dæmones.
62. Dub. Quō hęc ratio concludit contra Iudæos? Ref. Chry. sic glossando. si filij vestri, i. Apostoli, Sathanam in nomine meo cōterunt, quō non habent multā dementiam dicere, me a Belzebug virtutem habere: dāna binam igitur ex fide satorū vestrorū. Vel s̄m Bedam, si expulsio dæmonum in filij vestris de non dæmonibus reparatur, quare in me idem opus non habeat causam.
63. Dub. Quomodo sequitur, q̄ Apostoli iudices eorum erunt? Resp. Chryf. quasi diceret, quoniam ex vobis emanantes mihi obediunt, liquet quod condemnabūt operantes contraria. Et Beda, eorum exorcistæ iudices eorum erunt, nō potestare, sed operatione, dum illi expulsiōnem dæmonum Deo assignant, & vos Beelzebug principi dæmoniorum.
64. Dub. Quis est digitus Dei? Resp. Aug. de q̄6. Euange. q̄ Spūs sanctus d̄ digitus Dei propter participationem donorum, quæ in eo dantur, vni cuiq; propria, siue hominū, siue Angelorum: in nullis. n. membris nostris magis apparet partitio, quàm in digitis, & hic est figura metaphoræ.
65. Dub. Quia v̄, q̄ Spūs sanctus sit pars filij, qui dicitur brachium, & manus? Resp. Amb. super Luc. dicens, nec tamē tibi membrorum compactioe vestrorū portio quædam videatur faciēda virtutis, in diuiduā enim rei nō pot̄ esse diuisio, & ideo ad formam vnitate, non ad distinctionem potestatis referēda digiti nuncupatio est.
66. Dub. Quia videtur, q̄ Christus sit minor Spiritu sancto, cum in eius virtute dicat se eijcere dæmonia? Resp. Athanasius, q̄ ad præsens non renuit dñs gratia suæ humanitatis.

- ut dicitur se minorem Spiritu sancto, dicens se in eo dæmones eijcere, quasi nō sufficiente humana natura de dæmonum expulsionē sine virtute Spiritus sancti.
67. Dub. Quomodo peruenit in eos regnum Dei, si in digito Dei eijcit dæmonia? Resp. Chryf. sic exponendo: si ego existens in spiritu diuino eijcio dæmones, ditata est humana natura in me, & aduehit regnū Dei. Tunc autem sic exponit: peruenit in vos, i. contra vos regnum Dei, & non pro vobis, quia horridus est perfidis Christi secundus aduentus.
68. Dub. Quis est fortis armatus? Ref. Chry. q̄ fortem armatum vocat diabolum, non q̄ naturaliter huiusmodi sit, sed innuens antiquam eius tyrannidem, quam pusillanimitas nostra causauit.
69. Dub. Quæ sunt eius arma? Ref. Theophilus super euangelij, q̄ sunt omnes species peccatorum, in quibus confidens inualuit contra homines.
70. Dub. Quod est eius atrium? Resp. Beda, q̄ est mundus, qui in malis positus est, in quō vsq; ad Saluatoris aduentum potiebatur imperio, quia in cordib. infidelium sine vlla contradictione quiescebat.
71. Dub. Quis est fortior eius? Resp. Beda, quod est Christus, qui fortior, potentia victor, omnes homines liberando ipsum eiecit.
72. Dub. Quæ arma Christus sibi abstulit? Resp. Beda, q̄ sunt eius astutia & doli nequitiæ spiritualis.
73. Dub. Quæ sunt eius spolia? Ref. Beda, q̄ sunt ipsi homines ab eo decepti.
74. Dub. Quō dñs distribuit spolia? Resp. Basilus, q̄ distribuit, quia exhibet fideles custodia angelorum ad hominum salutem, vel vt dicit Beda, victor Christus spolia distribuit, quod est insignē triumphantis, quia captiuam ducens captiuitatem, dedit dona hominibus, quosdā quidem Apostolos, alios vero Euangelistas &c.
75. Dub. Quomodo possessa sunt in pace, cū non sit pax impiis? Respon. q̄ dæmones, & eis subditi non sunt in pacē, i. in bonā vnitate, sed dicitur eos possidere in pace, quando absque bello, & contradictione alterius eos possidet.
76. Dub. Cur dicit, qui non est mecum, contra me est? Resp. Chryf. sic exponendo, q. d. Ego volo homines afferre deo, sathanas au-

- tem contrarium: qualiter ergo qui mihi non cooperatur, sed dissipat quæ mea sunt, tam mihi contentaneus fieret, vt vna mecum eijceret dæmones.
77. Dub. Cur dicit, qui non colligit mecum, dispergit? Ref. Cyrillus sic exponendo, quia si dominus diceret, ego veni vt filios ab eo dispersos congregem. Et ipse sathanas cum mecum non sit, quæ collegi & saluauit tentat dispergere, qualiter ergo qui meis dispersionibus refragat, virtutē mihi ministrat.
78. Dub. an sufficienter dñs per prædictas rōnes probauerit se in virtute Dei, & non diaboli eijcere dæmonia? Ref. S. Th. 3. par. q. 43. ar. 2. q̄ sic, primo quidē per hoc, quod sathanas contra seipsum non diuiditur. Secundo, exemplo aliorum, qui dæmones eiecerant per Spiritum Dei. Tertio, quia dæmonium expellere non potest nisi ipsum vicisset virtute diuina. Quarto, quia nulla cōuenientia in operibus, nec in effectu erat sibi & sathane, cum sathanas dispergere cūperet, quos Christus colligebat.
79. Dub. Quis est spiritus immundus, & cur sic dicitur, & vnde exit, & cetera dubia super hoc. require feria quarta post primam dominicam quadragesimæ, a dub. 26. vsq; ad dubium 40.
80. Dub. Quæ fuit illa mulier, quæ clamauit? Resp. Landolphus de vita Christi, q̄ dicitur fuisse Sancta Marcella, ancilla Sanctæ Marthæ.
81. Dub. Cur euangelista eam non nominauit? Resp. qui supra, quia non erat potens, nec nobilis, sed pauper, & de popularibus, & sic satis ignota, nec profuisset illam nominare.
82. Dub. Cur sic uocem extulit? Resp. qui supra, quia non potuit amplius blasphemias Iudæorum contra Christum sustinere.
83. Dub. Cur hęc mulier locuta fuit Christo, & non Iudæis? Resp. Beda, q̄ loquendo Christo & præsentium Iudæorum calumniam, & futurorum hæreticorū perfidiam cōfundit. Nam sicut tunc Iudæi sancti spiritus opera blasphemando verum filiū Dei negabant, sic hæretici postea negando Mariam semper virginem Spiritus sancti cooperante virtute nascituro unigenito Deo carnis suæ materiā ministrare verum, cōsubstantialē quē patri filiū hominī facteri non debere dixerunt.
84. Dub. Quomodo per hęc verba cōfundit Iudæos

- Judæos blasphemantes, & hæreticos? Resp. Glo. marginalis, q̄ verum Dei filium patri consubstantialē aduersus blasphemates confiteatur, cū matrē ex filio tanquā principio rōne diuinitatis beatificat: & cōtra hæreticos verum non fantasticum hominis filium matri substantialē testatur, cum eū vtre portatum, vberibusq. lactatum significat.
- 85 Dub. Cur dicitur esse beatus? Resp. Beda in hom. dicens, si caro verbi Dei secū dum carnem nascentis a carne semper Virginis matris pronūciatur extranea, sine causa venter qui cum portasset beatificatur.
- 86 Dub. Cur beatificat vbera? Resp. Beda vbi supra, q̄ ex vnico & eiusdem fontis origine, secundum physicos, vterque vigor, seminis, s. & lactis manere perhibetur, quæ vero consequentia, vt eius lacte credatur nutritus, ex cuius semine negatur conceptus: ergo vt dicit Glof. interlinearis, de semine semper Virginis potuit concipi, qui eius potuit lacte nutrirī.
- 87 Dub. Quia videtur, q̄ debuisset beatificare filium, & non matrem? Resp. Landulphus vbi supra, & matrē & filiū beatificauit commendans eius conceptum & partū corporalem. q. d. Beatus venter qui te beatū portauit, per quem omnes beatificamur.
- 88 Dubit. Quomodo ausa fuit hæc mulier laudare, quem Iudæi blasphemabant? Resp. qui supra, q̄ suauitate verborū Christi accensa, non timuit in altum extollere vocē. adde q̄ loquebatur ex Spiritu sancto, qui est charitas, quæ foras mittit timorem.
- 89 Dub. Cur dominus non confirmauit vbera mulieris, sed dixit, quinimo beati & c. Resp. Chryso. quōd ideo, quia nihil beatæ semper Virgini profuisset partus, nisi valde bona & fidelis fuisset.
- 90 Dub. Quia videtur, q̄ Christus matrem repudiauerit ex illis verbis? Resp. Chryf. q̄ hoc non fuit responsum repudiantis matrē, sed ostendens q̄ nihil ei partus profuisset, vt in dubio præcedente.
- 91 Dub. An beata semper Virgo designetur beata ex verbis Christi? Resp. Beda in hom. dicens, hoc in loco beata Dei genitricis excellentia commendatur, quia in tanta speculationis custodia domino famulabatur, q̄ ipsius humilitati & sanctitati nullus sanctorum comparatur. Beatam igitur matrē suā Saluator pdicauit, q̄ verbū Dei audiuit, & supra oēs huius vite mortales custodiuit.

Dub.

- 92 Dub. An illa dictio, quinimo, sit dicta in laudem semper virginis Mariæ? Resp. Beda vbi supra, q̄ eadem Dei genitrix, & inde quidem beata tuit, quia verbi Dei incarnati ministra facta est temporalis, sed inde multo beator, quia eiusdem semper amandis custos manebat æterna.
- 93 Dub. Quia cum sola beatitudo sit in visione diuine essentię, quō beati sunt qui audiunt verbum Dei & c. Resp. S. Th. 12. q. 3. ar. 2. q̄ beatitudo dicitur diuersimode, scēdum quod diuersæ res beatitudinis capaces ad diuersos gradus perfectionis perungere possunt. Nam in Deo est beatitudo per essentiam, quia ipsum esse eius est operatio eius, quia non fruitur alio, sed seipso. In angelis autem beatitudo est ultima perfectio secundum aliquam operationem, qua coniunguntur bono increato, & hæc operatio est in eis vnica & sempiterna. In hominib. autem secundum statum præsentis vite est vltima perfectio secundum operationem, qua homo cōiungitur Deo, sed hæc operatio nec continua potest esse, & per consequens nec vnica: & quæ operatio intercisione multiplicatur, & propter hoc in statu præsentis vite perfecta beatitudo ab homine haberi non potest, sed promittitur nobis beatitudo perfecta, quā erimus sicut angeli in celo. Est tñ in hac vita aliqua participatio beatitudinis, & quanto operatio potest esse magis continua & vna, tanto plus habet rationē beatitudinis. Et ideo in actiua vita, quæ circa multa occupatur, est minus de ratione beatitudinis. q̄ in contemplatiua vita, quæ versatur circa vnum, i. circa veritatis contemplationem. Et si aliquando homo actu non operetur huiusmodi operationem, tamen quia in promptu habet eam, semper potest operari: & quia et ipsam cessationem puta seminis vel occupationis alicuius naturalis ad operationem prædictam ordinat, quasi videret operatio continua esse.
- 94 Dub. An surdi, qui non possunt audire verbum Dei, possint esse beati? Resp. q̄ beatitudo non consistit in audiendo tantum, sed in operando: nec auditus est necessarius nisi propter hoc, vt homo intelligat & audiat quid debeat operari. Et ideo si surdus operetur iuxta mandata Dei, quæ per natus vel signa intelligere potest, eo modo erit beatus, quo sunt illi, qui per auditum eadem operantur.

- Dub. Quid est audire verbum Dei? Resp. q̄ est intelligere, velle, & cognoscere mandata & voluntatem Dei.
- 95 Dub. Quid est custodire verbum Dei? Resp. quōd est implere ea, quæ præcipiuntur. & cauere ab eis, quæ ipso Dei præcepto prohibentur.

ALLEGORICE.

Figurat hoc Euāgeliū dñm nrm Iesum Christum [qui eiecit dæmonium] à sanctis patr. b. qui in limbo erant [surdum, & mutum] qm̄ non permittebat audire eos melodias Angelorū, nec debitas Deo perfolue re laudes, [& cum eiecit dæmonium, locutus est mutus] cū genus humanū de limbo eductū gratias suo referebat redēptori [& admirat̄ sunt turbę] Angelorū dicentū, q̄s est iste tam potēs, q̄ venit de Edom tinctis vestibus de bosra? [Quidā autē] vt Iudei, & hæretici, ac alij infideles deprauabāt opera Christi, dicentes ipsum non esse Deū, [alij autē] .s. falsi Christiani [signū de celo petebāt] non dantes fidē scripturis, & dictis prophetarum. Christus autē [fortis & armatus] subiugauit principem huius mundi, & oēs sanctos patres ab eius potestate liberauit, ac nos à peccato mundauit, vt non essemus amplius contra Deum, sed secum colligeremus fructum bonorum operum, [& cum immundus spūs exit] ab hæreticis baptizatis [quaerit requiem per loca arida] ceterorum fidelium delictarum. [& in aquo sa] i. à malitiæ cogitationum libidinis desiccata, [& nō inueniens requiem] cū eidē resistent fortes in fide [assūmit septē spūs] .i. oia vitia capitalia suggerit ipsi hereticis relapsis, qui erant [domus sua] cum essent in pristino errore [q̄ erat scopus mundata & ornata] per hypocrisis fingētes se esse oues secundas, cum sint lupi rapaces, & sic [eorū nouissima efficiuntur peiora prioribus] cū alios in errores eorum conentur inducere. [Verum mulier q̄dam de turba] .i. ecclesia catholica de turba Iudæorum, & Gentiliū congregata, semper Virginis ventrem qui Christum portauit beatificat, & laudat, voce excelsa eius laudes cantando. Et meret̄ exaudiri à Christo, dicente. [Beati qui audiunt verbum Dei & custodiunt illud] fidem immaculatam conseruando.

TROPOLOGICE.

Instruimur ex sacro Euāgelio, q̄ si habemus [dæmonum] per mortale peccatū, quod

nos [mutos] facit, ne illud per cōfessionem purgemus [& furdos] ne monita salutis audiamus, Saluatorem adeamus, cum eius vices gerētī Sacerdoti confiteamur cum cōfessione, & satisfactione: & sic dimisso peccato, dæmoniū eieciēt, & tunc loquemur laudē Dei. [Et turbę] .i. boni Christiani [admirabuntur] Deum laudantes de nra conuersione: nec curemus linguas detrahentium, & nobis impropria dicentium, sed colligamus patientiam cum Christo, ne dispergamur à sathana, & ipse armatus vexillo crucis, aduersarios disperget [in digito] .i. virtute diuina, [& perueniet in nos regnū Dei] & largietur [ac nobis distribuet dona Spiritus sc̄ti] prouiso solenter ne [inmundum spiritū] permittamus ingredi [domum nram] dono septemplici [ornata] & pctis [mundatam] per confessionem, qm̄ per reciduiationem [sicut nouissima nostra peiora prioribus] superueniente ingratitude in vitio, quod desiccet fontem diuine pietatis: sed fortes & stabiles existentes beatificamur [à muliere de turba] quæ est mater nostra sancta Ecclesia catholica, quæ nos in ventre suo beato portat, & tanquam paruulos vberibus suis nos lactat.

ANAGOGICE.

Ad cœlestem beatitudinem cōtemplandā eleuamur, ad quā expulsi vitij [per dæmonium] suggestis, loquemur diuinas laudes cū sanctis turbis spirituum beatorum. [Beelzebub] .i. lucifero [principe dæmoniorum] vnā cū suis spiritib. immundis, agentibus cōtra Christū, eius membra impugnan do, in ignem æternum detruso per Christū [armatum fortiorem] vniuersum orbē iudicantem, & oēs iniquos dānatē, quib. eueniēt [nouissima peiora prioribus] in extinguis lib. flammis traditi. Electi autem in ventre cœlestis Hierusalem beatificati, & saturati ab eius vberib. præmia [de auditio ne verbi Dei & eius obseruatione] abudantissime reportabunt ab eo, qui in æternum viuuit cum Patre & Spiritu sancto, ac eius intemerata semper Virgine Maria, qui ab ea lactatas est vberē de cœlo pleno.

FERIA SECUNDA TERTIAE
Dominicæ Quadrag.

Quanta audiuimus facta in Capharnaum. Lis. 4.
Histo-

Historia huius Evangelij facta est anno Christi 33.

HISTORICÆ.

Rogatus dñs à Iudæis, ut sua in patria portenta operaret, cum in Nazareth audissent miranda perpetrasse. Rñ dicit prophetam nullum suam in gente in honore haberi, Helyas namq; fame orbẽ opprimete ad nullam ut pasceret viduarum Israel (quamquam plures essent) sed ad Sareptanã sydoniæ viduam missus fuit: Helysei quoq; t̃pib. nullus leprosum Iuda, (et si multi essent) sed Naaman Syrus dunaxat curatus est. Ira igitur in synagoga existentes repleti, ut eum precipitio interimerent, ad montis supercilium extra eorum verbum deduxerunt. At dominus eorum per medium incedens, euasit.

In dubiorum solutionem deueniens.

VBITATVR. Cum autem istud Euageliũ dicat Lu. 4. vtiq; dicetis mihi: Medice cura te ipsum. quanta audiimus facta in Capharnaũ &c. Cur ecclesia hic dixit, Dixerunt pharisei ad Iesum? Resp. q̃ ut dicit Mar. 6. c. Pharisei de Christo murmurabãt, eũ despiciẽdo, forte dicẽtes, Quanta audiimus facta in Capharnaũ, cur non facit talia hic in patria sua? Et hic dñs in faciem eis dixit, q. d. vos dicitis quanta audiimus, &c. replicando eorum dicta. Vel ista dicebant in cogitationibus, quas ipse cognoscebat.

- 1 Dub. Quæ audierant facta in Capharnaũ? Resp. q̃ eã miracula, quæ dominus dicit discipulis Ioannis, cæci vident, &c. ut habetur Matth. 11. c.
- 2 Dub. Vbi erat dominus, quando hoc sibi dixerunt? Resp. q̃ erat in Nazareth, ut dicitur ante istud Euangelium.
- 3 Dub. Cur Nazareth dicitur patria domini, cum ibi non fuerit natus? Ref. q̃ ibi fuit nutritus, & ita dicitur patria sua.
- 4 Dub. Cur volebãt, q̃ ibi faceret miracula? Ref. q̃ pp̃ infirmos plures quos hebãt, ut sanarent: Vel ut dicit Iacob. de Vora. ut suis miraculis eorũ dicitur patriam suam.
- 5 Dub. Cur Xps̃ nolebat ibi facere miracula? Rñ. Iac. de Vor. q̃ ipsi indigni erãt tũ pp̃ superbiam, q̃ eũ despiciebãt: rũ pp̃ eorũ incredulitatem, q̃ in ipsũ non credebant:

tum pp̃ inuidiam, quia sibi inuidebãt; 7 Dub. Quid est miraculũ? Ref. S. Th. 1. par. q. 105. ar. 7. q̃ nomen miraculi ab admiratione sumitur: admiratio autem confugit cum effectus sunt manifesti, & causa occultata, sicut aliquis miratur cum videt eclipsum solis, & ignorat causam: potest autem causã effectus alicuius apparentis alicui esse nota, quæ tamen est alijs incognita: vnde aliquid est mirum alijs, sicut eclipsim solis miratur rusticus, non autem Astrologus: miraculum autem dicitur quasi admiratio ne plenum, q̃ s̃ habet causam simpliciter, & omnib. occultant. Hoc autem est Deus, vnde illa quæ à Deo fiunt, præter causas nobis notas, miracula dicuntur.

8 Dub. Quis potest facere miracula? Resp. qui supra. q. 110. ar. 4. q̃ solus Deus, quia illud dicitur pp̃rie miraculum, quod fit p̃ter ordinem naturæ, non alicuius particularis, sicut cum quis proiecit lapidem sursum, facit contra naturam particularem lapidis, quæ est tendere non sursum, sed deorsum, sed totius naturæ creatæ. hoc autem non potest facere nisi solus Deus, quia quicquid facit Angelus, vel quæcunq; alia creaturã, propria virtute, hoc fit secundum ordinem naturæ creatæ, & sic non est miraculum.

9 Dub. Quæ differentia est inter signa, miracula, prodigia, & portenta? Resp. S. Th. 2. 2. q. 170. ar. 1. q̃ in miraculis duo p̃nt attendi. Vnum quidem est id, quod fit, quod quidem est aliquid excedens facultatem naturæ, & secundum hoc miracula dñr virtutes. Aliud autem est id, p̃p̃ter quod miracula fiunt, scilicet ad manifestandum aliquid supernaturale: & secundum hoc communiter dicuntur signa, propter excellentiam autem dicuntur portenta, vel prodigia, quasi procul aliquid ostendentes.

10 Dub. An miracula semper sint supernaturam? Rñ. S. Th. 2. 2. q. 18. q. 1. ar. 3. q̃ miracula quæq; sunt supra naturam, quandoq; præter naturam, & quandoq; contra naturam: supra naturam dicitur miraculum esse quod natura non potest in ipsam substantiam facti, sicut diuisio maris rubri, suscitatio mortuũ, & huiusmodi. Illa vero dñr præter naturam fieri, in quo quidem natura potest quantum ad substantiam facti, sed tamen præter operationem naturæ sunt, iussu diuino, & quod talia dicantur miracula contingit ex tribus. Primo pp̃ excessum singularem, quemadmodum

modum sicut ranæ productæ in Agypto in tanta multitudine, sicut antea visum non fuerat. Secundo pp̃ hoc, quod vira determinata contingunt ad inuocationem diuini nominis, sicut manus Hieroboam extensa contra prophetam aere facta sunt, & ara eius diuisa. 3. Reg. 13. Tertia q̃ aliquid inuener salter cõtingit, sicut in veteri lege de aqua zelotypiæ, quod post potum illius, veteri adulteræ diuino miraculo putrescebat. Cõtra naturã autem dicitur fieri quãdo in re est aliquid contrarium ei quod fit, sicut si graue sursum moueret, & quod virgo peperit, vel aliquid huiusmodi ita quod miraculose sequatur actus, manente contraria natura, q̃ scilicet est principium contrarij actus.

11 Dub. An omnia miracula sint æqualia, & cõsimili admiratione plena? Resp. S. Th. 3. par. q. 105. ar. 8. q̃ nihil potest dici miraculum ex cõparatione diuinæ potentie, quia quodcunq; factum diuinæ potentie comparatũ est minimum, secundum illud Esa. 44. Ecce genes quasi stella sicula, & quasi momentum stateræ reputatæ sunt. Sed dicitur aliquid miraculũ per cõparationem ad facultatem naturæ, quã excedit. Et ideo, secundum quod magis excedit facultatem naturæ, secundum hoc maius miraculum dicitur. Excedit autem aliquid facultatem naturæ tripliciter. Vno modo quantum ad substantiam facti, sicut quod duo corpora sint simul, vel quod sol retrocedat, aut quod corpus humanum glorificetur, quod nullo modo natura facere potest, & ista tenentur summum gradum in miraculis. Secundo aliquid excellit facultatem naturæ, nõ quantum ad id quod fit, sed quantum ad id in quo fit, sicut resuscitatio mortuorũ, & illuminatio cecorũ, & similia. Potest enim natura causare vitam, sed non in mortuo, & potest præstare visum, sed non in cæco. & hæc tenent secundũ locum in miraculis. Tertio modo, excedit aliquid facultatem naturæ quantum ad modum & ordinem faciendi, sicut cum aliquis subito per virtutem diuinam a febre curatur, absque curatione, & consueto processu naturæ in talibus: & cum statim aer diuina virtute in pluias densatur absque naturalibus causis, sicut factũ est ad p̃ces Samuelis & Heli; & huiusmodi tenent infimũ locum in miraculis: quælibet tñ horum habent diuersos gradus, secundum quod diuersimode excedunt facultatem naturæ.

12 Dub. Quod est maximum miraculũ? Ref. S. Th. in 3. sen. di. 3. q. 2. ar. 2. & in 4. sen. di. 11. q. 1. ar. 3. q. 3. q̃ incarnatio Dei est miraculum omnium miraculorum, pp̃ mutationem, quæ est humanæ nature ad diuinam personam, quæ præcedit omnes alias mutationes in difficultate.

13 Dub. An gratia miracula faciendi possit alicui Sancto cõcari? Ref. S. Th. 3. par. q. 3. ar. 2. q̃ talis gratia datur animæ alicuius Sancti, nõ ut propria virtute eis conueniant miracula facere, sed ut per virtutem diuinam huiusmodi miracula fiant, & hæc quidẽ gratia excellentissime data est animæ Xpi, ut si ipse non solũ miracula faceret, sed et ut hanc gloriam in alios transfunderet, vnde dicitur Mat. 10. c. q̃ conuocatis duodecim discipulis, dedit eis potestatem spirituum immundorum, ut eicerent eos, & curaret omnem languorem, & omnem infirmitatẽ, & fiunt à deo p̃ se vitæ iustumetaliter eis.

14 Dub. An Xps̃ in pueritia miracula fecerit? Ref. S. Th. vbi supra. q. 43. ar. 3. q̃ sicut Chrysostomus dicit super Ioannẽ, ex verbo Ioannis Baptistæ dicentis, ut manifestetur in Israel, p̃pterea veni in aqua ego baptizans, manifestũ est, q̃ illa signa, quæ quidẽ dicuntur in pueritia à Xpo facta, mediata & fictiones sunt. Si enim à prima ætate miracula fecisset Christus, nequaquam neque Ioannes eum ignorasset, neque reliqua multitudo indiguisset magistro ad manifestandum eum.

15 Dub. Cur Christus aliqua miracula voluit esse occulta, & quedam manifesta? Resp. S. Th. 3. par. q. 29. ar. 1. q̃ miraculorũ dei quedam sunt de quibus est fides sicut miraculum virginei partus, & resurrexio nis domini, & etiam Sacramenti altaris. Et ideo dominus voluit ista occultiora esse, ut fides eorum magis meritoria esset. Quædam vero sunt ad fidei probationem, & ista debent esse manifesta.

16 Dub. An mali possint facere miracula? Ref. S. Th. 2. 2. q. 178. ar. 2. q̃ licet aliqua nõ vera miracula & iustificatiua possint fieri per Magos, & per demones, vera tñ miracula non possunt fieri, nisi virtute diuina, & ea operatur Deus ad hominũ vtilitatẽ dupliciter. Vno modo ad veritatis p̃dictiõ con firmationem. Alio modo ad demonstrationem sanctitatis alicuius, quẽ deus hostibus vult p̃ponere in exemplum virtutis. Secundo modo possunt fieri miracula per quæcunq; qui veram

veram fidē prædicat, & nomen Christi inuocat, quod etiam interdum per malos fit, & secundum hunc modum etiam mali posunt facere miracula. Vnde sup illud Mat. 7. Nonne in noīe tuo prophetauimus &c. Dicit Hierony. Prophetare, vel virtutes facere, & dæmonia eiecere interdum non est eius meriti, qui operatur, sed inuocatio nominis Christi hoc agit: vt homines Deū honorent, ad cuius inuocationem fiunt tanta miracula. Secundo aut modo non fiunt miracula nisi à Sanctis, ad quorum sanctitatē denunciandam miracula fiunt, vel in vitam eorum, vel etiam post mortem, siue per eos siue per alios. Et licet vt dicit idem S. Th. 2. ad Thes. 2. aliquis habens malam vitam possit miracula facere, non tamen potest ea facere prædicās malam doctrinam, quia Deus non est testis falsitatis.

17 Dub. An miracula facta per malos possint discerni à miraculis factis per bonos? Ref. S. Th. 3. sen. di. 7. q. 2. ar. 1. q. talia signa tripliciter possunt distingui ad minus. Primo ex efficacia virtutis operātis, quia signa facta per bonos, virtute diuina fiunt, in illis etiam ad quæ virtus actiue naturæ se nullo mō extēdit, sicut suscitare mortuos, & huiusmodi, q̄ dæmones scđm veritatem facere non possunt. Scđo ex vtilitate signorū, quia signa p bonos facta, sunt de rebus vtilibus, vt in curatione infirmitatū, & huiusmodi. Signa aut p malos facta, sunt in rebus nociuis, vel vanis, sicut quod volant in aere, vel reddūt mēbra hominū stupida, & huiusmodi: & hāc differentia assignat beatus Petrus in itinerario Clementis. Tertia differentia est quantū ad finē, quia signa bonorum ordinantur ad ædificationē fidei, & bonorū morū; sed signa malorū sunt in manifestum nocuentum fidei, & honestatis: & quantum ad modū differunt, quia boni operantur miracula per inuocationes diuini nominis piē & reuerenter: sed mali quibusdam deliramentis, sicut quod incidūt se cultris, & huiusmodi turpia faciūt: & ita signa p bonos facta manifestē possunt discerni ab his, quæ uirtute demonū fiunt.

18 Dub. An Antichristus faciet vera miracula? Ref. Th. 2. 2. q. 178. ar. 1. q. sicut dicit Apo. 2. T. cf. 2. Aduentus Antichristi erit secundū operationē Sathanæ in omni uirtute, & signis, & prodigijs mēdacijs: & sicut Aug. dicit 30. de ciui. Dei, ambiguū esse fo-

let utrum propterea dicta sint signa, & prodigia mendacia, qm̄ mortales sensus p fantasmatata deceptoris est, vt quod non facit, facere videatur: aut quia illa etiam si erunt uera prodigia, ad mendacium petrabunt: uera autem dicuntur, quia ipsæ res veræ erunt, sicut Magi Pharaonis fecerunt ueræ ranas, & ueros serpentes, non tamen habebunt ueram rationem miraculi, quia sicut uirtute naturalium causarum.

19 Dub. Cū Ioannes Baptista fuerit sanctissimus testimonio Christi, cur non potuit facere aliquod miraculum? Ref. S. Th. 3. par. q. 88. ar. 2. q. tota doctrina & operatio Ioannis ordinabatur ad Christū, qui multitudinē signorum & suā, & Ioannis doctrinam confirmauit; si autem Ioannes signa fecisset, homines ex æquo Ioāni & Christo ad hæsisissent, & ad eos accessissent. Et ideo ut homines principaliter Christo intenderēt, non est datum Ioanni ut faceret signum.

20 Dub. An cōueniēter Christus miracula fecerit? Ref. S. Th. 3. par. q. 43. arti. 1. q. cum diuinitus cōcedatur huiusmodi facere miracula propter duo, scilicet ad confirmādū ueritatē, quam aliquis docet, & ad ostendēdum p̄sentiam dei esse in homine per gratiam sancti Spiritus, ut dum facit miracula, credatur deus habitare in eo per gratiā, & utrūq; horū circa Christum erat hoibus manifestandum. s. quod Deus esset in eo p gratiam, non adoptionis, sed uoionis, & qđ eius supernaturalis doctrina esset à Deo: ideo cōuenientissimū fuit vt miracula faceret. Vnde ipse dicit Io. Si mihi non uultis credere, operibus credite.

21 Dub. An miracula facta per Christū sufficenter probauerint eius diuinitatē? Ref. qui supra. ar. 4. q. sic, secundum tria. Primo secundum ipsam speciem operum, quæ trāscēdit omnem potestatem creatæ uirtutis: & ideo non poterant fieri nisi uirtute diuina, vnde cecus illuminatus, Ioan. 9. ca. dicebat, à sæculo, non est auditū, quod aperuit quis oculos cœci nati; nisi esset hic à Deo non posset facere quicquam. Secundo propter modū miracula faciendi, quia, s. quali ex propria potestate miracula faciebat. Nō autem orando sicut alii. Tertio ex ipsa doctrina, qua se Deum dicebat, quæ nisi uera esset, non confirmaretur miraculis.

22 Dub. An cōueniēter Christus miracula fecerit circa dæmones, & omnium creaturam

rarū genera? Respō. S. Tho. vbi supra. q. 44. p. torū, q. cum Christi miracula fuerint argumenta quædam fidei, quam docebat, & erat futurum, vt per uirtutem diuinitatis eius excluderet dæmonum potestatem ab hominib. credituris in eum; ideo circa dæmones conuenienter miracula fecit, & quæ per transmutationem corporum inferiorū non ita demonstrabatur diuinitas Christi, quia etiam ab alijs causis transmutari poterant, ideo conueniens fuit vt per transmutationē corporū cœlestiū, quæ à solo Deo sūt immobiliter ordinata, eius diuinitas manifestaretur. Et quia etiam ea quæ sunt ad finem debēt fini esse proportionata, & Xps uenerat ut homines saluos faceret, ideo cōueniens fuit, vt Christus partim homines miraculose curando, ostenderet se esse uersalem, & spiritualem omnium Saluatōrē: pertinet et ad uirtutē diuinitatis, vt omnis creatura sit ei subiecta, & ideo in omnibus creaturarum generibus miracula eum facere oportuit, & nō solum in hominibus, sed etiam in irrationabilibus creaturis.

23 Dubi. Cur prophætæ nō sunt accepti in patria propria? Resp. Cyrillus super euangelijs, dicens, Contemuntur. n. quodāmodo semper etiam optima quæq; qm̄ non raro contigerint alicui, sed superūt ad uelle, & sic et cōtrigūt i hoibus: familiaris. n. quæ sp̄ p̄to est, debita reuerētia priuatur à notis eius, & ita cōtrigūt pphētis cōpatriotis.

24 Dubi. An illud dictum uniuersaliter sit uerū? Resp. Iac. de Vor. in sermone, q. sic, respectiue. s. q. prophætæ nō erant honorati apud cōpatriotas suos, sicut apud extraneos. Vel vt dicit Orige. prophætæ non habiti sunt precio in patria sua, vt patet de Hiere. in Anathot, & sic de alijs.

25 Dubi. Cur dominus hic se prophetam implicite dicit, sub illis uerbis? Respond. quia sic de eo fuit prænuntiatum à Moysse, Deut. c. 18.

26 Dub. Cur dicitur propheta? Ref. S. Th. 3. p. q. 7. ar. 8. q. propheta dicitur quasi proculans, vel pcul. uidēs, in quātū, s. cognoscit, & loquitur ea, quæ sunt procul ab hoīm sensibus, sicut & Aug. dicit 16. cōtra Faustum, nō pot aut aliq. dici propheta ex hoc, qđ cognoscit & annūciat ea, q̄ sunt p̄ntia aliq. bus, cū qbus ipse est: & hoc manifestū est, scđm locū, & scđm tps. S. n. aliq. in Gallia existens annūciaret alijs ea, quæ in Syria

aguntur, ppheta esset: nō autē si esset in Syria, & ea annūciaret, quæ ibi aguntur ipsi Syrii: & isto modo propheta uir Helisæus 4. Reg. 5. c. q. dixit Giezi, quomodo uir descendat de curru, & occurreret ei &c. Et idem apparet secundum tempus. Nā Esaias prænunciando, q. Cyrus rex Persarum templum Dei esset reedificaturus. Esai. 44. fuit propheta. Esdras autē qui hoc scripsit, qui præsens erat quando reedificabatur, in hoc non prophetauit.

27 Dubi. An Xps fuerit ppheta? Ref. S. Th. vbi supra, q. ppheta est eorū q̄ sunt pcul ab hominū sensu, cum qbus ppheta cōuerfatur, & cōicit in statum uiræ: & cum Xps aute passionē nostrū statum attingeret in quātum non solum ut erat comprehensor, sed etiā ut erat uiator, cognoscebat, & ideo ppheticum erat, quod ea quæ erant procul ab aliorum uiatorum notitia & cognoscebat & annunciabat.

28 Dub. An Deus, vel angeli nobis annūciātes ea, q̄ sunt procul à sensibus nostris, possint dici prophætæ? Resp. qui supra, q. non, quia in nullo ad nostrum statum attingūt.

19 Dub. An propheta possit esse sine charitate? Resp. S. Tho. 2. 2. q. 172. ar. 4. q. sic, q. apparet ex duobus: primo, quia pphætia p̄tinet ad intellectum, & charitas ad uolūtātē: & cū actus intellectus p̄cedat actum uoluntatis. Ideo pphætia p̄t esse sine charitate. Secundo ex fide, quia pphætia datur ad uilitatē ecclesie, & charitas ut homo eonungatur Deo, sed aliq. pot ee uilis ecclesie absque eo, quod ipse conungatur Deo, cū esse possit instrumētum diuine dispositionis. Ergo prophætia potest esse sine charitate.

30 Dubi. An prophætia sit solum de futuro? Ref. S. Tho. 2. 2. q. 171. ar. 3. q. ut Gre. dicit super Ezechielē pphætia qđā est de futuro, sicut Esa. 7. Ecce uirgo concipiet. qđā de præterito, sicut Gen. 1. In principio creauit Deus cælum & terram. Et qđā de præsentī, sicut 1. Cor. 14. si omnes prophētent in tret autē quis infidelis, occulta cordis eius manifesta fiunt. & dum Ioannes Christum monstrauit dicens, Ecce Agnus Dei,

31 Dub. An oīs prophætia semp sit uera, & sp̄ impleatur? Ref. S. Th. 2. 2. q. 171. ar. 6. q. diuina p̄ntia respicit futura scđm duo, s. secundū q. sunt i seipfis: & secundū q. sunt in suis causis: in seipfis; prout ea præsentia

ter intuetur in suis causis; prout videt ordinem causarum ad effectus. Et quamvis futura contingētia prout sunt in seipsis, sint determinata ad vnum, tñ prout sunt in suis causis nō sunt ita determinata, quin possit aliter euenire: & quamvis ista duplex cognitio semper intellectui diuino coniungatur, non tamen semper coniungitur in reuelatione prophetica. Vnde in reuelatione prophetica est impressa quādā similitudo diuinæ præsentia, prout respicit futura contingētia in seipsis, & talia semper eueniūt sicut propheterat, sicut illud Esa: 7. c. Ecce virgo concipiet, quandoq; in reuelatione prophetica est impressa similitudo diuinæ præsentia, prout. s. cognoscit ordinem causarū ad effectus, & tūc quandoq; aliter euenit, quā prophetetur, nec tñ prophetia subest falsum: nam sensus prophetia est, q̄ inferiorum causarum dispositio siue naturalium siue humanorum actū. hoc habet vt talis effectu eueniat, & secundū hoc intelligitur verbum Esa. dicens regi Ezech. Dispone domui tuæ, quia cras morieris, & non viues. 4. Reg. 20. i. dispositio corporis tui ad mortem ordinatur. Et q̄ dicitur Ionæ 3. c. Adhuc quadraginta dies & Ninive subuertetur. i. hoc merita eius exigunt, vt subuertatur. Dicitur autē Deus pœnitere metaphoricē inquantū ad modum pœnitentis se habet, prout. i. mutat sententiā, et si non mutet consiliū. Et ut dicit idem Sanctus Th. in 4. sent. dist. 36. q. 2. art. 3. q. 2. q̄ prophetia cōminatoria semper quantū ad aliquem intellectum impletur: quia ut dicit Aug. 2. 1. de ciui. Dei, Euerfa est Niniue quæ mala erat, & bona ædificata est, quæ non erat. stantibus enim mœnibus atq; domibus euerfa est ciuitas in pditis moribus.

32 Dub. An à dæmonibus possit esse aliqua prophetia? Res. S. Th. 2. 2. q. 172. ar. 3. q̄ cū prophetia importet cognitionem quādam procul existentem à cognitione humana, vt dictū est supra dub. 26. vt cum manifestū sit, q̄ intellectus superioris ordinis aliqua cognoscere potest, quæ sunt remotā ab intellectu inferioris ordinis: supra autē intellectum humanū non solum est intellectus diuinus, sed etiam intellectus Angelorum bonorum & malorū, scđm naturā ordinē. Et ideo quædam cognoscunt dæmones et sua, naturali cognitione, quæ sunt remotā ab hominum cognitione, quæ possunt ho-

minibus reuelare. Simpliciter autē & māximē remota sunt, quæ solum Deus cognoscit, & ideo prophetia proprie & simpliciter dicta sit per solam diuinam reuelationē, sed ipsa reuelatio facta p̄ dæmones potest secundum quid dici prophetia. vnde q̄bus aliquid per dæmones reuelatur, non dicitur in scripturis prophetæ simplicitē, sed cum aliqua additione, puta prophetæ falsi, vel prophetæ idolorum, secundum quod dicitur 3. Reg. 18. Cōgrega ad me vniuersum Israel in monte Carmeli, prophetas Baal tuos centos quinquaginta, prophetas lucorum quatuorcentum, &c.

33 Dub. An possit discerni inter p̄phetiā diuinā & dæmonū? Res. q̄ supra, q̄ aliquibus signis etiā exterioribus discerni potest prophetia à dæmonū à prophetia diuina. Vnde dicit Chryl. super Matt. q̄ quidam propheta in spiritu diaboli, quales sunt diuinitores sed discernuntur, qm̄ diabolus interdū falsa dicit, Spiritus sanctus nunquā. vñ dicitur Deut. 18. Si tacta cogitatione rēderis, quō possim intelligere verbum, quod dñs est locutus. Hoc habebis signum qd̄ in noīe domini propheta ille prædixerit, & non venerit, hoc dominus non est locutus.

34 Dub. Quomodo p̄phetiā diaboli possunt vera prædicere, cū ipse sit mēdax, & parum mendacii? Res. qui supra, art. 6. q̄ vt dicit Beda, nulla est adeo falsa doctrina, q̄ non aliqua vera intermiscet. Et Chry. sup̄ Mat. dicit, cōcessum est diabolo interdū vera dicere, vt mendaciū suū rara veritate commendet. Et licet à seipsis habeant tanquam propria, s. peccata mendacia, tamen ea quæ pertinent ad propriam naturam non habent à seipsis, sed à Deo: per virtutem autē propriæ naturæ quandoque vera prænūnciant, quoniam vitur eis Deus ad veritatis manifestationem per eos fiendam.

35 Dub. An Helyas creauerit aliquos dies, qm̄ dicitur in diebus Helyæ. Res. Amb. super Lucā, q̄ dicuntur Helyæ dies, nō quod eius fuerint, sed quia in eis operatus est.

36 Dub. Quomodo clauditur cœlū? Res. q̄ vt habetur 3. Reg. 17. Helias prænūnciant quōd nec ros, nec pluuia descenderet, & ita metaphoricē cœlum dicitur cladi, quando non infundit rorem & pluiam.

37 Dub. Cur Helyas fecit claudere cœlum? Res. Ly. 3. Reg. 17. q̄ ut rabbi Salomon refert, & habet 3. Reg. 16. c. occasione mortis filiorum

filiorum Abiel, qui mortui sunt iuxta prophetā, seu imprecationē Iosue, vt habetur Iosue 6. de reedificatione Hierico, & cum illa imprecatio mortis ditorū filiorum impleta fuisset, & cum et Moyses imprecatus fuerit cōtra idololatrias, q̄ ros & pluuia prohiberētur, vt habetur Deut. 1. nec ista maledictio Moyfi fuisset impleta cōtra Israel, qui iam plurib. annis idololatrabat, & idolis seruiebat. Achab dixit Helyæ, quomodo impletum est verbū discipuli, s. Iosue, qui fuit discipulus Moyfi, & tamen verbū magistri, s. Moyfi non est impletum in prohibitione pluuia, quasi deridendo, & tunc Helyas orauit ut non plueret, & cognoscēs se esse exaudītum dixit. Viuit dominus Deus, in cuius conspectu sto, si erit annis his ros & pluuia iuxta oris mei verba.

38 Dub. Quomodo facta est fames magna? Res. quia terra ob defectum pluuia & roris non potuit germinare.

39 Dub. An illa fames fuerit p̄ vniuersum orbem, quia dicitur in omni terra? Res. q̄ in omni terra, s. Israel, sed non in omni terra simpliciter.

40 Dub. Quæ est Sarepta Sydoniorū? Res. Lyra, q̄ est nomen equiuocū ad siluam, & quandam villam prope siluā existentem, & accipitur pro villa in qua morabatur illa vidua, & quæ villa est in prouincia Sydonia.

41 Dub. Cur Deus misit Heliam ascendū ita longe? Res. Chryl. q̄ ex quadam Dei dispensatione tactum est: fecit enim eum Deus per longum inter pergere vsque ad Sydonem, vt visa mundi peste poscat a domino pluias.

42 Dub. Cur ad viduā misit? Res. q̄ illa vidua erat deuota, vnde & meruit q̄ suscitaret eius filius, q̄ fuit Ionas propheta, & qua erat libera & nulli subiecta, & Dei amica.

43 Dub. Cur non misit eum ad aliquam viduā in terra Israelis? Res. quia ibi persecutus fuisset ab Achab, qui eum odiebat.

44 Dub. An Helyæus esset dominus leprosum, quia dicit q̄ erat sub Hel. xeo? Res. quod non dicuntur esse sub eo quasi subiecti, sed quia erant eo tempore, quo ipse prophetabat, & miracula faciebat.

45 Dub. Quis fuit Naaman Syrus? Res. q̄ ille de quo habetur in epistola hodierna 4. Reg. cap. 5.

46 Dub. Cur solus fuit mundatus a lepra? Res. Quia fidelis & deuotus erat, & per il-

lum dederat dominus salutem Syriæ.

47 Dub. Propter quid repleti fuerūt ira? Res. spond. Ly. quia p̄ponebat eis Gentiles, quos abominabantur sicut canes, & Græcus dicit, quia prauam eorum intentionem redarguerat, ideo indignantur.

48 Dub. Quid est ira? Res. S. Th. in 4. sent. dist. 49. q. 3. ar. 2. q̄ in ira sunt duo. Vñ quod se tenet ex parte corporis, & illud est materiale, & est accensio sanguinis circa cor, Aliud quod se tenet ex parte animæ, & est formalis, & est appetitus vindictæ.

49 Dub. An ira sit peccatum? Res. S. Th. 2. 2. q. 158. ar. 1. q̄ cum ira sit quædam passio appetitus sensitiui, & vindictæ, quæ bene & male potest appeti, & possit circum ipsam irā esse superabundantia vel defectus, qm̄. Aliquis irascit plus vel minus p̄ter rōnem rectam, & tunc irasci est ilaudabile: si autem aliquis irascitur secundum rōnem rectam, tunc irasci est laudabile: & ibidem ar. 2. dicit, q̄ si aliquis appetat quod secundum ordinem rōnis fiat vindicta, est laudabilis appetitus iræ, & uocat irā p̄ zelum: sed si aliquis appetat q̄ fiat vindicta qualitercunq; contra ordinem rōnis, puta si appetat puniri eum, qui non meruit, vel vltra, quā meruit, vel etiam non secundum legitimum ordinem, vel non p̄ debitum finem, q̄ est cōseruatio iustitiæ, & correctio culpæ, erit appetitus vitiosus, & nominat irā per uitium. Et sic et si motus iræ non immoderate seruescat, nec interius, nec exterius, erit ira laudabilis: si autē hoc prætermittatur, non erit ira absq; peccato, etiam si aliquis appetat iustam vindictam.

50 Dub. An ira mala sit semper peccatū mortale? Res. q̄ sup. ar. 3. q̄ motus iræ potest esse peccatū dupl. Vno mō ex parte appetibilis, vt potest cum aliquis appetit iniustam vindictam, & sic ex genere suo ita est peccatum mortale, quia contrariat charitati & iustitiā: potest tñ contingere q̄ talis appetitus sit peccatum veniale p̄ imperfectiōnem actus, q̄ imperfectio attenditur, vel ex parte appetentis, puta cum motus iræ præuenit iudicium rōnis: vel ex parte appetibilis, puta cum aliquis appetit in aliquo modo se vindicare, quod quasi nihil est reputandum, ita etiam quod si actus inferatur non est peccatum mortale, puta si aliquis trahat parum aliquem puerum per capillos, vel aliqd̄ huiusmodi, alio modo potest esse

esse motus irę peccatū quātū ad modū irascēdi, utpote si nimis ardēter irascatur intērius, vel si nimis exterius manifestet signa irę, & sic ira ex suo genere nō habet in se rōnē peccati mortalis, pōt tñ cōtingere qđ sit pētm mortale, puta si ex vehementia irę aliqs excedat a dilectione Dei & proximi.

51 Dub. Qđ est maius peccatū, ira, inuidia, aut odium? Resp. qui sup. ar. 4. qđ si loquamur de ira quantum ad id, quod iratus appetit, vř esse ira minimum peccatorum: appetit. n. ira malum penę alicuius sub ratione boni, quod est vindicta. Et ideo ex parte mali quod appetit conuenit peccatum irę cum illis peccatis, quę appetunt malū proximi, puta cū inuidia & odio: sed odiū appetit absolute malum alicuius in quantum huiusmodi. Inuidus autē appetit malū alterius pp appetitum proprię glorię, sed iratus illud appetit sub ratione iustę vindictę. Ex quo patet, qđ odium est grauius, quā inuidia: & inuidia quam ira, quia peius est appetere malū sub ratione mali, quā sub ratione boni exterioris quod est honor, vel gloria, quā sub ratione rectitudinis iustitię. Sed ex parte boni, sub cuius ratione iratus appetit malum, cōuenit iracum peccato concupiscentię, qđ tendit in aliquod bonum: & quantum ad hoc etiam absolute loquendo, peccatum irę videtur esse minus, quā concupiscentię, quanto melius est bonū iustitię quod appetit iratus, quā bonum delectabile, vel vtile, quod appetit concupiscentis. Vnde Phil. dicit in 7. Eth. qđ incontinens concupiscentię est turpior, qđ incontinens irę: & ita Aug. in regula comparat iram ad odium, sicut festucam ad trabem, dicens, Ne ira crescat in odium, & trabem faciat de festuca. Sed si loquamur de ira quantum ad inordinationem, quę est secundū modum irascēdi, ira habet quandam excellentiam supra prædicta peccata propter vehemētiā & velocitatem sui motus, secundum illud Prouerb. 27. Ira nō habet misericordiam, nec erumpens furor, & impetum concitati spiritus ferre quis poterit? Vnde Greg. dicit 5. moralium, Irę sunt stimulis accensus cor palpitat, corpus tremat, lingua se ppedit, frons ignescit, exasperantur ocelli, & nequaquam recognoscuntur noti, ore quidem clamorem format, sed sensus quid loquitur ignorat.

52 Dub. Quor sunt filię irę? Resp. qui supra ar. 7. qđ sex, quas ponit Gre. 3. 1. moralium quarum sufficientia sic apparet, qm ira potest considerari tripliciter. Vno modo secundū quod est in corde, & sic ex ira nascunt duo vitia. Vnum quidem ex parte eius, contra quem irascitur, quę reputat indignum, qđ sibi tale quid fecerit, & sic ponitur indignatio. Aliud autē vitium est ex parte sui ipsius, in quantum, s. cogitat diuersas vias vindictę, & talibus cogitationib. animum suum replet, secundū illud Iob 15. Nunquid sapię implebit ardore stomachum suum, & ignitur tumor mentis. Alio modo consideratur ira secundum quod est in ore, & sic ex ira duplex inordinatio procedit. Vna quidem est in hoc, quod homo in modo loquendi demonstrat iram suam, sicut de eo qui dicit fratri suo racha, & sic ponitur clamor per quem intelligitur inordinata & confusa locutio. Alia autē est inordinatio, in qđ aliquis prorumpit in verba iniuriosa, quę quidem si sint cōtra Deū, erit blasphemia: si autē contra proximum cōtumelia. Tertio modo consideratur ira in modo quod procedit vsq; ad factum, & sic ex ira oriuntur rixę, per quas intelliguntur omnia nocumenta, quę factio proximis inferuntur ex ira.

53 Dub. Quia videtur, qđ ex ira odium oritur, & tamen non ponitur filia irę? Resp. qui supra, qđ & si aliquando odium nascatur ex ira, tamen habet aliquam priorem causam, ex qua directius oritur, s. tristitia, sicut e contrario amor nascitur ex delectatione. Ex tristitia autē nascitur irata quandoque in iram, quandoq; in odium aliquis mouetur. Vnde conuenientius fuit, quod odium poneretur oriri ex accidia, quā ex ira.

54 Dub. Quia videtur, qđ omnia vitia sunt filię irę, cū omnia ex ipsa oriuntur, quia Gl. super illud Prouerb. 29. c. dicit, Vir iracundus prouocat rixas, & Ianua est omnium vitiorum iracundia, qua clausa, virtutib. dabitur quies, aperta autē ad omne facinus armabitur animus, & sic nō solum illa sex vitia, sed omnia alia ex ira oriuntur? Resp. qui supra, ar. 6. qđ ira dicitur ianua vitiorū per accidens, s. remouendo prohibens, i. impediendo iudicium rationis, per quod hinc retrahitur a malis, directe autē per se est aliquorum causa specialium peccatorum suprapositorum, dub. 22.

55 Dub. Quibus homo non irascitur? Resp. S. Th.

5. Th. 12. q. 46. ar. 7. qđ nullo modo potest esse ira ad res insensibiles, neq; ad mortuos, tamen quia nō dolent, quod maxime querunt irati in eis, quibus irascuntur, tum etiā quia non est ad eos vindicta, cum eorum non sit iniuriā facere.

56 Dub. An ebrij possint irasci? Resp. qui supra ar. 4. qđ sicut dicit Philo. in libro de Problematibus, qđ illi, qui sunt multum ebrij tāquam nihil habentes de iudicio rationis, non irascuntur, sed quando sunt parū ebrij irascuntur multum, tanquam habentes iudicium rationis, sed impeditum.

57 Dub. An aliqs possit sibi ipsi irasci? Resp. qui supra ar. 7. qđ sicut dicit Philo. i. 5. Eth. quędam metaphorica iustitia, & iniustitia est hominis ad seipsum, in quantum. s. ratio agit irascibilem, & concupiscibilem: & secundum hoc et hō dicitur de seipso vindictā facere, & per consequens sibi ipsi irasci, s. metaphorice. Proprie autē & per se non contingit alicquem sibi ipsi irasci.

58 Dub. Cur non volebant Christū interficere in ciuitate? Resp. qđ vt habetur Nu. 15. Homo, qui colligebat ligna in die sabbati, iustus est a deo duci extra castra, & lapidari, & 3. Reg. 21. duxerunt Naboth extra ciuitatē, & similiter Stephanum, & finaliter ipsum Christū crucifixerunt extra ciuitatē.

59 Dub. Quia si ciuitas erat ædificata in supercilio montis, & illic duxerunt Iesum, videtur, qđ non erat extra ciuitatem? Resp. qđ illud relatiuum non refert ly in supercilio, sed ly montis, vt ciuitas sit ædificata in monte, & superciliū montis supermineat ciuitati, & sit extra eam.

60 Dub. Cur volebāt eum præcipitare? Resp. Beda, qđ ut interficeretur, quia peiores effecti fuerant eorum magistro diabolo, qui solum dixit, mitte te deorsum, & isto facto conantur eum præcipitare.

61 Dub. Cur tūc fugit mortem? Resp. Beda, quia nondum venerat hora passionis, quę in parascēue pasche futura extiterat, nec locum passionis adierat, qui nō in Nazareth, sed Hierosolymis hostiarū sanguine figura batur: nec hoc genus mortis elegerat, qui crucifigendum se a læculo præconabatur.

62 Dub. An visibiliter transiit per mediū eorum? Resp. S. Th. 3. par. q. 44. ar. 3. qđ, ut Chry. dicit in hoc, & quę sunt humanitatis & quę sunt diuinitatis ostendit: stare. n. in medio insidiarū, & non apprehēdi, diuini

tatis eminentiam ostendebat: discedere vero dispensationis approbat mysterium, & ita inuisibiliter transibat per medium eorum, vt Aug. dicit.

63 Dub. Quomodo postmodum dñs? Resp. Lyr. post Bedam, qđ cum dominus de manibus eorum elapsus de vertice montis descenderet, & sub rupe latere vellet, subito ad tactū dominicę vestis saxum illud subterfugit, & instar cerę solutum quendam sinum effecit, i. cōcauitatem, in quo dominicum corpus reciperetur: in quo loco omnia lineamenta, & rugę vestis, & vestigia pedum in rupe apparent adhuc, sicut testantur qui viderunt: & dicitur qđ adhuc ostenditur ibi locus, qui dicitur præcipitium & saltus domini, s. per miliare a Nazareth. contra meridiem versus Hierusalem.

A L L E G O R I C E.

Ex hoc euangelio significatur increduli, qui licet audiant, & legant [Christum fecisse multa miracula] non credunt [sed vellēt uidere fieri] cum tamen sint indigni propter incredulitatem suam, & contemptum sacrarum scripturarum, ac prædicatorum, nolentes eos pascere, sicut [vidua Helyam] nec mererent sanari a lepra peccatorum, quia non uadunt querere [Helyseum]. i. Christum, sicut facit [Naamā Syrus] sed replentur ira contra corripientes [uolentes Christum præcipitare] de cordibus suis. [Ipsē autem transiens per medium illorum] videns se ab eis negligi [vadit] recedendo ab eis, suam gratiam subtrahendo.

T R O P O L O G I C E.

Instrui mur ex historia euangelicā, ut nō simus curiosi, nec perferutare rōnem operū Dei, maxime in his, quę sunt fidei, quia nō credētes [prophetis] qui hęc pdixerūt, nō erunt accepti in patria nostra, docentur [viduas] consolari, docentur [viduę] hos sanctos reuereri, & eis ministrare, inuitamur ad dñm quærēdū non passibus corporis accedere, sed affectibus mentis: & lauemur p confessionē, & mundemur [a lepra] p cōfōrū nostrorū, & euitare [irā] quę impedit animū ne possit cernere verum, & facit nos picipitare Christū, eum blasphemando.

A N A G O G I C E.

Diuinam bonitatem contemplerur, qđ se diligentes protegit, & exaltat, & eis dat potestātē claudere celū nubibus, & aperire portas eius, & morbos incurabiles sanandi.

P di.

di. & in medio eorum stat visitando per gratiam, & confortando vsque ad consummationem sæculi.

FERIA III. DOMINICAE
Tertiæ quadragesimæ.

Respicens Iesus in discipulos. Mat. 18.

Historia huius euāgelii facta est anno Xpi 32. die 27. Augusti, in die Iouis.

HISTORICE.

Petro dñs fratri in se peccanti, vt errata dimitteret se motis arbitris eum commone do præcepit, quem nisi obtemperaret duobus uel tribus coram testibus rursus redargueret: eo vero in duritia persistente denūtiaret ecclesiæ: qđ si ecclesiæ subterfugeret iudiciū, vti incurabilem euitaret, qm̄ que diffiniret ecclesiā in cęlis confirmarentur: se quoque duobus vel tribus suo sub nomine adunatis præsentialiter adesse promisit. Roganti autem Petro an septies erranti in dulgere debere fratri. Respondit, qđ septuagies septies etiam peccanti fratri veniam largiretur.

Sunt iam dubia soluenda.

DVBITATVR. Cur ecclesiā addit principio euāgelij. Respicens Iesus. qđ tñ nō est de textu? Res. ante istud euāgelium dñs statuit paruulū i medio discipulorū, & loquebat eis: & cū loquētes ali quib. soleant eos respicere, ideo dicitur respiciens, &c.

2 Dub. Qūo intelligit̄ ly in te? Res. Lyr. qđ intelligit̄ dupliciter. Vel qđ te solū sc̄sit, uel qđ te solū sciente peccauit. Si. n. alios læderet, uel corā aliis peccaret, nūc nō haberet locū corripere eū inter te & ipsū. n. solū, qđ p̄tā publica sunt in publico arguēda. scđm qđ dicit̄ 1. ad Thy. 5. peccantē corā oibus argue. & S. Th. 2. 2. q. 11. ar. 4. dicit, qđ dñs loquit̄ Petro de peccato in eū cōmisso, qđ est semper dimittendum, vt fratri redeunti parcatur: nō aut̄ intelligit̄ de peccato in p̄ximum, uel in Deum commissio, quod non est nostri arbitrii dimittere, ut Hiero. dicit.

3 Dub. Quid est correctio fraterna? Res. S. Th. in 4. sen. dist. 19. q. 2. ar. 1. qđ est admonitio fratris de emendatione delictorum, a fraterna charitate procedens.

4 Dub. Quibus pertinet fraternaliter alios corrigere? Res. S. Th. 2. q. 3. ar. 3. qđ duplex est correctio. Vna qđ est actus charitatis, qđ specialiter tendit ad emendationem fratris delinquentis per simplicem admonitionē, & talis correctio pertinet ad quemlibet charitatē habentē, siue sit subditus, siue prælatus: de hac habetur 24. q. 3. c. t̄ sacerdotēs, vbi dicit, Tā sacerdotes qđ reliqui fideles oēs summā dēnt habere curā de his, qđ pereunt, quatenus de eorum redarguione aut corrigantur a peccatis, aut si incorrigibiles apparent, ab ecclesiā separentur. Est autē alia correctio, qđ est actus iustitiæ, per quam intenditur bonum cōe, quod non solum procuratur per admonitionem fratris, sed et̄ interdum per punitionem, ut alii a peccato timētes desistant. & talis pertinet ad solos prælatos, qui nō solum habent ad monere, sed etiam corrigere puniendo.

5 Dub. An subditi de necessitate debent fraternaliter prælatos corrigere. Res. qđ supra. ar. 4. qđ correctio quæ est actus iustitiæ per illationē pœnæ, non competit subditis contra prælatos, sed correctio fraterna, qđ est actus charitatis pertinet ad vnūquemque ratione cuiuslibet personæ, ad quā charitatē debet habere si in eo aliquid corrigibile inuenitur: actus. n. ex aliquo habitu vel potentia procedens, se extēdit ad omnia quæ cōtinētur sub subiecto illius potentie uel habitus, sicut visio ad omnia, qđ continentur sub obiecto visus: sed quia actus virtuosus debet esse moderatus debitis circumstantiis, ideo in correctione, qua subditi corrigunt prælatos, debet modus congruus adhiberi, ut scilicet non proteruia, & duritia, sed cū mansuetudine, & reuerentia corrigant, nisi vbi imminet periculū fidei, quia tunc publicē essent prælati a subditis arguendi. Vnde & Paulus qui erat subditus Petro propter periculum imminens scandali circa fidem Petrū publicē arguit, & sicut glo. Aug. dicit ad Gala. ipse Petrus exemplum maioribus præbuit, ut sicubi forte relictum trantem reliquisset, non dedignetur etiam a posterioribus corrigi.

6 Dub. An peccator possit alii delinquentē corrigere? Res. qui supra, ar. 5. qđ correctio delinquentis pertinet ad aliquem in quantum uiget in eo iudicium rationis: p̄tā autem non tollit totum bonum naturæ quin remaneat in peccante aliquod de recto iudicio

ratio rationis, & secundum hoc potest sibi cōpetere delictum fratris arguere, sed tamen per peccatum præcedens huic correctioni quoddā impedimentū aufertur, p̄pter tria. Primo quia ex peccato præcedit indignus redditur ut alium corrigat, & p̄cipue si maior peccatum commisit, non est dignus ut alii corrigat de minori peccato: vnde Hie. super illud Matr. 7. Quid vides festucā &c. dicit, de his loquitur qui cum mortali crimine derineantur obnoxij, minora peccata fratribus non cōcedunt. Scđo redditur in debita correctio propter scandalum, quod sequitur ex correctione, si peccatum corripientis sit manifestum, quia videtur qđ ille qui corrigit nō corrigit ex charitate, sed magis ad ostentationē. Tertio modo p̄pter superbiam corripientis, in quantum. f. aliquis propria peccata paruipendens, se ipsum proximo præsert in corde suo peccata eius austeritate diuidicans, ac si ipse esset iustus. Vnde Aug. de sermone domini in mōte, dicit. Cogitemus cum aliquem reprehēdere nos necessitas cogit vtrū tale sit vitium, quod nunquā habuimus; & tūc cogitemus nos homines esse, & habere potuisse, uel tale quod aliquando habuimus, & iam nunc non habemus, & tunc tangat memoriā cōmunis fragilitatis, vt illam correctionem nō odium, sed misericordiam præcedat. Si autē inuenierimus nos in eodem vitio esse, non obiurgemus, sed congemiscamus, qđ non illud ad obtemperandum, sed ad æqualiter deponendum inuenimus. Et ex his patet, qđ si peccator cum humilitate corripitur, non peccat, nec sibi nouam damnationem acquirit: licet per hoc vel in conscientia fratris, vel saltē sua pro peccato præterito condemnabilem se ostendat, ut dicitur Ro. 2. In quo alium iudicas, te ipsum cōdemnas, eadem enim facis quæ iudicas.

7 Dub. Videtur, qđ correctio fraterna non sit de p̄cepto, quia Eccl. 7. dicitur. Considera opera Dei, qđ nemo possit corrigere quē ille despexerit, & deus non p̄cepit aliquid impossibile? Res. qui supra ar. 2. qđ correctio fraterna cadit sub p̄cepto: sed considerandū est, qđ sicut p̄cepta negatiua legis prohibent actus peccatorum, ita p̄cepta affirmatiua inuitat ad actus virtutū: Actus aut̄ peccatorū sunt secundū se mali, & nullo modo bene fieri p̄nt, nec aliquo tpe aut loco, quia scđm se sunt coniūcti malo fini,

vt dicitur 2. Eth. & ideo p̄cepta negatiua obligat̄ semper, & ad semp, sed actus virtutū nō quolibet mō fieri dnt, sed obseruatis debitis circumstantiis, quæ requiruntur ad hoc, qđ sit actus uirtuosus, vt. f. fiat vbi debet, & qñ debet, & scđm quod debet, & qđ dispositio eorū qđ sunt ad finē attendit scđm rōnem finis, in istis circumstantiis virtuosi actus, p̄cipue attendenda est rō finis, quæ est bonum virtutis. si ergo sit aliqua talis omissio alicuius circumstantiæ circa virtuosum actū, quæ totaliter tollat bonū virtutis, hic actus contrariatur p̄cepto: si autem sit defectus alicuius circumstantiæ, quæ nō totaliter tollat virtutem, licet non perfectē attingat ad bonum virtutis, non est contra p̄ceptum. Vnde & Philosophus dicit in 2. Eth. qđ si parum discedat a medio non est contra virtutem, sed si multū discedatur, corrūpitur virtus in suo actu: correctio aut̄ fraterna ordinatur ad fratris emendationem, & ideo hoc modo cadit sub p̄cepto, secundū quod est necessaria ad i stū finē, non aut̄ ita qđ quolibet loco vel tpe frater delinquentis corrigatur, & licet in oibus bonis agendis operatio hoīs nō sit efficax nisi adsit auxilium diuinum, tñ hō dēt facere quod i se est. Vnde Aug. dicit lib. de correctioe & gratia, Nesciētes qđ pertineat ad p̄destinationis numerū, & qđ non pertineat, sic affici debemus charitatis affectu, vt omnes velimus saluos fieri. Et i o omnibus debemus fraternæ correctionis officium impendere sub spe diuini auxilij.

8 Dub. An qñ timetur ne delinquentis peior efficiatur si corripitur sit cessandum a correptione fraterna? Res. qui supra ar. 6. qđ duplex est correctio delinquentis. Vna pertinet ad prælatos, qđ ordinatur ad bonū commune; & habet vim coactionis, & talis correctio non est dimittenda propter turbationē eius qui corripitur. tum qđ & si p̄pria spōte emendari non velit, cogendus est per pœnas vt peccata dimittat, tum et̄ qđ si incorrigibilis sit, per hoc prouidetur bono cōmuni dum seruetur ordo iustitiæ & vnus exēplo alii deterrētur. Vnde iudex si p̄termittit ferre sententiā condēnationis in peccantē p̄pter timorē turbationis ipsius, uel etiā amicorū eius. Alia vero est correctio fraterna, cuius finis est emendatio delinquentis nō habēs coactionem, sed simplicē admonitionē. Et ideo vbi probabiliter extimat̄ qđ peccatorum admonitionē non recipiat, sed ad

peiora labatur, est ab hmoi correctione de-
listendum, quia ea quæ sunt ad finē, dnt re-
gulari secundum quod exigit ratio finis.

9 Dub. An semper in tali correctione deat
admonitio secretare? Resp. qui sup. ar. 7. q.
aut peccata sunt publica, & talia sunt pub-
licè arguenda, quia non est tñ adhibendū
remedium ei, qui peccauit, vt melior fiat,
sed etiam alijs in quorum notitiam deuenit,
vt non scandalizentur, iuxta illud Apo-
stoli 1. ad Thimo. 5. Peccantes coram om-
nibus argue, vt & ceteri timorem habeat.
qđ intelligitur de peccatis publicis. vt Aug.
dicit in libro de verbis domini. Si vero sint
peccata occulta, sic vt hfe locum, quod dñs
dicit. Si peccauerit in te frater tuus &c. qñ
enim te offendit publicè coram alijs non so-
lum in te peccat, sed etiam in alios quos tur-
bat, sed tñ adhuc de occultis peccatis est di-
stinguendum, quia quædam sunt in nocu-
mentum pximorū corporale vel spiritu-
ale, puta si aliquis occulte tractet quō ciui-
tas tradatur hostibus, vel si hæreticus priua-
tim hoses à fide auertat, & quia ille qui sic
occulte peccat nō solū in te peccat, sed et
in alios, oportet statim pcedere ad denun-
tiationē, vt hmoi nocumentū impediatur,
nisi forte aliquis firmiter estimaret, qđ sta-
tim p secretā admonitionem posset hmoi
mala impedire. Quædā vero peccata sunt,
quæ solum sunt in malum peccātis, & eius
contra quæ peccat, & tunc solū attendendū
est, vt fratri peccanti subueniat. & sicut Me-
dicus corporalis sanitatē ægroti confert, si
pōt, sine alicuius mēbri abscissione. si autē
non pōt abscindi mēbrum minus necessa-
riū, vt vita totius cōseruet, ita et ille qđ stu-
det emendationi fratris debet, si potest, sic
emédare fratrem quātum ad consciām, vt
fama eius conseruet, quæ quidem est vtilis.
Primo quidem & ipsi peccanti non solum
in tpalibus, in quib. quantum ad multa ho-
mo patitur detrimentum, amissa fama, sed
et quātum ad spūalia, qđ prætore infam-
iæ multi à peccato retrahunt, vnde qñ se
infamatos conspiciunt, irrefrenatè peccāt.
Secūdo debet conseruari fama fratris pec-
cantis, tum qđ vno infamato alij infamā-
tur. secundum illud Aug. in Epistola ad Ple-
bem hyponensem. cum de aliquib. qui Sā-
ctum nomen profitentur aliquid criminis
vel falsi insonuerit vel veri patuerit, instāt,
fatagunt, ambiunt, vt de omnib. hoc creda-

tur, tunc et quia ex peccato vnus publica-
to, alij puocantur ad peccatum: sed qđ cō-
scientia præferenda est famæ, voluit dñs vt
saltem cum dispendio famæ fratris cōfici-
tia per publicam denunciationem à pecca-
to liberetur, & sic patet qđ potest esse de ne-
cessitate præcepti, qđ secreta admonitio pu-
blicam denunciationem præcedat.

10 Dub. Quia cum Deus puniat aliquando
peccatores sine præcedente admonitione,
& nos ipsum imitari debeamus, vt qđ non
oportet, quod præcedat secreta admonitio
in correctione fraterna? Resp. qui supra. qđ
omnia occulta sunt Deo nota, & hoc mo-
do se habent occulta peccata ad iudicium
diuinum, sicut publica ad humanum, & ta-
men plerunq; Deus peccatores quasi secre-
ta admonitione arguit, interius inspiran-
do, vel vigilantibus, vel dormientibus, secun-
dum illud Io. 3. per somnium in visione
nocturna, quando irruit sopor super homi-
nes, tunc aperit aures virorum, & erudiens
eos instruit disciplina, vt auertat hominem
ab eis quæ fecit.

11 Dub. Quare ergo Ioseph. Gen. 37. accu-
savit fratres suos de crimine pessimo, nulla
præcedente admonitione? Resp. qđ sup. qđ cre-
dendum est, qđ fratres suos qñq; admonue-
rit, licet non sit scriptum: vel potest dici qđ
peccatum publicum erat inter fratres. Vnde
dicit pluraliter accusavit fratres suos.

12 Dub. Cur ergo in religionibus quæ ten-
dunt ad perfectionem in capitulis nulla præ-
cedente admonitione secreta, fratres pro-
clamant confitentes de culpis commissis?
Resp. qui supra, qđ proclamationes, quæ in
capitulis religionum fiunt, sunt de aliquib.
leuib. quæ famę non derogant. Vnde sunt
quasi quædam commemorationes potius
oblitarum culparum, quàm accusationes
vel denūciationes: si essent tamen talia, de
quib. frater infamaretur, contra præceptum
domini ageret, qui per hunc modum pecca-
tum fratris publicaret.

13 Dub. Qñ fiunt monitiones p platos sub
excōicationis pena de peccatis occultis cor-
rigēdis reuclādis, an teneant eis obedire nō
præcedente secreta admonitione? Resp. qui su-
pra, qđ prælati non est obediendum cōtra
præceptum Dñi. fm illud Act. 5. Obedire
oportet Deo magis, qđ hominib. Et ideo qñ
prælati præcipit vt sibi dicatur, quod quis
sciuerit corrigēdum, intelligēdum est præ-
ceptum

ceptum sane saluo ordine fraternæ corre-
ctionis, sicut fiat cōiter ad oēs, siue ad ali-
quē spūaliter, sed si platus expresse pcepit
cōtra hunc ordinē à dño institutum, & ipse
peccaret picipiens, & ei obediens quasi con-
tra pceptum dñi agens, vñ non esset ei obe-
diendum, qđ platus non est iudex iudicio-
rū occultorum, sed solū Deus, vñ nō habet
pātem picipiendi aliquid sup occultis, nisi in
quātum p aliqua indicia manifestatur, pu-
ta per ifamiā vel per aliquas suspensiones, in
quibus casibus potest platus picipere eode m-
modo sicut iudex secularis, vel ecclesiasti-
cus p exigere iuramentū de veritate dicēda.

14 Du. Cum testes inducuntur ad aliquid pro-
bandum, & occulta nō possint probari, cur
dnt adhiberi testes? Resp. qui sup. ar. 8. qđ de
vno extremo ad aliud extremum conueniē-
ter trāsitur per medium, in correctione au-
tē fraterna dñs voluit, qđ principium esset
occultum dum frater frater corripere inter-
se, & ipsum solum, finem autem voluit esse
publicum, vt, c. ecclesię denunciaretur, & iō
conuenienter in medio ponitur testium in-
ductio, prout primo paucis indicitur pētū
fratris, qđ pnt pdesse, & nō obesse, vt statim
sic sine multitudinis ifamia emendetur, &
licet isti testes non probent delictum occul-
tum tñ inducuntur propter tria. Primo ut
hic dicit ad ostendendum, qđ hoc sit pētū
de quo aliquis arguitur. Scđo, ut dicit Aug.
in regula ad cōuincēdū de actu pētū si talis
actus reiteretur. Tertio, vt dicit Chr. ad tes-
tificandū, qđ frater admonēs feci, qđ i se fuit.

15 Dub. Quia homo manifestās pētā occul-
ta fratris testibus, videtur, qđ sit potius pro-
ditor criminis, qđ corrector, vt dicit Aug. er-
go nō dnt adhiberi testes? Resp. qđ sup. qđ post
admonitionē secretā semel, vel pluries fa-
ctā, quādiu spes pbabiliter hētur de corre-
ctione per secretā admonitionem pceden-
dum est. Ex quo autē iā pbabiliter cogno-
scere possumus, qđ secreta admonitio non
valet, pcedendum est vltius qđ tunc unq;
pētū sit occultum ad testium pductionē,
nisi forte pbabiliter extimaret, qđ hoc ad
emendationem fratris non proficeret, sed
exinde deterior redderetur, quia propter
hoc esset totaliter à correctione cēsādum.

16 Dub. Quia Aug. dicit in regula, qđ prius
pposito debet ostendi, qđ testibus, sed osten-
dere prælati, est dicere ecclesię: ergo tes-
tium inductio non debet præcedere publi-

cam denuntiationem? Resp. qui sup. quod
Aug. intelligit, quod prius dicatur prælati
qđ testibus, secundū qđ platus est quadā si-
ngularis persona, qđ magis pōt pdesse qđ ali-
non aut, quod dicat ei tanquā ecclesię, i.
sicut in loco iudicis residentis:

17 Dub. Quia ad ppiū pētū nullus inducit
testes, ergo nec dnt iducere ad pētū fratris,
quæ debet diligere sicut seipsum? Resp. qui
supra. qđ homo non indiget testib. ad emen-
dationē sui pētū, qđ tñ pōt esse necessarium
ad emendationem peccati fratris. Vñ non
est similis rō de vno sicut de alio.

18 Dub. An fraterna correctio debeat esse
aspera? Resp. S. Th. in 4. sen. di. 19. q. 2. ar. 3.
qđ scđm Gre. in pastoralinō nulla pētā sunt
leuiter corrigēda. Nā cum non malitia, sed
ignorātia sola, vel infirmitate delinquit, ne-
cesse est ut magno moderamine ipsa delicti
correctio tēparet. Nonnulla aut sunt vehem-
enter increpāda, vt cū culpa ab actore nō
cognoscit, quātū sit ponderis ab increpantis
ore sentiat, & cū sibi malū, qđ perpetravit
leuigat, hoc cōtra se grauiter ex corrip-
tionis asperitate pertimescat: & quīs ille loqua-
tur de correctione qđ prælati cōpetit, tñ etiā
in correctione qđ ab alijs fit hoc etiā est ob-
seruandū, quāuis fraterna correctio semp
magis debeat ad lenitatē accedere, quia nō
ex auctoritate officii, sed ex charitatis affe-
ctu exhibetur.

19 Du. Quō lucratus erit frater? Resp. Chry.
super Mat. qđ in hoc demonstratur, qđ in ini-
micitia dānum est cōe, & pp hoc nō dicit,
qđ ille lucratus est seipsum, sed qđ tu lucra-
tus es eum: ex quo ostendit, qđ & tu, & illo
damnum passi eratis ex discordia.

20 Dub. Quō in ore duorū vel triū pōt sta-
re omne verbū? Resp. S. Th. 12. q. 105. ar. 2. qđ
in negotiis humanis nō pōt haberi demon-
stratiua pbatio, & infallibilis, sed sufficit
aliqua coniecturalis probabilitas, secundū
quā rector psuadet. Et ideo licet sit possibi-
le, duos aut tres testes i mēdaciū cōuenire,
non tñ est facile nec pbabile, qđ cōueniāt,
& ideo accipit eorū testimonium tāquam
verū, & picipue si in suo testimonio non va-
cillēt, vel alias suspecti nō fuerit: & ad hoc
etiā, qđ non de facili testes à veritate decli-
narent instituit lex, ut testes diligenti sime
examinarentur, & grauiter punirentur, qui
iuenirentur mendaces, ut habetur Deut.
15. fuit tñ aliqua ratio huius numeri de-

- conueniendi ad significandum infallibile veritate diuinarum personarum, quæ quæque numerantur dicitur, quia Spiritus sanctus est nexus duorum: quæque exprimentur tres, ut Aug. dicit super illud Io. 8. in lege vestra scriptum est, quod duorum testimonium verum est.
- 21 Dub. Cur ecclesiæ debet dici pectus fratris? Ref. Chry. super Mat. glossando, i. his quæ ecclesiæ præsident, vel ut gl. hic dicit, i. congregationi fidelium, ut maiore erubescitiam patiantur, & post sequatur excoicatio, quæ fieri debet per os ecclesiæ, i. per sacerdotem, quo excoicantur tota ecclesiæ cum eo operatur.
- 22 Dub. Quis dicitur ethnicus? Ref. quod Gentilis uel paganus, qui non est de populo Dei.
- 23 Dub. Quis dicitur publicanus? Ref. Hier. quod publicani uocantur, qui sæculi sectantur lucra, & exigunt uectigalia p negotiationes & fraudes, ac furta, per scelera atque piuria.
- 24 Dub. An postquam ecclesiā noluerit audire, poterit amplius saluari? Ref. Aug. de uerbis domini. Quod licet non sit deputandus in numero fratrum, eius tamen salus non est negligenda, cum & paganorum, & Gentilium salutem inquiramus, & ita post excommunicationem ita possunt redire, & saluari falsi Christiani, sicut Gentiles.
- 25 Dub. Cur comparat eum ethnicis, & publicanis? Ref. qui supra, quod in hoc ostenditur maioris esse detestationis qui sub nomine fidelis agit opera infidelium, quam hi qui aperte Gentiles sunt.
- 26 Dub. Cur addit dñs quæcumque alligaueritis? &c. Ref. Hier. super Mat. quia possit tacite respondere uel cogitare si me despicias, & ego te despicio, si me cõdenas, & tu mea sententia condemnaris, ideo præter tribuit apostolis, ut sciant, quia talibus condennatur humanam sententiam diuina sententia corroborari, ideo dicit quæcumque alligaueritis.
- 27 Dub. Cur hic Petro dicit in cælis, & Mat. 16. dicit apostolis in cælo? Ref. Orig. super euang. quia ipsi non sunt tate perfectionis, sicut Petrus.
- 28 Dub. Cur non notat quem debet ligare, sed dicit indeterminate quemcumque alligaueritis? Ref. qui supra, quod hoc dicit quasi iudicio eorum qui alligare possunt dimittendo.
- 29 Dub. Quid significatur p prædicta uerba quæcumque ligaueritis? Ref. Hilarius, dicens, quod per hoc ad terrorem maximi motus quod ad præsens oēs continentur immobile sententiarum apostolicæ iudicium demonstratur,

- ut quos in terris ligauerint, i. peccatorum non dis innoxios reliquerint, & quos soluerint concessionem, scilicet ueniam acceperint in salutem, hi in cælis ligati sunt uel soluti.
- 30 Dubi. Cur uult, quod incorrigibilis sit sicut ethnicus. & quod etiam sit ligatus in cælis? Ref. Orig. ubi supra, quod ut multitudinem iudiciorum dissoluat fratris iram.
- 31 Dub. An iniuste ligans uel soluens in terra liget & soluat in cælo? Ref. Aug. de uerbis domini, quod iniusta vincula dirumpit iustitia cum correxeris, & concordaueris cum fratre tuo soluit illum in terra, cum solueris in terra, solutus erit & in cælo.
- 32 Dub. Quomodo intelligitur si duo ex uobis cõfenserint &c. Ref. Glo. quod non solum de excommunicatione, sed etiam de omni petitione, quæ sit ad consentientibus in ueritate ecclesiæ dat cõfirmatione, dicens. Iterum dico uobis, quod si duo ex uobis cõfenserint super terram ubi pccati tenentem respiciendo, uel superbum abijciendo, uel de alia re quam petierint quæ non est contraria ecclesiæ ueritati fiet illis &c.
- 33 Dub. Cur dicitur esse Deus in cælis, cõfite ubiq;? Ref. Gl. quod per hoc ostendit eum super oia esse, & per hoc complere eum posse, quod petitur, uel in cælis, i. in sanctis, quod ualeat ad probandum quod fiet illis quicquid petierint, quia illi apud se habent, a quo petitur.
- 34 Dub. Cur dicit in nomine meo? Respon. Chry. super Mat. quod ut ostendat se etiam esse datorem simul cum patre.
- 35 Dub. Cur dicit in medio eorum sum, cum adhuc non essent cõgregati? Ref. Ori. quod mox ut aliqui consenserunt, Xps inuenitur i eis.
- 36 Dub. Cum uis ubiq; sit, uidetur, quod sit in medio quorumcumque; cõgregatorum i quocumque nosse fuerint cõgregati? Ref. quod Deus est ubiq; p presentiam, essentiam, & potentiam, sed non p gratiam, sed solum in medio eorum, qui in eius nomine congregantur, & in sanctis eius.
- 37 Dubi. An semper qui consentiunt de uera, quam petunt exaudiatur? Ref. Chry. super Mat. quod quatuor de causis talia petentes et consentientes non exaudiuntur. Primo quoniam non expedientia petunt. Secundo quia in digni sunt qui petunt. Tertio quia aduersus eos qui contristauerunt, orant uindictam querentes. Quarto quoniam petunt misericordiam peccantibus, qui non pccati tenentur.
- 38 Dub. Cur requirit consensus ut exaudiatur? Ref. Orig. quod sicut in musicis nisi fuerint conu-

- uenientia uocum, non delectat audientem, sic in ecclesia, nisi consensum habuerit non delectatur Deus in ea, nec audit uoces eorum, & ista est uera causa propter quam non exaudimur orantes, quia non consentimus nobis per omnia super terram, neque dogmate, neque conuersatione.
- 39 Dub. Cur Petrus interrogat quoties &c. Ref. Hier. super Mat. quia dñs dixit supra, uidete ne cõtemnatis unum ex his pusillis: & adiecerat, si peccauerit in te frater tuus: & præmium pmissit dicens, si duo ex uobis &c. unde prouocatus Petrus interrogat.
- 40 Dub. Cur Petrus non expectauit responsum dñi, sed ipse dixit, usque septies? Ref. qui supra, quod Petrus putauit se aliquid magnum dicere, quando dixit usque septies.
- 41 Dub. Cur potius dixit, septies, quod octies uel nouies? Ref. quia septem sunt uicia capitalia, & forte Petrus uoluit intelligere an peccati pomne genus peccati debet indulgere.
- 42 Dub. Cur potius dñs respondit septuagies septies, quod millies? Ref. Aug. de uerbis dñi: quod quia lex in decem præceptis commendatur, lex per decem, & peccatum per uide eum significat, quia per septem transgressio denota est, septem autem solent pro toto computari, quia septem diebus, uoluitur tempus: duo autem septies uel undecim sunt septuagies septies, omnia ergo peccata dimitti uoluit, qui ea septuagesimo septimo numero præsignauit. & ut Hiero. dicit septuagesies septies, i. quadringentis nonaginta uicibus ut totiens peccanti fratri dimittere, quoniam ille peccare posset, & ita ponit numerum determinatum pro indeterminato, ut dicit Chrysi. & est figura fynecdoche.
- 43 Dub. Cur hoc non obseruauerunt in hæreticis, qui si relabuntur relinquuntur bra hio seculari? Ref. S. Th. 2. 2. q. 11 ar. 4. quod ecclesia secundum dñi inuentionem charitatem suam extendit ad oēs et inimicos, & persequentes: pertinet autem ad charitatem ut aliq; bonum pximi, & uelit & operetur, & cum duplex sit bonum, s. spirituale, s. salus animæ, quod principat respicit charitas, & tale debet quilibet alteri uelle ex charitate, & ita quæ tã ad hoc hæretici reuertentes quotiescunq; relapsi fuerint ab ecclesia recipiuntur ad penam, per quam impenditur eis uia salutis. Aliud uero bonum, s. tpale secundario respicit charitas, sicut est uita corporalis, opulentiis mundana, bona fama, & dignitas

ecclesiastica siue secularis, quod non tenemur alijs uelle ex charitate in ordine ad salutem æternam, & aliorum. Vñ si aliquid de huiusmodi bonis existens in uno possit impedire salutem æternam in multis non oportet, quod ex charitate hoc bonum ei uelimus, sed potius ut uelimus eum illo carere, tã quia salus æterna præfenda est bono tpali, tum quia bonum multorum præfertur bono unius. Si autem hæretici reuertentes semper recipiuntur, ut cõseruarentur in uita, & alijs tpalibus bonis possent in iudiciu salutis aliorum hoc esse, tã quia si relaberentur alios inficeret, tã et quia si sine pœna euaderet, alij securius in hæresim laberentur, ut dicit Eccl. 8. c. etenim, quia non cito præfertur contra malos scilicet absque ratione uel la filii hominum peccant mala. Et ideo ecclesia quidam primo reuertentes ab hæresi non solum recipit ad penam, sed et cõseruat eos in uita, & interdum restituit eos dispelatiue ad ecclesiasticas dignitates, quas prius habebat, si uideant uere cõuersi, & hoc pro bono pacis legit frequenter esse factum, sed quoniam re cepti interdum relabunt, ut esse signum inconstantiæ eorum circa fidem. Et ideo uoluntarius redeuntibus recipiunt quidam ad penam, non tamen ut liberent a uia mortis. Illud autem dictum domini Petri quod fratri peccati est semper remittendum, ut ei redeuti parcat, non intelligit de peccato in proximum, uel in Deum commissio, quod non est nostri arbitrii dimittere, ut Hierony. dicit, sed etiam in hoc est a lege modus præstaturus secundum quod congruit honori Dei & utilitati proximorum.

¶ Sensibus spiritualibus non exponuntur ratione dicta in prologo.

FERIA IIII. DOMINICAE
Tertiæ Quadrag.

Accesserunt ad Iesum ab Hierosolymis Mat. 15.
c. Marci. 7.

Historia huius Euang. facta est anno Christi 32. die 9. Maij, die Iouis.

HISTORICE.

Ad dñm i Genesareth scribæ pharisæiq; ab Hierosolymis accedentes rogabāt, cur transgredereēt eius discipuli seniorū instituta, quia patē nō ablutis manib; edebāt, qui bus cur & ipsi diuina cõtēnerēt mādātā, ob hoīm ordinationes respondit, quoniam lege cau-

est, ut parētibus debitis exhibeāt honor, & filios, qui maledicta in p̄creatores congestissent, vita debere priuari, ipsi vero natis suadet, q̄ ab eis Deo dicata munera parentibus prodesse referant debito honore priuantes in diuinorum cōtēptum eloquiorum, ut sua diuina mādāta p̄ferrent monitis, ideoq; non ab re egregie prænunciaret Esai. vates, hos Hypocritas verbis altissimi colere, sed p̄cul à corde oipotentē existere, doctrinas mortalium diuina abiecta disciplina instruentes: turbis autē astantibus clarissime demonstrabat nequāquā q̄ eduntur sed ab ore p̄cedentia hominem labefactare, Pharisei autē his scandalo percussis discipulis ait, euelli oēm, q̄ non à suo esset genitore plantā necesse fore: phariseos quoq; nē dum visu carere sed & cęcorum duces existere, q̄ si luminibus orbatus cęco dux extirperit, simul cadunt p̄cipites in fouea. Rogāti autē Petro, vt̄ interpretaretur sub velamine dicta, eos quoq; dixit p̄picacitate intellectus carere, cū minime ea, q̄ p̄ eos eduntur intelligerent in vētrē dīgeri, & inde eijci: ex corde autē p̄ ossesimas egredi cogitationes, homicidia, cęteraq; nefanda scēlora, q̄ bus homo inquinatur: manibus vero non lotis citis cibum fumerē nēquaquam.

In dissoluendis dubijs nunc insisendum est.

- D** V B I T. Igitur primo, ad qd̄ accesserūt pharisei, & scribæ ad Iesū? Ref. q̄ vt̄ patet in textu ad redarguendum eum, p̄ p̄ discipulos.
2. Dub. An solū in Hierosolymis morarentur scribæ & pharisei? Resp. Chry. sup Mat. q̄ in omnes tribus erant disseminati, sed q̄ in Metropholi habitant peiores alii erant, veluti ampliori fructes honore.
 3. Dubi. Quæ sint traditiones seniorū? Ref. q̄ vt̄ Marci. 7. dicit, & Chryl. sup Mat. q̄ multa noua inducebant sacerdotes, & inter alia ea q̄ hic continētur de lotionē manuū, quāuis Moyse p̄cepit Deu. 4. c. dicens non adicietis ad verbum, quod ego p̄pono. vobis hodie, & non auferetis ab eo.
 4. Dub. Vñ assumebant hanc traditionē de lauādo manus? Ref. Chryl. vbi supra, quod verba p̄phetarū carnaliter accipientes, q̄ dictum erat, lauamini, mundi estote, corpora lauando seruabant, & ideo statuerāt nō nisi lotis manibus manducandum esse.

5. Du. Cur arguebāt discipulos & nō Xpr̄m? Ref. Lyr. q̄ ipsum in discipulis suis arguebant, tanquā contēptorem doctrinę seniorū, ut sic redderet eū populo odiosum, quasi dicerēt, vt̄ dicit S. Vincen. nō est culpa discipulorum, sed tua, q̄ es immundus, ideo male nutris discipulos tuos, & inuectiue, & malitiose hoc dicebant.
6. Dub. Qui erāt seniores habētes potestatem cōdēdi tales traditiones? Ref. Lyr. q̄ ut habet Nu. 11. à t̄p̄e Moyse de voluntate Dei, statuti sunt septuaginta senes, q̄ cū eo iudicari cōtēptū, & ita post obseruatum fuit, & creabant p̄ impositionē manus, & residebāt ī Hierusalē, & ad eos ī ambiguis ex alii ciuitatib. recursus habebat, & eorū determinatio p̄ lege habebat, & iter alias determinationes aliqua ordinabāt ad quādā decētia, & honestatē, ut hic d̄ lauādo manus.
7. Du. Cur discipuli Xpi nō lauabāt manus cū ederent? Ref. Chry. sup Mat. dicit, q̄ ī superflua despiciebant, ea solum, q̄ sunt necessaria attendentes, & neq; lauari, neque non lauari pro lege habentes, ut contingebat alterutrum facientes: quī. n. & necessarium cibum contemnebant qualiter circa hoc studium haberent.
8. Du. Cur dñs nō excusauit discipulos, sed redarguit phariseos? Ref. qui supra, quod non excusauit, sed confestim reaccusauit, demonstrās, qm̄ eū q̄ magna peccat, p̄ paruis peccatis aliorū sollicitū esse nō oportet.
9. Dub. Cur non dicit, q̄ bene faciebant nō lauare? Ref. qui supra, quod ut non det eis occasionem calumnię.
10. Dub. Cur non dicit, q̄ Apostoli malefaciebant non lauando manus? Ref. qui supra, q̄ ut non approbet eorum traditiones.
11. Dubi. Cur de hac traditione non accular seniores? Ref. qui supra, quia sicut iniuriatorem eum repulissent.
12. Dub. Cur redarguit eos de transgressione diuini p̄cepti, cū non videatur ad p̄positū? Ref. Lyr. q̄ quasi clauū clauo retinēdo dicit eos deficere, quia faciebant transgredi mandatum pri, p̄pter mandatum hominū, vnde infra dubi. 18.
13. Dub. vbi scribitur p̄ceptum de honore parentum? Resp. quod Exo. 20.
14. Du. Cur in lege nō ponitur aliqd̄ p̄ceptū affirmatiuum de honorādo oēs proximos, sicut ponuntur p̄cepta de non nocēdo eis, Ref. S. Th. 2. 2. q. ar. 5. q̄ statim ratio naturalis

- ralis homini dicat, quod nulli iniuriam faciat, & ideo p̄cepta decalogi prohibētia non continent, extendunt se ad oēs, sed rō naturalis nō statim dicat, q̄ aliquid sit pro alio faciendum, nisi cui homo aliquid debet.
15. Dub. Cur ergo ponitur p̄ceptū affirmatiuum quo ad filios erga patres? Ref. qui supra, q̄ debitu filij ad patrē adeo est manifestū, qd̄ nulla tergiversatione pōt negari, eo qd̄ pater est principiu gñationis, & eē, & insup educationis, & doctrinæ, & ideo non ponit sub p̄cepto decalogi, vt̄ aliqd̄ beneficiū, & obsequiu alicui impēditur: nisi parētibus.
 16. Dub. Cur nō ponitur p̄ceptū, vt̄ parentes prouideāt filiis? Ref. S. Th. vbi supra, q̄ parentes non videntur esse debitores filijs p̄ aliqua beneficia suscepta, sed potius conuerso. Filius autē est aliquid patris, & patres amant filios, vt̄ aliquid ipsorum, sicut dicit Philo. in 8. Eth. vnde eisdem rationib. non ponuntur aliqua p̄cepta decalogi pertinētia ad amorem filiorum, sicut neq; ēt aliqua ordinantia hominem ad seipsum.
 17. Dub. Quo honore debeāt parentes venerari? Ref. Hier. super Mat. dicens. Honor in scripturis non tm̄ in salutationibus, & officijs deferendis, quantum in eleemosynis, ac oblatione sentitur. Honora inqt̄ Apostolus viduas, q̄ verē viduæ sunt. Hic. n. honor donū intelligitur: p̄ceperat ergo dñs, vel imbecillitates, vel ætates, vel penurias parentū considerans, vt̄ filij honorarent & in vitæ necessarijs ministrandis parentes suos.
 18. Dub. Cur hic dñs ponit p̄nam in honorantiū parētes, & nō p̄miū honorantium eo? Resp. Chyl. vbi supra q̄ dñs p̄miū p̄mittens ponit, qd̄ terribilius est, s̄ p̄nā, vt̄ ipsos stupefaceret, & alios attraheret, dicens, qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur: in quo demonstrat eos morte dignos esse: si. n. qui verbo dehonorat parentē morte punitur, multo magis vos qui opere, & non solum dehonoratis parentes, sed & alios hoc docetis qui igitur nec viuere debetis qualiter meos discipulos incusatis?
 19. Dub. Quō intelligitur munus quodcūq; est ex me &c. Rñ. lac. de vora. ī sermone, q̄ quia Pharisei erant auari, inducebant Iudeos, qui habebant parētes, vt̄ oīa Deo deuouerēt, q̄ est pater principalis, ac si eis dicerent, q̄ tale munus factū Deo sibi proderit ad vitam æternam, & per talē modum pharisei bona illorum, cum filijs diuidebant.

20. Dub. An filij possint vouere Deo de bonis paternis. Ref. S. Th. 2. 2. q. 78. ar. 7. q̄ sub promissione Deo facta non cadit, nisi q̄ est virtuosum. Est autem contra virtutem, vt̄ id, quod est alterius homo afferat Deo. Et ideo non omnino potest saluari ratio voti, cum quis in potestate alterius constitutus vouet id, qd̄ est in potestate alterius, nisi sub conditione, si ille ad cuius potestatem pertinet non contradicat.
21. Dub. Quō filius dicens, munus quodcumque &c. Non honorificauit patrem suum? Resp. q̄ auferendo eis bona, quæ ipsis ministrare debuerant, nō honorabant eos, sed potius iniuriam inferebant.
22. Dub. Quō irritū faciebant mādātū Dei? Resp. Glo. q̄ honorare parentes erat p̄ceptum Dei, quod irritum, i. vacuum, sed destructū faciebant suadēdo oppositum eius.
23. Dub. An statuta hominū sint seruanda, Resp. S. Th. super epistolam ad Gal. lec. 3. in si. q̄ non reprehenduntur, quod teneant traditiones hominum, sed quod p̄ traditiones hominum dimittant mandata Dei.
24. Dub. An traditiones hominū seu statuta sint necessaria ad vitam hominū? Resp. S. Th. 1. 1. q. 95. ar. 1. q̄ necessarium fuit ad pacem hominum, & virtutē, q̄ leges humane ponerētur, quia sicut Philosophus dicit in primo politicæ. Sicut homo si sit perfectus virtute est optimum animalium, sic si sit separatus a lege & iustitia, est pessimum omnium, quia homo habet arma rōnis ad expellendas concupiscentias, & sæuitias, quæ non habent alia animalia.
25. Dub. Quis pōt cōdere tales leges, seu statuta? Ref. S. Th. 2. 2. q. 60. ar. 3. q̄ quia lex proprie primo & principaliter respicit ordinē ab bonum cōe. Ordinare autem aliquid ad bonum cōe est vel totius multitudinis, vel alicuius gerentis vicē totius multitudinis. Et ideo condere legem, vel pertinere ad totam multitudinem, vel ad personam publicam, quæ totius multitudinis curā habet.
26. Dub. Quales debent esse leges humane? Resp. S. Th. 1. 2. q. 95. ar. 3. q̄ vt̄ Isidorus dicit: erit lex honesta, iusta, & possibilis s̄m naturam, secundum cōsuetudinem patrię, loco, t̄p̄iq. cōueniens, necessaria, vtilis, manīfesta quoq; ne aliquid per obscuritatem in captione contineat, nullo priuato cōmodo, sed pro cōi ciuū vtilitate scripta.
27. Dubi. An semper leges sint obseruandæ,

da. prout verba sonat? Res. qui supra. q. 96. ar. 6. q. omnis lex ordinatur ad cōem hominum salutē, & intantum obtinent vim, & rōnē legis. Secundū vero quod ab hoc deficiat virtutē, obligandi nō hēt. Vnde iuris peritus dicit, q. nulla rō iuris aut equitatis benignitas patitur, vt quæ salubriter per salutē hominū introducantur, ea nōs dūriori interpretatione contra ipsorū cōmodū perducāmus ad faueritatem. Contingit aut multoties quod aliquid obseruari cōi salutē est vtile, vt in pluribus, qd̄ tñ in aliquib. casib. est maxime nociuū, quia igitur legislator non pōt oēs singulares casus inueniri, proponit legem fm̄ ea, quæ in plurib. accidunt, ferens intentionē suam ad cōem vtilitatem. vnde si emergat casus, in quo obseruatio talis legis sit damnosa cōi salutē, non est obseruanda, sicut in ciuitate obsessa statuatur lex, quod portæ ciuitatis maneant clausæ, hoc est utile cōi salutē, vt in plurib. Si tamē contingat casus, q. hostes insequerentur aliquos ciues, per quos ciuitas conseruat, damnosissimi esset ciuitati nisi eis portæ aperirentur, & ideo in tali casu essent portæ aperiendæ contra verba legis, vt seruarietur vtilitas communis, quam legislator intendit.

28 Dub. An princeps subijciatur legib. suis? Res. qui sup. ar. 5. q. princeps d̄ esse solutus a lege quantum ad vim coactiuam legis: nullus. n. proprie cogitur a seipso, nec aliquis in principē pōt iudiciū condēnationis ferre si contra legē agat, sed quantum ad vim directiuā legis princeps subditur legi propria voluntate. fm̄ q. d̄ extra de consli. c. ceni oēs, q. q. iuris in alterū statuit, ipse eodē iure vti debet. Et sapientis dicit auctoritas, Patere legem quam tu ipse tuleris. Vnde quātūm ad Dei iudiciū princeps non est solutus a lege quātūm ad vim directiuam eius, sed dēt voluntarius non coactus legem implere.

29 Dub. An leges humanæ possint mutari? Res. qui supra. q. 97. ar. 2. q. sic. si ex hoc aliqua maxima & euidentissima utilitas ex nouo statuto proueniat, vel ex eo quod est maxima necessitas ex eo, q. lex consueta, aut manifestā iniquitatē continet, aut eius obseruatio est plurimum nociua. Vnde d̄ iuris perito, q. in rebus nouis constituendis euidens debet esse vtilitas, vt recedatur ab eo iure, quod diu æquū visum est.

30 Dubit. Cur vocat Pharisæos hypocritas? Res. Remig. super Mat. quia erant simula-

tores, quia sub honore Dei terrenā sibi lucra accumulare cupiebant.

31 Dub. Vbi prophetauit Esaias de eis? Res. Lyr. q. 29. c. licet sub aliis verbis, tamen est eadem sententia.

32 Dub. An sit p̄m honorare Deū labijs? Res. q. nō. nec hoc dicit dominus, sed quia ore simulabant, quod non habebant in corde, ideo eos hypocritas vocat.

33 Dub. Qñ honorauerunt Deūm verbis & corde longe fuerunt? Res. Rabanus super Euangelij, q. qñ dicebat, Magister scimus quia verax es. tunc labijs honorabant, sed cor eorū longē erat a Deo, qm̄ miserunt insidiatores ut eum caperent in sermone.

34 Dub. Cū dñs p̄sentialiter vbiq; sit, quō cor potest esse longē ab eo? Res. q. non d̄ longē per spacium corporeū, sed per affectum mentis, quæ auertitur a Deo.

35 Dub. Quō sine causa cōlebāt Deū? Res. Ly. q. sine cā, frustra, q. sit medicina q. non confert sanitatem d̄ sine causa, vel frustra propinari, itā cultus diuinus d̄ frustra, quando non ducit ad ueram felicitatem.

36 Dub. Quia nō v̄ esse malum docerē doctrinas, & mandata hominum, maxime qñ tēdūt ad bonū uniuersitatis? Res. Raba. vbi supra, q. hoc dñs dicit non proficere, qñ talia docent, contemptis p̄ceptis diuinis.

37 Dub. Cur non p̄sequitur r̄sūdere Pharisæis, sed ad turbas sermone cōuertit? Res. qui sup. q. augmentata accusatione Pharisæorum testimonio prophætæ, & illis non emendantis iam eis nō loquitur, sed turbis.

38 Dub. Quia si q. intrat in os non coinquinat hominē, nullū esset peccatū gula? Res. S. Th. 2. 2. q. 48. ar. 1. q. id, qd̄ intrat in hominē per modū cibi fm̄ suam substantiā, & naturā nō coinquinat hominē spūaliter: inordinata aut ciborū concupiscentia spūaliter hominē coinquinat, & sic dominus loquitur cōtra Pharisæos, qui opinabantur quod aliqui cibi immundos facerent.

39 Dub. Quia cū lege prohiberentur certā animalia comedere, v̄, quod illa comedendo faciebant cōtra legem, & sic coinquinabantur? Res. S. Th. 3. par. q. 40. ar. 4. q. Christus voluit ostēdere per illa verba, q. homo non redditur immundus fm̄ animā ex v̄u ciborū quorumcumq; fm̄ suā naturam, sed solum fm̄ quādam significationem: qd̄ aut in lege quidam cibi dicuntur immundi, hoc est per quādam significationē. Vnde Aug.

dicit

dicit contra Faustū, si de porco, & agno requiratur verū natura mundus est, dicimus q. ois creatura Dei bona est, quod vero significatione agnus mundus, porcus imundus ē, & sic figuratiue erāt immūdi cibi, sed ad ueniētē Xpo, qui est veritas, figura cessauit.

40 Dub. Cur nō licet māducare de cibis idolis immolaris, si qd̄ intrat in os & c. Rñ. Hic, vbi sup. q. ipsi cibi & ois Dei creatura p se munda est, sed idolorū, & demouū inuocatio ea facit immūda apud eos, sicut cū conscientia idoli, Idolorū tū māducāt, & conscientia eorum cum sit infirma, polluitur.

41 Dub. Cur dicebat turbis, audite & intelligite, cum alterum sufficeret dicere? Res. Rabanus vbi supra, q. vt eos attentiores faciat vtrunq; dicit, q. d. attendite, & erigimini mente ad hoc audiendum.

42 Dub. Quæ sunt quæ procedunt ab ore, & coinquinant hominē? Res. Ly. q. sunt verba, quæ sunt malitiæ interioris significatione.

43 Dub. Quid ē scādalizari, & qd̄ est scādalizari? Require dñica secūda aduenus. du. 14.

44 Dub. Quotplex est scādalū? Res. S. Th. 2. 2. q. 4. ar. 1. q. est duplex. scādalū & passiuū. Et iterū actiuū est duplex. sc. p se, & p accidēs. scādalū per se actiuū est, qñ aliq. suo malo verbo, vel facto intēdit alium ad peccandū inducere, vel facit tale qd̄ de sui rōne hēt, q. sit inductiuū ad peccandū, licet hoc nō intēdat, s. eū sic inducere, puta cū aliq. publicē peccat, vel facit aliqd. q. hēt similitudinē peccati, & sic dat occasionē ruinae, & istud est scādalū actiuū, & p se. Actiuū vero p accidēs est, q. qñ aliq. nō intēdit aliquē inducere ad peccandū, nec facit aliqd. qd̄ hēt inducere aliū ad peccandū, & tñ alius ex tali facto p p inuidiā, vel aliud huiū inducitur ad peccandū, vocatur scādalum actiuum, sed per accidēs. Aliud est scādalū passiuum, & est qñ aliquis ex quocunq; dicto vel facto alterius sine bonæ sue malo inducitur ad peccandū.

45 Dub. An scādalū passiuū semper sit cū actiuo, & e contra? Res. qui supra. q. qñque sunt simul, sicut cū aliq. ex male dicto, vel facto dat occasionē ruinae alteri, & ille alter ex tali occasione peccat. Aliqñ est passiuum sine actiuo, sicut qñ p̄ter intentionē operantis, & p̄ter cōditionem operis aliquis male dispositus, ex huiū opere inducitur ad peccandū, puta cū aliquis inuidet bonis aliorū, & tunc ille q. facit huiū actū

rectū nō dat occasionē tantū in se est, & iō hoc scādalum est passiuū sine actiuo: & istud scādalū erat in Pharisæis, qui de bona doctrina Christi scādalizabant. qñq; vero est scādalum actiuum sine passiuo, puta cum aliquis verbo vel facto inducit aliquem ad peccandū, & ille non cōsentit.

46 Dub. An omne scādalum tā actiuum q. passiuū sit peccatū? Res. q. sup. ar. 2. q. scādalū passiuū semp est peccatū in eo, q. scādalizat. Non. n. scādalizat nisi inquantū aliquat ruit spūali ruina, q. est peccatum: potest tñ esse sine peccato. scādalum passiuum eius, ex cuius facto aliquis scādalizat, sicut cum quis scādalizat de his, q. alius bene facit: s. s. r. et scādalum actiuum semper est p̄m in eo, qui scādalizat, quia vel ipsum opus, qd̄ facit est peccatū, vel et si habeat sp̄m peccati dimittendum, est semper p̄ p̄ p̄ ximi charitatem, de qua vnusquisq; tenetur salutē proximi providere: & si quis non dimittit, contra charitatem agit: potest tamen esse scādalum actiuum sine peccato alterius, qui scādalizatur, quando non consentit vt in ruina cadat.

47 Dub. An omne tale scādalū sit semper p̄m mortale? Res. q. sup. ar. 4. q. scādalum passiuum qñq; pōt esse p̄m veniale quasi habens in passione tñ, puta cū aliquis ex inordinato dicto vel facto alterius commouet motu venialis peccati: qñque vero est p̄m mortale quasi habens eū in passione ruinae, puta cū aliquis ex inordinato dicto vel facto alterius p̄cedit vsq; ad p̄m mortale. Scādalū aut actiuū si sit p accidēs, sicut supra h̄ dub. 43. pōt esse quādoq; quidem p̄m veniale, puta cum aliquis vel dictum venialis p̄t vel actum qui nō est fm̄ se p̄m, sed habet aliquam speciem mali, cū aliqua leui indiscretionē cōmittit; quādoque vero est p̄m mortale siue quando cōmittit actū p̄t mortalis. siue qñ cōrem nit salutē p̄xim, vt p ea cōseruāda nō p̄termittat aliquis facere, q. sibi libuerit. Si vero scādalū actiuū sit p se, put supra dictum est puta cum intendit inducere aliū ad peccandū, si quidem intendit inducere ad peccandū mortaliter, est peccatum mortale, & si intendit inducere ad peccandū venialiter per actum peccati venialis, est peccatum veniale.

48 Dub. Qd̄ est maius p̄m scādalū actiuū vel passiuū? Res. S. Th. in 4. sen. di. 38. q. 2.

ar. 2

ar. 2. q. 1. q. p se loquendo scādalum actiuū est maius peccatum q̄ passiuū, quia in vnoquoq; genere cā est potior effectū: tamē ali quādo pōt esse maius passiuū, q̄ actiuum, qm̄ aliquis maioris ruinae occasione sumit, quā sibi deī, sicut etiam quandoq; est passiuum peccatum sine peccato agentis.

49 Dub. An scandalū passiuū reperitur in viris pfectis? Ref. S. Th. 2. 2. q. 43. ar. 5. q. scādalu passiuū importat quādā commotionē animi à bono, in eo, qui scandalū patit: nullus. n. cō mouet qui rei immobili firmiter inhaeret. Maiores autē siue pfecti soli Deo inhaerēt, & platis inquit Deo inhaerēt. vnde quātūcūq; videat alios inordinate se hēre dētis, vel factis, ipsi à sua rectitudine non recedūt, s̄m illud Pf. 114. Qui cōfidūt in dño sicut mōs syon, nō commouebitur in eternum &c. Et iō in his qui pfecti Deo adhaerēt per amorem, scādalum non inuenitur, s̄m illud Pm. 118. Pax multa diligentibus legem tuam, & nō est illis scandalum.

50 Dub. An bona spūalia, vel t̄palia sint dimittēda pp scādalu, & q̄ pōt dimitti? Ref. q. sup. ar. 7. & 8. q. hęc qō hēt locū solū de scādalo passiuo, & non de actiuo. Et primo quidē spūalia bona q̄ sunt de necessitate salutis, hō hēt dimittere pp scādalu pximi, qui a nullus dēt peccare mortaliter, vt pximus euitet p̄ctm mortale, quia s̄m ordinē charitatis hō dēt plus suā salutē spūalē diligere q̄ alterius, & sic talia bona spūalia nō dēt p̄mitteri pp salutē alterius, & ad euitādū scādalu alterius: sed in bonis spūalib. quæ nō sunt de necessitate salutis, v̄ distinguēdū, quia scādalu, qd̄ ex eis oriē, qñq; ex malitia p̄cedit, cū. f. aliqui volūt impedire hm̄ oī spūalia bona, scādala cōcitando, si euit hęc fecerūt Pharisei: Qñq; vero scādalu p̄cedit ex infirmitate, vel ignorantia, & hm̄ oī est scādalu pusillorū, pp q̄ sunt alia spūalia bona occultāda, vel ēt interdū differēda, vbi periculū nō imminet, quouq; red dita rōne hm̄ oī scādalu cesset: si autē post reddita rōne hm̄ oī scādalu duret, iā v̄ ex malitia esse, & sic pp ipsū nō sunt hm̄ oī spūalia opera dimittēda, s̄ docere veritatē, correctio fraterna, & hm̄ oī. Quo autem ad t̄palia bona, est distinguēdū, aut. n. sunt nostra, & tūc ea dimittere si penēs nos ea habeamus, tribuēdo, vel nō repetēdo, si apud alios sint, pp scādalu qñq; quidē debemus, qñq; aut nō. Si. n. scādalu ex hoc oriā pp

ignorantiam vel infirmitatē aliorū, quæ supra diximus esse scādalu pusillorū, tunc vel totaliter dimittēda sunt t̄palia, vel autē scādalu sedādū, s̄ per aliq̄ adimonitionem. Aliquādo vero scādalu nascit ex malitia, q̄ est scādalu Phariseorū, & p̄pter eos, q̄ sic scādala cōcitant, nō sunt tēporalia dimittēda, quia & hoc noceret bono cōsuetudinetur. n. malis rapiendū occasio, & noceret ipsis rapiendū. qui retinēdo aliena in p̄ctō remaneret. Aut talia bona tēporalia non sunt nra, sed nobis commissa, vel ad cōseruandū pp alijs, sicut bona ecclesie committuntur platis, & bona cōia quibuscūque Reipublicæ rectoribus, & talium cōseruatio sicut & depositorum imminet his quibus sunt commissa ex necessitate, & ideo non sunt propter scandalum dimittēda.

51 Dub. An ab oī specie mali sit abstinentidum p̄pter scandalum? Ref. S. Tho. super Epistolā ad Ro. 14. q. aliqui pōt hēre spēm mali dupliciter. Vno mō s̄m opinionē eorū, qui sunt ab ecclesia p̄cisi, sicut sunt heretici, q. ab ecclesia nō tolerant, & sic nō est curādū de eis, nec de tali spē mali. Alio mō s̄m opi. eorū, qui tolerant ab ecclesia, sicut tēpore Apostoli infirmi in fide æstimantes legalia esse obseruanda adhuc, tolerabātur ab ecclesia ante Euangelij diuulgationem, & ideo nō erat comedendum cum eorum scādalo de cibus in legē prohibitis.

52 Dub. Cur Christus ita acriter redarguebat Phariseos cum opprobrijs, qui sine scādalo potuissent p̄dicare suauiter? Ref. S. Th. 3. par. q. 42. ar. 2. q. salus multitudinis est p̄ferenda paci quorūcūque singularium hoīm, & ideo quod aliqui sua peruersitate multitudinis salutem impediunt, non est timenda eorum offensio à p̄dicatore vel doctore, ad hoc qd̄ multitudinis salutem prouideat. Scriba autē, & pharisei, & principes Iudæorum sua malitia plurimum impediēbant populi salutē, tū quia repugnabāt Xpi doctrinæ, per quam solam poterat esse salus, tum quia prauis suis morib. vitam populi corrumpebant. Et ideo dominus non obstante offensione eorum publicē veritatem docebat, quam illi odiebant, & eorum vitia arguebat, prout hic patet.

53 Dub. An plātatio Pauli q̄ dixit, ego plātāui, & nō pater, eradicabitur? Ref. Hier. q. hęc qō soluitur ex hoc, q̄ sequitur, Deus autē incrementū dedit, qm̄ alibi ipse Paulus dicit

dicit cooperatores Dei sumus, & ita Deus cum cooperatores suis plantat & rigat.

64 Dub. Quia videtur, q̄ plantatio Dei eradicari possit, quia Hier. 2. dī, ego te plantaui vineam electam, quō conuersa es mihi in prauum? Ref. qui supra dī. Plantauit quidem Deus, & nemo pōt eradicare plantationem eius, sed qm̄ ista plantatio in voluntate proprii arbitrij est, nullus alius eā eradicare poterit, nisi ipse tribuerit assensum.

55 Dub. An peccatū veniale sit cōmittendū, vt proximum nō scandalizet? Ref. S. Th. 2. 2. q. 44. ar. 7. q. quidā dixerūt peccatū veniale esse cōmittendū pp vitandum scādalu, sed hoc implicat contraria: si. n. faciendū est, iā nō est malū, neq; peccatū: nā nō potest esse eligibile, cōtingit tñ aliquid pp aliquā circumstantiā nō esse peccatum veniale, quia illa circumstantia sublata, peccatū veniale esset, sicut verbū iocofum est peccatū veniale qñ absq; vtilitate dicitur. Si autem ex causa rationabili proferatur, iam non est ociosum neque peccatum.

56 Dub. Vt q̄ homo teneatur committere peccatū veniale pp salutem proximi, quia sine dispendio suæ salutis debet procurare salutem proximi? Ref. qui supra q̄ quāuis per peccatum veniale gratia non tollatur, per quam est hominis salus, in quantum tñ veniale disponit ad mortale vergit in detrimentum salutis, & sic non debet committi etiam propter salutem proximi.

57 Dub. Quomodo debent sinere eos? Ref. Lyra. i. doct̄rinam eorum euitare.

58 Dub. Quō dñr cecī? Ref. Rabanus eo quia sunt luce mandatorum Dei priuati. S. autē Vincen. in sermone dicit, q̄ sunt cecī, nō propter ignorantiam literarum, sed propter malitiam quam habebant cognoscendo peccata aliorum, & non sua.

59 Dub. Quō erant duces cecorū? Ref. Lyra post Rabanum, quia alios in p̄cipitiū trahunt errantes, & in errore mittentes.

60 Dub. Quia videtur, q̄ qñ cecus ducit cecum, ubi nulla est fouea, q̄ non ambo in foueam cadant? Ref. q̄ per quodlibet obstaculum cadere possent, neq; foueam si adesset vitare possent, cum non videatur ab eis: & quia hoc accidit ut in pluribus.

61 Dub. Cur Petrus dixit: ediffere nobis parabellam, cū Xps nullā tunc dixerit parabolā? Ref. Remig. quia consueuerat dñs loqui parabolicē, iō Petrus cū audisset, qd̄ intrat

in os & c. putauit illum parabolicē loqui.

62 Dub. Cū scelus Petrus interrogauerit, cur dominus omnes reprehenderit? Ref. qui supra, q̄ ex persona ceterorum hoc Petrus dixerat, ideo cum alijs redarguitur.

63 Dub. Quō erant sine intellectu? Resp. q̄ quia nō intelligebant actualiter quæ dicebatur a dño, ideo uocat eos sine intellectu.

64 Dub. Quō cibi ingresi per os oēs vadūt in secessum, cū ex eis nutriatur corpus, & feces solū emittantur? Ref. Hier. q̄ tenuis humor, & liquens esca cum in venis & artubus concocta fuerit, & digesta, per occultos meatus corporis, quos Græci poros vocant ad inferiora dilabitur. & in secessum vadit: & vt Chry. dicit, dñs rñdet discipulis s̄m iudaicam infirmitatē: dicit. n. qm̄ cibus non manet, sed egreditur, quamuis & si maneret, non faceret immundū: pp hoc autē, & Moyses per tñ tēpus dicit esse, immundos quantum cib. intus manet. In vespere. n. iuber lauari, & mundum esse, quasi tempus digestionis, & egestionis dimittens.

65 Dub. An dæmones imitant malas cogitationes in corde? Ref. S. Th. 1. par. q. 111. ar. 3. q̄ dæmones non possunt immittere cogitationes interius, eas causando, cum vsus cogitatiuæ virtutis subiaceat voluntati, dñs tñ diabolus incensor cogitationū in quantum incitat ad cogitandum, vel ēt ad appetendum cogitata per modū persuadentis, vel passionem concitantis, & etiam hoc ipsum incedere Damascenus uocat immittere, quia talis passio interius fit.

66 Dub. An dæmones & angeli possint cognoscere cogitationes hoīm? Resp. q. sup. q. 57. ar. 4. q̄ cogitatio cordis dupliciter pōt cognosci. Vno mō in suo effectū, & sic non solū a dæmone & angelis, sed ēt ab alio homine cognosci pōt, & aliqñ cognoscit, non solū per actum exteriorē, sed ēt per immutationem vultus, & ēt Medici aliquas affectiones animi per pulsū cognoscere possunt, & multo magis angeli & boni & mali. Vñ Aug. in diuinatione dæmonū dicit, q̄ aliqñ hominū dispositiones non solū uoce prolatas, verū ēt cogitationes conceptas cū signa, qdam in corpore exprimuntur ex animo tota felicitate perdiscunt. Alio modo possunt cognosci cogitationes, put sunt in intellectu, & affectiones prout sunt in voluntate, & sic solus Deus cogitationes cordium & affectiones voluntatum cogno-

gnoscere potest cuius ratio est, quia voluntas rationalis creaturæ soli Deo subiacet, & ipse in ea solus operari potest, quod est principale eius obiectum, & ultimus finis.

67 Dub. An cogitatio illicitorum sit semper peccatum? Resp. S. Th. 2. 2. q. 154. ar. 5. quod cogitatio de aliquo peccato quicquid est pure speculatiua, puta cum aliquis causa disputationis cogitat de peccatis carnalibus, quicquid; autem est cum aliqua affectione, vel concupiscentiæ, vel horrois: & si quidem sit solum speculatiua non est peccatum: si autem sit cum affectione horrois, sicut non est peccatum, quia tunc homo abhorret peccare: si autem sit cum affectione concupiscentiæ, quia homo cogitando concupiscat perpetrare delictum, tunc est peccatum.

68 Dub. Cum solæ cogitationes ex corde procedant, quomodo homicidia, & adulteria ex ipso procedunt? Res. Gl. quod ex corde exeunt cogitationes malæ, & ex malis cogitationibus proueniunt, & malefacta, & mala verba quæ lege prohibenter.

69 Dub. Quia si cogitationes malæ exeunt, non coinquinant, sed solum quæ immmanent? Res. Chry. di. quod cordis sed intus in homine manent, & exeunt inquinant, non manentia solum, imo tunc magis cum exierint: supple ad opus peruerum perpetrandum.

70 Dub. An semper homicidium sit peccatum mortale? Res. S. Th. 2. 2. q. 64. ar. 8. quod occisio hominis putat habere rationem indebiti, semper est peccatum, & ita semper prohibet in dialogo, nec potest concedere aliqua lex humana, quod licet homo bonus indebite occidat. Malefactores autem & hostes Reipublicæ occidi hoc non est indebitum, & hoc non contrariatur precepto decalogi, nec talis occisio est homicidium quod precepto decalogi prohibetur, dummodo mandans occidi tales auctoritatem habeat.

71 Dub. An homicidium sit grauius peccatum? Res. S. Th. 2. 2. q. 13. ar. 3. comparando homicidium blasphemiam, quod si comparantur secundum obiecta, in qua peccatur, manifestum est, quod blasphemiam quæ est directe peccatum in Deum præponderat homicidium, quod est peccatum in proximum. Si autem tunc comparetur secundum effectum nocendi, sic homicidium præponderat plus, nisi homicidium nocet proximo, quam blasphemiam Deo, sed quia in grauitate culpæ magis attenditur intentio voluntatis peruersæ,

quàm effectus operis, ideo cum blasphemus intendat nocementum inferre honori diuino, simpliciter loquendo, grauius peccat, quam homicidia, homicidium tamen primum locum tenet in peccatis inter peccata in proximum commissa.

72 Dub. An interficiens hominem à casu peccet mortaliter? Res. S. Th. 2. 2. q. 1. de malo, ar. 3. quod si actui quem homo intendit adiungat aliquod malum, ut in paucioribus, tunc homo potest excusari à peccato, sicut incidens ligna in sylua per quæ raro homo iacedit, si projiciat ligna & à casu interficiat hominem non videns eum, nec intendens, tale malum operari potest excusari à peccato, non autem si tali actui adiungatur malum, ut in pluribus, & quasi semper potest excusari à peccato.

73 Dub. Quid est adulterium? Res. S. Th. 2. 2. q. 150. ar. 1. quod nulla alia species luxuriæ sicut adulterium. Non enim tanta sit iniuria patri per stuprum virginis, quæ non est eius conubio deputata, quanta sit iniuria viro per adulterium, cuius corporis potestatem ipse habet, non vxor.

74 Dub. An adulterium sit grauius peccatum luxuriæ peccatum? Res. S. Th. 2. 2. q. 154. ar. 1. & 12. quod in quolibet genere pessima est principij corruptio, ex quo alia dependet. Principia autem rationis sunt ea quæ sunt secundum naturam: & ideo sicut in speculatiuis error circa ea, quorum cognitio est homini naturaliter indita, est grauius & turpissimum, ita in agendis agere contra ea quæ sunt secundum naturam determinata, est grauius & turpissimum: quia ergo in vitiis quæ sunt contra naturam transgreditur homo id, quod est secundum naturam determinatum circa usum venereum, inde est quod in tali materia hoc peccatum est grauius, post quod est incestus qui est contra naturalem reuerentiam, quam personis coniunctis debemus: per aliam autem luxuriæ species præteritur solum id, quod est secundum rationem rectam determinatum, ex præsuppositione tamen naturalium principiorum. Magis autem repugnat rationi quod aliquis venereis utatur non solum id, quod conuenit proli generandæ, sed etiam cum iniuria alterius, & ideo fornicatio simplex quæ committitur sine iniuria alterius personæ, est minima inter species luxuriæ. Maior autem iniuria est si quis abutatur muliere alterius potestati subiecta ad usum generationis, quam ad solum custodiam, & ideo adulterium est grauius, quam stuprum, & utrumque aggrauatur per violentiam: propter quod raptus virginis est

est grauius, quam stuprum, & raptus vxoris quæ adulterium, & hæc omnia aggrauantur secundum rationem adulterij. Unde si quis abutatur Virgine Deo sacrata, in quantum est sponsa Christi, est sacrilegium, per modum adulterij. Unde Iulianus Imper. dicit, Si quis non dico rapere, sed attemptare tantummodo matrimonij coniugendi causa sacratissimas Virgines ausus fuerit, capitali pena feriatur.

75 Dub. Quod est grauius peccatum, adulterium viri vel vxoris? Res. S. Th. 4. sen. dist. 35. ar. 4. quod quantum ad bonum fidei, ad quæ coniuges æqualiter sibi inuicem tenentur, tantum peccat contra matrimonium vnus adulterium, sicut alterius adulterium, sed quantum ad bonum prolis plus peccat adulterium vxoris, quam viri.

76 Dub. Quæ species luxuriæ magis contrariatur dilectioni proximi? Res. S. Th. 2. 2. q. 150. ar. 1. quod nulla alia species luxuriæ sicut adulterium. Non enim tanta sit iniuria patri per stuprum virginis, quæ non est eius conubio deputata, quanta sit iniuria viro per adulterium, cuius corporis potestatem ipse habet, non vxor.

77 Dub. Cur Deus infundit animam generatis ex adulterio? Res. S. Tho. 1. par. q. 118. ar. 2. quod in actione adulterorum illud, quod est naturæ bonum est, & huic cooperatur Deus, quod vero est inordinatæ voluptatis nullum est, & huic non cooperatur Deus: & in 2. sen. dist. 18. q. 2. ar. 1. dicit, quod operatio adulterij potest dupliciter considerari, aut secundum esse mortale, & sic prout est deformis non cooperatur ad ipsam Deum, sed prohibet: aut secundum quod est in specie naturali, & sic est bonum quoddam, & sic non est inconueniens ut tali operationi in quantum bona est, Deus qui in omnibus operatur animam infundat, & complementum apponat.

78 Dub. Quæ est fornicatio? Res. S. Tho. in 4. sen. dist. 41. q. 1. ar. 4. q. 1. quod fornicatio non importat quantum est de se aliam deformitatem, nisi quæ ad genus luxuriæ pertinet, est, nisi solum cum soluta, & est fornicatio a fornice, quia iuxta fornices, i. arcus triumphantales, & in alijs locis, ubi homines conueniebant congregabantur meretrices, & ibi polluebantur.

79 Dub. An fornicatio sit graue peccatum? Res. S. Tho. 2. 2. q. 154. ar. 3. quod grauitas peccati secundum se attenditur ex ratione sue speciei, quæ consideratur secundum bonum,

cui peccatum opponitur: fornicatio autem est contra bonum hominis nascituri, & ideo est grauius peccatum, secundum speciem suam: peccatis, quæ sunt contra bona exteriora, sicut est furtum, & alia huiusmodi. minus autem est peccatis, quæ sunt directe contra Deum, & peccato quod est contra vitam hominis iam nati, sicut est homicidium.

80 Dub. In fornicatione simplici quis ipsorum plus peccat? Res. S. Tho. in 4. sen. dist. 35. ar. 4. quod cæteris paribus vir, quam mulier, quia habet plus de rationis bono, quod præualet quibuslibet motibus corporalium passionum.

81 Dub. An ad probandum fornicationem semper requirantur testes? Res. S. Tho. ubi supra. ar. 3. quod si de fornicatione commissâ non constat, possunt esse violentæ suspensiones fornicationis, quibus probatis, videtur fornicatio esse probata, ut si inueniatur solus cum sola, horis, & locis suspectis, & nudus cum nuda.

82 Dub. An coniuges se possint inuicem licentiare ad fornicationem? Res. qui supra. dist. 33. q. 1. ar. 3. q. 2. quod mulier habet potestatem in corpore viri, & e converso, non simpliciter quantum ad omnia, sed solum quantum ad matrimonij usum, & ideo non potest contra matrimonij bonum mulier corpus viri alteri præbere, nec vir corpus mulieris.

83 Dub. An semper vir possit propter fornicationem vxorem dimittere? Res. S. Tho. super 1. ad Cor. 7. quod non, in septem casibus. Primo quando ipsemet eam prostituit. Secundo quando ipse cum alia fornicatus fuit. Tertio quando ei occasionem fornicandi dedit. Quarto quando ipsa credens probabili ter virum mortuum alteri nupsit. Quinto quando violenter ab aliquo oppressa fuit. Sexto quando sub specie viri fuit ab altero cognita fuit. Septimo quando fuit a viro post adulterium manifeste deprehensum nihilominus retenta.

84 Dub. An vir occulte adulterans possit petere diuortium vxoris manifeste in adulterio deprehensæ? Res. S. Tho. in 4. sen. dist. 35. ar. 6. quod talis peccat sic petendo, quia per hoc non aufertur ius excipiendi contra accusationem viri vxori adulteræ, quamuis desit sibi probatio.

85 Dub. An vir possit dimittere vxorem fornicantem sine iudicio ecclesiæ? Res. qui supra.

pra q̄ vir p̄t dimittere vxorem dupliciter. Vno modo quantum ad thorum tm̄, & sic potest eam dimittere quā cito sibi cōstat de fornicatione vxoris pprio arbitrio, nec tenetur reddere debitum exigenti, nisi per ecclesiam compellatur. Alio modo quantum ad thorum, & cohabitationem, & sic nō potest dimitti sine iudicio ecclesiæ.

86 Dub. An eam sic dimittere sine iudicio ecclesiæ possit compelli ad eam recipiendum? Resp. qui supra, q̄ sic, nisi possit ei vir incontinenti fornicationem probare.

87 Dub. Quid dicatur diuortium? Resp. qui supra q̄ dimissio vxoris quantum ad thorum, & cohabitationem, quod diuortium non potest celebrari sine iudicio ecclesiæ.

88 Dub. An vir teneatur ex necessitate dimittere vxorē adulterantē? Resp. qui supra, ar. 2. q̄ dimissio vxoris fornicantis introducta est ad corrigendū vxoris crimen pp̄ talem p̄nam. P̄na autē corrigens non requiritur, vbi emendatio iā p̄cessit. Et ideo si mulier de peccato p̄niteat, vir nō tenetur eam dimittere: si autem non p̄niteat, tenetur, ne peccato eius consentire videatur, dū correctionem debitam non apponit, & sic dimittere non ex vindicta, sed vt. f. vitet in famiam, vel incertitudinem prolis, & vt dictum est, causa correctionis non peccat.

89 Dub. An vir post diuortium possit repetere vxorē? Resp. qui supra, ar. 6. q̄ illud qd̄ inducitur in fauorem alicuius, non facit ei p̄iudicium: vnde cum diuortium sit introductum in fauorem viri, non aufert ei ius perendi debitum vel reuocandi vxorem.

90 Dub. An vxor teneatur redire sic reuocata, & teneatur ei reddere debitum? Resp. qui supra, q̄ sic, nisi de licentia eius votum continentia emiseric.

91 Dub. An vir post diuortium adulterans possit compelli ad recipiendum vxorem dimissam? Resp. qui supra, q̄ vxor in tali casu nō potest reconciliationem petere, nec ad hoc debet cogi secundum rigorem iuris. Iudex tamen secundum æquitatem iuris ex officio suo debet eum cogere, vt caueat periculo animæ eius, & scandalo aliorum.

92 Dub. An vxor post diuortium possit aliū maritū capere? Resp. q̄ supra ar. 5. q̄ quāvis vxor post diuortium non tenetur viro adultero ad debitū reddendum, & cohabitandū, tū adhuc manet vinculum matrimonij, ex quo ad hoc tenebatur, & ideo nō potest ad

aliam copulam transire, viro viuente.

93 Dub. An vxor post diuortium possit votū continentia emittere? Resp. qui supra q̄ sic, ēt viro inuito, nisi videat ecclesiā deceptā fuisse per falsos testes sententiando de diuortio, quia ēt in tali casu ēt si votū professionis emisisset, restitueretur viro, & teneretur debitu reddere, sed non liceret ei exigere.

94 Dub. Quid est furtum? Resp. S. Th. 2. 2. q. 66. ar. 3. q̄ est occulta acceptio rei aliena.

95 Dub. Quæ requiruntur ad hoc, q̄ aliquid acceptū sit furtū? Resp. qui sup. q̄ tria. Primo q̄ vsurpet rē alienā, & in hoc contrariatur iustitiæ: quæ vnicuiq; tribuit, qd̄ suum est. Secundo, q̄ sit circa rem possessam, & sic distinguitur contra homicidiū, & adulteriū, quia si quis accipiat rem alterius, nō quasi possessam, sed quasi partē, sicut amputando membrum, vel sicut personam coniunctā, vt si auferat vxorem vel filiam, non habet proprie rationem furti. Tertio, vt occulte vsurpetur alienum, & sic propria ratio furti est, vt sit occulta acceptio rei aliena.

96 Dub. Quot modis cōmittitur furtū? Resp. S. Th. opuscu. 4. q̄ furtum cōmittitur quatuor modis. Primo occulte accipiendo, & hæc est quædam proditio. Secundo violenter auferēdo, & hæc est maior iniuria. Tertio mercedem non soluendo. Quarto, fraudem in mercationibus committendo.

97 Dub. Quod est grauius peccatū, furtum vel rapina? Resp. qui sup. 2. 2. ar. 4. & 9. q̄ ista habent rationem peccati pp̄ inuoluntariū, quod est ex parte eius, cui aliquid auferitur, quia nullus patitur iniustum volens, vt probatur in 5. Ethic. in furto autem est inuoluntarium per ignorātiā eius, cui aliquid capitur. In rapina autem per violentiam, quod est magis inuoluntarium, quā per ignorātiā, quia violentia directius opponitur voluntati, quā ignorantia. Et ideo rapina est grauius peccatum, quā furtū. Et est alia ratio, quia per rapinam non solum inferitur alicui damnum in rebus, sed etiam vergit in quamdam personæ ignominiam, siue iniuriam.

98 Dub. An capiēs occulte rem suam apud alium detentā, peccet? Resp. qui sup. ar. 5. q̄ si talis res est penes aliquem, in cuius manibus deposita fuit, & sic furtim rē suam accipiens apud aliū depositam, grauat depositariū, quia tenetur ad restituendū eam, vel ad ostēdendum se esse innocentē. vnde manife-

nifestū est, quod peccat, & tenetur ad releuandum grauamen depositarij, sed qui accipit furtim rem suā apud alium iniuste detentam, peccat quidem, nō quia grauet eū, qui detinet: & ideo non tenetur ad restituendum aliquid, vel ad recompensandum: sed peccat contra omnem iustitiam, dum ipse sibi vsurpat suæ rei iudicium, iuris ordine prætermissio: & ideo tenetur Deo satisfacere, & dare operam, vt scandalum proximo rum, si inde exortum fuerit, sedetur.

99 Dub. An retinens rem inuentā commitat furtum? Resp. qui sup. q̄ circa hoc est distinguendum: q̄dam n. q̄ nunq̄ fuerūt in bonis alicuius, sicut lapilli, & gemmæ, q̄ inueniuntur in littore maris, & talia occupati cōceduntur: & eadem rō est de thesauris anti quo tpe sub terra occultatis, quoru non est aliquis possessor, nisi q̄ fm̄ leges ciuiles, tenetur inuentor dare medietatem dño agri, si in alieno agro inuenit, pp̄ quod in parabola Mat. 4. de inuentore thesauri absconditi in agro, d̄, q̄ emit agrum, quasi vt haberet ius possidēdi totum thesaurum: quædam vero res inuentæ fuerunt de pp̄nquo in alicuius bonis, & tūc si quis eas accipiat non animo retinendi, sed animo eas restituendi dño, qui eas pro derelictis nō habet, non committit furtum: & similiter si p̄ derelictis habeantur, & hoc credat inuentor, licet sibi eas retineat, non committit furtum: aliās autem cōmittitur p̄ctm̄ furti. vnde Aug. in Hom. & habetur 14. q. 5. si quid inuenisti, & non reddidisti, rapuisti.

100 Dub. An hæredes furis teneantur ad restitutionem furti? Resp. S. Th. q. 4. de malo. ar. 8. q̄ sic, etiam si ad ipsos nihil de furto peruenit, secundum iura canonica, lite etiam non contestata cum patre.

101 Dub. An liceat furari tpe necessitatis? Resp. S. Th. 2. 2. q. 66. ar. 7. q̄ ea q̄ sunt iuris humani nō p̄t derogare iuri naturali, vel diuino: fm̄ aut naturali ordinē ex diuina p̄uidētia institutū res inferiores sunt ordinatæ ad hoc, qd̄ ex his subueniatur hoium necessitati. Et iō p̄ rerū diuisionē, & appropriationē ex iure humano p̄cedēt nō impletur qn̄ hoium necessitati sit subueniendū ex hōi reb. Et iō res, quas aliq̄ super abudatē habet, ex naturali iure debentur pauperū sustentationi. Vñ Amb. dicit, & hf̄ in decretis. dist. 47. esurietum panis est quē tu detines, nudorum indumentum quod tu

recludis, miserorū redemptio, & absolutio est pecunia, quam tu in terram defodis: sed quia multi sunt necessitatem patientes, & non potest ex eadem re oib. subueniri, cōmittitur arbitrio vnicuiusq; dispensatio pp̄riarum rerum, vt ex eis subueniat necessitatem patientibus: si tñ adeo sit euident vel vrgens necessitas, vt manifestum sit instanti necessitati de reb. occurrentibus esse subueniendum. puta cum imminet personæ periculum, & aliter subueniri non p̄t, tunc licet potest aliquid ex rebus alienis suæ necessitati subueniri, siue manifeste, siue occulte sublatis: nec hic proprie habet rōnem furti vt rapina: & in casu similis necessitatis ēt p̄t aliq̄ occulte rem alienam accipere, vt subueniat pximo sic indigēt.

102 Dub. An furtum sit p̄ctm̄ mortale? Resp. qui supra, ar. 6. q̄ sic, quia per furtum homo infert nocumentum proximo in suis rebus: & ita contrariatur charitati, si passim homines sibi iniucem furarentur, periret humana societas.

103 Dub. An falsum testimonium sit p̄ctm̄ mortale? Resp. qui sup. q. 70. ar. 4. q̄ falsum testimonium hēt triplicē deformitatem. Vno modo ex periurio, quia testes nō admittuntur nisi iurati, & ex hoc semper est p̄ctm̄ mortale. Alio modo ex violatione iustitiæ, & sic ēt est p̄ctm̄ mortale in suo genere, sicut & quælibet iniustitia cum proximo falsus testis suā iustitiam tollat. Tertio ex ipsa falsitate, secundum quod omne mendacium est p̄ctm̄: & ex hoc non habet falsum testimonium, quod semper sit peccatum mortale.

104 Dub. Cur non prohibentur alia p̄ctā in gna, sicut falsum testimonium? Resp. q̄ sup. q. 122. ar. 6. q̄ ea q̄ pertinent ad locationes sicut detractiones, & blasphemia, & si quæ hōi, intelliguntur prohiberi in falso testimonio, quod directius iustitiæ cōtrariatur.

105 Dub. An testimonium alicuius possit repelli abiq; eius culpa? Rñ. q̄ sup. q. 70. ar. 3. q̄ testimonium non hēt infallibile certitudinē, sed pbabile, & iō qcqd̄ est qd̄ pbabilitatē auferat in cōtrariū testimonium reddit inefficax. Redditur autē pbabile, q̄ aliquis in veritate testificanda nō sit firmus qn̄q; quidem pp̄ culpam, sicut infideles, infames, &c. Item illi qui publico crimine rei sunt, qui nec accusare possunt: qn̄q; autem absque culpa, & hoc est vel ex defectu rōnis, sicut patet in pueris, amentibus, & mulieribus:

liberibus: vel ex affectu, sicut patet de inimicis, & personis coniunctis, & domesticis: vel et ex exteriori condone, sicut sunt pauperes serui, & illi quibus imperari potest: de quibus probabile est, quod de facili possunt induci ad testimonium ferendum contra veritatem: & sic patet, quod testimonium alicuius repellitur & propter culpam, & absque culpa.

106 Dub. An testes possint pro testimonio ferendo accipere precium? Res. qui supra. q. 7. ar. 4. quod accipiunt non quasi precium testimonij, sed quasi stipendium laboris & expensas, quia nemo militat stipendijs suis vnquam, vt dicitur 1. Cor. 9.

107 Dub. A quibus capiunt expensas? Res. qui supra. quod vel ab vtraque parte, cum sint coes vtrique parti, vel ab ea, a qua inducuntur.

108 Dub. An quilibet teneat ad testimonium ferendum? Res. qui supra. q. 70. ar. 1. quod distinguendum est, quia aliquando requiritur testimonium alicuius, aliquando non requiritur: si requiritur a superiori, cui in his que ad iustitiam pertinent obedire tenetur, sic in his in quibus secundum ordinem iuris testimonium ab eo exigitur, puta in manifestis, & in his in quibus infamia precessit. Manifestum est, quod tenet testimonium ferre: si autem in alijs puta occultis, & de quibus infamia non precessit, non tenetur: si autem requiritur non a superiore, cui obedire tenetur, vel eius auctoritate, tunc distinguendum est, quia si testimonium requiritur ad liberandum hominem, vel ab iniusta morte, seu poena, vel a falsa infamia, vel etiam ab aliquo damno, tunc tenetur testificari, & etiam si non requiratur tenetur facere quod in se est, vt veritatem denuntiet alicui, qui ad hoc possit prodesse. dicitur in Psal. 81. Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate, & Prover. 24. Erue eos, qui ducuntur ad mortem. & Ro. 1. dicitur, digni sunt morte, non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus: vbi dicitur gl. consentire est tacere, cum possis redarguere. Super his vero, que pertinent ad condemnationem alicuius, non tenetur quis ferre testimonium, nisi cum a superiori compellitur secundum ordinem iuris, quia & si circa hoc veritas occultetur, nulli ex hoc speciale damnum nascitur, vel si imminet periculum accusatori non est curandum, quia in hoc periculum sponte se ingessit: alia autem ratio est de eo, cui periculum imminet eo nolente.

109 Dub. An clerici possint compelli ad testificandum? Res. qui supra. quod operari, & cooperari ad occisionem hominis non competit ministris altaris, & ideo secundum iuris ordinem compelli non possunt ad ferendum testimonium in causa sanguinis.

110 Dub. An quis debeat ferre testimonium de his que sibi committuntur per confessionem, vel sub secreto? Res. qui supra, quod de his que sunt commissa homini in secreto per confessionem nullo modo debet testimonium ferre, quia homo non scit vt homo, sed tanquam Dei minister, & maius est vinculum sacramenti quolibet hominis precepto. Circa vero ea, que a se homini sub secreto committuntur distinguendum est: quibus n. sunt talia, que statim cum ad notitiam hominis venerint, homine ea manifestare tenetur. puta si pertinet ad corruptionem multitudinis spiritualem vel corporalem, vel in graue damnum alicuius personae: vel si quid aliud est huiusmodi, quod quis propalare tenetur vel testificando vel denunciando, & contra hoc debitum obligari non potest per secreti commissum, quia in hoc frangeret fidem, quam alteri debet: quandoque vero sunt talia que quis prode re non tenetur, vnde potest obligari ex hoc, quod sibi sub secreto committuntur, & tunc nullo modo tenetur ea prodere: etiam ex precepto superioris, quia a seruare fidem est de iure naturali. nihil autem potest precipi homini contra id, quod est de iure naturali.

111 Dub. An duorum vel trium testimonium sufficiat? Res. qui supra. ar. 2. quod secundum Philosophum in 1. Eth. certitudo non est similiter querenda in omni materia: in actibus n. humanis super quibus constituntur iudicia, & extinguuntur testimonia non potest haberi certitudo demonstratiua, eo quod sunt circa contingentia, & variabilia, & ideo sufficit probabilis certitudo, que vt in pluribus veritatem attingat, et si in paucioribus a veritate deficiat. Est autem probabile, quod magis veritatem contineat dictum multorum quam dictum vnus. Et ideo cum reus sit vnus qui negat, sed multi testes asserunt idem cum auctore, rationabiliter institutum est iure diuino, & humano, quod dicto testium testimonio: ois autem multitudo in tribus comprehenditur, scilicet principio, medio, & fine. Vnde secundum Philosophum in 1. de celo omne & totum in tribus ponimus, ternarius quidem consti-

constituitur asserentium, cum duo testes conueniunt cum auctore, & ideo requiritur binarius testimonio, vel ad maiorem certitudinem, vt sit ternarius, qui est multitudo perfecta in ipsis testibus. vnde & Eccl. 4. dicitur funiculus triplex difficile rumpitur.

112 Dub. An discordia testimonij preiudicet testimonio? Res. qui supra. quod in aliquibus principalibus circumstantijs, que variant substantiam facti, puta in tempore, vel in loco, vel in personis, de quibus principaliter agitur, auferit efficaciam testimonij, quia si discordant in talibus, videtur singulares esse in suis testimonij, & de diuersis loqui, puta si vnus dicat hoc factum esse tali tempore, vel loco: alius alio tempore vel loco, non videtur de eodem facto loqui: non tamen preiudicatur testimonio, si vnus dicat se non recordari, & alius asserat determinatum tempus, vel locum: si autem sit discordantia in aliquibus circumstantijs non pertinentibus ad substantiam facti, puta si ipse fuerit nubilosus, vel serenus, vel si domus fuerit picta, nuda, aut aliquid huiusmodi, talis discordia non preiudicatur testimonio, quia homines non consueverunt circa talia mutuo sollicitari: vnde facile a memoria elabuntur, quinimo aliqua discordia in talibus facit testimonium credibilius, vt Chrysostomus dicit super Mat. quia si in omnibus concordarent, et in minimis, viderentur ex condictione eundem sermonem proferre, quod tamen prudentia iudicis relinquatur discernendum.

113 Dub. Quid est blasphemia? Res. qui supra. q. 13. ar. 1. quod est attribuere Deo, quod ei non conuenit: vel detrahere ab eo, quod ei conuenit.

114 Dub. Quo committitur blasphemia? Res. qui supra, quod dupliciter potest committi. Vno modo secundum solam opinionem intellectus. Alio modo coniuncta quadam affectus detestatione, & ista talis derogatio diuinae bonitatis, vel est secundum intellectum tantum, vel est etiam secundum affectum: si consistat tantum in corde est cordis blasphemia, si autem exterius prodeat per locutionem, est oris blasphemia.

115 Dub. Quae est maior blasphemia attribuere Deo, quod non ei conuenit, vel detrahere ab eo quod ei conuenit? Res. S. Th. super 1. ad Cor. 1. 5. quod pessimum est attribuere Deo quod non facit, & laudare in eo, quod non est. vnde dicit Aug. non minori, sed maiori

fortasse scelere in Deo laudat falsitas quam vituperetur veritas: cuius ratio est, quia intellectus nunquam potest tantum laudare Deum quin deficiat a perfectione eius, & ideo si non taliter intellectus omnem veritatem possit de Deo intelligere, hoc est ad excellentiam Dei: sed si attribuo aliquid Deo, quod non habet, vel non facit, videtur, quod intellectus vix esse maior Deo, & intelligat aliquid maius eo, quod sibi falso attribuit. Et hoc contra illud 1. Io. 2. Deus maior est corde nostro.

116 Dub. An aliqua blasphemia committatur in proximum? Res. S. Th. super epistolam ad Titum 3. quod in quantum dilectio proximi refertur in dilectionem Dei, & honor proximi in honorem Dei, & sic etiam improprius est in Deum, & ita Apostolus sumit ibi blasphemiam, dum dicit, neminus blasphemare, pro qualibet maledictione in proximum occulta vel manifesta, 2. Petri. 2. factas non metuunt introducere blasphemantes.

117 Dub. An blasphemia contra Deum semper sit peccatum mortale? Res. S. Th. 2. 2. q. 13. ar. 2. quod blasphemia secundum genus suum repugnat charitati diuinae, quae derogat diuinae bonitati, que est obiectum charitatis, & ideo ex suo genere est peccatum mortale: tamen quod blasphemia potest absque deliberatione ex surreptione procedere dupliciter. Vno modo quod aliquis non aduertat hoc, quod dicit esse blasphemiam, quod potest contingere, cum aliquis subito ex aliqua passione in verba imaginata prorumpit, quorum significationem non considerat, & tunc est peccatum veniale, & non habet proprie rationem blasphemiae. Alio modo quod aduertit hoc esse blasphemiam, considerans significationem verborum, & tunc non excusatur a peccato mortali, sicut nec ille, qui ex subito motu irae aliquem occidit iuxta se sedentem.

118 Dub. An blasphemia sit maximum peccatorum? Require supra dub. 70.

119 Dub. Vnde oritur blasphemia? Res. qui supra. q. 15. ar. 7. quod blasphemia in qua aliquis prorumpit deliberata mente, procedit ex superbia hominis contra Deum se erigentis, quia ut dicit Eccl. 10. initium superbiae hominis apostatare a Deo, i. recedere a veneratione eius est prima superbia pars, & ex hoc oritur blasphemia: sed blasphemia in quam aliquis prorumpit ex commotione animi, procedit ex ira.

120 Dub. Cur dominus non dicit coinquinare hominem alia que prohibentur alijs preceptis

ptis decalogi? Resp. q̄ adorare deos alienos continetur sub blasphemia, & etiam violatio sabbati: sub cogitationib. malis continentur non desiderare rem proximi, & nō concupiscere vxorem, neq; alias mulieres, quo ad inhonoratōnem parentum dixi in principio huius euangelij, vt pater.

121 Dub. Quid ē coinquinare? Resp. q̄ est cōmaculare, sedere, s̄iſſi peccare, quia primo mala volūtas hoīs peccat, deindē cōmittendo talia peccata simul cū ipsis mala volūtas deturpāt hoīem vtrūq; s̄. anīam, & corpus.

122 Dub. Quia videtur, q̄ comedere non lotris manib. sit quædam turpitudine, & sic q̄ coinquinent, i. deturpet hominem? Resp. q̄ dominus hic per coinquinare vt exemplificauit, intelligit de macula peccati, & non de immunditia corporali sola.

¶ Sēſibus ſpiritualibus non exponuntur, ratione dicta in prologo.

FERIA V. DOMINICAE
Tertiæ Quadragesimæ.

Surgens Iesus de synagoga. Lucæ. 4. c. Matth. 2. Marci. 1. cap.

Historia huius Euang. facta est anno Christi 31. die 16. Iulij, in die Sabbathi.

HISTORICE.

Ex synagoga dñs Petri domū ingressus, eius socerū a febris, discipulis intercedentibus, immunē reddidit, quæ statim sospes discumbentib. ministrabat: ægrotos demū oēs oblatos ex manus impositione transfacta die pristinē restituit sanitati. Imperauit autem dæmonib. ipsum Dei filium acclamantib. silentium, & qm̄ Christum cum fore nouerant, obmureſcere ille fecit. Die vero illo desertum petijt; cum vero a turbis quæſitus & inuentus detineretur ne abscederet, ait, se vrbib. alijs oportere Dei regnū annunciare, cuius gratia missus eſſet, quod in synagoga peragebat Galilea.

Nonnulla dubia soluenda sunt.

DVB I T A T V R Igitur. Cur dicit surgēs? Resp. quia fedebat, vt patet Lu. 4. q̄ in synagoga dñs surrexit legere librum Eſaię, & postea sedit, & ita surgēs de synagoga, in qua sedebat intrauit domum Petri.

2 Dub. Quid est synagoga? Resp. Beda sup. Lucam, q̄ synagoga græcè, latinè dicitur congregatio, quo nomine non solum turbarum conuentum, sed & domum, in qua audiendum verbum Dei conueniebant ludæi appellare solebant.

3 Dub. Cur nos dicimus ecclesiam, quam ipsi dicebant synagogam? Rñ. qui supra, q̄ est differentia inter synagogam, quæ congregatio, & ecclesiam q̄ conuocatio interpretatur, quia. s̄. & pecora, & quæq; res congregari in vnum p̄nt, conuocari non possunt nisi rōne ventriæ. Ideo nouæ gratiæ populum quasi maiore dignitate præditum rectius ecclesiam, q̄ synagogam nominat apostolicis doctrinis visum est.

4 Dub. Cū Symō eēt ex Bethsaida, necha beret domū in Capharnaum, quō dñs dē introisse in domum Symonis? Resp. Magister Hist. schol. q̄ fortē habebat domum in Capharnaum, pp vxorem, quæ erat de Capharnaum, vt patet etiam hic, q̄ focrus. i. mater vxoris Petri, ibi erat febricitans.

5 Dub. Ad quid dñs intrauit domum Petri? Resp. Chrys. in Hom. q̄ cibum sumpturus, quoniam sequitur, & ministrabat illis.

6 Dub. Cur dñs non liberauit focrum Symonis absq; precibus? Resp. Hier. sup. Mat. q̄ modo Saluator rogatus, modo vltro curat ægrotos, ostendens se contra peccatorum quoq; passionēs, & precib. s̄emper auerere fidelium, & ea quæ ipsi minimè in se intelligunt, vel intelligenda dare, vel non intellecta dimittere, secundum illud ps. 18. Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me domine.

7 Dub. Cur Matthæus non dixit, q̄ imperauit febrī, sicut hic Lucas? Resp. Chrys. q̄ illud Mat. est breuitatis, hoc autem exquiſitæ interpretationis.

8 Dub. Cur imperauit febrī, quæ non poterat audire? Resp. Basilus, q̄ in hoc Lucas figurauit sermonem tanquam de præcepto animali sensibili factō, sic dicens febrī imperatum, & quod febris non omisit imperantis operationem.

9 Dub. Quid est febris? Resp. Auicenna, q̄ est calor extraneus in corde ac sensus, & pro edens ab eo mediatis spiribus, & sanguine per venas, & arterias in totū corpus: & inflammat in eo inflammatio, quæ nocet operibus naturalibus.

10 Dub. Quomodo Christus stabat super illam

illam? Resp. qm̄ ipsa iacebat, & dominus pedibus stans iuxta illam, ita quod superemineret, ideo dicitur stare super illam.

11 Dub. Quomodo poterat ministrare, cum tunc reliquisset eam febris, & esset debilis? Resp. S. Tho. 3. par. q. 44. arti. 3. q̄ dominus in instanti infirmis perfectam sanitatem cōferebat. Vnde Hiero. super Matth. dicit, q̄ sanitas, quæ confertur à domino tota simul redit.

12 Dub. Quid ministrabat? Resp. quòd cibaria ad edendum.

13 Dub. Cur expectabāt post solis occasum ducere infirmos ad Iesum? Resp. Orig. q̄ quæ verecundabantur, vel timebant pharisæos, vel quia de die intenti erant circa alia, vel quia putabant nō licere sanare in sabbato.

14 Du. Cur imponebat manus, cū solo verbo sanare posset? Resp. S. Tho. 3. par. q. 44. arti. 3. q̄ Christus venerat saluare mundum non solum virtute diuina, sed per mysteriū incarnationis eius, & ideo frequenter in sanatione infirmorum non solum potestate diuina utebatur, curado per modum imperij, sed etiam aliud ad humanitatē eius pertinens apponendo. Vnde Cyrillus hic dicit quamuis vt Deus potuisset verbo oēs pelle re morbos, tangit tñ eos ostendens propriā carnem efficacem ad præstanda remedia.

15 Dub. Cur non permittebat loqui dæmonia, veritatem dicentia? Resp. qui supra, q̄ miracula in expulsiōe dæmonum non fecit Christus propter vtilitatem dæmonū, sed propter vtilitatem hominum, & ideo prohibuit eos loqui ea, quæ ad laudem ipsius pertinebant. Primo quidē propter exēplum, quia, ut dicit Athanasius compeſcebat eius sermonem, quamuis uera fateret, ut nos alluefaciat ne cremus de talibus, etiā si uera loqui uideantur. Nec fas est enim vt cum adsit scriptura diuina instruat a diabolo: est. n. hoc periculosum, quia veritati frequenter dæmones immiscent mendacia. Secundo, quia sicut Chrys. dicit non oportebat eos surripere officij apostolici gloriam, nec decebat Christi mysteriū lingua fetida publicari, quia non est speciosa laus in ore peccatorū. Tertio, quia vt Beda dicit, nolebat ex hoc inuidiā accendere Iudæorum, vñ etiam ipsi Apostoli iubentur reticere de ipso, ne diuina maiestate p̄dicata passionis dispensatio differatur.

16 Dub. An dæmones sciuerunt Xpm̄ esse filium Dei? Resp. S. Tho. 2. par. q. 64. q̄ mysterium regni Dei, quod impletum est per Christum, omnes quidē angeli à principio aliquo modo cognouerūt, maxime ex quo beatificati sunt visione uerbi, quā dæmones nunquā habuerunt. Vnde dæmones multo minus Christo existente in mūdo perfecte mysterium incarnationis cognouerunt: nō. n. innotuit eis, vt Aug. dicit, sicut angelis sanctis, q̄ uerbi participata æternitate perficiuntur, sed sicut eis terrēdis innotescendum fuit per quædam temporalia effecta. Si autem perfecte cognouissent, & per certitudinē ipsum esse filium dei, & effectū passionis eius, nunquam dominum gloriæ crucifigi procurassent.

17 Dub. Ad quid dñs iuit in desertum locū? Resp. S. Th. 3. par. q. 40. ar. 1. q̄ ut daret exēplum prædicantibus, q̄ non semper fedarent in publicum. Ideo qñq; dñs se à turbis retraxit: propter tria autē hoc legitur fecisse, qñq; quidē propter corporalem quietē, vt dicitur Mar. 6. qñque causa orationis, vt Lu. 6. qñque ut doceat fauorem hominum vitare, ut dicit Chrys. super illud Mat. 5. Videns Iesus turbas, ascendit in montem.

18 Du. Vt quid orabat cū eſſet Deus? Resp. Grego. quòd orabat non quod ipse oratione indigeret, sed vt nobis bonæ operationis fieret forma.

19 Dub. Quia videtur cōtradictio inter Lucam qui dicit, q̄ turbæ requirebāt eum, & q̄ uenerunt ad eū, & Marcus dicit, q̄ Apostoli fuerunt illi, qui iuerunt ad eum? Resp. Chrys. super Mat. q̄ nulla est contradictio, quia suscepit Xps, & post apostolos turbam coniūgi Christi pedibus anhelantem.

20 Du. Cur uolebat dimittere turbā? Resp. qui supra, q̄ gaudens eos suscipiebat, sed uolebat eos dimittere, ut & reliqui doctrinæ eius participes eſſent tanquam non multo tempore in mundo moraturus.

21 Dub. Qui erāt qui eū detinebāt? Resp. qui supra, q̄ nō aliqui primatum aut scribarū, sed quoscunq; malitiæ fucus nō denigrauerat, & illatam habebant conscientiam.

22 Dub. Cur cum Lucas dicit missus sum? Marcus dicit, ad hoc ueni? Resp. Gregor. q̄ non sine mysterio, quia Lucas ostendit incarnationem, & beneplacitum patris, quā appellat missionem. Marcus uero ostendit diuinitatis eius cellitudinem, & uoluntariam exinanitionem dicit ad hoc ueni,

- 23 Dub. Cum Marcus solum dicat vt prædicent, cur Lucas addit regnum Dei? Ref. qui supra, quia, q̄ vnus tacuit alius, suppleuit.
- 24 Dub. Cum gentes veniret continuo ad eū, cur ire vult ad eas? Ref. Chry. sup Mat. q̄ vt p̄beret nobis exemplū ut perambulemus & requiramus pereuntes, sicut pastor ouē perditā, & medicus accedit ad infirmū.
- 25 Dub. Cur ita prædicabat in synagogis? Ref. q̄ sup. vt doceret, q̄ nō esset seductor. nam si iugiter inhabitata coleret distarent eum, velut latitantem.

ALLEGORICE.

Figurat dñs [egressus de synagoga] q̄ dimisso populo Iudæorū [intrauit domū Symonis] scilicet populum gētilem [sanando eū à febris magnis] idōlatriæ, & ceterorum p̄ctorū, q̄bus detinebatur, [& surgēs ministravit] tā sibi, quā apostolis, & aliis nunciis ad eum missis [& cum sol occidisset], i. Christus sol iustitię mortuus fuisset, & resurrexisset, imponēdo Apostolis manū misit eos sanare infirmos [nec sinebat q̄q; loqui dæmonia] vt in legenda B. Barth. legitur de Astoroth, qui nulla responsa dabat [sēt facta die] suę glorię in cælum ascenden- do, & [in deserto locū] paradisi à dæmonibus derelicto eundo [requirebant eum] Iudæi tēpore euersionis Hierūsalem [& voluissent tūc detinuisse eū, ne discessisset ab eis] quia talia mala nō eis euenissent [& regnum Dei] quo ipsi indignos se fecerunt, p̄ Apostolos prædicatum est Gentibus, & per eos cōstitutā ecclesia catb. de ipsis gētibus.

TROPOLOGICE.

Si volumus Iesum, i. salutem instruimur ex hoc euangelio [vt egrediamur synagogam] vitiorum [& ingrediamur domum Simonis] per obedientiam seruādo mandata Dei, & quatenus affligamur, [magnis febribus] libidinibus, & aliorum scelerum, ad eam sanctos cōfessores, vt orent pro nobis [& Christus stans super nos] per gratiam liberabit nos, vt dimissis peccatis eidem digne ministremus [cum aut sol occiderit], i. dies præterita fuerit memoremur p̄ctorum illa die commissorum, & ducamus conscientiam nostrā infirmā ad Iesum, vt imponat manus, & eā sanet [& nō s̄net loqui dæmonia] in tentationem nos inducētia, & cum surrexerimus [vadamus in desertū locum] dimissa turba ad orandum patrē in abscondito [euangelizemus regnum Dei], i. viua

mus secundum euangelia, ut mereamur in-
troduci in regnum eius.

ANAGOGICE.

Gloriam cœlestem non possumus adipisci, ut ex sacro elicitur euāgelio, nisi [egrediat̄ur aīa à synagoga corporis] cū nullus v̄eū videre possit viuens, tunc corpore mortuo [sanabat omnes infirmitates] animę ab stergendo omnem lachrymam, & luctū ab ea [dæmonibus in inferno obmutescentibus] à laudibus diuinis [& facta die] vnuer-
salis resurrectionis [Christus requiremus in cęlo, deserto] à Luciferō, & eius sequacibus, & infinita iucunditate illius glorię daretinebimur, [& regnū Dei] alias nobis euangelizatū cōtemplabimur [in Galilæa] trās- migrationis corporū nostrorū ex cineribus resolutorū, q̄ tunc gloriosa resurgēt, & omnipotentem deum tunc laudabimus uocemē tali, & corporali in sęcula sęculorum.

FERIA VI. DOMINICAE
Tertię Quadragesimę.

*Veni Iesus in ciuitatem Samarię, quę dicitur Si-
char. Ioan. 4. c.*

Historia huius euāgelij facta est anno Xpi
21. in mense Februarij.

HISTORICE.

Absentibus discipulis panes ut emerent, dominus Samaritanę mulieri, quę ut aquā à fonte super quo sedebat dominus itinere lassus hauriret, aduenerat, poposcit potū, q̄ admirata rogauit, cur ab ea, quę Samaritana erat ipse Iudæus (quorū nullū est cōmunitiū cum Samaritis) bibere postularet. Dño autē respōdenti, q̄ si Dei munus perciperet qd̄ quę qs̄ foret, q̄ vt eius siti succurreret exorabat, ab eo fortassis ipsa q̄sisset, & uiuā recepisset aquā: inuult femina p̄fundū fore puteū, nec quo hauriret aliquid habere instrumētū, quęsiuit quę an Iacob Samaritanorū patre p̄stātor foret, qui eis & potum dedit illū & ex eius aqua ipse cū suis potatus fuit. cū uero dominus qd̄ illam bibentes aquam rursus siti afficerentur dixisset, seq; aquam præbitorum quam potātes non amplius sicutent, sed fontē in eis efficeret in uitam profecturum æternā, mulier illa quatenus à siti p̄seruaretur v̄ctura, & labore: tā longe aquę accipiendi, vt talē sibi propinaret aquā requisitū: cū uero ut suū

vocaret

vocaret coniugem iuberetur, nullam se maritū habere respondit, cuius respōsum cum dñs uerum diceret fore, qm̄ quinque copulata fuisset uiris, eum uero cui conuiuebat nequaquam eius coniugem esse. Hunc prophētā existimans Samaritana, ab eo edoceri deprecata est, quo i loco mōtis, uidelicet Samaritanorū an Hierosolymorū pater deberet uenerari cęlestis. Dño autē asserēte futurū fore, neutrobq; patrē adorari debere, ip̄is Samaritis adorātibus quę ignorarent. Iudæis uero ex q̄bus salus pendeat, prudēter uenerantibus quę nouerāt, uerū uere adorare cupientes, spiritu ac ueritate id agere necesse fore Mulier Messīā uenturū fore dixit, qui hmoi oīa referat archana. dñs uero Messīā esse affirmant: aduenientibus igitur discipulis relicto recessit uale. ciuitatemq; ingrediens hortabatur ciues, ut hoīeni conuenirent quę Christū fore eius ex dictis comperisset: oblati autē ei, ut comederet cibis à discipulis admiratione repletis, qd̄ Samaritanā allocutus fuisset mulierem, eedere recusauit, dicens, alium quem ip̄i ignorarent cibum habere, cunq; inter se quisnam ei derulisset cibaria perquirerent, suū aut cibum fore eius q̄ eum miserat adimplere uoluntatem, qm̄ nā affōret tempus melles metendi, vt præmia merentes reportent, vt cū seminātibus eis fruantur, eos autē mittere fructum eorum, qui non seminauerunt capere, in aliorū labores falcem ponentes: in eum itaq; uerbis inducti mulieris crediturū multi Samaritanorū, suis apud se p̄ci- bus eum biduo detinētes, ex cuius sermone multo plures eius fidem dederunt uerbi, mulieri, q̄ non eius propter loquelam, sed Xpi doctrina imbuti, ipsam orbis salutem indubie agnoscerent, dicentes.

Querenda iam sunt dubia.

DUBITATVR. Vnde ueniebat Iesus? Ref. q̄ ex Iudęa, & ibat in Galilæam, vt habetur Ioann. 4. ante istud euangeliū.

1 Dub. Quid est Samaria? Ref. Beda, q̄ Samaria est insignis ciuitas prouincię Palesti- ne, adeo ut tota regio ei sociata Samaria dicitur. Er vt dicit Magister. hīsto. s̄cho. nunc uocatur Sebaste illa ciuitas, quę sita est inter Iudæam, & Galilæam.

3 Dub. Quę gētes inhabitabant Samariā? Ref. Chry. q̄ olim Israelitæ eam inhabitabant, sed propter eorum peccata à rege Assyriorum ducti sunt in captiuitatem in Babilonem: & Medos, & alias gentes in Samariam misit, & uolens Deum ostendere, quod non propter inutilitatem, sed propter eorū peccata expulsi fuerant Iudæi, immisit leones in barbaros, qui eos lēdebant, quib. auditis rex misit illuc quēdam sacerdotem, q̄ eis traderet leges Dei, ueruntamē ut dicit Lyra adhuc idololatrabant, & non recipiebant nisi quinque libros Moyli.

4 Dub. Quę ciuitas est Sichar? Ref. Magister hīsto. s̄cho. q̄ est Sichem. de qua habet Gen. 13. sed corrupto uocabulo dicta est Sichar, in qua ut dicit Chrysof. propter Dinam filiam Iacob, Symeon & Leui graud occisionem fecerunt.

5 Dubi. Vnde habuit Iacob illud prædiū? Resp. Lyra, q̄ emit ab Hemor principe ciuitatis, dum rediret ex Mesopotamia, vt habetur Gen. 33.

6 Dub. Quādo dedit illū Ioseph filio suo? Ref. qui supra, q̄ ut habetur Gen. 48. dedit ei quādo dixit, do tibi partem vnam ultra fratres tuos, quam tuli de manu Amorei in gladiō, & arcu meo.

7 Dub. Quomodo erat fons, cū infra dicat puteus? Resp. Aug. super Io. q̄ puteus erat, sed omnis puteus fons, & nō omnis fons puteus dicit. ubi enim aqua de terra manat, & vsū præbet haurientib. fons dī, sed si in pomptu, & superficie sit, fons tantū dicit: si aut in alto, & profundo sit, ita puteus uocatur, ut fontis nomen amittat.

8 Du. Cur dicitur fons Iacob? Resp. Lyra, quia Iacob ipsum foderat.

9 Dub. Cur euāgelista meminit fontis, & prædicit? Ref. Theophilus super Ioan. q̄ primo, ut cum audieris mulierem dicentem: q̄ pater noster Iacob ipsum dedit nobis, nō admireris. Secundo per id edocemur, qd̄ ea, quę patriarchę propter fidē quam in Deo habebat adepti sunt, Iudai propter eorum impietatem perdididerunt, & eorū loca Gentibus tradita sunt.

10 Dub. Quomodo fatigabatur Xps, cum esset Deus? Ref. Lyr. q̄ ex hoc apparebat ueritas humanę naturę, quemadmodū & quando esuriit post ieiunium.

11 Dub. Cur tunc sedebat? Resp. Chry. sup Ioannem, quod vt requiesceret ex labore,

Q 4 Dub.

- 12 Dub. Cur super fontem sedebat? Ref. qui supra, q̄ propter æstum refrigerabat corpus apud fontem.
- 13 Dub. Cur dicit de hora sexta? Ref. Ly. q̄ ad ostendendum causam fatigationis, quia p̄ magnum tempus ambulauerat pedester.
- 14 Dub. Cur non iuit in ciuitatem cū discipulis? Ref. Theophilus vbi supra, q̄ ne q̄s incusaret eum, q̄ ad Samaritanos diuertisset, cum hoc ipse prohibuisset discipulis.
- 15 Dub. Cur venit illuc mulier? Ref. ad hauriendam aquam, quam propius non poterat habere.
- 16 Dub. An vere Christus sciret? R. s. Theophilus vbi supra, q̄ s̄m humanitatem propter laborem, & æstum sciebat.
- 17 Dub. Cum prohibuerit A postolis cōuerfari cū Gētibus, cur ipse locutus fuit Samaritanis? R. s. Chry. vbi supra, q̄ non ad hoc venerat antecederet vt Samaritanis loqueretur, non tamen quia p̄ hoc non venit aduenientem ad se expellere oportebat.
- 18 Dub. Cur Christus non retinuit aliquos ex discipulis secum, vt nō remaneret solus? R. s. Chry. vbi supra, q̄ hoc fecit ex humilitate, q̄a poterat si vellet, aut nō oēs mittere, aut abeuntibus illis, alios ministros habere, sed noluit, etenim ita discipulos assue fecit omnem superbiam conculcare.
- 19 Dub. An discipuli cum iter facerent, portarent secum cibaria? Ref. qui supra, q̄ nō. & hoc patet hic, quia si detulissent non iuisent emere.
- 20 Dub. Ad quid cognouit mulier, q̄a Christus esset Iudæus? R. s. Ly. & ex habitu quem deferebat. vide feria 3. dominicæ 2. quadragesimæ. dub. 15. 6. 17.
- 21 Dub. Cur Iudæi non contumt Samaritanis? Ref. Ly. post Chry. quia hoc Iudæis fuerat p̄ceptum, ne. si iungerent sedes, & amicitias cum alijs nationib. tamen Iudæi specialiter abominabatur Samaritanos, tum quia terram eorum occupauerant, vt dictū est dub. 3. tum etiam quia molesti eis fuerant in reedificatione templi, & ciuitatis, vt patet Efdra. 1. libro.
- 22 Dub. Cum non liceret Iudæis bibere in vasis gentilium, & cum eis manducare, cur perijt à Samaritana bibere? Ref. Chry. vbi supra, q̄ quia indifferens erat de reliquo tales obseruantias prætereire.
- 23 Dub. Quid intelligit p̄ donum Dei? Ref. Ly. q̄ gratiam Spiritus sancti, in quo dono

- alia dona donantur.
- 24 Dub. Cur dicit, si scires quis est &c. Ref. qui sup. q̄ ad ostendendum, q̄ ipse dominus potens est, & paratus gratiam Spiritus sancti dare omnibus petentibus eam fideliter, & deuote.
- 25 Dub. Cum nulla aqua habeat spiritum vite, quō est vina? Ref. Aug. super Io. q̄ vulgo aqua viua d̄ illa, quæ de fonte exit illa enim, quæ colligitur de pluuia in lacuna, vel cisterna, aqua viua nō d̄, nec alia aqua separata à fonte quæ non mouetur.
- 26 Dub. Cur dicitur viua? Ref. S. Th. 1. par. q. 18. ar. 1. q̄ dicitur per similitudinem, in quantum. n. v̄ se mouere habet similitudinem vitæ, sed tamen non est similisus se mouentibus. vera ratio vitæ, quia talem motum non habent à seipsis, sed à causa generante, sicut accidit circa motum aliorum grauium & leuium.
- 27 Dub. Cur Christus non dedit mulieri gratiam Spiritus sancti absque petitione? Respond. Ly. quod gratia non datur adultis de communi lege sine motu propria deum.
- 28 Dub. Cur gratia ipsa d̄ aqua viua? R. s. Ly. quia æstum concupiscentiæ refrigerat, & per deuotionem humectat.
- 29 Dub. Cur dicit, nūquid maior es &c. R. s. Ly. q. d. non posses aliunde habere aquam nisi miraculose, & tunc tu es maior patre nostro Iacob, q̄ non videtur verum, quia ipse fodit puteum istū, & bibit ex ipso &c. significando abundantiam aquæ.
- 30 Dub. Cur dicit Iacob patrem Samaritanorum, cum non esset? Ref. Chry. vbi sup. q̄ seipsam impellebat in nobilitate Iudæcam. Samaritanis. n. Abraham progenitorē suum dicebat, quasi à Chaldea existentem, sed & Iacob patrem vocabant quasi ipseus existentem nepotem: vel vt dicit Beda patrem suum Iacob vocat, quia ipsa sub lege vixerat Moysi, & prædium, quod Iacob filio suo Ioseph dederat possidebat.
- 31 Dub. Cum Eccl. 24. dicat, qui bibit me adhuc sitiet, quō d̄s dicit, q̄ non sitiet in æternum qui bibit ex sua aqua? R. s. Th. 1. 2. q. 33. ar. 2. q̄ sitis potest dupliciter accipi. Vno modo p̄prie secundum q̄ importat appetitum rei non habitæ. Alio modo communiter secundum q̄ importat exclusionem fastidij. Primo modo capiet hic, q̄ qui biberit aquam Spiritus sancti non sitiet,

- quasi desideret rem non habitam, sed dictam Eccl. intelligitur, q̄ qui Deum cognoscit, & habet, adhuc desiderat eum per lectius cognoscere.
- 32 Dub. Quō fit fons salientis &c. Ref. Lyr. quia per gratiam Spiritus sanctus inhabitat mentem, qui est origo gratiæ facientis hominem salire in vitam æternam: naturale est. n. q̄ aqua tm̄ ascendere potest quātum descendit, & ita gratia de celo adueniens animam ad cœlum perducit.
- 33 Dub. Cur Christus nō asseruit se esse maiore Iacob? Ref. q̄ implicitè hoc dedit intelligere in dādo aquā, q̄ totaliter sitim extinguebat, q̄ nō faciebat aqua putei Iacob.
- 34 Dub. Quam aquam volebat mulier, dicens: da mihi hanc aquam? Ref. q̄ materiam, q̄ patet, quia dixit, vt nō veniam plus haurire aquam.
- 35 Dub. Cur mulier antequā diceret, si scires donum Dei, non appellauit eum dominum, sed post? Ref. quia in principio credebatur eū Iudæi hōiem cōem viatorem, sed cum audiuit illa verba Christi, imaginata fuit eum esse egregium virum, & maxime p̄poblationem factam de potu aquæ viuæ.
- 36 Dub. Cur post volebat venire haurire aquam? Ref. Aug. super Io. q̄ eam ad laborem indigentia cogebat, & laborem infirmitas recusabat.
- 37 Dub. Cur iussit vt vocaret virum suum? Ref. Chry. vbi supra, q̄ quia instabat mulier accipere aquam promissam, iussit, vt vocaret virum quasi ostendens, quoniam & illum oportet his communicare.
- 38 Dub. Cur negauit se habere virum, cum eum haberet? Ref. qui supra, q̄ adhuc estimabat se ad hominē loqui, & vt Aug. vbi supra dicit, Reuera non habebat tunc virū, sed vtebatur nescio quō non legitimo viro.
- 39 Dub. Cur dominus sibi dixit, bene dixisti &c. Ref. Lyr. q̄ hoc dixit, exponendo dictū mulieris, vt patet, quia numerauit quinque viros, & sextum dixit non esse suum, scilicet legitimum.
- 40 Dub. Quomodo cognouit, q̄ Propheta esset? Ref. Lyr. post Chry. q̄ in hoc quod occulta sibi reuelauit.
- 41 Dub. An vere Christus fuerit Propheta, & plura alia dubia de prophetiā. require feria 2. dominicæ 3. quadragesimæ. dub. 2. 7. & sequentibus.
- 42 Dub. An mulier ægrè tulerit cum Christus sibi dixit, quod iste non erat suus vir? Ref. Chry. vbi supra, q̄ mulier à Christo reprehensa nō cōtristata est, neq; dimittēs fugit, sed admiratur, & magis immoratur.
- 43 Dub. Cur mulier non interrogat de aliquo temporali? Ref. qui supra, q̄ suspicata fuit eum esse prophetam, ideo querit de doctrina, qua debet adorare Deum, & super hoc sollicita non molestatur a siti, cum venisset haurire aquam.
- 44 Dub. Qui patres adorauerunt in monte &c. Ref. Ly. quod Samaritani vocabant patres vete. testam. suos, quia receperant legem Moysi, & in parte erant Iudæi. & vt Chry. dicit intelligit de patribus antiquis ab Abraham citra, quia aiunt illum filium suum obtulisse.
- 45 Dub. Quis erat ille mons? Ref. Ly. post Orig. q̄ est mons Garizim, in quo Samaritani ædificauerunt templum, cum Iudæi nolent eos habere consortes in reedificatione templi in Hierusalem.
- 46 Dub. Cur dicebant Iudæi q̄ Hierosolymis oportebat adorare patrem? Ref. Ly. q̄ oportebat. i. magis cōueniebat, quia ille locus erat a Deo electus, vt esset locus adorationis, & sacrificij, vt habetur 2. Paral. 6.
- 47 Dub. An adoratio requirat determinatū locum? Ref. S. Th. 2. 2. q. 84. ar. 3. q̄ in adoratione principalior est interior deuotio mentis: secundarium autem est, q̄ pertinet exteriori ad corporalia signa: mens autem interior apprehendit Deum quasi non cōprehensum aliquo loco: sed corporalia signa necesse est, q̄ in determinato loco, & situ fiant. Et ideo determinatio loci non requiritur ad adorationē principaliter, quasi sit de necessitate ipsius, sed secundum quandam decentiam, sicut & corporalia signa.
- 48 Dub. An adoratio requirat actum corporalem? Ref. qui supra ar. 2. q̄ vt Damasc. dicit in 4. quia ex duplici natura compositus sumus, intellectualem, & sensibilem, duplicem Deo adorationem offerimus, s. spiritualem, quæ consistit in interiori mentis deuotione, & corporalem quæ consistit in exteriori corporis humilitatione: & quia in omnibus actib. latræ, id q̄ est exterior refertur ad id quod est interior sicut ad principalius, ideo ipsa exterior adoratio fit propter interiori, vt videlicet per signa humilitatis, quæ corporaliter exhibemus, excitetur noster affectus ad subiiciendum se Deo, quia con-

- naturale est nobis vt per sensibilia ad intelligibilia procedamus, & ita adoratio corporalis etiam in spiritu fit, in quantum corporali deuotione procedit, & ad eam ordinat.
- 49 Dub. Cum Deus sit vbique, cur requiritur determinatus locus eum adorandi? Rñ. qui supra, ar. 3. q. non requirit pp eum q. adorant, quasi loco concludat, sed pp ipsos adorantes, & hoc triplici rōne. Primo quidem pp loci consecrationem, ex qua spūalem deuotionem concipiunt adorantes, vt magis exaudiantur, sicut patet ex adoratione Salomonis. 3. Reg. 8. Secundo pp sacra mysteria, & alia sanctitatis signa, quæ ibi continentur. Tertio propter concursum multorum adorantium, ex quo fit oratio magis ex audibilis, sicut illud Mat. 18. vbi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum ego in medio eorum.
- 50 Dub. Cur adoramus versus orientē cum Iudæi adorarent versus occidentē, Ref. qui supra, q. sicut quādam decentiā adoramus versus orientem pp tria, Primo pp diuinæ maiestatis indicium, quod nobis manifesta tur ex motu cæli, qui est ab oriente. Secundo propter Paradisum in oriente constitutum, vt patet Gen. 2. sicut literam 70. interpretum, quasi quæramus ad Paradisum redire. Tertio propter Christum qui est lux mundi, & oriens nominatur Zachariæ 6. & qui ascendit super cælum cæli ad orientem, & ab oriente etiam expectatur, secundum illud Mat. 24. sicut fulgur exit ab oriente, & patet vsque in occidentem, ita erit & aduentus filij hominis.
- 51 Dub. Cur Iudæi adorabant ad occidentē? Ref. S. Th. 10. ar. 4. q. adoratio ad occidentem fuit introducta in lege ad excludendā idololatriam. Nam omnes gentiles in reuerentia solis adorabant ad orientem ad ortum solis. vnde ad hoc excludendum tabernaculum habebat Sancta Sanctorum ad occidentem, vt versus occidentem adorarent. Rō etiam figuralis esse potest, quia totus status prioris tabernaculi ordinabat ad significandum mortem Christi, quæ figurat per occidendum, sicut illud Ps. 67. qui ascendit super occiduum dominus nomen illi.
- 52 Dub. Qui actus debent corpore fieri in adoratione? Ref. S. Th. 2. 2. q. 74. ar. 2. q. genuflectimus, nostram infirmitatē designantes in cōparatione ad Deū. Prostrernimus et nos quasi p̄tentes nos nihil esse ex nobis.

- 53 Dub. An aliqua creatura possit adorari? Ref. qui supra, q. 80. q. triplex est adoratio, vna quæ dicitur latria, quæ est feruitus, quæ soli Deo debet exhiberi, & est virtus cardinalis, & reducit ad iustitiā. Secunda est dulia, & est feruitus, quæ exhibet homini. Tertia est hyperdulia, & est feruitus, quæ exhibet alicui excellenti creature. Deus debet solus adorari latria, sed creature possunt adorari dulia, et si sunt excellentes hyperdulia.
- 54 Dub. Cur soli Deo debet latria? Ref. qui supra, q. 81. ar. 1. q. cum seruus dicat ad dominum, necesse est, q. vbi est ppria, & specialis rō dñij, ibi sit ppria, & specialis rō feruitutis. Manifestum est autem dñij conuenire Deo sicut propriam & singularem quandam rōnem, quia ipse omnia fecit, & quia summum in omnibus reb. obtinet principatum, & ideo specialis ratio feruitutis ei debetur, & talis feruitus nomine latriæ designatur apud Græcos.
- 55 Dub. An Deus possit adorari adoratione duli? Rñ. S. Th. 3. par. q. 25. ar. 2. q. Deo patri debetur honor latriæ propter deitatem, & honor dulia propter dominium, quo gubernat creaturam. Vnde super illud Psal. 7. Dominus Deus meus in te speraui, dicit gl. domine omnium per potentiam, cui debetur dulia. Deus omnium per creationem, cui debetur latria.
- 56 Dub. An tota Trinitas sit adoranda vna adoratione latriæ, vel tribus? Rñ. S. Th. 2. 2. q. 84. ar. 1. q. quia vna est excellentia trium personarū, vnus honor, & reuerentia eis debet, & p̄ cōsequens vna adoratio, in cuius figura legitur de Abraham Gen. 18. q. tres viri ei apparuerunt, Abraham vnum alloquitur dicens Dñe si inueni gratiam, &c.
- 57 Dub. Cur ter genua flectimus ad inuocationē trium personarum? Resp. q. sup. q. trina genuflexio signum est ternarij personarum, nō autem diuersitatis adorationum.
- 58 Dub. quā adoratione adorari debet humanitas Christi? Rñ. S. Th. 3. sen. dist. 9. q. 1. ar. 2. q. 1. q. humanitas Xpi potest considerari dupliciter. Vel put intelligitur non coniuncta verbo, & hæc consideratio est intellectu trī, & sic non debet sibi latria, sed hyperdulia. Vel put intelligitur vnita verbo, & sic potest honorari honore vno cum verbo, & sic debetur ei latria: vel alio honore verbo, & sic debetur ei dulia: & isto modo loquitur gl. sup. illud Ps. 98. Adorate scabellum

- lūm pedū eius &c. Caro Xpi nō est adoranda in adoratione latriæ, q. soli Deo debetur.
- 59 Dub. An adorari debeat humanitas vna adoratione cum verbo? Ref. S. Th. 3. par. q. 25. ar. 1. q. in eo, qui honoratur duo possunt considerari, scilicet cum eui honor exhibetur, & causam honoris, & quia honor debetur toti rei subsistenti, & non partibus, quibus si manus, vel pes osculati in episcopis, & papa honoretur, hæc partes non secundum se honorantur, sed in eis honoratur totum. Causa autem honoris est id, ex quo ille qui honoratur habet aliquā excellentiam, Et ideo si in vno homine sunt plures causæ honoris, puta platio sciētiae, & aliqua alia virtus, erit quidē illius hominis vnus honor ex parte eius, qui honoratur, plures tñ sicut causas honoris. Homo est enim, qui honoratur, & pp scientiam, & pp virtutem: sic ergo in Christo cum sit tñ vna persona diuinæ & humanæ naturæ, quæ quidem vna adoratio, & vnus honor ex parte eius qui adoratur, sed ex parte causæ qua honoratur possunt dici plures adorationes esse, vt. scilicet alio honore honoretur pp sapientiam increatam, & alio pp sapientiam creatam. Si autem ponerentur in Christo plures personæ, sequeretur, q. simpliciter essent plures adorationes, & hoc est quod in synodis reprobatum, videlicet in capitulis quintæ synodi, & in capitulis Cyrilli.
- 60 Dub. Quā adoratione adoratur hostia consecrata? Ref. S. Th. 4. sen. dist. 9. q. 1. ar. 2. q. 6. quod adoratione latriæ.
- 61 Dub. An adorans hostiam non consecratam, quā credit consecratam, sit idololatra? Ref. qui supra, q. adorans hostiam, oportet adorare eam conditione, scilicet si est consecrata: tamen oportet, q. hæc conditio semper sit actu explicata, sed sufficit q. habitu teneat illa. vnde nō peccat adorans eam, quia nō adoratur puram creaturam, sed Christum sicut intentionē suam, sed sacerdos fingens, & non consecrans, quantum in se est facit populum idololatrare, quia offert ei puram creaturam ad adorandum.
- 62 Dub. Quā adoratione debent adorari imagines Christi? Resp. S. Th. 2. 2. q. 81. ar. 3. q. imaginibus non exhibetur religionis cultus. sicut quod in seipsis considerantur quasi res quædam, sed sicut sunt imagines ducetes in Deum incarnatū. Motus autem, qui est in imaginem prout est imago non consistit

- in ipsa, sed tendit in id, cuius est imago, & ideo quod imaginibus Christi exhibetur religionis cultus non diuersificatur ratio latriæ, & ita debet adorari latria.
- 63 Dub. Cur imagines faciunt Christiani prohibebantur in veteri lege, vt patet Exo. 2. c. Ref. S. Th. 3. sen. dist. 9. q. 1. ar. 2. q. 2. q. ante incarnationē Christi, cum Deus in corpore esset, non poterat ei imago poni. sicut dicit Esa. 4. Et ideo prohibitum erat in veteri lege ne imagines fierent ad adorandum, & precipue, quia prona erit ad idololatriam ex hoc, quod totus mundus idololatriæ insistebat: sed postquam Deus factus est homo, potest habere imaginem, cum habeat ratione humanitatis assumptæ, quæ simul cum eo adoratur, figuram corporalem. Et ideo permissum est in noua lege imagines fieri.
- 64 Dub. Cuius auctoritate introductæ fuerunt imagines ad adorandum? Resp. qui supra 3. par. q. 25. ar. 3. q. Apostoli familiari instinctu Spiritus sancti quædam ecclesiis tradiderunt seruanda, quæ nō reliquerunt in scriptis, sed in obseruatione ecclesiæ per successionem fidelium. Vnde ipse dicit 2. ad Thes. 2. stare, & tenere traditiones quas didicistis siue per sermonem, siue ore prolatum, siue per epistolam, siue scripto transmissam, & inter huiusmodi traditiones est imaginum Christi adoratio. Vnde & beatus Lucas dicitur depinxisse Christi imaginem, quæ Romæ habetur.
- 65 Dub. Quā adoratione debet adorari crux Christi? Ref. S. Th. 3. par. sen. dist. 9. q. 1. ar. 1. q. 4. q. crux Christi etiam ipsa in qua Christus pependit, potest dupliciter considerari, vel in quantum crucifixi imago, & sic adoratur eadem adoratione sicut crucifixus, scilicet latria. Vnde eam alloquimur sicut crucifixum, dicentes. O crux aue spes vnica. Vel in quantum est res quædam, & sic cum non pertineat ad personam Christi, sicut pars eius non potest eadem adoratione adorari cum verbo, sed adoratur in quantum est res quædam Christi: ratione ipsius hyperdulia, sed aliæ cruces non adorantur nisi vt imago, & ideo adoratur tantum latria.
- 66 Dub. Quā adoratione adorantur clauis, lancea, & alia insignia passionis eius? Resp. S. Th. 3. par. q. 25. ar. 4. q. quantum ad rationē contractus membrorum adoramus non solum crucē, sed et omnia quæ sunt Christi. Vnde Damascus, dicit in 4. lib. Preciosum

sum lignum, vt sanctificatū tactu sacri corporis, & sanguinis decenter adorandū: clauos, indumēta, lanceam, & sacra eius tabernacula, quæ sunt præsepe, spelunca, & huiusmodi. Ista tamen non representant imaginem Christi sicut crux, quæ dicitur signum filij hominis, quod apparebit in celo, vt dicitur Mat. 24. Ideoque mulierib. dicit angelus. Iesum queritis Nazarenum crucifixum. non dicit lanceatum, sed crucifixū, & inde est, quod crucem Christi veneramus in quacunq; materia, non autem imaginem clauorum, vel quoruncunq; huiusmodi, & sic debent adorari adoratione hyperdulia ratione dicta in præcedenti dubio.

67 Dub. Qua adoratione adorari dēt semper Virgo mater Dei? Resp. qui supra, ar. 5. quod cū latria soli Deo debeat, & nulli creaturæ puræ, & semper Virgo sit purè creatura rationalis, nõ debetur ei adoratio latriæ, sed solum veneratio dulciæ, eminentius tñ quàm cæteris creaturis, in quantum est ipsa mater Dei, & ideo dicitur, quod debetur ei non qualiscunq; dulcia, sed hyperdulia.

68 Dub. Cur non adoratur latria, sicut crux cū Christo coniunctior fuerit? Resp. q. supra, crux non est capax venerationis, prout in se non consideratur, sed semper Virgo est secundum se ipsam venerationis capax, & ideo non est similis ratio. Et vt dicit in 3. sen. dif. 9. q. 1. ar. 2. q. 4. quod si consideretur honor, qui exhibetur cruci, in quantum est res quædā ratione Christi, non est tantus quantum ille, qui exhibetur semper Virgini, sed cruci exhibetur quidam honor in quantum est imago, qui non exhibetur matri.

69 Dub. Qua veneratione debent venerari Angeli, & Sancti. Require dub. 5. 4.

70 Dub. An reliquiae sanctorum sint adorandæ? Resp. qui supra, ar. 6. quod sanctos in veneratione habere debemus, tanquam membra Christi, Dei filios & amicos, nostros intercessores, & ideo eorū reliquias qualescunq; honore cōgruo in eorum memoria venerari debemus, & præcipue eorum corpora, quæ fuerunt templa, & organa Spiritus sancti in eis habitantis, & operātis, & sunt corpora Christi cōfigurāda per gloriosam resurrectionem. Vnde & ipse Deus huiusmodi reliquias cōuenienter honorat, in eorum præsentia miracula faciendo, non tamen latria eis debetur, quomodo Gentiles deos eorum honorabant.

71 Dub. Cur Christus dicit mulieri, crede mihi? Resp. Chryf. vbi supra, quia vbiq; nobis opus est fide matre honorū operum, quæ salutis est medicamentum, sine qua nihil magnorum est possidere, sed qui tentant assimilantur his, qui sine nauis pelagus tentant transire, qui parum quidem nare sufficiunt, ultra vero procedentes, cito merguntur.

72 Dub. Quando venit illa hora, de qua dominus dicit? Resp. Alcuinus super euang. quod illa hora est tempus euangelicæ doctrinæ, quod iam instabat.

73 Dub. Nunquid Hierosolymis & vbiq; possit adorari Deus? Resp. qui supra, quod dominus non intelligit, quod in illis locis non debeat adorari, sed quod ablata omni vmbra figurarum, veritas pura luce mētēs credentium illustratura esset.

74 Dub. An mulier adduxerit suum virum ad Iesum? Resp. Aug. vbi supra, quod sic, imo hæc audiuit a Christo præsentē viro suo.

75 Dub. Cur Christus non respondit mulieri dicenti, quod patres adorauerunt & c. Resp. Chryf. vbi supra, quod hoc erat superuacuum Christo docere, & ideo tacuit.

76 Dub. Quō Samaritani adorabant, quod nesciebant? Resp. Chry. quoniam localem, & particularem Deum aestimabant, nihil de eo plus imaginantes, quàm de idolis. Et ideo cultum Dei cum cultu dæmonum miscuerunt.

77 Dub. Quō Iudæi adorabant quod sciebant? Resp. qui supra, quod Iudæi detestabantur idola, & colebant ac credebant vnum solum Deum creatorem omnium.

78 Dub. Cū ipse deberet adorari, cur dicit: nos adoramus, connumerando se cum alijs Iudæis? Resp. qui supra, quod hoc facit sibi opinionem mulieris loquens quasi propheta Iudæus existens, cum tamen manifestum sit, quod ipse est, qui ab omnibus adoratur.

79 Dub. Quia Io. 7. dicit, si dixerō, quia nescio eum, ero similis vobis, & sic videtur, quod nesciebant, quid adorabant? Resp. Aug. vbi supra, quod Christus loquitur non ex personali dæorum reproborum, sed Apostolorum, & aliorum qui posuerāt precia rerum suarum ad pedes Apostolorum.

80 Dubit. Cum Gentiles iam crediderint, quō salus ex Iudæis est? Resp. Chryf. vbi supra, quod per hoc vult ostēdere, quod orbi terrarum inde salutaria facta sunt, scire enim Deum,

Deum, & idola detestari illinc principium habuit, & omnia alia dogmata, sed & ipsum quod est apud nos a Iudæis orationis principium habuit: vel præsentiam suam salutem vocat, quam dicit ex Iudæis esse, secundum illud Apostoli ad Ro. 9. c. ex quibus Christum secundum carnem.

81 Dub. Cur dicit, quod nūc est illa hora? Resp. qui supra, quod prophætæ ante Iōgā tpa multa prædixerunt, ideo dicit. Et nūc est, ne estimes hanc talē esse prophetiā, quæ post multum temporis impleatur, res iam instat, in Ianuis est.

82 Dub. Cur dicit veri adoratores? Resp. q. supra, quod ad distinctionē falsorū, quā quidā sunt falsi adoratores. qui temporalia & caduca querunt in oratione sua, qui contra hoc quod orant, agere cessant.

83 Dub. Cū supra dixerit solū, venit hora: cur nunc addit, & nunc est? Resp. Orig. dicens. Puto primū quod notare adorationem propter corpus futurā imperfectionē. Secundū vero eam. quæ sit in uita præsentē perfecta, quantum licet humanam procedere naturā.

84 Dub. Nunquid veri adoratores adorabunt filium sicut patrem? Resp. quod cum pater & filius, vnum sint. Ideo adorabitur pater, & filius: & filius cum patre.

85 Dub. Cum dicit adorabitis patrē, & non Deum? Resp. Chry. vbi supra, quod cū hæc hora venerit, patri aliquis in filiū deputabit, ea propter non dictum est adorabitis Deū, sed adorabitis patrem.

86 Dub. Quō adorā Deus in spiritu? Resp. qui supra, quod cum infra dicitur: spiritus est Deus, indicat quod Deus incorporeus est, & sic oportet incorpoream eius culturam esse, hoc est per animam, & intellectus puritatem nos ei offerre.

87 Dub. Quomodo adoratur in veritate? Resp. qui supra, quia priora figura erāt, sacrificiū, holocausta, & thymiamata: nunc autem totum est veritas.

88 Dub. Quomodo pater querit adorare in veritate, cum in vete. test. adoraretur in figura? Resp. qui supra, quod si olim volebat eos veteribus immorari concessit eis figuram. Hoc tamen fecit eis cōdescendendo, vt per hoc ad veritatem inducantur.

89 Dub. Quō, aut per quos pater tales querit? Resp. Orig. super Io. quod per Iesum querit, qui venit querere, & saluare quod perierat, quos erudiens veros cultores efficit.

90 Dub. Quid est spiritus? Resp. S. Tho. in 1.

sen. dist. 10. q. 1. ar. 4. quod spiritus est nomen impositum ad significandum subtilitatem alicuius naturæ. Vnde dicitur tam de corporalibus, quàm de incorporeis. Aer. n. spiritus dicitur, propter subtilitatem. & exinde attractio aeris, & expulsio dicitur inspiratio & respiratio: & exinde ventus etiam dicitur spiritus: & exinde etiam subtilissimi vapores, per quos diffunduntur virtutes animæ in partes corporis dicuntur spiritus, & similiter in corporea propter suam subtilitatem dicuntur spiritus, sicut dicimus Deum spiritum, & angelum, & animam: subtilitas autem dicitur per remotionem a materialitate. Vnde ea quæ habent multum de materia vocamus grossa, sicut terram & aquā, & ea quæ minus, subtilia, sicut acrem & ignem: vnde cū remoueri a materia magis sit incorporeis, & maxime in Deo, spiritualitas secundum rationem significationis suæ per prius inuenitur in Deo, & magis incorporeis, quàm corporalibus.

91 Dub. Quia videtur, quod debuisset dicere, Deus est spiritus, & non spūs est deus? Resp. quod ex hoc dicto non sequitur, quod omnis spiritus sit deus: quia illa dicitio, spiritus, non fiat distributiuè, sed determinate pro aliquo spiritu, vt sit sensus, quod aliquis spiritus est deus, & hoc est verum.

92 Dub. Vnde sciebāt Samaritani Messiam esse venturum? Resp. Chr. vbi supra, quod Moyse legem suscipientes ab ipsis Moyse libris hoc nouerant, quia Iacob de Christo prophetizās, dicit Gen. 49. c. Non deficiet princeps de Iuda, ne dux de semore eius, donec veniat, qui mittendus est: sed & Moyse dicit Deuth. 18. c. Prophetam suscitabit vobis deus de patribus vestris.

93 Dub. Quid est Messias? Resp. Aug. vbi supra, quod latine idem est, quod unctus, græcè Christus, & hebraicè Messias.

94 Dub. Quæ Christus annuntiabat? Resp. qui supra, quasi mulier diceret, modo vos Iudæi de templo contemnitis nos de monte, cum ille venerit & mortem spernet, & templum euetet, & docebit nos, vt in spiritu & veritate nouerimus adorare.

95 Dub. Quia Xps non annuntiavit quod erit finis mundi, ergo nõ oīa annuntiavit? Resp. quod annuntiavit omnia pertinētia ad honorem & adorationem Dei, de qua disputabatur.

96 Dub. Cur in principio nõ dixit mulieri, quod erat Messias, sicut nunc dicit? Resp. Chryf.

- Chryf. vbi supra, qd si circa principium hoc mulieri dixisset, videretur ei ex vanitate loqui, nūc aut paulatim in memoria Christi eā reducens, opportunē reuelauit seipsum.
- 97 Dub. Cur noluit se reuelare Iudæis, dicentibus Io. 10. si tu es Christus, dic nobis palā: sicut fecit isti mulieri? Resp. qui supra, quia Iudæi non pro addiscendo quærebant, sed pro iniuriando: hæc vero simplici mente loquebatur.
- 98 Dub. Cur mirabantur discipuli, qd cum muliere loqueretur? Resp. qui supra, qd admirabantur super abundantē Christi mansuetudinē, & humilitatē, qm̄ ita perspicuus existens, substituit loqui cum tantā humilitate mulieri inopi, & Samaritanæ.
- 99 Dub. Cur de hoc non interrogauerunt eum? Resp. qui supra, qd quia nihil ad eos pertinerebat quod faciebat.
- 100 Dub. Cur mulier reliquit hydriam eundo ad ciuitatem? Resp. Orig. vbi supra, qd non curabat de corporeo ac viliori propter utilitatē plurimum.
- 101 Dub. Quid est hydria, Require dominica 1. post 8. Epiphaniæ, dub. 15.
- 102 Dub. Cur mulier non verecundabatur dicere palam quæ commiserat, quæ Christus sibi reuelauerat? Resp. Chryf. vbi supra, qd anima cum ignita fuerit igne diuino, ad nihil eorum que sunt in terra de reliquo respicit, neque ad gloriam, neq; ad verecundiam: sed ad vnam solam, quæ detinet eam flammam.
- 103 Dub. Cur non dixit hominibus, vt crederent, sed qd venirent videre? Resp. qui supra, qd videre leuius erat, quā credere: ipsa tamen nouerat quoniam gustantes de illo fonte, eadem paterentur quæ & ipsa.
- 104 Dub. Cur non dixit, venite videre Messiam, sed hominē? Resp. Alcūinus vbi supra, qd paulatim annunciauit Christum, Primo vocat hominē, ne si diceret Christū, audito res irascerentur, & nollēt exire: & vt Chryf. vbi supra dixit. Licet non manifeste annuntiauerit, non tamen totaliter siluit, quia dixit, nunquid ipse est Christus?
- 105 Dub. Cur discipuli rogabant, vt manducaret? Resp. Chryf. vbi supra, qd quia videbant eum fatigatum ex itinere, & æstu, qui erat, rogabant eum vulgari voce.
- 106 Dub. Quia ex hoc videbatur temerarij? Resp. qui supra, qd hoc non erat temeritatis, sed amoris cura circa magistrum.
- 107 Dub. Cur non rogauerunt eum manducare in præsentia mulieris? Resp. Orig. vbi supra, qd arbitrabantur aptum fore tempus ad prandium, quod erat inter recessum mulieris ad ciuitatem, & aduentum Samaritanorum ad ipsum: non. n. coram aliquo ad vena sibi propinabant escas, & ob hoc bene positum est in textu, interea.
- 108 Dub. De quo cibo intelligebat dñs, quē discipuli nescirent? Resp. Chryf. vbi supra, qd hominum salutem hic cibum vocat, ostēdens quantum desiderium habeat nostrę salutis: sicut enim nobis concupiscibile est cōmedere, ita ei saluare nos.
- 109 Dub. Cur non statim reuelauit hoc discipulis? Resp. qui supra, qd vbiq; in quæstionem mittit auditorem, vt incipiens quærere, quod dicitur, & laborans cum ampliori suscipiat desiderio.
- 110 Dub. Quomodo discipuli nesciebant tālem cibum? Resp. Theoph. super Euang. q. d. nescitis, quem cibum voco salutem hominum. Vel nescitis, quod Samaritani credituri sunt, & salui fient.
- 111 Dub. Cur quærunt, quis sibi attulit manducare? Resp. Aug. vbi supra, qd non intelligebant qd de spiritali cibo loqueretur: qd ergo mirum si mulier illā non intelligebat aquam: ecce discipuli non intelligunt escā.
- 112 Dub. An dominus solitus esset cibum ab alijs oblatum manducare? Resp. Theo. vbi supra, qd sic, non quod alieno ministerio indigeret qui dat escam omni carni, sed vt deferentes meritum cōsequerentur, simulque formam tradens nō erubescere paupertatem, neque graue putare ab alijs nutrirī: proprium. n. & necessarium est doctoribus alios habere procuratores ciborum, vt ipsi de nullo curantes, verbi ministratiōne procurent solcite.
- 113 Dubit. Cur dñs non interrogatus dicit, meus cibus est &c. Resp. Aug. vbi supra, qd audit dominus cogitationes discipulorum, & ideo instruit eos vt magister, non per cuitum sicut mulierem, sed aperte.
- 114 Dub. Qūo dicit cibum facere voluntatē patris? Resp. Orig. vbi supra, qd idoneus cibus filio Dei est, cum actor paternæ voluntatis efficitur, hoc velle in semetipso, quod erat in patre: solus aut filius perfecti operis paternæ voluntatis est capax. Ceteri vero facti nil præter diuinam peragunt voluntatem: plenam autē & integram facit Dei voluntas.

lun-

- luntatem, qui dicit meus cibus &c. proprius enim eius cibus ostenditur.
- 115 Dub. Cum nei perfecta sint opera, vt dicitur Deute. 32. c. quomodo dicit vt perfectam opus eius? Resp. Orig. vbi supra, qd ad hominem propter transgressionem factum imperfectum missus est Saluator, & factus est caro ad huius operis perfectionem. Et ut Theoph. vbi supra dicit, qd opus Dei perficit, s. hominem, nostram naturā in seipso sine peccato ostendens in omni opere perfectis, & incorruptam: opus etiam Dei, s. legem perfecit, quia finis legis est Christus, eam cessare faciens, omnibus quæ in ea erant perfectis, & a corporali cultu in spiritualem reduxit.
- 116 Dubi. De quo tempore hæc loquebatur, quia dixit, qd quatuor menses sunt &c. Resp. Magist. hist. scho. qd ex hoc ppenditur fuisse hyeme: & vt dicit Landul. de vita Christi uidetur factum de mense Ianuarij, quia illa calida regione sunt messes tēpestiue, vnde in festo Penthecostes offerebant frugum primitiæ.
- 117 Dubi. Quomodo messes erant albæ, si adhuc erant quatuor menses? Resp. Theo. vbi supra, qd in prima intelligebat de messe materiali, hic vero de messe intelligibili. Nam hoc dicebat propter Samaritanos venientes, ad ipsum, qui erant parati ad credendum.
- 118 Dub. Quomodo albæ messes significant paratos ad credendum? Resp. Chryf. vbi supra, qd sicut spicæ cum dealbatæ fuerint ad messem sunt paratæ, ita & hi ad salutem.
- 119 Dub. Cur non dicit palam, Samaritanos paratos esse ad credendum? Resp. qui supra, qd non dicit aperte duarum occasiōnū gratia. Vnius quidē vt manifestior fiat sermo, & magis sub visum ducat quæ dicunt. Alterius autem dulcior sit narratio, & per mentior eorum quæ dicuntur memoria.
- 120 Dub. Quomodo qui meritis cōgregat fructum in vitā æternam? Resp. qd hic diuidit terrena à cœlestibus. sicut enim supra dixerat de aqua, qui bibit hanc aquam nō sitiet. Ita hic dicit, qui meritis cōgregat fructum in uitam æternam.
- 121 Dubi. Quomodo simul gaudet qui seminatur, & qui metit? Resp. qui supra, qd hoc dicit, ut ostendat differentiam cœlestium, & temporalium, qm̄ spiritualibus non ita se habent: quoniam seminantes cum metentibus cōcant in mercede, & ideo simul lætātur,
- 122 Dub. Quos intelligit per seminantes & metentes? Resp. qd supra, qd propheta seminauerunt, sed nō illi mesuerunt, sed Apostoli. Et August. dicit, qd disparis temporis labores habuerunt Apostoli, & propheta, sed gaudio pariter perfuerunt, mercedem humiliter accepti sunt in uitam æternam.
- 123 Dubi. Quid seminauerunt propheta, & quæ mesuerunt Apostoli? Resp. Aug. super Ioā dicens. Legite labores prophetarum, & in omnibus eorū laboribus est prophetia Christi, ergo iā in Iudæa messis parata erat, qm̄ tot millia præcia rerum suarum offerebant, & ad pedes Apostolorum ponentes expeditis humeris à sarcinis secularibus Christū dominum sequebantur: de ipsa messe eiecta sunt pauca grana, & seminauerunt orbem terrarum, & surgit alia messis, quæ in fine sæculi metēda est, ad quam metendam nō Apostoli sed angeli mittentur.
- 124 Dub. Videretur quod et Apostoli laborauerunt prædicantes per totum orbem? Resp. Chryf. vbi supra, quod dicit. Sali laborauerunt &c. q. d. vbi minor labor est, maior aut delectatio, ab hoc vos reseruauit: & quod laboriosus erat hoc fuit prophetarum, scilicet mittere semina.
- 125 Dub. Qūo in labores aliorū intrauerunt? Resp. qui supra, quod ex hoc vult ostēdere, quod prophetarū voluntas erat, vt homines ad Christū accederēt, & hoc lex ordinabat: & propterea illi seminauerunt, ut hunc facerent fructum: quia verē Apostoli homines ad Christum adduxerunt, ideo in laboribus prophetarum introierunt.
- 126 Dubita. Quia uidetur quædam leuitas in Samaritanis, qui ad verbū mulieris uenerunt ad Christum? Resp. qui supra, quod Samaritani cōsiderabāt, quod nequaquam mulier gratanter eum admirata esset, quis eius delicta redarguerat, nisi magnus quis esset, & excellens, qui prædicabatur ab illa.
- 127 Dub. Cum Iudæi eicerent Iesum à suis partibus, cur Samaritani rogāt, vt apud eos maneat? Resp. qui supra, quod nihil est inuidie, & inuidia detertius, nihil inani gloria difficultatis, quæ infinita corrumpere consuevit bona. Iō Iudæi signa magna vidētes in inuidiam exarserunt, & ipsum eicere voluerunt: sed Samaritani ista signa non videntes, & pure credentes, volebant Christum apud se manere.
- 128 Dubi. Cur mansit apud Samaritanos, cū contra-

- contrarium præceperit Apostolis, ne in viâ Gentium irent? Ref. vt fer. 3. post. i. dominicâ quadragesimæ de Chanana. dub. 2. Orig. vero dicit, q̄ in viam Gentium ire est imbuti Gætili dogmate, & in illo ambulare. & hoc Christus prohibuit: ciuitatem vero Samari tanorū intrare est eos qui deseruerint falsam doctrinā acceptare, & cū ea derelicta venerint ad Iesum, licet cum eis manere.
- 129 Dub. Quid significat manere duos dies? Ref. Aug. quod māsit duos dies, id est, dedit eis duo præcepta charitatis.
- 130 Dub. Cur nō māsit vltra duos dies? Ref. Chryso. vbi supra, q̄ in his duobus diebus suavitati toti ciuitati, ut derelicto errore, veritatem sequerentur. Et ideo his peractis ad alias ciuitates transit.
- 131 Dub. Cur post multo plures crediderunt Christo propter sermonem eius, quā propter verba mulieris? Respō. q̄ conueniens erat, vt si crederant propter verba Samaritanæ, quæ ad Christum audierat & retulerat, q̄ viuâ voce audietes ab eo, qui illuminat omnē hominem, potius debebant credere.
- 132 Dub. An ratio inductiua ad ea quæ sunt fidei, diminuat meritum fidei? Ref. S. Th. 2. 2. q. 2. ar. 10. q̄ rō humana inductiua ad ea quæ sunt fidei, dupliciter se pōt habere ad voluntatem credentis. Vno modo q̄ sicut præcedens, puta cum aliquis aut non haberet voluntatem prōptam ad credendum, nisi ratio humana induceretur, & sic ratio humana inducta dimiuit meritū fidei: quare homo debet credere ea quæ sunt fidei nō propter rōnem humanā, sed propter auctōritatē diuinam. Alio modo ratio humana se potest habere ad voluntatē credentis cōsequenter, cum enim homo habet prōptā voluntatem ad credendum, diligit veritatē creditā, & super ea excogitat, & amplectitur si quas rationes ad hoc inuenire pōt: & quantū ad hoc ratio humana nō excludit meritū fidei. sed est signū maioris meriti, & hoc significatur hic, Vbi Samaritani ad mulierē, p̄ quā rō humana figuratur, dixerūt, iam non propter tuam loquelā credimus.
- 133 Dub. Qō sciuerunt Samaritani, q̄ esset verus Saluator mūdī? Ref. Aug. vbi supra, q̄ primo sciuerunt credentes per famam, & per dictum mulieris annunciantis, & post perpenitentiam ab ipso audientes, & firmiter credentes, quoniam scire, ut hic accipitur, est firmiter, & sine hēsitatione credere.

- 134 Dub. Cur Christus dicitur Saluator mūdī? Ref. Chryl. vbi supra, quia mundus perditus erat, & in maligno positus, & in magnis malis & peccatis, quia omnia ipse per mortem abstulit, & mundum saluauit.
- 135 Dub. Cur dicitur uerē Saluator? Respō. qui supra, q̄ Angeli quādoq; uenerunt saluare, & prophetæ, sed hic est uerē Saluator qui salutem tribuit nō solum temporaneam, sed æternam: & nō solum in Iudæa ut ante Angeli, & Prophetæ, sed in toto orbe terrarum.

ALLEGORICE.

[Venit Iesus Samariam] quæ Interpretatur lana domini, ut ex ea operaretur pannum ad cooperiendum, peccata [quæ dicitur Sichar,] id est præsentia, quia uenit per præsentiam corporalem, cum esset semper præsens per diuinitatē [iuxta prædiū &c.] Ioseph uenditus Christi figuram portauit, quæ iuxta somnium Sol & Luna & omnes Stellæ adorant, ad hoc prædium Christus uerus hæres Iacob uenit, vt Samaritani cupientes sibi uendicare hereditatē Iacob patriarchæ conuerterentur ad Christum: Iesus est caro pro nobis assumpta, qui. n. vbiq; est quo it, nisi quia non ad nos ueniret nisi formam uisibilis carnis assumeret: [& fatigatus] ex carne [hora sexta] .i. sexta ætate sæculi, in quo nos sumus [iuxta puteum] .i. p̄funditatē tenebrosam huius mundi [ibi sedit] per humilitatem tanquā doctōr, & magister, ut doceret [uenit mulier d̄ Samaria] .i. rō humana, q̄ est sicut lana, q̄ uellet ordiri [haurire aquā] .i. quærere doctrinā, & intelligentiā [Discipuli aut iuerūt emere cibos] .i. doctōres quærere intelligentiā spiritalē, Xps doctōr, ut rō humana subijcitur fidei [quærīt ab ea potum] .i. magistra discipulo quærīt discere, nō quod indigeat, sed ut discipulus respōdēdo addiscat: miratur rō humana, q̄ auctōritas diuina egeat ipsa [cū non simul contantur] qm̄ finit ad infinitum nulla est proportio, & tūc auctōritas diuina ostendit [domū Dei] esse intelligentiam diuinarum scripturarum, quā solus Deus dat, sed adhuc miratur rō humana, quō cū [non habeat in quo hauriat] id est, cum non det experimentum in credendis, quō potest dare aquam, id est intelligentiam talem, maxime cum Patriarchæ, quo ad sensum vacarēt circa tēporalia q̄ eis dabatur abundanter, & quæ possunt sensu comprehendi.

prehendi. Et dñs ostēdit, quod habens t̄palia adhuc alia desiderat, sed qui delectatur dulcedine scripturarū [non sitit in æternū] terrena, sed talis scripturarū intellectus ducit in fontem uitæ æternæ [& cum hoc uellet statim adisci rō humana, non pōt nisi uocet uirū,] .i. p̄sentet intellectū, qm̄ in uita ordinata intellectus regit animam, & cū rō humana adhuc erraret non percipiendo uerba Christi, iubetur intellectū subiicere. [qm̄ quinq; uiros habuit,] scilicet quinq; sensus corporis, q̄a antequā quis possit uirōne, non regit nisi sensib. carnis, & q̄a post h̄mōi quinq; sensus adhuc errabat, iō ille error [non erat legitimus uir,] & iō iubetur amouere errorem tanquā uirū adulterū, & tunc rō humana adheret Deo uidendo per intellectum, [quod propheta est,] & quærīt informari de diuinis, & primo de honore Dei, qui est adoratio: & ad Deo instruitur per fidem, & tādē uenit ad oēs articulos fidei credendum, quod significatur [per Messiam] qui dicitur Christus [& continuo ueniunt, discipuli,] .i. doctōres mirantes, quod auctōritas diuina de pari disputer cū rōne humana, [nemo tū audet aliquid dicere] cum sciant abyssum esse diuina iudicia, & [tūc mulier,] scilicet rō humana [relicta hydria] .i. amore huius sæculi, p̄perauit annūciare ueritatem, quā audierat, aliis non intelligentibus, vt eos ad salutem adduceret, [& iterū discipuli] .i. doctōres, rogāt Iesum vt māducat, .i. vt de suis operibus ī expositio nibus scripturarū tēret, an bene dixerint, [qui dicit aliū cibū habere manducare] .f. æternā satietatē, ad quā hoīes adducit [quā nesciunt,] qm̄ in cor hominis nō ascēdit: & hortatur eos, vt postquam edocti fuerint [se cū p̄gant ad metendū labores] credentiū, vt eos conducant ad uitam æternam, & ita multi postmodum credunt, nedum ratione humana inducti, sed lumine diuino illustrati, & consistunt Iesum Saluatorem mūdī.

TROPOLOGICE.

Qui uult instrui à domino [ueniat Samaria] lanā sui intellectus offerēdo [in ciuitate Sichar] in eius præsentia confitendo errata sua [iuxta prædiū Iacob] iuxta fontē] sūc sapientiæ interroget [& puteum altum] diuinarū mysteriorū per fidē capiat [& hauriat aquā uiuā,] scilicet gratiā Dei, quæ faciet salire in uitā æternā [& relicti delectatione]

nibus quinque sensuum corporalium [& viro adultero,] .i. uitio quod animam facit adulterare [quærat modum orandi Deum] relicta ambitione montis, & ciuitatis [adoret ī spiritu, & ueritate,] & aliis p̄dicet [relicta hydria] t̄pali lucris spiritualem cibū, ut multi gustantes credant in Christum.

ANAGOGICE.

Contemplari possumus aquā uiuā æternæ beatitudinis, q̄ nos inebriabit ab uertate domus, uerbi domini in cælesti Hierusalem, & monte altissimo, unde auxilium ueniet, Deū patrem, filium, & Spiritū sanctū clare intuebimur, in spirituq; , & ueritate adorabimus cū cælestibus spiritibus, & manebimus cum eo duobus diebus post resurrectionē, scilicet animæ, & corporis glorificati, ubi erūt multo plures saluati, quos nemo dinumerare poterat nisi solus Deus, cui soli est cognitio eorum numerus, afflictes diuinæ maiestati in seculum sæculi.

SABBATHO DOMIN. TERTIAE Quadragesimæ.

Perrexit Iesus in montem Oliueti. Ioan. 8.

Historia huius euāgelij facta est anno Xpi 32. die. 22. Septem. die Martis.

HISTORICE.

Ad dominum, populum in templo docēt scribæ, & pharisæi mulierem adducūt adulteram tentando rogantes, an pœna legis plecti deberet, ut. f. lapidibus obrueretur, qui cum certis digito in terra literas designasset respondit, vt is eorū qui à peccato immunis foret, lapides primum in eā congereret: cum rursus in terrā literas sculperet, templo primoribus exordientibus sigillatim egressi sunt cuncti: mulierem autē alloquens dominus sciscitabatur an accusantium quispiam eam damnasset, qua negante, nec eam dominus condemnandum protulit, iussit tamē vt pacifice pergens in posterum à flagitijs abstineret.

Veritatis lucidus indagandæ causa, quedam dubia mouebuntur, & soluentur.

DUBITATR. Vñ accessit Iesus in montē Oliueti? Ref. q̄ vt habetur Ioan. 7. quod ex templo, in quo clamauerat, Siquis sitit &c.

- 2 Dub. Quomodo omnis populus venit ad eū? Resp. q̄ per figuram sinecdoche omnis populus, id est maior pars populi.
- 3 Dub. Cur dicitur sedēdo? Resp. q̄ doctorū, & magistrorum est sedere, dum docent.
- 4 Dub. Quid perhibebat scribis, & pharisæis adulteram adducere? Resp. quia erant principes populi, qui ipsum dirigere debebant.
- 5 Dub. Quid est adulteriū? Require fer. 4. dominicæ 3. Quadragesimæ. dub. 7. 3. & sequētib; de materia adulteriij.
- 6 Dub. Cur statuerunt eā in medio? Ref. ut uideretur a toto populo astante.
- 7 Dub. Cur quarunt quid de adultera agē dum censeret, cum lege cautum esset eam lapidari debere. Resp. q̄ ut possent accusare eum, ut patet ex euangelio.
- 8 Dub. De quo volebant eū accusare? Ref. Aug. super Io. quia animaduixerant pharisæi dominum esse piū, & mitē, dixerunt apud seipfos, si eam dimitti censerit, ager contra iustitiā, & legem, & sic accusabitur tanquam prauaricator legis. Si autē dicat ipsum lapidādā, a mansuetudine recederet, propter quam iam populis amabilis factus est, & ita de crudelitate accusabitur.
- 9 Dub. Vbi habetur quōd adulterę lapidetur? Ref. quōd Leuiti. c. 20.
- 10 Dub. Quid scribebat in terra? Ref. Lyra, q̄ id quod postea protulit ad maiorem certitudinem, scilicet Qui sine peccato est uestrum & c. quasi responderet, quod non lapidaretur, nec quod dimitteretur illa, sed ut Aug. dicit, puniatur peccatrix, sed nō a peccatoribus: impleatur lex, sed non a prauaricatoribus legis.
- 11 Dub. Cur non statim respondit absque scribere in terra? Ref. Beda, q̄ scribendo in terra illum se fore monstrauit quē quondā legem in lapide scripsit.
- 12 Dub. Cur erexit se? Resp. Lyra, q̄ ad eorum importunitatem reprimendam, quia perseverabant importunē interrogantes.
- 13 Dub. Cur rursus seipsum in terra? Ref. Alcuinus super Ioan. q̄ potest intelligi hoc fecisse dominus iuxta consuetudinem, ut quasi aliquid agēs vultu intendēs, in aliud liberam eis exeundi facultatem daret.
- 14 Dub. Quid scripsit secundo in terra? Ref. Lyra, quōd aliqui dicunt eadem scripsisse, quā prius, ad ostendendum maiorem firmitatem sciētiae. Alij, vero, & melius, ut vi-

- detur, dicunt, q̄ scribebat eorum peccata, ut eos ostenderet ineptos ad accusationem huius feminæ.
- 15 Dub. Cur seniores primo egrediebantur? Ref. glo. q̄ forte magis rei erant, uel magis culpas suas cognoscebant.
- 16 Dub. Quomodo poterat scribere peccata omnium in tā breui tpe? Ref. Ly. q̄ nō scribebat p̄ singula, sed diuina virtute potuit facere q̄ in aliqua figura ab eo p̄tracta quilibet eorū uideretur sua p̄pria p̄tē, et nō alia.
- 17 Dub. Cur interrogat de accusationibus? Ref. Ly. q̄ in hoc mulier examinatur de accusatione, & ex cōsequēti de cōdēnatione.
- 18 Dub. Quis dicitur accusator? Ref. q̄ ille qui aliquem coram iudice accusat, & criminalem tibi mouet quāstionem.
- 19 Dub. Cur talis vocat̄ accusator? Ref. quia ad causam vocat eum quem appellat, ut in c. fortis, de verbo. signi.
- 20 Dub. Ad quid est instituta accusatio? Ref. S. Th. in 4. sen. dist. 4. 1. arti. 1. quæst. 2. quōd ne aliquis sustineatur quasi innocens, qui culpam habet.
- 21 Dub. An homo, uel peccatum debeat accusari. Ref. qui supra, q̄ alquando contingit, q̄ aliquid factum reputatur licitū ex ignorantia alicuius circūstantiæ, & ita cur si homo accusatur quandoque, ita & factū ipsum accusari potest.
- 22 Dub. An homo teneatur de necessitate accusare? Ref. S. Th. 2. 2. q. 68. ar. 1. q̄ si crimen fuerit tale, quōd vergat in detrimentū reipublicæ, tenetur homo ad accusationē, nūmodo sufficēter possit probare, quōd pertinet ad officii accusatoris, puta cū peccatū alicuius uegit in multitudinis corruptelā corporalē, seu spiritalē. Si autē nō fuerit tale p̄tē, quōd in multitudinem recidat, uel etiam si sufficientem probationem non possit adhibere, nō tenetur ad intentā dū accusationem, quia ad hoc nullus tenetur, quod nō potest debito modo perficere.
- 23 Dub. Quomodo accusatio redditur iniusta? Ref. qui supra. ar. 3. q̄ in accusatione duplici ratione contingit esse p̄tē. Vno modo, ex eo, q̄ aliquis iniuste agit contra eū qui accusatur, crimina falsa ei imponēdo, q̄ est calūniari. Alio modo ex parte reipublicæ, cui nō principaliter intenditur i accusatione, dū aliquis impedit malitiosē punitionē peccati. Quod iterū dupliciter cōtingit. Vno modo fraudem in accusatione adhibendo, & hoc

pertinet

- pertinet ad puaricationem. nam puaricator dicitur quasi varicator, quia aduersam partem adiuuat p̄dita causa sua. Alio modo totaliter ab accusatione desistēdo, quod est tergiversari, in hoc, n. quod desistit ab hoc quod ceperat quasi tergū uertere dicitur.
- 24 Dub. Quæ pena debet ei qui in accusatione defecerit? Resp. q̄ sup. art. 4. q̄ q̄ illē q̄ male accusat peccat cōtra p̄sonā accusatū, & cōtra Rēpublicā, p̄ utrunq; puniit, & hoc est q̄ dicit Deut. 19. cūq; diligentissime p̄stantes inuenierint falsum testē dixisse cōtra fratrem suū mēdaciū, reddēt ei, sicut fratri suo facere cogitauit, q̄d p̄tinet ad iniuriā p̄sonæ, & postea quantum ad iniuriā Rēpublicæ subdit, & auferes malū de medio tui, ut audieres ceteri timorē habeant, & nequāquā talia audēat facere: æqualitas itaq; iustitiæ hoc requirit, ut nocumētum quod quis alteri intencat, ipse patiatur. Sicut illud Exo. 2. r. c. oculum p̄ oculo: dentem p̄ dente. Et ideo iustum est ut ille, qui per accusationem aliquem in periculum grauis p̄næ inducit, ipse etiam similem p̄nam patiatur, & hæc dicitur p̄na talionis.
- 25 Dub. An accusatus tenetur dicere veritatē iudici interrogati? Resp. qui sup. q. 69. ar. 1. q̄ cū q̄ ex debito iustitiæ teneatur obedire suo superiori, in his ad q̄ ius p̄lationis se extendit, & cōtrafaciens mortaliter peccat, ex debito accusatus tenetur iudici veritatem exponere, quā ab eo s̄m formā iuris exigit. Et ideo si cōfiteri noluerit veritatē quā dicere tenetur, vel si eam mendaciter negauerit, veraciter peccat: si uero iudex hoc requirit quod non s̄m ordini iuris, nō tenetur ei accusatus r̄ndere, sed potest, uel per appellationem, uel aliter subterfugare, mendacium tamen dicere non licet.
- 26 Dub. An liceat accusato se defendere? Ref. q̄ sup. ar. 2. q̄ reo, q̄ accusatur, licet se defendere veritatē occultādo, quā cōfiteri nō tenetur p̄ aliquos cōuenientes modos, puta, quod non r̄ndeat ad quod r̄ndere nō tenetur: non autē licet ei, uel falsitatē dicere, uel veritatem tacere, quā cōfiteri tenetur, neque etiam aliquem dolū, uel fraudem adhibere: quia fraus, & dolus vim mendacij habent, & hoc est calūniōse se defendere, quōd non licet.
- 27 Dub. De quib; peccatis potest iudex interrogare accusatum s̄m formā iuris? Ref. qui supra, q̄ quando p̄cessit in causa sup-

- aliquo crimine, uel aliqua expressa indicia apparuerint, uel etiam cum p̄cessit p̄batio femiplena de tali peccato, potest iudex interrogare, & accusatus tenetur respondere.
- 28 Dub. An mulier accusata de adulterio penitus occulto, teneatur veritatem cōfite ri iudici interroganti? Ref. S. Th. quolib. 3. q. 8. art. 2. q̄ non, nec debet de hoc ab ea exigi iustum de veritate dicenda, quia occultata soli diuino iudicio reseruantur, s̄m illud. 1. ad Cor. 4. nolite ante tempus iudicare quousque ueniat dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum.
- 29 Dub. An in omnib; peccatis requiratur accusator, ut puniantur? Ref. S. Th. 2. 2. q. 67. ar. 2. q̄ non, in notorijs peccatis quæ non solum sunt manifesta iudici, sed etiam alijs, ita quod nullo modo reus crimen inficiari potest, sed statim ex ipsa euidentiā facti conuincitur: si autem esset manifesta iudici, & non alijs: uel alijs, non iudici, tunc est necessaria iudici discussio.
- 30 Dub. An Christus fauceat peccatoribus, quia noluit cōdēnare adulterā? Ref. Aug. ubi supra, q̄ non, si attendans ad id q̄d seq̄tur, uade, & amplius noli peccare. Ergo & dñs damnauit peccatum, sed non hominē: nam si peccatorum auctor esset diceret, uade & uiue ut vis, de mea liberatione esto secura, ego te quantumcunq; peccaueris erit gehenna, & inferni tormentis liberabo: non hoc dixit, intendant ergo qui amant in domino mansuetudinem, & timeant ueritatem, etenim dulcis, & rectus dominus.
- 31 Dub. Cur in lege non introducitur aliamors, q̄ lapidatio? Ref. S. Th. in 4. sen. dist. 38. in litera, q̄ lapidatione nulla p̄na est grauior, & dicitur in p̄nā sceudū locū tenere.
- 32 Dub. Pro quibus delictis infligebatur? Ref. qui sup. q̄ blasphemis, adulteris, & filijs inobedientibus debebatur.
- 33 Dub. An sacerdotes debeant exemplo Christi absque p̄nā peccatores absoluerē? Ref. Ly. q̄ non, quia forte Christus uidit in ea magnam contritionem, quæ sufficiebat p̄ p̄nā illius peccati, quam sacerdos non potest perpendere in confitente, quia non uidet cor, cum homo solum uideat eā quæ patent, ut dicitur 1. Reg. 16.

ALLEGORICE.

[Iesus perrexit in motē Oliueti. j. in similitudine diuinæ pietatis, quā hoībus exhibet [& q̄ diluculo uenit in tēplū] exortū

nouæ gratiæ figurat, & postq̄ p̄ grām ince-
pit habitare in templo suo, qđ est ecclesia
[eis populos.] i. ex oī gēte. [venit ad eū.] i.
crediderunt in eū, [& sedens docebat eos]
fessio humilitatem incarnationis insinuat,
[& sedente dño ad eum populus venit,] qđ
post quā p̄ susceptā humanitatem visibilis
apparuit, ceperunt eum multi audire, & in
eum credere, [Adducunt autē scribæ, & Pha-
risæi.] i. dæmones [mulierē in adulterio de-
prehensam.] i. aīam p̄ p̄tīm adulterantem,
[& statuant eam in medio.] i. p̄tīm eius pu-
blicū denūciāt, qđ merito p̄ p̄tīm dēt la-
pidari. i. damnari, vt lex vult. [vt possent ac-
cusare Christum.] i. de eo conqueri, si vta
misericordia. Ipse autē qui venit saluum fa-
cere, qđ perierat, [inclinat se deorsum] ad
cōpatiendū, [& digito.] i. p̄tē [scribit in
terra.] i. in aīa, qđ vñt corpori terreno, gra-
tiam suam, & in defensione animæ pecca-
trici oburgat dæmones in malitia obli-
vatos, dicēs. [Qui sine p̄tō est vestrū & c]
& iterum compatiēs animæ, inclinat aurē
suæ pietatis [& rursus scribit] infundendo
grām, qua p̄seuerare in bono possit, & hoc
videntes maligni spiritus, cōfusi [vnus post
aliū recedit] & remanet anima cum solo
Iesu aduersarijs fugatis, & tunc dominus se
erigit ad potestatem, quam habet dimitten-
di peccata, diligentiq̄ue discussione facta,
quod accusantium nullus animam cōdem-
nanit, nec ipse eam condemnare vult iam
de peccato contritam, sed eam in pace di-
mittit hortando, vt de cetero ex gratia ha-
bita nolit amplius peccare.

TROPOLOGICE.

Qui vult suorum peccatorum misericor-
diam cōsequi [ad montē Oliueti p̄rgat]
oleo misericordiæ pauperib. compatiendo
[& diluculo veniat in templum] peccata
confitendo statim, & reperiat Iesum cruci-
fixum in cruce sedentem, & manus exten-
dentē ad nos amplectendū, & docēdum, &
non timeat dæmones accusantes, qm̄ [Iesus
se inclinavit] de cęlo ad terras descendēdo,
vt peccatores saluos faceret, & faciat sibi
inscribi signū sanctæ Crucis, vt diabolū nō
timeat, qm̄ ipsa Crux Xpi dæmones fugat,
vt non audeant [mittere lapidē] tribula-
tionū, licet habeant pessimam voluntatem,
sed non sunt timendi, quia non possunt no-
cere nisi p̄missis, & sic anima purgata à pec-
cato p̄ contritionem, & satisfactionem mo-

diantibus operibus misericordiæ non con-
demnatur à domino, sed vt in pace vadat,
& firma sit ne amplius peccet præcipitur,
ne deterius ei contingat.

ANAGOGICE.

Contēplari debemus miserationes dñi,
qđ oīa eius excedunt opera, qm̄ quidem cę-
lestem patriam, & suā diuinitatis visionē,
non solum puris Angelis concessit, sed &
hominib. quibuscunq; nulla habita discre-
tione sexuum, nationum, & condōnum ēt
his, qui in baratrum, & spurcitiam maxi-
morum scelerum ceciderūt elargit, misera-
tus eorum fragilitatem, dūmodo eidē cor
contritū offerant, vt exemplo huius adu-
lteræ clarissimē patet: quam tam misericordi-
ter à rigore legis non cōtra legem agenda
liberauit, pulchrē eius æmulis eiectis, qui
non zelo, sed Dei māsuētinem impugna-
re uolendo eum adduxerāt, quæ merita u-
dire sententiam suorum criminum absolu-
toriā, dū dicit [neq; ego te condemnabo.]

DOMINICA QVARTA
Quadragesimæ.

Abijs Iesus trans mare Galilee Io. 6. c. Math.
14. & Marci 6. c.

Historia huius euāgelij facta est anno Chri-
sti 32. die 13. Aprilis, die Dominica.

HISTORICE.

Magnā cū multitudinē intuitus ē mōte
ī quo sedebat dñs fuisse, ex discipulis quē-
dam Philippum interrogauit, quō nam pa-
cto panes tot emerent, turbis ut sufficerent
ad edendum: respondente illo, quōd si pa-
nes ducentis cōparent denariis, nequaquā
tantē multitudinē satis esse possent. Germa-
nus Symonis Petri Andreas, quendā ad se
puerum quinq; habentem ordeaceo pa-
nes, ac pisces duos retulit, sed hæc pauca lo-
re tot gentibus: dñs itaque ut super sceno,
quod multum eodem in loco erat, sederent
iussit. Discumbentib. autē hominū quinq;
millibus, p̄missis gratiarum actionib;,
Saluator panes, ac pisces distribuere iussit,
quibus abundanter satiatis, ex his quæ edē-
tibus superfluerant reliquis. 12. plenos re-
portarunt cephalinos, quo perspecto signo,
hunc uerum esse prophetam, qui in orbem
deberet aduenire uniuersi affirmarunt.

150

Ista super euāgelio dubia occurrētia solūda sunt.

DUBITATVR. Cur abiit Ie-
sus trās mare Galilee? Respō.
Chry. super Ioan. qđ cū dñs in
die sabbati sanasset iacentem
ī porticu piscinæ, ut patet Ioā.

1. & inculcatur de violatione sabbati, &
multa Iesus locutus fuisse Iudæis, qui egrē
tulerāt recessit ab eis, vt daret locū iræ, sicut
iacula dum in durū aliquid inciderint cum
multo impetu iaciunt, cū nō habuerint ali-
quid obuias dissoluit cito immissio, & quie-
scitica & si cū audacibus impetuose ince-
serimus sœuiunt magis, si autem cesserimus
facile molimus eorum insaniam, propterea
Christus furorē ex p̄missis sermonibus
natū secedēdo mitigauit, in Galilæā vadēs

1. Dubita. Ex quo loco recessit? Responde-
tur, qđ ex Hierosolymis, ut patet ex dictis.

2. Dub. An vere illud esset mare? Resp. Al-
cunus super Io. qđ erat lacus, sed iuxta he-
braicum modum omnis congregatio aqua-
rum siue dulcium (vt illę huius lacus erat)
siue amararum, mare nuncupatur.

3. Dub. Cur dicitur Tyberiadus? Resp. qui
supra, quōd à ciuitate qđ dicitur Tyberias,
& etiam dicitur mare Galilee à prouincia
Galilee.

4. Dub. Quomodo illa multitudo poterat
sequi Christum? Require dominica 2. post
octauam Epiphaniæ dub. 2.

5. Dub. Cur euangelista nō exprimit signa
quæ faciebat dominus? Resp. Chry. super
Ioā. qđ hic euangelista maiorē partem libri
in sermonibus domini consumere studuit.

6. Dub. Cur ascendit in montem? Resp. qui
supra, quōd propter signum quod ibi fieri
debebat.

7. Dub. Cur discipulos secum ascendere
fecit? Resp. qui supra, qđ hoc accusatio mul-
titudinis erat non sequentis eum.

8. Dub. Quid agebat dominus in mōte? Re-
spond. qui supra, qđ discipulos docebat, quo-
niam solitudo apta est ad philosophiam.

9. Dub. An in illo paschate Christus post
fuit crucifixus? Resp. Beda, qđ non, sed illud
fuit in quo Ioannes fuit decollatus, & in
alio paschate post vnum annum Christus
passus fuit.

10. Dub. Cur dicit euangelista, dies festus
Iudæorum? Resp. Theophilus sup euang. qđ
hoc non erat festum Christi, sed Iudæorū.

12. Dub. An Christus fuerit in Hierusalē ad
hoc festum? Resp. Chry. vbi supra, qđ non.

13. Dub. Cur illuc non accessit? Resp. qui su-
pra, qđ paulatim soluebat legem, occasione
sumens à iudaica nequitia.

14. Dub. Cur subleuauit oculos? Resp. Beda.
quoniam pudice sedebat cum discipulis
attentus non prospiciens hinc inde.

15. Dub. Cur Christus tentat Philippum, cu-
ius mentem nouerat? Respon. S. Th. 2. 2. q.
97. ar. 2. qđ non tentauit, vt experimentum
de eo fumeret, sed vt aliis ostenderetur, qđ
ignorabant ex Philippi responsione.

16. Dub. Cur alij euangelistæ nihil dicunt
de interrogatione Philippi? Ref. Aug. de cō-
sensu euan. qđ postquam discipuli dixerūt
domino vt dimitteret turbas, & ille respō-
disset, quod non habēt necesse ire, & quod
ipsi darent eis ad manducandum, vt refert
Matt. intelligitur post hæc verba dominū
inspexisse multitudinem, & dixisse Philip-
po, quod Ioannes commemorat: alij autem
euangelistæ hoc prætermiserunt.

17. Dub. Cur Philippus nō respondit, quod
Christus diuina potentia eos poterat satu-
rare? Ref. Alcunus vbi supra, qđ in hoc tar-
ditatē suam ostēdit. nam si perfecte de crea-
tore intelligeret, de eius potentia largitate
non diffideret.

18. Du. Quia Marcus dicit discipulos hoc do-
mino rñ disse? Ref. Aug. vbi supra, qđ Philip-
pus locutus fuit ex ore cæterorum, quam-
quam & pluralem numerum pro singulari
vstitatissime euangelista ponere potuerit. &
sic est figura sinecdoche.

19. Dub. Cur potius Philippū qđ alios inter-
rogat? Ref. S. Vin. ī sermone, qđ quia ipse erat
simplicior cæteris, vt patet ex eius rñsione.

20. Du. Quis erat puer habēs quinq; panes? Rñ.
qđ ut colligit ex Mat. 14. dicēdo nō hēmus
hic nisi quinq; panes, erat vnus ex discipulis.

21. Dub. Quia alij euangelistæ dicunt, qđ di-
scipuli responderunt, & Ioānes dicit, quōd
fuit Andreas? Ref. Aug. vbi supra, quōd alij
euangelistæ pluralem numerum pro singu-
lari posuerunt per figuram sinecdoche.

22. Dub. Quid mouit And. eam sic responde-
re? Resp. Chry. vbi supra, qđ quia audierat
signum, quod Helyseus de panibus orde-
aceis fecerat, vt habetur 4. Reg. 4. qđ de 20. pa-
nibus paut centum homines, ascendit mō-
te in aliquod excelsum.

23. Dub. Cur post dixit, quid hæc sunt inter-

R 3 tantos?

- tantos? Res. qui supra, qd licet aliquid excelsum Andreas de domino aestimauerit, in ad summum non potuit peruenire. nā aestimabat quod de paucioribus, pauciora, & de pluribus plura facturus esset, qui miracula faciebat, sed hoc non erat verum. Similiter enim ei facile erat, & de pluribus & de paucioribus pascere turbas. Non enim materia subiecta indigebat.
24. Dub. Cur non pauit eos, absq; illis quinque panibus? Res. qui supra, qd ne panes illi creati, & alia creatura viderentur aliena esse ab eius sapientia, ipsis creaturis vtitur ad materiam miraculorum.
25. Dub. Cur fecit homines discumbere, cū adhuc non haberent panes? Res. qui supra, vt discas, quoniam non entia, vt entia ei subsistunt.
26. Dub. An esset ibi tantum scēnū, vt quinque millia super eo discumberent? Res. Theophilus vbi supra, scēnum, id est herba vitidis, cum esset proximum pascha, quod in primo mense veris perficiebatur.
27. Dub. Cur Ioannes nullam facit mentionem de mulieribus, & pueris? Res. qui supra, qd soli viri numerantur ab euangelista, quia legalem consuetudinem sequebatur. Etenim Moyses à 20. annis, & supra populum connumerauit, nulla mentione de mulieribus facta.
28. Dub. Cur Christus gratias egit? Respon. Chryso. vbi supra, quod vt ostendat eos, qui comestione. incipiunt gratias agere oportere Deo.
29. Dub. Cur in aliquibus maioribus, miraculis non orabat? Res. qui supra, ut discas, qd non propter indigentiam orat, si nō indigeret orare, multo magis in maioribus hoc fecisset: quia vero illa ex auctoritate facit, manifestum est, qd hic condescēdo nobis orat.
30. Dubi. Cur coram multitudine orabat? Res. qui supra, qd vt persuaderet eis, qd secundū voluntatem Dei aduenerat, & ne crederet, qd esset deo cōtrarius, & orat scdm naturā assūptā, nō scdm diuinā, vt dicit S. Th.
31. Du. Qualiter illi panes multiplicati sūt? Res. S. Th. 3. par. q. 44. ar. 4. qd illa multiplicatio non est facta p modū creationis, sed per additionē extraneae materiae in panes conuersae. Vnde Aug. hic dicit. vñ multiplicat de paucis granis segetes, inde in manibus suis multiplicauit quinque panes. Manifestum est autem quod per conuersionem grana multiplicatur in segetes.
32. Dub. An ipse distribuerit panes turbis? Res. qd vt habetur Matt. 14. dominus panes discipulis dedit, & ipsi distribuerūt turbis.
33. Dub. Quibus manibus multiplicabatur panes? Res. S. Vinc. in sermone hodierno, quod in manibus Christi, & in gremiis Apostolorum ministrantium, & inter centes comedentium.
34. Dub. An ex panibus habuerint quantum volebant, sicut de piscibus dicitur? Res. qd sic, vt patet per hoc, quod dicitur, similiter ex piscibus quantum volebant, & ex eo, qd sequitur, vt autem impleti sunt.
35. Dub. An comedendo illi homines biberint? Res. S. Vinc. in sermone hodierno, quod ne istud prandium videatur imperfectum, cum nei perfecta sint opera, habemus dicere, quod biberunt.
36. Dub. An biberint vinū, vel aquam? Res. qui supra, qd sicut ex petra exiit aqua ad bibendum, vt habetur Exo. 17. c. & Num. 20. ita de illis panibus, & piscibus, exiit liquor, qui refecillabat comedentes.
37. Du. Quia si satiavit ex panibus multiplicatis, vt dictū est dub. 31. Ergo non ex quinque panibus satiavit? Res. do. Cardinalis de turre cremata, negando, consequentiam, quia materia addita in illos panes conuersa est. Et ideo ex illis quinque panibus dicitur quinque millia hominum satiaste.
38. Dub. Quia sicut aquam mutauit in optimum vinum, in nuptijs, ita deberet mutare panes ordeaceos in panes optimi frumentij? Respon. qui supra negando consequentiā, quia secundum Albertum conuersio aquae in vinum deseruiuit iucunditati nubentis, & ideo conueniebat aquam, mutari in locum iucunditatem facientem, sed saturatione, ex panibus deseruiuit necessitati esurientium, & ideo à forma necessitati deseruiens illum panem non mutauit, maxime, vt dicit hic Chrys. ne gula deseruire videretur.
39. Dub. Cur nō creauit de nouo panes? Respon. qui supra, qd vt miraculum esset magis notum, quia talis multiplicatio eorundem panum magis est perceptibilis, quam creatio.
40. Dub. Cur voluit ut colligerent fragmenta? Res. Chry. vbi supra, qd haec ostentatio lupetua non fuit, sed ne fantasiam aestimarent, quod factum est, propter quod etiam ex subie-

- subiecta materia miraculum fecit.
41. Dub. Cur potius Apostolis, quam turbis praecipit, ut colligerent fragmenta? Res. Chry. quoniam Apostolos maxime erudire uolebat, qui orbis terrarum debebant esse magistri.
42. Dub. Cur duodecim cophinos collegerūt? Res. qui supra, quia nec plus nec minus fecit superfluum esse, sed tantum quantum volebat, scilicet 12. Cophinos, secundum numerum duodecim Apostolorum.
43. Dub. Quid est cophinus? Res. secundū Rabanū in hoc loco, & Vocabilistia, est quoddam uas cauum ex virgultis aptum aliqd mundare, uel ad finem portandum, ut dicit gloss. quod est uas vimineum ad opus seruile deputatum, unde in psalmo 80. Manus eius in cophino seruierunt.
44. Dub. Cur illi homines ante illud miraculum non appellabant Christum prophetā? Res. Beda hic, qd erant carnales, & carnaliter intelligebant, & ex signo facto admirati sunt, & prorsumpunt in illam uocem.
45. Dub. Cur non uocauerunt eum Deum? Res. Alcinus ubi supra, quod nō dum plene fide nondum Deum dicere nouerat, sed iam multum profecerat ex uirtute miraculi, qui eum secernentes ab aliis prophetam uocabant, sicut sciebant in populo illo prophetas aliquando miracula fecisse.
46. Dub. Quis dicit propheta, & alia de propheta? Require feria 2. dominicæ tertie Quadragesimæ, dub. 23. & sequentibus.
47. Dub. Quis potest facere miracula. ibidē dub. 7. C sequentibus.
48. Dub. Cur dicunt, qui uenturus est in mundum? Res. Chry. ubi supra, quod quia prophetam quendam principalem expectabant, & ideo quod dicitur, hic est uere propheta, in graeco cum additione articuli ponitur ad ostendendum scilicet eum esse discretum ab alijs prophetis.
- ALLEGORICE.
- [Quod Iesus trās mare Galilee abiit] turbidum seculū significat, quod adijt nascendo, calcauit moriendo, transijt resurgendo, & magna multitudo secuta est eū] credendo [ascēdit autem in montem] cum celum ascendit [quod discipulos in montem ducit, & turbā deorsum dimittit] significat, qd simplicibus minora pcepta sunt cōmittēda, per sectionibus altiora] qd imminente pascha reuertit] significat, quod qui corpore & sanguine

ne Christi cupit satiari pascha celebrat transuendo ex uitis ad uirtutes [qd oculis multitudinē uidit ueniētē] significat dona spiritalia, & quae cum dominus electis suis misericorditer concedit, tunc in eos oculos suos dirigit, i. respectum pietatis impendit [quinque panes] significant ueterem legē, quae à Moysae in quinque libris scripta fuit [ordeacei fuerunt] quia in lege uitale animae alimentum corporalibus sacramentis obregebatur, sicut medulla ordei tenacissima palea tegitur. Vel quia cum ordeum sit eibus seruatorum, & pabulum iuueniorū, significat, quod lex illa data est seruis, & iumentis, i. carnalibus [duo pisces] qui sapore suauem panem dabāt, sacerdotalē, & regiam personā significabant, & qui Iesum praefigurabant, qui fuit rex, & sacerdos [quod quinque millia uiri discubuerunt] significat, qd qui quinque sensus corporis perfectae regere student, debent esse mille, qui est numerus perfectus [uiri] dicuntur à uiribus, quos feciminea mollicies non corrumpit. [Puer qui panes, & pisces habet] populus Israel erat, qui sensu puerili ea portabat, nec manducabat. [Andreas dicens quid haec sunt inter tantos] significat quod lex uetus sanum proficiebat, quousq; eam Christus suis manibus suscepit, scilicet opere impleuit, & eandem spiritualiter intelligendam esse docuit, quia lex neminem ducebat ad perfectum, [quod frangendo panes multiplicati sunt] significat quod quinque libri Moysi multos libros cum exponuntur tanquam frangendo, & differendo fecerunt: & quia ignorantia populi erat in lege, propterea tēratio domini ignoratiam Philippi demonstrabat, [super fenem discumbebant] quia carnaliter sapiebant, & in carnalibus quiescebant, ois quippe caro fenem: illi de panibus dñi implentur, qui quod auribus audiūt implēt operib. qd sunt aut fragmenta, nisi quae populus non potest manducare qd ergo restat nisi ut secretiora intelligerent, q non pot capere multitudo, illis credatur q idonei sunt, & alios docere ualent, sicut erāt Apostoli. Vñ [12. cophini impleti sunt] qd aut nonos panes noluit facere, sed allatos cum lauit, significat quia ueterem scripturā non reprobauit, sed aperiendo pate fecit [quod post signum dominum agnoscut prophetam] significat, quod post miracula Christi, & discipulorū uniuersus

mundus Christum agnouit, [quod ducentorum denariorum panes non sufficiunt &c.] significat quod lex, & prophetæ, cum denariis, i. decem præceptis legis non sufficiunt, nisi Christus agnoscat, qui gratiam largitus est his, qui sub lege, & prophetis seruirerunt.

TROPOLOGICE.

Si uolumus Christum imitari oportet [trans mare abire,] id est, saculum despiciere [& ascendere in montem] contemplantionis, [& ibi sedere,] id est, quiescere [& habere proximum pascha]. i. de uitiis ad uirtutes transire, [& manducare quinque panes ordeaceos,] .i. amplecti penitentiam super peccatis commissis per quinque sensus corporis [duos pisces] dilectionem Dei, & proximi custodientes, [& discumbere super feno] satisfaciendo pro commissis, [& simus viri] uiriliter agendo, [& colligamus fragmenta,] i. etiã parua præcepta, & consilia obseruemus ne si minima neglexerimus, paulatim defluamus [& impleamus duodecim cophinos,] .i. per omnes duodecim horas diei occupemus nos in diuinis seruitiis, & cum omnia impleuerimus Deum laudemus, qui uenturus est in mundum ad iudicandum.

ANAGOGICE.

Contemlemur montes ultra mare presentis sæculi, i. cœlum, in quo Christus sedet ad dexteram patris, cum sanctis Apostolis, ubi est conuictus Paschæ, i. uictoriæ eius, qui licet in altis habitet, humilia terra respicit, & uidet multitudinem magnam, quæ dinumerare nemo poterat, quæ replet & satiat quinque suis plagis glorioſis, quas pro ipsam sustinuit, ut per humanitatem eius tranſeant ad diuinitatem [gustando quinque panes] .i. presentiam Dei, pulchritudinem eius faciei, societatem angelorum, consortium sanctorum cum eo regnantium, & dulcedinem eternæ beatitudinis [& duos pisces] .i. certitudinem conscientiæ, & fidelitatis diuinæ [fragmenta] diuinorum secretorum percipientes, & Deum sine fine laudantes in sæcula.

FERIA II. DOMIN. III. Quadragesimæ.

Prope erat pascha Iudeorum. Ioannis. 2.

Historia huius Euang. facta est anno Christi. 31.

HISTORICE.

Pascha Iudeorum instante Hierosolyma dominus ascendit, templumque ingressus flagello ex funiculis contexto in eum negotiantes expulit, iubens cuncta inde uendenda exportari, ne eius genitoris templum negotiorum domum efficerent, eius uero memorati sunt discipuli scriptum fore, zelus domus tue me comedit: Iudeis autem sciscitantibus quæ talia operaretur auctoritate, signumque quærentibus respondit, quod si id diruerent templum, in triduo illud reedificaret: admirantibus. Iudeis, quod per triduum erigeret quod 46. annis in constructione consumperat, nec accipientibus quod suum templum corpus diceret: Discipuli post resurrectionem id clarissime perceperunt, uerbisque ipsius ac scripturis fidem dederunt, quodamplures autem eo in festo ob signorum magnitudinem in eum crediderunt, quibus tamen semetipsum non credebat, cum omnium corda nosset, nec aliquo indigeret instructore, apertissime in homine latentia perpendens.

Sigillatim occurrentia declaranda sunt dubia.

- D**VBITATVR. Ut quid dicitur pascha Iudeorum, cum nulla alia natio pascha celebraret? Ref. Orig. super Io. quod forsitan, quia quoddam est pascha humanum, eorum, qui procul a proposito scripturæ celebrant illud. Quidam uero diuinum, & uerum quod in spiritu, & ueritate perficitur: ad distinctionem ergo diuini dicitur Iudeorum.
- 2 Dub. An in illo paschate Christus fuerit passus? Ref. Alcu. super Io. quod bis legitur Christum ascendisse Hierosolymam, semel in primo anno prædicationis, dum adhuc Ioannes non erat missus in carcerem, & de hoc ascensu nunc agitur, & iterum illo anno quo fuit passus.
- 3 Dub. An aliqui iuerunt cum eo? Ref. quod discipuli, ut patet ex textu, qui recordati sunt scripturæ &c. Et ut Beda dicit, semper Virgo eius mater etiam comitata est eum.
- 4 Dub. Cur dicit ascendit? Ref. euntes Hierosalem ex omni parte ascendere habebat, cum esset in eminenti loco.
- 5 Dub. Cur accessit primo ad templum? Ref. Beda, quod ut daret nobis exemplum, ut quocumque properamus, domum Dei primo ingrediamur dominum deprecaturi.
- 6 Dub. Quid, & quæ uendebat, & emebant in

in templo, & alia dubia ad hæc pertinentia. Require fer. 3. dominicæ 1. Quadragesimæ de b. 10. & seq.

- Dub. An bis eiecerit istos de templo? Ref. Aug. de consensu Euang. mani festum esse non semel, sed iterato hoc factum esse a domino, sed primum commemorat hic a Ioanne. Ultimum uero ab alijs euangelistis.
- 8 Dub. Cur hic dicit domum negotiationis, & in alia spelunca latronum? Ref. Chryf. super Io. quod illud fecit ad passionem ueniens, ideo durioribus sermonibus utebatur Hoc autem in principio signorum fecit, uide non ita aspera, sed remissa quodammodo incrementatione uitur.
- 9 Dub. An tunc usus fuerit flagello, sicut & nunc? Ref. Hier. super Mat. quod sic. sic dicit. Mihi autem inter omnia signa, quæ fecit dominus, hoc uidetur esse mirabilius, quod unus homo, & illo tempore contempribilis in tantum ut postea crucifigeretur, scribis & pharisæis contra se seruientibus, & uidentibus lucra sua destrui, potuerit ad unius flagelli uerba tantam eijcere multitudinem.
- 10 Dub. Cum multa alia peccata committerentur in Israel, cur non flagellauit ita peccantes? Ref. S. Vin. in sermone, quod hoc fecit ut ostenderet quantum Deo displicet templum esse ad prophana deductum, & ad illicita.
- 11 Dub. Nunquid absque flagello potuisset eos eijcere? Ref. quod solo nutu potuisset, cum ipse dixerit, & facta sunt, sed conuenientius fuit, ut cum flagello eos eijceret ad ostendendum, quod contra Dei contemptores non solum uerbo agendum est, sed etiam facto.
- 12 Dub. Vbi scribitur zelus domus, &c. Ref. quod psal. 68.
- 13 Dub. Vbi accepit funiculos ad faciendum flagellum? Ref. Lyra, aliquos dicere Christum, ut tunc funiculo pro cingulo, quæ soluens ex ipso flagellum fecisset, & quauis non habeatur in textu, in credibile est, cum ut dicit Io. ultimo. c. non omnia gesta Iesu scripta sunt.
- 14 Dub. Cur tunc recordati sunt discipuli, & non ante? Ref. Ly. quia ex facto Christi recordati tunc fuerunt illius scripturæ, & impletionis eius de Christo.
- 15 Dub. Quo exponitur illa scriptura? Ref. quod zelus, id est, indignatus fuit amor domus tue comedit me, id est, fuit causa passionis mee, dum corripiebam Iudeos de irreuerentia domus tue.
- 16 Dub. Cur petebant signum? Ref. Chry.

vbi supra, quod dolentes de suo turpi lucro impedito, simul autem & per hoc prohibere uolentes: opinantur enim eum aut prouocare ad miracula, aut cessare ab his, quæ fiebant.

- 17 Dub. Quod signum dedit, dicens, Soluite templum &c. Resp. Beda, quod templum ipsum significabat templum corporis sui, in quo nulla profus esset macula peccati: quæ si dicat, sicut inanimatum templum a uestris commercijs sceleribusque; mea ex pro potestate, ita & hoc corporis mei templum, cuius istud gestat figuram, uestris manibus dissolutum tertia die resuscitabo.
- 18 Dub. Cur non fecit tunc aliquod miraculum ut tacerent? Ref. Chryf. vbi supra, Propterea non dat eis signum, sicut & post petentibus signum, respondit dicens, Generatio mala &c. Sed tunc quidem manifestius, nunc autem obscurius respondet idem non autem utique qui non petentes præoccupat, & signa dat, hic petentes auertisset, nisi mentem eorum cognouisset dolosam.
- 19 Dub. Quia uidetur imperare Iudeis, ut eum interficiant dicens, Soluite &c. Ref. Theophi. super Euang. quod non nequaquam eos ad homicidium prouocat, sed hoc eis affectantibus, non sibi esse absconditum demonstrat.
- 20 Dub. Cur potius dat ei signum resurrectionis, quam aliud? Respond. Chryf. vbi supra, quoniam scilicet hoc maxime erat, quod ostendebat eum non esse hominem purum, & posse aduersus mortem statuere triumphum, & tyrannidem eius longam uelociter dissoluere.
- 21 Dub. Cum dicatur ad Gal. quia pater suscitauit Iesum a mortuis, quomodo hic dicitur, ego excitabo, id est, resuscitabo eum? Respond. August. super Ioannem dicens. Sed quid fecit pater sine uerbo? Quomodo ergo pater resuscitat, sic & filius resuscitauit, quia filius dixit, ego, & pater unum sumus.
- 22 Dub. Quia Christus non stetit mortuus tribus diebus? Respondit, quod hoc dicitur per figuram sine doche, in qua accipitur pars pro toto, quia de omnibus tribus diebus stetit mortuus, licet non omnibus completis.
- 23 Dub. Quia non uerum uerum, quod steterunt 45. annis in constructione templi, quia in 7. annis Salo-

- Salomon consummavit templum, vt habetur 1. Reg. 6. Ref. Ly. post Alcinum, qd hoc dicitur de reedificatione, quæ facta fuit sub Zorobabel per 46. annos impediens inimicis. Nam templum Salomonis fuerat destructum per Nabuchodonosor, vt h. 4. Reg. ultimo.
- 24 Dub. Cur addit Euangelista, qd dicebat de templo corporis sui? Ref. Aug. super Io. qd Iudæi caro erant, carnalia sapiebant, ille spiritaliter loquebatur, ideo de quo templo diceret per Euangelistam aperuit nobis.
- 25 Dubit. Quia vbi, qd corpus Christi fuerit inanimatum, vt Apollinaris hæreticus dicit, quia assimilatur ei dñs templo inanimato? Ref. Theoph. super Euang. qd non oportet, qd similitudo in omnibus currat, quia sic sequeretur, qd caro Christi esset lignum, & lapides ex quibus templum erat constructum, & falsum esset, qd dñs dixit. Nunc anima mea turbata est, & potestatem habeo ponendi animam meam, & in manibus tuas domine commendando spiritum meum.
- 26 Dub. Cur tunc non intellexerunt discipuli? Ref. Alcinus vbi supra, qd ante resurrectionem non intelligebant scripturas, sed post aperuit eorum sensum, vt eas intelligerent, & tunc crediderunt scripturas prophetarum, prædicantium Christum tertia die resurrecturum.
- 27 Dub. Cui sermone domini crediderunt post resurrectionem? Ref. qui supra, qd illi, soluite templum hoc &c.
- 28 Dub. Quæ signa tunc fecit Iesus in Hierosolymis? Ref. Orig. vbi supra, qd non legitur fecisse aliquod signum in Hierosolymis, nisi forte aliqua signa facta sint, quæ in scripturis non habentur, & nisi expulsio cum flagello vendentium de templo dicatur signum.
- 29 Dub. Cur illi credentes credebant, pp signa? Ref. Chryl. vbi supra, quia erant grossi, & tales trahuntur per signa, sed rationabiliore trahuntur per doctrinam.
- 30 Dub. Cur crediderunt in nomine eius & non in eum? Ref. Orig. vbi supra, qd qui in Iesum credunt, per angustam viam vadunt ducentem ad vitam, qui autem credunt signis non in eum, sed in nomine eius credunt.
- 31 Dub. Cur non credebatur se eis? Ref. Orig. vbi supra, quia non opere implebant qd credebant, & Chryl. dicit, qd non credebatur, confidebat, vt in discipulis perfectis, nec committeret eis omnia dogmata, vt iam firmiter fidelibus fratribus.
- 32 Dub. Cur non egebat testimonio. &c.

Resp. Chryl. vbi supra, qd scire ea quæ sunt in corde hominum est Dei, qui solus corda plasmavit: non indigebat ergo testibus, vt priorum plasmavit mentem addiscat.

33 Dub. Quia medici per repulsum, & vrinam sciunt, quæ sunt in homine? Resp. qd per ea quæ sunt in homine intelliguntur quæ sunt in mente hominis.

34 Dub. An anima Christi cognoscat cogitationes hominum. Vide dominica tertia quadragesimæ. dub. 53.

A L L E G O R I C E.

[Vendentes in templo] significant prælatos per simoniam vendentes dona Spiritus sancti, qui tandem a Christo eiiciuntur, & flagellantur in inferno a dæmonibus subuersis omnibus eorum malis diuitiarum, quas relinquent alienis, & sepulchra eorum domus illorum in æternum, nec in presentiarum Deus semper signa contra tales demonstrat, quia qui se permittit crucifigi, etiam permittit talia fieri: sed post resurrectionem in extremo ac tremendo iudicio omnia manifestabit, & iusti reedificabuntur in vitam æternam.

T R O P O L O G I C E.

Instruimur, vt sequamur Christum in patriarchate sacramentationem recipiendo, vtq; in ecclesijs [non vendamus oues & boues]. i. non cogitemus dum sumus in diuinis officijs terrena, nec mercantias, aut negotia secularia, nec de eis ibidem loquamur, sed zelus Dei, ipsum toto mentis affectu deprecantes, vt mereamur effici participes merito in passionibus eius, & ipse credet, committet se nobis in mysterio corporis & sanguinis eius, qui omnium corda nouit.

A N A G O G I C E.

Contemplemur celestem Hierosolymam, quam post Christum ascendimus, si tamen copatimur, vt simul regnemus, & tunc perfecte cognoscemus omnia sacramenta suæ sacratissimæ passionis, per quæ salui facti erimus, & inebriabimur ab vbertate domus eius, & credet se omnibus sanctis suam communicando gloriam.

F E R I A I I I . D O M I . Q V A R T A E .
Quadragesimæ.

Iam die festo mediante. Ioan. 7. c.

Historia huius Euang. facta est anno Christi 32. die 18. Septembris.

H I S T O R I C E.

Medio solennitatis scenophegia die Christum in templo docentem admirabantur Iudæi quoniam modo sciret literas, quas non didicerat, qd perpendens dñs illam non suam, sed eius qui eum miserat fore doctrinam dicebat, nec propriam aucupabatur gloriam, eam ex se proferebat. Subdit vero eos contra Moysi agere legem eum morti tradere volentes: cum itaq; turba eum dæmoniaco diceret eos, quia a nemine eius perquireretur interitus, ait ex uno a se perpetrato opere, qd sabbatho, s. hominem sanitate restituit eos indignari, cum tñ ex hoc legem non præteriret, qm nec circuncisio sabbatho celebrata. quæ ex patribus, talem reportauit consuetudinem, non illicite redditur: non itaq; ex pedire, vt ex facie quenquam iudicent, sed eos recto debere vt iudicio. Hic Ierosolymis quibusdam submurmurantibus, au hic quem principes ad necem quererent, fore: cui tamen palam loquenti nihil violentiæ inferre audent, ex hoc fortassis, qd eum agnouissent esse Christum. Quamquam cum Christus ipse adueniret, ignotus existeret, & huius patriam ac parentes nosset, dñs vocem extollens, eos dixit, & se & cuius esset patriæ scire. Veruntamen non ex se se aduenisse, sed ab eo, qui verax est missum fore, quem cum ipse ignoraret ipse optime agnosceret, si cuius aliteret contrarium, mendacius esset, cuiusmodi ipsi forent: eum vero apprehendere cupientes nequaquam in eum manus iniecerunt, cum necdum eius aduenisset hora, quinimmo ex astantibus, in eum quam plures crediderunt.

Igitur ad dubiorum declarationem adueniens.

V B I T A T V R. Cur primo die non accessit ad templum ad docendum? Ref. Theoph. super Ioan. qm illa die Iudæi his quæ festi erant magis attendebant. Et ideo expectauit cum post attentius audirent.

- 2 Dub. Quod festum erat illud? Ref. qd vt habetur in hoc 7. c. erat festum scenophegiæ.
- 3 Dub. Quot diebus durabat dictum festum? Ref. Ly. qd septem diebus.
- 4 Dub. Quid docebat? Ref. Chryl. super Io. qd hoc euangelista non dicit, sed quod mi-

rabiliter docebat solum. Sed Lyra post Augustinum dicit, qd legis, & prophetarum testimonia proferebat.

- 5 Dub. Cum alias dixerit, vt habetur Io. 7. Hic seducit turbas, quomodo nunc admirabantur? Ref. qui supra, qd tanta erat virtus docētis, vt ex eo, quod alias dicebant transfmutati admirarentur.
- 6 Dub. An alibi quam in templo possit prædicari? Ref. qd sic, s. in plateis, & locis publicis & honestis, non autem in domibus priuatis, ne suspitio hæresis oriatur. dist. 3. o. c. si quis extra. vnde in aut. de eccl. 5. si quis in sua domo, illa domus in qua conuenticula celebrantur, & occulte prædicatur publicanda est, tamen in ecclesijs rationabiliter potius debet prædicari, quia ille locus est magis aptus, vt patet ex exemplo Christi, qui in templo, & synagogis prædicabat.
- 7 Dub. Qua die festo Iesus prædicabat? S. Vinc. in sermone, qd erat quarta dies, quæ erat media septem dierum.
- 8 Dub. Quomodo sciebant eum non didicisse literas? Ref. Aug. super Io. quoniam multi nouerant vbi natus erat, quem admodum fuerat educatus, nunquam viderant literas discentem: audiebant tamen de lege disputantem. Et ideo crediderunt, vt dicit S. Vinc. illam doctrinam esse a diabolo.
- 9 Dub. Cum eius doctrina esset de regno Dei, quomodo illi non credebant? Respon. Chryl. vbi supra, quia eorum admiratio erat nequitia plena.
- 10 Dub. Quia videtur contradictio in verbis Christi, dum dicit, mea doctrina non est mea? Ref. Aug. vbi supra, qd s. m. aliud suum dixit, secundum aliud non suam: secundum formam Dei suam, s. m. formam serui non suam, sicut si fistula diceret, vt dicit S. Vinc. sonus non est meus, sed sonantis magistri.
- 11 Dub. An in Christo fuerit alia doctrina, quam diuina. Vide dominica infra octa. Epiphaniæ dub. 29.
- 12 Dub. Quo facientes voluntatem dei poterant cognoscere illam doctrinam fore a Deo? Ref. Chryl. vbi supra, qd si auferrent iram, inuidiam, & odium, qd in eo sine causa habebant, nihil esset, quod prohiberet eos cognoscere, quod verba, quæ loquebatur, essent a Deo.
- 13 Dub. Quid est facere voluntatem Dei? Ref. Aug. vbi supra, qd est credere in eum, putare ipse dominus dixit Io. 6. Hoc est opus Dei.

- Dei vt credatis in eum, quem ipse misit.
- 14 Dub. Quō loquens a seipso gloriam propriam querit? Res. Chryf. vbi supra, q̄ hoc est vnum argumētum insolubile, quasi dñs dicens, qui aliquā propriā vult iustitiam dōtrinam pp nihil aliud hoc vult, q̄ vt gloriam acquirat. Si vero ego gloriā eius, qui me misit quero, cuius gratia aliena vellem vos doceres? & hoc est, q̄ sequitur, qui autē gloriam querit eius qui misit illum, hic verax est, & iniustitia in illo non est.
- 15 Dub. Cur dixit: hic verax est? Rñ. Theophilus super Ioannem q. d. verax sum, quia doctrina mea continet veritatem.
- 16 Dub. Cur addit, iniustitia in eo non est? Res. qui supra, q. d. iniustitia in me non est, quia alterius gloriam non vscapio.
- 17 Dub. Cur dicit, nonne Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem? Res. Chryf. vbi supra, q̄ Iudæi duas criminationes cōtra Christū inducebant. Vnam q̄ sabbathū solueret: Aliam, q̄ patrem suū dicebat deum, æqualem seipsum faciens deo. Hoc igitur prius confirmavit dū ostendit, q̄ non est deo contrarius, sed eadem illi docet. de reliquo ad sabbathi solutionē instat dicens. Nonne Moyses &c. quasi diceret, lex dicit, non occides, vos autem occidistis. & hoc est q̄ subditur, quid me queritis interficere, ac si diceret. Et si ego dissolui legem hominem sanans, trāsgressio fuit, sed in salutem: vos autem transgredimini in malum, vnde non debeo a vobis de solutione legis iudicari: in duob. ergo eos corripit, & dicendo, quid me queritis interficere, & ostendendo qm̄ occisionem meditates, non sunt digni alium iudicare.
- 18 Dub. qui fuerunt illi, qui dixerunt demonium habes? Respon. quōd Pharisei, & scribæ principaliter, & alios instigabant ad sic dicendum.
- 19 Dub. Cur alia sibi dicebant, q̄ non erant ad propositum? Res. Aug. vbi supra, q̄ et si talia non pertinerent ad ordinem, pertinebant tamen ad perturbationem.
- 20 Dub. Cur non fuit dominus in hoc turbatus? Res. Beda, q̄ in hoc nobis patientie reliquit exemplum, ut quotiens nobis ab aliquibus falsa obijciuntur conuitia, patienter toleremus.
- 21 Dub. Cū Christus multa fecisset opera, cur dicit unum opus feci? Res. Aug. vbi supra. q. d. quid si omnia opera mea videri-
- tis: ipse enim opera erant quæ in mundo uidebant, & ipsum qui fecit omnia non uidebant, fecit unam rem, & turbati sunt, quia saluum fecit hominem in sabbato.
- 22 Dub. Quem hominem sanū fecit in sabbato? Res. quōd ut habetur. Io. 5. fuit ille qui iacebat in porticu probaricæ piscinæ.
- 23 Dub. Cur redarguit eos, q̄ admirarentur? Res. q̄ non admirabantur, sed conturbabantur, & de hoc eos redarguit, admiramini, id est turbamini, rumultuatis.
- 24 Dub. Quomodo circumcisio erat ex patribus? Res. q̄ quia fuit data Abraham. Vnde ut dicit S. Tho. 1. 2. q. 103. ar. 1. circumcisio non potest dici sacramentum legis, quasi in lege institutum, sed solum quasi in lege obseruatum: fuit tamen circumcisio in Deo instituta, & etiam à patribus ipsam secundum Dei præceptum obseruantibus.
- 25 Dub. An possit fieri in sabbato, & alia dubia de circumcisio, quære in festo circumcisionis quasi per totum.
- 26 Dub. Cur dicit, propterea Moyses, & qd ex hoc uolebat concludere? Res. Chryf. vbi supra, quōd sabbati solutio in circumcisio. ne legis obseruatio. Quare ego curans in sabbato legem seruauit, uos qui non æstis legillatores ultra modum legem defenditis, sed Moyses iubet legem solui propter mandatum, quōd non erat ex lege, sed ex patribus.
- 27 Dub. Cur dicit, totum hominem? Res. qui supra, quōd propter hoc ostendit circumcisionem esse particularē sanitatem. Et ut dicit hic S. Vinc. ex hoc loco emanauit regula Theologalis, quōd dominus nūquam sanauit aliquem corpore, quin sanauit & mente.
- 28 Dub. Cur dicit, nolite iudicare secundum faciem? Res. qui supra, quasi dominus diceret. Nō quia Moyses apud uos habet maiorem gloriam, quam ego ex personarum dignitate feratis sententiam, sed à rerum natura, hoc. n. est recte iudicare. Nullus autē incusauit Moysen de hoc, q̄ iussit sabbatum solui propter mandatum circumcisionis, q̄ erat aliunde, quā ex lege inductum: ergo fide dignior uobis est Moyses qui iubet solui legem à mandato non legali.
- 29 Dub. Cur Hierosolymita potius murmurabat, q̄ alii? Res. q̄ su. quoniam qui magis potiti erant signis, hi erant miserabiliores, qui deitatis eius signum uidentes maxime,

omnia

omnia iudicio corruptorum principum per mittebant.

30 Dub. Cur dicebant, & nihil ei dī? Res. Aug. vbi supra, q̄ non plene intelligentes Christi potentiam, putauerunt esse principum scientiam, quod ei pepercerunt.

31 Dub. Vnde habebant, q̄ nesciretur vnde esset Christus? Res. qui supra, q̄ hæc opinio apud Iudæos non inaniter nata est, quoniā utrunque pronuntiauerunt scripturæ, secundum hominem prædixerunt vnde esset, secundum Deum latebat impios, & quærebat pios. Hanc igitur opinionem in eis generauerat, q̄ per Esaiam 53. c. dictum est, Generationem eius quis enarrabit?

32 Dub. Cur dicit dñs, & a meipso nō ueni? Res. qui supra, q̄ dñs respondit ad utrunq; dñm scripturarum. quasi diceret, & me & vnde sum scitis quantum ad humanitatem, & locum natiuitatis, & tamen me, & vnde sum nescitis, quantum ad diuinitatem.

33 Dub. Quid sciebant Iudæi de Christo? Res. qui supra, q̄ solus virginis partus quantum ad humanitatem latebat Iudæis, quo excepto totum nouerat in Iesum, quod ad hominem pertinet: sciebant ergo, quis & vnde esset secundum carnem, & effigiem hominis quam gerebat.

34 Dub. Cur addidit, sed verax est qui misit me, quem uos nescitis? Res. Chryf. vbi supra, q̄ ex proprijs sermonib. eos capit, quoniam ipsi dicebant: Christus eū uenerit nemo scit vnde sit, ostendit se ēt inde Christum esse, qm̄ a patre uenit, quem ipsi nesciebant.

35 Dub. Cur clamabat? Res. qui supra, q̄ vt eos uerecundari faceret.

36 Dub. Cur dicit ego scio eum? Res. Aug. vbi supra, q̄ vt ostenderet eis vnde possent scire. Vnde dicit ego scio eum, ergo a me querite vt sciaris eum, quoniam patrem non cognoscit nisi filius, & cui uoluerit filius reuelare.

37 Dub. Cur dicit, & si dixero, quia nescio eum? Res. Chryf. vbi supra, q̄ est argumētum ducens ad impossibile, nam impossibile est q̄ sim similis uobis mendax, quoniā verax est, qui misit: ergo congruum est & ipsum ueracem esse qui missus est, ergo scio eum: & contrarium dicens mentiret, quod est impossibile, si me mentiri.

38 Dub. Quia cum omnia a patre sint per creationem, uidetur, q̄ omnia sciant patrem, si Christus, qui est ab eo, scit eū? Res. Hila-

rius 7. de Trinitate, q̄ esse a Deo per creationem, non est causa, q̄ Deus sciatur: sed esse a Deo ut uerus filius Dei per generationem, est ratio, quod sciatur Deus.

39 Dub. Quō missus est a patre, cum nō sit minor eo, cum sit uerus Deus cum patre, & ubiq; sit, & impleat omnem locum? Res. S. Tho. 1. par. q. 43. ar. 1. q̄ in rōne missionis duo importantur, quorum vnum est habitudo missi ad eū, a quo mittitur: Aliud est habitudo missi ad terminum ad quem mittitur. Per hoc autē, q̄ aliquis mittitur, ostenditur processio quadam missi a mittente: vel s̄m imperium, sicut dñs mittit seruum, vel s̄m consilium, ut si consiliarius dicatur mittere regem ad bellandum: vel s̄m originem, ut si dicatur, q̄ flos emittitur ab arbore. Ostenditur et habitudo ad terminum ad quem mittitur, ut aliquo modo ibi esse incipiat, vel quia prius ibi omnino nō erat quomittitur, vel quia incipit aliquo modo esse, quod prius non erat. Missio igitur diuinæ personæ conuenire potest s̄m quod importat ex vna parte processionē originis a mittente, & s̄m quod importat ex alia parte nouum modum existendi in alio. sicut filius dicitur esse missus a patre in mundum, secundum quod cepit in mundo esse per carnem assumptam: & tamen ante in mundo erat, ut dicitur Io. 1. Et licet missus sit minor mittente, qm̄ mittitur secundum imperium, aut secundum consilium, quia imperans est maior, & consiliarius est sapientior, non tamen qm̄ procedit s̄m originem, quæ est secundum æqualitatem, & sic est in diuinis. Et licet processio quæ est secundum motum localem sit secundum discessum de loco ad locum, non tamen processio diuinæ, quæ absq; omni motu: & etiam non uenit in mundum secundum diuinitatem, quia erat in mundo, sed secundum carnis assumptionem, secundum quem modum nō erat in mundo ante incarnationem.

40 Dub. Cur quærebant eum apprehendere? Res. Chryf. vbi supra, quoniam ea quæ dicebat, Iudæos irritauerunt, uidelicet quem uos nescitis, quia simulabant se scire.

41 Dub. Cur non miserunt in eum manus? Res. Chryf. vbi supra, quia furor eorum inuisibiliter fuit refrenatus.

42 Dub. Quō cognitum est quod uolebant eū apprehendere? Res. q̄ Christus qui cognoscebat corda eorum hoc potuit indicare,

vel

vel fecerāt aliquos actus furiosos pro eum capiēdo.

43 Dub. Quæ hora erat illa eius? Ref. Aug. quod illa in qua volebat mori.

44 Dub. An Christus subijceretur horæ? Respon. qui supra, qd dñs non est natus sub Facto, quia nec hoc de te credendum est, quāto magis de illo per quē factus es, si tua hora voluntas est, illius hora quæ est nisi voluntas sua? non ergo horam dicit quā cogere tur mori, sed quā dignaretur occidi.

45 Dubit. Cur potius de turba crediderunt quam de pharisæis vel scribis? Resp. qui supra, quia dominus humiles, & pauperes solos faciebat, & turbam quæ suam ægritudinem cito vidit, & illius medicinam sine dilatione cognouit.

A L L E G O R I C E.

Iudei admirantes, & cōtributi in doctrina Christi, significant eos, qui scripturæ sacræ nolunt credere, nec subdere colla iugō fidei catholicæ opinantes ea non esse vera, quæ non possunt ab eorum intellectu comprehendī, & ideo non possunt vere cognoscere patrem, quem filius reuelauit, & tales quarunt apprehendere Christum, i. eius doctrinam destruere, sed nōdum venit illa hora, nec veniet, quia licet semper sint hereses in mundo, tñ nunquā præualuerunt nec præualebunt contra ecclesiam, vt dñs promisit Petro. Multi autē de turba significant simplices, qui ad eam quæ sunt fidei non quarunt rationes naturales, sed puro corde credunt in eum.

T R O P O L O G I C E.

Instruimur ex sacro euāgelio si volumus patrem cognoscere, & eius voluntatē adimplere, vt in dieb. festis accedamus ad ecclesias, in quib. Christus docet per os prædicatorū. nec turbemur si arguimur ab eis, quia tunc ueraciter intelligemus vnde sit Christus, quo ad humanitatē, in qua uoluit pp nostram salutem nostros subire dolores, & generationem eius æternam ipso reuelante per fidem percipere poterimus.

A N A G O G I C E.

Sacrum euāgelium in contemplationē nos ducit festi perpetui beatorum, in quo Christo docente in uerbō, literas quas nunquam didiceramus cognoscimus clare inuenientes id, quod nunc in enigmate conspiciamus adueniente horā nostræ beatitudinis, quæ sine fine durabit.

F E R I A I I I I . D O M I N . I I I I .
Quadragesimæ.

Præteriens Iesus, uidit hominem cæcum, Io. 9.

Hist. huius Euangelij facta est anno Christi 32. die 27. Septemb. in die Sabbathi;

H I S T O R I C E.

Iesu domino itei faciente, dum quidam ex utero cæcus ab ipso conspectus fuisset, discipulis sciscitantibus quibus peccatis, paratum uidelicet, an propriis accidisset cecitas, respondit dominus neutrorum delictis hoc contigisse, sed ut dei in eo mirabilia & oderanda patefierent. Se uero opera operari oportere eius a quo missus esset dum illi cecideret, qm nocte superuiente nemo opus aliquod peragere ualet, lumenque se mundi fore interim quamdiu in eo permaneret. his ita persolutis ex spūto terræ admixto lutum finxit, quo cæci oculos liniens imperauit vt in piscina syloe eos ablueret, quod cum peregrisset, lumen statim intuitus est, tenebris depulsis, cumque rediisset subintrabant vicini inter se querentes an ipse idem fuisset lumbi, orbatus, aut sibi similis existeret: affirmanti uero se cæcum uere fuisse percunctabantur quoniam modo nunc uideret, qui cum enarrasset, quærebant quo Iesus fuisset, qui cum se ignorare dixisset, ad pharisæos deductus est, ab eisq; pari interrogatus modo, Iesu suæ uisionis auctore fore narrauit, qm uero ea sabbathi dies esset, trix abantur, aliquibus. hunc a Deo nequam fore hominem, qui sabbathū nō obseruaret, dicentibus, careris uerō asserentibus nullum similia prodigia peccatorū operari posse, cū impij a Deo mini me audiant. Rogatus autē qui cæcus fuerat, vt ediceret sententiā, ipsum prophetam esse denuntiavit: cumq; parentes conuenissent an hic eorū filius foret ab eis pquirebant, modūq; habitæ uisionis simul efflagitabant, q hunc eorum ab eis genitū dixerunt, sed quoniam pāsto nunc uideret se nescire attestati sunt. Cumq; ab eo rursus, vt modū enarraret exigerent, quæ fuit an Xpi discipuli effici opārent, quibus indignanti b. maledictis eum infestates se Moyli cui dñs locutus fuisset discipulos fore professi sunt, cumq; Iesum confitentem ex synagoga eiecerunt, quod totus in sceleribus genitus eos docere præsumeret, qui postmodum inuentus a domino, an in dei natum credere requisitus est,

ei quisnam foret cū percunctaret? Res. dñs se dei filium esse: statimq; procidens, & se credere dixit, & eum suppliciter adorauit.

Tellenda per declarationes dubia se offerunt.

D V B I T A T V R. Vnde progrediebatur dñs? Resp. qd vt habetur Io. 8. c. è templo, in quo se absconderat quando eum lapidare uoluerant.

1. Dub. Vbi erat cæcus? Resp. qd sedebat in exitu templi, & mendicabat.

2. Resp. Quid mouit discipulos interrogare de cæco? Resp. Chry. super Ioan. qd Iesus stans discipulo respiciebat, quod attendentes discipuli interrogauerūt causam cecitatis.

3. Dub. Cur dominus non requisitus a cæco eum illuminauit? Res. qui supra, qd quia Iudei in templo sermonum Christi altitudinem non susceperant, exiens de templo curauit cæcum sui absentia eorum furorem mitigans, & per operationem signi eorum duritiam molliens.

4. Dub. Quid significat rabbi? Res. Aug. super Io. qd interpretatur magister.

5. Dub. Cur appellabant eum magistrum? Res. qui supra, quia discere capiebant, quæ stionem quippe proposuerant domino tantam magistro.

6. Dub. Cū cæcus natus esset, ante natiuitatē non peccauerat, cur ergo discipuli sic interrogant? Res. Chry. ubi supra, quia cū pataliu sanasset & dixisset ei, ecce sanus factus es, non ultra pecces. Ideo illi cogitantes, quod pp peccatū illud accidisset, similiter de isto cæco querunt, qui & peccatum originale contraxerat. & etiā parentes peccauerant, cum nō sit homo qui non peccet.

7. Dub. Cur ergo dominus respōdit, qd nec hic, nec parentes eius peccauerant? Res. Aug. ubi supra, qd hoc dominus respondit inueniens hanc non esse causam cecitatis, sed vt opera Dei in illo manifestarentur.

8. Dub. An omnis pœna sit propter aliquā culpam? Res. S. Th. 12. q. 87. ar. 7. quod pœna dupliciter considerari potest. Vno modo simpliciter, vt pœna est. Alio modo secundū quid, uidelicet, vt est satisfactoria, quæ est quodammodo uoluntaria, & secundū hanc aliquis, qui non peccauit pœnā uoluntariē pro alio portat, sicut in rebus humanis uidemus, quod aliquis in se transfert alterius debitum, & hoc modo, Christus absque pec-

cato pœnam pp nobis sustinuit. Si uero loquamur de pœna primo modo, sic semper habet ordinem ad culpam ppriam, uel originalem, uel actualem: & ad actualem, quæ quis à Deo, uel ab homine punitur pp peccato commissō. Ad originalem uero dupliciter, scilicet principaliter, & consequenter: Principaliter autem pœna peccati originalis est, quod natura humana sibi relinquitur destituta auxilio originalis iustitiæ. Sed consequenter ad hoc consequuntur omnes pœnalitates, quæ ex defectu naturæ in hominibus contingunt.

9. Dub. An omnis pœna sit mala? Resp. qui sup. qd detrimenta, quæ patitur homo in diuitiis, pp sanitatem corporis, uel in diuitiis, & corpore pp salutem animæ non est simpliciter mala, sed solum secundum quid, prout habet rationem affligendi.

10. Dub. An quis possit puniri pp peccato alterius? Resp. qui sup. ar. 8. qd quo ad detrimentum rerum corporaliū vnus aliquando punitur pp peccato alterius, ut in crimine lesa maiestatis diuinæ, & humanæ, in quo filii puniuntur pp peccato parentum, & in hoc dicit Exo. 10. Deus uisitat iniquitatem patrum in filios. Et Matt. 23. Vt ueniat super uos omnis sanguis infusus, &c. Quo uero ad detrimentum animæ nullus punitur pro peccato alterius. & secundum hoc dicitur Ezech. 18. Filius autem non portabit iniquitatem patris, scilicet quo ad pœnas spirituales.

11. Dub. Cur uisitat Deus iniquitatem patrum usq; in tertiam, & quartam generationē? Resp. qui sup. quia tñ consueuerunt homines uiuere, & se mutuo uidere possunt, & filii peccata parentum ad imitandum, & patres pœnas filiorum ad dolendum.

12. Dub. Quia uidetur, quod opera dei fati erant manifesta creatione celi, & terræ &c. Resp. Chry. ubi sup. qd hoc de seipso dominus dicit, non de patre, qui erat notus in Israhel, & eius opera, sed nō erat notum Christum esse dominum.

13. Dub. Quia uis, qd maior honor Dei esset pseruare hominem à malo, qd post malum immisissum ipsum liberaret? Resp. Greg. qd alia est percussio, qua peccator percussus, vt sine retractione puniatur. Alia qua percussus, vt corrigatur. Alia qua quisque percussus non vt præterita corrigatur, sed ne uentura committat. Alia propter quam nec peccata

- rita culpa corripitur, nec futura prohibetur, sed dum inopinata salus percussione sequitur, saluantis virtus cognita ardentius amatur.
- 15 Dub. Cur dicit me oportet operari? Res. Chry. ubi supra, qd quasi diceret me oportet manifestare meipsum, & ea facere quæ me manifestant, s. vt & dicit Beda infirma saluare, debilia roborare, & homines illuminare.
- 16 Dub. Quomodo intelligitur donec dies est? Res. qui supra, i. donec licet credere hominib. in me, donec vita cõsistit, & hoc ostendit cum dicit, venit nox quãdo nemo potest operari.
- 17 Dub. Quia homines etiã operantur in nocte? Res. qui supra, hoc intelligitur de nocte, de qua dicitur Matt. 25. Proiicite eũ in tenebras exteriores, vbi nemo potest operari, sed recipere secundum quod viuens operatus est.
- 18 Dub. Quia videtur qd nunc Christus nõ sit lux mundi, cum non sit in mundo, sed in celo? Res. Aug. ubi supra, quod dies præsentis Christi vsque in consummationem sæculi extenditur, ut ipse dicit Mat. 28. c. Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi.
- 19 Dub. Cur ergo dicit, donec sum in mundo? Res. Hier. qd donec, dupliciter in scripturis accipitur. Aliquãdo enim significat tps determinatũ, ut illud ad Gal. 3. pp trãgressione lex posita est, donec ueniret semẽ cui promiserat. Quandoq; vero significat infinitum tempus, sicut hic, & in psal. 122. Oculi nostri ad dñm Deũ nostrum, donec misereatur nostri, qd non est intelligendũ, quod post impetratam misericordiam oculi auertantur à Deo.
- 20 Dub. Quomodo Christus est lux mundi? &c. de luce, require, In principio erat uerbum, dub. 43. & sequent.
- 21 Dub. An sine luto potuisset illuminare cœcũ? Res. S. Th. 3. par. q. 44. ar. 3. quod vt Chry. dicit supra Marcum, Manus imponit cœco, & spuit, volens ostendere, quod uerbum diuinum operationi adiunctum miracula perficit. Vel etiam, vt dicit Aug. ubi supra, ad ostendendum, quod ipse erat, qui ex limo terræ homines formauerat.
- 22 Dub. Cur non ex aquã, sed ex sputo fecit lurum? Res. Chry. Ideo ut nihil ascribatur fonti, sed discas, quoniã virtus oris eius, oculos aperuit, & plasmavit.
- 23 Du. Cur iubet vt lauet? Res. qui supra, ne videretur curatio esse ex virtute terre, & ut intelligatur ipsum non indigere luto ad faciendos oculos.
- 24 Dubi. Cur misit eũ ad natatoria Syloe? Res. qui supra, vt destrueretur Iudæorum in deuotio: conueniens enim erat omnes eũ videre euntẽ, & lutũ suũ oculos habere.
- 25 Dub. Quia videtur quod aqua syloe haberet virtutem oculos fabricandi? Res. qui supra, qd hoc non erat timerdum, quod, si syloe fumeret hanc gloriam: multi enim la uantes ibi oculos, nullo tali beneficio sunt potiti.
- 26 Dub. Cur cœcus illuc accessit? Res. qui supra, quod ex fide quam habebat non contraxit, sed simpliciter obediuit, non cogitans de contrario, s. quod Christus absque tali missione poterat eum illuminare.
- 27 Du. Quid est syloe? Res. Magister. hist. s. cho. quod est fons ad radicẽ montis Syon, qui nõ iugibus aquis, sed incertis horis ebullit, cuius aque vt ex ciperetur quasi stagnũ non longe à fonte cõstructum erat, quãd collectionem modo piscinam, modo natatorium vocat scriptura.
- 28 Dub. Cur vicini aliqui dicebant quod hic fuerat cœcus? Res. Chry. ubi supra, qd cœco per longam viam eunte diligẽtiores inspectores facti, ex inopinabilitate eius quod viderant, non vltra poterant dicere, non est hic.
- 29 Dub. Cur alii dicebant non est hic? Res. Aug. ubi supra, quod aperti oculi vultũ mutauerat.
- 30 Dub. Cur respõdit ego sum, cum nullus interrogaret eum de hoc? Res. Chry. ubi supra, qd ne ingrãtitudine damnaretur, & ob hoc benefactorem nõ est verecundatur, asserendo se fuisse cœcum, prædicare.
- 31 Dubi. Cur interrogarunt eum, quo nõ eius oculi fuerant aperti? Res. qd ex admiratione procellerant ad perquirendum modum curationis.
- 32 Dub. Cur nõ respondit clare? Res. Chry. ubi supra, qd modum nec nos scimus, nec ipse qui curatus est nouit, sed quod factum est nouerat, modum autem comprehendere non poterat.
- 33 Dub. Cur non dixit oĩa quæ fecerat Iesus in liniendo oculos? Res. qui supra, quod veritate usus est, quod enim nõ nouerat nõ dixit,

- dixit, nec. n. sciuit, quoniam in terra spuit, quoniam autem superunxit per sensum tactus didicit, & ex auditu testatus est, qd sibi dixit, ualde ad natatoria Syloe, &c. Recognouit. n. uocẽ eius ex disputatione cum discipulis.
- 34 Dub. Cur dixit, quod abierat &c. Res. qd supra, quoniam ad unum se præparauerat, somnia sibi suaderi à iubente.
- 35 Dub. Cur interrogant, ubi Iesus est? Res. quod occisionem meditantur, quia iam aduersus ipsum conspirauerant.
- 36 Du. Cur Christus aberat? Res. qui supra, quia non quærebat gloriam suam, neque se ostentare; sed recedebat, ut omnis suspitio tolleretur signorum.
- 37 Dub. Quõ nesciebat quo iuerat? Res. quia nõ uiderat quo iuerat, cũ esset cœcus.
- 38 Dub. Cur adduxerunt eum ad pharisæos? Res. Beda, quoniam pharisæorum erat ap probare opus, uel improbare.
- 39 Dub. Cur Euang. dicit, quod erat Sabba tum? Res. Chry. ubi supra, ut scilicet eorum malã mentem demonstraret, & causam propter quam eum quærebant, & quia detrahebãt miracula per estimatam legis præuaricationem.
- 40 Dub. Cur rursus interrogant eum? Res. qd sup. ut negaret Iesum hoc fecisse.
- 41 Dubi. Cur non responderet ad plenum sic ut ante fecerat? Res. qui supra, quia iam audierant, ideo succinẽte loquitur.
- 42 Dub. An uerum esset quod Christus Sabbarum nõ custodiret. Require ser. 6. primæ dominicæ Quadragesimæ. dub. 28. & seq.
- 43 Dub. Cur non oēs dicebant, quod sabbarum non custodiret? Res. Aug. ubi sup. quia iam quidem inungebantur, id est credebãt in eum.
- 44 Dub. Quid est schisma? Res. Isidorus in li. Ethimol. qd dicitur à scindo scindis, quasi schisma dicatur scissura animorum, quando. animi aliquorum sunt diuisi.
- 45 Dub. Qui dicãtur schismatici quo ad ecclesiam? Res. S. Th. 2. 2. q. 39. ar. 1. quod hi qui propria sponte, & intentione se ab unitate ecclesiæ separant.
- 46 Dubi. An ois peccator sit schismaticus? Res. qui sup. qd nõ obedire præceptis ecclesiæ cũ rebellione quandam constituit schismaticis rationẽ. Dico autem cum rebellione, eum & pertinaciter præcepta contemnit, & iudicium eius subire recusat. hoc autem non facit quilibet peccator: unde non omne peccatum est schisma.
- 47 Du. An schisma sit maximũ peccatorũ? Res. qui supra, art. 2. qd inter peccata, quæ sunt in proximum, peccatum schismatis uideatur esse maximum, quia est contra spirituale bonum multitudinis.
- 48 Dub. Cur schismatici traduntur brachio seculari? Res. qui supra, ar. 4. qd excommunicantur, quia se separant ab ecclesiæ unitate. Item traduntur brachio seculari, quia nolunt corrigi ab ecclesia subterfugientes eius iudicium, unde 23. q. 5. c. quasi uos diuina, & mundanæ leges statuerunt, ut ab ecclesiæ unitate diuisi, & eius pacem perturbantes, à secularibus potestatibus comprimantur.
- 49 Dub. Cur quærunť a cœco, tu quid dicis de illo &c. Respond. Aug. super Ioannem, quod quærebant quemadmodum hominem calumniarentur, & de synagoga eijcerent.
- 50 Dub. Cur dixit, eum esse prophetam, & non filium Dei? Res. qui sup. quod quia ad huc in unũ erat in corde, nondum dei filium confitebatur, non mentitur tamen. Ipse enim dominus de seipso ait, non est propheta sine honore, nisi in patria sua.
- 51 Dub. Cur pharisæi uocauerunt parentes eius? Res. Chry. super Ioan. qd quia cœcum attonitum facere non ualuerunt, per parentes putabant Christi miraculũ annihilare.
- 52 Dubi. Cur pharisæi non crediderunt, qd cœcus fuisset, usq; quo uocauerunt parentes eius? Res. qd ex inuidia, quam habebant contra Christum non poterant credere, qd talia signa faceret.
- 53 Dub. Cur dicunt parẽtib. quẽ uos dicitis, quia cœcus natus est, & non absolute, quod cœcus natus est? Res. Chry. ubi supra, qd ex hoc ad negationem eos inducere conãtur, Theophilus uero sic exponit. q. d. ad hoc falsum est, quod nunc uideat, aut primum, quod cœcus fuerit, sed constat hoc uerum, quod uidet: falsum ergo fuit, quod cœcum eum dicebãtis.
- 54 Dub. Cum parentes non responderunt, quomodo nunc uideat? Res. qui supra, qd hoc pro ueritate factũ est, ut nullus alius, sed is, qui curatus est, & qd dignus fide erat hoc confiteretur.
- 55 Dub. Cur dicunt, ipsum interrogate? Res. Aug. super Ioan. quasi dicerent, iuste cogemur

- remur loqui pro infante, quia ipse pro se loqui non posset, cæcū à natiuitate nouimus, sed loquentem.
- 56 Dub. An parentes scirent eum fuisse illuminatum à Christo? Resp. Alcuinus super euangelium, quod ex eo quod euangelista dicit, quod hæc dicebant propter timorē Iudeorum, &c. Ostendit illos non per ignorantiam, sed propter metum talia respondisse.
- 57 Dub. Quæ pena erat extra synagogā eijci? Resp. Ly. quod erat tanquā si quis esset excommunicatus, & rogatus, quod erat maximum opprobrium apud Iudæos.
- 58 Dub. Cur dicunt, da gloriam Deo? Resp. Ly. quod quia uidētes Pharisæi, quod factum negari non poterat, uolebant, quod cæcus diceret, quod illuminatus fuerat magica arte.
- 59 Dub. Cur dicebat eum non esse a Deo? Resp. Ly. quod hoc dicebant, quasi dicerēt, hoc non fecit diuina uirtute.
- 60 Dub. Cur cæcus dixit, si peccator est nescio? Resp. Alcuinus ubi supra, quod ille ut neque pateret calumniam, neque ueritatem celaret non dixit, scio iustum, sed dixit, si peccator est nescio.
- 61 Dub. An cæcus sic dicendo timeret Pharisæos? Resp. Chry. ubi supra, quod non, sed uoluit Christum à rei testimonio, & non à uoce ab incusatione eripere, & suam responsionem facere fide dignam ab accepto beneficium. Unde dicit, unum scio, quia cæcus essem &c. quod nihil modo de hoc dicaturum sit peccator, sed iterum dico, quod manifeste noui.
- 62 Dub. Cur iterum querunt quid sibi fecisset? Resp. qui supra, quod fecerunt sicut canes uenationem, nunc huc, nunc illuc inuestigantes, quasi dicerēt, nunquid præstigio aliquo aperuit tibi oculos? nec dixerunt quali ter uisisti, dantes occasionem detrahendi contra eius ope rationem.
- 63 Dub. Cur cæcus nunc audaciter respondit magis, quam prius? Resp. qui supra, quod donec res inquisitione indigebat, cæcus remisit loquebatur, quia uero iam uicerat, audaciter de cætero eis loquitur.
- 64 Dub. Cur dixit eis, quid iterum uultis? Resp. qui supra, quod non attenditis ad ea, quæ dicuntur. unde ultra non respondēdo uobis inaniter interrogantibus, & non uolentibus addicere, sed cauillari quæ dicuntur.
- 65 Dubit. Cur interrogat si uolunt Christi discipuli fieri? Resp. August. dicens, quid est,

- nunquid & uos, nisi quia iam ego sum, nunquid & uos uultis: iam uideo, sed non inuideo, & hæc loquebatur stomachans aduersus duritiam Iudeorum, & ex cæco uidentem non ferens cæcos.
- 66 Dub. Quam maledictionem ei imprecati fuerunt? Resp. qui supra, quod tu discipulus eius sis, maledictio quidem est si cor discipulas, non si uerba perpendas, tale maledictum super nos, & super filios nostros.
- 67 Dub. An liceat alicui maledicere? Resp. S. Th. 2. 2. q. 76. art. 1. quod maledicere id est quod malū dicere, quod tripliciter se habet ad id quod dicitur, quia uel per modū enunciationis, & sic fit per uerbū indicatiui modi, referendo malū alterius, quod pertinet ad detractionem. Unde quandoque maledicti detractores dicuntur, de qua detractione dicit dominica 23. post Trinitatē. Alio modo se habet per modū imperantis, uel optantis malum alterius, & si imperet, uel optet propter bonum Christi uel multitudinis, ut si peccator retrahatur, quia conturbat alios secundū ordinē iuris: sic licitum est maledicere. Si autē imperet, uel optet in quantum malum, & non sub ratione boni, tunc non licet, quia est contra dilectionem proximi.
- 68 Dub. An liceat maledicere diabolo? Resp. qui supra, quod in diabolo est considerare naturam, & culpam, & quantum ad naturā bona est, non licet ei maledicere: quantum uero ad culpam licet, quia culpa est maledicenda, secundū illud Iob. 3. Maledicant ei, qui maledicunt diei: sed peccator maledicens hoc modo diabolo simili ratione indicat se maledictione dignum, & secundum hoc dicitur Eccle. 2. 1. c. cum maledicti impius diabolum maledicit ipse animam suam.
- 69 Dub. An liceat maledicere creaturā irrationalē? Resp. qui supra, quod creatura irrationalis potest considerari dupliciter. Uno modo in quantum est creatura Dei, & sic maledicere ei est otiosum & vanū, & per consequens illicitū. Alio modo in ordine ad creaturam rationalē, & hoc tripliciter. Primo in quantum ei subuenit, & sic Deus Gen. 3. c. dixit homini, Maledicta terra in opere tuo, uel per eius sterilitatē homo puniretur, & ita etiam intelligitur benedictio ipsius, ut deut. 28. Benedicta horrea tua. Secundo per modū significationis, in quantum significat creaturā rationalem, & sic dñs maledixit sic Ios. Matth. 23. c. in significationem Iudeorum.
- Tercio

- Tercio per modum continentis, scilicet in ipsis, uel loci, & sic maledixit Iob diei natiuitatis sue propter culpam originalem, quam nascendo contraxit. ut habetur Iob 4. c.
- 70 Dub. An maledictio illicita sit semper peccatum mortale? Resp. qui supra, ar. 3. quod in se ipsum genus est peccatum mortale, cum in se repugnet charitati, qua diligimus proximum uolentes bonū ipsius, & tanto magis, quanto personam cui maledicimus magis amare, & reuereri tenemur. Unde Leuit. 24. dicitur, qui maledixerit patri suo, uel matri, morte moriatur. Contingit itaque aliquando quod est peccatum ueniale, uel propter paruitatem mali, quod maledicens alteri imprecatur, uel propter affectum maledictionis, quando ex leui motu, uel ludo, aut ex subreptione aliqua sic maledicit, quia peccata uerborum maximè ex affectu pensantur.
- 71 Dub. Quod est grauius peccatum maledictio uel detraçtio? Resp. qui supra ar. 4. quod cū detractor, derisor, susurro, & contumeliosus dicant malum culpæ proximi, quod est grauius, quam malum penæ, quod maledicens imperat, uel optat, ideo detraçtio in qua de migratur fama proximi est deterior maledictione, in qua operatur malum penæ: in ea uero in qua imperatur, uel infertur potest esse detraçtio grauior si maius detrimentum inferat, quā in sit denigratio famæ: uel tenor si minus ipsi sunt, tamen & alia per accidens considerari, quæ prædicta uitia uel augent uel minuent.
- 72 Dub. An pharisæi essent discipuli Moysi? Resp. Ly. quod erant nomine, sed non re, quia eius opera non imitabantur, & eius scripturas non pie interpretabantur. Unde Saluator dixit eis, Io. 5. Si crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi.
- 73 Dub. Unde sciebant, quod Moysi locutus fuerat Deus? Resp. qui supra, quod hoc habebant ex sacra scriptura.
- 74 Dub. Quo uerum dicunt, quod nesciunt unde sit Christus, cum eius patriam scirent? Resp. qui supra, quasi dicerent nullius auctoritatis eum reputamus, nec a Deo missum.
- 75 Dub. Quod est mirabile, quod dicebat cæcus? Resp. Ly. quod quia erat in consuetum, cū Iudæi quærent signa sicut Moyses fecit signa corā populo, quod nunc non credant Christo facienti signum maximum in illuminatione cæci huius, quia nec Moyses, nec alius propheta similiter fecerat.

- 76 Dub. Cur dicit, scimus, quia peccatores Deus non exaudit? Resp. Chry. ubi supra, quod illorum in hoc assumit iudicium, propria uerba eis in memoriam adducens, quod a opinio hæc & mea, & uestra communis est.
- 77 Dub. An sit uerum quod peccatores Deus non exaudit? Resp. S. Th. 2. 2. q. 83. ar. 16. quod si peccator ex bono naturæ desiderio oret exauditur a deo, non ex iustitia, quia non meretur, sed ex pura misericordia, obseruatis tamen quatuor conditionibus, scilicet ut pro se petat necessaria ad salutem, pie, & perseueranter. Si autē orando petit aliquid in quantum peccator, si secundum desiderium peccati, in hoc a deo non exauditur ex misericordia, sed quandoque exauditur ad uindictam, quia ut Aug. dicit, deus quædam negat propitius, quæ concedit iratus.
- 78 Dub. Cur dicit cæcus si quis cultor est dei &c. Resp. Chry. ubi supra, quod in hoc non solum a peccatis eum excusat, sed ualde placente deo ostendit, quia non sufficit deum cognoscere, sed uoluntatem eius facere.
- 79 Dub. Cur dixit, a sæculo non est auditum &c. Resp. qui supra, quod in hoc extollit, quod factum est, quod d. consuetudini, quod peccatores non audit. Hic autem miraculum fecit, & tale quale nullus hominum fecit, manifestū est uirtutem qua hoc fecit maiorem esse, quam quæ est secundum hominem uirtus, quia nisi esset hic a deo, non posset facere quicquam.
- 80 Dub. Quia uidetur, quod etiam uirtute demoniis fiant miracula. Vide domin. 3. Quadragima. dub. 33. & seq.
- 81 Dub. Cur dicunt in peccatis natus es totus? Resp. qui supra, quod hic eius cecitate exprobrant, ostendentes, quod propter peccata factus est cæcus, quod rationem non habet.
- 82 Dubit. Cur in principio non obiecerunt hoc? Resp. qui supra, quia donec expectabat eum negaturum esse, fide dignum esse putabat.
- 83 Dub. Quo eiecerunt eum, quia dicit foras? Resp. Ly. quod a societate aliorum hominum excommunicauerunt.
- 84 Dub. Nunquid Christus sciebat, quod eiecerunt eum? Respond. qui supra, quod licet hoc sciret, tamen etiam audiuit auditu corporali.
- 85 Dub. An a uasu Christus inueherit eum? Resp. qui supra, quod non, sed hoc factum est ex sua uoluntate, & ordinatione.
- 86 Dub. Cur interrogat si credit, cum eius

mentem sciret? Resp. Chrysol. ubi supra, q̄ non ignorans hoc interrogat, sed volens seipsum notum facere.

87. Dub. Cur nō interrogat si credit in Christum, sed in filium Dei? Ref. Hilar. 6. de Trinitate, q̄ hereticis penē omnibus, hoc nomen esset futurum in ore, vt Christum confiterentur, & filium tamen negarent, id quod proprium Christo est ad fidem poscitur, vt creatur in Dei filium.

88. Dub. Cur dicit cecus, q̄s est &c. Ref. Lyra. post Chrysol. q̄ non cognoscebat Christum in faciem, quia adhuc eum non viderat, & tamen eum desiderabat videre, vt patet ex eius interrogatione.

89. Dub. Cur non dixit ei Iesus, ego sum manifeste? Resp. Theophi. vbi supra, q̄ circumloquitur, vt reducat ei in memoriam sanitatem, & quia ab ipso virtutem videnti acceperat.

90. Dub. Cur dicit, qui loquitur tecum ipse est? Resp. qui supra, q̄ ex hoc destruitur error Nestorij, quia qui natus est ex Maria Virgine, est Dei filius, & non alius.

91. Dub. Cur cecus primo dixit, credo, & post adorauit? Resp. q̄ ore fidem suam professus est, & post opere, adorando.

92. Dub. Quomodo procidit? Resp. Beda, id est supplex in terra prostratus, & non erecta ceruice.

93. Dub. Qua adoratione adorauit eū? Ref. q̄ adoratione latræ, vide fer. 6. domin. 3. Quadragesimæ, dub. 84. & seq.

ALLEGORICE. Versus

Est caro nostra lutum patris est sapientia spatium.

Redditur humanum genus hoc medicamine sanum.

TROPOLOGICE.

Instruimur de beneficijs acceptis gratias reddere, & benefactores pro posse contra æmulo aduersantes defendere, protegere, & tueri.

ANAGOGICE.

Deposita cæcitate mentis nostre, ac onere carnis aggrauantis animam ex luto formatam, ad celestem Hierusalem Deo illuminante perueniemus, & ipsum Christum esse Dei filium clarissime intuebimur, qui tandem reformabit corpus humanitatis nostre, & consurgabit corpori claritatis sue, cum quo sine fine regnabimus, & cum An-

gelis sanctis in facies nostras cadentes videntem in sacula seculorum adorabimus.

FERIA VI. DOMI. QVARTÆ Quadragesimæ.

Ibat Iesus in ciuitate quæ vocatur Naym. Lu. 7.

Historia huius Euang. facta est anno Christi 31. die 20. Iulij, in die dominica.

HISTORICE.

Comitatus dominus discipulis, hominū, quæ non paruo numero, cū ianua appropinquaret ciuitatis Naym, deserētib. vnicum natum viduæ cuiusdam defunctum, matri flenti, ac eam associantib. ciuib. obuiavit, qui cum pio motus affectu, vt a fletu cessaret imperasset, loculum tangens, vita functo vt surgeret præcepit, qui illico iussis obtemperans reuixit, locutusq̄: fuit, quem cū genitrici viuum reddidisset, oēs timor inuasi astantes, deuinq̄; magnis ex tollentes vocibus aiebant, magnum aduenisse prophetam, Altissimo suum visitante populū.

Obijciuntur & soluentur dubia.

VBITATVR. Vnde tunc veniebat dñs? Ref. q̄ vt h̄ paulo ante illud euāgeliū, q̄ ex Capharnaū veniebat, vbi curauerat seruū Centurionis.

Dub. Vbi sita est ciuitas Naym? Ref. Beda, q̄ est ciuitas Galilee in secundo miliario montis Thabor.

Dub. Cur tanta copiosa turba tunc erat cum domino? Resp. qui sup. q̄ hoc diuino nutu factum est, vt multi essent tanti miraculi testes.

Dub. Cur hunc defunctū non rogatus scitauerit? Ref. Greg. Niscenus, q̄ vt reuerentiam linguam compeferet, qm̄ aliquis de puero Centurionis diceret, quod mortuus non erat, Ideo hunc defunctum suscitauit.

Dub. Cur Euangelista immoratur circa qualitates defuncti, & matris? Respond. Greg. Niscenus, quod erumne molem breuib. verbis Euangelista explicauit, Mater vidua erat, & nō sperabat vltierius filios creare, non habebat in quem aspectum dirigeret vice defuncti. hunc solum lactauerat

rat solus aderat, alacritatis causa in domo quicquid matris dulce ac preciosum hic solus extirerat.

19. Dub. Vt quid extra ciuitatem deferebat? Ref. Ly. q̄ ad sepeliendum, quoniam antiquitus loca sepulturae erant extra ciuitates, ne ex cadaueribus inficerentur habitatores ciuitatum.

Dubi. Cur motus est Iesus misericordia? Resp. Lyra, eo quia erat vidua, nec habebat alium filium, a quo posset in senectute sustentari.

Dub. Cur compati sit quædam passio, quæ nō cadit in Deo, quomodo compassus fuit? Ref. Ly. q̄ compassus fuit tanquam homo.

Dub. Cur prohibuit fletum? Ref. Bed. q. d. desiste quasi mortuum flere, quem mox viuum resurgere uidebis.

Dub. Cur tetigit loculum? uide dominica 2. post octa. Epipha. dub. 14.

Dub. Cur uocauit eum adolescentem? Ref. Greg. Niscenus, quod significauit florentem temporis horam, primam producentē languinem, iam aspirans ad tempus sponsalitū, virga generationis, successione ramus, baculus senectutis.

Dub. Cur steterunt, qui portabant? Resp. quia non fuerunt ausi ulterius progredi, uidentes dominum loculum tangentem.

Dub. Quid est loculus? Ref. Bed. q̄ prout hic accipitur est pheretrum, in quo deferuntur mortui. Aliquando tamen accipitur p̄ bursa. ut dicitur Io. 12. de Iuda, quod loculos habebat.

Dub. Cur statim resedit defunctus? Ref. Tyrus super euange. quia diuina potestas est irrefragabilis nullam moram sustinens.

Dub. Cur cepit loqui? Resp. qui supra, quoniam hæc sunt veræ resurrectionis indicia, corpus enim exanime loqui non potest.

Dub. Cur dedit illum matri suæ? Ref. qui supra, q̄ in signū, quod uerè resurrexerat, nam mulier non reportasset ad domum defunctum filium inanimatum: & etiam ut eā consolaretur, quæ ex eius morte afflictata fuerat.

Dub. Cur timuerunt uidentes? Resp. Ly. quod timor accipitur hic pro admiratione, ut sit sensus, accepit omnes timor, id est admiratio de tanto miraculo facta.

Dub. Cur dicunt euang. prophetā magnū? Ref. Ly. quia uer. 18. scribitur. Prophetam suscitabit uobis Deus de medio fratrum ue-

strorum. & ita prophetā magnus in lege promissus.

19. Dubit. Quid est prophetia, & alia circa prophetam, & prophetiam. uide fer. 2. domi. 3. quadragesimæ, dub. uigesimo tertio, & sequent.

20. Dub. An per miracula Christus probauerit sufficienter diuinitatem suam, uide ubi immediate supra, dub. 7. & sequen. ubi habes ample de miraculis.

21. Dub. Nūquid uisitauerat dñs plebē suā? Ref. Ly. q̄ sic multotiens, sed non mittendo uniuersalem Saluatorem sicut nunc.

22. Dub. Quot resurrectiones factæ fuerunt ante Christi resurrectionem? Ref. Amb. sup. Lucam, q̄ septem. Quarum prima est filij Sareptanæ 3. Reg. 18. Secunda filij Sunamitis. 4. Reg. 4. Tertia facta fuit i reliquijs Helisei, 4. Reg. 13. Quarta est ista, quæ fuit in Naym. Quinta filia Archisynagogi, Marci 5. Sexta Lazari, Io. 11. c. Septima in Christi passione multa corpora sanctorum surrexerunt. Matth. 27. Octaua fuit Christi, qui iā non moritur in signum communis resurrectionis, quæ futura est in octaua ætatis: quæ non tollitur per mortem, sed indissolubilis permanebit.

ALLEGORICE.

[Iste defunctus] significat hominem peccatis mortuum [qui deserit multis uidentibus] quoniam per locutionis, & operis indicium ad multorum noticiam deuenit, & quasi per ostia ciuitatis effertur, & est filius unicus matri suæ, [id est ecclesiæ, quæ licet sit ex multis personis collecta, tamen una sola est] quæ uidua est] per mortem sui sponsi Christi [quæ flet] pro filio suo cum peccatis moritur, & meretur p̄pter lachrymas misericordiam, ut resuscitetur ad gratiam: hic fertur a quatuor, sc̄a quatuor elementis ad mortem corporalem, uel ab imundis desiderijs, & blandimentis sociorū ad interitum animæ, qui tamen eum dominus tangit statim, quia superni formidine iudicii tacta conscientia carnales saepe uoluptates coercens, ad se reuertitur, [incipit loqui] quia uocari ad uitam respondet Saluatori [& dat illum matri sue] reuincens ecclesiæ sanctæ, aliique uidentes fratrem penitentem ex admiratione dominum glorificauit, [quoniam magnus prophetā uisitauit plebem suam] uerbum suum in corda fidelium immittendo.

TROPOLOGICE.

Institutus peccator, q̄ in anima [desun-ctas] est, exire ciuitatē Naym, i. commotio- nem habere relinquendi peccata, & extra castra reperire Christum crucifixum, ad quem porteretur per quatuor, s. per confessio- nem, contritionem, emendationem, & satisfactio- nem, [ut Christus misericors tangat loculū] cordis sui, & cum uocauerit eū per inspirationē [statim resedeat] & fleat com- missa peccata [& Christus reddet eum ma- tri suæ] sanctę. s. ecclesię per absolutionem sacerdotis [& ex tunc semper timeat Deū] timore filiali, & glorificet, & sic uisitabitur à domino.

ANAGOGICE.

Contēplemur, quod post [exitū Naym,] i. commotionem huius mundi, in quo dei serui affliguntur, obuiabimus Christo uenienti in aera, & corpora nostra suscitabū- tur in ætate adolescentiæ, [reddet nos ma- tri nostræ] caelesti Hierusalē, in qua gloria, & honore coronabimur, [& admirantes] portati ab angelis tantam gloriā ipsius dei filium, [magnum prophetā] laudabimus & glorificabimus continuē ab ipso uisitati.

FERIA VI. DOMIN. IIII. Quadragesimæ.

Erat quidam languens Lazarus. Ioan. 2.

Historia huius Euang. facta est anno Chri- sti. 32. die Veneris, 11. Martij.

HISTORICE.

Cū in Bethania Lazarū Marthę, & Mar- ię germanū detineret languor ad dñm. mi- serunt una cum fratre ab eo dilectę sorores que madmodum grauabatur, moratus autē diebus duobus dominus eo in loco tertio hortatus discipulos fuit die, ut secum in Iu- deam pergerent, quibus renitentibus, quo- niam eum lapidibus obruere uoluerant Iu- dæi, ait, diēni duodecim distingui horis, in quo ambulans cum à luce dirigatur offen- sionem minime patitur, licet noctē incedēs quoniam lumine careat offendatur. Laza- rum quoque amicum cōmunem dormire subiuit, ad quem excitādum properare se dixit: aientibus autem ipsis cum nequa- quam eum de somno mortis dicere perpen- dissem, salutis signum esse quod dormiret aperte decessisse deuociauit, scq; lætari, vt eorum confirmaretur credulitas horę mor-

tis non affuisse, compatiens uero Thoma- di scipulos, ut pariter simul eū Lazaro mo- reretur deprecabatur: adueniens itaq; dñs multos Iudæos, q̄ ex Hierosolymis, ut lo- rores consolarentur, uenerant ostendit. Oc- currens autem domino Martha. aiebat sibi nequaquam obijisse fratrem si præsens dñs alitisset, sed se scire ipsum à deo cuncta, quæ optaret impetrare posse: cum uero dñs ipsum resurrecturum fore diceret, ipsa se credere, q̄ in extremo resurgeret die pro- fessa fuit. n̄s autem se & uitam, & resurre- ctionē existerē dixit, quod q̄ue quisque uita fruens, & in eum credens à morte in æter- num in immunis esset: & rogata an his fidem adhiberet: Rēdit se credere eū dei filiu fo- re, qui hūc in mūdū uenisset. Maria igitur cum Martha dñm adesse nunciasset, statim surgens Iudæis comitatribus ad dñm acces- sit: prostrata autem ad dñm pedes lachryma- bili asserbat uoce, germanum suū si abijisset mortem minime gustasse, cumque qui astabāt eiularent, perquirebat, quo in loco iaceret. ipso itaq; demonstrato pijs dñs la- chrymas effudit. dicentibus qui aderant, quod ualde eum dilexisset, aliquibus autē submurmurantibus, quod hunc à morte erucere potuisset, quæ admodū cæco nato lu- mina reddiderat. Fremens dñs sarcophago appropinquauit, à quo cū abstulissent lapi- dem superpositum, Marthę dicenti ipsam fatere, cū iā triduo iacuisset intus, Respon- dit dñs eam intuituram mirabilia dummo- do crederet, erectis autem dñs oculis, patri gratias agēs, qđ auditus foret pp eum qui circumstat populū, quatenus ab eo misū fo- rn crederet, Lazarū alta cōpellans. uoce ut egredere tur imperauit, statimq; imperātis iussibus obtemperās exijt facie uelata, ma- nibusq; ac pedibus linteis inuolutus, quo ad imperium dñi soluto abijt, quib. inspe- ctis Iudæorū quā plures in eū crediderunt,

Remanet ut soluantur dubia.

DUBITATVR. Quo languo- re infirmabat Lazarus? Resp. Ang. de uerbis dñi, q̄ eū inua- serat pnicies inimica languoris miserādi hōis corpus quotidia edax febris cōsumebat. Lyra dicit, q̄ erat i- curabilis: qđ aūt dñs eū incurrisse fira- nesim ex infirmitate, quæ curatur somno, Dub.

2 Dub. Quæ differentia est inter languo- rem, & infirmitatem? Respon. Lyra, q̄ om- nis languor est infirmitas, sed non est contra, quia infirmitas curabilis non dicitur pro- priē languor.

3 Dub. Quid est Bethania. Vide domin. 3. aduentus, dub. vlt.

4 Dub. Quid est stadium? Resp. q̄ est octa- ua pars miliarij. Vnde uersus. Quinq; pedes passum faciunt, passus quoq; centum: Vigin- ti quinque stadium si des miliare. Octo fa- cis stadia. duplicatum sit tibi leuca.

5 Dub. Cur appellatur castellum Marię, & Marthę? Respon. Lyra, quia ipsæ illud inhabitabant.

6 Dub. Cur Euāgelista dicit, q̄ Maria erat illa, quę uixit &c. Resp. Alcuinus super Io. quoniam plures scēminę huius nominis erant, ne erremus in nomine ostenditur ex notissima actione.

7 Dub. An hęc fuerit illa peccatrix, de qua habetur Lucæ 7. Resp. S. Tho. super Matth. q̄ Chry. Hieron. & Orig. dicunt, quod non fuit illa peccatrix, quia hęc fuit honesta, & studiosa circa Christi susceptionem. Augu- vero, & Greg. dicunt hanc esse illam pecca- tricem, & ita ecclesia in officio Magdale- nę tenet. Vide feria 7. dominicę de pas- sione. dub. 6.

8 Dub. Quotiens uixit dominum? Requi- re ubi immediate supra.

9 Dub. Cur uixit dominum? Require ibi- dem, dub. 13.

10 Dub. Cur sorores Lazari non fecerūt vo- care dominum ut ueniret sanare Lazarū? Resp. Aug. super Ioan. quod sufficiebat di- cere quem amas infirmatur, q. dicerent, nō anas, & deseris. Et Iacobus de Vorag. q̄ commiserunt Christo nescientes quid mag- nis expediret salutis animæ ægritudo, uel sanitas corporis.

11 Dub. Cur ipsæmet non iuerunt ad Chri- stum? Resp. Chryl. super Ioan. quia confide- bant de Christo, cum quo habebant ma- gnā familiaritatem. Theoph. autē dicit, q̄ quia erant mulieres non decebat eas de- facili domum exire.

12 Dub. Quid intendebant per illa uerba missa? Res. qui supra, q̄ per hoc ad miseren- dum eum attrahere uolebant. adhuc enim ei quali homini intendebant.

13 Dub. Quia uidetur, q̄ Christus mentitus fuerit, dicens, q̄ infirmitas illa non erat ad

mortem, cum ex ea mortuus fuerat? Resp. Theoph. super Ioan. quod non fuit menti- tus, quia infirmitas illa non erat ad mor- tem, sed ad miraculum, quoniam ut dicit Ly. non sistebat in morte propter resurre- ctionem sequentem.

14 Dub. An solum euenit infirmitas pro gloria Dei? Respon. Chryl. ubi supra, q̄ euenit aliunde, sed dominus vsus est in ca- gloriam dei.

15 Dub. Cur additur, diligebat autem Ie- sus &c. Resp. Aug. ubi supra, ad ostenden- dum, q̄ cum essent omnes dilecti, habebāt spem in eo, qui est dolentium consolator, & languentium saluator.

16 Dub. In quo loco mansit duob. diebus? Resp. q̄ ut patet lo. 10. q̄ trans Iordanem, in loco in quo erat Ioannes baptizans.

17 Dub. Cur non statim iuit ad sanandum eum? Resp. Ly. q̄ ut a Iudæis calumnianti- bus diceretur, q̄ illa infirmitas, & mors se- quens fuissent tantum secundum apparen- tiam, & illusionem: & sanitas, & resurre- ctio factę per artem magicam.

18 Dub. Cur stetit duobus diebus? Res. Ly. q̄ ut expectaret mortē Lazari, ut esset qua- triduanus in eius aduentu.

19 Dub. Cur prædicit discipulis se iturum in Iudæam? Res. Ly. post Chryl. q̄ quia scie- bāt eos de hoc terreri, ideo prædicit, ut nō repente eos conturbet, & ut minus iacula ferrent, quæ præuiderentur.

20 Dub. Cum ex Iudæa fugerit, cur illuc uult redire? Res. Aug. ubi supra, q̄ discessit ut homo, sed in redeundo quasi oblitus in- firmitatem ostendit potestatem.

21 Dub. Cur discipuli recusant ire? Res. Chryl. ubi supra, quod quia formidabant pro eo, & pro seipsis, nondum enim erant in fide firmati.

22 Dub. Cur dicit, duodecim horę sūt diei? Res. Ly. q. d. quod mutato tempore, potest uoluntas mutari uolentium. me occidere: est enim prouerbiū de mutatione propo- siti, dicens 12. horę sunt diei, quod tunc etiam erat inter Iudæos.

23 Dub. cur dicit si quis ambulauerit i die non ostendit? Res. Aug. ubi supra, q̄ se dicit diē, & duodecim horas duodecim Aposto- los, nō cōnumerato Iuda p̄ditore, sed eius successore Matthia, q̄ horę illustrant a die, & per horarum prædicationē credat mun- dus in diē. q. d. ut dicit Chryl. qui sibi nihil

- conſcius eſt nequitie, nihil patietur verſu-
tia. Qui vero male agit, patietur itaq; non
oportet formidare, nihil enim dignum
morte geſſimus.
- 24 Dub. Quia non videtur totaliter verum
dicum Chriſti, cum multi die ambulantes
oſtendant? Ref. Ly. in die, id eſt ſanctę,
& iuſtę, vel in die, i. mecum qui ſum lux
mundi, faciens diem diuinę gratiæ: & talis
non offendit.
- 25 Dub. Quomodo ambulās in nocte offen-
dit? Ref. Ly. in nocte, i. ſine mea preſentia
offendit, i. debet ſuſtinere pęnam offenſę
debitam, quia lux non eſt in eo.
- 26 Dub. Cur dicit Lazarū dormire, qui mor-
uus erat? Ref. S. Th. ſuper epiſtolā ad Ro.
q; in ſacra ſcriptura multipliciter capitur
dormire. Primo pro quiete animalium, vt
hic intelligebant diſcipuli. Item pro dormi-
tione gratiæ, quę dicitur quies vitę eter-
nę vt in Pf. 4. In pace in idipiſum dormiam,
& requieſcam. Item pro dormitione con-
templationis etiam in hac vita. Canti. 5. c.
Ego dormio, & cor meū vigilat. Item pro
dormitione peccati, ad Ephe. 2. Exurge qui
dormis, & exurge a mortuis. Item pro dor-
mitione negligentię. prouer. 6. Viſque quo
piger dormis. Item pro dormitione nature:
vt hic. Lazarus amicus noſter dormit. & 1.
Theſſ. 4. Nolumus vos ignorare de dormi-
tibus, id eſt de mortuis.
- 27 Dub. Cur dominus mortę vocat dormi-
tionem? Ref. Aug. vbi ſupra, quia dño dor-
miebat, licet hominib; mortuus eſſet, qui eū
tāta facilitate de ſepulchro excitauit, quan-
ta tu excitas dormientem de lecto.
- 28 Dub. Cur non dicit, amicus meus, ſed no-
ſter? Ref. quia tam ſibi, quā diſcipulis in-
neceſſitatibus ſubueniebat.
- 26 Dub. Quid eſt amicitia? Ref. S. Tho. 12.
q. 65. ar. 5. q; amicitia addit ſuper amorem
mutuam redamationē cum quadam com-
municatione mutuā: vt dicitur in 8. Ethic.
Vnde non poteſt cum aliquo quis amicitiam
habere ſi difcredat, vel deſperet ſe poſ-
ſe habere aliquam ſocietatem, vel familia-
rem conuerſationem cum ipſo.
- 30 Dub. Quę dñs eſt inter amorem, & ami-
citiam? Ref. qui ſup. 3. ſen. diſt. 37. ar. 2. q; ad
rationem amoris ſufficit, q; homo velit bo-
num quodecunq; alicui, ſed ad rationē ami-
citię oportet, quod velit ei hoc bonum qđ
vult ſibi, vt, ſ. velit conuerſari cum ipſo, &
- conuiuere in illis quę maximē amat.
- 31 Dub. An ſit vera amicitia, quando dili-
gitur aliquis propter vtilitatem? Ref. qui
ſup. 12. q. 26. ar. 4. q; illud quod amatur ra-
tione amicitię ſimpliciter, & per ſe ama-
tur, quod autem amatur amore cōcupiſcen-
tię, non ſimpliciter, & p ſe amatur, ſed ama-
tur alteri: & ideo in amicitia vtili, & dele-
tibili, vult quidem aliquis aliquid bonū
amico, & quantum ad hoc ſaluatur ibi ra-
tio amicitię: ſed quia illud bonum refert vl-
terius ad ſuam delectationem, & vtilitatē:
inde eſt q; amicitia vtilis, & delectabilis in
quantum trahitur ad amorem cōcupiſcen-
tię, deſicit a ratione verę amicitię.
- 32 Dub. Quomodo poteſt cognoſci ſi inter
aliquos eſt vera amicitia? Ref. qui ſup. opuſc.
61. c. 14. q; per tria pōt cognoſci, ſ. p immu-
tabilitatē, qui per nouitatē amici ſuperue-
nientis nō excludit amicū antiquū: imō q;
nō reputet eum antiquū reſpectu noui: qm
quod antiquatur, & ſeneſcit prope interitū
eſt: nec minuat gradum dilectionis quę er-
ga eum gerebat. Secundo q; adueniēte pro-
ſperitate inſperata nō reddatur extraneus.
Tertio, q; inopinata aduerſitas amicū op-
primens non reddat eum alteri ingratum,
ſed ita in paupertate fidem cum amico ha-
beat, ſicut in diuitijs habebat.
- 33 Dub. Cur dominus vocat Lazarum mor-
tuū, amicum, qui nō poterat amare? Ref.
qui ſupra: amicus noſter, nō qui amet cum
ſit mortuus, ſed quia ametur.
- 34 Dub. Vtrum ad ſeipſum poſſit eſſe amicitia?
Ref. qui ſup. 22. q. 25. ar. 4. q; proprie ad
ſeipſum non habetur amicitia, ſed aliquid
maius amicitia: quia cum amicitia vnionē
quandam importet, qm vt dicit Dionyſius
amor eſt virtus vnitiua, & vniciuq; ad ſeip-
ſum eſt vnitas, quę eſt potior vnione ad
alium: ideo vnitas, quę eſt ad ſeipſum, eſt
fundamentum vnionis, quę eſt ad alterum.
- 35 Dub. An amicitia poſſit haberi ad inimi-
cos? Ref. qui ſup. q. 22. ar. 1. q; amicitia ſe
extendit ad aliquem dupliciter. Vno modo
reſpectu ſui ipſius, & ſic amicitia non pōt
eſſe niſi inter amicos. Alio modo reſpectu
alterius perſonę, quā quis poteſt tantum
diligere, q; propter eam diligit omnia, quę
illius ſunt, ſ. filios, ſeruos, &c. Etiam ſi eum
offendant, & ita nos propter Deum dili-
gimus inimicos.
- 36 Dub. Vtrū ad irracionales creaturas poſ-
ſit

- ſit eſſe amicitia? Ref. qui ſupra, 1. par. q. 20.
ar. 3. quod non, quia non poſſunt perſingere
ad amandum, neque ad communicationem
intellectualis vitę.
- 37 Du. An ad virtutes poſſit haberi amicitia?
Ref. qui ſup. 17. q. 25. ar. 2. q; nō, nec eſt
ad charitatem, quia redamare nō poſſunt,
q; eſt de ratione amicitię, vt dicitur in 8.
Ethicorum, ſed ſolū amamus homines pro-
pter virtutē, & ad eos habemus amicitia,
quia redamare poſſunt.
- 38 Dub. An ad vitioſos poſſit eſſe amicitia?
Ref. qui ſupra. q. 22. ar. 1. q; amicitia hone-
ſti non habetur niſi ad virtuoſum, ſicut ad
principalem perſonam, ſed eius intuitu di-
liguntur eſt attiñetes, eſt non ſint virtuoſi.
- 39 Du. Quę dicitur amicitia honeſti, vtilis,
& delectabilis? Ref. qui ſupra in 3. ſen. diſt.
27. q. 2. ar. 1. & 2. q; amicitia delectabilis eſt,
q; ſine ſuū ponit in viſione, & perfruitione
amicitię, q; in tali delectatione ponatur ſi-
nis amicitię. Amicitia vero vtilis eſt, quan-
do quis diligit amicum propter ſuam vtili-
tatē, & iſtę duę ſpecies amicitię trahuntur
ad mortem concupiſcentię, & ita deſi-
cunt à ratione verę amicitię. Amicitia au-
tē honeſti eſt ex inclinatioe habitus virtuo-
ſi, ſup. ſuppoſita inclinatione nature; inquā
tum omne qđ facit ſimilitudinem cum ali-
quo inclinatur ad amorem illius, & oportet
eſſe communicationem in vita.
- 40 Du. Inter quos poteſt eſſe vera amicitia?
Ref. qui ſupra, di. 32. ar. 1. q; inter omnes, q;
conuerſantur ſimul: non aut inter multum
distantes, licet inter ipſos poſſit eſſe amor,
ſed nō amicitia, q; nō cōuerſantur ſimul,
qđ eſt de ratione amicitię, & eius p̄prium.
- 41 Dub. Qūo poteſt inter aliquos conſeruari
amicitia? Reſpon. qui ſupra 22. q. 82. ar. 2.
q; per amicabiliū operum exercitium, &
meditationem. & ibidem. q. 160. ar. 1. q; p
recompensationem beneficiorum amicitia
conſeruetur.
- 42 Dub. Quid eſt magis amicitię cōtrariū?
Ref. qui ſupra, q; cum vera amicitia funde-
tur ſupra virtutē, q; eſt virtuti contrariū
in amico eſt amicitię impediti uū, & quic-
quid eſt virtuoſū, eſt amicitię puocatiū.
- 43 Dub. Quę ſunt propria amicitię? Ref.
ſpon. vbi ſupra. q. 25. ar. 7. quod quinquę:
quia amicus, Primo quidē vult ſuum ami-
cū eſſe, & viuere. Secūdo vult ei bona. Ter-
tio operatur bona ad ipſm. Quarto cōiuiuit
ei delectabiliter. Quinto concordat cum ip-
ſo, quaſi cū eodē delectatus, & contriſtatus.
- 44 Dub. An amicus pro amico debeat pati
aliqua detrimenta? Ref. qui ſup. q. 26. ar. 2.
q; ſic corporalia, & in hocipſo ſeipſum ma-
gis diligit ſecundum ſpiritualem mentem,
quia hoc pertinet ad perfectionem virtutis,
quę eſt bonum mentis: ſed in ſpiritu alibus
non debet pati detrimentum peccando, vt
amicum liberet à peccato.
- 45 Dub. An amicis peccantibus ſint ſubtra-
henda amicitię beneficia? Ref. qui ſup. q.
25. ar. 6. q; non, quouique habetur ſpes ſa-
nationis eorum, ſed magis eſt eis auxilium
dandum, vt recuperent virtutē. quam ad re-
cuperationem pecunię perditę, quanto vir-
tus eſt magis amicitię affinis, quam pecu-
nia. Sed quando in maximam malitiam in-
cidunt, & inſanabiles ſunt, tunc non eis
amicitię familiaritas exhibenda eſt.
- 46 Du. An propter amicum quis debeat ſe
morti corporali tradere? Reſpon. qui ſupra,
3. ſen. di. 29. ar. 5. q; ſic ſe morti tradere eſt
perfectiſſimus actus virtutis. vnde hūc actū
magis appetit virtuoſus, quā vitam pro-
prium corporalem.
- 47 Dub. Quia tunc videretur, q; magis dili-
geret amicum q; ſeipſum? Ref. qui ſupra,
q; iſte actus non contingit ex hoc, quod ali-
quis magis amicum quā ſeipſum diligit,
ſed quia in ſe plus diligit quis bonum virtu-
tis, quā bonum corporale.
- 48 Dub. An amicitia poſſit ſtare inter ali-
quos cum diſcordia opinionū? Ref. qui ſu-
pra 2. 2. q. 29. ar. 3. q; nihil prohibet aliquos
charitatem habentes in opinionibus diſſen-
tire, nec hoc repugnat paci, quia opiniones
pertinet ad intellectum, qui præcedit appe-
titum, qui per pacem vult. Nā Hierony-
mus, & Augu. in aliquibus opinionibus diſ-
ſenſerunt, & etiam Paulus, & Barnabas, vt
habetur Actuum. 15. cap.
- 49 Dubitatur. Cur magis amicus delecta-
tur conuerſari cum amico, quā eſſe de
per ſe? Reſpon. qui ſupra, 3. ſen. diſt. 39. ar.
5. quod quia magis cognofcit bonum ami-
ci, quod quaſi ſuum reputat, & quia per vi-
ſum melius cognofcuntur res, quā per
alium ſenſum, quāuis virtuoſus ad ſeip-
ſum delectabiliter conuerſetur in quantum
in ſeipſo conſiderat memoriam, & propoſi-
tum, & ſpem bonorum operum, quę ei de-
lectationem ingerūt, vt dicitur in 9. Ethic.
Dub.

- 30 Dub. Quid est melius homini amicitia, vel consanguinitas? Res. qui supra, opuscu. 68. c. 8. quod amicitia præponderat consanguinitate. Prouerb. 27. melior est vicinus iuxta, quam frater procul. Prouerb. 18. vir amicabilem ad societatem magis amicus est quam frater.
- 31 Dub. cur dixerunt discipuli domino de Lazaro. si dormit saluus erit? Res. Chry. vbi supra, q. d. si dormit non vtile est, q. vadas ad excitandum eum, volentes impedire eius aduentum ad Iudæam.
- 32 Dub. Quomodo poterant credere, q. christus vellet ire tam longe ad excitandum Lazarum a somno? Res. Ly. q. quia adhuc erant rudes, & in timore positi, vt patet ex euangelio. Et ideo male capiebant verba christi: vel vt dicit Chry. aestimabant hoc enigma esse qualia multa loquebatur.
- 33 Dub. cur christus dixit, quod ibat ad excitandum Lazarum? Res. Lyra, quia timebant ire in Iudæam, vt affecuraret eos dixit, non vado ad disputandum cum Iudeis, sed ad Lazarum excitandum.
- 34 Dub. cur manifeste eis dixit nunc, quod mortuus erat, & non ante? Res. quia sollicitus erat ex vno in aliud eos ducere, volens per somnum mortem intelligere, quibus non intelligebat. aperte dixit.
- 35 Dub. cur gaudius est dominus de morte amici, de qua potius dolere debebat? Res. Lyra, q. non est gaudius absolute de eius morte, ideo addidit, sed propter vos.
- 36 Dub. cur post non dixit, vado vt resuscitem eum? Res. Chry. vbi supra, q. nolebat verbis prædicere, quod per opera debebat certificare, vanam gloriam vbique nos fugere docens.
- 37 Dub. cur propter eos gaudebat? Res. Ly. q. d. ex præsentia mea mors eius fuisset impedita, cum mors locum habere non debeat vbi est vita, & per consequens eius resuscitatio non esset, quæ tamen est utilis vobis.
- 38 Dub. cum crederent iam discipuli, cur dicit vt credatis? Res. Aug. vbi supra, q. ex miraculis christi discipulorum edificabatur fides, non vt inciperet esse, sed vt quæ inceperat cresceret: dicit ergo, vt credatis, i. amplius robustiusque credatis.
- 39 Dub. cur Thomas dicitur didimus? Res. q. d. dimus Græcè, Latinè dicitur dubius.
- 40 Dub. Quomodo intelligitur, eamus & nos, & moriamur cū illo? Res. Ly. q. Chry.

- sic exponit. q. d. domino si de tuâ morte non curas saltem de nostra curare debes, q. potius uolumus mori tecum, q. uiuere sine te. Vel ut dicit Lyra, quod hoc dicebat ex magna dilectione ad Lazarum, q. d. Melius est nobis cum illo mori, quam sine illo uiuere. Vel ut dicit Beda, hoc ex magna constantia dicebat, quasi hoc ipse facere posset, q. alios hortabatur, immemor suæ fragilitatis sicut Petrus.
- 61 Dub. Cur alij discipuli hoc non dixerunt? Res. Beda. quod castigati discipuli superioribus domini uerbis, non ausi sunt ultra contradicere, sed Thomas præ omnibus sociis hortatur.
- 62 Dub. Quomodo erat quatruiduanus? Res. Chry. vbi supra, q. dominus manserat duobus diebus, & ante duos dies venerat nunciatus, in qua die Lazarus est defunctus, ipse autem quarta die accessit.
- 63 Dub. Cur dominus uoluit expectare post mortem quatuor diebus? Res. Ly. q. propter certitudinem mortis, quia licet sint aliquæ infirmitates latentes, quibus uidetur aliquis mortuus ad tempus. Hoc tamen non durat per quatuor dies.
- 64 Dub. Cur dicit, quod tantum mansit in monumento? Res. Ly. q. quia dato quod ibi potius fuisset uiuus, nihilominus in tanto tempore ibidem mortuus fuisset.
- 65 Dub. Quomodo Iudæi consolabantur sorores, cum iam statuisent, q. confitentes Christum extra synagogam fierent? Res. Chry. vbi supra, q. propter calamitatis necessitatem, aut quasi nobiles has mulieres reuerentes eas consolabantur, aut quia hi aderant, qui non mali erant, multi, n. ex ipsis credebant.
- 66 Dub. Cur euangelista dicit quod multi ex Iudeis conuenerant &c.? Res. qui supra quod ad ostendendum q. Lazarus uere mortuus erat.
- 67 Dub. Cur dicit quod Bethania erat iuxta Hierosolymam quasi stadijs 15. Res. qui supra, ad ostendendum quod non incongruum fuit multos Iudæorum ab Hierosolymis adesse.
- 68 Dub. Cur Martha non uocauit Mariam quando iuit ad Christum? Res. Theophilus ubi supra, q. uolens astantes latere Christum aduenisse primo non pandit forori, q. misit percipisset Maria obuiam Christo iret, & committerentur cæ præsentibus Iudæis, quibus notum fore aduentum Iesu Martha nolebat.

Dub.

- 69 Dub. Cur primo nunciatus fuit aduentus Christi Marthæ quam Mariæ? Res. Ly. quia Martha habebat curam domus, propter quod sibi primo nunciatus fuit.
- 70 Dub. Quia uidetur, q. Maria ociosa esset quæ sedebat, & nihil operabatur? Res. qui supra, q. sedebat cum Iudæis, qui uenerant ad consolandum eas.
- 71 Dub. Cum Martha crederet in Christum qui per diuinitatem ubique erat, cur dicit, si fuisses hic &c. Res. Chry. vbi supra, q. erat quasi diffidens, quoniam etiam absens si uellet prohibere posset mortem fratris.
- 72 Dub. Cur non rogat, vt resuscitet Lazarum? Res. Aug. vbi supra, quia nesciebat si fratri eius resurgere ualeat.
- 73 Dub. Cur dicit, poposceris a Deo, & non iusseris? Res. Ly. post Chry. quia nondum cognoscebat, quod propria uirtute hoc facere posset, non plene edocta de eius deitate. ideo locuta fuit ut uirtuoso quodam, & approbato viro.
- 74 Dub. Cur non dixit Marthæ, petâ, vt resurgat frater tuus, vel à me ipso ipsum resuscitabo? Res. Chry. vbi supra, q. dominus eam docuit utraque quæ non cognoscebat: dicendo, resurget frater tuus, quod medium erat in petendo, & iubendo.
- 75 Dub. Cur dixit, scio, quia resurget in resurrectione &c. Res. Aug. vbi supra, quia ambiguum fuit, quod Christus dixit: non enim dixit modo resurget. Et ideo mota est sic dicere.
- 76 Dub. Cur resurrectio generalis differtur in nouissimo die? Res. S. Th. 4. sen. di. 43. ar. 3. q. 1. q. vt Aug. dicit in 3. de Trini. diuina providentia statuit, vt corpora grossiora, & inferiora per subtiliora, & potentiora quodam ordine regantur. Et ideo tota natura corporum inferiorum subiacet variationi secundum motum celestium corporum. Vñ esset contra ordinem, quem diuina providentia in rebus statuit, si natura inferiorum corporum ad statum incorruptionis produceretur, manente motu corporum superiorum: & quæ secundum positionem fidei resurrectio erit in uitâ immortalē conformiter Christo, qui resurgens à mortuis iam non moritur, ut dicitur Rom. 6. ideo humanorum corporum resurrectio usque ad finem mundi differtur, in quo motus cæli quiescit.

- 78 Dub. Cur resurrectio hominum sanctorum non erit ante resurrectionem uniuersalem omnium, cum ipsi magis coniuncti sint Christo, qui ante omnes resurrexit ad uitâ immortalē? Res. qui supra, q. quamuis caput magis conueniat cum membris conuenientia proportionis, quæ exigitur ad hoc, qd in membra fluat, quam membra ad inuicem: tamen caput causalitatem quandam habet supra membra, quia membra carent, & in hoc membra differunt à capite, & conueniunt ad inuicem. Vnde resurrectio Christi exemplum quoddam nostræ resurrectionis est, ex cuius fide spes nobis de nostra resurrectione confertur. Non autem resurrectio alicuius membri Christi est causa resurrectionis cæterorum membrorum: & ideo resurrectio Christi debuit præcedere resurrectionem aliorum, qui omnes simul resurgere debuerunt in consummatione seculorum.
- 79 Dub. Cur ergo semper Virgo & S. Ioan. Euangelista iam resurrexerunt, ut pie creditur? Res. qui supra, q. & si aliquibus concessum sit, q. eorum resurrectio non sit usque ad communem resurrectionem dilata, est ex speciali gratiæ privilegio, non ex debito conformitatis ad Christum.
- 80 Dub. An resurrectio generalis erit naturalis, vel miraculosa? Res. qui supra, ar. 1. q. 3. q. erit miraculosa simpliciter loquendo, quia nullum principium actuum resurrectionis est in natura, neq. respectu coniunctionis animæ ad corpus, neq. respectu dispositionis, quæ est necessitas ad talem coniunctionem: quia talis dispositio non potest à natura induci, nisi determinato modo per uiam generationis ex semine. Erit tamen naturalis secundum quid, quia ad uitam naturæ resurrectio terminabitur.
- 81 Dub. An resurrectio fiet in instanti, vel in tempore? Res. qui supra, ar. 3. q. 3. q. in resurrectione aliquid fiet misterio angelorum, & aliquid uirtute diuina immediate: & misterio quidem angelorum collectio cinerum, & eorum præparatio ad reparationem humani corporis: diuina uero uirtute anima immigrauit à Deo corpori unietur: Illud ergo, qd misterio angelorum fiet, non erit in instanti si instans dicat indiuisibile tempore, erit tamen in instanti si instans accipiatur pro tempore imperceptibili: quod autem fiet uirtute diuina

- uina fiet subito, si in termino temporis quo angelorum opus cōplebitur, quia virtus superior, inferiorum imperfectionem adducit.
- 82 Dub. Qua hora fiet resurrectio? Res. q. supra. q. 4. q. determinata hora temporis qua fiet resurrectio sciri nō pōt, vt patet in litera magistri sententiarum: tñ satis probabiliter dicitur a gbus dñi, q. erit quasi in crepusculo, sole exillēte ī oriēte, & luna in occidēte, q. a in tali dispositione sol, & luna creduntur creata, vt sic eorū circulatio cōpleatur penitus p reditum ad eundē punctū: vñ & de Xpo dicitur, q. resurrexit tali hora.
- 83 Dub. An omnes cognoscent bona, & mala q. operati fuerunt? Res. q. supra, ar. 5. q. 1. q. quia oportet, q. testes, & accusator, & defensor in quolibet iudicio habeant eorū notitiā, quæ in iudicio versantur, & q. a in illo cōmuni iudicio oīa opera hominū in iudicium venient, oportet q. omnīū operū suorum, quīq. tunc notitiā habeat. vñ cōscientiæ singulorum erunt quasi quidam libri continentes res gestas, ex quibus iudiciū procedet, sicut etiam in iudicio humano, registris vtuntur, & nedum propria cognoscunt, sed etiam, aliena.
- 84 Dub. An boni tunc doleant de malis, p. eos aliquando perpetratis, & mali gaudeant de bonis, p. eos factis? Res. qui supra, q. sancti in patria erūt ita p. fusi gaudio, q. dolor in eis locum habere nō poterit. Et ideo de peccatis nō dolebunt, sed potius gaudebūt de diuina misericordia, qua sunt eis peccata relaxata. Et licet mali cognoscēt oīa bona, quæ fecerunt: tñ ex hoc non minuet eorum dolor, sed magis augebitur, quia maximus ē dolor multa bona perdidisse, vñ Boetius dicit in 2. de consola. q. summū infortū nij genus est fuisse felicem.
- 85 Dub. An anima vnietur eidē corpori numero, cui vnietur viuendo? Res. qui supra. di. 44. q. 1. ar. j. q. j. q. resurrectio dici nō pōt, nisi anima ad idē corpus rediret, quia resurrectio est iterata resurrectio, eiusdem est ut & surgere & cadere. Vñ resurrectio magis respicit corpus, q. p. mortem cadit, q. aīam, q. post mortē viuit, & ita si nō est idē corpus, q. aīam resumit nō dicitur resurrectio, sed magis noui corporis assumptio.
- 86 Dub. An omnia existentia nūc in corporibus nostris, tunc cum corporibus resurgēt? Res. qui supra, ar. 2. q. quicquid pertinet ad integritatem humanæ naturæ, hoc totū in

corpore surget, unde oportet, q. illa humiditas carnis resurgat in homine, quæ ad integritatē eius pertinebat: & quia vrina, sudor, sanies, & huiusmodi: Itē semen, & lac sunt de perfectione indiuidui resurgentis, nō resurgent: sanguis autem, & alii tres humores, quos natura ordinauit, & q. habent formas determinatas, resurgēt simul cū corporibus, sed humiditates q. sunt in principio transmutationis, q. vocantur ros, vel in pgressu transmutationis, q. incipiūt iam dealbari, quæ vocatur cambii, nō resurgēt, sed genus humiditatis, q. puenit ad vltimā pfectionē, quā natura intendit, in corpore indiuidui, q. iam est dealbata & incorporata mēbris, quæ vocatur glutē, quia est de substantia membrorū, resurgēt sicut alia mēbra resurgēt. similiter capilli, & vngues, non tñ in quantitate capillorū ne sit quantitas immoderata, sed in aliis partibus, ut indicabit necessarium diuina puidencia: similiter & intestina resurgent, & erunt plena non quidem turpibus superfuitatibus, sed nobilibus humiditatibus.

- 87 Dub. in qua ætate resurgēt? Res. qui supra, q. 1. ar. 3. q. 1. q. homo resurget absque omni defectu humanæ naturæ, quia sicut Deus humanam naturā sine defectu instituit, ita abq. defectu reparabit: deficit autē humana natura dupliciter, vno modo, quia nondum perfectionē vltimā est consecuta sicut in pueris. Alio modo, quia ab vltima perfectione iam recessit, vt in senibus: & ideo in vtrīq. reducetur per resurrectionē ad statū vltimæ perfectionis, qui est in iuuenili ætate, ad quā terminatur modus augmenti, & a quo incipit modus decremēti: nec loquimur de ætate quantū ad numerū annorū, sed quantum ad statum, qui ex annis in corpore humano relinquit. Vnde Adam dicitur in ætate iuuenili formatus, propter talem corporis conditionem, quā primo die formationis suæ habuit.
- 88 Dub. An oēs resurgent sine aliquibus defectibus? Res. qui supra, q. 3. ar. 1. q. q. omnes resurgēt sine defectibus mēbrorū, quia non resurgēt tanquā monstra, nec cū aliquo defectu, qui contingit ex ægritudinibus, sed corpora danatorū resurgunt cū defectibus, qui ex naturalibus principiis in humano corpore naturaliter cōsequuntur, sicut pōderositas, passibilitas, & similia ī corporibus danatorū erūt, quos defectus ab electorum corpori-

- corporibus gloria resurrectionis excludit.
- 89 Dub. An omnes resurgent in equali quantitate? Res. qui supra, q. 1. ar. 3. q. 2. q. quilibet resurget in illa quantitate, in qua fuit: sed in termino augmenti, si natura non errasset, vel defecisset: quod autē superest, vel quod deficit in homine refecabit, vel supplebit diuina potentia sicut inanis, & in illis, qui immoderate magnitudinis fuerunt.
- 90 Dub. In quo sexu resurgent? Res. qui supra, q. 3. q. sicut resurgent homines in diuersis statibus, ita in diuersis sexibus.
- 91 Dub. Quia videbitur quadā confusio in natura visione membrorū virilium? Res. qui supra, q. deerit ibi talis confusio, quia aberit libido incitans ad turpes actus.
- 92 Dub. An omnes sensus post resurrectionem erunt in beatis? Res. qui supra, dist. 43. ar. 1. q. 3. & 4. q. aliquem sensum esse in corporibus beatorum omnes ponunt, aliās vitæ corporalis sanctorum post resurrectionem assimilaretur magis somno, quam vigiliæ, quod nō competit illi perfectioni, eo quod in somno corpus sensibile nō est in vltimo actu vtile, propter quod somnus dicitur vitæ diuiduum in 1. Ethicorum.
- 93 Dub. Quomodo erit ille sensus? Res. qui supra, q. per susceptionem a rebus, quæ sunt extra animam.
- 94 Dub. Quia videtur q. corpora ipsa sic sentiendo paterēt, sicut accidit in nobis? Res. qui supra, quod organa sentiendi immutantur a rebus, quæ sunt extra animam dupliciter. Vno modo immutatione naturali, quādo scilicet organum disponitur eadem qualitate naturali, qua disponitur res extra animam, quæ agit in ipsum, sicut cū manus sit calida, & adusta ex tactu rei calidæ, vel odorifera ex tactu rei odoriferæ. Alio modo immutatione spiritali, quando recipitur qualitas sensibilis in instrumēto secundum esse spirituale, i. species, siue intentio qualitatis, & non ipsa qualitas: sicut pupilla recipit speciem albedinis, & tamen ipsa non efficitur alba. Prima ergo receptio non causat sensum per se loquendo, quia sensus est susceptiuus specierū in materia per materiam, i. p. ter est materiale, q. habebat extra animam, vt dicitur in 2. de Anima, & hæc receptio immutat naturam recipientis, quia recipitur hoc modo qualitas secundum esse suum materiale, vñ de ista receptio non erit in corporibus glorio-

sis. Sed secunda quæ per se facit sensum in actu, & non immutat naturam recipientis, & erit ibi immutatio a qualitatibus tangibilibus spiritualis tantum, sicut & in corpore. Ad hæc fuit, quod nec ignis vrere, nec gladius scindere potuisset, & tamen horum sensum habuisset.

- 95 Dub. An erit ibi gustus? Res. qui supra, q. secundum quod est in actu alimenti non erit in actu, sed secundum quod est iudiciū saporum, hoc esse poterit, secundum modū dictum in præcedenti dubio.
- 96 Dub. An erit ibi odor? Res. qui supra, q. sic, quia ecclesia cantat quod odor suauissimus erunt carmina sanctorum. Et licet quidam posuerint quod ibi non erit odor, cum non sit nisi quadā fumalis euaporatio, quæ nō erit tunc. Hæc tamen positio non est vera, quod patet ex hoc, quod vultures currūt ex odore percepto ad cadauera ex locis remotissimis. nec esset possibile q. euaporatio aliqua pertingeret ad cadauera ad tam remota loca, etiam si totū resoluatur in vaporem, & præcipue cum sensibilia inæquali distātia ad quamlibet partem immutent. Vnde odor immutat medium quādoque, & instrumētū sentiendi spiritali immutatione sine aliqua euaporatione pertinente ad organum, sed quod aliqua euaporatione requiratur, hoc est, quia odor in corporibus, est humiditate aspersus: vnde oportet resolutionem fieri ad hoc quod percipiatur: sed in corporibus gloriosus erit odor in sua vltima perfectione nullo modo per humidum suppressus, sicut odor fumalis euaporationis facit, & sensus odoratus erit in Sanctis, qui nulla humiditate impediatur cognoscens non solum excellentias odorū, sicut nunc in nobis contingit propter nimiam cerebri humiditatem, sed etiam minimas odorum differentias.
- 97 Dub. An erit in Sanctis laus vocalis? Res. qui supra, q. sic. Vnde Aug. dicit super illud Ps. 149. Exultationes dei in gurgure eorū, q. corda & lingue nō desinēt laudare deū.
- 98 Dub. An erit ibi auditus? Res. q. supra, q. sic, non p. disciplinam, qua scientiā acquirat cum sit sensus disciplinæ, sed propter perfectionem sensus, & delectationem.
- 99 Dub. Cur Christus dñs resurrectio? Res. Ly. q. dñs resurrectio causaliter, tum quia resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis, tum quia resurrectio generalis futura

- tura fiet virtute Christi, vocantis mortuos ad iudicium.
100. Dub. Cur Xps dicitur vita? Ref. Lyr. ga est vita per essentiam. Propter quod est causa vitæ oibus viuentibus, & potest dare vitam mortuis, quia quod est tale per essentia, est causa omniu aliorum que sunt per participatione, vt habetur. 2. Martha.
101. Dub. Quo intelligitur, qui credit in me etia si mortuus fuerit &c.? Resp. Aug. qd si mortuus fuerit in carne, viuet in anima, donec resurgat caro nunquam post moritura.
102. Dubi. Quo intelligitur, & ois qui viuit &c.? Resp. Alcuinus, non morietur in æternum propter vitam spiritus, & immortalitate resurrectionis.
103. Dub. Cur posita Martha si credit, cu hoc scierit? Resp. qui supra, qd hoc scibat dñs que nihil later, sed confessionem, qua saluaretur quærit.
104. Dub. Cur Martha non rñdet ad interrogata? Resp. Chry. vbi supra, qd videt quod non intellexerit Martha quod dictu est, sed qm magnu quid erat intellexit, non tamen cognouit quid esset, propterea aliud interrogat, aliud respondit.
105. Dub. Quid voluit Martha exprimere in sua responsione? Ref. Lyr. qd exprimit Xpi dignitate sacerdotalis, & regia, na Christus dicitur vnctus, vnctio aut debebatur regibus, & sacerdotib. Itē exprimit Christi diuinitate, cu dicit filius Dei, & naturalis. Itē veritate incarnationis cu dicit, qui in hunc mundu venisti, non per loci mutatione, sed per carnis assumptione.
106. Dub. Cur Martha vocauit Mariam? Resp. Lyr. qd vt audiret bonos rumores, quos a Christo ipsa audierat.
107. Dub. Quo vocauit ea silentio, cum dixit magister vocat te? Ref. Aug. super Io. qd sup pressam voce silentiu nuncupauit.
108. Dub. Cur silenter vocauit ea? Ref. Chry. vbi supra, quia si Iudæi sciuisent Christu ad uenisse, recessissent, & non fuissent testes miraculi.
109. Dub. Cu nō legatur qd Christus ea vocauerit, cur dicit hoc Martha? Ref. Aug. vbi supra, qd non est præsumendū Martha fuisse mentita. Sed euag. ob breuitate narrationis illud omisit, vt etia dicit Lyr.
110. Dub. Cur Maria statim accessit ad Iesum? Resp. Lyr. qd ex magna deuotione, ex qua vt dicit Chry. omnib. assidentibus illa lu-

- gēs, & plangens non expectauit ad se venire magistrū, neq; dignitatem seruauit, neq; a luctu detenta est, ex quo dicit Aug. quod non illam præuenisset Martha, si ei notus fuisset aduentus Iesu.
111. Dub. Cur Christus non venit cu Martha ad castellū? Resp. Lyr. post Chry. qd vacantius ibat, vt non videatur seipsum iniicere miraculo, sed rogari ab aliis; & ut ex aduentu Iudæorum cum Maria ad ipsum magis celebre, & notorium esset miraculum.
112. Du. Cur euangelista dicit Iudæos opinatos Mariam ire ad monumentū, vt fletet ibi &c.? Resp. Aug. vbi supra qd narrauit vt uideamus quæ occasio fuerit, qd plures ibi essent quando Lazarus resuscitatus est, vt grande miraculum quadriduani mortui re surgentis testes plures inueniret.
113. Dub. Cur Iudæi id opinati sunt? Resp. Lyr. quia credebāt eam esse subito mota ex cōpassione fratris sui, quia non audierant uerbum Marthæ.
114. Dub. Cur Maria cecidit ad pedes Iesu, quod non fecerat Martha? Ref. Lyr. qd ipsa magis amabat Iesum, & reuerbatur.
115. Dub. Cur non fuit uerecundata ex pñsentia Iudæorū sic cadere ad pedes? Ref. Chry. vbi sup, qd ex maximo seruore nō timuit nec uerecundata est, sed omnia contempnit humana pñsentia magistro, & soli se dabat ei qui est ad magistrum honori.
116. Dub. Cur dicit, si fuisses hic, &c. Ref. Alcuinus vbi sup. quasi diceret, dum nobiscū pñsens fuisti, non morbus, non infirmitas aliqua apparere ausa est, apud quas vita moueret hospitari.
117. Dub. Quid cogitabat in se Maria? Resp. Aug. de uerbis domini, qd conquerendo apud se dicebat. O infidelis cōuentio, te adhuc posito in seculo Lazarus amicus moritur. Si amicus moritur, inimicus quid patietur? parum esse si non tibi soli superferuiunt, ecce tuum dilectum inferi rapiunt.
118. Dub. Cur Maria non dixit tota uerba sicut Martha? Ref. Beda, quia cōsuetio hominum mors, lachrymans nō omnia, que uoluit, & in animo habuit, proferre potuit.
119. Dub. Cur Christus non dixit Mariam tota uerba sicut Martha, vt consolaretur ea? Resp. Chry. vbi supra, qd ei non loquitur nec qd qd sorori dixerat, qd turba aderat mult,

- 11 & non erat tempus illorum uerborum.
120. Dub. Quid est infremere spiritu? Ref. secundum Vocabulistas, est furor mentis, utque ad uocis tumultum excitare, & impiorando uocem comprimere.
121. Dub. Vñ pcedebat ille fremitus i Xpo? Ref. Lyr. qd ex indignatione eius contra diabolum, per cuius suggestionem mors intravit in mundum, quæ erat cito debeaturus.
122. Dub. Quo Xps turbatus est, cum turbatio nō cadat in sapientē uirū, vt probat Seneca? Ref. S. Th. in 3. ser. dif. 15. q. 2. ar. 2. q. 1. & 2. qd turbatio inferioris partis peruenit ad superiorem partem, vt eius ordo turbaretur: nec sic talis turbatio totum hominem occupans cadit in sapientem uirum, sed quæ admodum in Christo delectatio superioris partis non tollebat tristitiam sensitivæ partis, ita etiam. & ira sensitivæ partis non impediebat in alioquo uisum rōnis, qd ex permissione diuinitatis vnaquaq; partiu Christi aiebat, qd ei propria erat, vt dicit Damascenus, & ita una pars nō impediebat alia, sicut accidit in nobis, qd vna impedit alia.
123. Dub. Cur turbatus est? Resp. Aug. quia uoluit, esuriuit, qd uoluit, in potestate eius se affici uel non affici.
124. Du. Vñ processit illa turbatio? Ref. Lyr. qd ex cōpassione Lazari, & sororu eius.
125. Dub. Cur querebat vbi posuerunt Lazaru, cu hoc sciret? Ref. Chry. vbi supra, quia non uolebat seipsum iniicere, sed omnia ab aliis dicere, & rogatus facere, vt ab omni suspicionē eriperet signum.
126. Dub. Cur respondent, ueni, & uide? Ref. qui sup. quia nondū aliquod signū resurrectionis monstrauerat, unde ita uidebat iturus, vt lachrymaturus, nō vt resuscitaturus.
127. Dub. Cur lachrymans fuit Iesus? Ref. Lyr. qd ex pietate uidens locum sepulture.
128. Dub. Quid oportebat flere quem statim erat resuscitaturus? Ref. qui sup. qd ad ostendendum uerā humanitatem, sicut & deitatem, quia vbi ostendebat deitatem, ostendebat & humanitatem, & econuerso: sicut in natiuitate iacebat in psepio ut hō. & faciebat stellis celo radiare ut Deus: mortuusq; ut hō, & fecit obscurari Solē ut Deus, ita hic resuscitaturus, ut Deus, & flet ut hō.
129. Dub. Quomodo cognouit Iudæi ex lachrymis Christi, quod diligeret Lazarū? Ref. Beda, quod cōsuetudo hominum est

- charos suos flere mortuos, & secundū hanc cōsuetudinē Iudæi dñm flere putabant.
130. Dub. Cur magis mouetur ad lachrymas ex morte amicorum quā ex aliis causis? Resp. S. Th. 4. sen. dif. 15. super literā, quia dolor amici deperdit est magis sensibilis, & ideo magis uicinus ad resoluendum corpus in lachrymas.
131. Dub. Qui murmurabant, quod potuisset præseruare Lazarum in morte &c. Resp. Chr. quod quidam ex inimicis Christi.
132. Dub. Cur sic murmurabant? Resp. Lyr. post Chry. qd quasi dicerent, ex quo non potuit hoc de Lazaro, nec illud de cæco nato potuit nec fecit. Isti non expectabant sufficienter, sed iudicabant ante tempus, quia Christus plus fecit, plus enim est mortuū suscitare, quā mortem infirmantis impedire.
133. Dub. Cur replicat Euangelista, qd dominus fremuit? Respon. Chry. quod studiose frequenter replicat, vt dicas quod uere nō stram naturā induit: quia enim hic magis aliis euangelistis magna de eo loquitur, et in rebus corporalibus humiliora dicit.
134. Dub. Quid est spelunca? Ref. Beda, quod rupis cauata, & etiam dicitur monumentum, eo, quod uentem moueat, hoc est mortuos ad memoria reuocat.
135. Dub. Cur fremuit rursus dñs? Resp. Lyr. quod indignatus fuit propter malitiam Iudæorum de factis suis murmuratiū, & talis indignatio est uirtuosa, quia sicut ad uirtuosum pertinet applaudere bono, ita & indignari contra malum.
136. Dub. Cur fecit amouere lapidem? Resp. Chry. vbi supra, qd vt eos testes faciat miraculi, vt non dicant, quod in cæco dixerant, non est hic: manus enim, & accessus ad monumentum testabantur, quod ipse est.
137. Dub. Cur Martha dixit, domine iam fectet &c. Respon. Theophil. super Ioan. qd hoc dixit tanquā diffidens, ueluti impossibile credens posse fratrem suscitari ob diem diuturnitatem: uel ut dicit Beda, & Lyr. non dixit ex desperatione, sed potius ex admiratione.
138. Dub. Cur dominus dixit Marthæ, nonne dixi tibi &c. Resp. qui supra, qd memorat ea de quibus secum contulerat, & penē ut ob huiuscenti loquitur.
139. Dub. Cū Marthæ supra dixerit ego sum resurrectio, &c. Cur nunc dixit, uidebis gloriam

- riam dei? Resp. Chr. vbi supra, quod hic gloriam Dei de patre dicit, vbi de se ipsi Marthae locutus fuerat. quod erat resurrectio, & vita, quia volebat interim turbare aflantes.
- 140 Dub. Quae gloria Dei fuit ibi? Respon. Lyra, post August. quod in resurrectione Lazari ferentis, & quatruidiani fuit gloria virtus dei.
- 141 Dub. Cur statim non abstulerunt lapidem? Resp. Orig. q. mora ipsum tollendi à sorore defuncti causata est: nisi enim dixisset, iam feret, est enim quatruidianus: non diceretur. Dixit Iesus tollite lapidem: nunc ergo longe tardius ablati sunt, commodum est igitur nihil interponere inter iussa Iesu, & ipsorum executionem.
- 142 Dub. Cur orauit patrem cum quo erat vnus Deus? Resp. Lyra. quod orauit ratione humanitatis, secundum quam est minor patre. Vide se. 6. post cineres. dub. 57. & ante, & retro de oratione.
- 143 Dub. Cur gratias agit cum nondum esset resuscitatus? Resp. Lyra. quod Deus pater magnificentissimus est, & ideo ex gratiarum actione de praeteritis ad praestanda beneficia sequentia prouocatur, quia hoc est proprium magnifici, vt probatur 4. Ethi.
- 144 Dub. Cur eleuauit oculos? Respon. Orig. quoniam intelligentiam humanam exiit, adducens illam per orationem ad excelsum patrem.
- 145 Dub. Quomodo fuerat exauditus cum nondum postulasset resurrectionem Lazari? Respon. qui supra, q. Christus oraturus erat pro resurrectione Lazari, sed praeniciens illius orationem, qui solus bonus pater est, exaudit dicenda, & pro impletionem orationis subdit gratiarum actiones, dicens, Gratias tibi ago, quoniam exaudisti me.
- 146 Dub. Cur ergo dicit, q. sciebat, qd semper eum audiuit? Resp. Chry. vbi supra, q. ut ostendat, quod non indiget oratione.
- 147 Dub. Cur non dixit clare, q. non indigebat oratione? Resp. qui supra, q. propter auditorum imbecillitatem. Deus, n. non ita dignitatem suam respicit, vt ad salutem nostram, propterea excelsa quidem, & magna pauca, & ipsa occultata: humilia vero multa circumfluunt eius sermonibus.
- 148 Dub. Cur dicit, sed propter populū, &c. Respon. Hilarius. 3. de Trinit. quod Christus non eguit prece. nobis orauit ne filius ignoraretur. Et ideo dicit, sed propter populum, &c. cum enim sibi non proficeret deprecationis sermo, ad profectum tamen nostrae fidei loquebatur: non inopes ergo auxilii est, sed nos sumus inopes doctrinae.
- 149 Dub. Cur populus magis crederet si oraret, quam si suscitaret sine oratione? Respon. Lyra, q. multi ex Iudaeis dicebant, quod in Beelzebub faciebat signa, & hoc remouet per orationem, conformando voluntatem suam cum voluntate diuina.
- 150 Dub. Cur clamauit? Respon. Lyra, quod ad declarationem miraculi, quia si dixisset submisit, possent dicere aduersarij, quod verba magica dixisset, vel interposuisset. & per hoc tollitur error eorum, qui dicebant animas defunctorum latitare in sepulchris. Et ideo clamauit voce magna, quasi animam reuocans à longinquo, i. ab inferno, vt ad corpus rediret.
- 151 Dub. Cur dixit mortuo, veni foras, qui non audiebat? Respon. Augustinus de verbis domini, quod non tanquam mortuum, sed tanquam sanum, tanquam viuum, tanquam audire paratum de sepulchro euocauit.
- 152 Dub. Cur dicit ei, veni foras? Respon. Chrysostomus vbi supra, quod non dicit surge tu, sed veni foras, tanquam viuenti loquens.
- 153 Dubitatur. Cur vocat eum ex nomine? Respon. August. vbi supra, quod ne omnes mortui cogerentur exire, i. qui fuerant in multuati in illo sepulchro.
- 154 Dubitatur. Cur non dicit in nomine patris mei veni foras? Respon. Chry. vbi supra, quod postquam oratio formam acceperat, per res auctoritatem ostendit, quoniam ex hoc sapientiae suae est, per verba quidem condescensionem, per res vero ostendere potestatem.
- 155 Dub. Cur Lazarus exiit ligatus? Respon. qui supra, vt non putaretur esse fantasma, & exire ligatus non minus putabatur esse, quam resuscitatus. Et vt dicit Lyra, per hoc apparet certitudo miraculi in quantum exiit Lazarus eo modo, quo fuerat in sepulchro positus.
- 156 Dub. Cur statim exiit? Respon. Lyra, quia virtus diuina operatur in instanti.
- 157 Dub. Quid est inflata? Respon. Papias, quod sunt parua linteola, q. mortuū inuoluunt, & latum

- latum cingulum, cum quo puerum ligant in euua, vt dicit Catholicon, seu etiam uelut calaria, quae etiam stola dicitur.
- 158 Dub. Quomodo poterat exire ligatus? Respon. Lyra. q. hoc fuit virtute diuina, vide dubio 155.
- 159 Dub. Cur praecipit, q. soluant, cum ipse solo portuisset verbo soluere? Respon. Lyra. post Chry. q. ut accedentes de prope, & tangentes ex visu, & tactu, essent testes miraculi efficaciores.
- 160 Dub. Qui soluerunt eum? Respon. Alcuinus. quod discipuli domini, & quibus id dominus praeeperat.
- 161 Dub. Cur vult, quod sinant eum abire? Respon. Lyra. vt ostendatur verè suscitatus, & non fantasticè p. opera vitae, cuiusmodi est ambulatio, & comestio, & consimilia.
- 162 Dub. Cur non duxit Lazarum secum? Respon. Chry. vbi supra, q. propter humilitatem, neq. iubet secum ambulare ad sui demonstrationem.
- 163 Dub. Cur dicit Euangelista, crediderunt exstantibus? Respon. Orig. quia dominus supra dixerat, propter populum qui circumstat dixi, ut credant, quia tu me misisti: nullo autem eorum credente hoc dixisset ueluti aliquis hominū infcius futurorum, ideo ad hoc remouendum dicitur, multi ergo &c.
- 164 Dub. Cur fuerat facies ligata sudario? Respon. quod sic erat mos Iudaeis mortuos sepelire.
- 165 Dub. Cum mors sit poena originalis peccati, cur Lazarus, & alii resuscitati, qui semel satisfecerunt p. debito originalis peccati. iterum mortui sunt? Respon. S. Tho. 2. 2. q. 164. arti. 1. q. ut Aug. dicit 15. de ciui. Dei quemadmodum iniusti male vtuntur, non tantum malis, sed etiam bonis. Ita iusti bene vtuntur, non tantum bonis, sed etiam malis. Hinc fit vt iusti bene vtantur morte, quam vis sit quoddam, malum, & sit eis memoria. Prima igitur mors Lazari, & aliorum fuit poena peccati originalis. Secunda autem est poenalis fuerit, fuit tamen meritoria. Vel dicendum, q. leue fuit illius potentiae, cuius virtute surrexerunt, eos praeseruare ne dolore mortis sentirent in posterum.
- ALLEGORICE.
- [Lazarus languens] signat peccatorem, què dominus resurgere facit à peccato [qui est à Bethania] i. ab afflictione, qm faciens peccatum à peccato affligitur, [de castello
- Mariae]. i. amare. s. penitentiæ. [& Marthae] i. prouocatis. s. conscientiae, q. sunt [sorores] peccatoris, & penitentia [ungit dominum] unguento, & capillis tergit [dum peccatorè ad lachrymas contritionis perducit, [& mittunt ad dominum]. i. prouocant ad misericordiam, & tunc dominus dicit, q. [hec] in firmitas non est ad mortem] i. aeternam p. desperationem, & obstinationem, [sed pro gloria Dei] qui glorificatur in iustificatione impii, [& dominus diligit] peccatorem quia alias non descendisset de caelis: diligit etiam sorores, i. penitentiam, & conscientiam bonam, q. manet duobus diebus, Osee. 6. c. Viuificabit nos post duos dies: & in die tertia resuscitabit nos, quia ipse resurgens tertia die est causa nostrae resurrectionis, & à morte, & à peccato [post vult ire in Iudaeam] i. peccatorem ire ad confessionem, sed prohibetur propter [Iudaeos] i. daemones [quae rentes dñm lapidare] i. impedire, ne peccatorem liberet. [dñs aurem dicit. 12. horas esse diei] i. duodecim articulos fidei catholicae, in quibus si quis ambulauerit credendo, & operibus fidem approbando [non offendit] sed in nocte [in fidelitatis] [ambulas offendit] peccatorè in fide dormire dicit, q. a fide mediante exurgeret à peccato, & saluus erit: & tamè tunc mortuus exiit peccato, [& dñs gaudet] vt eius misericordia demonstraret in iustificando impium, quod alii videntes conuertuntur, & credunt. [Thomas autem] i. dubitantes de misericordia Dei aduersantur [dñs autè veniens inuenit peccatorem quatruidianum in monumento] i. perseuerantem in peccato [& ferentem] p. mala famam, & rogatus à sororibus peccatoris, s. penitentia, & conscientia. [Frenit, & lachrymas] cõcutiendo peccatore pp. horrorem peccatorum, [& clamat voce magna] quia difficile surgit quem moles cõsuetudinis p. mit, [& peccatori ut exeat foras imperat] i. vt peccata detegat per confessionem, qui exiit à monumento. i. à carnalibus desiderijs, in quibus iacebat [et exiit ligatus] q. a molestijs [carnis alienus esse non potest] facies est ligata sudario, quia in hac vita plenam Dei misericordiam cognitionem habere non possumus [qd soluitur, & abire permittitur] significat, q. post hanc vitam omnia auferuntur velamina & anima libera à carne ad caelum volat: signat etiã quod Christus peccatorem suscitauit, & praelatis ac sacerdotibus mandauit vt soluant
- T TROPO-

TROPOLOGICE.

Si volumus à peccato resurgere, simul [de castello Bethania] nos assigentes [Mariæ] per penitentiam [et Marthæ] per provocacionem ad virtutes [et vngamus lacrymis pedes Iesu, & extergamus] per elemosynarum largitionem, quæ extinguunt peccata sicut aqua ignem, & dicamus domino [ecce quæ amo] per naturam infirmamur per culpam, & talis tunc infirmitas non erit ad mortem æternam, [et dominus expectabit per duos dies]. In die conversionis visque ad finem vitæ nostræ, ut perseueremus in gratia [et eamus in Iudæam] confitendo peccata, [nec timeamus Iudæos] i. demones impugnantes, & alios peccatores suis pravis moribus nos lapidantes, [sed ambulemus in die] conscientie puræ, & in penitentia, quæ habet duodecim horas. Quarum prima est peccatorum cognitio. Secunda cordis contritio. Tertia emendandi propositum. Quarta occasio vitio. Quinta oris confessio. Sexta corporis afflictio. Septima ipsius oratio. Octava elemosynarum largitio. Nona debitorum restitutio. Decima iniuriarum remissio. Undecima fame reparatio. Duodecima eucharistie communio, [et sic non ambulabimus] in tenebris peccati, nec deum offendemus, & sic obuiabimus domino, & cum eo strememus, & lacrymabimur [et eleuatis oculis] ad celum deuotissime oremus, & nos [ligatis manibus] quo ad bonas operationes [et pedibus] non valentes ad virtutes perredire, & facie in tenebris peccati offuscata [voce magna] i. virtute infinita [et] monumeto peccati in quo iacebamur suscitabit, [et solutos à potestate diaboli liberos] sine abire. [et alij exemplo nostro] conuertentur ad dominum, & credent in eum.

ANAGOGICE.

Contemplari licet, quod quemadmodum [dominus] se tenet Lazarum suscitauit] ita corpora nostra in cinerem redacta, in nouissimo die resuscitabit ad immortalē vitam ubi Lazarus cum sororibus dilectis aderunt cum sanctis Apostolis, & aliis qui crediderunt, quorum ipse dominus erit resurrectio, & vita [cum] quibus dulciter loquetur, & deliciae suae esse cum filius hominum, & ex odore vnguenti plagarum eius totius redolebit Paradisus, & omnis terror, ac infirmitas aberunt, & erit una dies in arboribus domini, quæ erit super millia, quæ duodecim habebit horas, i. beatitudines. Atque quatuor. Sapientiam diuinorum, scientiam

creaturarum, memoriam præteritorum, letitiam vniuersorum. Corporis quatuor, simplicitatem, claritatem, subtilitatem, & agilitatem. Totius compositi quatuor, scilicet concordiam generalem, abundantiam vniuersalem, plenam satietatem, & certam perpetuitatem: & tunc ambulando in illa luce ineffabili à diuinitate Christi ad eius humanitatem non offendemus, nec offendemur: saluique erimus dormientes, scilicet quiescentes: & solutis omnibus vinculis facie ad faciem Deum excessum inuehimur, & quicquid petimus nunc, tunc obtinebimus, & lapide ablato duciciei cordis nostri, voce magna laudabimus ipsum cum cæteris sanctis, qui in ipsum crediderunt.

SABBATHO DOMINICAE
Quartæ Quadragesimæ.

Ego sum lux mundi. Ioan. 8. c.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis suæ 32. die Martis, 22. Septembris.

HISTORICE.

Liberata adultera, Iudæis dominus attestatus est lucem se esse sacculi, & qui eum imitaretur minimè iret in obscurum, sed vitam lucem iteret: aduersantibus vero Iudæis eius asserentibus testimonium nil roboris habere, eum à seipso proferret, respondit ipsum fore validum, cum iam uenisset, & quo pergeret sciret, quod ipsi ignorabant. secundumque carnis aspectum iudicarent: quod ipse non ageret, & si quæquam iudicaret, suum dixit iustum fore iudicium, cum solus non esset, sed cum patre à quo fuerat missus, eorumque cautus esse lege duorum hominum testimonium fore verum. Et ipse cum genitore idem proferret testimonium: cumque vbi eius esset pater perquireret, ait eos, nec se ipsum, neque suum agnoscere genitorem, quoniam si loquentem agnoscerent, & eius scirent patrem. quæ verba in templi Gazophylatio dominus locutus fuit eos admonens, nec à quoquam apprehensus fuit, cum necdum eius aduenisset hora.

Ordinem solitum seruare uolens.

DVBITATR. Quomodo Christus est lux mundi, & alia dubia de luce, & vide in Principio erat verbum, dub. 21. & seq.

Dub. Cur dixit, ego sum lux mundi? Ref. Alcuinus

Alcuinus super Io. quod quia mulierem absoluit a crimine, ne aliqui dubitarent, an ille quem videbat verum hominem posset peccata dimittere, dignatur ipse apertius suæ diuinitatis potentiam demonstrare. Ideo dicit, ego sum lux mundi.

Dub. Cur cum Iudæis loqueretur dixit vniuersaliter, quod erat lux mundi? Ref. Chrysostomus super Io. dicens, qui superius Galilæam ei asserabant, & quasi de quodam prophetarum de eo dubitabant, voluit ostendere, quoniam non vnus prophetarum est, sed dominator orbis terrarum, ideo dicit. Ego sum lux mundi, non Galilææ, neque Palestinæ, neque Iudææ, supple solum.

Dub. Quia si Christus ambularet de nocte, videretur, quod sequentes eum, ambularent in tenebris? Respondeo. quod non intelligit de tenebris noctis materialis, sed peccati.

Dub. Cur cum dixerit in tempore præsentis, qui sequitur &c. dicit in futuro habebit lumen vitæ? Respondeo. Ly. quod per irradiationem huius lucis eleuabitur intellectus ad videndum Deum clarè.

Dub. Cur dicunt Iudæi, tu de te ipso testimonium perhibes &c. Respondeo. qui sup. quod si verissimum sit dictum Christi, tamen Iudæi dicebant ipsum non habere firmitatem, quia nullus potest ferre testimonium de seipso.

Dub. An in ore duorum, vel trium stet omne verbum &c. de testi. Require se. 4. do min. 3. Quadragesimæ. dub. 111. & seq.

Dub. Quomodo testimonium Dei solius valet de seipso? Respondeo. Ly. quod propter certitudinem cognitionis, qua perfecte se, & alios cognoscit.

Dub. An consequentia Iudæorum valeat dum dicunt, tu testimonium &c. Ergo testimonium tuum non est verum? Respondeo. Ly. quod non, quia Christus erat homo & Deus, nec poterat esse defectus cognitionis, vel inordinatio affectionis in diuina natura, vel humana, quia eius testimonium & de seipso erat firmum.

Dub. Quid est lumen vitæ? Respondeo. Lyra, quod est visio Dei clara.

Dub. Cur dicit, scio vbi venio, & quo vadō? Respondeo. Aug. super Io. quod per hoc patrem vult intelligi, quod dicit Ly. perfecte cognosco patrem, a quo exiui, & ad quem reuertar.

Dub. Quomodo Iudæi nesciebant vnde veniret? Respondeo. Lyra, quia eius diuinitatem ignorabant.

13 Dub. Quo ipsi iudicabatur in carne? Respondeo. Theo. super Io. quasi dominus diceret, vos quia in carne sum, carnem me solam putatis esse, non autem Deum, in carne filii Dei non potest esse sine patre, & Spiritu sancto, qui tres dant testimonium, ut dicitur. 1. Io. 5.

14 Dub. Quid est iudicare in carne? Respondeo. quod est iudicare per exteriora signa, quæ sæpe fallunt, & sic Iudæi videntes Christum pauperem & filium pauperum, scilicet semper Virginis, & ut putabatur, Ioseph, non estimabant eum esse Messiam, de quo scribitur Psa. 71. Quod dominabitur a mari, usque ad mare &c. Et Dan. Potestas eius potestas æterna, quæ non auferetur, & regnum eius, quod non corrumpetur. quæ dicuntur de secundo aduentu, credebant complenda in primo aduentu, ideo iudicabant secundum carnem.

15 Dub. Quomodo Christus non iudicat quenquam, qui iudicat viuos, & mortuos? Respondeo. Aug. vbi supra. quod potest dupliciter intelligi, non iudico quenquam, scilicet modo, sicut Ioan. 11. c. dicit, Non veni, ut iudicem mundum, non iudicium negando, sed differendo. Vel potest intelligi non iudico quenquam, scilicet secundum carnem, ut ipsi iudicabant.

16 Dub. Cur dicit, & si iudico &c. Respondeo. Chrysostomus super Io. quasi diceret, si vos iudicarem, iuste vos condemnarem, sed nunc tempus iudicij non est.

17 Dub. Quomodo intelligitur, iudicium meum verum est, quia solus non sum? Respondeo. qui supra, quod intelligit de futuro iudicio, ostendens, quia non ipse solus condemnabit, sed & pater & Spiritus sanctus.

18 Dub. Si pater misit eum, quomodo secum est? Respondeo. Aug. vbi supra: quod missio Christi in carnatione sua est, & tamen a patre non recesserat secundum diuinitatem.

19 Dub. Cur dicit in lege vestra? Respondeo. Aug. contra Faustum. vestra, i. vobis data.

20 Dub. Vbi habetur quod in ore duorum testimonium stat omne verbum? Respondeo. Deuter. 19.

21 Dub. Quomodo duorum testimonium verum est, quando mentiuntur? Respondeo. Lyra, verum est, i. debet reputari verum.

22 Dub. Cur dicit, ego sum, qui testimonium perhibeo de me ipso, & testimonium perhibet de me patre? Respondeo. Alcuinus vbi supra. quod d. si duorum hominum qui possunt falli, & decipi, testimonium lex approbat, iur me, & pa-

tristestimonium quod summa stabilitate firmum esse, verum esse non dicitis.

23. Dub. Cur interrogant vbi est pater eius? Ref. Aug. vbi supra, qd ipsi patrem accipiebant carnaliter, qd si solus non est, vbi est pater quem dicit, qd te misit, cum te solum videamus.
24. Dub. Cur non rñdit vbi erat pater eius? Resp. Theo. super Io. quoniam non vt scire volentes, sed vt tentantes quærebant.
25. Dub. Cum dñs dixerit, Io. 7. Et me scitis, & vnde sum scitis, cur nunc dicit neq; me scitis & c. Resp. Origenes super Io. qd hic loquitur quantum ad diuinitatem quam ne sciebant: supra autem quantum ad humanitatem quam sciebant.
26. Dub. Quia videtur qd pater sit filius, & econuerso, quia dicit si me sciretis, & patrem meum sciretis? Ref. Aug. vbi supra, hoc dicit non quia pater sit filius, sed quia patri si milis est filius.
27. Dub. Cur dicit dubitative forsitan? Ref. Aug. vbi supra, qd vt increpat Iudæos, sicut dominus redarguens suum seruum dicit. Tu me cõtemnis, cogita quod forsitan sum tuus dominus.
28. Dub. Cur dicit, qd nesciunt patrem, cum scriptum sit Psal. 75. Notus in Iudæa deus? Ref. Ly. post Origenem, qd pater notus erat in Iudæa vt deus, & creator ac gubernator mundi. Non aut vt pater, quia mysterium Trinitatis non erat plene reuelatum eis.
29. Dub. Quid est gazophiliu? Ref. Alcuinus vbi sup. qd dicitur a Gaza lingua Persica, quod Latine diuitiæ sonat, & phila qd est referuare, quia ibi vt dicit Lyra seruebantur oblationes pro ædificijs templi.
30. Dub. Cur de hoc facit mentionem euangelista? Resp. Lyra, qd ad ostendendum Iesum tunc fuisse in loco, in quo faciliter poterat capi ab eis, nisi fuissent repressi a diuina virtute.
31. Dub. An Christus subderetur horæ? Ref. Aug. vbi supra, qd nondum venerat hora eius, non qua cogere moris, sed qua dignatur occidi.

ALLEGORICE.

Verba Xpi tres excellètijs signant, quas hæt lex Euagelica super lege veteri. Prima, quia illa lex fuit particularis data soli populo Iudæorũ, hæc aut vniuersalis data toti mundo, quod notatur ibi. [Ego sum lux mundi.] Io. 1. Erat lux vera quæ illuminat

oem hominem uenientem in huc mundũ. Secũda, quia illa erat obscura quia nõ ostēdebat Trinitatē psonarũ, Christi incarnationē, & eius mysteria nisi obscurē, & figuratiue. Vñ Ps. 81. dñs. Nescierunt secreta ad Christi diuinitatem pertinentia, neque intellexerunt, s. secreta humanitatis Christi in tenebris ambulat. Sed lex Euagelica clarissimè de his loquitur, & qui eã sequitur non ambulat in tenebris, in qua cõpletur propheta Esa. 9. c. Populus, qui ambulat in tenebris uidit lucem magnã, legis Euangelicę, quę illuminat totum mundũ. Tertia excellètia est utilitatis quã dat seruanti bus eã, quia lex uetus non promittebat nisi terrena. Esa. 1. Si uoueritis, & audieritis me, bona terrę comedetis, sed lex Euagelica promittit gloriam cõlestem omnib. generibus personarum, videlicet pueris baptizatis. Matt. 19. c. Sinite paruulos uenire ad me, taliũ est. n. regnum cõlorum, adultis obedientibus. Matth. 7. c. Qui facit uoluntatem patris mei, hic intrabit in regnum cõlorum: peccatoribus penitentibus. Matth. 4. Penitentiam agite, appropinquabit enim regnum cõlorum: pauperibus patientibus. Matth. 5. Beati pauperes spiritus, quoniam ipsorum est regnum cõlorum. omnibus tandem iustis uiuentibus. Luc. 12. Nolite timere pusillus grex, quoniam placuit patri uestro dare uobis regnum, & hæc excellètia denotatur ibi, sed habebit lumen uitæ, scilicet æternæ gloriæ.

TROPOLOGICE.

Si peccata euitare uolumus, debemus ambulare post Christum, & eum rogare ut illuminet intellectum nostrum, & eum, qui passus est tanta pro nobis, sequamur per tribulationes huius mundi, quia non sunt condignę ad superuenturam gloriam: docemur quoque ut uelimus cognoscere, unde uenit Christus carnem assumendo, & quo uadit nos conducendo, & gratias sibi agere: instruiamur etiam iudicia secundum carnem uitare, & quod qualibet hora sumus parati, quia nescimus horam mortis nostrę.

ANAGOGICE.

Intueamur mētali ter Christũ lucem clarissimam Paradisi, quia nunc nos illuminas per gratiam, in futuro per gloriam, & tunc cognoscemus patrem, quod eũ misit, & Spiritum sanctum, qui tres dant testimoniũ in celo: intuebimurq; celestem gazophiliũ in quo sunt oēs thesauri sapientię, & sciētię: abscõditũ

diti & ipsis in perpetuum cum Christo locumundi perfruemur.

DOMINICA DE PASSIONE. 3

Quis ex uobis arguet me de peccato? Ioan. 8.

Hæc uerba locutus est dominus anno ætatis suæ 32. die Martis 22. Septembris.

HISTORICE.

A Iudæis quæsiuit dñs, quis eorũ ipsum peccati reum arguere præsumeret: & cũ uerax foret, cur ei creditus negabatur, eosque qui a Deo foret Dei uerba perlibenter audire, ipsos aut percipere nolentes nequaquã ab ipso esse, conuictantibus. uero quod Samaritanes esset, & dẽmonio plenus: rñdit se non possideri a dæmone, sed honorẽ suo tribue regitori, quẽ ipsi dedecori haberẽt, & se propriam non quere gloriam, sed esse qui eam & quæreret, & iudicaret, & eum qui eius seruaret mandata, in æternũ non subiacere morti: aduersantibus aut & se agnoscere dicentibus, qd dæmoniacus esset, cum Abraham, cuius non erat maior, ceterique prophete mortem obijissent, & iactaret eos qui eius custodirent sermonẽ non moturos. Rñdit gloriam suam fore nullam, & si se glorificet, sed se suum glorificare patrem, quem suum ipsi Deum asserabant, cum tũ eum nequaquam nossent, sed ipse eum notũ haberet, & se mēdace m similem illis fore se eũ scire negaret, sed uere ipsum agnosceret, & eius seruare sermonem. Abraham uero eorũ progenitorẽ exultasse & fuisse gaudium cum diem uidit suum: redarguentibus aut eum qd necdum quinquagenarius esset, & Abraham se uidisse diceret: respondit se antequam Abraham in lucem prodiret esse, uolentibus ob hoc eum obruere lapidibus latenter e templo egressus est.

Relinquenda non sunt dubia insoluta.

DVBITATVR. Igitur, cur dñs prædicta dixit Iudæis? Respon. Chry. super Io. qd redarguit eos eo, quia inimici eius erant, & quæbãt eũ interficere.

2. Dub. Quid ex his uerbis uolebat inducere? Resp. Theo. super Io. qd qd. si Dei filij ellis, quoniam dicebant se unum patrem habere Deũ, utiq; peccantes debetis habere odio, si ergo me quoque, quẽ exostim habetis, non

potestis arguere de peccato, manifestũ est, qd propter ueritatem me odio habetis, quo modo, s. dicebat se filium Dei.

Dub. Quid uidetur qd Christus habuerit peccatum, quia ex persona eius dicitur, in Psal. 21. Verba delictorũ meorum? Ref. dñs Cardinalis de turre cre. qd vt dicit Damasenus in 3. aliqua dicuntur de Christo dupliciter. Vno modo s. m proprietatem naturæ & ypostaticam, vt cum dñ factus homo, & pro nobis passus. Alio modo secundum proprietatem personalem & habitudinalem, prout, s. aliqua dicuntur de Christo in persona nostra, quę sibi secundum se nullo modo cõueniunt, sicut cum corpus Christi, qui est caput, & ecclesia quę sunt eius membra: vna persona æstimatur, & s. m hoc Christus ex persona membrorum suorum dicit, uerba delictorum meorum: nõ quod in ipso capite fuerint delicta, sed in membris. Et sic Apostolus et dicit 2. Cor. 5. deus eũ qui nõ nouerat peccatum, pro nobis fecerat peccatum. i. hostiam pro peccato, sicut Olex 4. c. dicitur: Peccatum populi mei comedet, s. sacerdotes qui s. m legem comedebant hostias pro peccato oblatas: & secundum hũc modum dicitur Esa. 53. qd deus posuit in eum iniquitates omnium nostrum, quia s. eũ tradidit vt esset hostia pro peccatis omnium hominum.

4. Dub. Cur dicit eis uos non auditis cũ recte rñderent ad propositũ? Ref. qd ipsi bene audiebant ad irritandũ, & vt caperẽt eum in sermone, sed non ad credendũ & opere implendũ, vt ipse intelligit in uerbis suis.

5. Dub. Cum oēs essent peccatores, cur eis dicit solũ, ex deo non estis? Resp. Aug. super Io. qd non solum erant uiciosi, quod est cõe omnibus, sed etiam præcogniti, qd non erant credituri ea fide qua passent a peccatorum obligatione liberari.

6. Dub. Qui sunt qui nolunt audire uerba dei? Resp. Grego. in hom. qd sunt in triplici differentia, s. qui nec aure corporis audiunt, sed non mentis: & qui & corpore & mente audiunt, & in fletum prorumpunt, sed post fletum ad iniquitatem redeunt, & ita uerba dei non audiunt, quia ea exercere in opere contemnunt.

7. Dub. Cur uocant eũ Samaritanum? Ref. Theo. super Ioan. qd quia ritus Hebraicos dissimulabat, utpote Sabbathi: Samaritanũ

- enim non perfecte iudicabat. Vide ser. 6. dominicæ 3. Quadragesimæ. du. 3. & 2. 1.
8. Du. Cur dicitur, non bene dicimus nos: quia videtur, quod aliis sibi hoc dixerit? Ref. qui supra, quod hoc nusquam euangelista dicit, ex quo palam est, quod multa prætermiserunt euangelistæ.
9. Dub. Quando dixerunt ei, quod dæmonium haberet? Resp. quod hoc habetur. Io. 7.
10. Dub. Cur dicunt eum habere dæmonium? Ref. qui supra, eo quod eorum cogitationes reuelabat. Et vt dicit Lyra, arreptitium eum appellabant, sicut Saul. regem. 1. Reg. 18.
11. Dub. Cur non exasperauit sibi conuictiã? Res. sicut aliàs, quando vocabat eos geniminas viperarum &c. Resp. Chry. super Io. quod vbi oportebat eos docere, & eorum superbiam subtrahere asper erat: vbi uero. exprobrantes oportebat sufferre, multa mansuetudine utebatur: seruadens nos, quæ quidem ad Deum vindicare, quod uero ad nos despicere.
12. Dub. Cur non negauit se esse Samaritanum? Resp. Aug. vbi supra, quod Samaritanus interpretatur custos, & ipse nouerat se esse nostrum. custodem idem que ipse est Samaritanus, qui accessit ad faucium, & misericordiam impendit.
13. Dub. Cur negauit se habere dæmonium? Res. Orig. quia ipsum non habebat, nec dæmon in eo aliquid habebat. secundum id quod habetur Io. an. 14. ca. Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. quia etiam quæ delictorum reputata sunt: minima dæmonibus adaptantur, à quibus ipse immunis erat.
14. Dub. Cur Iudæi ei conuictabant? Resp. Lyra, quod modus eorum qui nesciunt: rationabiliter respondere, est ad conuictia se conuicere, & sic agebant Iudæi.
15. Du. Cur dicit, sed honorifico patre meo. Ref. Aug. vbi supra, quasi diceret, ne uobis arrogans videar habeo quem honorificem.
16. Du. Quomodo honorificauit patrem? Ref. Theophilus vbi supra, quod uiscens eum non tolerans homicidas, & mendaces, se Dei ueraces filios appellari.
17. Dub. Nunquid solus Christus honorificauit patrem? Resp. Orig. super Io. quod solus Christus uerissime ueneratus est patrem: nullus enim honorans quicquam ex his quæ non honorantur à Deo, honorat patrem.
18. Du. Quomodo Iudæi in honorarunt eum? Ref. Lyra, quod attribuebant dæmoni, quod
- virtuti diuinae deberet attribui:
19. Dubi. Cur dicit non quero gloriam meam? Resp. Lyra. ne Iudæi possent dicere, quod talia diceret ad iactantiam.
20. Dub. Quia videtur, quod gloriam suam querat, cum querat gloriam patris, quod una est cum sua? Resp. Ly. quod dirigit uerba ad intentionem eorum, quibus loquebatur: qui reputabant eum querere honorem mundanum, & est sensus: ego non quero gloriam meam ab honore Dei patris deuiante, sicut vos creditis.
21. Dub. Quis queret gloriam Christi? Ref. Aug. super Io. quod nullum alium, uult intelligi nisi patrem.
22. Dub. Quomodo pater querit gloriam Christi? Ref. Ly. quod post humilitationem in cruce, exaltauit illum, & dedit illi nomē super omne nomen.
23. Dub. Quomodo pater iudicat quod omne iudicium dedit filio? Ref. Lyra post Aug. quod iudicium capitur hic pro datione, nam propter mortem Christi Hierusalem fuit destructa: & populus captiuatus per Romanos.
24. Dub. Cur duplicat amen? Resp. Ly. quod ad maiorem affirmationem. Vide dominicæ. Aduentus, dub. 2. 1. de Amen.
25. Dub. Quia nullus eripitur à morte, quomodo ergo seruantes eius sermonem non moriuntur? Ref. Aug. vbi supra, quod hie loquitur de morte æternæ damnationis.
26. Dub. Quia Iudas, & plures alij, seruauerunt sermonem Christi aliquando, & tamen mortui sunt æternali erit? Ref. Orig. super Io. quod sic intelligitur, si quis seruauerit sermonem meum in æternum, mortem non gustabit in æternum: quia eo usque non uidet aliquis mortem, quousque Iesu uerbum custodit.
27. Dub. Quomodo nunc cognouerunt quod dæmonium haberet? Ref. Lyra. post Orig. quod prius opinabamur te habere dæmonium, sed modo sumus certi: quia nulla falsitas est à Deo, sed à diabolo, qui est pater mendacij, vt tu dixisti: sed Abraham seruauit sermonem Dei, qui maior est te, & mortuus est: ergo tu dicis quod falsum est, & sic habes dæmonium.
28. Dub. Quia videtur, quod Iudæi uerum dicebant? Resp. qui supra, quod decipiebantur in aquiuoco, quia Christus dicebat de morte spirituali, & ipsi intelligebat de morte corporali.
29. Dub. Cur non dicunt, nunquid maior es Deo, cuius sermonem seruauit Abraham &c. Respon. Orig. vbi supra, quod eum esumabant.

hant minorem, quam Abraham.

30. Dub. Cur dicunt, quem teipsum facis? Resp. Bed. q. d. Tu qui nulla cura dignus es, carpentarii filius de Galilæa, tibi subripis gloriam, cuius meriti, cuiusue dignitatis vis credi.
31. Du. Cum dñs dixerit mortem non uidebit: cur ipsi dicunt, non gustabit? Ref. Orig. vbi supra, quod hoc pertulerunt ueluti incauti auditores, confundentes Dñicum sermonem.
32. Dubi. Quæ differentia est inter uidere mortem, & gustare? Ref. qui supra, quod sicut dñs in quantum panis uiuus est gustabilis, est & uisibilis: in eo uero, quod est sapietia est uisibilis pulchritudinis, sic etiam aduersaria eius mors est gustabilis, est & uisibilis: cum ergo, quis steterit per Iesum in intellectuali loco mortem non gustabit, si statum seruat, secundum illud Mar. 9. sunt de hic stantibus qui non gustabunt mortem. Cum autem aliquis sermonem Christi acceperit, & custodierit, mortem non uidebit.
33. Dub. Cur dicit, si ego glo. me ipsum, gloria mea nihil est? Ref. Ly. post Chry. & Bed. q. d. si quero meam gloriam præter regulam ueritatis diuinæ, ut uos mihi sponitis gloria mea nihil est, & falsa est: quia falsum, & non ens conuertuntur.
34. Du. Quomodo glorificauit pater filium? Ref. Alcuinus sup. Io. quod in baptismo, in morte, & in tempore passionis: & post resuscitando, & collocando ad dexteram suam.
35. Dub. Quia ex hoc uidetur quod filius sit minor patre, cum ab eo glorificetur? Ref. Aug. quod de isto uerbo calumniatur Ariani hæretici non legisti & ipsum filium dicentem, quod glorificat patrem suum.
36. Dub. Quia uidetur quod Iudæi cognouerant Deum, quia ipsum solum uenerabatur? Resp. Ly. quod non cognouerunt eum per fidem formatam, in qua consistit dei filiatio per adoptionem.
37. Dub. An Christus fuerit arrogans dicens, ego autem noui eum? Resp. Alcuinus vbi supra, quod arrogantia non debet ita caueri, quod ueritas relinquatur, sed iudicantibus secundum carnem, potuisset arrogans uideri.
38. Dub. Cur dicit, & si dixero quia nescio eum &c. Ref. Ly. post Chry. q. d. sicut estis mendaces asserentes uos eum cognoscere, cum tamen non eum cognoscatis, ita essem mendax si assererem me eum ignorare, cum in quantum Deus habeam noticiam eandem cum eo, &

in quantum homo eum clare uideam.

39. Dub. Cur replicat sed scio eum? Ref. Theophilus vbi supra, quasi naturaliter eius cognitionem obtinens.
40. Dub. Quis est sermo patris? Ref. qui supra, quod sermonem mandata nuncupat.
41. Du. Cur dicit Abraham exultasse &c. Ref. Lyra. quod respondet primo questioni per Iudeos, cum dixerunt, nunquid tu maior es &c. in hoc se maiorem quam Abraham ostendens, quasi gauisus sit propter beneficium, quod habet à me tanquam à maiore.
42. Dub. Quomodo Abraham uidit diem Christi? Resp. Aug. vbi supra, quod quando dixit seruo suo quæ mittebar. Gen. Pone manum tuam sub femore meo, & iura mihi per Deum cœli, per quod significabatur de genere Abraham uenturum in carne deum cœli. Et Lyra dicit, quod uidit quando dictum est ei Gen. 22. In femine tuo benedicetur omnes gentes terræ, & in oblatione Isaac: quia tunc uidit occultum Christi mysterium.
43. Dub. Quomodo exultauit ut uideret &c. Ref. Aug. quod non timuit, sed exultauit, ut uideret: credens utique exultauit, sperando ut uideret intelligendo diem Christi.
44. Dub. Quale de hoc gaudium habuit? Ref. qui supra, dicens, quate fuit gaudium uidentis uerbum manens, splendorem ipsius meritis resurgentem apud patrem manentem Deum, & aliquando in carne uenturum, non de patris gremio recessurum.
45. Dub. Cur dixerunt quinquaginta annos &c. Ref. Greg. in Hom. q. d. multa sunt annorum circula, ex quo Abraham mortuus est, & quomodo uidit diem tuum, carnaliter enim hoc intellexerunt.
46. Du. Cur potius dicit 50. quæ quadragesima? Ref. The. vbi supra. quod superuacua est huiusmodi questio: simpliciter enim putat eis occurrit dixerunt. Lyra tamen dicit quosdam dicere quod per quinquagesimum annum nominant iubileum ex reuerentia. q. d. Non uixi isti adhuc unum iubileum, & Abraham uidisti. Et tamen Christus propter labores, & ieiunia uidebatur maioris ætatis, quam esset.
47. Dubitatur. Cur dicit ego sum, & non fuit? Respondit Grego. in Homil. quia præteritum, & futurum tempus diuinitas non habet, sed semper esse habet: non ergo sic dixit antequam Abraham esset, ego fuissem antequam Abraham fieret ego sum, secundum illud Exo. 3. cap. Ego sum qui sum.

- 48 Dub. Cur non dixit antequam Abrahā esset? Resp. Aug. vbi supra, quia creatura erat Abraham. Ideo non dixit antequam esset, sed fieret.
- 49 Dub. Cur dixit sum, & non factus sum? Resp. qui supra, quod in principio erat verbum, quod fuit genitum, non factum.
- 50 Dub. Cur voluerant eum lapidare? Res. Lyrā, quod tanquam blasphemum.
- 51 Dub. Cū ex lege mandaret blasphemos lapidari, videtur, qd nō male faciebāt? Res. Lyr. qd non faciebant zelo iustitiæ, sed liore inuidiæ. Itē quia in loco sacro, qd nō licebat.
- 52 Du. Vbi abscondit se? Res. Aug. vbi sup. qd non in angulo templi quasi timens, aut in domunculam fugiens, uel post murum aut columnam diuertens, sed cælica potestate inuisibilem insidiantibus se cōsuetis per medium illorum exiuit.
- 53 Dub. Cur fugit, cū omnes possēt prosternerē? Res. Greg. vbi supra, qd qui pati uenerat, exercere iudicium nolēbat.
- 54 Dub. Cur tunc fugit, cum post se sponte obtulerit? Res. Alcuinus, quia nondū uenerat hora passionis eius, & non elegerat hoc genus mortis.
- 55 Dub. Quo iuit, egressus de templo? Res. qd uidebatur Ioa. 9. sanauit cæcum à natiuitate.
- 56 Dub. Cur potius uoluit crucifigi q̄ lapidari? Res. quia mors crucis erat despectissima. Vnde Sapient. 2. dicitur, morte turpissima condemnemus eum.

A L L E G O R I C E.

Hæc disputatio Xpi cū Iudæis significat sex pertinentia ad passionē Christi. Primo quod fuit passus innocētē [quia nullus potuit eum redarguere de peccato]. Secundo qd à Iudæis fuit tractatus malignanter, qd ab eis derisus, ibi [si ueritatem dico uobis, quare uos non creditis mihi]. Tertio, quia fuit despectus enormiter, ibi [Samaritanus es tu, & dæmonium habes]. Quarto fuit nobis utilis abundanter, quia per ipsum liberauit nos à morte æterna, ibi. [Si quis sermonem meum serauerit, mortem non gustabit &c.] Quinto quia fuit sanctis patribus antiquis demonstrata ueraciter. [Abraham pater ueller exultauit, ut uideret diem meū &c.] Sexto quod fuit à sancta Trinitate ordinata singulariter, s. ut Christus moreretur non gladio, ut innocētēs, nō lapidi

bus, ut nunc, non præcipitio, ut quando duxerit eū ad supercilium mōtis, & ipse trāsisset per mediū illorum ibat, sed crucifixus. Quia primus homo per lignū peccauerat, Et iste secundus per lignū diabolum uicit: & hoc significatur in fine euangelii, vbi demonstrauit se deū, cū dicit [antequā Abrahā fieret ego sum] & se passurum non lapidibus sed cruce, quia [abscondit se] protūc, & quando uellet, [extra templum] quia exiuit de templo.

T R O P O L O G I C E.

Instruimur ex sacro euangelio, ut patienter sufferamus, qm̄ [arguimur de aliquo peccato] & talem ducere uitam, ut non ueniamus arguendi, ut que audiamus prædicatores, ut ex uero sumus, & nō ex diabolo, ut; honorificemus deum, nec quæramus gloriā nostrā, sed Dei, & quod auribus audimus, opere impleamus: & licet moriamur cō morte temporalis, sicut [Abrahā, & propheta mortui sunt] taliter agamus, ut non moriamur morte æterna [& exultemus uide die] qua Christus nos uocauit ex hoc mundo, nec expectemus, [quinquaginta annos] ad bene agendum, ut effugiamus [lapides] .i. tormenta, [Iudæorum] id est dæmonum, sed [exeuntes de templo] ecclesiæ militantis, accedere ualeamus ad ecclesiam triumphantem. Amen.

A N A G O G I C E.

Signatur ex præsentī euangelio illa celestis gloria, in qua [nullus arguet nos de peccatis] misericorditer relaxatis, erimusque [cū Deo] & dæmonium nō nobis nocebit, sed cum uero Samaritano custodiēte nos fruemur gloria æterna, honorificātes Deū, cuius sermonē seruauimus, exultabimusq; cum Abrahā, & aliis prophetis deum clare cognoscentes, quem per quinquaginta annos, i. per totum tempus uitæ nostræ solum cognoueramus in enigmate, nec timebimus lapides aduersariorum, quoniam protegemur à templo sancto dei.

F E R I A I I. D E P A S S I O N E.

Miserunt principes, & pharisei. Ioan. 7.

Historia huius euangelii facta est anno Xpi 32. die Luna 22. Septembris.

H I S T O R I C E.

Dñs satellitibus principibus, & pharisei, ut eū detinerent missis, ait, parū adhuc temporis

temporis manere, & se ire ad eū qui se miserat: qm̄; uero quæsituri eū forent, nec inuenirent, cū non possent ubi esset uenire: sicut per quib. inter se se admirantes quærebant an disperderet in Gentibus, an uero quis locus esset, in quo existeret, quo ipsi accedere nō ualèrent: extremo autē celebritatis celeberrimo die clamās dñs, oēs siticantes, ut ad se ueniret: pota: uri inuitabat, qm̄ teste scriptura, ab his qui in eū credituri forent aque uiuæ flumina emanarent, de spū, quem eius accepturi erant fideles intelligens.

Dubia iuxta solium mouebuntur.

- D** VBITATVR Igitur, cur potius nunc q̄ ante miserentur ad capiendū Iesum? Chrysostomus super Io. qd maxime mordebat eos hoc, qd turbæ Xpi glorificabāt. ut pater Io. 7. c. ante præsens euāgeliū.
- 1 Dub. Quam causam habebant eū capiendi? Res. qui sup. qd sabbathi solutio apparēs causa erat, quam. i. prætegebant.
- 2 Dub. Cur ipsi per se non capiebant Christum? Res. qui supra, qd non audebant, periculum timentes, ministros autem mittunt tanquam periculis expositos.
- 3 Dub. Cur dixit eis, adhuc modicū uobiscum sum? Res. qui sup. qd. quid festinatis me interficere, paruū expectate tempus, & Aug. super Io. qd modo uultis facere, facturi estis, sed non modo, quia nolo.
- 4 Dub. Cur non tulerunt eum? Respon. Chrysostomus supra, qd per ista uerba terruit audaciorum turbam, & eam studiosiorem, & magis audiam fecit ad audiendum, quasi paruo tempore derelicto, in quo possent hæc doctrina potiri.
- 5 Dub. Cur dixit uobiscum? Res. qui sup. qd. & si persequamini me, nō tamen cessabo, quæ sunt pro uobis dispensans, & ea que sunt ad salutem docens, & monens uos.
- 6 Dub. Cur dicit, uado ad eum qui me misit? Res. Theoph. qd tanquam patri de ipsis conquesturus, quia si missum opprobrijs affecerunt, non est dubium, quod & mittenti fecerunt iniuriam.
- 7 Dub. Quia nunquam recessit a patre, ergo non uadit ad eum? Res. Lyrā, post Bedam qd per mortem ibat ad eum, qui eum incarnari præceperat, quia corpus suum erat assumpturus ad patrem, à quo per di-

uinitatem nunquam recesserat.

- 9 Dub. An Iudæi quæserint, & nō inuenierint Christum post eius mortem? Res. Lyrā, post Chrysostomum dum ciuitas destrueretur per Romanos, tūc eos meminisse Christi, & miraculorum eius, & præsentiam eius quærere, non tamen inuenisse.
- 10 Dub. Nunquid per mortem poterāt ire, quo ipse ierat post mortem? Res. Chr. vbi sup. qd hoc non intelligitur de morte, quia si in morte maneret, possent ad eū ire, sed intelligebat de eundo ad patrem apud quē erat.
- 11 Dub. Cur non dixit, quo ego uado, sed ubi ego sum? Res. Lyrā, qd sicut ire ad patrem conuenit ei secundum humanitatem, in qua est mutatio, ita esse semper apud patrem conuenit ei per diuinitatem, in qua est idē cum ipso patre in essentia, distinctus tamen in persona.
- 12 Dub. Cur non dixit, ubi ero? Res. Aug. qd semp ubi erat Xps quo fuerat rediturus, sic redijt, ut nos nō derelinqueret. et. n. Christus s̄m uisibilem carnem in terra, secundū inuisibilem maiestatem in celo, & in terra.
- 13 Dub. Cur non dixit, nō poteritis uenire? Res. qui supra, qd tales tunc erant, qui non possent, nō. n. hoc ad desperationē dictū est: & deniq; hoc dixit Petro, quo ego uado nō potes me modo sequi, sequeris autē postea.
- 14 Dub. Cur Iudæi inter se quærūt quo iturus esset? Res. Lyr. qd quasi dubitantes de hoc quod dicebat, quærētis me, & non inuenietis, & ubi ego sum nō potestis uenire: arguebāt, qd debebat recedere a Iudæa, & ire ad gentes: sed dicens, ubi ego sum, &c. Per hoc uidetur, qd nō debebat a Iudæa recedere, quia dixisset ubi ero, & ita pater eorum dubium.
- 15 Dub. Cur dicunt in dispersionē Gentiū, & non inter Gentes? Res. Chrysostomus supra, qd Gentes uocabant quasi exprobrantes, quasi, s. Gentes ubiq; disseminatæ, & dispersæ essent, & imperfecte ad inuicem permixtæ.
- 16 Dub. Quæ erat illa festiuitas? Res. Aug. super Io. qd erat scenophegia, id est, tabernaculorum constructio.
- 17 Dub. Quis erat ille dies nouissimus? Res. Lyr. qd erat dies octauus, quia illa solennitas durabat septem diebus, & in octauo die fiebat festum cætus, uel collectæ.
- 18 Dub. Cur dicebatur magnus? Res. Lyr. quia figurabat cōgregationem sanctorum in superna felicitate.

Dub.

- 19 Dub. Cur dominus clamat? Ref. Chryf. ppter turbæ multitudinem.
- 20 Dub. Cur non clamauit per dies intermedios? Resp. qui supra, q̄ ne ea qua dicebat deperiret eis, in illis diebus voluptati vacantibus.
- 21 Dub. Cur stabat? Ref. qui supra, q̄ vt videretur a turbis que multæ erant.
- 22 Dub. Cur dicunt q̄ iturus erat ad gentes eas docturus? Ref. Aug. & Chryf. q̄ ipsi verba Christi non intellexerunt, & tñ ex hac occasione salutem nostram prædixerunt.
- 23 Dub. Cur non dicunt potius laedere Gentes q̄ docere? Resp. qui sup. q̄ iam iram sub miserat, & his que dicta erant, crediderant.
- 24 Dub. Quia non legitur q̄ crediderunt? Resp. qui sup. q̄ nequaquam nisi credidissent, quæssissent ad seipsos de verbo Dñi.
- 25 Dub. Quia Christus non iuit ad docendum Gentes: ergo non bene dixerunt? Ref. qui sup. q̄ non iuit per præsentiam corporis, sed bene pedibus suis: miser enim ad nos membra sua, scilicet Apostolos.
- 26 Dub. Quia Matthæi 7. dicitur, q̄ docens sedebat, & hic q̄ stat? Resp. Lyr. q̄ quando docebat discipulos sedebat, quando prædicabat turbis stabat: & ita et nunc obseruatur. prælati n. docentes religiosos sedent, sed prædicar do laicis stant.
- 27 Dub. Cur dicit, si quis sitit &c. Ref. Chryf. vbi sup. ac si diceret neminem necessitate & violentia attraho, sed si quis habet desiderium multum, hunc ego voco, vt. s. bibat doctrinam vitæ.
- 28 Dub. In quo loco clamabat? Resp. Vinc. in sermo. q̄ in templo, vnde ipse dixit pontifici. Io. 18. ego semper docui in synagoga, & in templo.
- 29 Dub. Cum essent p̄sentes, quomodo vult vt ad eum veniant? Resp. Aug. vbi sup. q̄ debent accedere non pedibus, sed affectibus, non migrando, sed amando.
- 30 Dub. Vbi habetur in scriptura, flumina de ventre &c. Resp. Hier. q̄ hoc testimoniũ sumptum est de Proverbijs. Prover. 3. Deriuantur fontes tui foris, & in plateis aquas tuas diuidet.
- 31 Dub. Quomodo intelligitur de ventre, &c. Vide in prologo.
- 32 Dub. Cur dicit in plurali flumina? Resp. Chryf. vbi supra, q̄ copiositatem, & vbertatem occulte insinuat.
- 33 Dub. Cur dicit Euang. hoc autem dice-

- bat &c. Resp. Aug. vbi sup. q̄ exponit ad qualem potum dominus inuitasset.
- 34 Dub. Cum vnusquisq; accipiat spiritum post conceptionem, cur dicit, q̄ credentes in eum? Resp. qui sup. q̄ vnusquisq; hominum habet proprium spiritum, sed dominus hic intelligit de Spiritu sancto.
- 35 Dub. Quando acceperunt Spiritum sanctum? Resp. Lyr. q̄ in die Penthecostes signo visibili in igneis linguis.
- 36 Dub. Cur nõ dedit eis Spiritum sanctum antequam pateretur? Resp. Aug. vbi sup. q̄ ita d̄sp̄osuit non dare, nisi post resurrectionem: nam sequitur nõdum erat Spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus.
- 37 Dub. Quia Io. 20. d̄f. q̄ dedit eis Spiritum sanctum? Resp. S. Tho. in 4. sen. dif. 7. q. 1. ar. 2. q. 2. q̄ primo habuerunt in munere gratiæ, in quo perficiebantur ad ea, quæ ad singulas personas eorum pertinebant, in die vero Penthecostes habuerunt in profectum ad promulgationem fidei in salutem aliorum. Vnde dicitur in hymno, vt verbis essent profui.

ALLEGORICE.

Festum septem dierum signat Quadragesimam, quæ habet hebdomadas sex, & partem de septima: & octaua dies signat festum paschæ, quo Christus nos inuitat ad sacramentum, quæ reficit animam sitientem, & facit profluere flumina lachrymarum.

TROPOLOGICE.

Instruimur vt amplectamur septem virtutes, res theologales. i. Fidem, Spem, & Charitatem: & quatuor Cardinales, i. Prudentiam, Iustitiam, Temperantiam, & Fortitudinem; vt in nõuissimõ die mortis nostræ vocati a Christo ab eo reficiamur, & inueniamus requiem animabus nostris.

ANAGOGICE.

Septem dies figurant totum tps vitæ nostræ, in quo nõn bibimus gloriam nisi per fidem, & spem, sed in octaua die, quæ erit resurrectionis, inebriamur ab vbertate donum Dei, qm̄ iudex dicit electis, Esuriui, & sitiui &c. & subuenistis mihi. Venite igitur benedicti patris mei percipite regnũ eternũ.

FERIA III. DE PASSIONE.

Ambulabat Iesus in Galileam. Ioan. 7. c.

Historia huius Euang. facta est anno Christi

12. die Veneris, 18. Septembris.

HISTORICE.

Appropinquante scenophegia solennitate nolens Iesus in Iudæa conuersari, qm̄ ut occideretur à Iudæis querebatur: dñ ergo Galilæa perambulare, eius eide psuadebant fratres quatenus Iudæam peteret, ut eius præsentiam essent opera: quibus tps adhuc sanum non aduenisse respondit, eorum uero semper promptum tempus fore, nec odio ipsi à mundo poterat hñi, cū tñ ipsũ odiret, eo q̄ eius denuntiare opera mala fore. Imperauitq; ut ipsi festo interessent, cui nõ uolebat assistere, sicq; in Galilæa moratus est, post tñ, latenter quasi ad festũ accessit: à Iudæis uero ipso die solẽni perquirebatur diuersa de eo susurrantibus, & alijs quidem eum bonũ dicentibus, cæteris autẽ qd̄ turbarũ, seductor existeret submurmurantibus, timore siquidem Iudæorũ aperte de eo nemo sermocinabatur.

Inseruntur nunc dubia & soluentur.

1. **D**UBITA. Quæ patria est Iudæa? Resp. Resp. Beda, q̄ est regio Palestinæ Prouinciæ, & est dicta à tribu Iuda, quæ ex Tribu Iuda reges oriebantur, & in Hierusalem ciuitate Iuda regnabant, etiam patria Beniam inerat Iudæa.
2. Dub. Quæ patria est Galilæa? Ref. qui supra, q̄ est etiam regio dictæ puinciæ Palestinæ, & Galilæa Græce, Latine lac dicit, & ita appellata, eo q̄ lacteũ populũ gignat.
3. Dub. Nũquid si ambulasset in Iudæam, nõ potuisset se tueri ne interficeretur à Iudæis? Ref. Aug. super Io. q̄ hoc non faciebat ex impotentia, qm̄ quando uoluit demonstrauit potentiam, quam habebat, sed inimitati nostræ præbebat exemplum.
4. Dub. Quid est scenophegia. Vide feria 6. dominicæ. 1. Quadragesimæ, dub. 3. 4. & dicitur à scenos, q̄ est umbraculũ, & phagin quod est comedere, quia septem diebus in umbraculis comedebant.
5. Dub. Quo tempore fiebat illud festum? Ref. q̄ die 15. Septembris.
6. Dub. Cur dicit in singulari dies festus, cū duraret 7. diebus? Ref. Aug. ubi supra, quod apud Iudæos quibus cõtineret hoc festũ plures dies, dicebatur tñ dies festus in singulari.
7. Dub. Qui dicuntur fratres Dñi. Vide ferua primæ dñicæ Quadragesimæ, dub. 4.
8. Dub. Cũ discipuli semper essent cū Christo, cur dicuntur ut discipuli tui uideant, &c. Resp. Theo. super Io. q̄ non dicit de 12. sed de alijs, quoniam multos alios habebat.
9. Dub. Cur dicunt, nemo in occulto aliqd̄ facit? Resp. Chry. super Io. q̄ notat Christum de formidine, cum dicit nemo in occulto, &c. & de uana gloria ibi, & querit ipse in palam esse.
10. Dub. Cur dicit Euangelista, q̄ fratres Domini non credebant in eum? Ref. Chry. ubi supra, q̄ propter ueritatis amorem Euangelistæ nõn uerecundantur dicere ea, quæ magistro uidentur ferre iniuriam.
11. Dub. Quia uidetur q̄ tempus aduenerat, quia Apostolus ad Gal. 4. dicit, at ubi uenit plenitudo temporis &c. Resp. Beda, q̄ non loquitur de tempore natiuitatis, sed de tempore glorificationis.
12. Dub. Quomodo tempus malorum semper est paratum? Resp. S. Tho. 1. ad Corint. 3. q̄, quando homo suam uoluntatem impleat, etiam contra Deum, tunc est tempus uel dies hominis. Vnde dicitur Hiere. 16. diem hominis non desiderat, tu scis.
13. Dubita, Quomodo mundus non potest odisse malos? Resp. ubi supra. q. d. dominus, qualiter mundus odit eos, qui eadem cum ipso uolunt, & pro eis dem student.
14. Dub. Cur odit Christum mundus? Ref. quia arguit eius opera, ut patet in litera.
15. Dubit. Quomodo mundus potest odire eum, à quo creatus est? Ref. q̄ per mundum intelliguntur homines mundani, qui natura quidem sunt creaturæ dei, sed uitio sunt eius inimici.
16. Dub. Cur non retinuit fratres suos secũ? Ref. Theo ubi supra, q̄ ut demonstraret se non esse inanis gloriæ cupidum, quoniam tales consueuerunt multos habere qui sequantur eos.
17. Dubit. Cur uult q̄ ascendant ad diem festum? Resp. Lyr. vt quasi concedens eis Iudaica facere.
18. Dub. Quia uidetur, q̄ Christus mentitus fuerit, qui dixit, non ascendam, & tamen ascendit? Ref. Lyr. exponendo ad diem festũ istum, s. primum, sed quod postea uenerit in medio sollemnitatis, non est mentitus.
19. Dub. Qm̄ erat eius tempus implendum? Resp. Lyr. q̄ intelligit de tempore doctrinæ per ipsum prædicandæ, quod non erat ita aptũ in principio sollemnitatis, in quo uacabat.

- bat conuiuio & lætitiæ.
- 20 Dub. Cur mansit in Galilæa? Resp. q̄ ratiōne dicta in præcedenti dubio.
- 21 Dub. Cur non ascendit manifeste? Resp. Lyræ, manifeste, i. cum magna comitiua, ne daret Iudæis occasionem maioris inuidiæ.
- 22 Dub. Cur ascendit quasi in occulto? Resp. Chry. ubi supra, quia fauorem hominum non querit, non pompis stipantium se turbarum delectatur.
- 23 Dub. Cur quærebant eum? Resp. Ly. q̄ alii qui, ut eum interficerent, & alii qui ut eius bonam doctrinam audirent.
- 24 Dub. Cur dicebant, ubi est ille, & nō ubi est Iesus? Resp. Lyr. post Chry. q̄ inimici ex odio nolebāt eū nominare. Deuori autē ita reputabāt eū famosum, & auctētīcū, q̄ non expediebat eum nominare, q. d. ubi est ille qui tātus, & talis est, & facit tot miracula.
- 25 Du. Qd̄ murmur erat de eo? Resp. Au. ubi supra, q̄ contentiois erat, ut pater ī textu.
- 26 Dub. Qui erāt maledicentes? Resp. Chry. ubi supra, q̄ principes, & sacerdotes: qd̄ patet, quia dicunt, seducit turbas, non nos.
- 27 Dub. An sit peccatum aliquem seducere? Resp. Aug. ubi supra, q̄ si seducere est decipere, nec Christus seductor, nec quisquā debet seductor esse Christianus. Si autē seducere aliunde aliquem ad aliud persuadēdo ducere est, quærendum est, unde & quo, si à bono ad malū, malus seductor est. Si à malo ad bonum, bonus est, & utinam sic omnes seductores uocemur.
- 28 Dubit. Quo nonnulli palam loquebatur si illa dicebant? Resp. Lyræ, post Aug. q̄ nemo loquebatur palam de eo, i. in bonum, sed dicentes, quod seducit turbas clarius sonabāt, sed bonus est pressus susurrabant.
- 29 Dub. Cum omnes essent Iudæi, cur dicit propter metum Iudæorum? Resp. Ly. q̄ licet omnes de podulo nominaretur Iudæi, tamē speciali modo sic nominabantur illi de Tribu Iuda, qui grauius mouebant contra Christum, qui per scripturas debebat esse de Tribu eorum, & hunc reputabant Galilæum, & ab eis extraneum.

ALLEGORICE.

[Ambulabat Iesus in Galilæa], i. in suis fidelibus, qui transmigrant de uitis ad uirtutes, [& non in Iudæam], i. in illis, qui cōfitentur se nosse Deum, factis autem negāt [qui quærit interficere eū] meritū suę passionis destruentes, qui libet̄ uadunt, & in

uitant Christum, i. eius membra ad festum tabernaculorū, i. tabernarū, sed responder, q̄ tempus fatietatis eorū nec dū uenit, sed cum apparuerit gloria Dei, derelinquentes eos in oblatione, quorum tēpus semper in malo exponitur. Iesus autē in bonis duob. manet hic, s. per gratiam, & tertia die, i. resurrectionis ascendit cum eis ad festum perpetuum, nunc quidē nō manifeste, cum ignoretur q̄ saluetur, sed quali in occulto, cū anima inuisibiliter euolet ad cælum, que rentur autē in illi ab impijs admirātib. & dicentib. Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum &c. ecce quō cōputati sūt inter filios Dei, & palā cum oībus blasphemabunt uiuentem in secula sæculorum.

TROPOLOGICE.

Edocemur ex sacro Euangelio ambulare de uirtute in uirtutem, & non manere in oblatione cum Iudæis, nec dare fidem fratribus nostris amatoribus seculi, nec terram tempus nostrum in uanitibus mūdi, nec timeamus impropria malorum, sed duobus dieb. i. tempore uitæ nostræ stemus firmi in fide, ut tertia die cū Christo ascendamus post mortem corporis, nec bona faciamus ad ostentationem, sed ad Dei gloriam, atque ut per infamiam, & bonam famam ad uitam perueniamus æternam.

ANAGOGICE.

Cōtemplamur [ambulationem Christi in Galilæam], i. rotam, ueniendo egressus à patre & ad eū cōsummata passione regressus, carnem ex Iudæis assumens, & tempore accepto passus, gloriam mundi non querens, post resurrectionem manens in Galilæa se pluries discipulis ostendendo, usque quo ascendit in cælum ad festum sempiternum, carnē assumptam collocas ad dexterā patris, quibusnā in hoc sæculo dicentib. & non fuerat uerus Deus, & aliis q̄ non erat uerus homo, nec ascendit manifeste quo ad terminum ad quē terminata fuit eius ascensio, qm̄ nubes suscepit eum ab oculis eorū, & tamen non totaliter in occulto cernentibus sanctis angelis, & eum comitantibus.

FERIA IIII. DE PASSIONE.

Facta sunt encenia in Hierosolymis. Ioan. 10.

Historia huius Euangelij facta fuit anno Christi 33. die 25. decembris.

HI.

HISTORICE.

Hyemis tpe, & enceniorū solēnitate dū in tēpli porticu Salomonis perambularet dñs à Iudæis rogātib. cur clare nō diceret si X̄ps esset, idē se fati locutū fuisse, nec eos dicitis eius dedisse fidem, qm̄ ipse non erant oues, quas quæ suæ erant agnoscebat, eūq; imirabant, & quib. æternā conferebat uitā, nec à quoquā ab eius poterat enelli manib. operaq; quæ ipse ageret eidē perhibere testimonium quod à patre esset, qui & ipse nū essent: cum autē ut eum interficerent la pides sustulissent, respondit se quāplura eis demōstrasse opera ex patre bona, ob quæ la pibus eum obruere quærerēt, cumq; non ex operibus bonis, sed ex blasphemia assererent ipsum lapidare, qm̄ cū purus existeret homo, deum se uocaret. Respondit eorū in lege exarātū esse, Ego dixi, et ego estis, quod si hidii nūcupati sūt, quib. deus locutus fuit: nec errorē scriptura contineat, cum ipsum missū, & sanctificatū à patre blasphemare dicit, cuius & opera operatur, & eius se filiū appellat: operibus igitur ut fidē darent ingt. ut intellectū cōprehederēt, & fidē tenerēt, & patrē in ipso existerē, & ipsū i patre.

Negligenda non est dubiorum solutio.

- D**VBITATAVR igitur, quid sunt encenia? Resp. Aug. super Io. q̄ erat solennitas dedicationis tēpli, & dñr à cenon græcē, qd̄ latine dñ nouū, q̄ a qñcū que nouū qd̄ fuerit d̄dicatū, encenia uocaf.
- 2 Dub. Quæ dedicatio fuit illa tēpli de qua solennizabāt? Resp. Ly. post Alcuinū, & Bedam, q̄ non erat illa quæ facta fuit à Salomone, q̄ facta fuit die 10. Septemb. in Autū no, ut habetur 3. Reg. 8. nec quæ facta fuit sub Zorobabel, q̄ facta fuit in Martio tpe Vernali, sed illa quæ facta est sub Iuda Machabeo, qm̄ tēplum fuerat prophanatum ab Antiocho Epiphane. 1. Mach. 4. q̄ fuit facta die 25. noni mēsis, q̄ in maiori parte cōiter concurrat cum Decembri apud nos, & ideo ad hoc denotandū additur, & hyems erat.
- 3 Dub. Quæ est porticus Salomonis? Resp. Alcuinus, q̄ ibi rex Salomon ad orandū stare cōsueuerat, & eius noīe cognominabatur.
- 4 Dub. Cū illa porticus fuerit totaliter combusta p̄ Chaldeos, uidetur q̄ nō erat illa Salomonis? Resp. Lyræ, q̄ sic dicebatur, q̄a fuit

recondita ad similitudinem illius, & ita retinuit eius nomen.

- 5 Dub. Cum Io. 7. dicatur, q̄ nolebat in Iudæam ambulare &c. quomodo nunc ambulat in porticu Salomonis? Resp. Chry. super Ioannem, q̄ tunc Christus Iudæam frequētabat, quia passio erat in ianuis.
- 6 Dub. Cur Iudæi dicunt, dic nobis palā, cū semper palam loqueretur? Resp. Ly. post August. & Chry. quia non ueritatem desiderabant, sed caluniam præparabant, cum ipse palam omnia loqueretur.
- 7 Dub. Cur aliqui petunt signum, & aliqui dicunt, dic nobis palam? Resp. qui supra, q̄ cum per sermonem erudiebatur dicunt ei, qd̄ signum ostendis nobis? cum autē per opera demonstrat, dicunt ei, si tu es Christus dic nobis palā. quasi semp cōtrariam desiderantes.
- 8 Dub. Cur nō quærit si est filius dei? Resp. qui supra, q̄ cū intenderent eū tradere Pilato si accusassent eū, q̄ dicebat se filiū dei, nō curasset Pilatus, sed dicēdo, q̄ erat Christus, i. unctus, s. rex, quia reges inungebātur, cū de hoc accusassent eū, non poterat eum dimittere Pilatus propter imperatorē Romanum, qui sustulerat reges a Hierusalem.
- 9 Dub. Cur dicit loquor uobis, & non creditis? Resp. ubi supra, q. d. si operibus non creditis, quomodo uerbis creditis.
- 10 Dub. Cur dicit non estis ex ouibus meis. cū Mat. 15. c. dixerit, non sum missus nisi ad oues Israel, &c. Resp. Aug. 2. bi supra, q̄ quia uidebat eos ad sempiternum interitum prædestinatos, non ad uitam æternam sui sanguinis precii comparatos.
- 11 Dub. Si non erant ex ouibus suis, cur dicit oues meæ, &c. Resp. Theo. super Io. q̄ ut inducat eos, ut ex ouibus suis efficiantur.
- 12 Dub. Quomodo intelligitur, oues meę uocem meā audiunt? Resp. Alcuinus, id est præceptis meis ex animo obediunt, & ego cognosco eas, id est diligo, & sequuntur me per mansuetudinis, & innocentia uiam incedēdo, & ego uitam æternā do eis, ad gaudia æternæ uitæ intrando, & non peribunt in æternum sicut uos peribitis, qui nō estis sic ouibus meis.
- 13 Dub. Quia cū tunc Iudas esset ex ouibus Christi, & audiret uocem eius &c. & tamē perierit? Resp. Theophi. ubi supra, q̄ ei hoc accidit, quia non permansit ex ouibus usque in finem, & in æternum: & Christus de perseuerantibus usque in finem dicebat.

Dub.

- 14 Dub. Cur ergo dicit, & nō rapiet eas qđ quā de manū meā? Resp. Ang. ubi supra, qđ loquitur de ouibus, de quibus dicitur, nouit dominus, qui sunt eius, quas nec lupus rapit, nec fur tollit, nec latro interficit.
- 15 Dub. Cur torrens cōparat iustos ouibus? Resp. Iacob. de Vorag. qđ quia ouis est animal simplex, nulli nocēs, & multis p̄dest, & lacte & lana, & ita boni catholici debēt simpliciter credere his, quæ sunt fidei, & non quærere rationes philosophiæ, nulli nocere, & omnibus p̄desse.
- 16 Dubit. Quid est illud maius omnibus, qđ dedit sibi pater? Resp. August. ubi sup. qđ est æqualitas deitatis cum patre.
- 17 Dubit. Quia uidetur, quod non semper fuit æqualis patri, si hoc dedit sibi pater? Resp. qui sup. qđ non crescendo, sed nascendo æqualis est, qui semper natus est de patre filius? Deus de Deo.
- 18 Dubit. Quid intelligitur hic per manum? Resp. qđ metaphorice dicit manus de Deo, qđ nō habet membra corporalia, & ut Aug. dicit, solent homines uocare manum suam illos per quos operantur, & et ipsū opus, ut à scriptoribus dicitur, ut agnoscaut manū suā, i. scripturam suam: sed hoc loco licet filius sit manus patris, quia per ipsam omnia fecit, tñ hoc loco manū patris & filii intelligimus potestatem, ne forte cū hic manū patris ipsū filium dicitur accepimus, incipiat carnalis cogitatio etiam filii quærere filium.
- 19 Dub. Cur dicit, ego & pater unū sumus? Resp. Chry. ubi sup. qđ ne forte æstimes, quia ipse quidem imbecillus est, & quod propter patris uirtutem oues suæ sint in tuto.
- 20 Dub. Cur non dicit unus sum? Resp. Aug. ubi sup. qđ per hoc quod dicit unū, liberat te ab Arrio, qui posuit pluralitatem naturarum, sicut & p̄sonarū. Per hoc autem, quod dicit, unum, liberat te à Sabellio, qui posuit unitatē personæ in Deo, ut ille qui est pater sit filius, qđ falsum est: Ideo dicit unum.
- 21 Dub. Cur Iudæi uoluerunt eum lapidare? Resp. qui sup. & etiam pater in textu, quia cum dixit, ego & pater unū sumus, non per tulerunt, sed tanquam blasphemum uoluerunt eum lapidare.
- 22 Dubit. Cur non fugit sicut aliās? Resp. qđ interim quando ratione poterat sedare furorem eorū, nō fugiebat, sed cum nollet audire, sed de facto procedere, tñc fugiebat,

sicut post hoc Euangelium dicitur, quod quærabant eum apprehendere, & exiit de manibus eorū.

- 23 Dub. Quæ bona operatus fuit? Resp. Al. cuius, ubi sup. qđ sanare infirmos, & docere populum fuerunt bona opera.
- 24 Dub. Quare confitebatur eius bona opera, dicentes, de bono opere non lapidamus te? Resp. I. y. qđ tanquam furiosi erant sibi cōtradicientes, dum bona opera cōfitebantur, & tamen blasphemum dicunt.
- 25 Dub. Quid est blasphemia uide se. 4. dominicæ 3. Quadragesimæ dub. 113. & seq.
- 26 Dub. Vbi habetur, ego dixi dii estis? Resp. quod Pf 81.
- 27 Dubit. Cur ergo dicit, quod est scriptū in lege? Resp. August. ubi sup. qđ hic dominus legem appellat omnes scripturas uete. test.
- 28 Dub. Cum hi de quib. loquitur psalmista sint dii solum per participationem, & ipse esset Deus per essentiā, non uidetur auctoritatis inducta ad propositum facere? Resp. Hier. 7. de Trinitate. hoc allegauit, ut ostenderet, quod non blasphemabat dicendo se deū, cū scripturas uocet sanctos uiros deos.
- 29 Dub. Quia uidetur, quod nō semp Christus fuerit sanctus, quia dicit quem pater sanctificauit? Resp. August. ubi sup. sanctificauit, i. ut sanctus esset gignendo ei dedit.
- 30 Dub. Cur dicit, si non facio opera patris mei &c. Resp. Chry. ubi sup. qđ per hoc uult ostendere, qđ in nullo minor est patre, quia, in substantiam eius impossibile erat eis uideri ab operum paritate, & identitate demonstrationem eius, quæ secundum uirtutem indistinctitudinis est tribuit.
- 31 Dub. Quomodo non potest solui scriptura? Resp. S. Tho. quod libe. 12. ar. 27. qđ quicquid in sacra scriptura cōtinet, uerum est, aliās quæ contra hoc sentiret esset fictus.
- 32 Dubit. An miracula per Christum facta sufficienter probauerunt eius deitatem. Vi de feria 2. dominicæ 3. quadragesimæ, dub. 21. & ante, & post de miraculis.
- 33 Dub. Cum omnes iusti maneant in deo, & deus in eis, quod plus habet Christus dicens ego in patre, & pater in me est? Resp. August. ubi sup. qđ iusti sunt per participationē in Deū, sed Xps est in illo tāquā æqualis.

ALLEGORICE.

Quod Iudæi circumdarent Christum præ nunciavit Dauid. Ps 21. cum dixit, Circūdē derant me canes multi. qm̄ iudæi uerē erāt canes

F E R I A Q U I N T A
De Passione.

Rogabat Iesum quidam Phariseus. Luc. 7.

Historia huius Euang. facta est anno Christi 32. die Veneris, 13. decembris.

HISTORICE.

Pharisei cuiusdam precibus condescendēs dominus, apud eum cum discumberet, lubrica quedam mulier id cū agnouisset, introgrediēs, odorifero, qđ alabastro detulērat, vnguēto, dominico primo osculata pedes, lachrymis rigatos flauisvè capillis terfos vnxit. Phariseo itaq; cogitanti hunc si tñ propheta foret, agnosceret debere mulieris eum tangētis fedicitatem. Rñdit dñs secum paucis agere uelle uerbis, quo assentiēte, quendam dixit feneratorum duobus sibi debentib. vni quidem quingentos, alteri vero quinquaginta dono remisisse denarios: petitq; quē ex his arbitraretur plus benefactorem amare. Rñdente autē phariseo se exstimare eū cui ampliore contulisset summam: quod iustē arbitratus fuisse affirmavit qñs, & mulierem ostentans Symoni, qđ eius non lauisset pedes, nec osculum ori præbuisset, suūmq; caput minime vnguēto delinisset, obiecit: cum tñ mulier hæc suas lachrymis abluisset plantas, & capillis terfisset, eisq; balsa cum dedisset vnguento fouisset, ob qđ quamplura eidē remittuntur crimina, cū amplius dilexerit, cum nequaquam is cui pauciora donantur tñ diligit: mulieri vero cum delicta remisisset, discumbentium quidam submurmurant, interius quærentes quisnam hic foret, qui scelera remitteret: fide autē mulieris collaudata, qđ eam saluasset, iussit ut in pace abiret.

Infra scripta dubia proponuntur soluenda.

V B I T A T V R. Quō vocabat ille Phariseus? Resp. qđ vt ex tex. apparet, & et h̄c Matt. 26. c. vocabat Symō le p̄sus.

Dub. Cur rogauit eū, vt secū ederet? Resp. quia si se uolens iustificare, & de iustitia iactare,

Dub. Cur Iesus assensit? Resp. Greg. Nice. qđ vt impartiret phariseo de iustitia p̄pria, & non vt aliquid de uitijs eius fortiretur. Dub.

canes inuidi, & rabidi contra Christū, nec erant ex ouib. eius, sed diaboli, de quib. d̄f Mat. 7. Attendite a falsis prophetis qui ueniunt ad uos in uestimentis ouis, intrinsecus autē sunt lupi rapaces. Lupus autē indutus pelle ouina per tria cognoscitur, per aures: quia mordet, non autē ouis: per uulnium, quia uersus celum uulnat, & ouis uersus terram ad seipsam balat: per cibū, quia lupus comedit carnes, & ouis herbas uidentēs: sic trib. modis cognoscuntur hypocritæ a seruis Dei, quia serui Dei non mordēt detrahentes, hypocritarum aliqui mordēt, qđ in parte laudant, in parte vituperāt: aliqui comedunt cū aliorū uicia vituperant, & ipsi talia committunt: aliqui consumunt dum aliorum damnant uitam, vituperant famā, iudicant conscientia. Secundo modo cognoscuntur, quia uolant uersus celū dū infamant uiros sanctos, & sancti non uolant sed balant ad seipso, cognoscētēs propria fragilitatē. Tertio modo per cibū, quia hypocritæ uescuntur carnib. in abscondito deuorantes, i. carnalib. uoluptatibus inferuientes. Iusti autē herbas uidentibus, i. cœlestibus amantatibus laudantes.

TROPOLOGICE.

Instruimur ut si uolumus malorū uersutas euitare, ambulemus in templo Dei, & in porticu Salomonis, ut simus pacifici cū his qui odiū: pacē, & interitum enecent, i. renouemur spiritu, & tempore hyemis, ut flammæ, & uicia carnis extinguamus, & oues Christi efficiamur, & eius uocē a prædicatoribus audiamus, & eius mandata seruemus, nec rapiamur per inanē gloria, quæ bonis operibus insidiatur, ut pereant: nec lapidemus Christum in suis membris, pauperes despiciendo, sed credamus quia ipse est in patre, & pater in ipso, ut eius filij simus.

ANAGOGICE.

Contemplari licet celeste tēplum, & porticum veri Salomonis, in qua encenia celebrantur, cum noua faciet omnia gloriosus Deus, & eximus in hyeme refrigerij animarum nostrarū, & uitam æternam dabit nobis, qui erimus ex ouib. suis, nec vnquam aliquis rapiet, aut auferet a nobis, sed oēs erimus dii, & populus Dei, & ipse deus nobis erit noster deus, qui trinus, & vnus nos beatificabit, detruis in baratro inferni eos, qui non erunt ex ouibus suis.

- 4 Dub. Cum quot generib. hominum māducauit dñs? Resp. Ly. q̄ legitur comedisse cū peccatoribus, vt eos ad penitentiā. yocaret, Mat. 9. Secūdo cū amicis, & familiaribus, vt eorum deuotionem nutriret, vt cū Martha, & Maria. Io. 12. Tertio cū cognatis pauperibus, vt eorū inopiā suppleret, vt patet de nuptijs, in quibus deficiente vino, aquam in vinum conuertit. Io. 12. Quarto cum pharisæis superbientibus, vt eorum superbiam confutaret, prout hic. Adde q̄ māducauit cum Apostolis, vt eos cōicaret, s. in cēna dñi. Io. 13. Luc. 22. Mar. 14. Matth. 26. Item & post resurrectionem, vt se verē resurrexisse demonstraret.
- 5 Dub. An hęc mulier fuerit Maria Magdalena. Vide ser. 6. domin. quartę Quadrages. dub. 7.
- 6 Dub. An bis vn̄xerit dñm? Resp. Aug. de consensu Euangelistarū, q̄ sic, & semel quidem q̄ Lucas narrat, vt in euangelio ho dierno, q̄ n̄. s. meruit habere remissionē peccatorum. Vnde Ioannes dicit, Maria autem erat quę vn̄xit dñm vnguento, & terpsit pedes eius capillis suis, cuius frater. Lazarus infirmabatur: iam itaq; hoc Maria fecerat, quod aut̄ in Bethania rursum fecit: aliud est quod ad Lucę narrationem non pertinet, sed pariter narratur ab alijs tribus.
- 7 Dub. In qua ciuitate hoc gestū est? Resp. q̄ in Hierusalem, in qua morabatur dictus Symon, qui fuerat leprosus.
- 8 Dub. An hęc peccatrix corporaliter peccauerit? Resp. S. Th. super Mat. q̄ peccauerat corporaliter, & spūaliter, sed postquam ad pedes Iesu venit, & ab ea eiecta sunt se ptē demonia: nō fuit peccatrix amplius, nec corporaliter nec spūaliter, cui opinioni non aduersatur Ambrosius.
- 9 Dub. Quid est alabastrū? Resp. Beda. q̄ est genus marmoris cādidi varijs colorib. inter cincti, q̄ ad vasa vnguentaria cauari solet, eo q̄ optimē seruare ea incorrupta dicat.
- 10 Dub. Quod vnguentū erat illud? Resp. q̄ fuit p̄ciōsum, & vt h̄t Marci. 14. c. potuit esse nardi spicati fidelis, & non adulterati.
- 11 Dub. Cur hęc mulier stabat retro? Resp. Lyra, q̄ p̄ verecundia sui peccati non audebat se anteponere, & Greg. Nicenus dicit, quod rebus tristem animum estendebat veniam implorans.
- 12 Dub. Cur non verecundabatur osculari, & rigare ac tergere pedes? Resp. Greg. in Hom.

- q̄ q̄a semetipsā grauit̄ erubescēbat intus nihil esse credidit, q̄ verecundaretur foris.
- 13 Dub. Nunquid sufficiebat, q̄ veniā peccatorum petisset? Resp. Greg. in hom. q̄ q̄a oculis terrena concupierat, ideo hos contemns per penitentiā flebat: capillos ad cōpositionē vultus exhibuerat, ideo ipsis lachrymas tergebatur: superba dixerat, ideo dñi pedes osculans in redemptoris sui vestigia hos figebat: vnguentum sibi pro odore suę carnis exhibuerat, hoc iam Deo laudabiliter offerebat, quot ergo in se habuit oblectamenta, tot de se inuenit holocausta: conuertit ad virtutū numerū, numerū criminū, vt totum Deo seruiret in penitētia, quicquid ex se neum contemserat in culpa: & hęc quidē quę dicta sunt agebant̄ exterius, quę vero reuolebat eius intentio multo ferētiora his erant, quę solus deus inspiciēbat.
- 14 Dub. Cur sic cogitauit pharisæus? Resp. qui sup. q̄ inquirari se alieno peccato credebatur, q̄ hęc vera sua iustitia nō replebat.
- 15 Dub. An peccauerit sic cogitando? Resp. qui supra, q̄ sic, quia nō solū peccantē mulierem, sed etiam suscipientem dominum reprehēdit, & ipse veraciter apud se superbus & fallaciter iustus agram reprehendit de ægritudine, & Medicū de subuentione, quę profecto mulier si ad pharisęi pedes venisset calcibus repulsa discederet.
- 16 Dub. Cur dominus respondit eius cogitationi? Resp. Titus super Lucam, q̄ ex hoc dñs nō solū se prophetam ostendit, sed et̄ deum, qui noscēt cogitationes hominum.
- 17 Dub. Cur dominus proposuit parabolā de duob. debitoribus? Resp. qui supra, q̄ d. dominus pharisæo, neq; tu absq; debito es: quid igitur si in paucioribus teneris, non superbas, quia tu quoque venia eges.
- 18 Dub. An peccatores ita cito debeant benigne recipi? Respond. Grego. in Homil. quod distinctionem debemus vitijs, cōpassionem naturę: si enim feriendus est peccator, nutriendus est proximus, cum vero iam per penitentiam percutit ipse, quod fecit iam noster proximus peccator non est, quia hic in se punit, quod iustitia diuina reprehendit.
- 19 Dub. Cur pharisæus dixit Christo, vt diceret? Resp. glo. quod ex verbis domini fuit factus attentior.
- 20 Dub. Cur cui plus donatur, plus diligit? Resp. quia cui magis beneficū impenditur,

maio-

- maiorē cām gratitudinis ad diligendū hēt.
- 11 Dub. Cur dominus impropere pharisęo, q̄ non dederat aquam pedibus &c? Resp. Amb. sup. Luc. quasi dñs diceret: facilis est vsus aquarū, non est facilis lachrymarū effusio, in promptis non est vsus, hęc effudit nō p̄p̄ta lauans lachrymis pedes meos, lauit maculas pp̄rias, terpsit comis, vt p̄ eas si bi assumat sacros sudores, & q̄bus venata ē ad p̄ctm̄ iuuentutē, venata est ad sanctitatē.
- 12 Dub. Quō lachrymę mundant a peccatis? Resp. Chryf. q̄ sicut vbi vehemēs imber prorūpit sic serenitas, sic lachrymis effusis apparet trāquillitas, & perit caligo reatuū, & sicut per aquā, & Spiritū, sic per lachrymas, & confessionem denuo mundamur.
- 13 Dub. Quō magis peccans potest plus diligere? Resp. Titus vbi sup. q̄ quia contingit sępius eum qui multum peccauit per cōfessionē purgari, pauca vero peccantē ex arrogantia nō venire ad cōfessionis remediū.
- 14 Dub. Quia videtur, quod peccata nō per dilectionem, sed per contritionem dimittantur? Resp. q̄ cōtritio nō potest haberi de peccatis, nisi ex magna dilectione Dei, quia nisi neum peccator diligeret nequaquam se peccasse doleret.
- 15 Dub. Quia in parabola dixit, donum esse causam amoris. Hic autem dicit dilectionē esse causam doni, cum dicit, remittuntur ei peccata, qm̄ dilexit multum? Resp. Ly. q̄ in parabola loquebatur modo humano, vbi amor ex dono causatur, in applicatione vero parabole ad propositum conuertit se ad loquendum de amore dei erga nos, qui nō procedit ex bonis meritis nostris, sed magis causat bonum in bonis. Et ideo conuenienter concludit dicto modo.
- 16 Dub. An per penitentiam possit homo redire ad pristinā gratiā? Rñ. S. Th. in 2. sen. d. 9. ar. 8. q̄ multi non virgines, vt Petrus, & Magdalena multis etiam virginib. eminentiores sunt.
- 17 Dub. An penitentia sit sacramentū? Resp. S. Th. 3. par. q. 84. ar. 1. q̄ sic, quia sicut Gre. dicit, & habetur. r. q. 1. c. sacramenta. Sacramentū est in aliqua celebratione cum res gesta ita sit, vt aliquid significatiuē accipiamus, & sanctę accipiendum est, cum igitur peccator penitens p̄ ea q̄ facit significet se recessisse a p̄ctō, & Sacerdos p̄ ea q̄ agit erga penitētē, significet opus Dei remittentis peccata, manifestum est, quod penitentia,

- quę in Ecclesia agitur, est sacramentum.
- 28 Dub. Quę est materia huius sacramētis? Resp. qui supra, q̄ sic se habent in hoc sacramento exteriores actus sensibiles, sicut aqua in baptismo, & chrisma in confirmatione: ipsi igitur actus humani sensibiles sunt loco materię.
- 29 Dub. Cur ministri ecclesię non exhibēt materiam in hoc, sicut in alijs sacramētis? Resp. qui supra, q̄ cum actus humani sint pro materia huius sacramenti ipsi, proueniunt ex inspiratione interna, vnde non exhibēt a ministro, sed a Deo interiori operante, sed complementum sacramenti exhibet minister dum penitentem absoluit.
- 30 Dub. Quę est forma huius sacramenti? Resp. qui sup. ar. 4. q̄ est illud quod sacerdos dicit, ego te absoluo.
- 31 Dub. Quia videtur, quod peccator esse ligatus si absoluit eum? Respon. quod peccata sunt quędam vincula, secundum illud Prou. 5. iniquitates suę capiunt impium, & peccatorum suorum funibus quisque constringitur.
- 32 Dub. Quomodo exponitur, ego te absoluo? Resp. qui supra, q̄ aliqui exponunt, i. absolutum te esse ostendo, quę quidem quantum ad aliquid vera est, sed esset perfectior expositio, Ego te absoluo. i. sacramentum absolutionis tibi impendo.
- 33 Dub. An in absoluendo requiratur impositio manuum sacerdotis? Resp. qui sup. ar. 4. q̄ non: quia Christus, quando dedit potestatem Petro, & etiā alijs Apostolis remittendi peccata, nullam de manuum impositione fecit mentionem.
- 34 Dub. An penitentia sit de necessitate salutis? Resp. qui supra, ar. 5. q̄ sic, non absolute, sed ex suppositione, & ita non omnibus est necessaria, sed peccato subiacentibus, & ita est necessaria post peccatum.
- 35 Dub. Cur penitentia dicitur secunda tabula post naufragiū? Resp. qui sup. ar. 6. q̄ sic metaphoricē dicitur. Quia primum remedium mare transeuntibus est, vt conseruetur in nauī integra. Secundum autē remedium est post nauem fractam, vt quis tabulę adhæreat. Ita primum remedium in mari huius vitę est, quod homo integritatem seruet. Secundum autem remedium est si per peccatum integritatē perdidit, quod per penitentiam redeat.
- 36 Du. An penitētia de peccato debeat durare

V rare

- rare vsque ad finem vitæ? Res. qui sup. ar. 8. q. duplex est pœnitentiã vna interior qua homo dolet de peccato commisso, & hæc debet durare vsq; ad finem vitæ, q. si place- ret sibi peccasse, nã incidere i peccatũ. Alia est exterior qua qs per signa exteriora of- fēdit dolorem de peccatis, sicut ipsa verbote nus confitēdo, & sati faciendo ad arbitriũ absoluentis, & talis nō oportet, q. duret vs- que ad finem vitæ, sed vsq; ad determinatũ tempus secundum mensuram peccati.
- 37 Du. An homo cōtinuē pœnitere debeat? Res. qui sup. ar. 9. q. pœnitere dicitur dupli- citer, scilicet secundum actũ, & sic non potest sem- per pœnitere, quia necesse est, q. actus pœni- tentis siue interior, siue exterior interpole- tur ad minus somno, & aliis, quæ ad neces- sitatem corporis pertinent. Alio modo secũ- dum habitum, & sic oportet, q. homo cōti- nue pœniteat, s. q. homo debet in proposito gerere, q. semper sibi præterita peccata dis- pliceant, nec aliquod contrarium pœnitenti- æ faciat, per quod habitualis dispositio pœnitentis tollatur.
- 38 Dub. An pœnitentia possit iterari? Res. qui sup. ar. 10. q. aliqui pp dictũ Apostoli ad Heb. 6. impossibile est eos, qui semel sũt illuminati, & gustauerunt cœlestē donũ, & participes facti sunt Spiritus sancti, & pro- lapsi sunt renouari rursus ad pœnitentiã. Aliqui in errore inciderũt dicentes, q. post baptismũ vnus est pœnitentia, sed solũ semel, non tñ pluries, qui error est contra id, qd̄ dixit dñs Petro Matr. 18. Non dico tibi vsq; septies, sed vsq; septuagesies septies, & contra Psal. 50. vbi dicitur. Miserere mei Deus secundũ magnã misericordiam tuã. Et secundũ multitudinẽ miserationũ tua- rum dele iniquitatem meã. Apostolus aut̄ dicit illa verba contra Iudæos, apud quos erãt quædã lauacra sc̄dm legẽ instituta, in quib. pluries se ab immundicijs purgãbãt, & ita credebant plures eorũ per lauacrũ ba- ptismi pluries purificari posse, ad hoc exclu- dendũ Apostolus scribit Hebræis, q. impos- sibile est eos qui semel sunt illuminati, s. p baptismũ vnus reuocari ad pœnitentiã, s. per baptismũ, qui est lauacrum regenera- tionis, & renouationis Spiritus sancti, ut di- citur ad Tytũ 3. & rōnem assignat, ex hoc quod per baptismũ hō Christo cōmoritur. Vnde subdit rursus crucifigentes sibi met ipsos filium Dei.
- 39 Dub. An verē dicat pœnitere qui postea peccat? Res. qui sup. q. si quis interim, quod pœnitet peccat eodẽ vel alio genere pecca- ti, vel proponit iterũ peccare, nō dicitur ue- re pœnitens, sed irritor: q. aut̄ post peractã pœnitentiã peccat aliquis, vel actũ, vel p- positũ nō excludit quin prima pœnitentia vera fuerit: nunquam. n. veritas primi actus excludit per actum contrarium subsequẽ- tem, sicut. n. vere accurrit qui postea sedet, ita verē pœnituit, qui postea peccat.
- 40 Dub. An pœnitentia sit virtus? Res. qui sup. q. 89. ar. 1. q. sic, sc̄dm, q. consistit in vo- luntate, & fit cũ quadam electiōe, quæ re- cta est: nec loquimur de pœnitentia prout est passio quædã appetitus sensitui, nã pœ- nitens assumit moderatum dolorem ad pec- catis præteritis, cum intentione remouen- di ea, & ita est virtus, vel actus virtutis.
- 41 Dub. Quis est proprius actus pœnitentię? Res. qui sup. q. 85. ar. 4. q. pœnitentiã quæ est virtus proprius actus est propositũ emen- dandi Deo, qd̄ cōtra eum commissum est, & ita est sacrificium quoddam, secundum il- lud Pl. 50. Sacrificium Deo Spiritus contri- bulatus, quod sacrificiũ offerre est actus vo- luntatis secundũ illud Pl. 53. Voluntarius sa- crificabo tibi. & sic est in voluntate.
- 42 Dub. Vnde prouenit in nobis pœnitentiã, & ex quibus? Res. qui sup. ar. 5. quod de pœ- nitentiã loqui possumus dupliciter: uno mō quantum ad habitum, & sic immediate à Deo infunditur, sine nobis principaliter operantibus, non tamen sine nobis dispo- sitiuē cooperantibus per aliquos actus. alio modo quantum ad actus, quibus Deo ope- ranti in pœnitentia cooperamur. Quorum actuum primum principium est Dei ope- ratio conuertentis cor, secundũ illud Tre. 4. Conuerte nos domine ad te, & conuerte mur. Secundus actus est motus fidei. Tertius est motus timoris seruilis, quo quis timore suppliciorum à peccatis retrahitur. Quar- tus est motus spei, quo quis sub spe veniæ consequendẽ assumit propositũ emendã- di. Quintus est motus charitatis quo alicui peccatum displicet secundum seipsum, & non. iã propter supplicia. Sextus est motus timoris filialis, quo propter reuerentiã Dei aliquis emandam Deo voluntarius offert: & sic patet, q. actus pœnitentiæ à timore ser- uili procedit, sicut à primo motu affectus ad hæc ordinato: à timore autẽ filiali sicut ab

immediatõ, & proximo principio.

43 Du. Quia uidetur, q. nō omnia peccata pœnitentiã tollantur, quia ad Heb. 12. di- citur, q. Esau inuenit locũ pœnitentiæ, quanquã cum lacrimis quaesiuisset eã. & Mach. 9. c. dicit de Antiocho, orabat sc̄- lellus Deũ, à quo non erat misericordiam consecuturus? Res. qui sup. q. 86. ar. 1. q. hoc q. aliquod peccatũ per pœnitentiã remoueri non possit, pōt contingere dupliciter: uno modo, q. aliquis de peccato pœnitentiã non possit, & sic peccata dæmonũ, & hominum damnatorũ non possunt remoueri per ali- quam pœnitentiã, quia affectus eorum sunt confirmati in malo, ita q. non pōt eis displicere peccatum inquantũ est culpa, sed solũ quantũ ad penã, quã patiuntur. vñ si habet aliquã pœnitentiã non est cũ spe veniæ, sed cũ desperatione: tale autẽ non pōt esse peccatũ alicuius uiatoris hominis, quia tol- lereẽ libertas arbitrii, & derogaret uirtuti gratiæ, per quã moueri pōt cor cuiuscũq; peccatoris ad pœnitentiã. Alio modo pōt intelligi, q. pœnitentia non possit delere pec- catum quod est erroneũ, quia repugnat di- uinæ misericordiæ, de qua dicitur Iohel. 2. q. benignus, & misericors est, & patiens, & multa misericordiæ, & præstabilis super malitia. Vinceretur. n. quodammodo Deus, ab hoste si homo uellet peccatum deleri, q. Deus delere non uellet, & ãt derogaret uir- tuti passionis Christi, p quã pœnitentia ope- rat̄ sicut alia sacra, cum scriptum sit, 1. Io. 2. ipse est propiciatio p peccatis nostris, non solũ nostris, sed etiam totius mundi: & ita simpliciter dicẽdum est, oẽ peccatũ in hoc mundo deleri posse per pœnitentiã. Esau autẽ non uerē pœnituit, q. paret ex hoc, q. dicit: uenient dies luctus patris mei, & interiticiã Jacob fratrem meum: si militet ãt nec Antio- chus uerē pœnituit: dolebat. n. de culpa præ- ma nō pp offensam Dei, sed propter infir- mitatem corporalem quam patiebat.

44 Du. An peccatũ possit remitti sine pœni- tentiã? Res. qui sup. ar. 2. q. peccatum morta- le nullo modo potest remitti sine pœnitentiã quæ est uirtus, de qua dictum est dub. 40. si- ne tamen pœnitentia, quæ est sacramentum de qua dictum est dub. 27. bene potest remitti, sicut Christus remisit mulieri adulteræ.

45 Dub. An in baptismo remittuntur pecca- ta sine pœnitentiã? Res. qui sup. q. pueris remit- tit peccatum originale in baptismo, q. non

consistit in actuali deordinatione uolunta- tis, sed in quadam habituali deordinatione naturæ. Et ideo remittitur eis peccatũ cũ habituali immutatione per infusionẽ gra- tiæ, & uirtutũ: non autem cum actuali, sed adulto in quo sunt actualia peccata quæ consistunt in deordinatione actuali uolunta- tis, non remittuntur peccata etiam in bap- tismo sine actuali immutatione uolunta- tis, quod fit per pœnitentiã.

46 Du. An unum peccatũ possit sine alio re- mitti? Res. qui supra, ar. 3. q. impossibile est per pœnitentiã unum peccatum sine alio remitti, quia cum peccatũ remittat p gra- tiam, cui oẽ peccatũ mortale contrariatur, & excludit eam, ideo unũ sine alio nō pōt remitti. Itẽ nec sine uera pœnitentiã ad quã pertinet desistere peccatũ, inquantũ est con- tra Deum, qd̄ est commune oĩbus peccatis mortalibus. Nullus igitur pōt pœnitere de uno peccato, secundum hanc rationẽ, q. est contra Deũ nisi de omnibus pœniteat, cum omnia sint contra Deũ. Tertio, quia hoc es- set contra p̄fectionem misericordiæ Dei, cuius p̄fecta sunt opera, ut dicitur Deut. 32. unde cuius miseretur totaliter misere- tur. Vnde Aug. dicit in libro de pœnitentia. Quædam impietas infidelitatis est, ab illo qui iustus & iustitia est, dimidiam sperare ueniam.

47 Dub. An ueniale remittatur sine pœni- tentiã? Res. qui sup. q. 87. ar. 1. q. non. Non tñ requiritur, q. adhibeat diligentia ad reme- morandũ singula peccata uenialia, ut singula detestetur, sicut requiritur ad remissionẽ mortalium, sed requiritur quædã uirtus alis displicentia: puta cũ aliquis hoc mō fertur secundum affectum in Deũ, & res diuinas, ut quicquid sibi occurrerit, qd̄ eum ab hoc motu retardaret, displiceret ei, & doleret se commississe, si etiam actu de illo non cogita- ret, quod tamen non sufficit ad remissionẽ peccati mortalis, nisi quantum ad peccata oblita post diligentem inquisitionem.

48 Du. Quomodo peccata uenialia remit- tur? Res. qui sup. ar. 3. q. tripliciter causatur remissio uenialium. Vno modo inquantũ infunditur gratia, & hoc modo p eucharis- tiã, & extremã unctionem, & uniuersaliter per omnia sacramenta nouæ legis, in quibus confertur gratia, peccata uenialia re- mittuntur. Sc̄do per aliquẽ motum detesta- tionis peccatorũ, & sic confessio generalis,

- ransio peccatoris, & oratio dominica operantur ad remissionem peccatorum uenialium, quia in oratione dominica petimus, Et dimittite nobis debita nostra. Tertio modo per aliquem motum reuerentiam in Deum, & ad res diuinas, & sic benedictio episcopalis, asperio aquæ benedictæ, quælibet sacramentalis unctio, oratio in ecclesia dedicata, & si quæ alia sunt huiusmodi, operantur ad talis remissionem.
- 49 Dub. An ueniale possit remitti sine mortali? Res. qui sup. ar. 4. quod cum ille qui est in peccato mortali careat gratia, per quam remittuntur peccata, nullo modo interim, quod est in peccato mortali, potest sibi remitti ueniale.
- 50 Dub. An peccata remissa redeant persequens peccatum? Res. qui sup. q. 88. ar. 1. quod in peccato mortali duo sunt, scilicet auersio à deo, & conuersio ad bonum creatum, & cum uulnibet peccato mortali sit conuersio à deo, & ex hoc insit ei macula, & reatus peccatorum æternæ, propter hoc dicitur Iac. 2. quod offenderit in uno factus est omnium reus. Ex parte autem conuersionis peccata mortalia sunt diuersa, & interdum contraria, Unde manifestum est quod ex parte conuersionis peccatum mortale sequens, non facit redire peccata præterita prius abolita, alioquin sequeretur quod homo per peccatum prodigalitatis reduceretur in habitum, uel depositionem auaritiæ prius abolitæ, & sic contrarium esset causa sui contrarii, quod est impossibile.
- 51 Dub. An peccata dimissa redeant per in gratitudinem? Res. qui sup. ar. 2. quod peccata dimissa per penitentiam redire dicuntur in quantum reatus eorum ratione ingratiudinis uirtualiter continetur in peccato sequenti.
- 52 Dub. Ex quibus peccatis ingratiudinis magis dicitur peccata præterita redire? Res. qui sup. quod ingratiudine potest committi dupliciter. Uno modo ex eo quod aliqd sit contra beneficium, & sic per omne peccatum mortale reddi homo ingratus Deo, quod peccata remittit: & sic per omne peccatum mortale sequens redeunt peccata prius dimissa ratione ingratiudinis. Alio modo committitur ingratiudine etiam faciendū contra formam beneficii præteriti, quæ si attendatur ex parte benefactoris, est remissio debitorum. Unde contra hanc formam facit, qui fratri penitentiam ueniam non remittit, sed odium tenet. Si autem attendat ex parte penitentis, qui recipit hoc beneficium inuenitur duplex motus

- liberi arbitrii. Quorum primus est in deum, quod est actus fidei formatæ, & contra hoc facit homo apostatando à fide. Secundus autem est in peccatum ad quem primo pertinet, quod homo detestatur peccata præterita, & contra hoc facit ille, qui dolet se penituisse. Item penitens debet se subijcere clauibus Ecclesiæ per confessionem, secundum illud Ps. 30. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. & contra hoc facit ille, qui contemnit confiteri secundum quod proposuerat. Et id dicit specialiter, quod ingratiudine horum peccatorum facit redire peccata prius dimissa. Unde uersus. Fratres odit, apostata sit, spernitque, facit, Penituisse piget, pristina culpa redit.
- Dubit. An per peccata uenialia redeant peccata dimissa? Res. qui sup. quod non, quia peccata uenialiter non facit contra deum, sed præter ipsum.
- 54 Dub. An per penitentiam restituatur uirtutes amissa? Res. qui sup. q. 89. ar. 4. quod cum per gratiam remittantur peccata penitenti gratia infunditur, ex qua consequenter omnes uirtutes restituuntur.
- 55 Dub. An operatio uirtutum in charitate facta morificari possit? Res. qui sup. quod effectus operum uirtuosorum, quæ in charitate sunt, est perducere ad uitam æternam, quod quidem impeditur per peccatum mortale sequens, quod gratiam tollit, & ita morificari dicuntur per sequens peccatum mortale.
- 56 Dub. An opera non in charitate facta uiuificentur per penitentiam subiectam? Res. qui sup. ar. 6. quod aliqua opera dicuntur mortua effectiue, sicut opera peccati mortalis, & talia non uiuificantur per penitentiam, sed potius abolentur. Aliqua uero dicuntur mortua priuatiue, quæ scilicet carent uirtu uirtuali, quæ est charitate, per quam anima uiuit, & ita fides sine charitate dicitur mortua, ut dicitur Ia. 2. Et sic omnia alia opera quæ ex genere bona sunt, si fiat sine charitate, dicuntur mortua, quia non procedunt ex principio uitæ, & cum transeant nec possunt eadem numero iterum resumere, impossibile est, quod per penitentiam fiant uiua, quia non præstatur eis ut iterum procedat ex principio.
- 57 Dubitatur. Quot sunt partes penitentia? Respond. qui supra. quæstione 70. articulo primo quod sunt tres, scilicet contritio, confessio, & satisfactio, & sunt partes

inte-

- tegrales, nec tota penitentia consistit in singulis partibus, sed in omnibus simul.
- 58 Dubi. Quæ differentia est inter penitentiam & penitentiam agere? Res. S. Th. in 4. sent. dist. 2. q. 2. ar. 3. q. 3. quod penitere est dolor interior, sed penitentiam agere est exterius demonstrare.
- 59 Dub. Propter quid penitentia publicatur uel solemnizatur? Res. qui supra. dist. 14. q. 1. ar. 1. q. 1. quod propter quatuor. Primo, ut peccatum publicum publicam habeat medicinam. Secundo, quia maxima confusione in hoc mundo est dignus, qui grauissimum scelus commisit. Tertio, ut sit aliis ad terrorem. Quarto, ut sit ad exemplum penitendi ne desperet, qui in grauibus peccatis detinetur.
- 60 Dub. Quæ dicitur penitentia solemnis? Res. qui supra. dist. 14. quod est illa quæ imponitur modo tali. Tales enim penitentes incipite Quadragesimæ præsentat se cum presbyteris suis episcopo ciuitatis ante fores ecclesiæ sacco induti, nudis pedibus, uultibus demissis, coma deposita, & eis in ecclesia introductis, Episcopus cum omni clero septem psalmos penitentiales dicit, & postmodum eis manus imponit, aquam benedictam aspergit, & cinerem capitibus imponit, ciliis colla eorum cooperit, & denuntiat eis lachrymabiliter, quod sicut Adam eiecitur est de paradiso, ita ipsi de ecclesia eiciuntur, & iubet ministris, ut eos ab ecclesia pellant, clero eos persequente cum hoc responso: Infidore uultus tui, &c. In cæna autem eum quolibet anno à suis presbyteris in ecclesia reducantur, & erunt ibi usque ad octauas paschæ, ita tamen quod non communicabunt, nec pacem accipiant, & sic fiat quolibet anno quousque aditus ecclesiæ est eis interdictus. Ultima autem reconciliatio episcopo referuatur, ad quem solum spectat solemnitas penitentia imponitio.
- 61 Dub. An ista solemnitas penitentia possit iterari? Res. qui sup. q. 2. quod non debet iterari propter tria. Primo ne ex iteratione uile fiat. Secundo propter significationem, quia est figura expulsiōnis hominis de paradiso, quæ est semel tantum facta. Tertio, quia solemnizatio est quasi quedam professio perpetua penitentiam conferuandi. Si tamē postmodum peccauerit non clauditur ei locus penitentia, sed penitentia solemnitas non est ei intingenda.
- 62 Dub. Quibus potest imponi solemnitas penitentia? Res. qui supra. q. 1. art. 3. quod uiris & mulieribus, sed non clericis propter scandalum.

- 63 Dub. Cum clericus plus peccet, quam laicus in eodem genere peccati, cur non eis sic imponitur sicut laicis? Res. qui supra, quod ne ordo ueniat in contemptum. unde non defertur personæ, sed ordini.
- 64 Dub. Pro quibus peccatis debet imponi penitentia solemnitas? Res. qui supra. q. 3. quod non debet imponi nisi pro peccato quod totam commouerit urbem.
- 65 Du. Cur soli episcopo referuatur talis solemnitas penitentia imponitio? Res. qui supra, quod ideo quia magna peccata iudicantur maiori cautela ad sui curationem: & quia non imponitur nisi pro grauissimis peccatis, soli episcopo referuatur.
- 66 Dub. An publica penitentia & solemnitas sint idem? Res. qui supra, quod omnis solemnitas penitentia est publica, sed non conuertitur, quia publica penitentia & non solemnitas est illa, quæ fit in facie ecclesiæ, sed non cum solemnitate prædicta, sicut peregrinatio per mundum cum cubiculo cubitali.
- 67 Dub. A quo potest imponi publica penitentia? Res. qui supra, quod à simplici sacerdote.
- 68 Du. An possit iterari? Res. qui supra, quod sic.
- 69 Dubi. Quibus potest imponi? Respond. qui supra, quod uiris, & mulieribus, & etiam clericis.
- 70 Dub. Cur dominus non respondit murmurantibus, quod peccata dimitteret? Respond. Greg. in homil. quod cælestis medicus ægros non respicit, quos etiam de medicamento fieri debitores uidit.
- 71 Dub. Cur sic murmurabant? Res. Ly. quia ignorabat deitatem interius latentem, quæ potest peccata dimittere.
- 72 Dub. Cur dicit mulieri: fides tua te saluauit? Res. Greg. in hom. quia. scilicet hoc, quod petijt, posse se accipere non dubitauit.
- 73 Dub. Quomodo intelligitur, uade in pacem? Res. Theophilus super Lucam, uade in pacem, id est in iustitiam, quia iustitia est pax hominis ad Deum, quasi dicat. operare omnia quæ ad pacem Dei te ducunt.
- 74 Dubitatur. Cur potius attribuit fidei remissionem peccatorum quam alii uirtuti? Respond. S. Vincen. in sermone, quia nulla penitentia potest remittere peccata, nisi sit in

fide fundata, ideo penitentia infidelium non remittit peccata, quia sine fide impossibile est placere Deo.

ALLEGORICE.

Domus in qua discumbit dñs, significat ecclesiam, & ibi est Symon, i. audiens memoriam; qui est confessor audientis peccata q. est leprosus, qm discernere se sine debet inter peccatum & confessorium, & mulier peccatrix, i. anima, q. est in ciuitate, quia eius peccata sunt notoria, retro p. confusione ad pedes Iesu per humiliationem detestando peccata accedit, & lachrymis, & c. quærens satisfacere in omnibus, in quibus peccauit: & satisfacto integre dominus exultat peccatorem dicendo, sibi esse remissa omnia peccata quæ fecit, & instituit confessorum iudicem, qui secundum æstimationem suam pronuntiat peccatorem debere absolui, dñi uidet contritionem, & data penitentia mittit eum in pace.

TROPOLOGICE.

Instruimur ut si uolumus liberari, & curari à peccatis ea detegamus Christo, i. eius uices gerenti confessori, & simus parati oia confiteri, & penitentiam iniunctam perficere, & satisfactionem impendere, nec uerecundemur cōfiteri, quæ non erubimus perpetrare, & sic ibimus in pace cum Deo, cum quo propter peccatum eramus in bello, iratamen, quod unquam pedes Christi, i. eius pauperes unguento eleemosynarum, ut ab ipso mereamur commendari.

ANAGOGICE.

Contemplemur infinitam bonitatem Christi, qui nō dignatur recipere peccatores, dum recurrunt ad eum, imō ipsos sicut pastor ouem perditam portat in humeris suis, & ad amena gaudia paradisi perducit, ubi in pace requiescent, quoniam eorum fides ipsos saluos fecit.

FERIA VI. DE PASSIONE.

Collegerunt Pontifices, et pharisæi cōsiliū. Io. 1. c.

Historia huius Euangelii facta fuit anno Christi 33. die Sabbathi, 12 Martii.

HISTORICE.

Lazaro resuscitato consilio disceptatum fuit à pontificibus, & pharisæis quidnā acturi forent, cum à Iesu plurima fieret signa: cui nisi resisteretur, oēs eius reciperent fidem,

Romaniq; patriam gentemq; ablaturi proficisceretur. ex consiliariis uero vnus Cayphas anni illius pontificatus fungens, vnum necesse fore occidi hominē ait, ne gens periret uniuersa, quæ non ex se locutus est, sed ob pontificatus dignitatē prophetice Iesum pro gente moriturū fore prænuñciauit, & necdum pro gente, sed & ut dispersos dei uideret filios: ab ipso igitur sancitū fuit die Iesum fore neci dandum, qui ea cum percipisset nequaquam cum Iudæis palam conuenerat, sed in Esfren urbe, iuxta desertum suis cum discipulis morabatur.

Satisfaciendum iam dubijs est.

DVBITATVR. Quæ differentia est inter concilium, & consilium? Resp. S. Th. 2. 2. q. 15. 8. ar. 5. q. concilium est in quo iudices inter se confitū, quo supplicio reos damnari oporteat: consilium autem, ut dicit ipse 12. q. 14. art. 3. & sequentibus, proprie importat collationē inter plures habitam, & est quædam inquisitio illorum, quæ in dubio ueniunt, & dicitur consilium quasi confidium, quod multi confident ad simul conferendum.

1 Dub. De quibus est cōsiliū? Resp. qui sup. & ubi immediate sup. q. ut Greg. Nicenus dicit, consiliamur de his, quæ sunt in nobis, & per nos fieri possunt, & ita consilium proprie est circa ea quæ aguntur à nobis.

2 Dub. An de omnibus quæ aguntur à nobis sit consilium? Resp. qui supra ar. 4. q. de duobus non consiliamur, s. de rebus paruis, & de his quæ sunt determinata qualiter fieri debent, sicut est in operationibus artium, præter quasdam coniecturales, ut Greg. Nicenus dicit, utputa medicinalis, negotiatiua, & huiusmodi.

3 Dub. Cur cum dominus tanta miracula faciebat, consiliū contra eum fecerunt? Resp. Ly. q. audita resurrectione Lazari ex ira, & inuidia mori sūt ad trahādū de eius morte.

4 Dub. Cur in dicto consilio nō legitur aliquis dixisse pro Iesu? Resp. Aug. super Ioanē, quod plus prædicti homines cogitabant quomodo nocerent, & perderēt, quam quomodo sibi consulerent, ne perirent.

5 Dub. Cur solum pontifices, & pharisæi hoc consilium fecerunt? Resp. Ly. q. pontifices erant de tribu Leui, Pharisæi aut pro magna

parte erāt de tribu Symeon, quia ex illa tribu habuit ortū secta pharisæorum: ideo in figura huius dictum fuit Gene. penul. c. Symeō, & Leui fratres uasa iniquitatis bellicia, in conciliū eorū non ueniat aia mea.

6 Dub. Cur dicūt, quia hic homo multa signa facit? Resp. Ly. q. hoc erat, quod in consilio agitabatur, uidelicet an deberent credere Xpo, qui multo plura fecit, quam Moyses, cui tamen credebant, & hoc erat argumentū pro vna parte, q. non crederetur sibi erat, qui si crederetur sibi hoc esset tanquā Messias, & Christo, qui debebat habere regnum quod credebant fore temporale. Et rōtimebant ne Romanum Imperiū procederet contra eos, propter omnium in eum credulitatem, & obsiderent eos, & tollerent ciuitatem, & templum, & gentem Iudæorū captiuarent.

7 Dub. An ueraciter inter eos esset timor de Romanis? Resp. Orig. super Ioā. q. fictio erat, quæ dicebatur. Quid enim demonstrabat talē armigeros, circūferbat? & equitatum trahebat? nonne deserta persequerent, sed ut non tententur ob passionē suam hoc dicere, totam ciuitatē periclitare dicunt.

8 Dub. Nunquid sacerdos magnus nō durabat nisi per annum? Resp. Aug. ubi supra, q. dominus constituerit, ut esset vnus solus pontifex, q. duraret in uita sua, & alius succederet, tamen post propter ambitiones, & contentiones constitutum est, ut essent plures pontifices, qui per annos singulos ministrarent, & forte etiam in vno. anno plures ministrabant, & Iosephus refert, quod Cayphas precio sibi sacerdotiū vnus anni redemerit.

9 Dub. An Cayphas fuerit uerus propheta? Resp. qui sup. q. non quicumque prophetizat propheta est, sicut nec quicumque ius sequitur iustus est, uide de prophetia. feria à dominicæ tertiæ Quadragesimæ, dubio 16. & sequentibus.

10 Dub. Quia dicitur, hoc à seipso nō dixit, à quo ergo dixit? Resp. S. Th. 4. sen. di. 19. in fine q. in uerbo Cayphæ fuerūt quatuor inspiratio immixta, per quā utilitas passionis Christi cordi eius inspirata fuit, & hæc fuit à Spiritu sancto. Secundū fuit falsus intellectus à seipso. Tertiū fuit iniqua intentio nec hoc fuit à Spiritu sancto. Quartum fuit uera locutio, quamuis non secundū intellectum eius, & hoc fuit aequaliter à Spi-

ritu sancto regulante uerba illius, ut cōsonarent inspirationi ab ea factæ.

11 Dub. Cur dicit, uos nescitis quicquid &c. Resp. Orig. ubi sup. quasi diceret, uos sedetis, & adhuc rem segnius attenditis, sed attendatis vnus hominis salutem pro communī rep. oportere contemnere.

12 Dub. Cur dicit, cum esset pontifex? Resp. Ly. q. protulit illud uerbum propheticum non rōne sui meriti, sed dignitatis officii.

13 Dub. Cur dicitur nesciens quid diceret, uide dub. 11.

14 Du. An prophetauerit Cayphas de aliis à Iudæis quādo dixit pro gēte? Resp. Aug. q. Cayphas de sola gente Iudæorū propheta bat in quā erant oues, de quibus dñs dicit, non sum missus nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel. Sed Euāgelista alias esse oues nouerat, quæ non erant de hoc ouili, quas optabat adduci.

15 Du. Quia tunc Apostoli non erāt dispersi, & Gentes non erant oues Christi? Resp. Aug. quod hæc per prædestinationem intel liguntur.

16 Dub. Quomodo intelligitur, ut congreget in vnū? Resp. Ly. id est in vnā Ecclesiā ex Iudæis, & Gentibus constitutam.

17 Dub. Cum ante pluries cogitauerint eū interficere quomodo uerum est, qd dicitur q. ab illo die cogitauerunt &c. Resp. Ly. q. cogitauerunt, i. diffinierunt hoc adimplere quā citius possent.

18 Dub. Cur non ita ambulabat in palā sicut ante? Resp. Aug. ubi sup. q. si non ambulabat, non quia potentia eius defecisset, sed exemplum dedit quo appareret, non esse peccatum si fideles eius, oculis persequentium se subtraherent, & furorem sceleratorum potius detraherent, quā se ostendendo magis accenderent.

19 Dub. Cum quilibet debeat cōfiteri fidē, uidetur, quod non sit licitum fugere tempore persecutionis? Resp. Orig. sup. Io. quod honestum est imminente agone consistendi Iesum, non euitare confessionē, nec recusa re subire mortem gratia ueritatis: nec minus honestum est non tradere occasionem tantæ tentationi, non solum propter certitudinem euentus proprii, sed ne nos occasionem præstemus, ut alii magis impii ac noxii fiant.

20 Dub. Cur abiit in illam regionē iuxta desertū? Resp. Ly. quia ibi pauci de Iudæis erāt.

- 22 Dub. Quæ est Effren? Ref. Lyr. q̄ est ciui-
tas parua, & parua populata, & vt colligi-
tur ex 47. c. Eccl. erat in tribu Effraim, ex
qua tribu fuit Hieroboam primus rex Israel.
- 23 Dub. Cur ducit secum discipulos? Resp.
Orige. vbi supra, q̄ ut nullâ daret causam
perquirentibus eum.
- 24 Dub. Quantum temporis moratus fuit
in Effren. Respondet, q̄ vsq; ad sabbatū se-
quens, in quo Bethaniâ, & in die palmarū
ingressus est Hierusalē, vt habetur Io. 12. c.

ALLEGORICE.

Significantur per hoc euangelium tyrā-
ni, qui concilium cū suis adherentibus ee-
lebrāt quæ admodū opprimāt aliquos di-
uites, et si sint iusti, vt eorū bona auferāt, obij-
ciēt eis q̄ sunt rei sepe maiestatis, vel pro-
ditores, aut perturbatores patriæ, & si qui
in concilio eos pro iustitia tueri volūt, ex-
pellunt à concilio dicentes illud Lucani.
Exeat aulā qui volet esse pius. & Cayphas,
qui interpretatur vomens ore iniquam pro-
fert contra iustum sententiam, & omnia
eius bona in fiscum deuoluunt: adeo vt alii
iusti, & diuites non audeant in palam am-
bulare, sed merantur iuxta Effren, quæ in
terpretatur fructificatio per bona opera, &
patientiam Deo fructificantes.

TROPOLOGICE.

Instruimur ex præfenti euangelio, vt iux-
ta psalmistam nō ambulemus in consilio
impiorū, ne eū peruerſis puertamur, sed po-
tius eorū conuersationē fugiamus, & iuxta
desertū. i. mūdānos deserētes cōmoremur
in Effren Deo soli fructū nostrū offerētes.

ANAGOGICE.

Contemblemur regem regum, & domi-
num dominantium patientissimum seren-
tem se à vilissimo ac spurcissimo seruo pō-
tifice simoniace electo condemnari, & sen-
tentiam mortis latam ac diffinitam in con-
silio non infringere, sed vsque ad tempus
præfinitum declinare, qui omnes concilia
tes prosternere potuisset sicut turbam eum
capere volentem strauit, ut nos à mortis po-
testate eriperet, & ad regna cœlestia per-
duceret fructuum nostrorum præmia abū-
dantissime retribuens,

SABBATHO ANTE
Palmas.

*Cogitauerunt autem principes sacerdotum, Ioan-
nes 13. cap.*

Historia huius euāgelii facta est anno Chri-
sti 33. partim in vigilia, & partim in die
palmarum.

HISTORICE.

Lazarum ex mortuis ereptū sacerdotū
principes conspirauerunt neci dandum, quā
ob ipsum Iudeorum quā plurimi Christi si-
dem assumebant. Crastino autem dño Hie-
rosolimam super aliū insidente, ut fuerat
vaticinatum, plurima, quæ ad festum vene-
rat turba obuiā palmarū cum ramis proce-
dens vocem extollēs Osanna benedictum,
qui domini in nomine adueniret Israel rex
acclamabat, quæ clare postquā gloriā ade-
ptus est agnouerunt discipuli: attestabatur
autē eum concommitates resurrectionem vi-
dissē Lazari pharisæis id nequaquā gratis
accipientibus. Philippo siquidē Gētilis qui
dē ut Iesum viderent suggererāt, cum vero
vna cū Andrea Philippus dño rei: ulisset ho-
rā aduenisse respondit qua deberet clarifi-
cari: semen namque tritici terræ mandatū
nisi occumberet solum permanere. Fructū
vero quamplurimū si moreretur afferre di-
xit, eum quoque qui suam diligeret animā
eam perditurum fore, & odiens in æternā
eam referuare vitam: & eum qui minister
eius vellet esse, eum sequi, & secum pma-
nere oportere ait: honoresq; ab eius amplis
acciperet genitore, vtq; clarificaretur cum
eius turbata foret anima patrē deprecabā,
tui cū vox quædā, quod ei claritatē contri-
buerat, & rursus clarificaret intonuisset, g-
busdā tonitruum factum fuisse, aliquibus
vero Angelū cum allocutum fuisse affirmā-
tibus: rōdit dominus non propter se, sed hāc
pp eos vocem aduenisse, afforēque mundi
iudiciū, cuius princeps extra eii ceretur, tra-
hereq; cū cta ad se dum exaltatus foret, qua
deberet nece plecti insinuās: requisit autē
turbā quonā pacto id fieri posset, cū ex legis
auctoritate Christus æternaliter foret per-
mansurus, vt dū eis diuinum illuſceret
lumē incederent, ne à tenebris obſcurare-
tur imperauit, atq; quatenus lucis filii be-
ri mererentur in lucem, crederent, hisq; di-
ctis abscedens ab eis se occultauit.

Producenda sunt dubia & solvenda.

DUBITATVR. Cur Iudæi
potius volebant interficere La-
zarum, quā alios resuscita-
tos a domino, & sanatos? Ref.
Ly. post Chryf. quia Lazarus
erat nobilis, & famosus, & ideo eius resurre-
ctio erat magis publica.

Dub. Quid tunc mouebat eos potius q̄
ante? Ref. qui sup. quia relicta festiuitate in
stanti omnes ibant Bethaniam.

Dub. Cur potius volebant eum interfice-
re quā expellere, vel alio modo prouide-
re? Ref. Aug. super Io. q̄ tanta erat euiden-
tia miraculi, vt non possent occultare quod
factum est, vel negare.

Dub. Nunquid considerabant, q̄ si inter-
fecissent eum, q̄ adhuc dominus potuisset
eum resuscitare? Ref. qui supra, q̄ ex cœ-
ca sanitia credebant eum non posse susci-
tare occisum, quāuis suscitasset mortuū:
& tamen Lazarum mortuum, & seipsum
suscitauit occisum.

Dub. Cur in crastinā venit Hierosolymā?
Ref. Ly. quia illa die, quæ erat quinta ante
pascha accipiebatur agnus, & reseruabatur
vsq; ad vesperā quartædecimæ diei, & tūc
immolabatur, vt habetur Exo. 12. Et quia
Christus erat verus agnus immolādus, ideo
tunc venit, vt figura responderet veritati.

Dub. Cur tanta turba tūc venerat Hieru-
salem? Ref. Ly. quia omnes tenebantur ve-
nire Hierusalem ad festum paschæ.

Dub. Cur alias veniens Hierusalem, non
venit in asin &c. dubia hoc tangens? Re-
quire dominica 1. Aduentus secundum or-
dinem prædicatorum. dub. 7. & seq.

Dub. Cur accipiebāt ramos palmarum?
Ref. Ly. post Augu. q̄ diuina dispositione
hoc fecerunt ad designandam victoriam,
quam Christus de hoste in proximo erat ha-
biturus: vnde antiquitus victori in certami-
nibus ramus palmæ dabatur.

Dub. Cur dicit propheta noli timere? Ref.
Chryf. super Io. quia reges eorū inuisti fue-
runt, & eos obnoxios bellis faciebant, sed
hic non talis, sed mitis & mansuetus.

Dub. Quid tunc non intellexerunt disci-
puli? Ref. Lyr. q̄ scilicet illa scriptura in-
telligeretur de Christo: quia adhuc erant
simplices & illiterati.

Dub. Quando fuit Christus glorificatus?
Ref. Lyr. q̄ post resurrectionem, quando

fuit gloriosus simul in anima, & in corpore.

Dub. Quomodo sic cognouerunt? Ref.
Lyr. quia tunc aperuit eis sensum, vt intel-
ligerent scripturas.

Dubit. Cur tunc non reuelauit eis quod
erat rex? Respond. Chryf. vbi supra, q̄
scandalizasset eos, quod vnus rex talia de-
beret pati.

Dub. Ad quid turba testimonium perhi-
bebat de resurrectione Lazari? Ref. q̄ vt
vox vulgi, quæ ex auditu prouenerat confir-
maret per testimoniū turbæ, quæ viderat.

Dub. Quomodo intelligitur, q̄ nihil pro-
ficiabant pharisæi? Ref. Ly. q̄ dupliciter.
Vno modo de bono zelo de his, qui credi-
derant, sicut de Nicomedeo, qui volebant
incedere alios a persecutione Christi, & ni-
hil proficiebant. Alio modo de malo zelo,
quo increduli ex inuidia talia dicebant nō
valentes retrahere turbam. vnde Augu. ait
q̄ turba turbauit turbam, & inuider cœca
turba, si mundus post eum abiit, per quem
factus est mundus.

Dub. Quia totus mundus non ibat post
eum? Ref. q̄ est sensus hyperbolicus ad ex-
primendum, quod multi sequebatur eum.

Dub. Quō Gentiles idololatræ veniebāt
adorare in Hierusalem? Ref. Beda, q̄ tem-
plum pro sui fauētate habebatur in reue-
rentia a Gentilibus, qui erant in circuitu Iu-
dæorum, vt habetur 2. Mach. 3. & ideo mul-
ti ex eis ascendebant adorare in Hierusalē,
& maxime in solemnitate paschali, vt pa-
tet in eunucho Candacis Reginæ.

Dub. Quomodo Gentiles non poterant
videre Iesum, qui ab omnibus videbatur?
Ref. Sanctus Vincentius, quod volebant
loqui cum eo.

Dub. Quid volebant sibi dicere? Respon-
d. quod vt patet ex verbis de Christo prola-
tis: volebant eius doctrinam audire pro eo-
rum salute.

Dub. Cur dicebantur Gentiles? Ref. qui
sup. q̄ quasi geniti tales: cum non essent cir-
cunciti sicut Iudæi.

Dubita. Cur potius dixerunt Philippo,
quā alteri Apostolorum? Ref. Lyr. q̄
quia videbant eum mansuetum, & piū:
vel vt dicit sanctus Vincentius, quia primo
inuenerunt eum.

Dub. Quia cū Bethsaida esset piscina in
Hierusalem, quō erat in Galilæa? Ref. q̄
est nomen equiuocum ad dictam piscinam

- & quendam villam Galileæ, vnde Philippus erat oriundus.
- 23 Dub. Cur Philippus non dixit Iesu per se, sed primo dicit Andream? Resp. Ly. post Chryl. quia Andreas erat principalis, quia cum esset primus Christi discipulus, & per eum Philippus fuerat conuersus, ideo cum eius consilio volebat dicere.
- 24 Dub. Cur non respōdit dominus, q̄ erat contentus eos audire? Ref. Lyr. post Aug. q̄ implicite respōdit eorum voluntati p̄ nuntiādo eis passionem, & resurrectionem suam, quasi diceret isti Gentiles, qui volūt modo venire ad me, post mortem meam venient ad me per fidem.
- 25 Dub. Quomodo nunc Christus fuit clarificatus in visione Gentilium? Ref. Lyr. post Aug. q̄ videns dispositionem Gētilium ad credendum, dicitur clarificatus, quia eius diuinitatem Gentiles vbiq̄ confessi sunt post resurrectionem.
- 26 Dubit. Cur Christus assimilat se grano? Ref. S. Th. 3. par. q. 42. ar. 1. q̄ se dicebat granum mortificandum in infidelitate Iudeorum, & multiplicandum in fide Apostolorū.
- 27 Dub. Quomodo granum moritur, cum non habeat vitam? Resp. q̄ metaphoricè dicitur mori, quia corrumpitur, quāuis & animam vegetatiuam habeat virtualiter, & multiplicatiuam.
- 28 Dub. Quomodo ergo moriens multiplicat? Resp. Quia corruptio vnius est generatio alterius.
- 29 Dub. Quō amans animam suam perdet eam? Ref. Aug. vbi sup. q̄ diligens animam suam concedendo ei delectabilia huius vitæ, perdet eam in futuro.
- 30 Dub. Quid est diligere animam, & eam odire? Ref. Chryl. vbi supra, q̄ ille animam suam amat, qui eius desideria inconuenientia facit, & odit, qui noxia concupiscenti non cedit.
- 31 Dub. Cur vult, q̄ odio persequantur animam? Ref. Chryl. vbi sup. q̄ quem admodū eorū, qui odio habentur, nec vocem audire sustinent, nec visum videre delectat, ira & animā cū contraria iniungit, q̄ deb non placent cū vehementia auertere oportet.
- 32 Dub. Cur dicit in hoc mūdo? Ref. Theophil. super Io. qm̄ valde onerosum erat audire, q̄ oporteret odire animam, & per hoc consolatur, quod dicit in hoc mundo t̄pis Indicans particularitatem, non, nisi in perpetuum iubet animam odio haberi.
- 33 Dub. Quia videtur, q̄ Christus per hæc verba dederit occasionem hominib. semet. ipsos interficiendi? Resp. Aug. vbi supra, q̄ cum causæ articulus venerit, vt hæc conditio proponatur, aut faciendum esse contra Dei præceptum, aut ab hac vita migrādū, comminante mortem persecutore ibi odoris in hoc mundo animam tuam, vt in vitam æternam custodias eam.
- 34 Dub. Quid est ministrare Christo? Resp. qui sup. q̄ non querere quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi.
- 35 Dub. Quid est sequi Christum? Ref. qui sup. q̄ est ambulare vias Christi, non suas.
- 36 Dub. Cur dicit, vbi ego sum & c. Ref. Ly. q̄ ad ostendendum premium sequelæ esse, scilicet ibi vbi est filius Dei.
- 37 Dub. Cur dicit vbi sum, & non vbi ero? Resp. Ly. post Chryl. quoniam tunc erat in celo per fruitionem Dei, imo in quantum Deus erat ipsa beatitudo essentialiter.
- 38 Dub. Cur potius dicit, q̄ pater talem honorificaret, quā ipse? Resp. Chryl. vbi sup. quia nondum de eo decentem opinionem habebant, sed maiorem de patre.
- 39 Dub. Cur dicit animam suam esse tutam? Resp. Ly. post Chryl. q̄ quia discipulos ad mortem exhortatus fuerat ne dicat, quod ipse extra dolores existens humanos facile de morte philosophatur, ostendit, q̄ & ipse in agonia sit, tamen propter vtilitatem mortem non reuinit.
- 40 Dub. Quia videtur, q̄ Christus non debet turbari: Vide supra fer. 6. dominicæ 4. Quadrages. dub. 122.
- 41 Dub. Cur dicit quid dicam? Resp. Beda quasi diceret, quid aliud dicā, nisi vt mentis mea instruantur.
- 42 Dub. Cur petit saluificari ex illa hora? Resp. Lyr. q̄ secundum appetitum sensitium refugiebat mortem, quam secundum appetitum rationalem sustinere volebat.
- 43 Dub. Cuius fuit illa vox? Ref. Ly. q̄ fuit formatā a tota Trinitate. Veruntamen dicitur vox patris, quia personam eius representabat.
- 44 Dub. Per quem prolata fuit dicta vox? Resp. Greg. 18. mora. q̄ huiusmodi verbis per angelum loquitur Deus.
- 45 Dub. Quando fuit clarificatus & c. Resp. Aug. vbi sup. id est q̄ cum de Virgine natus est, cū miracula multa fecit, cū descendente

- gente Spiritu sancto in specie colūbæ monstratus est. & iterum clarificauit cum resurgeret a mortuis. cum exaltabitur super celos Deus, & super omnem terram.
- 46 Dub. Cum sit Deus, nunquid semper fuit clarus? Ref. S. Th. 4. contra Gen. c. 9. q̄ hoc ad humanam naturam referendum est, in qua fuit humilitas passionis, & gloria postmodum resurrectionis.
- 47 Dub. Cur quidam dicebant tonitruū factum, & alij Angelū fuisse locutū? Ref. Ly. q̄ radiiores, qui solū sonum vocis audierat: dicebant tonitruum esse factū. Alij perspicaciores qui articulationem vocis perceperant, dicebant Angelum ei fuisse locutum.
- 48 Dub. Vnde mouebantur dicentes Angelum fuisse ei locutum? Resp. Ly. q̄ ex hoc, quia putabant eum purum hominem. Et ideo dicebant Angelum ei fuisse locutum, sicut in scriptura dicitur, q̄ Angeli loquebantur prophetis.
- 49 Dub. Cur dicit illam vocem non esse factam propter se? Resp. Ly. post Aug. q̄ ex hoc ostendit per illam vocem non sibi indicatum, quod iam sciebat, sed eis quibus indicari oportebat.
- 50 Dub. Cum iudicium sit futurum in fine mundi, cur dicit, q̄ tūc erat iudicium mundi? Ref. Ly. post Augustinum, q̄ duplex est iudicium. Vnum damnationis, quod est p̄ peccatorum, & p̄ccatorum æternarum: Et illud est futurum in fine mundi. Aliud est iudicium discretionis, quando scilicet discreti sunt fideles ab obstinatis, & illud fuit in passione Christi.
- 51 Dub. Cur dicitur iudicium mundi? Ref. qui supra, mundi, i. pro mundo, in quantum ex diuina sententiā mundus a potestate diaboli creptus est.
- 52 Dub. Quis est princeps mundi? Resp. qui supra, quod est diabolus.
- 53 Dub. Cum Deus sit dominus omnium, cur dicit diabolus princeps mundi? Ref. Aug. vbi sup. q̄ mundus appellatur in malis hominibus, qui toto orbe terrarū diffusi sunt, & ita dicitur princeps mundi, i. malorum hominum, qui sunt in mundo.
- 54 Dub. Nunquid & iusti possunt dici mundus? Ref. qui supra q̄ vt Apostolus dicit 2. Cor. 5. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, i. iustos ex quorum cordib. princeps mundi eiicitur foras.
- 55 Dub. Cum iam esset eiectus a cordibus
- Apostolorum, & discipulorum, cur dicit eiicitur? Resp. qui sup. q̄ tūc erat eiectus ex paucissimis hominibus, sed nunc in multis magniq̄ue populis iam mox eiiciendum esse prædicit.
- 56 Dubit. Quomodo ergo diabolus tentat q̄ eiectus est? Ref. qui sup. q̄ aliud est intrinsecus regnare, aliud forinsecus oppugnare. Et ideo tentare non cessat, licet eiectus sit a regno.
- 57 Dub. Cur dicit conditionaliter, si exaltatus fuerit? Resp. qui supra, q̄ ly. si, dicitur pro cum, i. cum exaltatus fuerit.
- 58 Dub. Cur dicit, omnia traham, & non omnes? Ref. qui sup. qm̄ non omnium est fides: non itaq; ad vniuersitatem hominum retulit, sed ad creaturæ integritatem, i. spiritum, & animam, & corpus.
- 59 Dub. Cum neutrum genus cōcipiat masculinum, videtur, q̄ comprehendantur sub illo adiectiuo omnia, & etiam homines? Resp. qui sup. q̄ si sic intelligimus omnia, i. prædestinata ad salutem, aut certe omnia hominum genera secundum innumerabiles differentias, quibus inter se præter sola peccata homines distant,
- 60 Dub. Quomodo trahet, cum trahere dicitur vim? Ref. Chryl. q̄ trahet quasi a tyranno detentos, & scriptos nequientes accedere, & illius manus effugere.
- 61 Dub. ad quid dixit, significans qua morte & c. Ref. q̄ sunt verba Euangelistæ declarantis exaltationem fore crucifixionem.
- 62 Dubit. Cur per exaltationem intelligit mortem? Resp. Ly. quia cum fuit crucifixus fuit exaltatus a terra in aere debellando aereas potestates.
- 63 Dub. Cur turba dicit audiuius ex lege, & c. Respond. Lyr. post August. quod quasi arguendo, quod ipse non esset Christus, si Christus ex lege debebat manere in æternum.
- 64 Dub. Quia in lege Moyfi hoc non habetur? Resp. Ly. q̄ per legem non solum intelliguntur quinque libri Moyfi, sed etiam prophetæ & psalmi.
- 65 Dub. Vbi habetur, q̄ Christus manet in æternum? Resp. Ly. q̄ Esa. 1. c. Ibi vocabitur nomen eius admirabilis deus, & c. Et dan. 6. c. Potestas eius, potestas æterna, quæ non aueretur. & Michæ. 5. Et tu Bethleem effrata & c. & egressus eius ab initio a diebus æternitatis.

- 66 Dub. Quomodo intellexerunt, quod diceret de morte sua, cum hoc clare non dixerit? Ref. Aug. ubi sup. quia hoc facere cogitabant, ideo hoc eum dixisse intelligebant.
- 67 Dubit. Cur non dicunt, quod Christus nihil patitur? Resp. Chrys. super Ioannem, quod & passio & resurrectio in multis scripturis simul ponuntur, sed dicunt, quod manet in æternum, & nimirum hoc non erat contrarium: immortalitati. n. per passionem non est factum impedimentum.
- 68 Dub. Cur dicunt, quis est filius hominis? cū Christus hic non se dixerit filium hominis? Ref. Ly. quia cōmuniter sic se vocabat.
- 69 Dub. Cur de hoc interrogat? Ref. Chrys. ubi supra, q. d. non dicas, quod propter odium tuum hoc dicamus, ecce. n. non nouimus de quo dicis. Vel ut dicit Lyra, q. d. si loqueris de teipso sequitur, quod non sis Christus: si loqueris de alio, dic nobis, quis est iste filius hominis?
- 70 Dub. Cur Christus non respondet ad propositum? Resp. Ly. quod respondet argumento eorum, & eos commendat, quod haberet notitiam de eius æternitate per scripturas, sed erat imperfecta. Ideo dicit adhuc modicum lumen in vobis est, i. agnoscendo æternitatem Christi.
- 71 Dub. Quomodo non habebant perfectum lumen de Christo? Ref. Ly. quia non intelligebant mortem, & passionem Christi præ-nunciata per Esa. 53. c. Tanquam ovis ad occisionem ducetur. & secundum antiquos doctores hebreos totū illud capitulū intelligitur ad literā de Christo, & Danielis 9. ca. post hebdomadas 72. occidetur Christus.
- 72 Dub. Cur dicit, ambulate dū lucem habetis &c. Ref. Ly. post Aug. quod admonet eos ut velint habere perfectam cognitionē suæ passionis, & mortis, ne tenebræ ignorantie, & culpæ illos comprehendant.
- 73 Dub. Quomodo ambulantes in tenebris nesciunt quo vadunt? Resp. Chrys. quod quia nunc iudæi multa agunt nescientes quid agant, sed ut in tenebris ambulantes putant rectam incedere viam, cum tamen quæque contra vadant, s. iudæi credentes Christum venturum ambulat viam non rectam.
- 74 Dub. In quam lucem vult dominus, ut credant? Resp. Ly. in eum qui est lux, & veritas, scilicet in Christum ipsum.
- 75 Dub. Quomodo dicit nunc ipsos fieri filios lucis, id est Christi, cum Ioannis 1. di-

cat, ipsos filios Dei fieri? Resp. Chrys. quod hoc dicit, ut ostendat, quoniam una, & eadem est actio patris & filii.

76 Dub. Cur post abiit? Ref. Ly. quia non recipiebant eius doctrinam.

77 Dub. Quomodo abscondit se? Ref. Ly. quod non occultando se, sed uirtute diuina se reddendo inuisibilem eis.

78 Dub. Cur abscondit se, cum non demonstrarent se uelle ei nocere? Ref. Lyra, quod ipse uidebat eos talia cogitantes, ideo præueniens abscondit se.

ALLEGORICE.

Concilium sacerdotum significat concilium Imperatorum plurium quærentes extinguere fidem Christi: honor Christo exhibitus per turbas significat honorem, qui nunc per uniuersum mundum ipsi exhibetur, qui testimonium perhibent per fidem, quod potest mortuos suscitare. Pharisei indignantes signant populum iudaicum indignari, quod nunc totus inuadus credat in Christum ipsis à Deo derelictis. Gentiles adorantes signant conuersionem gentium Deū perfecte adorantium. Quod Andreas, & Philippus gentiles adducunt ad Christum, figurat orbem per Apostolos ad Christum deductum, & granum frumenti mortuum & fructum afferens, signat innumerabilem fructificationem per passionem, & mortem Martyrum factam, & in hac ipsos domino ministrasse, & mundū saluificasse: uox de celo figurauit sonum aduenientis Spiritus uementis Apostolos clarificantem: uox nõ pp se ueniens, demonstrat Christū in carnatu non propter se, sed propter nos homines, & nostram salutē. Princeps mundi eiecus declarat idola, in quibus habitabat, confringenda, & annihilanda: turba dicēs Christū mansurū in æternū significat annuntiantes fidem Christi usque in finem mundi duraturam: modicū lumē significat in præsentī sæculo Deū cognosci p speculū, & in enigmate, tunc uero filios nos lucis fieri, quod uidebimus eū sicuti est: Christus se abscondēs, significat Deū recessisse à Iudæis ingratis, & ostinatis retrahendo lumē gratiæ ab eis.

TROPOLOGICE.

Instruimur ex hoc euangelio fugere contra fortia prauorum, & cito derelinquere cogitationes pessimas, ne in aliquod pessimū facinus incurramus, & docemur nostra p corda occurrere redemptori, & testimoniu affer-

re per-

re per gratiarum actiones de beneficiis nobis collatis. Itē quod ad sanctos recurramus, quibus mediātibus Xpi gratiā consequamur. Item quod tribulationes mundi, & mortē sufferamus. ut fructū multū afferamus, nec condescendamus per cū appetitum, sed sensualitates ediamus, & quæ ministremus Xpo, eius pauperes pascēdo, & quod fidē quam accepimus, usque ad mortem conseruamus, & ut non in uacūū gratiæ, & lumen Dei recipiamus, sed ambulemus dū lumē gratiæ nobis illuceffit, utque abscondamur in abscondito faciei dñi, ne à diabolo inuenti decipiamur.

ANAGOGICE.

Eleuamur in cōtēplationē cælestis Hierusalē, ad quā cū Christo triumphāte onustis ramis honorū operū Deum laudantes ingrediemur, testimoniū reddētes de illius infinita misericordia, qua pētores cōtinue recipit, & in illo festo cum sanctis apostolis erunt oēs Gētiles ad fidem conuersi, Deum suppliciter adorantes, & ipsi ministrantes, quod in hoc mūdo tribulationes passi sunt animi suā uorti p Christo dātes, diabolo extra paradysum emisso, & nobis lumē eternū, & indeficiēs, in quo ambulabimus perpetuo erit: Abscondemurque sub protectione alarum Dei nos protegentium.

SABBATHO ANTE PALMAS

Secundum ordinem prædicatorum. Require in vigilia Ascensionis. Dominica in ramis palmarū euangeliū. Cum appropinquaret Iesus Hierosolymis. Quare dominica prima aduentus secundum ordinem prædicatorum.

DOMINICA IN RAMIS Palmarum in Missa.

Scitis quia post biduum pascha fiet. &c. Mat. 26 Mar. 14. Luc. 22. & Ioan. 18. Christi passio perfecta est anno eius 33. die 25. Martii feria sexta, s. die Veneris, quæ dicitur parasceue Paschæ.

Relicto sensu historiali ob sui prolixitatem, cum in quatuor euangelijs ample describitur sit, solū ad dubia me conuertam.

DVBITATVR. Vbi Christus discipulis dixit, scitis quia post biduum pascha fiet? Ref. quod ut hētur Mat. 24. & Mar. 3. erat in monte oliueti.

2 Dub. Quo die erat pascha Iudæorum? Ref. Rabanus super euangelis, quod in quo agnus immolabatur ad uesperā. hoc ē quartadecima luna primi mēsis, quod pascha illo tūc euenit die Iouis, quod fuit vigesima quarta Martii.

3 Dub. Quæ dies appellabatur azima? Ref. qui sup. quod festiuitas azimorum succedebat immediate paschæ, quæ fiebat 15. luna dicti primi mēsis, quod scilicet populus egressus est de Aegypto. Aliquando tamen eū gelistit vnum pro alio ponere solent.

4 Dub. Quomodo pascha fuit post biduum? Ref. Lyra. quod dominus pdixit apostolis passionē suam die Martis, antequā pateretur, & ita per duos dies ante diem Veneris.

5 Dub. Cur dicebatur pascha? Ref. Hiero. pascha quæ hebraicè dicitur phase à trāsitu nominatur, quia exterminator vidēs sanguinem i foribus Israelitarū petrasierit nec percusserit eos, vel quia populus à seruitute ægyptiaca transiuit ad libertatem.

6 Dub. Si pascha erat quardā dies, quomodo discipuli petunt, ubi volebat, quod pararet pascha? Ref. quod ut colligitur ex Sā. Tho. tertia parte q. 46. & primæ Cor 5. & in pluribus aliis locis, Pascha multipliciter dicitur. Primo uespera 14. Luna primi mēsis, quia immolabatur agnus. Leuit. 23. quartadecima die mēsis ad uesperā pascha dñi est. Item tota hebdomada azimorum, quæ incipiebat ipsa quartadecima die primi mēsis, & durabat septem diebus, dicebatur Pascha, ut patet Exo. 12. & Leuiti. 13. & ita accipitur Act. 12. volens post pascha producere eum populo. Tertio agnus qui tunc immolabatur dicebatur pascha, ut patet Luc. 22. Venit autem dies azimorum in qua necesse erat occidi pascha. Quarto prima dies azimorum, scilicet quintadecima dies primi mēsis dicebatur pascha, Ioan. 13. c. Ante diem festum paschæ. Quinto panes azimi, qui comedebantur dicebantur pascha. Io. 18. c. non introierunt in prætorium & c. sed ut manducaret pascha, i. panes paschales. Sexto festiuitas epularum. 2. Paralipo. penult. c. 86 fuit phase, i. pascha simile huic in Israel à diebus Samuelis pphetæ. Septimo Christus dicitur pascha. 15. Cor. 13. Pascha nostrū immolatus est Christus, & vsualiter dies resurrectionis Christi dicitur pascha, quia tunc de morte transiuit ad vitam impassibilem. Vnde versus Hebdomadas, hora, dies, epule, pecus, azima Christus.

Dub.

- 7 Dub. Cur dicit pascha fiet, & non erit, aut veniet? Resp. Orig. super Euangelij q dicit fiet, hoc est quale nunquã factũ fuit.
- 8 Dub. Cur non ita celebratur Pascha certo die mensis sicut annunciatio, natiuitas Christi, circuncisio, Epiphania, & purificatio? Resp. qd vt habetur in rationali diuinorum officiorũ sm Aug. prædicta festa pertinent ad memoriam tm, vnde sufficit pro ea memorari quota die mensis natus sit Christus, circuncisus & c. Et ideo semper eadem die mensis celebrantur, licet feria varietur pp mutatione, litera dominicalis. Aliqua vero festa sicut Pascha, Penthecostes, Ascensio, & passiois domini pertinent ad memoriam, & sacramentum, verbi gratia Christus passus est 6. feria, vt hominem qui in 6. fer. ceciderat redimeret, & sic de alijs, & sic oportet qd in diuersis calendis fiant, in eadem tamen feria, scilicet passio in fer. 6. & resurrectio in dominica.
- 9 Dub. Cur nõ semper celebratur Pascha in eodẽ tpe? Ref. qui sup. qd Pascha nostrũ accipitur semper dominica prima post Pascha hebræorum, quod est semper quartadecima luna, quæ non est semper eodẽ tpe, vel eadem die mensis, imo variatur sm annos solares. Ideo & Pascha nostrum non semper eodem tempore, nec in eodẽ die mensis, licet semper vt dictum est eadem feria, s. in dominica celebretur.
- 10 Dub. cur semper Pascha celebratur in die dominico? Resp. qd sic fuit statutum, ut habetur de cõs. dif. 3. c. nosce. & c. sequenti. & vt dñ in rationali diuinorum officiorũ. Angelus domini in specie pastoris apparuit Hermæ doctõri præcipiens, vt semper Pascha die dominico celebraretur.
- 11 Dub. eum pascha sit transitus, & christus feria sexta transiit, cur nõ celebratur in ipsa feria sexta? Ref. qd vt habetur in rationali diuinorum officiorum, Primo ne videamur iudicare, quia Iudei tunc pascha celebrant, s. quartadecima luna, quæ tunc erat fer. 6. Secundo, quia christus die dominico resurgendo vitam reparauit. Tertio, quia quando fuit crucifixus est tempus lucis, ideo ecclesia dimittit hoc vsq; ad dominicam, vt solemnitus agatur.
- 12 Dub. cur prædicat eis qd traderetur. Require dominica in quinquagesima. dub. 1. & sequentibus.
- 13 Dub. Quando fuerunt congregati principes sacerdotũ, qd dicit tunc? Ref. Remig. super Euangelij, quod tũ coniungitur superioribus verbis, i. antequam pascha celebraretur, s. die Mercurij, ut dicit Lyra.
- 14 Dub. Cur dicitur principes sacerdotum, cum unus solus esset summus Pontifex? Require feria sexta de passione dub. 9.
- 15 Dub. Qui erant seniores populi. Require feria 4. dominicæ 3. Quadragesimæ. dub. 6.
- 16 Dub. Cur potius cõgregati sunt in atrio Cayphæ quàm alibi? Ref. qd ppter dignitatem, quia erat summus sacerdos illo anno.
- 17 Du. Cur volebãt Iesum dolo tenere? Ref. qui supra, quia nullã in eo mortis causam inuenire poterant, dolo occidere nituntur.
- 18 Dub. Quem tumultum timebant? Ref. Orig. super Euangelij, qd populi propter diuersa studia diligenti Christum, & odientis credentes, & non credentes.
- 19 Dub. Quid est tumultus? Ref. S. Th. super Esa. 17. c. qd est locutio confusa, & præcipue multorũ simul. Vnde oritur seditio.
- 20 Dubi. Cur post occiderunt eum in die festo? Ref. Chry. in Homel. qd furore feruentis immutati sunt a suo proposito, quia enim traditorem inuenerunt in ipsa festiuitate Christum occiderunt.
- 21 Du. Quo comedit cum Simone leproso, qd non licebat secundum legem? Ref. Hier. super Mat. qd iam fuerat mundatus a Salvatore, sed nomen pristinum permanebat, ut uirtus curantis appareret.
- 22 Du. Quæ fuit illa mulier, quæ attulit alabastrum & c. uide fer. 3. dominicæ de passioe, quasi per totum.
- 23 Dub. Vt quid dñs passus est unguentum tanti precij super se effundi? Ref. Chryso, qd quia multa erat huius mulieris religio, & ineffabile studium, id circo condescendens dominus concessit super caput suum unguentum effundi.
- 24 Dub. Quia uidetur quædam luxuriosa res ungi tali precioso unguento? Ref. Aug. de doctrina Christiana, qd non usus rerum, sed libido uentris in culpa est: nam hoc magnũ cuiusdam rei signum est, ut etiam dominus eam excusando dicit.
- 25 Dubitatur. Cum Ioannes dicat solum Iudam contristatum, cur Matthæus, & alij dicunt discipulos contristatos? Respond. Augustin. de consensu Euangelistarum, quod & alij discipuli, aut senserunt hoc, aut dixerunt, aut eis Iuda dicente persuasum

- sup sit, atque omnium voluntatem Mattheus, & Marcus etiam verbis expresserunt, sed Iudas dixit erat propterea quia fur erat: ceteri vero propter pauperum curam, Io. autem solum de Iuda dixit, cuius ex hac occasione furandi cõsuetudinem credidit imitandum.
- 26 Dub. Quantum ualebat vnus eorum denariorum? Respond. quod olim denarius pro decem numinis reputabatur, & pensat siliquas 18. & siliqua est vigesima quarta pars solidi.
- 27 Dub. Quid est indignatio? Resp. S. Tho. 2. 2. q. 157. ar. 7. qd est filia iræ, & est quando ira est in corde.
- 28 Dub. Quomodo illud unguentum fuit perditum? Resp. Ly. qd Iudas putabat unguentum perditum, quia non habebat apud se precium.
- 29 Dub. In quo discipuli fuerunt molesti mulieri? Ref. Remigius ubi supra, qd ex verbis Christi ostenditur, qd Apostoli molesti quid locuti sunt contra eam.
- 30 Dub. Cur Christus tantum laudat hanc mulierem? Resp. Chryso. qd vt non obrunderet desiderium mulieris, omnia hæc in consolationem mulieris dicit.
- 31 Dub. Cur dominus permisit portare loculos? Resp. dominus Cardinalis de turre Cre. Quod propter sustentationem pauperum. Secundo vt haberet unde emeret necessaria, vt patet in Samaritana. Tertio vt daret exemplum infirmis eis condescendens, vt sibi prouideant. Quarto, quia eius ecclesia loculos habitura erat.
- 32 Dub. Cur dicit, quod pauperes semper haberent? Respond. quia vt dicitur Marci 14. c. qd quod alias poterant benefacere pauperibus.
- 33 Dub. Quomodo eum non semper habebunt cũ dicat Mat. 23. c. Ecce ego uobiscũ sum vsq; ad consummationem sæculi? Ref. Lyra, post Hier. qd hic intelligitur de præsentia corporali, & ibi de esse cum hominibus per gratiam, & etiam sacramentaliter in sacramento altaris.
- 34 Dub. Quomodo hoc fecit ad eum sepeliendum, cum adhuc uiueret? Ref. Lyra, qd in hoc factõ sepulchrum am præfigurauit futuram depropinquo. Vnde Io. 12. c. dicitur, qd præcepit partem unguenti ad sepulchrum suam referuari.
- 35 Dub. Cur Christus commisit loculos Iudæ, qui erat fur? Respond. dominus Cardinalis de turre Cre. quod non erat fur quando ei commisit.
- 36 Dub. Cur postquam cognouit ipsum esse furem, non cum redarguit? Respond. qui supra, quod hoc non sciebat vt homo, sed vt Deus ipsum esse furem, & non corripuit rationabiliter, vt ecclesia sciat tolerare fures, & vt omnem occasionem proditiõis auferat, cum ex oculis haberet concupiscentiæ mitigationem.
- 37 Dub. Cur dicit vbicunq; prædicatũ & c. Resp. Chryso. in Hom. quia sepulchrum & mortem commemorauerat, vt non uideatur in tristitia mittere mulierem, rursus eam consolatur per illa uerba.
- 38 Dub. Quomodo prædicabitur per totum mundum? Resp. Rabanus super euangelij, quod in toto mundo, id est, in quocunq; loco dilatabitur ecclesia, per totum mundum dicitur.
- 39 Dub. An uerè hoc prædicatũ fuerit per totum mundum? Resp. Chryso. ubi supra, qd vbicunq; terrarum abieris, uidebis hanc mulierem famosam effectam, quod uirtus prædicantis efficit.
- 40 Dub. Cur non promisit huic mulieri nisi qd dicitur in toto mundo? Resp. qui supra, quod ex his, quæ dixit intelligi potuit quid sibi promiserit: si enim opus bonum fecit, manifestum est, quod & mercedem dignam accipiet.
- 41 Dub. Quando abiit Iudas, quia dicit tũc? Resp. Ly. qd feria 4. s. die Mercurij cum fuerunt congregati principes.
- 42 Dub. Quia post congregationem ponitur de unguento effuso? Resp. Aug. de consensu Euangelistarum, quod recapitulando dictum est.
- 43 Dub. Cur dicit, Euangelista de Iudæ, qd abiit? Resp. Raba. ubi supra, qd ideo dicit, non coactus, non inuitatus, sed sponte sceleratum inijt consilium.
- 44 Dub. Cur dicit, vnus de duodecim? Ref. Chryso. in hom. ac si diceret de primo choro eorum, qui sublimiter electi sunt, hæc erat caterua regalis.
- 45 Dub. Cur dicit, Scarioth? Resp. qui supra, quia erat & alius Iudas, qui fuit frater Iacobi minoris, ut dicit Ly.
- 46 Dub. Quid est Scarioth? Resp. Remigius ubi supra, qd Scarioth fuit patria, in qua ortus fuit Iudas.

- 47 Dub. Cur non nominat eum proditorē? Ref. Chryf. in sermone, q̄ vt doceat detractiones nescire & accusationes declinare.
- 48 Dub. Quid mouit Iudā prodere Christū? Resp. Leo Papa in sermone, q̄ nō timoris perturbatione Christum deseruit, sed pecuniæ cupiditate distinxit. A more. n. pecunię yilis est omnis affectio, & anima lucri cupida ēt pro exiguo perire non metuit, nullūq. est iustitiæ in illo corde vestigium, in quo sibi auaritia facit habitaculum.
- 49 Dub. Cur Iudas nil determinate petijt, dicens, quid vultis mihi dare? Resp. Hier. q̄ non certam postulat summam, vt saltem iuxta crofa videretur proditio, sed quasi vile tradens mancipium in potestate emētium posuit, quantum vellent dare.
- 50 Dub. Cur triginta argenteos ei cōstituerunt? Ref. Orig. q̄ tantam mercedem constituerunt quantos annos Saluator conuersatus fuerat in hoc mundo, & quia Ioseph venditus præfigurauit Christi venditionē, qui Ioseph, vt Hiero. dicit, non, vt multi putant iuxta 70. interpretes triginta aureis venditus est, sed iuxta hebraicam veritatem triginta argenteis: neque enim poterat seruus præciosior esse quàm dominus.
- 51 Dub. Qualem oportunitatem querebat? Resp. Orig. q̄ Lucas manifestius declarat dicens. Vt traderet eum sine turba, i. quando populus non erat circa eum, sed secretus erat cum discipulis, sicut & fecit.
- 52 Dub. Quæ dicebatur prima dies azimorum? Resp. S. Th. 3. par. q. 46. ar. 9. q̄ quarta decima dies mensis primi, qm̄ agnus immolabatur, quæ tunc euenit in die Iouis.
- 53 Dub. Quot erant dies azimorum? Resp. Ly. q̄ a vespera 14. diei vsq; ad vesperam 21. durabant.
- 54 Dub. Cur illa die nō fuit passus Christus qua immolabatur agnus? Ref. Remig. quia in eadem nocte mysteria sanguinis, & corporis sui discipulis celebranda tradidit, & sic tentus a Iudæis suæ immolationis, i. passionis sacravit exordium.
- 55 Dub. An Iudas esset cum alijs Apostolis quādo perierūt vbi volebat parari pascha? Ref. qui supra, quōd estimat quod sic.
- 56 Dub. An Christus vel aliquis Apostolorum haberent domum ad parandū pascha? Ref. Chry. q̄ ex his verbis manifestum est, qm̄ non erat ei domus, neq; tugurium, estimat quoque neq; discipulos habuisse, profecto enim eum illuc rogassent venire.
- 57 Dub. Quod pascha debebat cum Apostolis manducare? Resp. S. Tho. 1. Cor. 5. q̄ erat Agnus paschalis.
- 58 Dub. Quid significat azima? Resp. qui supra, q̄ dicit ab a, quod est sine, & zima quod est fermentum, & ita panis non fermentatus dicitur azimus.
- 59 Dub. Ad quē misit dominus discipulos, quia dicit, ad quendam? Resp. Aug. de consensu Euangelistarum, q̄ ad eum, s. quem Marcus, & Lucas dicunt patrē familiās, vel dominum domus, qui creditur, vt dicit Ly. fuisse discipulus Christi, sed occultus.
- 60 Dub. Quia dicendo ad quendam dimittebat eos vagos? Resp. qui sup. q̄ dominus nō dixit ad quēquam. Sed Mat. interposuit studio breuitatis, qm̄ vt Marcus dicit, dedit eis signum, quod occurreret eis homo lagenam aquæ baiulans &c.
- 61 Dub. Cur non dixit eis nomen eius, ad quem eos mittebat? Ref. Theoph. q̄ ne proditor cognito nomine domū panderet pharisæis, qui eum cepissent priusquam spiritalia mysteria discipulis traderet.
- 62 Dub. Quos discipulos misit? Resp. q̄ Petrum & Ioannem, vt dicit Lucas.
- 63 Dubi. Cur dicit tps meum prope est, &c. Resp. Chryf. in hom. vt demonstraret q̄ volens ad passionem venire.
- 64 Dub. Cur Dominus voluit celebrare pascha Iudæorum? Resp. qui supra, quōd vt demonstraret, q̄ vsque ad vltimum diem non erat contrarius legi, sed quod venerat legem implere.
- 65 Dub. Cur dixit cū discipulis meis? Resp. qui sup. q̄ vt sufficiens fieret præparatio, & vt ille ad quem mittebat non existimaret eum occultari velle.
- 66 Dub. Cur nos Christiani nō celebramus pascha more iudaico? Resp. Orig. q̄ Iesus factus est sub lege, non vt eos qui sub lege erāt sub lege relinqueret, sed vt ex lege educeret, sed celebramus in azymis sinceritatis, & veritatis.
- 67 Dub. Cur non discubuit ante vesperam? Resp. Remig. qm̄ ad vesperā Agnus immolari solebat. Ideo vespere facto discubuit.
- 68 Dub. Cur non seruauit legem, quæ præcepit, vt stantes edant agnum? Resp. Th. q̄ probabile est prius eos adimpleffe paschale gale, deinde discubuisse incipiente eo proprium tradere pascha.

Dub.

- 69 Dub. An semper Virgo fuerit in illa cœna? Resp. S. Vinc. in sermo. q̄ sic: sed q̄ statim facta cœna recessit, antequam dominus diceret, Desiderio desiderauit &c.
- 70 Dub. Cur dominus dixit in generali, q̄ vnus eorum erat eum traditurus? Resp. qui sup. q̄ vt testimonio percussu cordis singulorum qualitas probaretur.
- 71 Du. Cur nō nominauit Iudā? Ref. Leo Papa in sermone, q̄ vt facilius corrigeret penitendo, quem nulla deformasset abiectione.
- 72 Dub. Cur alij discipuli quærunter dicentes, nūquid ego sum? Ref. Orig. q̄ vnusquisque discipulorū sciebat ex his quæ docuerat Iesus: qm̄ ad malum vertibilis est humana natura, & in colluctatione aduersus retores huius mundi tenebrarum: ideo vnusquisque eorum timens interrogauit.
- 73 Dub. Quid est parapsis? Ref. Rabanus, q̄ est vas escarū quadriangulatum a paribus assibus, id est æquis lateribus dictum.
- 74 Dub. Quia Marcus dicit, catinum, an idē sit? Ref. qui supra, dicens, catinum esse vas fictile aptum ad immittendum liquorem, & potuit fieri, vt in mensa vas fictile quadriangulatum contineretur.
- 75 Dub. An omnes Apostoli intingeret manum in parapside? Resp. Ly. q̄ sic, s. in eodē vase, in quo erant carnes agni paschalis.
- 76 Dub. Quō ergo potuerunt intelligere quæ eū traderet? Resp. Hier. q̄ Iudas cæteris contristatus, & retrahentib. manum, & interdicentib. cibos ori suo, temeritate & impudētia qua erat proditurus, etiam manum cū magistro mittit in parapsidem, vt audacia bonam conscientiam mentiretur.
- 77 Dub. Cur dicit, filius hominis vadit? Ref. Remig. quia humanitatis est ire & redire, diuinitatis semper manere, & esse: & quia humanitas potuit mori, ideo dicitur filius hominis abire.
- 78 Dub. Cur dicit, sicut scriptū est de illo? Ref. qui sup. quia quæcunq; passus est prius a prophetis prædicta sunt, & vt dicit Ly. ad consolandū Apostolos, vt nō existimarent infirmitatem, quod passurus erat.
- 79 Dub. Vbi scriptum est de illo. vide supra sabbatho præcedenti, dub. 71.
- 80 Dub. Cur dicit per quē tradetur, & non aquo? Ref. Orig. q̄ per hoc ostendit Iudam ministrum esse diaboli a quo tradebatur.
- 81 Dub. Cur inculpatur Iudas, cum ita scriptum esset, & ita debebat fieri? Ref. Chryf. in homil. q̄ quamuis scriptum fuerit passurum esse Christum, nihilominus tamen incusatur Iudas, non enim traditio Iudæ salutem nostram operata est, sed sapiētia Christi, qui aliorum nequitijs ad id, quod nobis expediebat, vt abatur.
- 82 Dub. Videtur q̄ Iudas fuerit antequam nasceretur, quia dicit, bonum erat ei si natus non fuisset? Resp. Hier. quōd sic intelligendum est multo melius esset non subsistere, quàm male subsistere, & ponitur positium, scilicet bonum, pro comparatio, scilicet melius.
- 83 Dub. Quia videtur, q̄ non esse sit appetibile, si melius est non esse, quàm esse proditorem? Ref. S. Th. 1. par. q. 5. ar. 1. q̄ non esse secundum se, non est appetibile, sed per accidens, inquantum, s. ablatio alicuius mali est appetibilis, q̄ malum quidem aufertur per non esse, & sic etiam per accidens non esse dicitur bonum, & carere malo habet rationē boni, vt dicit Philosophus in quinto Ethicorum.
- 84 Dub. Cur cum alij dicant, nunquid ego sum domine? Iudas dicit, nunquid ego sum Rabbi, id est, magister? Respond. Hier. q̄ iste qui proditurus est non dominum, sed magistrum vocat, quasi excusationem habeat si domino denegato solum magistrum prodiderit.
- 85 Dub. Cur Iudas interrogat qui potius debuisse tacere? Resp. Orig. q̄ hoc fecit versuto consilio, vt similia cæteris interrogando celer prodicionis consilium, & vt dicit Lyr. si non interrogasset, alijs interrogantibus, reddidisset se suspectum.
- 86 Dub. Cur non dixit sibi Iesus, q̄ erat ipse, & q̄ debebat ex pacto accipere argentum? Resp. Chryf. in Hom. q̄ nihil horum dixit mitissimus Iesus, nobis terminos, & regulas præfigens.
- 87 Dub. Quia videtur, q̄ eum manifestaauerit dicendo, tu dixisti? Ref. Remig. q̄ potest sic intelligi, tu dixisti, & non ego, vt adhuc locus poenitentiae contineretur, dum non apertius eius peruersitas manifestatur.
- 88 Dub. Qua hora cœnæ dedit discipulis corpus, & sanguinem suum, quia dicit cœnantibus? Resp. Ly. q̄ postquam comederant carnes agni paschalis, antequam surgerent de cœna.
- 89 Dub. Cur distulit vsq; ad vltimā cenā instituire hoc sacramentū? Ref. S. Th. 3. par.

74. ar. 5. q. triplici ratione. Primo quia Christus continetur in hoc sacro, & ideo qñ in propria specie discessurus erat, in sacramentali specie sumpsit eis reliquit. Secundo, quia sine fide passionis Christi nunquã potuit esse salus, & ideo oportuit omni tpe apud homines esse representatiuum dñicæ passionis, cuius in veteri testō erat agnus paschalis, cui successit in nouo testamento eucharistia: ideo cōueniens fuit vt celebra- to priori sacramento, nouum institueretur. Tertio quia ea q̄ vltimo maxime ab amicis recedentibus dicuntur, magis memoriæ commendantur, & quia nulla oblatio maior est ista, ideo qñ discessurus erat, instituit eam, vt in maiori veneratione haberetur.
- 90 Dub. Cum ipse dederit apostolis non ieiunis hoc sacramentũ, cur a Christianis ieiunis sumitur? Resp. qui supra, q̄ vt Apostolis placuit Spiritui sancto, & in honorem tanti sacramenti in os Christi anis prius dominicum corpus intrare, quã ceteri cibi.
- 91 Dubi. Cur non preceperit quo ordine deberet sumi? Resp. qui supra, q̄ vt Apostolis per quos ecclesiam depositurus erat serua- ret hunc locum.
- 92 Dub. An eucharistia sit vnũ de sacramē- tis ecclesiæ? Resp. S. Tho. 3. par. q. 77. ar. 1. q̄ sic, quia ordinatur ad subueniendum homi- ni in vita spiritali, quæ conformatur vitæ corporali, ad quã requiritur generatio, per quam homo vitam accipit, & augmentum quo homo ducitur ad perfectionem. Item & alimentum, quo homo cōseruatur in vi- ta, ita etiam in vita spiritali oportuit esse baptismum, quæ est spiritalis regeneratio, & confirmationem quæ est spirituale aug- mentum: & ita etiam oportuit esse eucharis- tiam quæ est spirituale alimentum.
- 93 Dub. An eucharistia sit vnũ vel plurãsa- cramenta? Resp. qui supra, ar. 2. q̄ est vnũ for- maliter, sed multa materialiter, quia duo concurrunt, s. spūalis cibus, & spiritalis po- tus. Et ideo in collecta primo dicitur, Purifi- cent nos domine sacramenta, quæ sumpsi- mus. & post singulariter dicitur, Hoc tuum sacramentum non fit nobis reatus ad pec- nam, ad ostendendum quod quodammodo multa, simpliciter autem vnum.
- 94 Dub. An hoc sacramētum sit de necessi- tate salutis? Resp. qui supra, ar. 3. q̄ sic, tamen non est eodem modo sicut baptismus de ne- cessitate salutis, quia ad baptismum nō or-

dinatur quis per aliud præcedēs sacramē- tum, sicut ordinatur ad eucharistiã per bap- tismum, & quis potest saluari sine eucharis- tiæ perceptione, dummodo eam habeat in voto, seu desiderio, & tñ pueri non possunt saluari sine baptismo: quia non habent ali- quo modo baptismum in voto, sicut adul- ti, qui tamen saluantur sine eucharistiæ per- ceptione, cum habeant rem sacramenti: quoniam ex fide ecclesiæ credunt.

95 Dub. Quod est propriũ nomen huius sa- cramenti? Resp. qui supra, ar. 4. q̄ inquantũ significat respũ præteriti, prout est memoratiũ dñicæ passionis, quæ fuit verũ sacrificium, dñi sa- crificium: inquantũ vero respectũ pñtis, pro- ut est vnitatis ecclesiasticæ aggregatiũ vo- catur cōio, quia per ipsum vnimur ad inui- cem: sed inquantum habet significationem respectũ futuri, inquantũ, s. est præfiguratiũ fruitionis Dei, quæ erit in patria, dñi viati- cum, & s̄m hoc dñi etiam eucharistia, i. bo- na gratia, quia gratia Dei vita æterna.

96 Dub. Quæ fuit præcipua figura huius sa- cramenti in veteri testō? Resp. qui supra, ar. 6. q̄ in hoc sacramento est tria considerare, s. id quod est sacramentũ tm̄, quod est panis, & vinum: & sic potissima eius figura fuit oblatio Melchisedech, qui obtulit panẽ, & vinum. Item quod est res, & sacramentũ, s. corpus Christi verum, & ita omnia sacrificia vete. testa. fuerunt figura huius sacra- menti, sed præcipue sacrificium expiationis, quod erat solennius, qñ. s. pontifex intra- bat semel in anno cum sanguine in sancta sanctorum. Item & id, quod est res tm̄, s. ef- fectus huius sacramēti, cuius præcipua figu- ra fuit manna, quod habebat in se omnis saporis suauitatem, vt dicitur Sap. 16. c. Sed agnus paschalis quantum ad hæc tria præsi- gurabat hoc sacramentum. Et quantum ad primum, quia manducabatur cum panibus azimis. Quantum ad secundũ, quia immo- labatur ab omni multitudine filiorum Is- rael, & fuit figura Christi, qui propter inno- centiam dictus est agnus. Quantum vero ad effectum, quia per sanguinem agni pa- schalis protekti sunt filij Israel a deuastan- te angelo, & liberati ab Aegyptiaca serui- tute, & ideo fuit præcipua figura huius sacramenti, quantum ad omnia tria ipsum representans.

97 Du. Cur potius panis, & vinũ sũt materia huius sacramēti, q̄ caro, vel alia res? Resp. q̄ supra.

sup. q. 74. ar. 1. q̄ panis, & vinum sunt mate- ria conueniens huius sacramenti. Primõ quantũ ad vsum sacri, qui est manducatio, quia ipsis cõiis homines reficiũtur, & assu- muntur in hoc sacramento ad vsum spūa- lis manducationis. Secundo quantũ ad pas- sionem Christi, in qua sanguis a corpore est separatus, & ita in hoc sacramento seorsum sumitur panis, vt sacramentum corporis, & vinum vt sacramentum sanguinis. Tertio quantum ad effectum, quia valet ad tuicio- nẽ animæ, & corporis. Et ideo corpus Chris- ti sub specie panis pro salute corporis, san- guis vero sub specie vini pro salute animæ offertur, sicut dicitur Gen. 10. cap. q̄ anima animalis in sanguine est.

98 Dub. An requiratur aliqua determinata quantitas panis, & vini ad materiam huius sacramenti, vltra quam sacerdos non possit consecrare? Resp. qui supra, ar. 2. q̄ quidam dixerunt, vt Alexander de Hales in 4. q̄ sacer- dos non possit consecrare immensam quan- titatem panis, & vini, puta totum panẽ, qui veditur in foro, aut totum vinum, quod est in dolio: sed hoc nō videtur esse verũ, quia in omnib. habentib. materiam ratio deter- minationis materiæ sumitur ex ordine ad finem, sicut materia ferri est ferrum, vt sit apta sectioni. finis autem huius sacramenti est vsum fidelium. Vnde oportet, q̄ quanti- tas materiæ huius sacramēti determinetur per comparisonem ad vsum fidelium, nō aut potest esse, q̄ determinetur ad vsum fi- delium, qui nunc occurrunt, alioquin sacer- dos paucos parochianos habens non possit consecrare multas hostias. Vnde relinqui- tur, q̄ materia huius sacramenti determi- netur per comparisonẽ ad vsum fidelium absolute. Numerus aut fidelium est indeter- minatus, vnde non potest dici, q̄ quantitas materiæ huius sacramenti sit determinata.

99 Dub. An sacerdos possit consecrare vnã partẽ hostiæ sine alia, hostia integra remanente? Resp. Richar. in 4. sen. dist. 10. q̄ sic, dummodo determinet, quã vult cōsecrare, quia si vellet consecrare dimidiã, vel terciã partem, indeterminate nihil consecraret.

100 Dub. An si hẽat viginti hostias corã se, & non intẽdat consecrare nisi decẽ & octo, eas consecret? Resp. prout supra, q̄ si deter- minat ad aliquas illarum, s. ad 12. quas vi- deat, & velit consecrare, erunt consecrata. Sin autem non se determinet ad hæc, vel

- illam, nulla erit consecrata.
- 101 Dub. An habens viginti hostias credens 18. ante se, & intẽdat consecrare quicquid est ante se consecret? Resp. q̄ omnes vigin- ti erunt consecrata.
- 102 Dub. An habens plures hostias ante quas intẽdebat consecrare, & in prolacione ver- borum non aduertat nisi de illa, quam ha- bet in manibus, omnes consecret? Resp. q̄ sic, propter primam intentionem, quæ vir- tualiter remanet.
- 103 Dub. Quæ sit propria materia huius sa- cramenti quo ad panem? Resp. S. Tho. vbi supra, ar. 3. est panis triticus, qui a Christianis creditur in huius panis specie hoc sacra- mentum instituisse.
- 104 Dub. An in pasta facta de tritico possit confici? Resp. q̄ non, quia non est panis.
- 105 Dub. An in pane speltæ, ordei, aneng, far- ri, vel siliginis possit confici? Resp. qui su- pra, q̄ non, nisi in siligine generata ex gra- no frumenti.
- 106 Dub. An ex pane tritici mixti cum su- pradictis, vel altero eorum possit confici? Resp. qui supra, q̄ sic, si maneat species triti- ci, non autem si species mutatur.
- 107 Dub. An debeat cõfici ex azimo, vel fer- mentato? Resp. qui supra, q̄ Latini conficiunt in azimo, vt dicit Greg. in registro, quia do- minus sine vlla commixtione suscepit car- nem, & hæc consuetudo est rationabilior, quia imitatur Christum, qui in azimo con- fecit. Græci tamen conficiunt in fermentato in detestationem hæresis Nazareorũ, qui legalia euangelio miscebant.
- 108 Dub. An latinus conficiens in fermenta- to, vel Græcus in azimo consecret? Resp. qui supra, quod sic.
- 109 Dub. An sit licitum sic consecrare? Res- pond. qui supra, quod non, sed sic confi- ciens grauitèr peccaret, quasi peruertens ec- clesiæ suæ ritum.
- 110 Dub. Quod vinum est materia propria huius sacramenti? Respon. qui supra, ar. 5. quod est vinum vitis, de quo potest confi- ci hoc sacramentum. Primo quidem pro- pter institutionem Christi, qui in vino vitis ipsum instituit. Vnde Luca 22. dicit, Non bibam de hoc genimine vitis, &c. Itẽ, quia vinum vitis magis competit ad effectum huius sacramenti, qui est spiritalis lætitia, quia scriptum est Psal. 103. q̄ vinum læti- ficat cor hominis.

74. ar. 5. q. triplici ratione. Primo quia Christus continetur in hoc sacro, & ideo qñ in propria specie discessurus erat, in sacramentali specie seipsum eis reliquit. Secundo, quia sine fide passionis Christi nunquã potuit esse salus, & ideo oportuit omni tpe apud homines esse representatiuum dñicæ passionis, cuius in veteri testō erat agnus paschalis, cui successit in nouo testamento eucharistia: ideo cōueniens fuit vt celebra- to priori sacramento, nouum institueretur. Tertio quia ea q̄ vltimo maxime ab amicis recedentibus dicuntur, magis memoriæ commendantur, & quia nulla oblatio maior est ista, ideo qñ discessurus erat, instituit eam, vt in maiori veneratione haberetur.
- 90 Dub. Cum ipse dederit apostolis non ieiunis hoc sacramentū, cur a Christianis ieiunium sumitur? Resp. Aug. ad Ianuarium, q̄ placuit Spiritui sancto, & in honorem tanti sacramenti in os Christianis prius dominicum corpus intrare, quàm ceteri cibi.
- 91 Dubi. Cur non præcepit quo ordine deberet sumi? Resp. qui supra, q̄ vt Apostolis per quos ecclesiam depositurus erat serua- ret hunc locum.
- 92 Dub. An eucharistia sit vnū de sacramē- tis ecclesiæ? Resp. S. Tho. 3. par. q. 77. ar. 1. q̄ sic, quia ordinatur ad subueniendum homi- ni in vita spirituali, quæ conformatur vitæ corporali, ad quã requiritur generatio, per quam homo vitam accipit, & augmentum quo homo ducatur ad perfectionem. Item & alimentum, quo homo cōseruatur in vi- ta, ita etiam in vita spirituali oportuit esse baptismum, quæ est spiritualis regeneratio, & confirmationem quæ est spirituale aug- mentum: & ita etiam oportuit esse eucharis- tiam quæ est spirituale alimentum.
- 93 Dub. An eucharistia sit vnū vel plurimū sacramenta? Resp. qui sup. ar. 2. q̄ est vnū for- maliter, sed multa materialiter, quia duo concurrunt, s. spūalis cibus, & spiritualis potus. Et ideo in collecta primo dicitur, Purificet nos domine sacramenta, quæ sumpsi- mus, & post singulariter dicitur, Hoc tuum sacramentum non sit nobis reatus ad poen- nam, ad ostendendum quod quodammodo multa, simpliciter autem vnū.
- 94 Dub. An hoc sacramentum sit de necessi- tate salutis? Resp. qui sup. ar. 3. q̄ sic, tamen non est eodem modo sicut baptismus de ne- cessitate salutis, quia ad baptismum nō or-

- dinatur quis per aliud præcedēs sacramen- tum, sicut ordinatur ad eucharistiã per ba- ptismum, & quis potest saluari sine eucharis- tiæ perceptione, dummodo eam habeat in voto, seu desiderio, & tñ pueri non possunt saluari sine baptismo: quia non habent ali- quo modo baptismum in voto, sicut adul- ti, qui tamen saluantur sine eucharistiæ per- ceptione, cum habeant rem sacramenti: quoniam eam fide ecclesiæ credunt.
- 95 Dub. Quod est propriū nomen huius sa- cramenti? Resp. qui sup. ar. 4. q̄ in quantum significat res p̄ præteritū, prout est memoratiuū dñicæ passionis, quæ fuit verū sacrificium, dñi sa- crificium: in quantum vero respectu p̄catis, prout est vnitatis ecclesiasticæ aggregatiuū vo- catur cōio, quia per ipsum vnimur ad inui- cem: sed in quantum habet significationem respectu futuri, in quantum, s. est præfiguratiuū fruitionis Dei, quæ erit in patria, dñi viati- cum, & s̄m hoc dñi etiam eucharistia, i. bo- na gratia, quia gratia Dei vita æterna.
- 96 Dub. Quæ fuit præcipua figura huius sa- cramenti in veteri testō? Resp. qui sup. ar. 6. q̄ in hoc sacramento est tria considerare, s. id quod est sacramentū tm̄, quod est panis, & vinum: & sic potissima eius figura fuit oblatio Melchisedech, qui obtulit panē, & vinum. Item quod est res, & sacramentū, s. corpus Christi verum, & ita omnia sacrificia vete. testa. fuerunt figura huius sacra- menti, sed præcipue sacrificium expiatio- nis, quod erat solennius, qñ. s. pontifex intra- bat semel in anno cum sanguine in sancta sanctorum. Item & id, quod est res tm̄, s. ef- fectus huius sacramēti, cuius præcipua figu- ra fuit manna, quod habebat in se omnis saporis suauitatem, vt dicitur Sap. 16. c. Sed agnus paschalis quantum ad hæc tria præfi- gurabat hoc sacramentum. Et quantum ad primum, quia manducabatur cum panibus azimis. Quantum ad secundū, quia immo- labatur ab omni multitudine filiorum Is- rael, & fuit figura Christi, qui propter inno- centiam dicitus est agnus. Quantum vero ad effectum, quia per sanguinem agni pas- chalis protecti sunt filij Israel a deuaflan- te angelo, & liberati ab Aegyptiaca serui- tute, & ideo fuit præcipua figura huius sacramenti, quantum ad omnia tria ipsum representans.
- 97 Du. Cur potius panis, & vinū sūt materia huius sacramēti, q̄ caro, vel alia res? Resp. q̄

sup.

- sup. q. 74. ar. 1. q̄ panis, & vinum sunt mate- ria conueniens huius sacramenti. Primò quantum ad vsum facti, qui est manducatio, quia ipsi cōiūs homines reficiuntur, & assu- muntur in hoc sacramento ad vsum spūa- lis manducationis. Secundo quantum ad pas- sionem Christi, in qua sanguis a corpore est separatus, & ita in hoc sacramento seorsum sumitur panis, vt sacramentum corporis, & vinum vt sacramentum sanguinis. Tertio quantum ad effectum, quia valet ad tuitionē animæ, & corporis. Et ideo corpus Christi sub specie panis pro salute corporis, san- guis vero sub specie vini pro salute animæ offertur, sicut dicitur Gen. 10. cap. q̄ anima animalis in sanguine est.
- 98 Dub. An requiratur aliqua determinata quantitas panis, & vini ad materiam huius sacramenti, vltra quam sacerdos non possit consecrare? Resp. qui sup. ar. 2. q̄ quidam di- xerunt, vt Alexander de Hales in 4. q̄ sacer- dos non possit consecrare immensam quan- titatem panis, & vini, puta totum panē, qui veditur in foro, aut totum vinum, quod est in dolio: sed hoc nō videtur esse verū, quia in omnib. habentib. materiis ratio deter- minationis materiæ sumitur ex ordine ad finem, sicut materia ferri est ferrum, vt sit apta sectioni. finis autem huius sacramenti est vsum fidelium. Vnde oportet, q̄ quanti- tas materiæ huius sacramēti determinetur per comparisonem ad vsum fidelium, nō aut potest esse, q̄ determinetur ad vsum fi- delium, qui nunc occurrunt, alioquin sacer- dos paucos parochianos habens non possit consecrare multas hostias. Vnde relinqui- tur, q̄ materia huius sacramenti determi- netur per comparisonē ad vsum fidelium absolute. Numerus autē fidelium est indeter- minatus, vnde non potest dici, q̄ quantitas materiæ huius sacramenti sit determinata.
- 99 Dub. An sacerdos possit consecrare vnā partē hostiæ sine alia, hostia integra remanente? Resp. Richar. in 4. sen. dist. 10. q̄ sic, dummodo determinet, quã vult cōsecrare, quia si vellet consecrare dimidiã, vel tertiã partem, indeterminate nihil consecraret.
- 100 Dub. An si hēat viginti hostias corā se, & non intēdat consecrare nisi decē & octo, eas consecret? Resp. prout supra, q̄ si deter- minet ad aliquas illarum, s. ad 18. quas vi- deat, & velit consecrare, erunt consecrata. Sin autem non se determinet ad hæc, vel

- illam, nulla erit consecrata.
- 101 Dub. An habens viginti hostias credens 18. ante se, & intēdat consecrare quicquid est ante se consecret? Resp. q̄ omnes vigin- ti erunt consecrata.
- 102 Dub. An habens plures hostias ante quas intēdat consecrare, & in prolatione ver- borum non aduertat nisi de illa, quam ha- bet in manibus, omnes consecret? Resp. q̄ sic, propter primam intentionem, quæ vir- tualiter remanet.
- 103 Dub. Quæ sit propria materia huius sa- cramenti quo ad panem? Resp. S. Tho. vbi supra, ar. 3. est panis triticus, qui a Christi creditur in huius panis specie hoc sacra- mentum instituisse.
- 104 Dub. An in pasta facta de tritico possit confici? Resp. q̄ non, quia non est panis.
- 105 Dub. An in pane spelte, ordei, auenæ, far- ri, vel siliginis possit confici? Resp. qui su- pra, q̄ non, nisi in siligine generata ex gra- no frumenti.
- 106 Dub. An ex pane tritici mixti cum su- pradictis, vel altero eorum possit confici? Resp. qui sup. q̄ sic, si maneat species tritici, non autem si species mutatur.
- 107 Dub. An debeat cōfici ex azimo, vel fer- mentato? Resp. qui sup. q̄ Latini conficiunt in azimo, vt dicit Greg. in registro, quia do- minus sine vlla commixtione suscepit car- nem, & hæc consuetudo est rationabilior, quia imitatur Christum, qui in azimo con- fecit. Græci tamen conficiunt in fermentato in detestationem hæresis Nazareorū, qui legalia euangelio miscebant.
- 108 Dub. An latinus conficiens in fermenta- to, vel Græcus in azimo consecret? Resp. qui supra, quod sic.
- 109 Dub. An sit licitum sic consecrare? Res- pond. qui supra, quod non, sed sic confi- cians grauius peccaret, quali peruertens ec- clesiæ suæ ritum.
- 110 Dub. Quod vinum est materia propria huius sacramenti? Respon. qui supra, ar. 5. quod est vinum vitis, de quo potest confi- ci hoc sacramentum. Primo quidem pro- pter institutionem Christi, qui in vno vitis ipsum instituit. Vnde Luca 22. dicit, Non bibam de hoc genimine vitis, &c. Itē, quia vinum vitis magis competit ad effectum huius sacramenti, qui est spiritualis lætitia, quia scriptum est Psal. 103. q̄ vinum læu- ficat cor hominis.

- 111 Dub. An in liquoribus pomorū granatorum, uel aliorū possit confici? Res. qui sup. q. non, quia liquores non dicuntur proprie uinum, sed secundum similitudinem.
- 112 Dub. An in aceto facto ex uino uitis possit confici? Res. qui supra, q. non, quia uinū fit acetum per corruptionem.
- 113 Dub. An in agresto possit confici? Res. qui sup. q. non, quia agresta est in uia generationis: & ideo nondum habet speciem uini.
- 114 Dub. An possit confici de musto? Res. qui sup. q. sic, quia iam habet speciem uini, non tamen debent uia integrē huic sacramento misceri.
- 115 Dub. An aqua sit uino permiscēda? Res. qui sup. ar. 6. q. sic. Primò propter institutionem, quia probabiliter creditur, q. dñs ipsum instituit in uino aquæ mixtio, secundum morem illius terræ. Vnde Prouer. 20. dicitur, Bibite uinū, quod miscui uobis. Secundò propter representationē dñicæ passionis, quia sanguis & aqua ex eius latere profuxisse legitur. Tertiò ad significandū esse eū huius sacramēti, q. est uino populi Christiani an Christus, & sic aqua uinit uino.
- 116 Dub. An sine aqua possit cōfici? Res. qui sup. ar. 7. q. appositio aquæ non est de necessitate sacramenti, nā aqua non seorsum offertur à uino, sed uino permixta, per quod ostenditur, q. uinū per se pertinet ad hoc sacramentum, tanquam de eius necessitate existens. uō autem aqua, nisi secundum quod adiungitur uino.
- 117 Dub. An ex pane facto ex farina tritici, & aqua artificiali, s. rosacea, uel h. m. d. possit confici hoc sacramentum? Res. qui sup. q. non esset uerus panis.
- 118 Dub. Quanta aqua debet admisceri uino? Res. qui sup. ar. 3. q. tutius est parum de aqua apponere, & precipue si uinum sit de bile, quia si tanta fieret appositio aquæ, ut solueretur species uini, non posset perfici sacramentum.
- 119 Dub. An sufficiat si aqua ponatur in dolio cū uino, uel in uase? Res. qui sup. q. oportet aquam uino apponi circa ipsam celebrationem sacramenti.
- 120 Dub. An possit confici in Pascha? Respond. qui sup. q. non, quia aqua tollit uirtutem uini.
- 121 Dub. An secundum ueritatem sit corpus Christi in hoc sacramento, Res. qui sup. q.

75. q. uerum corpus, & sanguinem Christi esse in hoc sacramento, neque sensu deprehendi potest, sed sola fide, quæ auctoritati diuinæ innititur. Vñ super illud Luc. Hoc est corpus meum. quod pro uobis traditur, dicit Cyrillus, nō dubites an hoc uerum sit, sed potius suscipe uerba Saluatoris in fide: cum, n. sit ueritas non mentitur. Berengarius autem, qui dicebat corpus, & sanguinem Christi non esse in hoc sacramento nisi sicut in signo, postea coactus est suum errorem reuocare, & ueritatem fidei confiteri.
- 122 Du. An post consecrationem remaneat in hoc sacramento substantia panis. & uini? Res. qui sup. ar. 2. quod licet figura panis & uini uideatur, tamē, ut dicit Amb. in libro de sacramentis. nihil aliud quam caro Christi, & sanguis post consecrationem credenda sunt.
- 123 Dubit. Quid sit de substantia panis, & uini post consecrationem? Respond. qui supra, ar. 3. q. non annihilatur, quia Deus non est causa tendendi in non esse, ut dicit Aug. lib. 83. Substantia igitur ipsorum post consecrationem conuertitur in corpus Christi, & licet post consecrationem hæc sit falsa: substantia panis est aliquid, id tamen in quod substantia panis conuersa est, est aliquid, ideo non est annihilata.
- 124 Dub. Quomodo totus panis, & totū uinum potest conuerti in corpus & sanguinem Christi, cum materia semper maneat, & formæ sibi inuicem succedant? Res. qui sup. ar. q. licet nullum agens naturale possit agere nisi ad inuolutionem formæ. Deus tamen, quia est infinitus actus eius, actio se extendit ad totam naturam entis, ut s. l. tota substantia eius conuertatur in totam substantiam illius, & hoc agitur diuina uirtute in hoc sacramento. nam tota substantia panis in totam substantiam corporis Christi conuertitur, unde hæc conuersio non est formalis, sed substantialis.
- 125 Dub. Cur ergo post consecrationem remanent accidentia panis, & uini? Respond. qui supra, ar. 5. quod per diuinam prouidentiam hoc rationabiliter fit: primo, quia horribile est hominibus comedere carnem hominis, & sanguinem bibere. Ideo proponitur nobis caro, & sanguis sumenda sub speciebus illorum, quæ frequenter in usum hominis ueniunt, scilicet panis & uini. Secundo ne hoc sacramentum ab infidelibus irride-

- irideretur si sub specie propria dominum nostrum manducemus. Tertio, ut dum in uisibiliter eius corpus sumimus, & sanguinem, hoc proficiat ad meritum fidei.
- 126 Dub. Quia cum per accidentia iudicemus de substantia, uideat, q. hic sit deceptio & sensus decipiatur, cū per fidē credamus contra sensum? Res. qui sup. q. hic nulla est deceptio, quia ibi sunt accidentia, quæ sensibus dijudicantur: intellectus autē cuius est proprium obiectum substantia, ut dicitur in 3. de Anima per fidē à deceptioe præseruatur, & etiam fides non est contra sensum, sed est de eo, ad quod sensus nō attingit.
- 127 Dub. Cur non sic remanet forma substantialis panis, sicut accidentia eius? Res. qui supra, ar. 6. q. si remaneret substantia panis, aut remaneret in eadē materia, & sic ibi esset uerus panis. aut separata ab omni materia, & sic esset forma intelligibilis actu, nec in alia materia posset esse: quia forma nō est nisi in propria materia: accidentia autem panis remanent, ut sub eis uideatur corpus Christi, non autem sub propria specie.
- 128 Dub. An hæc conuersio fiat in instanti, uel successiue? Res. qui supra, ar. 7. q. fit in instanti. Primo, quia substantia corporis Christi ad quatuor terminatur, non suscipit magis, & minus. Secundo, quia in hac conuersione non est aliquid subiectum, quod successiue preparatur. Tertio, quia agitur uirtute Dei infinita.
- 129 Dub. Quia uidetur, q. nō contineatur totus Christus in hoc sacramento, quia panis conuertitur in carnem, & uinum in sanguinem, sed in Christo præter hæc erant ossa, & nerui, & anima, & diuinitas coniuncta? Res. q. sup. q. 76. ar. 1. q. aliquid est in hoc sacramento dupliciter. Vno modo quasi ex ui sacramenti, & ita hic ex uirtute uerborum est corpus, cum dicitur, hoc est corpus meū, & sanguis, cum dicitur: hic est calix &c. Alio modo ex naturali concomitantia, & sic posito corpore, & sanguine ibi est anima: & cū diuinitas assumptio humanitatem, à qua nunquam separata est, ideo est etiā ibi diuinitas: & cum in corpore contineatur nerui, & ossa, ideo etiā ibi sunt nerui, & ossa.
- 130 Dub. Quia aliqui anima fuit separata à corpore. s. à morte usque; ad resurrectionem: ergo uidetur, quod anima non contineatur in hoc sacramento? Res. qui sup. q. si in illo uero mortis fuisset hoc sacramentū celebra-

- bratū, nō fuisset ibi anima Christi, nec ex ui sacramenti, nec ex reali cōcomitantiā, sed quia Christus resurgens ex mortuis iā non moritur, ut dicitur Rom. 6. anima ex semper est corpori unita. Et ideo ex reali concomitantia est in hoc sacramento.
- 131 Dub. Quia cū corpus maioris quantitatatis nō possit cōtineri sub mēsurā minoris quantitatatis, quomodo corpus Christi, quod est magnum, potest contineri sub mēsurā hostiæ, & cuiuslibet particulæ eius, quæ sunt parua? Res. qui supra, q. cum accidentia manent post consecrationem, patet, q. dimensiones panis, & uini non conuertuntur in dimensiones corporis & sanguinis Christi, sed substantia in substantiam, & sic tota substantia corporis est in hoc sacramento ex ui sacramenti, non autem dimensiones eius. Vnde patet, q. corpus Xpi in hoc sacramento est per modum substantiæ, & non per modum quantitatis: propria autē totalitas substantiæ continetur indifferenter in parua & magna quantitate, sicut tota natura aeris in paruo uel magno aere: & tota natura hoīs in paruo uel magno homine. Vnde & tota substantia corporis Christi, & sanguinis continetur in hoc sacramento post consecrationem, sicut ante consecrationem continebatur ibi tota substantia panis, & uini.
- 132 Du. An sub utraq; specie totus Christus contineatur? Res. qui sup. ar. 2. q. supra illud 1. Cori. 11. & calicem, dicit q. sub utraque specie, s. panis & uini, idē sumitur: & ita sub utraque specie corpus Christi est, aliter tñ, & aliter, quia ex ui sacramenti sub specie uini est sanguis, concomitantia autem ut dictum est dub. 129. sub specie panis est etiā sanguis, cum corpus non uiuatur sine sanguine, & sub specie uini est corpus cum sanguine contineatur in corpore.
- 133 Du. Quia in morte fuit separatus sanguis à corpore, & sic uidetur, q. ubi est unū, nō sit aliud? Res. q. sup. q. si tūc fuisset celebratū hoc sacramentū sub spē panis, fuisset corpus Xpi sine sanguine, & sub spē uini sanguis sine corpore, sicut erat in rei ueritate, sed nūc non est ab eius corpore separatus, iō sub utraq; specie utrumque cōtinetur.
- 134 Du. Quia uidetur, q. si sub utraq; spē cōtineatur, q. altera sit frustra? Res. qui sup. q. nulla ē frustra, quia hoc ualeat ad representandū passionē Xpi. in qua seorsū sanguis fuit à corpore separatus. Vñ si forma cōsecrati oīs

- sanguinis sit mentio de eius effusione. Secundo, quia est conueniens vsui fidelium, vt seorsum exhibeatur corpus in cibū, & sanguis in potum. Tertio quantum ad effectū, quia corpus exhibetur pro salute corporis, & sanguis pro salute animæ.
- 137 Dub. Cur non ita seorsum consecratur alie partes corporis, puta manus, caput, pedes, ossa &c. sicut sanguis? Res. qui sup. q. in passione Christi non fuerunt alie partes corporis ab inuicē separatae sicut sanguis. Et ideo seorsum consecratur sanguis, non autem aliqua pars ab alia.
- 138 Dub. Quia cum iam corpus Christi sit in hoc sacramento per consecrationem panis, videtur, qd non debeat denuo incipere esse per consecrationem vini? Res. qui sup. q. corpus Christi non est sub specie vini ex vi sacramenti, vt dictum est dub. 129. sed ex reali concomitantia. Et ideo per consecrationem vini non fit ibi corpus Christi per se, sed concomitanter.
- 139 Dub. An sub qualibet parte panis, & vini sit totus Christus? Res. qui sup. ar. 3. q. sic, sicut sub qualibet parte aeris est tota natura aeris, & sub qualibet parte panis est tota natura panis, cum natura substantiæ tota sit sub qualibet parte dimensionum sub quibus continetur.
- 140 Dub. Hostia existēte integra, an sub qualibet eius parte sit totus Christus? Res. qui sup. q. quidam dicunt, qd non, sed solum cū frangitur, ponentes exemplum de imagine quæ apparet in speculo, quæ apparet vna in speculo integro, sed in fracto apparet singulæ in singulis partibus: quod tamen non est verum, quia indifferenter siue si dimensiones sint actu diuisa sicut cum aer diuiditur, vel panis secatur, vel etiam sint actu indiuisa, diuisibiles vero potentia, sub qualibet parte est totus Christus, nec est omnino simile de speculo, quia multiplicatio huiusmodi imaginum accidit in speculo fracto, propter diuersas reflectiones ad diuersas partes speculi. Hic autem non est nisi vna consecratio, propter quam corpus Christi est in hoc sacramento.
- 141 Dub. Quia cum illæ partes possint diuidi in infinitum, sequitur, qd infinities esset in hoc sacramento Christus, quod repugnat & naturæ & gratiæ? Res. qui supra, q. numerus sequitur diuisionem, & ideo quamdiu quantitas manet indiuisa actu, nec sub

- stantia alicuius rei est pluries sub dimensionibus propriis, nec corpus Christi sub dimensionibus panis, & per consequens neq. infinities, sed toties in quot partes diuiditur.
- 140 Dub. Quia si corpus Christi esset totum sub qualibet particula, sequeretur, qd nulla esset distantia inter oculos, & pedes, & sic de singulis partibus aliis? Res. qui supra, qd determinata distantia partium in corpore organico fundatur super quantitate dimensionum: ipsa autē natura speciei precedit quantitatem dimensionum, & quia conuersio substantiæ panis directē terminatur ad substantiam corporis Christi, secundum cuius modum propriū, & directē est in hoc sacramento talis distantia partium est quidem in ipsa corpore Christi uero, sed non secundum hanc distantiam cōparatur ad hoc sacramentum, sed eodem modum suæ substantiæ: & cum cōparatur ad hoc sacramentū non sub ratione quantitatis dimensionum, sed solū ratione suæ substantiæ: id nō oportet, quod de natura ipsius sit quantitas positionem habēs.
- 141 Dub. An tota quantitas dimensionum corporis Christi sit in hoc sacramento? Res. qui supra, ar. 4. q. cum ipsa quantitas non separetur ab ipso corpore Christi secundum esse: id tota est in hoc sacramento, sed non ex vi sacramenti, quia conuersio terminat ad eius substantiam, & nō ad dimensiones, quod patet ex hoc, quod quantitas dimensionum panis remanet facta consecratione sola substantia panis transeunte, quia tamen substantia corporis Christi realiter non diuiditur à sua quantitate dimensionum, & ab aliis accidentibus: inde est, qd ex vi realis concomitantiae est in hoc sacramento tota quantitas dimensionum corporis Christi, & omnia accidentia eius.
- 142 Dubi. Quia cum nulla quantitas dimensionum tota contineatur in aliquo toto, & in qualibet eius parte, cum tamen totum corpus Christi contineatur sub qualibet parte hostiæ: quomodo cōtinebitur ipsa quantitas dimensionum in hoc sacramento? Res. qui supra, qd modus essendi cuiuslibet rei determinatur secundum id, quod est ei per se, & non secundum id, quod est ei per accidens, sicut corpus, & visum secundum quod est album, non aut secundum, quod est dulce, licet idē corpus sit album, & dulce. Vnde & dulcedo est in visu secundum modum albedinis, non secundum modum dulcedinis, quia

igitur

- igitur ex vi huius sacramenti est in altari substantia corporis Christi, quātitas autē dimensionum est ibi concomitanter, & quali per accidens, ideo ipsa quantitas est in hoc sacramento non secundum proprium modum, ut scilicet et tota sit in toto, & singulæ partes in singulis partibus, sed per modum substantiæ, cuius natura est tota in toto, & tota in qualibet parte.
- 143 Du. Quia cum in sacramento remaneat quantitas dimensionum panis, & duæ quātitates dimensionum non possint esse simul, ut patet per Philosophum. 3. Metha. quō poterit ibi esse quantitas dimensionum corporis Christi? Res. qui supra, qd duæ quātitates dimensionum non possunt simul esse in eodem, ita qd utraque sit secundum proprium modum quantitatatis dimensionum: quantitas igitur dimensionum panis est hic secundum proprium modum, s. secundum commensurationem quādam: nō tamen quantitas dimensionum corporis Christi, sed est ibi per modum substantiæ, ut dictum est dubio precedenti.
- 144 Dub. An corpus Christi sit in hoc sacramento sicut in loco? Res. qui sup. ar. 5. q. nō, quia locus, & locatus oportet esse æqualia. 4. Phi. Sed locus ubi est hoc sacramentum, est multo minor, quā corpus Christi, & sic non est ibi localiter, neq. diffinitive, quia sic non esset alibi, neque circumscriptiue, quia non est secundum propriam commensurationem quantitatis propriæ.
- 145 Dubi. An corpus Christi repleat locum uerum panis, cum nō sit uacuus, & substantia panis non sit ibi? Res. qui supra, ar. 5. q. ille locus non est uacuus, nec proprie est repletus substantia corporis Christi, quæ nō est ibi localiter, ut dictum est dubio precedenti, sed est repletus speciebus sacramentorum, quæ habent replere locum, uel propter naturam dimensionum, uel saltem miraculose, sicut & miraculose subsistunt per modum substantiæ.
- 146 Dub. An corpus Christi sit in hoc sacramento mobiliter? Res. qui supra, ar. 6. q. impossibile est idē esse motum, & quietum, quā si contradicōri uerificarentur de eodem, sed corpus Christi in celo quietum residet, ergo non est mobiliter in hoc sacramento, & non mouetur Christus per se secundum locum ad motum huius sacramenti, sed solum per accidens.
- 147 Dub. An Christus desinat esse, cum sacra

- mentum desinit esse? Res. quia supra, quod non nisi sicut Deus desinit esse in aliqua creatura corruptibili per hoc quod creatura corruptibilis desinit esse, & quemadmodum Deus desinit esse dominus creaturæ deficientis.
- 148 Dubi. An quando manducatur minuat? Res. qui supra, in opusculo de sacramento altaris, quod non sicut in nō deficit toti mundo lumen suum communicando, sic nec Christus ecclesiā totā pascendo: ex eplā de candelā in qua millesies tantus ignis sumi potest, quantus in ea est, nec per hoc minuitur lumen eius, sed potius augmentatur, & Christus quia se comedenter in se quodammodo conuertit, & mutantur in ipsum non minuitur, sed augmentatur.
- 149 Dub. An corpus Christi in hoc sacramento possit uideri ab aliquo oculo corporali? Res. qui supra, 3. par. q. 76. ar. 7. q. nec ab oculo alicuius uisitoris, qui cū sit in hoc sacramento per modum substantiæ, ut dictum est. Substantia autem inquantum huiusmodi non est uisibilis oculo corporali, nec subiaceret alicui sensui, nisi mediāntibus accidentibus. Nec etiam ab oculo glorificato, quia nihil idē existens potest uideri simul ab eodem in diuersis speciebus: sed oculos glorificatus semper uidet Christum prout est in sua specie. Esa. 33. Regem in decore suo uidebunt, ergo à nullo oculo corporali potest uideri prout est in hoc sacramento.
- 150 Dubi. An cum in hoc sacramento apparet puer uel caro miraculose, id quod apparet sit uerum corpus Christi? Res. qui supra, ar. 8. q. manentibus dimensionibus quæ prius fuerunt, quæ sunt fundamenta aliorum accidentium, remanet uerum corpus Christi in isto sacramento, quia miraculose potest fieri quædam inmutatio circa alia accidentia, puta figuram, & colorem, & alia huiusmodi, ut uideatur caro uel sanguis, aut etiam puer.
- 151 Dubi. An quando sic talia apparent in hoc sacramento sit aliqua deceptio? Res. qui supra, qd non, quia semper sit ad ostendendum, quod in hoc sacramento est uerè corpus Christi & sanguis.
- 152 Dub. Quomodo accidentia possunt manere in hoc sacramento sine subiecto? Res. qui supra, quæst. 77. art. primo, quod hoc uirtute diuina fieri potest, cum enim

effectus magis dependeat à causa prima, q̄ à secunda, Deus qui est prima causa substantiæ & accidentis, per suam infinitam virtutem conservare potest in esse accedens sub tracta substantia, per quam conservabatur in esse sicut per propriam causam, sicut etiã alios effectus naturalium causarum potest producere sine naturalibus causis, sicut humanum corpus formavit in utero Virginis sine uirili semine.

153 Dubi. An quantitas dimensua panis, & uini in hoc sacramento sit aliorum accidentium subiectum? Resp. qui supra, ar. 2. quod sic quoniam qualitates non sunt diuisibiles, nisi per accedens, s. ratione subiecti, & qualitates remanentes in hoc sacramento diuiduntur per diuisionem qualitatis dimensue, sicut patet ad sensum: ergo quãtitas dimensua est subiectum accidentium, quæ remanent in hoc sacramento, quoniam cũ detur diuinitus accidẽti, ut per se sit: Potest etiam per se alterius accidentis subiectum existere.

154 Dubi. Quomodo possunt immutare extrinseca in gustu, tactu, & huiusmodi? Resp. qui supra, art. 3. q̄ sicut uirtute diuina datur eis ut possint agere sine forma substantiali, quia à Deo sicut à primo agere dependet omnis actio, formæ substantialis, & accidentalis. & ideo omne quod poterat agere substantia panis & uini existente, possunt agere substantia panis & uini transiente in corpus, & sanguinem Christi.

155 Dubi. An species sacramentales possint corrumpi? Resp. qui supra, ar. 3. quod sic, quia sensu percipitur hostias consecratas putrefieri & corrumpi.

156 Dubi. An corruptis speciebus sacramentalibus, desinat ibi esse corpus Christi? Resp. qui supra, quod corpus & sanguis Christi succedunt in hoc sacramento substantiæ panis & uini. Si fiat igitur talis immutatio ex parte accidentium, quæ non suffecisset ad corruptionem panis, & uini, propter talem immutationem nõ desinat corpus Christi esse sub hoc sacramento, siue fiat immutatio ex parte qualitatis, puta cũ modicum immutatur color, aut sapor panis vel uini, siue ex parte quantitatis, sicut cum diuiditur panis aut uinum in tales partes, quod adhuc in eis possit saluari natura panis, aut uini. Si uero fiat tanta immutatio, quod uisisset corrupta substantia panis, aut uini, non

remanet corpus aut sanguis Christi sub hoc sacramento, & hoc tam ex parte qualitatis, sicut cum immutatur color, & sapor, & aliæ qualitates panis, & uini, quod nullo modo possit compati natura panis, aut uini: siue etiam ex parte quantitatis: puta si puluerizetur panis, vel uinum, & in tam minimas partes diuidatur, ut iam non remaneat species panis, vel uini.

157 Dubi. An corruptio illarum specierum sit miraculosa uel naturalis? Respon. qui supra, quod est naturalis, sed præsupponit miraculum, quod est factum in consecratione, scilicet quod retineant esse sine subiecto, quod prius habebant in subiecto, sicut & cæcus miraculose illuminatus naturaliter uidet.

158 Dubitatur. An ex ipsis speciebus possit aliquid generari? Respon. qui supra, ar. 5. quod sic, sicut uidetur ad sensum, quia etiam corruptio uini est generatio alterius, ut dicitur in primo de Generatione, necesse est, quod ex eis aliquid generetur cum corrumpantur: non enim omnino disparent, nec in nihilum rediguntur, sed manifestum est, quod aliquid sensibile eis succedit.

159 Dubitatur. Quomodo ex talibus speciebus potest aliquid generari, cum nulli ibi sit materia? Resp. qui supra, q̄ miraculose datur quantitati dimensue panis & uini, q̄ sit primum subiectum subsequenti formarum. Hoc autem est proprium materię, & ideo ex cõsequenti datur ei omne quod ad materiam pertinet, & ideo quicquid possit generari ex prædicta quantitate dimensua panis, vel uini.

160 Dubitatur. An dicat species sacramentales possint nutrire? Respon. qui supra, ar. sexto, quod Apostolus primo Cor. vndecimo, loquens de hoc sacramento dicit, Alius quidem esurit? Alius autem ebrius est, ubi dicit Gloss. quod aliqui fumentes inebriantur, quod non possit contingere, si species sacramentales non nutrent.

161 Dubi. An species sacramentales in hoc sacramento frangantur? Respon. qui supra, art. septimo, quod fractio fit per diuisionem quanti, sed nullum quantum ibi diuiditur, nisi species sacramentales, quia neque corpus Christi, quod est incorruptibile,

ibile, neque substantia panis aut uini, quæ non manet: ergo species sacramentales franguntur.

162 Dub. An uino consecrato possit aliquis liquor misceri? Respon. qui supra, articulo octauo, quod sic, sicut patet ad sensum, quia species possunt quicquid poterat substantia uini: sed si ibi esset dicta substantia, possit aliquis liquor misceri: ergo & ipsi uino consecrato.

163 Dub. An talis liquor permixtus efficiatur sanguis Christi, vel propter talem mixtionem uinum consecratum desinat esse sanguis Christi? Respon. qui supra, quod cum corpus Christi, & sanguis remaneat in hoc sacramento, quandiu species manent eodem numero: si igitur fiat tanta permixtio liquoris cuiuscunque, quod pertingat ad totum uinum consecratum, & fiat permixtu, erit aliud numero, & non remanebit ibi sanguis Christi: si autem fiat tam parua admixtio, quod non possit diffundi per totum, sed vsque ad aliquam partem specierum, desinat esse sanguis Christi sub illa parte uini consecrati, remanebit tamen sub alia.

164 Dub. An liquor appositus uino consecrato, miscetur substantiæ sanguinis? Resp. q̄ supra, quod non, sed bene miscetur speciebus sacramentalibus.

165 Dubi. Quia paruus quantuncunque liquor admixtus, cum nullum habeat impedimentum, seu obstaculum, uidetur quod undique diffundatur & ita desinat ibi esse sanguis Christi, qui non est ibi simul cum aliqua substantia? Respon. qui supra, quod quidam mori ratione inducta posuerunt, quod quantuncunque parua fiat extranei liquoris admixtio, substantia sanguinis Christi desinat esse sub toto, quæ tamen ratio non cogit, quia liquor appositus adeo potest esse paruus, quod sua paruitate impeditur ne diffundatur per totum, & nõ solum dimensionib. quæ licet sint sine subiecto, tamẽ substant alteri liquori, sicut si substantia ibi adesset.

166 Dubi. Quæ est forma consecrationis corporis, & sanguinis? Respon. qui supra, quæstione. 78. articulo primo, quod corpus est, Hoc est enim corpus meum, sanguinis uero, Hic est enim calix &c. Quia ut dicit Ambrosius in libro de sacramentis cõsecratio fit uerbis, & sermonibus domini

Iesus, nam per reliqua omnia, quæ dicuntur, laus Deo defertur, oratione petitur pro populo, pro regibus, pro cæteris. Vbi autem sacramentum conficitur, iam non suis sermonibus sacerdos utitur, sed Christi, qui dicit, Hoc est corpus meum.

167 Dubitatur. Cur in forma consecrationis non fit mentio de persona ministri, sicut in aliis sacramentis? Respon. qui supra, quod forma huius sacramenti differt à formis aliorum sacramentorum in duobus: primo, quia formæ aliorum sacramentorum important usum materię, puta baptismationem, vel, consignationem: sed forma huius sacramenti importat solam consecrationem materię, quæ in transubstantiatione consistit, puta cum dicitur, hoc est corpus meum, vel, hic est calix sanguinis. Secundo, quia formæ aliorum sacramentorum proferuntur ex persona ministri, siue per modum exercentis actum, sicut cum dicitur, Ego te baptizo. siue per modum imperantis, sicut in sacramento ordinis dicitur, accipite potestatem &c. siue per modum deprecantis, sicut in extrema unctio, cum dicitur, per istam unctionem, & nostram intercessionem &c. sed forma huius sacramenti profertur quasi ex persona ipsius Christi loquentis, ut detur intelligi, quod minister, in perfectione huius sacramenti nihil agit, nisi quod profert uerba Christi.

168 Dubitatur. Quia Christus ante benedixit panem, & post dixit, accipite, & comedite, hoc est corpus meum: & similiter fecit de calice: ergo uidetur, quod illa uerba, hoc est corpus meum &c. non sint de forma huius sacramenti? Respon. qui supra, quod intelligendum est ordinem rei gestæ sic exprimi posse, accipiens panem benedixit, dicens, hoc est corpus meum, & deinde fregit, & dedit discipulis. Licet idem sensus possit esse in uerbis euangelii non mutatis.

169 Du. Videtur, quod accipite, & comedite sint de forma consecrationis, ex quo ea Christus dixit? Respon. qui supra, quod in his uerbis, accipite & comedite, intelligit usus materię consecratæ, qui non est de necessitate huius sacramenti.

170 Dub. An sacerdos dicens, solum illa uerba, hoc est corpus meum, prætermisiss omnibus aliis, cõsecret corpus Christi? Resp. q̄ supra, quod

- quod vt colligitur ex dictis Ambrosii dictis dub. 166. q̄ consecraret si ipsa proferret cū intentione consecrandi.
- 171 Dub. An peccaret sic consecrando cum solis illis verbis? Resp. d̄t̄ qui supra, quod sic & grauiter, vt pote ritum ecclesiæ non seruans.
- 172 Dub. Quia cum dicuntur verba, adhuc nō sit ibi corpus Christi, videtur quod deberet dici hoc sit corpus meum? Resp. qui supra articulo secundo, quod quia ista conuersio nō est successiua, sed instantanea, vt dictū fuit dub. 198. & in istis mutationib. instantaneis fieri non est nisi factum esse, ideo non dicitur sit, sed est.
- 173 Dubi. Cur non dicit fiat corpus meum imperatiuē, sicut in creatione rerum dixit, fiat lux? Ref. qui supra, q̄ sermo Dei operatus est in creationem rerum, qui etiā operatur in consecratione, aliter tamen & aliter: nam hic operatur sacramentum aliter, i. secundum vim sacrificionis. Et ideo oportet in hoc sermone significari vltimum effectum consecrationis per verbū substantiuum indicatiui modi, & presentis temporis, sed in operatione rerū operatus est solum effectiue, quæ quidem efficiencia est per imperiū suæ sapientiæ, & ideo in creatione rerū exprimitur sermo dominicus per verbum imperatiui modi, secundum illud Gene. 1. fiat lux, & facta est lux.
- 174 Dubi. Cur non dicitur, hic panis est corpus meum? Resp. qui supra, q̄ terminus à quo, i. panis ipso facto esse conuersionis nō retinet naturā suā substantiæ, sicut terminus ad quē, i. corpus Christi, & ideo non dicitur hic panis.
- 175 Dub. Videtur quod deberet dici, hoc est corpus Christi, vt persona determinaretur, sicut determinatur natura, cum dicitur corpus? Ref. qui supra, q̄ per hoc pronomen meum, quod includit demonstrationē primæ personæ, quæ est persona loquentis sufficienter exprimitur persona Christi, ex cuius persona hæc profertur.
- 176 Dub. Cur apponitur hæc coniunctio enim: Cum Christus non fuerit ea vsus? Resp. qui supra, ar. 1. q̄ apponitur secundum consuetudinem Romane ecclesiæ ad beato Petro Apostolo deriuatam, & hoc propter continuationes ad verba præcedentia.
- 177 Dub. An enim sit de forma cōsecrationis? Ref. qui supra, q̄ non, sicut nec verba præcedentia formam.
- 178 Dub. An sacerdos omittens, enim, in consecrando peccet? Resp. q̄ sic, tanquam non seruans ritum ecclesiæ.
- 179 Dub. An omnia verba posita in consecratione sanguinis sint de forma cōsecrationis? Ref. qui supra, ar. 2. q̄ sic, vsque ad hoc quod postea sequitur. hæc quotiescunque feceritis, quæ pertinent ad vsus huius sacramenti. Vnde non sunt de substantia forme.
- 180 Dub. Quia in hac cōsecratione ponitur calix, quod est extrinsecum, & sic videtur, superfluum? Ref. qui supra, ar. 3. q̄ cū dicitur hic est calix &c. est locutio figuratiua, & potest intelligi dupliciter: vno modo secundum metonymiam, quia ponitur continēs pro contento, vt sit sensus, hic est sanguis meus contentus in calice, de quo fit hic mentio, quia sanguis Christi in hoc sacramento consecratur, in quantum est potus fidelium quod nō importatur in ratione sanguinis, & ideo oportuit hic designari per vā huic vsui accomodatū. Alio modo potest intelligi secundum metaphorā, prout per calicem similitudinari intelligitur passio Christi, quam ipse calicem nominat Mat. 27. dicens, transeat à me calix iste, vt sit sensus, hic est calix passionis mee de qua fit mētio in sanguine seorsum a corpore consecrato, quia separatio sanguinis à corpore fit per passionem.
- 181 Dub. Quia videtur, quod dictis illis verbis, hic est enim calix sanguinis mei, statim sit ibi sanguis Christi, & sic alia verba sint superflua, qm̄ in consecratione panis statim dictis illis verbis, hoc est enim corpus meū, est ibi verū corpus Christi? Ref. qui supra, q̄ quia sanguis consecratur seorsum expressē passionem Christi representat, vt dictū fuit dub. 234. Et ideo potius in consecratione sanguinis fit mētio de effectu passionis q̄ in consecratione corporis, quod est passionis subiectū, quod etiam designatur in hoc quod dominus dicit, quod pro vobis tradetur, quasi diceret, quod pro vobis passioni subiicitur.
- 182 Dub. Cur dicitur noui testamenti? Ref. qui supra, quia i. veter. test., exhibitus est sanguis i. figura. Exo. 24. Lecto oī mandato legis à Moyse oēm populū asperxit, dicens hic est sanguis testamenti, quē mādauit ad vos Deus. In nouo autē testō exhibitus ē in rei

veritate,

- veritate, vnde subditur, qui pro vobis effundetur, & ita non iam in figura exhibetur.
- 183 Dub. Quomodo nouum testamentum dicitur æternum, cum inceptum a Christo? Ref. qui supra, q̄ hoc testamentum est nouum ratione exhibitionis, d̄t̄ autem æternam tam ratione æternæ Dei præordinationis, quàm etiam ratione æternæ hereditatis, quæ per hoc testamentum disponitur, ipsa etiam persona Christi, cuius sanguine testamentum disponitur, est æterna.
- 184 Dub. Cur ponitur mysterium fidei? Ref. qui supra, q̄ non ponitur ad excludendum rei veritatem, vt quidam dixerunt, sed ad ostendendum occultationē, quia & ipse sanguis Christi occulto modo est in hoc sacramento, & ipsa passio Christi occultē fuit figurata in veteri testamento.
- 185 Dub. Cur non dicitur mysterium charitatis, sicut fidei? Ref. qui supra, q̄ dicitur fides quasi fidei obiectū, quia quod sanguis Christi sit in hoc sacramento sola fide tenetur, est tamen sacramentum charitatis quasi figuratiuum & effectiuum.
- 186 Dub. Quomodo intelligitur, q̄ pro vobis, & pro multis effundetur? Ref. qui supra, q̄ pro vobis, i. Iudæis, & pro multis, i. Gentibus, vel pro vobis manducantibus, & pro multis pro quibus offertur.
- 187 Dub. Cum Euangelista non dixerunt Christum dixisse tot verba in consecratione sanguinis, cur dicunt nunc? Ref. qui supra, q̄ Euangelistæ nō intendebant tradere formam sacramentorū, quas in primitiua Ecclesia oportebat esse occultas, vt Dionys. dicit in fine celestis Hierarchiæ, sed historiam de Christo texere. Et tamen hæc omnia ferē verba ex diuersis scripturæ locis accipiuntur, vt habetur extra de celebra. missæ. ca. cū Marthæ, nam quod dicitur, hic est calix, habetur Luc. 22. & 1. Chor. 1. Mat. autem, d̄ dicitur Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. quod autem additur æterni, & iterum mysterium fidei, ex traditione dominum habetur, quod ad Ecclesiam per Apostolos peruenit, secundum illud 1. Chor. 1. ego accepi a domino, quod & tradidi vobis.
- 188 Dub. Quia cū non hic sit verum corpus Christi, nec sanguis, nisi prolato vltimo verbo, videtur q̄ tota virtus consecrationis sit in eo? Ref. qui supra, ar. 4. q̄ vis conuersiua

- quæ est in formis horum sacramentorū sequitur significationem, quæ in prolotione vltimæ dictionis terminatur. Et ideo in vltimo instanti prolotionis verborum prædicta verba cōsequuntur hanc virtutem, in ordine tñ ad præcedentia, & hæc virtus est simplex ratione significati, licet in ipsis exterius prolatis sit quedam compositio.
- 189 Dub. Quid demonstratur per hanc dictionem, hoc, cū dicitur, hoc est in corpus meū? Ref. qui supra, ar. 5. q̄ cum hæc conuersio nō fiat successiue, sed in instanti, vt iam dictū est, ideo oportet intelligere prædictā locutionē secundum vltimum instanti prolotionis verborum, non tamen ita, quod præsupponatur ex parte subiecti, id, quod est terminus conuersionis, i. quod corpus Christi sit corpus Christi, neq; etiam id quod fuit ante conuersionem, i. panis, sed id quod cōiuncte se habet quantum ad vtrunq; i. contentum in gñali sub istis speciebus, quod prius erat panis, & quod sit corpus Christi. Et idō figurate non dixit dominus, hic panis est corpus meum, neque hoc corpus meum est corpus meum, sed in generali, hoc est corpus meum: nullo nomine apposito a parte subiecti, sed solo pronomine, q̄ significat substantiam in communi, sine qualitate, i. forma determinata, & sic absque determinatione propriæ naturæ.
- 190 Dub. An dictis verbis consecrationis panis sit ibi verum corpus Christi, vel expectet adesse vsque quo sint dicta verba consecrationis sanguinis? Ref. qui supra, ar. 6. q̄ statim dictis illis verbis est ibi verum corpus Christi, absque expectatione consecrationis sanguinis: quia non diceretur, hoc est, sed hoc erit, si expectaretur sanguinis consecratio, & præterea positio contraria, quæ hoc tenet, est contra ritum Ecclesiæ, quæ statim post prolotionem verborum corpus Christi adorat.
- 191 Dub. An per hoc sacramentum conferatur gratia? Ref. qui supra, q̄ sic, quia in eo continetur Christus, qui contulit mundo vitam gratiæ visibiliter veniens.
- 192 Dub. An effectus huius sacramenti sit adeptio gloriæ? Ref. qui supra, ar. 2. q̄ sic, quia Christus per suam passionem aperuit nobis ianuam vitæ æternæ, ideo effectus huius sacramenti ducit nos in vitam æternam.
- 193 Dub. An effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis? Ref. qui supra, ar. 4. quod

quod ex passione Christi, q̄ est fons & causa remissionis peccatorum habet hoc sacramentum, quod remittat peccata mortalia, dummodo ex parte recipientis non sit impedimentū, s. oblatio, vel non habeat cōtritionē, quia sic recipiens non recipit effectū huius sacramenti, imō grauitur peccat.

194 Dub. An per virtutem huius sacramenti remittantur peccata venialia? Resp. qui sup. ar. 4. q̄ sic, & quantum ad ipsum sacramentū, quod nutrit spūaliter, & restaurat quicquid deperditū est quotidie ex calore concupiscentiæ per peccata venialia. Item & quantum ad rē sacramenti, quæ est charitas, quæ operit multitudinem peccatorum.

195 Dub. An per hoc sacramentū pena peccati remittatur? Resp. qui sup. q̄ sic, non quidem totā pena remittitur, sed secundū modum, & quantitatem deuotionis, & feruoris offerentis, vel illius pro quo offertur, licet ex sui quāritate sufficiat ad satisfaciendum pro omni pœna.

196 Dub. An per hoc sacramentum præseruetur homo a peccatis futuris? Resp. qui sup. ar. 6. q̄ sic, vno quidem modo in quantum Christo coniungit per gratiam & roborat spūalem vitam hominis tanquam spūalis cibus, & medicina, s̄m illud Psal. 103. Panis cor hominis confirmet. Alio modo in quantum est quoddam signū passionis Christi, per quam victi s̄nt dæmones, & sic repellit omnem dæmonum impugnationem.

197 Dub. An hoc sacramentum prodest alijs, quā in illud sumentibus? Resp. qui sup. ar. 7. q̄ prodest sumentibus, quia dicitur in Canone missæ: quotquot ex hoc altaris participatione sacrosanctū s̄lij tui corpus, & sanguinem sumpserimus, omni benedictione cœlesti, & gratia repleamur. Item & alijs pro quib. offertur prodest per modum sacrificij: nam dicitur in Canone missæ. Memen to domine famulorum famularumq; tuarum, pro quib. tibi offerimus hoc sacrificiū laudis, pro se, suisq; omnibus, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis, & incolumitatis suæ.

198 Dub. An per veniale peccatum impediatur effectus huius sacramenti? Resp. qui sup. ar. 8. q̄ aut peccata venialia sunt præterita, & nullo modo impediunt, quia quis potest deuotē accedere ad hoc sacramentum post venialia peccata commissā, & consequi plenariē effectum huius sacramenti. Aut prout

sunt in actu exercita, & sic non totaliter impediunt, sed in parte. s. in quantum accedit ad hoc sacramentum aliquis mente distractus, non tamen tollitur augmentum gratiæ habitualis, vel charitatis.

199 Dub. Quot modis manducatur corpus Christi? Resp. qui sup. q. 80. ar. 1. q̄ vt Glo. dicit super illud 1. Cor. 11. qui manducat, & bibit indigne, duos dicimus esse modos māducandi. Vnum sacramentalem, & alium spūalem. Sacramentalis manducatio est, quā quis sumit hoc sacramentum, & non percipit eius effectum, & est solum talis manducatio sacramentalis, & nō spūalis, & est imperfecta. Spiritualis autē manducatio est per quam quis percipit effectū huius sacramenti, quo spiritualiter homo Christo coniungitur per fidem & charitatem.

200 Dub. An manducatio sacramentalis potest esse spiritualis? Resp. qui sup. q̄ sic, si pertingat ad eam, nec tunc diuiditur contra spirituales, sed includitur in ea.

201 Dub. An aliquis possit manducare spiritualiter non manducando sacramentaliter? Resp. qui sup. q̄ effectus sacramenti ab aliquo percipi potest, si sacramentum habeatur in voto, quamuis non accipiatur in re, & hoc contingit dupliciter. Vno modo propter desiderium sumendi ipsum sacramentum. Alio modo propter figurā, sicut dicit Apostolus. 1. Cor. 10. quod antiqui patres baptizati sunt in nube, & in mari, & quod spirituales eam manducauerunt, & spirituales potum biberunt.

202 Dub. Quia sic videtur, q̄ sacramentalis manducatio sit frustra? Resp. qui sup. q̄ nō est frustra, quia plenius inducit sacramenti effectum ipsa sacramenti susceptio, quā solum desiderium.

203 Dub. An Angeli spiritualiter manducēt hoc sacramentum? Resp. qui supra, quod dupliciter contigit manducare Christum spiritualiter. Vno modo in specie propria, prout est in cœlo, & sic manducatur spiritualiter ab Angelis in quantum ei vniuntur fruitione charitatis perfectæ, & visione manifesta. Alio modo prout est sub speciebus huius sacramenti, prout aliquis credit in Christum, cum desiderio sumendi hoc sacramentum, quod non competit Angelis: qui etiam spiritualiter manducant Christum, non tamen spiritualiter manducant hoc sacramentum.

Dub.

204 Dub. Quomodo ergo dicitur panis Angelorum, prout dicitur in Ps. 77. cum dicitur, Panem Angelorum māducauit homo? Resp. qui supra, ar. 2. q̄ quia nostra manducatio quodā modo deriuatur ab illa māducatione, qua Angeli fruuntur Christo in patria, ideo dicitur homo manducare panem Angelorum.

205 Dub. An p̄ctōr manducet sacramentaliter hoc sacramentum? Resp. qui supra. ar. 3. q̄ circa hoc antiqui errauerunt dicentes, cito labijs p̄ctōris contingitur, tam cito sub speciebus sacramentalibus desinit esse corpus Christi: sed hoc derogat veritati huius sacramenti, ad quam pertinet quod manentibus speciebus, corpus Christi sub eis non desinat, & sic peccator sacramentaliter corpus Christi manducare potest, & non solum iustus.

206 Dub. An fidelis manducans hostiam cōsecratam manducet sacramentaliter hoc sacramentum? Respond. qui supra, quod si illud aduerbium sacramentaliter determinat verbum ex parte manducati, sacramentaliter manducat: si autem ex parte manducatis, tunc proprie loquendo nō manducat sacramentaliter, quia non vitur eo quod accipit vt sacramento, sed simplici cibo, nisi forte intenderet recipere illud, quod Ecclesia conferret, licet non haberet fidem verā circa alios articulos, vel etiam circa hoc sacramentum.

207 Dub. An mus & canis manducantes hoc sacramentum, manducant corpus Christi sacramentaliter? Resp. qui sup. q̄ non est dicendum, quod animal brutum sacramentaliter corpus Christi manducet, quia non est aptū vii eo, q̄ accipit in sacramento. Vnde non sacramentaliter, sed p̄ accidens corpus Christi manducat, sicut māducaret ille qui sumeret hostiam cōsecratam, nesciens eā esse consecratam.

208 Dub. An p̄ctōr sumens corpus Christi sacramentaliter peccet? Resp. qui sup. q̄ qui hoc sacramentum sumit, ex hoc ipso significat se esse Christo vnitū, & mēbris eius incorporatū, quod quidem fit per eius fidem formatā charitate, quā nullus potest habere cum p̄ctō mortali, & ideo manifestum est, q̄ quicumq; cum p̄ctō mortali hoc sacramentū sumit, falsitātē in hoc sacramento cōmittit, & ideo incurrit sacrilegium tanquā sacramenti violator, & propter hoc

mortaliter peccat.

209 Dubitatur. Quia cum p̄ctōres tangebāt Christum in propria specie non peccabāt, ergo videtur q̄ sumentes eum in sacramento non peccent? Resp. qui sup. q̄ Christus in propria specie apparet non exhibebat se tangendū hominibus in signum spiritualis vniōnis ad ipsum, sicut exhibetur sumēdus in hoc sacramento. Et ideo p̄ctōres in propria specie tangentes non incurrebant crimen falsitatis circa diuinā, sicut peccatores sumentes hoc sacramentum: & quia Christus adhuc gerebat similitudinem carnis peccati, & ideo conuenienter se peccatoribus ad tangendum exhibebat, sed remota similitudine carnis p̄cti per gloriam resurrectionis se tangi prohibuit à muliere, quæ defectum fidei circa ipsum patiebatur, secundum illud Io. 20. noli me tangere, non dum enim ascendi ad patrem meum, s̄m corde tuo, vt Aug. exponit, & ideo p̄ctōres qui defectum fidei formatē patiuntur, circa Christum repelluntur à cōtactu huius sacramenti.

210 Dubit. Videtur quod potius cum sit medicina spiritualis debet dari peccatoribus quā iustis? Resp. qui supra, q̄ nō quilibet medicina competit secundum quælibet statū infirmitatis, nā medicina quæ datur iā liberatis à febre ad confortationem, noceret si daretur adhuc febricitantibus, ita etiā baptisimus & pœnitentia cum sint quedam medicinæ purgatiuæ dantur ad tollendam febrem p̄cti. Hoc autē sacramentum est medicina confortatiua, quæ nō debet dari nisi liberatis à peccato.

211 Dubi. An p̄ctōr videndo Christi corpus, seu hoc sacramentum peccet, sicut sumentes? Respond. qui supra, q̄ non, quia per visum non accipitur ipsum corpus Christi, sed solum sacramentum eius, quia scilicet non pertingit visus ad substantiam corporis Christi, sed solum ad species sacramentales: sed ille qui manducat, non solum sumit species sacramentales, sed etiam ipsum Christum, qui est sub eis, & ideo à vniōne corporis Christi nullus, qui sit quidem sacramentum Christi consecutus, scilicet baptisimus repellitur.

212 Dub. An infideles sint admittendi ad videndum hoc sacramentum? Resp. qui sup. quod non baptizati non sunt admittendi ad inspectionem huius sacramenti, vt

per Dionysium patet in libro de Ecclesiastica Hierarchia.

- 213 Dub. An non habens conscientiam sui peccati, sumens hoc sacramentum, peccat? Res. qui supra, qd non habere conscientiam sui peccati potest contingere dupliciter. Vno modo per culpam suam, uel per ignorantiam iuris, quæ non excusat, cum reputat non esse peccatum, quod est peccatum. puta si aliquis fornicator reputaret simplicem fornicationem non esse peccatum mortale, uel quia negligens est in examinatione sui ipsius contra id, quod Apost. dicit. Cor. 1. i. probet autem seipsum hō, & sic de pane illo edat, & de calice bibat, & sic nihilominus peccat peccator sumens Christi corpus, licet non habeat conscientiam peccati, quia ipsa ignorantia est ei peccatum. Alio modo potest contingere sine culpa ipsius, puta cū doluit de peccato, sed non sufficienter est contritus, & in tali casu non peccat sumendo corpus Christi, quia homo per certitudinem scire non potest, utrum sit verè contritus: sufficit tamen si in se signa contritionis inueniat, puta si doleat de præteritis, & proponat cauere de futuris: si uero ignorat hoc quod fecit esse actum peccati, propter ignorantiam facti, quæ excusat, puta si accessit ad non suam, quæ credebat esse suam, non est ex hoc dicendus peccator: similiter etiã si totaliter est peccatum oblitus, sufficit ad eius deletionem generalis contritio: unde non est dicendus peccator.
- 214 Dub. An sumere hoc sacramentum cū peccato mortali sit grauissimū oīm peccatorū? Res. qui supra, ar. 5. q. peccatū contra diuinitatē Christi est maius, quàm contra humanitatē, & illud est maius quàm illud, quod committitur contra sacramenta eius, & in sacramētis sicut in isto, illius peccatū, q. ad illud sacramētū accedit ex actuali cōtemptu cū conscientia peccati, est grauius quàm in his qui ex quodam timore ne deprehendantur in peccato, cum conscientia peccati ad hoc sacramētū accedunt: & sic patet quod istud peccatū est multum aliis grauius, secundum suam speciem, non tamen est omnium grauissimum.
- 215 Dub. Quod est grauius peccatum sumētium hoc sacramentum, uel illorū qui occiderunt Christū? Res. qui supra, qd grauius fuit peccatum occidentū Christū, quia illud peccatum fuit cōtra corpus Christi in

sua propria specie: hoc autē est cōtra ipsum in specie sacramēti. Item & quia illud peccatum processit ex intentione nocēdi Xpi, non autem hoc peccatum.

- 216 Dub. Quæ peccata magis reddunt hominē ineptū à perceptione huius sacramēti? Res. qui supra, qd quanto peccatum est grauius, tanto per se reddit hominem ineptū ad sumendum hoc sacramentum, & sic in his delitas, quæ est grauius peccatum, magis reddit hominem ineptum, & sic de sequentibus, secundum suum gradū per se loquendo: sed secundum quid peccatum fornicationis magis reddit hominem ineptum, in quantum, scilicet per hoc peccatū spiritus maxime carni subiicitur, & ita impeditur feruor dilectionis, qui requiritur in hoc sacramento, cum plus tamen ponderet impedimentum ipsius charitatis, quàm feruoris eius.
- 217 Dub. Quis magis peccat sumens cū peccato mortali, uel proficiēs ipsum in sterquilinio? Res. qui supra, qd qui peccat in sterquilinio, quia hoc facit ex intentione iniuriam faciendi huic sacramento, quod non intendit peccator. Secundo, quia peccator capax est gratiæ, & sic magis aptus ad suscipiēdū hoc sacramētū, q. quæcūq; alia irrationabilis creatura, vñ maxime inordinatē vteretur hoc sacramēto, qui proiceret ipsum canibus manducādum, uel qui projiceret in lutum conculcandum.
- 218 Dub. An sacerdos debeat denegare corpus Christi peccatori petenti? Res. q. supra, ar. 6. q. peccatoribus publicis, sicut publicis vsurarijs, aut publicis raporibus & huiusmodi nō debet sacra cōmunio dari. Occultis uero peccatoribus non debet denegari, cum quilibet Christianus ex hoc qd est baptizatus sit admissus ad mēsam dominicā, nec potest ei suum ius tolli, nisi pro aliqua causa manifesta. debet tamen sacerdos tales priuatim aduonere ne accedant ad sacramentum cū conscientia peccati mortalis, & etiã in publico oēs qui accedunt ad mensam ne aliquis accedat, nisi prius peccauerit de peccato, sed post penitentiam peractā nulli, nec etiam publicis peccatoribus denegari debet sacra communio, præcipue in articulo mortis.
- 219 Du. An sacerdos possit dare hostiam nō consecratam peccatori, ad euitandū ne in peccato hostiā consecratam sumat? Res. qui supra,

- supra q. nullo modo hoc debet facere, quia si in se est facit idololatrare illos qui credunt eam esse hostiam consecratā, siue ipsam, siue eam, siue etiam alios præsentēs.
- 220 Dub. An hoc sacramētū possit dari aliqui suspecto de aliquo crimine, ut per hoc sacramentum purgetur? Res. qui supra, qd si hoc sic fiat, ut patet. 2. q. 4. ubi dicitur saepe contingit ut in monasteriis monachorum furta perpetrātur, idcirco statuimus, ut quando ipsi fratres de talibus expurgare se debent, missa ab Abbate celebretur, uel ab aliquo ex præfatis fratribus, & sic expleta missa omnes communicentur in hæc uerba. Corpus Christi sit tibi hodie ad probationem. sed nunc illa decreta sunt abrogata per contraria documenta Romanorū Pontificum. Dicit enim Stephanus Papa. 2. q. 4. c. consulisti, ferri candentis uel aquæ feruentis examinatione confessionē extorqueri à quolibet sacri canones non concedant, & infra occulta delicta, & incognita illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda filiorum hominū. & idem habetur extra de purga. canonica. ex tuarum. de purgāt. vult. dilecti. quia in omnibus uidetur esse Dei testatio. Unde sine peccato fieri non possunt: & grauius uideretur si in hoc sacramento, quod est institutum ad remediū salutis, aliquis incurreret iudicium mortis. Vñ nullo modo corpus Christi debet dari alicui suspecto de crimine quasi ad examinationē.
- 221 Du. An nocturna pollutio impediatur sumptionem huius sacramēti? Res. qui supra, ar. 7. q. quæ causæ pollutionis nocturnæ sunt peccata mortalia ex necessitate impeditur homine sumat hoc sacramētū, non autem quando sunt uenialia, aut nulla, sed ex quadam congruentia impeditur propter seditatē, & immunditiam, nisi forte esset perpetua, et fluxus feminis, uel sanguinis, & etiam propter euagationem mentis.
- 222 Dub. An coitus coniugalīs impediatur sumptionem huius sacramēti? Res. qui supra, qd si fiat causa prolis procreandæ, uel reddendū debitum, non impeditur ex necessitate, nisi ex quadam congruentia: si uero uoluptas dominatur in opere, tunc prohiberi debet ne accedat ad hoc sacramentum.
- 223 Dub. Per quantum temporis istæ pollutiones impediunt sumptionem huius sacramēti? Res. qui supra, qd si immunditiæ sint perpetuæ non impediunt per aliquod tem-

- pus: si uero cito pertrāseant, ut pollutio nocturna, ex quadam congruentia impeditur illum diem, quo hoc accidit, & ita in aliis pollutionibus potest intelligi, quod ad minus per illū diem naturalem abstinere. Vñ & singulariter Deut. 23. dicitur. si fuerit inter uos qui nocturno pollutus sit somno, egredietur extra castra, & non reuertatur priusquam ad uesperas lauetur.
- 224 Dub. Quia habita contritione, & facta confessione, uidetur, qd homo sit sine peccato mortali, & sic possit communicari? Res. qui supra, qd licet per confessionem, & contritionem auferatur reatus culpæ, non tamen auferatur corporalis immunditia, & distractio mentis ex pollutione secuta.
- 225 Dub. An somnium homicidii, proditiōnis, uel furti, similiter impediatur sumptionem huius sacramēti? Res. qui supra, quod nō, quia non inducunt corporalem immunditiam, nec tantam distractionē mentis, quantum inducit pollutio.
- 226 Dubit. An cibus uel potus præsumptus impediatur communicari? Res. qui supra, ar. 8. quod sic, tum propter honorem sacramēti, tum propter significationem, ut detur intelligi, qd Christus, qui est charitas, prius debet fundari in cordibus nostris, tum etiam propter periculum vomitus, excipiuntur in firmi, qui post cibum possunt communicari, ne sine comunione decedant, quia necessitas non habet legem, unde dicitur de conse. dist. 2. presbyter. infirmum statim cōmunicet ne sine comunione moriatur.
- 227 Dub. Quia uidetur, quod in die cenæ domini possit post alios cibos sumi, quia dicitur de conse. dist. 1. sacramentum altaris, nō nisi à ieiunis hominibus celebratur, excepto vno die anniuersario, quo cœna domini celebratur? Res. qui supra, quod capitulum illud loquitur secundum cōsuetudinem aliquando apud aliquos obseruatam, ut representatione Dominicæ cenæ illo die à non ieiunis corpus Christi sumeretur, sed nunc hoc abrogatū est. Unde dicit Aug. in libro responsionum ad Ianuarium. Per uniuersum orbem mos iste seruatur, ut scilicet corpus Christi à ieiunis sumatur.
- 228 Dubi. An medicina, & syrapi, & huiusmodi impediatur sumptionem sacramēti? Respon. qui supra, quod non licet sumere, neque etiam post potum aquæ, uel cuiusque alterius, quod sumitur per modum cibi

- cibi uel potus etiam in quacunque parua quantitate.
- 229 Dub. An reliquæ remanentes in ore si transglutiantur impediunt sumptionem sacramenti? Resp. qui supra, quod non, quia non trahuntur per modum cibi, sed per modum saluæ.
- 230 Dub. An quando os abluir aqua, uel uino, & aliquid transglutitur impediatur communicare? Resp. qui supra, quod reliquæ talium dummodo non traiciantur in magna quantitate, sed permixta saluæ, quæ uitari non potest, non impediunt.
- 231 Du. Quia ex uerbis Augustini ad Ianuarium supra positis, quod placuit Spiritui sancto, ut in honorem tanti sacramenti in os Christiani prius dominicum corpus intraret, quam ceteri cibi, uidetur quod post baptismum etiam pueri statim deberent sumere corpus Christi? Resp. qui supra, quod dictum Augustini non est intelligendum absolute respectu totius temporis, alioquin qui semel comedit, uel bibisset nunquam posset postea hoc sacramentum accipere, sed est intelligendum quantum ad eundem diem.
- 232 Dub. Quando incipit dies, in quo homo debet esse ieiunus in sumptione huius sacramenti? Resp. qui supra, quod Ecclesia secundum Romanos diem in media nocte incipit, & ideo si post mediam noctem sumpsit cibum non poterit communicare.
- 233 Dub. An post cibum sumptum ante mediam noctem oporteat dormire antequam communicet? Resp. qui supra, quod quo ad præceptum Ecclesiæ non refert utrum dormiat, uel non, & an cibus sit digestus uel ne, sed refert quantum ad perturbationem mentis, quæ patiuntur homines propter somnolentiam, uel indigestionem, ex quibus si mens multum perturbatur homo redditur ineptus ad sumptionem huius sacramenti.
- 234 Dub. Cur potius indictum est ieiunium ante sumptionem, quam post? Resp. qui supra, quod deuotio circa hoc sacramentum magis impeditur per præcedentia, quam per sequentia. Et ideo sic fuit institutum, quia in ipsa sumptione percipitur sacramenti effectus.
- 235 Dubi. Quantum debent stare ieiuni post sumptionem? Resp. qui supra, quod ut habetur de consue. dist. 2. si mane dominica portio editur usque ad sextam ieiunant, qui eam sumpservunt: & si tertia, uel quarta acceperint

- ieiurent usque ad uesperam, quod tamen per contrariam consuetudinem est abrogatum: debet tamé esse aliqua mora inter sumptionem huius sacramenti, & reliquos cibos. Unde, & in missa oratio gratiarum actionis post communionem dicitur ut communicantes etiam suas priuatas orationes dicant.
- 236 Dubi. An hoc sacramentum debeat dari non habentibus usum rationis? Respon. qui supra, art. 9. quod uel quia habent debilem usum rationis, & quia tales possunt habere aliquam deuotionem huius sacramenti, non est eis sacramentum denegandum: aut nullum totaliter habent usum rationis, & hoc quia uel nunquam habuerunt, & talibus non est exhibendum sacramentum. Vel quia aliquando habuerunt, & tunc sic apparuerit in eis deuotio, cum erant cõpotes rationis non debet eis negari in articulo mortis, nisi forte timeatur periculum uomitus, uel expuitionis.
- 237 Dub. An deat dari vexatis ab immundis spiritibus? Respon. qui supra, quod sic, eo modo sicut dictum est in dubio præcedenti & amentibus, & eadem ratione. Unde Cassianus dicit, eis, qui ab immundis spiritibus, uexantur nunquam meminimus communionem sacrosanctam à senioribus nostris interdixit.
- 238 Du. An pueris sit danda eucharistia? Resp. qui supra, quod eadé est ratio de pueris recenternatis, & de amentibus, quibus non habuerunt usum rationis, quibus non est danda, sed tamen quando pueri aliqualem usum rationis incipiunt habere, ut possint deuotionem accipere huius sacramenti, tunc potest eis hoc sacramentum conferri.
- 239 Du. An liceat quotidie hoc sacramentum sumere? Resp. qui supra, art. 10. quod circa hoc duo possunt considerari. Vnum quidé ex parte ipsius sacramenti, cuius uirtus est hominibus salutaris, & sic est utile quotidie recipere. Aliud ex parte sumentis, in quo requiritur magna reuerentia, & deuotio ad sacramentum, & quilibet habens eam, & inueniens se paratum ad illud suscipiendum quotidie laudabiliter sumit, sed non inueniens se paratum propter indispositionem corporis, uel animæ, non utiliter illud sumit, unde in libro de Eccle. dogmatibus dicitur, quotidie eucharistia communionem accipere, nec laudo, nec uitupero.
- 240 Dub. Quia sicut non licet pluries baptizari: ita uidetur, quod non liceat pluries sumere

- mere eucharistiam, cum baptismus ita significet passionem Christi, sicut hoc sacramentum? Resp. qui supra, quod baptismus conformat hominem morti Christi, qui solum semel mortuus est, ideo solum semel baptizatur, sed in hoc sacramento recipit homo ipsum Christum, qui manet in æternum. Et ulterius baptismus est spiritualis regeneratio, quæ non reiteratur, sicut generatio corporalis, sed hoc sacramentum est cibus spiritualis, unde sicut cibus corporalis quotidie sumitur, ita & hoc sacramentum sumere quotidie laudabile est, modo tamen dicto dub. præcedenti.
- 241 Dub. Quod melius est quotidie sumere, uel aliquando abstinere? Resp. qui supra, quod reuerentia huius sacramenti habet timorem amori cõiunctum, ex amore prouocatur desiderium sumendi, ex timore autem cõsurgit humilitas reuerendi, & ideo utrunque pertinet ad reuerentiam huius sacramenti: & quod quotidie sumatur, & quod aliquando abstinatur, neque. n. litigauerunt inter se Zachæus, & ille Centurio, cum alter eorum gaudens suscepit dominum: alter dicit, non sum dignus, ut intres sub tectum meum, ambo Saluatorem honorificantes, quamuis non uno modo, ut dicitur de consue. distinctione secunda, capitulo quotidie. amor tamen præfertur timori. Unde & cum Petrus dixisset, exi a me domine, quia peccator ego sum. Respondit Iesus noli timere.
- 242 Dub. Cur ecclesia statuit, quod saltem semel in anno communicetur, si est laudabile quotidie sumere? Resp. qui supra, quod secundum diuersum ecclesiæ statutum, diuersa circa hoc statuta emanauerunt, nam in primitiua ecclesia quando magna uigebat deuotio fidei, statutum fuit quod fideles quotidie communicarent, unde Anacletus Papa de consue. dist. 1. c. episcopus, dicit peracta consecratione omnes communicent: sic enim Apostoli statuerunt, ut sancta Romana ecclesia tenet. Postmodum Fabianus Papa de consue. dist. 2. c. etsi non frequentius, statuit ut saltem ter in anno, scilicet pascha, penthecoste, & natali domini communicarent. Sother etiã Papa, ut ibidem habetur, dicit in cœna domini esse communicandum. Post refrigescente charitate, Innocentius III. statuit, quod saltem semel in anno omnes communicent, ut habetur de pecc. & remis. c. omnis.

- 243 Dubitatur. Quia uidetur, quod pluries deberet in die communicari, ex quo est laudabile sumere quotidie hoc sacramentum? Resp. qui supra, quod non est pluries in die communicandum, ut saltem per hoc, quod aliquis semel in die communicat representetur unitas passionis Christi, nisi propter rationabilem causam.
- 244 Dubi. An liceat omnino cessare à communionem, Respon. qui supra, art. 1. quod homo tenetur hoc sacramentum sumere non solum ex statuto ecclesiæ, sed ex mandato domini dicentis Matth. 26. Hoc facite in meam commemorationem.
- 245 Du. An corpus Christi debeat sumi cum sanguine? Resp. qui supra, art. 1. 2. quod ex parte ipsius sacramenti conuenit, quod utrunque sumatur, scilicet corpus & sanguis, quia in utroque consistit perfectio sacramenti: & ideo quia ad sacerdotem pertinet hoc sacramentum consecrare, & perficere, nullo modo debet corpus sumere sine sanguine. Ex parte uero sumenti per reuerentiã, & cautelã ne aliqd uergat ad iniuriã tanti mysterii, si effunderet, prouide in quibusdam ecclesijs obseruatur, ut populo sanguis sumendus non detur, quãuis cum totus Christus sub utraque specie cõtineatur, sumens corpus simul sumat & sanguinẽ.
- 246 Dub. An Christus sumpsit suum corpus & sanguinem, quod discipulis dedit? Resp. qui supra, quod 8. 1. ar. 1. quod licet quidam dicant, quod non, tã dicendum est, quod primo ipse sumpsit, & postea discipulis sumendum tradidit. Unde quidam metricè dicit, rex sedet in cœna turba cinctus duodena, se tenet in manibus, se cibatur ipse cibus, & idem habetur de consue. dist. 2. c. nec Moyses.
- 247 Dub. Cum per hoc sacramentum augmentetur gratia, & Christus erat plenus gratia, cur sumpsit? Resp. qui supra, quod non sumpsit, ut ut ei augmentaretur gratia, sed habuit quãdam spiritualem delectationem in noua institutione huius sacramenti. Unde Luc. 2. 2. dicit. Desiderio desideravi hoc pascha manducare uobiscum, &c. Quod Eusebius exponit de nouo mysterio noui testamenti, quod tradidit discipulis.
- 248 Dub. An dederit Iudæ corpus suum? Respon. qui supra, art. 2. quod licet Hilarius super Matth. dicat, quod non, tamé dicendum est cum Dionysio in libro celestis hierarchiæ, quod dedit sicut & aliis Apostolis, & idem tenet Chrysol. super Matthæum.

- 249 Dub. An dominus discipulis dedit corpus passibile vel impassibile? Resp. qui sup. ar. 3. q. tunc tale corpus dedit discipulis quale habuit, sed habuit tunc corpus passibile, & mortale: ergo tale dedit eis, impassibilitate modo erat sub specie sacramenti, quod in se erat passibile, nam species panis, & vini sunt illæ, quæ in hoc sacramento patiuntur, & videntur ac tanguntur: non autem ipsum corpus Christi.
- 250 Dub. Ad quem pertinet consecratio huius sacramenti? Resp. qui sup. q. 82. ar. 1. q. ut dicit Isidorus: & habet in decretis, dist. 25. c. perfectis. ad presbyterum pertinet istud sacramentum consecrare.
- 251 Dub. Videt, q. laicus, q. est vnitus Deo, possit hoc sacrificium consecrare? Resp. qui sup. q. licet laicus sit vnitus Deo vnione spirituali per fidem, & charitatem: non est autem vnitus per sacramentalem potestatem.
- 252 Dub. Cum laicus possit baptizare, cur non potest consecrare? Resp. qui sup. q. perceptio huius sacramenti non est tantæ necessitatis, sicut perceptio baptismi. Et ideo licet in necessitatis articulo laicus possit baptizare, non tamen potest hoc sacramentum consecrare.
- 253 Dub. Cur hæc consecratio non reservatur episcopo, cui reservantur aliquæ consecrationes, quæ non sunt tantæ dignitatis sicut est illa? Resp. qui sup. q. illa quæ reservantur episcopo consecrationis, non reservantur tanquam digniora, sed quia ad ipsum pertinet tradere non solum populo, sed etiã sacerdotibus ea quibus possunt proprijs officijs uti, tanquam principi totius ecclesiastici ordinis.
- 254 Dub. An multi sacerdotes possint vnã, & eandem hostiam consecrare? Resp. qui sup. ar. 2. q. sic, si omnium intentio feratur ad idem instant consecrationis, sicut noui ordinati episcopo concelebrant ordinanti, quia omnes agunt in persona Christi, & multi sunt vnus in Christo.
- 255 Dub. An ad solum sacerdotem pertineat dispensatio huius sacramenti? Respon. qui supra, articulo 3. quod sic, quia Christus in cœna, & consecrauit, & alijs ad sumendum dedit.
- 256 Dub. Quia beatus Laurentius dispensauit sanguinẽ Christi, vt habetur in eius legenda: ergo alius q. sacerdos potest dispensare hoc sacramentum? Resp. qui sup. q. dia-

- conus potest dispensare sanguinem quem non tangit, cum contineatur in vase, sicut tangitur corpus Christi.
- 257 Dub. An sacerdos celebrans teneatur hoc sacramentum sumere? Resp. qui supra, ar. 4. quod sic, vt habetur de conse. dist. 2. cap. perlatum.
- 258 Dub. Quia cū episcopus consecrans crisma, & alia sacramenta eis non pro se vtratur, videtur q. & sacerdos consecrans non deat sumere? Resp. qui sup. q. non est eadem ratio de omnibus, quia alia cōsecrata per episcopum non sunt sacrificia, sicut istud sacramentum est, nam offerens sacrificium debet esse sacrificij particeps.
- 259 Dub. Quia cum in alijs sacramentis nullus præbeat sibi ipsi sacramentum, quia nullus seipsum baptizat: ergo nec in hoc debet fieri? Resp. qui supra, q. non est simile de vsu huius sacramenti, & aliorum, quia alia sacramenta perficiuntur in ipso vsu materiarum, & ideo nullus potest baptizare, vel crismare seipsum, vnde nec in hoc sacramento sacerdos consecrat seipsum, sed panem, & vinum.
- 260 Dub. An quando corpus apparet in specie carnis, & sanguis in specie sanguinis, debeat sumi a sacerdote consecrante? Resp. qui supra, q. non, prout vult Hier. super Leuitico, quia ea quæ miraculosa sunt, legibus non subduntur, cōsulendum tamen esset sacerdoti, q. iterato corpus, & sanguinem domini consecraret, & sumeret.
- 261 Dub. An malus sacerdos consecrare possit? Resp. qui supra, ar. quinto, quod vt dicit Aug. in libro de corpore domini, nihil a bono maius, nihil a malo minus perficitur sacerdote, quia non in merito consecrans, sed in verbo conficitur creatoris: nam propter hoc quod sacerdos efficitur malus, non desinit esse minister Christi. Vnde Apostolus primo. Cor. 4. dicit, Nihil mihi conficius sum, sed non in hoc iustificatus sum. & ante dicit, sic nos ex istimet homo, vt ministros Christi: erat ergo certus se esse ministrum Christi, tamen non erat certus se esse iustum.
- 262 Dub. Quæ missa plus valet, boni vel mali sacerdotis? Resp. qui supra, ar. sexto, quod quantum ad sacramentum tanta vna quantum alia: quantum vero ad orationes, quæ dicuntur in missa, vel respicitur deuotio sacerdotis, & sic melioris sacerdotis oratio-

- orationes magis impetrant, uel in quantum proferuntur a sacerdote in persona totius ecclesiæ: & sic sunt fructuosæ, licet eius orationes priuatae non sint fructuosæ, secundum illud Prouer. 18. qui declinat aurem suam ne audiat legẽ, oratio eius erit execrabilis.
- 263 Dub. An sacerdos hereticus, schismaticus, uel excommunicatus consecrare possit? Resp. qui supra, ar. 8. quod iuxta Augustinum contra Parmenianum, quod ex vi ordinationis, quæ in eis manet integra, possunt consecrare.
- 264 Dub. An licite hoc faciant? Resp. qui supra, q. non, sed grauiter peccant, nec eorum orationes efficaciam habent.
- 265 Dub. An sacerdos degradatus possit consecrare? Resp. qui supra, q. cum character maneat qui est indelebilis, possunt cōsecrare, tamen grauissimè peccant.
- 266 Dubitatur. Quid est character? Respond. qui supra, quæst. 63. ar. 3. quod est signaculum quoddam, quo aliquid insignitur, ut ordinatum ad aliquem finem, sicut character insignitur denarius, ad vltimam commutationem, & milites characterè insignuntur quasi ad militiam deputati, & reducitur prout imprimitur a sacramentis in secundæ specie qualitatibus, & importat quandam potentiam spiritualement ordinatam ad ea, quæ sunt diuini cultus.
- 267 Dubitatur. Ad quid dicitur character? Resp. qui supra, q. ad significandum inuisibilem gratiam, quæ in sacramento confertur ad configurandum Christo, & ad distinguendum fideles Christi à seruis diaboli.
- 268 Dubitatur. Quomodo dicitur indelebilis character? Respond. qui supra, articulo quinto, quod cum omnis sanctificatio, quæ fit per sacerdotium Christi, q. est sacerdos in æternum, sit perpetua re consecrata manente, ut patet etiam in rebus inanimatis, quia ecclesiæ, uel altaris manet consecratio semper, nisi destruantur: cum igitur anima sit subiectum characteris secundum intellectuã partem, in qua est fides, manifestum est, quod sicut intellectus est perpetuus, & incorruptibilis, ita character indelebiliter manet in anima.
- 269 Dub. Per quid imprimitur character? Resp. qui supra, ar. 6. q. per sacramenta nouæ legis, & non per omnia, sed solum per illa, quæ non iterantur, scilicet per baptismum, confirmationem, & ordinem.

- 270 Dubi. Quando imprimitur character in sacramentis? Resp. qui supra, in 4. dist. secunda, ar. 3. quod in baptismo, quando abluitur aqua cum debita forma: in confirmatione quando episcopus imponit manus, & vngit in sacerdotio in porreptione calicis cum debita forma: in diaconatu in datione libri euangeliorum: in subdiaconatu in datione calicis. in acolitatu in forma uerborum episcopi, cum archidiaconus tradit vices potiusquam cum tradit candelabra.
- 271 Dub. Vtrum licet accipere communionẽ a sacerdotibus hereticis, uel excommunicatis? Resp. qui supra, par. q. 82. ar. 9. quod non, quia licet tales habeant potestatem consecrandi, non tamen ea recte utuntur, sed ut et peccat, & qui communicat in peccato fit particeps peccati.
- 272 Dub. An licet a sacerdotibus peccatoribus eam accipere? Respond. qui supra, art. 10. quod si sunt damnati ab ecclesia, non licet: si autem supportantur ab ea, licet ab eis eam recipere usque ad sententiam ecclesiæ.
- 273 Dub. An hostia consecrata ab hereticis & excommunicatis debeat adorari? Resp. qui supra, quod sic.
- 274 Dub. An licet a sacerdote omnino a consecratione eucharistiæ abstinere? Resp. qui supra, q. non, sed saltem videtur, quod celebrare teneatur in præcipuis festis, & maxime in illis, in quibus fideles communicare consueverunt, nisi in firmitatis causa.
- 275 Dubitatur. Quod tempus determinatum est ad celebrandum hoc sacramentum? Respon. qui supra, quæst. 83. art. secundo, quod quia dominica passio celebrata est à tertia hora usque ad nonam, ideo regulariter in illa parte diei solemniter in ecclesia celebratur hoc sacramentum, & quia in eo attenditur, & representatio dominicæ passionis, & fructus eius: ideo secundum utrumq., & quotidie celebratur, & in hora prædicta debet offerri.
- 276 Dub. An propter quid in die Veneris sancti non celebratur? Resp. qui supra, q. ueniente ueritate cessat figura: hoc autem sacramentum est figura quedam, & exemplum dominicæ passionis, & ideo in die quo ipsa passio domini recolitur, non celebratur cōsecratio huius sacramenti.
- 277 Dubitatur. Ad quid reservatur hostia consecrata pro ipsa die passionis? Respond. qui supra, quod ne ecclesia ea etiam die sit sine fructu

- fructu passionis, per hoc sacramentum nobis exhibitum, corpus Christi consecratum in die præcedenti, servatur sumendum in illa die.
- 278 Dub. Cur non reservatur sanguis sicut & corpus? Resp. qui supra, quod propter periculum, & quia sanguis specialius est imago dominice passionis.
- 279 Dub. An illa die per immisionem particulae hostiae unum convertatur unum in sanguinem? Res. qui supra, quod non, quia hoc fieri non posset aliter quam per consecrationem factam sub debita forma verborum, & ita hic nihil fieret.
- 280 Dubi. Cum non liceat nisi semel in die celebrare, ut dictum est, cur in die Natiuitatis Domini celebratur ter? Respond. qui supra, quod hoc fit propter triplicem Natiuitatem: quarum una est æterna, quæ quantum ad nos est occulta, & ideo una Missa cantatur in nocte, in cuius introitu dicitur Dominus dicit ad me, filius meus es tu. Alia est spiritualis, quæ scilicet Christus oritur tantumquam lucifer in cordibus nostris, & propter hanc cantatur Missa in aurora, in cuius introitu dicitur Lux fulgebit hodie super nos. Tertia est temporalis, & corporalis secundum quod uisibilis nobis processit ex utero uirginali, carne indutus, & ob hoc cantatur tertia Missa in clara luce, in cuius introitu dicitur. Puer natus est nobis, licet econuerso possit dici, quod natiuitas æterna secundum se est in plena luce, & ob hoc in Euangelio tertiæ Missæ fit mentio de Natiuitate æterna: secundum autem Natiuitatē corporalem ad litteram natus est de nocte, in signum, quod ueniebat ad tenebras infirmitatis nostræ. Unde & in Missa nocturna dicitur euangelium de corporali Natiuitate Christi.
- 281 Dubi. An extra ecclesiam possit confici hoc sacramentum? Res. qui supra, articulo tertio quod sic, in itinere positus, dummodo alia sacra ministeria ad id officium pertinentia ibi affuerint, ut habetur de conse. dist. 1. c. concedimus.
- 282 Dub. Quæ fuit ratio ordinationis eorum, quæ dicuntur in Missa ante, & post consecrationem? Res. qui supra, articulo quarto, quod in Missa, primo præmittitur introitus ante celebrationem huius mysterii, quæ est præparatio quædam ad digne agenda, quæ sequuntur, & in hoc petitur post

diuina misericordia, cum dicitur, Kyrie eleison, quod dicitur ter pro persona patris, ter pro persona filii, dum dicitur ter Chiste eleison, & ter pro persona Spiritus sancti, cum dicitur adhuc ad ter, Kyrie eleison, & hoc contra triplicem miseriam, scilicet ignorantiam, culpam, & penam. Item post dicitur Gloria in excelsis, ut commemoremus celestem gloriam, ad quam tendemus post præsentem miseriam, & hoc in diebus festis, sed in diebus profectis, & officiis luctuosis, quæ ad commemorationem miseriam pertinent intermittitur: deum sequitur oratio, quam sacerdos pro populo facit, ut digni habeantur tantis mysteriis: sequitur post instructio populi, quærit dispositione per doctrinam prophetarum, & Apostolorum, & in ecclesia legitur per lectores, & subdiaconos: post cantatur à choro Graduale, quod significat profectum uitæ, & etiam Alleluia, quod significat spirituales exultationem, uel tractus in officiis mortuorum, uel luctuosus, quod significat spirituale gemitum: populus autem perfecte instruitur per doctrinam Christi in Euangelio contentam, quæ à diaconis legitur. Et quia credimus, tantumquam diuinæ ueritati. Lecto Euangelio, cantatur Credo, & hoc in festis Christi, & beatæ semper Virginis, & aliis, quibus fit aliqua mentio de simbolo, & sic populo instructo, proceditur ad celebrationem mysterii. Et circa oblationem Deo aguntur, scilicet laus populi in cantu Offertorii, per quod signatur lætitiæ offerentium. Et oratio sacerdotis, qui petit, ut oblatio populi sit Deo accepta, deinde circa consecrationem, Primo excitatur populus ad deuotionem in præparationem. Unde & monetur quod sursum cor habeat ad dominum, & ideo finita præfatione populus laudat dominum, & primo Christi diuinitatem cum angelis dicens, Sanctus, & post humanitatem cum pueris dicens, Benedictus qui uenit in nomine domini. Deinde sacerdos secretè commemorat primo quidem pro quibus hoc sacrificium offertur. Secundo sanctos quorum patrocinia implorat pro prædictis, cum dicit Communicantes. Post petitionem concludit, cum dicit. Hanc oblationem. In qua primo petit consecrationis effectum, cum dicit. Quam oblationem. Secundo consecrationem peragit,

cum

- cum dicit, qui pridie. Tertio excusat præsumptionem, per obedientiam Christi, cum dicit, Unde & memores. Quarto petit hoc sacrificium esse Deo acceptum, cum dicit, supra quæ propitio. Quinto petit huius sacrificij effectum. Et primo quantum ad ipsos sumentes, cum dicit, Supplices te rogamus. Secundo quantum ad mortuos, cum dicit. Memento etiam domine. Tertio specialiter quantum ad ipsos sacerdotes sumentes, cum dicit. Nobis quoque peccatoribus. Deinde agit de perceptione sacramenti. Et primo præparatur populus per orationem cõmunetotius populi, quæ est oratio dominica, & priuata, quæ specialiter sacerdos pro populo offert, cum dicit. Libera nos quesumus domine. Secundo præparatur populus per pacem, quæ datur dicendo, Agnus Dei, quæ intermittitur in missis defunctorum, in quibus sacrificium offertur, non pro pace præfati, sed pro requie. Deinde sequitur perceptio sacramenti. Primo percipiente sacerdote, post modum alijs danre. Ultimo autem tota missa celebratio in gratiarum actione terminatur, populo exultante pro sumptione mysterij, quod signat causatus post communionem, & a sacerdote per orationem gratias referentem, sicut & Christus celebrata cœna cum discipulis hymnum dixit, ut dicitur Mat. 26. c.
- 283 Dub. Cur sacerdos, qui est minister, non dicit omnia circa consecrationem sacramenti, sed aliqua dicit diaconus, aliqua subdiaconus, & aliqua chorus? Res. qui supra, quod in his, quæ pertinent ad totam ecclesiam, quædam dicuntur a choro, & ab alijs prædictis: sed ea quæ ad suum proprium officium pertinent, dicit ipse solus.
- 284 Dub. Cur ipse incipit, Gloria in excelsis, & Credo, post chorus prosequitur? Res. qui supra, quia personam Dei gerit, & in signum, quod talia peruenerunt ad populum ex revelatione diuina.
- 285 Dub. Cur dicit aliqua secretè, & aliqua publicè? Res. qui supra, quod ea, quæ pertinent ad se, ut oblatio, & consecratio dicit secretè, ea uero quæ pertinent tam ad ipsum, quam ad populum dicit publicè, uel aliqua dicit secretè, in signum quod circa Christi passionem discipuli non nisi occulte confitebantur Christum.
- 286 Dub. Cur sacerdos petit perfectionem hu-

- ius sacramenti, cum dicit, quam oblationem &c. Res. qui supra, quod petit ut nobis fiat fructuosa, unde signatè dicit ut nobis fiat corpus, & sanguis: & hoc significat uerba, quæ præmittit, dicens, hanc oblationem facere digneris benedictam. secundum Aug. id est per quam benedicimur, s. per gratiam: ascriptam, i. per quæ in celo ascribitur, ratâ, s. per quam in sanctis Christi censetur: rationabile, i. per quam a bestiali sensu extirpatur: acceptabilem, id est per quam ut qui nobis ipsis displice mus per hanc acceptabiles unico filio sumus.
- 287 Dub. Cum hoc sacramentum sit excellentius omnium sacramentorum veteris legis, cur petitur, ut fiat sicut sacrificiū Abel, &c. Res. qui supra, quia sacrificia antiquorum fuerunt Deo acceptissima ex eorum deuotione petit sacerdos, ut hoc sacrificiū acceptetur Deo ex deuotione offerentium, sicut illa accepta fuerunt Deo.
- 288 Dub. Cur petit sacerdos, quod hoc sacrificium perferatur in cœlum, cum ibi sit uerum corpus Christi? Res. qui supra, quod hoc petit pro corpore mystico, quod s. in hoc sacramento signatur, ut s. orationes & populi, & sacerdotis angelus assistens diuinis mysterijs Deo representet.
- 289 Dub. Quid intelligitur per sublime altare Dei? Res. qui supra, quod de ecclesia triumphante intelligitur, in quam transferri petimus: uel Deus intelligitur cuius participationem petimus.
- 290 Dub. Cur celebratio huius sacramenti dicitur? Res. qui supra, quod quia sacerdos per angelum preces ad Deum mittit, sicut populus per sacerdotem, uel quia Christus est hostia nobis missa a Deo.
- 291 Dub. Quid significat, quod diaconus dicit, Ite missa est? Res. qui supra, quod in hoc licetiat populum. q. d. missa est hostia per angelum ad dominum, ut sit Deo accepta.
- 292 Dub. Cur lauant manus in Missa? Res. qui supra, articulo 5. quod talis ablutio fit pp reuerentiam sacramenti, ne ad tñ sacramentū aliquis accedat manib. etiã corporaliter inquinatis.
- 293 Dub. Cur utitur thurificatione? Res. qui supra, quod ad reuerentiam sacramenti, ut per bonum odorem depellatur si quid corporaliter, & prauis odoribus in loco fuerit, quod posset prouocare horrorem. Item ad representandum effectum gratiæ, quæ sicut bono odore Christus plenus fuit, & ab ipso

- ipso deriuatur ad fideles officio ministro-
rum. Et ideo vndique thurificato altari per
quod Christus designatur, thurificatur om-
nes per ordinem.
- 294 Dub. Cur non lauamus pedes, cum di-
catur Exod. 29. Lauabunt Aaron, & filij
eius manus suas ac pedes quando ingressu-
ri sunt ad altare? Resp. qui supra, quod ne
iudaizemus.
- 295 Dub. Quia videtur, quod etiam in ablu-
tione manuum iudaizemus, cum similiter
praeceptum sit in le. vete. de manibus sicut
de pedibus? Resp. qui supra, quod ablutio
manuum potest fieri magis in promptu, &
quae magis sufficit ad significandum perfe-
ctam mundationem: cum enim manus sit
organum organorum, vt dicitur tercio de
anima opera attribuuntur manibus. Vnde
in psal. 25. dicitur, Lauabo inter innocentes
manus meas.
- 296 Dub. Cur sacerdos facit tot cruces? Res-
pon. qui sup. q. consecratio, & acceptatio,
& fructus huius sacramenti procedit ex vir-
tute crucis Christi. Et ideo vbicumq; sit me-
tio de aliquo horum, sacerdos crucis signa-
tione vitur.
- 297 Dub. Quia videtur, quod postquam est
consecratum corpus Christi, sacerdos non
deberet facere super eo cruces, quia corpus
Christi est dignus sacerdote, & ideo ab eo
benedici non deberet? Respon. qui supra,
q. non vitur crucibus ad benedicendum,
& consecrandum, sed solum ad commemo-
randum virtutem crucis, & modum pas-
sionis Christi.
- 298 Dub. Cur sacerdos extendit brachia in
missa? Resp. qui sup. q. signat extensionem
brachiorum Christi in cruce.
- 299 Dub. Cur leuat manus in orando? Resp.
qui sup. q. ad significandum, q. oratio eius
dirigitur pro populo ad Deum.
- 300 Dub. Cur aliquando iungit manus, &
orat, & inclinatur suppliciter? Resp. qui sup. q.
signat humilitatem, & obedientiam Chri-
sti, ex qua passus est.
- 301 Dub. Cur iungit pollicem cum indice
post consecrationem? Resp. qui supra, quo-
niam eis corpus Christi consecratum tetige-
rat, vt si qua particula digitis adhaerit,
non dispergatur, quod pertinet ad reueren-
tiam sacramenti.
- 302 Dub. Cur quinque se vertit ad populū
sacerdos? Resp. qui sup. q. ad significandum

- quod dominus in die resurrectionis, quin-
quies se manifestauit.
- 303 Dub. Cur septies salutat populum? Res.
qui sup. q. ad significandum septiformem
gratiam Spiritus sancti.
- 304 Dub. Cur episcopus celebrans in prima
salutatione dicit, pax vobis? Res. qui sup. q.
representat personam domini, qui post re-
surrectionem dixit hoc discipulis.
- 305 Dub. Quid significat, quod hostia diuidit
tur in tres partes, & vna ponitur in calice?
Resp. qui sup. vt Sergius Papa dicit, & habe-
tur de conf. dist. 2. c. triforme. Triforme est
corpus Domini, pars oblata in calice missa
corpus Christi, quod iam resurrexit mon-
strat, ipsum Christum, & beatam Virgi-
nem, vel si aliqui Sancti cum corporib. iam
sunt in gloria, pars comesta ambulantes ad
huc super terram, quia. s. viuentes in terra
sacramento vniuntur, & passionib. conte-
runtur, sicut panis comestus conteritur den-
tibus: pars in altari vsq; ad finem missae re-
manens est corpus Christi in sepulcho, quae
vsque in finem saeculi corpora mortuorum
sanctorum in sepulchris erunt, quorum ta-
men animae sunt in purgatorio, vel in celo.
Hic tamen ritus non seruatur modo, vt. s.
vna pars feruetur vsque ad finem missae pro-
pter periculum, manet tamen eadem signifi-
ficatio partium, quam quidam metricè ex-
pressit, dicens: Hostia diuiditur in partes,
tincta beatos: Plenefica notat viuos, fer-
uata sepultos.
- 306 Dub. An pars missa in calicem possit da-
ri populo? Res. qui supra, q. non, quia pa-
nem intinctum non porrexit Christus nisi
Iudae proditori.
- 307 Dub. An sacerdos possit dare partem sine
hostia populo? Resp. qui sup. in 4. sen. dist.
12. q. 2. ar. 2. q. 2. q. sic, si non habeat aliam
consecratam.
- 308 Dub. Cur sacerdos post sumptionem san-
guinis sumit vinum? Resp. qui sup. 3. par. q.
83. ar. 5. q. hoc facit ad abluendum os, ne
aliquae reliquiae remaneant, & eadem ratio
ne perfundit digitos quibus corpus Christi
tetigerat, quod pertinet ad reuerentiam sa-
cramenti. & sic praecipitur fieri, extra de ca-
le. missa. c. ex parte.
- 309 Dub. An debeat corpus Christi clemen-
tari? Res. qui supra, quod licet Clemens
Papa statuerit, q. non, de conse. dist. 2. c. in-
bus gradibus, & infra tanta & c. tamen in
dicitur

- Hostia distinct. cap. presbyter dicitur, quod
oportet pro infirmantibus hostias consecra-
tas seruare.
- 310 Du. An sacerdos possit celebrare vno so-
lo presente? Res. qui supra, quod in solenni
celebratione plures debent esse, vt habetur
de consecra. dist. 1. ca. hoc quoque. in missis
tamen priuatis sufficit vnum habere mini-
strum, qui gerit personam totius populi ca-
tholici, ex cuius persona sacerdoti plurali-
ter respondetur.
- 311 Dub. An sufficiens possit occurrere dese-
ctibus circa celebrationem huius sacra-
menti? Res. qui supra, art. sexto, quod sic,
& praeueniendo ne scilicet periculum acci-
dat, & subsequendo, vt scilicet ad quod ac-
cidit emendetur.
- 312 Dub. Quid, si sacerdos post inceptam mis-
sam moriatur, vel infirmetur, quid fiet? Res.
qui supra, quod si hoc ante consecrationem
accidat, non oportet, quod per alium sup-
pleatur: si vero post consecrationem corporis,
vel sanguinis, aut vtriusque debet missa ce-
lebrari per alium expleri, vt habetur. 7. q.
prima. cap. nihil.
- 313 Dub. Quid agendum postquam sacerdos
inceptam missam, & recolit se comedisse, vel
bibisse? Res. qui supra, q. si hoc recolit post
consecrationem inceptam, debet perficere
sacrificium, & sumere sacramentum nisi ve-
no ante consecrationem, tutius reputarem,
quod missam inceptam desereret, n. si gra-
ue scandalum timeretur.
- 314 Dub. Quid si recolit se esse excommuni-
catum, vel peccatum aliquod commississe?
Res. qui supra, q. si hoc recolit post conse-
crationem, debet dolere cum proposito co-
stendi, & absolutionem ab excommunicati-
one petendi si sit excommunicatus, & sic
per inuisibilem pontificem Christum ab-
solationem consequetur, quantum ad hunc
actum, quod peraget diuina mysteria. Si ve-
ro ante consecrationem, dic vt in dub. pra-
cedenti.
- 315 Du. Quid, si araneam deprehendat ceci-
dise in calicem, vel alium venenosum post
consecrationem, quid agat? Res. qui supra,
quod si ante consecrationem hoc compre-
henderit, debet effundi, & ablato calice de
vno alio vinum poni consecrandum. Si ve-
ro post consecrationem hoc acciderit, de-
bet animal cautè capi, & diligenter laua-
ri, & comburi, & ablutio cum cineribus in

- sacrarium mitti. Si vero ibi venenum esse
deprehenderit immixtum, nullo modo su-
mere vel alii dare debet, ne calix vitae uer-
tatur in mortem, sed debet diligenter in ali-
quo vasculo ad hoc apto cum reliquijs con-
seruari: & ne sacramentum remaneat im-
perfectum, debet aliud vinum apponere
in calicem, & denuo resumere a conse-
cratione sanguinis, & sacrificium per-
ficere.
- 316 Dubit. Quia aliquando contingit, quod
aqua aut vinum non ponitur in calice, qd
tunc quando percipit agere debet? Res. q.
qui supra, quod si sacerdos ante consecra-
tionem sanguinis, & post consecrationem
corporis percipiat aut vinum, aut aquam
non esse in calice, debet statim apponere,
& consecrare. Si vero post consecrationis
verba hoc perceperit, quod aqua desit, de-
bet nihilominus procedere, quia impositio
aquae non est de necessitate sacramenti: nul-
lo autem modo debet aqua vino iam con-
secrato misceri, quia sequeretur corruptio
sacramenti pro aliqua parte, vt supra dictū
est dub. 163. & sequenti. Si vero post verba
consecrationis percipiat, quod vinum non
fuit positum in calice, si quidem hoc perci-
piat ante sumptionem corporis, debet de-
posita aqua si ibi fuerit apponere vinum cum
aqua, & resumere a verbis consecrationis
sanguinis. Si vero hoc perceperit post sum-
ptionem corporis, aliam hostiam apponere
debet iterum consecrandam simul cum san-
guine, quod ideo dicitur, quia si dixerit so-
la verba consecrationis sanguinis, non ser-
uaretur debitus ordo consecrandi, vt serua-
retur id, quod habetur septima questione
prima, cap. nihil. Si vero inciperet a conse-
cratione sanguinis, & repeteret omnia ver-
ba consequentia, non competeret nisi ad ef-
fer Hostia consecrata, cum in verbis illis oc-
currant quaedam dicenda, & fienda non so-
lum circa sanguinem, sed etiam circa cor-
pus: & debet in fine sumere Hostiam ite-
rum consecratam, & sanguinem, non obsta-
te etiam si postsumserit aquam, q. erant in
calice, quia praecipuum de perfectione sa-
cramenti maioris est ponderis, quam pra-
ceptum, quod hoc sacramentum a ieiunijs
sumatur.
- 317 Dubita. Quia aliquando contingit, qd
sacerdos non recordatur se dixisse verba
consecrationis, vel etiam aliqua alia ver-
ba?

ba? Resp. qui supra, quod ex hoc sacerdos non debet mente turbari. Non enim qui multa dicit, recolat omnium, quæ dixerit, nisi forte aliquid in dicendo apprehenderit sub ratione iam dicti: sic enim aliquod efficitur memorabile, vnde si aliquis attentè cogitet illud, quod dicit, non tamè cogitet se dicere illud, quod habet minus de periculo non multum recolit postea se dixisse, sic enim fit aliquid obiectum memoriæ inquã tum accipitur sub ratione præteriti, sicut dicitur in libro de memoria. Si tamen sacerdoti constet probabiliter se aliqua omisisse, si qui dem non sunt de necessitate sacramenti huius, non estimò, quod ppter hoc debeat resumere, immutando ordinè sacrificii, sed debet ulterius procedere. Si vero certificetur se omisisse aliquid eorum, quæ sunt de necessitate sacramenti, scilicet forinã consecrationis, idè videtur esse faciendũ, qđ dictũ est dub. præcedenti. in defectũ materiæ, vt. f. resumatur à forma consecrationis &c. per ordinè reiterentur, ne mutetur ordo sacrificij.

318 Dub. Quid agendum est, cum hostia dilabatur in calice propter frigus? Res. qđ fractio hostiæ consecratiæ, & quod vna pars sola mittit in calicem, respicit corpus mysticũ. Ideo huius præmissio nõ facit imperfectionẽ sacrificij, vt per hoc sit necesse ali quid iterare circa celebrationem huius sacramenti.

319 Dub. Quid sciendum est quando sanguis Christi ex negligentia effundit? Res. qui supra, qđ vt habetur de consecra. distinctio. 2. ex decreto Pii Papæ, si per negligentia aliquid stillauerit de sanguine in tabula, quæ terræ adheret lingua lambet, & tabula radetur, & igni cõburet, & cinis intrus altare condeat, & sacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si aut super altare stillauerit, forbeat minister stillã, & tribus diebus pœniteat. Si super linteam altaris, & ad aliud stilla peruenierit decem diebus pœniteat, si vsque ad quartũ viginti dieb. pœniteat, & linteamina, quæ stilla terigit trib. vicib. minister lauet, calice subtrus postto, & aqua ablutionis sumatur, & iuxta altare recondatur, uel a ministro sumatur. quidam autem ulterius partem illam linteaminum incidunt, & cõburunt, & cinerẽ in altari, uel in sacrario reponunt.

320 Dubit. Quid sciendum cum Christi cor-

pus quis euomerit, vel sanguinẽ? Respon. qui supra, quod ut habetur de consecra. distinctio. 2. ex pœnitentiã Bedæ presbyteri, si quis ex ebrietate, vel voracitate eucharistiam euomerit clericus, diaconus, presbyter, uel monachus. 40. diebus pœniteat: Episcopus 90. Si aut infirmitatis causa hoc acciderit 7. diebus pœniteat.

321 Dub. Quid agendum, quando sacramentum male custoditum putrefit, vel comeditur à mure, uel ab alio animali? Res. qui supra, quod vt in supradicta distinctio. habetur ex concilio Aurelianensi, talis negligens 40. diebus pœniteat, & qui perdidit illud in Ecclesia, vel pars eius ceciderit, & nõ inuenta fuerit, 30. diebus pœniteat.

322 Dubit. A quibus debet abstinere pœnitens in supradictis casibus? Res. qui supra qđ debet ieiunare, & à communione cessare. Pensatis tamen conditionibus negotij, & personæ, potest addi, uel minui ad pœnitentiã prædictam.

323 Dub. Si in aliquo reperitur hostia, quæ cecidit, uel aliqua pars, quid sciendum est? Res. qui supra, quod in hoc obseruandum est quod vbicunq; species integræ inueniuntur, sunt reuerenter cõseruandæ, vel etiam sumendæ, quia manentibus speciebus manet ibi corpus Christi. Ea uero in quibus inueniuntur, si commode fieri potest, sint comburenda cinere in sacrario recondito, sicut de rasura tabulę dictum est dub. 319.

324 Dub. An si homo non peccaret post baptismum indigeret eucharistia? Respo. qui supra, q. 88. ar. 6. quod sic. sicut in vita corporali indigeret nutrimento.

325 Dub. An hoc sacramentũ habet aliquẽ effectum quo ad defunctos? Res. qui supra, tertia par. q. 5. ar. 8. quod sacramentũ eucharistiæ liberat hominem à purgatorio, in quantum est quoddam sacrificium facti factorum pro peccato.

326 Dub. An aliquis sacerdos ordinatus credens se baptizatum, cum tamen non fuerit baptizatus, celebrãdo consecrat? Res. qui supra, in 4. sen. dist. 24. q. 1. arti. 2. q. 3. qđ talis nõ est ordinatus. Et ideo non est sacerdos, nec consecrare potest, nec absoluere in foro pœnitentiari. Vnde secundum Canones debet baptizari iteratò, & ordinari, & si etiã in Episcopum promoueat, illi quos ordinat, non habent ordinẽ: sed tamen peccandi potest.

dis potest, qđ quantum ad vltimos effectus sacramentorum summus sacerdos suppleret defectum. & qđ non permitteret hoc ita latere, qđ periculũ ecclesiæ imminere possent.

327 Dub. Quid intelligit dñs per regnum, cũ dicit, bibam illud vobiscum in regno patris mei? Res. Chrys. in hom. qđ regnum resurrectionem suam nominat.

328 Dub. Cur post resurrectionem cum Apostolis erat bibiturus? Res. qui supra, qđ ne aliqui estimarent fantastica esse resurrectionem. Et ideo ipsi Apostoli persuadentes hominibus, de Christi resurrectione dixerunt: simul comedimus, & bibimus cum eo postquam surrexit a mortuis.

329 Dub. Cur dicit cum illud bibam nouũ? Res. qui supra, nouum, i. nouo modo, non quasi corpus passibile habens, & indigens cibo, quia nõ tunc propter indigentiam comedit, & bibit, sed propter resurrectionis certitudinem.

330 Dub. Cur panem benedixit? Res. Remigius, qđ vt ostendat, quia humanam naturã vna cum patre, & Spiritu sancto gratia diuina virtutis impleuit, & æternæ immortalitatis munere ditauit.

331 Dub. Cur ad calicem gratias egit? Res. qui supra, qđ in hoc demonstrat quantum de nostra salute grateletur, pro quibus etiam sanguinem suum funderet.

332 Dub. Cur panem fregit? Res. Dionys. in ecclesiastica hierar. qđ in hoc ostenditur qđ vnum simplum dei verbũ per humanationem compositum, & visibile ad nos peruenit, & ad se nostram societatem benigne peragens spiritalium bonorum distributorum participes fecit.

333 Dub. Quid est genimen vitis? Res. qđ est vinum, quia vitis generat vinum, & genimen, i. generatio, vel germen dicitur.

334 Dub. Cur potius dicit in regno patris, qđ in regno Dei? Res. Hier. quia omnis pater nomen est filij, ac si diceret, cum crediderint in Deum patrem, & adduxerit eos pater ad filium.

335 Dub. Quid est hymnus? Res. Lira, quod est canticum diuinæ laudis.

336 Dub. Quod canticum dictum fuit? Res. Vincentius in sermone, qđ dixerunt: Memoriam fecit mirabilium suorum. Burgenus autem dicit, quod dicitur post esum agni paschalis dicunt. Laudate pueri dominum: & ita verisimile est, quod tunc Iesus, cum

discipulis illum psalmum dixit.

337 Dub. Cum accessit ad hortum, cur dicit, qđ accessit ad montem Oliueti? Res. Ly. qđ quando dicitur, qđ exierunt in montem Oliueti: quia hortus in quo fuit captus erat in pede montis Oliueti.

338 Dub. Cur prædixit discipulis, qđ scandalizaretur? Res. Hier. qđ vt cum passi fuerint scandalum nõ desperent salutem, sed agentes pœnitentiã liberentur.

339 Dub. Quomodo passi fuerunt scandalũ in eum? Res. Ly. quia dereliquerunt eum propter timorem humanum.

340 Dub. Cur dicit in ista nocte? Res. qui supra, qđ eis prædixit certitudinaliter, & determinato tempore, vt cognoscant ipsum esse deum, qui potest talia cognoscere propria virtute.

341 Dub. Vbi scribitur, Percutiam pastorem, &c. Res. quod Zachariæ 13.

342 Dub. Quia Zachariæ 13. non dicitur percutiam, sed percutet? Respon. Ly. post Hieron. quod eadem est sententia, quia ibi ponitur prophetia ac si propheta loquatur ad dominum, dicens, percutet pastorem. Hic autem ponitur ac si dominus loquatur dicens, percutiam.

343 Dub. Cur inducitur ipsa prophetia Zachariæ? Res. Chrys. in hom. quod suadens eis attendere semper quæ scripta sunt simul, etiam ostendens, qđ secundum dei consilium crucifigebatur, & vndique monstrans non alienum se esse a veteri testamẽto, qui in eo prænunciabatur.

344 Dub. Cur dixit, postquam autem resurrexero &c. Res. qui supra. vt non permitteret eos in tristib. permanere, & vt audita eius morte aliquantulum remanerent consolati de futura resurrectione.

345 Dub. Cur potius vult præcedere in Galilæam quàm alibi? Res. S. Thom. 3. par. q. 55. ar. 3. quod vt Chrys. dicit in hom. quod confestim post resurrectionem in celo eis apparuit, neque in longam quandam regionem, vt eis appareat vadit, sed in seipsa gente, & in ipsis ferè regionibus, & vt a timore Iudæorũ liberati crederent ei, quod dicebatur.

346 Dub. Cur Petrus non credidit Christo dicenti, qđ scandalum patenterent in eum? Res. qui supra, in 2. sentent. distinctio. 4. articulo. 2. quod Petrus domini prænunciationem accepit non per certitudinem, sed

sed ad comminationem dictam.

- 347 Dub. An Petrus mentitus fuerit cum dixit, quod non scandalizaretur? Ref. Hierony. quod hoc non est mendacium, nec temeritas, sed fides est Apostoli Petri, & ardens affectus erga dominum saluatorem.
- 348 Du. Quomodo fuit facta negatio Petri, cum diuersimode de hoc Euangelista tractent? Ref. Aug. de consensu Euang. quod tertia negatio Petri fuit inchoata etiam ante primum cantum galli, ante tamen quam esset consummata gallus cantauit, quia negatio secundum totalitatem suam accepta habet aliquem tractum temporis. In hoc enim includitur verbum illorum, qui dicebant Petro, tu ex illis es, & argumentum, quod adducebant ex loquela eius, & negatio Petri sequens: & sic patet, quod bene potuit inchoari illa negatio antequam gallus primo cantaret, & post terminari. Matthæus ergo, Lucas, & Ioannes, qui dicunt Petrum ter negasse Christum ante primum gallicantum, loquuntur habendo respectum ad negationis inchoationem. Marcus autem qui dicit tertia negatione Petri esse post primum galli cantum, & ante secundum loquitur habendo respectum ad negationis consummationem.
- 349 Dub. An post verba Christi, Petrus potuerit non scandalizari? Ref. Orig. dicens, quod ad hoc aliquis responderet, quoniam necesse erat fieri, quod prædictum erat Iesu. Alius autem dicit, quoniam qui exoratus à Ninuitis, quæ prædixerat per Ionam non fecit, possibile fuit, ut repelleret etiam scandalum à Petro deprecante.
- 350 Du. An Petrus, & alii discipuli dicentes, si oportuerit, me mori tecum, &c. mentiti fuerint? Ref. quod non, quia sic cogitabant fore, dixerunt tamen falsum, quia contrarium accidit.
- 351 Dub. Quid mouit discipulos ad sic dicendum? Ref. Rabanus, quod quia Petrus intellexerat dominum præ timore mortis cum se prædixisset negaturum, ob hoc dicebat, quod licet periculum immineret, nullomodo ab eius fide posset auelli: Et similiter alii per ardorem mentis non timuerunt danum mortis, sed vana fuit presumptio sine protectione diuina.
- 352 Dub. Vbi est villa Gethsemani? Ref. Ly. quod est in pede montis Oliueti.
- 353 Dub. Cur recessit à cenaculo, in quo cenauerat? Ref. Orig. quod ut non caperetur vbi

cum discipulis manducauerat pascha.

- 354 Dub. Cur dimisit discipulos donec orasset? Ref. Chryso. in Homil. quod, quia discipuli indiuisibiliter sequebantur Christum, & ei consuetudo erat sine discipulis orare.
- 355 Dubitatur. Quibus discipulis iussit, ut cederent? Respond. Lyra, quod octo, nam tres assumpsit secum, & Iudas non erat ibi.
- 356 Dubitatur. Cur potius istos tres adduxit secum, quam alios. Vide sabbato primæ dominicæ Quadragesimæ. dub. 3.
- 357 Dubitatur. Quid est tristitia? Respond. Sanctus Tho. 2. 1. quæst. 5. ar. 1. & q. 42. ar. 3. quod est passio animæ media inter duas passiones, videlicet inter timorem quam sequitur, & iram quæ præcedit, & conuenit cum timore, quia utranque est de malo, sed differt à timore in duobus. Primo, quia timor est de malo futuro, & tristitia de presenti. Secundo, quia tristitia respicit malum absolute, cum sit in concupiscibili. Vnde potest esse de quocumque malo, siue magno, siue paruo. Timor uero cum sit in irascibili respicit malum cum quadam arduitate, seu difficultate, quæ tollitur in quantum aliquid subiacet voluntati. Et ideo non omnia timemus, quæ sunt futura, de quibus tristamur cum sunt presentia, sed aliqua, quæ scilicet sunt ardua.
- 358 Dub. An tristitia possit cadere in virtuosum? Respond. qui supra, tertia par. quæst. 46. arti. sexto, quod tristitia laudabilis, quæ do. procedit ex sancto amore, ut puta cum aliquis tristat de peccatis propriis, vel alienis, de qua dicitur secundo Corin. septimo, quæ secundum Deum est tristitia, penitentia in salutem operatur, potest cadere in virtuosum.
- 359 Dubi. de quo contristatus est Christus? Ref. Hierony. quod non timore patiendi, qui ad hoc uenerat, ut pateretur, & Petrum temeritatis arguerat: sed propter infidelitatem Iudæ, & scandalum omnium Apostolorum, & reiectionem populi Iudæorum, & ejectionem miseræ Hierusalem.
- 360 Dubitatur. Cur non dicit tristis sum, sed tristis est anima mea? Respondit Ambrosius super Lucam, quod non est tristis sapientia, non diuina substantia, sed anima.
- 361 Dub. Quia videtur, quod in Christo non fuerit tristitia, quia Prouer. 14. dicitur. Non

- contristabit iustum quicquid acciderit ei. & Esa. 52. dicitur de Christo, non erit tristis neque turbulenti. Ref. S. Tho. 3. par. q. 15. ar. 4. & 6. quod cum in Christo fuerit uerus dolor, ita potuit in eo esse uera tristitia, prout anima Christi potuit interius apprehendere aliquid ut nocuum, & quantum ad se ficut passio & mors eius fuit, & quantum ad alios ficut peccatum discipulorum, uel etiã Iudæorum occidentium ipsum. Vnde Hier. super Mat. dicit. Dominus noster ut ueritatem assumpti probaret hominis, uerè quidè contristatus est, sed ne passio in animo illius dominaretur, dicitur quod incepit contristari, ut passio perfecta intelligatur quoniam animo, i. rationi dominatur: pro passio autem quoniam est inchoata in appetitu sensitiuo, sed ulterius non se extendit, & sic intelliguntur illæ auctoritates, si quod eius ratio ex nullo accidente conturbabitur, nec erit tristis secundum passionem perfectam, sed bene secundum propassioem.
- 362 Dubi. Cur dicit usque ad mortem? Ref. Orig. q. d. ut cum mortuus fuero moriatur & uniuersæ tristitiæ, cuius principium tantum fuit in me.
- 363 Dub. Cur uult hos tres Apostolos vigilare, & alios iussit sedere? Ref. Ori. quod hos tanquam firmiter secum adduxit, ut collaberent secum in uigiliis, & orationibus: alios uero iussit sedere quasi infirmiores, & tamè etiam hos iussit manere, ut unusquisque in gradu suæ uocationis consistat.
- 364 Dub. Cur non uult quod dormiant? Ref. Hier. quod non à somno prohibet, cuius tempus non erat imminente discrimine, sed à somno infidelitatis, & torpore mentis.
- 365 Dub. Cur progressus est ab eis? Ref. Ly. quod uolebat orare, & cum oratio sit eleuatio mentis in Deum, melius fit quando homo est sequestratus ab aliis.
- 366 Dub. Cur longe progressus est? Ref. Orig. quod nolebat longe fieri; ut uideant cadentem in faciem & discant non magna, sed humilia de se sapere.
- 367 Dub. Cur prociat in faciem? Ref. Orig. quod hoc fecit laudabiliter se humilians.
- 368 Dub. Cur orauit cum esset Deus. Vide sc. cinetum dub. 57. & ante & post de materia orationis.
- 369 Dub. Quia uidetur frustra orasse, quia non impetrauit? Ref. S. Tho. super epistola ad Hebræos. 5. cap. quod Christus in omnib. quæ

- uoluit fieri fuit exauditus. nam quantum ad appetitum sensualitatis, & secundum uoluntatem in quantum est quidam appetitus naturalis, refugiebat mortem, & quantum ad hoc orabat, ut ostenderet se uerum hominem, sed uoluntate consequente rationem deliberatam uolebat mori. Vnde dicit. Veruntamen non sicut ego uolo, sed sicut tu.
- 370 Dub. An in Christo fuerint duæ uoluntates? Ref. qui supra, 3. par. q. 18. ar. 1. quod sic, una diuina, & alia humana, quia cum assumpsit humanam naturam perfectam, ad cuius perfectionem pertinet uoluntas, quæ est naturalis eius potentia, sicut & intellectus. ideo in eo fuit uoluntas humana: per assumptionem autem humanæ naturæ nullam diminutionem passus est filius Dei in his, quæ pertinent ad naturam diuinam, cui competit uoluntatem habere, & sic etiam in eo fuit uoluntas diuina.
- 371 Dub. An Christus secundum uoluntatem humanam allud uellet, quæ secundum uoluntatem diuinam? Ref. qui supra, quod Christus secundum uoluntatem sensualitatis, & secundum uoluntatem rationis quæ consideratur pro modo naturæ aliud poterat uelle quod Deus, sed secundum uoluntatem, quæ est per modum rationis semper idem uolebat, quod Deus.
- 372 Du. Quia uidetur quod non uoluntati passus sit, cum tristitia contrarietur uoluntati? Ref. qui sup. q. 15. ar. 6. quod nihil prohibet aliquid esse contrarium uoluntati secundum se, quod tamè est uoluitum ratione finis ad quod ordinatur, sicut medicina amara non est secundum se uoluita, sed solum secundum quod ordinatur ad sanitatem, & hoc modo passio Christi fuit secundum se considerata in uoluntaria, & tristitia causans, licet fuerit uoluntaria in ordine ad finem, qui est redemptio humani generis.
- 373 Dub. Cur solus Io. Euangelista non facit mentionem de hac oratione? Ref. Orig. quia Ioannes magis ea, quæ competunt Christo secundum diuinam naturam exponit, & alii magis secundum humanam.
- 374 Dub. Cur eius passio calix dicitur? Ref. S. Tho. 3. par. q. 78. ar. 3. quia ad similitudinem calicis inebriat, & est metaphorica locutio.
- 375 Dub. Cur petit quod transeat ad se? Ref. Hilarius, quod pro his, qui post se passuri erant orat dicens: transeat à me, in quomodo à me bibitur, ita ab his bibatur sine spei differentia, sine sensu doloris, sine metu mortis.

- 376 Dub. Cur discipuli ita cito dormierunt? Resp. Chry. quia tempus in tempeste noctis erat, & oculi eorum à tristitia erant grauati.
- 377 Dub. Cur arguit Petrum? Ref. Hilarius, quia præ cæteris non se scandalizandum fuerat gloriatus.
- 378 Dub. Cur loquitur pluraliter? Ref. Chry. quia etiam aliorum infirmitatem arguit.
- 379 Du. Cur primo arguit, & post iubet ut uigilent? Resp. Orig. q. primo excitat eos uerbo ad audiendum, & post præcipit, ut uigilent, & orent.
- 380 Dub. Cur dicit, ut non intretis in têtatio nem? Resp. Hier. q. d. ne uos têtatio superet.
- 381 Dub. De quo spiritu dicit, q. est promptus? Resp. Theoph. q. de spiritu Apostolorum, qui promptus erat ad eum nō negandū.
- 382 Dub. An sicut omnium caro infirma est, ita omnium spiritus promptus sit? Respon. Orig. q. non, sed solum sanctorum: infidelium autē & spiritus segniss est, & caro infirma.
- 383 Dubi. Cur ter orauit? Resp. Remigius, q. ter orat pro Petro, q. ter eū negaturus erat.
- 384 Dub. Cur solus orat? Resp. Hiero. q. solus orat pro omnibus, sicut & solus patitur pro uniuersis.
- 385 Dub. Cur secundo inueniens eos dormientes non reprehendit? Resp. Orig. quia oculi eorum erant grauati, scilicet somno.
- 386 Du. Cur eos hortatur, ut dormiant? Ref. Chry. in Homil. ut ostenderet quoniam ne que uisum possent sufferre futurorum malorum: & qm eorum non indiget auxilio, & quoniam omnino tradi eum oportebat.
- 387 Dub. Quia uidetur iniungere contraria dicens, dormite, & statim dicit, surgite eamus? Resp. Aug. de consen. euang. q. cū Marcus cōmemorauerit, ut cum dixisset, dormite iam & requiescere: adiungens, sufficit, & deinde inferat. Venit hora ecce tradetur filius hominis, utique intelligitur post illud quod eis dictum est, dormite, & c. filium edo minum aliquantum, ut hoc fieret, quod per miserat, & tūc intulisse. Ecce appropinquabit hora, proper, quod secundum Marcum positum est, sufficit, iam requiescite.
- 388 Dub. Cur dicit, ecce appropinquabit hora? Respond. Chry. in Homi. quod per hoc ostendit, quod diuinæ dispositionis erat, quod gereratur.
- 389 Dubi. Cur dicit in manus peccatorum? Ref. qui supra, q. per hoc demonstrat, quoniam illorum nequitie hoc opus erat, non quod ipse delicto esset obnoxius.
- 390 Dub. Cur dicit, surgite eamus? Ref. Hier. q. d. non nos inueniant quasi timentes, ultro pergamus ad mortem, ut cōfidentiam, & gaudium passuri uideant.
- 391 Dub. Cur non dicit, ecce appropinquabit mihi qui me tradet? Resp. Orig. quia ipse traditor non poterat sibi appropinquare, qui se suis peccatis ab eo se elongauerat.
- 392 Dub. Cur nominat Iudam unum de duodecim? Resp. Theoph. q. hoc non frustra ponitur, sed ad maiore proditoris redargutionem, quod cum de primo choro existeret, contra dominum in rabiem uersus est.
- 393 Dub. Cur uenit tam magna turba? Ref. Orig. quoniam qui putabant in belzebub eijcere dæmonia solere, arbitrabantur eum ex quibusdam maleficijs posse eijgere de manu uolentium eum tenere.
- 394 Dub. A quo acceperunt cohortem? Ref. Aug. quod cohors non Iudæorum, sed militum fuit à Præside, igitur intelligitur accepta tanquam ad tenendum reum, seruato ordine legitimæ potestatis.
- 395 Dub. Quomodo persuaserunt uenire milites? Ref. Chry. quia milites erant pecunia rum gratia omnia facere meditates.
- 396 Dub. Cur Iudas dedit signū osculi? Ref. Orig. q. quia aliquando transfigurabatur, nec uidebatur nisi ut uolebat. Theoph. autem dicit, q. credebatur decipere Christum, ut per osculum amicus æstimaretur.
- 397 Dubi. Cur permisit dominus de osculari, cognoscens proditorem? Resp. Rabanus, q. hoc fecit non ut simulare nos doceat, sed ne proditorem fugere uideatur simul, & illud Psal. 119. complens. Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus.
- 398 Du. Cur Iudas osculo uoluit prodere dominum? Ref. Orig. quod omnes proditores ueritatis, amare ueritatem fingentes osculi signo utuntur.
- 399 Dub. Cur uocat eum Rabbi, i. magistrū? Resp. Beda, q. ex scelerata confidentia magistrum eum uocat.
- 400 Dub. Cur Iesus uocat Iudam amicum? Resp. Orig. quod dicit impropere simulacionem: hoc enim nomine neminem bonorum in scripturis cognoscimus appellatum. Ad malum enim dicitur. Amice, quomodo huc intrasti. Amice, non facio tibi iniuriam.
- 401 Dubi. Quid significat, ad quid uenisti? Ref.

- Ref. Aug. in sermone, de passione q. d. oscularis & insidiarius, uel ut dicit Remig. sub intelligitur hoc fac ad quid uenisti.
- 402 Dubi. Cur cum toties uoluerint capere Iesum, nec potuerint, quomodo nunc insecerunt manus in eum? Ref. Remigius, q. quia ipse permisit.
- 403 Dub. Cur Petrus percussit seruum Pontificis? Ref. Chry. si Homil. q. eo ardore quod dixerat, si oportuerit me mori tecum & c.
- 404 Dub. Unde habebat gladiū? Ref. qui supra, q. sumpsit à cæna, postquam dominus dixit at, q. venderet faculum, peram, & tunicam, & emerent gladium.
- 405 Dub. Quomodo uocabatur seruus Pontificis? Ref. Ioan. quod Malchus.
- 406 Dub. Quam auriculam abscecidit? Resp. Iohannes, quod dexteram.
- 407 Du. Cur potius auriculā abscecidit, quam manus, uel brachia? Ref. Chry. quod faciebat impetum ad caput.
- 408 Dubi. Cur dñs permisit percutere gladio? Ref. Aug. de consensu euangelistarū q. dixit, finite usq; huc, q. a inter interrogatio nem discipulorum dicentium. Domine si percutimus in gladio, & responsum domini, finite usq; huc. Petrus percussit.
- 409 Dub. Quia multi accipiunt gladiū, qui non interficiuntur gladio? Ref. Aug. contra Faustum, acceperit, id est vsus fuerit.
- 410 Dub. Quis dicitur uti gladio? Ref. qui supra, q. ille qui in sanguinem alicuius armatur nulla legitima potestate.
- 411 Du. Quid ergo uolebat dominus de gladio fieri, quando præcepit, ut eos emerent? Ref. qui supra, q. dominus iusserat, ut ferret, non ut ferirent.
- 412 Dub. Quia multi gladio percutientes, & interficientes non moriuntur gladio? Ref. S. Th. 2. 2. q. 40. art. 1. q. & si non semper occidantur gladio materiali, semper tamen suo gladio pereunt, quia pro peccato gladij æternaliter puniuntur, nisi pœniteant.
- 413 Dub. An interficientes propter iustitiam includantur sub hac pœna? Ref. qui supra, q. auctoritate Principis interficientis, uel Dei ipse non accipit gladiū, sed ab alio sibi commisso utitur, unde ei pœna non debetur.
- 414 Dub. An liceat clericis uti gladio? Ref. qui supra, ar. 7. q. non, imo est institutum, ut effundentes sanguinem etiam sine peccato sint irregulares: possunt tamen clerici, & prælati ex auctoritate superioris interesse bellis, non quidem, ut ipsi propria manu pugnent, sed ut iustè pugnantibus spiritu aliter subueniant suis exhortationibus, & absolutionibus, & huiusmodi spiritualibus subuentionibus: quod autē aliqui propria manu pugnent abusionis est.
- 415 Du. An Petrus percutiens peccauit? Ref. Aug. contra Faustū, q. sic, sicut & Moyses percutiens Aegyptium, uterq; enim nō de testabili immanitate, sed emendabili animositate regulam excessit.
- 416 Du. Cur dicit de duodecim legionibus Angelorum? Ref. Hiero. q. d. non indiget duodecim Apostolorum auxilio, et si omnes me defenderent, quia possum habere duodecim legiones Angelorum.
- 417 Dub. Cur cum esset deus, indigebat Angelis? Ref. Orig. q. non quasi indigens dicebat, sed secundum estimationem Petri uolentis ei auxilium ferre, magis enim Angeli opus habent auxilio unigeniti filii dei, quam ipse illorum.
- 418 Dub. Quid est legio? Ref. q. continet sex millia sexcentū sexaginta & sex homines.
- 419 Dub. Quot Angeli continentur in duodecim legionibus? Ref. q. septuaginta septē millia nouē centum & nonaginta & duo.
- 420 Dub. Cur ponit legiones in Angelis, qui nō gerūt bellū? Ref. Ori. q. i Angelis ē militia cælestis, quæ militat contra legiones dæmonum.
- 421 Dub. Cur potius non dixit, an putas, q. nō possum istos destruere? Ref. Chry. i Homil. q. quia multa humanæ infirmitatis ostenderat, non uideretur credibilia dicere si dixisset, quod eos perdere posset.
- 422 Dub. Quæ scripture debebant impleri? Ref. Ly. q. illæ q. erant diuinitus reuelatæ, & q. loquunt expressè de passione Christi.
- 423 Dub. An quia ita scriptum erat, oportebat pati Christum? Ref. Lyra, q. quando aliquid est secundum prædestinationē à Deo p̄dictū, oportet illud impleri, ibi. n. ē necessitas cōsequentiæ nō consequētis: q. a diuina præordinatio non tollit contingentiam.
- 424 Dub. Quis magis peccat interficiens iustū, cuius anima saluaretur, uel peccatorem cuius aīa dānatur? Ref. S. Th. 2. 2. q. 64. ar. 6. q. in p̄sanda grauitate peccati magis cōsiderandum est id, quod est per se, q. id qd est per accidēs. Unde occidens iustū, magis peccat. Primo q. a nocet ei, quē plus diligit dēt. Scđo, q. a iniuriā infert ei, q. est minus dignus.

- dignus. Tertio, quia priuat communitatē maiori bono. Quarto, quia magis Deum contemnit, secundum illud Luc. 10. Qui vos spernit me spernit: quod autem anima in fide perducatur ad gloriam, & peccatoris ad penam, hoc est per accidēs ad occisionē.
- 425 Dub. Quis magis peccat occidens corporaliter, vel inducens ad peccatum? Res. qui supra. q. 73. ar. 8. q. occidens corporaliter, quia homicida est per se, sufficiens causa corporalis mortis. Spiritualis autē mortis, nullus potest esse alteri causa per se, & sufficiens, quia nullus spiritualiter moritur, nisi propria voluntate peccando.
- 426 Dub. Cur arguit se capientes dicens, tanquam ad latronem? Res. Cynillus, q. d. tunc non cepistis me quando nolebam, & nec nunc possitis nisi me sponte vestris subiicere manibus.
- 427 Dubitatur. Cur dicit tanquā ad latronē, quasi efflimerent eum latronē? Res. Remig. ac si diceret: latronis officium est nocere & latitare, ego vero nemini nocui, sed pluries sanavi, & in synagogis semper docui.
- 428 Dubi. Cur non tenuerunt eū cum doceret in templo? Res. Chry. in Homil. q. non ausi erant ppter turbā, propter quod & dominus foras exiit, ut ex loco, & tempore daret eis aptitudinem se capiendi.
- 429 Dub. Quia videtur falsum, quod dominus quotidie sederet in templo? Res. Ly. quotidie, id est frequenter.
- 430 Dub. Cur dicit, ut implerentur scripturę prophetarum? Res. Chry. in Homil. quod hoc dicit ad ostendendum causam propter quam dominus voluit capi.
- 431 Dub. Cur non expressit nomina prophetarum? Respon. Remig. quod quia omnes prophete p̄dixerunt Christi passionem, ideo non posuit fixum testimonium, sed generaliter dixit impleri vaticinia omnium scripturarum.
- 432 Dub. Cur discipuli fugerunt? Res. Ly. q. timore perterriti.
- 433 Dub. Cur non fugerunt à principio? Res. Chry. in Homil. q. quando detentus fuit dominus permāserunt, quando autem locutus est hęc ad turbas fugerunt: sciebant, n. quod iam non erat possibile effugere eo se voluntarie eis tradente.
- 434 Dub. An Apostoli fugentes propter timorem, fuerint excusati à peccato? Respon. dominus Card. de Turre crema. super euā-
- geliis, quod non, sed omnes peccauerunt mortaliter fugiendo, quia in illo casu erat suscipienda mors pro fide Christi tuenda, quia tunc de necessitate salutis erat oris confessio facienda, tum quia perichlitabatur fides Christi, tum ad instructionem aliorū fidelium, vel ad confirmationem, vel ad reprimendum infidelium exultationem. Vnde de Glof. super illud. Omnes scandalum patiemini in hac nocte, dicit, ab unitate fidei soluentur: & Lyra, id est ruinam in peccatum patiemini propter timorē mundanū.
- 435 Dub. Quia non videtur, quod omnes fugerint quia Petrus sequebatur à lōge, & adlescens etiā? Res. Greg. 4. Mor. q. potuit fieri ut ad horā tenentium loquens de iuvene amico syndone manibus elapsus mox reasumpto indumento redierit, & secundum hoc potest dici, quod omnes ab illo tunc fugerunt, sed post Petrus à longe, & ille adlescens redierit.
- 436 Dub. An liceat p̄lato fugere tempore persecutionis? Respon. San. Tho. super secundam ad Chor. ca. 11. quod quando queritur persona p̄latis tantum debet committere curā gregis alteri, & absentare, & dicitur fuga cautela, quoniam fugit pericula, ut referuntur ad maiora, sicut Helyas fugit propter Reginam Hiezabel. 3. Reg. 19. Quando vero cum p̄lato totus grex quaeritur, tunc debet proponere utilitatem & salutem gregis saluti corporis sui.
- 437 Dubi. An liceat iustis fugere tempore persecutionum? Respon. qui supra, in opusculo de sacramento altaris. ca. 8. quod sic, propter tria. Primo, ut persecutor quiescat. Secundo, ut opus, p̄ceptumque à domino perficiat. Tertio, ut glorioiorem coronam acquirat.
- 438 Dubi. Quia Ioannes dicit, quod ductus fuit Iesus ad Annam primum, & hic dicit quod ad Cayphā? Res. Lyra, q. Matheus non facit mentionem, quod fuerit ductus ad Annam, quia non fuit ibi ductus, nisi ppter quādam reuerentiam, quia erat sacer Cayphā, ut ibi dicitur.
- 439 Dub. Quomodo duxerunt Iesum? Res. Aug. de quæstio. euangelistarum, quod duxerunt eum ligatum.
- 440 Dubitatur. Quomodo Cayphas erat p̄rifex &c. vide sabbato Aduentus. dubio septimo.
- 441 Dub. Ad quid conuenerunt scribe, & se-

- niores in domo Cayphę? Res. Ly. q. ad examinandum, & iudicandum Iesum.
- 442 Dub. Qui erant scribe & seniores populi? Res. Ly. q. Scribe erant legis periti, & Seniores populi erant iudices populi.
- 443 Dub. Cur Petrus sequebatur dominum? Res. Alcuinus q. ex deuotione.
- 444 Dub. Cur sequebatur a longe? Res. qui supra, q. propter timorem, ne perciperetur eius esse discipulus, ut etiam dicit Ly.
- 445 Dub. Quomodo ingressus est domū pontificis si timebat? Res. q. alius discipulus, qui erat notus pontifici eum introduxit.
- 446 Dub. Quem finem volebat Petrus videre? Res. Hier. q. vel amore discipuli, vel humana curiositate scire cupiebat, quid iudicaret de domino p̄tite, vtrum eum neci addiceret, an flagellum cesum dimitteret.
- 447 Dub. Cur quærebant falsum testimoniū contra Iesum, cum eum occidere possent sine eo? Res. Ly. q. vt Io. dicit, ipsi non poterant interficere querentem. Et ideo vt Pilatus eum occideret, volebant inuenire falsos testes.
- 448 Dub. Cur quærebant sic falsum testimoniū? Res. Ly. quia non inueniebant verū.
- 449 Dub. Quomodo non inuenierunt falsos testes cum multi accessissent? Res. Ly. q. nō inuenierunt, vt possent eum accusare tanquam dignum morte coram Pilato.
- 450 Dub. An falsum testimonium semper sit peccatum. Require ser. 4. domin. 3. Quadrages. dub. 103. & seq.
- 451 Dub. Cur non admiserunt tot falsos testes? Res. Orig. q. falsa testimonia tunc locum habent, quādo cum colore aliquo profertur, sed nec color inueniebatur: qui posset contra Iesum adiuuare mendacia, quamuis essent multi gratiam tribuere volentes principibus sacerdotum, q. ad laudem se u cedebat.
- 452 Dub. Quomodo dicuntur falsi testes illi, qui dixerunt, quod Iesus dixerat de solutione templi? Res. Ly. p̄ ost Hier. quod falsus testis dicitur, qui non eo sensu dicta intelligi, quo dicuntur, quoniam Christus dixerat de templo corporis sui, & ipsi intellegebant de templo materiali. Item dixerat, soluite, & non dixit possum destruere. Item Christus dixit, excitabo illud, & illi dicunt: reedificabo: quia ergo mutauerunt verba, & sententiam, dicitur falsi testes: & quia etiam procurabant mortem innocen-

- tis poterant dici falsi testes.
- 453 Dub. Cur non accusabant eum de solutione sabbathi? Res. Chry. in homil. quia multotiens eos super hoc confutauerat.
- 454 Dub. Quid mouit principem sacerdotum de solio surgere? Res. Hieron. quod ira p̄cepti & impariens non inueniens calumnię locum, excutit de solio pontificem, vt vesaniam mentis motu corporis demonstraret.
- 455 Dubi. Cur pontifex dixit Iesu, quod nō respondet obiectis? Res. Chry. in hom. q. hoc dixit volens ab eo inexcusabilem responsionem elicere, vt ex ipsa eum caperet.
- 456 Dub. Cur Christus ad sibi obiecta tacuit? Res. qui sup. q. inutilis erat excusabilis responsio, nullo eam exaudiēte, & ita scriptū erat Esa. 53. quasi agnus coram tondēte se obmutescet, & non aperiet os suum.
- 457 Dub. Cur sacerdos adiurauit Iesum? Res. Hier. q. quanto magis Iesus tacebat, tanto magis pontifex furore superat, eum ad respondendum prouocat, vt ex qualibet occasione sermonis locū inueniat accusandi.
- 458 Dub. Quid est adiurare? Respon. San. Thomas 2. 2. quæst. 90. ar. 1. quod adiurare est per quādam similitudinem iuramenti ad se inducī ad aliquid agendum prouocare.
- 459 Dub. An indifferenter possit quis quencunque adiurare? Res. qui sup. q. non, nisi subiectos sibi.
- 460 Dub. An liceat aliquem adiurare? Res. qui sup. q. si per talem adiurationem intendit aliquem obligare ad sibi respondendū, vel agendum, necessario non sibi subiectū, talis adiuratio est illicita: si vero intendat aliquid ab alio obtinere, absque necessitatis impositione, talis adiuratio licita est respectu quorumlibet.
- 461 Dub. An liceat adiurare demones? Res. qui sup. ar. 2. q. cum sit duplex adiuratio, vna per modum reuerentię, & deprecationis, & per hanc non licet eos adiurare: alia per inuocationem diuini nominis, & per hanc, licet tanquam inimicos ne nobis noceant spiritualiter, vel corporaliter, non tamen propter aliquid ab eis ascendendum, vel obtinendum, nisi per aliquam reuelationem diuinam alias hoc pertineret ad aliquam societatem cum eis habendam.
- 462 Dub. An liceat adiurare irrationabilem creaturam? Respon. qui supra, ar. 2. quod si

- ipsa adiuratio referatur ad ipsam secundū se, sic vana est adiuratio, si aut referatur ad eum a quo irrationalis creatura mouetur, & agit, & sic potest adiurari per modum deprecationis ad Deum, & adiuratur per modum compulsionis ad diabolum qui utitur eis in nocumentum nostrum, sicut fit in exorcismis ecclesiæ, per quos dæmonum potestas excluditur ab irrationalibus creaturis.
- 463 Dub. Cur Christus respondit ad adiurationem? Resp. Ly. q. propter reuerentiam diuini nominis inuocati.
- 464 Dub. Cur Christus respondit, tu dixisti? Resp. Ly. tu dixisti, s. veritatem.
- 465 Dub. Quia dicit, ammodo videbitis filiū hominis sedentem & c. & tamen non vident eum sic sedentem? Ref. Ly. ammodo, i. ex nunc quam primum me videbitis, videbitis sedere in dextris Dei, & hoc quando veniet ad iudicium.
- 466 Dub. Quomodo intelligitur illa sessio? Ref. Cyrillus, q. sedere a dextris Dei, est esse paris honoris cum Deo.
- 467 Dub. Cur sacerdos scidit vestimenta? Respon. Ly. quia consueto Iudæorum erat q. cum audirent Deum blasphemari, vel maledici, scindebant vestimenta.
- 468 Dub. Cur hoc fecit Pontifex? Ref. Chry. in Homil. quod ut accusationem redderet grauiorem, & quod verbis dicebat, factis extolleret.
- 469 Dub. Cur dicebat eum blasphemare? Respon. Ly. quia dicebat se filium Dei.
- 470 Dub. Quid est blasphemia? vide fer. 4. dominicæ tertiæ Quadragesimæ. dub. 113. & sequentibus.
- 471 Dub. Cur dicit Sacerdos, quid adhuc egemus testibus? Resp. Chryl. in hom. q. quasi cogens, & violentiam inferens ad sententiam proferendam præuenit auditores dicens, quid adhuc egemus testibus.
- 472 Dub. Cur omnes dixerunt eum esse reū mortis? Ref. qui sup. quoniam non iuste iudicabant, quoniam ipsi accusantes, ipsi discutientes, ipsi sententiam proferentes.
- 473 Dub. Cur experunt in faciem eius? Resp. Lyra, quoniam mos erat Iudæorum super homines pestiferos dignos morte conspuere.
- 474 Dub. Quæ dñia est inter palmas dare, & colaphis cedere? Ref. q. colaphus est percussio colli, & alapa est percussio genæ.

- 475 Dub. Cur dicunt, prophetiza, & c. Resp. glo. q. in eius contumeliam, qui se prophetam haberi voluit a populis.
- 476 Dub. Cur Petrus nō est ingressus domū? Ref. Hier. q. ne ministrum aliqua suspicio nasceretur, sed stetit in atrio.
- 477 Dub. Quo tpe Petrus negauit ter Christum? Ref. Aug. de consensu Euangelistarū, q. trina negatio Petri fuit facta inter prædictas domini contumelias.
- 478 Dub. Cur Petrus negauit propter Ancillam? Ref. quia ipsa erat ostiaria, & aperiens domo Petro, cum vidisset eum timide intrantem in atrium, habuit de eo suspensionem, & ob hoc interrogauit eum.
- 479 Dub. Cur negauit Petrus corā omnibus? Resp. Raba. quia se manifestare expauit.
- 480 Dub. Cur dixit, nescio quid dicis, cum intelligeret verba ancillæ? Ref. q. sic respondit, quasi ostendens non continere veritatem quo ad Iesum, quem dicebat se nescire, & talis responsio refertur ad sensum verborum, & non ad verba.
- 481 Dub. Cum Petrus negauerit ter Christū in atrio, quomodo dicitur, q. exeunte eo in atrium negauit? Ref. Aug. de consensu Euangel. q. cum foras exiret, alia Ancilla dixit assistantibus, q. hic cum Iesu Nazareno erat, quod ipse non audiuit, sed postea quam redijt, dictum est ei & negauit, & tunc primum Gallus cantauit.
- 482 Dub. An Petrus possit excusari dicēdo, non noui hominem, sed q. d. Deū agnosco. Ref. Hieron. q. hæc excusatio friuola est, si enim ille non negauit, ergo mentitus est dominus, qui dixerat, ter me negabis.
- 483 Dub. Quomodo fuerunt factæ istæ tres negationes? Ref. Ly. post Aug. q. veritas historiae talis est, q. prima negatio fuit facta ad vocem ostiariæ principaliter. Secunda ad vocem illorum, qui stabant ad ignem, excitati tamen ab alia Ancilla. Tertia aut facta est multis eū accusantibus, inter quos principalis erat cognatus illius, cuius Petrus abscondit auriculam.
- 484 Dub. Quia videtur, q. Petrus non fuerit hebræus, quia ei dicitur, quod loquela sua eum manifestum facit? Ref. Ly. post Hier. quod erat Hebræus, & de Galilæa, & erat vna lingua hebræa in Hierusalem, & in Galilæa, sed erat quædam varietas in pronuntiatione.
- 485 Dub. An Petrus negando amiserit caritatem

- 486 Res. S. Tho. 2. 2. q. 2. 4. ar. 12. q. charitas amittit uno modo directe per actualem conceptum, & sic Petrus eam non amisit. Alio modo indirecte committendo aliquid contrarium charitati, propter aliquam passionem concupiscentiæ, vel timoris, & sic eam amisit, sed eam cito recuperauit, peccauit tamen mortaliter.
- 485 Dub. Quantum temporis fuit inter secundam, & tertiam negationem? Ref. Luc. 2. 2. quod quasi spatium vnius horæ.
- 487 Dub. Quid est detestari? Resp. q. deierare, execrari, & maledicere.
- 488 Dub. Quid est anathematizare? Respon. Ly. i. maledicere sibi ipsi si cognouisset illū.
- 489 Dub. Cur permisit dominus Petrum se ter negare? Ref. Theoph. ne. s. extolleret se, simulq; ut peccantibus misericors ostendatur tanquam ex seipso instructus humanæ infirmitatis euentum.
- 490 Dub. Cur Petrus primo negauit solum, secundo iurando, & tertio anathematizando? Ref. Rabanus, q. perseverare in peccato dat incrementum scelerum, & qui minima spernit, cadit in maiora.
- 491 Dub. Quo Petrus recordatus est verbi Iesu? Ref. q. ut habetur Luc. 2. 2. ca. Dominus post galli cantum respexit Petrum, & sic Petrus recordatus fuit verbi Domini. quo. s. eum esset negaturus.
- 492 Dub. Cur Petrus egressus est foras? Resp. Hier. quoniam in atrio Cayphæ sedens, non poterat agere poenitentiam. Vñ foras egredditur de impiorum consilio, ut pauide negationis sordis amaris fletibus lauet.
- 493 Dub. Quo accessit Petrus? Ref. Magister Histo. scho. q. abscondit se in quodā sepulchro, & quando cunque gallus cantabat Petrus flebat.
- 494 Dub. Quo dominus potuit respicere Petrum, qui erat foris in atrio? Ref. Aug. de consensu Euangelistarum, q. illa respectio non fuit facie corporali, sed diuinitus facta, sicut dicitur: conuertere domine, respice, & exau di me. Itā dñs conuersus respexit Petrum.
- 495 Dub. Cur fleuit Petrus? Ref. Chryl. quod non propter poenam, sed quia dilectum negauerat, quod molestius erat ei quocunque supplicio.
- 496 Dub. Cur non fleuit post primā & secundam negationem? Ref. Amb. quia adhuc eū non respexerat dominus.
- 497 Dub. Quid agit fletus corporalis ad virtutem poenitentiae, qui est spiritualis? Resp. S. Tho. in 4. sen. di. 12. q. 1. ar. 1. q. 6. q. illud quod pertinet ad immutationem corporalem potest pertinere ad uirtutem, sicut materiale circa quod operatur uirtus, quia etiā passiones corporales sunt materia uirtutū, & sic corporalis fletus potest esse quoddam materiale in quantum deo hoc reddit poenitens quasi debitum pro offensa commissa. Et ideo si per plactum significatur actus poenitentiae, tunc nihil aliud dicit quam de testationem: si autem dicit materiale poenitentiae sic potest esse sensibilem, uel corporalem fletum dicere.
- 498 Dub. Cum condemnassent eum esse reū mortis, quomodo dicit Mattheus, q. mane factō consilium inierunt, ut eum morti traderent? Ref. Ly. q. mane consilium inierunt, quia ex testimonijs habitis non habebant aliquid vnde posset accusari coram Pilato sicut reus mortis. Et ideo consulebant quomodo posset eum accusare corā Pilato, ut adiudicaretur morti, prout postea fecerunt, dicentes, Hunc inuenimus subuertentem & c. & prohibentem tributa dari Cæsari & c.
- 499 Du. Quid operati sunt in nocte? Ref. Ly. q. à media nocte vsque ad mane illuserūt, ei conspuendo, & palmis cædendo.
- 500 dubi. Cur tradiderunt eum Pilato? Respon. Beda, quia eis non licebat eum interficere.
- 501 dub. Cur tradiderunt eū uinctum? Resp. Hiero. q. habebant hunc morem, ut quem adiudicassent morti, ligatū iudici traderēt.
- 502 dub. Cur non occiderunt eū ipsi occulte? Ref. Chry. quia sic non detraxissent eius gloriæ, cum multi eum admirarentur, & propter hoc studuerunt publice, & coram omnibus eum occidere.
- 503 dub. Cur dicitur Pontius Pilatus præses? Resp. Ly. q. Pontius erat proprium nomen eius, quia nomen de cursu cōmuni præponitur, & hoc nomen satis est commune in Burgundia, qm ipse erat oriundus ex Lugduno: ut dicit Magister Histo. Scho. Pilatus erat eius cognomen, & præses nomen officij, quia præsidebat Iudæis missis à Romanis.
- 504 dub. Ad quem refertur, damnatus esset, cum Iudas dicit, uidens autem q. damnatus esset? Respondit Origenes, quod ad Christum quando vidit eum traditum Pilato, uel ad ipsum Iudam, quoniam tunc

- fenfit malum suum, & intellexit se eodem natum.
- 505 Dub. An Iudas uendendo Christum commiserit aliud peccatum, quam prodicionis & auaritiæ? Ref. do. Cardinalis de Turre cremata sup. Euang. q. ultra prædicta commisit simoniam, ut aperte colligitur ex c. qui studet. r. q. r. in Glof. Itē simonia est studiosa uoluntas uendendi, uel emendi aliquid spirituale, uel spirituali annexum: sed Iudas habuit hoc studium uendendi, scilicet Christum sanctum sanctorum, ergo simoniam commisit. Item uendendo liberum hominem commisit plagium, ut dicitur in Glo. supra dicta. Item commisit uitium infidelitatis extimando Christum uendi posse, qui est terti precii, & ualoris infiniti, cui nulla res in precio potest comparari. Item commisit uitium præsumptionis, & hæresis extimando Christum esse rem suam, quam posset uendere, & ita extimauit se quodammodo esse dominum Christi, quod est hæreticum, & sic fuit proditor, auarus, simoniacus, plagiarius, infidelis, & hæreticus.
- 506 Du. Quia uidet, quod Iudas fuit saluus, quia dicitur, poenitentia ductus? Ref. Ly. q. eius poenitentia fuit instructiuosa, nec uere poenituit, quia fuit cum desperatione.
- 507 Dubita. Cur retulit triginta argenteos? Ref. Hier. quod hoc fecit quasi in potestate sua esset persecutorum immutare sententiam.
- 508 Dub. Quia uidetur, quod uere poenituit dicens, peccauit tradens sanguinem iustum? Ref. Leo Papa in Sermonē, q. sic dicens in impietatis suæ perfidia perstitit, quia Iesum non Dei filium, sed nostræ tantummodo conditionis hominem etiam inter extrema mortis suæ pericula credidit, cuius flexisset misericordiam, si eius potentiam non negasset.
- 509 Dub. An ipso die se suspendit? Ref. Magister hystorico. quod de hoc dubium est, sed quod ante resurrectionē domini se suspendit habetur super psalmum tertium.
- 510 Dub. Quid uolunt dicere sacerdotes, dū dicunt, quid ad nos, tu uideris? Ref. Chryf. in Homil. ac si dicant, quid ad nos pertinet si iustus est, tu uideris, i. opus tuum quale fuerit manifestabitur. Alii autē sic intelligunt, cuius extimationis reputaris apud nos qui eum, quem tradidisti iustum confiteris.
- 511 Dub. Quid mouit Iudam ad dicendum

- peccauit? Ref. Orig. q. forsitan sathanas, qui ingressus in eum fuerat, præsto fuit ei donec Iesus traderetur Pilato, postquam autem fecit quod uoluit, recessit ab eo, quo recedente potuit dicere, peccauit & c.
- 512 Du. Quomodo retulit 30. argenteos principibus sacerdotum, qui erant occupati à mane usque ad horam nonam circa mortem Christi, qui non erant in templo? Ref. Aug. de quæstio no. & vet. test. q. forte post horam nonam hoc factum est, ut uidens occisum Saluatorem, & ob hoc uelut scissum, terram tremuisse, sacra scissa, elementa conterrita, ipso metu correptus doluerit.
- 513 Dub. Cur laqueo uitam finijit? Ref. Rabanus, ut se ostēderet celo terręq; perosum.
- 514 Dub. An liceat seipsum interficere? Ref. S. Tho. 2. 2. q. 64. ar. 5. q. non, quia cōtra inclinationem naturalem, qua omnis res appetit conseruari in esse. Item cōtra charitatē qua quilibet amat seipsum. Item quia offendit communitatē, cuius est pars & cui se interficiendo iniuriam facit. Item quia peccat in Deum, cuius est seruus, interficiendo eius seruum.
- 515 Dub. Quid est corbona? Ref. Ly. q. idem est, quod oblatio Latine, & erat locus in templo ad ponendum oblationes factas preparatione templi, & aliis necessariis.
- 516 Dubi. Cur non licebat argenteos mittere in corbonam? Ref. quia precium sanguinis erat.
- 517 Dub. Cur precium sanguinis non licebat mittere in corbonam? Ref. Ly. q. reputabatur hoc nefarium, quod pecuniæ, quæ causæ fuerant mortis hominis, deputarentur ad usum templi.
- 518 Dub. Cur non ita timebant occidere hominem innocentem? Ref. Ly. q. hoc eis accidebat ex magna excæcatione.
- 519 Dubi. Quid mouit eos ad sic dicendum? Ref. Chry. in Hom. q. à propria conscientia condemnati fuerunt, eo, quod occisionem Christi emerant, & ideo hoc ipsi agnoscentes illud dixerunt.
- 520 Du. Cur dicitur ager figuli? Ref. Ly. quia fuit emptus à figulo, uel quia in eo erat terra apta ad faciendum uasa fictilia.
- 521 Dubita. Pro quibus peregrinis emerunt? Ref. qui supra, & pro extraneis aduenientibus Hierosolymam, ut si à casu morerentur possent sepeliri.

Dubi-

- 522 Dubitatur. Quid prodest sepultura defuncto? Ref. Sanctus Thomas in quarto distinct. 15. quæstio. 2. ar. 3. q. 1. quod secundum quod in memoriam hominum remanet, tum quia in confusionem mortui reputatur, quod in sepultus iaceat, & sit factor & horror uiuis, tum quia aliqui ad orandum pro eo excitantur.
- 523 Dub. Cur Abraham & alij antiqui tantum curarunt de sepultura? Ref. qui sup. dist. 45. q. 2. ar. 3. q. 3. q. ut ostenderent corpora mortuorum ad Dei prouidentiam pertinere, & propter fidem resurrectionis astruendam, unde uoluerunt in terra promissionis sepeliri, ubi credebant Christum nasciturum & moriturum, cuius resurrectio nostræ resurrectionis est causa.
- 524 Dub. An locus sacer proficit defuncto? Respon. qui supra, q. sic, tam patrociniis alicuius Sancti, cui corpus sepeliendum quis mortuus committit, quam patrociniis eorum, qui loco sacro deseruiunt.
- 525 Dub. An solenni tares sepulturæ proficiunt defunctis? Ref. qui sup. q. sic per accidens, in quantum per huiusmodi homines excitantur ad orandum pro defuncto, uel in quantum ex sumptibus sepulturæ, uel pauperes fructum capiunt, uel Ecclesia decoratur.
- 526 Dub. An in loco sacro sepultura noceat damnato? Ref. qui sup. q. non, nisi quatenus hæc sepulturam sibi indignam propter humanam gloriam procurauerit.
- 527 Dub. An liceat uendere sepulturam in loco sacro? Ref. qui sup. 2. 2. q. 100. ar. 4. q. sic, non in quantum est spiritualibus annexa, nec uendendo consecrationem.
- 528 Dub. Quid debet seruari in sepeliendo mortuum? Ref. Aug. super Ioānem, q. mors cuiuslibet gentis est seruandus.
- 529 Dub. Cur dominus iter opéra misericordie non enumerat sepulturam? Ref. S. Tho. 2. 2. q. 3. 2. ar. 2. q. quia non confert mortuo quantum ad sensum, cum post mortem corpus sensum non habeat, sed enumerat solum ea, quæ sunt euidentioris necessitatis.
- 530 Dub. Cur ille ager uocatus est Acheldemach. i. ager sanguinis? Ref. Ly. q. ex diuina ordinatione factum est ad memoriam perditionis Iudæ, & passionis Christi.
- 531 Dub. Cur dicitur, quod dictum est per Hieremiam, cum hoc non sit in textu? Ref. Ly. q. Hieron. uidit hanc auctoritatem in quodam libello Hebraico de uerbo ad uer-

- bum, qui dicebatur esse Hieremiæ propheta, licet non sit in libro Hieremiæ, quem habemus, uel ut dicit ipse Hier. ista dictio Hieremiam non est de textu, & per prophetam debet intelligi Zacharias, quia Zach. 1. r. habetur ista sententia, licet uerba sint aliquid mutata.
- 532 Dub. Cum precium appreciati, & reliqua, quæ sequuntur non sunt nec in Hieremia, nec in Zacharia, cur hoc ponit Euangelista? Ref. August. de consensu Euang. q. ex persona Euangelistæ accipiendum est & mystice insertum, quia hoc ex domini reuelatione cognouit ad hanc rem, quæ de Christi precio facta est huiusmodi pertinere prophetiam.
- 533 Dub. Cur dicitur appreciati? Respon. Lyra, id est Christi, qui fuit appreciatus tali precio.
- 534 Dubitatur. Cur dicitur, quem appreciauerunt a filiis Israel? Respon. qui supra, quia istud precium fuit constitutum inter Iudam & sacerdotes, qui erant de filiis Israel.
- 535 Dubitatur. Cur Christus, qui est omnium iudex, uoluit stare ante iudicem? Respon. Origenes, quod ex maxima humilitate.
- 536 Dub. Cum Christus fuerit accusatus de multis, cur Pilatus solum interrogat, an sit Rex Iudæorum? Respon. Ly. q. de alijs non curauit Pilatus, sed solum de hoc, quia uidebatur sibi usurpare regnum contra decretum Imperatoris.
- 537 Dubitatur. Cur respondit, tu dicis? Respon. Hilarius. q. d. tu dicis, id est tu dicis ueritatem.
- 538 Dubi. Cur statim respondit Pilato, & non Pontifici? Respon. Hieronymus, quod Pilato, qui inuitus promebat sententiam, aliqua ex parte respondit: sacerdotibus autem, & principibus sacerdotum respondere noluit, indignos eos suo sermone indicans.
- 539 Dub. Cur non respondit ad accusationem Iudæorum? Respon. Hier. q. ne crimen diluens dimitteretur a Præside, & crucis utilitas differretur.
- 540 Dub. Ex quo Christus confessus est se esse regem, dicendo tu dicis, nunquid iuste Pilatus poterat eum condemnare, tanquam contrarium Cæsari? Respon. Lyra, quod non, quia exposuit quod regnum

- gnum suum non erat de hoc mundo, & sic non erat contrarius Imperatori, cuius regnum non poterat esse nisi de hoc mundo.
- 541 Dub. An iudex possit iudicare non sibi subiectum? Ref. S. Th. 2. 2. q. 67. ar. 1. q. nō, nisi sit aliquo modo subditus eius, vel per commissionem, vel per potestatem ordinariam, quia non potest exercere vim coactivam contra talem, per quam constringatur ad servandam suam sententiam.
- 542 Dub. An iudex debeat iudicare secundū veritatem quam novit? Ref. qui sup. ar. 2. q. non, secundum id, quod novit tanquam persona privata, & in quod est publica, & sic aliqua cognoscit in communi per leges publicas, vel divinas, vel humanas, cōtra quas nullas probationes admittere debet in particulari autē negotio noscit per instrumenta, & testes, & alia huiusmodi legitima documenta, quę debet sequi iudicando magis quam id, quod ipse novit tanquam privata persona, ex quo tamen ad hoc adiuvari potest, vt. districtus discutat probationes inductas, vt possit earum defectum inuestigare, quod si eas non possit de iure repellere debet eas in iudicio sequi.
- 543 Dub. An possit aliquem iudicare sine accusatore? Ref. qui sup. ar. 3. q. in criminibus non potest aliquem in iudicio condemnare, nisi habeat accusatorem: tamen publica infamia habet locum accusatoris. Vnde sup. illud Gen. 4. vox sanguinis fratris tui, &c. dicit glo. evidentiam perpetrati sceleris accusatore non eget.
- 544 Dub. An licite iudex possit penam relaxare? Ref. qui sup. ar. 4. q. differentia est inter iudices, q. supremus iudex, s. princeps, cui est plenarie publica potestas commissa, si ille qui passus est iniuriam vel lit eam remittere, poterit reū licite absolovere, si hoc publicę vitilitati viderit non esse nocentem, sed iudex inferior non habet potestatem absolovendi reum a pēna cōtra leges a superiori sibi impositas.
- 545 Dub. An aliquis teneatur ad accusandum? Respond. qui supra, q. 68. articu. 1. quod si crimen vergat in detrimentum rei publicę, quod quis possit sufficienter probare teneatur ad accusationem, puta si vergit in multitudinis corruptelam corporalem, seu spiritualement, aliās autem non teneatur accusare.
- 546 Dub. An accusatio debeat fieri in scri-

- pturis? Resp. qui sup. ar. 2. q. sic, vt habetur 2. q. 8. c. accusatorum.
- 547 Dub. An accusatus teneatur dicere interroganti iudici veritatem? Resp. qui sup. q. 69. ar. 1. q. sic, si ab eo exigitur secundum formam iuris, aliter mortaliter peccati autem iudex exigat, q. non potest secundum ordinem iuris, non tenetur ei accusatus respondere, sed potest, vel per appellationē, vel aliter licite subterfugere, mendacium tamen dicere non licet.
- 548 Dub. An condemnatus ad mortem possit licite se defendere? Resp. qui sup. ar. 4. q. non, si est condemnatus iuste. si autem iniuste licet, nisi forsitan propter scandalum vitandum cum ex hoc aliqua grauior turbatio timeretur.
- 549 Dubi. Cur Pilatus dixit: non audis quanta aduersum te dicunt testimonia? Ref. Chryl. in hom. quia volebat eum liberare.
- 550 Dub. Cur p̄sēs mirabatur? Ref. Orig. q. quia diuinum videbatur magno miraculo, vt exhibitus Christus ad criminale iudiciū imperturbabilis stare ante mortē, quę apud omnes homines terribilis æstimatur.
- 551 Dub. Vnde procedit admiratio? Ref. S. Tho. 2. 2. q. 18. q. 1. ar. 3. q. ex duobus, ex hoc. s. quod alicuius effectus causa occulata est, & ex eo quod aliquid in re videtur, per quod aliter esse deberet.
- 552 Dub. Vnde processerat illa consuetudo, q. p̄sēs vnū vincitū absolueret? Ref. Ly. q. in fauorem Iudæorum concessum erat a Romanis, vt in solēnitare paschali dimitteretur vnus incarceratus secundum voluntatem eorū in memoriam liberationis eorum de Aegypto, quia in solēnitare paschali fiebat memoria illius beneficij.
- 553 Dub. Cur ille vincitū dicebatur insignis? Ref. Chryl. in hom. insignem hoc est in malitia diffamatum, qui & propter homicidiū & seditionem damnatus erat.
- 554 Dub. Cur Pilatus Pontius p̄posuit Barrabam, quam alios duos, qui crucifixi fuerunt cum Christo? Ref. Hier. q. qui volebat liberare Iesum, & non credebatur aliquo modo q. peterent liberationem Barrabę, qui erat latro, homicida, & seditiosus, & pessimus: & etiam quia petitio pro cōdemnatis solebat esse plebis, concessio autem principis: nunc autem contrarium gessum est. Princeps enim petit a plebe, & plebs ferocior redditur.

Dub.

- 566 Dub. Cur Pilatus sic querebat liberationem Christi? Ref. gl. quia sciebat, quod per inuidiam tradidissent eum, ut manifestat Euangelista.
- 565 Du. Vnde processit eorum inuidia? Ref. quia ut Ioannes dicit, totus mundus post eum abibat, & dubitabant ne omnes crederent in eum.
- 567 Dub. Cur Matthæus dicit, Christum, & Marcus, regem Iudæorum? Ref. Remi. quod vnū ponitur loco alterius, quia soli reges Iudæorum vngentur. Et Christus idem est, quod unctus.
- 568 Dub. Quid est sedes pro tribunali? Ref. Raba. pro tribunali, i. in tribunali, quia tribunal est sedes iudicis, solius regis, & sedes doctoris dicitur cathedra.
- 569 Dub. Cur vxor Pilati misit ad eum &c. Ref. Raba. q. diabolus, qui procurauerat mortem Christi, attendens patientiā eius, & impletionē scripturarum, eius mortem volebat impedire per uxorem Pilati, cuius p̄ces credebatur efficaces in cōspectu viri sui.
- 568 Dub. Quid intelligit, dicens, nihil tibi, & iusto illi? Ref. Ly. q. d. nullo modo cōdemnes, cum iustus sit, sed magis eum dimitte.
- 567 Dubi. An illa passio per usum fuerit facta ipsa vigilante? Ref. Ly. q. hoc non habetur expresse hic, sed tamen videtur, quod fuerit in somno, quia Christus fuit presentatus Pilato valde mane, & dominę nō ita tempestiue surgunt, sicut viri, & huius opinionis sunt Raba. Chry. & Hieron.
- 568 Dubitatur. Quę passa fuit per usum? Respondet Lyra, quod diabolus apparuit ei monens eam terroribus ad liberationem Christi.
- 568 Du. Cur talia non est passus Pilatus? Ref. Rabanus, q. diabolus sicut primum per mulierem mortem intulerat, ita per mulierem volebat Christum de manibus Iudæorum liberare, ne per eius mortem Mortis amittat imperium.
- 568 Dub. An in somno quis possit peccare? Respond. Sanct. Thom. prima, par. q. 94. ar. quarto, quod non, quia tunc homo non habet vsum rationis, qui est proprius hominis actus.
- 568 Dubi. An excedens dormitio possit esse peccatum? Respond. Sanctus Thom. super epistola ad Romanos 13. quod sic, quando propter somnum omittit facere, quę debet, & inclinatur ad aliqua mala faciendā.
- 566 Dub. Vnde procedunt somnia? Resp. qui supra, 2. q. 65. art. 6. quod causa formiorum quandoque est interior, quandoque exterior: & interior causa est duplex, una scilicet in quantum ea occurrunt hominis fantasie in dormiendo, circa quę eius cogitatio, & affectio fuit immorata in vigilando. Aliquando ex exteriori dispositione corporis formatur aliquis motus in fantasia cōuenienti tali dispositioni, sicut homini, in quo abundant frigidi humores, occurrunt in somnijs, quod sit in aqua, vel in niue, & propter hoc Medici dicunt esse intendendum somnijs ad cognoscendum interiores dispositiones: causa etiā exterior est duplex, una corporalis in quantum imaginatio dormientis immutatur uel ab aere continentis, vel ex impressione cœlestis corporis, vt sic dormienti aliqua fantasie appareant conformes cœlestium dispositionum. Alia spiritualis, & est quandoque quidem à deo, qui aliqua reuelat in somnis: quandoque vero operatione dæmonum aliqua fantasie dormientibus apparent, ex quibus quandoque aliqua futura reuelant his, qui cum eis habent pacta illicita.
- 567 Dubi. An liceat obseruare somnia? Respond. qui supra, quod quando procedunt ex reuelatione diuina, vel ex causa naturali intrinseca, siue extrinseca, quantum potest se virtus talis ostendere, non erit illicita somniorum obseruatio. Si autem procedant ex reuelatione dæmonum, cum quibus habentur pacta expressa, vel tacita, erit illicita.
- 568 Dub. Cur principes sacerdotum persuaserunt populis, vt peterent Barrabam? Ref. q. ita eos propria malitia excæcauerat, & inuidia, vt etiam plebem corrumperent.
- 569 Dubi. Quomodo populus ita cito se permisit suadere petere Barrabam? Ref. q. nihil est volubilius gente plebis, quę ad omnem ventum contrarium flectit habenas.
- 570 Du. Cur postquam petierunt Barrabam Pilatus interrogat, quid faciam de Iesu &c. Ref. Orig. q. volens eis pudorem incutere tantę iniquitatis.
- 571 Dubi. Cum lex iuberet blasphemos lapidare, & ipsi dicebāt Iesum esse blasphemū, cur petunt, vt crucifigatur? Ref. Rabanus, q. vt morte sauisima occideretur, quia crucis mors erat acerbissima.
- 572 dubitatur. Cur Pilatus dixit, quid enim

- mali fecit? Resp. Lyra, q. d. non allegatis causam sufficientem lue mortis.
- 573 Du. Cur non responderunt Pilato, quid mali fecerit, sed dicunt, cruci figatur? Resp. Lyra. q. non respondent ratione, sed clamore, credentes per clamorem, & tumultum obtinere, quod non poterant per rationem.
- 574 Dubita. Cur Matthæus non recitat omnia uerba dicta à Pilato pro liberatione domini, sicut alij? Resp. Aug. de consensu Euan gelista, quod Matthæus sub breuitate dixit, dicens, Videns autem Pilatus, quod nihil proficeret, &c.
- 575 Dub. Quid est quod Pilatus lauit manus coram populo? Resp. Remigius, quod ut ostēderet se immunem de morte iniusta Christi, quoniam talis mos erat apud antiquos sic se lauare manus, cum uellent se ostendere immunes ab aliquo crimine.
- 576 Dub. Cur dicit, innocens ego sum? Resp. Hier. quod iudex, qui cogebatur contra dominum ferre sententiā, non damnauit oblatum, sed arguit offerentes, iustum esse pronuncians eum, qui crucifigendus est.
- 577 Du. Quid uult dicere cum dicit, uos uidentis? Resp. q. d. ut dicit Hier. ego minister legum sum, uox uestra sanguinem fundit.
- 578 Dub. An Pilatus propter istas excusationes fuerit innocens de morte Christi? Resp. S. Tho. 3. par. q. 47. ar. 3. q. non, sed peccauit, quia ex timore mundano, quo Cæsarem timuit damnauit eum.
- 579 Dubi. Quis inter omnes magis peccauit in morte Christi? Resp. qui supra, ar. 6. quod peccatum Judæ, qui ex cupiditate prodidit Christum: & Iudæorum, qui ex inuidia & odio Pilato tradiderunt, fuit maius quàm peccatum Pilati, qui timore Cæsaris Christum occidit, & militum, qui mandato Præsidis Christum crucifixerunt, sed peccatum Iudææ aggravatur ex amicitia, familiaritate, & beneficijs Christi.
- 580 Dubi. Cur dicitur, sanguis eius super nos &c. Resp. Chry. in Homil. quod ex multa infamia, quoniam eorum impetus ex perniciosa concupiscentia nō permisit eos quæ oportuit inspicere, sed sibi, & filiis suis maledicunt.
- 581 Dubita. An hæc imprecatio descenderit in eos, & eorum filios? Resp. Hierony. quod perseverat usque in præsentem diem super Iudæos, & sanguis domini non aufertur ab
- eis. & ut dicit Sanctus Vincen. in sermone quando masculi Iudæorum de illo genere, qui sic clamabant nascuntur, habent manum dexteram plenam sanguine capiti inmixtam.
- 582 Dubi. An omnibus Iudæis maneat illa sententia? Resp. Chry. in Homil. quod non, quia misericors Deus eorū sententiam non firmavit, sed ex eis, & eorum filiis suscepit, qui poenitentia egerunt, etenim & Paulus ex ipsis fuit, & multa millia eorum, qui in Hierosolymis crediderunt.
- 583 Dub. Cur Pilatus flagellauit Christum, cum ipsi hoc non quaerent? Resp. Aug. & Becc. ac Ly. q. ista flagellatio licet hic ponatur post sententiam iudicis, tū fuit ante facta, ut dicit Ioannes. Et hoc fecit Pilatus ut Iudæi essent satiati sanguine eius, uidentes eum sic punitum ultra condignum. Et ideo ponitur hic per recapitulationem.
- 584 Dub. Cur milites congregarunt ad eum uniuersam cohortem, &c. Respondet Hieronym. quod hoc fecerunt illudentes ei, quia accusabatur, quod erat rex Iudæorū, & induunt eum chlamidem, id est ueste rubeam pro russo limbo, quo reges ueteres utebantur, & coronam spineam imponunt pro diademate, & calamum dant in manibus pro sceptro regali.
- 585 Dubita. An hæc illusio fuerit facta post sententiam? Resp. Aug. de consensu euangel. quod Ioannes dicit, quod fuit facta ante sententiam, sed Matthæus dicit recapitulando.
- 586 Dub. Cur in prætorio adduxerunt eum? Resp. Lyra, q. ut magis illuderent etiam in loco patenti, & coram multitudine.
- 587 Dubi. De quibus spinis fecerunt coronā? Resp. Lyra, q. de iuncis marinis ad modum spinarum acutis, & dicit se audiuisse à quodam, qui fuerat ultra mare cum sancto Ludouico rege Franciæ, quod in litore maris fenserat puncturas iunctorum per sotulares intermedios.
- 588 Dubitatur. Cur Genua flecebant ante ipsum? Resp. Lyra, quod ut illuderent facto.
- 589 Dubitatur. Cur dicebāt. Aue rex Iudæorum? Resp. Lyra, quod ut etiam illuderent uerbo.
- 590 Dubita. An illusio seu derisio sit peccatum mortale? Respondet Sanctus Tho. 2. 2. q. 75. arti. primo, quod irrisio non fit nisi

- de aliquo malo, vel defectu, quod malū potest esse tam paruū, quod pro ludo accipiūt & paruū secundum se, & sic est ueniale secundum suum genus: aut accipitur paruū, cum sit magnum ratione personæ, sicut defectum puerorū & stultorum paruū ponderare solemus, & sic aliquem irridere & omnino paruipendere, & uilem estimare, ut de eius malo non sit curandū, sed sit quasi pro ludo habedū, est peccatum mortale, & est grauissimum irridere Deum. Post autem grauior est irrisio parentū, & deinde iustorū.
- 591 Dub. Cur spuebat in eū? Resp. Ly. q. tāquam in personam contemptibilem, & uilem.
- 592 Dub. Cur percutiebant eum in capite? Resp. qui sup. q. ratione contemptus, & doloris infligendi, quia ex tali percussione aculei coronæ intrabant caput eius.
- 593 Dubi. Cur exuerunt eum chlamidem? Resp. qui sup. q. solum eam imposuerūt ad deridendum eum, sicut falsum regem.
- 594 Dub. Cur induerunt eum uestibus suis? Resp. qui sup. ut ductus ad mortē magis cognosceretur in propria ueste, q. in aliena.
- 595 Dub. An etiam abstulerint ab eo coronam spineam? Resp. Orig. q. de hoc nihil Euangelista scripserunt, qd. h. abstulissent, utique id scripsissent.
- 596 Dub. Cur passus est Christus pro liberatione hominis, & non Angeli? Resp. Sanct. Thom. 3. parte q. 46. ar. 1. q. peccatum Angelorum non fuit remediabile, sicut peccatum hominis.
- 597 Dub. An necessarium fuerit Christū pati pro liberatione generis humani? Resp. qui supra, quod non ex necessitate coactionis, nec etiam necessitate uō potente aliter se habere, sed bene necessarium fuit ex suppositione finis. Primo ex parte nostra, qui per eius passionem liberati sumus. Secundo ex parte ipsius Christi, qui per humilitatē passionis meruit gloriam exaltationis. Tertio ex parte dei, cuius diffinitionem circa passionem Christi prænūciatam in scripturis, & præfiguratam in obseruantia uete testam. oportebat impleri.
- 598 Dub. An fuerit possibile alio modo hominem liberari, quàm per passionem Christi? Resp. qui sup. ar. 2. q. loquendo simpliciter, & absolute, deus potuisset alio modo liberare hominem, qm. nō est impossibile apud deum omne uerbum. Luc. 1. sed ex aliqua

- suppositione non fuit possibile alio modo liberare hominē, qm. impossibile est nei præscientiā falli, & eius dispositionem casari, supposita præscientiā, & dispositione dei de passione Christi non erat simul possibile Christum non pati.
- 599 Dub. An passio Christi fuerit conuenientior modus liberandi hominē? Resp. q. sup. ar. 3. q. licet, quia per passionē Christi multa concurrunt ad salutē hominis pertinentia præter liberationem ad peccatō. Primo ex hoc prouocatur homo ad deum diligendū, in quo perfectio humanæ salutis consistit. Secundo per hoc dedit nobis exemplum obedientiæ, cōstantiæ, iustitiæ, & cæterarū uirtutum in passione Christi ostensarum, quæ sunt necessaria ad humanā salutē. Tertio quia per hoc etiam Christus promeruit homini gratiam iustificatē, & gloriā beatitudinis. Quarto, quia per hoc est homini inducā maior necessitas se à peccato obseruādi, quo se sanguine Christi redēptum cogitat à peccato. Quinto quia hoc ad maiorem dignitatem hominis cesit, ut sicut homo deceptus & uictus fuerat à diabolo, ita etiā homo diabolus uinceret, & sic: mortem meruit peccando, ita homo moriēdo mortem superaret.
- 600 Dub. Cur uoluit mori in cruce? Resp. qui supra. ar. 4. q. propter exemplum uirtutis, ut non timeatur horribilis mors, quia ipse execrabilior, & formidabilior morte mortuus est. Secundo ut satisfaceret peccato, quod per lignum commissum fuerat, in ligno uoluit suspendi. Tertio, ut aeris natura mudaretur in aere uoluit mori. Quarto, ut per hoc nobis ascensus pateret in cælum. Quinto, ut manibus extensis moriens altera ueterem populum, altera eos qui sunt ex Gentibus trahat. Sexto, quia illud lignū in quo confixa sunt membra patientis, etiā esset cathedra magistri docentis, Septimo, quia hoc genus mortis multis figuris respōdet, nā de diluio aquarum humanum genus arca liberauit, Moyses mare uirga diuisit, & Pharaonem prostrauit, & aquam amarā dulcem fecit, & de petra aquam eduxit, & ut Amalech uinceretur circa uirgā Moyses expansis manibus extenditur, & lex dei arca testamenti creditur lignæ, ut his omnibus ad lignum crucis, quasi per quosdam gradus ueniat.
- 601 Dub. Cum deut. 2. dicatur, maledictus

est à Deo qui pedet in ligno, videtur quod Christus sit maledictus? Ref. qui supra, qd sicut Aug. dicit cōtra Faustū. pētm maledictum est, & per consequens mors ex peccato proveniens. Caro autē Christi mortalis fuit similitudinem habens carnis peccati, & propter hoc Moyses eam nominat maledictam, sicut & Apostolus eā nominat pētm dicens 2. Corint. 5. eum qui non noverat peccatum pro nobis pētm fecit, s propter penam peccati, confiteri ergo maledictum suscepisse pro nobis, quem confiteri mortuum esse pro nobis. Unde Gal. 3. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum.

602 Dub. An Christus oēs passiones humanas sustinuerit? Ref. qui sup. ar. 5. qd de passionibus ab extrinseco sicut sunt egritudines corporales non decuit eum pati, sed de passionibus ab intrinseco passus est oēs passiones, non quidē secundum species, quia multæ passionū species sibi inuicem cōtrariantur, sicut cōbustum in igne, submersio in aqua, sed secundū genus sic, & hoc tripliciter. Vno modo ex parte hominū, qd passus est à Gentibus, à Iudæis, à masculis & à feminis. Sancillis accusantib. Petrū, à principibus, & ministris eorū, & popularibus. Item à familiaribus, & notis, s à Iuda proditore, & Petro negante. Secūdo modo ex parte eorū, in quibus homo potest pati, s. à suis amicis eū deserentibus, in fama per blasphemias contra eū prolatas, in honore & gloria per irisiones, & cōrumelias ei illatas, in rebus, quia vestibus expoliatus est, in anima per tristitiam, redium, & timorē: in corpore per vulnera, & flagella. Tertio quantum ad corporis membra, quia passus est in capite ex corona pungentium spinarum, in manibus & pedibus fixuram clauorum, in facie alapas, & in toto corpore flagella. Item secundum omnem sensum corporeū, secundū tactū, qd flagellatus, & clavis contusus, secundū gustū selle, & acetosus: secundū olfactū in loco fetido cadauerū mortuorū appellus patibulo, secundū auditū laceffitus vocibus blasphemantiū, & iridentū, secundum visum videns martē, & discipulū quem diligebat, stentes.

603 Dub. An Christus assumpsit oēs defectus corporales hominū? Respon. qui supra, ar. 1. qd illos defectus assumpsit, qui consueverunt ex peccato communi totius na-

turæ, quia uenerat ad satisfaciendū peccato humanæ naturæ. Et illo modo nō fuit conueniens, vt oēs defectus, seu infirmitates magno allumeret, quia nō ignorantiā, nec prouitatem ad malū, & difficultatem ad bonum, nec lepram, nec morbum caducum, qui quandoque proueniunt ex culpa hominis, puta ex inordinato uictu, qd ex defectu uirtutis formatiue, quorū neutrum conuenit Christo, quia caro eius de Spiritu sancto concepta est. Alio uero defectus, qui cōiter in omnibus hominibus ex peccato primi parentis inueniuntur, sicut mortē, famem, frigus, & alios huiusmodi Christus suscepit, quos uocat Damascenus naturales & indetractabiles, naturales quidē quia cōsequuntur communiter totam naturam humanam: indetractabiles autem, quia defectum scientiæ, & gratiæ non important.

604 Dub. An dolor Christi fuerit maior omnibus doloribus? Respon. qui sup. q. 46. ar. 6. qd sic, quia primo corporaliter fuit Iesus acerbissime in corpore, ut dicitur est dub 602. Itē in anima propter peccata omnium hominum pro quib. satisfaciebat patiendo, quotū ad eos qui sibi erant incorporati. Item propter peccata Iudæorum, & aliorum eū crucifigentium. Item propter amissionem uitæ corporalis. Secūdo ex parte patientis, qui erat optimē complexionatus, & ex sensu tactus, qui maxime in eo uigebat sequebatur maximus dolor, & etiam anima fm vires interiores efficacissime apprehendit omnes causas tristitiæ. Tertio ex doloris puritate, quia in aliis patiētibus mitigatur dolor ex aliqua consideratione rationis per quandam redundantiā à superioribus uiribus ad inferiores, qd in ipso non fuit, quia unicuique uirium permisit facere quod est sibi proprium. Quarto, quia tantam quantitatem doloris assumpsit, quæ esset proportionata fructui, qui sequebatur ex liberatione hominum à peccato.

605 Dubit. An fuerit maior dolor, qd animæ damnatæ? Respon. qui sup. qd non comparamus eum dolore dolori animæ separata, qui excedit omne malum presentis uitæ.

606 Dub. An passus sic secundū totā animā? Respon. qui supra, qd sic, quia dicitur Psal. 87. Repleta est malis anima mea, ubi Glo. dicit non uitiis, sed doloribus, quibus anima carnis cōpatitur, uel malis, s preceuntis populi compatiendo: non autē fuisset anima eius

his

his malis repleta si non secundum totam animam passus esset, ergo &c.

607 Dub. An tūc anima eius frueretur frui uone beata? Ref. qui supra ar. 18. qd anima tūc fruebatur quantum ad essentiam, non autem ratione omnium potentiarum eius tota anima fruebatur.

608 Dub. An Christus fuerit conuenienti tēpore passus? Ref. qui supra ar. 9. qd ut dicitur Io. 13. sciens Iesus, quia uenit hora eius ut transeat de hoc mundo ad patrē, & Ioā. 2. dicit, nōdū uenit hora mea. Vbi dicit Aug. ubi tm fecit quantum sufficere iudicauit, uenit hora eius nō necessitatis, sed uolūtatē, conueniēti igit tempore passus est.

609 Dub. Cur uoluit mori in iuuenili ætate? Respon. qui supra, qd ut ex hoc magis dilectionē cōmēdaret, quod uitā suam nobis dedit, qd erat in perfectissimo statu. Secundo, quia non conueniebat quod in eo appareret naturæ diminutio, quæ est in senili ætate. Tertio ut in tali ætate resurgens futuram resurgentium qualitatem in seipso prænunderet.

610 Dub. Cur non fuit passus die quo immolabatur agnus, sed in crastinum? Respon. qui supra, qd nocte, qua agnus immolabatur corporis, & sanguinis sui discipulis tradēs mysterio celebranda a Iudæis tentus, & alligatus, ipse immolationis, id est passionis suæ sacrant exordium.

611 Dub. Cum Marcus dicat, qd hora tertia crucifixerunt eum, & Ioannes, qd erat quasi sexta, uidetur contrarietas? Respon. qui supra, qd ut dicit Aug. de consensu Euāg. qd hora tertia clamauerūt Iudæi, ut dominus crucifigeretur. & ne aliqs cogitationē tāti criminis à Iudæis aduersus milites conuerteret. Illi potius inueniuntur eū crucifixisse, qui hora tertia, ut crucifigeretur clamauerunt.

612 Dub. Cur potius uoluit pati in æquinoctio, quā in solstitio? Respon. qui supra, qd ut dicit Aug. i libr. de questio. noui, & ueter. testamenti. Tunc uoluit dominus passione sua mūdum redimere, & reformare, qd eū creauerat, i. in æquinoctio, & tunc dies sup noctem crescit, quia per passionem Saluatoris à tenebris ad lucem perducimur.

613 Dub. An cōuenienti loco Christus passus sit? Respon. qui supra, ar. 10. qd sic, quia ut dicitur Luc. 13. non cadit prophetā perire extra Hierusalē. Sed Christus fuit propheta, ergo loco conuenienti passus est.

614 Dub. Cur potius uoluit pati in Hierusalē, quā in Bethleē ubi natus est, uel in Nazareth ubi fuit cōceptus? Respon. qui supra, qd conueniētissime in Hierusalē passus est. Primo quia ibidem offerebantur sacrificia quæ figurabant Christi passionē, quod est uerum sacrificium. Secūdo, quia in medio terræ ubi est Hierusalē uoluit pati, quia uirtus eius passionis per totum mundum diffundenda erat. Tertio propter eius humilitatem, quia non recusauit in loco tam celebri pati. Quarto, ut ostenderet, qd à principibus populi qui morabantur in Hierusalē exorta erat iniquitas occidentū eū.

615 Dub. Cur extra portā passus est, cum sacrificia offerentur in templo? Respon. qui supra, quia uirtus, & hircus qui solennissimo sacrificio ad expiationē totius multitudinis offerebantur, extra castra cremabantur. Secūdo, ut daret nobis exemplum exeundi à mūdāna cōuersatione. Tertio ne putares, quod pro illa tantum plebe oblatu esset.

616 Dub. Cur Christus non fuit crucifixus in Hebron, ubi sepultus fuit Adā, ut dicit Iosue. 14 qui uenerat eius pētm abolere? Respon. qui supra, qd ut ostenderetur qd crux Christi non solum erat in remedium contra peccatum personale ipsius Adæ, sed in remedium etiam contra peccatum totius mūdi.

617 Dub. Cur uoluit cum latronibus crucifigi? Respon. qui supra, ar. 11. qd sicut pro nobis maledictum crucis factus est Christus, sic pro omnium salute inter noxios quasi noxius crucifixus est. Secūdo ut quasi in tribunali existens demonstraret illam discretionem omnium hominum in iudicio faciendam, dū unus qui credit liberatus est & alius insultans damnatus. Tertio ut denotaret diuisionem fidelium & infidelium, qui tamen uocantur ad eius passionem.

618 Dub. Quomodo dicitur Christus portare crucem suam, cum angariauerint Simonem Cireneum ut eam portaret? Respon. Hier. quod egrediens de pratorio Iesus portauit crucem suam. postea obuiam habuerunt Symonem, cui portandam crucem imposuerunt.

619 Dub. Unde erat iste Symon? Respon. Remigius, qd erat peregrinus de ciuitate Cyrenæ quæ est ciuitas Lybiæ.

620 Dub. Cur non fecerunt portare crucem Christi unī Iudæos? Respon. Hilarius, qd Iudæus erat indignus, quia fide gentiū erat in reliquum,

- quum, & crucem accipere & compati.
- 621 Dub. Quid est angaria? Ref. q. est compellere, vel iniuste cogere.
- 622 Dub. Quid est Golgotha? Resp. Rabanus, quod est nomen Syrum, & interpretatur Caluaria.
- 623 Dub. Ad quid dederunt sibi bibere vinum mixtum cum felle? Ref. Ly. q. legitur in quodam libro hebraico, qui dicitur Prouer. 2. 1. c. da te scieram. i. potum inebriantium merentibus, & vinum his qui amaro sunt animo, vt bibant, & obliuiscantur egestatis suae, & doloris sui non recordentur amplius. Hac occasione seniores Iudeorum statuerant, vt condemnatis ad mortem daretur vinum aromaticum ad bibendum, vt facilius tolerarent passionem. In Hierusalem autem erant mulieres deuorae, & compassiuae, quae hoc vinum dabant ex deuotione. Iudaei ergo ex nimia crudelitate moti, tale vinum datum pro Christo & alijs duobus, cum eo crucifixis acceperunt sibi, sicut quod dictum erat Amos 2. vinum damnatorum bibebant, & loco eius posuerunt acetum cum felle mixtum. Et vt dicit Aug. potuit etiam esse myrratum.
- 624 Dub. Quia Matthaeus dicit, q. gustauit, & Marcus quod non accepit? Resp. Aug. q. non accepit, vt biberet: gustauit autem, & quod Matthaeus dicit, q. noluit bibere, hoc Marcus dicit q. non accepit, tacuit etiam quod gustauit.
- 625 Dub. Cur gustauit? Ref. Aug. de consensu Euang. q. hoc indicat q. gustauit pro nobis mortis amaritudinem.
- 626 Dub. Cur noluit bibere? Resp. Hilarius, quoniam aeternae gloriae incorruptioni non miscetur peccatorum amaritudo.
- 627 Dub. Quia de diuisione vestium discordant Matth. & Ioannes? Resp. Aug. de consensu Euang. q. hoc a Matthaeo breuiter dictum est, sed Ioannes distinctius explicat, quia de vestimentis fecerunt quatuor partes, quia autem tunica erat inconfutilis, miserunt super ea sortes.
- 628 Dub. Cur abstulerunt sibi omnia vestimenta sua? Resp. Chry. in hom. q. hoc agebant quasi circa dehonorum & omnium vilissimum.
- 629 Dub. Cur non diuiserunt tunicam? Ref. Magister histo. scho. quia erat facta quasi reticulato opere, Et ideo non poterat bene diuidi cum non haberet aliquam futuram.
- 630 Dub. Cur fecerunt quatuor partes de ve-

- stimentis? Ref. Ly. quia quatuor erant milites, qui crucifixum erant eum, & ita vnicuique militi partem, vt dicit Ioannes.
- 631 Dub. Vbi habetur, diuiserunt sibi &c. Ref. quod in Psal. 2. 1.
- 632 Dub. Quid est fors? Ref. S. Th. 2. 2. q. 95. ar. 8. q. sortes proprie dicuntur cum aliquid sit, ut eius euentu considerato aliquid occultum innotescat.
- 633 Du. Quod sunt species sortium? Ref. qui supra, q. tres. scilicet diuisoria, consultiua, & diuinatoria. Diuisoria est, cum quaeritur iudicio sortium quid cui est adhibendum siue res, siue honor, siue dignitas, siue poena, aut actio aliqua: consultiua cum quaeritur quid agere oportet. Et diuinatoria cum quaeritur quid sit futurum.
- 634 Dubi. An sit licitum vti sortibus? Ref. q. sup. q. aut necessitas imminet, & tunc licitum est cum dei reuerentia sortibus diuinum iudicium implorare, sicut tempore persecutionis qui debeant remanere, & qui fugere: aut non imminet necessitas, & tunc in sorte diuisoria licet vti sortibus, quando alio modo non possunt concordare, & similiter in electione dignitatum temporalium solent sortibus vti: aliam autem non licet nec consulere daemones, nec euentus fortunae expectare.
- 635 Dub. Cur milites seruabatur Iesum? Ref. Ly. q. ne aliqui raperent eum de cruce antequam moreretur.
- 636 Dubitatur. Cur sedentes eum seruabatur? Respond. vt magis starent in quiete, quia crucifixi multum stabant antequam morerentur.
- 637 Dub. Cur posuerunt causam in scriptis super caput eius? Ref. Ly. quia talis mos erat Iudeorum, vt causam scriberent, & ponerent super capita damnatorum.
- 638 Du. In quo loco erat ipsa scriptura? Ref. Magister Histo. Scho. quod crux super transfuersum non habebat lignum aliquod, sed Pilatus cauillam, & tabulam affixam cum causa scripta posuit.
- 639 Dub. Si totus titulus erat scriptus tribus linguis? Ref. qui sup. q. de principio tituli incertum est, sed hic est finis Hebraice scilicet. Malcus Iudeorum, Graece Basileos ex homo Ioyson, & Latine rex confidentium.
- 640 Dubita. Cur erat scriptus tribus linguis? Respondet qui sup. ut diuersarum linguarum homines, qui conuenerant ad diem festum,

- illum legere possent.
- 641 Dub. De quibus lignis erat facta crux? Resp. qui supra, q. vt quidam dicunt, quod palma, cipressi, oliuae, & cedri. Vnde quidam metricè dicit. Ligna crucis palma, cedrus cipressus, oliua.
- 642 Dub. Quantum fuit alta crux? Resp. qui sup. q. opinio est crucem domini quindecim pedes habuisse in altum, & tabula superposita pedem, & dimidium.
- 643 Dub. Quomodo vna crux potuit esse de quatuor lignis? Resp. Landolphus de vita Christi, q. Truncus in quo fuit fixa crux creditur fuisse de cedro. Lignum erectum de cipresso, transuersum de palma, & tabula de oliua.
- 644 Dub. An crucifixi erant latrones cum clauis? Resp. secundum Sanctum Tho. tertia parte, quaest. 47. ar. 1. q. sic, cum dicit, quod fuit mirabile in morte Christi, quod velocius mortuus fuit alijs, qui simili passione afficiebantur. Et Pilatus mirabatur si iam obijisset.
- 645 Dub. Qui erant illi qui blasphemabant Christum? Resp. Ly. q. vulgares homines circa crucem concurrentes.
- 646 Dub. Quid significat vah? Ref. Remig. q. est interiectio insultantis siue deridentis.
- 647 Dub. Cur impropertant de destructione templi? Resp. q. exprobrabant ei quod falsi testes confixi erant.
- 648 Dub. Cur mouebant capita? Resp. Glof. q. sicut erant mobiles gressu operum, ita & mente & sermone.
- 649 Dub. Cur dicunt, salua te saluum facere, ergo patet falsitas tua.
- 650 Dub. Cur dicunt descende de cruce? Ref. Theoph. q. diabolus eos mouebat ad sic dicendum ad tentandum Christum, quia si de cruce descenderet certus esset, quod esset vere filius Dei, & sic salua, quae per crucem erat, destrueretur.
- 651 Dub. Cur non descendit de cruce? Ref. Chryso. in sermone, q. quia filius Dei erat non descendit de cruce, quia ideo venerat, vt crucifigeretur pro nobis.
- 652 Dub. Cur dicunt, alios saluos fecit &c. Resp. Theoph. q. vt eius miracula deprauerent, & abolerent quasi ab eo secundum ap parentiam fuissent perpetrata.
- 653 Dub. An reges Israel poterant descendere de cruce, quia dicitur, si rex Israel est &c.

- Ref. Ly. q. non intendebant de quocunque rege, sed de Messia.
- 654 Dub. An si descenderet de cruce credidissent ei? Ref. Ly. q. non, quoniam maiora fecit resuscitando Lazarum a monumento, & tamen non crediderunt ei.
- 655 Dub. Cur dicunt, confidit in Deo &c. Respon. Chryso. in hom. q. ex maxima iniquitate, quia etiam propheta iustus Deus non eripuit a periculis, & semper ipse praedixerat se talia debere pati.
- 656 Dub. Cur dicunt dicit enim, quia filius dei sum? Resp. qui sup. q. ex hoc volebant ostendere quod tanquam seductor, & vanè glorians pati deberet.
- 657 Dub. Cum Lucas dicat vnum solum latronem insultasse domino, quomodo Matthaeus in plurali dicit, & latrones? Ref. Hier. q. primo vterque blasphemauit, deinde visis signis, scilicet tenebris, &c. vnus eorum credidit.
- 658 Dub. Quomodo tenebrae factae fuerunt? Ref. Dionysius in epist. ad Policarpum, q. fuit eclipsis Solis, & ipse existens in Aegypto vidit Lunam ab Oriente ascendentem versus Meridiem, & supponentem se soli.
- 659 Dub. An illa eclipsis fuerit naturalis, vel miraculosa? Resp. Lyr. q. fuit miraculosa, quia tunc Luna erat 15. & opposita Soli, & naturaliter non potest fieri eclipsis Solis nisi tempore coniunctionis, videlicet in nouilunio, & hoc est quod tunc Dionysius, videns dixit, Aut deus naturae patitur, aut tota machina mundi dissoluitur.
- 660 Dub. Quid sint tenebrae, vide in maiori Missa natiuitatis domini. dub. 26.
- 661 Dub. Quia videtur, quod tenebrae non fuerint super mare, quia dicitur, super vniuersam terram? Resp. quod hic per synecdochem accipitur pars pro toto, & ita etiam fuerunt super mare.
- 662 Dub. An per vniuersum mundum tenebrae fuerint? Ref. Chryso. in hom. q. sic, quod nunquam ante factum fuerat.
- 663 Dub. An vnquam aliquis historiographus de hoc aliquid scripserit? Ref. Orig. q. Phlegon quidam inronicis suis scripsit in principatu Tiberij Caesaris tenebras fuisse, sed non signauit in Luna plena.
- 664 Dub. Vt quid acciderunt illae tenebrae? Resp. in Chryso. in sermone, quia non poterat terre creatura iniuriam creatoris. vnde Sol retraxit radios suos, ne videret impiorum facinora.

- 665 Dub. Quantum durauerunt illa tenebrae? Resp. Cirillus, qd postquam cruci tradiderunt dominum, omnis mundi machina lugebat proprium dominum, & ita statim cruci fixo domino, inceperunt, & durauerunt usquequo mortuus est, s. usque ad nonam.
- 666 Dub. Quod fuit primum verbum dictum in cruce a domino? Resp. S. Vinc. in Ser. de passione, qd eleuata cruce orauit p suis crucifixoribus dicens. Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Secundo respondit latroni, hodie mecum eris in paradiso. Tertio dixit matri, ecce filius tuus, & discipulo, ecce mater tua. Quarto clamauit Hely seu Hely. Quinto, sitio. Sexto, consummatum est. Septimo voce magna clamauit, In manus tuas domine &c.
- 667 Dub. Cur non omnes Euangelistae praedicta verba describunt? Ref. Aug. de consensu Euang. qd in hoc non est error, quia quod vnus omisit, alius dixit.
- 668 Dub. Cur orat eis relaxari cum ipse hoc posset? Ref. Chryf. qd vt nos pro persecutibus orare doceret.
- 669 Dub. Cur hoc dixit, cum existerent in actu peccati? Ref. Chry. qd fauet penitenti-bus si vellent post tantam nequitiam reatus perfidiam diluere.
- 670 Dub. An fuerit exauditus? Resp. Beda, quod sic in eis, qui post eius passionem crediderunt.
- 671 Dub. Cur dicit, quia nesciunt, quid faciunt, cum ex inuidia & propria malitia eum morti tradiderint? Resp. qui sup. qd non pro illis orat, sed pro eis, qui nesciebant, zelum Dei habentes, sed non scientiam.
- 672 Dub. Quia videtur, quod tales possint excusari? Resp. Greg. qd permanentes post crucem in infidelitate nullus per ignorantiam iuari putabit, dignis miraculis sonora voce eum praedicentibus esse Deum.
- 673 Dub. Cur primo latro redarguit socium, & post Christum orat? Resp. Cirillus, qd hic fungitur vice iudicis, condemnatus incipit de veritate censere, qui coram Pilato per multa tormenta confessus est scelera, quia aliud est homo censor quem latent intima, & aliud Deus qui mentes penetrat, & ibi quidem post confessionem poena subsequitur, haec autem cofessio fit ad salutem, sed & Christum pronunciat innocentem dicens. Hic vero nihil mali fecit. q. d. Nouam vidi iniuriam, honestatem damnare cum sceler-

- re. Nos viuentis occidimus, hic mortuos scitauit, nos aliena sumus furati, hic & sua iubet tribuere. Beatus igitur latro astanter docebat talia differens, quibus alterum increpabat, sed vt vidit extinctos auditus astantium, rediit conuenienter ad eum qui nouit praecordia. Et ideo dicebat ad Iesum, domine memento mei, dum veneris in regnum tuum.
- 674 Dub. Quod regnum dicebat latro esse Christi? Resp. Hier. qd dicebat de regno aeterno.
- 675 Dub. Cur meruit iste latro audire quod cum Christo ipso die esset in Paradiso? Ref. Gregor. qd tres virtutes accepit in cruce & seruauit: Fide, quia regnaturum deum credidit, que secum pariter morietem vidit. Spe, quia regni aditum postulauit: & Charitate a qui fratrem & collatorem pro simili scelere morientem de iniquitate sua redarguit.
- 676 Dub. Quomodo fuit illo die in Paradiso, cum Christus ad infernum descenderit? Respon. S. Tho. 3. par. q. 52. ar. 4. qd licet descenderit cum Christo ad infernum, fuit tamen in Paradiso, quia ibi diuinitate Christi fruabatur.
- 677 Dub. Quis fuit iste latro? Ref. Iac. de Vorag. in Sermo. de Innocentius, qd dno fugiente in Aegyptum semper virgo cum filio fuit comprehensa a latronibus. Quorum vnus puerum aspiciens ait, vere dico vobis si possibile esset deum incarnari, dicerem istum puerum deum esse, & sic socios suos induxit, vt eos illaefos abire permitterent: & iste fuit ille, cui dominus dixit in cruce, hodie mecum eris in paradiso. Et iste vocabatur Dismas, & malus vocabatur, Gestas.
- 678 Dub. Cum Lucas dicat: quod stabat omnes notum Iesu a longe, & Ioannes dicat, quod stabat iuxta crucem Mater Iesu Maria, &c. Quomodo hoc potest stare? Ref. Aug. de consensu euangelistarum, quod stabat prope, quia tantum interuallo erant, vt iuxta dici possent, quia in conspectu eius praesto aderant, & a longe respectu turbae propinquius circumstantis cum Centurione, & militibus.
- 679 Dub. Cur nihil aliud dixit Ioanni, nisi pro consolatione semper Virginis? Ref. Chr. quoniam non erat tempus verborum, sed neque parum erat honorari eum tali honore.
- 680 Dub. Cur ea commendauit Ioanni? Resp. qui sup. qd conueniens erat matrem existentem dolere, & procuracionem quaerere, quia ipse aberat, discipulo qua diligebat, tradi-

- tradidit diligentiam habituro.
- 681 Dub. Cur non vocauit eam matrem, sed matrem? Resp. Ly. qd ne extingueretur nomen materni si exprimeretur aggrauata reuerentia virginis videntis passioem.
- 682 Dub. Quid intendebat Christus dicendo discipulo, ecce mater tua? Ref. Ly. q. d. deputate ad eius obsequium.
- 683 Dub. Cur Christus clamauit voce magna dicendo Hely, &c. Ref. Chryf. in hom. qd miraculum tenebrarum sufficiens erat eos conuultere, non solum magnitudine miraculi, sed quia hoc gestum est postquam omnia locuti fuerant, quae voluerant, & satietatem acceperant contumeliarum, & quia multa malitia, & desidia detinebantur, & non nouerunt quae esset causa eius, quod gerebatur. & propter hoc ipse postea loquitur clamans, vt ostendat se viuere, & quod ipse hoc miraculum fecit.
- 684 Dub. Quid significat illa verba Hely, &c. Ref. Ly. qd El in Hebraeo idem est, quod Deus, Iota litera addita facit signare meus. Et ideo hely idem est, quod Deus meus. Iota idem est, quod quare in Latino, Zabata ni significat idem, quod dereliquisti me, sed debet praeponi ei litera ayn. & sonat sicut a formatum in gutture, & debet scribi zabata ni, & tunc significat, vt quid dereliquisti me, sed per ignorantiam scriptorum corrupta est litera in Latinis libris.
- 685 Dub. Quomodo Deus dereliquit Christum? Resp. Glo. qd subtraxit protectionem, sed non soluit unionem, quia dimittebat eum in manibus occidentium.
- 686 Dub. Qui fuerunt, qui dixerunt. Ecce Hely vocat iste? Resp. Hier. qd milites Romani non intelligentes Hebraici sermonis proprietatem, quia dicens hely, putabant Helyam ab eo vocatum.
- 687 Dub. Cur bis dixit hely? Resp. qd hic est figura epimenon, & hoc fecit ad maiorem expressionem doloris.
- 688 Dub. Cur assumpsit dictum psalmista? Respon. Chryf. in Hom. dicens, vide autem, quod usque ad vltimam horam testimonium perhibet veteri testamento.
- 689 Dub. Cur Hebraice hoc dixit? Resp. qui supra, quod vt eis fieret cognita, & manifestata vox eius.
- 690 Dub. Quae sunt illa, quae erant consummata? Resp. Ly. qd illa, s. quae scripta erant de Christo passuro.

- 691 Dub. Quomodo omnia consummata erant, cum nondum esset mortuus? Respon. Lyra, quia pauca restabant ante mortem eius implenda, scilicet eius potatio, quae in promptu erat.
- 692 Dub. Quae scriptura debebat consummari? Resp. qd illa Ps. 68. In siti mea potuerunt me aceto. Ideo dixit, Sitio.
- 693 Dub. An vere sitiret? Resp. qd tantum laborauerat, & de sanguine emiserat, quod corpus eius erat desiccatum, & adustum, & propter hoc sitiebat supra modum, & talis sitis est magnum tormentum.
- 694 Dub. Quomodo habebant vas aceto plenum? Ref. Ly. qd milites illud portauerunt, vt darent crucifixis ad bibendum, vt citius morerentur: & sic ab eorum custodia citius expedirentur, quoniam talis potatio acetum mortem accelerat, vt aliqui dicunt.
- 695 Dub. Cur harundini spongiam imposuerunt? Resp. qui sup. quoniam tantum erat eleuatus a terra, quod sola manu non poterant attingere ad os eius.
- 696 Dub. Quid est acetum? Resp. Hilarius, qd est vinum, quod per vitium aut incuriam, aut vasis accessit.
- 697 Dub. Cur dicebant, sine videamus an veniat Helyas? Ref. Rabanus, quia milites praue sonum vocis dominicae intelligebant. Ideo inaniter aduentum Helyae expectabant.
- 698 Dub. Cur dixit, In manus tuas commendo spiritum meum, cum esset neus? Resp. Beda, quod patrem inuocando, filium dei se esse declarat, spiritum vero commendando non effectum suae virtutis, sed confidentiam eiusdem cum patre potestatis insinuat.
- 699 Dub. Cur voce magna clamauit? Resp. Chryf. in hom. vt ostendatur, quod secundum eius potestatem id geritur, quia in hoc apertissime se verum deum esse ostendit, quoniam homines cum moriuntur vix tenuem vocem emittere possunt.
- 700 Dub. An illa vox fuerit naturalis? Resp. Ly. quod non, sed miraculosa.
- 701 Dub. Cur dicitur emisisse spiritum? Ref. Ambr. qd quia non inuitus amissus, sed tradidit: quod enim emittitur voluntarium est, quod amittitur necessarium.
- 702 Dub. Cur inclinavit caput? Resp. Lyra, qd ex hoc modo moriendi ostendit quod moriebatur ex obedientia. Chryfo. autem dicit non, quoniam expirauit, inclinavit caput,

put, sed quia inclinavit caput, tunc expiravit.
 703 Dub. An diuinitas passa fuerit? Resp. S. Th. 3. par. q. 46. ar. 12. quod passio Christi pertinet ad suppositum diuinæ naturæ, ratione naturæ passibilis assumptæ, non autem ratione diuinæ naturæ impassibilis. Et licet Paulus 1. Cor. 2. dicat dominum gloriosum crucifixum, non tamen est crucifixus secundum quod dominus est gloriæ, sed secundum quod erat homo passibilis.

704 Dub. Quia videtur, quod Deus fuerit occisus pro punitione, quæ secuta fuit ita acerba Iudæis? Resp. qui supra, quod non putum hominem crucifixum Iudæi, sed Deo intulerunt præsumptionem, sicut lacerans chartam principis directam ciuitatibus, tanquam inobediens ad mortis sententiam deducitur, non tanquam chartam frangens, sed tanquam verbum in ea imperiale dirumpens: non ergo securus sit Iudæus tanquam purum hominem crucifigens, quod enim videbat quasi charta erat, quod autem in ea celabatur imperiale verbum erat, natum ex natura, non prolatum per linguam.

705 Dub. Quia videtur, quod Christus a seipso occisus fuerit, & non ab alijs, quia dicit Io. 12. c. nemo tollet a me animam meam, sed ego pono eam? Resp. qui supra, q. 47. ar. 1. quod aliquis potest esse causa alicuius effectus dupliciter. Vno modo directe ad illud agendum, & hoc modo persecutores Christi eum occiderunt, quia sufficienter causam mortis ei intulerunt cum intentione occidendi ipsum, & effectu subsequente, quia, scilicet illa causa est mors subsequente. Alio modo indirecte, quia non impedit, cum impedire possit, sicut si dicatur aliquis alium perfunderi, quia non clausit fenestram, per quam imber ingreditur, & hoc modo fuit causa suæ mortis, quia eam poterat impedire, aduersarios reprimendo, & ita intelligitur nemo tollet a me animam meam, scilicet me inuito.

706 Dubit. Quia non videtur Christum ex obedientia fuisse mortuum, quia non legitur hoc sibi fuisse præceptum? Respon. qui supra, articulo secundo, quod hoc fuit ipsi præceptum a patre, ut ipse dicit Ioan. 10. potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum fumendi eam, & hoc mandatum accepi a patre meo, scilicet eam ponendi, & fumendi.

707 Dubit. Quia si Christus ex obedientia

mortuus est, cum obedientia importet necessitatem, non uoluntarie mortuus est? Resp. qui supra, quod licet obedientia importet necessitatem respectu eius, quod percipitur, tamen importat uoluntatem respectu imperatoris, & talis fuit obedientia Christi: quia licet mors naturali uoluntati repugnaret, uolebat tamen Christus Dei uoluntatem circa hoc implere, secundum illud psal. 39. Ut facerem uoluntatem tuam Deus meus uolui.

708 Dub. An conueniens fuerit Christum ex obedientia mori? Resp. qui supra, quod sic propter iustificationem humanam, ut sicut per unius hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita per unius hominis obedientiam iusti constituuntur multi, ut dicitur ad Rom. 5.

709 Dub. Quia non uidetur, quod fuerit obediens quantum ad præcepta ueteris legis, quæ nos ipsum immutantes non seruamus? Respon. qui supra, quod omnia præcepta ueteris legis moriendo impleuit. Et primo moralia, quæ in præceptis charitatis fundantur, quia mortuus est ex dilectione Dei, ut Ioan. 13. ut cognoscat mundus, quia diligere patrem, & sicut mandatum dedit mihi pater, sic facio, & etiam ex dilectione proximi secundum illud Gal. 2. Dilixit me, & tradidit semetipsum pro me. Cerimonialia omnia impleuit, quia talia pertinebant ad sacrificia, & oblationes, & ipse fuit uerum sacrificium in morte, quod omnia illa sacrificia figurabant. Item præcepta iudicialia, quæ ordinabantur ad satisfaciendum iniuriis passis, & ipse mortuus est, ut ipse satisfaceret pro iniuria facta Deo, prout ipse dixit in psal. 88. Quæ non rapui, tunc exolebam.

710 Dub. Cur deus pater uoluit, quod Christus pateretur iniuste? Resp. qui supra, art. 3. quod ut passio eius esset causa liberationis humane.

711 Dubi. Quia uidetur, quod quæ operati sunt in morte Christi non peccauerint, ex quo deus sic uolebat? Resp. qui supra, quod eadem actio diuersimode iudicatur in honore, uel in malo, secundum quod ex diuersa radice procedit, pater tradidit Christum, & ipse se tradidit ex charitate, & ideo laudatur. Iudas autem ex cupiditate, & Iudæi ex inuidia, & Pilatus ex timore mundano, & ideo peccauerunt, & vituperantur.

Dub.

712 Dub. Cur uoluit pati à Gentibus? Resp. qui supra, ar. 4. quod incepit pati à Iudæis, & post à Gentilibus, & in hoc præfiguratur effectus passionis eius, qui primo fuit in Iudæis, quorum plurimi in eius morte baptizati sunt, ut patet Actuum 2. & 3. post Iudæis prædicantibus transiit ad Gentes.

713 Dub. Quia cum passio Christi fuerit singularis, quomodo potuit mereri salutem omnium? Resp. qui supra, q. 48. artic. 1. quod cum ipse sit caput ecclesiæ, cui data est gratia, non solum ut singulari personæ, sed ut capiti. Ideo ab ipso ipsa gratia deriuanda erat ad sua membra, & omnibus suis membris meruit salutem.

714 Dub. Quomodo satisfactum est Deo per mortem Christi, quæ fuit maior offensa, quam illa primi parentis? Resp. qui supra, art. 2. quod maior fuit charitas Christi patientis, quam malitia crucifigentium, & plus potuit Christus satisfacere sua passione, quod crucifixores offendere occidendo, & ideo magis ualuit passio eius ad reconciliandum Deum toti humano generi, quam ad prouocandum ad iram.

715 Dub. Quia non uidetur, quod Christus redemerit nos à diabolo, quia nihil ei soluit pro nobis? Respon. qui supra, quod precium redemptionis non erat soluendum diabolo, sed Deo, cui offensus fuerat, & cui se obtulit in precium & sacrificium.

716 Dubita. Quia Deus est causa salutis humane, ergo passio Christi non fuit operata nostram salutem? Resp. qui supra, arti. 6. quod deus est causa principalis nostræ salutis, sed humanitas Christi est causa instrumentalis, quia omnes actiones, & passiones Christi operantur instrumentaliter in uirtute deitatis ad salutem humanam.

717 Dub. Quomodo liberauit hominem à diabolo per passionem suam, cum adhuc diabolus tentet hominem? Resp. qui supra, quæstio 48. articulo secundo, quod liberauit hominem à potestate diaboli, cui erat subiectus per peccatum, & et sibi præparauit remedium per suam passionem quo aduersus eius tentationes, & vexationes et corporales se possetueri.

718 Dubitatur. Quia uidetur, quod Christus non liberauit nos à poena peccati, quia adhuc morimur, & mors est poena peccati, item quia poenitentibus imponitur poenitentia, quæ non imponeretur si essent li-

berati à poena peccati? Respon. qui supra, articulo tertio, quod Christus liberauit nos à reatu poenæ per passionem suam, in quantum passio sua fuit sufficiens, & superabundans satisfactio pro peccatis totius humani generis, sed ut habeamus hunc effectum, oportet, ut configuremur ei, cui conformamur per baptismum circa mortem, ideo baptizatis nulla poenitentia imponitur, quia sunt totaliter liberati per passionem Christi. Quia uero ipse solum semel mortuus est, ideo semel per baptismum ei configuramur, sed oportet si post peccatum, ut configuremur ei patienti per aliquid poenitentis, quam in nobis sustineamus, quæ tamē multo minor sufficit, quam peccatum mereatur: & quia est caput nostrum, & primo ipse in anima gratiam habuit cum passibilitate corporis, & per passionem ad gloriam immortalitatis peruenit, ita & nos primo accipimus spiritum adoptionis in anima adhuc corpus mortale habentes, & postmodum configurati passioni, & morti eius in gloriam immortalem perducimur.

719 Dubit. Quia non uidetur, quod aperuit nobis ianuam cæli per suam passionem, quia ante Enoch, & Helyas translati fuerunt in cælum. Item nullus introiit paradysum ante ascensionem Christi, ergo in Ascensione, & non in passione aperuit ianuam Paradysi? Respon. qui supra, articulo 5. quod aperire ianuam est remouere illud impedimentum, quod eam claudebat, sed Christus liberauit eos à peccato quod prohibebat ingressum, ergo aperuit ianuam, nec Helyas, aut Enoch ingressi sunt cælum Empireum, sed in Paradysum terrestrem, ubi creduntur uiuere usque ad aduentum Antichristi. Per Ascensionem autem suam nos quasi in possessionem introduxit.

720 Dubitatur. An conueniens fuerit ipsum mori? Respon. qui supra, quæstio 50. articulo primo, quod sic, ut satisfaceret illi poenæ impositæ pro peccato. Gene. secundo. cap. quacunque die comedetis mortem moriemini.

721 Dub. Quia uidetur, quod in morte diuinitas fuerit separata à carne, quia maior est uirtus uiuificationis Dei, quam animæ: sed corpus mori non potuit, nisi anima separata, ergo nec mori poterat, nisi diuinitate separata? Respon. qui supra, art. 2. quod licet diuini-

- diuinitas habeat vim viuificandi, hoc est affectiue, & nō formaliter. Anima autē hęc vim viuificandi formaliter, & ideo ea pręfente, & vnita formaliter, necesse est corpus viuum esse. Diuinitas autē non potest esse forma corporis, & ideo nō est necesse quod manente vnione deitatis ad carnem caro sit viua, quia Deus non ex necessitate agit, sed ex voluntate: & ita diuinitas etiā non fuit separata ab anima.
- 722 Du. Videtur quod Christus fuerit homo in triduo mortuus, quia fuit sacerdos in æternū, & habebat animā, & corpus? Ref. qui supra, ar. 4. q. est articulus fidei, quod Christus fuit mortuus, & sic interim quod stetit mortuus non fuit homo, & fuit sacerdos, quod conuenit homini secundum animam, cum in ea sit ordinis character, & licet haberet animam & corpus, tamen non erant coniuncta, sed separata.
- 723 Dub. Videtur quod Christus nō descendit ad inferos, quia non secundum corpus, quia iacuit in sepulchro nec secundū diuinitatem, quia vbique est, nec secundum animam, quia cuni sit incorporea non potest inoueri localiter, quia hoc est corporum, vt probatur 6. Phisic. Resp. qui supra, q. 52. q. est articulus fidei Christum descendisse ad inferos, & non secundum diuinitatem, neque secundum corpus ratione dicta, sed secundum animam: sed non eo genere motus quo corpora descendunt, sed eo quo angeli mouentur, qui ita mouentur localiter sicut sunt in loco.
- 724 Dub. An fuerit conueniens quod ad inferos descenderet? Ref. qui supra, q. sic, vt victo diabolo per passionem, victos eius eriperet, qui detinebantur in inferno.
- 725 Dubit. An descenderit in omnē partem inferni? Ref. qui supra, ar. 2. q. per suum effectum descendit ad infernum damnatorū de sua incredulitate, & malitia illos cōfutat, ad purgatorium eis spem glorię consequendę dando, & in limbo eis lumen eterne glorię infundendo. Quantum vero ad essentiam solum descendit ad locum inferni, in quo iusti detinebantur.
- 726 Du. Quantū stetit anima Xpi i inferno? Ref. qui supra, ar. 4. q. tandiu mansit in inferno, quandiu corpus in sepulchro.
- 727 Dub. Quia sicut nos liberauit per passionē suam, ita potuit liberare sanctos patres absq. descensu ad inferos? Ref. qui supra,

- ar. 1. q. sicut passio Christi applicatur viuificans per sacramēta configurantia nos passioni Christi: ita etiā applicata est mortuis per descensum ad inferos.
- 728 Dub. An liberauit pueros qui decesserāt cum peccato originali? Ref. qui supra, ar. 2. q. non, cum eius passio non habuerit locum, nisi in his qui fuerunt membra eius.
- 729 Du. Cum sola anima descenderit ad inferos, cur dicimus q. Christus descendit. Ref. qui supra, ar. 3. q. licet non descenderit totum quod pertinet ad humanam naturam, s. corpus quod iacuerat in sepulchro, tū totus Christus descendit, quia masculinum genus refertur ad personam. Neutrum autē genus pertinet ad naturam: in morte igitur licet anima fuerit separata a corpore, neutrum tū fuit separatū a psona filii Dei: & ita tota persona filij Dei descendit ad inferos per animam sibi unitam, & ita totus Christus & eadem ratione totus fuit in sepulchro, quia corpus unitū personę filij dei fuit ibi.
- 730 Dub. Quod fuit illud velū scissum? Ref. Orig. q. duo erant vela: vnum q. velat scđi sanctorum. Aliud exterius siue tabernaculi siue tēpli. Illud ergo qđ erat foris, scissū est.
- 731 Dubit. Quid significat scissio dicti veli? Ref. qui supra, vt mysteria ab initio mundi vsque ad finē publicaretur, & que vsque ad aduentum Domini rationabiliter fuerant occultata, ideo scissum est.
- 732 Dub. Cur potius exterius quā interius velum scissum est? Ref. qui supra, q. cū uenerit quod perfectum est, tunc auferetur cōt interius velum, vt videamus, quę interius sunt occulta. s. verā Archam testamenti, & sicut ipsa se habet natura, videamus Cherubin, & alia.
- 733 Du. Quo tempore scissum est? Ref. Aug. de consensu Euāgelistarū q. veraciter scissum est cū dominus expirauit, licet Lucas pręoccupando narrauit, quod quando crucifixus est.
- 734 Dub. Vt quid terra mota est? Ref. Hila. quia capax huius mortui esse non poterat.
- 735 Du. Cur Petre scisse sunt? Ref. q. supra, qm̄ omnia valida, & fortia Dei verbum penetrās, & potestas eterne virtutis irruerat.
- 736 Dub. Cur monumenta aperta sunt? Ref. Ly. q. ex terremoto, ad denotādū quod resurrectionē Xpi p̄p̄inqua erat, & aliorū cum ipso resurgentium.

Dubi.

- 737 Dub. An hæc signā solū in Hierusalē. facta sint? Respon. q. quo ad monumentorum apertionem solum in Hierusalē facta fuisse uidetur, quoniam dicitur multa corpora sanctorum surrexerunt, similiter petre nō leguntur alibi scissas, quamuis prope Gaietā in regno Neapolitano dicatur, quidam mons petrosus ex toto tunc scissus, quem ego uidi, & pet scissuram transiui, & multi nauatę ex deuotione capiunt de lapidibus illius fracturę dicentes, eos ualere ad parturientes mulieres eis succurrendo in partu.
- 738 Dub. Si tunc corpora sanctorum surrexerunt? Res. Hiero. q. non, sed quando Christus resurrexit, & ita Matthęus dicit, q. exeuntes de monumentis post resurrectionē eius uenerunt in sanctam ciuitatem.
- 739 Dub. Que est sancta ciuitas? Res. Ly. post Hierony. quod est Hierusalem.
- 740 Dubi. Cur appellatur sancta? Ref. qui supra, quod propter templum, & sancta sanctorum, & ob distinctionem aliarum vrbiū in quibus idola colebantur.
- 741 Du. An illa resurrectio sanctorum fuerit omnibus publica? Ref. Hiero. q. non, sed solum apparuerunt his, qui uidere merebantur, & hoc innuit Matthęus dicens. Et apparuerunt multis, & sic non omnibus.
- 742 Dub. An illi sancti resurrexerunt iterum morituri? Res. S. Tho. 3. par. q. 53. ar. 3. q. Remig. tenet, q. resurrexerūt non iterū morituri. Sed Aug. ad Luodiuū tenet contrariū, q. post mortū sunt, & Hiero. super Mat. dicit, q. sicut Lazarus resurrexit, sic & multa corpora sanctorum surrexerunt, ut dominū ostenderent resurgentem. Tamen in sermone de assumptione hoc sub dubio relinquit. Opinio autem Aug. innititur efficacioribus rationibus.
- 743 Dub. Quia Lucas dicit, q. Centurio uiso q. magna voce expirasset, admiratus fuit. Matthęus autē dicit, q. uiso terramotu, & his quę siebant, dixit. vere filius Dei erat iste? Res. Aug. de consensu Euang. q. ista non sunt contraria: in hoc enim, quod Matthęus non solum dixit, uiso terramotu, sed addidit his quę siebant integrum locum fuisse demonstrauit Lucas, vt diceret Centurionem ipsam domini mortem fuisse mirarum, quia & hoc inter illa est, quę tunc mirabiliter facta erant.
- 744 Dub. Quia Matthęus dicit Centurionē dixisse, uere filius Dei erat iste, & Luc. dixit

- eum dixisse, uere hic homo iustus erat? Respon. qui supra, q. debemus intelligere fortasse Lucam exprimere uoluisse sententiam Centurionis, quomodo dixerit Iesum filiū Dei, forte enim nō eum uingentum equalem patri Centurio intellexerat, sed ideo filium, quia iustum crediderat, sicut multi iusti dicti sunt filii Dei.
- 745 Dub. Quia Matthęus dicit, quod Centurionem, & eos, qui cum eo erant hoc dixisse. Lucas autem dicit, solum Centurionem dixisse? Ref. qui supra, q. non est contrarium, cum unus dicit, quod alius tacet.
- 746 Dub. Quia Matthęus dicit, q. timuerunt valde, & Lucas q. glorificauit Deum? Ref. qui supra, quod non sunt contrarij, quoniam quis nō intelligit Deū timēdo glorificasse.
- 747 Du. Cur illę mulieres secutę fuerant Iesum a Galilæa? Res. Ly. q. ex deuotione quam habebāt ad audiendū uerbum eius.
- 758 Du. Que ministrabāt Christo? Res. Hiero. q. necessaria uitę suę de eorū facultatib.
- 949 Dub. Cur talia ministrabant eis? Ref. qui supra, quod consuetudinis Iudaicę fuit, quod mulieres necessaria uitę administrarent doctoribus, & pręceptoribus.
- 750 Dub. quę fuerunt istę Marię? Ref. Ori. & Lyr. q. Maria Magdalena fuit soror Lazari, sed Maria Iacobi fuit soror semper Virginis matris domini, quę fuit mater Iacobi minoris, & Ioseph, prout Marcus dicit, quam Ioannes uocat Mariā Cleophę a patre, siue a Gētilitate familię tale cognomen habens: mater filiorū Zebedei. s. Iacobi maioris, & Ioannis fuit uxor Alpei, quā Marcus uocat Maria Salome. uide ser. 4. dominicę 2. Quadragesimę. dub. 3.
- 751 Dub. Quia hora fuit illud sero, quod dicit factum esse? Res. Ly. quod fuit circa uesperam eiusdem ferię 6.
- 752 Dub. Cur dicit Euāgelista Ioseph fuisse diuitem? Res. Hiero. & Ly. q. ex hoc ostēditur, q. de facili potuit accedere ad Pilatum.
- 753 Du. Cur Marcus & Lucas dicunt, q. erat decurio? Res. q. ex causa dicta in pcedenti. dubio. Marcus dicit etiā, quod fuit nobilis.
- 754 Dub. Quid significat decurio? Res. Beda, q. erat de curia Imperatoris, uel pręsidis, siue decurio, id est de ordine curię: dicitur etiam decurio, qui pręest decem uiris.
- 755 Du. Que est Arimathia? Res. Lucas, q. est ciuitas Iudę, & Remig. Beda, & Ly. dnt q. ipsa est ramatha. Vñ fuit Helchana pater

Samuelis, ut habetur 1. Reg. 1.
 756 Du. Cur exprimit nomen eius, Joseph? Ref. Ly. quia erat homo famosus.
 757 Dub. Quomodo erat de discipulis Iesu, cum inter Apostolos non numeretur? Ref. Chry. quod non erat ex duodecim Apostolis, sed ex septuaginta.
 758 Dub. Cur dicitur, quod erat expectans regnum Dei? Resp. qui supra, i. credens doctrinæ Dei.
 759 Dub. Quem metum Iudæorum habebat iste Ioseph? Ref. Ly. q. ne expelleretur de synagoga, quia ut dicitur Io. 12. ex principibus multis crederetur in Iesum, sed propter phariseos non confitebantur ne de synagoga eijcerentur, & ut dicit Lucas hic uo. consererat a scribis, Iudæorum contra Christum.
 760 Dubi. Quomodo ausus fuit accedere ad Pilatum? Ref. Ly. q. licet prius fuisset discipulus Christi occultus propter metum Iudæorum, tamen post exemplo mortis Christi animatus ostendit se publicè esse Christi discipulum, & ut dicit August. de consensu Euang. in extremo illo officio funeri exhibendo minus uidetur curasse de Iudæis.
 761 Dub. Cur petit corpus Christi? Resp. Ly. quod ut sepeliret illud honorifice.
 762 Dub. Quia cum esset iam mortuus nunquid sine licentia poterat capere corpus? Ref. Ly. q. non, eo quod corpora damnatorum non poterant sepeliri, nisi de licentia Præsidis.
 763 Dub. Cur Pilatus mirabatur, si iam obiisset? Ref. Theoph. quia putabat q. diu uiuere in cruce, sicut & latrones in patibulo uiuebant diu.
 764 Dub. Cur interrogauit Centurionem, si iam obiisset? Respon. qui supra, q. interrogauit si mortuus esset, ante horam, qua ceteri mori consueuerunt.
 765 Du. Cur ita de facili Pilatus donauit corpus Ioseph? Ref. Ly. q. quia erat homo ualens, & nobilis Pilatus ei uoluit acquiescere, & et quia sciebat Christum crucifixum iniuste.
 766 Dub. Cur Ioseph non expectauit vsq. in crastinum ad petendum corpus? Ref. Lyra, quia erat dies sabbati, in qua non licebat aliqua operari, & ideo Ioseph uenit illo sero, quod erat ante sabbatum.
 767 Du. Vbi accepit corpus Ioseph? Ref. Hie. quod deposuit illud de cruce.
 768 Dub. Videtur, q. Ioannes aliis Euangelistis sit contrarius, q. dicit solum Ioseph se-

pelire Christum; & ipse dicit Nichodemum interfuisse? Resp. Aug. de consensu Euang. q. Ioannes in hoc alius non repugnat. Neque enim, qui Nichodemum tacuerunt, asseruerunt à solo Ioseph dominum sepultum, quamuis solius commemorationem fecerint.
 769 Du. Quia Ioannes dicit, q. sepelierunt eum cum linteis: & alii, q. inuoluit sindone? Resp. qui supra, q. in hoc Ioannes non repugnat aliis, quia q. illi una sindone à Ioseph inuolutum dixerunt, non propterea prohibuerunt intelligi, & alia lintea potuisse asserri à Nichodemum, quis & p. sudarium, quod capiti adhibebatur, & intras, quibus corpus totum alligatum est, quia omnia de lino erant, et si una sindonem ibi fuit ueracissime dici potuit ligauerunt eum linteis: lintea quippe generaliter dicuntur, quæ lino texuntur.
 770 Dub. Quid est sindonem? Ref. q. dicitur linteam amictorium mulierum, quo humeri cooperiuntur, & quandoque simpliciter dicitur pro panno lineo, ut dicit Catholicus.
 771 Dubi. Cur emir sindonem Ioseph? Resp. q. forte propter honorem domini uoluit non uiam sindonem habere.
 772 Du. Ad quid Nicodemus attulit mixturam & c. Resp. Aug. quia illa apta sunt corpus maxime conseruare, & quamplurimum, & non permittere cito subiaci corruptioni.
 773 Du. Cum ita modicum deberet stare in monumento, cur vngere eum uolebant? Resp. qui sup. q. adhuc, ut de nudo homine disponebant, multam tamen dilectionem demonstrabant.
 774 Dub. Quis erat mos Iudæorum sepelien di? Resp. Aug. quod consuetudo illius gentis erat, ut mortuorum corpora uariis aromatis condiretur, ut diutius seruari possent illa.
 775 Du. Cur non sepelierunt Iesum magis à remotis? Ref. Chry. q. breuitate tps urgebant. Nona. n. hora mortuo Christo deinde accedentibus ad Pilatum, & deponentibus Christi corpus uespera imminabat. Et ideo ponunt eum in proximum monumentum.
 776 Du. Cur in monumento nouo posuerunt eum? Resp. Lyr. q. si aliquis fuisset ibi ante sepultus, calumniari posset à Iudæis, quod ille surrexisset, & non Christus.
 777 Dub. Cur fuit positus in monumento exciso in petra? Resp. S. Tho. 3. par. 4. q. 1. ar. 2. q. si ex multis lapidibus edificatum fuisset tumulus fundamentis suffossis sublatus fur-

to diceretur.
 778 Dub. Cur Ioseph fecerat excidere monumentum in petra? Ref. q. quia erat diues fecerat sumptuosum monumentum, ut dicit Lyr.
 779 Dub. Cur aduoluit saxum magnum? Resp. Lyr. q. ut non posset de facili amoueri, ne aliquis ueniens posset rapere corpus Christi.
 780 Dub. Quid erat factum illud monumentum? Ref. Magister hist. Icho. q. ut Beda dicit, fuit domus rotunda de subiacente rupe excisa tantæ altitudinis, ut uix homo manu extensa culmen possit attingere, introitum habens ab Oriente. In parte uero eius quadrilateri locus domini corporis de eadē petra factus est. b. pedes habens longitudinis tribus palmis altius cætero pavimento eminens, quasi sarcophagus, patulus erat locus ille à latere meridiano. Color uero monumenti, & loculi rubicundo, & albo dicitur esse permixtus.
 781 Du. Quæ erat altera Maria cum Magdalenæ? Ref. Marcus, q. erat Maria Ioseph, id est eius mater Vide dub. 500.
 782 Du. Cur supra dictum sit, quod iuxta crucifuerunt tres Mariæ. Hic dicitur solum de duabus? Ref. Orig. quia mater filiorum Zebedæi forsitan vsq. ad crucem peruenire potuit. Ille autem quasi maiores in charitate, neque his, quæ postea gesta sunt desuerunt.
 783 Dubi. Cur sedebant contra sepulcrum? Ref. q. secundum Marcum aspiciēbāt ubi poneretur corpus Iesu, ut ei posset congruere, ut dicit Be. deuotionis munus offerre.
 784 Dub. Videtur, q. Christus non debuit sepeliri, quia dicitur in Pf. 87. Factus est sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber, sed corpora inclusa in sepulchris non sunt liberi? Ref. S. Th. 3. par. 4. q. 1. ar. 1. q. conueniens fuit Christum sepeliri ad comprobandum ueritatem mortis: nō. n. in sepulchro aliquis ponitur, nisi q. iam de ueritate mortis constat, & tamen fuit inter mortuos liber in hoc, quod per conclusionem sepulchri, non potuit ipediri, quin ab eo resurgendo exiuerit.
 785 Dub. An conuenienter fuerit horto fuisse sepultus? Ref. qui sup. ar. 2. q. sic ad significandum, quod per mortem, & sepulturam eius liberamur à morte, q. incurrimus per peccatum Adā in horto Paradisi commissum.
 786 Dub. An conuenienter fuerit sepultus in sindone munda? Ref. dominus Cardinalis de Turre cremata, q. sic, quia corpus eius erat mundissimum.

787 Dub. Quia cum mors eius fuerit turpissima, uidetur quod non debebat ita honorifice sepeliri? Ref. S. Th. ubi sup. q. gloriose debebat sepeliri, q. dicitur Esa. 1. 1. & erit sepulchrum eius gloriosum. Licet eius mors fuerit despecta, in qua eius commendatur patientia, sed in sepultura honorifica consideratur uirtus morientis, qui contra intentionem occulentium etiam mortuus honorifice sepelitur.
 788 Dub. An conuenienter fuerit in alieno sepulchro tumulatus? Ref. qui sup. quod sic, quia ut Aug. dicit in quodam sermone, ideo sic uoluit sepeliri, quia pro aliorum moriebatur salute.
 789 Dubi. Cur eius corpus non fuit incineratum iuxta illud Ge. 3. Puluis es, & in puluere reuerteris, quod fuit datum in pœnam peccati sicut mors, quam ipse sustinuit pro liberatione nostra? Ref. S. Th. ubi sup. ar. 3. q. hoc non fuisset conueniens, quia dicitur Pf. 15. Nō dabis sanctum tuum videre corruptionem, quod Damascenus exponit in 4. lib. de corruptione, quæ est per resolutionem in elementa, tum quia talis putrefactio prouenit ex infirmitate nature illius, quod putreficit: & ne mors Christi eius nature infirmitati ascriberetur, noluit corpus suum qua litercunque putrefieri, aut resolui, sed bene uoluit mori, quia nulla utilitas ex eius incineratione prouenisset.
 790 Dub. Quantum stetit Christus in sepulchro? Ref. qui sup. ar. 4. q. duabus noctibus, & una die, quoniam, ut dicit Aug. in 4. de Trinit. à uespere sepulturæ vsq. ad diluculum resurrectionis. 36 horæ sunt, i. nox tota cum die tota nocte tota.
 791 Dub. Qua hora egressus est de sepulchro? Ref. qui sup. q. ut dicit Aug. in 4. de Trinit. in diluculo resurrexit, in quo aliquid lucis apparet, & tamen adhuc aliquid remanet tenebræ noctis.
 792 Dub. Quæ fuit illa altera dies post parasceuem? Ref. Ly. quod fuit dies sabbathi.
 793 Dub. Cur principes sacerdotum à Pilato petierunt custodiam sepulchri? Ref. Hie. in hom. qm non sufficerat eis Christum crucifixisse, nisi sepulchrum custodirent, & quantum in illis est manus imponeret resurgenti.
 794 Dub. Cur uocant Christum seductorem. Re. qui sup. q. licet in nece dñi immesum facinus perpetrasset, nō sufficiebat eis nisi etiam post mortem eius cōceptæ nequi-

tiq̄ exerceant famā eius lacerantes, & quē innocentem sciebant, seductorem vocent.

795 Dub. An vere Christus fuerit seductor? Ref. qui sup. q̄ sic, non à veritate in errore mittens, sed à falsitate in veritatem, à vitijis ad virtutes, à morte ad uitam duccens.

796 Dub. An dominus dixerit, post tres dies resurgam? Ref. Remig. q̄ Iudæi dixerunt eum hoc dixisse, quia dixerat sicut fuit Ionas tribus diebus in ventre.

797 Du. An Christi discipuli fuerint fures, & Xpm̄ furati fuerint? Ref. Rabanus, q̄ erant fures spiritaliter, quia ab ingratīs Iudæis scripta vete. & noui testamenti ablata in vsum Ecclesie conferebant, & Saluatorem eis promissum illis nocte dormientib. Hoc est infidelitate torpentibus abstulerunt, Gētib. credendum tradentes.

798 Dub. An nouissimus error fuerit peior priore? Ref. q̄ sup. q̄ sic, q̄a peior fuit contēptus penitentiæ i Iudæis, q̄ error ignoratiæ.

799 Dub. Cur nō cōbuserunt eum, vt nullus eū furaret? Ref. q̄ nefas erat apud Iudæos corpora defunctorum comburere.

800 Dub. An custodia sepulchri fuerit expediti? Ref. Chry. in Homil. q̄ sic, ipsi tñ nolentibus, qm̄ est irrefragabilis demonstratio resurrectionis facta per ea, quæ prætulerunt: quia n. custoditū est sepulchrum nulla fraus facta est: si aut̄ fraus facta nō est, manifeste, & irrefragabiliter dñs surrexit.

801 Du. Quid sibi vult dicitū Pilati. Ite custodite sicut scitis? Ref. Rabanus, q. d. sufficit vobis, q̄ consensu in necem innocētis. De cetero uero error vobiscum permaneat.

802 Du. Cur ipsi Iudæi sigillarūt sepulchrū? Ref. Chry. in Homil. q̄ Pilatus nō permisit, ut sui milites sigillarent, quia potuissent dicere, quōd milites permisissent quod discipuli corpus dñi furaretur, & ita resurrectionis infringere fidē, nunc hoc dicere nō possunt, cum ipsimet sepulchrum sigillassent.

803 Dub. An verisimili sit, q̄ discipuli furati fuerint dñm? Ref. Remig. dicens, si custodes dormierūt, quomodo furtū uiderunt: si non uiderunt quō testes fuerunt. Et ideo Iudæi dicentes militibus, ut hoc dicent dantes eis copiosam pecuniam quod uoluerunt facere non potuerunt.

ALLEGORICE.

Passio Domini quātū ad singulas partes in ueteri testamento, uel p̄nūciata, uel figurata fuit, cū omnia in figuram contingere

rent illis. Veruntamen significabatur p̄ ipsam passionē Christi, capitis omnium fidelium, passio omnium suorum membrorum, qui pro eius nomine martyrizati sunt, q̄ a notis, parentibus, fratribus, filiis, & cognatis tradebantur ad mortē, ludibrio habiti ab omnibus us persequentibus cēsi, flagellati, cōspūti, ut Petrus, & Paulus, ac Dionysius cruci affixi, ut decē millia martyres, & diuersis generibus mortis interempti pro persecutoribus orantes, ut Stephanus. Et tñ tū dē animabus separatis corpora eorū honorifice in pace sepulta fuerunt, ut corpus sanctæ Catherinæ ab Angelis deportatum in summitate montis Synai miraculis maximis à Deo illustrati, qui ubiq̄ terrarū magna in ueneratione habentur unā cum eorum sepulchris diuersorum aromatum speciebus redolentibus.

TROPOLOGICE.

Instruimur ut nostrum imitantes caput obediētes simus usque ad mortem, quantumcunque acerbissimam patienter pro nomine Iesu omnia tormentorū genera cum casu euenire supportantes, & etiam pro proximo nostro uitam propriam offerentes, cū maiorē hac dilectionē nemo habeat, necsi delinquimus etiam quouis graui scelere desperemus, sicut Iudas, sed emendemus penitentes, & singula quæ que in passionē Domini gesta, mēte reuoluamus, si omnia crimina docemur euitare, & quascunque uirtutes amplecti.

ANAGOGICE.

Si ad gloriam eternæ beatitudinis uolumus peruenire, ut aduersa patiamur, necesse est, qm̄ sic oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam, qui ut ad eā nos secum perduceret tanta passus est, & uilissimus quæq̄; ut nil plus mortalibus homo hac uita pati possit. Natura igitur & innocentia Christi patientis demonstrant incomprehensibilem, ac inextimabilem illā fore felicitatē, quæ nullo modo in cor hominis ascendere potest, omnique lætitiā plenā, ad quam adipiscendam suo precioso sanguine nobis aditum dedit.

FERIA SECUNDA HEBDOMADAE SANCTAE.

Ante sex die Pasche uenit Iesus. Ioan. 12. Histo.

Historia huius euāgelij facta est anno Xpi 23. die 19. Marij. s. sabbato ante palmas. HISTORICE.

Domino Bethaniae ubi Lazarū uitæ rediderat sexta ante pascha die Martha ministrante cenauit ipso secum discumbente Lazaro. Maria uero Iesu pedibus prouoluta eol dē precioso perunxit unguento, nitidisque suis terit capillis, adeo ut effusū unguenti odore tota redoleret domus. Iuda aut̄ q̄ eū erat proditorius submurmuratus fatius fuisse illud uenditū fuisse unguentū, cuius p̄cium, q̄ recentū foret denariorum indigētes resouisset: nec tñ ea eius erat opinio, sed cum loculos ferret, & ex his, quæ eius demandabantur custodiæ subtraheret, ex ea quoque pecunia portionem furtim auferret. Dñs his perceptis, ut eā sinerent imperauit, quatenus eius unguentum reseruaret sepulturæ, cum nunquam eis desceret egeni, ipsum uero non semper habituri forent. Pleriq̄; uero Iudæorū Iesu more in Bethania audientes illuc non eius tantum gratia, sed ut ereptū à morte Lazarum cernerent, aduenerunt.

Erga dubiorum solutionem insistendum est.

DVBITATR. Cur ante sex dies paschæ Iesus Bethaniā aduenit? Ref. Alcuinus, q̄ ut ap̄ proquante passione appropinquaret loco passionis, cum prope esset Hierusalem.

1 Dub. Cur Euāgelista dicit, ubi fuerat Lazarus mortuus? Ref. qui supra, q̄ ad insinuatū, q̄ Iesus illuc aduenerat, ut resurrectione Lazari memorie oīum arctius imprimere.

2 Dub. Cur fecerunt ei cenā? Ref. Theophilus super Ioan. q̄ 10. die mensis agnum Iudæi capiunt immolandum in festo Paschæ, ex tunc. n. festiuitatis præstant solennia, qua propter in die, quæ est 10 mensis, & præcedit sextum diem ante Pascha epulantur splendide, & exordium festi hanc diem constituunt, quo fit, ut Iesus quoque peregrina Bethaniam conuiuaretur.

3 Dub. Cur Martha ministrabat? Ref. qui supra, q̄ ob magnam fidelitatem, quoniam non famulabus imponit ministerium, sed ipsamet suscepit.

4 Dub. In qua domo fuit facta hæc cenā? Ref. qui supra, q̄ per hoc quod Euāgelista dicit, quod Martha ministrabat, insinuat

quod in illius domo erat conuiuium: quāuis Lyra dicat, quod fuit factum in domo Symonis leprosi.

5 Dub. Cur dicit, quod Lazarus vnus erat ex discumbentibus? Ref. Theophilus, q̄ per hoc innuitur veræ Lazari resurrectionis signum.

6 Dub. An hæc Maria fuit illa, quæ vnxit caput in domo Symonis, uide fe. 5. de passione, dub. 5. & 6.

7 Dub. Quod unguentum fuit, & an solū unxit pedes domini. Vide dominica pal. dub. 2. 2.

8 Dub. Cur dicit domum repletam ex odore unguenti? Ref. Ly. q̄ ad denotandū preciositatem unguenti.

9 Dub. Cur extersit tam preciosum unguentum? Ref. Ly. q̄ hoc ordine conuerso factū fuit, quā in hic scribatur, quia primo lauit pedes, & extersit capillis, & postea unxit.

10 Du. Cur dicit, uenit, & non uenditū fuit? Ref. Ly. q̄ uenit. i. uēditur, habet enim sensum passiuū sub uoce actiua. Vnde uersus. De re quæ uenit, gratia nulla uenit.

11 Dub. Cur Iudas dixit, q̄ uēderetur 300. denariis? Ref. qui supra, quia tñ ualebat.

12 Du. Quia Iudas non probatur esse fur ex eo, q̄ portaret ea quæ mittebantur? Ref. Alcuinus, quia portabat ministerio, sed exportabat furto.

13 Dub. Vnde cognouit turba, quod dominus esset in Bethania? Ref. Lyra, q̄ satis de facili poterat cognoscere, cum Bethania esset prope Hierusalem.

14 Dub. Vt quid uolebant uidere Lazarum? Ref. Ly. quod uiros suscitari fieri cupiebant, expectantes etiam de inferis Lazaro referente perpēdere, & quia mirabilissimū erat uidere quatruiduanum mortuum suscitatum comedentem, & bibentem, & alia opera facientem.

Alia dubia huius Euāgelij. Require Dominica Palmarum.

ALLEGORICE.

[Quod ante sex dies uenit dominus Bethaniā] significat, quod ille qui sex diebus omnia fecerat, & sexto die hominem creauit, ipse sexta mundi ætate, sexta feria, sexta hora redimere mundum uenerat, [cenā dominica] fides est ecclesie, quæ per dilectionem operatur [Martha ministrans] est fidelis anima, quæ opera suæ deuotionis domino impendit. [Lazarus vnus erat

ex discumbentibus] cum hi qui post peccatorum mortem resuscitati sunt ad iustitiam una cum eis, qui in sua permanserunt iustitia, de presentia ueritatis exultant, & celestis gratiæ muneribus aluntur. Et bene [in Bethania] celebratur, quod interpretatur domus obediencie, cum Ecclesia sit obediencie domus [vnguentum autem] iustitia fuit, ideo libera fuit [erat autem vnguentum nardi pistici], i. fidelis: iustus autem ex fide uiuit [quod caput, & pedes unxit] & Christum, qui est caput, & pauperes, qui sunt eius membra uicti intelliguntur [domus impleta ex odore vnguenti] mundus est impletus bona fama.

TROPOLOGICE.

Instruimur ut [ante sex dies Paschæ]. i. ante comunione[m] [ueniamus Bethania] scilicet obediencia[m] Ecclesiæ conseruando peccata nostra, & poenitentia[m] obediencie impleamus [et faciamus cenam cum Christo] eum in corde nostro suscipiendo [et Martha ministrat] i. pauperibus elemosinæ, & opera misericordie impendatur. [et Lazarus] i. peccator a peccato resuscitatus [discumbat cum Iesu] Dominica festo vestigia [et capillis tergat] supflua dâdo pauperibus. [et domus] i. aia [impleamus odore vnguenti] nec gratia accepta amore luci perdamus, sicut [Iudas] sed [et seruamus usque in diem sepulture] semper pauperibus benefaciendo.

ANAGOGICE.

Eleuamus in cetero implacitum celestis Bethaniam, ubi ab omnibus Deo obeditur, ubi Lazarus, & alii electi cum Deo sepe Christi mensam sedent, edentes, & bibentes in eius Regno, & vnguento honorum operum reuoluet Paradisus, impleto Iuda de ceteris damnatis murmurantibus, & Deum blasphemantibus uiuentem in secula seculorum.

FERIA II. HEBDOMADAE sanctæ, secundum ordinem prædicatorum.

Ante sex dies Paschæ. Io. 12. c. pross. immediate supra, & post ipsum.

Cogitauerunt autem Principes Sacerdotum ut in sabbato sancto ante palmas, secundum Romanam curiam.

FERIA III. HEBDOMADAE sanctæ.

Erat Pascha & prima post biduum. Mar. 14. in ramis.

DVBIVM vnū solū eliciā, f. Quis erat Symon Alexandri p[ater], & Ruphi? Ref. Hier. q[ui] ipsi duo erant discipuli Christi. Et ideo Symon merito filiorum suorum commemoratur, & dicit Theophilus ad maiorem fidem, & affirmationem, nā homo ille adhuc uiebat, qui poterat omnia, quæ circa crucē facta sunt, enarrare.

FERIA IIII. HEBDOMADAE sanctæ.

Appropinquabat dies festus. Luc. 22. c. P[er] supra in Dominica palmarum.

Iste dubiorum solutiones in mediū afferende sūt.

DVBITATR. Cur Lucas bis nominat calicē, cū alii Euāgelistæ solum semel illum nominent? Ref. Aug. de cōsensu Euāgelistarum, quod illud quod dixit antequam panem daret præoccupauit, ut solet, sed vtrunque coniunctum eandem sententiam facit.

2 Dub. Quid est contentio? Ref. S. Th. 2. 2. q. 3. ar. 1. q[ui] contendere est contra aliquem tendere. Vnde sicut discordia contrarietate quandam importat in voluntate, ita cōtentio in locutione.

3 Dub. An contentio sit peccatū mortale? Ref. qui sup. q[ui] si contentio accipiatur, & inordinatum modum, sic est peccatum mortale. Et ab Ambrosio sic diffinitur, Cōtentio est impugnatio ueritatis cum cōsuetudine clamoris. Alio modo est peccatum ueniale, si excedat modū in impugnando fallitate.

4 Du. An Apostoli cōtendentes de primatu peccauerint mortaliter? Resp. qui sup. q[ui] non contendebat cō intentione impugnandi ueritatem, sed inordinate contendebat, de quo non erat contendendum, s. de primatu, quia nondum erant spirituales.

5 Dub. Vnde oritur cōtentio? Ref. qui sup. art. 2. quod est filia inanis gloriæ, ut dicit Greg. 31. mora.

6 Du. Quas rationes adducebant quilibet Apostolorum de primatu pro se? Ref. S. Vin. in Ser. 3. ter. 3. Dominicæ 2. Quadrag. q[ui] Petrus allegabat promissionem sibi à domino factā Andreas, q[ui] erat primus Christianus, & ideo debebat esse maior: Ioannes dicebat,

bat,

bat, q[ui] erat uirgo, & magis dilectus à dño. Iacobus maior eius frater dicebat, q[ui] erat primogenitus, & sic nō pertinebat Ioanni, sed sibi. Iacob. minor, Symon, & Thadæus dicebant ad eos pertinere, quia erant filij primæ fororis semper uirginis Mariæ. Matthæus dicebat, q[ui] reliquerat tot pecunias, & diuitias, & Petrus reliquerat nauiculas cum retibus fractis. Philippus dicebat, q[ui] fuerat primus uocatus à dño. Bartholomæus, q[ui] erat de regali stirpe. Thomas, q[ui] erat doctor, & ab yllis scientiæ, & ipsi omnes ighorantes. Iudas Scarioth, q[ui] erat p[ro]cura tor eorū, & q[ui] iā erāt sibi subditi, q[ui] dñs cōmiserat sibi disp[er]ationē uictualiu, & iō de bebat esse maior, & ita quilibet allegabat pro se.

7 Du. Quid mouit Apostolos de primatu contendere? Ref. Ly. quia Christus prædixerat, quō debebat tradi ad mortem, iō quilibet q[ui] rebat, q[ui] esset cōueniētiō i primatu. Euāgelistarum, quod illud quod dixit antequam panem daret præoccupauit, ut solet, sed vtrunque coniunctum eandem sententiam facit.

8 Dub. Cur adducit in exemplū reges gentium? Ref. Chr. q[ui] ut rem uituperandam ostēdat, qm̄ Gentilium est ambire primatum.

9 Du. Cur dicitur benefici? Ref. Cirillus, q[ui] a blandi sermones eis offeruntur a subditis.

10 Du. Cur uult, q[ui] maior fiat sicut minor? Ref. Ly. q[ui] decebat eos illum esse aptiorem ad præsidendum, qui esset uere humilior.

11 Dub. Cum discipuli omnes fuerint, quō dicit eos permansisse in suis tentationibus? Ref. Ly. quia iam Iudas exierat, ut pderer.

12 Du. Cur disposuit eis ut edat, & c. Ref. q[ui] sup. quia docuerat eos esse humiles in prælacura: hic ostendit magnitudinem præmij bene præsidendum.

13 Dub. Quod regnū disposuit eis? Ref. Beda, q[ui] regnū dei, quod nō est de hoc mūdo.

14 Dub. Quia in regno celorum non editur nec bibit? Ref. Beda, q[ui] non uictus, & potus eis præmij loco spondetur, sed cōmunicatio gratiæ celestis, & uitæ.

15 Dub. Quæ mensa eis proponitur? Ref. qui sup. q[ui] sic metaphoricē loquitur hic, sicut de cibo, & potu, & est celestis gloria, quæ proponitur omnibus sanctis ad fruendum.

16 Dub. Quid sunt 12. throni, de quibus loquitur? Ref. Amb. super Lucam, quod non sunt tanquam aliqua corporalis receptacula sessionis, sed scdm̄ quia diuinam similitudinem iudicat Christus cognitione cordium non interrogatione factorum uirtutē remunerans.

17 Du. Nūquid, & Iudas sedebat cum alijs? Ref. Beda, q[ui] antequam dominus hæc diceret exisse credendus est.

18 Dub. Cur potius Petro dixit, ecce Sathan quā alijs? Resp. Dheophil. q[ui] eo, qui a fortiter aliis erat, & superbare poterat in his, q[ui] promissa erant à Christo.

19 Dub. Cur post orationē christi pro Petro factam, Petrus negauit Christū? Resp. Theophil. q[ui] dñs non rogauit, ut Petrus non caderet, sed ut in casu non remaneret.

20 Dub. Quō intelligitur aliquando cōuersus? Ref. qui sup. q[ui] cum me negato ploraueris, ac poeniteris corrobora ceteros.

21 Dub. Quomodo Sathanas cribrauit Apostolos sicut triticum? Ref. Beda, quod uentilando eos concutiebat tentationum impulsu, & sicut in tali concussione remanet palea, & transit farina, sic Iudas remansit in abolo ad penam æternam, alii uero Apostoli transferunt ad gloriam.

22 Dubit. Quomodo Petrus debebat confirmare cum soli neo pertinebat? Ref. Theophi. confirmari corrobora.

23 Dub. Quando misit eos sine sacculo, & pera? Ref. q[ui] ut habetur Mat. 10. & Luc. 10. q[ui] quando misit eos ante faciem suam prædicare in omnem ciuitatem, & locum, quod erat ipse uenturus.

24 Dub. Cur sic eos misit? Ref. Glof. quoniam prædicatores uerbi debent esse absoluti à solitudine temporalium.

25 Dubi. Quid uult intelligere per sacculū, & peram, & uirgam? Resp. qui sup. q[ui] in sacculo portantur pecuniæ, in pera uictualia, & quod qui dei habent auxilium baculi præsidium non querant.

26 Dub. Cur nunc uult ut tollant sacculū, & peram, quæ ante prohibuerat? Ref. Aug. cōtra Faustum, q[ui] nulla instanti præcipiētis, sed ratione dispensantis pro temporum diuersitate præcepta, uel consilia, uel permiffa mutantur.

27 Du. Cur postquam portauerunt sacculū, & peram, penuriā passi sunt? Ref. Chr. q[ui] sicut, qui docent natate circa principū, qui de manus suas supponentes atretius sustentant suos discipulos, postea p[er]trung; manū abstrahētes iubēt, ut sibi opitulent, q[ui] nimo & paululū mergi permittunt, ita & Xps facit discipulis, in exordio quidē p[ro]sto in cunctis eis aderat, parās eis uberrime affluentia[m] omnium, at ubi oportebat, & pprias vires ostē-

- ostendere subtraxit eis aliquatulum gratiam, iubens eis, ex se nonnulla peragere.
- 28 Dub. Cur vult, q̄ emanat gladium, cū primo loqueret de sacculo, & perat? Ref. Ly. exponendo, & qui non habet, s; gladium, vendat, tunicam, & emat gladium.
- 29 Dub. Cur Apostoli non ita responderunt se habere sacculum, & peram, sicut gladium? Ref. Lyr. quia erant animati ad defensionem sui magistri.
- 30 Dub. Vnde habebant gladios? Ref. q̄ sup. q̄ habebant duos magnos cultellos ad sciendum carnes.
- 31 Du. Cur dixit eis, satis est? Ref. Theophi. q̄ noluit eos dñs reprehendere, quasi non intelligentes, sed dicens, satis est, eos dimisit.
- 32 Dub. Cur solus vnus gladius euaginatus fuit? Resp. Beda, q̄ gladius euaginatus ostendit licentiam se defendenti, & audaciam Petri magistrum defendentis, non euaginatus autem significat, q̄ perfectior est patientia, quam defensio illicita.
- 33 Du. An Christus indignus Angelo ad confortandum? Ref. qui sup. q̄ creator creature suæ non eguit presidio, sed homo factus sicut propter nos tristis est, ita propter nos confortatur.
- 34 Dub. Quis fuit ille Angelus? Ref. Landulphus, q̄ fuit Michael.
- 35 Du. Cum frueretur diuinitate, & omnes videret Angelos, quomodo tunc solū vnus sibi apparuit? Ref. Lyr. quod iste apparuit sibi in specie corporali.
- 36 Du. Cum confortatio fiat per instructionem, & Christus non indigebat instrui, quomodo confortabatur eū? Ref. S. Tho. 3. par. q. 12. ar. 4. q̄ non fuit per modum instructionis illa confortatio, sed ad demonstrandum proprietatem humanæ naturæ.
- 37 Dub. Quid est agonia? Resp. q̄ est certamen vel pugna.
- 38 Du. Quis ergo pugnabat eū Christo? Respon. qui sup. q. 18. ar. 6. q̄ hæc pugna erat quædam reluctatio sensualitatis mortem horrentis, & rōnis ipsam acceptantis, quia virtute diuina quælibet pars permittebatur agere, & pati, quod erat sibi proprium.
- 39 Dubi. An verum sanguinem sudauerit? Ref. Aug. quod sic.
- 40 Dubi. Quomodo potuit sudare sanguinem? Respon. q̄ hoc fuit supernaturaliter factum, vt iam tunc suum sanguinem pro salute nostra effundere inciperet.

- 41 Dub. Videtur, q̄ differant Euangelistæ de eo, qđ dominus dixit Iudæ? Resp. Aug. de consensu Euang. q̄ dominus primo dixit Iudæ. Iuda osculo filium hoministradis? deinde quod Matthæus dicit. Amice ad quid venisti, & post dixit quod Ioan. dicit, Quem quæritis.
- 42 Dub. Cur dominus sanauit auriculam præcisam? Ref. Ly. quod ex maxima charitate.
- 43 Dub. Cur Pilatus misit Christū ad Herodem? Ref. Theophi. quod in hoc secutus est legē Romanam, quæ iubebat quemlibet à principe suæ iurisdictionis condemnari.
- 44 Dub. Quid agebat Herodes in Hierusalem? Resp. Ly. quod venerat ad solennitatem cum esset Iudæus, quia pater suus fecerat se circumcidi, vt dicit Iosephus.
- 45 Dub. Cur Herodes gauisus est viso Iesu? Resp. Theophi. q̄ propter curiositatem, & sperabat aliqđ signū videre, vt dicit Eug.
- 46 Dub. De quibus interrogauit eum Herodes? Ref. S. Vin. in Ser. passionis, q̄ interrogauit eum dicens, Audiui quod scis conuere aqua in vinū, & iussit portare magnū vas aqua, vt eā cōuerteret. Et Xps nihil respondit. Item audiui, quod scis multiplicare panes, ideo faccoram me, & ipse nihil respondit. Itē audiui, q̄ scis ambulare super aquas, & nihil respondit. Et Herodes dixit ei, nescis quia potestatem habeo liberandi te. Et Christus nihil respondit.
- 47 Dub. Cur noluit respondere Herodi, vel facere miracula coram eo? Ref. Amb. super Muc. quod crudelitas Herodis non merebatur audire diuina, & dominus iactantiam declinabat.
- 48 Du. Qualiter spreuit eum Herodes? Ref. Ly. q̄ reputando eum idiotam, & fatuum.
- 49 Dub. Quomodo illulit ei Herodes? Ref. Lyr. quod induendo eum veste alba, sicut tunc induebantur fatui.
- 50 Du. Cur Herodes remisit Iesum ad Pilatum? Resp. qui sup. vt honoraret Pilatum sicut ipse eum honorauerat.
- 51 Dub. Cur facti sunt amici? Resp. qui supra q̄ propter reuerentiā hinc inde facti.
- 52 Dub. Quam inimicitia habebant? Resp. q̄ sup. q̄ Pilatus occiderat certos Galilæos subiectos Herodi, vt habetur Luc. 13.
- 53 Dub. Qui fuerunt isti Galilæi? Resp. Magister hist. schol. quod fuit quidam magus de Galilæa, qui dicebat se filium dei, & multos seduxerat, & dum sacrificarent sibi tanquam

- quam filio Dei in monte Garizin, Pilatus superueniens, eos interfecit miscendo sanguinem eorum, cum sanguine sacrificiorū.
- 54 Dubi. Quæ mulieres flebant? Ref. q̄ semper Virgo cum alijs dictis à Matthæo, & multæ aliæ sequaces earum.
- 55 Dub. Cur potius mulieres, quam viri flebant? Resp. Cirillus, amans lachrymarum est semper sexus fœmineus, & mentem habens flexibilem ad pietatem.
- 56 Du. Cur flebant? Resp. Theoph. quod ex compassione.
- 57 Dub. Cur vocat eas filias Hierusalem, cū essent ex Galilæa. Resp. Beda, q̄ non solum mulieres Galilæe sed etiam plures de Hierusalem adhæserant domino.
- 58 Dubi. Cur non vult, q̄ fleant super se? Resp. Lyr. quod non prohibet compassionem, sed prædicit aliam luctus causam in obsidione per Titum & Vespasianum.
- 59 Dub. Cur dicit super filios &c. Ref. Ciril. q̄ per hoc significabat mulieres in futuro liberis esse orbandas.
- 60 Dubi. Quando venerunt dies illi, de quibus dominus dicit? Ref. Ly. q̄ fuit 42. anno post passionem Christi, quando fuit obsessa Hierusalem.
- 61 Dubi. Cur dicit, beatæ steriles &c. Resp. qui supra, quia agiliores erunt ad fugiendum, quam grauidæ.
- 62 Dubi. Cur dicit beatos ventres &c. Ref. Ly. quia mulieres habentes pueros in obsidione crudeliter suos assabant filios.
- 63 Dubi. Quomodo dicent montibus cadite super nos? Resp. Beda, quod Iosephus, refert insistentibus sibi Romanis certatim Iudæos cauernas montium colliumque petiit se speluncas.
- 64 Dubi. Quid intelligit dominus per lignum viride & aridum? Respon. dicit Lyr. quod Christus est lignum fructiferum, & ideo indignum abscissione per mortem. Populus autem Iudaicus est lignum aridū infructiferum, & per consequens dignum abscissione per mortem, & combustionem gehennæ, q̄ est pœna extrema & maxima.
- 65 Dub. Qui erant illi, qui percutiebant pectora sua? Resp. qui sup. quod fuerunt illi qui fuerant decepti à legisperitis petentes Christum crucifigi, & Barrabam dimitti.
- 66 Dub. Cur percutiebant pectora sua? Ref. Beda, quod vel quia eum quem in vita dilexerant iniuste occisum dolebant, siue cy-

ius mortem impetrasse meminerant, hunc in morte amplius glorificatum tremebant.

Alia dubia occurrentia quære in die palmarum.

FERIA QUINTA IN COENA Domini.

Ante diem festum Paschæ. Ioan. 13. Historia huius Euangelii facta est anno Christi 33. die 24. Martij.

HISTORICE.

Suam dominus agnoscebat peruenisse horam, quæ hac ex vita ad genitorum transeat sciens quoque omnia à patre suæ tradita potestati, & quoniã ad eum à quo egressus est reuertitur, suis omni dilectione prosecutis, quos in fine plurimū dilexit. Iuda iam diabolo insistente, ut eum proderet deliberrato, vestibus ex utris & linteo accinctus cœna peracta discipulorum pedes aqua lauare exorsus est. Primum resistenti Petro & post assentienti eius pedes abluens mundos ipsos quanquam non oēs propter proditorum fore dicit. Omnium autem pedibus lotis, iterum recubens ait, se eorum cū dñs, & magister ab eis vocaretur, & esset, abluisset pedes, eiusque exemplo de eis dederat, alterum alterius pedes lauare debere.

Nunc dubi a sunt soluendâ.

- D**UBITATVR. An hac hora cõgretet Christus ex hoc mundo transire? Ref. Ly. q̄ non, quoniam non fatalis erat hæc hora, sed à patre determinata.
- 2 Du. Quid vult transire ad patrem, qui semper est cum patre? Ref. qui sup. q̄ transit nō per loci mutationem, sed sicut dicitur à patre venisse assumendo nostram naturam mortalem, ita dicitur ad patrem redire faciēdo ipsam consortem paternæ gloriæ per immortalitatem in sua resurrectione.
- 3 Dubi. Cur dicitur sciens, nunquid ante non sciebat? Ref. Chry. super Io. q̄ non solum tunc sciebat, sed & olim.
- 4 Dub. Quæ erat dies ante festum Paschæ? Resp. Lyr. q̄ erat 14. luna, in cuius vespera immobilabatur agnus.
- 5 Du. Quos vocat suos? Ref. qui sup. i. discipulos, q̄ sui erant secūdū familiaritatis rationē, qm̄ & alij sunt sui secundū conditionis rōnem, Io. 1. c. Et sui eū non receperunt.
- 6 Du. Cur dicit qui erant in mudo? Resp. q̄ etiam

- etiā habebat alios defunctos, scilicet Abraham, Isaac &c.
- 7 Dubi. Quomodo in finē dilexit eos? Ref. Ly. quia in morte specialia eis signa dilectionis ostendit.
- 8 Dubi. Quia nō videtur cœna facta, quia post ablationem iterum recubuit? Respon. Aug. q̄ non erat totaliter facta, sed ad conuiuientium mensam, vs̄umque perducta, & iam comederant agnum paschalem.
- 9 Dub. Quomodo misit diabolus in cor Iudæ, vt traderet eum? Resp. quod suggerendo per cogitationem.
- 10 Dub. Cum in die præcedenti iam fecisset pactum de eum tradendo, cur Euangelista hic hoc dicit? Resp. Chry. vbi supra, q̄ quasi stupens interfecit, quoniam dominus eum qui se proditurus erat, lauit.
- 11 Dub. Cur dicit sciens, quia dedit ei omnia pater in manus? Respond. Augustinus, quoniam loquens Euangelista de tanta domini humilitate prius eius celsitudinem voluit commendare. Et ita vt dicit Lyra, ex hoc patet in Christo plenitudo scientiæ & potestatis.
- 12 Dubi. Quæ sunt quæ dedit sibi pater in manus? Ref. Aug. q̄ etiam ipsos persecutores, & proditores, vt dicit Origenes.
- 13 Dubi. Quomodo exiit à patre? Respon. S. Tho. prima par. quæst. 42. art. quinto, quod exitus filii à patre est secundū modū processionis interioris, prout verbū exit à corde, & manet in eo, & talis in diuinis est secundum distinctionē relationū, non secundum essentialē aliquam distantiam.
- 14 Dub. Si semper est cum parte, quomodo dicitur ad nos venire? Resp. Aug. quod nec eum cum inde exiret, nec nos deserens cū rediret.
- 15 Dub. Cur non expectabant surgere post cœnam? Ref. Chry. q̄ hæc omnia facit ex humilitate, ostendens, q̄ cum omni studio oportet tali a facere.
- 16 Dubi. Vbi posuit vestimenta sua? Resp. Ly. q̄ ponit, i. deponit vt cōuenientius hoc ministerium exhiberet.
- 17 Dub. Cur præcinxit se? Resp. Chry. vt nihil ommitteret de his, quæ ad hoc officium requiruntur.
- 18 Du. Cur ipse misit aquā in pleuim? Resp. Ly. vt propriis manibus omnia exequeretur, & non per mysterium aliorum.
- 19 Du. An discipuli haberent pedes immū-
- dos? Resp. qui sup. q̄ habebant eos lutosos, quoniam discalciati incedebant.
- 20 Dub. Cur non permittebat eis pedes eorum extergere? Resp. Ly. q̄ ideo vt imple-ret humilitatis officium.
- 21 Dub. An solum cœpit lauare, & non perfecit? Resp. Chry. quod omnium lauit pedes, etiam Iudæ.
- 22 Dub. An omnes simul lauerit, quia dicit cœpit lauare pedes discipulorum? Ref. Ly. q̄ Euangelista narrat factum in generali, & post in particulari, cum dicit, venit ergo ad Symonem Petrum, & ita lauit pedes vnus, & post pedes alterius.
- 23 Dub. A quo incepit lauare? Resp. Orig. q̄ à iunioribus. & vltimo venit ad Symonem Petrum minus aliis indigentem lotura pedū. licet Aug. dicat quod incepit à Petro.
- 24 Dub. Cur Petrus permisit sibi lauari pedes antequam recusaret, dicens, Domine tu mihi lauas pedes? Resp. Ly. q̄ sic intelligitur, tu mihi lauas pedes? id est disponis lauare, q. d. nullo modo licet.
- 25 Dub. Cur sic Petrus recusabat? Resp. quod ex magna reuerentia, quam habebat ad Iesum. Vnde & Lucæ 5. c. dixit in principio suæ conuersionis, exi a me, quia homo peccator sum, domine.
- 26 Dub. Cur dicit Iesus, q̄ facio tu nescis, cum sciret quod volebat sibi lauare pedes? Resp. quod verba Christi nō referuntur ad factum, sed ad mysterium.
- 27 Dub. Quod mysteriū erat istud? Resp. Ly. q̄ in hoc erudiebat eos, vt virtutē cape scerent humilitatis, vt postea ipse dominus exposuit, & hoc ignorabat Petrus.
- 28 Dub. Quomodo post sciuit hoc Petrus? Resp. Ly. q̄ postquam dominus eis dixit, scitis quæ fecerim uobis.
- 29 Dubi. Cur potius hoc elegit tēpus ad lauandū, quàm aliud? Resp. Orig. quoniam tunc futura pro hominibus dispensat o iminebat, nec ante opportunū erat, nec post dispensationem, quia Spiritu sancto superueniente eorum loti sunt pedes.
- 30 Dub. Cur dicit Petrus non lauabis mihi pedes in æternum? Resp. Aug. q. d. hoc nūquam patiar, hoc quippe in æternum non fit quod nunquam fit.
- 31 Dub. Cum primo dixerit, tu mihi lauas pedes, cur secundo acriter dixit, nō lauabis in æternū? Resp. Orig. q̄ secundo non solum Christū arguit, sed & condiscipulos, vt non permitte-

- mitterent se lauari, nec fuit exterius altitudine facti, vt dicit Augusti.
- 32 Dub. Cur nō acquieuit Iesus Petro? Resp. qui supra, quia non erat expediens Petro proprium responsum.
- 33 Dubi. An Christus lauerit totum Petrum, quia ei dicit, si non lauero te? Resp. Aug. q̄ hoc ita dictum est, si non lauero te, cū de solis pedibus ageretur, quomodo dici solet calcas me, quando sola planta calcatur.
- 34 Dubi. Quomodo Petrus non permittebat sibi lauari pedes debebat priuari habere partem cum Christo? Respond. Ly. q̄ si intelligamus de lotionē corporali pedum ipsius Petri, dicendum, quod sicut aliquid est illicitum non ex natura rei, sed tantum quia prohibitum, vt patet de usu ligni v. c. titi primi parentis: ita similiter aliquid est necessarium ad salutem non ex natura sui, sed propter præceptum Dei, p̄relati, & sic erat in proposito. Ex quo etiam Christus volebat simpliciter hoc facere, Petrus de necessitate salutis tenebatur sustinere.
- 35 Dub. Cur post permisit Petrus sibi lauari pedes? Resp. Chry. vbi supra, q̄ postquam comminatus est ei id quod maxime timebat, scilicet separari ab eo, tunc permisit.
- 36 Dub. Cur non lauit sibi manus, & caput? Resp. Orig. quod manus noluit lauare contemnēs quod dicebatur, q̄ discipuli sui nō lauant manus cum panem manducant. Caput autem submergi nolebat, in quo imago, & gloria patris extiterat, satis est autem ei, vt pedes lauandos porrigeret.
- 37 Dub. Cur cum primo nollet ex reuerentia Petrus, quod sibi lauaret pedes, nunc nullam reuerentiam habēdo vult, ut lauet manus & caput? Resp. Ly. quod hoc dixit, quia potius sustineret illa lauari, quam à Christo separari.
- 38 Dub. Cur Petrus non ita petijt lauari ceteras partes corporis, sicut illas? Resp. qui supra, q̄ pedes sunt inferior pars corporis, manus media, caput superior. Et ideo per expressionem istarum partium intelligitur totum corpus.
- 39 Dub. Quomodo Apostoli fuerant loti, quia dominus dicit, qui lotus est non indiget &c. Resp. Aug. q̄ ex hoc colligitur, quod Apostoli fuerant baptizati à Christo.
- 40 Dubi. Cum totus homo abluatur in baptismo, cur adhuc vult lauare pedes. Resp. Aug. q̄ licet totus lauatur homo in baptis-
- mo. Veruntamen cum rebus humanis potest viuere, vtique terra calcatur, ipsi utiq; humani affectus sine quibus in hac mortalitate non viuunt, quasi pedes sunt, vbi & quasi humanis rebus afficiuntur, vt si dixerimus, quia peccatum nō habemus, ipsi nos decipiamus. Si autem cōfitemur peccata nostra, qui pedes discipulorum lauit, nobis peccata dimittit vsq; ad pedes quibus conuersamur in terrā.
- 41 Dub. Cur dixit non estis mundi omnes? Resp. Aug. q̄ hoc quid scit non quæramus, ipse Euangelista patefecit dicens, sciebat enim, quisnam traderet eum &c.
- 42 Dubi. Si erant mundi, cur lauare vult? Resp. Orig. vt mundus mundificetur adhuc, sicut dicit Ioannes.
- 43 Dub. Cur lauit Iudam, quem non mundauit. Resp. q̄ ex humilitate, & vt retraheret eum à prodicione.
- 44 Dubi. Cur post accepit vestimenta sua? Resp. Ly. q̄ sicut ad ministrandum congrue debant vestimenta deponi, ita ad docendū honeste debent assumi.
- 45 Dubi. Quomodo mundi erant, cum adhuc non mundasset eos per passionē suam? Respon. Chryso. quod eos dicit mundos non erutos à peccatis, victima nondum oblata, sed quia iam ab errore Iudaico eruti erant.
- 46 Dub. Cur iterum recubuit? Resp. Lyra, quia sedendo debet doctor docere.
- 47 Dub. Cur dicit, scitis quid fecerim vobis? Resp. Aug. q̄ memor dominus se promississe Petro, quod sciret, postea adimplet promissum eos de hoc docendo.
- 48 Dubi. Quoniam ut plurimum vocabant eum Rabbi, & hic dicit, quod vocabant eum dominum? Resp. q̄ vocauerunt eum dominum pluries, & maxime quando dixerunt, nunquid ego sum domine.
- 49 Dub. Cum soli Petro promississet se causam lotionis dicturū, cur postmodum omnibus dixit? Resp. q̄ sicut omnium pedes daut, ita omnes docet.
- 50 Dub. Cur ipse se laudat dicendo, & bene dicitis? Respondet Augustinus, quod homo non debet se laudare, & extollere, quia periculosum est, & cauere debet superbiere: sed ille, qui est super omnia quantumcūq; se laudet non se extollit excelsius, nec potest rectē dici arrogans deus. Nam nobis sapientiam denegabit, si non se laudando quasi

quasi arrogantiam vitare voluerit, cum nemo eum cognoscit si ipse non indicet.

31 Dub. Cur prius non facit exhortationem & post lauare pedes? Ref. Lyr. q̄ est conuenientior modus docendi: quoniam in moribus magis mouent facta, quam verba, vt patet Exod. 7. Ethicorum. Et ipse incepit facere & post docere. Actuum 1. cap.

32 Dub. Videtur, q̄ male doceat dicēs: sicut ego feci, ita & vos faciatis, quia redarguit Petrum, quod pertinet ad superiorem? Ref. Lyr. quod exemplum dedit humilitatis, & de hoc intelligit: nec hoc refertur ad præceptum, sed ad officium.

33 Dub. Cur dicit, si ego dominus, &c. Resp. Chr. quod a maioribus rebus accepit exemplum, ut quod minus est, operemur. Nam ipse quidem dominus est, & seruis facit: nos autem ad confernos facimus si fecerimus, & ideo minus facimus quam ipse.

34 Dubi. Cur dicit, vt quem ad modum ego feci, &c. Resp. Beda, quia si præcepisset, & non fecisset, posset fortassis aliquis de eo cōqueri, quod alijs imponit, quod non vult ipse sufferre.

ALLEGORICE.

[Quod Christus cenat cum apostolis] signat, q̄ prandium, id est intentio antiquarum scripturarum præterijt [& cœna] id est noua mysteria recondita in nouo testamento profunt [qui cenant cū Christo] egent lauacro non quidem corporis, & animæ, sed pedum, id est eorū, quæ necessario terræ hærent [quod incepit lauare, & post finiuit loturam] signat quia pedes apostolorum fuerunt contaminati, quoniam omnes scandalizati sunt in illa nocte in eo, sed post perfecti loturā, scilicet post resurrectionem, purgans eos vt ultra non sedarentur [posuit vestimenta sua] qui cum in forma Dei esset, semetipsum exinaniuit [præcinxit se linteo] qui formā serui accepit [misit aquam in peluim vt lauaret pedes discipulorū] qui in terra sanguinem fudit, quo immunditiā dilueret peccatorum. [Linteo quo erat præcinctus, pedes quos lauerat terit] qui carne qua erat indutus euāgelistarū vestigia cōfortauit, [& linteo quidem vt se præcingeret posuit vestimenta, quæ habebat,] vt autem formā serui acciperet, q̄n semetipsum exinaniuit, non quod habebat posuit, sed quod non habebat accepit: crucifigendus sane suis expoliatus vestimētis & mortuus

inuolutus est in linteis, & tota eius passio nostra purgatio est: [q̄ ad Simonem Petrum venit] signat uenimen etiam magnū non indigere lauare [quod Petrus primo recusar, & post abluitur] demonstrat volentes perquirere rationes fidei antequam baptizentur, sed tamen a Deo moniti ulterius non quærentes, vt habeant partem cum domino baptizantur, [q̄ petit lauare manus, & caput, & dominus non lauat nisi pedes] signat baptismum non esse iterandū, sed q̄ affectiones terrenæ abluendæ sunt, [q̄ non omnes mundi sunt] ostendit non omnes baptizatos mundos fore, qui scilicet produunt dominum cui fidem promiserunt [q̄ expleta lorione accepit vestimenta sua, & sedit] signat, q̄ post tres dies passionis resurrexit, accipiens vestimenta immortalitatis, & ascendit in cœlū, sedetq̄; ad dexterā patris, [quod dicit bene se vocari dominū, & magistrum, & sic eorum lauasse pedes, & ita ipsos aliorum pedes lauare debere] signat q̄ doctrinam quā ab eo acceperunt, fidei, propter quam mundati sunt, alijs prædicent, & similiter mundentur, & tunc poterūt vocari magistri eorū, quos ad salutem perducēt.

TROPOLOGICÆ.

Ex hoc euangelio instrumur, ut diligamus proximum vsque ad mortem, & custodiamus, ne diabolus immitat cogitationes sine intellectu in cor nostrum [surgamus a cœna] vt non semper vacemus epulis, [& ponamus vestimenta nostra] pauperes induendo, [linteum accipiamus] misericordix, & ponamus aquam in peluim] id est elemosinam abundanter largiamur, [& lauemus pedes nostros] misericordis pauperum [& tergamus eos] bonis operibus, nec reluctemur ut Petrus, cum immisit nobis fuerint bonæ cogitationes, [nec lauemus caput] perquirentes vitia prælatorum [nec manus] perquirentes peccata proximorum [sed solum pedes] id est nostra errata [simulque mundi] seruantes per nos in baptismo promissa, resumamusque vestem baptismalem, sed ostendere volens, quoniam cum præsens esset ab eis, videri non poterat, vel discerni.

ANAGOGICE.

Ex his quæ dominus gessit adhuc mortalis contēplari possumus, quæ facturus est eis suis nunc immortalis, gloriosus, atque triumphans

triumphans vere. n. ex his, quæ gessit demōstrari pot̄, quod d̄ oculum non videre, aurē non audire, nec in cor hominis ascendere posse, quæ largietur gaudiorum his, qui eius exemplo, via humilitatis regnum fuerint mercati cœlorum.

FERIA VI. IN PARASCEUE.

Egressus est Iesus trans torrentem Cedron. Io. 18. vt in die palmarum.

Alia circa passionem Domini videnda sunt dubia & solvenda.

DVBITATVR. Cur in principio passionis nō d̄ in illo tpe, sicut alijs dieb. q̄n legitur passio? Ref. S. Vin. in sermone hodierno, q̄ quotidie per totam hanc septimanā fuit facta memoria passionis Christi, sed tanquā res diu prærita, & ita dicebat in illo tpe, sed hodie recitatur, vt præsens, & oculariter visa. Et ideo hodie non d̄ in illo tpe, sed dicitur, Egressus est Iesus, in præsentem, & ratio differentix est, quia res præsens plus mouet corda hominum quā præterita, & plus pungit nunc iustus muscæ, quā olim vulnus datum.

1 Dub. Cur cum legitur passio nunquā populus saluata, vt in dominica neq; ser. 3. neque ser. 4. neq; hodie dicendo dominus vobiscum? Ref. q̄ vt colligitur ex rationali diuinorum officiorum, q̄ cum representatur ipsi d̄næ passionis, q̄ præcipue post cenā cum discipulis factam incepit, & eo tempore dominus discipulos non saluauerit, sed potius eos ad orandum pluries excitauerit, ideo in lectura passionis populus non saluatur, sed potius quod ore insinuat.

1 Dub. Cur deseruit faces & laternas? Ref. The. ne Christus latens in tenebris fugeret.

4 Dub. Cur interrogat quæ quererent, cum hoc sciret? Ref. Theophi. q̄ hoc querit non ignorans, quia sciebat omnia, quæ ventura erant super eum, sed ostendere volens, quoniam cum præsens esset ab eis, videri non poterat, vel discerni.

5 Dub. Cur dixit ego sum? Ref. Chry. sup lo. q̄ ostendens q̄n non solum comprehendere eum non possent, sed videre in medio exillente, non possent, nisi ipse concederet.

6 Dub. Cur dicit, q̄ Iudas stabat cū ipsis? Ref. q̄ ex hoc quod etiam Iudas ignorabat eum nisi ipse concederet.

bat eum nisi ipse concederet.

7 Du. Cur ceciderunt in terram? Respon. Ly. quod hoc ex diuina ordinatione gestū est, ut declararetur virtus diuinitatis eius.

8 Du. Cur secūdo quæsiuit, quid quæreret? Resp. qui sup. quoniam nec prima uice ad eius uocem eum cognoscere potuerunt donec post quando uoluit.

9 Du. Cur ceciderūt retrorsum? Ref. Greg. super Ezechielem, q̄ qui retro cadit, nec uidet, sicut iniqui, qui capiunt in tempore suo.

10 Dub. Cur præcepit, q̄ alios finiat abire? Ref. ut discipulis eius non nocent.

11 Dub. Cum Iudas damnatus sit, quō non perdidit ex eis quenquam? Resp. Ly. quod iam exceperat Iudam, vt Io. 17. ideo hic nō amplius replicat Euangelista.

12 Du. De qua perditio ne intelligit hic dominus? Ref. Ly. quod de vtraque, scilicet spirituali, & corporali.

13 Dub. Quis fuit ille discipulus, qui introduxit Petrum? Ref. Aug. quod non est temere affirmandum, quia racetur, solet autem se idem Ioan. significare, & addere quem diligebat Iesus, fortassis autem & hic ipse est.

14 Dub. Cur nō ponit nomen suū si est Ioānes? Ref. Chry. ubi supra, q̄ humilitatis gratia, nam & hic magnam rectitudinem enarrat quomodo omnibus fugientibus ipse sequitur.

15 Dub. Cur hoc scripsit Euangelista? Resp. qui sup. q̄ uolens describere negationem Petri, coactus est suspensus meminisse, & ut dicas quoniam certius enarrat ea, quæ facta sunt in atrio quasi intus existens.

16 Dubi. Cur dicit, q̄ erat notus Pontifici? Resp. qui supra, in hoc succidit propriam laudem, & non enim hoc quasi magnum quid de seipso ponit.

17 Du. Quomodo erat notus Pontifici? Ref. Lyra, quia forte missus à patre suo pluries portauerat pisces Pontifici, uel forte quia aliquis de cognatione eius ibi seruebat, uel aliqua alia causa.

18 Dub. De quo Pontifex interrogat Iesum de discipulis? Resp. Chry. ubi supra, q̄ forte ubi erant, vel cur eos collegit.

19 Dubi. Cur sic interrogat de discipulis? Ref. qui supra, q̄ quasi seductiosum, & nouarum rerum factorē redarguere uolens nullo alio attendente ei quā eius discipulis.

20 Dub. De quo interrogat de eius doctrina? Ref. The. q̄ vtum sit à lege discipulorum

- & aduersa Moyſi, vt exinde occasione con-
cepta, vt Dei emulum perdat.
- 21 Dubi. Cur dominus non respondit de discipulis? Ref. Ly. q. pro tunc nil boni eis poterat respondere, quia principaliorem in ter eos statim audierat ipsum in sua presentia negasse.
- 22 Dub. Cur respondit de doctrina sua? Ref. qui supra, eo quod erat sana.
- 23 Dubi. Cur dicit ego palam locutus sum mundo? Ref. Ly. q. ad denotandum, quod non erat suspecta, quia talis in angulis. & lateribus docetur, non in loco publico & sacro.
- 24 Du. Quia videtur quod non semper palam locutus sit, quia aliquando discipulis secreto locutus fuit? Ref. Aug. super Ioannem. q. d. quod si coram tot discipulis locutus fuit, non in occulto locutus fuit.
- 25 Dub. Cur dicit interroga eos, qui audierunt? Ref. Ly. q. d. paratus sum testimonium eorum subire.
- 26 Dub. An licite minister dederit aliam Xpo? Ref. S. Tho. 2. 2. q. 65. ar. 5. quod non, cum non haberet super eum potestatem nec causam verberandi, quae ambo concurrunt, vt licite quis verberetur.
- 27 Du. Cum Christus dixerit Mat. 15. si quis percussit in maxillam, praebe ei & alteram, videtur quod male fecit redarguere percussentem? Ref. Aug. quod illud preceptum, & plura alia, quae ibi ponuntur non dantur absolute, sed secundum preparationem animi, vbi videtur expedire ad honorem Dei, & utilitatem ecclesiae, alias non, imo expedit aliquando iniuriaribus respondere, ad ipsorum, & aliorum instructionem, sicut fecit hic Christus.
- 28 Dubi. An iniuriaribus liceat resistere? Ref. qui supra, quod aliquando sic, etiam factone dicitur occasio malis male agendi.
- 29 Dub. Cur dicit, si male locutus sum &c? Ref. qui supra. q. d. si male egi, potes testimonium perhibere, & non me percutere.
- 30 Dub. Quo adducunt Iesum ad Caypham in praetorium, cum in praetorium habitaret Pilatus? Ref. Ly. quod vitio scriptorum dicit ad Caypham, sed debet scribi à Caypha. i. à domo Cayphae in praetorium, & ita dicitur in Graeco, & ad illud recurri debere, quia Io. scripsit Euangelium in Graeco.
- 31 Dub. Quid est praetorium? Ref. quod est locus, in quo sedes Praetoris posita est.
- 32 Dub. Qui dicuntur praetores? Respon. qui supra. quod praetores dicuntur quasi praepositi
- eo quod eis uibus precepta donent.
- 33 Du. Quia Matthaeus dicit, quod duxerunt Iesum ad domum Cayphae, & hic dicitur ad domum Annae? Ref. Aug. de consensu Evangelicorum. quod ad ipsum Caypham ab initio ducebatur, ad quem in extremo productus est, sed nulla mora interposita est quin occidendus Pilato traderetur, quia hoc iam antea Cayphae visum fuerat.
- 34 Dub. Quomodo timebant contaminari ingredientibus praetorium? Ref. Ly. quod in ingressu domus hominis Gentilis.
- 35 Dub. Quo modo verum dicunt, quod eis non licet interficere quenquam, cum secundum legem deberent blasphemos lapidare? Ref. Lyra, quod Romani retinuerant sibi causam sanguinis, sed dimiserant quaedam minora Iudaeis iudicanda.
- 36 Du. Cur dicit Pilatus, accipite eum vos, & secundum legem vestram iudicate eum? Ref. qui supra, quod ne morti traderetur, cum eis potestas ab lata fuisset sanguinis.
- 37 Du. Quod dictum Christi fuit impleretur? Ref. qui supra, quod illud Mat. 20. c. traderetur Gentibus ad illudendum, & crucifigendum, quia Pilatus Gentilis, & milites Gentiles Christum crucifixerunt.
- 38 Dubitatur. Cur dicit, regnum meum non est de hoc mundo, cum sit rex regum, & dominus dominantium? Respondit qui supra, quod in hoc non negat se esse regem, sed vt tollat occasionem calumniae temperat suam responsionem, quod scilicet non querit huius mundi temporalem dominationem.
- 39 Dub. Cur dicit, si regnum meum esset de hoc mundo &c. Ref. qui supra, quoniam omnine regnum temporale habet firmitatem non solum ab ipso rege, cum sit vnus solus homo, sed etiam à ministris contra aduersarios pro ipso pugnando.
- 40 Dubi. Cur dicit, ego in hoc natus sum &c. Ref. Aug. quod temporalem natiuitatem suam hic commemorat, quasi dicat, veni in mundum per carnis assumptionem, vt testimonium perhibeam veritati, id est docendo, & radicando veritatem in cordibus fidelium.
- 41 Dub. Cui veritati testimonium perhibet? Ref. Aug. quod sibi ipsi, eius quippe vox est, ego sum veritas.
- 42 Dub. Cur accusatus quod esset malefactor, nihil respondit, & nunc interrogatus de

- de regno, respondit? Resp. Chrysostomus, quod in hoc quam humilitatem ostendit ferendo. sicut cum cum malefactorem appellabant, sed de regno Pilato respondens eum erudit, & ad altiora deducit.
- 43 Dub. Nunquid non omnes sunt ex veritate, cum veritas oes creauerit, cur igitur dicit omnis, qui est ex veritate? Ref. Aug. quod quo ad creationem omnes sunt ex veritate, sed non omnes sunt, quibus vt obediant veniati ex ipsa veritate praestatur.
- 44 Dub. Quid est audire vocem Christi? Respon. qui supra. quod est interioribus auribus audire, & obedire preceptis eius.
- 45 Dub. Cur talia deduxit coram Pilato? Ref. Lyra, quod quia Pilatus querebat de regno, ideo ostendit se regnare spiritualiter in eis, qui sibi obediunt, & tale regnum non impediabat Imperatoris Romani dominium de quo querebat Pilatus.
- 46 Dub. Cur Pilatus non expectauit responsionem cum querebat, quid est veritas? Resp. Aleuinus super Io. quia forte Pilatus non erat dignus audire, vel vt dicunt August. & Chrysostomus sibi tunc venit in mentem consuetudo Iudaeorum de dimittendo vnus in pascha. Ideo vt liberaret eum non expectauit responsionem, quae indigebat tempore, exiit ad Iudaeos.
- 47 Dub. Cur querit Pilatus, quid est veritas, cum ipse sciret diffinitionem veritatis? Ref. Ly. quod non propter hoc querit, sed querit quae est illa veritas cuius virtute, & participatione homines efficiuntur de regno Christi.
- 48 Dub. Quid ergo est talis veritas? Resp. qui supra. quod est quaedam impressio, & participatio veritatis diuinae.
- 49 Dub. Quae est diffinitio veritatis? Ref. S. Tho. 1. par. q. 16. ar. 1. quod cum veritas principaliter sit in intellectu & secundario in rebus, secundum quod comparatur ad intellectum, vt ad principium. Et ideo in quantum consideratur secundum quod est in intellectu, sic diffinitur ab Aug. in lib. de vera religio, quod veritas est qua ostenditur id, quod est. Ad veritatem autem rei secundum ordinem ad intellectum pertinet diffinitio Anselmi, scilicet quod veritas est solum mente percipibilis. & Auicenna sic diffinit, veritas vnusquisque rei est proprietates sui esse, quod stabilium est rei: quod autem dicitur, quod veritas est ad aequario rei, & intellectus potest ad vtrumque pertinere.
- 50 Dub. Cur Pilatus audito sermone Iesu magis timuit? Resp. Beda, quod non timuit legem Iudaeorum, quia alienigena erat, sed magis timuit ne filium Dei occideret.
- 51 Dub. An Pilatus ipse flagellauerit Iesum? Resp. quod non per se, sed per suos milites & ministros.
- 52 Dub. Cur iussit eum flagellari? Resp. Ly. quia videbatur sibi durum innocentem interficere, ideo vt satisfaceret Iudaeis hoc fecit.
- 53 Dub. Cur Iesus exiit? Ref. qui supra, quod ex precepto Pilati.
- 54 Dub. Vnde exiit, & quo iuit? Resp. qui supra, quod ex domo Pilati ad locum vbi stabant Iudaei.
- 55 Dub. Cur voluit Pilatus, vt portaret coronam spineam, & purpureum vestimentum? Resp. qui supra, quod vt Iudaei mouerentur ad compassionem sensibilibus videntes eum illulum, & flagellatum.
- 56 Dub. Cur dicit, ecce homo? Ref. qui supra. q. d. si in aliquo errauit ultra condignum, punitus est, debet vobis sufficere.
- 57 Dub. Cur dicit non haberes in me potestatem? Ref. qui supra. quod in hoc arguebat Pilati peccatum, qui non acceperat potestatem a Caesare, & a Deo condemnandi innocios, sed magis eos liberandi.
- 58 Dub. Quae lex iubebat Iesum mori? Ref. qui supra. quod cum dicerent Iesum esse blasphemum, lex contra blasphemos, quod debebant lapidari habetur Levit. 24. c.
- 59 Dub. Cur querebat Pilatus vnde esset Iesus? Ref. qui supra. vt sciret si esset, ex origine diuina secundum veritatem.
- 60 Dub. Cur ad hoc non respondit Christus? Resp. qui supra, quia Pilatus erat idololatra, & generationem diuinam capere non potuisset.
- 61 Dub. Cur dicunt, omnis, qui se regem facit, &c. Resp. qui supra. quod quia Christus confessus fuerat se esse regem.
- 62 Dub. Quid est licostratos, & Gabatha? Resp. qui supra. quod licostratos est nomen graecum, & est idem, quod lapidum stratura, & dicitur a lichos, quod est lapis, & stratos, quod est pavimentum siue stratura, & idem significabat Gabatha, quod est hebraeum, & ille locus erat ante donum Pilati, scilicet locus de lapidibus praeparatus.
- 63 Dub. Cum Marcus dicat, quod hoc fuit hora tertia, & hic dicatur quasi hora sexta, videtur contradictio? Ref. qui supra. quod erat intra tertiam, & sextam, & quia medium ab vtroque

- que extremorum potest dominari. Ideo Marcus dicit hora tertia, & Ioanes hora sexta.
64. Dub. Cur dicit ecce rex vester, cum supradixerit, ecce homo? Resp. qui sup. q. d. Mirum est, & hunc hominem abiectum, & flagellatum dicitis sibi velle usurpare regnum Iudæorum.
65. Dub. Cur dicit regem vestrum crucifigam? Ref. q. sup. q. d. ex quo eum regnare formidatis, & iam de hoc fuit fama magna, erit vobis verecundia, quod morte moriatur sic abiecta.
66. Dub. Cur nolebant, quod scriberetur rex Iudæorum? Resp. qui sup. quod propter eorum verecundiam, quia Gentiles hoc reportarent ad diuersas partes orbis.
67. Dub. Cur dicunt, sed quia ipse dixit rex sum Iudæorum? Resp. qui sup. quia titulus sic correctus non sonabat in eorum verecundiam.
68. Dub. Cur Pilatus voluit mutare titulum? Ref. qui sup. quia hoc ita a Deo sic ordinatum fuerat per titulum, psal. 58. & duorum præcedentium, qui loquuntur de passione Christi, qui talis est. Ne corumpas tituli inscriptionem.
69. Dub. A quo Christus habuit illam vestem inconsutilem? Ref. Gotofredus in suo pantheon, dicens metrica. Mittitur a cælis puero dignissima vestis, hæc in consutulis miro colore fuit, hanc pater a cælis misit non femina neuit. Longa fuit que brevis puero crescente recreuit.
70. Dub. Que scriptura debebat scribi? Ref. illa psal. 68. In siti mea potauerunt me aceto.
71. Dub. Quo discipulus accepit semper Virginem in suam? Ref. Bed. q. in suam curam.
72. Dub. Cur ille dies sabbati erat magnus? Resp. Ly. quoniam dies sabbathi occurrens infra octauam paschæ erat solemnior, quoniam tunc festum duplicabatur.
73. Dub. Quo non frugerunt crura Iesu qui erat in medio latronum? Resp. quod licet mortuus esset, tamen vnus militum, ut dicit Ly. a dextris, & alius, a sinistris latronum hinc inde crura simul frugerunt.
74. Dub. Cur ex quo Christus mortuus erat aperuit miles latus eius? Resp. Theophilus quod ut complaceret Iudæis, circa corpus exaui me contumelias inferendo.
75. Dub. In quo loco fuit lanclatus? Ref. S. Vinc. quod non in loco neque in ea parte in qua pingi solet, sed inferius infra mollietiam carneam, & ossa pectoralia, & sic sursum ascendit ad cor.

76. Dub. Vbi scribitur, os non comminuetis ex eo, & videbunt in quem transfixerunt? Resp. quod primum scribitur Exod. 12. Et secundum Zachar. 12.
77. Dub. Qui fuit ille miles qui lanceauit? Ref. Iac. de Vorag. quod vocatus fuit Loginus, qui aliquantulum cæcutiens erat, & dum vna gutta sanguinis Christi eius perfudisset oculos ex tunc clare vidit, & conuersus ad fidem tandem pro Christo martyrium suscepit.
78. Dub. Quando videbunt in quem transfixerunt? Resp. Ly. quod in futuro iudicio, in quo conuincet Iudæos de peccato suæ mortis.
79. Dub. Cur exiuit sanguis, & aqua? Resp. Ly. quod sanguis exiuit ad nostram redemptionem, & aqua ad nostram abluionem.
80. Dub. An illa aqua que exiuit fuerit vera aqua? Ref. S. Th. 3. par. q. 66. ar. 4. q. sic.
81. Dub. Cur dicit euangelista, qui vidit testimonium perhibuit? Resp. Chrys. q. d. non ab alijs audiuit, sed ipse præfens vidit.
82. Dub. Cur dicit, & verum est testimonium eius? Ref. Chrys. quod conuenienter hoc dicit, conuictum Christi enarrans, non magnum aliquod admirabile signum, vt sic suspectus sermo redderetur, sed ipse hoc dicit hereticorum ora præcludens, & futura perlonans mysteria, & eum qui iacebat in eis inspiciebat thesaurum.
83. Dub. Cur dicit vt & vos credatis? Resp. Aug. quia ille qui vidit, scit, & eius creditur testimonio qui non vidit.
- Alia requie in dominica palmarum.

SABBATHO SANCTO Paschæ.

Vespere autem sabbathi. Matt. 28. Marc. 16. Luc. 24. & Ioan. 20. c.

Historia huius Euang. facta est anno Christi 33. die 27. Martij in dominica.

HISTORICE.

Dominica, quæ dicitur prima sabbathi, vt do minicum intuerentur sepulchrum, Maria Magdalenæ altera cum Maria venit, & ter remotu facto dñi Angelus, cuius aspectus, vt fulgur apparebat, & vt nix cæcidit indumentum habes, veniens ex cælo lapidem a monumeto reuoluit, super eumque sedit, ex territis per timore custodibus, & ad mortuorum instar reductis. Verum vt non timerent ipse femine angelus imperauit, seque scire quod Iesum cruci damnatum quaerent, sed ab

eo ipsam abesse loco, eiusque in signum depositionis locum monstrauit. Iussitque vt eum iuxta promissa ad lucem redisse discipulis nunciarent, quodque in Galileam ipsos præueniret, vbi quemadmodum prædixerat eum cernerent.

Dubia solvenda hæc sunt.

- D**VBITAT VR. Quomodo lucefcit illud vespere? Ref. Ly. quod vespere que incipit illucescere in principio diei sequentis sabbathi.
- Dub. Cur dicitur prima sabbati? Resp. Ly. quod omnes dies septimanæ de noniabantur a sabbato, ita quod dies immediate sequens sabbatum dicebatur prima sabbati, & alia secunda sabbati, & sic deinceps vsque ad sextam sabbati.
- Dub. Si erat vesper declinans ad noctem quomodo lucefcit? Resp. Aug. de consensu Euang. quod initium noctis non lucefcit in die sabbati, sed ipsa nox sabbati in luce incipit terminari, quod visitatus modus loquendi est diuina scripturæ a parte totum significare, vespere ergo noctem significauit, cuius extremum est diluculum, diluculo. n. veniunt ad monumentum.
- Dub. Quæ fuit altera Maria? Resp. Magister hist. sch. quod Maria Salome.
- Dub. Cum essent duæ, cur dicit Euang. venit in singulari? Resp. Beda. quoniam illæ duæ mulieres significabant populum Iudaicum & Gentilem venientes ad fidem, & quia non est nisi vna ecclesia catholica, ideo dicitur venit in singulari, & hic est vera figura, quæ dicitur antheptosis.
- Dub. Cur terræ motus factus est? Ref. Rñ. Chr. quod mulieres exurgerent, & vigilarent, nam venerant, ut vnguentum mitterent, & quia in nocte hæc gerebantur, probabile est quædam obdormisse.
- Dub. Vnde causatur terræ motus? Ref. S. Th. super Pl. quod principaliter a Deo, secundario autem a vëto impellente alio vëtu intra terram.
- Dub. Si in tota terra potest esse terræ motus? Resp. qui supra, quod non, sed per ducenta miliaria ad plus nisi miraculose.
- Dub. Quomodo potest durare terræ motus? Ref. qui supra, quod per 40. dies & quæque per annum.
- Dub. In quibus locis magis fit terræ motus? Resp. qui supra, quod in locis cauernosis circa mare, & in alijs, quia per frigus claudit po-

- ros terræ, & impellit vapores.
11. Dub. An terræ motus noceat animalibus? Resp. qui supra, quod sic eis qui portant caput iuxta terram, quia vapor egrediens est venenosus, & inficit.
12. Dub. An per terræ motum diuisa fuerit aliqua pars terræ? Resp. qui supra, secundum Senecam, quod sic, Sicilia a Calabria, & Hispania ab Africa.
13. Dub. An terræ motus hodie factus fuerit naturalis? Ref. Ly. quod fuit factus virtute Angeli descendens de cælo, quia corporalia obediunt Angelis ad nutum quantum ad motum localem.
14. Dub. Quid indigebat dominus Angelo? Ref. Ly. quod non indigebat ad resurgendum, sed ibi aduenit, vt ostenderet sepulchrum vacuum, & dominum surrexisse.
15. Dub. Cur reuoluit lapidem, cum Christus ex se potuisset reuoluere in resurgendo? Ref. Beda, quod reuoluit non vt domino egressuro ianuam pandat, sed vt egressus eius iam facti nominibus præster iudicium.
16. Dub. Quis fuit ille Angelus? Ref. quod creditur Gabriel fuisse, qui incarnandum annunciat, & Ioannis Baptistæ conceptionem.
17. Dub. Cur dicit quod Angelus reuoluit, & non quod voluit Angelus lapidem? Resp. Seuerus in sermone paschæ, quod lapis aduolutus probauit mortem, sed reuolutus extitit resurrectionis assertor.
18. Dub. An angelus esset lassus, quoniam sedebat? Resp. qui supra, quod sedebat, etsi nulla ei inesset lassitudo, vt fidei doctor, & resurrectionis magister.
19. Dub. Cur sedebat super petram? Resp. qui supra, quod vt soliditas sedentis daret creditibus firmitatem.
20. Dub. Cur habebat aspectum vt fulgur? Ref. Ly. quod vt incuteret terrorem custodibus.
21. Dub. Quia Marcus dicit, quod viderunt iuuenem in monumentis sedentem in dextris, & hic dicitur quod sedebat super lapidem reuolutum? Ref. Theo. quod illum quem viderunt super lapidem sedentem prius, ipsum et intus in monumentum postmodum viderunt.
22. Dub. Cur habebat uestimenta sicut nix? Resp. Ly. quod ad dandam consolationem mulieribus.
23. Dub. Cur vestitur angelus? Ref. Seuerus vbi supra, quoniam nostrum habitum, nostram formam in resurrectione præfiguratur, vbi homo ipsa corporis sui claritate vestitur.

- 24 Dub. Quomodo exterriti sunt custodes? Ref. Rabanus, q̄ ex timoris anxietate.
- 25 Dub. Quomodo facti sunt uelut mortui? Ref. Hiero. q̄ timore peiterriti ad instar mortuorum stupefacti iacebant.
- 26 Du. Cur Angelus admonet mulieres ne timeant? Resp. Hiero. quia cū milites, & mulieres timerent, angelus non custodes sed ipsas consolatur, dicens, nolite timere uos.
- 27 Dub. Cur dixit, Ite sciam crucifixum? Resp. Ly. q̄ ad differentia aliorum, qui uocabantur hoc nomine Iesus.
- 28 Dubi. Cur quærebant mulieres dominū in sepulchro, q̄ totiens prædixerat se resurrecturum? Resp. Severus ubi supra, q̄ quia earū fidē seu passionis p̄cella turbauerat.
- 29 Dub. Cum Deus ubique sit, cur dicit angelus, non est hic? Ref. Raba. q̄ non erat ibi per præsentiam carnis.
- 30 Dub. Cur angelus dixit, surrexit sicut dixit? Ref. Chry. q. d. & si mihi non creditis, illius mementote uerborum.
- 31 Dub. Cur demonstrauit eis locū, in quo positus fuerat? Resp. Hier. q. d. si meis uerbis non creditis, uacuo credatis sepulchro.
- 32 Dubi. Cur præcepit mulieribus angelus ut discipulis nuntiarent resurrectionem? Ref. Severus ubi supra, quasi dicat, reuertere ad uirum mulier iam sanata, & suade fidem, quæ perfidiam ante iam suafisti: refer huiusmodi resurrectionis indicium, cui ante consilium ruinæ dedisti.
- 33 Dub. Cum angelus ante non fuisset locutus mulieribus, quomodo dixit, ecce prædixi uobis? Ref. q̄ hoc uerbum prædixi refertur ad id, quod euenire debet, uidelicet, quod eum uisuri essent in Galilæam, quod nunc annuntiare est prædicare.
- ALLEGORICE.
- [Vespera sabbati] illuminatur per Christū, ut in diem dominicam luceat, & clarescat in ecclesia, quod in Synagoga Iudæis obscurantibus fuscabatur [quod mulieres sero uenerunt ad sepulchrum] significat, q̄ mulier sero currit ad ueniam, quæ mature eucurrit ad culpam [q̄ sceminæ præcedunt Apostolos] significat quod ecclesiarum ty-

F I N I S.

pum ad dominicum deferunt sepulchrum, [matrimonium unum nomen in duas geminatur sceminas] quia ecclesia in duobus populis ueniens uia esse figuratur [motus terræ] resurrectionis est uirtus, quia resurgente uirtutum cælestium domino inferorum trepidatio commouetur, [quod angelus de cælo alloquitur mulieres] significat quod resurgente Christo terrenis redditur cælestis commercium, [reuelatio lapidis] referentiam sacramentorum Christi signat, [quod angelus super lapidem sedit] significat legitimum submitti, adueniente ueritate [in fulgure uultus] terribilitatē Dei ad peccatores [& in candore habitus] blanditias eius ad pios significantur, [quod custodes timuerunt] significat eos, qui fiduciā amoris non habent [quod facti sunt uelut mortui], significat eos qui resurrectionis ueritatem credere nolunt [quod angelus ostendit locum ubi positus erat], significat cum qui surrexit eundem esse qui & sepulchro [q̄] iubentur mulieres discipulis nunciare resurrectionem] significat ut uniuersale gaudium toti mundo adueniens, ex spe resurrectionis per Apostolos nūciatum, [quod in Galilæa uidentus est dominus] significat quod de morte ad uitam transmigrauerat.

T R O P O L O G I C E.

Instruimur ut defunctis opera pietatis exhibeamus, ut que quæramus orationibus, cū angelis loqui, & quod quæramus Iesum uere odore bonorum uirtutum, & credamus scripturis, & prædicatoribus nobis annuntiantibus ueritatem.

A N A G O G I C E.

Eleuamur ad contemplandum illā lucē inextinguibilem sabbati requiei Dei, ubi intuebimur semper Virginem cum suis sororibus, & cunctis electis, ubi colloquimur cum cælestibus spiritibus Angelicis, & Christū in gloria triumphatē amplectemur, sicut prædixit nobis, qui uiuit in sæcula sæculorum Amen.

Explicit prima pars huius operis à prima Dominica aduentus usque ad Sabbathum sanctum inclusiue.

SECVN-

SECUNDA PARS

HUIUS OPERIS AVREI

ORNATI SVPER

EVANGELIIS,

A die Sancto Paschæ usque ad finem totius anni.

Edita, & quam diligentissimè à pluribus erroribus correctā, & emendatā, cum plurimis dubijs exactissimè declaratis.

IN DIE SANCTO

Paschæ.

Maria Magdalena, et Maria Iacobi. Marc. 16. cap. Matth. 28. Luc. 24. Ioan. 20.

Historia huius Euangelij facta est anno Christi 33. die 27. Martij in Dominica. HISTORICE.

Aromatibus pro Iesu uigendo emptis Magdalena, & Salome, ac Maria Iacobi, dū ad sepulchrum prima accederent sabbati valde mane, & à quo appositus reuolui posset lapis secum quærent, quoniam magnus admodū erat, ipsum à sepulchri ostio submotū conspexerunt. Monumentū itaq; ingressæ in stuporē versæ sunt, eo quod quæ dā alba amictū stola adolescentē in dextris sedere prospexerunt. Is uero eas benigne alloquens, ut timorē abijcerent iussit, sibiq; notū fore ait eas, ut crucifixo pietatis impederent opera aduenisse, uerū eū surrexisse, & ab illo abesse loco: cū; locum eis demōstrasset, in quo positus fuerat uacuum, imperant, ut Petro, alijq; intiramentum dūcipulis, q̄ eos in Galilæam præiret, ubi & ab eis, quem admodum dixerat, cerneretur.

Ordinis prioris uestigia insequens quædam declaratio dubia.

DEBITAT VR. Quia Marcus dicit tres aduenisse Marias, & Matthæus solum duas? Ref. Beda, quod Matthæus, tam de mulieribus, quam de hora, qua uenerunt obscurius posuit breuitatis causa. Sed Euan-

gelistæ alij quo ordine factum sit, euidētius ostendunt, demonstrantes tres aduenisse Marias.

2 Dubitatur. Cur semper Virgo non uenit cum mulieribus ad monumentum? Resp. d. Iacob. de Voragi. in sermone Paschæ, quod d. triplici de causa. Prima, quia non potuisset uidere sepulchrū filii quin doloris gladius eius animam perforasset. Secunda, quia in parasceue, & sabbato tantum fleuerat, & se macerauerat, quod præ debilitate uenire non potuisset. Tertia, quia sciebat ipsam surrexisse, & quod in monumento non reperiretur.

3 Dubitat. Cur præ ceteris mulieribus iste tres solæ uenerunt? Respon. qui supra, quod propter multa beneficia istis collata, quia à Maria Magdalene 7. demonia eiecerat. Martham eius sororem à fluxu sanguinis liberauerat: Iazarum eius fratrem quadriuanum mortuum suscitauerat, & semper dulciter eam apud pharisæum, sororem, & Iudam excusauerat. Item Maria Iacobi ei tenebatur, quia eius nepos erat, & tres eius filios, scilicet Iacobum, Simonem, & Iudā Apostolos fecerat. Item Maria Salome eidem tenebatur, quia etiam nepos suus erat, & etiam duos suos filios, scilicet Iacobum, & Ioannem Apostolos fecerat.

4 Dub. Quando uenerunt aromata? Resp. Lyra, q̄ post uesperā sabbati, quia die sabbati non licebat ea emere, sed emerunt cū transisset sabbatum.

5 Dubi. Cur simul uenerunt ad monumentum? Resp. S. Vinc. in sermone Paschæ, q̄ propter maiorem testimonij ueritatem, & propter decentiam, & honestatem, quia de cet. maronias ire bene associatas.

Bb 2 Dub.

- 6 Dub. Cur venerunt, vt vgerent Iesum, cum scirent ita magnum lapidem claudere monumentum? Ref. qui supra. quod credebant corpus Christi adhuc esse in monumento, & si non possent eum vngere, saltem possent monumentum tangere, & ibi eum flere, & credebant Deo esse possibile reuoluerē lapidem.
- 7 Dub. Cur venerunt ita mane? Resp. qui supra, quia propter milites, quasi ipsis tunc somno profundatis.
- 8 Dub. Quæ fuit vna sabbatorū? Ref. Theo. qd fuit prima dies post sabbatum, sicut Gene. 1. dicitur dies vnus, id est primus.
- 9 Dub. Quomodo erat valde mane, quia sequitur orto iam sole? Ref. S. Vinc. vbi supra. valde mane veniunt, i. incipiunt venire, & orto iam sole, quando ad monumentum peruenerunt.
- 10 Dubit. Quid proderant illa aromata corpori Iesu? Respond. Theoph. quod habent virtutem desiccatiuam, humiditatem corporis absorbentia. Vnde incorruptum corpus conseruant.
- 11 Dubi. Quæ aromata fuerunt illa? Resp. qd vt colligitur ex euangelio Ioan. & Lyr. ac Landul. de vita Christi, fuerunt Myrra, Aloes, Gutta, & Cassia, Cinamomum, & Balsamum, & Thus.
- 12 Dubit. Quis confecit istud vnguentum? Ref. Landulphus vbi supra, qd Magdalena fecit vnguentum ex Myrrha, Aloe, & Thure. Maria Iacobi ex Myrrha, Gutta, & Cassia. Salome ex Myrrha, Cynamomo, Maria ex Balsamo.
- 13 Dubi. Vbi erant, quando viderunt reuolutum lapidem? Respond. qd prope monumentum.
- 14 Du. An ipsa tres potuissent reuoluerē lapidem? Resp. qui supra, qd non, quia dicitur fuisse tam magnus, qd vix à viginti hominibus moueri possit.
- 15 Dub. Cur Marcus non facit mentionem de terræ motu? Resp. qd quia iam Matthæus hoc dixerat, ideo breuitatis causa dimittit.
- 16 Dub. Cur dicitur lapis magnus? Resp. Seuerus in sermone paschæ, quoniā erat plus magnus merito, quā forma, quoniā creatoris mundi corpus & claudere, & operire sufficiebat.
- 17 Du. Quomodo introierunt in monumentum, cum Matthæus dicat, qd Angelus vocauit eas, vt accederent, & viderent locū, &c.

- Ref. Ly. exponendo in monumentum, i. intra clausuram, quæ erat circa monumentū.
- 18 Dub. Quem iuuenem viderunt sedentē in dextris? Resp. Lyr. qd angelum, qui sic vocatur, sicut Act. 1. ecce duo viri astiterunt, &c.
- 19 Dub. Quot angeli fuerūt visi? Ref. Aug. de consensu. Euang. qd tres, vnus extra monumentum, intra tamen clausuram sedens super lapidem reuolutum, & intra monumentum apparuerunt duo. Vnus ad caput, Alius ad pedes, vbi positum fuerat corpus Iesu, vt dicitur Io. 20. cap.
- 20 Dub. Cur non apparuit angelus in forma senis vel infantis? Resp. Seuerus vbi supra, qd videt iuuenem, vt cerneret nostræ resurrectionis ætatem.
- 21 Du. Cur porius sedebat in dextris, quā in sinistris? Resp. qui supra, quia resurrectio recipit nil sinistrum.
- 22 Du. Ex qua materia erat illa stola? Ref. qui supra, qd non ex mortali vellere, sed ex virtute vitali, splendens celesti lumine non colore terreno, dicente propheta. psal. 103. Amictus lumine sicut vestimento.
- 23 Dub. Cur obstupuerunt? Resp. Ly. quod inuaserat eas pauor ex insolita apparitione Angeli.
- 24 Du. An necessarium fuerit Christum resurgere? Resp. S. Tho. 3. par. q. 53. artic. 1. qd sic propter diuinam iustitiam, vt quia humiliatus fuerat vsq; ad mortē crucis, exaltatur usq; ad gloriosam resurrectionem. Secundo vt confirmaretur fides nostra circa diuinitatem eius, quia cū mortuus fuerit ex infirmitate nostra, nunc viuit ex virtute dei. Tertio pp spem, quia ex quo ipse resurrexit, & nos speramus resurgere. Quarto ad informationem vitæ nostræ, ut in nouitate vitæ ambulemus. Quinto ad complementum nostræ salutis, quia traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram.
- 25 Dub. Cur cum per passionē fuerimus liberati à pœna, & à culpa, videtur qd resurrectio sua nihil nobis profuit? Resp. qui supra, qd per passionem operatus est salutem nostram quantum ad remotionem malorum, sed per resurrectionem quantum ad inchoationem, & exemplar bonorum.
- 26 Dubi. Quia non videtur, quod surrexit tertia die. Vide dominica in Quinquagesima dub. 14.

Dub.

- 27 Dub. Quis dicatur dies naturalis, & qd artificialis? Resp. qd dies naturalis comprehendit diem & noctem. id est 24. horas: dies artificialis comprehendit solum illud tempus quo sol illuminat terram.
- 28 Dubi. Propter, quid stetit mortuus vna die artificiali, & duabus noctibus? Ref. qui supra art. 2. qd Christus vna sua morte quæ fuit lux propter iustitiam, s. corporalem, duas nostras mortes destruxit, s. corporis, & animæ, quæ sunt tenebræ propter peccatum, & ideo vna die integra, & duabus noctibus mansit in morte, vt dicit Augu. in 4. de Trinitate.
- 29 Du. Quomodo Christus dicitur primitiæ resurgentium cum tamen ante eum multi resurrexerint? Resp. qui sup. ar. 3. qd ipse primus resurrexit ad vitam, s. immortalem. Alii autem ante ipsum, resurrexerunt ad hanc nostram vitam mortalem, quia iterum mortui sunt.
- 30 Dub. Videtur, quod Christus non surrexit propria virtute, quia dicitur, qd Deus suscitauit eū à mortuis? Ref. qui sup. ar. 4. qd si anima, & corpus Christi post mortē cōsiderentur rōne naturæ creatæ, sic nō poterant ex se vniri, & ita resurgere: sed si considerentur ratione diuinitatis, quæ ab eis nō fuit separata, sed semper eis vnita, sic rōne diuinitatis vnitæ corpus assumpsit animā, & ita dicitur, qd Deus suscitauit eum.
- 31 Dubi. Quia, videtur, quod discipuli debuerunt videre Christū resurgere, sicut viderūt Lazarū resurgētē? Ref. qui sup. q. 55. ar. 2. qd ipsa resurrectio Christi non debuit immediate ab hominibus videri, quia non rediit ad vitam cōiter ab omnibus notam sicut Lazarus cum fuit resuscitatus, sed ad vitam quandam immortalē, quæ est Deo conformis, sed sufficit, quod fuit eis annuntiata per Angelos.
- 32 Du. Cur non statim resurrexit post mortem, vel cur non distulit vsque ad finē mundi, Resp. qui sup. q. 53. ar. 2. qd oportet nos credere, & humanitatē, & diuinitatē Christi, & propter humanitatem noluit statim resurgere post mortem, vt verificaretur eū vere esse mortuum, & propter diuinitatem astruendam noluit differre vsque ad finem mundi, ne quis crederet eum fuisse purum hominem.
- 33 Dubita. Quia videtur, qd eius resurrectio non debuerit prius mulieribus manifesta-

- ri, quia mulieres non possunt esse testes, cū nō possint docere? Ref. qui sup. q. 55. ar. 1. qd licet mulieri non permittatur publice docere, permittitur tamen ei priuatim domestica aliquos admonitione instruere.
- 34 Dub. Cur prius eis quam Apostolis manifesta est? Ref. qui supra, qd quia arctius Christum amauerunt in tantum, vt ab eius sepulchro discipulis etiam recedentibus, nō recederent, primo meruerunt videre Christum in gloria resurgentem.
- 35 Dub. Quid significabatur p hoc qd mulieres annuntiauerunt Apostolis Christum resurrexisse? Ref. qui supra, quia iustū erat, vt sicut mulier nuntium mortis ad hominem detulit, primō etiam vītam resurgentis, & gloriam hominibus nuntiaret.
- 36 Dub. Cur Angelus specialiter nominat Petrū, & nō alios? Resp. Ly. post Greg. in Homil. qd si hunc Angelus nō nominatim exprimeret, qui magistrum negauerat, venire inter discipulos non auderet.
- 37 Dub. Cur Angelus non præcepit, qd annuntiarent semper Virgini resurrectionem Christi? Resp. S. Vin. in sermo Paschæ, quoniam Christus statim post resurrectionem suam ei apparuerat, vt dicit Sedulius, & in huius signum Papa in die Paschæ celebrat, in sancta Maria maiore, & ibi illo die est statio, & etiam, quia debuit matrem eum tam tenerrime diligentem, & mestam, ante alias consolari.
- 38 Dub. Quia vt dicitur Actū. 1. impossibile erat Christū detineri ab inferno, & morte, ergo videtur, qd statim post mortem debuisse resurgere? Resp. S. Th. vbi sup. q. 53. ar. 2. qd detentio coactionem quandam importat, sed Christus non fuit detentus aliqua necessitate mortis, sed propria voluntate, sicut inter mortuos liber, & tātum stetit quantum iudicauit fore necessarium.

FERIA SECUNDA
Paschæ.

Duo ex discipulis Iesu ibant. Luc. 24.
Historia huius Evangelii facta est anno Christi 33. die 27. Martii in dominica.

HISTORICE.

Duob. Christi discipulis in Emaus castellum euntibus, ad inuicē quæcūq; gesta fuissent erga Christum conferentibus, eis inco-

- 40 Dub. Quomodo euauit, cum corpus nõ possit euanescere? Resp. qui sup. q. 54. ar. 1. q. non euauit, ita quod corrumpetur, aut quod resolveretur in aliqua inuisibilia, sed quia sua uoluntate desit ab eis uideri, vel eo presente uel etiam eo absente uelociter per doré agilitatis, quoniam dispositio corporis gloriosi est, ut sit spirituale, i. subiectum spiritui, & qui habet corpus gloriosum habet in potestate sua quando uult uideri; & quando uult non uideri.
- 41 Dubit. Quomodo ardebat cor eorum in uia? Ref. Theoph. ubi supra, q. uel igne uerborum domini. quibus intendebant tanquam ueris, uel quia eo disserente scripturas percellebatur intrinsecus cor eorum, q. ille qui disserbat dominus esset.
- 42 Dub. Quo eadem hora fuerit in Hierusalem, cum distaret 60. stadiis? Ref. qui supra, q. surrexerunt eadem hora, sed peruenerunt cum tempore, sicut oportebat, transeuntes 60. stadia.
- 43 Du. Quomodo potuerunt regredi in Hierusalem, cū hora esset iam tarda? Ref. Ly. q. hoc fecerunt ex fidei seruire ut illa annuntiarent Apostolos.
- 44 Dubi. Qui erant illi undecim congregati? Ref. Aug. de consensu Euangelistarum, quod erant undecim Apostoli.
- 45 Dub. Quando dominus apparuit Petro? Resp. Ly. q. creditur ei apparuisse quando cucurrit ad monumentum.
- 46 Dub. Quomodo apparuit discipulis post resurrectionem? Ref. Quod in euangelio non omnes eius apparitiones sunt scriptæ, ut dicit S. Tho. 3. par. q. 55. ar. 3. Nam primo apparuit semper Virgini, licet non habeatur in euangelio. Secundo Magdalene, ut habetur Io. 20. Tertio mulieribus redeuntibus de monumento. Matr. 28. Quarto Petro, sed non habetur ubi, aut quando. Quinto discipulis cūribus in Emaus hodie. Sexto discipulis in vnum cōgregatis, Luc. 24. & Ioan. 20. Septimo quando uidit eū Thomas, Io. 20. Octauo ad mare Tyberiadis in captura piscium. Nono in monte galilee, Matr. 28. Decimo recumbentibus undecim Apostolis, Marci 16. Undecimo ipso die in aere dum ascenderet in cœlum uisus est etiam plusquam quingentis fratribus simul, & Iacobo, ut dicitur 1. Corin. 15. & crebra erat eius cum eis conuersatio priusquam ascendisset in cœlum, & hoc ad ipso

- rum consolationem.
- 47 Dub. Cur toties apparuit prima die? Ref. qui supra, q. quia per plura indicia erant admonendi, ut à principio fide resurrectionis reciperent, sed ea recepta nõ indigebat tam frequentibus apparitionibus instrui.
- 48 Dub. Cur non semper stetit cum eis usque ad Ascensionem? Ref. qui supra, q. ut uideretur ad eam uitam resurrectisse, qualem prius non habuerat.
- 49 Du. Nunquid conuenientius stetit cū eis, quam alibi? Ref. qui supra, q. non propter hoc non conuersabatur cum eis, quia reputaret se alibi conuenientius esse, sed quia hoc discipulis instruendis conuenientius iudicabat si non continue conuersaretur cū eis.
- 50 Dub. Cur primo apparuit Petro, quam aliis discipulis? Ref. Chry. q. ne desperaret propter negationem.
- 51 Du. Cum Marci vlt. habeatur, q. dicta seminarum uisa sunt Apostolis deliramenta, quomodo hic dicitur, q. Apostoli dicebant uere eum surrexisse? Resp. Magister Histor. scholasti. q. primo ad dictum mulierum nõ crediderunt, sed post cum Petrus retulit se eum uidisse, fidem dederunt.
- 52 Du. Cur potius in fractione panis cognouerunt eū, quam per alia signa? Ref. S. Tho. 3. sen. distin. 21. q. 2. ar. 4. q. 1. q. si discipuli non cognouerunt Christum in loquela, fuit ex interiori dispositione, quoniam non credebant eū resurrectisse, sed in fractione panis per specialem modum frangēdi cognouerunt eum. Nam, ut dicitur fractio sua erat similis incisioni cultelli.

ALLEGORICE.

[Quod duo discipuli uadunt in Emaus] significat utrumque populum Iudæicū, & Gentilem ad fidē conuersum: ire in Emaus interpretatum mater dulcedinis, quia p. fide gustatur dulcedo Dei. [q. distat stadiis 60.] Figuratur, q. oportet nos imbui decem præceptis legis, & quatuor euangelij, & ita quater quatuor sunt 40. Et quia dilectio dei, & proximi est plenitudo legis, iō addimus bis decem qui est numerus perfectus, & itineramus 60. stadiis [q. loquendo de Xpo Christus eis appropinquauit] signat oēs de deo loquentes Deum habere presentem [quod oculi eorum tenebantur ne eū cognoscerent] demonstrat in presenti uita nequaquam Deum posse uideri sicuti est.

[Quod

[Quod eos primo interrogat] signat gratiam Dei omne nostrum bonū præuenire, [quod uocat eum peregrinū] demonstrat quod in omnibus fuit uere peregrinus. Et primo quantum ad habitum habuit carnē pro scilicet anima, plenā gratiarum pro scilicet corona, coronā spinam pro pileo, & crucem pro baculo: quantum ad uias fuit peregrinus descendēdo de cœlo in hanc ualē, ascendēdo in crucem, descendēdo ad inferos, ascendēdo ad celos: nec errauit itinere, quia tenuit uia ferratā pedibus clauis perforatis, habuit crucem demonstrantem iter, & coronam pro ramis connexis, & acerum lapidum, quibus pluries Iudæi uoluerunt eū lapidare, quibus omnibus uig ostenduntur. Fuit peregrinus quantum ad hospitia, quæ intrauit. Primo de mane ad prandendum in uero uirginali. In meridie ad bibendum, & quiescendum in cruce. In sero ad cœnandum, & dormiēdum in sepulchro, & animā in limbo ad faciendam cœnam sanctis patribus. Fuit peregrinus quo ad pericula, quia à socio proditus, à Iudæis, ab hospitibus, à Iudæis interfectus, à latronibus, à militibus spoliatus. fuit peregrinus quo ad signa, quæ reportauit, scilicet cicatrices [quod discipulos arguit] signat Deum quos diligit redarguere, & ad uiam ueritatis reducere. [quod finxit se longius ire] signat quod Deus aliquando derelinquit iustos in tentationibus ut amplius coronentur, [quod coegerit eum, & cognouerunt] significat hospitalitatem summē Deo placere, & Christum in pauperibus recipi, & cognosci, [quod orant dicentes, mane nobiscum domine] signat quod uolentes Iesum habere, loquantur uerba spiritualia, & ita corda eorum ardeunt in presenti uita [quod eadem hora regressi sunt, & narrauerunt Apostolis gesta] signat doctores debere propter salutem aliorum prædicare [quod cognouerunt eum in fractione panis] signat Christum maxime cognosci, & perfici in sacramento Eucharistiæ.

TROPOLOGICE.

Instruimur ut semper memoriā passionis Xpi mentē reuoluamus, & non habere oculos clausos, sed apertos, & uigilantes, quia nescimus horam quando ueniet, & si quæ dubia habemus recurramus ad sacrā scripturam, & quod peregrinos uerecundiores nedū inuitemus, sed & eos gratiose co-

gamus, quia in ipsis recipimus Christum. Instruimur etiam ut semper ante comestione benedicamus cibum & potū, & gratias referamus bonorum, & omnium largitori, & quod salutem proximorum, iuxta possibilitatem perquiramus.

ANAGOGICE.

Eleuamur in contemplationē Emaus id est cœlestis gloriæ, quæ est mater totius dulcedinis, ad quam in ipsa die resurrectionis generalis, corpore assumpto, perueniemus post peregrinationem præsentis uitæ, ubi oī dubitate remota uidebimus deū sicuti est, inclinatis diebus præsentis sæculi, ubi oculi nostri erunt uidentes præceptorē nostrum, & diuino amore ardebitus, ubi & in cœlesti mensa panē Angelorū manducabimus, & inueniemus congregatos sanctos, Apostolos, & eos qui cum ipsis erunt, turbam uidelicet magnam, stantes ante thronum Dei.

FERIA III. PASCHAE.

Stetit Iesus in medio. Iue. 2. 4. capitul. & Ioannis 20. capitul.

Historia huius Euangelij facta est anno Christi trigessimotertio, die 27. Martij, in dominica.

HISTORICE.

In medio discipulorum consistens dñs, ut pace fruerentur, nec ullo concuterent: ut timore cum ipse adesset imperauit, his autē conturbatis, quoniam spiritum cernere se arbitrarētur, ait minime turbari oportere, sed ut manibus platisq; perspectis, eū qui crucifixus fuerat ipsum esse agnoscerent, palparentque spiritum carnis, & ossibus carere, quæ ipse possideret: cumque incredulos ac ex latitia admirātes aspiceret, iussit ut si quæ esui apta haberent, offerrent, ex parte itaq; piscis assi ac fauo mellis eū comedisset, quæ superfuerunt reddidit, reru litque hæc prædixisse eis, necesse fuit esse fore quæcunque impleri, quæ sacris in scripturis de eo enunciata fuissent, scripturarumque clarā eis interpretationem tribuit, quæ renus cunctas intelligerent, inueniens ita scriptum fore, & impleri oportere, & eius in nomine in oēs prædicari gen-

tes scelerum penitentiam, & oblationem.

Vtile erit occurrentia dubia resolvere.

- 1 **D**VBITATVR. Cur Euan gelista non dixit venit, sed stetit? Ref. Ly. quia subito inter eos apparuit, & ianuis clauis intrauit.
- 2 Dub. Vbi erant tunc Apostoli? Ref. Landuphus de vita Christi, q̄ in cœnaculo vbi fecerant cœnam, sito in monte Syon.
- 3 Dub. Qua hora eis apparuit? Ref. q̄ de se ro, vt habetur Io. 2.
- 4 Dub. Cum fecisset annunciare per Angelum q̄ viderent eum in Galilæa, quomodo nunc apparet eis in Hierusalem? Ref. Eusebius q̄ prius latentibus in Hierusalem semel, aut bis visus est ad eorum consolationem: in Galilæa vero nō in cœclauis, aut semel, aut bis, sed cum multa potestate ostensionem sui fecit, præbens se eis viuentem post passionem in signis multis, vt Lucas testatur in actibus.
- 5 Dub. Cur dicit eis pax uobis? Ref. Theo. q̄ vt ostenderet se esse eundem eorum magistrum, qui hoc verbo gaudebat, quo etiã eos munivit cum ad prædicandum misit.
- 6 Dubi. Quid est pax? Ref. S. Th. 2. q. 2. 9. ar. 1. q̄ est tranquillitas ordinis maxime in voluntate. vt dicit Aug. 19. de ciuitate Dei. quæ consistit in hoc quod motus omnes appetitiui in vno homine conuiescunt.
- 7 Dub. Quæ differentia est inter pacem, & concordiam? Ref. qui sup. q̄ pax includit concordiam, & aliquid addit, quia aliquis potest esse concors cum alio nō spontanea voluntate, sed quasi coactus timore alicuius mali sibi imminentis, & talis cōcordia nō est vera pax, quia non seruatur ordo vtriusque concordantis.
- 8 Dubi. Cur omnia pacem appetunt? Ref. qui supra, ar. 2. quoniam omne appetens appetit tranquille, & sine impedimento peruenire ad id quod appetit, & in hoc consistit ratio pacis.
- 9 Du. Cum multi appetant bellum, quomodo appetunt pacem? Ref. qui sup. q̄ omnes bellantes non querunt nisi pacem, quam se habere non estimant, nisi eorum voluntas quietetur.
- 10 Dub. An pax sit virtus? Ref. qui sup. ar. 3. quod pax est effectus charitatis, nec est

- alia uirtus ab effectu uirtutis charitatis.
- 11 Du. An cum pace possit stare dissensio? Ref. qui sup. q̄ dissensio, quæ prouenit ex diuersitate opinionum, uel de minimis nō repugnat charitati, nec per consequens paci quæ habetur in hac uita, sed bene dissensio de magnis, & i bonis cōferētib. ad uitā.
 - 12 Dub. An pax Reipublicæ sit bona? Ref. q̄ sup. q. 123. ar. 5. q̄ secundum se est bona, licet mali etiam utantur ea ad lasciuiam.
 - 13 Dub. Si pax est bona, cur dominus dicit Mathæi 10. Non ueni mittere pacem &c. Ref. qui sup. q. 29. arti. 2. q̄ est quædam pax uera, & ista est bona, & hanc dominus commendat. Alia est pax apparens, de qua dicitur in Pf. 27. Qui loquuntur pacem cū proximo suo, mala autem in cordibus eorū, & est simulata: & est pax malorum, in qua cōueniunt aliqui ad mala faciendum, & hanc dominus prohibet, nec uenit eam mittere, sed potius auferre.
 - 14 Dub. Quam excellentiã habet in se pax bona? Ref. Gregus, q̄ pax est res, & nomen dulce, quam & Dei esse accepimus, iuxta illud, pax Dei, & eius esse Deum, iuxta illud, deus pacis, ipsam esse Deū, iuxta illud, ipse est pax nostra. Pax bonum cōmendatū ab omnibus, obseruatum autem à paucis.
 - 15 Du. Cur à paucis obseruatur pax? Ref. q̄ sup. q̄ fortassis causa est ambitio domini, aut facultatum, aut liuor, aut odiū, aut contemptus, aut aliquid huiusmodi.
 - 16 Dub. Quia uidetur oratio imperfecta dū dicit, pax uobis? Ref. q̄ hic est eclipsis, quia subintelligitur sit.
 - 17 Du. Cur dicit ego sum? Ref. Ly. q. d. ego sum, nō res fantastica, aut illusio diabolice.
 - 18 Dub. Cur dicit, nolite timere? Ref. qui supra. q̄ uerisimile est, quod uiso eo, statim timerent; & vt abijcerent timorem dixit eis, nolite timere.
 - 19 Dub. Quem spiritū putabāt uidere? Ref. Beda, q̄ illū quem emisit in passione, quoniam non credebant eum resurrexisse.
 - 20 Dub. Cur conturbati dicantur, cū Petrus iam eum uidisset? Ref. Amb. sup. Lucam. q̄ quia uerbis obferatis improuisus cū corpore se infunderat.
 - 21 Du. Cur dicit, & cogitationes ascendit? Ref. Theo. q̄ in hoc ostēdit se Deum esse, qui mentis cognoscit archana.
 - 22 Dub. Quas cogitationes habebant? Ref. Beda, q̄ falsas & perniciosas contra resurrectionem.

- rectionem Christi, nec propter ipsa reducuntur ad ipsam credendum.
- 13 Dub. Cur dicit cogitationes ascendere? Ref. Beda, q̄ ea quæ Deus infundit dicuntur descendere, sed ea quæ contra Deum sunt dicuntur ascendere.
 - 14 Dub. Cum Io. 20. dicatur, gauisi sunt discipuli, & hic Lucas dicat eos conturbatos, uidetur contrarietas? Ref. Amb. super Lucam, dicens, q̄ primo conturbati sunt, sed postmodum dum crediderunt gauisi sunt. Ioannes autem compendiosè utitur, & Lucas historico usus est circuitu.
 - 15 Dub. Cur uult ut videant & palpent? Ref. Beda, quod ut dubietatis eorum uulnus sanaret.
 - 16 Dub. Cur potius manus, & pedes, quam alias partes corporis? Ref. qui supra, quia per ipsas cicatrices firmius docebantur cognoscere esse idem corpus numero, quod in cruce fuerat.
 - 17 Dubi. An post resurrectionem Christus habuerit uerum corpus? Ref. S. Tho. 3. par. q. 54. articu. 1. q̄ sic, quia si fuisset fantasticum corpus, nō fuisset uera resurrectio, sed apparens.
 - 18 Dubi. An corpus Christi resurrexit integrum? Ref. qui sup. ar. 3. q̄ sic, & quicquid ad naturam humani corporis pertinet totū fuit in corpore Christi resurgentis: fuit ergo eiusdem nature, sed alterius glorię, quia impassibile resurrexit.
 - 19 Dubi. Quia uidetur quod non habuerit carnem, & sanguinem cum dicitur 2. Cor. 15. Caro, & sanguis regnum Dei non possit debent? Ref. qui sup. q̄ caro & sanguis non accipiuntur ibi pro natura carnis, & sanguinis, sed pro culpa carnis & sanguinis, uel pro corruptione carnis & sanguinis.
 - 20 Dub. Quia si habuit sanguinem, ergo uidetur, q̄ etiã alios humores habuerit, & ipse causant corruptionem, ergo uidetur quod corpus Xpi sit corruptibile? Ref. qui sup. q̄ sicut Aug. dicit ad cōsentium, quod uallet diuina potentia de ista natura corporū, quibusdam manētib. auferre quas uoluerit qualitates, ut adsit labes, corruptionis, adsit effigies, adsit motio, adsit fatigatio, adsit uescendi potestas, absit esuriendi necessitas.
 - 21 Dub. An totus sanguis effusus in passione fuerit reassumptus in resurrectione? Ref. qui sup. q̄ sic cū totus pertineat ad uerita-

- tem humanæ nature. dominus Io. Card. de Turre cremata sic probat. Si totus sanguis non fuit reassumptus, sed aliqua pars remāserit in terris, quaeritur quid erit de eo in fine sæculi. Non est dicendum q̄ corruptumatur, nec etiam quod tunc à Christo assumatur, quia resurrectio eius non iterabitur: ergo totus fuit reassumptus in resurrectione. Hoc idem probat S. Tho. quodlibet. 5. tum quia in perfectissima ætate passus est, in qua maxime ea, quæ in homine inueniuntur ad ueritatem humanæ nature pertine-re uidentur, tamen ex merito passionis, quæ si sanctorum martyrum illæ partes, in quibus pro Christo passione sustinuerunt quendam priuilegiatum fulgorem habebunt, ut dicit Aug. in 2. de ciuita. Dei, multo perfectius sanguis Christi, quem propter salutem humani generis effudit ad gloriosam resurrectionem totus separatus est.
- 32 Du. Quomodo reperitur sanguis Christi qui seruatur in quibusdam Ecclesiis? Ref. S. Tho. 3. parte. vbi supra, & Io. de Poliacco quodlibet. 4. q̄ miraculose dicitur fluxisse de quadam imagine Christi percussa, & èt de quadam hostia consecrata, percussa à quodam Iudæo, sicut accidit in uico Parisiis, & debet adorari eadē adoratione, qua alius sanguis Christi adoratur, cum repræsentet passionem Christi.
 - 33 Dubitatur. Quia uidetur quod diuinitas fuerit separata à sanguine, quia non possumus dicere, q̄ in illo triduo Christus effusus fuerit super terram, super quam effusus est sanguis. Sicut dicimus, quod Christus fuit in sepulchro, quia corpus ibi erat, & in inferno, quia anima ibi fuit, à quibus non fuit separata diuinitas, & ita fuit à sanguine separata? Respon. do. Io. Card. de Turre cremata super Euangelis, quod illa ratio est Francisci de Maronis, qui in quodam sermone distinguit 4. separationes, & dicit quod secunda separatio fuit humanitatis à diuinitate, put humanitas dicit aliquod resultans ex unione animæ & corporis, & propter hoc dicit Christum clamasse, p̄ eus meus, ut quid dereliquisti me. Et quarta separatio fuit sanguinis a diuinitate, quæ tamen non uidetur bene dicta, quia differentia est inter cessationē uniois, & separationem uitorū. Cessat enim unio aliquorum per decisionem alicuius extrinsecum, sed separatio non est nisi eorum, quæ manent post

postquam soluta est eorum vnio. Vñ formæ naturales a lra ab aia rationali qñ sit corru-
 ptio compositi, non dñr separari à materia,
 sed sola anima rationalis dicitur separari,
 quia remanet soluta vnione eius à corpore.
 Et ideo cum in morte Christi humanitas,
 prout dicit aliquis, resultans ex vnione ani-
 mæ & corporis, non maneat dissoluta vnio-
 ne animæ & corporis, sed desinat esse, non
 est proprie dicenda separari à diuinitate. Pre-
 terea quod dicit Christum clamasse, Deus
 meus vt quid dereliquisti me: pp talem se-
 parationem non dicit verum, qm Augusti-
 nus, Magister sententiarum, S. Thomas, Ale-
 xander de Ales, & Nicolaus de Lyra, oēs
 exponunt de subtractione protectionis: di-
 citur. n derelictus Christus, quia expositus
 manib. impiorum, non aut dictum est rōne
 separationis factæ, & qdam Gl. dicit subtra-
 xit protectionem, sed non soluit vnionem.
 Qm hæc verba adhuc viuens in cruce dixit.
 Præterea motiua sua non astringunt qd fue-
 rit facta separatio sanguinis à diuinitate.
 Tum quia ipse Christus ait per prophetam
 Ps. 21. Ego aut sicut aqua effusus sum. qd gl.
 q est Augustini exponit de Christo. sicut er-
 go rōne corporis dicitur, qd iacuit in sepul-
 chro, ita eo mō rōne sanguinis effusi de cor-
 pore poterat dici effusus super terram. Nō
 astringit quoq; aliud eius motiuum, qd om-
 ne quod pdicatur de eo, qd est vnium ver-
 bo, prædicatur de verbo, quia non oportet
 quod prædicatur omnib. modis. Vnde licet
 anima semper manserit vnita verbo, non
 dicitur qd verbū sit anima, aut quod sit for-
 ma corporis, aut quod fuit separatum à cor-
 pore, sicut erat anima, aut qd esset corpus,
 & separatum ab anima, & ita licet sanguis
 esset vnitus diuinitati, non sequitur qd diu-
 nitas esset sanguis, aut qd fuisset effusa su-
 per terram, sed bene sequitur, qd erat habes
 sanguinem effusum super terram: quod au-
 tem sanguis Christi qui in passione fuit ef-
 fusus semper manserit diuinitati vnitus.
 Probatur primo ex illo Matt. 26. c. Hoc est
 corpus meum quod pro vobis tradetur. Et
 hic est sanguis qui pro vobis effundetur. Ex
 quibus verbis Christi eadem videtur esse
 vnitas inter sanguinem effusum & sangui-
 nem viuum, quæ fuit inter corpus viuum
 & corpus mortuum, sed corpus Christi mor-
 tuum & viuum fuit vnum, & idem vnitate
 suppositi: ergo sanguis effusus & sanguis vi-

uus Christi fuit vnus vnitate suppositi, qd nō
 esset si sanguis effusus in passione fuisset à
 diuinitate separatus: cōsequenter est bona
 & antecedens pro vtraque parte, aliā dabi-
 tur qd sanguis effusus esset alius supposita-
 liter, qd sanguis viuus Christi, quod non vi-
 detur conuenienter dictum. Item sanguis
 Christi effusus in passione fuit pretium suf-
 ficiens ad redemptionem humanæ naturæ:
 ergo non fuit à diuinitate separatus. conse-
 quentia est bona, antecedens patet ex illo
 2. Cor. 6. Empti estis pretio magno, quia suf-
 ficiens, sed sufficiens pretium redemptionis
 non potuit esse aliqua virtute creata.
 Vnde necesse est, qd virtute diuina, vnde ex
 hac ratione sumitur hæc necessitas incarna-
 tionis. Vnde S. Th. super illud: empti estis
 pretio magno, dicit, Dicitur autem pretiū
 redemptionis magnum, quia non est corru-
 ptibile sed æternum habens virtutem, cum
 sit sanguis Dei æterni. Item sanguis Chri-
 sti effusus fuit incorruptibilis, patet, tum ex
 illo Ps. 22. Quæ vtilitas in sanguine meo,
 cum descendo in corruptionem, tamen ex
 illo 1. Petri 1. non corruptibilibus auro, &
 argento redempti estis, sed pretioso sangui-
 ne: sed ista incorruptio non inerit ei ex na-
 turali virtute. Ergo necesse erat quod iuc-
 set virtute diuinitatis sibi vnitæ. Item san-
 guis Christi, qui datur nobis sumendus sub
 sacramento est idem sanguis, qui effusus est
 à corpore Christi in remissionem peccato-
 rum. Sed iste est vnitus diuinitati, ergo & il-
 le. Item cum sanguis Christi operatus sit re-
 missionem peccatorum, abluitionem cul-
 parum, & apertionem regni cœlestis: neces-
 se est dicere, qd fuit diuinitati vnitus, quia
 actio & operatio arguunt virtutem in ope-
 rante, tales operationes sunt supernatura-
 les, ergo diuina. Vnde S. Th. super illud ad
 Heb. 9. Christus assistens pontifex, & infra,
 per proprium sanguinem dicit. Per istum san-
 guinem redempti sumus, & hoc in perpe-
 tuum, quia virtus eius est infinita. Idem te-
 net Damascenus, dicens. Anathema sit qui
 dicit verbum Dei deposuisse, quod semel
 assumpsit. Item deus nihil agit frustra, quia
 nec Natura, quia omnia disponit cum ratio-
 ne. sed nulla ratio sufficiens potest assignari
 qd sanguis effusus in remissionem peccato-
 rum derelinquatur à diuinitate, neque ali-
 qua vtilitas sit in eo. ideo &c.

34 Dub. Quia videt, qd spiritus carnē & ossa
 habeat,

habeat, quia anima informans corpus ip-
 sum corpus habet, qd corpus carnem & ossa
 habet, ergo &c. Resp. qd spiritus neque ani-
 ma habent carnē & ossa, quæ sint suæ natu-
 re, cum aia, & spiritus sint naturæ incorpo-
 ræ, & hoc modo Christus probauit se non
 esse spiritū, cū non haberet carnem, & ossa.

35 Dub. An apparuerit dñs discipulis nudus
 vel vestitus? Res. qd euntibus in Emmaus ap-
 paruit vestitus sicut peregrinus. Item Mag-
 dalenç in forma hortulani, qui non ince-
 dunt nudi, & ita verisimiliter apparuit cæ-
 teris Apostolis indutus.

36 Dub. Quibus vestibus erat indutus? Res.
 quod sicut apparebat eis in forma qua vo-
 lebat, ita & in habitu quo volebat.

37 Dub. Si non credebant quomodo pote-
 rant mirari præ gaudio? Res. qd non erant
 increduli ex toto, sed mirabantur de narra-
 tis, & visis, & gaudebant.

38 Dubita. Cur voluit manducare cum eis?
 Respon. S. Tho. 3. sen. dist. 2. 1. q. 2. ar. 4. q. 4.
 qd per comestionem ostendit veram naturā
 humanam remansisse ex illis operibus vite
 quæ infirma sunt, s. per comestionem, quæ
 comestio non fuit necessitaria, sicut est in
 animali vita, sed magis fuit potestatis, id
 est naturalis potentia ostensua.

39 Dub. An fuerit ibi verā comestio? Res.
 qui supra, qd sic quantum ad diuisionē cibi,
 & quantum ad traiectionem in ventrē, non
 autem quantum ad conuersionem in humo-
 res, vel in substantiam comedentis.

40 Dub. Quid actum fuit de illo cibo? Res.
 qui supra, quod ut Augusti dicit in spiri-
 tualem naturam conuersus est. id est, in va-
 porem resolutus, sicut aqua per radios
 solis.

41 Dub. Quia per talem comestionem non
 videtur probata humana natura, quia etiā
 Angeli leguntur comedisse, qui tamen non
 erant homines? Res. qui supra qd in Ange-
 lis non est comestio ad ostendendum po-
 tentiam naturalem nutritiuam, quam non
 habent, sicut Christus eam habuit, & ideo
 nō est simile: & licet ista comestio vel vnū
 argumentorum quibus vsus est per se non
 sufficerent, tamen omnia simul certitudi-
 nem faciebant, & ideo etiam argumenta
 multiplicata sunt.

42 Dub. Quia argumenta tolluntur vbi fides
 quaritur, ut dicit Ambro. & Grego. in ho-
 mil. fides non habet meritum, cui humana

ratio præbet experimentum? Respond. qui
 supra, artic. 5. quod intentio Ambr. est di-
 cere, quod fides non assentit alicui propter
 argumenta, sed propter veritatem primā.
 Non autem quin possint induci argumen-
 ta adminiculantia fidei, sicut primo Apo-
 stoli inducī fuerunt ad credendum per mi-
 racula, & per auctoritatem, & per visibiles
 apparitiones.

43 Dubi. Quid probauit dominus per istas
 apparitiones? Res. qui supra, qd identitatem
 resurgentis, & conditionem resurrectionis,
 quam probauit quantum ad veritatem vi-
 tæ loquendo cum eis, & veritatem corpo-
 ris se palpandum præbendo, & quantum ad
 gloriam ianuis clausis intrando. Identita-
 tem resurgentis probauit quantum ad nat-
 uram comedendo cum eis, & personam se
 visibilem præbendo in eadem effigie, quā
 soliti erant videre, & quantum ad acciden-
 tia per hoc, quod cicatrices ostendit.

44 Dub. cur nō ita probauit alios articulos
 fidei sicut istum? Respon. qui supra, qd qui-
 dam articuli sunt de diuinitate tantum, &
 non possunt probari ad sensum, sed per mi-
 racula vel per auctoritates, quemadmodū
 probati fuerunt. Quædam sunt de humani-
 tate diuinitati vnita. Et isti etiam ad sen-
 sum omnes probati sunt: sed quia passio, &
 ascensio in seipsa vita est, non autem resur-
 rectio. Ideo signa resurrectionis visibiliter
 ostendi oportuit, ex quibus conferendo ad
 veritatem resurrectionis perueniretur, &
 propter hoc ista probatio dicta est argumē-
 tatiua. Non autem probatio passionis vel
 Ascensionis.

45 Dub. Quia nō videtur vera probatio re-
 surrectionis per hoc, qd se palpandum præ-
 buit, quia angeli, & demones possunt assu-
 mere corpora solida? Res. qui supra, ar. 4. q.
 2. qd licet possint assumere corpora solida,
 non tamen habentia omnes operationes vi-
 tæ, quia opus artis non potest esse simile
 operationi naturæ, & ex longa mora perci-
 peretur deceptio.

46 Dub. Quia si argumenta illa sufficien-
 ter probabant resurrectionē, videtur, qd di-
 minuerent meritum fidei? Respon. qui su-
 pra q. 2. ar. qd fides non est directe de eo, qd
 probatur, sicut de obiecto, sed de diuinitate,
 quæ probari non potest homini in uia.
 Vnde Thomas uidit hominem, & deum
 credidit.

Dub.

- 47 Dub. Cum cicatrices videantur in porta re quâdâ corruptione, vt quid remanent in corporibus gloriosis? Respon. qui sup. ar. 4. q. 3. q. vt dicit Aug. 20 de ciuitate Dei, q. remanent ad decorem quasi in signa victorie, nō quod aliqua corruptio uel defectus in eis sit.
- 48 Dubi. An Sancti quibus truncata fuerūt membra, resurgunt sine illis membris? Res. qui sup. q. non oportet, quod sine illis resurgant, sed quod in loco incisionis aliq. vestigium ad decorem gloriæ remaneat.
- 49 Dub. Quare differentia est inter mel, & fauum mellis? Res. Beda, q. idem sunt, sed mel quando est extractum à cera, fauus mellis dicitur interim quod est in cera.
- 50 Dub. Vt quid dedit eis reliquias? Res. q. vt magis certificarentur eum comedisse, cū in reliquiis viderent consumptionem cibi editi, qui deficiebat.
- 51 Dub. Cur dicit, cū adhuc essem vobiscū, cum etiā nūc sic loquendo esset cum eis? Res. Beda, i. cū adhuc essem in carne mortali, quia licet in eadem carne resuscitatus esset, nō tamē cū eis in illa mortalitate erat.
- 52 Dub. Cur dicit necesse erat impleri scripta de eo? Res. Aug. de consensu Euangelistarū, q. ad confutandum delirāmetā eorū, qui dicunt eū magicis artibus tanta fecisse, & Apostolos cōuertisse, q. a. antequā nāsceretur nō erat magus. Et tñ talia de ipso prophetata fuerunt antequam nāsceretur.
- 53 Du. Vt quid aperuit eis sensum? Respon. Ly. vt illuminarentur ad percipiendum ea quæ erant diuinitatis.
- 54 Du. Cum Dauid fuerit propheta, cur distinguit psalmos à prophetis? Res. q. quia liber psalmorum est distinctus à lib. 1. 2. prophetarum.
- 55 Du. Cur primo vult, q. prædicent pœnitentiam, & post remissionem peccatorum? Res. q. cū peccata nō remittantur sine contritione, quā importat pœnitentia. Ideo primo pœnitentia debet suscipi, vt post remittantur peccata.
- 56 Du. Cur dicit in nomine suo, & nō Dei, vel Trinitatis? Res. Theop. q. hoc nomen Christus continet in se patrem, quasi vnctorem, spiritum, s. quasi vnctiōnem, & filium quasi vnctum, s. secundum humanā naturā.
- 57 Dub. Quomodo poterant prædicare omnibus Gentibus, cum decem tribus sint incluse, vltra mōtes Caspios? Res. quod circā

finem mundi egredientur, & eis tunc prædicabitur.

ALLEGORICE.

[Quod Christus stat in medio discipulorum] signat eum stare in medio congregatorum omnium in nomine eius [piscis assus quem comedit] significat, quod naturam nostram in hoc mari huius vitæ natarem assuas eā igne propriæ deitatis, & exsiccat eius humiditatem, quā à profundis vndis contraxerat, escam fecit diuinam, & eam quæ prius erat abhominabilis, præparauit Deo cibum suauem, quod significat fauus mellis. [Quod autem reliquias eis dedit] signat quod ipse humanum genus redemit, sed reliquias Iudæorum, & Gētiū sancti Apostoli conuertere sua prædicatione debebant.

TROPOLOGICE.

Si volumus Christum habere in medio nostrū, oportet, quod simus vniti, & congregati in nomine eius, & dabit nobis pacem. Itē quod manducemus piscē assum, i. Christū passum in sancto sacramento cum fauo mellis, i. cū dulcedine suauitatis, & quod solum manducemus partem, quia non potest totaliter cōsumi. Itē quod queramus intel ligere scripturas, ut saluemur, & sciamus, quid credere, & quid agere debeamus.

ANAGOGICE.

Contemplamur cœlestem gloriā post cōmunem omnium resurrectionē, in qua Xp̄s erit in medio beatorum, vbi erit iustissima pax, & vidē bunt cicatrices suæ victorie: cōruscantes, & splendidius Sole lucentes, & videbimus ac palpabimus eum sicut est, & reficiemur escis dulcioribus melle, & fauo, grati usq; agemus, quod per pœnitentiam cōsumimus fuerimus remissionem peccatorum. vbi omnes gentes eum laudabunt in sæcula sæculorum. Amen.

FERIA IIII. PASCHÆ.

Manifestauit se iterum. Ioan. 12.

Historia huius Euangelii facta est anno Christi 33. die 7. Aprilis, s. in die Martis.

HISTORICE.

Cū Petrus, Thomas, Nathanael, Zebedei filii, aliq; duo ex domini discipulis iuniter piscato totā consumpsissent noctem, mane factō nequaquā ab eis agnitus in litore

litore dominus affuit, rogauitq; an aliquid esculi haberent, quibus negantibus, iussit in dexteram puppis retia iactari, quoniā pisces inuenirent, qui iussa perficientes, centumquingenta tres, & quidē magnos cōprehenderunt pisces, adeo ut rete trahere nequeant, quod ne quaquā ex tanta multitudine scissum fuit. Petrus itaq; cū quia dñs esset à Ioanne percepisset, tunica indutus mare transuadavit reliquis nauigio in terra descendētib; cū solum ductus à terra cubitus abesset: ut autem de captis piscibus esserent, ei dominus inperauit, vt que praderent. Eorum tamen nullus, qui snā foret interrogare ausus fuit proprium agnoscentes dominū. Hi uero piscem assum vna cū pane eis distribuit. Tertio iam resurrectione peracta se eis demonstrante.

Dubia manifestanda occurrunt.

DVBITATR. Primo, cur dicitur, manifestauit se? Res. Chryl. q. quia non uideretur, nisi cōdescenderet.

Du. Cur resurrectio Christi non sit ita nota omnib; sicut passio eius, q̄ fuit oib; manifesta? Res. S. Tho. 3. par. q. 5. ar. 1. q. quia passio eius peracta est in corpore ad huc habente naturam passibilem, quæ cōi lege nota est omnibus. Et ideo immediate omni populo manifestari potuit, sed resurrectio eius facta est per gloriā patris, & resurrectio gloriola resurrectione. Ideo non omni populo immediate manifestanda fuit, sed quibusdam quorum testimonio delata fuit in aliorum noticiam.

Du. Cur bis dicit Euangelista manifestauit? Res. Beda, q. more solito Euangelista prius retulit causam, deinde quemadmodū res gesta est, enarrat.

Dub. Quis fuit iste Symon? Res. Ly. q. fuit Petrus, & non ille Apostolus, qui uocatus fuit Symon.

Dub. Qui fuerunt illi duo discipuli innotinati? Res. S. Vin. in Ser. q. creduntur fuisse Andreas frater Petri, & Philippus, qui erat frater Nathanaelis.

Dub. Cur iuerunt piscatum? Res. Aug. q. propter penuriam, ut emerent sibi cibos.

Dub. Cur dñs permisit eos penuriā pati? Res. qui sup. q. ut cogentur ire piscatum, & per miraculum factum eum agnoscerēt.

8 Dub. Cur Petrus, qui omnia reliquerat propter Christum, redijt ad piscadum? Res. spon. Greg. in Hom. q. negorium quod ante conuersionem sine peccato extijt, hoc repetere post conuersionem culpa non fuit, & sic ad piscationem post conuersionem Petrus redijt. Matthæus uero ad Teolonei lucra non resedit.

9 Dub. An piscationes, & venationes possint licite fieri? Res. S. Th. 1. par. q. 96. ar. 1. q. omnia animalia sunt homini naturaliter subiecta, & quemadmodū plantæ vtuntur terra ad sui nutrimentum; Animalia vero plantis, ita homo utitur plātis, & animalibus, & propter hoc dicitur in 1. Politicorum, q. venatio siluestrium animalium est iusta, & naturalis, quia per eam homo vendicat sibi, quod est naturaliter suum, & ita etiam piscatio licita est.

10 Dub. An liceat vbiq; venari, & piscari? Res. q. vt habetur iussuta de rerum diuisione, ferarum, bestiarum, & omnium animalium siue in mari, aere, siue in terra existant, quæ non sunt in bono alterius, dominium acquiruntur per occupationē, siue quis ea capiat in suo, vel in alieno. Dominus autem fundi potest prohibere ingredientem venandi, vel aucupandi gratia. & qui prohibitus fuerit, tenetur iniuriarum: dum autē sunt in bono alicuius, & custodiam eius efferunt, & in libertatem naturalem uenerint, nec sunt in animo redeundi, rursus occupantis erunt. Vnde si quis habet pisces in piscina, & custodia sua, sub pœna furti nemo rapere debet. Si autem piscinam contingit destrui, & rupta custodia pisces in aliud flumen in libertatem naturalem uenerint, capientis erunt.

11 Du. Cur alij discipuli secuti sunt Petrus? Res. Chryl. quia Petrus erat caput eorum.

12 Dub. In quam nauim ascenderunt? Res. Ly. q. in alienam, cum suam reliquissent, eis accommodatam, vel locatam, seu alio modo licito adeptam.

13 Dub. Cur piscabant de nocte? Res. Chr. quia adhuc formidolosi erant.

14 Dub. Cur nihil ceperunt illa nocte? Res. spon. Greg. q. vt captio sequens miraculosa appareret.

15 Dub. Cur nō iuerunt piscatū inter mortem, & resurrectionē Christi? Res. Aug. q. quia putarentur eos illa quæ animos eorū occupauerat desperatione fecisse, vel dic q. erat

- erāt infra octāuam Paschæ, quæ tota erat solemnī, & non erat licitum operari, maxime quia nō fuit dies intermedia nisi sabbatum.
- 16 Dub. Cur non venit ad eos dominus nocte? Ref. quia terruisset eos, & non ita clare manifestasset resurrectionem suam.
- 17 Dub. Cur non ambulauit super aquas? Ref. Ly. q̄ ad ostendendū qđ amplius non erat cū illis in fluctibus vitæ corruptibilis.
- 18 Dub. In qua forma eis apparuit? Resp. S. Vincen. in Ser. q̄ in specie mercatoris volētis emere pisces.
- 19 Dub. Cur potius voluit apparere in forma peregrini, hortulani, & mercatoris, q̄ in alijs? Ref. S. Vin. in Ser. Quod ideo quia fuit peregrinus, vt patet feria secunda Paschæ in allegoria, fuit hortolanus in sua p̄dicacatione, malas herbas, i. vitia eradicādo, & bonas, i. virtutes plantando. Item & mercator in sua passione, quia emit totum genus humanum percio sanguinis sui.
- 20 Dub. Cur interrogat an pulmentarium habent? Ref. Chy. q̄ quasi ab eis aliquid emere vellent.
- 21 Dubit. Quid est pulmentarium? Resp. q̄ quilibet cibis præter panem.
- 22 Dub. Cur discipuli nihil aliud sibi dixerunt nisi non? Resp. Ly. quia credebant eū mercatorem esse, qui vellent emere pisces.
- 23 Dub. Cur in s̄sit vt mitterent rete in dextram nauis? Ref. Chry. q̄ per hoc ostendit eis signum quo eum cognoscerent.
- 24 Dub. Quomodo potuerunt capere tot pisces? Ref. Ly. q̄ virtute diuina.
- 25 Du. Quomodo non valebant trahere, q̄ tamen post traxerunt? Resp. q̄ non valebāt illud trahere super nauim præ pondere piscium.
- 26 Dub. Quomodo Ioan. inter alios prius cognouit Christum? Resp. S. Vin. in Ser. quia habebat excellētiā virginītatis. Ideo habebat oculos clariores. nam beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Matt. 5. cap.
- 27 Dub. Quomodo Ioannes cognouit dominum? Resp. qui sup. q̄ admiratus quis esset homo ille, qui tantum sciebat de arte piscatoria, curiosus inspicit illum, & cognouit eum esse dominum.
- 28 Dub. Cur Ioan. se nominando dicit semper, discipulus ille quē diligebat Iesus? Ref. Aug. q̄ hæc erat consuetudo eorum qui no-

- bis sacras literas ministrarunt: & ut dicit Ly. hoc patet de Paulo 2. Corin. 12. cū dicit scio hominem in Christo &c. & 2. Reg. 28. c. de Dauid. dixit, vir cui cōstitutum est de Christo.
- 29 Dub. Cur potius Ioannes dixit Petro, q̄ alijs discipulis q̄ ille erat dominus? Resp. Ly. quia ipsi inter se erant magis familiares, & præ ceteris Christum plus diligebāt.
- 30 Du. Quomodo Petrus stabat nudus? Ref. Beda, & Ly. q̄ dicitur nudus respectu aliorum vestimentorum, quibus vti solebat, q̄ more piscatorum studio piscandi nudus incesserat.
- 31 Dub. Cur præcinxit se tunica? Ref. Ly. vt cū maiori reuerētia accederet ad Christū.
- 32 Dub. Quæ tunica erat illa? Resp. Theo. q̄ præcinxit se lineo amictu, quē Fenices, & Tyrii piscatores circumuoluūt sibi, cum nudi sint et ceteris indumentis apponunt.
- 33 Du. An Petrus ambulauerit super aquas, uel natauerit ueniendo ad Christū? Resp. Beda, q̄ natādo uenit, uel pedibus p̄prij, quia erat prope terram. Ly. tamen dicit q̄ ambulauit super aquas domini memor quē diligebat, & pristinæ ambulacionis super aquas, quando ad dominū uenit, quia eū non natando potuisset uenire, quia tunica succinxit se quod non fecisset si natate uoluisset, nec etiam peditando uenit per profundum aquæ quia distabat cubitis ducentis: quia non uidetur quod in tanto spacio maris aqua esset ita parua, quod homo posset ibi peditare, & maxime quia aqua illa erat tanta, quod in ea nauis poterat currere, in qua erant septem homines ad minus, quia tot sunt hic numerati. & 153. pisces magni, & retia, & alia nauis instrumenta, sed uerisimilior uidetur opinio Bedæ. quod non ambulauerit super aquas, & quod uenit peditando, nec rationes Ly. astringunt, quia ut patet ex textu Euangelij non posuerunt in naui illos pisces, nec retia erant in naui, sed uenientes ad terram trahebant & super nauem erant sex homines, quia Petrus uenit per aquam, præterea in minori aqua una nauis piscatoria, etiam onusta nataret, ubi altitudo aquæ non equaret altitudinem unius hominis, ut satis ad oculum patere potest, nam illud uocabatur mare more Hebraico, quomodo omnis congregatio aquarum dicitur mare. erat enim lacus siue stagnum. Et præterea cum primo

- ambulauit super mare sibi imperauit Christus, dicens, ueni, & tamē cepit mergi, fuitque adiutus a Christo, quare non uideret uerisimile, quod nunc sine expresso consensu Christi præsumpisset ambulare super aquas tentando Deum absque necessitate.
- 34 Dub. Cur Petrus uoluit potius mittere se in mare. quā ui uenire nauigando cum ceteris? Resp. Beda, q̄ eo ardore quo & multa alia fecerat.
- 35 Dubi. Cur alii discipuli non miserunt se in mare? Resp. Ly. quia non erant ita feracidi sicut Petrus.
- 36 Dubit. An traxerunt rete pisciū postquā fuerunt in terra? Ref. Gl. q̄ hic interpositio est, vt sit ordo literæ. Alii discipuli nauigando uenerunt trahentes rete piscium, non enim longe erant à terra.
- 37 Dub. Cur dicitur quasi cubitis ducentis? Ref. Ly. q̄ in hoc assignatur ratio, quare cito uenerunt post Petrum.
- 38 Dubi. Quis attulerat panem & piscem, ac prunas? Ref. Chr. q̄ illa Christus creauit de nouo, ostēdens signa suæ resurrectionis.
- 39 Du. An panis esset suppositus prunis? Resp. Aug. q̄ non est intelligendum panem esse suppositum prunis, sed ibi paratum pro refectione.
- 40 Dub. Cur dominus ita familiariter loquitur discipulis? Ref. I. y. q̄ ad confirmandam ueritatem resurrectionis.
- 41 Dubi. Cur iubet afferri ex piscibus quos ceperant? Resp. Chry. vt ostenderet nō esse fantasma, quod factum est.
- 42 Dubi. Cur Euangelista exprimit tot nomina piscatorum, numerum & magnitudinem piscium, & rete non fuisse scissum? Resp. Lyr. q̄ ad maiorem expressionem rei gestæ, & ad declarationem miraculi.
- 43 Dubit. An Christus comederit cum eis quando inuitauit eos ad prædium? Ref. qui sup. post Chry. q̄ sic, vt dicit Lucas. Licet hic non dicatur.
- 44 Dub. Cur comedit cum eis? Ref. qui sup. q̄ ad declarationem suæ resurrectionis.
- 45 Du. Cur nemo audebat eum interrogare quis esset? Ref. Aug. super Ioan. q̄ ex tanta euidentia ueritatis nemo audebat dubitare, quod ipse esset, quia si quicquam dubitaret utique interrogaret eum.
- 46 Dub. Cum Iesus esset ibi, cur dicitur, & uenit? Ref. quod uenit ad mensam.
- 47 Dub. Cur dabat eis panem, cum ipsi ex

se capere scirent? Ref. Ly. q̄ eo modo diuidebat eis panē & piscem, sicut ante passionem ad declarandum suam resurrectionem.

48 Dubit. Quia cum iam die resurrectionis quinquies manifestatus fuerit, cur dicitur hic tertio? Ref. Aug. ubi sup. q̄ illud tertio, non ad ipsas demonstrationes, sed ad dies referre debemus, i. Primo ipsa die, qua resurrexit. Secūdo post dies octo, qđ Thomas erat cū eis. Et nunc tertio, & deinde quotiens uoluit quousque ascendit ad cœlum.

ALLEGORICE.

Christus in captura piscium commendauit Ecclesiæ sacramētum qualis erat futura in vltima resurrectione mortuorum, [quod septem discipuli fuerūt in illa piscatione] signat finem temporis, quia vniuersum septē diebus uoluitur tempus. [quod nox erat, & nihil ceperunt] significat q̄ ante christi p̄sentiam qui est sol, prophete nihil ceperūt, quia & si vnā nationem Israel corrigere conarentur, illa tamen frequenter in idololatram labebatur, [quod discipuli in mare laborabāt] signat quod adhuc fluctibus mortalitatis vitæ inherēt. [christus stat in littore] quia iam corruptionem carnis excesserat, [in mare] significat initium immortalis vitæ post resurrectionem [in dextera capiuntur pisces] cum iustos à dextris statuet [pisces in littore effusi] iustos in sine sacculi apparere designat [quod trahebantur, nec apparebant vsque quo rete ad littus perueniat] signat sanctos quos nunc habet ecclesia latere donec vniuersale iudiciū fiat, [quod ducentis cubitis distabant] significat centū ex Israel, & centum ex Gentibus, cum centum sit numerus perfectus esse saluandos omnes, s. ex vtroq; populo electos [piscis assus] christus est. Petrus cui commissa est ecclesia [rete ad littus trahit] i. stabilitatem eternæ patriæ ipse & sui successores fidelibus ostendit, [magni pisces] signat sanctos futuros magnos in regno cœlorum. 153. Primo quidē. 10. significant propter decalogum, & propter gratiā additam. 7. quia 7. sunt dona Spiritus sancti, & sic efficiūt 17. qui numerus ab vno vsq; ad seipsum cōputatis oibus crescens 153. peruenit, quo oēs ad gratiā pertinentes designāt [rete scissum non est] qm̄ in eterna vita nulla erunt schismata. [Ioannes prius noscēs christū] designat puritatem cito Deum inuenire. [quod Petrus citius uenit ad christum] Cc signat

signat obediētes priusquam virgines ad
 deum venire. [quod Christus parat eis prā-
 dium] signat eum nobis preparasse eter-
 num conuiuium. [Alii pisces pisces asse ad-
 duntur] cum martyrum passiones, Christi
 passioni cōmunicant, [quod nullus eum au-
 deat interrogare sciētes, quia dominus est]
 signat quod in illa aeterna patria omnia e-
 runt ita clare cognita, quod non erit opus
 aliquem propter ignorantiam interroga-
 re, [q̄ dat panem & piscem] designat, quod
 in illo aeterno conuiuium Christus & diuini-
 tatem, & humanitatem fructum cōcedet.

TROPOLOGICE.

Instruimur ex hoc sacro Euangelio, vt
 per piscationem, vel aliam artem licitam
 in sudore vultus nostri vescamur pane no-
 stro, quodq; nocte furgamus, & vigilemus
 in orationibus, & mittamus in dexteram
 bona opera exercentes, nec recusemus tra-
 here iugū Christi, quoniam per obediē-
 tiam, & pœnitentiam suauiter eum trahē-
 mus, nec sciendam rete, vt deficiamus do-
 mino cooperante, nec præsumamus in ter-
 rogare, i. dubitare de articulis fidei, q̄ sunt
 clarissimi, cum intantur veritati diuinæ.

ANAGOGICE.

Vltimum æternumque conuiuium ex sa-
 cro Euang. ad contēplandum ducimur,
 vt per procellas huius mundi, ac noctis te-
 nebras, in quibus nō clare cognoscere pos-
 sumus, ad illam gloriam ineffabilem, in qua
 Deūm sicuti est intrēbimur, perueniamus,
 vbi satiābimur pane cœlesti, & recubē-
 mus cum Christo, ac omnibus electis, quos
 obediētia ad regnum perduxit æternum.

FERIA V. PASCHE.

Maria stabat ad monumentum. Ioan. 20.

Historia huius Euangelij facta est in die
 resurrectionis domini.

HISTORICE.

Fletent Mariam duo quos intra monu-
 mentum prospexit Angeli ad caput, & pe-
 des loci depositionis Iesu fletus ab ea cau-
 sam inquirebant, quæ cum eius dominum
 ablatum diceret se lugere, conuersa à Iesu
 incognito rogata fuit, quo ille protende-
 bant lachrymæ, quæ Iesum hortulanū ar-
 bitrata præcabatur, vt si Iesum asportasset,
 locū patefaceret, in quo iaceret, quatenus

ab ea reperiri, & reportari posset, cumque
 eam dñs suo cōpellasset nosse, illa agnosces
 dominum, vt magistrum salutauit. Volenti
 vero eius osculari pedes prohibuit, nōdum
 ad suum ascendisse genitorem dicens, sed
 vt Apostolis nuntiaret iussit se ad suum eo-
 rumque parentem scandere velle.

Dubia soluenda hæc sunt.

- 1 **D**UBITATVR. Primo quæ fuit
 ista Maria? Resp. Greg. in Ho-
 mil. q̄ Magdalena.
- 2 Du. Vbi stabat foris? Re. Aug.
 de consensu Euang. q̄ foris do-
 mūculam sepulchri, sed tamen intra clausu-
 ram horti, in quo erat sepulchrum.
- 3 Dub. cur flebat? Resp. E. y. quia credebat
 corpus domini fuisse ablatum.
- 4 Dub. cur semel Angelus ostendisset sibi
 locum, in quo positus fuerat Christus, cur
 deuo prospexit in monumentum? Resp. o.
 Greg. quia volebat adhuc videre si aliquid
 eius vestigium posset percipere.
- 5 Dub. Cur se inclinauit? Resp. quia ostium
 monumenti erat paruum.
- 6 Du. cur duo Angeli apparuerūt? Res. Ly.
 q̄ propter reuerentiā loci consecrati ex ta-
 ctu corporis dominici, & etiam vt solēnius
 denunciarent resurrectionem domini.
- 7 Dub. cur in albis erant? Resp. q̄ ad defi-
 gnandum dominicæ resurrectionis gaudū.
- 8 Du. cur interrogat, cur plorat? Res. Chr.
 q̄ lachrymas prohibebant, & futurum quo-
 dammodo gaudium nunciabant.
- 9 Dub. Cur ipsa respōdit, tulerunt domi-
 num meum? Res. Aug. q̄ putat eos interro-
 gasse nescientes, Ideo causas prodit lachry-
 marum.
- 10 Dub. Quomodo erat dominus suus, cum
 solum ibi fuisset corpus examine? Res. qui
 supra, q̄ dominum vocat à toto partem si-
 gnificans, sicut Christus dicitur sepultus, cū
 sola eius sepulta sit caro.
- 11 Dub. Quia cū Angelus primò sibi dixis-
 set, surrexit, nō est hic, cur hæc verba dicit?
 Res. qui sup. q̄ ad verba ipsius Angeli dum
 fletet prospexit in monumentum.
- 12 Dub. Cur non expectato respōso cōuer-
 sa est retrorsum? Res. Chry. dicens, mihi vide-
 tur, q̄ hæc ea dicente Christus post ei appa-
 ruit, & Angeli considerantes dominatorē,
 & figura, & inspectione, & motu confestim
 ostenderunt, quoniam dominum viderunt,
 & hoc

- & hoc ē, q̄ mulierē cōuertē retrorsū fecit.
- 13 Du. Cur non statim cognouit dñm. Res.
 q̄ sup. q̄ nō ei apparuit, vt dñator, sicut an-
 gels, ne eā ex prima visione stupefaceret.
 - 14 Du. Cur dominus interrogat, cur legeat
 hoc sciret? Res. Greg. in homil. quod
 vt augetur desiderium, quatenus cum no-
 m. naret quem quæreret, in amorem eius
 ardentius estuaret.
 - 15 Dub. Cur potius estimabat eū hortulanū
 quam alium? Res. Ly. q̄ scibat mili res fu-
 gisse, & ideo neminem credebat aduenisse
 nisi illum cui inebat cura horti.
 - 16 Dub. Cur non nominat Iesum sed dicit,
 si tu sustulisti eū? Res. Greg. vbi sup. q̄ vis
 amoris hoc agere solet in animo, vt quē ip-
 se semper cogitat nullū aliū credat ignorare.
 - 17 Dub. Cur eū volebat tollere? Res. Theo-
 phil. super euang. q̄ timens ne Iudæi corpo-
 ri seuerent exanimi.
 - 18 Dub. Cur vocat eā Mariam? Res. Ly. q̄
 vt eam magis iōtentā faciat, & Greg. in ho-
 mi. q. d. dñs, recognosce a quo cognosceris.
 - 19 Dub. Cur dicitur adhuc conuersa? Res. o.
 Chry. dicens, mihi videtur quod dicēte ea,
 vbi posuisti eū, conuersa est ad Angelos, vt
 interrogaret cur stupefacti essent, Deinde
 Christus vocās eā conuerterit eā ad seipsū.
 - 20 Dub. Quid significat rabboni? Res. quod
 secundum interpretationem nominum He-
 braeorum, idē est, quōd magister meus. Rab-
 bi autem dicitur magister simpliciter.
 - 21 Du. Quid agere volebat Maria, quia si-
 bi dixit Christus, noli me tangere? Res. Gre.
 Homi. q̄ ex verbis Christi innuit, q̄ vol-
 uit amplecti eius vestigia, quæ recognouit.
 - 22 Dub. Cum ante passionē permittet se
 tangere, cur nunc non vult tangi? Res. S.
 Th. 3. par. q. 80. ar. 4. q̄ ante passionē gere-
 bat similitudinē carnis peccati, iō patieba-
 tur p̄tōribus se tangi, sed ipsa similitudi-
 ne remota per gloriam resurrectionis, se tā-
 q̄ prohibuit a muliere, quæ defectum fidei
 circa ipsum patiebat.
 - 23 Dub. Cur dicit nōdum ascendi, & c. Res.
 qui sup. q̄ vt Aug. exponit nondum ascen-
 di ad patrem meum, s. in corde tuo.
 - 24 Dub. Si ascendisset ad patrem, quomodo
 poterat post tangi? Res. qui sup. q. 5. ar. 6.
 nō sic intelligitur, qd̄ post ascensionē tāga-
 tur, sed q. d. vt dicit Chr. non estimes me iā
 terrenā vitā agere, quod. n. in terris me vi-
 des, hoc est, qui a nondum ascendi ad patrē

- meum, sed in promptu est, quod ascendā.
- 25 Dub. Cur præcepit Apostolis, quōd pal-
 pent, & mulieri prohibet? Res. qui sup. quia
 hæc carnaliter adhuc in eum credebat, quē
 sicut mortuum flebat.
 - 26 Dub. Cur alias cum aliis mulieribus ab
 ea pmisit se tangi, qm̄ accesserunt, & tenuē-
 runt pedes eius? Res. qui sup. q̄ de hoc que-
 sitionē non facit, vt dicit Seuerianus, si qui-
 dē illud de figura est, hoc de excessu, illud
 de diuina gratia, hoc de humana natura.
 - 27 Dubi. Quos hic dominus vocat suos fra-
 tres? Res. Ly. quōd Apostolos.
 - 28 Dub. Cur eos vocat fratres? Res. qui sup.
 q̄ propter similitudinem naturæ humanæ,
 & specialitatem amicitie ad ipsos.
 - 29 Dub. Cur dicit, q̄ ascendit, cum tunc nō
 ascenderit? Res. qui sup. & Chry. q. d. in prō-
 ptu est ut ascendam.
 - 30 Dub. Videtur, q̄ Apostoli ita erant filii
 Dei, sicut Christus, quia dicit patrem meū,
 & patrē vestrum? Res. Aug. q̄ aliter meum,
 & aliter vestrum: meum per naturam, ve-
 strum per gratiam adoptionis.
 - 31 Du. Cur dicit deum meum, cū ipse esset
 Deus? Res. Ly. q̄ hoc dicit inquantū homo.

ALLEGORICE.

[Maria foris monumentum plorās] signi-
 ficat ecclesiam gentium foris veram fidem
 existentem, [quæ flebat] .i. anhelabat vide-
 re, i. recipere fidem Christi, [& inclinando
 prospexit in monumentum] .i. se subiciēdo
 Christo agnouit quod quærebat [duo
 Angeli ad pedes, & caput] signant fidem
 annunciandam a principibus vsq; ad finē
 sæculi [quod lachrymas prohibent] signifi-
 cat facta eloquia nos consolari, [q̄ Maria
 conuersa est retrorsum] significat dubitan-
 tē in fide tergū in faciē dñi mittere [quod
 Iesum vidit, & non agnoscit] ipsam & a-
 masse, & dubitasse significat [qd̄ hortolanū
 credidit] significat, qd̄ Christus ei vere hor-
 tolanus extitit, qui in eius pectore per amo-
 ris vim semina virtutū virētia plātauit, [q̄
 dñm post vocationē agnouit] significat, q̄
 paulatim venit ad cognitionem cœlestiū.
 [q̄ prohibetur tāgere donec ascenderit] figu-
 rat ecclesiā de Gentibus, quæ in Christum
 non credidit donec ad cœlos ascendit, [q̄
 Apostolis nuntari p̄cipitur] designat secre-
 ta Dei per internūcios nobis manifestari.

TROPOLOGICE.

Instruimur vt mortuo in nobis per p̄ctā
 Cc 2 Ch risto

Christo cuius lachrymis. quæramus eum diligenter, & qd nobis vera nunciatoribus credamus, & ut inclinemus nos eius iugo, demissa omni superbia, vtq; doctores alius reuelent quæ Deo inspirante didicerunt.

ANAGOGICE.

Contēplemur summā diuinitatem, cui Angeli astant, & prohibēt à sanctis lachrymas quas deus abtergit ab oculis sanctorū, vt cum voce iucunditatis, & lætitiæ perpetuo eum laudent.

FERIA VI. POST PASCHA.

Vndecim discipuli abierunt. Mat. 28.

Hæc historia facta est anno Christi 33.

HISTORICE.

Iesus in Galilæa ab vndecim Apostolis in monte cōstituto cernitur, ab eisq; adoratus fuit, quamquam adhuc quidam dubitarent, reulit vero omnem cœli & terræ sibi collatam fuisse potestatem, imperauitq; vt cunctas instruerent gētes eas in Trinitatis personarū nomine baptizantes mandata seruare, promittēsq; secum eis mansurū diebus singulis vsque ad sæculi finem.

Allegorico sensu præmittenda sunt dubia.

- 1 **D**VBIFATVR. Igitur qui fuerunt ista vndecim discipuli? Ref. Lyra qd fuerunt vndecim Apostoli, quia Iudas mortuus fuerat.
- 2 Dub. Cur iuerunt in Galilæam? Ref. qui sup. quia Christus eis præceperat.
- 3 Du. Quis fuit ille mons? Ref. qui sup. qd mons Thabor.
- 4 Du. An solum ibidem fuerint vndecim Apostoli? Ref. qd probabiliter credit qd illa fuit manifestatio, de qua scribit Apost. 1. Cor. 15. deinde visus est plusquam quingentis fratribus simul. Hic tamē non exprimuntur nisi vndecim Apostoli, quoniam ipsi erant principales Christi Apostoli.
- 5 Du. Quia Aduū 1. dicit qd discipuli erāt centū viginti, ergo nō quingēti? Ref. S. Th. 1. Cor. 15. qd hoc non obstat, qd licet illi, qd erant in Hierusalē essent centū viginti. Tamen in Galilæa erant multi discipuli, & tūc forte omnes cōgregati sunt simul.
- 6 Dub. Qua adoratione adorauerunt eū?

Ref. Ly. qd adoratione satriæ,

- 7 Dub. Qui fuerunt illi, qui dubitauerant? Ref. Remigius super Matt. qd illi de quib. refert Luc. qui existimabant esse spiritum videre. Et et pater de Thoma, vt dicit I. gra.
- 8 Du. Cur dicit omne potestatem sibi fuisse datam? Ref. qui sup. qd vt omnem dubietatem auferret à cordibus eorum.
- 9 Du. Nunquid semper habet oēm potestatem? Ref. Ly. qd sic, inquit, Deus ab æterno. In quantum vero homo ab instanti suæ conceptionis eam habuit auctoritatiue, sed executione post resurrectionem suam.
- 10 Du. Cur præcepit ut doceant omnes gētes, cum aliās eis præceperit ne in viam gentium abirent? Ref. qui sup. quia ante resurrectionē non erat diuulganda fides Christi, nisi Iudæis, qd modicum ipsi erat ab initio suæ prædicationis vsq; ad suā passionem.
- 11 Du. An aliquis sit baptizatus, si addatur aliquid, vel minuatur de forma per eū data? Ref. S. Tho. 3. par. q. 6. ar. 58. qd si diminuitur aliquid de substantia & sensu verborum, & formæ substantialis in omnib. sacramentis non perficitur sacramentū, sed si non sit de substantia formæ nō tollit sacramenti perfectionē, sicut in forma eucharistiæ si nō dicit, enim, licet peccet omittens contēpti, vel negligentia, nihilominus sacramentum perficit. Similiter si aliquid addit qd corrumpat debitū sensum, erit vere baptizatus. Verbi gratia dicendo, ego te baptizo in nomine patris maioris, & filii minoris, sicut Ariani baptizabant, non perficit sacramentū, nec ille est baptizatus. Sed si addit aliquid qd non corrumpat debitū sensum, erit vere baptizatus. Verbi gratia dicendo, ego te baptizo in nomine patris omnipotentis, & filii eius vnigeniti, & Spiritus sancti paracleti. & si militer si aliquid dicat. ego te baptizo in nomine patris, & filii, & Spiritus sancti, & beata semp. Virgo te adiuuet, vel aliq; sanctus, erit verū baptismū.
- 12 Dub. Si quis in ultimo dicat & addat semper virginis Mariæ. s. in nomine eius? Ref. qui sup. qd nō erit baptismū, si intelligatur in nomine eius, sicut i nomine Trinitatis baptizari. Si autem intelligatur qd illud additum nihil operetur in baptismo, sed ut in recessio semper Virginis proficit baptizato ad gratiam baptismalem conservandā, nō tollitur perfectio sacramenti.
- 13 Du. An ego sit de formæ substantia? Ref. qd sup. q. 66. ar. 5. qd nō, sed ponitur ad maiorem expressionem intentionis.

expressionem intentionis.

- 14 Du. An baptizo sit de substantia formæ? Ref. qui supra, qd sic, quoniam si quis immergeret puerum in aqua dicēdo in nomine patris, & filii, & Spiritus sancti, non dicēdo ego te baptizo, non esset baptizatus.
- 15 Du. An illa forma data à Christo quā vtitur ecclesia sit conueniens? Ref. qui sup. qd sic, quia ibi exprimitur causa principalis, s. patris, & filii & Spiritus sancti, instrumentalis quando dicitur, ego: actus, cum dicitur baptizo, & persona recipiēs cum dicitur te.
- 16 Dub. An forma grecorum qua dicunt, baptizetur seruus Christi in nomine patris, & filii, & Spiritus sancti sit cōueniens? Ref. qui supra, qd sic, quia exprimit actus exercitus per ministrum cū inuocatio Trinitatis.
- 17 Dub. Cur greci vtuntur tali forma? Ref. qui supra, qd ad euitandum antiquorum errorem, qui virtutem baptismi baptizantibus tribuebant, dicētes, ego sum Pauli, ego sum Cephæ.
- 18 Dub. An plures possint simul vnum baptizare? Ref. qui supra, qd non, quia mutaretur forma, dicendo nos.
- 19 Du. An si essent duo, & vnus esset mutus qd non posset proferre verba, & alius careret manibus, qui proferret verba, possent vnum baptizare? Ref. qui supra, qd non, quia dicētes verba non baptizaret.
- 20 Dub. An plures possint ab vno baptizari? Ref. qui supra, qd sic, si necessitas exigit plures simul baptizari, quia nullus eorum recipit, nisi baptismum vnum.
- 21 Dubi. Quam formam seruabit vnus baptizans plures? Ref. qui supra, qd dicit ego baptizo vos.
- 22 Dub. Quia videtur, qd et hic mutetur forma, dicendo vos, sicut quando plures baptizant vnū dicentes. Nos? Ref. qui sup. qd nō est mutatio formæ, quia vos nihil aliud est quam te & te, sed non est sic dicendo nos, quia nō est idem quod ego & ego, sed ego, & tu, & sic iam mutaretur forma.
- 23 Dub. An vnus possit seipsum baptizare dicendo, ego me baptizo? Ref. qui sup. qd non, quia non seruatur debita forma, & pp hoc Christus voluit baptizari à Ioanne.
- 24 Dub. Cur non sit mentio in baptismo de passione Christi, cū ab ea habet efficaciam? Ref. qui supra, qd passio Christi, & si sit principalis causa respectu ministri, est tamen causa instrumentalis respectu sanctæ Trinitatis, & ideo potius cōmemoratur Trinitas, quam passio Christi.

tatis, & ideo potius cōmemoratur Trinitas, quam passio Christi.

- 25 Dub. Cur dicitur in nomine, & non nominibus cum sint tres personæ? Ref. qui supra, quod & si sint tria nomina personalia triū personarum, est tamen vnum nomen essentialē, & virtus diuina quæ operatur in baptismo ad essentialiam pertinet. Et ideo dicitur in nomine, & non in nominibus.
- 26 Dub. An baptizans in nomine genitoris & geniti, & domini vel consimilium verborū daret verum baptismum? Ref. qui supra, qd non, quia debent assumi illa nomina, quibus communes consueuerunt nominari personæ in illa lingua, quia in aliis nominibus non perficitur sacramentum.
- 27 Dub. Cur Apostoli baptizabant in nomine Christi, & non Trinitatis? Ref. qui supra, ar. 6. ex speciali reuelatione Christi id agebant, vt nomen Christi, qd erat odiosum Iudæis, & Gentilibus honorabile redderetur. Et vt dicit Ambro. in nomine Christi tota Trinitas intelligitur, quia si christū dicas, & patrem à quo vnctus est, & ipsum qui vnctus est filium, & spiritum sanctū in quo vnctus est designasti, Et ideo seruabatur ad minus integritate intelligibili forma, quā Christus tradidit in Euangelio.
- 28 Dub. Quid est baptismus? Ref. qui supra, ar. 1. quod vt dicit magister sententiarum est ablutio corporis exterior facta sub formæ præscripta verborum.
- 29 Du. Quia videtur, qd aqua sit baptismus, quia Aug. dicit super Ioan. qd accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum? Ref. qui supra, qd non fit sacramentum in ipso elemento, sed in homine cui adhibetur elementum per vsum ablationis, quod significatur cum dicitur, ego te baptizo.
- 30 Dub. Quia videtur, qd ablutio non sit baptismus, quia ipsa transit, & baptismus permanet? Ref. qui supra, qd duo sunt in baptismo, s. id quod est res, s. iustificatio interior, qd manet, sed amissibiliter, & id quod est sacramentum tantum, s. ablutio, & hæc pertransit, & id quod est res, & sacramentum, s. character quæ permanet indelebiliter.
- 31 Du. Quid est character, & de eius materia, vide dominicā palmarum. dub. 236.
- 32 Du. Quid institutus fuit baptismus? Ref. qd supra ar. 2. qd qd Christus fuit baptizatus, quia tunc accepit virtutem procedendi in suū effectum necessitas vtēdi hoc sacramentum.

- to indicta fuit hominib. post passionem, & resurrectionem, quia tunc alia sacramenta figurata cessauerunt, & eis succedit baptismus, & alia sacramenta nouæ legis.
- 33 Dub. Quæ est ppria materia baptismi? Rñ. qui sup. art. 3. q. aqua, & est conueniens ratione suæ communitatis, & abundantia propter necessitatem huius sacramenti, potest enim de facili ubique haberi.
- 34 Dub. Quia videtur, quod ignis sit eius materia, quia Ioannes Baptista dicit Lu. 3. c. Ille vos baptizabit in spiritu. f. & igne? Resp. qui sup. q. per ignem, vt Hieronymus dicit, intelligitur Spiritus sanctus, qui super discipulos in igneis linguis apparuit, vt dicitur Actuum 2.
- 35 Dub. Videtur, q. sanguis etiam sit materia baptismi, quia ex latere Christi in cruce et exiuit sanguis sicut aqua? Resp. qui sup. q. aqua exiuit ad abluendum, & sanguis ad remedium. Et ideo competit Sacramento Eucharistia, aqua autem sacramento baptismi, quæ tamen habet vim ablutiuam ex virtute sanguinis Christi.
- 36 Dub. Quia vs, q. sola aqua Iordanis sit materia baptismi, quia in Iordane baptizatus fuit Christus? Rñ. qui sup. q. virtus Christi deriuata est ad omnem aquam, non propter continuitatem loci, sed propter similitudinem speciei.
- 37 Dub. Si omnis aqua est materia baptismi, cur exorcizatur, & benedicitur? Resp. qui supra, quod hoc non fit propter necessitatem, sed propter quædam solemnitatem, per quam excitatur deuotio fidelium, & impeditur astutia demonis, ne impediatur baptismi effectum.
- 38 Dub. An in aquis alchimicis, & herbarum distillatarum possit fieri baptismus? Resp. qui sup. q. non, nec etiam in vino limphato.
- 39 Dub. An in aqua maris possit fieri? Resp. qui sup. art. 4. q. sic, quia non soluitur species aque.
- 40 Dub. An in aqua decoctionis carniū, piscium, & huiusmodi possit fieri baptismus? Resp. q. sup. q. sic, nisi esset facta tanta resolutio corporum lixatorum, q. liquor plus habeat de aliena substantia, quam de aqua, q. ex spissitudine attendi potest, tamen si ex tali liquore exprimat aqua subtilis, poterit fieri baptismus.
- 41 Dub. An in liuixio, & aquis sulphureis? Resp. qui sup. q. sic, quia non mutatur spēs

- aquæ, licet transeat per aliqua corpora.
- 42 Dub. An in aquis pluuiialib. possit fieri? Resp. qui sup. quod sic, cum sit vera aqua.
- 43 Dub. An inmersio sit de necessitate baptismi? Resp. qui sup. art. 7. q. non, quia quis potest baptizari per modum asperisionis, vel effusionis.
- 44 Dub. Quia vs, q. non sit vnū baptismus, sed plura. s. per immersionem, effusionem, & asperisionem? Resp. qui sup. q. ea q. sunt p. actus nō variat substantiam rei, ablutio. n. per se requiritur ad baptismum, sed q. fiat hoc vel illo mō accidit baptismus, & ideo talis diuersitas non tollit unitatem baptismi.
- 45 Dub. Quia cum per baptismum consequeamur Christo, videtur q. solū per immersionem debeat fieri baptismus? Resp. qui supra, quod qualitercunque homo abluatur aqua, corpus, vel aliqua pars hominis supponitur aquæ, sicut corpus Christi sub terra fuit positum.
- 46 Dub. Quia ex quo non est necessaria immersio, vs, q. in qualibet parte hoīs possit dari baptismus? Resp. qui supra, q. cum principalis pars corporis p. cipue quantum ad exteriora mēbra sit caput, in quo viget oī sensus, oportet, q. si totum corpus non potest perfundi, quod caput perfundatur.
- 47 Dub. Cur in veteri lege dabatur circūcisio in mēbro gñationis cōtra originale peccatū, & nūc nō datur baptismus in illo mēbro? Resp. qui supra, q. in veteri lege ideo sic fuit institutum, quia adhuc ille per quē originale erat amouendum nasciturus erat de semine Abraham, cuius fidē circūcisio significabat. Sed quia nūc liberatur aīa a macula, & reatu peccati qd incurrit: ideo debet præcipue lauari illa pars corporis, in qua manifestantur opera animæ, q. est caput.
- 48 Dub. An semp requiratur trina immersio, vel sufficiat vna? Resp. qui supra, q. prout Greg. scribit Leandro episcopo, trina immersio designat Trinitatem personarum, & vna singularitatem diuinitatis, q. ita vtroque modo potest fieri baptismus.
- 49 Dub. Quia si sufficit vna immersio, videtur, q. ter immergēs ter baptizaret? Rñ. qui supra, art. 8. q. si baptizans intendit vnū baptismum dare trina immersione, efficitur vnū baptismus. si vero intenderet ad vnamquāq; immersionem vnū baptismus dare ad singulas immersiones repetēs verba formæ, peccaret tanquā pluries baptizās et dē, Dub.

- 50 Dub. An baptismus possit iterari? Resp. qui supra, ar. 9. q. non, tum quia imprimit characterē indelebilem: tum etiam, quia datur principaliter in remediū originalis peccati, quod peccatum non iteratur.
- 51 Du. Quid sciendum de aliquo quando dubitatur an sit baptizatus? Resp. qui supra, q. sciat habetur extra de baptismis, & eius effectu. c. de quibus, si dubiū est an baptizati fuerint baptizentur his verbis præmissis. Si baptizatus es, ego non te baptizo. si non dum baptizatus es, ego te baptizo: quia nō videtur iterari, quod nescitur esse factum.
- 52 Du. Cum Eucharistia iteretur, cur non iterat baptismus? Resp. qui supra, quia Eucharistia datur per modū cibi, quo continet indiget homo, sed baptismus per regenerationem, & hō non nascitur nisi semel.
- 53 Dub. Cur adhibetur oleum sanctum, & chrisma in baptismis? Resp. qui supra, ar. 10. ad quendam solemnitatem.
- 54 Dub. Cur baptizādus vngitur in tribus locis, & post baptismū datur sibi vestis candida? Resp. qui supra, q. vngitur oleo sancto in pectore, & in scapulis, quasi athleta Dei, sicut pugiles inungi consueuerunt, vt dicit Ambr. in libro de sacramentis. Post baptismū vero, vt Rabanus dicit, signatur in cerebro à presbytero cū sacro chrismate, vt Christi regni particeps fiat, & à Christo Christianus possit vocari. vestis candida datur ad signādum puritatem vitæ, quam debet post baptismum obseruare.
- 55 Dub. Cum baptismus sit efficax sine prædictis solemnitatibus, videtur q. sint superflue? Resp. qui supra, q. etsi non sint de necessitate sacramenti, non tamen sunt superflue, quia sunt ad bene esse sacramenti.
- 56 Dub. An sine baptismis quis possit saluari? Resp. qui supra, art. 11. q. sic, sine baptismis aquæ, scilicet patiendo mortem pro Christo, qui dicitur baptismus sanguinis: item quādo alicuius cur mouetur per Spiritum sanctum ad credendum, & diligendum Deum, & penitendum, & dicitur baptismus pœnitentiæ.
- 57 Du. Quia sic videtur, q. essent tria baptismata, & nō vnum? Resp. qui supra, q. alia duo baptismata includuntur in baptismis aquæ qui efficaciam habet ex passione Christi, & Spiritu sancto. Ideo per hoc non tollitur unitas baptismatis.
- 58 Du. An baptismus sanguinis, & pœnitentiæ sint sacramenta? Resp. qui supra, q. non.
- 59 Dub. Quod istorum baptismatum est excellentius? Resp. qui supra, ar. 12. q. baptismus sanguinis, in quo imitatur Christus per opus, & maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animā suam ponat quis pro amicis suis, ut dicitur Ioan. 15. cap.
- 60 Du. Quia cū baptismus aquæ imprimat characterē, videtur, q. sit excellentior alijs? Resp. qui supra, non dicimus, q. baptismus sanguinis habeat præminentiam secundū rationem sacramenti, sed quantum ad sacramenti effectum.
- 61 Du. Quis est excellentior baptismus sanguinis, vel flaminis? Resp. qui supra, q. sanguinis, quia si esset sine charitate non haberet rationē baptismi, & sic includit baptismum flaminis, & non e contra.
- 62 Dub. Ad cuius officii pertinet baptizare? Resp. qui supra, q. 67. ar. 1. q. ad sacerdotis officii nisi in casu necessitatis: in quo nedū diaconus, sed & laicus potest baptizare.
- 63 Dub. Quia videtur, q. solum Episcopi debent baptizare, quia ipsi consecrant basilicas, altaria, & chrismata, quib. omnibus maius est sacramentum baptismi: ergo ipsi soli debent baptizare? Resp. qui supra, ar. 2. q. sacramentū baptismi est potissimū necessitate, sed quantum ad perfectionē sunt quædam alia potiora, quæ episcopis referuntur.
- 64 Dub. An laicus possit baptizare? Resp. qui supra, ar. 3. quod sic, in casu necessitatis.
- 65 Dub. An mulier possit baptizare? Resp. qui supra, ar. 4. quod sic, in necessitatis articulo.
- 66 Du. An quilibet indifferēter in casu necessitatis possit baptizare? Resp. qui supra, q. nō, quia mulier nō debet baptizare vbi ad sit copia viri, nec laicus p̄sente clerico, nec clericus etiā diaconus p̄sente sacerdote.
- 67 Du. An sacerdos p̄sente Episcopo possit baptizare? Resp. qui supra, q. sic, eo quod baptinare pertinet ad officium sacerdotis.
- 68 Du. An nō baptizatus possit baptizare? Resp. qui supra, quod sic, & Iudæus, & paganus in articulo necessitatis, seruata tamen forma ecclesiæ, & intendens facere, quod facit ecclesia.
- 69 Du. An requiratur aliquis qui leuet baptizatum de sacro fonte? Resp. qui supra, ar. 7. q. sic, quasi in suā instructionem & tutelam.
- 70 Dub. Cū multi rudes, & nō instructi admittantur ad leuandum de sacro fonte, vs, q. leuās non tenetur instruere baptizatum?

- Ref. qui sup. ar. 8. quòd quia pueri baptizati nutriuntur inter catholicos leuantes pnt factis excusari, nisi necessitas inueneret eos instruendi, & admittuntur quicumque etiã non instructi ad leuandum de sacro fonte, quia ea quæ pertinent ad Christianã fidẽ, & vitã, publice omnibus nota sunt.
- 71 Dub. An omnes ad baptismũ teneãtur? Ref. qui sup. q. 68. ar. 1. q. sic, quia nullus potest saluari, nisi efficiatur membrum Christi, sed hoc fit per baptismum, ideo &c.
- 72 Dub. Quò ergo sancti patres vere testati, salui facti sunt sine baptismo? Ref. qui supra, q. non saluabantur nisi fierent mēbra Christi, & licet sacramentũ baptismi non haberet, fides tñ cuius baptismus sacramentum est semper necessaria fuit, & in Christum uentusum per eam incorporabantur.
- 73 Du. An baptizatus mundatus à peccato originali trasfundat ipsum peccatum originale in filios? Resp. qui supra, q. sic, quia talis renouatur per baptismũ scđm spiritum, corpus tñ remanet subiectũ ueritati pcti, quia hō non generat generatione carnali scđm spiritum, sed scđm carnem. Et iō filii baptizatorum cum peccato originali nascuntur.
- 74 Dub. An si aliquis sanctificaretur in utero matris, indigeret baptizari? Ref. qui sup. q. sic, ut per susceptionem characteris alijs membris Christi conformetur.
- 75 Du. An aliquis possit saluari sine baptismo? Resp. qui sup. ar. 2. q. baptismus potest aliquib. deficere resp. quia non baptizantur uoto, quia nō curãt baptizari, & tales nullo modo saluãtur. Aut deficit re quidẽ, nō autẽ uoto, sicut cũ aliquis baptizari desiderat, sed prauenitur morte ante q̄ baptismũ suscipiat, & talis salutem consequi potest.
- 76 Dub. An baptismus sit differendus? Ref. qui sup. ar. 3. q. non in pueris propter periculum mortis, sed bene in adultis, ut instruãtur in fide, & ob reuerentiam baptismi, & propter deuotionẽ, uidelicet ut baptizetur in festis solemnibus, scilicet Paschæ, vel Pẽtæcostes, nisi casus mortis immineret. Sunt tamen aliqui, qui possent esse sufficienter instructi in fide, & in talibus posset statim conferri.
- 77 Dub. An peccatores sint baptizandi? Respon. qui supra, ar. 4. q. aut penituerunt de peccato commissio, & tales sunt baptizandi: aut sunt obstinati in peccato, & non debent baptizari.
- 78 Du. An peccatoribus baptizatis sine opera satisfactoria iniungenda? Ref. qui supra, ar. 5. q. non, quia mors Christi est sufficiẽs satisfactio pro quibuscunq. peccatis.
- 79 Dubi. Cur ergo eis imponitur, ut satisficiant proximo, quem leserunt? Resp. qui supra, ar. 6. q. oportet restituere male ablata proximo, quia retinendo ea inuito domino non cessarent à peccato.
- 80 Du. An peccatores accedentes ad baptismũ teneantur sua peccata confiteri? Resp. qui supra, q. nō, quia talis confessio est penosa propter verecundiam confitentis, sed nulla pœna exterior est imponenda baptizato, si qui tamen ex deuotione uellent confiteri, esset eorum confessio auerenda, non ut imponeretur eis aliqua satisfactio, sed ut spiritualiter informarentur.
- 81 Du. An ex parte baptizati requiratur intentio suscipiendi sacramentum? Ref. qui supra, ar. 7. quòd sic in adultis.
- 82 Dubi. An requiratur ex parte baptizati fides? Ref. qui sup. ar. 8. q. non quantum ad characterem imprimendum, quia sacramentum non perficitur per iustitiam hominis dātis, uel suscipientis baptismum, sed per uirtutem Dei: sed bene requiritur ad cõsequendam gratiam fides recta in baptizato.
- 83 Dub. Cur pueri baptizantur? Ref. qui supra, ar. 9. q. ut renascantur in Christo, & regnent in uita aeterna cum eo, quæ non potest haberi sine baptismo.
- 84 Du. Quomodo pueri possunt suscipere sacramentum, cum non habeant usum liberi arbitrij? Resp. qui supra, q. per actum ecclesie saluem accipiunt, ut dicit Aug.
- 85 Dub. Quomodo puer filij parentum infidelium possunt saluari baptizati, quia nō in fide propria, nec etiã in fide parentũ infidelium? Ref. qui sup. q. fides unius imotius ecclesie paruulo prodest per operationem Spiritus sancti, qui uis ecclesiam, & bona unius alteri communicat.
- 86 Du. An pueri Iudæorum, uel aliorũ infidelium sint baptizandi inuitis parentibus? Ref. qui sup. ar. 10. q. sic, si habent usum rationis, quia etiã inuitis parentibus pnt matrimonium contrahere. Si uero nondũ habent usum liberi arbitrij, non sunt inuitis parentibus baptizandi, quia hoc esset contra iustitiam naturalem: sicut etiã si aliquis habens usum rationis baptizaretur inuitis. Vnde dicitur in decretis, dist. 45. ex concilio Toletano. De Iudæis præcepit sancta Synodus nemini deinceps præcedendũ uim inferri, nō, n. tales inuiti saluandi sunt, sed uolentes, ut integra sit forma iustitiæ: esset etiã periculum salutis, quia de facili ad infidelitatem redirent.
- 87 Dub. An pueri in maternis uteris existentes possint baptizari? Ref. qui sup. ar. 11. q. non, quia corpus talis infantis in utero existentis non potest abluari aqua.
- 88 Dub. Quia baptizata matre, baptizatur quicquid est intra ipsam existẽs, & sic puer intus existens uidetur baptizatus? Ref. qui supra, quod puer non est aliquid matris, nisi per quandã colligationem, & non per continuationem, & unionem naturalis patris.
- 89 Dub. Si puer non egreditur de utero, est ne aperienda mater, ut baptizetur infans? Ref. qui sup. q. non, quia non sunt facienda mala, ut eueniant bona. Si tamen mater mortua fuerit, uiuente puero in utero, debet aperiiri, ut puer baptizetur.
- 90 Dub. Quid sciendum est si una pars pueri egrediat ex utero, an illa debeat baptizari? Ref. qui sup. q. si caput egreditur, & imminet periculum mortis, debet baptizari, nec amplius post perfectam natiuitatem debet baptizari. Si uero pes uel manus egrediat, similiter uidetur idem esse faciendũ quæcunq. alia pars egrediat periculo imminente, sed quia in nulla exteriori parte integritas uirgẽ, ita consistit sicut in capite, uidetur quibusdam, q. propter dubium, quæcunq. alia parte corporis abluta puer post perfectam natiuitatem sit baptizandus sub hac forma, si tu non es baptizatus, ego te baptizo.
- 91 Dub. An amentes, & furiosi debeant baptizari? Resp. qui sup. ar. 12. q. aliqui sunt amentes à natiuitate, nec habent aliqua lucida interualla, & tales debent baptizari, sicut pueri in fide Ecclesie: aliqui sunt amentes, uel à natiuitate, uel a casu, & habent aliqua lucida interualla, & tales quando uentur ratione, & petunt baptismũ debent baptizari, aliã non. Alii sunt qui prius fuerunt sanæ mentis, & post in amentiam incurserunt, & si tales constat dum erant sanæ mentis petisse baptismum, debent baptizari. Quidam uero sunt qui, & si non omnino sanæ mentis sint intantum ratione utuntur, quòd possunt de sua salute cogitare, & intelligere sacramenti uirtutem, & tales uolentes debent baptizari, sed non inuiti.
- 92 Dub. Quia cum totaliter amentes sint sicut bruta animalia, quæ non baptizantur, uidetur q. ipsi etiã non debeant baptizari? Ref. qui supra, q. tales carent usu rationis propter aliquod impedimentum organi corporalis, & non propter defectum animæ rationalis, sicut bruta animalia, quæ eã non habent, & ideo non baptizantur. Et ideo non est similis ratio in utrisque.
- 93 Dubi. An dormientes debeant baptizari? Respon. qui supra, quòd non, nisi periculum mortis imminet, & tunc si prius in eis apparuerit uoluntas baptizandi debent baptizari.
- 94 Dub. An per baptismum tollantur omnia peccata? Ref. qui sup. q. 69. ar. 1. q. sic. iuxta id, quòd dicitur Ezech. 36. effundam super uos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis uestris.
- 95 Dub. Quia cum diuersorum morborum diuersæ sint medicinæ, & peccatum actuale sit alius morbus ab originali, uidetur q. baptismus qui tollit peccatũ originale non tollat peccatum actuale? Resp. qui supra, q. hæc ratio procedit de particularibus medicinis, sed non de uniuersali, quæ est omnium peccatorum, s. de baptismo uirtute passionis Christi.
- 96 Du. An per baptismum liberetur homo ab omni reatu peccati? Ref. qui sup. ar. 2. q. sic uirtute passionis Christi, ac si ipse sufficienter satisfecisset pro oibus peccatis suis.
- 97 Dub. Cum mors sit pœna peccati, cur nō ita tollitur mors per baptismum sicut tollitur peccatum? Ref. qui sup. ar. 3. q. baptismus habet uirtutem referendi mortẽ, & pœnalitates præsentis uitæ: non tamen eas aufert in præsentia uita, sed eius uirtute aufertur à iustis in resurrectione.
- 98 Dub. An per baptismum cõferantur homini gratia & uirtutes? Ref. qui sup. ar. 4. q. in baptismo datur gratia Spiritus sancti, & copia uirtutum, secundum illud Ioan. 3. de plenitudine eius omnes accepimus.
- 99 Dub. An pueri in baptismo similiter cõsequantur gratiam, & uirtutes? Ref. qui supra, ar. 6. q. sic quantum ad habitũ, sed non habent potentiam operandi ex impedimento corporali.
- 100 Dub. Quomodo baptismus dicitur aperiire ianuam paradisi? Resp. qui supra, ar. 7. quòd

quæ remouet impedimentum quo quis impeditur regnum cœlestis introire.

101 Dub. An baptismus habeat equalem effectum in omnibus baptizatis? Res. qui supra, arti. 8. quod duplex est effectus baptismi, vnus per se, scilicet regenerare homines ad spiritualem vitam, & hunc effectum equaliter facit in omnibus, qui equaliter se habent ad baptismum, & ita oēs pueri equaliter suscipiunt hunc effectum. Adulti vero qui in fide propria baptizantur, non equalem effectum suscipiunt, sed qui cum maiori deuotione accedunt, plus de gratia nouitatis accipiunt. Effectus est alius per accidens, secundum quem in homine extinguitur concupiscentia ulterius peccandi, & iste non equaliter suscipitur ab omnibus baptizatis, etiam si cum equali deuotione accedant, sed huiusmodi effectus dispensantur miraculose, secundum ordinem prouidentie diuinae.

102 Dubit. An quando quis fide accedit ad baptismum, impeditur effectum baptismi? Respon. qui supra, artic. 9. quod aliquis dicitur fictus, quia non credit, aut contemnit sacramentum, aut quia in hoc sacramento non seruat ritum Ecclesie, vel quia in deuotione accedit. Si ergo aliquis dicitur fide accedere ad baptismum per hoc, quod voluntas eius contradicit vel baptizand, uel eius effectui, & isto modo fictio impedit effectum baptismi, quia ad hoc, quod aliquis iustificetur per baptismum requiritur, quod voluntas hominis amplectatur baptismum.

103 Dubit. An recedente fictione baptismus suum consequatur effectum? Re p. qui supra, artic. 10. quod sic, quoniam accipit characterem, quasi formam: & consequitur proprium effectum, qui est gratia remittens oia peccata, & quando impeditur per fictionem, oportet, quod remota ea per penitentiam baptismus suam consequatur suum effectum.

104 Du. Cur dominus uult, ut primo doceat, & post baptizet? Respon. Hiero. quod non potest fieri, ut corpus baptismi recipiat sacramentum, nisi ante anima fidei susceperit ueritatem.

105 Dubit. Quia uidetur Christum præcipisse impossibile, uidelicet, quod docerent omnes Gentes, cum quasi infinite sint, & aliquæ in insulis ignotis commorentur? Res.

quod Christus non præcepit quod singulariter vnumquæque hominem docerent, sed ut per totum orbem prædicarent Euangelium, ut dicitur Marci ultimo cap. Et ita hoc non erat impossibile, quin tam per se, quam per eorum nuncios & successores, hoc fuit adimpletum.

106 Du. Cur præcipit ut post baptismum doceant baptizatos seruari mandata sua? Res. Rabanus, quia fides sine operibus mortua est: quia baptismus nil eis prodesset nisi mandata Christi seruarent.

107 Dubitatur. Cur dicit, ecce ego uobiscum? Respond. Chrysol. in Homil. quod q. d. ne dicatis difficile esse iniunctum negotium, ego sum uobiscum, qui omnia facio leuia.

108 Dub. Quomodo est cum Apostolis (qui iam mortui sunt) usque ad consumationem sæculi? Res. qui supra, quod non loquitur solum presentibus, sed fidelibus cunctis futuris usque in finem sæculi.

109 Dubi. Cur commemorat consumationem sæculi? Res. qui supra, quasi dicat tristitia quam sustinetis simul cum presenti uita consumabitur, & totum seculum in consumationem deueniet: bona autem quibus potiemini sunt in æternum permanentura.

110 Dub. Cum ascenderit in cœlum, quomodo est cum fidelibus usque ad consumationem sæculi? Res. Beda, in Homil. quod iuit ad patrem per humanitatem. Manet autem cum discipulis per diuinitatem.

111 Dub. Quia uidetur quod non manebit cum eis post consumationem sæculi? Res. qui supra, quod hic finitum pro infinito ponitur nam qui in presenti seculo manet cum electis protegendo, ipse post finem cum eis manebit eos remunerando.

ALLEGORICE.

[Quod dominus undecim discipulis apparuit in monte] significat quod corpus quod de communis generis humana terra nascendo se seperat, resurgendo iam super terram oia subleuauerat, ita quod merito adorari debebat, & non dubitari, cum sibi data esset ois potestas, & saluandi (quod fieri docuit per baptismum) & puniendi eos, qui eius mandata non seruaret in fine sæculi.

TROPOLOGICE.

Docemur ut obedientes simus, si uolumus uidere Christum, utque abijciamus omnes dubi-

ditationem, quæ erga fidem occurrere potest, & fidem quam ore profitemur bonis operibus confirmemus.

ANAGOGICE.

In montem oculos cõtemplando dirigere debemus, in quem solum innocentes manibus, & mundo corde ascendunt, ubi inuenerit Christus, & adorabitur ab angelis, & ab hominibus, qui fidem sanctæ Trinitatis acceperunt, & Dei mandata seruauerunt.

SABBATHO POST PASCHA.

Vna sabbati Maria Magdalena. Ioan. 20.

Hæc historia facta est in die resurrectionis domini.

HISTORICE.

Tenebris adhuc existētibus Magdalena mane vna sabbati Christi petiit monumentum, cumque lapidē uidisset amotū, celeriter Petrum Ioannemque conueniens dominum à sepulchro ablatum, sed quo in loco positum se nescire narrauit, his ambo ab ea intellectis celeri ad monumentum cursu uenerunt, Ioanne præcurrente, sed nequaquam ingrederēte. Posterius autem Petrus adueniens ingressus fuit, uiditque seorsum sudarium, ac linteamina, quæ & post ingressus Ioan. uidit, & fidem præbuit. Necdum enim sacras nouerat scripturas eum oportere a mortuis resurgere affirmantes.

Dubia soluenda hæc sunt.

DUBITATVR. Igitur an Magdalena, tunc sola iuerit ad monumentum? Res. Aug. de cõsuetu Euangel. quod non, sed cum mulieribus aliis, ut alii testantur Euangel.

1 Du. Cur ergo Io. eam solam nominat? Res. qui supra, quod quia plurimum dilectione feruentior fuit ceteris mulieribus.

2 Du. Cur Magdalena ad discipulos nuntiare cucurrit? Res. Gl. quod ut aut secum quaerent, aut secum dolerent.

3 Du. Cur hoc volebat? Res. Chry. quod quia nondum de resurrectione nouerat aliquid manifestum, sed putabat translationem corporis esse factam.

4 Dub. An adhuc uiderat angelum Magdalena? Res. quod non.

5 Dub. An & alijs, quam Petro, & Io. nun-

tiauerit? Res. quod sic. ut colligitur ex dictis Gregorij in Homil. quod illi præ ceteris cucurrerunt, qui præ ceteris amauerunt.

7 Dub. Quia cum Christus non fuisset ablatum, sed surrexisset, cur dicit tulerunt? Res. quod hoc dixit, ita esse credens.

8 Dub. An adhuc ibi essent milites seu custodes? Res. Theo. quod non, quia facta terramotu recesserunt, ut annuntiarent Iudæis.

9 Dub. Cur currebant? Res. Lyr. quod ex desiderio uidentis.

10 Du. Cur Ioannes præcucurrerit? Res. qui supra, quia iunior, & agilior erat.

11 Dub. Cum iam Euangelista dixisset uenerunt ad monumentum, cur post replicat quod ille discipulus uenit primus ad monumentum? Res. Augu. quod primo posuit, quod uenerunt. Deinde regreditur ad dicendum modum quo uenerunt.

12 Dub. Quæ erant illa linteamina? Res. quod illa in quibus inuolutum fuerat corpus Iesu.

13 Dub. Cur Ioannes non intrauit in monumentum? Res. Ly. quod propter reuerentiam Petri, qui erat senior ipso, & principalior inter Apostolos.

14 Dub. Cur Petrus intrauit? Res. Chryso. quod ex feruore.

15 Dub. Cur sudarium erat separatim inuolutum? Res. Chry. quod erat resurrectionis signum, quia si quis furatus fuisset corpus, non plicasset sudarium.

16 Dub. Quomodo Ioan. credidit eum surrexisse, cum post dicitur, quod æstimabant se spiritum uidere? Res. Aug. quod credidit id quod mulier dixerat, sed non credidit eum resurrexisse.

17 Dub. Cum dominus prædixisset se resurcturum, nunquid sciebant eum debere resurgere? Res. qui supra, quod quando hoc audiebant à domino, non intelligebant ex cõsuetudine audiendi parabolas ab eo, & aliquid aliud per hoc significare credebant. Dubia alia quaere in Sabbatho sancto, & diebus sequentibus.

ALLEGORICE.

[Per Ioannem iuniorem] Synagoga: [per senioreme Petrum] ecclesia Gentium designatur. [Currebant autem simul] quia ab ortu sui tempore usque ad occasum pari & communi uia, & si non pari, & cõmuni sensu

sensu Gentilitas cū Synagoga decurrit, [venit ad monumentum prius] synagoga [sed non intrauit] quia legis quidem mandata percepit, prophetas de incarnatione ac passione dñica audiuit, sed credere in mortuū noluit. [Venit autem Symon Petrus & introiuit in monumentum] quia secuta postior ecclesia gentium, Christum Iesum & cognouit carne mortuum & uiuentem credidit Deum. [Sudarium autem Domini cū lintheaminibus non inuenitur] quia caput Christi Deus & diuinitatis incomprehensibilia sacramenta ab insitimitatis nostræ cognitione disiuncta sunt, eiusque potentia creaturæ transcendit naturam [non solum autem separatum, sed inuolutum inueniri dicitur] quia linthei quo inuoluitur, nec initium, nec finis aspiciunt: celsitudo autē diuinitatis nec incepit etiam, nec desinit: bene autem additur [in vno loco] quia in sifura metium deus nō est, & illi eius gratiā habere merentur, qui se ab inuicem per seclorum scandala non diuidunt [postquam autem intrauit Petrus ingressus est & Ioannes] quia in fine mundi ad redemptoris fidem etiam Iudæa colligitur.

TROPOLOGICE.

Instruimur ex euangelica lectione, vt in tenebris dominū quæramus, & de his quæ cōtrā deum fiunt proximis instruamus, & corrigamus, quodque cursu celeri inuestigemus, quæ ad nostrā spectēt salutem, atque vt seniores, & digniores præsumptione sum mota veneremur, & his quæ per scripturas innotescunt fidem induciam adhibeamus.

ANAGOGICE.

A tenebris præsentis vitæ eleuari oportet, vt in contemplatione claritatis æternæ veniamus. sublatoque lapide offuscationis aperta intelligere valeamus dominica sacramenta ingredi cœlestem Hierusalem munitam lapidibus preciosis, & angelorū custodia, & omnia scripturarum archana penetrare mereamur.

DOMINICA IN OCTAUA Paschæ.

Cum sero esset. Io. in 20. Luc. 24.

Historia huius Euāg. pro prima parte facta est ipsa die resurrectionis Domini. Et pro secunda die octaua resurrectionis, scilicet die Aprilis in dominica.

HISTORICE.

Resurrectionis dominicæ de sero clausis ianuis ad discipulos ob Iudæorū timorem inclusos dominus venit, in medioque cōstitis salutē pacem offerēdo dedit. Cicatrices autē cum demonstrasset gaudio affecti sunt, rursumque pacis munera cōferens se eos quē admodum a genitore missus foret mittere, vt spiritum acciperent sanctum insufflādo iussit, quo & crimina relaxare, & retinere valeret. didimo autē Thomæ tunc absentium rediisset, & à cæteris res fuisset gesta narrata, se minime inquit crediturum, nisi prius ipsa Domini vulnera palpasset. Octo igitur decursis diebus Thomæ cū aliis existētī obseratis foribus dominus aduenit, & pace oblata Thomā, vt infidelitate deposita deinceps fidelis esset admonuit, locaque vulnere palpauda præbuit. Statimque Thomas dominū ac deum suum veneratus est. Dominus vero, illos fore beatos dixit, qui non cernētes, cederent, cum ipse inuitus credidisset. quam plura, & innumera penē corā discipulis signa operatus est Iesus, quæ nequaquam hoc in libro exarata, sunt, sed hæc admodum pauca descripta fuisse cōmemorat Euangel. vt Dei Iesus filius esse credatur, vtque eius in nomine credentes vitā consequamur æternam.

Nunc dubia solvenda sunt proponenda.

- 1 **D**VBITATVR. Cur Euangelista dicit sero factum? Resp. Lyra, quia de die Apostoli erant dispersi, sed de nocte conueniebant ad locum vnum.
- 2 Dub. Vt quid clauderent fores? Resp. textus, quod propter metum Iudæorum.
- 3 Dubit. Cur dominus ingressus est ianuis clausis? Resp. Theo. vt ostenderet, quia eodem modo resurrexit adiacēte lapide super monumentum.
- 4 Dub. Cur expectauit dominus in sero apparere? Resp. Theophilus, quia præstolabatur, vt omnes conuenirent.
- 5 Dubit. Quomodo potuit ingredi ianuis clausis? Resp. Aug. super Ioan. quod moli corporis vbi diuinitas erat ostia clausa non obstitit, ille quippe non eis apertis ingredi potuit quo nascente virginitas matris inuoluta permanit.
- 6 Dubitauit. Cur ostendit eis manus, & lateri?

- 7 Dub. Cur non ostendit eis pedes? Resp. quod etiam eos ipsis ostendit, vt habetur Lucæ ultimo.
- 8 Dub. Cur gauisi fuerunt discipuli? Resp. Ly. quod propter tristitiam amotam de morte Christi. & de metu Iudæorum.
- 9 Du. Cur replicauit, pax vobis? Resp. Beda, quia gemina est virtus charitatis.
- 10 Dub. Quo misit eos sicut ipse misit pater? Resp. Greg. in Hom. exponendo dicēs. i. ea charitate vos diligo, cum inter scandalorum persecutorum mitto. quia me charitate pater diligit, quem venire ad tolerandas passiones fecit.
- 11 Dub. An ille status fuerit Spiritus sanctus? Resp. Aug. de Trinitate quod non, sed demōstratio per congruam significationem, non tantum a patre, sed etiam a filio procedere Spiritum sanctum.
- 12 Dub. Ex quo nunc dedit Spiritum sanctum, cur post iterum misit in festo Pentecostes? Rñ. Greg. in Hom. quod in terra datur Spiritus, vt diligatur proximus, ex celo datur Spiritus, vt diligatur Deus. Sicut ergo vna est charitas, & duo præcepta, ita vnus est Spiritus, & duo data.
- 13 Dub. Cum solus deus dimittat peccata, quō dicit quorum dimiseritis &c. Resp. Chr. quod deus principaliter peccata dimittit. Sed sacerdos suam linguam, & manum tribuit, id est ministerialiter.
- 14 Dub. Quomodo retinent peccata, cum quis conteritur? Resp. Ly. quod retinent peccata quando iudicium ecclesiæ diuino iudicio conformatur.
- 15 Dub. Cur Thomas dē didimus. Vide feria 2. dominicæ 4. Quadragesimæ. dub. 56.
- 16 Dub. Cur dicit vnus de duodecim, cum Iudas rā descidisset? Resp. Ly. quod quia fuit vnus de duodecim in principio electis à Xpo.
- 17 Du. Quo tunc iuerat Thomas? Resp. Beda quod dat intelligi quoddam fuisse interval lum, quod ad horam Thomas egressus sit, & Iesus veniens in medio eorum stetit.
- 18 Dub. An à casu factum est, vt Thomas tunc abesset? Resp. Greg. in Hom. quod non, sed egit miro modo diuina clementia, vt discipulus dubitans dum in magistro suo vulnera palparet: carnis, in nobis vulnera sanaret infidelitatis.

- 19 Dub. Cur statim alij discipuli dixerunt Thomæ, vidimus Dominum? Resp. Ly. quoniam boni rumores cito nuntiantur.
- 20 Dub. Cur Thomas dixit, nisi videro, &c. Resp. Chry. quoniam alijs grossior existens, eam quæ est per sensum grossissimum, scilicet statim quærebat fidem, ideo addidit, & mit tam manum &c.
- 21 Dub. Cur tunc statim Christus non apparuit certificando ipsum? Resp. qui supra, quod ideo distulit vt interim a discipulis admonitus accendatur ad maius desiderium, & fidelior fieret in futurum.
- 22 Dub. Quia videtur, quod sicut Deus non potest facere, quod vnus corpus sit in duobus locis, ita non possit facere, quod duo corpora sint in eodem loco? Resp. dominus Card. de Torre cremata, quod diuina virtute hoc potest fieri, sed aliàs non, quod sic patet. Nam duo corpora prohibentur esse in eodem loco ex dimensionibus, quia materia corporalis secundum dimensiones diuiditur. Dimensiones autem diuiduntur secundum situm. Deus autem qui est omnium causa, potest conseruare effectus in esse sine causis proximis. Vnde sicut conseruatur in sacramento altaris accidentia sine subiecto, ita potest conseruare diuisionem materiæ corporis, & dimensionum in ea absque diuersitate situs: potest ergo fieri, quod corpori remaneat esse dimensionatum ab alio corpore, quamuis eius materia non sit dimensionata in situ ab alterius corporis materia: non valet autem similitudo inducta de vno corpore, quod sit in duobus locis, quia implicaret contradictionem, quia de ratione loci est, quod sit locati terminus. Terminus autem est contra quem nihil est rei, vnde de nihil locati potest esse in loco exteriori, quod si ponatur esse in duobus locis: sequitur, quod sit extra suum locum, & sic sequitur, quod sit locatum, & non locatum. Hoc autem non contingit si duo corpora sint in eodem loco, vt dictum est, & ideo non est simile.
- 23 Dub. Cur stetit in medio? Resp. Ly. quod vt posset ab omnibus videri.
- 24 Dub. Cur dixit, Thomæ infer digitū, &c. Resp. Chry. quod vt ostenderet quoniam cum Thomas loquebatur ad condiscipulos aderat, & in hoc suam diuinitatem demonstrans.
- 25 Dubit. Cur dicit Thomæ, vide manus meas? Respondet Lyra, quod Thomas volebat

- volebat certificari duplici sensu, s. visu, in aspectu manuum, & tactu ad la teris tactu.
- 26 Dub. An Thomas vere tetigit cicatrices? Ref. S. Th. 3. par. q. 54. ar. 4. Et ita etiam Albertus, & Alexander, q. sic, & ita etiam tenet Leo Papa.
- 27 Dub. Quia cum Thomas crediderit ex solo visu, prout dñs ei dixit, quia vidisti credidisti, &c. vñ q. non tetigerit? Ref. do. Car. de Turrecrem. q. vere tetigit, & licet sibi sufficeret vidisse, & per visum credidisse, & quem ad modum credidit, tamen pp. nos tetigit, vt omnem à nobis excluderet dubitationem, quia testis erat futurus resurrectionis. Vnde Leo Papa dicit: sufficiebat ad fidem propriam vidisse, quod videbat, sed nobis operatus est vt tangeret, quod videbat, & ita non valeret consequentia, quod & si crediderit cum vidit, ergo post non tetigit.
- 28 Dub. Cur voluit, q. Thomas eum tangeret, qui Magdalena volentem tangere prohibuit? Ref. S. Th. in 3. sen. dist. 2. r. q. 2. ar. 4. q. 3. q. gloriosa Maria Magdalena non eligebatur, vt testis resurrectionis in populis, sicut Thomas, quia non decet mulierem docere in ecclesia, 1. Corin. 14. Et ideo non est permessa tangere.
- 29 Dub. Cur dominus dixit Thomæ noli esse incredulus? Resp. Ly. quia dixerat discipulis se nisi tangeret, non crediturum Christi resurrectionem.
- 30 Dub. Cur cum ad visum credidisset statim non dixit, Dominus meus, & Deus meus, sed solum postquam tetigit? Respon. quod ex præcepto Christi dum iam vidisset, & crederet, tetigit eum, & ita post tactum demonstrauit fidem, quam habuerat cum vidisset.
- 31 Dub. Cur dixit dñs meus, & Deus meus? Ref. Theop. q. in hoc optimum se Theologum ostendit, nam duplicem naturam vni camq; hypostasim Christi differuit, quia dicendo, dominus meus humanam, & Deus meus diuinam confessus est naturam, & vnum & eundem Deum, & dominum.
- 32 Dub. Quia vñ dictum Thomæ imperfectum dum dicit, dominus meus, &c. Ref. q. hic est eclipsis: quia deficit verbum principale, sed debet sic intelligi, tu es, uel credo, quod tu sis Deus meus.
- 33 Dub. Quia videtur, q. Thomas non crediderit, q. a per palpationem sciuit, & cognouit, & non per fidem credidit? Resp. Greg.

- in Hom. q. hominem vidit, & Deum credidit. Et S. Th. 3. par. q. 55. art. 5. dicit, q. vidit vulnera, & Deum credidit.
- 34 Dub. Quia Lucæ 10. c. dicit, Beati qui vident, quæ vos videtis, & hic, Beati qui non viderunt: ergo videt contradistinctio? Ref. Ly. q. primū intelligit de visione Xpi in pntia mortali, q. fuit multum desiderata à sanctis patrib. vete. rest. Hic vero commendat promotionem aliorū, qui nō viderūt ad credendū.
- 35 Dub. Si beati sunt, qui non viderunt, & crediderunt: cur ergo dicit Act. 1. q. in multis argumentis p. beatū seipsum viuū &c. Ref. S. Th. vbi sup. q. hic non accipitur argum. secundum quod est ratio rei dubiæ faciēs fidē, quia tale euacuet meritum fidei: sed fm quod est aliquod sensibile signum, q. inducitur ad alicuius veritatis manifestationem. Vnde in græco loco argumenti ponitur tecmyrijs, quod est signum euidentis ad probandum quod nō totaliter fidē euacuat, nec meritum eius: sicut patet de Thomæ, qui vidit vulnera, & credidit Deū, sed ille dicitur esse p. f. & i. fidei, qui non requirit hmoi signa ad credendum, & talis dicitur esse beatus per comparisonem ad alios, qui nō credūt nisi talia signa viderūt.
- 36 Dub. Quia videtur, quod nos nō erimus de numero beatorum, quia Christus dixit, beati, qui non viderunt: quia non eramus ante Christum? Ref. Aug. q. dominus vsus est verbis præteriti temporis, quia qd erat futurum in sua nouerat prædestinatione iam factum.
- 37 Dub. Cur dicit Euangelista, Multa quidem & alia signa, &c. quæ non sunt scripta in libro hoc? Resp. Ly. quod ne aliquis forte crederet ea non esse vera, quæ scripta sūt ab alijs Euangelistis, & à Ioāne dimissa.
- 38 Dub. An alij Euangelistæ scripserint omnia signa, quæ fecit Iesus? Resp. Chryl. quod non.
- 39 Dub. Cur non omnia signa Christi scripserunt Euangelistæ? Ref. qui sup. q. solum scripserunt ea, quæ erant sufficientia atra here ad fidem audientes.
- 40 Dub. Cur dicit in conspectu discipulorū suorum? Ref. qui sup. q. sibi videtur dicere ea, quæ post resurrectionem sunt signa. Et ideo dicit, in conspectu discipulorum suorum, cum quibus solis post resurrectionem conuersatus est.
- 41 Dub. Cur Christus nō scripsit ipse doctrinam suam per seipsum, & nō per Euangelistas, & alios Apostolos? Ref. S. Th. 4. par. q. 24. ar. 4. q. propter dignitatem Christi: quia eum sit excellentissimus doctor ei compete bat vt eam in cordibus auditorū imprimeret, vnde etiā apud Gentiles Pythagoras, & Socrates, qui fuerunt excellentissimi doctores, nihil scribere voluerunt. Secūdo propter excellentiam doctrinæ, quæ literis cōprehēdi non potest, secundū illud Io. vlti. c. Sunt & alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundū capere eos qui scribendi sunt libros, quos sic dicit Aug. non spacio locorum credendū est mundum capere non posse, sed capacitate legentium comprehendere non posse. Si autē Christus scripto doctrinā suā mandasset, nihil altius de eius doctrina homines estimarent, quàm quod scriptura contineret. Tercio vt ordine quodam ab ipsa doctrina ad omnes perueniret, dū ipse discipulos suos immediatē docuerit, q. post modū alios verbo & scripto docuerunt. Si autem ipsemet scripsisset, eius doctrina immediatē ad omnes peruenisset.
- 42 Du. Cū lex vetus fuerit data in scripto, cur etiam lex Christi non fuit data in scripto? Ref. qui sup. q. quia lex dabatur in sensibilibus figuris. Et ideo etiam conuenienter sensibilibus figuris scripta fuit, sed lex Xpi, quæ est lex spiritus vitæ, scribi debuit nō atramento, sed spiritu Dei viuī, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis, ut Apostolus dicit 2. Cor. 3.
- 43 Du. De quo libro intelligitur cū dicitur in libro hoc? Ref. q. de libro Euangelij. Io. euangelistæ.
- 44 Du. Quibus dicit vt credatis? Ref. Chryl. q. ad humanā naturā loquitur cōmuniter.
- 45 Du. Cur dicit, q. Iesus est filius Dei? Ref. Ly. quia intentio eius principalis fuit de clarare diuinitatē Christi & æternam eius generationē à patre, & ideo ista scripsit, vt homines duceret ad sic credendum.
- 46 Dub. Cur Ioan. non scripsit omnia, quæ scripserunt alij euangelistæ? Ref. quia fuit vltimus in scribēdo, & viderat quæ alij scripserāt, ideo nō replicauit, sed videtur ea cōfirmare cum dicit multa alia signa fecit Iesus &c.
- 47 Du. Quam vitā habebūt credētes? Resp. Lyra, quod æternam.
- 48 Dub. Cur dicit in nomine eius? Ref. Ly.

- i. p. fidē noīs eius, q. ut dicit Actū 4. nō est aliquod nomē sub cęlo, in quo oporteat nos saluos fieri, vide fer. 4. Aduētus du. 3. 4.
- 49 Dub. Quia videtur quod omnes credentes in Christum etiā mali habebunt vitam æternam? Ref. Ly. q. credentes, s. fide forma ta charitate.
- 50 Dub. An duo corpora gloriosa, vel vnū gloriosum, & aliud nō, possint simul esse in eodē loco? Ref. S. Th. 4. sen. dist. 4. r. q. 2. ar. 2. q. 2. q. sic virtute diuina, tñ nunquā erūt simul, quia in eis seruabitur debitus ordo, qui distinctionē requirit.
- 51 Du. Quid ē dos, put dotes ponūtur ī beatit? Resp. qui sup. di. 49. q. 4. ar. 1. q. dos est perpetuus ornatus animæ, & corporis vitæ sufficiens, in æterna beatitudine iugiter perfeuerans.
- 52 Dub. Cur appellatur dos? Ref. qui sup. q. ad similitudinē dotis corporalis per quam sponsa ornatur, & prouidetur uiro, vñ sicut sufficiēter sponsam & liberos nutrire, & tamē inamiffibiliter dos sponsę conferuat ut ad eā matrimonio separato reuertatur, & sic etiā in matrimonio spiritali ipsi ornatus qui sponsę spiritali dantur, s. ecclesiæ in mēbris suis, sunt quidē ipsius sponsi in quantum ad eius gloriā, & honorem cedunt, sed sponsę inquantū per eos ornatur.
- 53 Dub. Quia videtur q. in matrimonio spiritali non sint aliqua onera, & ita nō erit ibi dos, quæ subleuat onera? Respond. qui supra, quod ibi est id, qd competit dotibus per se, scilicet solatium matrimonij quod per dotes efficitur: per accidens autē illud quod per eas remouetur, scilicet onus matrimonij quod per dotes leuatur, sicut gratiæ per se conuenit facere iustum, sed per accidens q. de impio faciat iustum, quāuis ergo ī matrimonio spiritali nō sint aliqua onera, est tamen ibi summa iucunditas, ad quam perficiendam dotes sponsę conferuntur, vt scilicet delectabiliter per eas sponso coniungatur.
- 54 Dub. A quibus dātur istæ dotes? Ref. qui sup. q. potius à patre spōse quæ est tota Trinitas, quàm à prę sponsi, s. Christi, qui est sola persona partis, sed tamen hæc collatio licet ab oībus personis fiat, singulis personis potest appropriari per aliquem modū: personæ quidem patris ut danti, quia in ipso est autoritas, & et paternitas respectu creaturæ appropriatur, vt idem pater sponsi, &

- si, & sponse filio vero appropriatur in quantum propter ipsum & per ipsum datur, sed Spiritui sancto in quantum in ipso, & secundum ipsum dantur, amor etiam est omnis donationis ratio.
- 55 Dub. An dantur in hac vita? Res. qui supra, q. non, quia nec dotes consueuerunt assignari sponse quando desponsatur, sed quando in domum sponsi traditur, ut presentialiter sponsum habeat, quando autem in hac vita sumus peregrinamur à domino 2. Cor. 5.
- 56 Du. Quia cum dotes matrimonij corporalis subiiciantur fortunæ, an etiam dotes sanctorum subiiciantur fortunæ? Res. qui supra, q. quia dotes corporalis matrimonij consistunt in decore exteriori, ideo subiiciuntur fortunæ, sed decor interior requiritur in spirituali matrimonio, ut in Ps. 44. Omnis gloria eius filie regis abintus &c. Et ideo non oportet, quod huiusmodi dotes assignentur in matrimonio spirituali, sicut assignantur in corporali.
- 57 Dubi. Quia in hac vita Deus dat multa bona, & gratias sanctis, ergo videtur, quod in hac vita datur dotes? Res. qui supra, quod talia dona non dicuntur dotes, sed illa quæ conferuntur eis, quando transferuntur in gloriam, in qua sponso presentialiter perfectantur.
- 58 Dub. An dos sit beatitudo? Res. qui supra, ar. 3. quod non, sed realiter differunt, quia beatitudo dicitur ipsa operatio perfecta, quia anima beata Deo coniungitur, sed dotes dantur habitus, vel dispositiones, vel quæcumque alie qualitates, quæ ordinant ad huiusmodi perfectam operationem.
- 59 Dub. An dotes sint partes beatitudinis? Res. qui supra, quod ordinantur ad beatitudinem magis, quam sint in beatitudine ut partes eius.
- 60 Dub. Quia cum dotes sint perfectio animæ, videtur quod beatitudo etiam possit dici dos? Res. qui supra, quod proprie loquendo beatitudo non est ornatus animæ, sicut sunt dotes, sed est aliquid quod ex ornatu animæ provenit, ut sit operatio quædam ornatus vero dicitur aliquis dotes ipsius beati.
- 61 Dub. Quæ dicuntur dotes animæ? Res. qui supra, articulo quinto, quæ sunt prima, & ab omnibus communiter ponuntur tres, diuersimode tamen. Quidam enim dicunt quod sunt visio, dilectio, & fructio. Quidam

- quod sunt visio, comprehensio, & fructio, Quidam uero quod sunt visio, delectatio, & comprehensio.
- 62 Dubi. Quæ opinio istarum est melior? Res. qui supra, quod omnes hæc assignationes reducuntur in idem, quia ex parte visionis ad hoc quod visio sit delectabilis requiritur, quod ipsum visibile sit conueniens, & quod sit coniunctum, & sic requiritur habitus, qui visionem eliciat, & sic est una dos, quæ dicitur ab omnibus visio, sed ex parte visibilis requiruntur duo, scilicet conuenientia, quæ est per effectum, & quantum ad hoc ponitur dos à quibusdam dilectio, & à quibusdam fructio, secundum quod fructio ad effectum pertinet: illud enim quod summe diligimus conuenientissimum estimamus. Requiritur etiam ex parte visibilis coniunctio, & sic ponitur à quibusdam comprehensio, quæ nihil aliud est, quam in presentia Deum habere, & in seipso tenere, sed secundum alios fructio, prout fructio est non spei, sicut est in via, sed iam rei, sicut est in patria.
- 63 Dubi. Quibus uirtutibus correspondent istæ dotes? Res. qui supra, quod tribus uirtutibus theologis, scilicet uisio fidei, spei uero comprehensio, uel fructio secundum unam acceptionem, charitati autem dilectio, uel fructio secundum aliam assignationem. Fructio, n. perfecta qualis in patria habetur includit in se dilectionem, & comprehensionem. Et ideo à quibusdam accipitur pro uno, à quibusdam uero pro alio.
- 64 Dubi. An similiter corporis gloriosi debeant poni aliquæ dotes? Res. qui supra, q. 2. quod sic, quia sicut dispositiones, quæ sunt in anima beata ad perfectam operationem, quia Deo coniungitur, dicuntur autem dotes, ita dispositiones, quæ sunt in corpore glorioso, ex quibus corpus efficitur perfecta animæ subiectum dicuntur corporis dotes.
- 65 Dub. Quæ ponuntur dotes corporis gloriosi? Res. qui supra, q. 3. quod subtilitas, agilitas, claritas, & impassibilitas.
- 66 Dub. Propter quid istæ dotes assignantur corpori? Res. qui supra, quod quia anima est forma corporis, & motor, & ad hæc ordinantur dotes corporis, ut perfecte animæ subiiciatur, & sicut forme & motori, à forma autem in materia tria causantur scilicet esse substantiale uires forme secundarie

- accidentales, & amborum conseruatio, & sic in quantum corpus gloriosum subditur animæ quantum ad esse substantiale. quod habet ab ea, sic est dos subtilitatis, quia ex hoc dicitur subtile, quod perfecte ab anima informatur, in quantum uero subditur ei secundum accidentales formas, quæ sunt in corpore ab anima. sic est dos claritatis, in quantum autem ab anima conseruatur sic est dos impassibilitatis, quoniam ex uires conseruatur immune ab omni lesione, sed in quantum perfecte subditur animæ, & motori, sic est dos agilitatis. quoniam dicitur agile secundum hoc quod ad omnes animæ actus est expeditum, & paratum.
- 67 Dub. An corpora gloriosa possint penetrare celos absque eorum diuisione? Res. qui supra, dif. 44. q. 2. ar. 2. q. 2. q. sic, non ex uires subtilitatis, sed ex diuina uirtute, quæ eis ad nutum in omnibus subuenit.
- 68 Dub. An corpora sanctorum sustinebunt aliquem laborem, in motum? Res. qui supra, ar. 3. q. 1. quod non propter habilitatem eorum ex redundantia gloriæ ab animabus, in ipsa corpora.
- 69 Dub. Quia uidetur, quod non erunt perfecte beata ipsa corpora si moueantur, quia motus dicit defectum, cum nullus moueatur ad id quod iam habet? Res. qui supra, q. 2. q. necesse est dicere corpora sanctorum aliquid moueri, quia & ipsum corpus Christi motum est ascendendo ad celum & ipsa mouebuntur quæ de terra resurgent ad celum empireum ascendent, nam non possent manere festare uirtutem motiuam in seipsis experimento nisi moueantur, nec mouebuntur propter indigentiam simpliciter, uidelicet quod indigent moueri, adeo quod sine motu non possint conseruari in esse, uel in sua perfectione, quia ad hæc omnia sufficere eis sua beatitudo, sed in quid mouebuntur propter indigentiam, scilicet quia sine motu non poterunt aliquem finem intentum habere, uel non ita bene, uel tali modo. huiusmodi autem indigentias nihil prohibet in corporibus gloriosis esse.
- 70 Dub. An talia corpora mouebuntur in instanti? Res. qui supra, q. 3. q. mouebuntur in tpe, sed imperceptibili propter breuitatem, nec uoluntas unquam in eis erit inordinata. Unde nunquam uolent corpus suum esse alicubi in aliquo instanti, in quo non possit ibi

- esse, & sic quodcumque instans uoluntas determinabit in illo corpus erit in illo loco quæ uoluntas determinat.
- 71 Dub. Quia gl. 1. ad The. 4. dicit quod deferuntur ab angelis, ergo non ex se mouebuntur? Res. qui supra, q. 1. q. dicuntur deferri ab angelis corpora gloriosa non quasi eis indiçant, sed ad reuerentiam designandam quæ eis, & ab angelis, & ab omnibus creaturis deferretur.
- 72 Dub. Quia si corpora gloriosa haberent dotem claritatis, ita haberent in pedibus, sicut in oculis, sicut agilitatem, impassibilitatem, & subtilitatem habet æqualiter per totum corpus? Res. qui supra, ar. 4. q. 1. q. sicut claritas gloriæ redundat ab anima in corpus secundum suum modum, & est ibi alio modo quam sit in anima, ita in qualibet parte corporis redundabit secundum suum modum, unde non est inconueniens, quod diuersas partes habeat diuersimodè claritatem secundum quod sunt diuersimodè dispositæ ex sua natura ad ipsam, nec est simile de alijs dotibus, corporis respectu quarum partes corporis non inueniuntur habere diuersam dispositionem.

ALLEGORICE.

Vide feria 3. Paschæ pro prima parte. Quod ad secundam [quod Thomas non erat cum eis] significat singulares non uelle communicare cum fratribus, [quod non credidit narratibus] signat pertinaces nolle rationibus acquiesceret [quod Christus palpandum se præbuit] denotat benignitatem Dei, qui uult omnes homines saluos fieri, & neminem petire, [quod Thomas uidet hominem, & credit dum] designat quod inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur.

TROPOLOGICE.

Instruimur presenti Euangelio ut non segregemus nos à consortio iustorum, sed semper cum eis immoremur, ut Iesum mereamur intueri, qui in medio sanctorum consistit: nec sumus increduli cum aliquid nobis fidei proponitur quatenus mereamur si credamus, quod non uidimus, credentes sent per Iesum filium esse dei, quo mediante uitam habeamus æternam.

ANAGOGICE.

Eleuamur in cōtemplationem Thomæ didimi qui interpretatur abyssus, & qui penetravit profundum humanitatis Xpi, per quam peruenit ad diuinitatem, vt nos etiā ex signis, & scripturis nobis à Deo exhibitis, id quod nunc credimus per fidem, tandem in veritate, vti est cernamus, & tunc nobis clara erunt omnia, quæ fecit Iesus in cōspectu discipulorum suorum, cum quibus in perpetuum vita perfruemur æterna.

DOMINICA PRIMA POST OCTAUA PASCHÆ.

Ego sum pastor bonus. Io. 10.

Hæc verba dixit Dominus anno ætatis suæ 32. die 27. Septembris in Sabbatho.

HISTORICE.

Discipulis suis Dñs ait bonū se fore pastorem, qui suam p ouib. vitam ponit & nequaquam mercede conductum se existere, cuius mercenarij non interest an à lupo rapiendæ dispergantur oues, sed fuga sibi cōsulere: aitque aliās se habere oues alterius ouilis, quas adducet, qm̄ & eas agnoscit, & ab eis agnitus existit, vt pastor vnus vnūque ouile omnium fiat.

Hæc sunt dubia non prætereunda.

VBITATVR. Cur Dñs hic introducit parabola de pastore? Res. Ly. qm̄ cū supra dixisset, qd non intrat per ostium in ouile ouium. &c. Iō hic subiungit, qd ipse est bonus pastor, cum per ostium ingressus fuerit.

2 Dub. Quia dixit se ostium, & nunc dicit se pastorem, quō potest esse ostium, & pastor? Res. Aug. qd sicut ipse per seipsum nouit patrem, nos aut per illum, sic intrat in ouile per seipsum, nos autem per ipsum, ipse est ostium per quod intramus, & est pastor qui suam gregem gubernat.

3 Dub. An prælati ecclesiæ sint pastores? Res. q sup. qd Xps est verus pastor vnus, & solus, sed prælati sunt membra eius.

4 Dub. An prælati etiam sint ostium? Res.

qui supra, quod non, quia Christus hoc sibi proprium tenuit.

5 Dub. Cur dicit qd est bonus? Res. qui supra, quia sunt & pastores mali.

6 Dub. Quomodo bonus pastor dat animam suam? Respond. Ly. id est vitam corporalem.

7 Dub. An vita hominis debeat exponi pro ouib. & alijs animalibus brutis? Res. Lyra, quod hic non intelligitur de ouibus naturalib. quia licet pastor pro eis debeat aliquem laborem sustinere, sed non debet morti se exponere, sed intelligitur de pastore animarum.

8 Dub. An pastor animarum debeat pro eis vitam corporalem exponere? Respond. Chrysol. in Hom. quod sic, si necessitas affuerit.

9 Dub. Quomodo cognoscitur bonus pastor? Res. Jac. de Vorag. in sermone, qd per tria signa, quia pro ouibus animam suam ponit, quia cognoscit oues suas, & quia eas ad ouile deducit.

10 Dub. Quomodo cognoscuntur oues Xpi? Res. qui sup. qd per tria signa, quia pastorem recognoscunt, & vocem eius audiunt, & ipsum sequuntur.

11 Dub. Quis dicitur mercenarius? Res. Lyra, quod ille qui conducitur propter mercedem.

12 Dub. Per quæ signa discernitur mercenarius à vero pastore? Res. Iacob. de Vorag. in sermone, qd per tria. Primo, quia nullam curam gerit de ouibus, quod notatur cum dicitur, dimittit oues. Secundo quia fugit, Tertio, quia tantum mercedem, & lucrum querit.

13 Dub. Si non sunt eius oues proprie, quomodo ergo sunt eius? Respon. Ly. quod solum vsurpatiuè.

14 Dubitatur. Quid agit lupus? Respond. Iacobus de Voragine vbi supra, quod officium eius est rapere, dispergere, & mactare.

15 Dub. Quid significatur per lupum? Res. Lyra, qd tyrannus, qui inducit homines ad peccandum, vel hæreticus falsa doctrina eos corrumpens.

16 Dub. Nūquid pastor etiam accipit mercedem? Respond. Sanctus Thom. tertiz sent. distinct. 2. 9. artic. quarto, quod mercenarius oculum habet ad mercedem principaliter, & tanquam ad finem, ideo non dicitur

dicitur pastor in quantum opus spirituale propter mercedem temporalem exercet, sed illud quod redditur bono pastori, non proprie dicitur merces, sed præmium.

17 Dub. Cur videns lupum fugit? Respond. Albertus de animalibus, quod dicunt de lupis, quod si hominem videns præuenit intuitu oculorum, vocem aufert, & si præuenitur ab homine vocem amittit, & si homo soluerit amictum vocem recuperat, ideo lupum videns fugit.

18 Dubit. Quomodo dicitur fugere mercedarius? Res. Ly. quia debitū auxiliium subtrahit ouibus.

19 Du. Cum vterque, scilicet pastor, & mercenarius curam gregis habeat, quomodo cognoscitur vnus ab altero? Respo. Grego. in Homil. d. vtrum pastor sit, vel mercenarius cognosci veraciter non potest, si occasio necessitatis deest. Tranquillitatis enim tempore plerunq. ad gregis custodiam si cut verus pastor, sic etiā mercenarius stat, sed lupus veniens indicat quo quisque animo super gregis custodiam stabat.

20 Dubitatur. Si lupus rapit oues, quomodo dispergit? Respondet. Lyra, quod rapit ad malum petrahendo, & dispergit ab unitate ecclesiæ separando.

21 Dub. Quomodo non pertinet ad mercenarium de ouibus, cum eas sub cura sua habeat? Respon. qui supra, quod non pertinet ad eum, id est, non habet affectum ordinatum ad eas.

22 Dubitatur. Cur replicat ego sum pastor bonus? Respondet Chrysol. quoniam superius Dominus duos malos præmisit. Vnum qui furatur, mactat, & perdit. Alterum qui non prohibet, & se ab vtroque distinxit concludendo. Ego sum pastor bonus.

23 Du. An praelatio malorum sit à Deo? Respond. Sanctus Thom. 2. sent. dist. 4. 4. quest. prima, ar. primo, quod id quod est bonum in praelatione est à Deo, sed id quod est malū, quo ad principium quando simoniae acquiruntur, vel propter insufficienciam, non est à Deo, sed quo ad medium, scilicet quo ad modum qui consistit in ordine quodam vnus tanquam regentis, & alterius tanquam subiactis, qui est bonus, est à Deo quo ad finem, qui est vsus malus non est à Deo.

24 Dub. An liceat appetere praelaturam &

doctoratum, vide fer. 3. Dominice 2. Quædragesimæ dubio. 3. o.

25 Dub. An liceat praelationem iniunctam omnino recusare? Respondet qui sup. 2. 2. quest. 18. 5. ar. secundo, qd non, quia repugnat charitati proximorum, quorum vtilitati se aliquis debet exponere pro loco, & tempore. Item & repugnat humilitati, per quam aliquis superiorum mandatis se subiecit.

26 Dub. An liceat iurare vel vouere non suscipere praelaturam? Res. qui supra, quod si quis vouet, vel iurat quod non acceptabit etiam per obedientiam superioris illicitè vouet vel iurat: sed si quis intendit se obligare, quod quantum est de se praelaturam non suscipiet nisi imminente necessitate, licitum est uotum.

27 Dubitatur. Ad quid tenentur prælatis? Respon. qui supra, sup. j. ad Thi. quod ex necessitate præcepti tenentur ad ea, quæ sunt proprii officii.

28 Dubitatur. Ad quid sunt viles prælatis? Res. qui supra, quod ad cohibendam nequitiam hominum. Nam tripliciter se debent habere ad mala. Primo vt ea corde odio habeant. Secundo vt prohibeant ne fiant. Tertio ut facta puniant.

29 Dubitatur. An prælatus in mortali peccato existens peccet mortaliter corrigendo? Respondet qui supra. 3. senten. dist. 19. quest. secunda. ar. 2. q. 2. quod dupliciter aliquis corripere potest. Vno modo ex officio, sicut prælatis corripunt, & sic ille qui est in simili peccato vel maiori non potest alium corripere, siue illud peccatum sit notorium siue occultum, quia indigne vtens officio suo peccat: sed ille, qui est in peccato mortali etiam in occulto indigne vtitur officio suo, vnde peccat corripiendo, & alia, quæ ad suum officium spectant faciendū. Alio modo aliquis corripit ex zelo charitatis, non vt ecclesiæ minister, & tunc non peccat, nisi ratione scandali, quod non confurgit nisi de peccato notorio.

30 Dub. An semper recurrendum sit ad prælatos pro dispensatione ieiuniorum, & huiusmodi? Respon. qui supra. 2. 2. quest. 147. ar. 4. quod sic, nisi esset consuetudo in contrarium, quia ex ipso, quod prælatis dissimulant videntur annuere.

31 Dub. An predicere sit proprium officium prælati

præ' atit? Ref. qui supra, quæst. 187. ar. quar-
to, quod sic ex officio, sed ex commissione
etiam potest competere religiosus.

- 32 Du. An prælatus possit accipere sumptus
a subditis? Ref. qui supra. 2. Corin. 11. quod
sic, si prædicat, & visitat: imo etiam lega-
tus Papæ quando visitat partem legationis
perest stipendia accipere.
- 33 Dubitatur. Cur dicit, & cognosco oves
meas? Respondet Lyræ, quia solite visi-
tat eas, & sic congnoſcit in particulari con-
ditiones earum.
- 34 Dub. Quomodo oves cognoscunt pasto-
rem? Resp. Ly. q. quia veri fideles recogno-
ſcunt beneficia Christi.
- 35 Dub. Quomodo Christus agnoſcit patrē
sicut pater eum, quia pater agnoſcit Chri-
stum ut filium? Et Christus non conoſcit
patrem ut filium? Respond. Chryſo. quod
ly sicut, non respicit relationem, sed perso-
nam. q. d. sicut persona patris agnoſcit per-
sonam filii, ita persona filii agnoſcit perso-
nam patris.
- 36 Dubit. Cum vna sit cognitio patris, & fi-
lii, cur dicit sicut &c. Respondet Lyræ, q.
ly, sicut, non est nota æqualitatis, sed simili-
tudinis, quia patris, & filii est vna notitia
considerando filii deitatem: secundum vero
humanitatem videt patrem clare, & con-
tinue.
- 37 Dub. Quomodo posuit animam pro oui-
bus suis? Resp. qui supra, quia anima Chri-
sti pro fidelibus fuit separata à corpore, &
oblata Deo patri.
- 38 Dub. Cum multi ante Christum mortui
sint, & post Christum continue plures con-
uerſi sunt, & in dies conuertuntur, videtur,
quod non pro omnibus omnibus posuerit
animam suam? Resp. q. non solū mortuis
fuit pro fidelibus, qui tunc temporis erant,
sed pro mortuis & omnibus futuris vsque
ad finem sæculi.
- 39 Dub. Cum nō fuerit missus, nisi ad ones
quæ perierunt domus Israel, quomodo ha-
bet alias oves. Vide fer. quinta post primā
dominica Quadragesimæ. dub. 16. secun-
dum Ro. cur.
- 40 Dub. Quando eas adduxit ad ouile suū?
Respondet qui supra, quod per prædica-
tionem Apostolorū, Christo principaliter
operante in eorū prædicatione, ut dicitur
Marci vlti. ca.
- 41 Dubi. An erat coactus eas adducere, qui

dicit oportet? Ref. Chry. quod ly oportet,
nō necessitatis est demonstratiuū, sed eius
quod omnino fiet.

- 42 Dub. Quomodo aliæ oves audierunt vo-
cem eius? Ref. Ly. quia Iudæis repellenti-
bus fidem Christi, Gentiles cum gaudio eā
receperunt, ut habetur Actuum. 13.
- 43 Dub. Qualiter fuit factum vnum ouile?
Resp. Greg. in Homil. q. Iudæi cum & Gē-
tilem populum in sua fide coniungendo.
- 44 Dub. Quomodo est vnus pastor, cum tot
pastores, scilicet summi pōtiffices post Chri-
stum fuerunt? Resp. Ly. quod Christus est
verus & vnus pastor, alij autem sunt vica-
rii huius pastoris.

ALLEGORICE, ET TRO-
pologicæ expōsitum est.

ANAGOGICE.

In cælesti gloria agnoſcemus clare [ue-
rū possorē] q. nos cū baculo crucis [ad suū
ouile perduxit] & animam suam pro nobis
posuit, & agnoſcet nos approbando, & nos
cognoſcemus eum glorificando [& eius vo-
cē audiemus] cū dicit, venite bñdicti patris
mei, percipite regnum [& fiet vnum ouile,
& vnus pastor] quia ipse Deus erit omnis
in omnibus, & ipse Deus, cum oibus electis
erit eorū Deus, & ipsi populus eius erunt.

DOMINICA II. POST OCTA-
uam Paschæ.

Modicum & iam non videbitis me. Ioan. 16.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis sue
33. die 24. Martii, scilicet die Iouis in cę-
na Domini.

HISTORICE.

Discipulis Dominus cum prænuſciasset
modicum temporis affaturū quo eū nequa-
quā iā intuerentur, & rursus post pusillum
eū cernerent, quoniā ad genitorem accede-
bat, quid illa sibi vellent domini verba in-
ter se suscitati sunt, minime eorū p̄cipien-
tes sensum, quod dominus perpendens eis
sæculum gauisurum fore, & ipsos lachry-
mis persuadendos prædixit verum eorum

in gaudium verti debere tristitiam, mulie-
ris parturientis exemplo, quæ dum parit tri-
statur, sed ædito factu ex gaudio præſſuræ
obliuiscitur, cum in lucem perduxerit ho-
minem, eos etiam præſentiarum quidem
tristitia affligi, sed cum rursus eos viderit
lætos efficiet, nec eorum ab aliquo tūc au-
ferri posse iocunditate.

Hæc sunt quæ occurrunt dubia.

DUBITATUR. Cur dñs præ-
dicta verba protulit? Ref. Chr.
q. vt assuefaciat eos per tristitū
auditionem bene ferre suam
separationem.

- 1 Dub. Quid significant dicta verba? Ref.
Beda, quod modicum & iam non videbitis
me, significat quod illa nocte fuit tentus a
Iudæis, & in manu crucifixus & sepultus,
ab humanis est seclusus obtutibus: & iterū
modum & videbitis me: quoniam & redi-
bit, & in paucis erit separatio, & continua
cum eis coexistentia.
- 2 Dub. Cur dicit, quia vado ad patrē? Ref.
qui supra, vt ostendat quod non perit, sed
mors eius translatio sit.
- 3 Dub. Cur discipuli de istis verbis quærūt
inter se? Resp. Aug. in hom. quia hæc verba
domini ita discipulis erant obscura ante-
quam id, quod dixit esset impletum, vt co-
gerentur inter se de hoc quærere.
- 4 Dub. Quomodo non intelligebant? Ref.
Chryſ. quoniam videbatur duo contraria
ponere nō existentia contraria. Si. n. videbi-
mus te vado, quomodo vadis, si vero vadis,
qualiter te videbimus.
- 5 Dub. Cum alia verba quæ ante ista dixit
intellegerint: cur nō & ista intelligunt?
Resp. Aug. vbi supra, q. quia dixerat ad pa-
trem vado aperte illis visus est loqui, ideo
intellegerunt.
- 6 Dub. An Christus cognouerit vt Deus,
vel vt homo q. volebant eum interrogare?
Resp. Ly. q. & in quantum Deus, cuius est
propriū cognoscere secreta cordium: &
in quantum homo in quantum eius anima
omnia videbat in uerbo.
- 7 Dub. Quia videtur q. Christus non re-
sponderet ad propositum? Resp. Ly. q. primo
dixit de hoc quæratis inter vos, vt ostende-
ret se scire mentis eorum intentionem præ-
ueniendo eorum interrogationem: q. au-

tem dicit plorabitis &c. Ref. ad illud quod
dixerat modicum, quod est tempus passio-
nis, vsque ad resurrectionem, in quo fleu-
runt propter, eius absentiam.

- 8 Dub. Qualiter mundus gauisus est? Ref.
qui sup. quoniam in illo triduo Iudæi mun-
dialiter viuentes gauisi sunt credentes ex-
tinxisse totam sectam Christi.
- 9 Dub. Cur dolebant de passione Christi
Apostoli, q. erat ita utilis & necessaria? Ref.
dñs card. de Turre crem. super hoc Euan-
gelio q. dolebant de ea, vt erat quædam af-
flictio patietis Christi quali eidem compa-
rantes, sed eam uolebant, vt ordinabatur
ad fructum redemptionis humanæ.
- 10 Dub. Cur dolebant de passione Christi
Apostoli, q. erat ita utilis & necessaria? Ref.
dñs card. de Turre crem. super hoc Euan-
gelio q. dolebant de ea, vt erat quædam af-
flictio patietis Christi quali eidem compa-
rantes, sed eam uolebant, vt ordinabatur
ad fructum redemptionis humanæ.
- 11 Dub. Quæ differentia est inter flere, &
plorare? Ref. Vocabulista, q. flere est vber-
tim lachrymas fundere quasi fluere, sed
plorare est cum uoce flere. Plangere est cū
lachrymis pectus, aut faciem tūdere. Luge-
re est cum aliquibus dictis miserabilibus, & ha-
bitus mutatione flere, mœgere est cum silen-
tio dolere. Vnde & mœgere dicitur quasi
mente carere, & lugete, quasi luce egere.
- 12 Dub. Quæ differentia est inter gaudere,
lætari, & exultare? Ref. Catholicon. q. læta-
ri est lætitiā vnito demonstrare, gaudere
est mœre lætari, sed exultare est verborum,
& membrorum hilaratio.
- 13 Dub. Quomodo tristitia Apostolorum
versa fuit in gaudium? Ref. Lyræ, quia gaudi-
si sunt discipuli viso domino.
- 14 Dub. Cur ponit similitudinem de mulie-
re pariente? Ref. Aug. q. ista similitudo nō
est difficilis domino eam exponente.
- 15 Dub. Vtrum dolor parturientiū sit ma-
gnus? Resp. q. sic, nam dicit, Arist. q. anima-
lium, quod mulieribus tempore partus ac-
cidit fortissimus dolor.
- 16 Dub. An æqualiter omnes parturientes
doleant? Ref. q. non, sed vna magis, quā,
alia secundū dispositionē meatuū & fetus.
- 17 Dub. Vnde habuit originem dolor mu-
lierum? Ref. q. ex maledictione dei dicen-
tis Eux, in dolore paries. Gen. 3.
- 18 Dubit. Cur dedit dominus talem præ-
nam parturientibus? Ref. vt de cetero non
superbiant.
- 19 Dub. An noceat animæ mulierum mo-
rientium in partu? Ref. q. non, si sunt contri-
tę, imo prodest si patienter susserunt.
- 20 Du. An noceat aſe mulieris si pariat ab-
ortū? Ref. Alb. magnus sup Luca. q. nō, nisi
dederit

dederit causam, vt abortum faceret, s. non se bene custodiendo mulier, equitando, chorizando, & similia faciendo. nam se debet custodire, maxime qm nouiter concepit, quia materia valde mobilis est, & facilliter læditur. Item, quando est vicina partui.

21 Dub. Cum dolor in partu mulierum sit naturalis, vt dicit Alber. in 9. de animalibus c. 8. quomodo dicitur, qd provenit ex maledictione Dei? Resp. S. Tho. 2. 2. q. 164. arti. secundo, quod licet naturaliter hic dolor proveniat, tamen si non peccasset diuino beneficio immunis fuisset à tali dolore, & qd Deus subtraxit hoc beneficium propter peccatum. Ideo dicitur, qd hic dolor fuit datus in punitionem sui peccati.

22 Dub. Quando vidit post dominus discipulos? Resp. Lyr. quod post resurrectionem suam.

23 Dubit. Quomodo non fuit eis ablatum eorum gaudium? Resp. qui supra, quia uita Christi quæ fuit materia huius gaudij immortalis, non erat amplius auferenda per mortem, & istud gaudium fuit inchoatum post resurrectionem Christi, sed postea consummatum in gloria cœlesti.

ALLEGORICE.

Mulier est Ecclesia seu Apostolorum collegium, in quo pro tunc erat tota ecclesia fidelium. tristitia partus, est dolor de passione Christi: natiuitas hominis est resurrectio Christi, quia Christus de nouo processit ad vitam immortalem, quantum ad corpus, quod prius fuit mortale, & sic natus est homo non infans, aut puer in mundum, sed in vitam immortalem, quam ipse inchoauit.

TROPOLOGICE.

Instrui mur, vt compati discamus si congregate volumus.

ANAGOGICE.

Edoloribus præsentis vitæ in patriam deduci mur lætissimam, in qua præsurarum præsentium obliuiscemur.

DOMINICA TERTIA POST OCTAUA PASCHÆ.

Ratio ad eum qui me misit. Ioan. 26. capitul.

Hæc verba dixit dominus in cena domini.

HISTORICE.

Ad eum qui se miserat ire dominus discipulis dixit, eorum uero neminem fore, qui eum quo iret interrogaret, sed ex his tristes effectos fuisse uerbis, verum expedire eis vt vadat, quoniam paraclitum eis mitteret, qui seculum peccati, iustitiæ, & iudicij arguet, & peccati quidem, quoniam in eum minime crediderint. Iustitiæ vero cum ad genitorum accedat nequaquam amplius ab eis conspiciendus. Iudicij autem quoniam princeps huius sæculi iudicij iam sortitus est sententiam, plura quoque eis se debere dixit, sed ea ipsos nunc ferre non valere. Verum ille veritatis spiritus cum aduenerit omnem docebit eos veritatem, quoniam non à se, sed audita referet, futura etiam prædicabit, dominum claritate dignum demonstrabit, cum ex suis capiat, vt eis nota faciat.

Hæc sunt quæ occurrunt dubia.

1 **D**UBITATIO. Cur dixit, vado, in præsentem, cum post per multos dies steterit cum eis? Resp. Lyr. qd. impleui officium prædicationis meæ, & illa noctem fuit captus.

2 Du. Cur discipuli non interrogant eum quo iret? Respond. Chry. quoniam eis dixerat, quod qui interficeret eos arbitretur se obsequium præstare deo, ita ceciderunt, vt nihil ei loquerentur.

3 Du. Cur aliis interrogauerunt eum quo iret. Ioan. 3 & 14. capitul. Thomas, quomodo possumus uiam scire? Resp. Lyr. quia tunc solum loquebatur eis de suo recessu, sed nunc quia dicit de tribulationibus, remanserunt stupefacti.

4 Dub. Cur ex responsione domini contristati sunt? Respond. qui supra, quod non propter hoc, quod dicit nemo interrogat me quod vadis, contristati sunt, sed propter tribulationes, quas dixit eis venturas.

5 Dub. Quomodo tristitia impleuit corda eorum? Respond. Augustinus, quia nondum interius habebant consolationem, quam per Spiritum sanctum fuerant habituri, nec in eis remanebat locus consolationis.

6 Dub. Cum haberent plura corda, cur dicit cor uestrum in singulari? Resp. quod quia habebant unum cor in domino.

7 Dub. An expediret Apostolis subtractio corpora-

corporalis præsentia Christi? Respond. dominus Cardinalis de Turre crem. qd sic, quia corporalis delectatio discipulorum in Christo secundum carnem impediens eleuationem mentis eorum in desiderium diuinitatis, quia vt dicit Beda, expedit vt forma serui eorum subtrahatur aspectibus, quatenus amor diuinitatis apertius eorum infingeretur mentibus.

8 Dubi. Cum Christus esset Deus, & posset dare Spiritum sanctum, cur dicit, quod si non abiret, quod Spiritus sanctus non ueniret? Resp. qui supra, quod licet posuisset dare: Tamen noluit primo propter eorum dispositionem, quia quodammodo carnali amore afficiebatur ad Christi humanitatem, & non spirituali ad eius diuinitatem. Secundo quia cum esset cum eis, satis adiutorium sufficienter erat eis. Tertio, quia Christus in quantum homo non dabat: Spiritum sanctum, & stando cum Apostolis videbatur quasi vnus homo.

9 Dubi. Quis dicitur paraclitus? Resp. quod idem est quod consolator, & quia Spiritus sanctus consolatur nos in omnibus, Augustinus, Ideo dicitur paraclitus.

10 Dubi. Cur vocat se paraclitum? cum dicit alii paraclitum Ioan. 14. Resp. quoniam paraclitus graecè dicitur aduocatus latinè, & quia Christus est aduocatus noster apud patrem. Ideo etiam dicitur paraclitus.

11 Dubi. Nunquid Christus non arguit mundum de peccato? Resp. dominus Cardinalis de Turre cremata, quod Christus arguit visibiliter, sed Spiritus sanctus penetrans corda discipulorum per eos inuisibiliter arguit mundum de peccato.

12 Dubi. De quo peccato arguit Spiritus sanctus mundum? Resp. qui supra, quod de peccato infidelitatis, quod patet cum dicitur. Quia non crediderunt in me.

13 Dubi. Cur dicit in me? Resp. det qui supra, quia credere in eum est habere fidem charitate formatam.

14 Dubi. Quomodo arguit de iustitia? Respond. qui supra, scilicet quod Christus surrexit, & ascendit, & in hoc declaratur iustitia Dei, propter condemnationem suorum persecutorum, qui eum iniuste persequebantur.

15 Dubi. Quomodo arguit de iudicio? Resp. qui supra, quoniam quia diabolus princeps malorum iam condemnatus est, eodem iudicio demonstratur omnes sibi adherentes fore condemnabiles.

16 Dubi. Quæ sunt illa quæ Christus habebat adhuc Apostolis dicere? Resp. Didimus, quod ea, quæ nomine eius sufferre poterat, s. maiora quæ tunc non poterant, nisi in capite nostro, primum magisterium, & forma curis præterit.

17 Dubi. Cur non poterat tunc portare apostoli? Resp. Lyr. quod propter imperfectionem ipsorum Apostolorum.

18 Dubi. Quia non uidetur, quod docuerit eos Spiritus sanctus omnem veritatem, quia non conclusiones logicæ, vel arithmeticæ, aut aliarum scientiarum? Resp. qui supra, quod docuit eos omnem veritatem necessariam ad salutem.

19 Dubi. An Spiritus sanctus indiget pedagogo, cum non loquatur à semetipso? Resp. Chry. quod vt audientes Spiritum sanctum docere omnem veritatem, non sentiant eum filio maiorem, ideo hoc dicit.

20 Dubi. A quibus audit quæ loquitur? Resp. August. quod eius audire est scire, & eius scire est eius esse: quia ergo est illi essentia ab illo à quo procedit etiam ab eodem est illi audientia.

21 Dubi. Cum dicatur Actuum 1. non est uestrum nosse tempora, & c. quomodo Spiritus sanctus annuntiabit futura? Resp. Lyr. quod non omnia futura annuntiabit, sed aliqua. Sicut Ioanni ea quæ scripsit in Apocalypsi. Et Paulo tribulationes futuræ in Hierosolymis reuelatæ fuerunt. Act. 20.

22 Du. Cum sint plures sancti, quibus nihil reuelatur, quomodo Spiritus sanctus annuntiat futura? Resp. Beda, quod ventura annuntiabit, id est gaudia cœlestis patriæ uobis ad memoriam reducet.

23 Dubi. Quomodo Spiritus sanctus clarificauit Christum? Resp. Lyr. quod Spiritus sanctus datus Apostolis fuit magnum signum ad confirmandum Christi doctrinam.

24 Dubi. Cum pater clarificauerit Christum, vt dicitur Ioan. 12. capi. quomodo Spiritus sanctus eum clarificauit? Respondet qui supra, quod pater clarificauit Christum in miraculis in vita, & iterum postea in morte per signa diuinitatis ostensa resuscitando, & ascendendo in celum: sed Spiritus sanctus eum clarificauit per Apostolos, qui eius diuinitatem toti mundo annuntiavit.

25 Dubi. Quid deficiebat Spiritui sancto,

qui debet accipere de Christo? Ref. Didi-
mus, quod non accepit, quod ante non ha-
buit, quia procedit a patre & filio, à quibus
accipit eandem naturam.

26 Dub. An filius accipiens naturam, à pa-
tre, & Spūs sanctus ab utroq; sint minores?
Resp. Aug. quod non, quia omnia quæ sunt
patris, sunt & filii, & Spiritus sancti; & quæ
sunt patris, & filij, sunt etiam Spūs sancti.

27 Dub. An filius sit diuisibilis, quia dicit de
meo accipiet? Respond. Lyra. q. non est in-
telligendum, quod patrē essentia filij reci-
piat, sed si aliquid capiatur totum capitur,
quia indiuisibilis est, sed Spiritus sanctus
procedens à filio totam eius essentiam acci-
pit, & totum ipsum manifestat.

28 Dubi. Quæ annuntiavit Spiritus sanctus
discipulis? Resp. Greg. in Homil. q. mētes
carnalium in amore diuinitatis conuer-
tit, & ita annuntiavit diuinitatem Christi,
Sensibus Spiritualibus non exponitur ra-
tione dicta in prologo.

DOMINICA III. POST
OCTAUA PASCHÆ.

*Amen amen dico vobis, si quis petierit patrem
Ioh. 16. cap.*

Hæc verba locutus fuit Iesus anno ætatis
sua 33. die 24. Martii, in die Iouis, videli-
cet in cæna domini.

HISTORICE.

Discipulos hortatus fuit dñs, q. suo à ge-
nitore in suo noie si aliqua postulauerint
indubie obtinebunt: imperauitque, vt auda-
citer peterent quatenus eorum plenum fiat
gaudium. Hæcque prouerbialiter assertum
fuisse sed tempus affuturum fore quo clare
de patris diuinitate differeret, tuncque ip-
sos in nomine postularent, nec oportet
eum pro ipsis apud genitorem præces ef-
fundere, qui eos amore prosequitur, eo qd
& filius ipsi dilexerint, eiusque dictis fidem
dederint, atque se à Deo exiisse, & in mū-
dum venisse. Relicturumque orbem, vt ad
genitorem accedat, statimque referūt Apo-
stoli ipsum nunc patenter loqui, nec prouer-
bijs vti, veraciterque comprehendere ip-
sum cuncta scire. nec ab aliquo indigere,
interrogari, & ex hoc, quod à Deo exierit
perfecte credere.

Ante spirituales sensus soluenda sunt dubia.

DUBITATVR. Cur dicit q. si in
eius nomine petierint? Respō,
Chry. q. d. non ex illi meritis, quia
q. de reliquo non ero vobiscū
vos derelictos esse. Nomē enim
meum maiorem dabit vobis securitatem.

2 Dub. Cur discipuli non petierant vsque
tunc aliquid in nomine Christi? Resp. Lyra,
quia adhuc ignorabant, q. omnia eorum pe-
titio esset exaudibilis in nomine Christi.

3 Dub. Quia non videtur, q. omnes peten-
tes accipiant, q. a Paulus ter petijt, vt disce-
deret ab eo angelus factus anē, nec impetra-
uit, & multi alij petentes non exaudiuntur.
Vide ser. 5. post cineres dub. 54.

4 Du. An possimus temporalia petere? Ref.
dominus Cardina. de Tur. Chrema. q. sic,
non propter, se sed quia sine ipsis vitam du-
cere non possumus.

5 Dubi. Quia videtur, q. discipuli petierūt
iam in nomine Christi, quia dicunt Luc.
11. Domine in nomine tuo, etiam dæmo-
nia subiiciuntur nobis? Ref. qui supra, in no-
mine tuo, i. in virtute tua potestate à te no-
bis concessa.

6 Dub. Quia videtur, q. gaudium nostrum
non possit impleri, quia semper in beatis po-
test esse maius gaudium, cū semper possint
plus apprehendere Deum, qui est infinitus?
Resp. qui supra, q. plenitudo gaudij potest
intelligi dupliciter. Vno modo ex parte rei
de qua gaudetur, vt rātum de ea gaudetur,
quantū dignū est de ea gaudere, & sic solū
Dei gaudium est plenum de seipso, quia est
infinitum. Gaudium vero cuiuslibet creatu-
ræ finitum. Alio modo ex parte gaudentis,
& sic cum gaudium comparatur ad deside-
rium, sicut quies ad morum, & tunc quies
fit plena quādo nihil restat de motu, ita gau-
dium tunc est plenum, quando nihil deside-
randum restat, & sic in futura beatitudine
in qua nihil desiderandū restabit erit gau-
dium plenum ex parte gaudentis.

7 Dub. An in patria cælesti vnus habeat ma-
ius gaudij q. alius. Vide dñica in 60. du. 12.

8 Dub. Quia videtur, q. nūc non in prouer-
bijs loquatur? Ref. Ly. q. ly, hæc, non refer-
tur ad ea quæ nunc dicit, sed ea, quæ ante
eis dixerat parabolice, & obscurè loquendo
sicut patet ex decursu euangelij.

9 Dubitatur. Quando locutus post fuit sine
prouerbijs?

prouerbijs? Ref. Lyr. quod post resurrectio-
nem, quia tunc clarius docuit Apostolos de
regno Dei.

10 Dub. Quando palam annuntiavit eis de
patre? Ref. Chryf. quod 40. diebus apparens
eis & loquens de regno Dei.

11 Dub. Quo die petierunt in noie Christi?
Resp. Ly. q. post resurrectionem inceperūt
apostoli suas petitiones in nomine Christi
formare, & nunc ecclesia perseuerat in om-
ni oratione in nomine Christi ipsam con-
cludendo.

12 Dub. Cur non vult rogare patrē pro eis?
Resp. Ly. quasi diceret, nō dico quod sit vo-
bis tūc necesse habere me intercessorē me-
dium in petitionibus vestris, sicut modo, q. a
propter familiaritatē, patris ad vos ipsimet
vestras petitiones ad Deum formabit.

13 Dub. Cū nos Deū amemus q. ipse prior
dilexit nos, quomodo pater amat Aposto-
los, quia ipsi amauerunt Christum? Respon.
Aug. quod amat nos pater, q. a nos amamus
filium, cum a patre, & filio acceperimus, ut
& patrem amemus & filium.

14 Dub. Quomodo exiuit a patre qui semp-
est cum patre? Ref. Ly. quod non exiuit per
loci mutationem, sed per æternam genera-
tionem, & personalem distinctionem.

15 Dub. Quomodo reliquit mundum? Ref.
Lyra, q. per corporale præsentia, sed non p-
diuinitatis absentiam, cum vbique sit.

16 Dub. Quō vadit ad patrem, q. semper est
cum patre? Ref. qui supra, q. faciendum natu-
ram mortalem paternæ gloriæ conforrem.

17 Dub. Quid est prouerbium? Ref. Catholi-
con, q. dicitur à pro, & verbum, i. prouerbiū
vel similitudo, aut parabola, vbi aliud dicitur,
& aliud intelligitur, quasi vnū verbum
pro alio positum.

18 nu. Nunquid ante sciuerunt, q. sciret om-
nia? Resp. Lyra, q. nunc per miracula & ex
eius doctrina plenus eius deitatem cogno-
uerunt.

19 Dub. Cur sibi dicunt, nūc scimus, q. scis
omnia? Ref. Chryf. eos redarguendo dicēs.
Vides qualiter imperfecte se habebāt, qui
postor, & tanta demonstrata, dicunt, nunc
scimus, & hoc dicunt tanquam ei quandā
gratiam tribuentes.

20 Dub. An anima Christi in verbo cogno-
scat omnia? Ref. S. Tho. 3. par. q. 11. art. 2. q.
ly omnia, pōt dupliciter accipi. Vno modo
proprie, vt distribuit p. omnib. q. quocunq;

mō sunt, vel erunt, vel fuerunt, vel facta, vel
dicta, vel cognita à quocunq; secundum
quodcunq; tempus, & sic dicendum est,
quod anima Christi in uerbo cognoscit om-
nia, & etiam hominum cogitatus quorum
est iudex. alio modo, ly, omnia, potest acci-
pi magis large, vt extenditur non solum ad
ad omnia quæ sunt actu secundum quodcū-
que tempus, sed etiam ad omnia quæcunq;
sunt in potentia nunquā redacta ad actum.
Horum aut quædam sunt in sola potentia
diuina, & huiusmodi non oīa cognoscit in
verbo aīa Christi. Hoc. n. esset comprehen-
dere omnia quæ Deus potest facere, & per
consequens diuinam essentiam: virtus enim
quælibet cognoscitur per cognitionem om-
nium quæ potest. Quædam vero sunt non
solum in potentia diuina, sed etiam in po-
tentia creaturæ, & huiusmodi omnia scit
anima Christi in uerbo.

21 Dub. Cur non oportet eum interrogare
si scit omnia, vt doceat interrogantes? Ref.
Chryf. quia præueniebat. eos respondendo
antequam interrogarent.

22 Dub. Cum debuissent dicere, nō est opus
quod tu interrogēs, cur dicūt, vt quis te in-
terroget, & tamen vtrunq; legitur factum
f. & ipsum fuisse interrogatum, & alios in-
terrogasse? Resp. August. super Ioan. q. hoc
non ei, sed illis potius opus, erat quos inter-
rogat, vel à quibus interrogabatur. neq; n.
aliquos ille interrogabat, vt ab eis aliquid
diceret, sed eos potius vt doceret priusquā
etiam quam interrogaretur interrogato-
rum nouerat voluntatem.

23 Dub. cur dicunt in hoc credamus, quia
à deo exiit. Resp. Hilarius. 6. de Trinitate
quod per id credunt, quod a Deo exit, quia
ea quæ sunt Dei agit.

24 Dub. cur dixerit exiit à patre etiam ve-
ni in mundum, cur solum dicunt se credere
quod exiit à deo? Ref. qui supra, quod quā-
do dixit illa verba, nihil admirationis ha-
buerunt, quod frequenter audierant, ideo
non addunt a patre venisti in hunc mundū,
sciebant enim à Deo missum.

Alijs sensibus mysticis non exponitur ra-
tione dicta in prologo.

FERIA SECUNDA IN
Rogationibus.

*Qui vestrum habebis amicum. Luc. 2. cap.
Matth. 7. c.*

Hæc verba dixit dominus anno ætatis suæ
31. die 13. Julij diei Iouis

HISTORICE.

Similitudinem dominus ponit discipulos hortando, vt peterent, inquirens, vt ad amicum in lecto iacentem accedens importune si tres petierit panes, & non amicitia gratia illos cõtribuat, importunitate tñ victus quotquot voluerit accipiet. Imperant autem dñs vt peterent, quærent, & pulsarent, qm̄ recipient, inuenient, & fotes parentes offendent; neq; enim qui a patre panem, pisces, aut ouum petit, lapidem, serpentem, vel scorpionem est reportaturus: si enim mali bona eis data suis elargiuntur natis, quanto amplius cunctorum genitor petentibus bonum largietur spiritum.

Tunc conspicienda & soluenda veniunt dubia.

DUBITATVR. Cur dñs hanc similitudinem adducit? Resp. Cirillus, quod vt ostendat pusillanimitatem in orationibus esse damnosam, Vtilissimum autem fore patientiam in eis habere.

2. Dub. Quomodo exponitur hæc parabola? Require in sensibus spiritualibus.

3. Dub. Cur dicit, & ego dico vobis? Resp. qui sup. quod hoc habet vim iuramenti.

4. Dub. Cur dicit petite, quærite, & pulsate, cum vnũ sufficeret? Resp. Chrys. q̄ per petitionem orationem ostendit, per inquisitionem vero studium, & per pulsationem sollicitudinem demonstrat.

5. Dub. Cur addit, omnis, qui petit accipiet? Resp. Amb. super Lucam, q̄ qui promittit aliquid spem debet asserre promissi, vt motis obedientia deferatur, promissis fides.

6. Dub. Cum deus cognoscat quibus indigemus, quid oportet petere? Resp. Basilus, q̄ nouit deus quib. indigemus, & omnia spiritalia vberius dat nobis, & antequam postulamus, sed opera virtutis & regnum cœlorum, prius optare, optantem vero quærere, & inquiretem per fidem & patientiam non discedere. donec impetrauerit.

7. Dub. Cum Mat. d. dñs dicat q̄ solum debeamus petere regnum dei, & eius iustitiam, quia alia adiciunt nobis, cur vult vt petamus & quæramus ea? Resp. Ly. q̄ in hoc ostenditur quod homo debet principaliter sollicitare de spiritalibus, & secundo de tem-

poralibus quæ adiciuntur ei, supposita solitudine debito modo habita.

8. Dub. Cur opponit panẽ lapidi &c. Resp. Cirillus, q̄ si petierimus iuxta perniciosã desideria, nequaquã impetrabimus: ad qd ostendendum vtitur parenti exemplo ex his quæ apud nos sunt. Si n. filius tuus petit panẽ, gratanter propinas, quia cibum petit oportunum. qñ sensus penuria lapidem poscit, vt comedat nõ affers ei, sed potius prohibes eum a nocuo desiderio, vt sit sensus, Quis aut ex vobis patrem petit panẽ, panem. I. patet dat, nõquid lapidẽ dabit illi, si petierit, eadem quob; ratio est in serpente & pisce, & similiter in ouo, & scorpione.

9. Dub. Cur vocat Apostolos malos? Resp. q̄ superne bonitatis respectu mali esse dicuntur, quia nihil per semetipsum bonum, nisi deitas sola: vel quia prõni sunt ad malum.

10. Dubit. Cur dicit: q̄ dat bona data filijs suis? Resp. Aug. de sermone domini in monte, q̄ cum simus mali nouitius id dare, qd petimus, quanto magis sperandum est daturum nobis deum bona petentibus.

11. Dub. Quia Mat. 7. dicitur, dabit bona petentibus, se, hic vero dicitur, dabit spiritum bonũ, & sic videtur contraria dicere? Resp. Remig. q̄ hoc non debet videri contrariũ, quia cuncta bona que homo a deo accipit, per gratiam Spiritus sancti dantur.

12. Dub. Cur Mat. 2. c. dixit dominum dixisse dabit bona, & non dicit quæ petierint? Resp. Chrys. super Mat. q̄ non omnia petentibus dominus prestat, sed bona tantummodo, & Gl. dicit, q̄ omnia dilectis in bonum cooperantur.

13. Dub. Quia ad sensum videmus, q̄ nõ omnis petens accipit, nec quærens inuenit, nec semper ei q̄ pulsat aperit? Resp. q̄ semper intelligit, qñ petimus inquirimus & pulsamus de & super his, quæ pertinent ad salutem.

ALLEGORICE.

[Amicus ad quẽ venitur mediã nocte] Deus est, ad quem itur mediã nocte cantando diuinã laudes [amicus qui venit de via]. I. mala [venit ad te] tanquam ad Christianum, qui debet diligere proximum sicut teipsum, [& petit resciri] per rationem, & interrogat q̄ forte tu per simplicitatem fidei nesciebas, & sic [non habes vt de rescisiã esuriens item; & compelleris quære ab amico, id est Deo [tres panes,] idest intelligentiam mysterij Trinitatis, & hoc

hoc in dominicis libris, quia fortasse quod ille interrogauit in libro positũ, sed obscurũ est, Paulum aut Petrum, aut aliquem p prophetam interrogari non sineris. [iam. n. sunt in cubili cum domino suo.]. i. requiescit in celo cum Deo, & sæculi huius ignorantia valida est, & sic est nõ media, & vrget amicus esuriens, cũ simplex fides non sufficit [Vadas ergo ad ipsum dominũ] cũ quo familia requiescit [& pulses] orando [& ille dicendo, noli mihi molestus esse] Dissert dare, vt amplius desideres dilatare, ne vilescat cito datũ [qd ostiũ clausum est] ideo dicit vt aperiri desideres [puer i] sui sunt qui per arma iustitiã impassibilitate vendicauerunt [Cubile] autem requiem intelligimus beatorum [quod dicit, nõ possum surgere, & dare tibi] est ad difficultatẽ impetrandi referendum: quod vero subditur [& ille si pserauerit pulsans, dico vobis & si nõ dabit illi &c.] comparatio est a minori, si enim amicus homo surgit de lecto, & dat nõ amicitia, sed tediõ cõpulsus, quanto magis Deus dat, qui sine tediõ largissime donat quod petitur [per panẽ, quæ petitur] intelligitur charitas propter maiore appetitum tã necessarium, ut sine illa cetera nihil sint, sicut sine pane mensa inops, cui contraria est cordis duritia quã lapidi comparauit: [piscis] autẽ intelligitur fides inuisibilem vel propter aquã baptismi, vel quia de inuisibilibus locis capitur, cui contrarium posuit serpentem, propter venenã fallaciã, quæ etiam primo male suadendo psemiauit [In ouo] intelligitur spes. Oũ enim nondum est factus perfectus, sed voluendo sperat, cui contrarium posuit scorpionẽ, cuius aculeus venenatus retro timendus est, sicut contrarium spei est retrospicere, cum spes futurorũ in illa, quæ ante sunt non se extendat.

TROPOLOGICE.

Instruimur ex sacro Euang. vt orationi insistamus, & perseveranter petetes necessaria ad salutẽ, & ex consequenti. ea sine quibus vita ista pertrãsi non potest, nec petamus iuxta desideria carnalia offendentes ad lapidẽ pedẽ, i. affectionẽ nostram, & serpens antiquus cõtra nos venena diffundat, & tãquam scorpio aculeo suæ caudæ [qua tertiã partem stellarũ ad infernos traxit] nos pungat, & cum damnatis inuoluat, sed pane factu, i. corpore Christi, & pisce asso, i. sua

passione, ac ovo recenti, i. suã gratiã postulemus resciri, & spiritu recto innouari,

ANAGOGICE.

Eleuamur vt cõtemplemur supernã gloriã, ad quam [mediã nocte] occurrẽtes sponte accedamus [ad amicum nostrũ] Deũ qui prior dilexit nos, qñi nos resciet [tribus panibus] in cõtẽplatione sanctissimæ Trinitatis, & lætābimur cum sanctis [pueris per innocentiam] in cubilibus eorũ requiescentibus, vbi [ostiũ erit clausum] contra oẽs ad ueritates, & propter improbitatẽ nostram [cũ violenti regnum capiat cœlorũ] quicquid desiderabimus obtinebimus, satiābimurq; cũ eius apparuerit gloria Angelorũ pane, & pisce asso humanitatis Christi, ac ovo pleno cœlestis gaudij oblatiõis lapideis hominibus cũ serpẽte antiquo & scorpione venenoso in baratrum detrussis.

IN VIGILIA ASCENSIONIS,

Subleuatis Iesus in cœlum oculis dixit. Ioã. 17. c.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis suæ 33. die 24. Martij, in die Iouis, scilicet in cœna Domini.

HISTORICE.

Genitorẽ alloquens dominus in cœlum oculis erectis, horam, ait, aduenisse, vt suff clarũ faciatur, quatenus quoq; ipse patre clarificet, vt potẽtia eidẽ on. nẽ super carnẽ elargita, cõmissis sibi vitã cõferat semper nã, q̄ in solius dei, & Xpi ab eo. missi agnitione consistit, se quoq; apud terrigenas patre clarificasse, & q̄ ab eo in mādatis acceperat p fecisse, ac eius eis nomẽ manifestũ reddidisse, quos sibi tradidisset, vtq; ea, quã ante sæculi fabricam fruebatur, penes se uelit claritati nitere, cũ uerbis sibi ab eo datis eos imbuerit, & agnouerint crediderintq; eum a patre fuisse missum, pro quibus & orat cum relinquuntur in sæculo, suãq; cũ cta patris esse: versãq; vice omnia parentis sua fore, seq; ad genitorẽ dixit profecturũ,

Vtile uidetur dubia perscrutari.

DUBITATVR. Cur dominus in cœlum leuauit oculos? Respond. Chrys. sup. Ioan. q̄ vt nos faceret in orationibus sursum aspicerẽ, nõ oculis carnis solum, sed & mentis.

Dub.

2. Dub. Cū esset Deus cur orauit? Vide se. 6. post cineres. dub. 57. & ante, & post de materia orationis.
3. Du. Cur non orauit secretē? Ref. S. Tho. 3. par. q. 2. ar. 3. q. vt Aug. dicit in Homil. poterat dominus si hoc opus esset in forma serui orare silentio, sed ita se patri exhibere voluit peccatorem, vt meminisset nostrū se esse doctorem.
4. Du. An Christus subderetur horā, vt moreretur in ea? Ref. Aug. vbi supra, dicēs, nō credatur hęc hora fatō vrgente venisse, sed Deo potius ordinante. Absit enim, vt sydera mori cogere syderum conditorem, sed dicens: venit hora, Ostendit omne tempus & quod, & quādo faceret, uel fieri fineret, ab illo esse depositum, qui tempori subditus non est.
5. Dub. Cur petit se clarificari cū sit eiusdē claritatis cū patre? Ref. S. Th. 4. contra Gen. tiles. c. 8. quod petit, q̄ sua gloria quam ab æterno à patre recepit, vt Deus in eo iam homine factō esse declaratur.
6. Du. Quō filius poterat clarificare patrē, cuius claritas sp̄s fuit, est, & erit? Ref. Aug. q̄ cum tantum in Iudæa notus esset Deus, & per Euangeliū Christum innotuerit Gētibz patrem clarificasse filius dicitur.
7. Dub. Quid intelligit per omnē carnem? Resp. qui supra, q̄ omnem hominem dicit, à patre totum intelligens, & hic est figura sine chdoche.
8. Dub. Cum Christus semper habuerit potestatem omnis carnis, quomodo nunc sibi data fuit? Ref. qui supra, quod hoc secundū hominem intelligendum est.
9. Du. Cur dicit omnis carnis? Ref. Chryf. vbi supra, q̄ vt ostēdat quod nō ad Iudæos solum, sed ad totum orbem terrarum extenditur.
10. Du. Quia non omnis caro credidit? Ref. qui sup. q̄ si qui non crediderunt non eius qui dicebat est criminatio, sed eorum qui non susceperunt.
11. Dub. Quam potestatem dedit omnis carnis? Resp. qui supra, q̄ caro factus ipse vitæ æternitatem erat caducis corporeis, & mortalibus redditurus.
12. Dubita. Quia non dat vitam æternam omni carni? Ref. qui sup. q̄ quantum in se est, veller omnes homines saluos fieri.
13. Dubi. Quomodo cognitio Dei est vita æterna? Ref. S. Tho. 3. contra Gen. tiles. c. 61.

- q̄ pervisionē Dei intellectus creatus vitæ æternæ sit particeps.
14. Dubi. Quia videtur, quod pater solus sit verus Deus, cum dicit, vt cognoscāt te solū verū Deum? Ref. qui sup. 4. cōtra Gen. c. 8, q̄ vt Aug. dicit. 6. de Trinitate, patrem solū Deum dicimus, ex testimonio Dñi, & filii solum Deū verum, & Spiritū sanctum solū verū Deum, & simul patrē, & filii & Spiritū sanctum simul ipsam Trinitatem, nō tres veros Deos, sed vnum verum Deū.
15. Dubi. Cum dicit & quem misisti Iesum Christum? Ref. Aug. super Ioan. q. d. vte & quem misisti Iesum Christum cognoscant solum verum Deum.
16. Du. Cur dicit super terram? Ref. Chryf. quia in celo glorificatus fuerat, & in natura gloriam habens, & ab angelis adoratus.
17. Dub. Cum nondum passus fuisset, cur dicit opus consummaui? Resp. Aug. quod consummasse se dicit, quod se consummaturum certissime nouit.
18. Dub. Cur dicit, quod dedisti mihi? Ref. Aug. q̄ per hoc commendatur euidens gratia. Quid enim habet quod nō accepit etiā in vnigenito humana natura.
19. Dub. Quid petit clarificari claritate quā habuit & c. cum semper eam habuerit? Ref. Ly. quod hoc petit, ut natura assumpta fiat dictæ claritatis particeps.
20. Du. Quod nomē patris manifestauit? Respon. S. Th. 2. q. 2. ar. 8. quod ante Christi aduentum fides Trinitatis erat occulta in fide maiorum, sed per Christum & Apostolos manifestata est mundo.
21. Dub. Quibus hominibus manifestauit? Ref. Chryf. quod dicit Apostolis.
22. Dub. Quos dedit sibi pater de mundo? Resp. qui supra, quod dicit Apostolos.
23. Dub. Cur dicuntur de mundo? Ref. quia mundani erant, & mundaliter vivebāt, sed ex dono patris secuti sunt Christum.
24. Dubitatur. Cur supra dixerit, uenit hora cū iam non in prouerbis loquar vobiscum & c. & quæ hora nondum venerat, quomodo manifestauit? Resp. qui supra, quod intelligendum est pro tempore futuro, preteritum positum.
25. Du. Quia dicit tui erāt & mihi eos dedit, an pater aliquid aliquādo habuit sine filio? Ref. Aug. q̄ non, sed habuit aliquid aū dei filii qd nōdū habuit ipse idē hominis filius, q̄ nōdū erat hō factus ex matre.

Dub.

26. Du. Quē sermonem seruauerunt? Resp. Beda, q̄ sermonem patris semetipsum appellat, ac si diceret me memoria commendauerunt, vt nunquam obliuiscantur.
27. Dub. An Iudas datus fuerit sibi? Resp. q̄ sic, prout ex litera patet.
28. Dub. cur ego non custodiuit eum? Ref. Lyra, q̄ nō perit ex defectu custodis Christi, sed ex malitia sua.
29. Du. Quomodo sciuerunt, quod pater misit Christum? Resp. qui sup. q̄ per doctrinā, & miracula Christi.
30. Dub. Quando habuit verba quæ dicebat eis? Ref. Aug. q̄ in quantum Deus cum fuit genitus, in quantum homo ea temporaliter accepit.
31. Dubi. Quō acceperunt? Resp. qui sup. q̄ tunc verbū accipitur, q̄ mente percipitur.
32. Dub. Cum cognitio siue scientia, & fides differant, quomodo crediderunt, & cognouerunt? Ref. qui sup. q̄ non per speciem, seu per scientiam, sed per fidem cognouerunt, & ita crediderunt.
33. Dub. Qñ fuerunt sibi dati Apostoli? Ref. q̄ quando fuerunt ab eo vocati.
34. Du. Quid petit rogando pro eis? Resp. q̄ vt patet in fra in eodem capitulo, ut perseuerent, cum dicit, vt serues eos a malo.
35. Dub. Quid intelligit per mundum? Resp. Aug. quod homines mundaliter, & terrene viuentes.
36. Dub. cur non orat etiam pro malis? Ref. Ly. q̄ mali imponunt sibi impedimentum, ne sint particeps orationis ipsius.
37. Dub. Si pater illos dedit filio, quomodo adhuc erant patris? Ref. Aug. q̄ propter hoc pater non amisit eos quos dedit.
38. Du. Cur totiens replicat, quos dedit mihi? Ref. chry. q̄ ut dicant, quoniam patri hoc placet, & quoniam non vt alienus ueniens eos seduxit, sed ut proprios accepit.
39. Dub. Quomodo omnia patris sunt filii & conuersos? Ref. q̄ hoc potest intelligi dupliciter, vel secundum diuinitatem, & sic exponit Aug. q̄ cum filius sit equalis patri omnia patris sunt filii, & conuerso: vel secundum humanitatem, & sic exponit Lyr. dicens, quod propter inseparabilem vnionem humanitatis, q̄ diuinitatis in Christo sit idiomatum communicatio attribuendo ea quæ sunt hominis ipsi Deo.
40. Du. Quomodo Christus clarificatus fuit? Ref. Respon. Chry. q. d. quoniam glorificatus

metibi credentes, & mihi.

41. Dub. Cur dicit, q̄ non erat in mundo, cū esset, & eis loqueretur? Ref. Aug. q̄ in mundo dicit se iam nō esse presentia corporali. nam & nos quoridie dicimus non esse amplius hic, q̄ in primo est aliquis moriturus.
42. Dub. Cum supra dixerit, quod non rogat pro mundo, & nunc dicit, q̄ hi in mundo sunt? Ref. Ly. hi sunt in mundo remanentes in tribulationibus mundanis.
43. Du. Quō vadit ad patrē, qui semper est cū patre? Ref. q̄ hoc intelligitur secundum humanitatem, quā ad dexterā patris collocauit.

ALLEGORICE.

Quia pluries Christus humiliatus fuit, iō ēt pluries petit se clarificari: & quem admodū clarificatus fuit. Humiliatus fuit suspensus in cruce, clarificatus Sole obscurato. Humiliatus in terra passus, clarificatus, q̄ morte est humiliatus descendendo ad inferos clarificatus dando gloriam sanctis patribus, & plures ex eis resuscitando. Humiliatus patiendo sub Romanis, clarificatus Cæturione, & aliis contentibus eum filii Dei humiliatur corā Iudæis, qui ex omni Iudæa venerant ad festū, clarificatus coram eis dū reuertebantur percutientes pectora sua: humiliatus crucifixus in medio latronum, clarificatus a latrone dicente, memento mei dñe, dum ueneris in regnū tuū. Humiliatus in corpore sustinendo flagella, sputa, & c. clarificatus cū resurrexit impassibilis, & gloriosus. Humiliatus in discipulis fugientibus, clarificatus in eis uidentibus, & gaudis. Humiliatus ab Angelo eum confortante, clarificatus super omnibus Angelis, q̄ ascendit super omnes choros eorum. Humiliatus sub omnibus Gentibus, q̄ sub celo erant, quæ ad uenerant in Hierusalem, clarificatus in eis, qui ab omnibus adoratur. Humiliatus ab hominibus iudicatus clarificatus erit in die iudicii cum omnes iudicabit.

TROPOLOGICE.

Instruimur humiliari in omnibus, & orare pro nobis, & proximis, vt conseruemur in bono, & liberemur a malis, & si aliqua gratia à Deo nobis collata fuerit eā in proximis transferamus, vt omnia cōia sint.

ANAGOGICE.

Contemplari debemus claritatem Xpi clarificati à patre, quātum ad humanitatem, & à dextris Dei collocata ē, & tanq̄ uerus sol illustrat totū illuminat paradysum, cui data est

est omnis potestatis in celo, & in terra, vt oē ei genuflectatur celestium, terrestriū, & infernorum, qui omnes sibi datos, & cōmissos ad eternam perducit vitam, in qua cū ipso regnabunt in sæcula sæculorum.

IN DIE ASCENSIONIS.

Recumbentibus undecim discipulis. Mar. 6.

Historia huius Euangelii facta est anno Christi 33. die 5. Iunii in die Iouis.

HISTORICE.

Vndecim discipulis simul edentibus dñs apparens eos incredulitatis arguit, iussitq; vt orbē discurrerēt vniuersū, omniq; dēntiarēt euangeliū creaturæ, quarū quæ crederent, & baptisimū suscipere sacramentum fierēt saluæ. Ceteræ uero ignibus deputantur æternis, cōcomitater ad credentes hæc signa prædixit, qđ eius, s. in nomine dēmonib. inperaret, cūctis loquerent idiomatibus, serpentū nociua venēna & cetera quęq; hausta extinguerēt, ac egrotos sanitati restituerent: taliaq; fatus eleuatus a terra celos transcēdit, vbi & ad patris dextrā in throno sedet regio: iussa autē exequētes Apostoli vbicumq; terrarū euangeliū disseminarūt cooperante domino, & eorū magis subsequētib. signis ap. pbate sermones.

Singulariter omnibus respondendum est dubijs.

- 1 **D** VBITA TVR. In quo loco apparuit hodie Christus Apostolis? Resp. Magist. hist. scho. qđ in Hierusalē, & in cœnaculo, in quo comederant Pascha.
- 2 Dub. Quo die fuit facta hæc apparitio? Ref. Ly. qđ in die Ascensionis, vt patet ex textu, quoniā dicit nouissime autem recumbentibus, &c. & post subditur dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in celum.
- 3 Du. An adhuc essent Apostoli increduli, quia increpauit eos de incredulitate, &c. Resp. qui sup. qđ increpauit incredulitatem eorum, non quæ tunc erat in eis, sed quæ fuerat ante, sicut patet de Thōma, & aliis, qui noluerunt credere mulieribus.
- 4 Dub. Cur recedendo eorū increpauit in incredulitatem? Ref. Greg. in Hom. qđ vt ver-

ba quæ recedens diceret in corde audientium arcūius inpressa remaneret.

- 5 Dub. An nutritus, & natus in syluis ad quē nullus uenit, nec docuit euangeliū excusetur à peccato? Resp. S. Th. ad Rom. 10. lect. 3. qđ scđm sententiam domini, quæ habetur. 15. illi qui loquētē dominum per se vel per eius discipulos non audierūt, excusationē habent de peccato infidelitatis, nō tamen beneficium Dei consequentē, vt. s. in stificetur ab aliis peccatis, uel quæ nascendo contraxerūt, vel male viuendo addiderunt, & pro eis merito damnantur: si qui tamen eorum fecissent, qđ in se est, dominus eis secundum suam misericordiam prouidisset mittendo eis prædicatorem fidei, sicut Petrum Cornelio. Act. 10. cap. Et Paulum Macedonibus Act. 16. sed tamen hoc quod aliqui faciunt, quod in se est, à Deo mouente corda ipsorum ad bonum est.
- 6 Dub. Cum nullus hominū viderit eū resurgentem, cur dicit his qui viderant eū resurrexisse? Resp. qđ illud verbum resurrexisse non denotat actum resurgentis sed personam quæ resurrexerat, resurrexisse, i. postquam resurrexerat, viderant Deum.
- 7 Dub. Cur incredulitatem, & duritiam cordis increpat? Ref. Hiero. qđ exprobrat incredulitatem, ut credulitas succedat, & duritiæ cordis lapidei, vt succedat cor carneum, & charitate plenum.
- 8 Du. An tempore Apostolorū prædicatū fuerit euangeliū in vniuerso orbe? Resp. S. Tho. vbi sup. qđ ad omnes Gentes etiā vsq; ad fines mūdi peruenit prædicatio Apostolorū, & seu aliqua fama de prædicatione eorū. Marc. n. prædicauit in Aethiopia. Thomas in India, Petrus, & Paulus in Occidente, non tamen fuit impletū tēpore Apostolorum, qđ in omnibus Gētib. Ecclesia edificaretur, quod tamen est implendum ante fidem mundi; non tamen peruenit prædicatio Apostolica ad singulos homines, licet perueniret ad omnes Gentes.
- 9 Du. An Apostoli prædicauerint per totū vniuersum orbem? Ref. Aug. qđ Apostoli p. fē, & per eos ad hoc missos, ac eorum successores prædicauerunt vbique.
- 10 Du. Quo prædicabāt Euāgelii qđ nondū erat scriptū? Ref. Hiero. sup. epistola ad Gal. qđ Euāgelii non est in scriptura, sed in sensu, nō in superficie sed in medulla, non in sermonum folijs, sed in radice rationis, Dub.

- 11 Dub. Quomodo poterant predicare Euāgelium omni creaturæ, cum nō omnis creatura intelligat? Ref. Greg. in Hom. qđ omni creaturæ prædicatur Euāgelii cū soli homini prædicatur, quia omnis creaturæ aliquid homo habet commune. s. esse cum lapidibus, viuere cum arboribus, sentire cū animalibus, & intelligere cum Angelis.
- 12 Du. Quia nō habuerunt linguas novas, quia dicit linguis loquentur nouis, quia non fuerunt eis mutatae linguæ? Ref. qđ lingua est nomen equiuocum ad linguam carneam, & ad linguagium, sine idioma.
- 13 Du. Quia si verum esset, quod qui creditur & baptizatus fuerit &c. Iudas esset saluus, quia credidit, & baptizatus fuit cum aliis Apostolis? Ref. S. Vin. in ser. qđ qui creditur non intelligitur de præterito, sed de futuro, vt sit sensus, qui crediderit & baptizatus fuerit in hora mortis, saluus erit, sed Iudas licet ante crediderit, non tamen vsq; in horam mortis perseuerauit, ideo nō fuit solus.
- 14 Dub. cum paruuli qui moriuntur baptizati non credant, videtur qđ non saluentur? Ref. Beda, qđ paruuli per alios credunt, sicut ex aliis ea, quæ illis in baptismo peccata remittuntur pertraxerunt.
- 15 Dub. Quæ distictia est inter signa, portenta, miracula, & virtutes? Ref. S. Th. 2. 2. q. 178. ar. 1. qđ in miraculis potest attēdi illud quod fit, quod quidem est aliquid excelsus facultatem naturæ, & talia dicuntur virtutes. Aliud propter qđ miracula fiunt ad manifestandum, s. aliquid supernaturale, & sic dicuntur signa, sed propter excellentiam dicuntur portenta, vel prodigia, quasi procul aliquid ostendentes.
- 16 Dub. Quomodo loquebantur nobis linguis, cum omnes sint antiquæ, quia fuerunt diuisæ in turri Babel. vt patet Gen. 11. Ref. qđ non dicuntur nouæ, quin ante his loquerentur, sed nouæ erant Apostolis respectu suæ linguæ, quæ inerat eis à pueritia.
- 17 Dub. cum homines nō possint expellere peccatum quod à diabolo causatur, quō expellat demones causantes? Ref. S. Tho. in 4. sen. dif. 5. q. 1. ar. 3. q. 1. qđ hominibus datur potestas expellendi demones quantum ad effectū nocumētū corporalis, quē in venatis faciunt, non autem quantum ad effectū spirituales nocumētū quē est peccatū expellere, & à seruitute demonis liberare.

- 18 Dub. Quando locuti fuerunt linguis nouis? Resp. qđ in festis Pentecost. vt habetur Act. 2. etiā post.
- 19 Dub. Quando serpentes tulerunt? Resp. Ly. qđ Paulus percussus à serpente nihil nocuementi habuit, vt patet Actuum 28. & et de multis aliis patet, & maxime in logēda sanctæ Mariæ.
- 20 Dub. Quando hiberunt venenum quod eis nō nocuit? Ref. Ly. qđ hoc patuit in beato Ioanne Euāgelista, vt habetur in eius legenda.
- 21 Dub. quia videtur, qđ homo bibens venenum Deum tentat? Resp. quod non bibebat ad tentandum Deum, sed propter fidē dilatandam, sicut S. Io. propter Aristodemū, quem sic ad fidem conuertit.
- 22 Dub. Quando imposuerūt manus super infirmos, & eos sic curabant? Ref. quod hoc habetur clare in actibus Apostolorum & legendis Sanctorum.
- 23 Dubi. Nunquid infirmi poterant sanari, absque manuum impositione? Ref. S. Tho. 3. par. q. 84. ar. 4. quod illa manus impositio ordinabatur ad miracula perficienda, vt. s. per tactum hominis sanctificati etiam infirmitas corporalis tollatur.
- 24 Dub. Quia videtur quod verba dñi non impleantur, quia multi sunt baptizati, & credunt, qui talia signa non faciunt? Ref. Gre. in homil. qđ hæc signa in exordio Ecclesiæ necessaria fuerunt, quia vt fides cresceret credentium, miraculis fuit nutrienda, quia & nos cū arbuta plātamus tunc in eis aquā infundimus quousque ea in terra conualluisse uideamus, at si semel radicem fixerint irrigando cessamus.
- 25 Du. An statim dictis his uerbis Christus assumptus fuerit in celum? Ref. Aug. de cōsensu Euangeli. quod sic, adiunctis tamen illis uerbis quæ commemorantur in Actibus Apostolorum c. 1.
- 26 Dub. Quia videtur, quod non erat necessarium Christum ascendere in celum, quia quantum ad diuinitatē ibi erat, & quantum ad humanitatem erat summē glorificatus absque Ascensione in celum? Resp. S. Tho. 3. par. 54. art. 1. quod conueniens fuit Christum ascendere in celum, non secundum diuinam naturam, cum ibi esset, nec, quin foret perfectē beatus secundum humanam naturam, sed ut locus proportionaretur locato, quā terra est locus gñationis

nis & corruptionis. & ipse post resurrectione inchoavit vitam immortalē & incorruptibilem, & quia locus cœli est locus incorruptionis, potius conueniens fuit quod ascenderet in cœlum, quàm quod remaneret in terris, & de hac decentia loci cœlestis gaudiū quoddam habuit, non de nouo quādo ascēdit in cœlum, sed nouo modo gauisus est de hoc, sicut de re impleta.

27. Dub. Quia videtur, quod maior utilitas nobis fuisset si remāssisset nobiscū vsq; ad finē mūdi? Res. qui sup. quod quātū ad p̄ntiā diuinitatis eius semper est nobiscū vsq; ad finē sœculi vt ipse promisit Mat. 28 & eius absentia corporalis est magis utilis nobis p̄p̄ fidei argū, quia fides est de non visis: & ipse dicit Beati qui nō viderūt, & crediderūt, & ita sic magis meruerunt. Item quia dedit nobis sp̄s illuc perueniendi Tertio, vt dirigamus affectū in charitatis ad diuinitatem.

28. Dub. Cur tantum distulit ascendere si locus cœlestis erat sibi magis condecens? Res. quod sup. quod stetit per 40. dies, vt veritate resurrectionis comprobaretur. vt 3. Act. 1. & vt Glo. dicit, quia per 40. horas mortuus fuerat 40. diebus se viuere confirmat.

29. Dub. An Ascenderit in cœlum s̄m quod hō, vel s̄m quod Deus Res. p̄. qui sup. ar. 2. quod ly secundū, si dicat cōditionē ascendētis, tunc nō ascēdit secundū quod Deus, quia nihil est deitate altius quo possit ascēdere, & etiam quia Deus est immobilis, & nō cōpetit sibi ascēsus qui est cū motu, sed isto mō ascendit secundū quod hō: si vero ly secundum, designet cām ascensionis, cū Christus ex virtute diuinitatis in cœlum ascenderit, dicendū est quod ascendit in cœlum, secundum quod Deus, & non secundum quod homo.

30. Dub. Quia non videtur, quod propria virtute ascenderit, quia dicitur assumptus, & eleuatus in cœlum? Res. quod sup. ar. 3. quod in Christo est virtus diuina. & secundū hanc propria virtute ascēdit in cœlū: est & virtus in eo, secundū humanā naturā, & hanc est duplex. Vna quæ p̄cedit ex principijs naturæ humanæ, & tali virtute non ascendit in cœlū. Alia ex redundantia animæ gloriificate, ex cuius redundantia gloriificatur corpus, cuius erit tanta obedientia ad animā beatā, quod ubi volet esse spiritus, ibi erit protinus & corpus, vt dicit Aug. 22. de ciuitate Dei. Et tale virtute Christus ascendit in cœlū, quia ex voluntate animæ volentis Christus ascendit in cœlū

Et licet dicatur eleuatus, & assumptus, hoc nō obstat, quia sicut dicitur propria virtute surrexisse, & sic est suscitatus à patre, eo quod eadem est virtus patris, & filij. Ita etiam ex propria virtute ascendit in cœlum, & tamen à patre est eleuatus, & assumptus.

31. Dub. An ascēderit sup. oēs cœlos? Res. qui sup. ar. 4. quod sicut patet Pf. 8. vbi dicitur Eleuata ē magnificētia tua sup. oēs cœlos Deus.

32. Dub. Cum supra cœlos nō sit aliquis locus vt probatur 1. de Cœlo & mūdo, videtur quod corpus Christi nō sit super oēs cœlos? Res. qui sup. quod in trīn corpora indigent loco inquantū indigēt cōtineri à corpore cœlesti, sed corpora gloriosa, & maxime corpus Christi non indigent tali continentia, quia nihil recipiunt à corporibus cœlestibus. Vñ nihil prohibet corpus Christi extra totam continentiam cœlorū esse, & non est in loco cōtinentiæ, nec tñ oportet quod extra cœlū sit vacuū, quia nō est in loco, nec est ibi aliqua potentia susceptiua alicuius corporis, potentia perueniendi illuc est in Christo.

33. Dub. Quia cum nubes non possit eleuari super cœlos, quō suscepit eū? Res. qui sup. quod nubes illa non præbuit adminiculū ascēdenti per modū vehiculi, sed apparuit in signū diuinitatis secundū, quod gloria Dei Israel apparebat super tabernaculum in nube.

34. Dubit. An ascenderit super oēs Angelos? Res. qui supra. ar. 5. quod sic, prout dicitur ad Ephes. 1. 1. constituit illum super oēm principatum & potestatem, & supra oē nomen, quod noiat, siue in hoc sœculo, siue in futuro.

35. Dub. Quia cum corporea natura, secundū suam conditionem, sit infra spiritualement, quō corpus Christi assumptū fuit super oēm spirituale creaturā? Res. qui sup. quod considerando dignitatē vnionis qua est Deo coniūctum personaliter ex cellit dignitatem omnium spiritualium substantiarum, & illa ratione debetur sibi locus altior vltra omnem creaturam etiam spiritualement.

36. Dub. Cum pater sit maior Christo quantum ad humanitatem, videtur quod pater deberet sedere à dextris, & Christus à sinistris, quia dexter locus est dignior sinistro? Res. qui sup. q. 8. art. 1. quod ista sessio non est intelligenda corporaliter, sed secundū quietem. Et isto modo conuenit Christo sedere ad dexteram, in quantum manet incorruptibilis æternaliter in beatitudine patris, quæ est eius dextera. Et etiam intelligitur secundum

dum iudiciariam potestatem, quam habet à patre in conregnando & iudicando.

37. Dub. Quia Stephanus vidit Iesum statē Act. 7. ergo nō sedet? Res. qui sup. quod sedere indicantis est, stare vero pugnantis, vel ad iuuuatis. Stephanus ergo in labore certaminis, vt dicit Greg. in Hom. stantē vidit quē adiurorem habuit, sed post ascensionem Marcus sedere describit, quia post ascensionem suam gloriam iudex in fine videbitur.

38. Dub. An Christus s̄m quod homo, vel s̄m quod deus sedeat ad dexteram patris? Res. qui supra. ar. 2. & 3. quod cum hæc præpositio, ad, quendam ad dexteram accessum designet, in quo designatur conuenientia cum quadam festinatione. Istud potest esse tripliciter, vno modo, vt sit cōuenientia in natura & distinctio in persona, & sic Christus, vt deus, sedet ad dexteram patris, quia habet eandem naturam cum patre. Alio modo secundum gratiam vnionis, quæ importat eodiverso distinctionem naturæ, & vnitatem personæ, & secundum hoc Christus secundū quod homo est filius Dei, & per cōsequens sedet ad dexteram patris, ita tñ, quod ly, s̄m, quod non designet cōdōnem naturæ, sed vnitatem suppositi. Tertio modo s̄m gratiam habitualē, quæ abundantior est in Christo præ omnibus alijs creaturis, intantum quod ipsa natura humana in Christo est beatorum ceteris creaturis, habens regiam, & iudiciariam potestatem. & sic secundum quod homo sedet ad dexteram patris, i. in bonis paternis positionibus præ ceteris creaturis, i. in maiori beatitudine, & habēs iudiciariam prætem.

39. Dub. An alius à Christo possit sedere ad dexteram patris? Res. qui sup. ar. 4. quod hoc est proprium Christo, nec potest cōpetere alicui alteri, nec Angelo, nec homini sic sedere ad dexteram patris, nisi soli Christo, quia sic sedere est habere beatitudinem cū quadam dominatiua potestate, & quasi propriam & naturalem.

40. Dub. Et quō cooperatus est? Res. Ly. quod eos dirigendo, & protegendo.

41. Dub. Quia videtur, quod signa deberēt præcedere, vt homines per ea traherentur ad fidem, & non sequi, quia non videntur necessaria postquam crediderint? Res. quod præcedebant, & sequebantur respectu diuersorum. Nam his per quos credebant talia operabantur signa, & sic increduli ad credulitatem attrahebantur, & post conuersionem

fideles talia signa etiam operabantur demonstrantia illos vere credere, & per quæ signa etiam alios attrahebant.

ALLEGORICE.

4. Reg. 1. & 2. c. p̄figurauit hanc ascensionē Helias Thesbites, qui postquam arguerat Ocoziam regem Israel de incredulitate & infidelitate sua, assumptus fuit in cœlū, & quod p̄dixerat de morte Ocoziæ euenerūt.

TROPOLOGICE.

Ex p̄senti instrui mur Euangelio, vt ad monētes nos & redarguentes de culpis nostris libenter audiamus, & quæ præcipiuntur impleamus, & procuremus salutem, & nostrā & proximorum, quia dominus cooperabitur nobis, & confirmabit opera nostra.

Anagogice non exponit quæ terminus ad quem ipsius ascensionis est gloria cœlestis.

DOMINICA INFRA OCTAVAM Ascensionis.

Cum venerit paraclitus. Ie. 15.

Hæc verba locutus fuit dominus anno ætatis suæ 33. die 24. Martij, die Iouis in cœna domini.

HISTORICE.

Paraclitum à patre procedentem se ad Apostolos missurum dominus promisit, & de eo testimonium perhiberet, testificaret quoque ipsi, qui secū affuissent à principio: ait quoque verba, quæ eis fuerat locutus iō affatū, vt non scādālū paterent. Eos veto extra synagogas effugari, & se sperēt à Deo mercede donari, qui eos cede mactabunt, quoniam genitorem nesciunt, sed hæc p̄dicere se dicit, vt cum talibus cruciabuntur pressuris, forent memores ab eo fuisse prænunciata.

Hæc soluenda sunt dubia.

DVBITATVR. Cur Christus p̄missa verba dicit discipulis? Res. Chr. sup. Io. quod quia discipuli ex verbis Christi, quod prænuntiabat eis tribulationes suaperuenturas potuissent dicere, si te qui tanta miracula, & opera fecisti non audierūt, sed male tractauerunt, quid erit de nobis? quō audient nos, & non persequentur? dominus ad eorum consolationem promittit quod mittet eis paraclitum qui insperabit in cordibus eorum, & proteget eos.

- 2 Dub. Quomodo Apostoli fuerint ab initio cum Christo, cum eos vocauerit post baptismum? Resp. Ly. q. non est intelligendū, quod fuerint, cum Christo ab initio natiuitatis, sed ab initio prædicationis.
- 3 Du. Quis est spiritus veritatis? Ref. Chry. q. est Spiritus sanctus.
- 4 Dub. Cur vocat eum spiritum veritatis? Ref. qui sup. q. vt ostendat quod erit fide dignus.
- 5 Du. Cum quælibet persona Trinitatis sit Spiritus, & Sanctus, videtur q. Spiritus sanctus non sit nomen proprium alicuius triū personarum? Resp. S. Th. 1. par. q. 36. ar. 1. q. cū tertia persona in diuinis non habeat proprium nomē, accommodatum est ei ex vsu scripturæ hoc nomen Spiritus sanctus, & vocatur proprie eo nomine quo pater & filius vocantur communiter, cū pater sit Spiritus & Sanctus, & filius sit Spiritus & Sanctus.
- 6 Dub. An solus filius mittet Spiritum sanctum? Ref. q. pater etiam vt ipse innuit, cū dicit a patre.
- 7 Dub. Cur dicit mittam vobis à patre, nū quid sufficiebat dicere mittam vobis? Resp. Theoph. q. ne censeretur reniti contra patrem velut ab alia potestate transfinitens spiritum, addi dicit à patre, quasi acceptante patre pariter destinante.
- 8 Du. Quia videtur quod Spiritus sanctus sit minor patre & filio, à quibus mittitur? Ref. S. Th. 4. contra Gentiles. c. 24. q. talis missio non importat minorationem in Spiritu sancto, sed processionem ostendit, quæ non ab eo diuinitatem excludit.
- 9 Dub. Cur Spiritus sanctus non dicitur genitus sicut filius? Ref. S. Th. 1. par. q. 27. ar. 4. q. processio amoris in diuinis non debet dici generatio. Et ideo Spiritus sanctus qui procedit per modum amoris, non potest dici genitus.
- 10 Du. An Spiritus sanctus dicatur nepos patris, quoniam procedit à filio, sicut in humanis filius filii Petri dicitur nepos Petri? Ref. S. Th. 10. q. de pō. ar. q. in humana origine dicitur nepos, qui eodē modo procedit à filio, quo filius à patre processit, sed Spiritus sanctus in diuinis procedit, secundum rationem voluntatis, quia procedit per modum amoris. Filius autem procedit secundum rationem intellectus, & ideo Spiritus sanctus non potest dici nepos patris in diuinis.
- 11 Dubit. Qui sunt effectus Spiritus sancti ad

creaturas? Resp. qui sup. 4. contra Gentiles. 20. 21. & 22. cap. quod aliqui attribuuntur eidem respectu totius creaturæ. Et primo quod est principium creationis rerum. Psal. 103. Emitte spiritum tuum, & creabuntur. Item qd ex materia creata in formi species diuersas produxit. Gene. 1. cap. Spiritus domini ferebatur super aquas. per aquas intelligit Augu. materiam primam, super quam Spiritus domini ferri dicitur, non quasi ipse moueatur, sed quia est motiois principiu. Item gubernatio rerum Psal. 142. Spiritus tuus bonus deducet me in terrā rectam, & quia alios gubernare est actus Domini proprius, ideo ei attribuitur dominium. 2. Corin. 3. Spiritus autem dominus est. Et in symbolo Credo in Spiritum sanctum & dominum. Item sibi attribuitur vita. Io. 6. spiritus est qui viuificat. Aliqui autem effectus attribuuntur sibi respectu rationalis creaturæ, quantum ad ea, quæ Deus nobis largitur, & sic attribuitur quod nobis dari dicitur, vt amemus Deum, Ro. 5. charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Item facit nos manere in deo & deum in nobis, primū Io. 4. in hoc intelligimus quod in Deo manemus, & ipse in nobis, qm de spiritu suo dedit nobis. Item per spiritum nobis reuelantur diuina mysteria. 1. Cor. 2. nobis reuelauit Deus per Spiritum sanctum. Item per ipsum loquitur diuina mysteria. Mat. 11. Nō enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis. Item per ipsum omnia dona dei nobis donantur. 1. Corin. 12. Alii datur per spiritum sermo sapientia, alij autem &c. Item per ipsum cōfiguramur, & ad bene operandum habiles reddimur, & ad beatitudinem nobis via paratur: quæ tria nobis Apostolus insinuaui. 2. Cor. 5. dicens. Vixit nos deus & signauit nos, & dedit pignus spiritus in cordibus nostris: signatio. n. ad similitudinem configurationis pertinere videtur. Vñctio & ad habilitatem hominis ad perfectas operationes: pignus vero ad spem qua ordinamur ad cœlestem hereditatem, quæ est beatitudo perfecta. Item adoptio filiorum Dei. Rom. 8. accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba pater: & per ipsum nobis à Deo remittuntur peccata. Ioan. 10. accipite Spiritum sanctum, quorum remisistis peccata &c. Itē per ipsum dicimur purgari & renouari,

renouari, sive lauari, secundum illud Ps. 133. Emitte spiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Aliqui et effectus attribuitur ei secundum quod mouet creaturam in Deum. Primo per ipsum Dei contemplatores instrumur. 2. Co. 3. Nos autē omnes reuelata facie gloriam Dei speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à domini spiritu. Item per ipsum gaudium de Deo & consolationem habemus cōtra omnes mundi aduersitates & impugnationes. Vnde & in Psal. 50. Redde mihi lætitiā salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Item per ipsum agimur, ut præcepta Dei impleamus. Ro. 8. Qui spiritu Dei aguntur hi filii dei sunt. Et agimur per ipsum libere, & nō coacte. 2. Cor. 3. Vbi spiritus domini ibi libertas. & facit nos mortificare carnē. Ro. 8. si spiritu facta carnis mortificaueritis viuetis.

12 Du. Quomodo Spiritus sanctus perhibuit testimonium de Christo? Resp. do. Card. de Tutrecremata super hoc Euangelio. quod tripliciter. Primo instruendo discipulos, & fiduciam eis præbendo ad testificandum. Secundo sua dona communicando. Tertio emolliendo audientium corda.

13 Du. Quia non videtur, quod perhibuerit sufficiens testimonium, quia ex post nō pp hoc cessauerūt dubitationes & errores, imo creuerunt maxime circa passionem, & resurrectionem Christi? Ref. q. sup. quod fuit sufficiens quo ad bene dispositos, nec valet qd obicitur, quia hoc nō fuit ex insufficientia testimonij, sed ex malitia hominum.

14 Dub. A quo Christo habuit testimoniu suæ diuinitatis? Ref. qui sup. quod primo à patre in baptismo, & trāsfiguratione, q. ait, hic est filius meus dilectus. Secundo à Spiritu sancto, vt dictū est dub. 12. Tertio ab operibus miraculorum, quæ nemo alius fecit. Quarto à Moysē Deut. 18. Prophetā de gente tua, & de fratribus tuis, sicut me suscitabit tibi dñs Deus tuus. Quinto oēs prophetæ vete. testam. Sexto Ioannes Baptista dicens: Ecce Agnus Dei. Septimo turba clamatum in die palmarū, dicens: Benedictus qui venit in nomine domini. Octauo à Apostoli. Act. 4. Virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi domini nostri. Adde quod etiam omnes Sibyllæ, vt patet ex eorum scriptis de Xpo.

- 15 Du. Quomodo poterant scandalizari discipuli? Ref. Lyr. quod quando quæ sequuntur in Euangelio euenissent eis, cadēdo per impatientiam.
- 16 Dub. Quō interficientes Apostolos arbitrabantur se obsequium præstare Deo? Ref. Aug. super Io. quod Iudæi merentes ne templum quod erat apud eos, & omnia vete. legis sacramenta deserantur, sic interficient vos ut Deo arbitretur se præstare obsequiu zelū Dei hñtes, sed non secundum scientiā credentes, & omnes qui conuertentur ad Christum, deserent Deum Israel.
- 17 Du. An Gentiles interficientes martyres arbitrabantur se obsequium præstare Deo? Ref. qui sup. q. non Deo vero, sed diis suis.
- 18 Dub. Cur dicit hora in singulari, cū non omnes Apostoli vna hora interfecit fuerūt? Resp. q. hic accipitur hora indeterminate nō pro vna sola hora, sed pro tempore, per synecdochem, vt sit sensus tempus futurum est, in quo quotiescunque, quis vos interficiet arbitretur &c.
- 19 Dub. Cur dominus prænuntiat ista discipulis? Ref. Chry. ut non dicerent, quoniam non præuidit futura. & hoc significatum dicit reminiscamini quia ego dixi vobis.
- 20 Dub. Quia cum Mat. 24. prædixit eis talia, ergo ab initio eis prænuntiavit, & non solum nunc? Resp. qui sup. q. prædixit quidem, quoniam flagella peterentur. Non autem quod mors eorum reputaretur ut Dei cultura.

IN VIGILIA Penthecostes. Si diligitis me. Io. 14. c.

Hæc locutus fuit dominus in die cœnæ domini. HISTORICE. Vt sua custodirent madata dominus discipulis imperauit, si tamen eum diligerēt, rogaturum se sponddit genitorem, ut aliū eis mittat paracelum perpetuo cum eis mansurum, ignotum sæculo, quē nec capere potest, agnosceretur tamen ab eis, nec eos deserere orphanos promissit, ad eos quoq; venire, nec eum a sæculo videri post tps modicum quanquam ipsi eum videant, sed tūc eos

eos vere æqualitatem eius cum patre prospecturos: eius vero seruans præcepta, ille quidem eum diligit, & à genitore talis diligitur, & ipse se cognitum faciet.

Ad enucleationem dubiorum veniendum est.

- 1 **D**VBITATVR. Cur dñs dixit prædicta verba? Ref. Chr. super Io. qd qd dñs supra dixerat, Si qd petieritis in nomine meo, &c. vt nō æstimēt oēm simpliciter petitionē valere, induxit. si diligitis me, &c. quasi dicat tunc faciam quod petitis.
- 2 Dub. Cur vocat alium paraclitum, cum sint eiusdem naturæ? Resp. Didimus de Spiritu sancto, quod non dicit alium iuxta naturæ differentiam, sed iuxta operationis diuersitatem, quia Xps tanquam Pontifex de precatur pro peccatis nostris. Spiritus sanctus paraclitus dicitur secundum aliam significationem ab eo, qd consolatur in tribulatione positos & tristitia.
- 3 Dub. Cur dicit, vt maneat vobiscum in æternum? Resp. Chryf. vbi supra, quoniam nec post mortem recedit.
- 4 Dub. Quo mundus eum non potest accipere? Resp. qui sup. qd nec paraclitum audientes rursus in incarnationem aliam suspicent & oculis purent eum videre, subiungit, quæ mundus non potest accipere.
- 5 Dub. Quid intelligit hic per mundum? Resp. Aug. quod mundi dilectores.
- 6 Dub. Quo Apostoli cognoscēt eum? Rñ. Lyra, qd per spūalem reuelationem, & per sensibile signum, quia Spiritus sanctus super Apostolos in igneis linguis apparuit.
- 7 Dub. cur dicit, & in vobis erit? Ref. Chr. q. d. non ita apud vos manebit, sicut ego, sed in vestris habitabit animabus.
- 8 Dub. cur dixit eis non relinquam vos orphanos? Ref. Aug. quod ne quisquam putaret quod ipse post Spiritum sanctum datum non esset futurus cum eis.
- 9 Dub. Quis dicatur orphanus? Resp. Aug. qd orphanus pusilli, siue pupilli idem sunt, sed orphanus est nomen græcum. Lyra vero dicit, quod orphanus dicitur priuatus patre carnali.
- 10 Dub. cur dicit, venio ad vos? Ref. Aug. qd ipsi maxime quærebant suam præsentiam, ideo dicit venio ad vos.
- 11 Dub. Quando venit ad eos? Ref. Ly. qd post

- resurrectionē per dies 40. apparet eis &c.
- 12 Dub. iam nō me videt? Ref. qui sup. quia modicum tempus erat, vsq; ad suam mortem post quam non vidit eum mundus.
- 13 Dub. cur dicit ego viuus? Ref. Theop. q. d. licet moriar ex infirmitate carnis, tñ resurgam virtute deitatis, quæ semper viuunt.
- 14 Dub. cur dicit, & vos viuicis? Resp. Ly. quod asscurando eos, quia timebant mori cum ipso.
- 15 Dub. Quia mundus viuunt cum homines mundani viuunt? Resp. quod licet viuunt carne, non tamen viuunt deo.
- 16 Dub. Cur dicit, viuetis in futuro? Resp. Aug. qd qd mox eis erat futura resurrectio.
- 17 Dub. In quo die cognouerunt, &c. Resp. Chryf. quod cum viderunt eum resurrexisse, & esse cum eis, tunc certissimi in fide in didicerunt.
- 18 Dub. Quomodo est in patre? Ref. Ly. qd per essentia unitatem.
- 19 Dub. Quid o iph sunt in eo, & econuerso? Resp. qui sup. qd per mutuam dilectionem, sicut amans est in amato.
- 20 Dub. Cur dicit qui habet mandata mea, & seruat ea? Resp. Aleuinus, qd vt omnibus non tantum Apostolis hanc beatitudinem promississe videatur.
- 21 Dub. Quo habentur & seruantur eius mandata? Ref. Aug. qd qui habet in memoria, & seruat in vita, qui habet in sermonibus, & seruat in operibus, qui habet audiendo & seruat faciendo, qui habet faciendo, & seruat perseuerando.
- 22 Dub. cur dicit, ille est qui diligit me? Ref. Theop. q. d. vos putatis quod ex affectione quadam tristamini de morte mea, sed ego signum dilectionis reputo mandata mea seruari.
- 23 Dub. cur addit, diligitur à patre meo? Resp. qd vt ostendat qualem prærogatiuam obtineat qui diligit eum.
- 24 Dub. cur dicit, diligam in futuro? Resp. Aug. qd hoc non dicit tanquam nunc non diligit, sed hoc exponit per hoc quod sequitur, & manifestabo ei me ipsum.
- 25 Dub. Nunquid à mundo manifestatus est, qui eum non diligebat? Resp. qui supra ad Paulinum de videndo deo, dicens, sic autem promissit ostensurum se ipsum dilectoribus suis, cum patre deum vnum, non quō in hoc sæculo visus est in corpore à malis.

Alij

Alij sensibus mysticis non exponitur ratio ne dicta in prologo.

IN DIE PENTHECOSTES.

Si quis diligit me, sermonem meum seruabit. Ioan. 4. cap.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis suæ 33. die 24. Martii. die Iouis in cœna dñi.

HISTORICE.

Suis dñs atebat discipulis eum se diligere, qui suū custodiret verbū: talisq; à suo diligeret genitore, & eos ad talē venire, & cū eo manere, sed nequaquā eū se amare, qui eius nō seruaret sermonē, qui nō suus, sed patris mittentis esset, qd penes eos commorans verba dixisset, sed qd in eius à patre mitteret nomine Spiritus sanctus cuncta eos doceret: ac p eū locuta eis suggereret, aitq; eis pacē relinquere ac contribuere non eo quod sæculum tribuit modo, prohibuit vero eos turbari, aut formidini subiacere, cū iret, & ad eos rediret, eos quoq; latari debere, si tñ eū diligeret, cū ad suam se maiore genitorē accedat, se vero hæc eis prædicere vt cum aderint certiorē adhibeant fidē, nec deinceps plura eis se affaturum. Principem quoque eius aduenisse sæculi, & in eo nihil habere, sed se iussa à genitore data peregrisse, vt quod eum diligit mundus agnoscat.

Dubia soluenda sunt hæc.

- 1 **D**VBITATVR. Cur dixit dominus prædicta? Ref. Aug. qd responderet Iudæ non illi, cuius cognomen est Scariothis, sed cuius epistola inter scripturas canonicas legitur, qui à domino quæsierat, cur Apostolis erat se manifestaturus, & nō mūdo. q. d. ego manifestabo me his, qui me diligunt, & non his, qui me non diligunt.
- 2 Dub. Cur diligens Deū, eius sermones seruabit? Ref. Greg. in Hom. quia probatio dilectionis exhibitio est operis.
- 3 Dub. Cur dicit, & pater meus diligit eū? Ref. Ly. quia per hoc ostendit se esse vnum cum patre in essentia.
- 4 Dub. Quomodo pater, & filius qui vbiq; sunt, veniunt ad nos? Ref. Aug. super Ioan. qd veniunt ad nos, dū venimus ad eos: ueniunt subueniēdo, uenimus obediendo: ue-

- niunt illuminando, uenimus intuendo.
- 5 Dub. Cur dicit, et mansionem faciemus? Ref. Greg. in Hom. qm in quorundam corda venit, & mansionem non facit, sicut in his qui temptationis tempore recedunt.
- 6 Dub. An Spiritus sanctus faciat etiam ipse mansionem? Resp. Aug. qd sic, quia supra dixit, apud vos manebit, & iterum, vt maneat vobiscum in æternum.
- 7 Dub. Cur ergo præsens non facit mentionem de eo quod manebit? Ref. qui sup. qd si pp insinuationem Trinitatis personæ singulis nominatis dicuntur quædam, non tñ alijs separatis intelliguntur propter eiusdē Trinitatis substantiam.
- 8 Dub. Quia reperiunt aliqui, qui aliqua mandata dei seruant, & tñ non diligunt deum? Rñ. qd si quis offenderit in vno mandato, factus est omnium reus. Et ideo talis nō perfecte diligit deum, quia omnia eius mandata seruaret.
- 9 Dub. Cur aliquando dicit sermonem in singulari, & aliquando sermones in plurali? Ref. Aug. vbi sup. qd vbi suos dicit, dixit pluraliter sermones. vbi aut sermonem, i. verbum suum nō esse dixit, sed patris, se ipsum intelligere voluit. non. n. suum, sed patris esse verbum, quoniam nec sua imago, sed patris, nec suus filius, sed patris.
- 10 Dub. Quia vtrūq; cōtradictio in verbis Christi, dum dicit sermonem meum, & post sermonem quem audistis non est meus? Resp. Ly. qd Christus non mouebatur ad loquentem ex conceptione animæ, nisi fm quod anima mouebatur à diuinitate. Et ideo verba Christi erant magis ipsius patris, qui est vnum cum filio in deitate, quam essent ipsius Christi in quantum homo.
- 11 Dub. Cur nō dicit ego diligā eū, sed pater meus diligit? Ref. qui sup. quia in hominitate pferēbat verba illa ad denotādū, qd magis erāt deitatis, in qua pater est vnum cū filio, qd humanitatis, quæ illa proferebat.
- 12 Dub. Quia supra dixit, & mansionē apud eum faciemus, & nunc cur dicit, apud vos manens? Ref. Aug. qd māsio qd pmissit futuram, est spūalis atq; intrinsecus mentib. redditur. Hæc autem corporalis forinsecus oculis, atque auribus adhibetur.
- 13 Dub. Quia filius quia missus est visibiliter dicitur minor patre, ergo Spūs sanctus, qui missus fuit hodie visibiliter in igne, etiā deberet dici minor patre? Resp. S. Tho. 1. 2.

par. q. 43. art. 7. q. nō valet similitudo, quia filius creaturam visibilem in qua apparuit in vnitatem personę assumpsit sic, vt qd de illa creatura dī, de filio dici possit, & sic rōne naturę assumptę filius dicitur minor pater, sed Spiritus sanctus non assumpsit creaturam visibilem, in qua apparuerit in vnitatem personę, vt qd illi conuenit de illo prædicetur, vnde non potest dici minor pater propter visibilem creaturam.

14 Dub. Quia cum vete. testamenti status correspondeat patri, & noui testamenti status correspondeat filio, videtur, qd adhuc remaneat status alterius testamēti, qui correspondeat Spūi sancto. Et sic in die Pēthecostes nō videtur, qd sit data plenitudo Spiritus sancti? Resp. dominus Card. de Turrecrema super Euangelij, qd lex noua succedit vet. test. tāquam perfectum imperfecto, sed non est alius status expectandus perfectior statu nouę legis, cum noua lex vltimā perfectionem possibilem in via contineat. Ideo non est expectandus alius status correspondens Spiritui sancto magis quā nī status nouę legis potissimē, quia lex noua est amoris. Amor autem appropriatur Spiritui sancto, sicut etiam filio. Ro. 8. lex spiritus vitę in Christo Iesū, &c. eodem modo lex vetus uon solum correspondet patri, sed et filio inquantum fuit ibidem prænuntiatus, & præfiguratus, pp quod dicit 10. 3. n. crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi, de me enim ille scripsit.

15 Dub. Cum colūba, & ignis sint creaturę totius Trinitatis, cur potius per eas representat Spūs sanctus, qd pater, & filius? Resp. S. Tho. 1. par. q. 43. art. 7. qd licet sint creature totius Trinitatis, tamē factę sunt ad demonstrandū specialiter hanc, & illā personam, sicut. n. diuersis nominib. significatur pater & filius, & Spūs sanctus, ita etiā & diuersis reb. significari potuerunt, quamuis inter eos nulla sit separatio aut diuersitas.

16 Dub. Qūo intelligit, quem mittet pater in nomine meo? Ref. Didimus, qd filius, qui venit in nomine patris, portat eius nomen per hoc quod vnigenitus dei filius approbatur: quia ergo Spūs sanctus in nomine filij mittitur à patre, ostendit, quia vnitatem sit iunctus ad filium. vnde & filij dicitur est spiritus per adoptionem suam filios faciens eos, qui se recipere voluissent.

17 Dub. Quomodo suggeret omnia? Resp.

dominus Card. de tur. crem atā, suggeret. i. reducet ad memoriam omnia quęcūque à Christo audierāt, quorū multa obliuata erāt, nec poterant memorię commendare. Quo modo. n. euangelista Ioannes post sexaginta annos potuisset omnī verbum Christi, quę scripsit in euangelio memoriā habere, nisi Spiritus sanctus ei fugessisset?

18 Du. Cū Christus iā Apostolos docuisset, quomodo Spūs sanctus eos docuit omnia? Resp. qd docbit omnia, i. faciet intelligere omnia quę dico vobis, nā tunc erant rudes & in timore positi propter auditum passionis Christi, ideo male attendebant ad verba Christi. Et ideo Spiritus sanctus post superpleuit istum defectum.

19 Du. Nunquid & pater docet sicut filius, & Spiritus sanctus? Ref. Aug. qd omnis Trinitas docet, sed nisi etiam sigillatim cōmēdaretur, eam nullo modo humana capere vt unque possit infirmitas.

20 Du. Cur dicit, pacē relinquo vobis? Ref. Chryl. super Ioan. qd quia turbabantur audientes odia, & prælia sibi imminere post eius recessum, ideo consolatur eos dicens, pacem relinquo vobis.

21 Dub. Quę differētia est inter relinquere pacem, & eā dare? Ref. Aug. qd relinquit pacem in hoc sæculo vt hostem vincamus, & inuicem diligamus, sed pacem suam dabit

in futuro rector, qui tunc non regnauimus, vbi nunquam dissentire possumus.

22 Dub. Cur cum dicit do, addit meam? Respon. qui supra, qd sua pax est quam habet, sed ista quam nobis relinquit in hoc seculo, nostra potius est dicenda, quā ipsius. illi quippe nihil repugnat in seipso, quia nulum habet omnino peccatum. Nos autem talem pacem nunc habemus, in qua adhuc dicamus, dimitte nobis debita nostra. Item in nobis est pax, quia credimus quod inuicem diligamus, sed nec ipsa plena est, quia cogitationes cordis nostri inuicem non videmus.

23 Du. Cur dicit, nō quomodo mundus dat ego do vobis? Resp. qd qui supra, qd homines qui diligunt mundum, dant propterea sibi pacem, ut sine molestia fruuantur.

24 Dub. Cur dicit, non turbetur cor vestrū? Ref. Chryl. vbi supra, qd quia dixerat, pacē relinquo vobis, quod erat verbum recedentis, hoc poterat eos conturbare, ideo dicit non conturbetur.

Dub.

25 Dub. Cur addidit, neque foras de? Ref. Ly. qd non turbetur, dicit vt turbarentur de morte sua, sed neq; formidat subiunxit assecurando eos, quia timebant mori cū eo.

26 Dub. Quomodo ibat & veniebat ad eos? Ref. Aug. qd ibat per id, quod homo erat, & remanebat per id quod Deus erat.

27 Dub. An Christus dubitauerit an discipuli diligere eum, quia dixit: si diligeretis me? Ref. Lyr. ibi qd accipitur, si, pro quia, si quia diligitis me.

28 Dub. Cur ex hoc debent gaudere, quod vadit ad patrē? Ref. Ly. q. d. quia per mortē vado ad patrē me exaltantē, & glorificantē.

29 Dub. quomodo pater maior filio est, cū sint equales? Ref. Au. qd sunt equales secundū diuinitatē, sed filius est minor patre secundū humanitatem assumptam: imo maior etiam seipso, quia maior est forma Dei, quę amissa non est, quā in formam serui, quę accepta est.

30 Dub. Cur dicit vt cum factum fuerit crē datis, cū fides sit de non visis? Ref. qui super ex rebus, quę videntur agitur in nobis, vtea credamus, quę non videntur: cū igitur factum fuerit quod eum post mortem visuri erant viuentem, & ad patrem ascēdente, & hoc fuerant credituri, qd ipse esset Christus filius Dei, qui hoc potuit facere, & vultuere antequam faceret.

31 Du. An videtur quod tunc non crederat eum filium dei? Ref. qui supra, qd tunc crederant, nec post fuerant credituri fide noua, sed aucta, aut certe cum mortuus esset defecit, cum resurrexisset refecit.

32 Dub. Cur dicit, iam nō multa loquar vobiscum? Ref. Bed. quia instabat tempus, vt ad mortem traderetur.

33 Dub. Qūo diabolus est princeps mundi, id est malorum, cum eos non creauerit? Resp. Lyr. qd non per creationem, sed per seductionem.

34 Dub. Ad quem venit princeps mundi, i. diabolus? Ref. qui supra, qd ad Christum.

35 Dub. ad quid venit ad eum? Ref. qui supra, qd ad eum tentandum in deserto, & ad cōtra eū concitandū principes Iudeorum.

36 Dub. Quid est illud quicquā quod non habet diabolus in Christo? Resp. i. peccatum nullum, quia neque cum peccato deus venat, neque eius carnem de peccati pro pagine semper Virgo pepererat.

37 Dub. Cur dicit, sed vt cognoscat mundus

& c? Ref. Aug. qd responderet tali quæstioni tā citę. cur morieris si nullum habes peccatū cui debetur mors? Ref. vt oēs cognoscant, quod mortem sustineo ex dilectione quam habeo ad patrem: ideo sicut mandatū dedit, i. inspirauit mihi pater, vt pro salute hominum morerer, sic facio.

ALLEGORICĒ.

Ista missio Spiritus sancti præfigurata fuit & prænunciata Sap. 3. cap. Spiritus Domini repleuit orbem terrarum, & hoc quod cōtinetur oīa scientiam habet vocis. Item Iohe- lis 2. Effundam de spiritu meo super oēm carnem &c. Item Ezech. 36. c. spiritū meū ponam in medio vestri. Itē præfigurata fuit Exod. 16. qn dominus descendit in igne super montē Synai, vnde verus. Pectora sanctorū replet almū pneuma virorum, Lex est diuina Moysi data vertice Syna. Celica flāma venit, & plebis pectora lauit.

Aliis sensibus mysticis, non exponitur ratione dicta in prologo.

FERIA SECUNDA.
Penthecostes.

Sic Deus dilexit mundum. Io. 3. cap.
Hęc verba locutus est dominus anno ætatis suę 32. die 2. Maij in Sabbato.
HISTORICĒ

Nicodemo Dominus ait, ita Deum dilexisse mundū vt suū genitū ex hiberet, quā tenus in eum credentes nequaquam dānentur, sed vita fruuantur æterna, nec vt seculum iudicet misit, sed vt afferat salutē, nec ei fidē adhibens iudicium subijt, sed incredulus ab infidelitate. Iudicium autē id esse dissert, qm̄ ampliori dilectionis vinculo tenebras seculares hoies quā lucē amplexi sunt: cum cuncta inique agerent, nec lumine sua vellent demonstrari opera, quatenus penā luerent. Recta verō qui peragūt lucē prosequuntur, vt eorū innotescant gesta, quę cooperante altissimo perfecta sunt.

Hęc sunt quę occurrunt dubia.

DVBITATVR. Cui dixit dñs prædicta verba? Ref. qd Nicodemo, vt patet immediatē ante istud Euangelium.
2 Dub. Cur hæc sibi dixit? Ref. Chr. super Ioan. qd quia dixerat prius, sicut exaltauit

exaltavit Moyses serpente in deserto, ita exaltari oportebat filium hominis ne auditor tristes ab his fieret verbis humanum quid de eo suspicans, & mortem eis estimans non esse existentiam. Hoc ad rectitudinem reducit filium Dei dicens eum, qui datur ad mortem, & mortem eius esse causam vite aeternae.

- 3 Du. Quomodo dedit Deus filium, qui semper secus est? Ref. Theo. quia vnus erat secundum Hypostasim Dei filius, & homo qui passionem sustinuit, filius dari dicitur in morte, qui patiebatur non natura propria, sed carne propria.
- 4 Dub. Cur dicit filium? Ref. Chr. quod est ostentum suum magni amoris, quia non angelum, non archangelum, sed filium dedit.
- 5 Dub. Cur dicit suum? Resp. Hilarius 7. de Trinitate, quia non filium adoptivum dedit, sed filium suum.
- 6 Dub. Cur dicit vnigenitum? Ref. Chryf. quoniam si plures habuisset filios, & dedisset vnum, hoc esset maximum, nunc vero filium vnicum dedit, ideo dicit vnigenitum.
- 7 Dub. Cur subiungit, vt omnis qui credit in eum &c. Resp. Theo. quod maxima ex hoc utilitas consecuta est, quia verus testamentum his quis seruabant illud diuinae longitudo promittebat: Euangelium vero aeternam, & insolubilem vitam.
- 8 Du. Cum filius Dei debeat iudicare mundum, cur dicit quod non misit eum in mundum, vt iudicet mundum? Ref. Ly. quod intelligitur non iudicare mundum in suo primo aduentu, quia potius tunc venit iudicari, quam iudicare, sed hoc intelligitur, quod iudicabit mundum in secundo aduentu.
- 9 Dub. Quia in primo aduentu exercuit iudicium arguendo Iudaeos? Resp. I. yr. quod hic accipitur iudicare pro condemnare, & non pro arguere.
- 10 Du. Quomodo iam iudicatus est, qui non credit in eum, cum in primo aduentu neminem iudicauerit? Resp. qui sup. iam iudicatus est, id est habet in se causam manifestam suae condemnationis, sicut ille dicitur mortuus, qui iam habet in se causam manifestam mortis.
- 11 Dub. Cur additur, quia non credit in nomine vnigeniti filii Dei? Ref. Alcu. quoniam in hoc solo nomine est salus.
- 12 Dub. Cur non dicit in nomine patris, & filii, & Spiritus sancti? Resp. S. Tho. super 1. Cor. 1. quod dicitur vt Ambr. dicit in nomine Christi

tota Trinitas intelligitur, quia Christus est vnctus, pater vnigenus, & Spiritus sanctus quo vngitur.

- 13 Du. Quod est illud quod dicitur, hoc est autem iudicium? Resp. Ly. iudicium, i. causa condemnationis.
- 14 Du. Quid vocat lucem, & quid tenebras? Respond. Beda, quod se appellat lucem, & peccata vocat tenebras.
- 15 Du. Qui fuerunt diligentes magis tenebras quam lucem? Resp. quod pharisaei, scribae & princeps sacerdotum.
- 16 Dub. Cum male agentes optent habere lucem, vt possint videre quid agant, s. furari, & huiusmodi, videtur quod ea non odiant? Ref. Alcuinus, quod non odiant illa occasione, sed in quantum in lucem detegitur peccatum.
- 17 Dub. Quia aliquando eorum peccata veniunt ad lucem, quando condemnantur per iustitiam? Ref. Lyr. quod non veniunt ad lucem sponte, sed coacte.
- 18 Dub. Quid intelligitur cum dicit, vt non arguantur? Ref. qui supra, i. vt non puniantur per iustitiam.
- 19 Dub. Quid est facere veritatem? Ref. qui supra, quod facere secundum voluntatem diuinam, quae est virtus.
- 20 Dub. Quomodo bona opera sunt in deo? Ref. Ly. in deo, id est in virtute Dei. Sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

FERIA TERTIA
Penthecostes.

Amen amen dico vobis qui non intrat per ostium,
Ioan. 10. cap.

Haec verba dixit dominus anno aetatis suae
32. die 26. Septembris, in Sabbato.

HISTORICE.

Discipulis Dominus furem illum, latronemque fore aiebat, qui aliam quam postuli stabulum ingrederetur ouium, sed eum esse pastorem, qui ingrederetur ianuam, cui & aperiret portarius, cuiusque voce agnoscerent oues, sequerenturque eum, fugientes alienum cuius nec vocem perspicunt. Non agnouerant autem hoc prouerbum discipuli, itaque se ostium esse eis dixit, eos vero qui praese venerunt fures fuisse, atque latrones, quos nec audierunt vocem latronis, qui non est ostium, quisquis ingrederetur saluum fore ait, latissimaque ingredies

egre-

egrediensve pascua reperitur, qui vero fur est, is vt interimat venit, se vero venisse, vt abundantius uita fruatur.

Haec sunt quae occurrunt dubia.

DVB. Cur dominus dixit praedicta verba? Resp. Chry. quia dominus deus de cecitate Iudaeorum disputauerat post illuminationem ceci nati, ne forte dicerent, quod non ex cecitate, sed quia erroneus esset ab eo fu-gerent, ostendit se non esse erroneum, sed verum pastorem, signa ponens latronis & pastoris.

Du. Quis est quem dicit non intrare per ostium? Ref. Chry. super Io. quod per hoc eos, qui ante eum fuerunt occulte insinuat, & eos, qui post eum futuri sunt Antichristum & pseudochristos.

Dub. Quid intelligit per ostium? Ref. qui sup. quod scripturas, quae Dei cognitionem apertunt. Dub. Cur dicit qui ascendit aliunde, & non qui intrat aliunde? Ref. qui sup. quod propter similitudinem furis maceriam transcendere volentis, & periculose omnia agentis.

Dub. Quis ascendit aliunde? Ref. qui supra, quod pharisaei, qui docebant mandata, & doctrinas hominum.

Dub. Quia infra dicit se ostium, quomodo potest esse pastor, & ostium? Resp. qui sup. quod quia nos adducit patri ostium se dicit, quia vero procurat dicit se pastorem.

Du. Quid est ouile? Ref. quod causa ouium, locus in quo stabulantur oues.

Dub. Quae differentia est inter furem, & latronem? Ref. quod vt dicit Catholicon, fur vadit de nocte, & perfodit domos. Latro autem est qui latet in syluis, & expoliat transeuntes.

Dub. Cur dominus vocat tales fures, & latrones? Resp. Augu. in hom. quod fures sunt, quia quod alienum est suum dicunt, & sunt latrones, quia quod furantur occidunt.

Dub. An omnis intrans per ostium sit pastor? Ref. quod non, nisi habeat alias conditiones scilicet quod ei ostiarius aperiat, & quod oues eius vocem audiant, & quod eas vocet nominatim.

Du. Cur ostiarius aperit pastori? Ref. Ly. quia scit eum beneuolum ouibus.

Du. Quis est iste ostiarius? Ref. Theoph. quod est Spiritus sanctus, per quem scripturae referat nobis indicant Christum.

Dub. Quia oues etiam audiunt vocem latronis, qui non est pastor? Ref. Ly. quod audiunt quidem, sed non cognoscunt, & hic audiunt

ponitur pro cognoscunt.

14 Dub. Quomodo potest nominatim in tanta multitudine vocare? Ref. Ly. quod ideo vocare dicitur eas nominatim, quia distincte eas cognoscit, quod non facit alienus.

15 Dub. Quia pastor sequitur oues cum virga & non praecedit? Ref. Ly. quod pastores in terra illa praecedunt gregem libitando.

16 Dub. Quia aliquando aliqua ouis errat, & tunc illa non sequitur pastorem? Ref. quod hoc non est ex defectu pastoris, sed ouis erratis.

17 Dub. Quid intelligit hic per alienum? Ref. Ly. quod pseudo Apostolos, & Antichristum, & etiam Machometum.

18 Dub. Nunquid intelligebat Apostoli, quod est ostium, pastor, oues, &c. Ref. Ly. quod bene intelligebant haec, sed non quid significaretur per illas res, cum sensus esset parabolicus.

19 Dub. Cum Moyses, & prophetae uenerint ante eum, an ipsi fuerint fures, & latrones? Ref. Ly. quod non intelligitur de prophetis & aliis sanctis, qui ab eo missi fuerunt, & qui per alium facit, per se facere videtur, sed de his, qui uenerunt capite proprio. Sicut dicitur Actuum 5. de Theoda, & Iuda Galilaeo.

20 Dub. quia vt Iosephus dicit, Theodas de cepit multos, qui secuti sunt eum, & etiam Iudas Gallilaeus, tempore quo Christus natus fuit, etiam habebat multos sequaces, ergo oues alienos sequebantur, & audiebant? Ref. Lyra, quod non audierunt eos oues, id est fideles in ouili Ecclesiae permanentes, quia ipsi perierunt, & sequaces, eorum, vt dicitur Act. quinto cap.

21 Dub. Cur replicat, quod est ostium? Ref. qui sup. quod ad probandum quod est ostium per officium ostij, quod est saluare ea quae sunt intra domum, & quod per ipsum sit ingressus, & egressus.

22 Dub. Quomodo ergo multi intrantes per Christum qui est ostium, finaliter damnantur, sicut Iudas, &c. Ref. Aug. quod ingrediens non fictus, sed verus, & perieuerans saluabitur.

23 Dub. Quomodo ingreditur, & egredietur? Ref. g. sup. quod ingreditur intus bona cogitando, & egredietur illa opere complendo.

24 Dub. Quae sunt illa pascua? Ref. Theo. quod delectatio futura, & requies, in quam dominus nos introducet.

25 Dub. Cur dicit pascua in plurali? Ref. Ly. quia beati reficiuntur interius in aspectu diuinitatis Christi, & exterius in aspectu suae humanitatis.

Dub.

- 16 Dub. Quo fur maciat & perdit? Resp. Al-
cuius, q̄ maciat mala doctrina retrahendo
à fide, & perdit in æterna damnatione.
17 Dub. Quid est mactare? Resp. catolicon;
q̄ est immolare, & interficere.
18 Dub. Cur dicit, vt vitam habeant, & abun-
dantius habeant? Resp. Ly. post S. Tho. su-
per 2. ad Ephe. lect 2. vitam habeant, s̄ gra-
tiæ in hoc mundo, & abundantius habeant, s̄
gloriæ in patria.

Alius sensibus mysticis non exponitur ra-
tione dicta in prologo.

F E R I A Q V A R T A
Penthecostes.

Nemo potest ad me venire. Ioan. 6. cap.
Hæc verba dixit dominus anno ætatis suæ
32. die 14. Aprilis. in die Martis.

H I S T O R I C E.

Iudæis dominus aiebat nullum ad se ve-
nire valeat, nisi ab eius qui eum miserat ge-
nitore traheretur, quem & ipse venientem
in ultimo resurgere iuberet die, cum pro-
phetarum canant oracula omnes futurum
esse, vt instruantur à Deo, quemcumque ve-
ro ad se venire dixit, qui doctus à patre fue-
rit, & si à quocumque minime intueri possit
eius genitor nisi à se qui eum clarissime in-
tuetur, omnes quoque vitam habere perpe-
tuam, qui in eum crederet, & se etiam esse
panem vitæ: eorum vero progenitores in de-
serto edisse manna, & tamen morti obnox-
ios fuisse, sed eum qui hunc à cæli prouen-
ientem manducauerit panem nequaquam
à letho superari posse, sed in æternum vita
fruetur: ait etiam panem qui caro sua est, se
datum præ sæculi vitæ.

Occurrunt dubia solvenda.

- 1 **D**ub. cur dominus dixit prædicta
verba? Resp. q̄ cum dominus
ante hoc Euāgelium dixisset Iu-
dæis q̄ erat panis viuus, q̄ de
cælo descenderat, murmurabat,
quoniam dicebant eū esse filium Ioseph, &
patrem ac matrē agnoscebāt, dicit ergo eis.
Nolite murmurare, nemo potest ad me venire
nisi pater meus, qui misit me, traxerit eum
2 Dub. Cur nolebat, q̄ murmurarent? Resp.
Ly. q̄ patres eorum in deserto murmurantes
grauissima pœna mortui fuerunt.
3 Dub. Cur non palam, & in faciem dicebat
sibi, & non murmurare? Re. Chry. q̄ adhuc
eum venerabatur, quia recens erat signum

de quinque panibus, & propterea non ma-
nifeste contradicebant.

- 4 Dub. Quid est murmuratio? Resp. S. Vinc.
in sermone, q̄ est secreta locutio, quæ fit
contra aliquem ex indignatione, vel ex ad-
miratione.
5 Dub. An murmuratio sit peccatum? Resp.
qui sup. q̄ sic, si sit ex indignatione, vel con-
tra Deum, vel contra superiores, vel con-
tra proximum, quando est contra dilectio-
nē Dei & proximi, sed quando est ex admi-
ratione, sicut de aliquo cito exaltato ad ho-
nores, vel diuitias, dicēdo. O Deus, quō iste
tam cito ascendit ad tantam dignitatem,
vel ad tantas diuitias, non est peccatum.
6 Dub. Cur non respondit eorum murmu-
rationi dicēdo, quōd nō erat filius Ioseph,
sed semper Virginis, conceptus ex Spiritu
sancto? Resp. Chry. quia non poterat illū mi-
rabile partum audire, si vero eum, qui est se-
cundum carnem non poterat manifeste au-
dire, multo magis nec superiorē ineffabile.
7 Dubit. Quomodo responsio Christi erat
ad propositum? Resp. quōd Iudæi non volen-
tes intelligere mysteriū conceptionis Chri-
sti, non poterant venire ad eum per fidem.
Et ideo dicit, nemo venit ad me, vt credat
me esse filium Dei, nisi tractus, id est inspi-
ratus à patre meo.
8 Dub. Nunquid absque tractu patris ali-
quis possit venire ad Christum? Resp. Ly. q̄
non, quia nihil potest ascendere supra natu-
ram suam, nisi ab alio trahatur. Et ideo cū
non possumus cōiūgi Christo, nisi per fidem
charitate formatā, quod est maximū donū
Dei, ideo oportet, q̄ trahamur per patrem.
9 Dub. Quia si nemo potest habere fidē, ni-
si tractus à patre, ergo iniuste damnantur in
fideles? Resp. S. Tho. 3. contra Gētilēs, c. 159.
q̄ rationabiliter, & non iniuste imputatur
homini, si ad Deū nō cōuertatur, quam-
uis hoc sine gratiā Dei facere non possit. Vn-
de considerandum est, quōd licet aliquis
per motum liberi arbitrii diuinam gratiam
promereri non possit, potest tamen seipsum
impedire ne eā recipiat. Dicitur enim Iob
21. c. recede à nobis, scientiam viarum tua-
rum nolumus, & Iob 24. Ipsi fuerunt rebel-
les lumini, & cum sit in potestate liberi ar-
bitrii impedire diuinæ gratiæ acceptio-
nem, vel non impedire, non immerito in
culpam imputatur ei, qui impedimentum
prestat gratiæ receptioni. Deus enim quan-
tum

- tum in se est, paratus est omnibus gratiam
dare, vult enim omnes homines saluos fieri,
& ad agnitionem veritatis venire, ut di-
citur 1. Thim. 2. sed illi soli gratia priuan-
tur, qui in seipsis gratiæ impedimentum
prestant, sicut sole mūdum illuminante in
culpam imputatur ei, qui oculos claudit, si
ex hoc aliquid malum sequatur, licet vide-
re non possit, nisi lumine solis præueniatur.
12 Dubitatur. Cur non omnes trahuntur à
patre? Resp. Aug. in homil. dicens, quem tra-
hat, & quem non trahat, quare istum tra-
hat, & non illum, noli velle iudicare, si non
vis errare, semel accipe, & intellige, si non
traheris, ora vt traharis.
11 Dub. Quid est trahi ad Christum? Resp.
qui supra, q̄ est delectari beatitudine, veri-
tate, iustitia, sempiterna vita, quod totum
Christus est.
10 Dubitatur. An nō & pater suscitabit in
nouissimo die? Resp. Chry. s̄ost. quōd sic, sed
hoc dicit Christus ostendens paritatem
virtutis.
13 Dubitatur. In quibus prophetis habetur,
q̄ erunt omnes docibiles Dei? Respondet,
quōd Esa. 54. dicitur, ponam omnes filios
tuos doctos à domino, & Hiere. 3. dabo vo-
bis pastores iuxta cor meum, & pascent vos
scientia, & doctrina.
14 Dubitatur. Cur dominus non allegauit
scripturam prout iacet? Resp. Lyra. quōd nō
in verbis attendendum est, sed in sensu ver-
borum.
15 Dubitatur. Cur multi non credunt si om-
nes erunt docibiles? Respond. Chry. s̄ost.
quōd omnes, qui volunt, erunt docibiles, &
credentes.
16 Dub. Quid debemus audire à patre? Resp.
Lyra. quōd prædictas, inspirationes, eas per-
cipiendo.
17 Dubitatur. Quomodo audiens addiscit?
Resp. qui supra, quōd diuinas inspirationes se-
quendo.
18 Dubitatur. Quomodo possumus audire
patrem loquentem? Resp. August. de præsti.
sanctorum, quōd non audiamus eum carnis
aure, sed corde.
19 Du. Nunquid filius, & Spiritus sanctus do-
cent? Resp. qui supra, q̄ sic, quia inseparabi-
lia sunt opera Trinitatis.
20 Du. Cur ergo potius attribuitur patri,
quōd doceat, quàm filio, aut Spiritui san-
cto? Resp. qui supra, quia de ipso procedit, &

filius, & Spiritus sanctus.

- 21 Dubitat. Cur dicit, quōd patrem non vi-
dit quisquam, &c. Resp. August. super Ioan.
ne Iudæi dicerent, nunquam vidimus pa-
trem, & quomodo possumus discere ab eo,
ideo à me ipso audite, quia eum noui, &
ab ipso sum, & sum verbum eius.
22 Du. Quia si quisquam non vidit patrem
nisi filius, ergo Spiritus sanctus non vidit
eum? Resp. Lyra. quōd propter hoc non ex-
cluditur Spiritus sanctus, quorū est vna sim-
plex visio. dictio enim exclusiua addita vni
personæ respectu termini essentialis, non ex-
cludit aliam partem.
23 Du. Cum Moyses, & Paulus viderint pa-
trem, cur dicit quisquam? Respond. qui su-
pra, quod ipsi viderunt in quodam raptu,
sed illa visio nō erat similis visioni Christi,
qui ab instanti conceptionis suæ vidit diui-
nam essentiam per modum habitus perma-
nentis.
24 Du. Quia non omnis, qui credit in Chri-
stum habet vitam æternam, maxime in hoc
mundo? Resp. qui supra, quod & si non ha-
beat eam actualiter, habet tamen eam vir-
tualiter.
25 Dubit. Quomodo Christus dicitur panis
vitæ? Resp. qui supra, quia dat vitam & eā
conseruat.
26 Dubit. Cur dicit, patres vestri manduca-
runt manna in deserto? Resp. quia Iudæi di-
xerant Christo, quod ipsi manducauerant
manna, quasi dicat, ipsi manducauerunt
manna, tu dedisti nobis panes ordeaceos,
ipsi manducauerunt per quadraginta an-
nos, tu nos paucis semel tantum, ideo Chri-
stus concedit eis vera esse, quæ dicebant, ta-
men licet manducauerint manna, & tot an-
nis, mortui sunt nihilominus: sed panis spi-
ritualis de quo loquitur, similiter sicut man-
na descendit de cælo, & habet ampliorem
virtutem, quia conseruat à morte, quod ille
non faciebat.
27 Dubitat. Quia multi manducant corpus
Christi, qui tamen moriuntur non solum
morte corporali, sed etiam æterna? Resp. d.
Augustin. quōd qui indigne sumunt, vt di-
cit Apostolus, iudicium sibi manducant, &
bibunt. Et ideo qui manducat digne, &
perseuerat, non morietur in æternum.
28 Dubi. An panem sacrum, quem dant, &
ministrant sacerdotēs, etiam sit pro mundi
vita? Resp. quōd sic, quia sacerdos non cō-
secrat

secrāt nisi in persona Christi.

29 Dub. Cur dicitur pro mundi vita? Ref. Ly. quia alta sacramenta solum proficiunt recipienti, sed Eucharistia nō solum sacerdoti sumentis, sed etiam toti ecclesiæ.

30 Dub. Cur dicitur caro & panis? Ref. qui supra, q̄ dicitur panis in quantum est sacramentum, quod est species panis: & dicitur caro, in quantum est res contenta, & significata, s. verum corpus Christi.

31 Du. Cur cū dixerit, hic est panis de celo descendēs, post replicauit, ego sum panis viuus, &c. Ref. q̄ ad maiore expressionē, & vt scirēt, quis erat ille panis, qui erat ipse.

Aliis sensibus mysticis non exponitur ratio ne dicta in prologo.

F E R I A Q V I N T A Penthecostes.

Conuocatis Iesus duodecim discipulis. Luc. 9.

Historia huius Euangelij facta, est anno Christi 31. die 14. in die Iouis.

HISTORICE.

Duodecim quos dominus elegerat Apostolos potestatem, virtutemq̄. contulit dæmones ab obsessis eiiciendi corporibus, & languentibus subueniendi, in mandatis eius dando ne quicquā euntes secum deferrent, non virgā, peram, panē, pecuniamque, aut duas possiderent tunicas, in eamq̄. quā ingressi fuissent domū manerēt, nec egredere tur, pedū quoq̄. puluerē in eos q̄ nequaquā eos exciperent dū vrbē exirent excuterent ad testimonium illis, qui quidem imperata exequentes castella circumeuntes euangelizabant vbique, infirmosque curabant.

Necessaria quedam soluenda sunt dubia.

1 DUBITATVR. Cur dominus talem potestatem dedit Apostolis? Ref. Ly. q̄ ad confirmandum doctrinam quam eis dederat, vt prædicarent.

2 Dub. Cur tantum duodecim elegit Apostolos? Ref. Remigijs propter perfectionem ipsorum, quæ designatur ex numero duodecimario qui confurgit ex duobus denarijs, qui senarius habet perfectionem, eo quia

ex suis partibus, quæ sunt. 1. 2. 3. in seipsum formatur.

3 Dubitatur. Cum multi alii discipuli missi fuissent ad prædicandum à Christo, vt pater Luc. 10. cur facit hic mentionem solum de duodecim? Respond. qui supra, quia isti duodecim erant principiores, & quia etiam maior potestas erat eis à Christo collata.

4 Dubitat. Cur inter duodecim elegit Iudam, qui eum prodidit? Ref. August. 18. de ciuita. dei, q̄ habuit inter eos vnum, quo malo vtens bene, & suæ passionis impieret dispositum, & ecclesiæ suæ tolerandorum malorum præberet exemplum.

5 Dubitatur. Quid significat Apostolus? Ref. græcè, lisan hebraicè, & missus dicitur latinè.

6 Dub. An Apostolus sit dignitas? Respon. S. Thom. 1. Corin. 1. quod sic, & est prima dignitas in ecclesia.

7 Du. An Apostoli sint digniores quolibet alio Sacerdote? Ref. qui supra ad Rom. 8. Iec. 5. quod sunt omnibus aliis sanctis quacumque prærogatiua præfulgeant, siue virginitatis, siue doctrinæ, siue martyrii, præferendi tanquam abundantius Spiritum sanctū habentes.

8 Dubitatur. An post acceptum Spiritum sanctum Apostoli peccauerint? Respon. qui supra, ad Gal. 2. lect. 3. quod non mortaliter, & hoc donum habuerunt per potentiam diuinam, quæ eos confirmauerat, vt dicitur Pl. 74. Ego confirmaui columnas eius. peccauerunt tamen venialiter ex fragilitate humana. 1. Ioan. 1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, &c.

9 Dubitatur. Quia videtur, quod aliquis sanctus potuerit tantum mereri, sicut vnus Apostolus, ergo fuit ita dignus? Respondet qui supra ad Ephe. primo lect. quarta. quod bene argueretur si gratia pro meritis daretur, quia si ita esset, iam non esset gratia, Roman. undecimo, quia sicut Apostolos ad singularem dignitatem uocauit, i. a. & singularis gratiæ priuilegio dotauit, temerarium est ergo aliquid sanctum Apostolis comparare.

10 Dubitatur. An fuerint maiores Ioannē Baptista? Respond. qui supra, super Matthæum, quod sic, non merito, sed officio noui testamenti.

Dub.

11 Dub. An Apostoli fuerint cōsecrati sacerdotes? Ref. qui sup. in 4. sen. dif. 1. 4. q. 2. ar. 3. q̄ quantum ad principale actū eis dedit potestatem sacerdotalem in cœna, q̄ dixit. Hoc facite in meam commemorationē: & quantum ad actum secundarium qui est ligare, & absoluere post resurrectionem.

12 Dub. Cur dedit eis potestatem super omnia dæmonia? Ref. Cirillus, q̄ vt hæretet eleuatum supercilium diaboli, qui dicebat aliquando, non est qui cōtradicere ualeat.

13 Dubit. Quam potestatem dedit eis super omnia dæmonia? Ref. q̄ ut eijcerent spiritus immundos ab obsessis corporibus.

14 Dub. Cum non omnia dæmonia uexent homines, cur dicit super omnia? Ref. q̄ intelligitur super omnia homines vexantia.

15 Dub. Cur dat auctoritatem curandi languores? Ref. Eusebius, q̄ ut uenetur genus humanum vttranque dat eis potestatem, s. dæmones expellendi, & languores curandi.

16 Dub. Quomodo Apostoli qui erant creaturæ poterant facere miracula? Ref. Chryf. q̄ hoc aderat eis non natura, sed participatione Spiritus sancti.

17 Dub. An Apostoli potuissent alijs talem uirtutem faciendi miracula contribuere? Ref. qui supra, q̄ hoc erat prorsus alienum ab eorum uirtute, sed dominus tāquam naturaliter Deus existens impartitur huiusmodi gratiam quibus uult, non inuocans in eos alienam uirtutē sed infundens ex promptuarijs proprijs.

18 Du. Quid intelligitur hic pro regno dei? Ref. Ly. q̄ ipse Christus. Vide dominica. 3. post octauam Epiphaniæ. du. 49. dicitur ē regnum Dei lex Moysi. Mat. 21. auferetur à uobis regnum dei, & dabitur genti faciēti fructus eius, quia uerus intellectus ueteris testamenti est ablatus à Iudæis, suis peccatis exigentibus, & datus est Christianis.

19 Dub. An similiter Moyses, & Prophetæ prædicauerint regnum dei? Ref. Chry. q̄ non, quia Apostolis nō fuit commissum aliqd. sensibile dicere, sicut Moysi, & prophetis, qui terrā, & bona terrena promittebāt, hi uero regnū celorū, & quæcumq̄ cōtinētur in eo.

20 Dub. Cur præcepit eis nō portare uirgam neque peram? Ref. Ambr. in Homil. q̄ in hoc ostendit qualis debeat esse qui euangelizat regnū dei, ut neq̄ uirgam, &c. i. subdij secularit administrata nō requirat, fideique totus inherens putet quominus ista re-

quirat, magis sibi posse suppetere.

21 Dub. Quid significatur per uirgam, peram, & duas tunicas? Ref. Theop. q̄ quidā sic intelligunt, uidelicet q̄ nō thesaurizēt, q̄ significatur per peram, quæ congregat multa, neque sint iracundi. & tribulati spiritus, quod significat uirga vel baculus, neque sint ficti, & duplici corde significat tunica duplex.

22 Dub. Cur non uult, q̄ porrent panem, neque pecuniam ad emendum eum, quæ tñ sunt necessaria itinérantibus? Ref. Aug. de cōsensu Euangelistarum, q̄ dominus discipulos hæc ferre noluit, non q̄ necessaria nō sint sustentationi huius uitæ, sed quia sic eos mittebat, vt eis hæc deberi monstraret ab illis quibus Euangelium credentibus annūtiarent, tanquam stipendia militibus. vt sic fecuri non possiderent, neq̄ portarent huic uitæ necessaria nec magna nec minima.

23 Dub. Quo deberent manere in quacūq̄ domum intrassent, quia fortassis in aliqua habitassent gentes inhonestæ uitæ? Ref. Ly. quod Matth. 10. Christus de hoc præmonuit eos, dicens, in quancūque autem ciuitatem, aut castellum intraueritis, interrogate quis in ea dignus sit, id est fidelis, & bonæ fāmę, & ibi manete.

24 Dub. Cur uult, quod maneat in vna domo? Ref. Cirillus, vt nec hospitem grauent, eum, s. dimittendo, nec ipsi gulositatis, & leuitatis suspicionem incurrant.

25 Dub. Cur non uult, q̄ exeant illam domum? Ref. Amb. quod alienum à prædicatore regni cœlestis allerit cursitare p̄ domos, & inuolabilis hospitijs iura mutare.

26 Dub. Quia hic dicit, & inde ne exeatis, & sic v̄ cōtradictio? Ref. Ly. q̄ non est intelligendū, q̄ per hoc quod hic dicitur uelit excludere causas honestas exeundi, vt ad docendū, vel huiusmodi, cum propter hoc intrauerint ciuitatem, sed per hoc uelit excludere discursus curiosos, & inutiles, qui non debent esse in prædicatore, sed magis cessante necessitate debet vacare contemplationi, vt ibi hauriat, quod postea populo in prædicatione effundat.

27 Dub. Cur uult, q̄ excutiant puluerem de pedibus, &c. Ref. Beda, q̄ ad ostendendum quod non uenerat prædicare pp̄ tpeale lucrum, q̄ et puluerem, qui adhuc sitet pedibus eorum de loco ipsorum non portarent.

Dub.

- 28 Dub. Cur dicit euangelizantes, & curan-
res. Rñ. Eusebius, q̄ quasi doctores erāt euā-
gelizantes, sed quasi medici prastantes re-
media, & verba miraculis comprobantes.
- 29 Dub. Quomodo iuerunt curates vbiq̄,
quia solum misit eos ad Iudæos? Res. q̄ per
ly, vbiq̄, non intelligitur, quod fuerint
vbiq̄, sed quod nullibi fuerint quin ibi
euangelizauerint, & curauerint infirmos si
ibi erant.

Aliis sensibus mysticis nō exponitur ra-
tionē dicta in prologo.

F E R I A S E X T A
Penthecostes.

Factum est in vna dierum. Luca. 5. Math. 9.
Mar. 2. c.

Hæc historia facta est anno ætatis Christi.
31. die 21. Aug. die scilicet Iouis.

HISTORIE.

Domino quadam sedente die cum pha-
risæis, ac doctoribus legis, qui conuenerant
vndiq̄, ut eum audirent docetē, miraculis
doctrinam approbantem, non valentes qui
dem paralyticum quem ob consequendā
sanitatē domino deferebāt eius ob homi-
nū multitudinē præsentare cōspectui, ex te-
sto demittentes corā eos statuerunt, quorū
Iesus fide visa paralytico crimina relaxa-
uit: cū uero pharisæorū, & scribarū quidā
hunc blasphemare cogitarent, cū soli cōpe-
tat altissimo erratā remittere. Ipse eorum
agnitis cogitationibus, cur talia animo re-
uoluerēt rogauit, q̄siuitque quid leuioris fo-
ret facultatis proferre, tibi donant peccata,
an surge, & in pace perge: vtq̄, eum scelerā
abolere posse agnoscerēt, paralytico, ut eū
in quo iacebat lectū assumeret, domūq̄; p̄-
priā sospes abiret imperauit, qui illico iussa
exequens sanitatē adeptā, Deū gloriosum
extollebat, quo oēs assistētes miraculo viso,
stupore simul, ac timore repleti, omnipotē-
tem prædicabant Deum, mirabilia magna
ea se asserentes vidisse die.

Obijciendum est contra dictā quedam, et hæc sunt
soluenda.

- 1 DUBITATVR. Vbi factum fuit
hoc miraculum? Res. q̄ ut habetur
Maci. 2. in Capharnaum.
- 2 Dubita. Cum Christus non haberet vbi

caput reclinaret, i qua domo docebat? Res.
Lyra, q̄ licet non haberet propriā domum,
non tamen negatur quin habuerit sicut ho-
spes domū accommodatā pro tēpore ad ma-
nendum, & in tali docebat in Capharnaū.

3 Dub. Quid docebat? Res. q̄ semper do-
cebat de pertinentibus ad regnum dei.

4 Dub. Cur sedens docebat? Res. quia erat
doctor doctorum, qui doctores docendo se-
dent super cathedram magistralem.

5 Dub. Cur etiam ipsi pharisæi, & scribæ se-
debant? Res. quoniam anima sedendo, &
quiescendo fit prudens.

6 Dub. Ad quid conuenerant pharisæi, &
scribæ? Respon. Cirillus, quod ut viderent
prodigia quæ faciebat.

7 Dub. Vnde procedebat illa uirtus ad sa-
nādum? Res. qui supra, q̄ propria uirtute
operabatur sicut Deus, & dominus.

8 Du. Cū doceret cur portarunt paraly-
ticum? Res. Cirillus, quia necessariū erat
vbi tanta scribarum, & pharisæorum turba
conuenerat aliquid fieri ex his, quæ uirtu-
ti aut estarent ipsius coram eis, qui eum par-
upendebant.

9 Du. An esset altum testum per qd̄ demi-
serunt paralyticum? Res. Chry. q̄ aliquis
dicit demissum fuisse locum a quo per te-
gulas deposuerunt paralyticum.

10 Dub. Quid est paralyticus? Res. q̄ idem est
quod resolutio membrorum, & est morbus
quo membra dissoluuntur.

11 Dubi. Quot homines portabant paraly-
ticum? Respon. quod vt dicitur Maci. 2.
quatuor.

12 Dub. Cur statuerunt eum ante Iesum?
Respon. quod vt curaret eum.

13 Dub. Quomodo potest uideri fides? Res-
pond. quod uidit Iesus, id est cognouit, &
licet fides non possit uideri, cognoscitur ta-
men per signa exteriora, & Deus eam vi-
det qui intuetur cor.

14 Du. An paralyticus haberet fidem? Res.
Chry. quod sic, & magnam, quia aliter
non permisisset se submitti per testum nō
credens.

15 Dubita. Cur remisit delicta paralytico?
Respon. Beda. q̄ hominem dominus a para-
lysi curatum, primo peccatorum vincula
dissoluit, vt ostenderet eum ob nexum culpa-
rum artum resolutione damnari, nec nisi
his relaxatis membrorum posse recupera-
tione sanari.

Dub.

16 Dub. Cur dicit homo dimittitur tibi pec-
cata? Res. Aug. de quæst. Euangel. q̄ ex hoc
ipso, q̄ homo erat non posset dicere non
peccaui, simul etiam vt ille, qui homini di-
mittebat intelligeretur Deus.

17 Du. Cur cogitabant Pharisæi ipsum blas-
phemare? Res. quia credebant eum purum
hominem, & dimittere peccata soli deo cō-
petit: attribuere autem creaturæ, quod crea-
toris est, est vna species blasphemæ.

18 Dub. Quia remittere peccatum non uide-
tur auferre, quia adhuc remanet remissum?
Res. q̄ remittere idem est, q̄ abolere & de-
lere, cum sit quoddam vinculū quo homo
tenetur astrictus, quo soluto non amplius
imputatur peccatori.

19 Dubit. Cur pharisæi non palam profere-
bant, quæ cogitabant? Res. Chry. q̄ metu
multitudinis non audebant.

20 Dub. cur statim imponunt blasphemæ?
Res. Cirillus, q̄ in hoc mortis præcipitant
sententiam, quia lege cauetur, q̄ qui blas-
phemaret in deum morte puniretur.

21 Dub. Cum sacerdotes dimittant peccata
quomodo solus deus dicitur dimittere? Re-
spon. Bed. quia deus eis dimittendi tribuit
potestatem.

22 Dub. An eorum cogitatio sit cōtra Chri-
stum? Res. Ambro. super Lucam, q̄ non,
imo est pro eo, quia si ipse dimittit peccata,
& ipsi consentur solum deum dimittere
peccata, ergo Christus est deus.

23 Dub. Cur non dicit in prima persona re-
mitto tibi peccata? Res. q̄ ideo quia nole-
bat propriam exprimere potestatem, quam
tamen post cogentibus illis expressit.

24 Du. Cur eis dicit quid cogitatis &c. Res.
Cirillus. q. d. O pharisæi, qui dicitis quis po-
test dimittere peccata, nisi solus deus? Re-
spondeo quis potest secreta cordis scrutari,
nisi solus deus, qui per prophetam dicit,
Ego dominus scrutans corda, & probans
renes.

25 Dub. Cur dicit, quid est facilius &c. Res.
q̄ dominus non intendit de facilitate pro-
lationis verborum, sed de effectu significati.
q. d. quid est facilius dimittere peccata, vel
sanare paralyticum?

26 Dub. Quod horū est facilius? Res. Chry.
q̄ consolidare corpus facilius est, quanto nā
que nobilior est anima corpore, tanto est ex-
cellentior absolutio criminum.

27 Dub. Cur ergo sanauit eum? Res. qui su-

pra, quia pharisæi illud non credebant, eo
quod lateat, voluit adicere, quod minus
est, aperitius tamen, quatenus quod est ma-
gis occultum per hoc demonstratur.

28 Dubi. Quomodo poterant cognoscere p̄-
sanationem paralytici, q̄ haberet potesta-
tem dimittendi peccata? Res. quia per sa-
nitatem illico restitutam, quæ solum pote-
rat conferri uirtute diuina, poterant cogno-
scere ipsum esse deum, & per consequens,
q̄ habebat potestatem dimittendi peccata.

29 Dubitatur. Cur dicit in terra? Res. Theo-
philus, quod in terra dimittit peccata, quia
dum sumus in terra possumus peccata no-
stra delere, postquam autem a terra tolli-
mur, non ualebimus confiteri, clauditur e-
nim ianua.

30 Dub. cur imperatiue dicit, surge? Res. p̄,
Lyra, quod tanquam deus imperando mi-
racula facit, cum alii Sancti ea faciant im-
plorando.

31 Dub. Cur præcipit tollere grabatum? Re-
spon. chr. super Math. q̄ vt demonstrat ip-
sam sanationem per lecti portationem, &
sic non reputaretur fantasma, quod factum
fuerat, & vt quod fuit testimonium infirmi-
tatis, esset probatio sanitatis, vt dicit Ioan-
nes Episcopus.

32 Dubit. cur mittit eum in domum suam?
Res. chr. q. d. ego volebam per tuam passio-
nem curare illos qui sani videntur, infirmat-
ur autem in anima, sed quia nolunt, vade
tuam correcturus familiam.

33 Dub. An statim dictis uerbis a christo cu-
ratus fuerit? Respondet Ambrosius vbi su-
pra, quod nec mora vlla sanitas interuenit,
vt patet in text.

34 Dubita. Quomodo magnificabat Deum?
Respon. Lyra, quod magnificabat christum,
tanquam verum Deum.

35 Dub. Quid est stupor? Res. catholicon, q̄
est casus memoriā, & rationem auferens,
& linguam impediens.

36 Dub. Quomodo stupor apprehendit eos?
Res. quoniam miraculum factum excede-
bat limites naturæ.

37 Dub. Si stupebant, cur non perquirebant
intelligere veritatem? Respondet Sanctus
Tho. 1. 2. q. 4. 1. ar. 4. q̄ differentia est inter ad-
mirari, & stupere, nam admirans refugit in
præsenti dare iudicium de eo, quod mira-
tur, timens defectum, sed in futurum inquit-
rit. Stupēs autem timet, & in præsenti iudi-
care

- cāre & in futuro inquirere. vnde admiratio est principium philosophadi, sed stupor est philosophicæ cōsiderationis spēdimētū.
- 38 Dub. Quid est timor? Ref. qui sup. 3. sen. dist. 34. q. 1. ar. 3. q. 1. quod timor est desiderium i. appetitus secundum aristotē mouēs, id est secundum contractionem, quia in timore contrahuntur calor & spiritus ab exterioribus ad interiora.
- 39 Dubi. Quot sunt species timoris? Resp. q. sup. 12. q. 41. ar. 4. q. sunt sex. scilicet segnitias, crudelitas, verecūdia, admiratio, stupor, & agonia. nam timor est de futuro malo quod excedit facultatē timentis, ut sibi resisti non possit, & potest considerari uel in operatione eius, uel in exterioribus rebus: in operatione potest dupliciter malū timeri. Primo quidē labor grauians naturam, & sic caufatur segnitias, scum aliquis refugit operari, propter timorē excedentis laboris. Secundo in operatione potest contineri turpitudine ledens opinionem, & si sit in cōmittendo, est erubescētia: si autem sit de turpi iam factō, est verecūdia. Malum in exterioribus rebus consistens tripliciter potest excedere hominis facultatem ad resistēdū. Primo ratione suę magnitudinis: sicut cū quis cogitat aliquid malum cuius exitū considerare non sufficit, & sic est admiratio. Secūdo ratione diffuetudinis, quia scilicet aliquid malū in consuetū nostrę cōsiderationi se offert, & sic est stupor, q. caufatur ex insolita imaginatione. Tertio modo ratione improuisionis, quia prouideri non potest sicut futura infortunia timentur, & talis timor dicitur agonia.
- 40 Dub. Quæ est causa timoris? Ref. qui supra, c. 44. ar. 2. q. duplex est causa timoris. Vna per modū materialis dispositionis ex parte eius qui timet. Alia per modū causę efficientis ex parte eius qui timetur. Primo modo defectus est causa timoris per se loquēdo, quia ex defectu uirtutis cōtingit, q. quis de facili non potest expellere imminens malum, sed quo ad secundum modū uirtus, & robur per se loquendo est causa timoris: ex hoc enim quod aliquid apprehenditur ut nocium, & uirtuosum, cōtingit quod eius effectus repellere non potest.
- 41 Dub. Qui sunt effectus timoris? Ref. qui supra, ar. 3. q. ut dicit Tullius in 4. de tuscu. quæ q. timorem sequitur tremor, & pallor & dentium strepitus.
- 42 Dub. Quid est obiectū timoris? Ref. qui supra, q. ar. 1. quod est malum.
- 43 Dub. Cur nullus timet mortē, cū sit malū? Ref. qui supra, ar. 2. quia ut dicit Philosopho, 2. rethoriorum, quæ ualde longe sunt non timentur. Sciunt. n. oēs homines quod morientur, sed quia non prope est nihil curāt.
- 44 Dub. Quare uidentes sibi mortē imminere non timent? Resp. qui supra, quia timor est de futuro malo, & ipsi propter necessitatē moriendi estimant tanquam præsens, ideo non timent, si tamen haberent aliqui spem euasionis tunc timerent.
- 45 Dub. An timor possit timeri? Ref. q. supra, ar. 4. q. sic, in quantum prouenit à causā extrinseca, ne scilicet imminet alicui necessitas timendi propter incōgruentiā alicuius excellentis mali, sicut latro timet ne eum timere oporteat, si iudex caperet eum & faceret suspendere, sed in quantum prouenit à causa intrinseca, subiacet uoluntati in quantum appetitus inferior obedit rationi. Vnde homo potest timorem repellere, & secū dum hoc timor non potest timeri.
- 46 Du. An timor possit esse de malo culpæ? Ref. qui supra, q. 47. ar. 3. q. cum malū culpæ subiaceat uolūtati, quod potest vitari. Ideo tale malū si timetur, licet homo timeat se duci ab aliquo per quem inclinatur ad malum culpæ.
- 47 Du. Cū homo timeat separari à Deo, q. nō potest esse, nisi per peccatum, ergo uideatur quod homo timeat malum culpæ? Ref. qui supra, q. separatio à Deo est quædam pena consequens peccatū, & cum omnis pena sit ab exteriori causa, sic potest timeri.
- 48 Dub. Quia cum uerecūdia sit de turpi actu factō, qd est malum culpæ, ergo malū culpæ timetur? Ref. qui supra, q. uerecūdia non est timor de actu ipso peccati sed de turpitudine, uel ignominia, quæ sequitur ipsum, quæ est à causā extrinseca.
- 49 Dub. Cur deus timetur, qui est bonus, & obiectum timoris sit malum? Ref. qui supra, ar. 1. q. non timetur eo, quod sit malus, sed quia sua uirtute potest infligere malum.
- 50 Dub. Quæ differentia est inter timorem mundanum, & diuinum? Ref. qui supra, in 3. sen. di. 34. q. 2. ar. 1. q. 2. q. timor mundanus est ille, qui respicit penā, propter quā uitandam aliquando cōmittitur peccatū, & talis timor respicit penas temporales: sed timor diuinus est, qui respicit culpam, uel penam culpæ

culpe uel culpam & penam simul.

11 Du. An timor mundanus possit esse bonus? Ref. qui supra, 1. q. 19. ar. 3. q. cum timor mundanus procedat ab amore mundano rāquā à mala radice, semper est malus.

12 Dub. An timere principes sit timor mundanus uel humanus? Ref. qui supra, q. ipsos timere in quantum habent potestatem à Deo, & ea bene utuntur, est potius timor diuinus, quā humanus, sed eos timere in quantum Deo contrariantur est timor mundanus.

13 Du. An homo timens sui corporis detrimentum, & rerum temporalium peccat? Ref. qui supra, q. talia fugere est naturale, sed qd homo timorē tali uelit recedere à iustitia, & peccare mortaliter, ut illa non patiatur, est contra rationem naturalem, & talis timor est mundanus & malus.

14 Du. An timor excuset à peccato? Ref. q. 125. ar. 4. q. non excusat à toto, s. quin illud sit mortale, si sit contra præcepta Dei, & ita habetur 32. q. 5. c. ita ne, & extra, q. metus causa, c. sacris.

15 Dnb. Quæ differentia est inter timorem filialem, initialem, seruilem, & mundanū? Respon. S. Tho. ubi supra, q. 19. ar. 2. q. quando homo à deo recedit propter mala, quæ timet, talis dicitur timor mundanus, sed si aliquis inhereat Deo propter timorem penę, erit timor filialis. Si autem propter timorem culpę erit timor filialis, nam filiorum est timere offensam patris. Si autē propter utrunque est timor initialis, qui est medius inter utrunque.

16 Du. An timor sit uirtus theologica? Ref. qui supra, ar. 9. q. non, quia obiectum timoris est malū quod quis refugit & non deus. Obiectū autē uirtutis theologicę est deus.

17 Dub. An aliquo modo in deo sit timor? Respon. qui supra, ar. 2. q. nō, quia non habet superiorem, cui subiiciatur.

18 Dub. An in sanctis in patria erit timor? Ref. qui supra, q. sic timor filialis, iuxta illud Psal. 18. Timor domini factus permanet in sæculum sæculi, & nō erit poenalis, sed admirationis.

19 Du. An in Christo fuerit timor? Ref. qui supra, 3. par. q. 7. ar. 6. q. sic, ut habetur Esa. 2. replebit eum spiritus timoris domini, & erit scdm, quod respicit diuinā eminentiam, prout anima Christi ex reuerentia mouebatur in deum Spiritu sancto acta.

20 Du. An in damnatis erit timor? Ref. qui

sup. 12. q. 67. ar. 4. q. non, quia erunt sine spe euasionis, pūter tamen in eis esse timor penę propter successione penarum, quia sic remanet ibi ratio futuri, quod est obiectum spei.

61 Dub. Quis horum est timor Spūs sancti? Ref. qui supra, 2. 2. q. 9. ar. 9. q. timor filialis siue castus, quod idem est. Et tenet quasi primum locum ascendendo, & ultimum in descendendo.

62 Dub. An illi qui dicebant, uidimus mirabilia hodie, crediderit Christū fore deum? Ref. Chrysostomus super Mat. q. nō, quia obstabat eis caro, nec tamen parum erat estimare eū præcipuum esse mortalium, & à Deo pcessisse, ut dicitur Mat. 6. c. dicentes, qui de dit potestatem talem hominibus.

ANAGOGICE.

& Tropologicę.

[Quod dñs sedens docet] significat doctores Ecclesię sedentes, & docentes per p̄dicationem [quod uirtus domini, &c.] significat, quod prædicatur in uanū, nisi spiritus dñi intus inflāmet [Paraliticum Christum quærens] significat animā dissolutam operationibus Christi quærens [quod impeditur à turba] signat, q. cogitationibus multis homo impeditur [quod aperit te] ut ante Christum ponat figurat, quod apertis sacrarum mylteris scripturarum, ad noticiam Christi peruenit [portantes paraliticum] doctores significant, [quod in lecto deponitur] significat Christum debere cognosci ab homine in ista carne adhuc constituto [quod Christus dimittit peccata] designat in curatione animę peccata debere extirpari [de grabato surgere] est animam à carnalibus desideriis abstrahere [grabatum tollere] est ipsam carnem per continentię frenā correptā spe cœlestium præmiorum à delitiis segregare terrenis [domum ire] est ad internā sui culodiā ne iterum peccet redire [quod dicitur uidimus mirabilia hodie] designat mundatos à peccatis nunquam ita bene uidisse, i. intellexisse quę agenda sunt.

ANAGOGICE.

Contemplemur Christum dominum sedentem, & Angelos docentes, qui electis oia dimittit peccata, ut ciues efficiātur suę ciuitatis, & i futura resurrectione aīas nostras cū lectis suis, i. corporibus assumptis in domū cœlestē introducet, ubi semp

magnificabunt Deum omnipotentē stupentes de tam ineffabili gloria, & erunt omnes repleti timore reuerentiali, dicentes, quod viderunt mirabilia in die eternitatis.

SABBATHO POST Penthecosten.

Surgens Iesus de synagoga.

Quare feria 5. tertie dominice quadragesime. DOMINICA DE TRINITATE.

Cum venerit paraclitis.

Quare in dominica infra oct. Ascensionis.

DOMINICA DE TRINITATE secundum ordinem Prædicatorum.

Erat homo ex pharisæis Nicodemus nomine. Io. 3. Historia huius Euang. facta est anno ætatis Xpi 3 1. die 16. Aprilis, s. in die Mercurij. HISTORIE.

Pharisæus quidam Iudæorum princeps Nicodemus nomine ad dñm nocte quadā venit, eumq; magistrū cōpelitās ex perpetratis ab eo signis à deo venisse confessus est: cui dominus ait, nullū dei regnū intrari posse, nisi iterū nascatur: at Nicodemus admirans sciscitabat quonā pacto senex homo nasci possit, & an genitricis vterū rursus ingredi necesse sit, ut inde oriatur: dominus autē ex aqua & Spiritu sancto renasci se intelligere dixit, nec alio in regnū posse mō Dei penetrare. nā ex carne caro exit, spiritum vero ex spiritu procedere dixit, nec ex dictis mirari eū debere, qm̄ spiritus vbi libet spirat, eiusq; audiunt vocē ignorantes ortū & hinc, sicut lem̄q; eū fore, qui ex spiritu natus esset. Quarente autē Pharisæo quonam hæc mō possent fieri. Res. dñs ipsum in lege dōctū esse & horū non habere notitiā, se autē & loqui & attestari, qd̄ vidisset & agnosceret, nec tamē eius fidē dicit eos dare velle. Si ergo de terrenis differens sibi non creditur, quō cœlestia pertractari assentiēt? Subintulit vero neminē cœlū conscendere posse, nisi is, qui & ē cœlo aduenit, & cœlū inhabitat. Filiū vero hominis exaltari oportere, sicut à Moyse serpens exaltatus fuit, ut qui habet eius inherens dicitis, non intereat, sed vita fruatur æterna.

Nemulla delectanda sunt dubia.

VBITATVR. An iste esset dominus omnium Iudæorum, quia dicitur princeps Iudæorum? Res. Gl. qd̄ princeps Iudæorum, id est vnus de principi

bus Iudæorum.

2 Dub. Cur venit nocte? Res. Ly. quia non audebat venire palam, ne à synagoga expelleretur.

3 Du. Quia dicitur Ioan. 7. quod nullus ex principibus credidit in Christum? Res. qd̄ il lud dictum fuit pharisæorum, qui nesciebant Nicodemum secretē credere.

4 Dub. Cur exprimitur nomē Nicodemi? Res. Ly. qd̄ ad ostendendum famam ipsius.

5 Dub. Cur dicitur princeps Iudæorum? Res. on. Beda quōd ad ostendendum officium dignitatis eius.

6 Dubit. Cur vocauit Nicodemum doctū, cum stulta mundi elegerit deus? Res. Ly. qd̄ licet primos à se vocatos voluerit esse simplices, ne doctū fidei sapientiæ humanæ ascriberetur, ita etiam à principio vocauit aliquos literatos, ne ipsa contemptui haberetur quasi, à solis simplicibus recepta.

7 Dub. Cur non vocat eum deum, sed magistrum? Res. Aymo. quia licet crederet à deo missum, non tamen agnoscebat.

8 Dubit. Cur Nicodemus nihil requirit à Christo, sed solum proficitur à deo venisse? Res. Lyra, quōd minus dixit & plus significauit, quia per illa uerba ostendit se desiderare informari ab eo.

9 Dubita. Quid vult dominus intelligi per nasci denuos? Res. on. August. super Ioan. 1. ex deo, spirituali scilicet regeneratione per baptismum.

10 Dubitatur. Cur Christus dixit sibi, nisi quis natus fuerit denuo &c? Res. Chrysol. super Ioan. quōd q. d. si tu non natus fueris desuper, & dogmatum susceperis certitudinem, alicubi extra erras, & longe es à regno cœlorum.

11 Dub. Quid est videre regnum Dei? Res. Aug. id est diuinitatem Christi.

12 Dubita. Quia patres vete. testa. sunt saluati sine baptismis? Res. Lyra. quōd saluati sunt in fide Christi vterū, & sic habuerūt rē baptismi, & etiam habuerūt in figura in aliquo correspondente per quod tollebat peccatum originale.

13 Dub. An ex tunc baptismus esset de precepto? Res. Magister Hugo, quōd non, nec hic dominus sententialiter promulgauit baptismi necessitatem extunc, sed facturus quod erat reuelauit amico.

14 Dub. Quid significant verba, quæ respondit Nicodemus? Respond. Lyra, quōd arguit

quit contra Christum, vt intelligat modum regenerationis, & arguit dupliciter. Primo ex ætate, quia ille qui nascitur est puer, à se nescit nō pōt aliquis redire ad pueritiam, ergo talis regeneratio est impossibilis, & hoc est, quod dicit, quō pōt homo nasci cū sit senex, nam erat alluetus sensui literali, & ideo arguit de generatione carnali. Secūdo arguit ex quancitate nascentis, quæ est parua vt possit includi in vtero matris, & videtur impossibile, quōd ille renascatur qui sū est perfecte quantitatē, & hoc est, qd̄ dicit, nunquid potest in ventrem matris &c. q. d. non, quia quantitas non peruenit.

15 Dub. Quomodo responderet dñs ad prædicta argumenta? Res. qui supra, quōd dicens nisi quis renatus &c. respondet, qd̄ non intelligit de generatione carnali, de qua intellegebat Nicodemus, sed de spirituali, quia argumenta Nicodemi non concludūt, quæ procedunt de generatione carnali.

16 Dub. Cur Nicodemus posuit potius exemplum de sene, quam de viro? Res. Beda, quoniam ipse erat senex.

17 Dubitatur. Cur Christus dicit regenerationem debere fieri ex aqua & Spiritu sancto? Res. on. August. qd̄ in huiusmodi generatione aqua visibilis ad emundationem corporis intelligitur, Spiritus vero inuisibiliter concurrens ad emundationem, inuisibilis animæ mittitur.

18 Dubit. Quō pōt homo nasci ex aqua spiritualiter? Res. Chrysol. dicens Ego quoq; interrogat te, quomodo natus est Adam ex terra, sicut enim in principio subieciatur elementum terre totum vero opus plasmantis erat, ita & nunc subieciatur elementum aqua, totum vero est spiritus gratiæ.

19 Dub. Cur est necessaria aqua his, qui Spiritu sanctum suscipiunt? Res. Chry. qd̄ quia in ea diuina perficiuntur symbola, sepultura, & mortificatio, resurrectio & vita, sicut enim in aliquo sepulchro in aqua nobis submergentibus capita vetus homo sepelitur, & submersum deorsum occultatur, deinde nouus rursus ascendit. hoc etiā fit, vt dicas quoniam virtus patris, & filii, & Spiritus sancti omnia complent. Et quod Christus tres dies ad resurgendum expectauit: quod igitur est matrix fetui, hoc est fideli aqua, in aqua enim plasmatur, & figuratur, sed qd̄ in matrice plasmatur tempore indiget, qd̄ vero in aqua non ita, sed in vno momento

omnia sunt, talis enim est natura corporum, vt tempore assumant perfectionem: in spiritualibus vero non est ita, quoniam à principio perfecta constituuntur, quæ sunt. Ex quo enim ascendit a Iordane dominus, non adhuc reptilia animalium viuentium, sed animas spirituales, & rationales aqua reddit.

20 Dub. Cur dominus post dicit, quod nascitur ex carne caro est &c? Res. Aymo. quia Nicodemus non poterat capere talia, ac tanta secreta mysteria. Ideo dominus de carnali partuitate similitudinem dedit, quod sicut caro carnem procreat, ita quoque spiritum spiritus parit.

21 Dub. Cur dominus dixit Nicodemo, non mireris? Res. Chrysol. quod quæ viderat eū turbatum ex hoc quod dixerat, qd̄ natum est ex spiritu spiritus est, & spiritus vbi uult spirat. Ideo dicit ei, non mireris.

22 Dub. Quō intelligitur, spiritus vbi uult spirat &c? Res. Chrysol. quod intelligit de vento qui spirat. i. fiat, & vocem. i. sonum eius audis, & nescis vnde venit, i. ex quo loco determinato, aut quo vadat, i. ad quē locū determinato, & voluntas capitur hic pro inclinatione naturali, & sic est. omnis, qui natus est ex spiritu, quia in tali generatione est aliquid occultum, & aliquid patens: ad sensum. August. autem intelligit de Spiritu sancto, qui loquitur in prophetis, quorum voces sensu percipiuntur, sed principium sacrarum scripturarum, qui est Spiritus sanctus, & finis, qui est cœlestis beatitudo nobis occultantur, & sola fide tenentur. quæ expositio secundum Lyram videtur rationabilior, quia Nicodemus erat doctus in sacra scriptura. Et ideo videtur, quōd magis dominus ei exemplum dederit de talibus, quōd de vento materiali, & sic licet terra est plana, quia Spiritus sanctus non ex necessitate, sed ex mera liberalitate, inspirat homines.

23 Dubit. Cur solum loquitur de carne, & non de ossibus & sanguine? Res. on. Lyra, glossando, quod natum est ex carne, id est secundum virtutem carnalis generationis, caro est, i. constituitur in vita carnali tantum in qua sunt nedum caro, & ossa, sed & sanguis & nerui.

24 Dubitatur. Cur interrogat Nicodemus quomodo possunt hæc fieri? Res. Aymo quōd quia mysteriū diuine maiestatis capere nō

- valet. Et ideo rationem quærens factum nõ abnegans, non voto reprehensionis, sed affectu discentis dominum interrogat.
- 25 Dub. Cur vocat eum magistrum? Respõ. Lyra. quia erat doctor in lege.
- 26 Dub. Cur Christus insultat ei, dicendo, quod hæc ignorat? Resp. Aug. quia si debebat nasci de spiritu, oportebat quod esset humilis. Ille aut magisterio inflatus erat, & alicuius momenti sibi esse videbatur, quia doctor erat Iudæorum, deponit ergo dominus eius superbiam, vt possit nasci de spiritu.
- 27 Dub. Quomodo debebat hæc scire Nicodemus? Ref. Chry. quia in lege Moyti figuratiue continebatur baptismus, & fuerat et prænunciatus per prophetas. Vide fer 6. Pascha. de baptismo quasi per totum.
- 28 Dub. Cur dicit, quod scimus loquimur? Ref. qui supra, quod in hoc arguebat tarditatem Nicodemi, qui cito debuisset credere Christo scienti, & cuius doctrinam confessus fuerat a Deo esse.
- 29 Dub. Cum in principio loqueretur in singulari, cur nunc in plurali dicit, quod scimus &c. Ref. Aymo, quod vt ostendat, quod pater est in filio, & filius in patre, & Spirituflatus ab vtroque indiuisibilis procedat.
- 30 Dub. Quid testatur Christus? Resp. Alciunus, i. quod vidimus apud patrem in abscondito, hoc testatur in mundo.
- 31 Dubi. Cur dicit in testimonium nostrum non accipitis, cum ipse crediderit? Respon. Theop. quod non de Nicodemo hoc dicit, sed de genere Iudæorum, qui vsque in finem in perfidia permanferunt.
- 32 Dub. Cur Christus nihil terrenum dixerit Nicodemo, quomodo dicit si terrena dixi vobis? Resp. Chry. quod exponit de vento, vt dictum fuit dub. 22. Aug. de fuscitatione tephi, de quo dixerat Ioan. 2. Beda vero de generatione spiritali, quæ efficitur in terra sub elemento aquæ.
- 33 Dub. Quid intelligit per celestia? Respõ. Ly. quod emanationem personarum in diuinis, quæ est valde ardua, & de difficili valde intelligibilis.
- 34 Du. Cur dicit non creditis, & non potius dixit, non intelligitis? Respõ. Chry. quod cum quis aliqua per intellectum suscipere non valet amentie, vel ignorantie imputatur: cum autem hoc non suscipiat aliquis, quod solum fide oportet suscipere, non amentie, sed infidelitatis est accusatio.

- 35 Dub. Cum sancti ascendunt in celum, & non descenderunt, quomodo verum dicit, nemo ascendit in celum &c. Resp. Aug. quod nemo potest ascendere in celum, nisi efficitur membrum Christi, qui descendit de celo, & ita etiam ipsi in Christo descenderunt de celo, quia ipse non aliud deputat corpus suum, id est ecclesiam suam quam se ipsum.
- 36 Dubi. Cur ponit exemplum de serpente exaltato? Ref. Beda, quod illud dicit de monstris in figuram suæ passionis, & humane saluationis fuisse factum.
- 37 Dub. Quomodo figurat exaltatio serpentis mortem Christi? Ref. Ly. quod serpens in deserto exaltatus habuit quidem similitudinem veneni in quantum dicebatur serpens, venenum autem non habuit, quia ex eius sic Christus habuit similitudinem peccati ex carne, in qua passus est, & fuit tamen omnino sine peccato.
- 38 Dub. Quomodo exaltatus fuit Christus? Ref. Theoph. quia fuit suspensus in altum, & quia per mortem fuit etiam exaltatus, quia datum est ei nomẽ, quod est super omne nomen.
- 39 Dub. Cur non dicit oportet pendere filium hominis? Ref. Chr. quod hoc honestius videbatur dictum, vnde & propter audientem, & propter figuram hoc posuit, vt dicas, quonia cognata sunt vetera nouis.
- 40 Dubi. Cur ita obumbratẽ locutus fuit? Ref. Chry. quod ne ex eius verbis fieret tristes auditor.
- 41 Dub. Cur dicit, vt omnis qui credit in eum non pereat? Ref. Chry. qui sup. quod in hoc ostendit fructum passionis manifeste.
- 42 Dub. Cur dicit, sed habeat vitam eternam? Ref. Aug. quod ostendendum, quod res figurata per serpentem est excellentior ipsa figura, quia qui mordebantur a serpentibus respicientes serpentem aneum sanabantur a morte ad vitam temporalem: ij autem, qui conformantur passioni christi habent vitam æternam.
- 43 Dub. An naturali ratione cognosci possit pluralitas personarum in diuinis? Ref. S. Tho. 1. par. 132. quod impossibile est per rationem naturalem ad cognitionem Trinitatis diuinarum personarum deuenire, sed bene pbari potest per auctoritates huius, qui auctoritates suscipiunt: apud alios vero sufficit defendere non esse impossibile, quod prædicat fides.

Dub.

44 Dub. Quia cum tres personæ diuine sint tres habentes deitatem, cur non dicuntur tres Diji? Ref. qui sup. q. 39. ar. 3. quod licet deus significet habentem deitatem, tamẽ est alius modus significandi. nam dicitur Deus substantiue, sed habens deitatem dicitur adiectiue. Vnde licet sint tres habentes deitatem, nõ tamen sequitur, quod sint tres Diji.

ALLEGORICE.

[Nicodemus princeps Iudæorum veniens ad Iesum nocte] significat Iudæos obnubilatos tenebris ignorantie, qui venient ad fidem Christi tempore Enoch & Helyæ, quæ cum intrauerit plenitudo Gentium, tunc omnis Israel saluus erit, & illuminabuntur omnes. Irenæus dicitur ex aqua & Spiritu sancto, & finaliter habebunt vitam æternam.

TROPOLOGICE.

Docentur dubii in fide, vt veniant ad Iesum. i. eius ministros, nocte. i. sub silentio, & perquirant ea, quæ ad eorum salutem pertinent, vt possint introire in regnum dei.

ANAGOGICE.

Terrena derelinquentes cœlestia contemplari licet, & sic nocte. i. clausis oculis corporalibus per mortem, anima soluta ad cœlum cœdet ad magistrum nostrum & omnium Xpm Iesum, qui suis mellifluis verbis nos consolabitur, eius diuinitatem nobis manifestando, vt ipsa fruamur in secula seculorum. amẽ.

IN FESTO CORPORIS Christi.

Caro mea vere est cibus. Io. 6.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis suæ 32. die 14. Aprilis, in die Martis.

HISTORICE.

Dominus Iudæis ait, suam carnem vere cibum fore, & suum potum esse sanguinem, eum que in se manere, qui fumeret ea &c. quæ admodum autem a patre viuens missus fore, ita & se propter genitorẽ viuere, huncque de celo descendisse panem, quem edens vitam fruatur æterna, nequaquam, vt qui manamaducauerunt & morte affecti fuerunt.

Hæc sunt quæ occurrunt dubia.

- 1 **D**VB. igitur, vbi erat Iesus quando hæc verba dixit? Resp. quod in Capharnaum & in synagoga, vt habetur ante istud Euang.
- 2 Dub. Cur caro Christi dicitur cibus, & sanguis potus? Ref. Ly. post Chry.

quia reficiunt animam, quæ est immortalis.

3 Dub. Cur dominus dicit prædicta verba? Ref. Chry. quod vt ostendat, quod hic est verus cibus, qui saluat animas.

4 Dubi. Quomodo manducans eius carnem in eo manet, & econtra? Ref. Ly. in me manet. i. vnitur mihi, & ego illi &c.

5 Dub. Cur dicitur viuens pater? Resp. Ly. quia est vita per essentiam.

6 Dub. Quo eum misit pater? Ref. quod misit, i. incarnari constituit.

7 Dub. Quomodo ipse viuuit propter patrem? Resp. qui sup. quod in quantum Deus viuuit propter patrem in quantum procedit ab eo, accipit, tamen eandem vitam quæ habet pater: sed in quantum homo viuuit propter patrem in quantum vnitur supposito procedenti a patre, quam vnionem cõcomitatur plenitudo gratiæ, quæ est spiritalis vita.

8 Du. Quomodo viuuit propter eum, qui manducat eum? Resp. qui sup. quod in quantum per sacramentum Eucharistiæ aliquis vnitur Deo, viuuit spiritaliter.

9 Du. Quæ vnio est manducantis ad ipsum? Ref. qui supra, quod est vnio per fidem & dilectionem, & non realis in vnitate suppositi.

10 Dub. Cum infideles viuunt, & viuunt post resurrectionem, & tamen non manducant, ergo videtur, quod absque manducatione quis potest viuere? Ref. Chry. quod intelligitur de vita gloriofa mercedem habete, quæ nõ viuunt, neque viuunt infideles.

11 Dubi. Cur non dicit, sicut ego manduco patrem & viuo propter patrem? Ref. Aug. quod filius participatione patris non fit melior, sicut participatione filij per vnitatem corporis eius, & sanguinis quod illa manducatio, & potatio significat, nos efficiunt meliores.

12 Dub. An comedendo hunc panem comedamus purum Deum, vel purum hominem, aut vtrunque? Ref. Theo. quod nõ purum deum, quia impalpabilis, & incorporeus est, neque etiam puri hominis carnem cõmediamus, quæ nil posset proficere, sed quia deus carnem sibi vnuit, caro eius viuificata existit, non quod in dei naturam transferit, sed secundum quandam igniti ferri consuetudinem, quod & ferrum manet, & ignis actum ostendit: sic & caro domini viuificata sua est tanquam caro verbi Dei.

13 Dub. An Christiani manducantes dignè hoc sacramentum saluabuntur? Ref. S. Tho.

in. 4. sen. dis. 46. q. 2. ar. 3. q. 2. q. digne manducans quantum est ex virtute sacramenti ad vitam æternam perducitur, quãvis aliquis se possit tali fructu priuare per peccata etiam postquam digne sumperit.

14 Dubit. alia circa materiam huius sacramenti Require in die palmarum dub. 88. vsque ad dubium 336.

DOMINICA I. POST Penthecosten.

Esse misericordes. Luc. 6. cap.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis sue 32. die 13. Iulii in die Iouis.

HISTORICE.

Discipulos dominus hortatus est, ut genitoris sui exemplo misericordes efficerentur, vtq; iudicarent, aut cõdènarent neminẽ, ne talia & ipsi paterentur, dimitteret vero, & contribuèrent, ut similia cõsequerentur. Amplamq; mẽsurã in eorũ fore sinũ reponendã, & qua ipsi vñ forent mẽsura, con similibus eis remetienda debere: cœcorũ eis quoq; similitudinẽ induxit, quorum neuter alteri ducatu præstare valet, alioquin in præceptis ambo ruunt: aut et nullum discipulũ magistrũ excedere, sed tunc cũ perfectum existere si suum æquaret præceptorẽ: insuper monuit, vt quis primo prospiciat, vt ex suo oculo trabẽ eruat, ut post recte, p spectans ex fratris oculo festulam educat.

Determinanda sunt occurrentia dubia.

DVBITATAVR. Vbi, & qui bus dñs dixit hæc verba? Ref. q. ut habetur ante istud Euan gelium, erat in loco campetri post descensum môtis, vbi aderant eius discipuli, & multitudo copiosa plebis.

2 Dub. Quid est misericordia? Ref. S. Th. 1. par. q. 21. ar. 3. q. est aliena miserig i nostro corde compassio, qua utiq; si possemus sub venire compellimur.

3 Dub. An misericordia sit virtus? Ref. qui sup. 2. 2. q. 32. ar. 3. q. si dolor de aliena miseria nosat motũ appetitus sensitui, misericordia passio est, & nõ virtus: si vero nominat motũ appetitus intellectiui secundũ rationem regulatam, sic est virtus moralis.

4 Dub. An misericordiã sit maxima virtutũ? Ref. qui sup. art. 4. q. misericordia secundum se est maxima virtutũ, sed per comparisonem ad habentem eam, si talis nõ habet superiorem, sicut Deus, eius misericordia est maxima. vnde & misericordia ponitur propriũ neo. Si vero eam habens superiorẽ habeat, misericordia nõ est maxima virtutum, sed illa per quã coniungitur superiori, & sic in nobis, qui Deum habemus superiorem, charitas, per quam coniungimur Deo, est excellentior misericordia.

5 Du. Quæ sunt illa, quæ magis mouet homines ad misericordiam? Res. qui sup. ar. 1. q. mala corruptiua, & cõtristatiua. Scdõ mala quorũ fortuna est causa, puta q. ali quod malum eueniat, vnde sperabatur bonum. Tertio mala quæ indigne patiuntur.

6 Dub. Qui hominũ sunt magis misericordes? Ref. qui sup. art. 2. q. amici & propinqui, senes, sapientes, ac timidi, qm considerant se talia posse pati.

7 Dub. Qui hominum sunt magis immiserordes? Ref. qui sup. q. illi, qui nihil mali putant se posse pati, similiter irati, & qui volunt contumeliam inferre, quia interim qd sunt in hac dispositione nõ miseretur. Prou. 27. ira non habet misericordiã, neq; erumpens furor: similiter superbi, qui contemnunt alios, & reputant eos digne pati.

8 Du. An in Deo sit misericordia. Vide fe. 6. quatuor temporum Aduentus. dub. 35.

9 Dub. An in oibus operibus Dei sit misericordia, & iustitia? Re. qui sup. 1. par. q. 21. ar. 4. q. sic, q. a qcqd facit Deus in rebus creatis secundum conueniẽtem ordinem facit, in quo consistit ratio iustitiæ. opus aut diuinæ iustitiæ semper præsupponit opus misericordiæ, & in eo fundatur. creatura. n. nõ debetur aliquid nisi propter aliquid in ea præexistẽs, vel præconsideratũ: & rursus si aliud creaturæ debetur hoc erit propter aliquid prius, & cum non sit procedere in infinitum, oportet ad aliquid deuenire, q. ex sola bonitate diuinæ voluntatis dependeat, q. est vltimus finis, & sic in quolibet opere Domini apparet misericordiã quantã ad primã radicem eius, cuius virtus saluatur in oib. consequentibus, & etiã vehẽmẽtius in eis operatur, sicut causa prima vehementius fluit, q. causa secunda.

10 Du. Quomodo omnipotentia dei parẽdo, & miserẽdo manifestatur? Ref. qui sup. q. 25.

q. 25. ar. 3. quia libere peccata dimittit. Itẽ quia parcendo hominibus, & miserando, eos perducit ad participationem infiniti boni, quod est vltimus effectus diuinæ virtutis. & etiam quia effectus diuinæ misericordiæ est fundamentum omnium diuinorum operum.

11 Dubit. Quando punit iniquos quomodo miseretur? Ref. qui sup. q. 20. ar. 3. q. etiam sibi apparet misericordia non quidem totaliter relaxans, sed aliquid alleuians. dũ punit citra condignum.

12 Dub. An sit aliquod signũ misericordiæ dei? Ref. qui sup. ad Heb. 3. lect. 2. q. magnũ signum est quando temporaliter punit.

13 Dub. An deus agat misericordius cũ vno quã cũ alio? Ref. qui sup. in 2. sen. di. 46. q. 1. ar. 2. q. 4. q. misericordia respicit absolute diuinum effectum non concernendo aliquã proportionem vel equalitatẽ in ipso, vnde scdm maiorem misericordiæ effectum dicitur misericordius agere cum vno quã cũ alio, si hoc referatur ad actionẽ secundum q. determinatur ad effectum, non autem si referatur ad eam secundum q. exit ab agente, quia ipse vna, & inuariabili misericordia cum omnibus misericorditer agit.

14 Dubi. An misericordia Dei sit infinita? Ref. qui sup. ad Eph. 2. lect. 2. q. sic, quia non coarctatur angustiis diuitiarum, neque timore nocuamenti restringitur, & neque lege superioris.

15 Dubi. An sperandum sit de misericordia Dei? Ref. qui sup. super Ps. 70. q. sic primo, quia proprium Dei est misereri. Secundo, quia omnibus sperantibus in eum semper miserus est.

16 Du. An deus miserendo agat contra iustitiam? Ref. qui sup. 1. par. q. 21. ar. 3. q. nõ, sed aliquid supra iustitiam operatur.

17 Dubi. Quod est maius Dei vel creare iustũ, vel misericorditer iustificare impium? Ref. qui sup. 3. par. q. 43. ar. 4. q. & si vtrunque sit æqualis potentia, tamen iustificare impium est maioris misericordiæ.

18 Du. Cum pater sit infinita misericordiæ, quomodo possumus esse misericordes, sicut ipse est? Ref. Ly. q. non oportet, q. currat si militudo quantum ad omnia, sed solum q. quem ad modum Deus releuat miserias nostras non expectando aliquid à nobis, sed ppter suam bonitatem, sic homo debet moueri ad releuandũ miseriam proximi propter

amorem bonitatis diuinæ.

19 Dub. Quare prohibet iudicare, cũ Deut. 16. dicitur, iudices, & magistros cõstitues in omnibus portis tuis, vt iudicent populum iusto iudicio? Ref. S. Th. 1. par. q. 60. ar. 2. q. dominus prohibet ibi iudicium temerariũ, quod est de intentione cordis, vel alijs incertis.

20 Dub. An semper sit licitum iudicare? Re. qui sup. 2. q. 60. ar. 2. q. iudicium intantum est licitũ in quantum est iustitiæ actus, & ad hoc q. sit actus iustitiæ tria requiruntur. Primo, vt procedat ex inclusione iustitiæ. Secũdo q. procedat ex auctoritate præsentis. Tertio q. proferatur secundum rectam rationem prudentiæ.

21 Dub. Quia videtur, q. nulli homini licet alium iudicare? Res. qui sup. q. licet dicatur ad Ro. 14. Tu quis es qui iudicas alienũ seruum? suo dño stat, & cadit: nihilominus, quia iudex cõstituitur, vt minister dei, secundum hoc licet iudicare. Vnde dicitur Deut. 1. q. iustum est iudicare, & post subdit, quia Dei est iudicium.

22 Dub. An peccatores possint alios iudicare? Res. qui supra, q. illi qui sunt in grauibus peccatis nõ debet iudicare eos, qui sunt in eisdem peccatis, vel minoribus. vt dicit Chry. super Matt. & præcipue hoc est intelligendam quando illa peccata sunt publica, quia ex hoc generatur scandalum in cordibus aliorum: si autem sunt occulta, & necessitas iudicandi imminet propter officium, potest cum humanitate, & timore, vel arguere vel iudicare.

23 Du. An iudicium ex suspitione procedẽs semper sit peccatum? Res. qui sup. ar. 3. q. gradus suspitionis est triplex. Primus vt homo ex leuibus indicis dubitare præsumat de bonitate alicuius, & hoc est veniale peccatum, quia pertinet ad tentationem humanam, sine qua vita ista non ducitur. Secundus gradus est cum aliquis pro certo malitiam alterius estimat ex leuibus indicijs, & hoc si sit de aliquo graui, est peccatum mortale, in quantum non est sine contemptu proximi. Vnde Gio. super illud 1. ad Corin. 4. Nolite ante tempus iudicare, dicit, & suspitiones vitare non possumus quia homines sumus: Iudicia tamen, i. diffinitiuas, firmasq; sententias cõtinere debemus. Tertius gradus est cum aliquis iudex ex suspitione procedat ad aliquẽ cõdènandũ,

dum, & hoc directe ad iniustitiam pertinet, unde est peccatum mortale.

4 Dub. An dubia semper sint in meliorem partem interpretanda? Res. qui sup. ar. 4 q. sic, quia ex hoc ipso quod aliquis habet mala opinionem de alio absq; sufficienti causa, iniuriatur ei, & contemnit ipsum, nullus autē debet alium contemnere, vel nocumētū aliquod inferre absque causa cogente, & ideo ubi non apparent manifesta indicia de malo alicuius, debemus eum ut bonum habere, in meliorem partem interpretando quod dubium est.

5 Dub. An acceptio personarū sit licita in iudicio? Res. qui sup. q. 63. ar. 4. q. homo in iudicio debet pauperi subuenire quantum fieri potest, tamen sine lesione iustitiæ. alioquin non habet locum illud, quod dicitur Exod. 23. c. pauperis quoq; non misereberis in iudicio, & ita per acceptiōem personarū iudicium corrumpitur, quia talis acceptio personarum iniquitatem quandam habet in quantum attribuitur alicui personæ præter proportionem suam, in qua consistit æqualitas iustitiæ, ad quam iudex iniquitatem oppositam reducere debet.

6 Dub. An inferior possit iudicare superiorem? Res. qui sup. in 4. sen. dif. 47. q. 1. ar. 2. q. 2. q. non auctoritate propria sed bene auctoritate superioris, sicut patet in iudicibus delegatis.

7 Dub. An iudex possit innocentem condemnare si conuincitur per testes? Res. qui sup. 2. 2. q. 64. ar. 4. q. iudex sciens aliquem innocentem esse, qui falsis testibus conuincitur, debet diligentius examinare testes, ut inueniat occasionē liberandi innocentem, sicut Daniel fecit. Si autē hoc non potest, debet eum superiori relinquere iudicandum: si autem etiā hoc non potest, non peccat, scdm allegata sententiam ferēs, quia ipse non occidit innocentem, sed illi qui asserunt nocentem.

8 Dub. An carnifex debeat exequi sententiam iniustā iudicis interficiendo innocentem? Res. qui sup. q. si sententia contineat intolerabilem errorē, nō debet obedire, aliās excusaretur carnifex, qui martyres occiderunt. Si vero non contineat manifestā iniustitiā non peccat, præceptum exequendo, quia ipse nō habet discutere superioris sententiam, nec ipse occidit innocentem, sed iudex cui ministerium adhibet.

9 Du. An iudices tolerant meretrices vel

alta consimilia mala publica peccent? Res. qui sup. q. 10. ar. 11. q. non, imo recte talia tolerant ne aliqua bona impediatur, vel etiam ne aliqua mala peiora incurrantur, sicut Aug. dicit in libro de ordine, aufer meretrices de rebus humanis turbaueris omnia libidinibus.

30 Dub. An iudices tolerant ritus suos seruare peccent? Res. qui sup. q. non, quia licet ipsi Iudæi peccent suos ritus obseruando, in quibus olim præfigurabatur veritas fidei quam tenemus, tamen hoc bonū prouenit, quod testimonium fidei nostræ habemus ab hostibus, & quasi in figura nobis reputatur, quod credimus, & ideo in suis ritibus tolerantur.

31 Dub. An iudices tolerant ritus machometistarum, & aliorū infidelium peccent? Res. qui sup. q. sic, quia tales ritus cum nihil veritatis habeant, nec aliquid utilitatis afferant, nullo modo sunt tolerandi, nisi forte ad aliquod malū vitādum, s. scandalum, vel dissidium, q. ex hoc posset prouenire, vel impedimentum salutis eorū, qui paulatim sic tolerati conuertuntur ad fidem: propter hoc n. etiam hæreticorum, & paganorū ritus aliquando Ecclesia tollerant, quando erat magna infidelium multitudo.

32 Dub. An aliquis possit se submittere iudicio alicuius, qui non sit eius superior? Res. qui sup. q. 97. ar. 1. q. sic, sicut Christus iudicio se subdidit spontanea voluntate, & etiā arbitris patet.

33 Dub. Cur in arbitramentis apponitur poena? Res. qui sup. q. arbitri q. sunt superiores nō habet de se plenā potestatem coercendi, 34 Du. Quia videtur, q. ex actibus alicuius quis possit iudicari, quia Matt. 7. dicitur. A fructibus eorū cognoscetis eos? Res. Beda, in Homil. q. hoc de manifestis dictū est, quæ non possunt bono aīo fieri, sicut supra, vel blasphemix, vel furta, vel ebrietates, & si q. sunt talia, de quibus nobis iudicare permittitur.

35 Dub. Cur dicit, nō iudicabimini, cū oportet nos oēs iudicari ante tribunal Christi? Res. Lyr. q. hoc dictum intelligitur de iudicio, quo quis ex aliquibus signis malis iudicatur de proximo, quia qui taliter iudicatur taliter iudicabitur.

36 Dub. Cur dicit nolite cōdemnare, & c. Res. spon. Greg. Nisenus, q. hoc vocat iudicium asperiores damnationem, non n. iudicium cum venia prohibet.

Dub.

37 Dub. Quid vult, ut dimittamus? Res. Beda, quod iniurias.

38 Dub. Quid vult, quod demus? Res. qui supra, quod beneficia.

39 Dub. Cur ista vult? Res. qui sup. quia breui sententia cuncta, q. de conuersando cum inimicis mandauerat comprehendit hic. Nam immediate ante istud Euangelium dixerat, diligite inimicos vestros.

40 Dub. Cur dicit mensuram bonam, & c. Res. Cirill. q. in hoc ostendit, q. ampliori manu recompensationem accipiemus a deo, qui largiflue donat diligentibus eum.

41 Dub. Cur ponit tot adiectiua, s. bonam, conferat & c. Res. Lyr. q. dicit bonam quantum ad bona fortunæ, quæ aliquando conferuntur propter opera pietatis: conferant quantum ad bona naturæ, sicut sanitas, & huiusmodi: coagitatam quantum ad bona gratiæ: & superfluentem quantum ad bona gloriæ.

42 Dub. Cur dicit dabūt? Res. Aug. de cōsēsu Euang. quia p. illorū merita, quibus ut calicem aquæ frigidæ in nocte discipuli dederunt, mercedē cœlestē accipere merebūtur.

43 Dub. Quis est finis noster? Res. Iacob. de Vorag. q. finis animæ est intellectus, qui implebitur gloria visionis apertæ.

44 Dub. Quia supra dicit mensuram superfluentem, & nunc dicit, eadem mensura remetietur vobis? Res. Theoph. q. non dicit in tanta mensura remetietur vobis, sed in eadem: qui enim benefecit, benefiet ei, q. est remetiri eadem mensura, sed superfluentem dicit, quod millies benefiet ei.

45 Dub. Quia si aliquis non habet, quō dabit? Res. Cyrillus, q. si talis non faciat non delinquit, in eo enim quod habet acceptatur, non in eo quo caret.

46 Dub. Quia si aliquis modicum habet, & det modicum, nō videtur, q. tantum remetiat sibi, sicut multum danti? Res. Lyr. q. magnitudo non attenditur semper secundum maioritatem exterioris operis, sed interioris affectus.

47 Dub. Ad quid inducit similitudinem de cœcis? Res. Lyr. q. quantum ad virtutes perficientes intellectum, quæ sunt sapiētia de diuinis, & scientia de humanis, in quantum ordinantur in Deum & istæ virtutes potissime requiruntur in prelati & rectoribus aliorum, cuiusmodi erant futuri Apostoli, & alii eorum successores.

48 Dub. Quō intelligitur hæc similitudo? Res. Lyr. nunquid potest cœcus. i. carens scientia & sapientia, cœcum ducere. i. ignorantem dirigere, q. d. non.

49 Dub. In quam foueam cadunt? Res. qui sup. i. in transgressiōem & peccatum. vnde Greg. in pastoralis, cum pastor per abrupta graditur, consequens est, ut grex ad præcipitium sequatur.

50 Dub. Quia videtur, q. multi discipuli superauerint magistros? Res. Cyrillus, q. verū est in scientia, sed intelligitur, q. si equatur magistro discipulus, aut superet eum: non efficiatur super magistrum, sed si stat in mensura docentium, & magistrum imitetur. Et ideo dicit, perfectus autem omnis erit si sit sicut magister eius.

51 Dub. Quia sunt multi magistri, qui mala docent, quō eorū discipuli erūt perfecti si erunt sicut magistri? Res. Lyr. discipulus si assimilatur magistro bono, erit perfectus s. veritatem: si autem malo erit perfectus s. quandam translationem. Dicit. n. Philosophus 3. meth. si autem transferentes & ad mala dicimus calumniatorem perfectū, & latronem perfectum: quoniam, & bonos dicimus ipsos & latronem bonum & calumniatorem bonum.

52 Dub. Cur dicit, quid autem vides festucam & c. Res. Theoph. q. inducit aliam parabalam de eodem.

53 Dub. Quid intelligitur per festucam, & trabem? Res. S. V. inc. q. festuca est peccatū veniale, & trabs mortale, q. d. qua fronte is qui est in peccato mortali debet corripere peccatum veniale fratris.

54 Dub. Quia dñs non dicit corrigis, sed vides? Res. q. hic videre capitur pro corrigere, vel redarguere, ut sit sensus, vides festucam, i. arguendo demonstras te videre.

55 Dub. Cur potius dicit in oculo, q. in alio membro corporis? Res. quia oculo infecto, totus homo infectus videtur.

56 Dub. Cur sic arguentem vocat dominus hypocritam? Respond. Theophilus, quia ex hoc aliorum peccata indicant, ut in illi videantur.

57 Dub. Cur dicit eijce primum, & c. Res. Lyr. quia hic est ordo charitatis, ut à seipso incipiat corrigere errata, & demum corrigat errata fratris.

58 Dub. Quomodo possumus eijcere trabem, id est peccatum mortale, cum solus Deus

Deus dimittat peccata? Rñ. q̄ homo debet facere quod in se est, quia semper deus prestō est gratiam infundendo.

39 Dub. Quid est quod non videmus trabē in oculo nostro, & tñ videmus festucam in oculo fratris? Resp. Greg. tertio moralium. c. 23. dicens, sunt nonnulli, qui nihil quidē virtutis agere studēt, sed tñ cum alios peccare conspiciunt, iustos se in eorum cōparatione suspiciantur. Neq; n. corda hominū vna, vel similis culpa trāsfigit. Hūc itaq; superbia illaqueat, illum forsitan ira supplantat. Hūc autē auaritia cruciat, illum vero luxuria inflammāt. Et plerunq; contingit, ut is, quem superbia deprimat, alium respiciat quā aliter ira succēdat, & quia nō citius ira instigat, meliōre se iracundo iam deputat, atq; apud semetipsum, quasi de iustitia extollitur, quā pēsare viriū negligit, quo grauius tenetur plerūq; cōtingit, ut is, quē auaritia sauciat, aliū in luxuriā voragine mersum cernat, & quia se alienū a pollutionē carnali respicit, quib; ipse sordib; spūalis vitij intrinsicē polluitur non atēdit dumq; in alio pensat malum, quod ipse non habet, in se negligit considerare, quod habet: sicque fit, vt dum ad aliena diiudicanda mens ducitur propriū iudicii lumine priuetur. Et eo diutius contra aliena superbiat, quo sua negligentius ignorat.

60 Dub. Cur dicit & tunc perspicies, vt educas, &c. Resp. quōd interim, quōd macula est in oculo non potest prospicere, ideo primo debet eicere, & tunc prospiciet, &c. Vnde versus. Alterius oculi, qui vult reprehendere labem, De proprio potius eruat ipse trabem.

¶ Aliis sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

DOMINICA TERTIA POST Penthecosten secundum ordinem prædicatorū fit de sancta Trinitate sicut sup.

Homo erat ex Pharisæis Nicodemus nomine.

DOMINICA SECUNDA POST Penthecosten.

Homo quidam fecit cenam magnam. Ln. 14.

Hanc parabolam locutus fuit dominus

anno ætatis suæ. 32. die tertia Octob. in die sabbathi.

HISTORICE.

Parabolam quandam dominus sub hac protulit forma, ait. n. hominem quandam magnam præparasse cenam, ad eamque vocasse non paucos, quos & conuiuio parato euocari iussit, cum vero excusatos vt eos haberet nūcio imposuissent suo denuntiandū domino, qm̄ eorū vnus, vt villam ab eo emptā prospiceret accedere necesse habebat: alter tria bouū iuga, vt probaret disferre non poterat, & tertius ob vxorem nouiter ductā conuiuio interesse nequirit. Iratus his auditis dñs, seruo imperauit, vt quoscunq; in plateis, acciuratis vicis, etiam miserabiles ad cenam introduceret, q̄ cum opere impleset seruos, adhucq; vacaret locus. Rursus in mandatis seruo dedit, vt quotquot inueniret ingredi compelleret quatenus eius impleretur domus, iniquis inuitatorum æminem suam gustaturum fore cenam.

Hæc sunt quæ occurrunt dubia.

DVBITATVR. Vbi & quibus parabolam dñs dicit? Resp. q̄ vt habetur ante hoc Euangelium eam dixit in domo cuiusdam principis pharisæorum in conuiuio sabbatho præsentibus discipulis suis, alijsq; pluribus.

2 Dubit. Cur dñs vsus fuit hac parabola? Resp. Lyra. q̄ hic dominus arguit Iudæos de ingratitude, quia ipsi præ cæteris gentib; fuerunt inuitati ad beatitudinem cælestem per prophetas, per Christum, & per Apostolos, & tamen renuerunt venire per fidem, & ideo vocati sunt Gentiles, vt habetur Act. 13. & hoc innuit parabola.

3 Dub. Quis est iste homo? Resp. Cirillus, q̄ deus patet.

4 Dubit. Cur aliquando deus dicitur Leo, pardus, homo, &c. Resp. Chrys. q̄ quotiens punitiuam suam virtutem indicare vult deus, Vrsa, pardus, leo, & huiusmodi nuncupatur: quando vero misericordiam exprimit vult, dicitur homo.

5 Dub. Cur potius dicitur cœna, quā prandium? Resp. Cirillus, q̄ pater cælestis dedit pro nobis in mortem filium suum, qui dedit nobis proprium corpus suum comedere. Vnde & in vespere agnus immolatus iuxta legem Mosaycam. Merito igitur

cœna

cœna dictum est paratum in Christo conuiuio.

Dub. Quos vocauit? Resp. q̄ vt habetur prima Thim. 2. vocauit totum genus humanum, quoniam ipse vult omnes homines saluos fieri.

Du. Quem seruum misit? Resp. Greg. in Homil. q̄ ordinem prædicatorum.

Dub. Cum multi prædicauerint, quomodo dicit seruum in singulari? Resp. q̄ hic est figura sine doche, quando dicit seruum, sci licet seruos.

Dub. Quare non veniunt omnes vocari? Resp. qui supra, q̄ licet vocauerit multos, pauci tamen veniunt, quia nonnunquam qui eidem per fidem subiecti sunt, æterno eius conuiuio male viuendo cōtradiciunt.

Dub. Quomodo & quādo parata fuerūt omnia? Resp. Aug. de verbis Domini, quōd Christo immolato parata fuerunt omnia. Vnde & ipse dixit consummata sunt, scilicet omnia, quæ scripta erant de eo, & eius passione.

Dub. Quomodo se excusauerint? Resp. Lyra, quōd se excusare est per mala opera se retrahere.

Dub. Quia si omnes se retraxerunt, ergo nullus est saluatus? Resp. q̄ supra, quod accepit hic omnes pro maiori parte, quia pauci saluantur respectiue, & est figura sine doche.

Dub. Cur dicit, cœperūt se excusare, nū quid se excusauerint? Resp. q̄ qui mala operantur si postea penitent, incipiunt quidē se excusare male agendo, sed non se excusant perseueranter male operando.

Dub. Quid significat villa empta? Resp. Aug. de verbis Domini, quōd dominatio per eam denotatur.

Dub. Quis fuit primus se excusans? Resp. qui sup. q̄ primus homo, qui dominari voluit, & dominum habere noluit.

Dub. Quam necessitatē habet videre villam? Resp. q̄ superbi nolentes Deo subiaci necesse habent, i. violantur à spiritibus inflatis exire extra obedientiam Dei, & videre illam. i. delectari in superbia sua.

Du. Cur non poterat in crastinum expectare videre illam? Resp. q̄ superbia ita detinet hominē, vt nil boni possit agere, quia superbia, vt Aug. dicit in regula, etiā bonis operibus insidiatur vt pereant.

Du. Quia non videntur superbi, dum ro-

gant seruum vt habeat eos excusatos? Resp. Grego. in Homil. q̄ humilitatis verba permiscēt dum dicunt rogo, & tamen venire contemnunt, humilitas sonat in voce, superbia in actione.

19 Dub. Quæ sunt illa iuga quinque boum? Resp. Aug. de verbis domini, q̄ sunt quinque sensus carnis huius, qui sic numerantur, in oculis visus est, in auribus auditus, in naribus odoratus, in faucibus gustus, in omnibus membris tactus. Sed quia iuga sunt in tribus prioribus sensibus, facilius apparet, duo sunt oculi, duæ aures, geminæ nares. Ecce tria iuga in faucibus, i. sensus gustandi geminatio quædam inuenitur, quia nihil gustando sapit nisi lingua, & palato tangatur, voluptas carnis, quæ ad tactū pertinet, occulte geminatur, est & forinsecus & intrinsecus.

20 Dub. Cur isti sensus iuga dicuntur? Resp. qui sup. quia per sensus istos carnis terrena requiruntur, boues enim terram versant, homines autē remoti à fide terrenis dediti nolunt credere aliquid, nisi ad quod sensus corporis perueniant quinque partito.

21 Dub. Cur dicit eo probare illa? Resp. qui supra, dicens, vt noueritis autē istorū quinque sensuum non delectationem, quæ mulcet & ingerit volūtate, & curiositate, quædam notatam fuisse, non ait, eo pascere illa, sed probare.

22 Dub. Cur adducit hic matrimoniū cum sit sacramentum ecclēsie, & res iusta? Resp. Gregor. in Homil. q̄ quamuis bonum firmiter coniugii atque ad propagandum sobolem diuina prouidentia constitutum, nonnulli tamen per hoc non fecunditatē prolis, sed desideria expetunt voluptatis, & idcirco per rem iustam significari potest non incōgrue res iniusta.

23 Dub. Cur iste tertius non se excusauit sicut duo primi, sed solum dixit, non possum venire? Resp. Basilius. q̄ quia intellectus humanus vergens ad mundanas illecebras debilis est ad agendum.

24 Dub. Cur de solo actu visus facit mentionē, cum quinque sensus per quinque iuga boum intelligat? Resp. Aug. vbi supra, q̄ per solos oculos aperte cōmemorati sunt quinque sensus, quorum est in quinque sensibus principatus. Propterea cum proprie ad solos oculos pertineat visus, ipsum videre per oēs quinque sensus solemus appellare.

Dub.

- 25 Dub. Cur tantum quinque iuga boum emit? Respond. quia tantum sunt quinque sensus corporis.
- 26 Dubi. Cur non potest venire qui uxorem duxit? Ref. qui sup. quia carnem amplexatur, carnis voluptatibus iucundatur.
- 27 Du. Cur solum de istis tribus vitijs facit mentionem? Respon. qui supra, quia secundum, quod dicitur 1. Ioan. 2. c. Omne, quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut oculorum, aut superbia vitæ, & ita ad ista tria reducuntur omnia excludentia à beatitudine cælesti.
- 28 Du. Cum deus non indigeat nuntio, cur sit mentio de nuntio missio? Ref. qui sup. 5. super Gen. ad literam, quod non propter se indiget, sed propter nos, & propter ipsos, quia illo modo Deo parere, & assistere habent, ut eum de inferioribus cõsulant, eiusque superni iussibus obtemperent.
- 29 Dub. Cur iratus fuit paterfamilias? Ref. Cirillus, quia Iudæis vocationem renuentibus indignatus est, quasi eis dignis indignatione, & ira.
- 30 Dubit. Quomodo iratus est, cum ira nõ cadat in Deum? Resp. Basilii, quod talis operatio quæ nobis ab ira fit, dei ira, & in dignatio dicitur.
- 31 Dub. Cur mittit ad plateas? Resp. Ambr. quod vt de latioribus vitijs ad angustam venirent viam.
- 32 Dub. Cur inuitantur pauperes, &c. Resp. qui supra, quod vt ostendatur, quod nullum debilitas corporis excludit à regno, rariufque delinquit cui desit illecebra peccandi, vel quod infirmitas peccatorum per misericordiam dei remittatur.
- 33 Dub. Cur non vocauit nobiles, & potentes? Respon. Lyr. quod principes, sacerdotes & scribæ Iudæorum propter sua peccata fuerunt dimissi.
- 34 Dub. Quid intelligit per pauperes, debiles, &c. Ref. Greg. in hom. quod pauperes dicuntur, qui positi in paupertate superbiunt: debiles, qui iudicio suo apud semetipsos infirmi sunt: cæci qui nullius ingenij lumen habent: claudi qui rectos gressus in operatione non habent.
- 35 Dub. An infideles sint compellendi ad fidem? Resp. S. Thom. 2. 2. q. 10. artic. 8. quod infidelium quidam sunt, qui nunquam receperunt fidem, sicut Iudæi, & Gentiles, & tales non sunt compellendi ut credant, quia

- credere voluntatis est, sed bene vt fidẽ non impediant. Alii sunt, qui fidem quandoque susceperunt, & eam profitentur, sicut hæretici, & apostatæ, & tales sunt etiam corporaliter compellendi vt impleant, quod promiserunt, & teneant quod semel susceperunt.
- 36 Dub. Quia uidetur quod Christus coegit Paulum ad credendũ quando circumfusus est lux de cœlo? Ref. dominus Card. de tur. cre. super hoc euangelio, quod non coegit eum, vt inuitus crederet, sed ne fidẽ Christi, & ecclesiæ persequeretur, & ipse viso miraculo voluntariẽ se obtulit, dicens: domine quid me vis facere. & ita ingressus ciuitatem doctus fuit à Spiritu sancto.
- 37 Du. Quomodo factum est vt imperauit, quia vt dicit Greg. in homil. multi conuersi sunt ad fidem ex Iudæis, qui tamen loci superni conuiuii non impleuerunt.
- 38 Dub. Quomodo adhuc locus est? Resp. qui supra, quod iam intrauerat frequentia Iudæorum, sed adhuc locus vacat in regno dei, vbi suscipi debeat numerositas Gentium.
- 39 Dub. Qui compellendi sunt ex sepibus? Resp. Aug. de verbis domini, quod venit ex sepibus hæretici. nam spes qui construit diuisiones querunt, abstrahantur à sepibus, euellantur à spinis.
- 40 Dub. Quia non videtur licitum vt cogatur, sed quod voluntariẽ ueniant? Res. qui supra, non hoc dominus imperauit, cogite inquit intrare, foris inueniatur necessitas nascitur inde voluntas.
- 41 Dub. Cur vult, quod domus eius impleatur? Resp. quod quia beatitudo est status perfectissimus, ideo non vult quod aliquid ibi desiciat, & quod omnis locus impleatur.
- 42 Dub. Quia videtur, quod nullus Iudæus saluatus sit, cum dicit nemo virorum illorum gustabit cœnam meam? Respon. Lyr. quod non est intelligendum, quod nullus Iudæus sit saluatus, sed quod pauci compariati ad Gentes saluati sunt, sicut communi modo loquendi dicitur, nemo est in ecclesia, vel in foro, quando sunt ibi pauci.
- 43 Dub. Cur dicit, gustabit? Respon. quod si solum quis gustaret de æterna beatitudine semper esset beatus.
- 44 Dubit. Quomodo cœna erat sua, si eam aliis parauerat? Respon. quod erat sua essentialiter, quia parata ab eo, sed aliorum participatiue.

Aliis

Aliis sensibus mysticis expositum est in responsione ad dubia.

DOMINICA II. POST PENTHECOSTEN secundũ ordinẽ prædicatorum.

Homo quidem erat dines.

Require feria 5. Dominicæ 2. Quadragesimæ.

DOMINICA TERTIA POST PENTHECOSTEN.

Erant appropinquantes ad Iesum. Luc. 15.

Historia huius Euangelij facta est anno Christi 32. die 27. Augusti, in die Iouis. HISTORICE.

Murmurantibus pharisæis, scribisque aduersus dominum quoniã ad se publicè peccantes, dum accederent reciperet, ac eũ eis cibum sumeret. Hac pro responsione parabola vsus est, quis inquit vestrum centum possidens oves, si vnã amisit, nonne relictis aliis perditam, quousque inueniat requirit, quã habita humeris imponens lætanter domum deportat, conuocatisque amicis, vt ei congratulentur, hortatur. Quæ etiam matrona nõ gaudeat cum vnã ex drachmis decem amissam, diligenterque perquisitam domo euersa reperit, vicinalque vt secum lætentur exorat, ita etiam exultare cœlestes ait spiritus vno peccatore cõuerso, quã ex iustis 99. penitentia minime indigentibus.

Quæ occurrunt dubia hæc sunt.

- D**VB. Qui dicuntur publicani? Resp. Gl. quod hi qui publica exigunt vectigalia, vel conducunt, & qui lucra seculi per negocia sectantur.
- 1 Dub. An exigere vectigalia liceat? Res. San. Tho. in 4. senten. dist. 16. q. 4. art. 2. q. 3. quod officium publicanorum, qui vectigalia publica exigunt, ex proprio quo habet publicatum annexum, quamuis sine peccato quãdoque exerceri possit, & hoc quando sit auctoritate principis, & causa communis utilitatis, scilicet ad defensionem terræ, & non immoderata recipiantur theolonea, id est tributã.
- 2 Dubitat. An licitum sit pedagia exigere? Respond. qui supra de regimine principum

lib. secundo, cap. 12. quod iura principibus permittunt pedagia, vt strata in sua communitate sint libere, vt transeuntibus secure hnt, vnde & eis seruantibus prædicta officiales principum ipsa merito possunt exigere, & proficiscentes debite obligantur per soluere.

- 4 Dub. Quis potest imponere, & exigere pedagia? Resp. quod in c. super quibusdam, de verbo. signi. in Gl. princeps, vel Rex potest, aut ille cui à Lateranensi Concilio fuit concessum, vel quod ex longa consuetudine de qua nõ extat memoria in cõtrariũ, hoc habet.
- 5 Dub. An tales habentes potestatem imponedi pedagia possunt ea imponere sine iusta causa? Resp. Ray. quod non, imo sic imponentes committunt rapinam.
- 6 Dub. Quæ dicitur iusta causa ipsa imponendi? Resp. quod sunt publicæ necessitates, sicut pontes, publicæ domus, defensio strata, & huiusmodi, vt habetur 24. q. 3. si quis romipetas. c. in nouamus, de treuga, & pace, & in cap. peruenit, & cap. c. Apostolus, de censu. & l. vectigalia, ff. de publi. & ibi p. Doct.
- 7 Du. De quibus debent solui pedagia? Res. quod vt habetur in l. omnium, C. de vect. debet solui solum de his, quæ deferuntur causa negotiationis, vel mercimonij.
- 8 D. b. An de rebus emptis ad vsum suæ vitæ, vel familiæ debeat solui pedagium? Res. Host. & Bern. in c. super quibusdam, de vect. signi. quod non.
- 9 Dub. Quæ pœna est eorum, qui exigunt pedagium de rebus pro vsu vitæ portatis? Resp. quod vt habetur in l. vniuersi, C. de vect. est pœna decapitationis, & etiam de his, quæ deferuntur gratia ruris colendi, vel ad solvendum.
- 10 Du. A quibus possunt exigi pedagia? Res. quod ab oib. exceptis ecclesiasticis personis, nisi forte ipsi deferrent causa negotiationis, vt habetur in c. quamquam, de censu. 6.
- 11 Dub. Quæ pœna est exigentium pedagiũ ab ecclesiasticis personis? Res. quod vt habetur immediate supra, si est persona particularis est pœna excommunicationis, si collegij, vel vniuersitatis ciuitatis, vel castri, vel villæ est pœna interdicti.
- 12 Dub. An fraudantes pedagiũ, teneantur de restitutione? Resp. dñs Pan. in c. in nouamus, de treuga, & pace, quod sic, si habet pedagiũ condiciones supra politas, quia peccat fraudando, & restituere tenentur, alias nõ. Dub.

- 13 Dub. An christiani teneantur soluere pedagium infidelibus? Res. sp. Hoff. q non nisi per hoc quod per eos sustineantur in transitu, vel et si haberent ex pacto, & infideles Christiani seruaret fide in suis pactis: vt habetur 22. q. 4. inno. c. 23. q. 1. noli. & Archi. in c. si quis romipetas. 24. q. 3.
- 14 Dub. Vt quid publicani & peccatores appropinquabant ad Iesum? Res. Lyra q ex proposito emendationis vite: & volentes ei obedire.
- 15 Dub. Cur pharisai murmurabant? Res. qui supra, q quali notantes Xpm de mala vita, quia talibus se amicabilem prebebat.
- 16 Dub. Cur dominus introducit has parabolas de ouib. & drachmis? Res. qui sup. q ad ostendendum q peccatores redeutes sunt dulciter recipiendi.
- 17 Dub. Quis est homo qui habet centum oues? Res. Gre. in Homil. q est omnipotens Deus, qui factorem angelorum, & hominum naturam possedit.
- 18 Dub. Cur dicit centum? Res. Cyrillus, quoniam in centenarius numerus est perfectus ex decem. decibus constitutus.
- 19 Dub. Quare fuit ouis perditam? Res. qui supra, q est Genus humanum, quod terram colit, & Gre. in Hom. dicit vna ouis tunc perit qn peccando homo pascua vite reliquit.
- 20 Dub. Que fuerunt 99. oues quas reliquit in deserto? Res. Greg. in Hom. q fuerunt Angelorum chori, quos reliquit in celo.
- 21 Dub. Cur ponit Angelorum numerum diminutum? Res. qui sup. quia rationalis creature numerus Angelorum videlicet, & hominum pereunte homine erat imminutus.
- 22 Dub. Vt quid querit perditam ouem? Res. qui supra, q vt perfecta summa: ouium integraretur in celo homo perditus querebatur in terra.
- 23 Dub. Cur celum dicitur hic desertum? Res. quia erat desertum a demonibus.
- 24 Dub. Quia videtur q 99. oues reliquerit in periculo pp vna querenda? Res. Cyrillus, q erant in toto circumsepte illa potentissima dextera Dei. Et ideo oportuit magis misereri percutitis, ne imperfecta videretur residua multitudo: vna enim, reducta fortitius, centenarius propriam speciem.
- 25 Dub. Quando portauit ouem in humeris? Res. Greg. in Homil. q qn naturam humanam assumpsit, nostra peccata portando.
- 26 Dub. Quando inuenta oue domum redijt?

- Res. qui supra, q quando reparato homine ad regnum celeste redijt.
- 27 Dubita. Qui sunt eius amici, & vicini? Res. qui sup. q angelorum chori: amici. n. eius sunt, quia voluntatem eius in sua stabilitate custodiunt, & vicini eius sunt, quia claritatem visionis illius sua assiduitate perfruuntur.
- 28 Dub. Cum primo dixerit angelos oues, cur nunc amicos, & vicinos dicit? Res. Theop. q ideo dicuntur oues: quia omnis natura creata respectu Dei bestialis est: in eo vero quod rationalis est, amici, & vicini dicuntur.
- 29 Dub. Cur dicit congratulamini mihi, & non ouis inuenta? Res. Greg. in homil. quia eius gaudium est vita nostra.
- 30 Dub. Cur angeli lætantur de penitentibus? Res. Ambro. q angeli quoniam sunt rationabiles, non immerito hominum redemptione lætantur.
- 31 Dubi. Cur magis gaudent de peccatore conuerso, quam de iustis? Res. Greg. in homil. quod iusti quia securi sibi sunt, q nulla commiserunt mala grauiora, plerumque pigri remanent ad exercenda bona precipua, peccatores autem qui se errasse à Deo confiterant, diuina præcedentia lucis sequentibus respiciant. maius ergo gaudium fit in celo, quia & dux in prælio plus eum militem diligit, qui post fugam reuersus hostem fortiter præiit, quam eum qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter fecit.
- 32 Dubi. An aliqua penitentia peccatorum præponi possit omnibus iustis? Res. qui supra, quod sunt plerique iusti, in quorum vita tantum est gaudium, vt eis quælibet peccatorum penitentia præponi nullatenus possit.
- 33 Dub. Quid est drachma? Res. Cyrillus q est nummus impressa habens regiam figuram.
- 34 Dub. Quare est hæc mulier? Res. Greg. in homil. quod q significatur per pastorem ipse & per mulierem. Ipse enim Deus ipsa & Dei sapientia.
- 35 Dub. Quare sunt istæ decem drachmæ? Res. qui sup. q nouem sunt chori Angelorum, sed vt compleretur electorum numerus, homo decimus est creatus.
- 36 Dub. Quomodo perditam fuit drachma? Res. spon. qui sup. q quando homo, qui ad imaginem dei conditus fuerat peccando à similitudine sui conditoris recessit.

Dub.

- 1 Dub. Quomodo accendit lucernam? Res. qui supra, quod Dei sapientia, dum apparuit in humanitate mulier accendit lucernam, lucerna quippe lumen in testa est. Lumen vero in testa est diuinitas in carne.
- 2 Dub. Quomodo accensa lucerna euertit domum? Res. qui supra, q praua meus si non prius præ timore euertitur, ab affluetis virtutibus non mundatur.
- 3 Dub. Cur querit diligenter donec inueniat? Res. qui sup. qui a. s. cum perturbatur conscientia hominis, reparatur in homine similitudo conditoris.
- 4 Dub. Quas amicas & vicinas vocat? Res. Greg. Nazanzenus, quod celestes virtutes facit participes gaudij, quas ministras dispensationis facit.
- 5 Dub. Quo celestes virtutes dicuntur amice, & vicinæ? Res. Theoph. q amice sunt vt exequentes voluntatem ipsius: vicinæ vero, vt incorporate.
- 6 Dub. Cum angeli non tristantur de damnatis, videtur quod etiam non gaudeant de saluatis? Res. dominus card. de turre crem. super hoc Euangelio, q illa ratio non valet, quia non est simile de gaudio & tristitia, quia beatitudo admittit gaudium, sed non tristitiam, quia vbi est tristitia & dolor non est perfecta beatitudo.
- 7 Dub. Cum primo dixerit, gaudium erit in celo, cur nunc solum de angelis dicit, q gaudium erit angelis Dei? Res. q ad idem refertur, quia tunc cum Christus hæc proferebat, in celis non erant nisi angelicum Deo.
- 8 Dub. Quare est causa gaudij angelorum in penitentia peccatorum? Res. Sanctus Bonaventura super Luc. q gaudet propter septem. Primo quia destruitur culpa. Secundo, quia recuperatur iustitia. Tertio, quia confutatur demonum superbia. Quarto, quia efficax efficitur angelorum custodia. Quinto, quia reparatur ecclesia. Sexto, quia placatur ira diuina. Septimo, quia restauratur Hierusalem superna.
- Allegoricè expositum est.
- TROPOLOGICE.
- Instruimur ne murmuremus, sed omnia que videmus capiamus in bonam partem, ne scientes diuina iudicia. Itè vt succurramus proximo pereuntibus, & alter alterius onera portemus. Itè si per peccatum perdidimus [drachmam] id est animam [accendamus lucernam]. i. oremus, vt Deus inspiret suam gratiam, [& euertamus domum] quia eam latentem sub fimo peccati reperimus, & diligenter agamus, vt resurgat, [& ipsa inuenta conuocemus amicas vicinas] id est virtutes que gramus habere, & ita agendo angelos lætos reddemus.
- Anagogice expositum est.

DOMINICA QVARTA post Penthecosten.

Cum turbæ irruerent in Iesum. Luc. 9. Matth. 4. Mar. 1. cap.

HISTORICE.

Historia huius Euangelij facta fuit anno Christi 31. die 24. Aprilis, id est Mercurii. Dominus in vnam nauim duarum ob irruentes turbas conscendit, retia siquidem tunc piscatores, quarum erat, lauabant: de ducta igitur è terra Symonis nauis, quæ ascenderat, ex ea in stagno Genezaret turbas docebat: ut autem loquendi finem fecit, Symoni ut in altum nauim deduceret, retiaque laxaret imperauit, qui obtèperans [& si tota frustra laborasset nocte] in tantam piscium conclusit multitudinem, vt dissolueretur rete. vocatisque qui alia erant in nauis, ut manus porrigerent adiutrices, piscibus ambas impleuere nauiculas, adeo vt penè tanto submergerentur pòdere. Piscatoribus autem stupore percussis, Simo genua Iesu amplexus, vt à se abscederet, quoniam peccator esset, rogabat. Hortatus vero à domino, vt timorem deponeret, quoniam homines ex tunc capturus foret, ipse ac Zebedei filii omnibus relictis, dominum sequuti sunt.

Quæ occurrunt dubia hæc sunt.

- 1 **D**UBITATVR. Quia videtur, quod si turbæ irruerant in Iesum q oppressissent eum? Res. q irruerant, id est cū impetu ibat, vt audirent verbu Dei.
- 2 Dub. Cur stabat secus stagnum Genezareth? Res. q vt patet Luc. 4. predicando in synagogis Galilee, ex uilla ad villam eundo, quæ doque transibat secus dictum stagnum.
- 3 Dub. Quomodo ille naues erant secus stagnum, cum essent in aqua? Res. q erant in ripa, quod patet ex textu, quia piscatores descendente

- scenderant, & lauabant retia.
- 4 Dub. Cur dñs ascendit in nauim, vt doceret? Resp. Chryl. qd dñs volens diligenter congregare spectatulum, vt nemo remaneret post tergum, sed omnes facie ad faciem cernerent ascendit in nauim.
- 5 Dub. Cur potius in nauim Symonis, q̄ in aliam ascendit? Resp. q̄ figurate hoc fecit, quoniam Petrus post Christum principatum tenere debebat.
- 6 Dub. Cur lauabant retia? Resp. quia volebant recedere.
- 7 Dub. Cur Rogauit Symonem, vt à terra reduceret? Resp. Theo. qd hoc fecit in magna mansuetudine dominus.
- 8 Dub. An Petrus nauim à terra reduxit? Resp. qui sup. qd licet hoc Euangelista non dicat, tñ Petrus in omnibus obediens fuit.
- 9 Dub. De quibus docebat turbas? Resp. qd de pertinentibus ad Regnum dei.
- 10 Dub. Cur pradicabat super aquam? Rñ. Greg. Nazianzenus, qd vt ex profundis extrahat piscem hominem, s. nauantem in mobilibus rebus, & à maris huius vitæ procellis.
- 11 Dub. Cur cessauit loqui? Resp. Cirillus quia sufficienter populum docuerat, & ita cessauit loqui, i. populum instruere.
- 12 Dub. Cur cum omnibus dicat laxare rete, soli Petro dicit, duc in altum? Resp. dñs Card. de Tur. cre. super hoc Euang. qd vt dicit Gl. Hier. & Amb. in c. non turbatur. 4. q. 1. duc in altum, id est in profundum disputationum, per quod datur intelligi maiores causas Petro esse commissas, & successoribus suis.
- 13 Dub. Quia dis. 21. c. in nouo testō, dñs ceteri Apostoli cum Petro pari consortio honorem, & potestatem receperunt, ergo videtur quod etiam maiores causas commissas fuerint alijs Apostolis, & eorum successoribus? Resp. qui sup. qd illud c. loquitur de auctoritate & potestate ordinis, quam pariter Apostoli receperunt.
- 14 Dub. Cur dñs vult, qd laxent retia in capturam? Resp. qd dñs condescendens hominibus sicut Magos per sydus vocauit, ita & piscatores per piscatoriam artem.
- 15 Dub. Quid significat laxare retia in capturam? Resp. qd per pradicacionem trahere homines ad fidem.
- 16 Dub. Ad quæ principaliter pertinet pradicare? Resp. qui supra, quod ad solum Pa-

- pam alij autem praelati habent à Papa qd pradicent, quemadmodum praelaturam ab ipso habent, ita & ea que praelaturam consequuntur.
- 17 Dub. Quia cum dominus omnibus Apostolis praeceperit, quod Euangelium pradicarent omni creaturæ Marci. 16. videtur quod dñs Apostoli, & eorum successores habent officium pradicandi ex se? Resp. qui supra, quod illa missio Apostolorum ad pradicandum intelligitur ordine tamen ad Petrum.
- 18 Dub. Cur vult quod Petrus ducat in altum? Resp. Lyra, id est ad locum aquæ magis profundum, qui est conuenientior ad piscandum.
- 19 Dub. An Petrus dixerit, per totam noctem & c. diffidendo capere pisces? Respon. Theop. quod non, quia dixit in verbo tuo laxabo rete.
- 20 Dub. Cur fecit dominus capere tantam multitudinem piscium? Resp. qui sup. quoniam quia turbam de nauicula dominus intruxerat non sine mercede nauiculae dominum derelinquere voluit, dupliciter beneficium ipsum. Primo dedit ei multitudinem piscium. Et deinde discipulum ipsum fecit.
- 21 Dub. An pisces fugerint rupto rete? Respon. Ly. qd hic fuit duplex miraculum pp multitudinem captam, & qd illa multitudo tenebatur in rete rupto.
- 22 Dub. Cur non vocauerunt socios, sed solum annuerunt? Resp. Theoph. quod ex stupore, propter capturam piscium, loqui non poterant.
- 23 Dub. Cur piscabantur de nocte? Resp. qd vt in mane possent vendere pisces.
- 24 Dub. Quomodo impleuerunt ambas nauiculas cum ipsi intus essent? Resp. qd posuerunt in eis quantum fas erat vsque ad submersionem exclusiue.
- 25 Dub. Cur Petrus procedit & c. Rñ. Ly. qd propter pradicata miracula facta.
- 26 Dub. Cur Petrus vult Iesum abscedere? Resp. Cirillus, quod reducens ad conscientiam patrata delicta tremuit. Et ideo ob reuerentiam personæ reputat se indignum eius presentia.
- 27 Dub. An Andreas fuerit cum eis ad piscandum? Respon. August. de consensu Euang. quod sic, vt Matthæus, & Marcus narrant.

Dub.

- 13 Dub. Cur Lucas non nominat eum? Resp. qui sup. quia iam ab alijs fuerat nominatus.
- 14 Dub. Cur dixit Petro, noli timere? Resp. Ly. quod hoc dicit Petrum consolando.
- 15 Dub. Quomodo intelligitur, ex hoc eris homines capiens? Resp. Ly. ex hoc, i. de cetero eris homines capiens, personam doctrinam trahendo ad vitam beatam.
- 16 Du. Qui fuerint illi, q̄ sequuti sunt Christum? Resp. qd vt dñt Matthæus & Marcus, fuerunt Petrus, Andreas, Iacobus, & Ioannes.
- 17 Dub. Quæ omnia reliquerunt isti, qui sequuti sunt Christum? Resp. qd naues, & retia & omnia deseruientia piscationi.
- 18 Dub. Quo ad vnâ vocē isti sequuti sunt Christum? Resp. Ly. qd sicut verbum inquam vox mouebat aurem, ita inquam instrumentum diuinitatis mouebat mentem.
- 19 Dub. Quia Matthæus & Marcus dñt, qd Christus dixit Andree & Petro. Venite post me, faciam vos fieri pisces hominum. Et hic Lucas dixit qd soli Petro dixit, ex hoc homines eris capiens? Resp. Aug. de consensu Euang. qd potuit utiq̄ prius hoc Petro dici, cum de capta piscium ingenti multitudine miraretur, & post ambob. quod illi duo commemorauerunt.
- 20 Dub. An ista vocatio discipulorum fuerit illa, de qua loquuntur Matthæus, & Marcus? Resp. S. Tho. super Mat. qd non, quia primo fuerunt vocati ad familiaritatem Christi, secundo ad sequendum eum.

ALLEGORICE.

[Dux naues] circuncisionem & spiritum significant, quia in vtroque populo nouit dñs, qui sunt eius [piscatores] sunt ecclesiæ doctores, qui nos per rete fidei comprehendunt, sed hæc [retia] modo laxantur in capturam, modo lota plicantur] quia non omne tempus est habile doctrinæ, sed nunc exercenda lingua doctoris, nunc summet cura gerenda. [Nauis Symonis] est ecclesia primitiua. Bene vna dicta, quia multitudinis creditum erat cor vnum & anima vna. [de qua docebat turbas] quia de auctoritate ecclesiæ docet gentes. [Quod autem dominus ascendens in nauim rogat eum à terra reducere pusillum] significat temperate vtendum verbo ad turbas, vt nec terrena eis præcipiantur, nec à terrenis in profunda sacramento recedatur [ducere in altum] quid est tã altum, quàm scire dei filium: qui sunt autem Apostolorum, qui laxari iubentur retia, nisi

verborum completiones, & quasi quidam orationis sinus, qui eos, quos ceperint non amittant. Et bene Apostolica instrumenta piscandi retia sunt, quæ non captos perimunt, sed reseruant, & fluctantes de infimis ad superna transducunt. Dicit aut, præceptor per totam noctem laborantes nihil cepimus, quia non hoc humanæ facundia opus, sed superne vocationis est munus: qui autem ante nihil ceperant magnam in verbo domini concludunt piscium multitudinem. Hoc autem fuit figura futuri, non. n. incassum laborabunt euangelistæ doctrinam rete tendentes, sed greges gentium aggregabunt, [qd autem retia rumpebatur piscium copia, & nauicula implete sunt, ita vt penè mergerentur] significat hominum carnalium multitudinem tantam futuram in ecclesia, vt etiam disruptione pacis per hæreses, & schismata scindatur. [Rumpitur autem rete, sed non labitur piscis] quia suos dominus inter persequentium scandala seruat. [Alia autem nauis] est Iudæa, ex qua Ioannes & Iacobus eliguntur. Hi autem de synagoga [ad nauim Petri] id est ad ecclesiam conuenerunt [vt impleant ambas nauicula] Omnes enim in nomine Iesu genuflectunt, siue Iudæus, siue græcus, innunt autem socijs, vt auxiliarentur eis] multi enim sequuntur Apostolorum labores, & prius illi, qui euangeliorum ediderunt scripturas. Et post alii prædices, & populorum pastores, & in deitatis doctrina periti. Harum autem impletio nauim in fine sæculi crescit [sed qd implete merguntur] hoc est in submersione præmittitur, non enim sunt submersæ, sed periclitatæ. Apostolus exponit, in nouis simis diebus erunt tempora periculosa, & erunt homines seipso amantes & c. [Nam mergi naues] est homines in sæculo ex quo electi per fidem fuerunt morum prauitate relabi. Ex persona vero ecclesiæ carnalibus hominibus plene. [Petrus dicit, cxi à me] quia homo peccator sum] tanquam ecclesia turbis carnalium impleta, & eorum moribus penè submersa. Regnum spiritualiū in quibus maxime persona Christi eminet à se quodammodo expellit, non enim hoc voce linguæ dicunt homines hominibus, ministris Dei, vt eos à se repellant, & voce morum, & actuum suadent à se recedi, ne per bonos mergantur, & eo vehementius, quo deserunt, & honorem vt honorificentia eo

Gg rum

tum significauerit. [Petrus cadens ad pedes dñi.] Iuniores aut in eo, q̄ dicit [Exi à me] Dñs aut confortat timorē carnalium ne quis, vel de suæ cōscientiæ culpa tremens, vel de ahorū innocētia stupens, sanctitatis iter formidet aggredi. [Dñs aut dū non recessit ab eis] significat in bonis, & spūalib. uiris non esse oportere hanc uolūtatem, vt turbarum peccatis commoti quo quasi securius, tranquilliusq; uiuant munus ecclesiasticū deserant, [q̄ aut subductis à terra nauib. relictis oib. sequuti sunt eū] pōt signficare finē t̄pis, quo ab huius mūdi falo qui Christo inhæserunt penitus recessuri. sunt.

TROPOLOGICĒ.

Docemur, vt simus solliciti audire uerbū dei, & opere implere. Item, q̄ subducamus nos à terra, i. a terrenis desiderijs, nec statim elongemur, sed paulatim, ne statim in altū ascendētes cornuamus. Itē q̄ nō in terru p̄amus uerbū dei, cōtristates prædicatores, sed reuerēter expectemus uisq; quo cessēt loq̄, nec uadamus piscatū ī nocte tenebrarū ignorati, quia nihil capiemus. Itē q̄ ducamus nos in altū ad acquisitionē donorū celestiu, & intremus rete fidei, nec eleuemur in magnitudine superbiæ, ne frangamus rete, nec simus lubrici de culpa in culpā sicut anguilla, quia non retinebimur ad rete, nec simus nimis paruū timētes ex paruō corde aggredi ardua, quia proliemur ex rete, sed eū Apostolis relinquētes oīa talia p̄cidamus ad pedes Iesu ipsū sequētes.

ANAGOGICE.

Contemplari docet illā celestē patriā, in qua p̄ rete p̄dicationis Apostolicę, & duab. nauib. Iudæorū atq; Gentiliū copiosa eleborū multitudo resulget, quā p̄uidēs Ioannes in Apocalipsi dicit ipsam à nullo hominū posse numerari, & tūc exclusa nocte, labilis uitæ, quā nihil permanens cepimus, in altū diuinitatis oculos mētis ducētes, laxabimus vires intellectus nostri ad cognitionē ipsius, in qua nostra beatitudo consistet, ad quam procedentes ad pedes Iesu per facrum baptismā, & eius fidē perueniemus, sicut tñ compatiamur, vt simul glorificemur.

DOMINICA EADEM SECVNDVM ordinem prædicatorum.

Erat appropinquantes.

DOMINICA QVINTA POST Penthecosten.

Amen amen dico uobis, nisi abūduerit. Mat. 5. c.

Hęc uerba locutus est dominus anno etatis suæ 31. die 15. Iunii, in die Iouis.

HISTORICE.

Discipulis dñs aiebat, q̄ nequaquā celorū regna ingredierent nisi iustitiā scribē & Pharisei abundatijs quō colerēt. Nā apud antiquos iudicio rei homicidæ habebant. Dixit aut oēm q̄ suo irascere fratri concilio reū fore, & iudicio, q̄ racha eū appellauerit; q̄ uero fatuitatē eidē cōuiciatus fuerit, ignis p̄nam mereat. Ad altare uero mura nera qui cupit offerre, reminiscens fratrem offendisse, anteq̄ offerat, fratri reconciliat, tūc. n. accepta deo securius offeret munera.

Satisfaciendum est dubijs, quę occurrunt.

DVBITATVR. Cū in textu euāgelij nō dicat amē, cur ecclesia in principio huius Euāgelij illud interfert? Rñ q̄ mediare an hoc Euāgelij dñs loquēditur, amen quippe dico uobis, & nō interrumpit sermonem, sed p̄secutus fuit, vt in hoc Euāgelio cōtinēt. Iō ecclesia in principio huius Euāgelij ponit amē, qd̄ an dixerat.

1 Dub. Cū dñs dixerit semel amen, cur ecclesia hic reduplicat? Resp. q̄ dñs dixit amē quippe, q̄ quidē quippe, æquiualeat huic dictioni amen, ideo ecclesia reduplicat amē.

2 Dub. Cur nō facit mētionē de alijs uirtutib. nisi de iustitiā? Rñ. Chry. sup. Mat. q̄ iustitiā dicit hic uniuersalē uirtutē. Plato ē dicit iustitiā esse artē, & disciplinā uivēdi.

3 Dub. Quid dēt iustitiā nra abūdare plus quā scribarū &c. Resp. dñs Card. de Turrecrem. sup. hoc Euāgelio, q̄ lex uetus in illo p̄cepto nō occides, vt interpretabant Pharisei, prohibebat solū actū exteriorē homicidij, sed nō p̄positū occidēdi. Xps aut interpretatus fuit nō solū quo ad actū exteriorē, sed et quo ad aīum occidēdi, & ita lex noua est p̄fectior q̄ uetus, licet sit vna lex quo ad moralia quātū ad substantiā p̄ceptorum, tñ aliter interpretabatur à Christo, quā à Phariseis. Vnde eam obseruare, sicut ipsi inter-

interpretabatur, nō sufficiebat ad salutē animę, sed oportet iuxta interpretationē Christi obseruare q̄ uult intrare ī regnū celorū.

Du. Cur in ueteri testamēto nō nominatur regnū celorum? Resp. Aug. q̄ ori Christi nominandum seruabatur, quē regem ad regēdum seruos suos uetus testm̄ p̄figurabat.

Dub. Cur nominat antiquos? Resp. Chry. in homi. q̄ per hoc ostendit multum tēpus esse ex quo hoc mandatum acceperunt.

Du. Cur dicit ego autem dico uobis? Resp. qui sup. q̄ in hoc ostendit potestas Xpi legislatoris. Nullus. n. antiquorum ita locutus est, sed sic, hęc dicit dñs, q̄ illi ut serui ea quę sunt dñi annūtiabant, & conseruis prædicabāt, hic aut ut filius ea quę sunt patris, q̄ etiā sua sunt, & seruis suis legem ponebat.

Dub. An phibeamur occidere bruta animalia? Resp. Angu. primo de ciuita. Dei, qd̄ non, quia iustissima ordinatione creationis uita & mors eorum nostris uisibus subditur.

Dub. An liceat seipsum occidere? Resp. q̄ supra, q̄ non, quia qui seipsum occidit non aliud quam hominem occidit.

Dub. Cur ergo Sanson occidit seipsum? Resp. qui supra q̄ latenter spiritus hoc iussit. qui per illum miracula faciebat.

Dubi. An filij Israel occidentes hostes in bello contrafecerunt huic p̄cepto. Nō occides? Resp. qui sup. quod non, quia auctore Deo bella gesserunt, ac personam gerentes publicę potestatis iustissime rationis imperio sceleratos morte punierunt.

Dub. An Abrahā occidere uolens filium fecerit contra hoc p̄ceptum? Resp. qui sup. q̄ non, sed potius laudatus est nomine pietatis, quod uoluit filium ex Dei mandato obedienter occidere.

Dub. Cur contra irascantur peccatoribus an peccent contra p̄ceptum domini? Resp. Chry. super Mat. quod qui sine causa irascitur, reus erit. Non autem qui cum causa, nam si ira non fuerit, nec doctrina proficit, nec iudicia stant, nec crimina compeſcuntur, nec etiam fratri irascitur, qui peccato fratris irascitur.

Dub. Quid significat racha? Resp. Hier. q̄ hebręum est, quem nos possumus uulgata in iuria, absque cerebro nuncupare.

Du. Quia hoc non uidetur magnū peccatum dicere fratri racha? Resp. Chry. in homi. q̄ dominus, & quę paruissima sunt euellit, & cum honore nobis inuicem uti iubet.

16 Dub. Quis est frater noster? Resp. Hier. q̄ frater noster nullus est nisi qui eundem nobiscum habet patrem.

17 Dub. Cur dñs prohibet irasci, dicere racha, & dicere fatue? Resp. dñs Card. de Turrecrema. sup. hoc Euāgelio, q̄ pp̄ triplicem gradum iræ. Primus est in corde, quod notatur cū dicitur, qui irascitur fratri suo. Secundus in ore p̄ uerbū confusum contumeliosum, qd̄ notatur per racha, q̄ est interiectio irascētis. Tertius est qñ proceditur ad contumeliā determinatā, qui notatur per dicere, fatue. Primus est minoris culpę q̄ secundus, & secundus q̄ tertius. Et iō p̄na minor determinatur cū dicitur reus erit concilio, quia minus, est q̄ iudices deberent cōgregari ad determinationē alicuius p̄næ, quam q̄ iam sit adiudicatus, quod ponitur in secundo cum dicitur, reus erit iudicio: & hoc est minus, q̄ q̄ aliquis sit iā extremę p̄nę determinatus, quod ponitur in tertio gradu, cum dicitur, reus erit gehennę ignis.

18 Dub. Cur ergo dominus uocauit stultos discipulos euntes in Emaus. Vide feria 2. Pasche dub. 29.

19 Dub. Quid est ira. Vide feria 2. dominicę 3. Quadragesimę, dub. 43.

20 Dub. Quot sunt filii irę, & alia de ira. Vide ubi supra immediate, & in dubijs alijs sequentibus.

21 Dub. Quid est fatuitas? Rñ. S. Th. 2. 2. q. 46. ar. 1. q̄ fatuus est q̄ caret sensu iudicandi.

22 Dub. Quid est stultitia? Resp. q̄ supra, q̄ stultus est qui pp̄ stuporem non mouetur.

23 Dub. Quę differentia est inter fatuitatē & stultitiā? Resp. q̄ sup. q̄ stultitia importat hebetudinē cordis, & obrusionē sensuum: fatuitas aut importat totalē spūalis sensus priuationem. Et ideo conuenienter stultitia opponitur sapientiæ, sicut contrarium, fatuitas autem sicut pura negatio.

24 Dub. An stultitia sit p̄cām? Rñ. q̄ sup. ar. 2. q̄ uel est ex dispōne naturalis, sicut patet in amētib. & sic nō est p̄cām. Alio mō in quātū hō. immergit sensum suum reb. terrenis, ex quo reddit eius sensus ineptus ad percipiēdum diuina, & talis stultitia est peccatum.

25 Dub. Quia cū nullum peccatum sit, nisi uoluntariū, & stultitia nō sit uoluntaria, vñ, q̄ non sit p̄cām? Rñ. qui sup. q̄ Quis stultitiā nullus uelit, uult tñ ea quę consequitur esse stultum, subtrahere sensum suum à spūtualibus, & immergere terrenis.

- 26 Dub. Cui præcepto opponitur stultitiæ? Ref. qui sup. q. opponitur præceptis q. dantur de contéplatione veritatis, de quibus dicitur Deut. 4. audietes vniuersi præcepta hæc dicant an populus sapiens, & intelligens.
- 27 Dub. Vnde nascitur stultitia? Ref. qui supra, ar. 3. q. maxime nascitur illa stultitia q. est p̄ctm, ex luxuria, vnde Prouer. 7. dicitur statim eam sequitur, s. meretricem ignoras q. ad vincula stultus trahatur, etiam procedit aliquando ex impedimento corporali caufato ex ira, & sua acuitur e.
- 28 Du. Cur dicit si offers munus tuum ad altare, &c. Resp. q. si irasci non est fas, multo minus tenere aliquid, vt in odium indignatio conuertatur.
- 29 Dubi. Cur dicitur, si habes aliquid aduersus fratrem tuum, cum potius dicere deberet ecouersus? Ref. Hic. q. ideo vt durior tibi reconciliacionis imponatur necessitas.
- 30 Dub. Cur debemus petere veniam ab illo qui nos læsit? Ref. Chryf. super Matt. q. si ille te læserit, & tu prius rogaueris, magnam habebis mercedem.
- 31 Du. An sit necessarium petere veniam ab illo, qui nos læsit? Resp. Aug. q. non, sed tantum dimittere, sicut tibi à domino dimittitur cupis, quod ipse commiseris.
- 32 Dubi. Quid est habere aliquid aduersus fratrem, vel fratrem habere aliquid aduersus nos? Ref. q. sup. q. ipse habet aliquid aduersus nos, si nos eum in aliquo læsimus, nam nos aduersus eum habemus si ille nos læserit.
- 33 Du. Cur precipit, vt relinquantur munus tuum, &c. Ref. Chry. vbi supra, quia non vult dñs à discordantibus accipere sacrificium.
- 34 Dub. Quia videtur, q. dñs deberet acceptare munera q. in honore suo offeruntur? Ref. sup. q. deus ex misericordia plus diligit hominum utilitates, q. suos honores, quia plus diligit cōcordiã fidelium q. munera. Ne mo. n. inter inimicos pōt esse fidelis amicus amborū. Iō & Deus non vult esse amicus fidelium quādiu inter se fuerint inimici.
- 35 Du. An quis cōtēnēs solū in animo fratrem, teneatur sibi reconciliari? Ref. qui supra, q. qualis p̄cessit offensio talis debet seq. reconciliatio, si cogitatu offendisti, cogitatu reconciliare: si verbis verbis: si operibus operibus reconciliare. Omne. n. p̄ctm quō committitur eo modo de ipse penitentia agitur.
- 36 Du. Si frater meus est ultra mare, debeo ad eum accedere vt petā veniam? Ref. Aug. q.

tunc pergendum est ad reconciliacionem non pedibus corporis, sed motibus animi.

37 Du. Quid si petimus veniam, & frater non vult dimittere? Resp. q. iā reconciliatus est quo ad deū, & offerre poteris munus tuum.

38 Dubi. Quia offendendo proximum etiam offendimus deum, ergo nō prius debemus reconciliari fratri quā deo? Ref. S. Vin. in sermone hodierno, q. rationabiliter prius debemus reconciliari fratri, q. Deo, quia dispositio in materia præcepit formam substantialem, forma autem principalis animæ est deuotio erga Deum, sed dispositio præcedens istam formam est concordia membrorum, id est proximorum, quia omnes sunt membra Christi. Et ideo Christus dixit, vade prius reconciliari fratri tuo.

Alijs sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

EADĒM DOMINICA SECUNDUM ordinem prædicatorum.

Estote misericordes, &c.

DOMINICA SEXTA POST Penthecosten.

Cum turba multa esset cum Iesu. Marci. 8. Matthei. 15. c.

Historia huius Evangelij facta fuit anno Christi 32. die 6. Ianuarii.

HISTORICE.

Misereri ait dominus turbæ multæ quæ eum triduo secuta fuerat, nec quo esurie subueniret heret, timēs, ne recedēs inedia deperiret? Respondētibus vero discipulis vix tantam in solitudine multitudinē panibus satiari posse, rogauit si quos haberet panes, oblatiq; septē panibus, cū gratiarū actione eis fractus ac non multis piscibus, turbæ p̄ discipulos iussit apponi. qui famem eis comestis abiecerunt numero quatuor milia. Fragmētū vero q. superfuerat septē impleuerunt sportas, sicque turbam in pace dimisit.

Ad dubiorum solutionem est accedendum.

DVBITATVR. An istud miraculū sit idē cū illo de quinque panibus? Ref. q. non, quia illud fuit de quinque panibus, & istud de quatuor in illo satiati fuerunt

fuerunt quinque milia hominum. Hic vero quatuor.

Dub. Quantum temporis fuit inter vtrūque miraculum? Ref. q. illud quinque panum fuit factum die 15. April. & istud secundum Orige. fuit factum in sequenti mense Ianuarii, die 6. eiusdem mensis.

Dub. Cur non continue faciebat huiusmodi miraculum? Resp. Hieronymus, q. ne turbæ propter cibum ipsum sequerentur.

Dub. Cur ergo nunc fecit? Resp. Theop. quia videbant turbis periculum imminere.

Du. Cur tanta turba morabatur cum domino? Ref. q. vt habetur Matt. 15. q. accesserunt ad eum turbæ multæ habentes secum infirmos diuersorum læguorum, vt curarentur à domino, quos & curauit.

Du. An steterit triduo absque comestione? Ref. Lyra, q. non, sed cibos quos secum detulerant prima & secunda die consumperant, & tertia die deficientibus cibariis fecit miraculum.

Dub. Cur primo miseretur, & post satiat? Ref. Beda in homil. q. ex hoc consideratur in Christo distincta operatio humanitatis, scilicet in miserendo, & diuinitatis, in satiano de tantam multitudinem septem panibus, & piscibus paucis.

Dub. In quo loco fecit hoc miraculum? Ref. q. vt habetur Matt. 15. c. fecit in monte quodam secus mare Galileæ.

Dub. Nunquid sine comestione potuisset preferuare ne deficerent in uia? Resp. q. sic, sed istum miraculum fuit magis clarum, & post vulgatum.

Du. Vnde venerant à longe? Ref. q. à domibus eorum, quæ erant à longe.

Dub. Cur tantum steterint cum Christo? Ref. Lyra q. est deuotione audiendi doctrinam eius, & ad videndum eius miracula.

Du. In quo loco dormiebant? Ref. qui supra, q. sub diuō.

Du. Cur discipuli viso alio miraculo quæ panum adhuc dubitabāt, dicentes: quis poterit hos saturare panibus &c. Ref. Theop. q. adhuc non intelligebant, nec virtuti eius propter priora miracula credebant.

Du. Cur non redarguit eos dominus de incredulitate? Ref. qui supra, vt instruat nos quod non debemus ignorantibus, & non intelligentibus grauiter irasci, sed eorum ignorantie compati.

Du. Cur hic cum sint plures panes & pau-

ciores homines comedētes, solum in plebs erunt 7. sportas reliquarum, & in alio miraculo quinque panum impleuerunt duodecim cophinos? Ref. Chr. q. hoc fuit, aut q. a sporte sunt maiores, quam cophini, aut vt diuersitate rememorentur & illius & istius miraculi, & propter hoc tunc fecit cophinos reliquiarum equales discipulis, nunc autem sportas equales panibus.

Dub. An isti panes fuerint ordeacei, sicut alii quinq;? Ref. gl. q. nō, sed potius triticei.

Du. Quō intelligitur dictum discipulorum dicentium, quis poterit istos in solitudine saturare panibus? Ref. Ly. q. locus est desertus, & villæ multum distant. Et iō nō possumus per humanā prouidentia talia habere.

Du. Cur discipuli non dñt sicut alias, sed hæc quid sunt inter tantos? Ref. Chryf. q. iā paulatim profecerant, licet non totum apprehendatur ab eis.

Alia dubia circa hoc euangelium queruntur dominica quarta Quadragesimæ, & etiam sensus mysticos, eo addito, q. hic septem panes designant septem dona Spiritus sancti, qui nō sunt ordeacei sicut illi, quia lex illa data est seruis & iumentis, i. carnalibus, sed sunt triticeæ, quia ex adipē frumenti satiat nos Christus in lege gratiæ [septem sporte] septem ecclesiæ sunt, hic quatuor milia, i. quatuor virtutibus perfecti, & veluti sortiora plura comedentes pauciora reliquerunt, quia quinque milia erant quinque sensibus seruientes, & propter hoc non potuerunt comedere spirituale sensum literæ: utraque refectio in monte celebrata est, quia vtriusque testamenti scriptura altitudinem Christi predicat: q. turbam saturatam dimittit, significat saturatos celesti gratia confidenter pergere posse.

EADĒM DOMINICA SECUNDUM ordinem prædicatorum.

Cum turba irrerent in Iesum.

DOMINICA SEPTIMA post Penthecosten.

Attendite a falsis prophetis. Matthei. 7. Hæc verba locutus fuit dominus anno etatis sue 31. die 14. Iulii in die Iouis.

HISTORICE.

Vt a falsis præcauerent prophetis discipulos dominus admōuit, qm. ouium recti vestibus lupum gerūt, qui & agnōsci ab e-

rum possunt fructibus, non enim uvas ex spinis vindemiant, neque ficus ex tribulis carpunt, quemadmodum & bona quidem arbor bonos, non autem corruptos producit fructus: contrario autem mala malos non bonos generat, quæ etiam euelletur, ac igni comburetur. Non enim omnis Deum magnificans regna peter cælorum, sed patris mandatis obtemperans hic cælesti donabitur gloria.

Nonum est primò dubia soluere:

DV. Cur dominus prædicta verba dixit? Res. Ly. q̄ supra dominus demonstrauerat legē Euāgelicā esse obseruandā, & quia ad eam seruandam facit euitatio mali, confortii. Ideo dicit attendite, &c.

- 2 Du. Quia post Ioannem Baptistam non fuerunt prophete, vt dicitur Matth. 11. c. ergo non oportet præcauere à falsis prophetis? Res. Chry. super Matt. q̄ dicitur Matthei intelligitur, q̄ post Ioannem nulla fuit propheta de Christo uenturo, sed bene post fuerunt, & sunt propheta, non quidem, qui prophetarent de Christo, sed qui interpreta rentur ea, quæ ab aliis de Christo fuerunt prophetata, i. doctores ecclesiarum, nec. n. pōt quis propheticos interpretari sensus, nisi per spiritum prophetia. Et ideo dñs præuidens futuros esse falsos doctores hæresiu, ideo admonet, vt ab eis caueamus.
- 3 Du. Cur dicit attendite, & non aspiciate? Res. Chry. vbi supra, quia non veniunt manifeste, sed absconditi sub nomine Christiano, vbi. n. res certa est aspiciatur, vbi autem incerta attenditur, i. caute consideratur.
- 4 Dub. Cur dicit, qui veniunt ad vos in vestimentis oīrium? Res. qui supra, q̄ ne aliquis doctor hæreticus dicat, non dicit nos falsos prophetas, sed Gentilium & Iudæorum doctores, nam oues Christiani dicuntur. Vestimentum autem ouile est species christianitatis, & simulata religionis, nulla autem res sic exterminat bonum, sicut simulatio, nam malum specie boni cælatur, dum non cognoscitur non cauetur.
- 5 Dubit. Cur dicit intrinsecus, autem sunt lupi rapaces? Res. qui supra, q̄ ne hæreticus dicat, quod de veris doctoribus loquitur,

- qui tamen peccatores sunt, quoniam cælesti doctores & si fuerint peccatores, serui quidem carnis dicuntur, non tamen lupi rapaces, quia non habent propositum perdere Christianos, sicut hæretici.
- 6 Dub. Quomodo intelligitur à fructibus, &c. Res. Ly. id est ab operibus.
 - 7 Dubit. Quomodo possunt cognosci, cum multa bona simulate faciant? Res. Aug. de sermone domini in monte, quod ex operibus cognoscit potest, vtrum exteriorem cultum ambitione aliqua faciant: cum enim cœperint aliquibus tentationibus, ea ipsa vel subtrahi, vel negari, quæ isto velamine, vel consecuti sunt, vel consequi cupierunt, tunc necesse est, vt appareat vtrum lupus in ouina pelle sit, an onis in sua.
 - 8 Dub. Cur dominus ponit exemplum de spinis & uuis & ficibus, ac tribulis? Res. Chry. q̄ spinæ & tribuli sunt hæretici, quia sicut spina, vel tribulus ex quacunque parte habet aculeos, sic & seruos diaboli ex quacunque parte consideraueris, iniquitatis pleni sunt. Uua autem & ficus, qui multa grana intus continent, inclusa sunt signa charitatis, quæ multos fideles tenet coniunctos.
 - 9 Dub. Cur dicit sic omnis arbor bona &c. Res. qui supra, q̄ id quod particulariter sub similitudine ficus, & vitis, spinæ, & tribuli dixerat, nunc ostendit vniuersaliter esse verum in omnibus arboribus.
 - 10 Dub. Quia ex hoc videretur, quod arbor bona esset a Deo, cuius natura est bona, & à diabolo mala? Res. August. de sermone domini in monte, quod cauendus est hic error Manichæorum, quia istæ duæ arbores adiuuant eos in eorum errore, quia de hominibus domini dicere planum est, si præcedentia, & sequentia legerit, naturæ autem omnes bonæ sunt.
 - 11 Dub. Quia aliquando arbores bonæ, s. n. cum, & huiusmodi, producant fructus corruptos? Respond. quod licet sint de genere bonarum arborum fructum bonum producant, tamen possunt tunc dici malæ, quia intrinsecus in radice, vel medulla, aliquid corruptionis habent.
 - 12 Dub. Quia ex dicto Christi videtur, quod bonus homo nō possit effici malus, nec malus bonus? Res. August. de sermone domini in monte, quod bonus interim, quod bonus est non potest, operari mala: ne sic malus

- ius boni, sed si malus, vult operari bona prius fiat bonus, & ita intelligitur dictum Christi.
- 13 Dub. Quia non oēs arbores non facientes fructum bonum exciduntur, sicut sunt aliquæ, quæ nullum fructum faciunt? Res. q̄ ille arbores dicuntur facere fructum bonum, quæ sunt homini viles, tales præferuntur ad trabes, vel postes faciendum, sed intelligitur de illis q̄ nullū omnino fructū vtilem faciunt, q̄ solum sunt bonæ ad cōburendū.
 - 14 Dub. Quia sic omnis arbor esset vtilis, quæ saltē ad faciendū ignem? Res. q̄ talis utilitas nō procedit ex virtute arboris, sed ignis ipsam comburentis. Sicut etiam Deus ex malo scit elicere bonum.
 - 15 Du. Cur dicit excidetur &c. Res. Chry. in Homil. eo quia punire non iusserat falsos prophetas. Ideo terret eos secundum penam, quæ est à Deo.
 - 16 Dub. Quomodo ergo intelliguntur prædicta verba? Res. Ly. excidetur, s. in morte, quando in vita præsentī separabitur, & in ignem mittetur, i. gehennæ.
 - 17 Dub. An excidi, & comburi fiat duæ pœnæ? Res. Chryso. vbi supra, quod sunt duæ, qui enim comburitur, & à regno excidetur omnino.
 - 18 Du. Quæ est maior pœnā excidi à regno cælorum, vel comburi? Res. qui supra, q̄ si quis decem mille ponat gehennas, nihil tale dici, quale est à beata gloria illa excidere, & odio haberi à Christo.
 - 19 Dubit. Cur replicat dicens igitur ex fructibus &c. Res. Glo. q̄ ex præmissa similitudine cōcludit, q̄ iā dixerat quasi manifestū.
 - 20 Dub. Cur cum tanta instantia dominus vult, q̄ caueamus à falsis prophetis? Res. dominus Card. de Turre crēma. q̄ quia occulte veniunt, ut in plus noceant. Item propter periculū, quia intrinsecus sunt lupi rapaces, per corruptam voluntatem, & in tantum nocendi, & seducendi. Item sunt cauti, ne inuoluamur pœnis damnationis eorum, quæ sunt plures in iure.
 - 21 Dub. Cur dicit nō omnis qui dicit mihi, Domine domine &c. Res. Ly. q̄ ostendit confessionem fidei Catholicæ, quod notatur dicēdo, Domine domine, non valere sine operibus.
 - 22 Dub. Quomodo ergo Apostolus 1. Cor. 12. dicit, nemo potest dicere dominus Iesus nisi in Spiritu sancto? Respon. Chryso.

- super Matt. q̄ posuit Apostolus hoc verbū dicere, vt significet voluntatē, atque intellectū dicentis, qui mētem suam sono vocis enuntiat, sed dominus generaliter hic posuit verbū dicendi, videtur. n. etiā ille dicere, qui nec vult, nec intelligit quod dicat.
- 23 Dub. Cur dicit, sed qui facit voluntatē patris mei? Res. Aug. de sermone domini in monte, quod ideo dicit vt non putemus ad illos fructus pertinere, de quibus supra dixerat, si quis domino nostro dicat, dñe domine, & ex eo nobis arbor bona videatur, sed illi sunt fructus, facere voluntatē Dei.
 - 24 Dub. Cur non dicit, sed qui facit voluntatem meam? Res. Greg. in Homil. quoniā interim conueniens erat prius hoc suscipi ad imbecillitatem eorum, sed & per hoc illud insinuauit occulte, nō enim est alia voluntas filii, quam quæ est patris. Alis sensibus in iusticiis non exponitur ratione dicta in prologo.

EADEM DOMINICA SECVNDA
dum ordinem prædicatorum.

Nisi abundaueris &c.

DOMINICA OCTAVA POST
Penthecosten.

Homo quidam habebat villicum. Luc. 16.

Historia huius Euangelij locutus fuit dominus anno ætatis sue 32. die 27. Septembris in dominica.

HISTORICE.

Quendam diuitē dixit dominus villicū habuisse diffamatū, q̄ cuncta domini bona dissipasset, à quo cum administrationis rationem exigeret, nec pati amplius velle eū villē pressē, villicus attendens senectū, quā si à villicatione delitueretur, vitam cōmodè transigere posse, animaduertēs q̄ minime fodere posset, & erubescētia angere tur mendicare, vt in futurum sibi prouideret oportune, singulis sui domini debitoribus partem eorū, quæ debebant remitti à domino laudatus, quod fuit vtilis prudentia extitit: cum huiusmodi rationes seculi diligentiori utatur a iustitia quam Deicestit ipsi famulato, vt ipsi sibi. Apostoli ex qua-

quitatis mammonā amicos diligenter con-
cluserit, ut in eterna post eorum decessum re-
cipere valeant tabernacula.

Aliquorum interferam solutiones dubiorum.

1. **D**VBITAFVR. Cur hac in-
troducitur parabola? Ref. Ly.
q. vt per hoc intelligat q. si-
cut dispensator faciens curia-
litate de bonis domini sui
receptus dicitur in domibus illorū, quibus
fecit sic diuites huius mundi si de bonis sibi
traditis ad dispensationē det pauperibus,
recipiant in dono ipsorū, quæ est in celo.
2. Dub. Quid significant nomina posita in
hac parabola. Require in allegoria.
3. Dub. Quis vocatur villicus? Ref. Hier.
in Homil. q. est villicus gubernator, vnde & à
villa nomen accepit, sed hic vt dicit Glof.
accipitur pro ycomomo, qui est dispensator
omnium, quæ possidet dominus, scilicet pe-
cuniarum frugum &c.
4. Du. Quis est iste diues? Respon. Ly. q. est
deus pro nobis homo natus, quia vt dicitur
2. i. propositione de causis. Primum est di-
ues per seipsum, & non est malus diues.
5. Dubi. Quis est iste villicus? Resp. Glof. q.
est ille, cui Deus aliquas pecunias ad ero-
gandum pauperibus commisit, qui se cogi-
tat. talem villicationem cum vita ista finiē-
dam, magis de acquirēdis amicis, quàm de
congregandis diuitijs petrat.
6. Dub. An iuxta istam parabolam debea-
mus fraudulentia vitari? Ref. Glo. q. non, sed
et otario similitudines istæ datur, vt intelli-
gamus si laudari potuit à domino, cui frau-
de faciebat, quanto magis placet Deo, qui
secundum eius præceptum opera ista facit.
7. Dub. An similitudines dicitur per Christū
debeant in omnibus imitari? Resp. Lyra, q.
similitudo non semper currit quatuor pe-
dibus, imo si teneret in omnibus, iam non
esset similitudo, sed magis identitas.
8. Dub. A quibus fuit iste despēsator dis-
pensator? Ref. q. ex euidētia facti, iniquæ, s. di-
spensati omnia, quia nihil latet de eum.
9. Du. Quomodo dissipauerat bona domi-
ni? Ref. Lyra, q. ministri ecclesie quibus tra-
dita sunt bona temporalia, vt ea exponant
in vltimis pijs, dissipant ea quādo consumunt
in illicitis, & superfluis.
10. Du. An alio modo dissipent bona nobis

à Deo data? Ref. Jac. de Vorā. q. homo dis-
spat corpus viuendo luxuriose, & animā
malas cogitationes nutriendo.

11. Du. Cur dicitur, quia? Ref. quia nōdum
ex toto dissipauerat.
12. Dubi. Cur vocauit eum dominus? Resp.
quod quia antequam quis de infamia dan-
netur debet vocari & audiri.
13. Dub. De quibus exigitur vt reddatur ra-
tio? Ref. Lyra, q. de omnibus nobis traditis
deus exigit rationem vsque ad minimum
quadrantem.
14. Dub. Quomodo non poterit amplius vil-
licare? Ref. qui supra, quia omnia ab ipso
auferuntur in morte.
15. Dubi. Cur villicus solum dicit intra se?
Ref. Lād. de vita Christi, quia nullum tunc
habebat amicum.
16. Dub. Quomodo non valet fodere? Ref.
Glo. quoniam propria labore & penitētia
nō potest satisfacere de peccatis, & ire ad
vitam eternam.
17. Dub. Cur erubescit mendicare? Ref. Ly.
q. verecundum est huius mundi diuitibus
petere à pauperibus, & religiosis suffragia
spiritualia, & non rependere eis in bonis
temporalibus.
18. Dub. Cur timet villicus? Ref. Chry. quia
non consueuerat affectare labores.
19. Dub. In quibus domibus recipietur post
villicationem? Ref. qui sup. q. in domibus
pauperum, quod est regnum celorum, vt
dicitur Mat. 7. c. Beati pauperes spiritu, quō
ipsorum est regnum celorum.
20. Dub. An bene cogitauerit villicus, dicit,
scio quid faciam &c. Ref. Chry. q. sic, quia
quotiens quis exitum suum percipiens le-
uat beneficium sarcinā peccatorum, vel re-
laxādo debita debitori, vel tribuens inopi-
bus copiam, ea quæ sunt Dñi largiēs, multos
amicos conciliat pbituros sibi coram iudi-
ce testimonium veritatis non vocibus, sed
bonorū operū ostēsiōne, qui etiam paratu-
ros per testimonium referturj mansionē.
21. Dub. Cur dicit debitoribus domini sui,
& non debitoribus suis? Respon. qui supra,
quoniam nihil est nostrum, sed omnia sunt
ditionis Dei.
22. Du. Cur dicit omnibus debitoribus? Re-
Lyr. q. oēs sunt debitores Dei, etiā religio-
si & pauperes quantum inueniunt sint iusti.
23. Dub. Quis fuit primus, cui dixit, quantum
debes dño meo? Ref. q. ille qui peccauit in
Deum,

Deum, & in proximum, qui maiori indiget
misericordia, quod notatur per oleum.

14. Dub. Quis fuit secundus? Resp. q. ille qui
peccauit in proximum, q. notatur per triticū.
15. Dub. Cur plus dimisit de oleo quàm de
triticō? Ref. S. Vinc. in sermo. hodierno, q. ad
iuuendum, q. maior est eleemosina de bo-
nis spiritualibus, quæ significantur per oleū,
quàm de temporalibus quæ significantur
per triticum.
16. Dub. Cur de oleo dimidietatem, & de tri-
tico quintam partem dimisit? Resp. Bed. q.
quisquis indigentiam pauperis, vel ex dimi-
dia, vel ex quinta alleuiat parte, misericor-
diæ suæ mercede donandus est.
17. Dub. Quid est cadus? Ref. glo. Bede. q. ca-
dus græcè, dicitur amphora latinè, cōtinens
vinas tres. Vrina autem est mensura, quam
quidam quartarium vocant.
18. Dub. Quid est chorus? Resp. qui supra, q.
chorus modijs 30. impletur.
19. Dub. Cum non credatur literis debitoris,
cur vult vt scribat? Resp. q. scribere, i. scribere
fac per publicam personam, quemadmodū
non teneris nisi ad tantum.
20. Dub. Cur dominus laudauit villicum de
fraude? Ref. gl. q. nō laudauit eum de frau-
de, sed de prudentia.
21. Dub. Quō prudenter egit cum prudentia
sit virtus, & ipse commiserit fraudem? Resp.
Orig. q. prudenter egit. i. astute, quia pruden-
tia est æquiuocum ad virtutem, quæ est pruden-
tia & ad astutiam, quā in Gene. secundū
70 interpretes, serpens prudentissimus erat,
translatio nostra habet, callidissimus erat.
22. Dub. Cur dicitur villicus iniquitatis? Ref.
quoniam iniquitatem cōtra dominum ope-
ratus est.
23. Dub. Qui sunt filij lucis, & qui filij facu-
li? Ref. Beda. q. cuius vnusquisque agit ope-
ra, eius cognominatur & filius, sicut filij re-
gni, & filij perditionis.
24. Dub. Quō filij huius seculi sunt pruden-
tiores filijs lucis, quia illi dānantur, & isti sal-
uantur? Resp. Orig. q. dicuntur prudentiores
nō absolute, & simpliciter, sed i genere suo.
25. Dub. Quæ rō est q. filij seculi sunt pruden-
tiores filijs lucis? Resp. Lyra, q. vna ratio est
corruptio naturæ, quæ maior quam bonum pro-
nior est ad malum quàm ad bonum. Secun-
da ratio est, quia bona temporalia sunt sensi-
bilia, & spiritualia non, quia sensibilia sunt
nota per sensum, & experientia, sed spiritua-

lia solum per fidem. Et ideo magis mouent
sensibilia quàm spiritualia.

36. Dub. Cur dicit, & ego dico vobis? Resp.
qui sup. q. ponit parabolæ applicationem.
37. Dub. Quid significat Māmōnā? Resp. qui
sup. q. est nomen dæmonis tentāis de diuiti-
is male acquirendis, & potest declinari
māmōnā māmōnē, vel māmōn māmōnis.
38. Dub. Cur debemus nobis facere amicos
de dæmone, qui est inimicus noster? Resp.
qui supra, q. nomen dæmonis ad diuitias si-
gnificandas deriuatur, & hic ponitur pro di-
uitiis, & non pro dæmone, id est facite vobis
amicos de diuitiis.
39. Dub. Cur diuitiæ dicuntur iniquitatis?
Ref. S. Tho. 2. 2. q. 2. 2. ar. 7. q. omnes diuitiæ
dicuntur iniquitatis, i. inæqualitatis, quia
non equaliter sunt omnibus distributæ, vno
egente, & alio superabundante.
40. Dub. Quia vñ rapere aliena esse licitum,
& dicitur pauperibus? Resp. qui sup. q. vt Aug.
dicit in lib. de verbis dñi, quidā male intel-
ligendo rapiunt res alienas, & inde aliquid
pauperib. largiuntur, & putant se facere q.
præceptum est, intellectus iste corrigendus
est, sed omnes diuitiæ iniquitatis dicuntur,
quia non sunt diuitiæ iniquæ nisi in iniquis
qui in eis spem constituunt.
41. Dub. Quia vñ, q. diuitiæ sint bonæ, quia
Esaia. 3. dicitur, diuitiæ salutis sapientia,
& scientia. Timor domini ipse est thesau-
rus tuus? Resp. qui sup. primæ ad Thimo. 6.
lect. 4. q. duplices sunt diuitiæ, s. spirituales,
quæ sunt veræ diuitiæ. Quædam corporales,
& hę non sunt veræ diuitiæ, quia non suffi-
ciunt, & tales dicuntur diuitiæ huius seculi.
42. Dub. In quibus rebus cōsistunt diuitiæ cor-
porales? Resp. qui sup. 1. 2. q. 2. ar. 1. q. vt Philo-
sophus dicit in 1. Politicorum. q. sunt dupli-
ces, s. naturales, quibus hmo subuenitur ad
defectus naturales tollendo, sicut cibus, po-
tus, vehicula, habitacula, & alia hmo. Alię
artificiales, quib. secundum se non iuuatur
homo, vt denarii, & hmo, sed ars humana
eas adiuuenit propter facultatē commuta-
tionis, vt sint quasi mētura rerū venalium.
43. Dub. Quorūplex est vsus diuitiarū? Resp. q.
sup. primæ Tim. 6. q. duplex est, vnus, s. dare
qui est principalis, & alius tenere, vt custo-
diant, non quidem tm ad vtilitatem suā, sed
ad quoddam cōe, s. habere eas sicut cōes.
44. Dub. An debeant diuitiæ diligi, & vel
contemni? Resp. qui supra 2. 2. q. 1. 26. ar. 1.
quod

quod debet cōtemni in quantum nos impediunt ab amore, & timore dei: non aut in quantum instrumentali ter nos iuuant ad ea, quæ sunt diuini timoris, & amoris.

45 Dub. Cur deus dat aliquib. superabundantiã diuitiarum? Resp. qui sup. q. 117. ar. 1. q. sicut Amb. & Basilus dñt, q. vt meritũ bonæ dispensationis acquirant, pauca aut vni sufficiunt. Et ideo laudabiliter liberalis plura in altos expendit, quàm in seipsum.

46 Dub. An diuites possint saluari? Resp. qui sup. q. 186. ar. 3. q. vt Greg. dicit, difficile est charitatẽ inter diuitias cōseruare. Vnde & dñs, Mat. 19 dicit, q. diues difficile intrabit in regnũ cœlorũ. Et rō est, quia diuitiæ afferunt sollicitudinẽ q̄ suffocat verbũ. Itẽ amorem ad eas qui continue augetur. Item in a nem gloriã quæ ex eis nascitur, tamen diuites bene vtentes diuitijs possunt saluari.

47 Dub. Cur dicit vt recipiat vos in æterna tabernacula. & non in suis mansionibus? Resp. Chry. q. ipse non suscipiunt nos, quia in domo de māmōna iniquitatis, ostēdēs, q. nō simpliciter eorũ amicitia nobis patrociniabit, nisi bona opera vos cōmittēt, nisi euacuetis mite diuitias cōgelitas iniuste.

48 Dub. Quomodo intelligitur cum defeceritis? Resp. s. per mortem corporalem.

49 Dub. Cur dicit æterna tabernacula? Rñ, qui sup. q. in hoc ostenditur, quod æternum petitiſſima est elemosyna, quæ non nobis domos fabricat luteas, sed vitam perennem impendit.

ALLEGORICE.

[Diues] est deus omnipotēs [habet villi cū]. s. Adam [qui diffamatus est apud eũ] ex peccati euidentia [quod dissipasset bona] sibi collata à deo per peccatum inobediētiæ [dñs aut uocauit eum] dicens. Ad ubi es? [et uocauit vt redderet rationem] de peccato commissio [nec uoluit, qd̄ amplius villicaret] sed expulit eum à paradiso terre stri dono immortalitatis eum expoliando [qui non ualens fodere] vt eam recuperaret [et erubescens mendicare] eam à deo repetēdo quem offenderat [dixit scio quid faciam] vt sibi remitteretur peccatum per penam quam & post fecit, & laudatus fuit à domino, quod prudenter egisset] & tandem per Christum amicum eius susceptus fuit in æterna tabernacula.

¶ Alijs sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

EADEM DOMINICA SECUNDVM ordinem prædicatorum.

Cum turba multa esset cum Iesu.

DOMINICA NONA POST Penthecosten.

Cum appropinquaret Iesus Hierusalem, uidens ciuitatem. Lu. 9. c. Mat. 21. Mar. 11. Io. 2. c.

Historia huius Euangelii facta est anno Christi 33. die 20. Martii in dominica palmarum.

HISTORICE.

Pias lachrymas dñs Hierosolymis appropinquans effudit, inquis, ipsam quoque in clytam urbem si futura sibi nota forent in fortuna, nequaquã à sterib. temperaturam, qm̄ circundanda vallo foret, angustiis præmenda vndique, & ad terram à deo prostrata, vt ne vnus quidem super alio lapide lapis relinquendus esset. Hæc q̄; debere pati, qm̄ uisitationis suæ tempus agnoscere recufaret, eam uero ingressus è templo negotia exercentes effugauit, suam asserens domum fore dedicatam orationi, quam peruertere latronum speluncã effecissent, doens itaq; in templo dietim versabatur.

Dubia quæ occurruunt hæc sunt.

1 **D**VBITATVR. Ex quo loco ciuitatẽ uidit? Rñ. Lu. 19. c. q. ad descensum montis oliuarum.

2 Dub. Cur fleuit? Resp. Greg. in Hom. quod propter ruinam perfidæ ciuitatis.

3 Dub. Nunquid compati poterat absque fletu? Resp. Cyrillus, q. sic, sed hoc nobis non potuisset manifestari absq; lachrymis, effuse si quidem lachrymæ sunt signa tristitiæ.

4 Dub. Quotiens fleuit dñs? Resp. Iacob. de Vora. in Ser. hodierno, q. fleuit primo ex infanti necessitate, vnde Ecclesia. Vagit infans inter arta, &c. Secundo ex nimia cōpassione, vt hic. Tertio ex immenso amore, sicut super Lazarũ mortuum. Quarto ex uiscerosâ pietate calus Iudæ, quia vt dicit August. in Ser. dñs uoster delictũ Iudæ lachrymauit. Quinto, ex intimo dolore in cruce, vt dicitur ad Heb. 5. Sexto in sanatione surdi, & muti, quando suspexit in cœlum nau

re misertus humanæ.

5 Dub. Cum mala uentura Hierusalem iustæ forent pro suis culpis infligenda, cur dominus fleuit? Resp. q. Christus in quantum homo, & si iuste Hierusalem passura esset, ex affectione tamen ad humanam speciem cōpassus fuit: etiam inimicis inimici cōpatiuntur aliquando in afflictione positus. Nã & Marcus Marcellus dum incenderet Syracusas lachrymatus est compatiens afflictæ ciuitati.

6 Dub. Cur illa dies dicitur sua, s. Hierusalem? Resp. Greg. in Hom. q. cum carnis se voluptatibus daret in die sua, quæ ad pacem ei esse poterat, habebat. Et ideo sua dicebatur, si ad implendum voluptates suas.

7 Dub. Cur dicit, ad pacem tibi? Resp. Greg. quia in suis voluptatibus nullo aduerfante gaudebat.

8 Dub. Cur dicit, q. erant ab oculis Hierusalem abscondita? Resp. qui sup. si abscondita non essent læti in presentibus prosperis non fuissent.

9 Dub. Cur dominus loquebatur ciuitati, quæ constat ex muris? Resp. q. hoc est figura profopoeia. Nam loquebatur ciuitati, id est hominibus ciuitatis.

10 Du. cur loquebatur hominibus ciuitatis qui non audiebant, cum non essent pntes? Resp. q. erant ibi multæ turbæ præcedentes, & sequentes, vt patet ante istud Euang.

11 Dub. Quando impletum fuit, quod dominus prædixit? Resp. quod tempore Titi, & Vespasiani.

12 Dub. Qui fuerunt illi inimici, qui circūdederunt eam? Resp. quod Romani, vt dicit Greg. in Homil.

13 Dub. Quid est circundare vallo? Resp. Ly. i. cum exercitu valde forti, seu vt dicit Catholicon, vallum est. concathenatura quædam de vallibus superaggerem.

14 Du. Cur replicat & circundabunt te? Resp. ad denotandum uehementium obsidionis circunquaque.

15 Du. Quomodo fuerunt angustiati vndiq; Respon. qui extra erat gladius & intus fame, vt narrat Iosephus de Bello Iudaico, intantum, vt quædam mulieres præ fame proprios comederent filios.

16 Dub. Quomodo Hierusalem fuit prostrata ad terram? Respo. quia eius muri dirupti sunt, & ad terram deiecti.

17 Dub. Quomodo etiam eius filij fuerunt

prostrati? Resp. secundum Iosephum, q. filij eius, i. ciues quamplures interierunt gladio & fame, reliqui omnes uenduti sunt.

18 Dub. Cur dicitur, q. non relinquent lapidem super lapidem, cum adhuc Hierusalẽ ster? Grego. in hom. q. uerba Christi testatur ipsa eiusdem ciuitatis transmigratione, quia dũ nunc in eo loco constructa est, ubi extra portam dñs fuerat crucifixus, prior illa vt dicitur Hierusalẽ funditus est euerfa.

19 Dub. De qua uisitatione intelligit dominus? Resp. Theophilus. uisitationis tuæ, id est mei aduentus.

20 Du. An si cognouisset uisitationem Christi euasisset ipsa infortunia? Resp. qui sup. si cognouisset, id est in Christum credidisset, fuisset peccata Romanis, & ex omnibus exempta periculis.

21 Dubi. Cum multi Iudeorum crediderint Christũ? Resp. q. vt habetur in historia scholastica, omnes Christiani, qui erant in Hierusalem imminente destructione eius transierunt in regnum regis Agrippæ (admoniti per Angelum) qui erat confederatus Romanis, & ita euaferunt omnes.

22 Du. An Iudæi poterunt cognoscere tempus aduentus Christi? Resp. quod sic sapientiores & in lege docti. Vide dominica infra octauam Epiphaniæ. dub. 34. & fe. 6. dominicæ 2. Quadr. dub. 10.

Alia dubia requirere se 3. primæ dominicæ quadragesimæ. du. 10. & seq. & fe. 2. dominicæ 4. quadragesimæ. du. 5. & seq. quid autẽ doceret. Vide fe. 3. dominicæ 4. quadragesimæ. dub. 4. An autẽ quotidie doceret. Vide dominica in ramis palmarum. dub. 429.

ALLEGORICE.

Redemptor noster plangere non cessat, cum quosdam ex bona uita ad mores reprobos peruenisse considerat, qui si damnationem suam, quæ eis imminet agnouissent, se metipſos cum lachrymis electorum plangerent: suam autẽ diem hic habet anima peruersa, quæ transitorio gaudet in tempore, cui ea, quæ asunt ad pacem sunt, dum ex rebus temporalibus lætatur, & prouidere futura refugit, quæ presentem lætitiã perturbant, & maligni spiritus talem animam exeuntem à corpore obsident. quam in carnis amore positam deceptorijs delectationibus fouent, quam vallo circundant, quia ante mentis eius oculos reductis, inquit

aniquitatibus quas perpetravit hanc ad societate suę dñationis coarctant, vt in ipsa extremitate vite deprehensa quibus hostibus circumclusa sit videat, & tñ euadendi aditum inuenire non possit. Vndique. n. animā coangustant, quando ei non solum operis, verum etiam locutionis atque cogitationis iniquitates replicant. vñque quę prius se per multa dilatauit in scelere, in extremum de omnibus angustetur in retributione, tunc autem anima per conditionē reatus sui ad terram conseruitur, cum caro quam vitam suam credidit redire ad puluerem vrgetur: tunc in morte filii eius cadunt cunctę cogitationes illicitę, q̄ modo ex illa producit in extrema vite vltione dissipant: q̄ etiam cogitationes p lapides significari valent. peruersa. n. mens cum peruersa cogitatione peruersionē adicit, quasi lapidem super lapidē ponit: sed cum ad vltionē suā anima ducitur oīs cogitationum constructio dissipatur: hanc deus assidue visitat pcepto, aliqñ flagello, aliqñ autem miraculo, vt vera quę nesciebat audiat, & ea conremnis ad dolore cōpuncta redeat, aut beneficiis deũca malum quod fecit erubescat, quia visitationis suę tēpus non cognoscit, in extremo vite traditur suis inimicis.

TROPOLOGICE.

Instruimur vt prudentiam amplectendo fleamus mala p̄terita & caueamus à futuris, timentes penas quę nobis pp peccata imminet, ne circumdemur in tēpore mortis ab inimicis nostris, & ad tartara deducamur propter ingratitude[m] ex negligentia cognitionis visitationis gratię Dei.

ANAGOGICE.

Cōtemplemur, qm̄ beati qui lugēt, quia consolabuntur: nam euntes ibunt, & flebūt mittentes semina sua. Venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos meritorum, & introducentur in tēplo à Christo Iesu dño nostro ciuitatis supernę Hierusalē in sæcula sæculorū. Amē.

EADEM DOMINICA SECUNDUM ordinem Prædicatorum.

Attendite a falsis prophetis. *Matthæi. 7.*

DOMINICA DECIMA post Penthecosten.

Dicebat Iesus ad quosdam qui in se confidebant, tanquam iusti. *Luc. 18. c.*

Hęc verba dixit dominus anno ætatis suę

33. die 19. Martij, in die Mercurij, HISTORICE.

Ex iustitia quibusdā in se confidentibus ceterosq; cōtemnentibus hac dñs vsus fuit parabola, duos videlicet in templum ascendisse hoīes orandi gratia, pharisæus ē duobus vnus erat, publicanus alter: orbat sigdē erectus primus, Deo gratias agens, q̄ in munis à vitiis hoīum raptorum iniustorum adulterantiū foret, quibus publicanus obnoxius habebatur, quodq; qualibet biduo ieiunaret hebdomada: integreq; oīum suorū psolueret decimas. Procul autē publicanus exiitens oculis in terrā defixis violenter suū tundeat pectus pugnis, dñm suppliciter orans, vt suis fieret propitius peccatis. Concludens ex his dñs publicanum iustitię redditum fuisse, altero nequā persistentē, qm̄ se extollens quicunque deprimetur, humilia vero sentiens sublimis euadet.

Satisfaciendum est dubiis quę occurrunt.

DVB. Cur dominus hanc parabolā induxit? Ref. Aug. de verbis dñi, vt ostendat fidē, nō esse superborum, sed humilium.

Dub. Quia videtur, q̄ iustitia cum sit virtus, debeat ab homine appeti? Ref. Theophil. q̄ quamuis iustitia hominē approximāt Deo: si tamen ex hoc assumat superbiam ad infimum deijcit.

Dub. Quod peccatum est de se cōsideret? Resp. S. Tho. 2. 2. q. 21. ar. 1. q̄ est peccatum præsumptionis.

Dub. Quot modis peccat homo per præsumptionem? Resp. qui sup. q̄ duobus. Vno videlicet modo, qm̄ quis confidens propria virtute tendit in aliquod bonum, quod suā facultatem excedit, de qua dicitur Iudith 6. de se: præsumentes humilias, & opponitur magnanimitati. Alio modo quando tendit in aliquod bonū vt possibile per virtutem, & misericordiam diuinā, quod possibile nō est, sicut cū aliquis sperat se ueniā obtinere sine pœnitentia, uel gloriam sine meritis, & talis præsumptio est species peccati in Spiritum sanctum, quia per eam tollitur, vel contemnitur adiutorium Spiritus sancti, per quod homo reuocatur à peccato.

Dub. Quod est grauius p̄c̄m, præsumere de se, vel de virtute diuinā? Resp. qui supra, q̄ peccatum quo est contra Deum secundum suum genus, est grauius ceteris p̄c̄is: vnde

vnde præsumptio, quā quis innititur in ordinate Deo grauius peccatum est, quā quā quis innititur proprię virtuti.

Du. Quod est grauius peccatum, præsumptio, vel desperatio? Res. qui sup. ar. 2. quod cum utrumq; sit peccatum, præsumptio est minus peccatum, quā desperatio, quoniā magis proprium est Deo misereri, & parcere, quā punire, propter eius infinitam bonitatem, quia misereri, & parcere secundum se Deo conuenit: Punire autem ei conuenit secundum nostra peccata.

Dub. Quod peccatum est in se confidere & ceteros asperrari? Res. qui sup. q. 1. 2. ar. 1. quod est iactantia.

Dub. Quid est iactantia? Res. qui sup. q̄ importare videtur, quod homo se extollat. Illa enim, quę vult homo longe iactare in altum eleuat, tunc autem proprie aliquis se extollit, quando de supra se dicit aliquid.

Du. An iactantia semper sit cum mendatio? Respond. qui supra, quod aliquando potest esse sine mendacio, quando. scilicet aliquis loquitur de se, non quidem supra iactat, quod in se est, sed supra id, quod de eo homines opinantur. Sicut dicitur Hester 1. quod Assuerus fecit grande conuiuium ut ostenderet &c. atque iactantiam potentię suę. Alio modo aliquis loquitur de se super id, quod in se est secundum rei veritatem, & isto modo semper est cum mendacio, & opponitur ueritati per modum excessus.

Dub. Quę magis proprie dicitur iactantia ex his duobus modis? Res. qui supra, q̄ quamuis utroq; modo iactantia dici possit tamen magis proprie dicitur quādo aliquis effert se supra id, quod in ipso est, quā su per id, quod est in opinione aliorum.

Dubitar. An iactantia semper sit peccatum mortale? Respondet qui supra, ar. 2. quod iactantia, prout est cum mendacio, alio modo est peccatum mortale, sicut quādo quis iactat de se, & profert aliquid, quod est contra gloriā Dei, Ezechielis 28. eleuatus est cor tuū, & dixisti Deus ego sum, vel etiam contra charitatem proximi, sicut cū aliquis iactando se prorumpit in contumelias aliorum, sicut agebat iste Pharisæus: quando uero se iactat de his, quę non sunt contra Deum, neque contra proximum, est peccatum ueniale. Potest etiam considerari iactantia quantum ad suam causam, sci

licet superbiam, aut appetitum lucri, uel inanis glorię, & sic si procedat ex superbia vel inani gloria, quę sit peccatum mortale, erit etiam iactantia peccatum mortale, alioquin erit ueniale. Quando autem procedit ex appetitu lucri, quia potest pertinere ad damnum, & deceptionem proximi, & sic si proximus damnificatur, sicut quando aliquis iactat se esse magnum medicum, vel sapientem, vel diuinum, & huiusmodi, est peccatum mortale. Vnde dicit philosophus 4. Ethic. q̄ turpius est qui se iactat causa lucri, quā causa glorię vel honoris: si autē non damnificatur proximus erit peccatum ueniale.

Dubi. An hoc fuerit in veritate factum? Res. q̄ vt colligitur ex Ambro. super Luc. potius videtur fuisse quędā narratio quā parabola, q̄ fortassis vt dicit Landolphus de vita Christi, Pharisæus, qui orauerat, erat ibi præsens, quia tunc dominus Pharisæis loquebatur.

Dub. Cur dicit ascenderunt? Respon. Lyra, quia templum erat in alto situm, scilicet in monte moria. 1. Paralipo. 3.

Dub. Qui fuerunt isti duo homines? Respon. quod nullibi legi.

Du. Cur dicitur vt orarent? Res. Aug. in regula, quod ad orandum factum est templum, vnde & oratorii nomen habet.

Dubit. Cur dominus dicit vnum pharisæum? Res. Lyra, quia Pharisæi in actibus exterioribus videbantur iusti.

Dubi. Cur pharisæus orans stabat? Res. Ly. q̄ vt ab alijs videretur orare.

Dubi. Cur dicitur apud se orabat? Res. Basilius, quia non apud Deum, quia ad se ipsum redibat per peccatum superbię.

Dub. Quia Pharisæus videtur bene oraf se agendo gratias Deo? Res. Aug. de verbis domini q̄ non reprehēditur, quia Deo gratias agebat, sed quia nihil sibi addi cupiebat.

Dub. Quis modus orādī fuit huius Pharisæi? Res. Theophilus, quod primo dixit quę ei aberant, non sum sicut ceteri hominum, deinde subiungit quę habebat, ieiuno bis in Sabbato.

Dub. Cur dicit sicut ceteri homines? Respon. Aug. vbi supra, diceret saltem, sicut multi homines, quid est ceteri homines nisi omnes præter ipsum: Ego, inquit, iustus sum, ceteri peccatores.

Dubi. Qui dicuntur raptos? Respond. S. Vin.

- §. Vin. in ser. hodierno; q̄ domini tempora les angariando populū, fures aliena rapiē tes vsurarij vocando vsuras censum, vel in tereffe, mercatores fraudatores.
- 23 Dub. Qui dicuntur iniusti? Res. qui sup. q̄ dantes iniustas sentēcias, innocentes con demnantes, falsi procuratores dilatantes li tigia. Item detinentes mercedem, vel sala rium aliorum.
- 24 Du. Cur dicit de publicano? Res. Chry. q̄ non fatiauerat contemptū eius tota hu mana natura, sed & publicanum aggressus est, moderatius autē peccasset, si publicanū excepisset. Nunc autē vno verbo & absen tes inuadit, & vulnera præsentis lacescit.
- 25 Dub. Quomodo quis possit bis ieiunare in vno die? Res. Theo. q̄ hic sabbatū ca pitur pro hebdomada.
- 26 Dub. Quibus diebus ieiunabatur? Res. Theo. q̄ Pharisei ieiunabant. 2. & 5. fe. die bus Lunæ & Iouis.
- 27 Dub. Cur se iactat de ieiunio? Res. qui sup. quia expedit nō solum declinare à ma lo, sed etiā agere bonū, ideo talia dicebat.
- 28 Dub. Cur dicit decimas de omnium que possideo? Res. Theo. q̄ Phariseus tria ma la ceteris imponebat, scilicet rapinā, adulterium, & iniustitiam, cōtra rapinam dicebat se da re solutionem decimarum, contra adulte rium carnis marcerationē, quia ieiunabat: contra iniustitiā habebat publicanū in a spnationē dicens, velut hic publicanus &c
- 29 Dub. An Phariseus aliquo istorum trium peccatorum laborabat? Res. Iac. de Vorag. in sermone hodierno, quōd erat raptor, q̄a gloriā, que est propria Dei, sibi vsurpabat, & erat adulter, quia deum qui erat spōsus animæ reli nquebat, & cum mundo amici tiam fecerat, & etiam erat iniustus, quāuis .n. sibi ipsi redderet, quod debebat eo quod ieiunabat, & deo decimas dando, proximo tamen ius q̄d debebat non reddebat, quia ipsum temere iudicabat.
- 30 Dub. An Christiani teneantur decimas dare? Res. S. Th. 2. 2. q. 87. ar. 1. 1. q̄ sic, vt ha betur 16. q. 1. & est dictū Aug. qui dicit, q̄d decimæ requiruntur ex debito, & qui eas dare noluerint, res alienas inuadunt.
- 31 Du. Cū Christus nec Apostoli aliquid di xerint de solutione decimarum, uideatur q̄ non sint soluendæ? Res. qui sup. q̄ præcep tū de solutione decimarum datum fuit a Christo in Euāgelio quantū ad id, quod est

- morale. Mat. dicente. dignus est operarius mercede sua, & ab Apostolo primē Cor. 9. quis militat suis stipendijs vnquā? & post, q̄ altari deseruiūt, cū altari participāt &c.
- 32 Dub. Cur ante legē non fuit aliquod præ ceptum de decimis? Res. qui sup. q̄ illo tem pore nō erant determinati ministri diuini cultus, sed dicitur quōd primogeniti erant sacerdotes, qui duplicē portionem accipie bant. Et ideo etiā nō erat aliqua pars deter minata ministris diuini cultus exhibenda, sed vnusquisq̄ quando occurrebat, propria spōte dabat q̄d sibi videbatur. Et ita Abra hā dedit decimas Melchisedech. Gene. 13. & Iac. vouit decimas se daturū. gene. 28. c.
- 33 Dub. Quia in veteri lege tenebantur ad tres decimas. Ad vnā pro Leuitis. Num. 18. c. Itē ad aliam quam sacrificabāt domino, comedentes coram eo. deut. 14. c. Item ad aliam de triennio in triennium pro pauperi bus, vt ibidem habetur, sed ad secundam, & tertiā non tenētur Christiani, ergo nec ad primā? Res. qui sup. q̄ secundæ decimæ, quæ reseruabantur ad sacrificia offerenda, non habent locum in noua lege, cessantibus legalibus victimis. Tertię vero decimę quas cum pauperibus comedere debebant, in noua lege augentur per hoc, quod domi nus non solum decimā partem, sed omnia superflua pauperibus iubet ex hiberi, secun dum illud Luc. 11. quōd superest date elee mōsynam. ipse etiā decimæ quæ ministris Ecclesiæ dantur, per eos debent in vsus pau perum dispensari.
- 34 Dub. Cur in multis terris non soluuntur decimæ, si sunt de p̄cepto? Res. qui sup. q̄ laudabiliter ministri Ecclesiæ decimas non requirunt, vbi sine scandalo requiri nō pos sent propter dissolutiōem, vel propter ali quam aliā causam, nec tamen sunt in statu damnationis, qui non soluūt in locis illis in quibus Ecclesia non petit, nisi forte pro pter obstinationem animi habentes volun tatem non soluendi, etiam si ab eis pete rentur.
- 35 Dub. De quibus decimæ sunt soluendæ? Res. qui sup. ar. 2. q̄ de omnib. possessis ab homine decimæ soluendæ sunt.
- 36 Dub. An debeant dari nunc decimæ per sonales q̄ in vete. lege nō erāt de p̄cepto? Res. qui sup. q̄ in veteri lege habebat que libet tribus tot possessiones quot ministri Dei poterant sufficiēter prouidere, nec in

- terdicebat Leuitis quin possint de aliis ope ritibus honestis lucrari; sed populus Christia nus vbique diffusus est, & multi non habēt possessiones, & viuūt de aliquibus negotiis & nihil conferrent ad subsidium ministro rum Dei, si de eorum negotiis decimas nō soluarent. ministris etiam nouæ legis inter dicitur arctius ne ingerant se negotiis secul aribus. 2. ad Thim. 2. Et ita decimæ perso nales à Christianis sunt soluendæ, vnde 16. q. 1. c. decimæ, & est Aug. qui dicit, quod de cimæ, de militia, de negotio, & artificio red dendę sunt.
- 37 Dub. An de male acquisitis sint soluendę decimę? Res. qui sup. q̄ de male acquisita sunt in duplici differētia, videlicet si inueniunt rapina, furtum, vel vsura, & hu iusmodi, & de his non debet dari decima, sed acquisitū tali modo debet restitui. De fructibus tamen agri empti ex vsura debēt dari decimæ. Alio modo aliqua acquirūtur turpiter, sicut patet de meretricio, histriona tu, & huiusmodi, & de eis debent dari deci mæ sicut de aliis personalibus decimis, tū Ecclesia non det eas recipere quandiu sunt in peccato, ne videatur eorum peccatis cō munitate, sed postquam p̄nituerint pos sunt ab eis de his recipi decimæ.
- 38 Du. An de herbis, & aliis huiusmodi mi nantis debeant solui decimæ? Res. qui sup. quod non, nisi forte propter consuetudinē patriæ.
- 39 Dub. De quibus determinabatur in vete ri lege decimas debere dari? Res. qui supra q̄ Leuit. vlt. c. non mādantur solui decimæ, nisi de frugibus, & pomis arborum, & ani malibus, quæ transcut sub virga pastoris.
- 40 Dub. Quomodo aliquis perdidit per furtum res aliquas, vel per rapinam, aut vsurā, a te neatur de illis perditis decimas dare? Res. qui sup. q̄ non, vsque quo recuperauit, nisi forte propter culpam, vel negligentiam suā damnum incurrisset, quia Ecclesia in his nō debet damnificari.
- 41 Du. Si res vendita fuerit non soluta deci ma, quis soluet decimam? Res. qui supra. q̄ Ecclesia repetet tam ab emptore, quām vē ditore decimam, quia venditor fraudauit Ecclesiā, & emptor habet penes se rem Ec clesiæ debitam, vno tamen soluente, alius non tenetur.
- 42 Du. An teneatur homo obligatus dñis de

- trahere census, & tributa, & post soluere de cimam? Res. qui sup. q̄ decimæ non cadunt sub tributo. Et ideo tenetur homo dare de cimam de fructibus excrecentibus antequā detrahantur tributa, vel census, & ex inte gris fructibus.
- 43 Du. An prius debeant detrahi mercedes metentiū, & operariorum, & de residuo da re decimas? Res. qui sup. q̄ nō, sed debent solui de fructibus terræ integris. Nam dicitur Gen. 28. cunctorum, quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.
- 44 Dub. Quibus debent solui decimæ? Res. qui sup. ar. 3. q̄ solis clericis.
- 45 Du. Quia in veteri lege dabatur decimæ Leuitis, qui nullas habebat possessiones, sed nūc ecclesia habet possessiones, ergo de cimæ nunc nō debent dari clericis? Res. qui sup. q̄ in veteri lege quædā decimæ deputabantur subuētionē pauperū, vt dictū est, sed in noua lege decimæ dātur clericis non solū propter sui sustentationē, seu etiam vt ex eis subueniant pauperibus, sed adhuc ne cessariæ sunt possessiones Ecclesiæ, & obla tiones, & primitiæ simul cum decimis.
- 46 Dub. Quibus clericis debentur decimæ? Res. qui sup. q̄ decimæ personales debētur ecclesiæ in cuius parochia homo habitat: decimæ vero prædiales rationabiliter magis videntur pertinere ad ecclesiā, in cuius terminis prædia sita sunt, tamen iura deter minant, quod in hoc obseruetur consuetudo diu obtenta.
- 47 Dub. Quæ dicuntur decimę prædiales, & quæ personales? Res. quod vt colligi potest in c. ad Apostolicę, & in c. pastoralis. de decimis, & in c. fin. de parochijs. decima præ dialis est de his, quæ proueniūt ex prædijs, scilicet frugibus, pomis, nucibus, & de huiusmodi fructibus tam terræ, quā arborum. Perso nales vero sunt de his, quæ proueniunt ex negotiatione, artificio, scientiā, militia, ve natione, & huiusmodi industriis personarū. Quædam vero decimæ partim sunt prædia les, & partim personales, sicut quæ proueniunt de animalibus, & eorum fetibus, quę prædiales dicuntur à prædijs vnde viuunt, & personales propter custodiam, & eorum curam.
- 48 Du. Quando vno tempore agni pascent in una parochia, & alio tēpore in alia, qui bus debebuntur decimæ? Res. p̄. S. Tho. vbi sup. quod proportionaliter vtrique Eccle siæ

- fiæ decimæ debentur.
- 49 Du. Quid si ouile fuerit in vna parochia, & oues pascantur in alia? Ref. qui sup. q. magis debetur illi Ecclesiæ, in cuius territorio grex pascitur.
- 50 Du. Quia multi laici colligunt decimas, ergo non solum clericis debentur? Ref. qui sup. q. in decimis accipendis duo sunt, scilicet eas accipiendi, & hoc solum competit clericis, quia est spirituale: aliud autem est res illa, quæ datur pro decima, & hæc est corporalis, unde possunt in usum quorumlibet cedere, & sicut res nomine decimæ acceptas potest Ecclesia alicui laico tradere, ita potest ei concedere vt dandas decimas ipsi percipiant, iure accipiendi ministris Ecclesiæ reservato.
- 51 Dub. Propter quid concedit Ecclesia hoc laicis? Ref. qui sup. q. aliquando quibusdam militibus concedit in feudum, vt possint eis protegi, aliquando autem ad subuentio nem pauperum.
- 52 Du. An clerici teneantur decimas soluere? Ref. qui sup. ar. 4. q. habentes ecclesiasticas possessiones, & ministrantes populo spiritualia, & in quantum tales, decimas soluere non tenentur, de aliis prædiis emptis, vel aliter eis prouenientibus tenentur dare decimas, sicut & alii.
- 53 Dub. An ecclesia parochialis habens prædia in territorio alterius ecclesiæ parochialis, teneatur illi soluere decimas? Ref. qui sup. quod non.
- 54 Dub. An religiosi qui non habent curam animarum, nec dispensant populo spiritualia debeant soluere decimas de suis prædiis? Ref. qui sup. q. sic, de iure communi, habent tamen aliquam immunitatem scilicet diuersas concessionis eis à sede Apostolica factas.
- 55 Dub. An clerici teneantur dare decimas summo Pontifici? Respon. qui sup. quod sic, si exigit.
- 56 Dub. An pauperes teneantur ad decimas persoluendas? Ref. qui sup. q. decimæ debent cedere in subuentio nem pauperum per dispensationem clericorum. Et ideo pauperes debent soluere decimas, & non eas retinere, ad sustentationem suam.
- 57 Du. An Papa possit dispensare ne aliquis teneatur soluere decimas? Ref. qui sup. q. sic, ratione necessitatis, vel utilitatis, vt iam habetur in c. nobis, de decimis.
- 58 Du. An retrahentes homines à solutione

- decimarum incurrant aliquam penam. Ref. qui sup. vt habetur in Cle. cupientes, de pe. omnes religiosi, quia aliqua proferre præsumunt in sermonibus suis, vel alibi ista intentione, vt à decimarum debeat ecclesiis solutione retrahant audientes, excommunicantur.
- 59 Dub. An religiosi prædicantes, & confessiones audientes teneantur facere conscientiam non soluentebus decimas? Ref. qui sup. q. vt habetur in supradicta Clem. cupientes, quod si fuerint requisiti à clericis, quibus debentur decimæ, vel eorum nomine prædicantes, tenentur populum informare de decimis soluendis, & eis præcipitur sub interminatione maledictionis æternæ, quod in prima dominica, 4. & vltima Quadragesimæ & in festis Ascensionis, Penthecostis, Natiuitatis Ioannis Baptistæ, Assumptionis, & Natiuitatis semper virginis Mariæ prædicando populis eos sic informant, q. si scienter postposuerint, similiter audientes confessiones si fuerint simul modo requisiti, & non fecerint conscientiam eis, qui eis cõfitentur, sunt suspensi ab officio prædicationis, donec eis talem conscientiam faciant, si de hoc commoditate habuerint: & hoc non faciendum & prædicandum contra dictum interdictum, sunt excommunicati ipso facto.
- 60 Dub. Quem fructum cõsequuntur solutes fideliter decimas? Ref. quod vt habetur in c. decimæ, & in c. reuertimini, 16. q. 1. merentur abundantiam fructuum, sanitatem, euitant multa mala, vt habetur in c. maiores, 16. q. 7. Itæ bonitatem principatus, quia hoc tollit fiscus, quod non accipit Christus.
- 61 Du. An quod Phariseus dicebat esset oratio? Ref. Augu. de uerbis domini, dicens, q. si quæras in uerbis eius nihil inuenies, q. Deum rogauerit: ascendit quidem orare, noluit Deum rogare, sed se laudare, & roganti insultare.
- 62 Dub. Cur publicanus à longe stabat? Ref. Ly. quod propter timorem Dei, quasi non esset dignus appropinquare.
- 63 Du. Cur etiam publicanus stabat cum vituperetur phariseus stans? Ref. Theoph. q. quamuis staret, distabat tamen a phariseo, tam uerbis, quam habitu, nec non & corde contrito.
- 64 Dub. Cur nolebat oculus ad cælum leuare? Ref. qui supra, q. quasi censens indignos visionis supernæ eos, qui maluerunt bona terrena spectare, & quærere.

Dub.

- 65 sub. An esset longè à Deo? Ref. Au. de de uerbis domini, q. licet de longinquo staret, Deo tamen appropinquabat, quia excelsus dominus, & humilia respicit.
- 66 Dub. Cur percutiebat pectus suum? Ref. qui sup. q. penas de seipso exigebat.
- 67 Dub. Cur dicit Deus propitius esto mihi peccatori? Ref. Chry. q. audiuit, quia non sum velut hic publicanus, nec indignatus est, sed compunctus dete xit ille vulnus, quærit hic medicinam.
- 68 Dub. Cur dicit dominus eum descēdisse iustificatum in domum suam? Ref. Au. vbi supra, quia eum audieris superbum accusatorem, & audieris humilem reum. Ideo nunc audiendus est iudex; dominus ergo tanquam iudex profert sententiam dices. Amen dico uobis &c.
- 69 Dub. Unde descendit publicanus? Ref. q. de tempo in quod ascenderat.
- 70 Dub. Quis est ille de quo dicit dominus hic? Ref. q. publicanus.
- 71 Dub. Quomodo fuit iustificatus publicanus? Ref. dominus Cardua. de Tur. crema. super hoc Euangelio, q. per humilem uerecundiam, quia non audebat appropinquare, nec oculos leuare. Item per dolorosam cõtentionem peccatorum, quam ostendit in p. quissione pectoris.
- 72 Dub. Quo intelligitur ab illo? Ref. Ly. id est, præ illo qui remansit in factibus suis.
- ALLEGORICE.
- Geminos autigas, & duas bigas in statio positas sermo præfens proponit, in altera quidem iustitiam cum superbia, in altera peccatum & humilitatem, & uides bigam peccati superare iustitiam, non propriis uiribus, sed humilitate conuicta. Illam uero deuicta non fragilitate iustitiæ, sed mole, & timore superbigæ, nam sicut humilitas p. sui eminentiam peccati pondus superat, & fallens artigit Deum, sic superbia ob sui molè de facili iustitiam deprimit.
- TROPOLGICE.
- Instrueris ex hoc sermone, q. si plura facta strenue geras putas autem te posse præsumere, tota caruisti oratione. Si uero mille feras in cõscientiâ facies reatu, & hoc solum de te gredas, q. es infimus omnium, multâ obtinebis ante Deum fiduciam.
- ANAGOGICE.
- Cõtemplamur ex hoc sermone q. si nosmet ipsos cognouerimus, & humiliati inuenimus

iustificabimur à domino, & introdecemur in domum nostram non manu factam in cælis, ubi gratias nostro referemus redemptori.

EADEM DOMINICA SECVNDUM ordinem prædicatorum.

Homo quidam eras diuers, quis habebat nullicum.

DOMINICA XI. POST Penthecosten.

Exiens Iesus de finibus Tyri. Marc. 7.

Historia huius Euangelii, facta est anno Christi 31. die 20. Nouëbris, in die Iouis.

HISTORICE.

Dominus cum iuxta Galilææ mare perambularet, ut cuidam surdo muto auditum ac loquelam redderet exoratus fuit, qui seorsum à turba hominè deducens, & lacrymans cælum prospectans digitis auribus illius immissis, ac eisdem madentibus sputo muti tæta linguis, ut vincula dirumperetur imperauit statimq; organa libertatis restituta fuerit, & quamquam eis mandasset ut nemini miraculū panderet, illi amplius diuulgabat factum, admirantesque hunc aiebant cuncta recte perfecisse qui surdis auditum, & loquelam mutis præstitisset.

Que occurrunt dubia hæc sunt.

- D**VB. Quid est Tyrus? Ref. q. est insignis ciuitas Syriae, q. vt Eusebius dicit, tertio Gedeonis anno cõdita fuit, & prius erat insula distans à terra septuaginta millibus passuum, sed industria Alexandri magni terræ cõiuncta est. Et vt dicit Chry. in ea habitabant Chanææ.
- 2 Du. Quid est Sydò? Ref. Chry. q. est urbs Chanæorū ædificata, vt dicitur in chronica à Sydone primogenito Chanæam.
- 3 Du. Quæ est Decapolis? Re. Bed. q. est regio decè urbiu trās Iordanè ad orientem contra Galilæam, & dicitur à decem qd est decè, & polis, q. est ciuitas, quasi 10. ciuitates.
- 4 Du. An christus ingressus fuerit fines decapoleos? Ref. Beda. q. non, sed solū usq. ad mare uenisse dicitur.
- 5 Dub. Quis & unde erat iste surdus & mutus? Ref. quod Euang. de hoc nihil dicunt.
- 6 Dub. An fuit surdus, & mutus à natiuitate? Ref. Theo. q. nō, sed hoc ei accidit à demone, prædictas potentias impediente.
- 7 Dubitatur. Cur eum adduxerunt ad Iesum curandum? Responder. Lyras. quia

H h

- erat infirmitas incurabilis humano remedio.
- 8 Dub. Cur non redarguit pro eo rogantes sicut redarguit Regulum? Ref. quia regulus petebat præsentiam corporalem non credens quod absens posset sanare filium. sed isti habebant fidem quæ poterat sanare.
- 9 Dub. Cur declinavit à turba? Ref. Chryf. instituens nos vanam gloriam eiicere, & tu morem.
- 10 Dubit. Cur tetigit eum. Require dominum. 2. post oct. Epiph. dub. 14.
- 11 Dub. Cur vsus fuit sputo, quod est superfluitas? Ref. Theo. quod licet sit superfluitas in nobis, in dño tamen omnia diuina fuerunt.
- 12 Dub. Cur suspexit in cælum? Ref. Beda, ut inde cunctis infirmitatibus medelam doceret esse querendam.
- 13 Dub. Cur ingemuit? Re. Chryf. quod nostram causam suspiciens in seipso, & nature miseras humanæ videns miseriam inquam humanum genus inciderat.
- 14 Dub. Quod idioma est, effeta? Resp. quod est dictio hebraica, & est imperatiuum passiuu verbi.
- 15 Dub. Cur ad aures dicit effeta? Ref. Beda quod ad aures propriæ pertinet. Aures enim ad audiendum aperiende. Lingua vero, ut loqui posset à retinaculis erat suæ tarditatis soluenda.
- 16 Dub. Cur respexit in cælum & post imperavit? Resp. qui supra, in cælum, ut hō respexit deū deprecaturus, sed mox vno sermone quasi potens diuina maiestate curauit.
- 17 Du. Quæ bona verba loquebatur, quia dicit recte? Resp. quod ly recte, non refertur ad bonitatem verborum, sed ad loquelam, quæ expedita erat.
- 18 Dub. Cur iussit Iesus ne miraculū diuulgarent? Ref. Chryf. quod ut erudiret nos prohibere eos, qui volunt nos propter nos laudare, sed si ad Dei gloriam refertur, non debemus prohibere, sed magis iniungere, ut hoc fiat: sicut illud Matth. 7. Vade in domū tuā ad tuos, & nuntia eis quanta dominus tibi fecerit. Vel etiam præcepit miraculum occultari ne ante tempus accenderet Iudæos ad homicidium per inuidiam perpetrandum.
- 19 Dub. An illi homines publicando miraculum contra Christi prohibitionem peccauerint? Ref. d. Car. de Turrecr. super hoc euangelio, quod non peccauerunt, quia dominus non intendebat eos per virtutē præ-

cepti obligare ad non publicandum.

20 Dub. Quia aut Christus voluit illud fieri quod præcepit, aut non: si noluit, sequitur quod fecerunt contra voluntatem eius; & sic peccauerunt. Aut voluit quod publicarent, & sic videtur Christus esse medax, vel duplex in verbo, quod est impossibile. Re, qui supra, quod in Christo ponitur duplex voluntas, i. diuina, & humana. Diuina est duplex vna signi, altera beneplaciti: voluntas beneplaciti, est qua aliquid vult simpliciter & absolute, & sic Christus voluit miraculū publicari, quia contra voluntatē beneplaciti nihil fit. Alia voluntas dicitur signi, quia deus dicitur ea aliquid velle metaphorice, ut etiam dicit S. Tho. 1. sent. dist. 43, ar. 2. id est se hēt ad modum volentis, & contra istam bene fit aliquid. Alia fuit voluntas humana in Christo, & secundum istam Christus quodammodo voluit, quod publicaretur, & quodammodo non: voluit quidem ad diuinam gloriā, sed noluit, ut ostenderet humanam laudem fugiendā, sicut, n. sunt aliqua partim voluntaria, & partim inuoluntaria, ut dicitur 3. Eth. de eo qui proicit merces in mari vult, & nō vult diuersis respectibus, quia nō vult absolute, vult tamen in tali casu positus, ideo &c.

21 Dub. Cum vnum solum curauerit, cur dicitur in plurali, surdos fecit audire, & mutos loqui? Ref. quod ut habetur Matt. 23. c. Multos curauit surdos, mutos, & ex aliis diuersis infirmitatibus.

22 Dub. Cur illi quantum plus præcipiebat, tanto magis clamabant & c. Ref. Au. de cōsensu euangelistarum, quod per hoc pigris vult ostendere, quanto gaudiosius, quanto feruentius eum prædicare debeant, quibus habet, ut prædicent, quando illi, qui prohibebantur acere non poterant.

A. L. L. E. G. O. R. I. C. E.

[Surdum & mutum] fuit genus humanū suffocatum à diabolo, ut nec audiret monita salutis nec diuinas laudes promeret. [Iesus autē exiens de sinibus Tyri] i. angustie quæ se nostra angustauit in carne, [& Sydonis] i. venationis, ut ipsum venaretur de manibus diaboli [venit per medios fines decapoleos] i. interpretatus est modū quo de cetero præcepta decalogi debent seruari [ad mare] volubile huius sæculi, [adducit autē ei surdū & mutū] sancti patres, i. ad memoriā reducit genus humanū, [& apprehendit eū] i. incarnatus est de eo [& à turba seorsum] ga-

noa

non secundum cōem propagationē conceptus est, sed mystico spiramine, [& digitos misit in aures eius] i. dona Spūs sancti in corda hominū, qui docuit omnia, & cū saluā, i. sapientiā diuinitatis [tetigit linguā eius] ut omnium Gentium linguis loqueretur. [& suspiciens in cælum] dum ascendit, & Apolos aspicientes reliquit [& ingemiscens] i. interpellādo pro peccatorib. apud patrem, [dicit effeta quod est adaperire, i. corda nostra in mandatis Dei] & soluit vinculum linguæ nostræ [ad laudandum Deū, & ad cōnitendum peccata nostra. [& loquitur recte] in psalmis, hūmnis, & canticis spiritalibus. [Præcipit autem ne cui dicamus] p. iactantiā, & per inanem gloriā, ne mentis perdamus [quāto autē amplius præcipit] illi ut diuinā laudē annuntiet [tāto magis prædicant, quod omnia benefecit] carnem assumendo, & humanum genus surdum, & mutum redimendo.

TROPOLOGICE.

Instruitur peccator à dæmone possessus surdus non audiendo legem, mutus non audendo confiteri tantum, ut exeat de angustia peccati, & venetur misericordiam dei, ut obseruet decem mandata decalogi, ut veniat ad salutem per contritionem, & oret sanctos, ut pro eo intercedant. & Iesus imponat illis manum suā potentia eruendo à potestate iniqui tyranni, sed primo declinet à turba impiorum, & tunc merebitur dona Spiritus sancti recipere, & aperientur aures eius, ut audiat præcepta Dei, & soluetur vinculum linguæ, ut puram, & integrā confessionē de peccatis facere possit & vno gratias agere, qui in cælis est de sua liberatione, ingemiscat, quod tandiu immoratus sit in luto peccati, & tunc loquetur recte, quia eius exaudientur orōnes de his quæ petet pro salutem, & post prædicet virtutē altissimi, qui omnia bene fecit impium iustificādo, & gratiam amissam restituendo.

ANAGOGICE.

Eleuari oportet in contemplationē summe bonitatis diuinæ, quæ propter nos homines vngentum dei filii carnē sumere, & mortem pati uoluit, & hominem perditū qui surditatē incurerat cū antiqui serpentis verbis aures aperuit, & mutus effectus est à laude sui creatoris, ex quo cum ipso serpente colloquium habere incepit reperiet, & à fecibus mundaret, munda-

tunq; ad cælestē patriam ex angustijs præsentis vitæ venandam per medios choros angelorum deduceret, vbi cum ipsis angelis spiritibus laudat, & audit laudantes Deum excelsum in sæcula sæculorum.

EADEM DOMINICA SECUNDUM ordinem prædicatorum.

Cum appropinquaret Iesus Hierusalem, videns civitatem fleuit.

DOMINICA DVODECIMA post Penthecosten.

Beati oculis qui vident quæ uos uideris. Luca. 10.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis sue 3. die 2. Decembris, in die Martis.

HISTORICE.

Felices fore oculos dominus discipulis quæ ipsi intuebant prospicerent, aut plures reges ac prophetas hoc in vacuum concupuisse: rogante autē eum quodā legis doctore quonā pacto eternam possideret vitā, ei dominus respondens quæ admodū, quod legē cauetur perciperet interrogauit, quid Deum super omnia diligendū fore dixit, proximū vero, ut seipsum. Affirmata eius sententiā, ut sic operaretur dominus imperauit, quatenus ea frueretur vita, ut autē doctor se iustū iactaret à domino, quis foret proximus perquisiuit. Cælum autem dominus prospiciens ac eius quæstioni respondens vsus fuit similitudine. Hominem, n. quendam, ab Hierosolymis in Hierico descendisse retulit, ab iniquisque expoliatum, & cæsum latronibus ut dimidiam vix sibi vitam relinquerent. Hunc quamquā intuitu fuissent sacerdos ac leuita iter agentes præterierunt, progrediens samarites quidā misericordia eo viso motus medicaminā vulneribus exhibuit, & in stabulum super suum impositum iumentum deduxit. Precabatur autem luce sequenti stabulariū, ut eius intenderet curæ, ære ob hoc sibi relicto, se cuncta reddiditum si plura eius exponerent curæ promittens, his ita deductis, quem horum trū proximam vulnerato fuisse arbitraretur, ut ex sententiā proferret rogauit, respondit illum se arbitrari, qui misericors illi fuerat: imperauit autem dominus, ut similiter ageret ipse.

Dubia solvenda hec sunt.

- 1 **D**VB. Cur dixit dominus discipulis, beati oculi, &c. Ref. Theop. qm supra dixerat, nemo novit quid sit pater, nisi filius, & cui voluerit filius revelare, p hæc verba verificat discipulos quibus pater p eum revelabatur, dicens, beati oculi, &c.
- 2 Du. Cum Ioan. ultimo dicatur, beati, qui non viderunt: videtur hic contraditio. Vide dominica in octa. paschæ dub. 34.
- 3 Dub. Quia Ioan. 8. dicitur, Abraham uide die diem meum, & gaudius est. Ergo pari modo alii prophetæ viderunt, & et reges, quomodo ergo nunc dominus dicit, & non viderunt? Resp. dñs. Card. de tyrr. crema. q. duplex est visio, s. interior spiritalis, & hac Abraham, & alij, & de hac intelligit hic dominus. Apostoli autem viderunt Christum, & visione interiori, & exteriori.
- 4 Dub. Quia si fuerint beati videtes Christum, ergo viderunt Deum per essentiam, quia in hoc consistit vera beatitudo? Ref. qui supra, q non intelligitur hic de beatitudine patriæ, quæ est status omnium bonorum aggregatione perfectus, sed de beatitudine viæ.
- 5 Du. Cum in oculis non consistat beatitudo, cur dicit, beati oculi, &c. Ref. q hic accipitur pars pro toto, per figuram sine doche, s. beati illi, quorum oculi vident, &c.
- 6 Dub. Cur dicit multi reges, & prophetæ, & non omnes? Resp. Orig. q visionem futuri Christi licet optauerint omnes prophetæ, non tamen omnes consecuti sunt, imo pauci, inter quos dicitur de Abraham, q vidit, & gaudius est.
- 7 Dub. Cur non dicit voluerunt videre me, sed q vos videtis? Ref. Chry. q ex hoc dicto plures existimat prophetas caruisse Christi notitia, sed si optauerunt videre quæ viderunt Apostoli, nouerunt illum venturum ad homines, & dispensaturum q dispesauit. Nullus n. habet hominum appetitum, quæ mente non conceperit, nouerunt ergo filium Dei. Vnde non simpliciter, dicit voluerunt videre me, sed quæ vos videris nec audire me, sed quæ uos auditis: viderant, n. ipsum, non tamen iam incarnatum, nec sic cum hominibus conuersantem, nec tanta maiestate eis loquentem.

- 8 Dub. Cum Lucas dicat hic reges, & prophetas, cur Mattheus prophetas, & iustos dicit 13. c. Ref. Beda, qm iusti sunt magni reges, quia tentationum suarum motibus non consentiendo succumbere, sed regendo potesse voluerunt.
- 9 Dub. Quis & vnde fuit iste legis peritus? Ref. nullum euangelistarum hoc dixisse, credendum tamen est fuisse ex Hierosolymis.
- 10 Du. Si erat peritus, cur interrogat? Ref. q vt habetur in textu interrogabat tentado.
- 11 Dub. Cur surrexit? Resp. q vt audiretur, & videretur ab aliis.
- 12 Dub. Quomodo tentabat Christus? Resp. Cyrillus, quod volens eum seducere, vt aliquid contra Moysen loqueretur.
- 13 Du. Cur vocat eum magistrum? Ref. Chry. super Matth. q hypocritarum prima simulatione, quia laudant quos perdere volunt.
- 14 Dub. cur interrogat de vita æterna, cum in lege nihil dicatur de ea? Ref. Bed. q quia dominus dixerat, gaudete, & exultate quia nomina vestra scripta sunt in cælis. Et etiam vt dicit cyrilus, solitus erat dominus loqui de vita æterna.
- 15 Dub. cur dominus interrogauit, in lege quid scriptum est &c. Ref. gl. vt ex suis responsionibus iustificaretur, vel damnaretur.
- 16 Dub. Quomodo intelligitur, quomodo legis? Ref. Amb. super Luc. quia erat ex his q sibi legis periti videntur, qui verba legis tenent, vim legis ignorant, itaque dicit quomodo legis? id est quomodo intelligis?
- 17 Dub. cur legis peritus potius respondet de precepto dilectionis Dei, & proximi, q de aliquo alio precepto? Ref. Ly. qa est maximum preceptum, prout dñs dixit Matt. 22.
- 18 Dub. Quomodo tentauit christum, cum dixerit ei dominus, non est longe a regno Dei, vt dicitur Marci 12. c. Ref. Aug. de consensu Euangelista. q fieri potuit, vt quamuis tentans accesserit, domini tamen responsione correctus sit.
- 19 Du. Quia si Deus ex toto corde debet diligi nihil debet agi contra eum, & sic peccans venialiter, cum agat contra Deum, facit contra hoc preceptum, & sic veniale peccatum esset mortale, q est inconueniens? Ref. S. Tho. 2. 2. q. 43. ar. 4. q dilectioni Dei habituali que requiritur in via non contrariatur peccatum veniale, quia non tollit habitum charitatis, cum non tendat in oppositum obiectum, sed solum impedit charitatis usum.

Dub,

- 10 Dub. Cum diligere sit actus animæ, cur dicitur hic, ex toto corde? Resp. qui supra, ar. 5. q hic non accipitur cor pro membro corporali, sed pro voluntate, quæ hic significatur per cor.
- 11 Dub. Quo intelliguntur particula, ex toto corde, & tota anima, & mente, & fortitudine, ac viribus? Ref. qui sup. q precipitur nobis, vt tota nostra intentio ferat in Deum, q est ex toto corde: & q appetitus noster reguletur secundum Deum, quod est ex tota anima, & q exterior actus noster obediat Deo, quod est ex tota fortitudine, vel virtute, vel viribus. Deum diligere, & ita precepta omnia reducuntur ad ea, quæ habentur Deuter. 6. Marci. c. 12. & Mat. 22. c.
- 12 Dub. Quia videtur, q illud preceptum non possit impleri in hac vita, quia Aug. dicit in libro de perfectione iustitiæ, q in plenitudine charitatis patriæ preceptum illud implebitur, Diliges dñm Deum tuum &c. quia hic ex tota anima non diligitur deus, cum adhuc aliquid carnalis concupiscentiæ pro continendo frenetur? Ref. qui sup. ar. 6. q aliquod preceptum dupliciter impletur. Vno modo perfecte, quando, s. peruenitur ad finem, quem intendit precipiens: & quia finis quem intendit deus in hoc precepto est vt vniamur sibi, quod non potest perfecte fieri in hac vita. Ideo non potest hic perfecte impleri. Alio modo imperfecte, quando scilicet, & si non pertingat ad finem precipientis, non tamen receditur ab ordine ad finem, & sic in via tanto vnus alio perfecte implet, quanto magis accedit per quædam similitudinem ad patriæ perfectionem.
- 13 Dub. Cum charitas extendatur ad homines omnes, cur precipitur, q solum diligatur proximus? Resp. qui sup. ar. 7. q in hoc, quod proximus hic nominatur, tangitur ratio diligendi, quia omnes homines sunt nobis proximi, & secundum naturalem Dei imaginem, & secundum capacitatem gloriæ, nec refert vtrum dicatur proximus, vel frater, vt habetur prima Io. 4. c. vel amicus, vt habetur Leuitici 19. quia per omnia hæc eadem affinitas designatur.
- 14 Dub. Quia cum homo naturaliter diligat seipsum, videtur, q non possit diligere proximum sicut seipsum? Resp. qui sup. q in hoc modus diligendi tangitur, sed non est intelligendum quantum ad hoc, quod aliquis proximum sibi æqualiter diligat, sed simili-

- ter sibi, & hoc tripliciter. Primo, vt diligat ex parte finis, s. propter seipsum, sicut seipsum propter Deum debet diligere, vt sit dilectio proximi sancta. Secundo ex parte regulæ dilectionis, vt. s. aliquis non condescendat proximo in aliquo malo, sed solum in bonis, sicut & suæ voluntati satisfacere debet homo solum in bonis, vt sit dilectio proximi iusta. Tertio ex parte rationis dilectionis, vt. s. non diligat aliquis proximum propter propriam utilitatem, vel delectationem, sed ea ratione, q velit proximo bonum, sicut vult bonum sibiipsum, vt sit dilectio proximi vera, quoniam qui diligit proximum propter suam utilitatem, vel delectationem, non diligit proximum, sed seipsum.
- 15 Dub. De qua vita intelligit dominus, cum dicit, hoc fac & viues? Ref. Origenes, quod de vita æterna.
- 16 Dub. Quomodo volebat ille iustificare seipsum? Resp. Ly. q, vel secundum veritatem, & ita primo tentauit Christum, & post conuersus est & iustificatus. Alio modo secundum apparentiam tantum, quia nondum erat contritus, sed persistebat in opinione tentandi Christum.
- 17 Dub. Cur interrogat quis est meus proximus? Ref. Cyrillus, q quia laudatus a domino quod recte respondit, in superbiam prorumpit, nullum sibi proximum putans esse, quali nullus esset ei in iustitia comparado.
- 18 Dub. Cur Christus non statim respondit, quis erat eius proximus, sed induxit illam similitudinem? Ref. Theophi. quod dominus non actibus & dignitatibus, sed natura determinat proximum, quasi dicat, non putet, quod quamuis iustus sis, nullus sit tibi proximus, omnes namque, qui eandem naturam communicant proximi tui sunt: sias igitur & tu eorum proximus non loco, sed affectu, & ad hoc Samaritanum in exemplum adducit.
- 19 Dub. Cur dicit homo quidam, cum sufficeret dicere quidam? Ref. Greg. in homil. qd in hoc est humani generis appellatio, & ideo non dixit quidam, sed quidam homo, quia sermo sit de tota humanitate.
- 20 Dubitatur. An in veritate hoc fuerit gestum? Respond. Lyra, quod aliqui dicunt, quod sic, alij vero dicunt, quod fuit vna parabola, nam inter Hierusalem & Hierico est quedam solitudo, vbi frequenter homines transiens, a lacronibus

H h 3 expo-

- expoliabantur & occidebantur, & in ea ca-
peus fuit Sedechias fugiens ab exercitu Na-
buchodonosor, vt habetur Hierem. vlt. c.
- 31 Dub. An verè descendere tur ex Hierusa-
lem in Hierico? Resp. Basilius, q̄ sic, quia li-
qs loca p̄pexerit, Hierico tenet loca equa-
lia Palestinæ, Hierusalem vero in cacumine
sita est occupans apicem montis.
- 32 Dub. Cur Iesus suscepit? Resp. q̄ quasi
de rebus magnis locuturus, & vt omnes ma-
gis attenderent ad eius verba.
- 33 Dub. Cur dicit, q̄ incidit in latrones? Re-
sp̄o. Chr. q̄ vt ostendat quam plurimū hu-
iusmodi hominis miserandus est casus, qui
inermis atq; destitutus in latrones incide-
rit, quiq; improvidus, incautusq; eam
viam elegerit, qua euadere prædonū manus
nequiret. Non.n. posset inermis armatos,
improvisus pessimos, incautus nociuos effu-
gere: quippe cum malitia semper armata
sit dolis, crudelitate septa, munita fallacia,
& ad nocendi facultia præparata.
- 34 Dub. An primo vulnerauerint eum, vel
expoliauerint? Resp. Basilius q̄ expoliaue-
runt plagis prius impostis, quoniam præce-
dunt vulnera nuditate.
- 35 Dub. Cuius patriæ fuit iste vulneratus?
Ref. Aug. q̄ intelligitur fuisse Israelita, q̄
transeuntes sacerdos & leuita vtrique gene-
re proximi iacentem contempserunt.
- 36 Dub. Quomodo vinum & oleū applican-
tur ad mededum vulneribus? Ref. Gre. 20.
moral. quod per vinum vnguntur putrida,
& per oleum sananda fouentur.
- 37 Dub. Cur dominus interrogat legis peri-
tum, quishorum trium fuit proximus? Ref.
q̄ vt ex responsione sua legis peritus doce-
retur, de quo interrogauerat, dicens, quis
est meus proximus.
- 38 Dub. Cur dicit, qui fecit misericordiam
in illum? Resp. Ly. q̄ vt offenderet, q̄ pro-
pinq̄uitas generis non facit proximum, sed
opus misericordiæ impensum.
- 39 Dub. Cur dominus imperauit, vt & face-
ret, similiter? Resp. Ambr. quia nihil est tam
f̄m naturam, q̄ iuuare consortem naturæ.

ALLEGORICE.

[Homo quidam]. i. Adam [descēdebat]
eum semper natura humana ad inferiora
tendat [ab Hierusalem] ciuitate, sp̄ pacis, a
cuius beatitudine lapsus est [in Hierico]. i.
in defectam nostræ mortalitatis [& incidit
in latrones] s. demones eis credeado, cōtra

præceptum diuinū, edendo de pomo [qui
expoliauerunt eum] immortalitate [& pla-
gis impostis]. i. peccatis humanę nature in
tegritatem violentibus [reliquerunt semi-
uiuum] mortuo pp̄ peccatū corpore, i. mo-
riendi necessitatem incurrite [sacerdos au-
tem]. i. Aaron [& leuita] Moyses [vifo eo
præterierunt] quia nullum humano generi
remedium adhibere potuerunt, vt munda-
retur a peccato [Samaritanus autē] dñs no-
ster Iesus Christus iter faciens per carnem
assumptam [veuit secus eum]. s. in simili-
tudinem carnis peccati [misericordia motus
est] quæ semper apud eum est, & quia in eo
nullum meritū inuenit quo curari dignus
esset [& appropinquans ei] mortalem assu-
mendo [alligauit vulnera] cohens peccata
[iudit oleum] misericordiæ, & humani-
tatis [cū vino] diuinitatis, & imposuit sup̄
iumentum] peccata hominum super se por-
tando [dixit in stabulum]. i. in ecclesiā, in
qua testantur cæci [& curā illius egit] re-
conciliando eum per peccatorum cōfessio-
nem. [Altera vero die]. s. resurrectionis vo-
lōdo redire vnde venerat [protulit duos de-
narios] s. duo testamenta, siue duo præce-
pta charitatis [& dedit stabulario]. i. Apo-
stro Paulo, & collegio Apostolorum commit-
tens, [vt curam eius]. s. generis hu mani ha-
berent] prædicando euangelium omni crea-
ture [& quodcūq; superogassent] quia Pau-
lus præceptum de virginib; non habuit, sed
supererogauit cōsiliū dans: supererogaue-
runt et̄ multum sancti Apostoli & docto-
res ecclesiæ, vetus, & nouum testamentum
exponendo, quib; dominus cum redierit, vt
iudicet mundum, reddet mercedem condi-
gnam, s. centuplum vnā cum vita æterna.

TROPOLOGICE.

Instruimur, vt qñ aliqua ignoramus, non
tentandi gratia, sed addiscēdi, & doctiorib;
perquiramus: quodq; cōpatiatur afflictis
infirmis & vulneratis quibuscunq; etiam
inimicis beneficiendo propter Deum, qm̄
quod vni ex minimis Christi fecerimus
propter Deum, ipsi Christo faciemus.

ANAGOGICE.

Tota causa incarnationis & passionis Xpi
in hoc euangelio contemplari pōt, qñ qui-
dem pp̄ nos passus est, vt nobis ianuam cœ-
lestis regni aperiret, descendendo à Hieru-
salem

salē supernā in Hierico. i. calamitate huius
miseri mundi, portando nos in humeris ad
gloriam æternam.

EADEM DOMINICA SECVN-
dum ordinem Prædicatorum.

Dixit Iesus ad quosdam, qui in se confidebāt. &c.

DOMINICA TERTIADECIMA
post Penthecosten.

Cum iret Iesus in Hierusalem. Luca. 17.

Historia huius euangelii facta est anno
Christi. 31. die 14. Martii in die Lunę.
HISTORICE.

Quoddam domino ingrediente castellū
Samariam inter & Galilæā, Viri quidā le-
pra resperfi numero decē, alta ut eorū mi-
sereretur eū interpellarunt voce: cū ad eius
iussū, vt sacerdotibus demonstraretur p̄ge-
rent, pristina restituti sunt sanitati: è quib;
vnus genere Samaritanus, mūdatus se agno-
scens, excelsum Deum magnificās Iesu pe-
dibus prouoluit gratias pro recuperata a-
gebat sanitate: qđ cernens dñs admiratus
iebat, nec ē quidem curatos fuisse, vnum
vero, & alienigenā repertum, qui solus opti-
mo Deo gloriā exhiberet. huic itaq; impe-
rauit dñs, vt leuaret, & in pace abiret: qm̄
eum sua salutē reddiderit fides.

Opera presint est ponere dubia, & soluere.

DVBITATR. Vnde ve-
niebat dominus? Ref. q̄ ut ha-
betur Luc. 13. c. ex castellis, &
villis, in quibus docuerat vel
prædicauerat.

1 Du. Ad quid ibat in Hierusalem? Ref. q̄
ad passionē, vt omnes dicunt euangelistæ.

3 Dub. Quomodo transibat per mediā Sa-
mariam, & Galilæam? Ref. Titus q̄ transi-
bat per medios confines vtriusque patriæ.

4 Dub. In quod castellum ingressus est? Re-
spond. Landulphus de vita Christi, q̄ erat
in Samaria, nō ponitur at̄ ab aliquo nomē.

5 Dub. Cuius gentis erant isti leprosi? Ref.
Theophilus, quōd nouem erant Iudæi, &
vnus Samaritanus.

6 Dub. Cur non accesserunt in castris? Ref.
Cyrillus, quia ab vrbibus, & villis exclude-
bantur, ritu legis Moysi.

7 Dub. Quid est lepra? Resp. Constan. q̄ le-
pra est passio frigida, & sicca, nascēs ex cho-
lera nigra intensa, & putrefacta apprens
in superficie corporis.

8 Dubi. Cur steterunt à longe? Ref. Ly. q̄
& propter Christi reuerentiam, & etiam
quia non debebant appropinquare sanis,
ne eos inficerent.

9 Du. Cur leuauerunt vocem? Ref. qui sup̄.
quōd ex magno desiderio sanitatis.

10 Dubi. Cur vocauit Iesum præceptorem?
Ref. Theop. quōd non rogant eum ut mor-
talem, sed vocant præceptorem. i. dominū,
quo penē videntur hunc opinari deum.

11 Du. Cur dicunt, miserere nostri? Ref. Ti-
tus, q̄ propter experientiam virtutis eius,
neq; argentum petentes, neq; aurū, sed ut
aspectum corporis sanum obtineant.

12 Du. Cur ipse non sanauit eos? Ref. Theo-
philus, quōd iubere eis, vt irent ad sacerdo-
tes, nihil aliud inuuebat, nisi, quōd debe-
bant curari.

13 Dub. A quo curati sunt? Resp. Cyrillus,
à Christo concedente eis salutem.

14 Dub. Cur mittit eos ad sacerdotes? Ref.
Theophilus, quia ipsi sacerdotes experie-
bantur si mūdati forent.

15 Dubi. Quomodo ille Samaritanus debe-
bat se ostendere sacerdotibus? Resp. q̄ ex
obediētia Christi voluit humiliari coram
sacerdotibus Iudæis.

16 Dub. An per ceremonias legis leprosi pos-
sint mūdari? Ref. S. Tho. 12. q. 102. ar. 5. q̄
nō, sed emūdatus ostendebatur p̄ sacerdo-
tes, cōtingebat tñ quādoque, vt diuino mi-
raculo p̄ ritū legis corporalis mūdaret le-
pra, quādo sacerdos decipiebat in iudicio.

17 Dubi. Quē ritū seruabant sacerdotes in
purificatione leprosi? Ref. qui sup̄. q̄ in pri-
ma purificatione offerebat leprosus duos
passeres viuos, & lignū cedrinū, & vermicu-
lū, & yfopū. Hoc nō vt filo cocceo liga-
retur passer, & yfopus simul cū ligno cedri-
no, ita, s. q̄ lignū cedrinū esset quali manu-
brū aspersoriū, yfopus vero & passer erat:
id qđ de aspersorio tingeatur i sanguine
alterius passeris immolati in aquis viuis. In
octauo autē die admittebatur ad cultū diui-
nū, & restituebatur cōfortio hōm, primo
tñ rasis pilis corporis, & uestimētis, & post
modū sacrificium offerebatur pro delicto
eius. Descriptio autē sacrificii agebatur ex
tremū auriculę eius qui erat mūdatus, &

pollices manus dextræ, & pedis, adhibebantur etiam huic ritui tres liquores, scilicet sanguis, oleum, & aqua viua.

- 18 Du. Cur huiusmodi ritus obseruabatur? Res. qui sup. q. contra putredinē lepræ offerrebat, quæ est arbor impuribilis, contra fetorem, yfopus quæ est herba odorifera, cōtra insensibilitatem. passer viuus, contra turpitudinē coloris vermiculus, qui habet viuum colorem, Passer vero vsus aduolare dimittebatur in agrū, quia leprosus restituebatur pristina libertati: radebantur pili, & vestimenta, quia lepra pilos corrodit, & vestimenta coinquinat, & fetida reddit: offerrebatur sacrificium pro delicto, quia lepra plerunque inducitur pro peccato, tangebantur de sanguine extremum auriculæ & pollices, quia in istis partibus primū lepra dignoscitur, & sentitur, sanguis adhibebatur contra sanguinis corruptionem, oleum ad designandum sanationem morbi, aqua viua ad emundandum spurcitiam.
- 19 Du. Cur nunc ecclesia non obseruat prædictos ritus? Res. qui sup. ar. 3. q. cesserunt ceremonialia, quia erat figura venturi quo præsentē figuralia cessarunt, & hoc in passione Christi.
- 20 Dub. Quæ erat ratio figuralis huiusmodi ritus? Res. qui sup. ar. 5. q. per duos passeres significatur diuinitas, & humanitas Christi, quorum vnus, scilicet humanitas immolatur. Alius autem, scilicet diuinitas viuus permanet. Vnde & aduolabat, quia passione astringi non poterat. Hic autem passer viuus simul eum, cedro, & eoceo, vel vermiculo, & yfopo post fide, spe, & charitate mistitur in aquā ad aspergendum, quia in fide Dei, & hominis baptizantur. Lauat per aquam baptismi vel lacrymarum vestimenta sua, i. opera, & omnes pilos, id est cogitationes, tangitur extremum auriculæ sanguine, & oleo, vt eius auditum muniat contra corrupentia verba, Pollices tangunt, vt sit eius actio sancta.
- 21 Du. An leprosus promoueri possit ad sacerdotium? Res. S. Th. in 4. sent. dist. 9. ar. 4. q. 3. quod non.
- 22 Dub. Cur mundati sunt antequam peruenirent ad sacerdotes? Res. q. pp. eorum obedientiam, & fidem, & ne sacerdotes ex superbia eos despicerēt, & ut Dei imperio attribueretur, & non virtuti sacerdotum.
- 23 Du. An Samaritanus accesserit ad sacer-

dotes? Res. Lyra, q. statim vt se sanatus fuerit regressus est ad Christum.

- 24 Dub. Quid clamabat? Res. p. Theoph. q. voces emittebat benignas.
- 25 Dub. Cur appropinquauit Iesus? Res. Titus, q. suscepta purgatio dedit ei appropinquandi fiduciam.
- 26 Du. Quid præfigurabat illa missio leproforum ad sacerdotes? Res. S. Th. 4. sent. dist. 17. q. ar. 1. q. 5. q. præfigurabat confessionē sacramentalem, quæ debet fieri sacerdotibus nouæ legis, quæ etiam præfigurata fuit in hoc q. Ioanni Baptistæ: confitebantur peccata, & etiam in resuscitatione Lazari, v. dicit ipse vbi sup. ar. 3. q. 1.
- 27 Du. Quid est confessio sacramentalis? Res. qui sup. q. sic diffinitur ab Augustino: confessio est per quam morbus latens spe veniæ aperitur.
- 28 Du. Quotplex est confessio peccatorum? Res. qui sup. 3. par. q. 68. ar. 6. q. duplex, vna scilicet quæ fit Deo, & est interior, alia exterior quæ fit sacerdoti.
- 29 Du. An confessio sit virtus vel sacramentum? Res. qui supra, in 4. dist. 17. q. 3. ar. 2. q. 2. quod est actus virtutis, secundum quod ex libero arbitrio gratia informata procedit, & est sacramentum uel pars sacramenti, secundum quod est medicina in remedium peccati ordinata.
- 30 Dubi. An in veteri lege fieret confessio peccatorum? Res. qui supra, dist. 22. q. 2. ar. 3. q. 2. q. sic in generali, quia confitebatur quis peccatum suum oblationem in lege faciens pro peccato statutam.
- 31 Dubi. An confessio sacramentalis sit de iure naturali? Res. qui supra, 17. q. 3. ar. 1. q. 2. q. non, sed de iure diuino.
- 32 Dub. An confessio sit de necessitate salutis? Res. qui supra, ar. 1. q. r. quod est de necessitate salutis eius, qui in peccatū actualē mortale cecidit.
- 33 Dub. An omnes teneantur ad confessionem? Res. qui sup. q. 3. q. ex institutione ecclesiæ omnes tenentur, non autem ex vi sacramenti, nisi ille qui mortale commisit.
- 34 Dub. An habens sola venialia teneatur confiteri? Res. qui supra, d. 16. q. 2. ar. 2. q. 2. q. nō, neq. necessitate absolutæ, neq. necessitate quæ est ex supposito ne finis remissionis eorum, quia etiam sine confessione uel actu, uel proposito existente possent remitti, tamen perfectionis est ea confiteri.

Dub.

- 35 Dub. Cum teneat ex præcepto ecclesiæ quilibet in anno semel confiteri, & aliquis non habeat nisi venialia, ergo teneat illa confiteri? Res. qui sup. q. in hoc casu dicunt aliqui, q. homo teneat confiteri venialia. Alij vero dicunt, q. sufficit se presentari sacerdoti, vt se in unum à peccato mortali ostendat, vt ad communionem admitti possit.
- 36 Dub. An Papa possit dispensare q. aliquis non confiteatur? Res. qui supra, dist. 17. q. 4. ar. 1. q. 5. q. non, ne vnquam confiteatur, sed bene, q. possit diutius confessionem differre quàm ab ecclesia iustitutum sit.
- 37 Dub. An statim teneat homo confiteri post peccatū? Res. qui sup. q. 4. q. ad confessionem actualiter faciendam obligat aliquis duplx. Vno modo per accidens, id est quando ad aliquid tenet, quod non potest facere nisi confessus. tunc n. confiteri tenet, sicut si debeat eucharistiam percipere. Alio modo per se, & tunc tenet nisi in tempore de terminato ab ecclesia nisi in articulo mortis, veruntamen periculosum est differre.
- 38 Dub. An homo debeat confiteri peccatum quod non commisit? Res. qui supra, dist. 21. q. 2. ar. 3. q. non, quia ad hoc q. confessio sit idonea requiritur, q. os cordi concedat, vt solum hoc os accuset quod conscientia tenet.
- 39 Dub. An in confessione homo debeat exprime personam cum qua peccauit? Res. qui supra, dist. 16. q. 4. ar. 2. b. 4. quod homo in confessione debet famam alterius custodire quantum potest, sed suam conscientiam magis purgare debet, si autem non potest circumstantiam quæ ducit in aliud genus peccati confiteri sine expressione illius personæ, si fratris, vel sororis debet eam exprimere, aliàs dimittat ne peccatum alterius prodat.
- 40 Dub. Quæ circumstantiæ sunt confitendæ? Res. qui sup. q. ille quæ ad aliam speciem mortalis peccati trahunt. Alię autem de necessitate non sunt confitendæ, tamen eas confiteri perfectionis est.
- 41 Dub. Quæ peccata debet homo confiteri? Res. qui sup. dist. 17. ar. 4. q. 2. q. omnia peccata, quæ in memoria habet, & si non fecit non est confessio, sed confessionis simulatio.
- 42 Dub. Quid si quis ignorat aliquod esse peccatum mortale, quod tamen est mortale? Res. qui sup. dist. 11. q. 2. ar. 2. quod ignorantia inuis non excusat, quia ipsa peccatum est, sed ignorantia facti excusat, vt si cognouit alienam, quam cre didit esse suam.

- 43 Dub. Quia si quis habet aliqua peccata, quæ reseruant superiori, non vt, quod ea teneat confiteri sacerdoti non potens eum absolueret? Res. qui supra, dist. 17. q. 3. ar. 4. q. 2. q. nihilominus tenet omnia confiteri sacerdoti, vt quantitatem totius culpæ cognoscat, & de illis de quibus non potest absolueret, ad superiorem remittat.
- 44 Dub. An laico possit quis confiteri? Res. qui supra, ar. 3. q. 2. q. ex officio solus sacerdos est cui faciendā est confessio, sed in necessitate etiam laicus vicem sacerdotis supplet, vt et confessio fieri possit. Non obstat, q. laicus non est iudex eius, qui confitetur absolute, quia rōne necessitatis accipit iudicium super eum, secundum quod confitens ex desiderio sacerdotis se ei subdit.
- 45 Dub. An confessus laico teneat eadem peccata sacerdoti confiteri si copiam habere potest? Res. qui sup. quod à deo veniam consecutus sit, eo quod propositum confitendum mandatum Dei quod concepit sicut potuit impleuit, non tū adhuc ecclesia reconciliatus est, vt ad sacramenta ecclesię admitti debeat nisi prius à sacerdote absoluetur, si copiam habere potuerit.
- 46 Dub. Quid si sacerdos est laicius quomodo fiet? Res. qui supra, dist. 16. q. 3. ar. 2. q. 5. q. debet petere licentiam confitendi alteri sacerdoti, & si non dederit, ad superiorem recurrere.
- 47 Dub. Quid si confitens timet sibi periculum imminere, si confiteatur proprio sacerdoti, quid agat? Res. qui sup. dist. 17. q. 3. ar. 3. q. 5. quod in casibus istis, videlicet si esset hereticus sacerdos, vel sollicitator ad malum, vel fragilis ad peccatū, quod sibi quis confitetur, si & pronus, vel si reuelator confessionis probabiliter existimat, vel si peccatū contra ipsum sit de quo quis confiteri debet. Debet recurrere ad superiorem, vel ab eo petere licentiam alteri confitendi, quod si eam non possit habere, idem est iudicium, quod de illo qui non habet copiam sacerdotis, vnde magis debet eligere laico confiteri, nec in hoc transgredit aliquis præceptum ecclesię, quia præcepta iuris positivi non se extendunt ultra intentionem præipientis, quæ est finis præcepti, scilicet charitas secundum Apostolum.
- 48 Dub. Quæ conditiones requiruntur, vt confessio sit idonea? Respond. qui supra,

art.

art. 4. q. 4. q. 19. quæ his verbis continetur. Sit simplex, humilis, confessio pura, fidelis, atque frequens, nuda, discreta, libens, verecunda, integra, secreta, lachrymabilis, accellerata, fortis, & accusans, & sic patere parata. Quarum conditionum, quædam sunt de bene esse confessionis, s. q. sit frequens, & qd sit accelerata. Alie autem sunt de eius necessitate. Et primò sit simplex, vt nò habeat multiplicationem verborum. Secundo humilis, vt homo in abiectionem sui confiteatur se miserum peccatorem. Tertio pura vt recta sit intentio. Quarto fidelis, ne in ea falsa narrentur. Quinto nuda, vt non inuoluatur obscuritate verborum. Sexto discreta, vt maiora peccata cum maiori pondere cõfiteantur. Septimo libens, quia actus virturù debent esse voluntarij. Octauo verecunda, vt non se iactet de peccatis. Nono integra, vt non subtrahatur aliquid de his, quæ manifestanda sunt. Decimo secreta, quantum ad conditionem fori, in quo de occultis conscientie agit. Undecimo lachrymabilis, vt doleat de peccato commisso. Duodecimo fortis, vt pp verecundiam non dimittat confiteri. Tertiodecimo accusans, s. ex parte contentis. Quartodecimo parere parata, per comparationem ad sacerdotem.

49 Dub. An in absentia sacerdotis possit q̄s per scripturam confiteri? Resp. qui sup. q. 3. q. non oportet, q̄ per scriptum fiat, cum in absentia sacerdotis possit fieri laico, quia plus pertinet ad necessitatem confessionis actus, quam ille cui fit confessio.

50 Dub. Quem modum debet tenere sacerdos confessor in interrogando? Resp. qui sup. dist. 19. in literæ expositione, q̄ debet perscrutari conscientiam peccatoris in confessione quasi medicus vulnus, & iudex causã, quia frequenter quæ præ confusione constantis faceret, interrogatus reuelat, sed tamè in interrogationib. faciendis tria sunt attendenda. Primo vt quilibet peccator interrogetur de peccatis quæ contineuerunt in hominibus illius conditionis abundare. Non. n. oportet q̄ ad milite quærãt de peccato clericorum aut religiosorum, aut econuerso. Secundo vt non fiat explicita interrogatio de peccatis, nisi de illis quæ omnibus manifesta sunt: de alijs autem adinventionibus peccatorum ita debet à longinquo fieri interrogatio, vt si commisit dicat, & si non commisit, nò addicat. Tertio vt de peccatis præ-

cipue carnalibus non descendat nimis ad particulares circumstantias, quia huiusmodi delectabilia quanto magis in speciali cõsiderantur, magnam concupiscentiam nata sunt mouere, vt dicitur in 3. Eth. Et ideo potest contingere, vt confessor talia quærans, & sibi & confitenti noceat, & sic quandoq; deficiant in suo scrutinio iniquitates scrutantes.

51 Dub. Quia cum per contritionem peccatum dimittatur, non videtur quòd post sit necessarium confiteri? Resp. qui supra, dist. 19. q. 1. art. 1. q. 2. quòd licet peccatum dimittatur ante actualem confessionem, nunquam tamen dimittitur ante confessionem in proposito existentem.

52 Dub. Cum per confessionem mortale peccatum mereatur veniam, videtur quòd peccatum mortale fiat veniale, & sic e contra? Resp. qui supra, dist. 17. q. 3. ar. 5. q. 1. quòd mortale dicitur fieri veniale non quòd culpa in culpam commutatur, sed quia per confessionem hoc euenit de culpa præterita vt homo veniam consequatur.

53 Dub. Quando quis accedit ad confessionem sine contritione sit absolutus si absoluat? Resp. qui sup. ar. 4. q. 1. q. non tunc, sed post recedente fictione percipere incipiet fructum absolutionis.

54 Dub. An oporteat q̄ talis reiteret confessionem iam factam recedente fictione? Resp. qui sup. q. non, sed solum tenetur postmodum fictionem suam confiteri.

55 Dub. An quando quis obliuiscit vnus peccati mortalis in confessione, teneat totam reiterare confessionem? Resp. qui sup. q. 2. quòd sufficit quòd hoc peccatum confitetur dicat explicite, & alia in generali, dicendo, quòd cum alia multa confiteretur huius oblitus fuit.

56 Dub. In quibus casibus tenet quis confessionem reiterare? Resp. Petrus de Palude, in 4. sen. dist. 17. quòd in quatuor. Primus si sacerdos non potuit absolueret. Secundus si nesciuit discernere inter peccatum mortale, & veniale. Tertius si confessio non fuit integra, vt quia scienter tacuit peccatum mortale. Quartus si contempserit, vel neglexit satisfacere, & oblitus est satisfactionem iniunctam, nam si sciret, & vellet eam implere non oporteret confessionem reiterare.

57 Dub. An rector Ecclesiæ debeat credere subdi-

subdito suo sibi dicenti se confessum alteri habenti potestatem absoluendi? Resp. S. Th. in 4. sen. dist. 17. q. 3. ar. 3. q. 5. q. in foro confessionis creditur homini, & pro se, & contra se, non aut in foro exterioris iudicij. Et ideo subito debet credere dicenti se alteri absolueret valenti confessum fuisse.

58 Dub. An confessio deat esse secreta? Resp. S. Thom. vbi supra dist. 21. q. 3. ar. 1. q. cum Deus peccatù illius, qui se sibi subiicit per penitentiam regat, etiam sacerdos, qui tenet locum Dei debet tegere, & hoc est de necessitate sacramenti & tanquam violator sacramenti peccat, qui reuelat.

59 Dub. An si superior precipiat confessori, q̄ dicat, si scit aliquid de peccato, de quo alio modo nescit, nisi per confessionem sub excommunicationis pena late sententiæ, an teneatur obedire? Resp. qui sup. q. non, quia debet estimare, quòd intentio precipientis sit, si sciat, vt homo.

60 Dub. Quid si precipit sub eadem pena q̄ si scit per confessionem reuelat? Resp. qui sup. q. non debet propalare, nec incurrit excommunicationem, quia non est subiectus superiori suo, nisi, vt homo. Hoc autem nescit, vt homo, sed vt Deus.

61 Dub. An si defertur sibi iuramentum, vt dicat si scit? Resp. qui sup. q. absq; læsione conscientie potest iurare se nescire, quòd scit tantum vt Deus.

62 Dub. An prælatus habens in confessione peccatum subditi, qd nullo alio modo scit, possit absque punitione dimittere? Resp. qui sup. quòd absque læsione conscientie potest impunitum peccatù relinquere, quòd scit tantum vt Deus, vel sine aliquo remedio, quia non tenetur adhibere remedium, nisi eo modo quo ad ipsum defertur, quia nihil agendum est, per quòd aliqua suspitio haberi possit de confessionis reuelatione.

63 Dub. An laicus cui sit in casu necessitatis confessio, similiter teneatur ad confessionem celandam? Resp. qui supra, q̄ sic, quia etiam aliquo modo participat de actu sigilli confessionis.

64 Dub. An si quis confitetur heresim debeat etiam celari? Resp. qui sup. q̄ sic, potest tamen dicere prælato quòd diligentius inuigilet super gregem suum, ita tamen, q̄ non dicat aliquid per quòd verbo, vel nutu confitentem prodar.

65 Dub. An si aliquis in confessione sciat ali-

quod impedimētum in matrimonio inter aliquos contrahendo, possit illud reuelare? Resp. qui sup. q̄ non, si nesciat aliunde, quia nescit illud, vt homo, sed vt Deus.

66 Dub. An sacerdos cognoscendo carnaliter illam quam audiuit in confessione grauiter peccat? Resp. qui sup. dist. 42. q. 1. ar. 2. q̄ per penitentiam contrahitur quoddam fedus inter sacerdotem & mulierem confitentem simile cognationi spirituali, vt tatum peccet eam sic cognoscens, ac si esset sua spiritualis filia. Et ideo, quia maxima familiaritas est inter sacerdotem & confitentem, & ex hoc ista prohibitio est inducta, vt tollatur peccandi occasio.

67 Dub. An filius sacerdotis possit contrahere cum ea, quam sacerdos audiuit in confessione? Resp. qui sup. q̄ sic, quia proprie loquendo per sacramentum penitentie non contrahitur spiritualis cognatio. Alias autem filius sacerdotis non inueniret in tota vna parochia mulierem cum qua contraheret.

68 Dub. An cuilibet sacerdoti indiscretè possit quis confiteri? Resp. qui sup. dist. 17. q. 3. ar. 4. q. 4. q̄ non, nisi in ar. necessitatis, sed tantum illi, qui habet iurisdictionem ordinariam, uel delegatam in eum.

69 Dub. A quo fuit instituta confessio sacramentalis? Resp. qui sup. ar. 1. q. 5. q̄ a Deo institutionem habuit, quamuis expressa institutio ipsius non legatur.

70 Dub. Quia fuit instituta confessio sacramentalis? Resp. qui sup. ar. 3. q. 1. q̄ quando Apostolis potestatem remittendi peccata dedit. vt patet Io. 20. Sed Iacobus Apostolus eam promulgauit, vel sacerdotibus confessionem esse faciendam monuit.

71 Dub. Quia videtur q̄ ille leprosus non fuerit perfecte curatus, quia cecidit ad pedes Iesu? Resp. q̄ non cecidit ex infirmitate, sed voluntarie se prostravit.

72 Dub. Cur sic se prostravit? Resp. Titus, vt ex verbis, & gestibus suum recognosceret saluatorem.

73 Dub. Cur dicitur, q̄ erat Samaritanus? Resp. Theoph. vt quisq; possit conijcere, q̄ nihil impedit quemquam placere Deo, et si de genere prophano processerit, dum modo bonum gerat propositum. Nullus etiam natus ex sanctis superbiat. nouem. n. qui Israelitæ erant, ingrati fuerunt.

74 Dub. Cur alij nouem nò redierunt ad referendas gratias? Resp. Ly. q̄ decepti fuerunt à sacer-

à sacerdotibus quibus se presentauerant, q. Christo detrahebāt, & sic informati ab eis suam sanationem attribuerunt, obseruatiæ legis, & nō virtuti Christi. licet à principio fideliter, & deuote petiuisent ab eo sanari.

75 Dub. Cur querit ubi sunt nouē, cum hoc sciret? Res. q. non ex ignorantia querit, sed ex primo, quōd erat notum omnibus, inducit secundum, ut redarguat ingratiitudinem illorum nouem.

76 Dub. A quo dictū fuit, non est inuentus qui rediret, &c. Res. q. vel à Christo lamente de eorum ingratiitudine, uel ab Euan gelista in confusione mundatorum.

77 Dub. Cur dominus leproso imperauit, vt surgeret? Res. quia iacebat prostratus.

78 Dub. Quia si fides sua eum sanauit, ergo non Christus? Res. q. fides meruit, ut sanaretur. Sed Christus effectiue eū sanauit.

79 Dub. Cur volebat vt ireret? Res. q. proficere de de virtute in virtutem.

ALLEGORICE.

[Leprosi] intelligi possunt qui scientiam vere fidei non habentes, varias doctrinas profitentur erroris. Hi heretici sunt, & tñ vitā di sunt Ecclesiæ, vt si heri potest longius remoti magno clamore Christū interpellēt, [q. præceptorem eum vocant] significat, quod bonus perceptor abstergere debet falsam doctrinam, q. lepra est [q. nullū alium sanatū dominus misit ad sacerdotes nisi leprosos] designat, q. sacerdotiū Iudæorum figura fuit sacerdotiū Ecclesiæ, quia cætera vitia dominus p seipsum sanat interius, doctrina vero vel imbuendi per sacramenta, uel catechizandi per sermonem potestas Ecclesiæ tributa est, [qui dum irent mūdatis] q. Gētilis ad quos venerat Petrus nondū accepto baptis matis sacramento, p q. spiritaliter ad sacerdotes peruenit infusione Spūs sancti mundati declarantur, [q. nouē mundati non egerūt gratias] significat illos qui cū cognouissent deū non tantquam deum magnificauerunt. Et iō nouē sunt imperfecti, quia indigēt vno, vt quadā vnitate forma coagulentur, ut decē sint [q. Samaritanus ad dñm rediit] designat Gētilis deuotē venturos ad Christū Iudæis in eorū errore permanentibus [quod cecidit in facie] designat, q. Gētilis populus ex malis quæ se ppetrauit meminit erubescere [q. surgere, & irere] pcurat demonstrat, quod q. infirmitatem suam cognoscens humiliter

iacet. per diuini verbi consolationē ad fortia opera proficere iubetur [quod fides Gētilis populū saluum fecit] arguit quod infidelitas Iudæorum eos damnabit.

TROLOGICE.

Instituimur vt dum variis peccatorū generibus deprimimur extra castra, i. malas societates ad dominū pro misericordia recurreamus ad præceptorē, & licet mūdēmur in inēte, nihilominus accedamus ad sacerdotes, & confiteamur delicta nostra, ac demum gratias prostrati ex humilitate deo agamus, ut fides nostra charitate formata, nos saluari faciat.

ANAGOGICE.

Contēplemur diuinā gloriā, in qua oēs beati gratias reddunt Xpo, qui eos sua passione sanauit à lepra peccatorū, & in illam introduxit, in quo nihil coinquinatū ingredi potest, ingratius exclusus, quorū iusti pegas vidētes, quas ipsi dei pietate euaserunt, cadētes in facies suas in cōspēctū throni deī sine fine laudāt dicentes: benedictus deus,

E ADEM DOMINICA SECVNDUM ordinem prædicatorum.

Exiens Iesus de finibus Tyrī, &c.

DOMINICA XIII. POST Penthecosten.

Nemo potest duobus dominis seruire. Mat. 6.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis sue 31. die 15. Iulij, in die Iouis.

HISTORICE.

Neminem discipulis dominus fore ait, qui duobus posset dominis famulari, quoniā uel uni debita præbebit obsequia, alteri vero minime, aut ecōtra. Ideoq. vt ne ipsi simulque māmonē obtemperēt impolabile fore. inhiuit autē ne victus indumentorūq. superflua augerent sollicitudine, cū efscis anima, corpus vero pualeant uestibus, neq. inferi oris eos existere dignitatis cœli volatilib. q. sibi in equa quā prouidēt pascunt à deo. Eorū uero neminē reperit, qui suæ addere personę unū posset cubitū, amittus quorū cogitatum vt deponerent suavit, illorum comparatione minime ad hoc intendentium, cum nec gloriosus Satiomon eis potuerit uestiū candore æquiparari.

ari. Si Deus igitur sua vniuersali puidētia hæc velocius arefcentia ita cooperit, cur nō sic ipsi talia eis ab eo potius exhiberi confidant, superflua igitur, ut abijcerent horū sollicitudinem præmonuit, ne gētib. talibus insudantibus similes fierēt, cum cēlestis eorū genitor hæc eis necessaria fore nō ignoret: præcepit uero, vt i primis Dei perquirent consequi regnum, atq. iustitiam, quoniā eis cūcta vitæ exhiberentur opportuna.

Nemo oportet quædam soluere dubia.

DVBITATVR. Vt quid dominus dixit prædicta verba? Res. Lyr. q. volens discipulos ad Dei seruitiū inducere, docuit illa esse fugiendum, quæ ad hoc eis impedimentum præstarent. q. d. illud est fugiendum per quod impedit homo à seruitijs dei, sed per tēporalia bona inordinate thesaurizata impedit homo à seruitijs dei, quod probat, quia nemo potest duob. dñis seruire, scilicet Deo & diuitijs.

1 Du. Quia videtur, quōd vnus possit duobus dominis seruire, quia multi subiiciuntur vni magno domino, sicut Duci Sabaudie & seruiunt, & etiam subiiciuntur vni aliis dñis Ducis, q. sunt et eorū domini, ergo possunt duob. dominis seruire? Res. Chrysostomus, in homil. q. duos dicit dominos qui contraria iniungunt, concordia enim multos vnus facit, & vt dicit. Lyr., non intelligit subalternatim positus.

2 Du. An deus possit odio haberi ab aliquibus? Res. S. Tho. 2. 2. q. 34. ar. 1. q. quantum ad suam essentia, quia est ipsa sua bonitas, & de ratione boni est ut ametur, quantum uero ad affectus, qui nullo modo possunt esse contrarii uoluntati humana; sicut sunt uiuere, intelligere, esse & huiusmodi, etiā non potest odio haberi, sed bene quo ad eius effectus, qui repugnant uoluntati humanae deprauate per peccatum, prout est peccatorum prohibitor, & pœnarum infligator ab aliquibus odio habetur.

3 Dub. An sit graue peccatum odire Deū? Res. qui sup. ar. 2. q. inter alia peccata odiū Dei est grauius, cum homo Deum odiendo ex uoluntate se peccatur ad Deo.

4 Dub. Quid est odium? Res. q. supra, 12. q. 29. ar. 1. q. est dissonantia quædam appetitus ad id quod apprehenditur, ut repu-

gnans, & nocium.

5 Dub. Quod est obiectum odii? Res. qui supra, quod est malum.

6 Du. An semper odium mali sit bonum? Res. qui supra, quod contingit aliquando nec odium mali, nec amorem boni esse bonum, quia sicut apprehenditur aliquid, ut bonum, quod non est vere bonum, ita aliquid apprehenditur, ut malum, quod non est uere malum.

7 Dub. Vnde causatur odium? Res. qui supra, ar. 2. q. ex amore, quoniam eiusdem rationis est quod ametur aliquid, & odiatur eius contrarium, & sic amor unius rei est causa, q. eius contrarium odiatur.

8 Dub. Quia cum amor, & odium sint contraria, non uidetur, q. unum possit causari ab alio? Res. qui supra, quod sunt contraria quando accipiuntur circa idem, quia eadem res respectu eiusdem non potest simul amari, & odiri, sed sic non capiuntur in proposito.

9 Dub. Quod est fortius amor uel odium? Res. qui sup. ar. 3. q. amor est fortior odio, tū quia bonū est fortius malo, & amor habet rationem boni, odium uero mali. tum etiam quia odium procedit ex amore tanquam ex causa, uidetur tamen aliquando fortius amore, quia est magis sensibile.

10 Du. An unquam odium uincat amorē? Res. qui supra, q. nō, nisi propter maiorem amorem, cui odium correspondet, sicut homo magis diligit se, quā amicum, & propter hoc quod diligit se, habet odio etiam amicum si sibi contrarietur.

11 Dubit. An aliquis possit odire seipsum? Res. qui sup. ar. 4. q. p se loquēdo nemo potest seipsum odire. Vnde & ad Ephē. 5. dicitur nemo unquā carnē suā odio habuit. Per accidens autē contingit, q. aliquis odiat se ipsum, quia qui diligit iniquitatē non solum odit animam suā, sed etiā seipsum.

12 Dub. Quia illi qui se interimunt, uidentur se odire? Res. qui supra, q. tales illud, q. d. est malum apprehendunt sub ratione boni in quantum est terminatiuum alicuius miserie uel doloris, & ita per accidens odiunt seipfos.

13 Du. An aliquis possit odire ueritatē? Res. qui sup. ar. 5. q. non in uniuersali, prout ens & uerum conuertuntur, & in quibus omnia conueniunt, eū conuenientia fit causa amoris, i particulari autē uno mō aliq. ueritatē odit.

dit quando non vellet esse verum quod est verum. Alio modo in quantum veritas impedit eum a persecutione amari, sicut aliqui nollent cognoscere veritatem fidei ut liberi peccarent. Tertio modo, quando aliqui vult iacere in peccato, odit quod aliquis veritatem circa peccatum suum cognoscat, ne redarguatur.

15 Du. An odium proximi sit gravius quocumque alio peccato, quod committitur in proximum? Res. qui sup. 2. 2. q. 24. ar. 4. q. sic quantum ad deordinationem voluntatis, quae est radix peccati, quia exteriores actus contra proximum non essent peccata, nisi voluntas esset deordinata, puta cum aliquis ignominanter, vel zelo iustitiae interficit hominem: quantum vero ad nocuum quod proximo infertur exteriora peccata sunt graviora odio interiori.

16 Dub. Cur dicitur, vnum diligit & post sustinet. Item vnum odio habebit, & post contemnet? Res. Glos. q. duo tangeri videtur servitium genera. Quidam enim serviunt liberaliter ex amore. Quidam vero serviliter ex timore: si ergo aliquis ex amore serviat vni contritorum dñorum necesse est ut alteri odio habeat: si vero ex timore serviat, necesse est vnum vnum sustinet alterum contemnat.

17 Dub. Cur non possumus servire Deo, & mammonae? Res. Glos. q. res terrena, vel deus si in cor hominis dominetur ad contraria ex utroque trahitur homo. Nam Deus trahit ad superiora sibi servientem, res vero terrena ad inferiora.

18 Dub. Cur dicitur ne solliciti sitis animae vestrae quid manducetis, cum anima non manducet? Res. Aug. q. anima in hoc loco pro animali vita potest intelligi.

19 Dub. Quid est peccare ex contemptu? Res. S. Th. 2. 2. q. 186 ar. 9. q. quando quis non vult subijci legi vel regulae.

20 Dub. An semper faciens contra legem peccet ex contemptu? Res. qui sup. q. non, videlicet quando quis propter aliquam particularem causam, puta concupiscentiam, vel iram agit contra legem, etiam si frequenter ex eadem causa, vel alia simili peccatum iteret, frequentia tamen peccati dispositione inducit ad contemptum.

21 Dub. Quis gravius peccat ille qui ex contemptu, vel ille qui propter aliam causam? Res. qui sup. in 4. sen. dif. 9. ar. 3. q. 3. q. illa peccata, quae in actuali contemptu consistunt sunt

graviora illis in quibus non est contemptus, nisi ex consequenti, & quasi interpretatus, sicut accidit in fructu creaturae, per quam aliquis delectationi intendit, ex cuius intentione ad preceptis Dei discedit, & sic per consequens precipientem contemnit.

22 Du. Quomodo attenditur gravitas peccatorum in contemptu? Res. qui sup. q. contemptus ex duplici parte mensurari potest, vno modo ex parte contemnentis, & sic non potest fieri comparatio vnius generis peccati ad aliud genus, sed vnius particularis peccati ad aliud, quia contingit in vno veniali peccato ex genere esse maiore contemptum actuali, quam in vno gravissimo peccato mortali ex genere. Alio modo ex parte eius quod contemnitur, & sic est talis ordo peccatorum, quod illud in quo ipse deus seipso etiam contemnitur est peccatum gravissimum, sicut est peccatum infidelitatis & blasphemiae, & post illud peccatum, in quo contemnitur deus in sacramento, & inter alia praecipue in sacramento eucharistiae in quo essentialiter Christus deus & homo continetur, non tamen contemptus est circa Christum, ut est deus, & homo, sed prout est in sacramento: & post peccatum illud in quo contemnitur deus in membris suis & post peccatum in quo contemnitur deus in preceptis suis, quod est commune omni peccato mortali.

23 Du. An contemptus qui est in peccato veniali semper sit peccatum mortale? Res. qui sup. in 2. sen. dif. 24. q. 3. ar. 5. q. deliberatus consensus in veniale non semper procedit ex tali contemptu, ut mortale peccatum faciat: quando enim hoc modo in veniale consentitur, ut si esset contra legem Dei nullo modo fieret, manet intra limites venialis peccati, et si advertatur esse veniale peccatum: si autem hoc modo in ipsum consentitur, ut etiam si prohiberetur esset peccato, nihilominus fieret, talis consensus in veniale ex genere etiam mortalis esset.

24 Dub. Quid est sollicitudo? Res. qui sup. 2. 2. q. 5. ar. 6. q. sollicitudo importat studium quoddam adhibendum ad aliquid consequendum.

25 Dub. Quis dicitur sollicitus? Res. qui supra, q. 48. ar. 9. quod dicitur quasi solers in rus, vel solers rorus, in quantum, si aliquis ex quadam solertia animi velox est ad prosequendum ea, quae sunt agenda.

Dub.

16 Dub. Ad quam virtutem pertinet sollicitudo? Res. qui sup. q. pertinet ad prudentiam, cuius praecipuus actus est circa agenda praecipere de consiliatis & iudicatis.

17 Dub. Quae dicitur sollicitudo bona, vel mala? Res. qui sup. 1. ad Cor. lect. 7. q. sollicitudo praerelationis est bona, praedicationis, discessionis, passionis, devotionis, circumspectionis, actionis, & provisionis: sed sollicitudo circa mulierem, circa ventrem, & circa hirsam est mala.

18 Dub. An homo sollicitus querendo, quod sibi deest, peccet? Res. qui sup. 3. contra Gen. sic. 135. q. dominus praecipit nos non debere esse sollicitos de eo quod non pertinet ad nos, sed de eventibus nostrarum actionum autem prohibuit nos esse sollicitos de eo quod ad nos pertinet, sed de nostro opere. Non ergo contra praecipitum domini agit, qui de his, quae ab ipso agenda sunt, sollicitudinem habet, sed ille qui sollicitus est de his, quae possunt emergere, etiam si ipse proprias actiones exequatur, ita quod debitas actiones praetermittat ad obviandum huiusmodi eventibus, contra quos debemus in dei providentia sperare, per quam etiam aves, & herbae sustentantur.

19 Dub. An sollicitudo rerum temporalium sit illicita? Res. S. Th. 2. 2. q. 55. ar. 5. q. sic tripliciter. Primo, si temporalia tanquam finem queramus. Sequendo propter superfluum studium quod apponitur ad temporalia procuranda, propter quod homo a spiritualibus quibus principaliter inservire debet retrahitur. Tertio ex parte amoris superflui, quando si aliquis timet ne faciendo quod debet, necessaria sibi deficiant.

20 Dub. An aliquis debeat esse sollicitus futurorum? Res. qui sup. ar. 7. q. vniquis temporum competit propria sollicitudo, sicut temporum est sollicitudo mensurae, & autumnus vinemiae. Si quis ergo tempore aestatis de vinemia iam esset sollicitus superfluo praecocaret futuri temporis sollicitudinem, & haec prohibetur a domino: & similiter si quis temporalia in quibus dicitur praeteritum, & futurum tanquam fines quaereret, vel si superflua quaereret ultra praesentis vitae necessitatem, vel si tempus sollicitudinis praecocaret, peccaret.

21 Dub. Cur quando dicitur contemnit, non dicitur odit? Res. Aug. de sermone domini in monte, quia nullus vera conscientia deum potest odisse, contemnit autem, non timet: est

cum quasi de eius bonitate securus est.

32 Dub. Cur natura non providit homini de necessariis victus, vestitus, & defensionis sicut aliis animalibus? Res. Ly. q. quia in aliis animalibus non est nisi natura sensitiva, quae est ad vnum determinata, & oportuit, ut eis a natura sufficienter provideret; sed homo habet intellectum, per quem potest cogitare diuersas artes, & modos faciendi sibi vestes & arma, & habet manus ad operandum talia. Et ideo oportet hominem de talibus sollicitare, moderate tamen, secundum regulam rationis.

33 Dub. Quia videtur, quod dominus hortetur nos ad negligentiam per similitudinem auium, quae non serunt, neque metunt? Res. Aug. de operibus monachorum, q. intelligitur quod si per aliquam infirmitatem, vel occupationem non possumus operari, ille nos pascet sicut aves, quae nihil operantur: cum autem possumus non debemus tentare deum, quia haec, quae possumus eius munere possumus.

34 Dub. Cum volatilia sibi cibum quaerant, quomodo pater caelestis pascit ea? Res. Ly. quod ea pascit cum sollicitudine suae naturae, quia si semper starent in vno loco postquam sunt adulta non pascerentur, nisi ubi natura deficeret, sicut pascit pullos coruorum, quos parentes quandiu albi sunt non pascunt, & natura supplet in alio, quia rore caeli eos pascit.

35 Dub. Nunquid tota Trinitas pascit? Res. quod sic, quoniam & nos deum trinum & vnum oramus, dicendo eidem: Pater noster qui es in caelis.

36 Dub. Quo intelligit pluris estis illis? Res. Aug. de sermone domini in monte, i. carius vos valeatis, quia rationale animal, sicut est homo sublimius ordinatur in rerum natura, quam irrationalia sicut aves.

37 Dub. Quia venditur carius vnus equus imo vna gemma, quam vnus seruus, vel ancilla? Res. Aug. 11. de ciui. Dei, q. hoc non fit ratione considerantis, sed necessitate indigentis, seu voluptate cupientis.

38 Dub. An hoc possit exponi de Angelis, quod sint volatilia caeli, & qui pascuntur diuina providentia? Res. Hier. q. non, quia si ita esset, quomodo sequeretur quod dicitur ad homines, nonne vos magis pluris estis illis.

39 Dub. Quomodo magis sunt pluris homines animalibus irrationalibus? Res. Ly. i. sunt.

sunt maioris ponderis; & dignitatis apud Deum, quia animalia facta sunt propter hominem, finis autem est nobilior his, quæ sunt ad finem.

40 Dub. Cur dicit, quis aut vestri cogitans pot adicere &c. Ref. Ly. qd ad remouendum sollicitudinem vestimenti ex eo, quod est intra hominem, s. magnitudo corporum, quæ deus dat homini sine sua sollicitudine, quod patet, quia quantuncq; aliquis de hoc sollicitus, non potest addere ad staturam suam cubitum vnum: cum ergo vestimentum cooperat manus, vel minus homin, secundum quantitatem corporalem, & quantitas ipsa detur sibi sine sollicitudine sua, per consequens, & vestimentum conueniens absque sollicitudine superflua.

41 Dub. Cur primo dicit de cibo, & post de vestimentis? Ref. Chry. in Hom. qd prius tractauit de graniori, s. de cibo, post transit ad id, quod leuius est, s. de vestimento, neque enim ita necessarium est indumentum, sicut cibis.

42 Dub. Cur potius ponit exemplum quo ad vestimentum de liliis agri, & non potius de pavone, vel aliis animalibus pulchre vestitis? Ref. Chry. in Hom. qd dominus vult ex duobus monstrare superabundantiam, s. a munificencia pulchritudinis, & ab utilitate participantium tali decore.

43 Dub. Cur dicit non laborat, neque nequit? Ref. Chry. super Matt. qd dicendo non laborant confortat viros, dicendo vero neque nequit, s. filant confortat mulieres.

44 Dubitatur. Quid est quod non laborant &c. Ref. Ly. qd non laborant ad ornandum se, neque filant ad faciendum sibi vestimentum.

45 Dubi. Quia ex hoc videtur qd viri non deberent laborare, neq; mulieres filare? Ref. Chry. in Hom. qd hæc dicens, non opus prohibuit, sed sollicitudinem, sicut & supra, cum de seminatione loqueretur.

46 Dub. An verum sit qd Salomon non fuerit tali colore vestitus? Ref. Hier. dicens, re vera colore fericum, quæ regum purpura, quæ pictura potest floribus comparari, quid ita rubet ut rosa? quid ita candet ut liliū? Viola vero purpurâ nullo superat murice oculorum magis quam sermoneum iudicii est. Et Chry. in Hom. inquit, quantum n. veritatis ad medicum, tantum vestimentorum & florum differentia est.

47 Du. Cur dicit, in omni gloria sua? Ref.

qui sup. quia Salomon est superatus à floribus, decore non semel tantum, neque bis, sed per totum tempus sui regni, qui nec in vno die ita decoratus est ut flores.

48 Dub. Cur inducit exemplum de Salomone? Ref. qui sup. qd. Si ergo Salomon à floribus superatus est, qui omnibus regibus præclarior, quanto tū vestimentis poteris vincere florum decorem.

49 Dub. Quia videtur quod Salomon conueniebat cum liliis, cum etiam ipse non laboraret, cum esset rex? Respon. qui sup. super Matt. quod & si non laborabat, tamen iubebar, vbi autem iussio, illic & ministratio, offensa, & iubentis ira frequenter inueniunt. Hæc autem quando nesciunt sic ornantur.

50 Dub. Cum plures alii reges fuerint Salomone potentiores, sicut Nabuchodonosor, Cyrus, prius, Alexander &c. cur non possint exemplum de eis? Ref. qd loquebatur Iudæis, & ideo posuit exemplum de excellentiori rege ipsorum.

51 Du. Cur nunc appellat foenum quod ante appellauerat liliam? Ref. Chry. in Hom. qd ut eorum vilitatem ostendat.

52 Dub. Quomodo intelligitur, si autem fenū agri &c. Ref. Chry. super Matt. qd si floribus terrenis succutitur Deus qui nati sunt ut tantummodo videantur & pereant, homines negligit quos sic creauit, ut non pro tempore videantur, sed ut perpetuo sint.

53 Du. Cum aliquando flores permanent pluribus diebus, quomodo dicit cras &c. Ref. Hiero. qd cras in scripturis futurum tempus intelligitur, dicere Iacob. Exaudiat me cras iustitia mea. Gen. 30. c.

54 Du. Cur non dicit hodie sunt & cras non erunt? Ref. Chry. in Hom. qd opponit aliam vilitatem, quia est multo deficiētius, quod in clibanum mittitur.

55 Dub. Quomodo foenum dicitur mitti in clibanum? Ref. Ly. in furno, quia in aliquibus terris loco lignorum vruntur stipules, & cōsimilibus ad calefaciendum furnum. Vel hic accipitur clibanus pro aceruo, in quo congregatur fenū desiccatum, quod ad modum furni seu monticuli deriuatur, vnde clibanus à clivo dicitur.

56 Dub. Cur dicit, quanto magis vos? Ref. Chry. in Hom. qd hic occulte insinuat humani generis honor ac si dicat: vos quibus animā dedit, corpus plasmauit, prophetas misit, & vngentium stium tradidit. Dub.

57 Dub. Cur vocat eos modice fidei? Respon. Gl. quia modica fides est, quæ nec de minimis certa est.

58 Dub. An fides possit esse maior in vno, qd in alio. Vide feria 5. post 1. dominicā Quadragesimæ dub. 30.

59 Du. Cur dominus replicat dicens, nolite ergo solliciti, &c. Ref. Rabanus, ut ostendat hanc rem esse pernecessariam, & vt arctius eam in cordibus nostris inculcetur.

60 Dub. Cur dicit, quid manducetis, aut quid bibatis &c. Respon. qui supra, qd hic videntur argui qui sumpto victu vel vestimento cōsolantur sibi vel aulteriora his cū quibus vitā ducunt alimēta vel indūmēta requirūt.

61 Dub. Quomodo gentes aliter ista inquirent qd Christiani? Ref. Chry. in hom. quia Gentes in rebus humanis fortunā esse credunt, non prouidentia neq; iudicio Dei suas vitas gubernari existimant, sed incerto duci euentu. Et ideo merito timēt, & desperāt quasi qui nemini habent gubernantē. Qui aut credit se Dei iudicio gubernari, escam quidem suam in manu Dei committit.

62 Dub. Cur non dicit deus, sed pater? Ref. qui supra, qd vt eos in maiore ipse inducat. Si enim pater est, non poterit despiciere filios, cum nec oēs patres hoc sustineant.

63 Du. Quomodo Deus potest scientia sua comprehendere omnia, & prouidere omnibus quæ sunt, & erūt, cum sint infinita, & infinitorum non potest fieri discretio? Ref. Aug. 12. de ciuitate Dei. Dei intelligentiæ non est numerus, & omnis infinitas quod dāmodo ineffabili Deo finita est, quia eius scientiæ incomprehensibilis non est.

64 Dub. Quid est iustitia regni dei? Respon. qui supra, super Matt. qd est via pietatis, per quam itur ad regnum.

65 Dub. Quæ sunt illa quæ adijciuntur nobis? Respon. Aug. quod temporalia.

66 Du. Cur dicit primum? Respon. qui supra, qd per hoc significat quia hoc posterius querendum est, scilicet bonum temporale.

67 Dub. Quia cum peruenerimus ad regnum Dei, non indigebimus temporalibus, ergo prius sunt quæ renda temporalia? Respon. qui supra, qd bona temporalia sunt quæ redā posterius non tempore, sed dignitate. querere n. primum regnum, & iustitiam eius, est illud proponere ceteris rebus.

68 Du. Cur dicit, adijciuntur, & non dantur? Ref. Chry. in hom. qd vt discas, quia p

sentia nihil sunt ad magnitudinē futurorū, ALLEGORICE.

Per [volatilia] sancti viri designantur, quæ aqua sacri baptismatis renascunt, & deuotione terrena despiciunt, & celestia persequuntur, quibus [pluris] dicitur esse apostoli, quia principes sunt omnium sanctorum, & etiā sancti [pluribus] intelliguntur qui absque labore legalium ceremoniarum sola fide Deo placuerunt, de quibus dicit. dilectus meus mihi pascitur inter lilia. Sacra etiā ecclesia [pluribus] intelligit per candorē fidei, & odorē bonæ conuersationis, de qua dicitur, sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter fœnū, [pluribus] designant infideles, de quibus dicitur aruit fœnū, & cecidit flos [pluribus] eterna dānatio.

Tropologice non exponitur.

ANAGORICE.
Ex consideratione liliorū, creaturarumq; creaturarum, quas Dei prouidentia nutrit, & pascit, ac vestit, deducimur in contemplationē celestium delectationū, quas sancti interiorius pascendo diuinitatē & exteriorius Christi diuinitatē inueniūt dulciora super mel, & fauē quibus saturabunt, & induent stola immortalitatis, quæ Salomonis omniumq; temporalium regū ornatum, & gloriam superabit.

EADEM DOMINICA SECVNDUM ordinem Prædicatorum.

Beati oculi, qui vident, quæ nos videntis.

DOMINICA QVINTADECIMA post Penthecosten euangelium.

Ibat Iesus in ciuitatem quæ vocatur Nazareth. Requie feria dominica 4. Quadragesimæ.

EADEM DOMINICA SECVNDUM ordinem prædicatorum.

Dum iret in Hierusalem, &c.

DOMINICA SEXTADECIMA post Penthecosten.

Cum intrasset Iesus in domo cuiusdam principis Pharisæorum Lucæ 14. cap.

Historia huius euangelii facta est anno Christi 32. die 3. Octobris, in die sabbati.

HISTORICE.

In vniuersis ex Iudæorū principibus domo sabbato discubante dñs, anteq; eius cōspectū hydropici quidā morbo gravatus cōsisteret, obseruareturque à circumstantibus, rogauit

I dominus

dn̄s an curare sabbato aegros liceret, obmutescens autem eis, pristinę infirmū restituit sanitati, eumq; dimisit. interrogavit autē eos si eorum cuiuspiā in puteo iumentū cecidisset, an sabbati die non statim exiisset, huic villo modo satisfacere nequiverunt rōni, quibusdā vero inuitatis loca honorabiliora quarentibus quādā opposuit parabolam: persuadens vt novissimā semper amplecterentur sedem, ne si primam adepti forent, digniore superueniente in infamam deicerentur, ā novissima vero ad digniorem non nisi gloriose euocarentur, cum omnis deprimatur superbiens & humilior sublimis euadat.

Hæc quæ occurrunt dubia sunt solvenda.

- 1 **D**UBITATA. Cur dn̄s in grediebatur domos eū obseruantū? Ref. Cyril. q̄ hoc faciebat vt p̄deslet presentib; per verba, & miracula.
- 2 Dub. Quis inuitavit Iesum vt illuc accederet? Ref. q̄ vt habetur in hoc capit, ille princeps inuitauerat eum.
- 3 Du. Quomodo vocabatur, & unde erat iste princeps? Ref. Nullibi hoc reperi.
- 4 Dub. Cur inuitavit Iesum? Ref. Lyra, q̄ malitiose.
- 5 Du. Nūquid ille princeps dedit sibi aliud ad comedendum quā panem? Ref. S. Vinc. in sermone huius dn̄icæ, q̄ in facta scriptura panis accipitur pro omni prouisione, & esca. 4. Reg. 6. pone panem, & comedat. & post sequitur, appositāq; eis ciborum magna præparatio.
- 6 Dub. In quibus obseruabant dn̄m? Ref. Ly. attendentes si inter epulas aliquid faceret vel diceret, quibus possent eū accusare.
- 7 Du. Qui erant illi qui obseruabant eum? Ref. quod Pharisei, & legis periti.
- 8 Dub. Quid est hydropicis? Ref. Beda in homil. q̄ est morbus ab aquoso humore vocabulum trahens: quia videri græce aqua dicitur latine, & est humor succutaneus de vitio vesicæ natus cū inflatione turgente, & anhelitu fetido, propriūque hydropicis est quāto magis abundat humore inordinato tāto amplius sitire, & hūc morbu latinū vernū vocat, ut dicit Henricus in homilia.
- 9 Dub. Cur ille hydropicus illuc aduenit? Ref. quod vt sanitatem reciperet.

- 10 Dub. Cur non rogavit Iesum vt eum sanaret? Ref. qui supra, q̄ metu Phariseorū remedia nō postulabat propter sabbatum.
- 11 Du. Cur ergo stabat ante illū? Ref. q̄ sup. q̄ ut ex aspectu misertus eius sanaret eum.
- 12 Dufi. Cū nullus Xpm interrogauerit, cur respondit? Ref. Lyra, q̄ respondit ad cogitationes eorū.
- 13 Dubi. Quid cogitabant? Ref. qui supra, quod curatio in die sabbati erat illicita.
- 14 Dub. Cur cū de hoc eos interrogauerit non responderūt? Ref. Beda, in Homil. qm̄ si dixissent hoc licere, cur ergo obseruabat eū: si responderent, q̄ nō, quare ergo sabbato pecora curāt. & ideo tacerūt, quia contra se dictū quicquid responderint viderēt.
- 15 Du. Cū Christus sederet in mēsa, quō aprehēdit hydropicū? Ref. S. Vinc. in sermone hodierno, q̄ surrexit ā mensa, & apprehendit ac sanauit, & demū reuersus est ad sedendum.
- 16 Dub. Cū dominus non interrogauit hydropicū si volebat sanari? Ref. q̄ satis dominus cognoscebat, quid volebat. Et ideo sanauit eum.
- 17 Dub. Cur dicit, cuius vestrum bos aut asinus, &c. Ref. Lyra, q̄ vt ostendat factū esse licitū per exemplū animalis bruti, cuius periculo licitum erat succurrere in Sabbato.
- 18 Du. Cur nō poterāt respondere? Ref. q̄ supra, quoniam tanquā consuli euidēratione.
- 19 Dub. Cui redarguit inuitatos? Ref. qui supra, q̄ in hoc cōfutat eos de superbia, & ambitione indebita honorum.
- 20 Dub. Qui dicuntur primi accubitus? Ref. spon. qui supra, q̄ primæ sedes in conuiuii solennibus.
- 21 Dub. Cur dicit parabolam? Ref. qui supra, quia per primum locum non solum intelligebat honorabilem sessionem in cōuiujs, sed etiā quālibet electionē, vel postulationē, vel promotionē ad aliquam dignitatē, quia parabola est alterius rei significatiua.
- 22 Dub. Quid est ambitio? Ref. S. Tho. 2. 2. q. 13. ar. 1. q̄ importat inordinatum appetitum honoris, seu cupiditatem.
- 23 Dub. An ambitio sit semper peccatū? Ref. spon. qui supra, quod sic.
- 24 Dub. Quot modis potest esse inordinatus appetitus? Ref. qui supra, quod tribus modis. Primo quādo quis appetit testimonium de excellentia, quā non habet, quod est appetere honorem supra suam proportionem.

Alio

- Alio modo per hoc, qd̄ honorem sibi cupit non referendo in Deum. Tertio modo per hoc, qd̄ appetitus eius in ipso honore quiescit, non referens eum ad vtilitatem aliorū.
- 17 Dub. An appetitus dignitatum dicat ambitio, vel præsumptio? Ref. qui supra, ar. 2. q̄ si quis appetat dignitatem pp̄ honorem, pertinet ad ambitionem, sed si appeteret dignitatem non rōne honoris, sed pp̄ debitū dignitatis vsum suā facultatē excedentē, non esset ambitiosus, sed magis præsumptuosus.
 - 18 Dub. Quia cum honor sit præmium virtutis, vñ, quod possit appeti ad virtuosū absq; p̄tō? Ref. qui supra, ar. 1. quod honor non est præmium virtutis, quo ad ipsum virtuosum, vt. hoc pro præmio expetere debeat, sed pp̄ premio expetit beatitudinem, quæ est finis virtutis, sed honor d̄ præmium virtutis ex parte aliorum, qui non habent aliquod maius, quod virtuosū retribuant, q̄ honorem.
 - 17 Dub. An sedere in primo loco sit p̄tū? Ref. Chryso. quod dominus non vituperat eos, qui in primo loco discumbunt, sed qui amant primos discubitus, ad voluntatem referens, non ad factum.
 - 18 Dub. Quia etiam eligentes vltimum locū vñ peccare ex hypothesi? Ref. Basilus dicens, occupare vltimum locum in conuiujs iuxta mandatum d̄ficum conueniens est, sed rursus in hunc contentiose irruere reprobam tanquam interemptorium ordinis & causatiuum tumultus.
 - 19 Dub. Quia non videt, quod quis cum rubore cedat locum alteri quem cognoscit se digniorem? Ref. quod non potest esse, quin aliquis rubor accidat ei, qui præsumptuosē elegit primum locum, cum postea oporteat coram tota multitudine cedere.
 - 20 Dub. Quia videtur, q̄ ille, q̄ habebat primum locum, cedendo alteri, quod tenebit eū, & non nouissimum? Ref. quod cū omnes ordinatim post primum sedeant. Confusio magna esset, quod oēs surgerent ā conuiuio, vt abante primo alij stant in ordine suo, & ipse post oēs ad sedendum vadit.
 - 21 Dub. Quia videtur, q̄ Christus doceat querere gloriam vanā, cum dicit, tunc erit tibi gloria &c. Ref. Ly. quod hæc est vna parabola, vt dictū est superius, & intelligitur, q̄ q̄ nouissimū locū tenebit q̄ tū ad humilitatem exaltabitur ā Deo ad gloriā cęlestē.
 - 22 Dub. Quō intelligitur omnis, qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat &c.

Resp. Beda in Hom. quod qui se de meritis eleuat, humiliabitur ā Deo, & qui se de beneficijs humiliat, exaltabitur ab eo.

ALLEGORICÆ.

[Hydropicum] recte comparamus diuiti avaro, sicut, n. illo quāto magis abundat humore inordinato, tanto amplius sitit, sic & iste quāto est copiosior in diuitijs, quib; non bene vitur, tanto ardentius talia concupiscit [& recte hydropicus an pharisæum curatur] quia per alterius egritudinem corporis in altero exprimitur languor mentis. [Bene aut in exemplo bouē, & asinū nominat] vt vel sapientes & hebetes, vel vtrūq; populum significet. f. Iudæum, iugo legis, & Gentilem nulla ratione domitum: oēs. n. ā puteo concupiscētę demersos dominus abstrahit: quotidie quoq; dū nos ad nuptias suas inuitat, & cum intrat superbos despicit, & humilib; sepe sui spiritus tanta munera præstans vt discumbentium. f. fidelium cętus eos admirando glorificet.

TROPOLOGICÆ.

Instruimur sic nos habere ne ab obseruatorib; aliquid in nobis deprehēdi possit, q̄ eos iuste scandalizet, & nec omittere opera virtutum, & misericordie: et si tales ex his scandalum sumant, aduertariosq; vince rōnibus & non clamoribus ac semper, & in oib; humilitatem amplecti, vt per eā ad altiora cęlestis uitæ peruēnt ualeamūs.

ANAGOGICÆ.

Erigimur vt contemplemur domū principis mūdi, in quā Christus introiit, & eos secum duxit, Sabbato. i. festo perpetuo manducare panē Angelorum, & satiari ab vberibus æternæ felicitatis, in quo nullus aliū obseruabit, sed oēs suis p̄mjs contenti buntur, in nuptijs agni vnūquiq; iuxta meritum locum obtinebit dignorem, ad quem electi per vnam humilitatis peruenerunt.

EADEM DOMINICA SECUNDUM ordinem prædicatorum.

Nemo potest duobus dominis seruire.

FERIA QVARTA QVATVOR Temporum Septembris.

Respondens unum de turba dixit ad Iesum. Magister attuli filium meum ad te habentem spiritum innum. Mar. 9. ar. 17. Lu. 9.

Historia huius Euang. facta est anno ætatis Christi 32. die 6. Augusti, in die Iouis.

HISTORICE.

Quid inter fe agitantur domino discipulos perscrutanti, de turba quidam respondit se ad eum suum attulisse natum spiritu vexatum in mundo, à quo crudelissime alliditur, suosq; discipulos frustra inuocasse, cum nequaquam expellere eum valuerint, graue autem sibi esse ait dñs incredulè conuersari gñationi, & ipsam sinere. verum eius oblatus iusu vexatus, ad eum fuit à demone allusus, vt spumas in terra volutaretur, à genitore itaq; percepto, quod à puerilibus sic afficeretur animis, quodq; et in igne quatenus vita priuaretur pluries iniecerit, oraret et p dñm, vt si remedii quicquam p̄stare posset, eorum miserus id efficeret, retulit Iesus credenti cuncta fore p̄sibilia, diceretque an fidem his p̄staret, qui cum, flexib, se affirmaret credere, supplicaret et vt suæ dñs incredulitati succurreret: hæc cernens dñs, & dæmonem expulit, & hominem discerpit, quasi vitam sanctum in columnam eleuauit, in mundo cõminatus spiritu, ne ulterius hominem ingrederetur, cum vero à dño causam discipuli perquisiuisent, cur & ipsi hoc nequiuissent peragere, nullam huius generis dæmonium rñdit ei, nisi orationibus, & ieiuniis valere.

Licet nunc dissoluere dubia, quæ occurrunt.

- D**VBITATR. Cur rñdit iste de turba dño non eum interrogantis? Res. qd vt patet ex textu immediate añ hoc Euangeliũ, dñs vidēs magnam turbam, & scribas conuerentes eum discipulis suis, interrogauit quid inter eos conuererent, & tunc iste de turba respondit, qd ideo conuererant, quia à vexato dæmonem nequiuerant expellere eius discipuli.
- 2 Dub. Quis fuit iste de turba, & quis eius filius? Res. quod nullibi reperit.
- 3 Dub. Cur non p̄sentauit primo filium Iesu, sed discipulis eius? Res. qd vt habetur ex textu añ hoc Euangelium Christus ascēderat in montē, in quo irans figuratus fuit, & interuenit venit iste cum filio, & non reperto Iesu, illum obtulit Apostolis, qui remanserāt Iesum expectantes deorsum, vt eum sanarēt.
- 4 Dub. Quomodo ille spiritus dicebat mutus? Rñ. qd a homine possessus mutus reddebat.

- 5 Dub. An semper obsideretur ille filius à demone? Res. qd sic, sed nō semper vexatur nisi in loquela, vt ex textu deducitur.
- 6 Dub. Quid est allidere? Res. qd idē quod nocere, quia componitur ex ad & lēdo, vel vt dicit Ly. allidit. i. in terram proicit.
- 7 Dub. Quid est spumare? Res. qd spuma dicitur à spuo, vt dicit Catholicon, & ita spumabat. i. saliuam emittebat.
- 8 Dub. Cur stridebat dentibus? Res. qd pp vehementem dolorem illarum à spiritu.
- 9 Dub. Quomodo arefcebat? Res. p. i. de siccabatur.
- 10 Dub. Cur dñs respondet, ò generatio incredula &c. Res. Chryf. qd cū iste in medio turbatum discipulos inuocaret, dñs corā plebe, multo magis hoc ei imputat non solum in personam eius accusationem intendens, sed in personam omnium Iudæorum.
- 11 Dub. Cur dñs loquitur omnib. cum ille solus respondisset? Res. qui sup. qd probabile est multos p̄sentium scandalizatos, ea quæ non conueniebant de discipulis cogitasse. Ideo dominus turbæ loquitur.
- 12 Dub. Cur dicit, quamdiu patiar vos &c. Res. qui supra, quod in hoc ostendit, & ad mortem se desiderari, & graue esse cum illis conuersari.
- 13 Dub. Cum dñs videret iratus, cur sanauit eum, iubēs ad se afferri? Res. Be. in Hom. quod non erat iratus homini, sed vitio.
- 14 Dub. Cur permisit dominus in p̄sentia sua grauius vexari obsessum? Res. Chryf. quod propter patrem pueri, vt cum vexantem dæmonem videret, ad fidem futuro miraculo traheretur.
- 15 Dub. Cur diabolus tunc vexabat eum fortius? Res. Ly. quia videns se citò eiiciendum faciebat peius, quod poterat.
- 16 Dub. Cur dominus interrogat de tpe vexationis, cum illum sciret? Res. Ly. qd non ex ignorantia interrogat, sed vt ex responsione patris appareret omnib. diuinitas passionis, & difficultas curationis, vt ex his miraculum esset euidentius.
- 17 Dub. Cur ab infantia permisit deus eum vexari? Res. Beda, quod propter peccatum originale.
- 18 Dub. Cur potius mittebat in ignem & aquam q̄ alibi? Res. qd etiam allidebat eum in terra, sed pater hoc dixit, ostendens qd quærebat diabolus eum occidere, & in igne est maius periculum pp combustionem, & in

- in aqua propter submersionem, ideo potius de his dixit.
- 19 Dub. Cur diabolus non interfecit eum? Res. quia non fuit à Deo permittus.
- 20 Dub. Cur dicit, sed si quid potes? Res. gl. qd manifestat se de eius potentia dubitare.
- 21 Dub. Cur dicit pater, miserus nostri, cū solus filius vexaretur? Res. gl. qd pp miseriam filij patientis, & patris qui compatiebatur.
- 22 Dub. An assentire his quæ sunt fidei sit, nobis vel à Deo? Res. S. Tho. 2. 2. q. 6. ar. 1. qd est à Deo interius mouēte per gratiam.
- 23 Dub. Quomodo omnia possibilia sunt credenti? Res. Hier. qd ea quæ in nomine Iesu. i. saluti postulant, oia possibilia sunt credenti.
- 24 Dub. Quomodo credere est causa impetrationis beneficij? Res. Ly. quia fides creditis meretur de congruo, vt ei detur beneficium per potentiam dei.
- 25 Dubita. Cur dominus huic dicit, si potes credere &c. Et leproso dixit, volo, mundare? Res. Beda, qd quilibet accepit congruum suæ petitionis responsum, quia iste ait, si quid potes adiuua nos, & dominus, si potes inquit credere. Leprosus vero fideliter clamabat, domine si vis, potes me mundare, & secundum suam fidem dominus respondit, volo, mundare.
- 26 Dub. Quid intelligebat Iesus dicēs, Si potes credere, &c. Res. Chry. qd dicit, tale est, tantè est virtutis apud me superabundantia, vt non solū hoc possim, sed & alios hoc faciã operari, quare si crederis, vt oportet, & hunc ipse curare poteris, & alios multos.
- 27 Dub. Cur dominus ista sibi dicebat? Res. spon. qui supra, vt eum ad fidem reduceret.
- 28 Dub. Quia vñ cõtradiçtio in eius verbis, dum dicit, credo, & post adiuua incredulitatem meam? Res. Ly. qd hic non erat omnino incredulus, quia dicit, credo. Sed dixit incredulitatem suam fidei suæ imperfectionem, quam petebat à Christo suppleri, & perfici.
- 29 Dub. Cur lachrymatas est dicens, credo, &c. Res. Hier. qd fides cum lachrymis optata vota capit.
- 30 Dub. Cur Iesus vocat sursum spiritum, cū supra pater dixerit, qd erat solū mutus? Res. Ly. qd erat spūs surdus, & mutus non formaliter, sed effectiue, quia in puero obsessio auditum impediēbat, & loquelam.
- 31 Dub. Cur dñs dixit ei, ergo p̄cipio tibi? Res. Chryf. qd hoc attribuitur diuinæ p̄tati.
- 32 Dub. Cur præcipit ne amplius ingrediaf

- in eum? Res. qui sup. qd in hoc ostendit, quia ad reintrandū promptus erat, quia ille non dum erat in fide perfectus.
- 33 Dub. Cur permisit dominus coram se eum discerpere ita acriter? Res. Ly. vt per hoc magis declararetur Christi virtus, quia ad tactū Christi surrexit perfecte curatus.
- 34 Dub. Cur discipuli interrogarunt dominum, cur ipsi non poterant dæmonium eiicere? Res. Chryf. quia timebant ne forte collatam sibi gratiam amississent, cum iam ab alijs dæmonia eiicissent.
- 35 Dub. Cur expectauerunt eum interrogare vsque quo ingressus fuit domum? Res. Ly. qd secreto accefferunt timentes ne culpa eorum hoc accidisset.
- 36 Dub. Cum Mat. 17. c. dicitur, qd propter incredulitatem Apostolorum ipsi Apostoli non potuerant eiicere dæmonem, cur hic dicit, qd non potest eiici nisi in ieiunio, & oratione? Res. Ly. qd vtraque causa tenendum est, eos non potuisse expellere, ambabus simul in discipulis concurrentibus.
- 37 Dub. Nunquid Apostoli erant increduli? Res. qui sup. qd postquam incurrerunt motum turbationis, & inuidiæ contra alios Apostolos, consequenter incurerunt quendam torporem in fide, quia vnum peccatū attrahit aliud, ex quo securum est, quod non potuerunt dæmoniacum curare.
- 38 Dub. Cur nō nisi per orationem, & ieiunium poterat expelli? Res. qui sup. qd in expulsiōne illius dæmonis requirebatur subiectio carnis ad spiritum, quæ fit per ieiunium, & magna eleuatio spiritus in deum, quæ fit per orationem.
- 39 Dub. Quod genus dæmoniorū erat illud? Res. Theop. qd lunaticorum, vel intelligit simpliciter omne genus dæmoniorum.
- 40 Dub. Quis debet ieiunare in expulsiōne dæmonum? Res. Theop. qd oportet ieiunare eum qui curari debet, & illum qui curat: sic enim vera oratio perficitur cum coniungitur orationi ieiunium, quando non grauat, qui orat, sed sobrius est.
- 41 Dub. Cur Christus non ieiunauit, neque orauit in hac expulsiōne? Res. qd absque his poterat eiicere, cum esset deus, & in quantum homo habebat carnem subiectam spiritui, & mentem eleuatam in deum.

ALLEGORICE.

[Iste vexatus] est populus Gætilis [q. sur] Ii 3 dus

das fuit, & mutus] non audiendo dei monita, nec ipsum laudando [allifus] à demone pertrahendo in peccatum, spumans in volucribus carnalibus. [frigidens] dentibus contra Christianos [arescens] nullam humiditatem charitatis habens [qui non potuit liberari] a nuntijs Dei missis ante adventum Christi, qui ab infantia obsessus fuit, quia in idololatria nutritus [& in ignem ac aquam missus] cum quidam ignem, quidam vero aquam adorarent, [quod dominus comminatur spiritui, & non vexato] significat quod vitia redargui debent, & homo amari, & reformari debet [quod omnia dicit dominus possibiliter credenti] significat multos Gentilium multa post conversionem, & magna ex fide operatos fuisse, demonumque sibi videns exitum imminere, quicquid mali potuit contra Christi fideles perpetrare fecit, & tunc factus est sicut mortuus, quoniam de eis, mortui essent, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo, & eleuatus a domino ab immunditia idololorum, & a ceteris vitijs, quibus tenebatur affricus, saluti est restitutus.

TROPOLOGICE.

Docemur in aduersitatibus recurrere ad dominum, & patienter eas sustinere, & quatenus expediat transire per ignem, & aquam, instruimur etiam ut abiecta incredulitate fideles simus, & si ignorantes simus in pertinentibus, ad salutem interrogare maiores, ut nos doceant viam domini, vitijque contra inimicum humanam salutis armemur ieiunio, & oratione.

ANAGOGICE.

Contemplari consentaneum est dexteram Christi, quae nos a manibus inimici eleuat, & ad aeterna gaudia perducit, inspirando, ut opera virtutum amplectamur, quibus medianibus ad ipsa gaudia peruenire valeamus.

FERIA SEXTA QVATVOR
Temporum Septembris.

Rogabat Iesum quidam phariseus. Vide feria 5. de passione.

SABBATHO QVATVOR TEM-
porum Septembris.

Arborem fici habebat quidam. Luc. 15.

Hec verba locutus est dominus anno gratis suae 32. die 1. Aprilis, die Mercurij.

HISTORICE.

Ficulneam quaedam suam in vinea dominus vi-

neque cultori mandauit ut succideret, cum iam annis tribus in ea fructum nihil reperisset: rogatum autem vitatoris, quatenus si in ea fructus ex cresceret conseruaret, aliam abscondere, annuit dominus. Hanc dominus cum dixisset parabolam, quoniam a decem, & octo annis mulierem inclinatam, quae nec respicere caelum poterat ob infirmitatem, vocata ad se sanitati restituit, illamque altissimi munus glorificaret, indignatus fuit Archisynagogus, turbamumque; admonerat, ut se pro infirmitatibus curandis diebus libere accederent, & non sabbatho, in quo nihil ex lege agere licebat. Dominus autem eos hypocritas compellens, & ait, cur hanc Abraham filiam tot annis egritudine detentam non licuit sabbatho liberari, cum iumenta ipsi sabbatho a praesepio soluantur, ut eorum auferant sitim. His aduersarij dictis rubore perfusi sunt, omni gaudente populo de eius gloriosis operibus.

Insistendum est dubiorum declarationi.

DVBITATVR. Cur dominus introduxit hanc parabolam? Res. Ly. quod vt induceret Iudeos ad penitentiam ratione sumpta ex similitudine arboris, quae praescinditur, nisi faciat fructum, & ita ipsi a vita praescindendi forent, nisi fructum poenitentiae facerent.

1 Dub. Quae est interpretatio parabolae? Res. Ly. quod literaliter sic potest exponi [arborem ficum]. i. gentem Iudaicam. [habebat quidam]. i. ipse Deus [plantatam in vinea sua]. i. Iudaea. [Dixit autem ad cultorem vineae]. i. ad Angelum custodem, & praepositum illi Gentium. [Ecce anni tres sunt]. i. tria tempora, scilicet legis, prophetarum, & praedicationis Christi, in quibus deus quaerens fructum bonorum operum in Iudeis, non inuenit, nisi in paucis valde, qui quasi nihil computantur respectu tantae multitudinis, ut patet praedicta tempora consideranti. [Succide ergo illam] quia merebantur occidi, & de terra illa eijci. & Angelus custos dixit [domine dimitte illam] quia Angeli custodes rogant dominum pro custoditis: & ita dilata est per 40. annos post passionem Christi, [vsque dum fodiam circa illam] committam terrorem diuinorum iudiciorum [& mittam stercora ostendendo eis seditatem & abominationem peccatorum suorum, per quae solent homines poenitere de peccatis suis, [& si quidem fecerit fructum] quia mul-

ti de Iudeis in illis quadraginta annis perierunt, & conuersi sunt ad fidem fructum bonorum operum facientes, ut patet Act. 2. & in pluribus alijs locis. Sinaurem in futurum succides eam, quia impenitentes in sua perfidia permanentes fuerunt occisi, & captiuati per Titum & Vespasianum.

3 Dub. Cur Deus intelligitur per quidam? Res. qui sup. quod perfectio Dei & proprietates non potest a nobis exprimi aliquo determinato nomine, secundum quod dicitur sexta propositione de causis, causa prima superior est omni narratione, ideo dicitur quidam indeterminate.

4 Dub. Quis Angelus erat custos gentis Iudaicae? Res. qui sup. quod Michael, ut habetur Daniel 10. c.

5 Dub. Quomodo occupat terram ficulnea? Res. quia in illo loco in quo erat, terra nullum fructum producebat, quem produxisset si non fuisset ibi ficulnea.

6 Dub. Cur potius Synagoga assimilatur ficulnae, quam alteri arbori? Res. Amb. quoniam haec sola arbor ab initio germinat poma pro floribus, & poma decidunt, ut poma succedant manent tamen aliqua priorum parata, nec decidunt. Etenim primum Synagoga populus velut inutilis decidit fructus, ut de pinguedine religionis antiquae nouus ecclesiae populus emergeret, primi tamen ex Israel grossi maturescentes exemplo pulcherrimorum gratia fructuum ceteris praestiterunt, quibus dicitur sedebitis super duodecim thronos.

7 Dub. Cur dominus quaerit fructum scies nullum esse? Res. qui sup. quod quaerebat, non quia fructum ficulnae deesse nesciret, sed ut ostenderet in figura, quia fructum Synagoga iam habere deberet.

8 Dub. Cur potius docebat in Synagoga, quam alibi? Res. Chrysostomus, quia in nullo dubitabat, nec aliquid contra legem Moyse statuens.

9 Dub. Cur potius in sabbatho docebat, quam alijs diebus? Res. qui sup. quia tunc Iudaei legi vacabant.

10 Dub. Quis spiritus erat huius mulieris? Res. Cyrillus, quod ideo dicit spiritum, quia mulier haec patiebatur atrocitate diaboli.

11 Dub. Cur tot annis eam Deus permittit affligi? Res. qui sup. quod aut propter propria eius crimina, aut propter transgressionem Adae, ob quam humana corpora infirmitatem & mortem incurrerunt.

12 Dub. Cur talem potestatem dat Deus daemones? Respon. qui sup. ut homines male aduersitatis depressi, velint ad meliora transire.

13 Dub. Cur Euangelista ita omnia sigillatim narrat de hac muliere? Respon. Ly. quod ut miraculum sequens maius & euidentius ostendatur.

14 Dub. Cur fecit eam venire ad se? Res. quod vt omnes intuerentur eam, & miraculum manifestius ostenderetur.

15 Dub. Cur dicit sibi, dimissa es ab infirmitate tua? Res. Cyrillus, quod haec vox fuit apertissima Deo plena maiestate superna: fugat enim morbum imperatorio nutu.

16 Dub. Cur statim erecta est? Res. Ly. quia licet per naturam possint aliquae infirmitates curari, non tamen in instanti.

17 Dub. Cur indignabatur Archisynagogus? Res. Cyrillus, quod ingratae synagoga praesul postquam vidit feminam humi repentem solo tactu erectam, & diuina referentem magna gloria, ardens domini gloria irretitur inuidia, arguitque miraculum, quasi videretur sollicitari pro sabbatho.

18 Dub. Quis dicitur archisynagogus? Respon. quod dicitur ab archos, quod est princeps, & synagoga quasi princeps, vel qui praestit synagoga.

19 Dub. Si erat de praepcepto, ut sex dies operarentur, quia dicit oportet? Res. quod ly oportet, exponitur, i. licet.

20 Dub. Cur dicitur Hypocrita in plurali, cum soli archisynagogus loqueretur? Res. quod quod huic loquendo, omnibus alijs archisynagogis in eius persona loquebatur, qui omnes erant Hypocritae, quia alia gerebant in corde, & alia superficialiter ostendebant hominibus.

21 Dub. Cur archisynagogus non compariebatur illi mulieri? Res. quod sup. quod malebat mulierem tanquam quadrupedam cernere terram, quam hominum statum recipere, dummodo Christus non magnificaretur.

22 Dub. An Christus semper confunderet aduersarios rationibus? Res. Ly. quod aliqui confundebat eos exemplis, sicut hic, aliqui miraculis, sicut Luc. 7. dicens. Vt autem sciat, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, ait paralytico, surge; aliqui scripturis, sicut Mat. 21. Nunquam legis, quia ex ore infantium & lactentium perfecti laudem: aliqui rationibus certis, &

cut Mat. 2. c. Cuius est imago hæc, & super scriptio, aliquando testimoniis, ut Io. 5. c. Vos misistis ad Ioan. & testimonium perhibuit veritati.

23 Dub. Cur cum dicit paralytico, surge tolle grabatum, non conuincit eos exemplo sicut nunc? Ref. Chry. qd nunc conuincit eos per dignitatem patris, dicens, pater meus vsque modo operatur &c.

24 Dub. Cur eius aduersarii erubecebant? Ref. Cyrillus, qd eo, quia non erat eis quid responderent, sed ipsi sibiipsis erant irrefragabilis reprehensio.

25 Dub. Cur populus gaudebat? Resp. Cyrillus, qd gaudebat quasi comoda ex miraculis consequens.

26 Dub. Quomodo omnis populus gaudebat, si aliqui erant aduersarii eius? Ref. qui sup. qd hic accipitur omnis populus p maiori parte populi per figuram sinecdoche, ALLEGORICE.

Vide dub. 2. Item.

[Quod dominus docebat Sabbatis in synagoga] significat doctores in festis predicantes [mulier curua] est humana natura ad peccatum corruens, quæ quia fructum obedientiæ ferre noluit, statum rectitudinis amisit. [quod 18. annis infirma fuit] quia fenarius numerus in trigonum ductus 18. facit, homo qui sexto die factus est perfecta opera habere noluit, sed ante legem, sub lege, atque in exordio inchoantis gratiæ infirmus extitit 18. annis mulier curua fuit, qd ergo signauit triennium in scilicet hoc 18. anni in illa muliere. [sursum aspicere non poterat] quia sursum corda sine causa audiebat [Vocauit eam dominus & erexit] quia illuminauit & audiuit, [opus autem Sabbati] signum futuri est, quod vnusquisq; p functus lege & gratia per misericordiam dei corpore fragilitatis molestiis eruetur: [quod bos & asinus ad adaquandum ducuntur] significat qd Iudaicus & Gentilis populus suum corporis, estusq; mundi huius dhici fontis vbertate deponet, & sic per euocationem duorum populorum ecclesiã saluam futuram [Filia autem Abrahæ] est anima que cunq; fidelis. Idem ergo mystice est bouem uel asinum solum ad præsepitio, ad potam duci, quod est filiam Abrahæ a vinculo nostre inclinationis erigi.

TROPOLOGICE.

Instruimus fructu boni operis semper p-

ducere. Item ne proximum subito feriamus, sed sustineamus, vt videre possimus si valeat adhuc fructu facere, sed arguendo, & comonendo eum adhuc prouocemus, vtq; in ecclesiis libenter diebus festis vacemus, prædicationes audiendo, inuidiam quoq; vitemus, & indignatione. [Itæ sex diebus operari] i. in sudore vultus nostri vescamur pane nostro, vt in Sabbato celestis gloriæ requiescere valeamus [soluamus quoque bouem & asinum] i. carnem & sensualitatem sã præsepitio] i. à terrenis voluptatibus. [& ducamus ad adaquandum] ad fontem gratiæ qd filias facit veri Abrahæ animas, & soluit ligaminibus sathanæ, & sic dæmones inimici nostri erubescunt, & omnes Angeli letabuntur, qui gaudent super peccatoribus penitentiam agentibus.

ANAGOGICE.

Contemplatur diuinam bonitatem, quæ sicum, i. humanam naturam plantauit. i. plantauit in vinea sua, ut æternam consequeret beatitudinem, & inebriaretur ab vbertate vuarum, i. delectationum, qui & pro nobis passus est, ne ipsa nostra natura succideretur, sed fodit in ea ipse torcular sanguinem fundendo, & stercora posuit, i. iniquitates nostras portauit, sanans nos ab infirmitatibus nostris, quibus in limbo detenti nequibamus sursum respicere, erigens nos sua valida manu, & ad celestem gloriam pducens, vbi ille, qui dignatus est inter bouem & asinum nasci, sedet a dextris Dei in excelsis, ad aquam do beatos aqua egrediente de templo à latere dextro, gaudentibus omnibus celestibus ciuibus, in his quæ gloriose & triumphanter egit, erubescens omnibus dæmonibus infernalibus suis aduersariis, & omni populo sanctorum eum glorificante.

DOMINICA DECIMASEPTIMA post Penthecosten.

Accesserunt ad Iesum scribæ & pharisæi & interrogauerunt eum vnus legis doctor. Mat. 22.

Historia huius euangelii facta est anno Domini 33. die 22. Martii, in die Martis. HISTORICE.

Saduceis à domino separatis, pharisæi intelligentes aduersus dñm conuenerunt, & vni ex eis in lege docto interrogati quodnam legis præceptum erat magnū, cū respondisset

set qd maximū fore diligere deum toto conatu, & huic s̄m simile existere qd proximum diligat, & in his duobus legē vniuersam comprehendit ac p̄dere. Cūctos autem interrogauit dominus quid de Christo sentirent, & cuius esse filium autumarent, qui cū Dauid eum filium dixissent, rogauit dominus, quoniam igitur patris suum Dauid diceret dominum ex Ps. 109. Huic autem satis obiectioni facere eorum nemo sciuit, nec ex illa hora, ipsorum quispiam est præsumptus ulterius interrogare.

Nunc ad solutionem dubiorum accedendum.

DVBITATVR. Quomodo Christus imposuit silentium Saduceis? Ref. qd vt habet ante hoc Euangelium, cū Saducei interrogasset dominum cuius in resurrectione mulier, q̄ habuerat septem viros eorum esset, dominus demonstrauit, qd in resurrectione non nubet neq; nubent, & sic eos confudit.

2 Dub. Cum quibus conuenerunt Pharisæi? Resp. Hier. quod cum Saduceis.

3 Dub. Quomodo potuerunt cum eis conuenire, cum essent contrariarum opinionum? Ref. Hier. qd hoc non obstante conuenerunt simul in persecutione Christi.

4 Dub. Cur tot venerunt ad eum? Ref. Chry. in Hom. vt multitudine vincerent, quem ratione superare non poterant.

5 Dub. Cur solum vnus interrogat? Ref. qui sup. qd vt si vicisset qui loquebat, omnes fuissent vni victores. Si autem victus fuisset, solus videretur confusus.

6 Dub. Cur q̄rit de magno mandato? Ref. Hier. qd vt cum omnia quæ deus mandauit magna sint, qui quid respondeat habeat occasionem calumniandi.

7 Dub. An legisperitus conuenienter interrogauerit dominum de magno mandato? Ref. Chry. super Mat. qd non, quia ille debet interrogare de maiore iustitia, q̄ iam minorē impleuit: sed pharisæus interrogabat de magno mandato, qui nec minimū obseruabat.

8 Dub. Cur præceptum de dilectione dei dicit maximum? Ref. qd ideo quia omnes virtutes in se continet.

9 Dub. An inter mandata legis aliqua sint maiora aliis? Ref. Orig. qd sic ex sententia domini etiam vsque ad minima vnum est inferius altero.

10 Dub. Cur dicit primū, cū in lege sint alia

priora? Ref. qui sup. qd dicit primū non ordine scripturæ, sed pro dignitate virtutis.

11 Dub. Cū dicat, & s̄m simile est huic, videtur qd sit maximum mandatum diligere proximum? Ref. Magister hist. sch. quod dicit simile, quia est de re simili deo, qd hō est imago dei: nō igitur est æquale primo, sed simile quantum ad re, quia est de re simili, & quantum ad actū, quia est de actu dilectionis.

12 Dub. Quia cum charitas sit vna virtus, videtur quod non deberet dari duo præcepta de charitate? Ref. S. Th. 2. 2. q. 44. ar. 2. qd licet charitas sit vna virtus, habet tamen duos actus, quorum vnus ordinatur ad aliū sicut ad finem, & cum præcepta dentur de actibus virtutum, oportuit esse duo præcepta charitatis.

13 Dub. Quia cum quatuor diligere debemus, scilicet deum, nos, proximum, & corpus propriū, videtur qd quatuor præcepta deberent dari de charitate? Ref. qui sup. qd sufficit duo præcepta, vt patet ex textu Euangelii, & licet quatuor sint ex charitate diligenda, tamen vt dicit Aug. in 1. de doctrina christiana. de dilectione sui & corporis proprii nulla præcepta data erant, quia quantuncunq; homo excitat sã charitate remanet illi dilectio sui, & corporis proprii.

14 Dub. Quomodo lex p̄det? Ref. Aug. de quæst. Euang. pendet, i. illi refert vbi habet fidem.

15 Dub. Quomodo vniuersa lex ad hæc duo præcepta refertur? Ref. Rab. qd ad hæc duo præcepta pertinet totus decalogus. Præcepta quidem primæ tabulæ ad dilectionem Dei. Præcepta secundæ ad dilectionem proximi.

16 Dub. Quomodo propheta pendet? Ref. Orig. quod quæ omnia impleuit, quæ scripta sunt de electione dei, & proximi, dignus est magnas gratias à Deo percipere, vt intelligat omnem legem & prophetas.

17 Dub. Cur interrogauit eos dominus de Christo cuius filius esset? Ref. Chry. qd vt ipsa interrogatio ostenderet eis quis esset, scilicet quod esset deus & homo.

18 Dub. Cur responderunt, qd esset filius Dauid? Ref. qui supra, quia ipsi existimabant Christum debere esse purum hominem.

19 Dub. Cur potius dixerunt Dauid, quam Abrahæ, vel aliorum? Ref. quia Dauid fuit primus Rex, ex quo Christus descendere debebat, & cui fuerat facta promissio, qd de ventris sui fructu poneret super sedem suam.

Dub.

20. Dub. Cur adhuc dicit. Quomodo ergo David vocat eum dominum &c. Ref. qd vt ex hoc conuinceret eos Christum non solum hominem esse, sed etiam Deum.
21. Dub. Quo dicit filius, & dominus David? Ref. Hier. qd est filius secundum carnem, & dominus secundum diuinitatem.
22. Dub. Cur David dicit vocare dominum in spiritu? Resp. qd supra, qd eum sic vocat, non propria voluntate, sed Spiritu sancto.
23. Dub. Cur dicit, donec ponam inimicos tuos? Resp. Chrys. in Hom. qd vt timeant & saltem ita eos inducat.
24. Dub. Quando ponet inimicos suos &c. Ref. Ly. qd in iudicio quando omnia subiciantur perfecti homini Christo, sicut scabellum subicietur pedibus.
25. Dub. Quis est iste dominus, qui dixit domino, &c. Ref. Gl. dñs. i. pater dixit domino meo. i. filio, qd dicere est gñale. Sede à dextris meis: vt sit æqualis in diuinitate & qd Deus, vel in potioribus bonis & qd homo.
26. Dub. Quia videt qd postquã inimici Xpi fuerint subiecti, qd post nō sedebit à dextris Dei? Ref. Remig. qd donec, ponit pro infinito, vt sit sensus sedebit semper, & inimici tui in sempiternū subiciantur pedibus tuis.
27. Dub. Nunquid filius potest inimicos sibi subicere? Resp. Gl. qd à patre inimici subiciunt filio, non infirmitate filii, sed vnitatis nature significat. nã & filius subicit inimicos patri, quia patrē clarificat super terram.
28. Dub. Quid vult concludere dominus, cū dicit. Si ergo David vocat eū &c. Ref. Ly. qd. cum & in naturam humanā sit filius David, & per consequens eo inferior, oportet ponere in eo aliam naturā, per quā sit dominus eius & eo superior: & hæc est diuina.
29. Dub. An hæc rō etiã nunc valeat contra Iudæos? Ref. Hier. qd vsq; hodie proficit contra eos, quia ipsi qui confitentur Christum esse venturum hominem simplicem, & sanctum virum asserunt de genere David.
30. Dub. An effecti fuerint muti, quia dicit, qd non poterant respondere? Ref. Ly. qd non poterant negare scripturam.
31. Dub. Cur non ausi fuerunt eum amplius interrogare? Ref. Chry. qd siluerunt ex tunc nō volentes, sed non habendo aliqd dicere. ¶ Alijs sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.
- E A D E M D O M I N I C A S E C V N D U M ordinem prædicatorum.

Ibat Iesum in ciuitatem que uocatur Nazym.

D O M I N I C A X V I I I. P O S T Penthecosten.

Ascendens Iesus in nauiculā trans fretauit. Mat. 9.

Historia huius Euang. ac dubia. & eius sensus habentur feria 6 post Penthecosten saluis aliquibus, que hic inserentur.

Dubia hæc sunt.

- D** V B I T A T V R. Cur dominus ascendit in nauiculā, cū potuisset ambulare supra mare? Ref. Chrys. in Hom. qd non semper miracula volebat facere, ne in carnationis hocceat rationi.
2. Dub. Que est ciuitas Xpi? Ref. qui sup. qd Capharnaū, quia eū cōtinue habuit habitāre.
3. Dub. An hic Paralyticus sit ille, de quo habet Io. 5. c. Ref. qd sup. qd nō, quia ille in natoris iacebat. Hic autē in Capharnaū, & ille famulis carebat. Hic autē hēbat eos qd suā curā habebāt, qd & portātes eū attulerunt.
4. Dub. Cur vocat eum filium? Resp. Hier. quoniam dimittit ei peccata.

A L L E G O R I C E.

A Iudæa repudiatus dñs in ciuitate suā reuertit. Dei. n. ciuitas, fidelium plebs est: in hac ergo introiuit p nauim, i. p ecclesiā, nō autē Xps indiget nauis, sed nauis Xpo, quia sine celesti gubernatore nauis ecclesiæ p mūdānū pelagus ad celestē portū nō valet puenire.

T R O P O L O G I C E.

Instruimur vt per nauim pñæ transfretemus, si volumus peruenire ad ciuitatē celestem, in qua ascripti sumus & ciues decreti.

A N A G O G I C E.

Cōtemplemur qd cum erimus in ciuitate futura, deposito onere carnis, securi erimus ad periculis maris, per qd transfretauimus vt ad eam veniremus, vbi cum Christo conregnabimus, si tamen compatiamur.

E A D E M D O M I N I C A S E C V N D U M ordinem prædicatorum.

Cum intraret Iesus in domum cuiusdam.

D O M I N I C A X I X. P O S T Penthecosten.

Simile est regnum calorum homini regi qui fecit

cis nuptias filio suo. Math. 22. ca. Historia huius euangelij facta est anno Christi 33. die 22. Martii, in die Martis.

HISTORICE.

Iudæis dñs parabolice loquēs aiebat, cœlorum regnū cuidā regi, qui suo nuptias parauerat nato simile fore, qui cū bina uitatos vice acciri iussisset, quoniam in prōpū pro conuiuio cuncta forent, non acquiescētes pro suis quidā negotijs perrexerunt; seruos vero ad eos missos reliqui comprehendit, & iniquissimi sui sceleris penas deierūt ab exercitibus irati regis deleti, eorumq; igni datis ciuitatibus, i mā datis itaq; suis dedit seruis [indignos inuitatos assensu suis iteresse cōiuiuis] ut quos cunq; eis dū pergeret ad exitus viarū occurrentes ad nuptias vocaret, qui illico iussa perficientes, nuptias bonorū, & malorū numerositate repleuerunt, ut vero conuiuas intueretur ingressus rex, quendam nuptiali carētem amictu offendit, quē acriter redargutū, & obtumescētē, vt vinctis pedibus ac manibus in exteriores proiceretur tenebras, in quibus, & lachrymis perfunderetur, & strideret dētribus imperauit, qm ex pluribus vocatis pauci inuenirentur electi.

Ad dubiorum solutionem est accedendum.

- D** V B I T A T V R. Quibus dominus dixit hanc parabolam? Resp. qd vt habetur Matthæi. 22. quod principibus sacerdotum, & pharisæis, ac senioribus populi.
2. Dub. Vbi erat? Resp. quod vt supra habetur, erat in templo. Er dixit eā sequenti die cum rediisset ex Bethania, quo euentes, & uendentes eiecerat de templo.
3. Dubi. Cur vsus fuit hac parabola? Resp. Lyra, quia resistebant diuinam veritatem, quia ipsi vocatis ad fidem Christi, & ipsi eam repellētes iuste à Deo reprobari sunt, & Gentiles loco eorū merito sunt vocati.
4. Dub. An hæc parabola sit eadem cum illa, quæ habetur L. 14 c. Ref. Augusti, de consensu euangelistarum, quod non.
5. Dub. Quæ est interpretatio huius parabolæ? Resp. Ly. [qd simile est regnum calorum] id est status ecclesiæ militantis [homini regi], i. deo patri [qui facit nuptias filio suo] qñ naturam humanā copulauit natu-

ræ diuinæ i vtero virginali [& misit seruos suos] id est prophetas [vocare inuitatos]. i. Iudæos [& volebant venire] quia volebant verbis prophetarum obedire. [iterum misit alios seruos]. i. Ioannē Baptistā & discipulos Christi [dicere inuitatis, ecce prandiu meū parauit]. i. sacramēta ecclesiæ, quibus reficit anima [thauri mei] i. præcepta moralia [& id est cōsilia super addita]. [Illi autē neglexerūt] quia Iudæi prædicationē Christi, & Apostolorū contēpserunt [& abierūt alius in villā suā] occupando se corporali ter circa terrena. [Alius vero in negotiatiōne suā] mentaliter circa talia se occupans [Reliqui vero seruos eius occiderunt]. i. Ioannē Baptistā, Iacobū fratrem Ioannis, Stephanum, & alios discipulos Christi, & etiā Prophetas veter. test. [Rex autē] scilicet Deus [iratus est] quia merito à deo pro talibus sunt puniti [& missis exercitibus suis] scilicet Romanorū sub pñcipibus Tiro, & Vespasiano 42. anno post Christi passionē [perdidit homicidas illos] quia ut dicit Iosephus ex Iudæis decies centum millia trucidati, & captiuati sunt [& ciuitate illorū succendit] quia tunc Hierusalem succensa est, & tēplū in ea. [tunc ait seruis suis]. i. discipulis, & fidelibus suis [nuptiæ quidē paratæ sūt], i. mysteria Christi simplera sunt, [sed qui inuitati erāt]. i. Iudæi, non fuerūt digni pp suā incredulitatē [ite ergo ad exitus viarum]. i. ad dispersionē Gētiū, [& quoscūque inueneritis vocate ad nuptias] quia nullus volens fidē catholicam recipere repellēdus est, & egressi serui eius in vias congregauerunt oēs, quos inuenerunt bonos, & malos [& impletæ sunt nuptiæ discubantiū] quia fides catholica diffusa est per vniuersum mundū. [Intrauit autē rex] id est deus vt videret discubentes [specialiter in morte cuiuslibet. Generaliter vero in futuro iudicio] [& vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali] id est non habentem charitatem [& dixit ei, Amice] per naturā [quomodo huc intraisti, non habens vestē nuptialem]. i. charitatē, [at ille obmutuit] quia nullus potest respondere p eo argente, & conuincente propria conscientia. [Tunc dixit rex ministris] id est executoribus diuinæ iustitiæ [ligatis manibus, & pedibus] quia post mortem peccator non potest operari [mittite eum in tenebras exteriores], id est corporales, scilicet in infernum.

- num] ibi erit fletus [s. pœna mentis] & stridor dentium] scilicet corporalis [Multi autem tunc vocati] scilicet ad fidem catholicam [pauci vero electi] scilicet ad gloriam.
- 6 Dub. Cur dicitur, homini regi? Respond. Orig. vt hominibus, quasi homo loquatur.
- 7 Dubi. Quo tempore iudæi fuerunt vocati? Respon. Chrysof. super Matth. quod à tempore Abraham, cui Christi incarnatio promittebatur.
- 8 Du. Cur in secunda vocatione dicitur, Ecce prandium meum parauit? Respon. Grego. in homi. q̄ quia noluerūt venire in prima inuitatione, ideo hoc additur in secunda, quia omnipotens Deus cum verba eius audire nolumus, adiungit exempla.
- 9 Dubi. Quid sunt altitia? Respon. qui supra, quod ab eo quod est alere altitia vel quasi alita vocamus, hoc est faginata.
- 10 Du. Quomodo parata erant omnia? Respon. Chrysof. super Matt. quod omnia quæ pertinent ad misterium dominicę passionis, & nostrę redemptionis.
- 11 Du. Cur dicit imperatiue, venite ad nuptias? Respon. quod Deus vellet omnes homines saluos fieri.
- 12 Dub. Quæ dicuntur nuptiæ? Respon. S. Tho. in 4. sent. dist. 27. q. 1. ar. 1. q. 2. quod dicitur à nubendo, quia in solennitate earum qua perficitur matrimonium capita nubentium olim velabantur.
- 13 Dub. Quid operatur benedictio nuptialis facta per sacerdotes? Respon. qui supra, distinct. 26. q. 2. art. 1. quod est quoddam sacramentale talis benedictio, sed non est forma matrimonij.
- 14 Du. An in secundo matrimonio debeat benedictio nuptialis celebrari? Respon. qui supra dist. 42. q. 3. ar. 2. quod non, si sint secunda ex parte vtriusque coniugum, uel ex parte mulieris tantum. Si tamen virgo contrahit cum illo qui habuit aliam vxorē, nihilominus nuptiæ benedicuntur, quia & si Christus vnā sponsam habet, tamen habet plures personas desponsatas in vna ecclesia, & ita habet aliquam significationem ad matrimonium Christi, & Ecclesię.
- 15 Dubita. Cur interdicitur nuptiæ certis temporibus anni? Respon. qui supra, distinctio. 32. arti. 5. q. 4. quia in nuptijs consueuerunt signa multa lætitię dissolui ostendi. Et id prohibutum est certis temporibus, quibus homines debēt se deuotē præparare ad cõ-

- munionem, quæ secundū carnes solebat fieri primo in natuitate Domini, & ideo prohibentur ab aduentu vsque ad epiphaniam. Item in festo Paschæ, ideo prohibentur à Septuagesima vsque ad Octauas Paschæ. Item in die Penthecostes, & ideo prohibentur à rogationibus usque ad octauas Penthecostes.
- 16 Du. An liceat aliquid accipere pro benedictione nuptiali? Respon. qui supra, dist. 25. q. 3. ar. 2. q. 1. quod nõ, sed exigens pecuniã secundum canones committit simoniã pro tali benedictione.
- 17 Dub. An pro matrimonio contrahendo liceat aliquid accipere? Respon. qui supra, quod ex ea parte qua est in officium naturæ, nihil prohibet pro matrimonio precii accipere, vel conditionem de re temporali interponere, sicut nec in alijs officijs ciuilibus, & corporalibus.
- 18 Dub. Cur nuptiæ habent diuersa nomina? Respon. qui supra, distinct. 27. quæ est prima articul. 1. q. 2. quod in matrimonio est tria considerare. Primo essentiam eius, quæ est coniunctio, & sic dicitur coniugium. Secundo causam eius, quæ est desponsatio, & secundum hoc vocantur nuptiæ. Tertio effectum, quæ est proles, & sic dicitur matrimonium.
- 19 Dub. Cur vocatur matrimonium? Respon. qui supra, q̄ vt Augusti. dicit contra Faustum, ob hoc ut mulier non debet ad aliud nubere, nisi vt sit mater: vel dicitur quasi matris munus, i. officiu, quia feminis maxime incumbit officium educandę prolis: vel quasi matrem muniens, quia iã habet quo defendatur, & muniatur, s. virum: vel quasi matrē monēs ne virū relinquat alteri adherens, vel quasi materia vnus, quia in eo sit coniunctio ad vnã prolem materialiter in ducendam, ut dicatur matrimonium à monos & materia, vel vt Isidorus dicit à matre & nato, quia per matrimonium efficit aliqua mater nati.
- 20 Du. Cur non ita dicitur patrimonium sicut matrimonium? Respon. qui supra, q̄ quia mater est magis officiosa circa prolem, q̄ pater, licet pater sit dignior. Vel ideo, quia mulier ad hoc principaliter facta est vt sit homini in adiutorium prolis, non autem uir propter hoc factus est.
- 21 Du. An vir & vxor possint dici affines, cū ex matrimonio causet affinitas? Respon. qui supra.

- supi. dist. 40. r. q. 1. ar. 1. q. 1. coniunctio viri & mulieris est potior quàm coniunctio ad consanguineos viri, non tamen debet dici affinitas, sed matrimoniũ, quod est vnitas quædam, sicut homo fibijs est idem non consanguineus, & licet affinitas causetur ex matrimonio: tamen non oportet q̄ dicatur affinitas matrimonium, sed q̄ habeat aliquid dignius, s. vnitatem.
- 22 Dub. Quia videtur q̄ inter virũ & vxorem sint duo matrimonia, quia sunt maritus & vxor? Respon. qui supra, dist. 27. q. 1. ar. 1. q. 1. quod matrimonium ex parte causę habet vnitatem in vtroq; extremorum, & ad eandem generationem numero ordinantur: & sic est vna relatio, & dicitur matrimonium: sed ex parte subiecti habet diuersitatem secundum numerum, vt sit multiplex relatio, & sic significatur his nominibus, vxor & maritus.
- 23 Dub. An matrimonium sit naturale? Respon. qui supra, dist. 26. q. 1. ar. 1. q̄ aliquid dicitur naturale dupliciter. Vno modo sicut causatum ex necessitate, vt moueri sursum est naturale igni, & sic matrimonium non est naturale. Alio modo dicitur naturale illud ad quod natura inclinatur, sed mediante libero arbitrio completur, & hoc modo matrimonium est naturale.
- 24 Dub. An matrimonium sit sacramentũ ecclesię? Respon. qui supra, dist. 26. q. 2. ar. 1. q̄ sic, quia cum sacramentum importet aliquod remedium in sanctiatis exhibitum homini contra peccatum per sensibilia signa, & ista inueniuntur in matrimonio, ideo est sacramentum.
- 25 Dub. Quomodo talia inueniuntur in matrimonio? Respon. qui supra, dist. 2. q. 1. ar. 2. q̄ matrimonium ordinatur ne culpa perpetretur, si militer purgat causam culpę, quæ est concupiscentia, quia eam reprimat, & ordinat: datur etiam in remedium totius ecclesię, scilicet quantum ad multiplicationem materialem fidelium: adaptatur quoq; viruti temperantię.
- 26 Dub. An matrimonium sit primum inter sacramenta? Respon. qui supra in expositione literę, quod est primum in via generationis, tamen in via sanctitatis, & perfectionis est posterius.
- 27 Dub. An consensus mutuus sit matrimonium? Respon. qui supra, dist. 7. quæst. 1. ar. 1. quod non, sed matrimonium est quædam

- vnio ordinatorum ad inuicem, quam consensus facit.
- 28 Dub. An ad matrimonium semper requiratur expressus consensus per verba de presenti? Respon. qui supra, eodem ar. q. 2. quod sic.
- 29 Dub. Quid operantur verba in matrimonio? Respon. qui supra, quia sine verbis non possent inuicem voluntatem suam demonstrare.
- 30 Dub. Quid si vnus, vel ambo essent multi? Respon. qui supra, quod possunt exprimerẽ consensum nutibus, & tales nutus pro verbis computantur.
- 31 Dub. Quid si per alios verba dicantur? Respon. qui supra, q̄ si non contradicant, spontaneè videntur consentire.
- 32 Dub. An per verba de futuro contrahatur matrimonium? Respon. qui supra, q. 3. quod non: quia talis non significat se facere matrimonium: sed promittit se facturum. Ideo talia verba non faciunt matrimonium, sed dispositionem eius, quæ sponsalia nominantur.
- 33 Dubi. An carnalis copula post consentitum per verba de futuro faciat matrimonium? Respon. qui supra, distinct. 28. quæst. 1. ar. 2. quod quantum ad forum conscientię non, si consensus interior desit, sed bene quantum ad iudiciũ ecclesię, quæ iudicat de his, quæ fors sunt, nisi forte aliqua signa expressa doli, vel fraudis appareant.
- 34 Dub. An semper verba exprimentia consensum de presenti faciant matrimonium? Respon. qui supra, q̄ non, quo ad forum conscientię, si consensus intrinsecus desit, sed bene quo ad forum Ecclesię.
- 35 Dub. Quid si quis contrahit cum vna per verba de presenti sine consensu mentali & cum alia similiter, sed cum consensu mentali, quæ erit eius vxor? Respon. qui supra, dist. 28. q. 1. ar. 2. q. 4. quod secunda quantum ad forum conscientię, sed quo ad ecclesiam iudicabitur prima.
- 36 Dub. Quia sic videtur, quod ecclesia decipiatur in iudicando? Respon. qui supra, q̄ non decipitur in iustitia, quamuis decipiatur in facto.
- 37 Dub. Quid debet agere talis si cogat per ecclesiam stare cū prima? Respon. qui supra, quia potius debet sustinere excõicationē, vel debet in alias regiones remotas fugere.

- 38 Dub. An matrimonium clandestinum inter solos duos contractū per verba de presenti cum consensu teneat? Resp. qui sup. dist. 28. q. 1. ar. 3. q. sic vbiunque fiat, siue in publico, siue in occulto.
- 39 Dub. Cur prohibetur matrimonium clandestinum ab ecclesia? Resp. qui sup. q. propter pericula, quæ inde euenire solent, sicut plurimum fraus ex altera parte, & frequenter dum penitent transeunt ad alia coniugia & plura alia mala eueniunt, & præter hoc speciem turpitudinis habet.
- 40 Dub. An consensus per verba de futuro cum iuramento faciat matrimonium? Resp. qui sup. ar. 1. q. non, quia quod futurum promittitur nondum fit, etiam si iuramentum adueniat.
- 41 Dub. An parentes contrahentes sponsalia pro filiis cum iuramento possint eos compellere ad contrahendum? Res. qui sup. dist. 29. ar. 4. q. non, sed bene inducere bona fide vt contrahant.
- 42 Dub. An coactus iurare aliquam ducere in uxorem, teneatur eam capere? Resp. qui sup. in 3. sen. dist. 39. ar. 3. q. 2. q. secundum Aug. qui respondet cuidam ex consilio beati Amb. tenetur eam ducere.
- 43 Dub. An patres possint cogere filios ad matrimonium? Resp. qui sup. in 4. sen. dist. 25. ar. 4. q. non, cū in matrimonio sit quædam seruitus perpetua, sed bene potest eum inducere ex rationali causa, & tunc sicut se habet filius ad causam illā: ita se habet ad præceptum patris, vt si illa causa cogat de necessitate, vel de honestate, & præceptum similiter cogat, aliās non.
- 44 Dub. An filia possit contrahere matrimonium absque consensu patris? Resp. qui sup. dist. 28. ar. 4. q. sic, cum non sit ancilla patris, sicut etiam possit ingredi religionem inuito patre.
- 45 Dub. An matrimonium factum per interuentos teneat? Resp. qui sup. dist. 29. in expositione literæ, q. sic, si constituit procuratorem ad consentiendum, nec reuocauerit eum antequam consenserit.
- 46 Dub. Quando fuit institutum matrimonium? Resp. qui sup. dist. 26. q. 2. ar. 2. q. in quantum ordinatur ad procreationem proli institutum fuit ante peccatum. Secundū autem q. remedium præbet contra vulnus peccati, institutum fuit post peccatum tempore legis naturæ. Secundum autem deter-

- minationem personarum institutione habuit in lege Moyli, sed secundum q. representat mysterium coniunctionis Christi, & Ecclesiæ institutionem habuit in noua lege, & secundum hoc est sacramentum nouæ legis: quantum vero ad utilitates, quæ consequuntur, sicut est amicitia, & mutuum obsequium sibi a coniugibus impensum habet institutionem in lege civili: quantum ergo ad primam institutionem cōpetit ei quod sit officium naturæ, quantum ad vltimam quod sit officium ciuilitatis, quantum autem ad intermedias institutiones cōpetit ei ratio sacramenti.
- 47 Dub. An statim post contractum matrimonium teneantur sibi inuicem coniuges reddere debitum? Resp. qui sup. dist. 28. q. 1. ar. 3. q. 2. q. non, sed datur eis tempus duorum mensium.
- 48 Dubitatur. Propter quid datur eis dictum tempus? Respondet qui supra, quod propter tria. Primo, vt interim possint deliberare de transeundo ad religionem. Secundo, vt præparentur, quæ sunt necessaria ad solemnitatem nuptiarum. Tertio ne vilem habeat maritus datam, quam non suspirauit dilatatam.
- 49 Dub. An actus matrimonij semper excusetur a peccato? Resp. qui sup. dist. 3. q. 2. ar. 2. q. non, sed solum quando conueniunt causa prolis procreandæ, & debiti reddendi, aliās autem semper est ibi peccatum ad minus veniale.
- 50 Dubita. An actus matrimonij cum pregnante semper sit peccatum mortale? Res. qui sup. in expositione literæ, quod non, nisi quando probabiliter timetur de periculo abortus.
- 51 Dub. An actus matrimonij contra naturam semper sit peccatum mortale? Respon. qui sup. quod usus contra naturam potest esse dupliciter, quando, scilicet debitum vas præmittitur, & sic semper est peccatum mortale. Alio modo quando debitus modus à natura institutus quantum ad situm præmittitur, & sic non semper est peccatum mortale, vt quidam dicunt, sed potest esse signum mortalis concupiscentiæ: quandoq; etiam sine peccato esse potest, quando dispositio corporis alium modum non patitur, alias tanto est grauius, quanto magis a naturali modo recedit.
- 52 Dubitatur. An actus matrimonij ad conseruandam

- seruandam vel acquirendam sanitatem sit peccatum? Resp. qui supra, q. 2. ar. 2. q. sic, quia intentio efficitur mala si ex aliquo sanitas intendatur, quod non est ad hoc de se ordinatum.
- 53 Dub. An coniuges per verba de futuro peccent se inuicem admittentes ad carnalem copulam? Resp. qui supra, dist. 18. ar. 2. quod si se inuicem admittunt credentes velle matrimonium consummare, excusantur à peccato, nisi signa fraudis expressa appareant, & ille qui committit fraudem peccat fornicando, & quod plus est fraude quam facit.
- 54 Dub. An in sacramento matrimonij imprimatur character? Res. qui sup. dist. 3. q. 1. ar. 3. q. non, licet ratione potestatis, quam inuicem coniuges accipiunt, cōueniat cum sacramentis, in quibus character imprimitur, & ex hoc habet inseparabilitatem, sed differt ab eis in quantum potestas illa est ad actus corporales.
- 55 Dub. An in matrimonio conferatur aliqua gratia? Res. qui sup. dist. 26. q. 2. ar. 3. q. sic, si consideretur sub statu gratiæ, id est post aduentum Christi, scilicet ad concupiscentiam remouendam.
- 56 Dub. An si quis coactus contrahat matrimonium altero consentiente, & post coactus consentiat libere sit verum matrimonium? Res. qui supra, dist. 29. ar. 3. q. 2. quod ex consensu libero illius qui prius coactus est non fit matrimonium nisi in quantum consensus præcedens in altero adhuc manet in suo vigore. Vnde si dissentiret non fieret matrimonium.
- 57 Dub. Cur plura impedimenta assignantur in matrimonio quam in aliis sacramentis? Resp. qui sup. dist. 24. ar. 1. q. pp tres rationes. Primo, quia consistit in duobus. Et ideo pluribus modis potest impediri, quam alia sacramenta, quæ vni personæ cōpetunt singulariter. Secundo quia habet causam in nobis aliquo modo. Sed alia quædam sacramenta solum in Deo. Vnde, & pñe quæ habet causam in nobis aliquo modo, Magister sententiarum dist. 16. quædam impedimenta assignauit, vt hypocrisim Iudæ, & huiusmodi. Tertio, quia de aliis sacramentis est præceptum vel consilium, sicut de bonis perfectioribus, sed de matrimonio est indulgentia, sicut de bono minus perfecto, & ideo vt detur occasio proficiendi in melius

- plura impedimenta, assignantur matrimonio, quam aliis sacramentis.
- 58 Dub. An quicquid impedit matrimonium in vno, impedit & in alio? Res. qui sup. dist. 29. ar. 3. q. 2. q. cum matrimonium sit quædam relatio, & non possit innasci relatio in vno extremorum, sine hoc quod fiat in alio, ideo quicquid impedit matrimonium in vno, impedit etiam in altero, quia non potest esse quod aliquis sit maritus non uxoris, nec e contra.
- 59 Dub. An omnia impedimenta matrimonij contrehendi dirimant contractum? Res. qui sup. dist. 34. ar. 1. q. prohibitio ecclesiæ, & tempus feriarum impediunt contrahendum, sed non dirimunt contractum. Vnde versus. Ecclesiæ veritum nec tempus feriarum, Impediunt fieri permittunt facta teneri. Quia ista non sunt de essentia matrimonij, sed solum de solemnitate. Impedimenta vero quæ sunt contra essentiam matrimonij, faciunt, q. non sit verum matrimonium, quia etiam dirimunt contractum, & continentur in his verbis. Error, conditio, votum, cognatio, crimen. Cultus disparitas, vis ordo, ligamen honestas. Si sis affinis, si forte coire ne quibus. Hæc focianda vetant, conuubia facta retractant.
- 60 Dub. Quia non videtur, q. omnis error impedit matrimonium, quia inter Iacob & Lyam fuit verum matrimonium, & tamen fuit ibi error? Res. qui supra, dist. 30. ar. 1. quod illud matrimonium, vt dicit Magister sententiarum, non fuit perfectum ex ipso concubitu, qui ex errore contigit, sed ex consensu qui post matrimonium accessit.
- 61 Dub. Quomodo error nobilitatis impedit matrimonium? Respondet qui supra, articulo secundo, quod quando error nobilitatis vel dignitatis redundat in errorem personæ tunc impedit matrimonium. Nam si mulier directe intendit consentire in filium regis, quicumque sit ille, tunc si alius præsentetur ei quam filius regis, est error personæ, & sic impeditur matrimonium.
- 62 Dub. Quis error impedit matrimonium? Res. qui supra, quod cum duo includat matrimonium, scilicet personas quæ coniunguntur, & mutuum potestatem in inuicem. Primum tollitur per errorem personæ. Secundum per errorem conditionis: quia seruus non potest

portellam sui corporis tradere alteri sine consensu sui domini. Et ideo hi duo errores impediunt matrimonium.

63 Du. An furiosus possit contrahere matrimonium? Resp. qui sup. dist. 34. ar. 4. q. 3. quod furia aut precedit matrimonium, aut sequitur, si sequitur non dirimit. Si autem precedit aut habet lucida intervalla, & tunc licet non sit tutum, quod contrahat, quia nescit prole educare. Tamen si contrahit, matrimonium erit, si autem non habet, aut si contrahat quando non habet, non est matrimonium, quia deficit consensus.

64 Du. An omnis conditio impediat matrimonium si non feretur? Resp. qui sup. dist. 27. q. 2. ar. 1. & dist. 29. q. 1. ar. 3. q. 3. quod aut est appositae verbis de presenti, & non est contraria bonis matrimonii, siue sit honesta, siue inhonesta stat matrimonium, stante conditione, & ea non stante non stat; sed si sit contraria bonis matrimonii, non efficit matrimonium. Si autem sit conditio de futuro, aut est necessaria, sicut solē oriri cras, & tunc est matrimonium, quia talia futura iam sunt presentia in suis causis. Aut est contingens ut datio pecunie, vel acceptio parentum, non facit matrimonium nisi conditio impleatur. Aut conditio est appositae verbis de futuro, si quando contrahuntur sponsalia, & tunc aut talis conditio est honesta, ut cum dicitur accipiam te, si parētibus placeat, & tunc stante conditione stat promissio, & non stante non stat. Aut est inhonesta, & hoc dupliciter, quia aut est contraria bonis matrimonii, ut si dicam, accipia te si venena sterilitatis procures, & tunc non contrahuntur sponsalia: aut non est contraria bonis matrimonii, ut si dicam accipiam te, si furtis meis consentias, & tunc stat promissio, sed tollenda est conditio.

65 Dub. Quia cum matrimonia debeant esse libera, non deberent fieri sub conditione maxime accipiendae pecunie? Resp. S. Tho. quod conditio appositae matrimonio non tollit matrimonium libertatē, quia si est inhonesta debet abici, si autem honesta, aut est de bonis simpliciter, ut si dicatur, accipia te si placet parentibus meis, & haec conditio non tollit libertatē sponsalium, sed auget ei honestatē. Aut est de vitibus, ut si dicam, contraham tecum si dabis mihi centū, & tunc hoc non ponitur quasi ad vendendū bonū matrimonium, sed intelligitur, ut promissio dotis. Vñ

matrimonium libertatē non perdit: quādoque autem apponitur conditio pecunie modo penae, & tunc quia matrimonia debent esse libera, talis conditio non stat, nec potest exigi pena illa ab eo, qui non vult matrimonium complere.

66 Du. An votum simplex impediat matrimonium, & quomodo? Resp. qui sup. dist. 38. q. 1. ar. 3. q. 2. quod impedit contrahendum, sed non dirimit contractum.

67 Dubi. An sponsalia post votum simplex teneantur? Resp. qui sup. quod non, sed sunt dirimenda.

68 Du. Cur potius dirimuntur sponsalia, quam matrimonium? Resp. qui sup. quia pro hoc aliqua res definit esse in potestate alicuius, pro qua transit in dominium alterius. Promissio autem alicuius rei non transfert eam in dominium eius, cui promittitur, & id non ex hoc ipso quod aliquis res promittit aliquā, definit res illa esse in potestate sua: cum ergo in voto simpliciter non sit nisi simplex proprii corporis promissio ad continentiam Deo seruandā, post votum simplex adhuc remanet homo dominus corporis sui. Et ideo potest ipsum dare alteri, si vxori, in qua datio matrimonium sacramentū consistit, quod indissolubile est, & pro hoc votum simplex quamuis impediat contrahendū, quia peccat matrimonium contrahens post votū simplex continentiae, tamen quia verus contractus est, non potest matrimonium per hoc dirimi, & quia simili modo obligat votum simplex, sicut sponsalia. Ideo propter votū simplex sunt sponsalia dirimenda.

69 Du. An contrahens post votū simplex possit exigere, & reddere debitū? Resp. qui supra quolibet. 13. q. 7. ar. 1. quod si contrahens in facie sanctae matris ecclesiae non accipit ab ecclesia auctoritatē, ut carnalis copula vtratur, si tamen dispensatur auctoritate Apostolica, non peccat, neque exigendo, neque reddendo debitum. Tū non potest cognoscere vxorē carnaliter, ut dicit idē S. Tho. in 4. dist. 38. q. 1. ar. 3. q. 2. sed postquam iam matrimonium consummatū est, est sibi factū illicitū non reddere debitū vxori exigenti, nec potest tamen petere debitū sine peccato. Licet quidā dicat, quod potest petere, & reddere, ne nimis onerosum reddat matrimonium vxori semper exigenti, sed recte inspicitur hoc esse exigere interpretatiue, quod potest homo facere.

Dub.

70 Dub. An alter coniugum post contractū matrimonium possit vouere religionē? Resp. qui supra dist. 39. q. 1. ar. 4. quod non, si matrimonium est consummatum sine consensu alterius, sed bene ante copulam carnalem.

71 Du. An vno intrante religionē ante copulam, alter possit cui vult nubere? Resp. qui supra dist. 27. q. 1. ar. 3. q. 3. quod sic, postquam alter fuerit professus in religione, sed non ante.

72 Du. An si ante copulā carnalē ambo uent continentiam, dissoluatur matrimonium? Resp. quod in tali casu neuter ipsorum abrenūciat. Et ideo adhuc manet vinculū matrimonii.

73 Dub. Cur quā vnus solus vouet, soluitur matrimonium? Resp. qui supra, quoniam ille quātū est in se abrenūciat vinculo coniugali, & ideo alter absoluitur à vinculo illo.

74 Dub. An si alter post copulā carnalē proficetur religionē teneat professio? Resp. qui supra in expositione literarum, quod aut fecit hoc aliter cōsentiente expresse, & sic valebit professio, nec poterit alter eireuocare. Aut cōtradictē, & sic non erit vera professio, sed alter poterit reuocare à religione: aut altero non cōtradictente, sed altero in saeculo remanente, & non cōtradictente quis profiteatur, quāuis fuerit verū votū, tñ suspenditur ad tempus viuere vxore inquātū fuit in praedictū eius. Vnde post mortē tenetur ad religionem redire, nec potest aliam ducere.

75 Dub. An in tali casu possit, & debeat ille sic professus habitū religionis deferre? Resp. qui supra, quod non, nec etiam tonsuram, tum propter vituperium vxoris, tum etiam propter scandalum vitandū.

76 Dubi. An lata sententia super diuortio per ecclesiam deceptam per falsos testes si alter coniugum proficetur religionem, & compertum fuerit post ecclesiam fuisse deceptam, & ecclesiam constet, an talis sic professus possit reuocari per alterum? Resp. qui supra dist. 35. & dist. 41. in expositione literarum, quod debet restitui non obstantē voto professionis, & tenetur debitum reddere, sed non exigere.

77 Dubi. An post consummatum matrimonium vouens sine consensu alterius continentiam, teneatur ad eam conseruandā? Resp. qui supra dist. 32. ar. 4. quod talis sic vouens sine cōsensu alterius peccat, nec debet seruare votū, sed agere penitentiā de malo voto facto.

78 Dub. An alter coniugum nolens dare assensum alteri volenti vouere continentiam,

peccat? Resp. qui supra, quod non, quia non dissentit, ut bonum eius impediatur, sed ne sibi prauidicium generetur.

79 Dubi. Quomodo consanguinitas impedit matrimonium? Resp. quod ut habetur Gene. 2. propter hoc relinquet homo patrē, & matrē suā, & adheret vxori suae, & ita in lege naturae prohibebat solū matrimonium filii cum matre, & filiae cum patre. In lege vero Moyli prohibetur. Leui. 16. frater soror, & filia filii, & consanguinei, & affines in primo, & secundo gradu in linea inaequali: in statutis ecclesiae prohibentur consanguinei, & affines vsque ad quartum gradū inclusiue, & hodie solum in primo genere, licet olim impediret in secundo, & tertio genere, ut cap. Non debet. de consanguini. & affini. & si vnus esset in quinto vel sexto gradu, & alius in primo vel secundo non impediretur matrimonium.

80 Dub. Quae crimina impediunt matrimonium? Resp. S. Tho. super 4. sen. dist. 35. in expositione, quod crimina impediuntia matrimonium sunt in duplici differentia. Quaedam n. impediunt contrahendum, sed non dirimunt contractū, & sunt sex, scilicet incestus, vxoricidium, rapina alienae spousae, suscipiens filiū de sacro fonte, insidando matrimonio, interficiens presbyterum, & agens poenitentiam solemnem. Quaedam vero impediunt contrahendum, & dirimunt contractū, & sunt ista, scilicet quando aliquis concubuit cō aliqua coniugata, & ex hoc machinatur in mortem viri cum effectu. Item quā quis praestat fidē adulterae, quod ducet eam in vxorem, ex hoc est intelligendum, quando tā adulter, quā adultera sciebat impedimentum, aliās matrimonium non dirimeretur postquam contractum esset. Tertium quādo contrahit eum ea de facto, & etiam intelligitur in casu secundo, & tertio, quod nisi fuerit ibi pollutio carnalis non propter hoc dirimitur matrimonium sequens post mortem viri de nouo contractum.

81 Dub. An contrahens cum haeretica, vel excommunicata teneat matrimonium? Resp. qui supra, dist. 39. ar. 1. quod sic, licet peccet sic contrahens.

82 Dub. An non baptizatus contrahens cum baptizata tenet matrimonium? Resp. qui supra, quod non, quia ibi est disparitas cultus.

83 Du. An inter infideles sit verum matrimonium? Resp. qui supra, ar. 2. quod sic, licet imperfectum

K k cūna

- 84 **Q**uod materiale respectu matrimonii fidelium.
- 84 **Dub.** An tenetur matrimonium infidelium contractum in gradibus prohibitis? Res. qui sup. ar. 3. q. si contrahant in gradibus prohibitis lege diuina. Leui. 18. & conuertantur ad fidem, non possunt in tali matrimonio permanere: si vero contrahant in gradibus prohibitis ex statuto ecclesie, & conuertantur ambo, vel vnus, & sit spes de alio quod conuertetur poterunt in eodem remanere.
- 85 **Du.** Quando alter infidelium baptizatur, altero in infidelitate permanente, possit nubere alicui catholico? Res. qui sup. ar. 5. q. si infidelis vult cohabitare sine contumelia creatoris. & absque quod ad infidelitatem inducat non poterit alteri nubere: si autem noluerit sic cohabitare, fidelis poterit alteri per matrimonium copulari.
- 86 **Du.** An infideles disparis cultus inter se possint contrahere matrimonium ad inuicem? Res. qui sup. ar. 2. q. sic, nisi forte inter eos sit prohibitio ex iure positio eorum.
- 87 **Dub.** Cum in veteri lege non prohiberetur matrimonium contrahi, nisi cum Chananeis, cur ecclesia indifferenter prohibet contrahi cum quolibet infideli? Res. qui sup. ar. 1. q. in veteri lege prohibebatur solum cum Chananeis, ne perderent Iudaeos ad idololatriam, inter quos habitabant: nunc autem cum ecclesia sit per totum orbem diffusa eadem ratio est prohibitionis ad omnes infideles sicut tunc cum Chananeis.
- 88 **Du.** An altero coniugum infidelium conuerso ad fidem, alter licite possit commorari cum infideli, qui non vult conuerti? Res. qui sup. ar. 3. quod non.
- 89 **Dub.** Si infidelis habens plures uxores, & conuertatur ad fidem, cum qua earum stabit? Res. qui sup. q. cum prima, cum qua contractus, aliis abiectis.
- 90 **Dubia.** An infidelis conuersus ad fidem altero infideli existente possit ingredi religionem? Respond. qui sup. ar. 5. quod sic, nisi sit spes conuersionis alterius, quo casu non possit.
- 91 **Du.** Quid si alter conuersus alio nolente conuerti, nec de hoc existens spes quod conuertatur, professus fuerit in aliqua religione, & post eius professionem alter conuertatur, si poterit professum reuocare? Res. qui sup. q. si requisierit eam ante ingressum monasterii, seu professionem ut conuertere, & ipsa noluerit, non poterit eam reuocare, sed sibi

- imputabitur in penam, quod priuatur viro suo propter tardam conuersionem.
- 92 **Dub.** Quomodo seruitus impedit matrimonium? Res. qui sup. dist. 30. q. 1. ar. 2. q. in contractu matrimonii obligatur vnus coniugum alteri ad debitum reddendum. Et non si ille qui se obligat est impotens ad soluendum, ignorantia huius impotentie in eo cui fit obligatio tollit contractum, & sic seruitus ignorata impedit matrimonium. Non autem seruitus scita.
- 93 **Dubit.** An seruus contrahens cum ancilla, quam credit liberam, contrahat verum matrimonium? Res. qui sup. q. sic, quia non potest aliquis requirere maiorem obligationem ex parte alterius, quam ipse possit facere.
- 94 **Du.** An seruus possit contrahere matrimonium nesciente domino? Res. qui sup. dist. 26. ar. 2. quod sic.
- 95 **Dub.** An seruus possit contrahere matrimonium domino contradicente? Res. qui supra, q. sic, quia quae admodum non subditur domino quin libere possit comedere, & dormire, & alia facere, quae ad necessitatem corporis pertinent, sine quibus natura conseruari non potest, ita non subditur ei quantum ad hoc quod non libere possit matrimonium contrahere, etiam domino contradicente.
- 96 **Dub.** Cui magis tenetur obedire seruus, qui contrahit matrimonium, domino imperanti aliquid, vel uxori debitum petenti? Res. qui sup. q. si seruus volente domino matrimonium contraxit, tunc praetermittere debet seruitutem domini imperantis, & reddere debitum uxori, quia per hoc quod dominus concessit, quod seruus matrimonium contraheret, intelligitur ei concessisse omnia, quae matrimonium requirit. Si autem contraxit ignorante, vel contradicente domino, non tenetur reddere debitum, sed potius domino obedire, si vtrunque simul esse non possit: sed tamen in his multa particularia considerari debent, sicut etiam in omnibus humanis actibus, sicut in castitatis inuicem uxori, & impedimentum, quod ex redditione debiti seruitutis imperato generatur. Et alia huiusmodi quibus omnibus rite pensatis iudicari poterit, cui magis seruus obedire teneatur domino, vel uxori.
- 97 **Dubi.** An dominus possit uendere seruum postquam matrimonium contraxit? Res. qui sup. q. sic, dummodo non vendat eum infidelibus,

- bus, neque ad longinquas partes, taliter, quod sic videns non faciat onera matrimonij grauiora, cum vxor fortassis non possit eum sequi, & timeret ne ad infidelitatem traheretur, praecipue cum non desit facultas vbiicumque seruum suum vendendi iusto precio.
- 98 **Dub.** Quid est vis vel violentia? Res. qui sup. dist. 29. q. 1. ar. 1. quod est duplex violentia. Vna quae facit necessitatem absolutam, & tale dicitur a Philosopho violentum simpliciter, ut cum quis alium corporaliter impellit ad metum. Alia est, quae facit conditionatam necessitatem, & hanc vocat Philosophus violentum mixtum, sicut cum quis proicit merces in mari ne periclitetur, & iniusto violento, quauis hoc, quod fit non sit per se voluntarium, tamen considerat circumstantiis, hic & nunc voluntarium est & quia actus in particularibus sunt. Ideo simpliciter voluntarium est, sed in quibus inuoluntarium. Vnde haec violentia vel coactio potest esse in consensu qui est actus voluntatis, non autem prima violentia, & quia haec coactio fit ex hoc, quod timeat aliquid periculum imminens. Ideo ista vis idem est quod metus, qui voluntate cogit quodammodo, sed prima vis cadit et in corporalibus actibus, & quia legislator non considerat solum interiores actus, sed magis exteriores, ideo per vim intelligit coactionem simpliciter, pro quod vim contra metum diuidit: sed nunc agitur de consensu interiori, in quem non cadit coactio seu vis, qui ad metum distinguitur. Et ideo quantum ad propositum pertinet idem est coactio quod metus. Est autem metus in iuris peritis instans vel futuri periculi causa mentis trepidatio.
- 99 **Dub.** Quis metus impedit matrimonium? Res. qui supra, ar. 2. quod ille qui cadit in constantem virum.
- 100 **Dub.** Quis dicitur constans vir? Res. qui supra, quod ille iudicatur virtuosus, qui est mensura in omnibus operibus humanis, ut dicit Phil. 2. Eth.
- 101 **Dub.** An consentiens per metum contrahat verum matrimonium? Res. qui sup. q. quidam dicunt, quod si affuit consensus quauis coactus interioris est, matrimonium quantum ad Deum, sed non quantum ad statum ecclesiae, quae supponit tibi non fuisse consensum interiore pro metum, sed hoc nihil est, quia ecclesia non debet presumere de aliquo peccato quousque praetur. Peccauit autem si dixit se consentire, & non consentit: vnde ecclesia presumit eum

- consensisse, sed iudicat illum consensum ex toto non esse sufficientem ad faciendum matrimonium.
- 102 **Dub.** Quia videtur quod coactio metus non cadat in constantem virum, qui non trepidat in periculis, & metus sit quaedam trepidatio mentis ratione periculi imminentis? Res. qui sup. ar. 2. q. cadere metum in aliquem, est aliquem metu cogi. Cogitur autem metu quum aliquid facit quod alias non vellet ad euitandum aliquid quod timeat, & Abraham, & Isaac quamuis constantes fuerint, in eis tamen cecidit metus, quia ratione metus dixerunt uxores suas esse sibi terrores. Constantes autem sicut de forti dicit Philosophus, intrepidus est, non quod omnino non timeat, sed quia non timeat, quod non oportet, vel vbi, vel quum non oportet.
- 103 **Dub.** Quomodo cognoscitur constans ab inconstanti, & pertinaci? Res. qui sup. q. quantum ad duo. Primo quantum ad qualitatem periculi, quod timeatur, quia constans sequitur rationem rectam, per quam scit aliquid, pro quo sit faciendum, vel dimittendum: semper autem minus malum, vel maius bonum eligendum est. Et ideo constans ad minus malum sustinet dum cogitur metu maioris mali, non autem cogitur ad maius malum vel vitet minus malum: sed inconstans cogitur ad maius malum propter metum minoris mali, sicut ad peccatum propter metum corporalis poenae: pertinax autem e contrario non potest cogi et ad minus malum sustinendum vel faciendum, ut euitet maius malum. Vnde constans est medius inter inconstantem, & pertinacem. Secundo differunt quo ad extirpationem periculi imminentis, quia constans non nisi ex forti extirpatione, & probabili cogitur, sed inconstans ex leui. Prou. 27. Fugit impius neamine persequente.
- 104 **Dub.** Propter quod damna metus cadit in constantem virum? Res. qui sup. q. peccata sunt maxima malorum. Et ideo ad haec nullo modo potest constans cogi, imo magis debet mori, quam talia sustinere, sed quaedam damna corporalia sunt minora quibusdam aliis, quae sunt inter praecipua quae ad personam pertinent, sicut mors, verbera, deonestatio per stuprum, & seruitus. Et ideo ex istis constans cogitur ad alia damna corporalia sustinenda, & haec continentur in hoc versu. Stupri siue status verberis, atque necis, nec differt verum haec pertineat ad personam, verbera, vel uxoris, vel filiorum, & aliorum huiusmodi.
- 105 **Dub.** An metus infamiae cadat in constantem virum? Res. qui sup. q. infamia quauis sit magnam damnum, tamen ei de facili occurri potest,

- & ideo non reputat cadens in constantem virum metus infamie secundum iura.
- 106 Dub. Quis ordo impedit matrimonium? Resp. qui sup. dist. 37. q. 1. ar. 1. q. ordo sacer. s. subdiaconatus: & superiores in minoribus vero ordinibus constituti non prohibentur ex vi ordinis matrimonium contrahere.
- 107 Dub. Quia cum quilibet ordo sit sacramentum, & per consequens sacer, videtur, quod quilibet impediatur matrimonium? Resp. qui supra, di. 24. q. 2. ar. 1. q. 3. q. ordo dicitur sacer dupliciter. Vno modo s. m. sc. & sic quilibet ordo est sacer, cum sit sacramentum quoddam: alio modo, quia versatur circa rem sacram, s. consecratam, & sic sunt tres ordines sacerdotii, s. Sacerdotii, & diaconatus qui versantur circa corpus, & sanguinem Christi consecrata, & Subdiaconatus, qui habet actum circa vasa consecrata. Et ideo eis est continentia indicenda, vt sancti, & mundi sint, qui sancta tractant.
- 108 Dub. An in Græcis sacer ordo impediatur matrimonium? Resp. qui sup. dist. 37. q. 1. ar. 1. q. sic, solum ex vi ordinis, non autem ex voto continentia, sicut apud Latinos, quæ est annexa s. m. Latinos cuiuslibet ordini facto.
- 109 Dub. An Græci possint suscipere ordines sacros post matrimonium contractum? Resp. qui supra, quod sic.
- 110 Dub. An possint eos suscipere sine consensu uxoris? Resp. qui sup. q. non, quia ad minus tempore ministerij sui fraudarentur de bito redditione, quo fraudari non possunt, secundum ordinem iuris si vxoribus contradicentibus, aut ignorantibus viri sacros ordines susciperent.
- 111 Dub. An Græci coniugati in sacris constituti possint vti matrimonio prius contracto? Resp. qui supra, quod sic.
- 112 Dub. An vxores sacerdotum Græcorum possint viris defunctis alijs nubere? Resp. q. sup. ar. 2. q. non, si sint ordinati cum consensu ipsarum. Si autem ordinati essent sine earum consensu, non videntur ad hoc teneri.
- 113 Dub. An existens in minoribus ordinibus post contractum matrimonium possit executionem, & usum ipsorum habere? Resp. q. sup. ar. 1. q. non, secundum statutum occidentalium ecclesiarum, s. Latinarum.
- 114 Dub. An Latini existentes in matrimonio possint suscipere ordines sacros? Resp. qui supra, ar. 2. quod sic, quia characterem ordinis suscipiunt.
- 115 Dub. An habeat post executionem ipsorum?
- Ref. qui sup. q. non, si susceperit ordines ignorante vel reclamante vxore. Si autem ea contenti fuerit, vel ipsa defuncta recipit ordinem, & executionem.
- 116 Dub. An ordinatus in matrimonio existeres possit petere, & reddere debitum? Resp. qui sup. quod non petere potest, sed bene tenet reddere. Si ordinatus est sine consensu uxoris, aliter non tenetur reddere.
- 117 Dub. An vxor sic ordinati ipsa non consentiente, teneatur ei debitum reddere si ipse exigit? Resp. qui sup. quod non, si non vult.
- 118 Dub. An vxor consentiens viro vt suscipiat sacros ordines, teneatur religionem ingredi? Resp. q. sup. quod non, nisi sibi timeat de periculo castitatis, tamen tenetur continentiam perpetuam vovere.
- 119 Dub. Quo ligamē impediatur matrimonium? Resp. q. sup. dist. 34. ar. 1. quod quando vnus est alligatus vni matrimonialiter, non potest contrahere matrimonium cum alia viuente prima.
- 120 Dub. An alligatus solum per sponsalia possit cum alia contrahere matrimonium? Resp. qui sup. dist. 27. q. 2. ar. 3. quod non debet, & sic contrahens peccat, tamen matrimonium contractum tenet.
- 121 Dub. An si quis contractis sponsalibus, gratia possit eum alia contrahere de facto, & matrimonium sic contractum teneat, quid est sibi respondendum? Resp. quod est sibi dicendum quod non potest sine peccato, & quod est impedimentum, & vltimum non datur rēdere, an matrimonium sit contractum teneat ne det sibi occasionem peccandi. Similiter de eo, qui post votum simplex, an possit contrahere, & an contrahendo teneat matrimonium, eodem modo est rēdere, nec rēdere verum teneat, vt dicit Hostiensis.
- 122 Dub. An contrahens sponsalia per verba de futuro debeat cogi ab ecclesia ad matrimonium contrahendum? Resp. S. Th. in 4. dist. 37. q. 2. ar. 1. quod in foro cōtrahens non compellitur, quia matrimonia coacta cōsueverunt malos exitus habere, nisi forte iuramentum in tenuerit, quia tunc cogendus est, vt quidam dicit, quis alijs non videatur propter eam predictam præcipue si de vxoricidio timeretur.
- 123 Dub. Quo tempore possunt contrahi sponsalia? Resp. qui sup. dist. 27. q. 2. ar. 2. quod in septennio, vt iura volunt.
- 124 Dub. Cur etiam non est idem tempus determinatum ad matrimonium contrahendum vtriusque, quia scemina in 12. potest contrahere, & vir in 14. Respon. qui supra,

- pra, q. in sponsalibus. requiritur solus usus discretionis: & ideo vnum tempus vtriusque determinatur, sed in matrimonio et requiritur dispositio ex parte corporis, vt sit tempus generationi aptum, quod in puella est in 12. anno, & in masculo in fine secundi septennij, vt Phil. dicit in 11. de animalibus.
- 125 Dub. An ante primum septennium possint contrahi sponsalia? Resp. qui sup. q. sic, & a quibusdam terminatur tempus sex mensium, sed melius est quod determinetur secundum conditionem contrahentium, quia in quibusdam magis acceleratur rationis usus, quam in alijs.
- 126 Dub. An sponsalia possint dirimi? Resp. qui sup. ar. 3. q. sic multipliciter per sententiam ecclesiarum, s. si alter non comparet, vel fiat infirmus longa infirmitate, vel fornicator, vel deficiat ætate, vel mutuo se absoluant.
- 127 Dub. An possint de facto dirimi sine sententia? Resp. qui supra, q. sic, quia ipso iure dirimuntur, si alter ingrediatur religionem, vel contrahat cum alia matrimonium.
- 128 Dub. An cum infideli possint contrahi sponsalia? Resp. qui sup. dist. 39. ar. 1. q. sic, si promittat conuerti ad fidem, aliter non.
- 129 Dub. Cur cum sponsalia possint contrahi cum infideli, matrimonium non potest cum eis contrahi? Resp. qui sup. quia eadem est habitudo presentis & futuri ad futurum: & quia in matrimonio requiritur de presenti vnitas cultus, ita in sponsalibus sufficit conditio apposta de futura vnitate cultus.
- 130 Dub. An mulier credens virum defunctum possit matrimonium contrahere cum alio? Resp. q. vt h. de spon. c. in presentia, & de secund. nupt. in c. dñs. q. sic. si habeat certum nuntium de viri morte, & sufficit vnus testis.
- 131 Dub. An Papa possit dispensare, vt post matrimonium contractum alter coniugum possit cum alio contrahere? Resp. q. vt no. in c. ex publico. de conuer. coniug. & vt tenet Host. & recitat dñs Panor. in d. c. ex publico. q. si matrimonium non est consummatum Papa potest dispensare de potestate absoluta, de consensu vtriusque sponsi, sine aliqua causa, sed de potestate ordinaria non potest dispensare sine causa. Sed si matrimonium est consummatum inter fideles, sic Papa non potest dispensare.
- 132 Dub. Quæ dicitur publice honestatis iustitia? Resp. S. Tho. vbi sup. dist. 47. q. 1. ar. 1.

- q. 4. q. est propinquitas ex sponsalibus. proueniens, robor trahens ab ecclesie institutione propter eius honestatem, ex quo patet ratio nominis, & causa: quia. s. talis propinquitas ab ecclesia instituta est propter honestatem.
- 133 Dub. An publice honestatis iustitia sit affinitas? Resp. qui sup. q. sicut sponsalia non habent perfectam rationem matrimonij, sed sunt quedam preparatio ad matrimonium: Ita ex sponsalibus non causatur affinitas sicut ex matrimonio, sed aliquid affinitati simile, quod dicitur publice honestatis iustitia, quæ impedit matrimonium, sicut affinitas, & consanguinitas, & secundum eisdem gradus.
- 134 Dub. Quomodo causant istud impedimentum sponsalia? Resp. qui sup. q. vt habet in c. ex sponsalibus, de spon. lib. 6. q. quinq; requiruntur: Primo, q. sponsalia sint contracta a maioribus, septennio, & non sub conditione, & q. sint certa, & q. non defecerit consensus, & q. non sint contracta post matrimonium, vel sponsalia prius facta.
- 135 Dub. Cum sponsalia aliquando dirimantur, quomodo possunt causare perpetuum impedimentum in matrimonio? Resp. S. Tho. vbi supra, q. sponsalia non ratione sui, sed ratione eius ad quod ordinantur causant hoc genus affinitatis, quod dicitur publice honestatis iustitia. Et sicut matrimonium est perpetuum vinculum, ita & predictus affinitatis modus.
- 136 Dub. Quid est affinitas? Resp. qui sup. q. 1. & 4. q. est vinculum causatum ex matrimonio, vel carnali copula consanguineorum.
- 137 Dub. An ex matrimonio sine copula carnali causetur ista affinitas? Respon. qui supra, quod sic.
- 138 Dub. An ex omni copula carnali extra matrimonium causetur affinitas? Resp. qui sup. q. sic, si commixtio seminum sequatur: vnde quantumcumque aliquis claustra pudoris inuadat, vel frangat nisi commixtio seminum sequatur, non contrahitur affinitas.
- 139 Dub. An concubitus contra naturam causet affinitatem? Resp. qui sup. q. 3. q. non, quia non habet commixtionem femininum, quæ possit esse causa generationis.
- 140 Dub. An altero coniugum mortuo remaneat affinitas? Resp. qui sup. q. 2. q. sic.
- 141 Dub. Cum in lege diuina frater defuncti duceret uxorem eius: cur nunc impeditur? Resp. qui sup. q. 3. q. poterat eam ducere quæ

- frater moriebatur sine prole, sed nō aliter, & nōc vt suscitaret semen fratri suo. q̄ tūc requirebatur, vt cultus religionis per propagationem multiplicaretur, quod nunc non habet locum.
142. Dub. Quid est cognatio spiritualis? Res. qui sup. di. 42. ar. 1. quod est vinculum contractum ex lauro ecclesie per suscepcionē sacramentorum dirimens matrimonium iam contractum.
143. Du. Quotplex est cognatio spiritualis? Res. qui supra ar. 3. q. 3. q̄ est triplex. Vna quæ dicitur spiritualis paternitas, quæ est inter patrē & filium spiritualem. Alia cōpaternitas, quæ est inter patrē spiritualem & carnalem eiusdem. Tertia spiritua- lis fraternitas, quæ est inter filium spiritua- lem & filios carnales eiusdem patris.
144. Dub. An omnes illæ tres species impedi- at matrimonium? Res. qui supra, q̄ sic, & dirimunt contractum.
145. Dub. In quibus sacramentis contrahitur cognatio spiritualis? Res. qui sup. ar. 2. q̄ per baptismum & confirmationem.
146. Du. An etiam contrahatur per catheci- smum? Res. p. qui sup. q̄ cathecismus non est sacramentum, sed sacramentale. Quidam ta- men dicunt quod impedit contrahendum, sed non dirimit contractum.
147. Dub. Per quos contrahitur cognatio spi- ritualis? Res. qui sup. ar. 3. q. 1. quod per bap- tizantem, vel confirmantem, & tenentem, vel tenentes.
148. Du. An non baptizatus possit tenere ad baptismum? Res. qui supra. q. 2. ar. 3. q. 1. q̄ non. cum non sit membrum ecclesie, licet possit baptizare, quia est creatura, de cuius typum gerit.
149. Dubi. An infidelis baptizans contrahat cognationem spiritualem? Res. qui supra, quod non.
149. Du. An inter leuantes aliquem de sacro fonte cōtrahatur cognatio spiritualis? Res. qui sup. q. 2. q̄ non, quin possint simul con- trahere. Vnde versus. Vnus semper erit cō- parum spiritualis. Alter carnalis, nec fallit regula talis.
151. Dub. An cognatio spiritualis transeat à viro in vxorem? Res. qui sup. q̄ aliquis pōt fieri compater dupliciter. Vno modo per actum alterius, qui baptizat, vel leuat filiu, & sic nō transit cognatio spiritualis à viro in vxorē, nisi forte ille sit filius vxoris, quia

- tūc vxor directe contrahit cognationem spiritualem sicut vir. Alio mō per actū pro- prium, sicut cum leuat filium alterius de sa- cro fonte. & sic cognatio spiritualiter tran- sit ad vxorem carnaliter cognitam, non au- tem si nōdum esset cognita, & hoc est per modum vniuersam affinitatis. Vnde pari ra- tione videtur transire ad mulierem carnali- ter cognitam, quamvis non sit vxor. Vnde versus. Quis mihi, vel cuius mea natū fon- te leauit. Hæc mea commater fieri mea non valet vxor. Si qua mea natum non ex me fonte leauit Hanc post fata mea, non inde verabor habere.
152. Dub. Antalis cognatio transeat de viro fidelis ad vxorem non baptizatam? Res. qui supra, q̄ non, quia non est capax.
153. Du. An vir & vxor possint aliquē simul de sacro fonte leuare? Res. qui supra, q̄ sic.
154. Dub. An cognatio spiritualis transeat à filio in patrē? Res. qui supra. q. 3. q̄ filius est aliquid patris, & non e conuerso. vt dici- tur in 8. Ethic. Et ideo talis cognatio transit à patre in filium, sed non e conuerso.
155. Dub. An spiritualis cognatio transeat à fratre in fratrem? Res. qui sup. q̄ non, quia frater non est aliquid fratris.
156. Dub. Quomodo cognatio spiritualis im- pedit matrimonium? Res. qui sup. q. 2. ar. 1. q̄ est distinguendum, quia aut præcessit matrimonium, & tunc impedit contrahen- dū, & dirimit contractum. Aut sequitur, & tūc nondirimit vinculum matrimonii.
157. Du. An cognatio spiritualis sequens ma- trimoniū, impediatur actum eius? Res. qui su- pra, q̄ est distinguendū, aut inducitur cau- sa necessitatis, sicut cū pater baptizat filiu in articulo mortis, & tūc nō impedit. Aut extra causam necessitatis ex ignorantiā, & tunc si ille ex cuius actu inducitur adhi- buit debitam diligentiam, et non impedit. Aut ex industria extra causam necessitatis, & tūc ille ex cuius actu inducitur, ipeditur ne possit petere debitū, licet teneatur reddere.
158. Du. Quæ impotentia coeundi impedit ma- trimoniū? Res. qui sup. dist. 34. ar. 2. q̄ illa, quæ est perpetua, non autem si sit ad tem- pus, cui possit subueniri.
159. Dub. Si separabuntur propter talem im- potentiam an possint post nubere? Res. qui sup. q̄ ille, qui habet talem impotentiam perpetuo maneat absque spe coniugii, & alter nubat in domino.

Dub,

160. Dub. Quo cognoscitur an sit impedimē- tum ad tempus, vel perpetuum? Res. qui sup. q̄ ecclesia tempus determinatum adhi- buit, in quo huius rei possit esse experimen- tum, s. triennium, ita quod si post trienniū, in quo fideliter ex vtraque parte dederunt operam carnali copulæ implendæ, inuenia- tur matrimonium non esse cōsummatum iudicio ecclesie dissoluitur.
161. Dub. An in hoc tpe ecclesia possit errare? Res. qui sup. ar. 2. q̄ sic, qm̄ tortassis in triennio non potest perfecte cognosci.
162. Dub. Quid si ecclesia errauit in dissolu- do matrimonium, & post reperiatur non fuisse perpetuum impedimentum? Res. qui sup. q̄ ecclesia reintegrabit illud matrimo- nium dissolutum.
163. Dub. Quid si iam contraxerat cum alia? Res. qui sup. q̄ ecclesia dirimet secun- dum, & reintegrabit primum.
164. Dub. An sterilitas in muliere dirimat matrimonium? Res. qui sup. in expositione literæ, q̄ non, quia matrimonium habet in- tentum suum, in quantum est in remedium per carnalem copulam.
165. Dub. Quem modum tenebit ecclesia si sit impedimentum perpetuum in eos sepa- rando? Res. qui sup. q̄ si vterque confiteatur impotentiam coeundi. Tunc si est euidentis impedimentum, sicut in eunuchis, possunt statim separari. Si aut non est euidentis, præ- ciendum est eis, vt adhuc cohabitent. bo- na fide carnali copulæ opera dantes, quæ si vsque ad triennium fieri nequit, tunc iura- bit vterq; q̄ bona fide operam dantes car- naliter coniungi nō potuerant. Et vt diuor- tium non de facili celebretur, requiritur, quod septem de propinquis, qui melius de hoc pnt per signa probabilia scire verita- tem iurent q̄ credant eos verum dixisse.
166. Dub. Quid si vnus confiteatur impoten- tiam, & alter negat, cuius dicto standum erit? Res. qui sup. q̄ si vir asserat copulā car- nalem præcessisse, & mulier neget, standum erit iuramento viri nisi velit probare con- trarium per aspectum corporis sui. Si au- tem vir neget carnalem copulam præcessis- se, non est standum iuramento viri, quam- uis sit caput mulieris, si mulier affirmet, quia sic daretur facultas multis vni dimit- tendi vxores suas.
167. Dub. Quid si vir iurat falsum, scilicet q̄ præcessit copula carnalis, quid aget mulier

- si non possit probare contrarium? Res. qui sup. q̄ potest sibi prouidere de seorsum iac- cendo, ne ex impetitione viri ad libidinē præ- uocet & periculū incōtinētiæ imminet.
168. Dub. An omnis frigiditas in viro impe- diat matrimonium? Res. qui sup. ar. 2. q̄ non, sed solum illa, quæ impedit perpetuo carnalem copulam.
169. Dub. An caliditas superflua impediatur matrimonium sicut frigiditas? Res. qui sup. q̄ vix ex superflua caliditate potest esse per- petuum impedimentū, si tamen impediret per triennium, vt dictum est supra, eadem ratio esset, & sic iudicaretur.
170. Dub. Cur ecclesia pmitit nubere senes, qui naturaliter sunt frigidi? Res. qui sup. q̄ conceditur eis matrimonium sūm quod est in remedium per carnalē copulam, cum ha- beant caliditatem sufficientem ad eā, quā- uis non ad generandum & sic non cōpetit eis secundum quod est in officium naturæ.
171. Dub. Cur non impediuntur mulieres a matrimonio, cū sint semper frigidiores vi- ris? Res. q̄ frigiditas, quæ facit virū impotē- tem, qui est agens, non faceret mulierē im- potentem, quæ est pascens, cum nō requira- tur tāta caliditas in pariēte sicut in agente.
172. Dub. An in muliere possit esse impedimē- tū perpetuum ad matrimonium? Res. qui sup. q̄ sic, s. ex arctatione: tunc idem est iu- diciū, vt supra de frigiditate viri.
173. Dub. An in aliquo viro possit esse perpe- tuum impedimentum respectu vnius mu- lieris & non respectu alterius? Res. qui sup. quod non.
174. Dub. Quid si vir potest habere copulam carnalē cū corrupta, & non cū virgine, qd- siendum erit? Res. qui sup. q̄ tunc medici- nallyter aliquo instrumento possit clausura pudoris frangere & ei coniugii, nec hoc es- set contra matrimonium, quia non fieret ad delectationem, sed ad medicamentum.
175. Dub. An si aliquis contracto matrimo- nio castratur, dirimitur ne matrimonium? Res. qui sup. quolibet. 11. ar. 10. q̄ talis ca- stratio & omne aliud impedimentum co- pulæ carnalis perpetuum, vel sequitur ma- trimonium iam consummatum, & sic non dirimetur, vel matrimonium nondum con- summatum, & sic dissoluetur.
176. Dub. An virtute demonis p̄ aliquid ma- leficium possit impediri actus matrimonij? Res. qui sup. ar. 3. quod sic.

Kk 4

Dub.

- 177 Dub. Quomodo maleficium causans im-
potentiam coeundi impedit matrimonium?
Resp. qui sup. dist. 34. ar. 3. q. si illa impoten-
tia est perpetua dirimit matrimonium, si
autem non sit perpetua non dirimit.
- 178 Dub. Quomodo poterit hoc cognosci?
Ref. qui sup. q. eo modo, quo supra de frigi-
ditate dictum est.
- 179 Dub. Quia per maleficium vnus potest
esse impotens ad vnam, & non ad aliam,
quomodo ergo separato matrimonio ma-
nebunt? Resp. qui sup. q. si iudicio ecclesie
matrimonium dirimitur, datur licentia vtri-
que q. altera copulam querat.
- 180 Dub. Quia aliquando vnus homo habe-
bit maiorem caliditatem, vel sufficientem
ad vnam pulchram, q. ad vnam turpem, cu-
qua non poterit habere carnalem copula,
quid erit tunc fiendum? Ref. qui sup. q. ista
causa est accidentalit & extrinseca. Et ideo
idem est iudicium sicut de maleficio.
- 181 Dub. Quando maleficiati separantur p-
ecclesiam, & postreperiantur potentes ad
copulam carnalem, an debeant redire ad
primum matrimonium? Resp. qui sup. in ex-
positione litera, q. si maleficium sit gene-
rale respectu cuiuslibet personae faciens im-
potentiam coeundi, tunc si alteri nupserit
ostenditur impedimentum non fuisse per-
petuum, & debet redire ad prius coniugium: si
autem fuerit personale, id est respectu spe-
cialis personae, cum vtrique detur licentia
alteri nubendi, non potest reddita poten-
tia coeundi ad primum matrimonium
redire, quia nullum fuit, & secundum fuit
verum matrimonium.
- 182 Dub. An lepra superueniens matrimonio
consummato dirimat illud? Resp. qui sup.
dist. 36. ar. 1. quod non.
- 183 Dub. An vnus coniugum post mortem
resuscitatus sit adhuc inter eos verum ma-
trimonium? Resp. qui supra, dist. 29. ar. 4.
q. mortuo, vxor soluta est a lege viri.
- 184 Dub. Cur resuscitatus non redit ad vxo-
re suam, sicut redit ad possessiones suas? Ref.
qui sup. dist. 38. in expositione litera, q. pos-
siones redduntur simpliciter dno possi-
dentis. Vnde et moriens testari potest, sed
vxor non subditur viri dominio quasi ancil-
la, sed est quedam societas inter virum &
vxorem, que morte alterius terminatur. Vnde
vir moriens non potest in testamento vxorem suam
alteri relinquere, quare non est eadem ra-

tio de possessionibus, & vxoribus.

- 185 Dub. An secundum & tertium matrimo-
nium sint vera matrimonia? Ref. qui sup. dist.
42. q. 3. ar. 2. q. secundum matrimonium est
sacramentum sicut primum.
- 186 Dub. Cur solum facit mentionem de villa
& negotiatione? Ref. Chry. in hom. q. cum
labore manum nostrarum aliquid facimus,
villam colere videmur: cum autem non la-
bore manuum nostrarum alia iura sequi-
tur, totum hoc negotiatio appellatur.
- 187 Dub. Cum nedom seruos, sed etiam ip-
sum dominum occiderint, cur dominus non
facit mentionem nisi de seruis occisis? Ref.
qui sup. super Mattheum, q. ideo dominus
de sua morte tacet; quia in priori parabola
iam mentionem fecerat, sed facit mentio-
nem de discipulis suis, quos occiderunt, vt
dictum est dubio 5.
- 188 Dub. Cum supra dixerit, homini regi,
nunc solum dixit, rex autem &c. Ref. Hier.
q. qm inuitabat ad nuptias, & agebat opera
clementie, hominis nomen appositum est,
nunc autem quando ad vltionem venit, ho-
mo siletur, & rex tantum dicitur.
- 189 Dub. Qui sunt exercitus Dei? Ref. Chry.
super Mattheum, q. Romani qui no venis-
sent Hierusalem nisi eos dominus excitasset.
- 190 Dub. Quomodo ciuitas homicidarum
fuit successa? Respon. Origenes, q. quia il-
lorum non solum animae, sed caro quoque
in qua habitauerant aeterna gehennae flam-
ma cruciantur.
- 191 Dub. Cur dixit, in exitis viarum? Resp.
Remigius quod exitus viarum sunt erro-
res Gentium.
- 192 Dub. Cur congregauerunt bonos & ma-
los? Ref. Greg. in hom. quia in hac ecclesia
nec mali sine bonis, nec boni sine malis
esse possunt.
- 193 Dub. Quia vocare malos ad nuptias vide-
tur eos in malitia confirmare? Ref. Orig. q.
vocantur mali, non vt mali permaneant,
sed vt deponant vestimenta contraria nu-
ptijs, & induant nuptialia indumenta.
- 194 Dub. Quia videtur, q. deus non vbique
sit, quia dicitur intravit aut &c. Ref. Chry.
super Matth. q. ibi deus vult per iudicium
aspicere, vbi dicitur praesens: vbi autem no
vult absens videtur.
- 195 Dub. Quis erat non vestitus veste nuptia-
li? Respon. Orig. quod quidam qui non mu-
tauerat mores.

Dub.

- 196 Dub. Cu multi sint in hac ecclesia mali,
cur solum dicit de vno? Ref. qui sup. q. vnus
sunt generis omnes qui seruant malitiam
post fidem, quam habuerunt ante fidem.
- 197 Dub. Cur vocat eum amicum, & post eu
arguit? Ref. Hier. q. quasi sit amicus per fi-
dem, & arguit impudentiam, quod velle for-
dida munditias poluerit nuptiarum.
- 198 Dub. Cur obmutuit? Resp. qui sup. qm in
tempore illo non erit impudentiam, nec ne-
gandi facultas, cum omnes Angeli & mun-
dus ipse testes sint peccatorum.
- 199 Dub. Cur dicitur ligatus manibus &c.
Ref. Greg. in Hom. qui tunc ligat pena quos
modo a bonis operibus ligauit culpa.
- 200 Dub. Quae dnt tenebrae interiores & ex-
teriores? Ref. qui sup. quod interiores dici-
mus cecitatem cordis, exteriores vero aeternam
noctem damnationis.
- 201 Dub. Cur dicitur ibi erit fletus, & stridor den-
tium? Ref. Hier. q. in fletu oculorum & strido-
re dentium p metaphoram membrorum corpora-
lium magnitudo ostenditur tormentorum.
- 202 Dub. An damnatis erit verus fletus. Vide
dnica 2. post octauam Epiphaniae, dub. 54.
- 203 Dub. Cur solum facit mentionem de oculis &
dentibus? Ref. Greg. in Hom. vt illi dentes
strideant, qui edacitate gaudebant, illi oculi
desseant, qui hic p illicitas concupiscentias
versabant, quatenus singula membra suppli-
cio subiaceant, q. hic singulis quibusq; vitijs
subiecta seruebant, & ita p oculos & den-
tes omnia alia intelligit membra.
- 204 Dub. Cur concludit, q. multi sunt vocati
sed pauci electi? Ref. Hier. quia in conuiuio nu-
ptiali non initium, sed finis quaritur.
- 205 Dub. Cur multos vocat si pauci eligunt?
Resp. Hila. quia in inuitate sine exceptione
publice bonitatis humanitas est, in inuitate ve-
ro vocatis de iudicio meritorum probitatis
electis. Et vt dicit Greg. in Hom. nonnulli
bona nec incipiunt, nonnulli vero in bonis,
quae inceperunt minime persistunt. Alle-
gorice expositum est.

TROPOLOGICE.

Instruimus vt cu inuitamur a dno gloria
largiete, ne obknati simus nolentes accede-
re, nec pp tpalia negligamus aeterna praem-
ia nobis pparata, & cu vocamur a pdica-
toribus dei, no excusemus nos ne for-
te irascatur dñs, & pereamus in aeternu, indui-

etiam docemur charitatem, q est forma fi-
dei, & sine qua fides mortua est, quia sine ea
proiciemur in tenebras aeternae damnatio-
nis: quera multaque fieri de numero paucorum
electorum vt viuamus in aeternum.

ANAGOGICE.

Ad cenam agni prouidi, & eius caelestes
nuptias contemplandas eleuamur, in quibus
[Tauri]. i. duces populi dei [& Altilia.] i.
Sancti martyres p Christo occisi sunt & p-
parati nobis in escam, vt eorum desiderio
illuc peruenire saragamus: Vbi sunt omnes
Sancti a deo vocati, & electi expulsi demo-
nibus, ac impijs eis adherentibus, in tenebris
obscurissimis detrusis, ac quibus iusti liberati
altissimum deum cum caelestibus spiritibus
laudant in aeternum.

EADEM DOMINICA SECVN-
dum ordinem praedicatorum.

Pharisaei audientes quod Iesus silentium: Vide
dominica 17.

DOMINICA XX. POST
Penthecosten.

Erat quidam regulus. Io. 4. 6.

Historia huius Euang. facta est anno Chri-
sti 31. die 29. Octobris, in die Lunae.

HISTORICE.

Regulo cuida, cuius filiu febris inuaserat
a deo, vt iam vite appropinquaret termino,
Iesu pro filio preces porrigenti ex Iudaea in
Galilaeam aduenienti, & vt pristinae adue-
niens restitueret sanitati enixe roganti, Re-
spondit dominus, incredulos existere ipsos
nisi ex visis arceantur signis, atq; prodigijs,
cumq; peristeret Regulus, vt antequa eius
natus vltimum afflaret vita spiritum de-
scenderet & curaret, iussit dominus vt re-
tro abiret, quoniam fruebatur vita eius fi-
lius: ipsi itaque pergenti (Nam domini ver-
bis, indubiam dederat fidem) obuiantes ser-
ui eius asseruerunt eum viuere. Rogan-
ti vero eo qua conualuisset oracum respō-
dissent quod septima ante actidie hora fe-
bris abcessisset, expertus fuit verba domi-
ni sanitatem concomitante, ob qd & in Ie-
sum ipse & eius vniuersa credidit domus.
Quae

Quæ occurrunt dubia sunt hæc.

- D**VBITA TVR. Quis erat Regulus? Resp. Ly. qd officialis Imperatoris deputatus ad custodiendam Galilæam, & manebat in Capharnaû, qd erat Metropolis Galilææ, qd nullus tunc erat Rex in regno Iudeorum, ablata regia dignitate per Romanos.
- 2 Dub. A quo audierat Regulus Iesum aduenire? Resp. qd potuit audire, quia ut dicitur paulo ante istud Euangelium, Galilæi ex ceperant Iesum cum omniq; vidissent, quæ fecerat Hierosolymis in die festo.
- 3 Dub. Vbi reperit Iesum Regulus? Resp. Ly. qd in Chana Galilææ in qua ut habetur paulo ante istud Euangelium conuerterat aquam in vinum, v. habetur Io. 2.
- 4 Dub. Vnde credebatur Regulus quod Iesus posset sanare eius filium? Resp. Theop. quod interfuerat miraculo facto in nuptijs, & etiam audierat, ut dicit Ly. miracula multa eum fecisse.
- 5 Dub. Cur rogat ut descendat? Resp. Greg. in Hom. quia non credebatur eum posse subuenire filio nisi presentialiter.
- 6 Dub. Ex quo loco debebat descendere? Resp. Ly. qd ex Chana in Capharnaum, quæ erat in valle sita respectu Chanæ.
- 7 Dub. Quomodo filius incipiebat mori? Resp. quia erat in extremis vitæ & propinquus morti.
- 8 Dub. Cur Christus redarguit Regulum? Resp. Greg. in Hom. qd nō credebatur Iesum posse dare salutem filio, nisi præfens fuisset corpore, & sic nō credebatur eum deum esse.
- 9 Dub. Quia videt qd fuerit fidelis, quia nisi crederet eum posse sanare filium, de hoc non requireret eum? Resp. do. Card. de Turc. crem. quod in Regulo erat etiã aliud defectus fidei, quia sicut Chrysolomus dubitabat an Christus posset filium sanare, quia si perfecte credidisset, non expectasset aduentum dñi in Galilæam, sed potius misisset in Iudæam. sed modo quasi desperans de salute filij nolens negligere quicquam quod circa hoc facere posset, adiit eum more parentum, qui desperantes de salute filiorum et imperitos medicos consulunt.
- 10 Dub. Cur dicit priusquam moriatur? Resp. Chryl. quod etiam in hoc defectu fidei patiebatur, quasi non posset filium post mortem suscitare.

- 11 Dub. Cur noluit ire ad Regulum vocantem, & ad Centurionem non vocantem accedere volebat. Vide dominica 2. post octavam Epiphaniæ. dub. 3 r.
- 12 Dub. Cur dicit, filius tuus viuit, quasi ante non viveret? Resp. Ly. viuit, i. perfecte sanitati restitutus est de ianuis mortis, quia incipiebat mori.
- 13 Dub. Quomodo credidit sermone Iesu, cū post interrogauerit seruos, qua hora melius habuisset? Resp. Chryl. qd non credidit integrè, neque sanè.
- 14 Dub. Cur tot ferui venerunt obuiam Regulo, cum vnus suffecisset? Resp. Orig. qd in hoc ostenditur eius dignitas, & officium ex hoc quod seruientes illi occurrunt.
- 15 Dub. Cur venerunt ad eum serui? Resp. Chryl. qd non venerunt ut annuñciarent solum salutem filij, sed quasi estimantes de re lquo superflua esse Christi præsentiam, ad quem credebant accedere.
- 16 Dub. Cur Regulus interrogauit de hora? Resp. qui sup. quasi volens scire vtrum casu, vel ex præcepto Christi hoc factum esset. Et ideo non integrè eredit.
- 17 Dub. Quæ fuit illa hora septima? Resp. qd erat hora 7. diei artificialis, qui dies incipit ab ortu solis, & finit ad occasum solis.
- 18 Dub. Cur illa hora septima illius diei reliquit eum febris? Resp. Chryl. qd in hoc apparuit manifestum miraculum, quia repente, & simul liberatus est, vt appareat non esse ex naturæ consequentia quod fiebat, sed actione Christi.
- 19 Dub. Quam febrem patiebatur? Resp. qd vt colligitur ex dictis Reguli & suorū, erat continua quæ ducebat ad mortem.
- 20 Dub. Quomodo cognouit pater & c. Resp. Aug. qd comparauit horam nuntiantis, horæ prænuntiantis: & ex hoc concluditur qd non perfecte ante credebatur.
- 21 Dub. Cū supra dixerit Euangelista, qd credidit homo sermone Iesu, quomodo nunc replicat, & credidit ipse? Respond. Beda, qd per hoc datur intelligi in fide gradus esse, sicut in alijs virtutibus, quibus est mirum, incrementum, atque perfectio: Huius ergo fides initium habuit cum filij salutem petiit, incrementum dum credidit sermone domini dicentis: vade filius tuus viuit. Deinde perfectionem obtinuit nuntiantibus seruis.
- 22 Dub. Cur credidit ipse, & eius domus tota?

ra? Resp. Ly. qd ideo factū est istud miraculū vt iste Gẽtilis, cū tota sua familia crederet.

- 13 Dub. Quomodo domus ex lapidibus, & lignis cõstans credidit? Resp. qd hic ponit cõtinẽs pro cõtento, id est pro hominib. habitantibus in domo per figurã methonomiã.
- 14 Dub. An iste regulus fuit ille Centurio, cuius sanauit seruū, de quo habet Mat. 8. Et an sit idem miraculum. Resp. Ly. post S. Th. qd ex quatuor patet: qd non fuit idẽ miraculū. Primo ex infirmo, qui hic dicit filius, & ibi seruus. Secundo ex infirmitate qd hic dicitur febris, & ibi paralyfis. Tertio ex mō rogandi, quia regulus petit vt vadat ad filiū, & Centurio dicit se indignū, vt accedat ad seruū. Quarto ex loco, quia Christus fuit rogatus à Centurione in Capharnaû. & hic à regulo in Chana Galilææ.
- 15 Dub. Quomodo credidit tota familia reguli, quæ nō audiuit verba domini? Resp. qd ad narrationẽ reguli, qui retulit verba domini, & horã, crediderunt omnes de domo.

ALLEGORICE.

Rex regū magnus est Christus, arbitramur autem regulū fore Abraham, agrotū vero filiū eius Israeliticum populū debilitatum erga cultum diuinum. Et ideo incaluit ignis spiculis inimici, vt proinde febrile cõfessat. Abraham igit obsecrat adiuuari à Salvatore populum infirmum. Illud autem, nisi signa, & prodigia viderit, dictum illi referit ad multitudinem filiorum suorum. Habebat autem hic regulus nō solum filium, sed et seruos, p quos significant Gẽtiles. Nec à casu hora septima deser. v filium febris, quia p septor. men spiritū est omnis remissio peccatorum, septenarius. n. an tria & quatuor diuisus significat sanctã Trinitatẽ in quatuor anni tẽporibus, in quatuor mundi partibus, in quatuor elementis. Cre didit aut ipse iam sicut prius regulus credidit, crederet aut eius domus in fine mundi, cū plenitudo Gentrũ intrauerit, quia tunc omnis Israel saluus erit. Et si fuerit numerus filiorum Israel velut arena maris, reliquæ saluæ sient.

TROPOLOGICE.

Instruimur exẽplo huius reguli vt in necessitatibus recurramus ad dñm accedẽtes non partibus corporis, sed affectibus mentis, & eũ rogare etiam pro proximis nostris cum restã fide & credulitate impetrãdi, ne si increduli sumus grauemur sicut regulus,

& vt febris peccati relinquat nos in septima hora, oportet vt prima hora habeamus cognitionem peccati. Secunda cordis contritionem. Tertia oris confessionem. Quarta morum emendationem. Quinta ablato rũ. & debitorũ restitutionẽ. Sexta iniuriarũ remissionẽ. Et tũc in septima dimittet nos in eucharistiæ pceptionẽ, & pro qualibet horarum illarũ habebimus vñ hebdomadã in quadagesima antequã veniamus ad sacrum Pascha, in quo communicantes viuimus cū Christo. Cuius tũc domus, i. ecclesia impletur fidelibus credentibus.

ANAGOGICE.

Ad contemplandum eleuamur eã, quæ nũc fide tenemus, qd qd; clare videbimus, & tunc nulla occurrerit dubitatio, & ibi exclusã febre, omniq; languoris genere viuemus perenniter in verbo domini, qui vitã nobis largietur æternã.

EADDEM DOMINICA SECVNDUM ordinem prædicatorum.

Ascendens Iesus in nauiculam, &c.

DOMINICA XXI. POST Penthecosten.

Simile est regnum celorum homini regi qui uoluit rationem ponere. Mat. 13.

Hanc similitudinem dixit dominus anno ætatis sue 32. die 26. Augusti. die Iouis. HISTORICE.

Celorum regnum parabolice loquẽs dominus simile esse dixit cuidam homini regi, qui suorum seruorum rationes discute voluit. Oblato itaque vno qui decem millibus regi tenebatur talentis, nec vnde satisfaceret suis in facultatib. haberet. Dominus ut venundaretur ipse, suaque omnia quatenus vniuersum perfolueret debitum iussit. Oranti autẽ seruo, procienciaque ut patiens tãtisper dominus præfolaretur, & vniuersum sibi redderet debitum, assensit rex. Quinetram misericordiam motus torum sibi dimisit debitum: cum vero ex suis ille quẽdam offendisset conferuis centum sibi debenti nummos, vt illos statim redderet angariabat, cū vero miser ille suam imploraret clementiam, quatenus sui miserẽ paupulum expectando velle, in breui cuncta se per

per soluturū promittens audire recusauit. quinimo duris eum mancipauit carceribus suffocando, donec debitum persolueret vniuersum. Talia vero alii cernentes conserui agrefereutes, dño nota fecerūt, quē, quod quam habuerat misericordiā in aliū vti noluisset, arguens tradidit tortoribus, vt debitum exigeret vniuersum. Talia asterēs dominus nobis suum genitorem acturum nisi ex corde in nos peccantibus fratribus libere condonemus.

Dubia soluenda sunt hęc.

DUBITATVR igitur, cur dominus introduxit hanc parabolam? Ref. Ly. q̄ quia ante istud Euangelii dixerat Petro, quotiens peccauerit in te frater tuus, dimitte ei: q̄ nedū vsq; septies, sed etiā vsq; septuagesies septies. Iō vt q̄ verbis dixerat p̄ exemplū probares, hanc introduxit parabolam.

2 Du. Quā est interpretatio parabolæ? Ref. Ly. q̄ regnū celorum] i. status ecclesiæ militantis [simile est homini regi] i. Christo [qui voluit rōnem ponere cum seruis suis] i. rōnem exigēdi de factis humanis, [& oblatas est ei vnus qui debebat 10. millia talē tā] i. erat obligatus ad magnam p̄cā pp̄ multa peccata, [cum autem nō haberet vnde redderet] quia peccator nō habet, vnde satisfaciāt Deo pro peccato [iussit eum vendari, & omnia quæ habebat] quia oīa sua pp̄ p̄cā sunt p̄cā æternæ obligata: [prociens autem seruus] i. peccator per penitentiā [rogabat dicens patientiam habē in me, & omnia reddā tibi] op̄era meritoria faciēdo [Misertus autē dominus dimisit eum, & debitum dimisit illi] quia dominus paratus est misereri penitentibus verē. [Egredius autē seruus ille] s. per recidiuum peccati [inuenit vnū de cōseruis suis] i. de hominibus qui sunt serui Dei cū ipso [qui debebat ei centum denarios] i. modicū eū offenderat, [& tenēs suffocabat eū] i. strangulabat [dicens redde, q̄ debes] in quo ostēditur austeritas in repetendo vindictam a proximo, [& prociens conseruus] per penitentiā [rogabat eum dicens patientiā habē in me, & oīa reddā tibi] q. d. paratus sum secundum possibilitatem meā satisfacere. [Ille autem noluit] ex magna crudeli-

tate. [Videntes autē conserui eius quæ fiebant] i. tantam crudelitatem hominū contra proximos [contristati sunt, & venerunt, & narrauerunt dño suo] quia in orōne peccant a dño talia vindicari nō liuore vindictę sed ad declarationem iustitię, [tunc vocauit eum dñs eius] s. in morte, & ait illi [serue nequam nonne omne debitū dimisi tibi, quoniā rogasti me] r. offensam magnam in me commissam [nonne ergo oportuit, & te misereri cōserui tui] parūā remittendo [& iratus dominus tradidit eū tortoribus] i. dæmonibus, qui in hoc executores diuine iustitię [quoadusque redderet vniuersum debitum] i. æternaliter, q̄a in inferno semper est redditio, absq; quatione, cum p̄cā semper remaneat æterna à parte finis.

3 Qui sunt serui huius regis? Ref. Ref. Remigius, q̄ omnes homines, quos ad laudandum se creauit.

4 Du. Quomodo ponit rationē cū eis? Ref. qui sup. q̄ tunc rationē ponit quando vitā, & mores & actus singulorum discutit, & vnicuique, secundum quod gesit, tribuit.

5 Du. Quis debebat decem millia talenta? Ref. Aug. de verbis domini, q̄ quia lex in decē p̄ceptis commendatur ille debebat decem millia talentorum, per quod significantur omnia peccata, quæ secundum legem sunt.

6 Du. Quid est talentū? Ref. Magister hist. scho. q̄ est pondus, & minus talentum erat quinquaginta librarum. Medium septuaginta, q̄ erat ciuium. Maximum cētum viginti librarum, quod erat sanctorum, licet alii dicant medium fuisse librarum. 72.

7 Du. de qua re erat talentum? Ref. quod auri, argenti, æris, ferri, & plumbi, vt dicit Catholicus.

8 Du. Quot genera ponderum erant apud antiquos? Respō. Tortelius, q̄ apud Romanos hęc pondera habebant in vtu. Primum dicebatur siliqua, a grano siliquę quā nos fabam Græcā dicimus, quod erat minimū pondus. Secundū erat obolus qui secundū Græcos dicebatur scrupulus, qui cōtinebat sex siliquas. Tertiū erat drachma q̄ cōtinebat tres scrupulos, i. decem octo siliquas. Quartū erat nummus argenteus, q̄ apud Romanos dicebatur denarius. Hic cōstabat ex drachma, & 3. parte drachmę. i. quatuor scrupulis, seu obolis, i. 24. siliquis. Quintū erat

erat vncia hęc constabat ex sex denarijs, siue octo dragmis. i. 24. scrupulis siue obolis. i. 144. siliquis. Sextum erat libra, quę apud Italos, & apud Græcos minā, quā nos minā dicimus, vt dicit Bedā, quę constabat ex duodecim vncijs, hoc est denarijs 72. seu dragmis nonaginta sex, seu scrupulis & obolis 288. seu siliquis 1728. aliud pondus erat dipondius a duob. ponderib. compositum. vt dicit Beda, ex duobus assibus, i. duabus libris, nam vt dicit Glo. super Luc. 12. q̄ in numeris est vnus hoc in ponderibus est assis, quod 12. hoc est dipondus. Aliud p̄odus vocabatur sextertium quod constabat ex duabus libris cum dimidia.

9 Dub. An homo debens aliquid alicui, teneat statim restituere? Ref. S. Th. 2. 2. q. 6. ar. 8. q̄ sic, vel petere dilationem ab eo qui hēt vsum rei cōcedere, aliās peccaret faciēdo illi iniuriam, rem suā inuito detinendo.

10 Dub. An illi qui acceperunt rem aliquā, teneantur eam restituere? Ref. qui sup. ar. 7. q̄ sic in aliquib. casibus, qui his verbis, comprehenduntur. Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus. Participans, mutus, non obstant, non manifestans.

11 Sciendum tñ q̄ quinq; p̄missorū semper obligant ad restitutionē. Primo iussio, quia ille, qui iubet est principaliter mouēs. Vnde ipse principaliter tenetur ad restituēdum. Secundo consensus, in eo sine quo rapina fieri nō p̄t. Tertio recursus, q̄n aliq̄s est receptor latronū, & eis patrociniū p̄stat. Quarto participatio, q̄n, s. aliquis participat in crimine latrocinij, & in p̄da. Quinto tenetur ille, qui non obstat, cū obstat teneatur, sicut principes qui tenentur custodire iustitiā in terra sua, si per eorū defectum latrones crescant, tenentur ad restitutionē. In alijs autē casib. enumeratis nō semper obligatur aliquis ad restituendum: non. n. super consilium, vel aduulatio, vel aliquid huiusmodi est efficax causa rapinæ, vnde tunc solū tenetur consiliator, aut palpo, i. adulator ad restitutionem, q̄n probabiliter æstimari potest, quod ex huiusmodi causis fuerit iniusta acceptio subsecuta.

12 Dub. An accipiens aliquā rem semper teneatur eam restituere? Ref. qui sup. ar. 6. q̄ sic, tam in furto accepto, pro quo etiam teneatur recompenfare damnū datum, quā in mutuo accepto, quod tenetur reddere, etiam si sibi ablatum fuerit, & et in de-

posito q̄ tenetur restituere et si amississet, cum tñ sua magna culpa, quia si sine culpa amississet, non teneretur restituere.

13 Dub. Quia non videtur vniuersaliter verū, q̄ res accepta debeat restitui, quia si furiosus, qui deposuit gladium, illum reperat vt aliquē offendat, non debet sibi restitui? Ref. qui sup. ar. 5. q̄ in tali casu nō debet restitui ei, cum sit sibi nocua, & oīa quæ possident, possident sub rōne vtiles, non tamen debet ille qui retinet eam sibi appropriare, sed vel referuare, vt cōgruo tpe restituat, uel et alibi tradere tutius conseruandam.

14 Dub. An quis teneatur plus restituere, q̄ acceperit? Ref. qui sup. ar. 4. q̄ quandoque damnificas aliquem videtur ei auferre id, in quo eum damnificat, & ita homo tenet ad restōnem eius, in quo aliquem damnificauit. Vt ideo si quis accipiendo rem aliquā inferat damnum domino illius rei, non solū quo ad ipsam rem, sed etiā quo ad aliquod aliud tenetur ei & rem restituere quam accepit, & damnum quod intulit.

15 Dub. Quō recompenfabit damnum illatum? Ref. qui sup. q̄ vel damnificat aliquis auferendo rem, quā habet actū, & talē damnū est semp̄ restituendum s̄m recompenfationem æqualis, puta si quis diruit domum alicuius, tenet ei ad tm̄ quātum valer. Alio modo damnificat quis impediendo ne adipiscatur illud, q̄d erat in via habendi, & tale damnum non oportet recompenfare ex æquo, quia minus est habere aliquid virtute, q̄ habere actū. Et ideo tenetur aliquam recompenfationem facere s̄m condōne p̄sonarum & negotiorum. nā qui semē sparfit in agro nondum habet messem in actū, sed solum in virtute: & s̄r ille qui habet pecuniam, nondum habet lucrum in actū, sed solum in virtute, & vtrunq; potest multipliciter impediri.

16 Dub. Quia iudices plus auferunt à furib. uel alijs rapientib. res alienas, quā acceperint: ergo videtur quod debeant plus restituere, quā acceperint? Ref. qui supra, ar. 3. quod in capiendo rem alienam potest esse iniustitiæ culpa, quæ culpa punitur p̄ p̄cā, cuius iniustitiæ pertinet ad iudicem. Et ideo antequam sit condemnatus per iudicem non tenetur restituere plusquam accepit, sed postquam condemnatus est, tenetur p̄cā soluere.

17 Dubit. Cum impossibile sit aliquando resti-

- restituere ablatū. s. vnam manū p̄cisam, quomodo fiet restitutio? Resp. qui sup. ar. 2. q̄ quando nō potest recompenfari equiua lens, sufficit quod recompenfetur quod posibile est, & ita in tali casu debet ei recompenfari, vel in pecunia, vel in aliquo honore, considerata conditione vtriusque personæ secundum arbitrium boni viri.
- 18 Dub. Quid si quis furatus fuerit aliquid, & teneatur restituere, nec possit nisi crimē deregatur, quomodo fiet? Res. qui sup. ar. 6. q̄ per sacerdotem, cui confitebitur potest restitutionem facere si eri.
- 19 Dub. Quid si quis sit omnino impotens ad restituendum statim, quid faciet? Res. qui sup. ar. 8. q̄ cum quis non potest statim restituere, ipsa impotentia absoluit eum ab instanti restitutione fienda, sicut etiam totaliter a restitutione absoluitur si omnino sit impotens, debet tamē remissionem, vel dilationem petere ab eo cui debet, aut per se, aut per alium.
- 20 Dub. Quid si quis dominus iubet vxorē & filios vendi, cum ipsi nihil debeant? Res. Aug. de quæst. Euang. q̄ per hoc significatur transgressorem decalogi pro cupiditate tanquam vxore & prauis operibus, tanquā filijs pœnas soluere debuisset, quod est precium eius: precium enim venditi est supplicium damnati.
- 21 Dub. Quia videtur hunc regem fuisse crudelem, qui debitorem, vxorem, & filios iussit vendi? Res. Chry. q̄ hoc non iussit ex crudelitate, sed ex ineffabili affectione, vt pater dubio sequenti.
- 22 Dub. Cur non omnia fuerunt post vendita? Resp. qui sup. q̄ solum dominus volebat debitorem terrere per has minas, vt supplicet, & nō vendatur, quod & factum est, vt patet in textu.
- 23 Dub. Cur procidit &c. Res. Remigius, q̄ his verbis humiliatio, & saluatio peccatoris demonstratur.
- 24 Dub. Cur dicit, patientiam habe in me? Res. qui sup. q̄ in hoc exprimitur vox peccatoris poscentis tempus viuendi, & spatium corrigendi.
- 25 Dub. Cur dominus non liberaliter remisit debitum a principio? Res. Chry. q̄ dominus volebat & a principio dare, sed noluit suum solum esse donum, sed & supplicationis illius, vt nō incoronatus ascendat. Ideo autē antequam rationem poneret de-

- bitū nō dimisit, quia docere voluit à quantis debitis eū liberat, vt saltem ita ad conseruus mansuetior fieret.
- 26 Dub. Cum solum seruus perat dilationē, cur dimittit ei & debitum? Res. qui sup. q̄ fuit ex superabundantia diuini amoris.
- 27 Dub. Cur dicitur, q̄ egressus inuenit vnū de conseruis &c. Resp. qui sup. q̄ quantum ad ea, quæ præmissa sunt acceptabilis fuit: seruus etenim confessus est, & promisit se reddere debitum, & prociens rogauit, & debiti magnitudinē cognouit, sed ista quæ postea fecit indigna fuere prioribus.
- 28 Du. Cur non suffocabat conseruū antequam egredere? Res. Orig. q̄ non suffocasset seruum si non exisset a rege.
- 29 Dub. Quid significat decē millia talenta, & centum denarij? Res. Aug. de verbis domini, q̄ vterq; numerus ab eodem numero, s. decem sumitur, qui est numerus legis, nam & centum centies fiunt decē millia, & decies deni sunt centum, & illa decē millia talentorum, & illi decies deni denarij & a legitimo numero non recedunt, in quorum vtroque inuenies peccata: vterque ergo est debitor, vterque veniā deprecator. Omnis. n. homo & debitor est Dei, & debitorem habet fratrem suum.
- 30 Dub. Cur vnus est debitor decem milliū talentorum, & alius solum cētum denariorum? Res. Chry. q̄ tanta est differentia peccatorum, quæ committuntur in homine, & quæ committuntur in Deū, quanta est differentia decem milliū talentorum, & centū denariorū: magis autē & multo plus quā patet ex differentia personarum, & a paucitate peccantium. Homine. n. vidēte desistimus peccare, deo autem vidēte secundum vnumquemq; diem non obstitimus, sed agimus in formidabiliter omnia, & loquimur.
- 31 Dub. Quomodo suffocabat conseruum? Resp. Remig. q̄ acriter insūtebat vt vindictam ab eo exigeret.
- 32 Dub. Cur noluit dare dilationem? Res. Chry. q̄ quia beneficium acceptum a domino in malitiam abuti voluit.
- 33 Dub. Quo abiit? Res. qui sup. abiit. i. magis ira exarsit, vt ab eo vindictam exigeret, quod patet, quia misit eum in carcerem.
- 34 Dub. Qui sunt conserui? Resp. qui sup. q̄ Angelj, vel prædicatores sanctæ Ecclesiæ, siue quicumque fideles.
- 35 Dub. Cur tales contristantur? Resp. qui supra,

supra, quod de eius perditione conserui nolentis misereri.

- 36 Dub. Quomodo veniunt ad dominū qui vbiq; est? Res. qui sup. q̄ veniunt non corpore, sed corde.
- 37 Dub. Quid est narrare domino facta? Respon. qui sup. q̄ est dolores & contristationes cordis in suo affectu demonstrare.
- 38 Dub. Cur dominus vocat nunc seruum nequam, & non in principio? Res. Chry. q̄ tunc misertus est ei, nec conuitatus, sed post quia contra conseruum agens ingratus est effectus.
- 39 Dub. Cur tunc non respondit ei seruus? Resp. Remig. q̄ in hoc demonstratur, q̄ in die iudicij, & statim post hanc vitam omne argumentum excusationis cessabit.
- 40 Dub. Cur nunc dicit iratum dominū, & non ante quando iussit eū venundari? Res. Chry. q̄ illud non erat iræ, sed magis amoris ad correctionem: nunc autem hæc sententia est supplicij, & pœnæ.
- 41 Dub. Cur repetit debitū quod dimisit? Res. q̄ propter ingratitude, quia videntur peccata dimissa redire.
- 42 Dub. Cur oportebat misereri conserui? Res. quia si sibi maius dimissum fuerat, ipse minus debebat dimittere.
- 43 Dub. Cum pater omne iudicium dederit filio, cur non dicit de se quod sic faciet eis si non dimiserint &c. Res. quia discipuli adhuc non habebant perfectam cognitionem q̄ pater, & filius vnus essent.
- 44 Dub. Cur dicit, de cordibus vestris? Res. Hier. vt omnem simulationem fictæ pacis auerteret.

ALLEGORICE.

Seruus debitor decem milliū talentorum est populus Iudaicus, Decalogo legis astrictus, cui dominus debita dimisit, quando in angustia constitutus illum deprecabatur, sed liberatus alios sibi quos estimabat debitores, s. prophetas & Apostolos crudeliter trucidarū r. Vnde iratus dominus tradidit eos in manibus Romanorum, & dispersit per mundum, & post tradet in manus malignorum spirituum, qui æternis cruciatibus eos punient.

Alijs sensibus mysticis non exponitur, ratione dicta in prologo.

EADEM DOMINICA SECUNDUM ordinem prædicatorum.

Simile est regnum caelorum homini regi, qui fecit nuptias.

DOMINICA XXII. POST Penthecosten.

Abentes pharisæi consilium ierunt. Mat. 22.

Historia huius Euang. facta est anno Christi 33. die 22. Martij, in die Martis.

HISTORICE.

Inito consilio contra dām pharisæi? vt loquenti insidiarentur conati sunt. Herodianos igitur cum discipulis eorū mittunt, qui adulantes quod veritatis gratia nulli condescenderet se scire profitebantur, quæsierunt itaq; an Cæsari soluendus foret census. p̄ns autem eorum perfidia agnita, eos hypocritas appellans, vt census demonstrarent nummū imperauit, quo oblato, cuius imago & superscriptio nūmi esset sciscitatus est: cum autem quod Cæsaris foret respondissent, vt Cæsari quæ sua forent, deoque quod ipsi deberet redderent, iussit.

Visa Euangelij historia soluenda sunt dubia.

- D**VBITATVR. Quo abierunt pharisæi? Res. Chr. in hom. q̄ ad Herodianos, & cum eis consiliati sunt.
- 2 Dub. Cur volebant eum capere in sermone? Resp. Ly. quia non poterant eum capere in aliquo malo opere, & quia facilius capitur homo in verbis, quā in factis.
- 3 Dub. Cur consiliati sunt? Res. qui sup. q̄ vt ex colloquutione cōmuni melius perpendere qualiter possent eum decipere.
- 4 Dub. Quid post egissent si eum cepissent in sermone? Res. Chry. vbi sup. q̄ si respondisset non esse dandum tributum, fuisset in periculo mortis, tanquam contradicens Cæsari, & si dixisset esse dandum, fuissent eū docere contra legem dei.
- 5 Dub. Cur pharisæi non interrogauerunt ipsi, sed miserunt discipulos? Resp. Gloss. q̄ eorū discipuli, vt estimabant erant Christo incogniti. Et ideo coram eis audacius loqueretur, & laxaret linguam ad dicendum, vnde posset capi: & etiam quia per se non presuuebant facere timentes turbam.
- 6 Dub. Qui dicebatur Herodianus? Res. Ly. quod

quod d'erat milites Herodis, qui in dieb. illis erant in Hierusalem, & dicit hanc q'onem factam fuisse feria 4. s. in die Mercurij. Licet alij contrarium teneant, s. quod fuit facta in die Martis, & Hier. dicit appellatos herodianos illusorie Iudgos, qui adhibebant Herodi, vt tributum solueretur.

7 Dub. Cur discipuli Phariseorum dixerunt Iesu, Magister scimus q'a verax es &c. Resp. q' quia sic instructi fuerunt a Phariseis.

8 Dub. Cur dnt, scimus, quia verax es, &c. Ref. Gl. quia contingit aliquem veritatem no docere. Primo ex parte ipsius docetis, q'a veritate no nouit, vel non amat. & ideo co'tra hoc dicunt [Scimus quia verax es.] Secundo ex parte dei, cuius timore postposito q'da veritate de eo q'd nouerunt non pure annunciant, & co'tra hoc dicunt [& via dei in veritate doces.] Tertio ex parte pximi, ex cuius amore, vel timore aliquis veritatem tacet. & ad hoc excludendum dicunt [& no est tibi cura de aliquo.] s. homine, & ideo subdit] non. n. respicis personam hominum.

9 Dub. De quib. hominibus intelligebant? Ref. Chry. in Hom. quod de Herode, & Cefare occulte insinuabant.

10 Dub. Quid pertinebat ad Herode de tributis dandis Cefari? Ref. Hier. q' Cefar Augustus Herode filiu Antipatris alienigena & profelitu regem constituerat, vt et tributis praeslet, & Romano pareret Imperio.

11 Dub. Cur vocauit eum Magistrum? Ref. Chry. super Mat. vt quasi honoratus, & laudatus mysterium sui cordis simpliciter eis aperiat, taquam volens eos habere discipulos.

12 Dub. Cur potius proposuerunt q'onem de tributo, quam de aliqua alia? Ref. Chry. in Hom. quia sciebat, q' hanc discordiam quidam meditati occisi fuerant. Et maxime q'dam Iudas Galileus, vt habetur Actuum 5. & ex 20. lib. antiquitatum Iosephi. Ideo ipsum volebant per hos sermones in talem spiritum mittere.

13 Dub. An esset controuersia inter Iudaeos de soluendo hmoi tributo? Ref. Hier. quod fuit facta in populo magna seditio a tempore Cefaris Augusti, quando facta fuit descriptio stipendiaria totius orbis, aliquibus dicentibus pro securitate, & quiete qua Romani pro omnibus militarent, deberent eis tributa persolui. Pharisaei vero, qui sibi applaudebant in iustitia contrarij nitentibus, non debere populum dei, qui decimas solueret

& primitias daret & cetera, q' in lege scripta sunt, humanis legibus subiacere.

14 Dub. Quid est census? Resp. S. Tho. super Mat. 17. c. q' est illud quod soluebat de capite in signum subiectionis, sicut tributum soluebat de agris & vineis.

15 Dub. Quae differentia est inter tributum & vectigal? Ref. S. Th. super epistola ad Ro. 13. lec. 1. q' tributum est quod principi tribuit pro regimine generali. Vectigal vero est quod redditur principi in aliquibus certis locis de mercimonijs, quae deferuntur pro preparatione & custodia: vel vectigal dicitur quod datur principi quando per patriam deuehitur, sicut sunt procuraciones, & alia huiusmodi.

16 Dub. Quam nequitiam cognouit Iesus? Resp. quod eam, quam blandis verbis tegebant vt deciperent.

17 Dub. Cur aspere eis respondit cum eum laudarent? Ref. Chry. super Mat. q' non s'm sermones eorum pacificos blande respondit, sed s'm conscientiam eorum crudelem aspera dixit, quia Deus voluntatibus respondet non verbis.

18 Dub. Cur respondet menti, & non verbis? Ref. Hier. q' prima respondetis virtus est in terrogantium mentes cognoscere.

19 Dub. Cur vocat eos hypocritas? Resp. qui sup. quia aliu erat, & aliud simulabat.

20 Dub. Quomodo tatabant eum? Ref. L. y. quia non querebant veritatem addiscere, sed eum verbis capere.

21 Dub. Cum in omnibus veritatem diceret, quia verax erat, & vita dei in veritate doceret, & non erat ei cura de aliquo, cur redarguit eos? Resp. dñs Car. de Tur. cre. super hoc Euag. q' non reprehendit eos quin vera diceret, sed quia per verba illa aliud praetendebant, s. eum in verbis capere.

22 Dub. Quia ipsi ostendebant pprias personas, ergo non simulabant se esse alios, & per consequens non erat hypocritae? Ref. q' supra, q' isti simulabant personas volentium addiscere veritatem, cu' tñ ipsi essent personae non quae quarent veritatem, sed quae vellent decipere, & verbis capere hominem.

23 Dub. Quia hypocrisis no est de suo genere pctm mortale, ergo no debebat eos arguere? Ref. qui supra, q' illa hypocrisis q' est perniciofa, & cedit in nocumentu proximi, sicut erat ista contra personam Xpi erat pctm mortale. Ideo eos redarguit publice.

Dub.

14 Dub. Cur voluit vt ostenderent nummismam? Ref. Hier. quia sapientia semper sapienter egit, vt suis potissimum tentatores sermonibus confutentur.

15 Dub. Quid est nummisma? Ref. q' idem est quod nummus, & dicitur nummi percussura, figura & imago, quae in nummis fit.

16 Dub. Quae superscriptio erat in nummo? Ref. L. y. q' erat litera circumscriptae exprimentes nomē Cefaris, & imago etiam erat Cefaris.

17 Du. Quia Cefar iam fuerat occisus ante aduentu Christi? Ref. Hiero q' iste erat Tiberius Imperator, sub quo passus est dominus, sed omnes reges Romanoru dicebant Cefares a primo Caio Cefare, qui Imperium arripuerat.

18 Du. Cu' sciret, cuius erat illa imago, cur de hoc interrogat? Ref. q' sup. q' no ex ignorantia, sed ex dispensatione hoc querit, quia vtiq; poterat scire Iesus, cuius imago esset.

19 Du. Quae sunt Cefaris quae dominus iubet Cefari reddi? Resp. L. y. q' erat tributum, quod iurauerat soluere a tempore Pompeij, qui Iudaeam tributariam fecerat Romanis.

20 Dub. Quae erant Dei, & quae debebat sibi reddi? Ref. Hier. q' decimae, primitiae, oblationes, & viaticum.

21 Du. Cum populus Dei esset soli Deo subdatus, no videt q' deberet recognoscere Cefarem tanquam dominu? Ref. L. y. q' no est inconueniens q'd homo sit subditus homini in temporalibus, & deo immediate i spiritualibus, & ita reddere debitum omnibus est bonum & iustum.

ALLEGORICE.

Haereticarchas significant [pharisei, & eoru discipuli] qui sub verbis blandis, & verbis in principio q'runt peruertere simplices Christianos, q'a nulla est adeo falsa doctrina, q' no aliqua vera intermiscet, sed eis exemplo Xpi oblitamur eoru nequitia cognita, cu' mēte, q' dei e domino offerimus, relinquentes iniquitate eis, & dno ipsoru diabolo.

TROPOLOGICE.

Instruimur ex hoc Euangelio vt simus simplices sicut colubae, & prudentes sicut serpentes, nec oibus verbis adulatorijs aures ac comodemus, nec cito ad talia respondeamus, sed mentē dicentis inuestigemus, ne capiamur in sermone.

ANAGOGICE.

Animam ad imaginem & similitudinem

Dei formatā & baptismatis charactere circumscripam, deo, cuius est, reddere edocemur, quatenus deposito onere carnis, suū cōtepletur creatorē, & eo in seipernū fruatur.

EADEM DOMINICA SECVNDUM ordinem praedicatorum.

Erat quidam Regulus, cuius filius infirmabatur.

DOMINICA XXIII. POST Penthecosten.

Loquēte Iesus ad turbas. Ecce princeps vnus. Mat. 9. Marci. 5. Luc. 8. c.

Historia huius Euangelij facta est anno Christi 31. die 10. Nouēb. in die Martis. HISTORICE.

Ad turbas dno sermonē faciēte. Princeps quidā vt eius natae nuperrimae defunctae ad vitae auras reuocaret animam eū supplex precabatur, qui acquiescēs cū subsequeretur emoriosa quaedam mulier, quae duodecim in infirmitate annos consumpserat, ex simbriarum Christi tactu salutem se posse cōsequi sperās, eas retrorsu tetigit, ad quā conuersus dominus, vt consideret iussit sua eā fide saluti reddēte, illicoq; pristinae restituta fuit sanitati. Tumultuatē vero in principis domo turbā, tibicinesq; ob filiae mortē cū offendisset, vt recederent iussit, cum nequaquā mortis nexib. puella astricta foret, sed sopore depressa. Eis autē irridētibus expullis, filiae apprehensa manu vt surgeret imperauit, q' statim reddita vitę surrexit, patratu vero fama miraculi omnem illam per regionem dispersa est.

Sunt autem nunc soluenda dubia.

DVBITATVR. Primo, quid loquebat dñs turbis? Ref. Magister hist. scho. q' redarguebat phariseos de signo quēsto ab eis, dicēs: q' aliud no daret eis signū, nisi signū Ionę pphete, & excusabat et discipulos de ieiunio q'd iterum q' haberet spōium no poterat lugere.

2 Du. Quo vocabat iste princeps? Ref. q' vt dicūt Marcus 5. c. & Luc. 8. vocabat Iayrus, q' vt dicit L. y. vocabatur Iayr, sed nomina Hebraea translata in Latinum assumunt hanc syllabam, us, vt Iacob. Iacobus.

3 Dub. Quomodo erat princeps Respon. quod vt dicunt superscripti, erat princeps.

- synagoga, & erat archisynagogus.
- 4 Dub. Quomodo adorabat Iesum? Resp. Iyra, quod faciendo sibi reuerentiam debitam.
- 5 Du. Cuius ætatis erat filia principis? Rñ. Marcus & Lucas vbi sup. q. erat duodenis.
- 6 Du. An alias haberet filias princeps? Ref. Luc. 8. q. erat vnica. Chry. in Homil. dicit eam fuisse vnigenitam.
- 7 Du. Quia Mattheus dicit filiam mortuam, & alii dicunt, s. Marcus & Lucas, q. erat in extremis, & moriebatnr? R. s. Ly. q. nulla subest falsitas, quia Mattheus ommissis aliis recitat dicta principis ab illa hora, qua serui dixerunt ei, quod mortua erat.
- 8 Dn. Cur petiit vt veniret, & imponeret ei manũ? Ref. Chry. in hom. q. ex eius gratie credens, q. nō posset eam suscitare, nisi per impositionem manus.
- 9 Dub. Cur non redarguit hūc dominus, sicut redarguit regulum, Io. 4. Resp. S. Vinc. in sermone hodierno, quia iste princeps habebat magnam fidem, quia credidit filiam posse suscitari. Item & ardentem deuotionem adorando Christum, quæ nō habebat regulus.
- 10 Du. Cur Iesus secutus est eũ? Ref. Remigius, q. ex admiranda mansuetudine, & vt dicit Ly. propter principis fidei meritum.
- 11 Dub. An dominus iaceret, quia dicit surgens Iesus? Ref. q. sedebat docens, loquendo ad turbas, quia doctoris est sedere.
- 12 Dub. Cur hæc mulier sanguinem fluens non venit ad Iesum in domo? Resp. Hier. quia iuxta legem vrbibus excluderentur cōsimiles.
- 13 Du. Cur venit ad dominum, cum ambularet? Ref. qui sup. q. vt dum pergat ad aliã, alia curaretur.
- 14 Dub. Cur ponit Evangelista, q. pariebatur duodecim annis? Resp. Ly. q. vt ostenderet infirmitatis prolixitatẽ, & curationis difficultatem.
- 15 Dub. Cur euendo dominus sanauit mulierem hanc? Ref. qui sup. vt per hoc miraculum archisynagogus certificaretur hæc videns de suscitatione filie sue.
- 16 Du. Cur hæc mulier non accessit manifeste, sed retro? Resp. Chry. q. verecūdabatur pp passionẽ, immundã se estimans, etenim apud legẽ multa immunditia estimabatur esse hæc passio, pp hoc lateret & occultatur.
- 17 Dub. Cur non tetigit nisi fimbriam? Ref.

- Remigius, q. ex humilitate laudanda, quia nō ad faciem domini accessit, sed retro, & indignam se iudicauit pedes domini tangere, & non plenitudinem vestimenti tetigit, sed tantum fimbriam.
- 18 Du. Cur Christus portabat fimbrias? Respond. Ly. q. induebatur modo ludæorum, quibus præcipitur Numeri 15. vt portent fimbrias. Vide ser. 3. dominicę 2. Quadrage simæ dub. 17. & 18.
- 19 Du. Cur dicebat, si tetigero &c. Ref. Gregorius, q. huius mulieris infirmitas corpus, me dici vero substantiam consumpserant. Ipsa vero vt intelligit cælestẽ adesse medicum, totam intentionem suam in eo collocauit.
- 20 Du. An fimbrię habent aliquam virtutem sanandũ? Ref. Ly. quod nō, vt fimbrię erant, sed per hoc declaratur virtus illius, cuius erant fimbrię.
- 21 Du. Cur ergo illa mulier habebat spem in illis fimbriis? Ref. qui sup. q. non in fimbriis habebat spem, sed in illo, cuius erant fimbrię, qui potens erat ad sanandũ, & per tactum fimbriarum, & sine tali tactu.
- 22 Du. Cur dicit sibi dominus, confide. Ref. Chry. quia formidolosa erat.
- 23 Dub. Cur vocat eam filiã? Resp. qui sup. quia fides eam filiam fecerat.
- 24 Dub. Cur non dixit, fides tua te saluã faciet? Ref. Hier. q. d. in eo quod credidisti, iã salua facta es.
- 25 Dub. An crederet hæc mulier Christum ignorare, q. eum tangebatur? Resp. Chry. in Homil. quod æstimabat Christum latere, quia nondum de Christo perfectam opinionem habebat.
- 26 Dub. Cur Christus hoc, qd̄ erat occultũ voluit manifestare? Ref. qui sup. q. propter quatuor. Primo soluit timorẽ mulieris, ne conscientia pungatur quasi donum furata. Secundo emendat de hoc q. estimat se latere. Tertio vt omnibus eius fidẽ ostendat, vt eã emulcentur. Quarto, vt ostenderet se nosse omnia, & et vt Archisynagogus cōfideret.
- 27 Dub. Qua hora sanata fuit? Resp. Glo. q. statim vt tetigit fimbriam.
- 28 Dub. Cur non accessit cito dominus ad domum principis? Respon. Chry. in Homil. q. vt permittat mori puellã, & sic manifesta fiat resurrectionis demonstratio.
- 29 Dub. Quid ibi agebant tibicines? Resp. Amb. super Lucã, q. more veteri ad excitãdos luctus in mortuis ferebantur adhiberi.
- Dub.

- 30 Dub. Cum tibicines magis excitent lætitiã, quã poterãt excitare fletum? Ref. Ly. q. diuersæ melodie excitant diuersas passionem in homine. Quædam audaciam, vt patet in bellicis tubis: quãdam deuotionem, sicut patet in ecclesiasticis canticis. Aliæ lætitiã, vt patet in instrumentis musicis. Et quãdam fletum, vt hic.
- 31 Dub. Quomodo turba tumultuabat? Rñ. Ly. i. lachrimabatur, & eiulabat, & dicebatur tumultuare, q. causabat confusũ sonũ.
- 32 Dub. Si Christus omnes discipulos secũ duxit, vbi iacebat filia defuncta? Ref. Marcus, & Lucas, quod solum duxit Petrum, Iacobum & Ioannem.
- 33 Dub. Cur non omnes conduxit? Respon. Theop. quia volebat ad ostentationem aliquid operari.
- 34 Dub. Cur præcepit turbæ vt recederet? Resp. Chry. quia non erant digni, vt viderent mysterium resurgentis, quoniam resuscitantem deribant.
- 35 Dub. Cur dñs dicit puellam nō esse mortuam? Ref. Rabanus, quod quia deo erat viuata in anima, quã in corpore.
- 36 Dub. Cur eum deridebant? Ref. Ly. quia credebant, quod loqueretur ex ignorantia, cum ipsi scirent eam esse mortuam.
- 37 Dub. Cur nō redarguit deridẽtes se? Rñ. Chry. in hom. q. vt ipsa derisio, & tibicine, & alia vniuersa demonstratio fiant mortis, quia. n. multotiens postquam facta sunt miracula non credunt homines, antea eos conuincit propriis rationibus.
- 38 Dub. Cur dimisit in resurrectione tres discipulos, & parẽtes puellę? Ref. qui supra, q. vt eos testes postmodum haberet diuinæ virtutis. Patrem autem, & matrẽ puellę tanquam præ omnib. magis necessarios, & ne quis diceret fallax esse resurrectionis iudiciũ.
- 39 Dub. Quid est derisio? Ref. S. Tho. 2. 2. q. 75. ar. 1. q. vt dicit gl. super Pf. 2. Ibi qui habitat in caelis irridebit eos. irrisio fit ore, i. verbo & cachinis, & ad hoc turpia dicit derisor, vt aliquis apud seipsum perdat conscientie gloriam per quãdam confusionẽ, & erubescantiam.
- 40 Dub. Quæ differentia est inter derisionẽ, contumeliam, & susurratio nem? Resp. qui sup. quod conuitium est ad deprimendum honorem, detractio qua dimittitur fama, susurratio ad tollendũ amicitiam, & irrisio fit vt irrisus erubescat.

- 41 Dub. Quomodo fit subsannatio? Ref. qui sup. quod secundum gl. supra allegatam in naso rugato.
- 42 Dub. Quæ differentia est inter contumeliam, conuitium, & improprium? Ref. qui sup. q. 72. ar. 1. quod defectus culpæ est ille qui representatur per verba contumeliosa: & defectus generaliter culpæ, & poenæ representatur per conuitium, quia conuitium consuevit dici non solum animã, sed et corporis. Vnde si aliquis iniuriando dicit alicui quod est cæcus, conuitium dicit, sed nō contumeliam: improprium vero dicit aliquis quando alteri ad memoriam reducit iniuriose, quod contulit ei auxilium necessitatem patienti.
- 43 Dub. An contumelia consistat vnquã in factis? Ref. qui sup. q. sic, in quantum facta habent vim verborum in significando.
- 44 Dub. An contumelia, vel conuitiũ sit peccatum mortale? Ref. qui supra, ar. 2. quod si aliquis profert verba contumeliosa, vel contumeliosa, vt auferat honorem proximi, peccat mortaliter. Aliquũ tñ aliquis dicit causa correctionis illud, quod potest esse conuitium vel contumelia, & sic aliquando potest esse peccatum veniale. Aliquando absque omni peccato, in quo tamen necessaria est discretio, vt moderate quis talibus verbis vtatur, quã pp incautelam posset esse ira graue conuitium prolatum, quod auferret honorem eius, contra quem pferret, & sic posset peccare mortaliter, etiam si non intenderet dehonorationem alterius, sicut etiam si aliquis incaute alium ex ludo percutiens grauius ledat, culpa non caret.
- 45 Dub. An patienter sufferre debeamus contumelias nobis illatas? Resp. qui supra, ar. 3. quod tenemur habere animum paratũ ad contumelias tolerandas si expediens fuerit, quandoq. tamen oportet vt contumeliã illatam repellamus, & audaciam inferentis deprimamus, vt de cætero talia non artem pret, sed tamẽ moderate. Item ne impediatur bonum multorum, qui audientes nos contumelias pati, cogitent nos esse malos, & à nostris prædicationibus auertantur. & ita in primis moribus remanentes, bene viuere contemnunt.
- 46 Dub. Vnde nascitur contumelia? Resp. q. sup. ar. 4. q. ex ira, quia magis habet propinquitatẽ ad finẽ irę, qui est vindicta: nulla. n. vindicta est irato magis in promptu, q. infer.

re contumeliam alteri. Et ideo contumelia maxime nascitur ex ira.

47 Dub. Quid est detractio? Resp. qui sup. q. 73. ar. 1. qd est denigratio alienae famae per occulta verba.

48 Dub. Quae differentia est inter contumeliam & detractioem? Resp. qui sup. quod contumelia est quando aliquis manifeste contra aliquem loquitur, sed detractor loquitur occulte. Item quo ad finem, quia contumeliosus derogat honori, & detractor famae.

49 Dub. Quomodo detractor per verba occulta derogat famae, quae est publica notitia cum laude? Resp. qui sup. qd verba detractoris dicuntur occulta quantum ad eum, de quod dicuntur: quia eo absente, & ignorante dicuntur, sed contumeliosus in faciem contra hominem loquitur.

50 Dub. An dicens vni soli malum de aliquo corrumptat eius famam? Resp. qui sup. qd sic, non in toto, sed in parte.

51 Dub. Quia ille dicitur detraxere qui aliquid subtrahit, vel diminuit, sed aliquis quis nihil diminuet de veritate dicendo vera crimina alterius, & tñ denigrabitur fama? Resp. qui sup. qd detractor non dicitur quod diminuat de veritate, sed quia diminuit de fama.

52 Dub. Quot modis quis potest diminueret famam alterius? Resp. qui sup. qd quandoque diminuit de fama alterius directe, qñ falsum imponit alteri. Secundo qñ peccatum adauget suis verbis. Tertio, quando occultum reuelat. Quarto quando id, quod est bonum dicit, mala intentione factum: indigne vero negando bonum alterius, vel malitiose reticendo, vel minnendo.

53 Dub. An detractio sit semper peccatum mortale? Resp. qui sup. ar. 2. qd per se loquedo est peccatum mortale, cum secundum suam rationem ordinetur ad denigrandam famam alterius, quae est pretiosior inter res temporales. Aliquando autem contingit qd aliquis dicit aliqua verba per quae diminuitur alterius fama non hoc intendens, sed aliquid aliud, & hoc non est detraxere per se, & formaliter loquendo, sed solum materialiter, & quasi per accidens: & si hoc fiat propter aliquod bonum necessarium, debitis circumstantijs obseruatis, non est peccatum, nec potest dici detractio: si autem proferat ex animi leuitate, vel propter causam aliquam non necessariam, non est peccatum mor-

male, nisi forte notabiliter famam alicuius laedat, & praecipue in his, quae pertinent ad honestatem, quia hoc ex ipso genere verborum habet rationem peccati mortalis.

54 Dub. An detractor teneatur ad restitutionem famae? Resp. qui sup. qd sic, sicut ad restitutionem cuiuslibet rei subtrahit.

55 Dub. An semper reuelans peccatum occultum alicuius, detrahat ei? Resp. qui supra, quod non, si reuelat ex charitate, vt corrigatur, nec talis peccat, sed meretur similiter si accusaret propter bonum iustitiae publicae, seruato semper ordine fraternae correctionis.

56 Dub. An detractio sit grane peccatum? Resp. qui sup. ar. 3. qd post homicidium, quod tollit vitam proximi iam actu existente, & post adulterium quod est contra debitum ordinem generationis humanae, per quam est introitus ad vitam, detractio secundum suum genus est grauius, quam furtum: posset tamen esse alius ordo propter circumstantias aggrauantes, vel diminuentes, per accidens tamen grauitas peccati attenditur ex parte peccantis, qui grauius peccat si ex deliberatione peccet, quam si peccat ex inimitate, vel in cautela, & secundum hoc peccata locutionis habent aliquam leuitatem in quantum de facili ex lapsu linguae proueniunt absque magna praemeditatione.

57 Dub. Quia cum in epistola Clementis: detractores dicantur homicidae. Videtur, qd sit ita graue sicut homicidium peccatum detractioem? Respond. qui supra, quod detractor dicitur occasionaliter homicida in quantum per sua verba dat alteri occasionem, vt proximum odiat vel contemnat, & qui odit fratrem suum homicida est. 1. Ioannis 5.

58 Dub. An odientes detractores peccent? Resp. qui sup. ar. 4. qd si quis inducit alium ad detrahendum, vel saltem placet ei detractio propter odium eius, cui detrahitur, non minus peccat quam detrahens, imo quandoq; magis. Si autem non placet ei, sed ex timore, vel negligentia, vel etiam verecundia quadam omittat repellere detrahentem, peccat quidem, sed multo minus quam detrahens, & plerumque venialiter. Quandoque etiam mortaliter, si sibi ex officio incumbit detrahentem corrigere, vel propter aliquod periculum quod audiens nouit consequens, vel propter radicem, quae ti-

mor

mor humanus quandoque potest esse peccatum mortale.

59 Dub. Si aliquis veritatem dicat detrahendo quomodo potest eum audies redarguere? Resp. qui sup. qd non debet arguere de falsitate, sed de hoc quod peccat fratri detrahendo, uel saltim ostendere qd ei detractio displiceat, per tristitia faciei, quia vt dicitur Prouer. 25. ventus aquilo dissipat pluias, & facies tristes linguam detrahentem.

60 Dub. Quae differentia est inter detractioem, & susurrationem? Resp. qui sup. q. 74. ar. 1. qd detractor & susurro conueniunt in hoc, quod vterq; occulte malum de proximo dicit, propter quam similitudinem inter duum ponitur pro alio. Vnde Eccl. 5. non appelleris susurro dicit glo. id est detractor. differunt tamen in fine, quia detractor intendit denigrare famam proximi, sed susurro intendit amicitiam separare.

61 Dub. Quis dicitur criminator? Resp. qui supra, quod ille qui publice crimina aliis imponit, vel accusando, uel conuictiando.

62 Dub. Quis dicitur bilinguis? Resp. qui supra, qd proprie dicitur susurro, qui nititur ex vtraque parte amicitiam rumpere. Et ideo duabus linguis vitur ad duos vni dicens malum de alio.

63 Dub. Quod est maius peccatum detractio, vel susurratio? Resp. qui supra, ar. 2. qd susurratio, quia amicus est melior, quam homo, & amari quam honorari, vt dicitur in 8. Ethic.

64 Dub. An resuscitando puellam immiserit ei aliam animam? Resp. Chryf. qd non aliam superinduxit, sed eam quae exierat reduxit velut e somno erigens.

65 Dub. Quomodo vocabatur haec puella? Resp. qd vt habetur Marci 5. & vt exponit Lyra, vocabatur Tabita.

66 Dub. Cur euangelista dicit, qd exiit fama haec in vniuersam terram illam? Resp. glo. qd hoc ad magnitudinem, & nouitatem miraculi pertinet, & ad manifestam veritatem ipsius, ne fictum putaretur.

67 Dub. Quod signum vitae ostendit illa puella? Resp. qd surrexit vt dictum est supra. Et vt dicunt Marcus, & Lucas, & exponit Chryf. iussit illi dare manducare ne putaretur fantasma esse quod factum fuerat.

AL L E O R I C G E.

[Archifynagogus] significat Moysen [filia eius] est synagoga, velut duodecimo a-

tatis anno, i. tpe pubertatis post quam spualis sobole Deo generare debebat, erroris languore conseruata est, ad hanc principis filiam dum properat Dei verbum, vt saluos faceret filios Israel, Sancta ecclesia ex Gentibus congregata, quae interior lapsu criminum deperibat, paratam alijs fide percipit sanitatem. Notandum autem qd dum archifynagogi filia sit duodenis, & mulier haec ab annis 12. sanguine fluxit, eo tempore quo haec nata est, illa cepit infirmari. Vna. n. penes seculi etate, & synagoga ex Patriarchis cepit nasci, & gentium exterarum natio idololatriae sanie fedari. [Nam fluxus sanguinis] bifariam potest intelligi. hoc est super idololatriae pollutione, & super his, quae carnalis delectatione geruntur: & sicut quandiu synagoga viguit, laborauit ecclesia, sed eorum delicto salus Gentibus facta est. Accedit autem & tangit dñm ecclesia cum per fide appropinquat, creditur, tetigit [dixit si tetigerit tñ simbriam, &c.] quia his tribus fide, verbo, & opere, omnis salus acquiritur. [Accedit autem retro] siue iuxta hoc quod ipse ait: si quis mihi ministrat me sequatur, siue quare pñtem dñm in carne non videns peractis iam sacramentis incarnationis illius ad agnitionis eius gratiam peruenit. [Vnde & simbriam vestimenti tangit] quia cum Christum in carne Gethis populus non vidisset, verba incarnationis recepit. [Vestimentum n. Christi] dicitur mysterium incarnationis eius, quo diuinitas induta est [simbriam vestimenti] verba sunt de incarnatione eius dependentia [non autem vestem, sed simbriam tangit] quia non vidit in carne dñm, sed suscepit per Apostolos incarnationis verbum. [Non autem in vrbe, sed in itinere pergente domino sanatur.] Vnde Apostoli, quia indignos vos iudicatis vita aeterna, ecce conuertimur ad Gentes: Gentilitas autem ex hora dñici aduentus cepit habere salutem. [Dñs autem domum principis, s. synagogam ingreditur] quae vsq; hodie [iacet in domo principis mortua] & qd vñr magistri [tribicines sunt] carmen lugubre canentes [turba quoq;] iudeorum non est credentium, sed tumultuantium: cum autem intrauerit plenitudo gentium, tunc omnis Israel saluus fiet. Vt autem rarus ex lege creditum numerus posset intelligi [turba omnis expulsa est] quam vtiq; saluari dñs optasset, sed irridendo dicta, gesta; eius, resurrexerunt non fuit digna consortio. [Te-

auit autem manū eius, & surrexit puella] quia nisi mandate prius fuerint manus ludæorū, quæ sanguine plene sunt, synagoga eorū mortua non resurgeret. Exeire autē fama in vniuersam terrā illam] electionis famulatio Christi atque opera prædicant.

TROPOLOGICE.

Instruimur vt in necessitatibus ad Xpm accedamus, & eius auxiliū quæramus etiā in itinere, & vbiq; eum inuocare, qm̄ prope est omnibus inuocantibus eum. Et si per 12. annos, i. per magnum tēpus grauemur fluxu sanguinis, i. multitudine continuatorum peccatorum, propter quæ ante eum venire verecundamur. [retro]. i. in secreto, s. per secretam confessionem [tangamus simbram vestimenti eius]. i. gustemus, qm̄ cōpatitur nobis ex humanitate induta, & habeamus interiorem fidem, & sp̄s posse saluari. Et ipse statim iubeat nos cōdere, & sic ex illa hora cōpunctionis salui erimus. Et nō iaceamus ī domo mortui, vt puella, sed dormiamus, quia licet per p̄m̄ mortiamur, tñ per penitētiā excitari possumus, nec adheremus tibicinibus, i. adulatoribus, qui fouent mortuam: & eiiciamus turban, i. expellamus multitudinē seculariū curarū, quæ int̄erim, quōd intus manent puella, i. anima nō resurget.

ANAGOGICE.

Dei vnigenitum contemplerur, qui in mundum humiliter veniens, se à quibuscunq; orari patitur, & in vitiis huius mundi nostram salutem operatur, & nos à vetustis peccatis liberans, iubet confidere, quod in illa æterna gloria cum ipso regnare poterimus. Porrigens nobis peccatis mortuis suæ misericordiæ manum, & nos trahet ex huius mundi miseris ad gloriā dei patris, vbi nullus erit ægritudinis metus, sed omnia sana, & iucunda, & huius beatitudinis nostræ fama in die iudicii à toto cognosce tur mundo.

EADEM DOMINICA SECVNDUM ordinem prædicatorum.

Simile est regnum calorum homini regi, qui noluit rationem, &c.

DOMINICA XXIII. POST Penthecosten.

cum videritis abominationem. Math. 24. Luca 17. cap.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis suæ 33. die 22. Martij, in die Martis.

HISTORICE.

Futurorum dñs vaticinator egregius, discipulos vt cā quæ à Daniele prædicta fuerat sancto in templo desolationis abominationem, qñ cernerent legentes tunc intellectu caperent, quod eos, f. adueniente tempore ciuitatum incolæ ad mōtes confugerēt, qui vero in agris, aut testis à casu degerēt, nequaquā etiā ob rerum indigētiā opportunarum proprios reperere auderent lacer. Prægnantibus vero atq; natis vbera præbetibus angustias imminere prædixit, vt quæ nequaquam eorū sabbato fieret fuga, aut hyeme orare debere præmonuit, qm̄ tunc talia eius aduersa, qualia nec ante præteritū se, nec post futura fore euenirent, & nisi electorū intuitu illud abbreviatū fuisset tēpus omnis minime caro saluata fuisset. nā falsi tunc aderunt prophetæ signis coruscantes variis, quibus electos ipsos, si tñ possibile foret, erroribus implicarēt, quibus, vt nullā Christi demonstrantibus fidē darent iussit, qm̄ ad fulguris instar dum in oriente exurgit ab occidente conspicitur, filii hominis aduentus prospectabitur. Vbi uero iaceret cadaver ibi coadunadas dixit aquilas, in cælorūq; statim luminaribus adesse signa, vt eorū ēt cōmoueant virtutes, & dñi in cælo signū demonstrandū fore, terræ vero generationes cūctas lachrymari, cū tam excellentem hominis silu celsitudine in nubibus aduenientē, & suos à quatuor seculi extremitatibus electos tubæ voce suorum ministerio exercitū conuocatuos cernerent fici similitudine eos vt ī Ianuis Dei regnū fore agnoscerēt edocēs. Cuius cum folia ac tenellus ramus appareret q̄stas nō lōge abest, ita nec omniū finis rerū procul cū præmissa euenerint fore, illā uero minime præterire debere generationē, quoadusque cōplerentur omnia, & cælū quidem ac terrā, sed non verba pertransire debere sua promissit.

Querenda nunc, & soluenda sunt dubia.

DVBITATVR. Qñ, cur, & vbi dñs prædixit prædicta verba? Respondet q̄ vt habetur ante hoc euangelium sedebat in monte oliueti, die Martis eius passionem præcedente, & hæc dixit discip.

scipulis secreto cum interrogantibus, quando destructio templi, quam eis prædixerat futura esset.

- 2 Dub. Quæ fuit illa abominatio? Respon. Hier. quod fuit statua Cæsaris à Pilato posita in templo, quia abominatio s̄m̄ veterem scripturam idolum nuncupatur.
- 3 Dub. Cur dicitur desolationis? Resp. Ly. quia in templo desolato posita fuit.
- 4 Dub. Vbi habetur à Daniele de ista abominatione? Resp. Hier. quod 9. c. sic habetur, q̄ in dimidio hebdomadis auferetur sacrificium, & libamina, & in templo desolationum abominatio erit vsque ad consumationem temporis, & consumatio dabitur super solitudinem.
- 5 Dub. Cur dicit, videritis? Resp. Chryf. in Hom. vt discant, quoniam viuentibus quibusdam eorum hæc erunt.
- 6 Dub. Cur dicit, tunc qui legit intelligat? Resp. Ly. i. vt qui legit prophetiam danielis intelligat eam de hoc facto.
- 7 Dub. Qui debent fugere ad montes &c. Resp. Remig. q̄ imminente desolatione Hierusalem oēs Christiani, qui in Iudæa erant diuino miraculo moniti, vt habetur in ecclesiastica historia transierunt Iordanē, & iuerunt in Pellam ciuitatem, & ibi steterūt sub tutela Agrippæ regis, qui subditus erat sub Romano Imperio.
- 8 Dub. Cur dicit, qui in tecto &c. Resp. Chryf. in Hom. quod vt ostendat ineuitabilia mala futura esse in Iudæis, quoniam eligibilis erat nudo corpore saluari, quàm reuerti domum pro tollendo uestimento, qm̄ si illi, qui in ciuitate sunt fugiunt, multo magis, qui foris sunt non oportet ad ciuitatem refugere.
- 9 Dub. Cur potius dicit vt prægnantibus, &c. quàm alijs? Resp. qui sup. quod ea, q̄ à natura sunt qualiter aliquis fugiet, qualiter n. prægnans fiet leuis ad fugā, aut lactans poterit eum, quem peperit deserere, & ut Orig. dicit, qm̄ non erit tunc tempus miserendi, neq; super prægnantes, neq; super lactantes, neque super infantes earum.
- 10 Dub. Cur dicit, orate autē ne fuga vestra fiat hyeme, vel sabbato? Resp. Hier. super Mat. quia. s. de altero dicitur frigidus prohibet ad solitudines, & in montibus desertisq; latitare. In altero autem transgressio legis est si fugere voluerint, aut mors imminens si remanserint.

- 11 Dub. Quomodo faciunt contra legem fugiēdo in sabbato? Resp. Ly. Qm̄ iter sabbathi dicitur mille passus, nec plus licebat ambulare, quia talis ambulatio magis erat ad recreationem, quàm ad laborem, nec erat contra sabbathi quietem.
- 12 Dub. Quæ fuit illa tribulatio magna &c. Resp. Iosephus, qui Iudaicam scripsit historiam, talia mala dicit illi populo tpe Titi, & Vespasiani accidisse, vt vix credibilia essent, quæ et prædicit Lucas 21. c. Vnde non immerito dictum est talem tribulationem, nec fuisse à natura initio, nec futuram.
- 13 Dub. Nūquid persecutio Antichristi erit maior? Resp. Aug. ad Hefichium, q̄ sic, & tpe Antichristi talis, aut maior forsūt erit, intelligendum est de illo populo dictū qd̄ eis amplius talis futura non erit: s. n. Antichristum illi primitus & præcipue recepturi sunt, facturus est tunc ille populus tribulationem potius, quàm passurus.
- 14 Dub. Quomodo breuiati sunt dies illi? Resp. Hier. quod non mensura, sed numero breuiati sunt.
- 15 Dub. de qua carne intelligit, cum dicit omnis caro? Resp. Ly. quod hic caro accipit pro homine. Sicut Gen. 7. non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est.
- 16 Dub. Quomodo intelligitur, quod non fieret salua omnis caro? Resp. qui sup. q̄ nullus homo fieret saluus si esset longū prædictæ tribulationis tempus: negatio n. postposita huic signo vniuersali omni, facit ipsum equipollere signo vniuersali negatiuo, quia omnis non valet nullus.
- 17 Dub. Quomodo pp̄ electos breuiati sunt dies illi? Resp. Aug. ad Hefichium, quod tpe euerfionis Hierusalem fuerunt aliqui electi, qui ex circuncisione crediderant, p̄pter quos breuiata sunt mala.
- 18 Dub. Si breuiati sunt dies numero, ergo prophetia daniel non fuit cōpleta de hebdomadibus? Resp. qui sup. q̄ Lucas apertissime testatur ipsam tunc fuisse completam, quando euerfa est Hierusalem.
- 19 Dub. Cur Ioannes Euangelista nō scripsit de hac euerfione? Resp. Chry. in Hom. q̄ fuit ex dispensatione Spiritus sancti, vt non videtur ex ipsa eorum, quæ facta sunt historia scribere, etenim post captiōnē Hierusalem vixit multo tempore. Sed alij Euangelistæ qui ante mortui sunt, & nihil horū viderūt

- ipsi scribunt, vt vndiq; fulgeat præuentionis veritas.
- 20 Dub. Quando erit tempus de quo dicit, tūc si aliquis vobis dixerit &c. Ref. qui sup. quod dominus conuertit hic sermonem ad tempus aduentus sui ad iudicium, & ita intelligitur illud tunc.
- 21 Dub. Quia dicit tunc, s. in tempore euerisionis Hierusalem, si quis vobis dixerit &c. & tūc tūc non venit ad iudiciū? Ref. qui sup. q̄ sicut cum supra dixit Euangelista c. 3. in dieb. illis venit Ioannes Baptista, non tempus quod immediate est consequens, ostendit, cum 30. anni in medio essent, ita & hic cum dicit, tunc, totum medium tēpus prætermisit, quod futurū erat à captione Hierusalem vsq; ad initio consumationis mundi.
- 22 Dub. Cur non debebāt credere dicentibus, hic est Christus &c. Ref. Ly. quia multi discipuli Antichristi venient ad seducēdū pupulum, dicendo, q̄ ipse sit vere Christus in lege promissus & in prophetis. Et ideo dicit, q̄ eis non credant, quia nō solum habebunt verba ad decipiendum, sed etiam signa quod est difficilior ad euadendum.
- 23 Dub. Qui erunt pseudochristi &c. Ref. q̄ sup. q̄ pseudochristi erūt falsus Christus, s. Antichristus, & pseudopropheta. i. falsi propheta erunt ministri eius.
- 24 Dub. An sit possibile quod electi in errore inducant? Ref. Greg. 33. moral. dicēs, q̄a electorum cor & trepida cogitatione cōcutiū, & tūc eorum constantia non mouet, vna snia dominus vtrunq; complexus est, quasi enim iam errare est in cogitatione titubare, sed si fieri potest, subiungitur, quia fieri non potest, vt in errorem electi capiatur.
- 25 Dub. Cur dicit, ecce prædixi vobis? Ref. qui sup. in Hom. quoniam iacula præuisa minus feriunt. dominus enim noster perituri mundi præcurrentia mala denuntiat, vt eo minus perturbent venientia, quo fuerunt præcisa.
- 26 Dub. Cur non debēt exire si dixerint, Ecce in deserto est? Ref. Ly. quod dicit Christus tanquam religiosum in loco deserto existere, vt homines errore deprauent.
- 27 Dub. Cur dicit eum esse in penetralibus? Ref. qui sup. vt homines dominantes Antichristi potestate concludant.
- 28 Dub. Quæ dicit penetralia? Ref. Ly. quod sunt loca occulta, & vocabulista dicunt ea esse secreta loca interiora, sicut secreta ca-
- meram. Et est in tēplo, vbi dabatur oracula.
- 29 Dub. Quæ similitudo est fulguris ad aduentū Xpi? Ref. Chry. in Hom. q̄ sicut fulgur non indiget annunciante aut præcone, sed in monumento ipsi monstratur per vniuersum orbem terrarum, et his qui in thalamis sedent. Ita & aduentus Christi simul apparebit vbique propter glorię fulgorem.
- 30 Dub. Cur dicit vbicunq; fuerit corpus, ibi cōgregabuntur & aquilæ? Ref. qui supra, quod in hoc dixit s̄m signum sui aduentus.
- 31 Dub. Quō hoc intelligitur? Ref. Ly. q̄ corpus. i. Christus in humanitate, quia veniet ad iudicandum in forma humana; aquilæ illuc congregabuntur, i. sancti occurrentes Christo venienti ad iudicium.
- 32 Dub. Cur sancti nominantur aquilæ? Ref. Hilarius, quod pp volatū spūalis corporis.
- 33 Dub. Si aquilæ congregantur, vbi sunt corpora? Ref. Hiero. quod ad corpus, id est Ioathon, quod latine conuenientis cadauer dicitur, congregantur ad escam.
- 34 Dub. Cur potius dicit de aquilis, quā de vulturibus? Ref. Orig. quod in hoc voluit ostendere magnificos, & regales omnes qui in passione dñi confiderunt. Et etiam, vt dicit Hiero. qm̄ quibus iuuentus renouata est, vt aquilæ, & qui assumunt pennas, vt ad Christi veniant passionem recte aquilis comparantur.
- 35 Dub. De qua tribulatione intelligit, cum dicit. Statim aut post tribulationem? Ref. Chry. in Hom. quod de ea quæ erit dierum Antichristi, quæ erit magna tot existenti-bus deceptoribus.
- 36 Dub. Cur dicit statim? Ref. qui sup. qm̄ illa tribulatio non extendetur per t̄pis longitudinem, quia Christus confestim aderit.
- 37 Dub. Quō signum filij hominis apparebit in cælo? Ref. Ly. i. in aere, qui aliquando vocatur cælum in scriptura.
- 38 Dub. Ad quid apparebit illud signum? Ref. chr. in Hom. quod vt verecundiam Iudaorum confuter.
- 39 Dub. Quō plangent omnes tribus terræ, cum sancti tūc non fleant? Ref. Ly. i. aliqui, de omnib. tribubus & nationib. in quibus erunt aliqui mali, quib. aduentus iudicis erit tristabilis.
- 40 Dub. cur plangent? Ref. chry. in Hom. quia visa cruce, considerabūt q̄ mortuo eo nihil profecerunt, & quoniam crucifixerunt eum, quem adorari oportebat.

Dub.

- 41 Dub. Cur dicit trib. terræ? Ref. Hier. qm̄ hi plangent, qui municipatum non habent in cælis, sed scripti sunt in terra.
- 42 Dub. Ad quid mitter Angelos suos? Ref. Ly. q̄ ad colligendum cineres mortuorū, quia eorum ministerio colligentur.
- 43 Dub. Quæ turba erit illa? Ref. Ly. q̄ sicut in datione legis auditus est sonitus terribilis, vt habetur Exod 16. ita audietur tunc sonitus consimilis virtute Angelorum factus in elementis.
- 44 Dub. Quæ erit illa vox magna? Ref. qui sup. q̄ erit vox Christi vocantis mortuos ad iudicium.
- 45 Dub. An solum electos cōgregabunt ad iudicium? Ref. qui sup. q̄ licet omnes adducantur ad iudicium, tamen electi specialiter adducuntur ministerio Angelorum sanctorum, quia erunt conciuēs eorum.
- 46 Dub. Qui erunt illi quatuor venti? Ref. Remig. a quatuor ventis, i. a quatuor climatib. mundi, s. Oriente, Occidente, Aquilone, & Austro. Vnde oriuntur quatuor principales venti, vt dicit Lyra.
- 47 Dub. Vnde oriuntur venti? Ref. S. Th. sup. Ioan. q̄ in generali scitur, quia Austro fiat a meridie in aquilonem, & Boreas e cōuerso, in speciali vero sciri non potest.
- 48 Dub. Quibus horis diei magis flant venti? Ref. qui sup. super Iob, q̄ venti orientales flant mane, deinde meridionales, sed versus vespere venti occidentales.
- 49 Dub. Qui venti causant pluias, frigus, & tempestates? Ref. qui sup. q̄ venti meridionales causant pluias, & tempestates. Septentrionales autem causant frigus.
- 50 Dub. Cur dicit a summis cælorum, &c. Ref. Remig. q̄ ne forte aliquis putaret, q̄ solummodo a quatuor partibus mundi, & non a mediteraneis regionibus, & locis.
- 51 Dub. Qui sunt summi cælorum, & termini eorum? Ref. Ly. q̄ iste est modus loquendi secundum apparentiam, quia secundum veritatem æqualiter distant cæli a terra vndique, est ergo sensus a summis cælorum, i. ab omni loco, qui sub cælo est.
- 52 Dub. Cur dicit, q̄ est in ianuis? Ref. quia ille, qui est ianuis cito erit in ciuitate, vel in domo, ita erit aduentus Christi.
- 53 Dub. Quam parabolam docet ficus? Ref. Lyr. discere parabolam, i. similitudinem, quam post dixit.
- 54 Dubia alia circa hoc Euang. require do-

minica 1. Aduentus, & etiam expositiones sensuum mysticorum.

EADEM DOMINICA SECUNDUM ordinem prædicatorum.

Abeuntes pharisæi, &c.

DOMINICA XXV. POST Penthecosten, secundum ordinem prædicatorum.

Loquente Iesu ad turbas, &c.

DOMINICA XXVI. POST Penthecosten, secundum ordinem prædicatorum.

Cum subleuasset oculos. Vide dominica 14.

Quadragesimæ.

IN DEDICATIONE Ecclesiæ.

Ingressus Iesus perambulabat Hierico.

Luc. 19. cap.

Historia huius Euang. facta est anno Christi 33. die 17. Martij, in die Iouis.

HISTORICE.

Dño per Hierico iter agente, publicano r̄i princeps Zachæus nomine diuitijs abundans, cum summo Iesum optaret videre de siderio, nec præ turba plurima valeret, in sycomorum arborem ascendit, qm̄ cæterorū altitudinē minimē equabat, vt inde prospiceret transeuntem, quem cum intuitus dñs fuisset, vt festinanter descenderet iussit, qm̄ ad eius diuertere intēdebat domū, qui magna percussus lætitia statim imperata percipit, eumque cum discipulis in suam recepit domum. Murmurantib. contra dominum astantibus, q̄ publicani habitaculū petijset. Aiebat aut̄ dño Zachæus, se cunctorū quæ possideret honorū dimidiū pauperib. velle largiri, & si qua fraude acquisisset bona se quadruplū restituere decreuisset. Dñs aut̄ illi ipsa die domū salutē aduenisse r̄ndit, eo q̄ ex stirpe ipse Zachæus foret Abraham. Filiumq; aduenisse hominis, & vt quod perierat requireret, & indigētib. salutē afferret.

Propinenda sunt dubia, & soluenda.

DVBITATVR. Igitur, quo ibat Iesus, quando transibat per Hierico? Ref. q̄ vt habetur ante istud euangelium, ibat in Hierusalem.

Dub. Cur ponitur hic nomen proprium Zachæi? Ref. Ly. quoniam dignus erat nomen propter conuersionis facilitatem, & conuersi perfectionem.

Dub. Qui dñr publicani, & de vctigalib.

ac

- ac pedagys. Vide domin. 3. post Penthec. a primo dub. vsque ad 12.
- 4 Dub. Quomodo erat diues? Ref. Ambr. super Lucam, quia ei erat census ex fraude.
- 5 Dub. Cur cupiebat videre Iesu? Ref. Titus, quia ia pullulauerat in eo semē salutis.
- 6 Dub. Cur volebat videre, quis esset? Ref. qui sup. vtpote, qui nunquam eum viderat.
- 7 Dub. Quæ dicitur arbor sychomorum? Resp. Beda, q̄ est arbor moro folijs similis, sed altitudine præstans. Vnde a latinis celsa nuncupatur, & ficus fatua dicitur.
- 8 Dub. Cur dominus suspexit? Ref. Ly. q̄ vt approbaret deuotionem illius.
- 9 Dub. Cur Euangelista dixit, & vidit eū? Resp. Cyrillus, q̄ vidit hominis animam promptissime nitentem ad sanctē viuendum, & eum ad pietatem conuertit.
- 10 Dub. Cur vult dominus, vt Zacheus festinans descendat? Ref. vt adimpleret desiderium eius volentis eum videre.
- 11 Dub. Cur dominus non inuitatus dixit, q̄ oportebat eū manere in domo Zachei? Resp. Ambr. vbi supra, quoniam dominus sciebat hospitis sui vberem esse mercedē, sed tamen & si non vocem inuitantis audierat affectum.
- 12 Dub. De qua domo intelligit dominus? Ref. Ly. q̄ de materiali pp̄ refectionē Christi, & discipulorum, & etiā de doctrina spiritali conscientie, in qua voluit Christus manere per gratiæ infusionem.
- 13 Dub. Cur dicit oportet, cum nullus constringeret eum ad ibi manendum? Resp. q̄ est sensus contentor, volo, & eligo tecū manere, & etiam oportet respectu finis, vt. s. f. salutem tuæ domui tribuam.
- 14 Dub. Cur gaudebat? Ref. quia complebatur eius affectio videndi dominum.
- 15 Dub. An licite alij murmurarent videntes Iesum conuersari cum malis? Resp. q̄ non, quia nō conuersabatur cum eis, vt malus fieret, vel vt eos confirmaret in malo, sed vt sanaret eos, sicut medicus visitat infirmum, vt eum sanet, vt dicit Lyra.
- 16 Dub. Qui erant murmurantes? Resp. qui sup. q̄ pharisei, & alij malignantes.
- 17 Dub. Cum Paulus dicat 1. Cor. 5. Si quis frater fuerit rapax, aut auarus, eū huiusmodi nec cibum esse sumendū. Ergo Christus non debebat comedere cū Zacheo auaro? Resp. Chry. q̄ tunc vitare præcepit Paulus, fratres cum persistat in malo. Hic vero Za-

- cheus erat mutatus.
- 18 Dub. Cur Christus non redarguit murmurantes? Ref. qui sup. q̄ medicus, nisi patiatur saniem egrotorū non liberat a morbo, & tamen iu sine Euangelij responderet eorum murmurationi.
- 19 Dub. Cur scibat Zacheus? Ref. Ly. q̄ ad obediendum domino promptus.
- 20 Dub. Cur Zacheus dat dimidium bonorū suorū pauperib. & c. Ref. Chry. q̄ sol iustitiæ nequitia fugauit caliginē, nondū. n. voce dixerat & obedit intus illustratus.
- 21 Du. Cur Zacheus dicit: Ecce? Ref. Theophi. quia statim paratus erat. Ideo non dicit dabo, & restituiam, sed do, & restituo.
- 22 Dub. Cur dat medietatem pauperib. & reddit quadruplum? Resp. Theo. q̄ si velimus subtilius indagare, nihil sibi de proprijs restabat facultatibus: data enim medietate bonorū pauperibus, ex residuo reddebatur læsis in quadruplo.
- 23 Dub. Quomodo poterat reddere quadruplum defraudatis, & post adhuc dare medietatē pauperibus? Ref. Chry. q̄ opes Zachei non solum erant iniuste, sed etiam ex patrimonio fuerant congregata.
- 24 Dub. Nūquid sufficiebat reddere quantum defraudauerat? Resp. qui sup. q̄ non, quia sciebat legem sic iubentem. E. x. o. 22.
- 25 Dub. Cum ibi in aliquib. lex præcipiat reddere duplum, & in aliquibus quadruplum, & etiam in aliquibus quintuplum, cur ipse solum dicit se reddere quadruplū? Resp. Ly. q̄ per hoc, quod hic exprimitur restitutio media, intelliguntur aliæ duæ extremæ.
- 26 Dub. Cū nullus iudex eū condemnauerit ad soluendū, q̄ dicit lex, cur ipse soluit? Ref. Chry. q̄ non expectauit Zacheus legis censuram, ipse sibi iudex effectus.
- 27 Dub. Quæ salus poterat esse domui Zachei? Ref. Theop. q̄ in hoc ipsum Zacheū significat affectum fuisse salutem per domū habitatorē significans, quia dñs nō vocasset filiū Abrahæ inanitatam fabricam.
- 28 Dub. Cum fuisset malus, cur dicit ipsum esse filium Abrahæ? Resp. Beda, q̄ vt non solum eos, qui iuste vixerāt, sed & eos, qui ab iniustitiā respiscunt ad filios promissionis pertinere declarat.
- 29 Dub. Cur dicitur filius Abrahæ, quia omnes Iudæi erant filij Abrahæ? Ref. Beda, q̄ non dicitur filius Abrahæ, quia de eius stirpe natus

- natus sit, sed quia eius fidem imitatus est.
- 30 Dub. Cur dicit, sit filius Abrahæ, non dicit erit filius Abrahæ? Resp. Theo. q̄ prius quādo erat publicanorum princeps nullam similitudinē habens ad Abraham iustū, non erat Abrahæ filius.
- 31 Dub. An Zacheus fuerit Iudæus, vel Gætilis? Ref. Ly. q̄ erat Iudæus, quia illa res de reddendo quadruplum non erat data Gentilibus, sed Iudæis.
- 32 Dub. Quia supra dub. 19. ex auctoritate Bedæ dicitur, quod non erat de stirpe Abrahæ, & sic videtur quod nō fuit Iudæus? Ref. qui sup. q̄ Bedæ dictum, & etiam est quod dicitur Ambrosij dicitis esse filium per fidem, quæ dicta sunt intelligenda, quod licet fuerit ex stirpe Abrahæ, tamen magis p̄ fidem fuerit filius, quā per carnis propagationem.
- 33 Du. Cur dicit, venit. n. filius hominis & c. Ref. Theo. q̄ vt compescat murmurantes, & ut dicit Chry. q. d. quid me criminamini si restitico peccatores: tam. n. procul est à me odium peccatorum, quod eorum causa aduenerim, nam medicus ueni, non iudex, ob hoc conuiua sio languentium patiorq; fetorem, ut præstem remedia.
- 34 Dub. Quid est illud quod perierat? Ref. q̄ primum genus humanū, demum particulares peccatores, qui contra legem agebāt.
- 35 Dub. Cur ergo non saluauit oēs peccatores? Resp. quia ipsi noluerunt saluari, nec fuit culpa medici, si egrotus perierit; cum non vult præcepta custodire medici.

ALLEGORICE.

[Zacheus] qui interpretatur iustificatus credetē ex gentibus populum significat, qui per occupationem temporalium depreffus erat [qui in tantem in Hierico Saluatorē viderē voluit] dum fidem quā modo attulit participare quesuit [turba] est imperitæ confusio multitudinis, quæ verticem nequitie videre sapientiæ, ergo Zacpæus quā diu in turba est non vidit Christū, sed plebeiā. trāsgressus inscrtiam meruit quem desiderabat aspicere, terrenā. s. relinquēdo. & arborem crucis ascendendo, [quia] inde dominus erat transiurus] quia sic venerat per Iudæos vt transiret ad Gentes, quas suspiciebat vidit, quia per gratiam elegit [quā autem descendere de sicomoro, & sic in domo mansionem parare iubetur] significat gentes idololatricas, quæ est ficus fatua, dere-

lictuos, & domos mentium Christo paraturos esse [ac festinanter] & gaudēter postquam veritatem agnouerunt ipsum recepturos, quanquam Iudæi murmurarēt contra Gētes, quasi cōtra idololatras [Zacheus autē]. i. populus Gentilis stans in fide. [Dimidium] Imperiū, s. Occidētale [dedit pauperibus]. s. Ecclesie Christi, quæ tunc paupe erat rebus. [ac quadruplum reddit] s. animam, corpus, bona, & religionem Christo dedicans, per quem salutem cōsecutus est, quia per fidem filij veri Abrahæ facti sunt quos Christus per se, & Apostolos ac prædicatores venit quærere, & saluos facere.

TROPOLOGICE.

Admonetur, ne quamuis grauemur sceleribus immaniſſimis in desperationis laqueū incurramus, sed [Zachei] exemplo iustificemur ascendentes in arborem penitentiae, quæ fatua estimatur ab impijs, & tamē dominus per eam transiens in arbore crucis nobis exemplum reliquit, vt capiamus crucem nostram & eum sequamur. quia in domo nostra spiritali manebit, & nos gaudio replebit, nec curamus de murmurantibus contra nos, asserentibus. non fatuos esse, quib. vita nostra penitentiae dedita infania putatur, quinimo peccata nostra abundantissimis elemosynis redimamus, & euilibeat debita persoluamus in quadruplum, & tunc saluus nobis erit a Deo, vt imitatores Abrahæ dici mereamur, eo quod a nostra exierimus cognatione. s. ab antiqua nequitia, & iter Christi non patiemur vacuū & inane, qui venit quærere, & saluum facere quod perierat.

ANAGOGICE.

Relicta terrena substantia ascendamus in arborem contemplationis, vs̄ videamus Iesum quis sit, quia implicati cōi errore turbæ vacantis circa temporalia pusilli erimus, nec poterimus plane Deū contemplari, sed ascendamus quo Christus ascendit, & eum videbimus, & ab eo aspiciemur, & festinanter descendet in mentem nostrā, & gaudebimus reiectis murmurationibus. terrenē uiuentiū, & tunc dimidium bonorū nostrorū. i. animam Dei imagine insignitam subiiciemus creatori, qui pauperem vitā elegit in hoc mundo, cum esset dñs omnium, reddemusq; quadruplum de talentis nobis datis. i. gratiam Dei non in vacuū recipentes operabimur de virtute in virtutē, & laudabi.

habimur à domino, quod in paucis fideles fuerimus, & sic super magna nos cōstituet, salutem aeternā contribuendo, eo quod sic veri simus Abrahae filii, qui cum erraremus nos quæsitos aeterno patri humeris suis balulans in ligno crucis saluos reddidit in illa aeterna tabernacula, in quibus cū patre & Spiritu sancto viuunt in sæcula sæculorum, Amen.

IN VIGILIA SANCTI ANDREAE Apostoli.

Stabat Ioannes & ex discipulis eius duo.
Io. 1. c.

Historia huius Euangelii facta est anno Christi 33. die 8. Ianuarii, die. s. Iouis.

HISTORICE.

Ioannes quadam cum duobus ex suis staret discipulis Iesum intuitus die ambulantiem, hunc agnum esse Dei ait, quo prædicti audito discipuli Dominum insequentes, vbi habitaret sciscitanti sunt, & eius conspecto diuersaculo ea hora cū esset quasi decima die penes eum cōmorati sunt, Andreas autē ex his discipulis vnus suum ad dominum adduxit germanū Symonem eique quā hic Christus esset affirmavit, quē prospiciens Iesus, Cephas ut deinceps cognominaret imperavit. in crastinū igitur Galilæam tendēs Philippū ex Bethsaida dictorū fratrum ciuitate vocauit dominus, qui statim Iesum à Nazareth Nathanaeli prædicauit, hūcque esse quē Moyses, ceterique vates prænūtiassent, quærent eitaque Nathanaele an quicquā ex Nazareth boni euenire posset, respondit Philippus ut ipse veniens contēplaret: quē vt venientē aspexit Dominus, hunc Israelitam verū, in quo nullus lateret dolus esse te status est: rogatus autē à Nathanaele quē admodū sui notitiā haberet: Respondit dominus, eū sub ficu intuitū antequā Philippus ei loqueretur fuisse, illic autē his perceptis, hūc Dei filium, ac Israel regē Nathanael cōfessus est, cui dominus quod ex eius dicto, quod eū sub ficu viderat fidē esset amplexus dixit, se his in futurum maiora visurū quod celos etiā aperit os, Angelosque ascendentes, & super hominis filium descendentes prospecturi forent.

Recto tramite ad dubia solvenda accedamus.

- D**VBITATVR Vbi stabat Ioannes? Ref. Chry. quod circa flumen Iordanis.
- Du. Quis fuit ille alius discipulus? Ref. q. Chryf. & Ly. opinantur, quod fuerit Ioannes Euangelista, qui hæc scripsit.
- Dub. Cur Ioannes voluit potius expectādo Christū ibi ei testimoniū perhibere, quā eundo hinc inde eū prædicare? Ref. Chry. super Ioan. q. hæc maioris edificacionis fuit, quia. n. paruam immisit scintillā, repēte flamma in altum eleuata est. Aliter autē & si circuiens hoc dixisset, videretur ex studio quodam humano fieri quæ fiebant, & suspitione plenum esset eius præconium.
- Du. Cur Ioannes ita respiciebat Christū ambulantiem? Ref. Theo. q. quasi oculis innuens gratiam, & admirationem, quam habebat in Christo.
- Dub. Per quæ loca ambulabat Iesus? Ref. Ly. q. prope locum vbi stabat Ioannes.
- Dub. In quo loco morabatur Iesus? Ref. qui sup. q. post baptismum moratus est ad tempus prope locum Io. & factus est Ioāni familiaris, vt sic frequēter Ioannes diceret testimoniū de eo in sua præsentia, quatenus ab aliis cognosceretur.
- Du. Cur Ioā. non fecit suis discipulis magnum sermonē de Christo? Ref. Chry. vbi sup. quoniam vnum solum in studio habebat adducere eos, & cōiūgere Christo, sciebat enim quod de reliquo non indigerent, eo testante.
- Dub. An Ioannes solum dixerit illis discipulis de Christo, Ecce Agnus Dei? Ref. qui supra, quod non singulariter discipulis loquitur.
- Dub. Cur Ioannes non rogauit eos vt se querentur Christum? Ref. qui supra, q. non facit eis sermonem deprecatorium, sed ad miratur solum præsentē, & demonstrat eis præparationem, propter quam venit, & modum præparationis, Agnus enim vtrumque insinuat.
- Dub. Cur dicitur agnus dei? Respō. qui sup. q. propter excellētiā, & ut Aug. dicit singulariter hic est agnus Dei, quia singulariter huius agni sanguine solum homines redimi potuerunt, hic agnus quem lupi timēt, qui leonem occisus occidit.

dub.

- Dub. Cur potius nunc isti discipuli secuti sunt Christum, quā quando Ioannes dixit, qui post me venit ante me factus est, & cuius non sum dignus soluere corrigiā calciamenti eius? Ref. Chryf. vbi sup. q. multi non ita adducuntur cum aliquid excelsum de deo dicitur, sicut cum benignū, & amicum hominem audiunt, & aliquid ad salutem hominum pertinens.
- Dub. Cur alij discipuli Ioannis non secuti sunt Christum, sicut isti duo? Ref. qui sup. q. qui meliores erant eum secuti sunt.
- Dub. Quia videntur ingrati relinquētes magistrum propriū? Ref. qui sup. q. non contemnent, sed ab eo persuasi, promittens, q. Christus baptizaret in spiritu, secuti fuerunt Christum.
- Dub. Cur Christus interrogat eos quid quærent? Ref. qui sup. q. non interrogat, vt addiscat, sed vt per interrogationem magis eos familiares faciat, & ampliorē fiduciam det, & ostendit eos auditione dignos.
- Dub. Cur vocant Iesum magistrum? Respond. qui sup. q. quasi ad discipulatum se impellentes, & causas ostendentes propter quid sequebantur.
- Dub. Cur quærit, vbi habitat? Ref. Alcuius, q. nolebāt transitoriē vti eius magisterio, sed sic inquirunt, vt & tunc in secreto verbis illius imbui, & exinde possent sepius eum visitare, & plenius instrui.
- Dub. Cur Christus dicit eis, venite, & videte? Ref. qui sup. q. d. habitaculum meum explicari non potest sermone, sed opere demonstratur. Venite ergo credendo, & operādo, & videte intelligendo.
- Dub. Cur non dixit eis, cur quæritis mansionem meam? Respon. Chryf. vbi sup. q. quia familiariter, sicut cum amicis loqui eis volebat.
- Dub. Cū Mat. 8. dicatur, Filius hominis nō habet, vbi caput reclinet, quomodo vult ostendere eis domum suam? Ref. qui sup. q. & si non habuerit propriū domiciliū, non tamen negatur quin haberet, sicut hospes domum accomodatam ad manendū.
- Dub. Cur dicit Euang. q. hora erat quasi decima? Respond. Theophi. vt erudiret, quod doctrina propter tempus non est præmittenda.
- Dub. Cur manserunt die illo apud eum? Ref. Ly. vt audirent verba vitæ ab eo.
- Dub. Cur Euangelista non ponit nomē

alterius discipuli? Ref. Chr. vbi sup. quod etiam si dixisset nulla vtilitas eueniret, neque enim 72. discipulorum nomina Euangelista posuit.

- Dub. Quid didicerunt a Christo illa die? Ref. qui sup. q. ab eo edocti fuerunt, q. ipse erat Saluator mundi.
- Dub. Quis dicitur Messias? Ref. Aug. super Io. q. Messias Hebraicē, Christus Grecē, & Latinē vnctus dicitur.
- Dub. Quando Christus fuit vnctus? Ref. Ly. q. ipse fuit Rex, & sacerdos vnctus in humana natura plenitudine gratiæ, sicut reges, & sacerdotes in veteri testamento vngebantur corporali vnctione: Et ideo dicitur in Ps. 44. Vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ, præ participibus tuis.
- Dub. Cur Andreas duxit Petrum ad Iesum? Ref. Chr. q. vt omnia ab illo discat.
- Dub. Cur ipse Andreas non instruit Petrum? Ref. Ly. quia non confidebat de se, q. posset eum sufficienter instruere.
- Dubit. Qualiter Iesus intuitus est Petrum? Ref. Beda, quod non solum exterius, sed etiam interius, videns eius deuotionem.
- Dub. Cur dicit, Iesus Petro. Tu es Symon & c. Respon. Ly. q. d. tu es vere obediens, quia nomen tuum est proprietati tuæ consonum.
- Dub. Cū Mat. 6. dicatur Bariona. Quō hic dicitur filius Iohanna? Ref. Ly. q. idem est nomen Iohanna, & Iona, qui erat pater Petri, sed aliquā diuersificatum sicut in Latino Nicolaus, & Colinus.
- Dub. Quid interpretatur Cephas? Ref. Beda, q. Syriace Cephas dicitur, & idem est Grecē, & Latinē Petrus, & in vtraque lingua nomen a petra deriuatur.
- Dub. Cur voluit, vt Symon diceretur Petrus? Ref. qui sup. q. propter firmitatem fidei, quia illi petre adhæsit, de qua Apostolus ait. Petra autem erat Christus.
- Dub. Cur mutauit sibi nomen? Ref. Chr. vt ostendat, q. ipse est, qui vetus testamentum dedit, & nomina transmouit, qui Abram Abraham vocauit, & Sarai Saram, & Iacob Israel.
- Dub. Cur deus non imponit nomina a principio Natiuitatis, sed post imposita mutat? Ref. q. sup. q. & multis quidem & a Natiuitate nomina imposuit, vt Isaac, & Sanson. Alij autē post eam, quæ a progenitoribus

- bus est nuncupationem, vt Petro, & filijs Zebedæi.
- 35 Dub. Quæ est ratio sic in diuersis ætati- bus imponendi nomina? Resp. qui sup. q̄ quibus a prima ætate debebat virtus clare scere, ex tunc nomina susceperunt. Quibus autem postea debebat augeri, postea nuncupatio posita est.
- 36 Dub. An nomina diuinitus imposita ha- beant aliquod priuilegium? Resp. S. Th. 3. par. q. 37. ar. 2. q̄ sempertalia nomina signi- ficant aliquod gratuitum donum eis diu- nitus datum, sicut Gen. 27. dictum est, appel- laberis Abraham, quia patrem multa: um genitum te constituit: & Mat. 16. dictum est Petro, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.
- 37 Dub. An nomina quæ imponuntur sin- gulis hominibus imponantur a casu, vel a causa? Resp. qui sup. q̄ talia nomina semper imponuntur ab aliqua proprietate eius, cui imponitur. Vel a tempore, sicut in Ioseph. nauticum nauis imponuntur nomi- na. In sanctis autem imponuntur nomi- na. In sancto imponitur nomen patris vel alicuius de cognatione: vel ab euentu, sicut Ioseph vocauit primogenitum suum Ma- nasse, dicens obliuisci me facit Deus om- nium laborum meorum. Gen. 41. vel ab ali- qua qualitate nati, sicut Gen. 15. imposi- tum est nomen Esau, quod interpretatur ru- beus, qui primo egressus est de utero, quia erat rufus.
- 38 Dub. Quando imponuntur nomina ho- minibus? Resp. qui supra, q̄ apud Christia- nos in baptismo.
- 39 Dub. Quando fuit impositum Symoni hoc nomen Petrus? Resp. Aug. de consensu Euangelistarum, q̄ nunc, quando sibi dicitur, tu vocaberis Cæphas.
- 40 Dub. Cur in crastinum Iesus voluit ire in Galileam? Resp. Alcuinus, q̄ vt deferret Ioanni Baptistæ, ne videretur magisterium eius diminuere, quia si ibi mansisset, omnes cucurissent ad eum, & dimississent Ioan- nem, qui adhuc statum habebat.
- 41 Dub. Vbi dominus inuenit Philippum? Resp. quod in Galilea.
- 42 Dub. Quomodo sic inuenit eum? Resp. Ly. q̄ non a casu, sed ex diuina præordina- tione, vt ad fidem vocaret, & illuminaret.
- 43 Dub. Cur vocat Philippum, & non Andream, neque Petrum? Resp. Chryf. super

- Ioan. quia erat sibi magis notus.
- 44 Dub. An statim Philippus secutus fuerit dominum? Resp. qui supra, quod sic.
- 45 Dub. Cur ad vnam vocem statim secu- tus fuit Christum? Resp. Ly. quia vox Chri- sti habebat vim mouendi & auditum, & animum.
- 46 Du. Quia vñ q̄ Andreas, & Petrus essent nobiles, cum dominarentur ciuitati Beth- sayde? Resp. q̄ Bethsaida dicitur esse An- dreæ & Petri, non quia eam dominaretur, sed quia in ea & nati, & nutriti fuerant.
- 47 Dub. Cuius conditionis erat Nathanael? Resp. Ly. quod erat frater Philippi, & do- ctus in lege.
- 48 Dub. An Philippus eum inuenit casu? Resp. qui sup. q̄ non, sed perquisiuit eum di- ligenter, & volens eum habere fratrem in fide, sicut habebat in carne.
- 49 Dub. Vnde sciebat Philippus quod iste erat quem scripserat Moyses, & propheta? Resp. Lyra, quod de hoc instructus fue- rat a Christo.
- 50 Dubit. Cur dicit, inuenimus in plurali? Resp. q̄a edoctus fuerat a Petro, & Andrea, & ita ipsi tres inuenierant.
- 51 Dub. Cur vocat Iesum filium Ioseph? Resp. Chryf. quia eius filius æstimabatur.
- 52 Dub. Cum Christus natus sit in Bethleë, cur dicit a Nazareth? Resp. Theoph. quia nutritus fuerat in Nazareth, vt erat omni- bus manifestum.
- 53 Dub. Quia videtur, q̄ Nathanael dubi- tauerit, cum dicit, a Nazareth potest ali- quid boni esse? Resp. Aug. q̄ suum dictum intelligit affirmatiuè, & nõ dubitatiuè, quia scrutatus fuerat illud Esa. 11. c. Egre- dietur virga de radice Iesse, & Nazareus de radice eius ascendet.
- 54 Dub. Cur Philippus duxit eum ad Chri- stum? Resp. Chryf. vt audiret doctrinam Christi.
- 55 Dub. Cur Nathanael venit ad Christum? Resp. qui sup. ex magno desiderio quod ha- bebat circa Christi præsentiam.
- 56 Dub. Cur dicit Euangelista, quod vidit Iesus Nathanael? Resp. Ly. q̄ non solum ab extra, sed vidit etiam cor eius interius.
- 57 Dub. Cur dñs dicit, q̄ erat verè Israeli- ta, in quo dolus non erat? Resp. Ly. quia sine intentione doli, & falsitatis veniebat.
- 58 Dub. Quia ex hoc videt, q̄ non esset pec- cator si in ipso non erat dolus? Resp. Aug. quod

ALLEGORICE.

- quod dolus est cū aliud agit, & aliud fingit, q̄ nõ erat in Nathanaele, qui nõ fingebat.
- 59 Dubita. Cur oportebat, vt hoc Xps sibi diceret? Rñ. Ly. vt sic manifestado intentione Nathanaelis, ostenderet se esse verum Messia.
- 60 Dub. Cur quæ Nathanael, vñ cū agnosce- bat? Resp. qui sup. quia viderat q̄ Xps cõdõ- nem sua mentis expresserat, ideo motus fuit ad querendum, vnde eum sciebat.
- 61 Dub. Cur dominus dixit sibi cū esses sub sicu & c. Resp. qui sup. quod in hoc dedit si- bi s̄m signũ, qđ sit Messias p̄ reuelationem occulti præriti, q̄a erat Philippus & ipse in tanta distantia, qđ oculo corporali non po- tuissent videri à Christo, nec etiã alius eos vidit, qui potuerit referre Christo.
- 62 Dub. Quia fortassis Philippus potuisset Christo reuelare? Resp. Chry. quod antequã Philippus aduenisset, hoc sibi dixit.
- 63 Dub. Cur dixit Nathanael, tu es filius dei? Resp. Aug. de verbis dñi, quod recorda- tus fuit Nathanael se fuisse sub sicu, vbi nõ erat Christus p̄tia corporali, & sic agnouit in illo diuinitatem, & eam confessus est.
- 64 Dub. Cur addidit, tu es rex Israel? Resp. Chryf. quoniam secundum legem expecta- batur Messias rex, & ideo sic dixit.
- 65 Dub. Cur dñs nõ dixit beatũ Nathanae- lem, qui confessus fuit diuinitatẽ, sicut post dixit beatũ Petrũ, qui eandẽ confessus fuit? Resp. qui sup. quia Nathanael confessus fuit hoĩem nudũ q̄a dixit tu es rex Israel: deus enim nõ solus Israel rex est, & ideo dñs, vt adduceret eũ ad fidem diuinitatis dixit ei, maiora his videbis, sed Petrus confessus est eũ filiũ Dei, vt Deum verũ. Et nõ nihil addi- dit quasi eius p̄fecta existẽte fide, sed quod in eius confessione adificaret ecclesiam.
- 66 Dub. Cur dicit sibi, videbis his maiora? Resp. qui sup. quod in hoc dedit tertiũ signũ suã diuinitatis de Angelis sibi obsequium exhibituris, tanq̄ superiori, cum supra natu- ram Angelicam non sit nisi natura diuina.
- 67 Dub. Cur nunc dicit in plurali, dico vo- bis? Resp. Ly. quia nunc loquebatur Philip- po, & Nathanaeli.
- 68 Dub. Qñ viderũt Angelos, & c. Resp. qui sup. quod pot̄ dici qđ in Ascensione Xpi, qñ duo viri asciterunt iuxta illos, Actuum. 1.
- 69 Dub. An sufficienter Christus induxe- rit Nathanaelem ad credendum? Respond. Chryf. quod sic, quia futurum à præterito probauit.

[Ioannes, & discipuli eius stãt] quia lex verus, & eius sequaces non proficiunt post Christum [& respiciens.] i. p̄nũtians [Christum ambulante[m] per incarnationem [dicit. Ecce agnus Dei.] Esa. 54. tanq̄ agnus ad occisionem ducet. [& audierunt eum] omnes electi ab ipso Christo [& sequuti sũt Iesum] relictis omnibus [conuersus Iesus] quia in diuinitate non poterat videri [interrogat, vt doceat] vbi habitat in cœlesti regno [vt maneat secum die illa] qua resur- gent vsq; in æternum [hora erat quasi decima.] s. mundi, q̄a hora nona incepit à Moyse, & durauit vsque ad Christum. [Erat aut̄ Andreas, & cetera que sequũtur] significat quæcunque egit Iesus Apostolos vocando, prædicando, disputando, arguendo vsq; ad Ascensionem quando visi fuerunt Angeli dicentes, hic Iesus veniet quemadmodum vidistis eum euntem.

TROPOLOGICE.

Monemur, vt statim cum vocamur à dño per gratiam, ipsũm vt sequamur, & alios quantũ possumus ad eius fidẽ attrahamus.

ANAGOGICE.

Contemplemur stabilitatem cœlestis patriæ, & intueamur Iesum añ nos ambulante[m], vt nobis demonstret pergere ad cenã illius agni dei immaculati, qui nos suo sanguine redemit, vbi intuebimur his tempo- raliũ maiora, vbi millia millium ministrat Angelorum, & decies centena millia assis- tunt omnipotenti deo.

IN FESTO SANCTI ANDREAE Apostoli.

Ambulans Iesus iuxta mare Galilee. Mat. 4.

Historia huius Euang. facta est anno Chri- sti 31. die 10. Iulij, in die dominica.

HISTORICE.

A dño Iesu secus Galilee mare iter fa- ciẽtẽ, Petrus eiusq; germanus Andreas con- specti sunt dum piscarentur, cū eius essent artis professores. Vocatiq; ad hominum pi- sca-

scationem retib. reiectis dñi statim prælegerit sequela, cumq; Iacobu ac Ioannē, cū eorū genitore Zebedæo paululū procedēs suarū scissuram retium resarcientes prospexisset, eosq; vocasset, illico retib. ac parente post habitis, dominum secuti sunt.

Nunc ad dubiorum solutionem accedendum est.

- D**VBITATVR. Cur Christus vocat Apostolos antequam prædicet, vel aliqua miracula faciat? Ref. Chry. vt nihil eos lateat, nec verborū Xpi, nec operum.
- 2 Dub. Cur ambulat iuxta mare Galileæ? Resp. Gl. quod decenter per piscatoria vadit loca, piscatores piscaturus.
- 3 Dub. Cur vocauit eos dum mittere nte in mare? Ref. Chry. in Hom. quod vt demonstraret, quod omnib. occupationib. sequelam suam præponere oportet.
- 4 Dub. Cur elegit piscatores? Ref. qui sup. super Matt. quia futuræ dignitatis gratiam artificij opere prophetabant, nam sicut, qui retia iactat in aqua, nescit quos pisces comprehensurus est, sic & doctōr quando diuini sermonis retia super populum iactat, nescit qui sunt accessuri ad Deū, sed quoscunq; Deus acceptauerit, illi adherent eius doctrinæ.
- 5 Dub. Quo vult, quod vadant post eum? Resp. Gl. quod eum sequantur non tam pedibus, quā affectu.
- 6 Dub. Quia non vñ magna reliquise, qui penē nihil habuerunt? Resp. Greg. in Hom. quod in hoc affectū potius debemus pensare, quā sensum, q̄a satis reliquerūt qui sibi nihil retinuerunt, & qui cum re possessa etiam concupiscentiis renuntiarunt.
- 7 Dub. Quib. reliquerunt retia? Ref. quod vt ex textu colligi pōt, ea reliquerunt suis, quia filij Zebedæi reliquerunt retia cum patre, qui ea debuit accipere.
- 8 Dub. Quomodo debebant piscari homines? Ref. Chry. super Mat. i. docere cum re verbi Dei homines de mundo tempestuoso comprehendentes.
- 9 Dub. Cur vocauit binos, & binos? Resp. Iac. de Vorag. in Ser. q̄ pp eorū plenā consolationem, quia si fuissent diuisi non fuissent plenē consolati. Secundo pp commendandā vitā socialē, ad quam 4 requirūtur. scilicet agnitio propriæ infirmitatis, & notatur per

Petrum qui interpretatur agnoscens. Item cōformitas voluntatis mutue, per Andream, i. virilem, quia ad domadā propriam voluntatem requiritur magna virtus. Item supplantatio iræ per Iacobū, qui dicit supplantator. Item 4. præsentia diuinæ gratiæ, sine qua nulla societas bona esse pōt, per Ioannem, qui interpretatur gratia. Tertio vocauit binos pp fidei firmitatem, quia in statu naturæ fides fuit fundata solū s. p vna colūna, s. Abel, & ita debilitet: tempore legis Moyfi in duab. s. Moyse, & Aaron, & fuit aliquantulum fortior: sed in statu Euangelij fuit fortis sime fundata super quatuor columnis, i. istis quatuor Apostolis.

- 10 Dub. Cur non vocauit Zebedæū ad Apostolatū? Resp. quoniam erat antiquus, nec laborem ferre potuisset.
- 11 Dub. Cur ergo ducebant eum filii si erat impotēs ad opera? Ref. Chry. sup Mat. quod non vt ille eos adiuuaret in opere, sed vt illi illum consolarentur sua præsentia.
- 12 Dub. Cur reficiebant retia Ref. qui sup. quod vetera reficiebāt, qui noua vnde emerent non habebant.
- 13 Dub. Qui reliquerunt Zebedæum patrem senem, & inopem? Ref. S. Th. 2. 2. q. 101. ar. 1. quod quia aliter æstimabant vitā ipsam posse transire, eis Christum sequentibus.
- 14 Dub. Quia Lu. 5. dicit soli Petro, ex hoc iam homines eris capieus, & hic Mat. dicit, quod ambobus dictum est, faciam vos fieri piscatores hominum? Resp. Aug. de consensu Euāg. quod primo potest esse dictum Petro soli, & post ambobus.
- 15 Dub. Quia hic dominus seorsum vocat istos quatuor, & Lucas vbi sup. dicit simul vocatos. Ref. qui sup. quod primo factū est, quod Lucas insinuat, & iterū post ad capturā piscium remeasse, & post vocati sunt seorsum, vt Matthæus, & Marcus narrant.

ALLEGORICE.

[Ambulat Iesus iuxta mare] q̄n p incarnationē non carnem peccati, sed similitudinem ex virgine suscepit. [Vidit duos fratres.] s. Iudaicum, & Gentilem populum, q̄ ab vno patre Noe, descenderunt, & ab vno deo creati sunt, quos vidit quando eos misericorditer vocauit [Petrum.] i. Iudaicum qui Deum agnouit [& Andream.] i. Gentilem, qui viriliter fidem, quam accepit de Christo

Christo retinuit, & in ea permansit. [Venite post me] derelinquētes mūdū deceptorē & sequimini creatorē [faciā vos fieri pisca, tores hominū] quia de vtroq; populo facti sunt p̄dicatores [at illi relictis nauib.] i. carnalib. desiderijs, q̄ deserūt hoies p mare huius mūdi [& retib.] i. mūdi cupiditatibus, q̄ illaqueant hoies [sequuti sunt eū] verbis, & doctrinæ Christi fidē adhibendo. [Et procedēs inde continuo pergēs p salute hominū.] vidit alios duos fratres] significātes eosdē populos [Iacobū.] i. Iudaicū per cognitionē dei diabolū supplantatē, [& Ioānem,] i. Gentilē sola dei gratia saluatū [relinquētes Zebedæū.] i. fugitiuum, i. mūdū, qui fugit. [Et isti reficiūt retia [pnā: magentes de p̄ctis p̄teritis per eos commissis, vocati tūc à dño.] Alij aut mittēt retia in mare] significāt vocatos in prima etate q̄ incipiunt mittere animū ad carnales concupiscentias [duæ naues] duas ecclesias ex circuncisione, & ex preputio significānt [quatuor vocati] numerum quatuor Euangelistarum designantes.

TROPOLOGICE.

[Ambulare] debemus de virtute in virtutē [iuxta mare] & nō intra, vt sic trāeamus per bona t̄palia ne amittamus æterna, & cū vocamur à dño [sumus quatuor.] i. amplectamur quatuor virtutes cardinales. Prudentiam [per Petrum.] significatam pp diuinā agnitionem: iustitiam [per Andream] pp operum virilitatem. Fortitudinem [per Iacobum] supplantantem diabolū. Et temperatiam [per Ioannē] pp diuinæ gratiæ effectū. [relinquamus retia, naues, patrem] & cūta nos impediētia à cōsecutione regni Christi [& resarciamus quæ per peccata dirupta sunt, vt digni simus coniungi Christo, & comites itineris eius fieri.

ANAGOGICE.

Contemplemur amēnissimū portū paradisi ad quem Xps nos erutos de procellis huius miseris maris fluctuantis deduxit mediātib. piscatorib. sanctis, s. Apostolis ac doctoribus, vbi relictis caducis, & diruptis mundi honoribus, diuitiis, & vanitatibus perpetua vestiemur gloria, & honore immarcescibili coronabimur, ac diuitiis sapientiæ, & sciē dei abūdabimus in secula sæculorū.

IN FESTO SANCTI SIXTI Episcopi, & confessoris.

Sicut fuit in diebus Noe. Matt. 2. 4.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis sue 33. die 22. Martii, in die Martis.

HISTORICE.

Inopinatum dñs suum aduentum quem admodum Noe tempore actum extitit futurum prædixit, nam delictis nuptiarū ac epulis intendentes homines vsq; ad ipsum quod archam Noe ingressus est diem diluuii ex terminati sunt cuncti. Nam ex existētib. in agro duob. ac in mola, & lecto. Assumeret vnus reliquos deserto, hortatusq; fuit vt patrisfa. exemplo, qui furem si superuēturum agnosceret, insonnem deduceret noctē. ipsi quoq; vigiliis intenderent horam sui aduentus penitus ignotam habentes, vix fidelem afferens seruū reperiri, vt familiæ cibū debitis tribuat t̄pib. si constituatur à domino, felicem vero talem fore qui fideliter familiaræ præsetet, nam à domino super cunctis quæ possidet bonis constituetur.

Visa historia nunc dubia sunt solvenda.

- D**VBITATVR. Cur dñs inducit exemplum Noe? Ref. Chry. in Hom. vt discas, quod non ignorantia suę est, q̄ de die, & hora iudicii tacet. Ideo hoc signum inducit, quod erit sicut tempore Noe.
- 2 Dub. Quomodo erit sicut in dieb. Noe? Resp. qui sup. hoc est quod repente, & inopinatē veniet plurib. lasciuientib. sicut nūc accidit comedentibus, & bibentibus.
- 3 Dub. Quia videtur, quod matrimonia nō deberēt dānari? Ref. Rabanus q̄ immoderatus licitorum vsus arguitur solus hic.
- 4 Dub. Si gens cōtra gentē, & terrētorius, & p̄nā erunt, vt supra dominus dixit, quomodo poterunt comedere, & nuptiis vacare letanter? Resp. Hier. super Mat. q̄ post dicitas pressuras breuis subsecutura est pax, quæ quæta omnia reprimittit vt fides credentium comprobetur.
- 5 Dub. Quia Hei yas, & Enoch p̄dicaturi venient, ergo non inopinatus erit aduentus ad iudicium? Resp. Chry. in Hom. q̄ tūc erit

- mali non credent eorū prædicationibus, sicut nec tunc credebant mali non prædicanti.
- 6 Dub. Cur ergo dominus illa prædicat si non tunc credent? Res. q. sup. q. quia futura apud multos non creduntur ex præteritis credibilia facit quæ prædixit.
- 7 Dub. Qui erūt in agro, in mola, & lecto? Res. Ly. q. per existentes in agro intelliguntur prælati, qui debent laborare in agro dominico: per molentes intelliguntur actiui: & per quiescentes in lecto contemplatiui.
- 8 Dub. Quomodo vnus assument, & alius relinquetur? Res. qui sup. q. istorum trium statū in persecutionibus. Antichristi aliqui perstabunt in fide, & aliqui cadent: & similiter in iudicio aliqui assumuntur ad gloriam, & alij relinquuntur in penis.
- 9 Dub. Cur solum de istis tribus tantibus facit mentionem? Res. Remigius, quia non sunt plures ordines in ecclesia, nisi prædicatorum, conjugatorum, & continentium.
- 10 Dub. Cur dicit, vigilate? Res. quia vult eos semper in sollicitudine esse, vt dicit Chrysostomus.
- 11 Dub. Quia si semper oportet vigilare nisi quam dormire liceret? Res. Gregor. q. non accipitur hic vigilare pro non dormire, sed ille vigilat, qui ad aspectum veri luminis oculos apertos tenet, qui seruat operando quod credit, qui a se corporis, & negligentia tenebras repellit.
- 12 Dub. An possumus scire annum in quo fiet iudicium? Res. S. Th. 4. sen. dist. 7. ar. 1. q. 3. q. vt dicit Aug. Ad Elschium, q. nullo modo hora, dies, mensis, annus, decades aut centenarius sciri possunt.
- 13 Dub. Cum iam defuncti sint illi, quibus dicebat vt vigilarent, videret, quod nos non debeamus amplius vigilare? Res. Aug. vbi sup. q. ad omnes qui erunt vsque ad finem mundi, dicit vigilare.
- 14 Dub. Cur induxit exemplum de patrefamilia? Res. Ly. q. si ille est sollicitus de custodiendo domum, & nos debemus esse solliciti ne perdamus vitam æternam.
- 15 Dub. Cur dominus voluit vltimam horam esse ignotam? Res. Greg. vt semper possit esse suspecta, vt dum illam præuidere minime possumus, ad illam sine intermissione properemus.
- 16 Dub. Cur interrogat, quis putas est fidelis seruus, &c. Res. Chr. in hom. q. hoc non est ignorantis, inuenietur enim & pater in

- terrogando loquens, Adam vbi es.
- 17 Dub. Quia ex verbis domini videtur impossibile talem seruum reperiri? Res. Remigius, quod non dicit impossibilitatem, sed difficultatem.
- 18 Dub. De quo seruo intelligit dominus? Res. Hilarius, quod de episcopis, & populi principibus.
- 19 Dub. In quo debet esse fidelis? Res. Chr. in hom. vt nihil, q. domini sui est sibi proprium faciat, nihil etiam de rebus eius vane, & inaniter consumat.
- 20 Dub. Cur vult vt sit prudens? Res. qui sup. vt cognoscat quemadmodū oportet dispensare quæ data sunt.
- 21 Dub. Cur debet esse seruus? Res. Glo. vt oues Christi non ad lucrum, sed pro amore Christi pascat.
- 22 Dub. Cur dicit, quem constituit? Res. gl. vt, si vocatus a Deo, & non se ingerat.
- 23 Dub. Ad quam virtutem pertinet serui rege? Res. S. Th. in 3. sen. dist. 9. q. 1. ar. 1. q. 2. q. aliud est seruire Deo, & aliud exhibere aliquid in recognitione seruitutis. Primum commune est omnis virtutis. Secundum autem proprium est latricæ.
- 24 Dub. Quæ est familia? Res. quod sunt fideles catholici.
- 25 Dub. Quem cibum debet eis dare? Res. Lyra, cibum, id est auxilium.
- 26 Dub. In quo tempore debet dari? Res. Ly. in tempore necessitatis.
- 27 Dub. Quomodo est beatus ille seruus? Res. quia dominus dabit sibi beatitudinē.
- 28 Dub. Quomodo intelligitur sic facientem? Res. Lyra, in actibus charitatis se exercentem.
- 29 Dub. Super, quæ bona constituet eum? Res. Orig. vt participet, & conregnent cum Christo, cui omnia sua bona tradit patet: vel sit in beatitudine, quæ dicit Boetius 3. de consola. est statum omnium bonorum aggregatione perfectus.

ALIIS SENSIBVS MYSTICIS non exponitur ratione dicta. in prologo.

IN FESTO SANCTI THOMÆ Apostoli.

Thomas autem vnus, qui dicitur, Didimus. Requirit in octaua Pasche.

IN

IN FESTO SANCTI STEPHANI Prothomartyris.

Ecce ego mitto ad vos prophetas. Matt. 23.

Historia huius Euangelij facta est, & hæc verba dixit dominus anno gratis sue 33. die 22. Martij, in die Martis.

HISTORICE.

Phariseos dās, scribasq; redarguens aiebat ad eos se mittere prophetas, ac legis peritos ex quibus nonnullos variis desideret tormentis, reliquos aut verberibus cederent, aut aliis persequeretur viis quatenus vindictā oīs sapientia effusi sanguinis iusti a primo Abel, vsq; ad Barachizæ natū Zacharia, s. replū inter, & altare interemptū nō euaderet, q̄ in veritate aduersa oīa illā apprehederent generatōnē, sub inferis pluries se Hierusalem intermētis ad se missos, fouere filios adunādo eo quo gallina modo suos sub alas congregat pullos voluisse, nec ipsi, repugnātib; valuisse, ipsorumq; domos inhabitabiles desertas; habendas, ex tuncq; eum minime inturcos fore, quosufque benedictū eū qui in nomine aduecairet domini appellaret.

Reliquum est, vt soluantur dubia.

- 1 **D**VBITATVR. Quis dicitur sapiens? Res. quod ille qui habet cognitionem dei.
- 2 Dub. Quos dās misit ad Iudeos prophetas, sapiētes, & scribas? Rñ. Hila. q. Apostolos, q. de futurorum reuelatione Prophetæ fuerunt, de Xpi agnitione sapientes, & de legis intelligētiā scribe.
- 3 Dub. Qui fuerūt occisi &c. Res. Hiero. in hom. q. Stephanus fuit lapidatus, Paulus occisus, Petrus crucifixus, flagellari in actibus. Apostolorū discipuli, & persecuti sunt eos de ciuitate in ciuitate expellentes in Iudæā, vt ad Gentium populos transmigrarent.
- 4 Dub. An dās crudeliter egerit mittendo discipulos vt interficerentur? Res. dñs Card. de Tur. crem super hoc Euangelio, q. non, quia non ea intentione misit vt interiret, sed vt Iudæos & reliquos instruerent. dedit tñ eis bonā volūtatē, vt si cōtingeret eos morti tradi, pariēter mortē fusciperent.
- 5 Dub. Quia ex quo Xps misit eos, & sciuit

- uit occidēdos, videtur quod a Iudæi non peccauerūt eos interficiēdo, cōformādo voluntatem eorū volūtatē diuinæ? Res. qui sup. q. nō valet illud motiuum, quia nō conformauerūt eorū volūtatē volūtatē dei, q. a talis conformitas nō stat simplr in volēdo, quod deus vult, sed eo modo quo deus vult, sc. ex charitate, & ipsi interfecerunt ex nequitia.
- 6 Dub. Quomodo omnis sanguis effusus sit corruptus, potest venire super Iudæos? Res. Rabanus, i. omnis debita vltio pro effusio sanguine iustorum.
- 7 Dub. Quia omnis sanguis hominum est eiusdem naturæ, ergo omnis est iustus? Res. quod sanguis iustus dicitur non rōne sui, sed hominis iusti, a quo effusus est.
- 8 Dub. An quis innocens, sicut aliqui erant inter Iudæos, poterat puniri pro peccato aliorum, require scia 4. dominicæ 4. Quadragesimæ, dub. 11.
- 9 Dub. Quis fuit iste Abel interfectus? Rñ. Hier. in Hom. quod fuit Abel filius Adæ interfectus a Cayn fratre suo.
- 10 Dub. Cur dicitur iustus? Res. quia debitum reddebat deo, & accepta a Deo eius narratur munera, vt dicit qui supra.
- 11 Dub. Quis fuit ille Zacharias? Res. qui supra, quod ille, qui fuit occisus a Ioas rege Iudæ inter tēplum, & altare. i. in atrio templi, vt habetur 2 Paralipo 24.
- 12 Dub. Quia ille Zacharias non fuit filius Barachizæ, sed Ioiadæ sacerdotis, vt habetur vbi supra? Res. qui sup. quod Barachias interpretatur benedicens Deum, & sic sacerdotis Ioiadæ iustitia hebreo nomine demōstratur, & in Euangelio quo vtuntur Nazaraei ponitur, Zacharias filius Ioiadæ.
- 13 Dub. Cum post Zachariam multus sanguis iustorum effusus sit, cur dominus solū dicit, vsq; ad sanguinem Zachariæ? Res. Remi. quod dominus hos duos commemorat: qm̄ per hos omnes sancti martyres designantur, scilicet ordinis per Abel occisum in agro: & sacerdotalis per Zachariam occisum in templo.
- 14 Dub. Cum Elaias, Hieremias, & plures alii sancti fuerint interfecti, cur dominus eos non nominat? Res. Chry. in Hom. quod Abel occisus fuit ex inuidia: & ita Iudæi Christū, & eius discipulos ex inuidia erant occisuri. Zachariā autē dñs nominauit, quia duplex præsumptio fuit in eius occisione. non. a. solum in sanctū hominem facta est.

M m 2 sed

- fed & in loco sancto.
- 15 Dub. Cum non sit vna generatio eorum qui occiderunt Cayn, & Zachariam, ac Apostolos, cur vna generatio dicitur? Ref. Hier. q̄ quia isti similia Cayn & Ioas contra Apostolos gesserunt de vna generatione esse referuntur.
- 16 Dub. Cur omnia mala p̄ priores perpetrata debent puniri in hac generatione? Ref. Chryl. super Mat. q̄ sicut omnia bona que in singulis generationibus a constitutione mundi omnes sancti merebant, illis nouissimi sunt donata, qui receperunt Christum: sic omnia mala, quae in singulis generationibus, a constitutione mundi pati meruerunt, omnes iniqui semper nouissimos Iudaeos venerunt qui Christum repulerunt.
- 17 Dub. Quomodo intelligitur, q̄ haec omnia mala venerunt super generationem istam? Resp. qui sup. q̄ omnis gens, vel ciuitas non statim cum peccauerit punit eam Deus, sed expectat per multas generationes: quando autem placuerit Deo perdere ciuitatem illam, aut gentem, videtur omnium generationum peccata reddere illis, quoniam quae omnes merebantur haec sola passa est, sic & generatio Iudaeorum pro patrib. suis videtur punita, verè autem non pro illis, sed pro se condemnati sunt.
- 18 Dub. Cum dominus alloquatur ciuitate dicendo, Hierusalem, Hierusalem, quae ciuitas nullum interficit, immuri, nec habet filios, ergo non videtur bene dictum? Ref. Hier. q̄ dominus alloquitur populum, quia illud dicitur ciuitas facere, quod populus facit, & est figura Methononia, quando continens ponitur pro contento.
- 19 Dub. Cur replicat Hierusalem? Respon. Chryl. in hom. q̄ haec duplicatio miserationis est, & valde diligentis.
- 20 Dub. Quia cum tunc non occideret, cur dicit quae occidis? Resp. qui sup. super Mat. quod dominus prauidens, quoniam ciuitatis illius, & plagam, quae a Romanis super ventura erat, recordabatur quidem sanguinis sanctorum suorum qui effusus erat ab illis, & postmodum effundendus, ideo dicit quae occidis.
- 21 Dub. Cur non dicit, quae occidisti? Resp. qui supra, quod quasi hoc propriam & naturalem consuetudinem habens ut occidas, & lapides sanctos.
- 22 Dub. An aliquos alios Iudaei sanctos occiderant? Ref. Ly. q̄ sic, quia dicitur. 4. Reg. 21. quod tempore Manasse effusus est sanguis innoxius in Hierusalem, donec repletur vsque ad os.
- 23 Dub. Cur dicit, quotiens volui congregare? Resp. Chr. in hom. q. d. neque praedictis occisionibus me a tua beniuolentia auerti sti, sed volui te mihi adiungere non semel, aut bis, sed multotiens.
- 24 Dub. Qui sunt filij Hierusalem? Respon. Origenes, quod ciuium praecedentium successores.
- 25 Dub. Cur ponit exemplum de gallina? Ref. Aug. de q. Euang. quia hoc genus animantis magnum affectum in filios habet, ita vt eorum infirmitate affecta infirmitur & ipsa, & quod difficile in ceteris animalibus. inuenies alis suis filios protegens contra miluum pugnat.
- 26 Dub. Quomodo noluerunt congregari ad Christum? Resp. Ly. quia primo prophetas a Deo missos, postea Ioannem Baptistam. Et ultimo dominum nostrum Iesum Christum contempserunt.
- 27 Dub. Quia videtur Christus impotens, si voluit colligere, & non potuit? Ref. Aug. in Enchiridion dicens. An non potius illa quidem filios suos ab ipso colligi noluit, sed ea quoque nolente filios eius, colligit ipse quos vult.
- 28 Dub. Quae fuit domus eorum deserta? Ref. Ly. id est ipsum templum destructum per Romanos, nec reaedificabitur amplius: quia secundum quod dicitur Daniel. 9. vsque ad finem mundi perseverabit desolatio.
- 29 Dub. A quo tempore non erant eum visuri, quia dicit ammodo? Respond. qui supra, quod a tempore suae passionis tunc imminetis.
- 30 Dub. Quando dicent, benedictus qui venit in nomine domini? Ref. Chryl. in hom. quod in eius secundo aduentu, quia omnes tunc eum adorabunt.
- 31 Dub. Nunquid in primo aduentu non venit in nomine domini? Resp. q̄ sic, sed noluerunt hoc confiteri, quod tamen confitebuntur in secundo aduentu.
- 32 Dub. Quia iam dixerant sibi in die palmarum. Benedictus qui venit in nomine domini, ergo &c. Resp. q̄ vt habetur Mat. 21. turbae hoc sibi dixerunt, & non scribae, & Pharisei, quibus modo loquebatur.
- 33 Dub. Cur dicit, templum domum eorum, cum

cum sit domus Dei? Resp. Theo. q. d. quantum virtus erat in vobis, templum erat meum, sed postquam fecistis illud speluncam latronum non est de cetero domus mea, sed vestra.

34 Dub. Nunquid etiam posset intelligi domus ipsorum tota gens Iudaeorum? Resp. qui sup. q̄ sic, iuxta illud Psal. 134. Domus Iacob benedicite domino.

Illorum solutiones dubiorum, quae ad textum Euangelij magis faciunt, annexendae sunt.

DVBITATVR. Cur soli Petro dicit, sequere me? Resp. Aug. super Ioan. quoniam ipse non solum mortem, sed & mortem crucis, sicut Christus expertus est.

2 Dub. Cur dicit Petrus, hic autem quid? Resp. Ly. post Chry. q̄ in verbis Christi poterat intelligi quod poterat praedicationem habere, & etiam quod eandem pateretur mortem, sicut Christus. Et ideo Petrus diligens Ioannem illud dicit. q. d. bonum esset q̄ iste adiungeretur mihi socius.

3 Dub. Quis erat ille discipulus quem diligebat Iesus? Resp. Bed. q̄ est Ioannes Euangelista, cuius hodie solenniter celebramus.

4 Dub. An solum Ioannem dominus dilexerit? Resp. Beda. in Homil. q̄ diligebat eum Iesus non exceptis ceteris singulariter solum, sed praeter ceteris quos diligebat familiarius vnum quem specialis praerogatiua caritatis ampliori dilectione fecerat dignum, omnes quippe se diligere probat, quibus ante passionem loquitur, sicut dilexit me pater & ego dilexi vos.

5 Dub. Quia videtur, q̄ magis dilexerit Petrum quam Ioannem, quia ei commisit curam totius mundi? Ref. S. Tho. 1. par. q. 20. ar. 4. haec dubitatio multipliciter soluitur de Petro & Ioanne. Dicunt enim quidam quod Petrus plus dilexit Christum in membris, & sic etiam a Christo fuit plus dilectus. Vnde ei ecclesiam mandauit. Ioannes vero plus dilexit Christum in membris, & sic etiam plus ab eo fuit dilectus. Vnde ei commendauit matrem: alias solutiones praeuertam.

6 Dub. Quomodo intelligitur, sic eum volo manere donec veniam? Ref. Glo. 1. Nolo eum per martyrium consummare, sed expectare eum in placidam absolutionem carnis suae, quando ego veniens recipiam eum in aeterna beatitudine.

7 Dub. Cur reperit tu me sequere? Ref. August. vbi supra, tanquam hoc ideo ille non sequeretur, quoniam manere voluit donec veniat.

8 Dub. Cur dominus dixit Petro quid ad te? Resp. Ly. quia ad Petrum non pertinebat scire quid Deus ordinabat de Ioanne in futurum.

ALLEGORICE.

Esayas 1. c. & Hieronimus interius hanc destructionem Hierusalem amplissime prophetauit.

TROPOLOGICE.

Instruimur vt praedicatores nos admonerent, & de peccatis arguentes non contemnamus, nec eis mala inferamus, vtque semper sub alis protectionis Dei confugiamus, & eum laudemus benedicentes in saecula.

ANAGOGICE.

Contemplari licet quam gloriose postillam benignam vocem. Venite benedicti patris mei, percipite regnum &c. Introducentur omnes electi in paradysum exultationis, in quo cum beatis spiritibus Angelicis vnum sine fine laudabunt, qui est benedictus in saecula saeculorum, Amen.

IN FESTO SANCTI IOANNIS Apostoli & Euangelistae.

Dixit Iesus Petro sequere me. Ioan. 1.

Haec verba dixit dominus anno aetatis suae 33. die 5. Aprilis, in die Martis.

HISTORICE.

Petro cum Dominus vt se sequeretur imperasset, discipulumque a domino dilectum Petrus conuersus intuitus fuisset, rogauit dominum quid de eo iuberet sciendum. Dominus vero cum sic eum persistere velle diceret, quousque adueniret ipse, & nequaquam huius rei ad se pertinere sollicitudinem, sed obsequii solum, & imperata perficere debere, inter coapostolos statim sermo diuulgatus est, illum minime mori debere discipulum, cum tamen dominus nil quam superscriptum est affirmasset. Is vero qui haec scripsit vera fore attestatur, qui & discipulus ille est, cuius verum agnosci mus fore testimonium.

- 9 Dub. Cur addidit Euangelista qui & recubuit in cena super pectus eius &c. Resp. Chryf. qd non sine causa, sed vt ostenderet quoniam tam Petrus habebat fiduciam, post negationem: qui enim in cena non audebat interrogare, sed Ioanni interrogationem commisit, & prapositionura fratrum credita est, & non solum non committit alteri interrogare, que ad ipsum pertinent, sed de reliquo ipse pro alijs magistrum interrogat.
- 10 Dub. Inter quos exijt ille sermo? Resp. Lira, quod inter Apostolos, qui erant vniti charitate fraterna.
- 11 Dub. Quomodo crediderunt ita cito, cu dominus hoc non dixisset? Ref. Aug. super Ioannem, dicens, quis facile aliud esse credit, quam quod fratres crediderunt, qui tunc erant.
- 12 Dub. An S. Ioannes vere mortuus fuerit? Ref. Alber. & S. Thom. 4. sen. dist. 43. ar. 3. q. 1. & dominus Card. de Terre cremata super hoc Euangelio, qd mortuus est, sed non per martyrium, & statim post morte resurrexit, & cum corpore & anima traslatus est ad locum beatorum, vt pie credendum est.
- 13 Dub. Cur dicit, & scripsit hec? Ref. Chr. quod ipse solus hoc dicit, quia posterior ad scribendum venit, Christo monente.
- 14 Dub. Cur dicit, & scimus quia verum est testimonium eius? Resp. Chryf. qd hoc sciebat, quia omnib. aderat, & neque cum crucifigeretur defuit, & mater commissa est, que sunt signa amoris, & qd cum certitudine sciat omnia.

Allegorice non exponitur.

TROPOLOGICE.

Instruimur vt vocati a deo per internam inspirationem statim sequamur, nec debemus murmurare si aliqua patimur, que frater non patitur. Item qd dicta dubia non statim interpretari debemus, nisi in meliorem partem, & cum expediens est testimonium ferre de his que scimus.

ANAGOGICE.

Quam digna sit Christi sequela contemplari possumus, qui ad immarcessibilem aeternae gloriæ coronam perducit se sequentes per tribulationes huius mundi.

IN FESTO SANCTORVM Innocentium.

Angelus domini apparuit in somnis Ioseph. Matth. 2.

Historia huius Euang. facta est anno Christi

st. p vsuali die 4. Februarij, in sabbatho.

HISTORICE.

Dormienti Ioseph Angelus, vt filiu cu matre in Aegyptum trasferret imperauit, nec vsque ad nouum inde egrederetur mandatum quatenus irati manus estugeret Herodis puerum perdere anhelantis, qui iussa perficiens, nocte Aegyptu petijt, vbi & inoram traxit quousque Herodes vita functus est. Ex Aegyptio siquidem suum Deus vocauerat natum, vt predixerat vates. A Magis itaq; Herodes delusum se cernens, quos cunq; picipiti impulsus ita infantes in Berleem, eiusq; sinib. inuentos biennes occidi mandauit, iuxta tps a regib. perquisitum Hieremias, que tunc vaticinium finem cepit. Vocem, si in Rama auditu perceptam fuis se Rachelis, a se genitos fletib. lamentantis, nec recepisse solamen cum non essent.

Hee que occurrunt dubia sunt dilucidanda.

DVBITATVR. Quis fuit iste Angelus? Ref. Orig. qd probabiliter creditur fuisse Gabriel Angelus.

Dub. Cur potius apparuit Ioseph qd p virgini Mariæ? Ref. qui sup. quia Ioseph curam gerebat & pueri & matris.

Dub. Cur imperat vt furgat? Ref. quia iacebat dormiens.

Dub. Cur primò vult, qd accipiat pueru quam matrem? Ref. Chryf. super Mat. quia nò propter matrem puer natus est, sed propter puerum mater preparata est.

Dub. Cur Angelus nò nominat semper Virginè coniugem Ioseph, sicut aliàs? Ref. Hilarius, qd cum desponsatam iam iusto significabat, coniugem nuncupauit, sed post partum mater tantum Iesu ostenditur.

Dub. Cur Christus voluit surgere? Ref. Chryf. vbi sup. qd propter ostensionem humanæ nature.

Dub. Cur fugit in Aegyptum? Resp. qui sup. qd vt decem plagas Aegypti vna medicina sanaret, vt populus qui ante persecutor fuerat populi primogeniti, cultus fieret filij vnigeniti.

Dub. Qui fuerunt in ista fuga? Ref. qd Iesus, semper virgo Maria, & Ioseph.

Du. An aliqua eis cõigerunt in via? Ref. Iacob. de Vorag. qd tria inter cetera cõigerunt, Primo in via Christus adoratus fuit, vt dicitur

dicitur historia tripartita a quadam proce-ra arbore vsque ad terram inclinata. Secundo parentes suos in via pavit quadam palma se inclinante, vt eius fructus caperent, & de sua radice fontem producente. Tertio parentes eosdem a latronibus defendit. Vide dominica palmarum. dub. 677.

Dub. Cur Herodes volebat perdere Iesum? Ref. Aug. in serm. de epi. quia infelix tyrannus putabat Saluatoris aduentu regali se folio derrudendum, ideo volebat eum perdere, i. occidere.

Dub. Cur non occidit Iesum tunc, qm̄ adiuu a Magis, & illusus fuit ab eis? Ref. Iacob de Vorag. in sermo. qd triplci de causa distulit. Primo, qd vt dicit Gl. putauit Magos falsa Stellæ apparitione delusos. Secundo, vt sic dissimulando puer in mediu deduceretur. Tertio, quia iuit Romam citatus a Cæsare, & sic serè per annu impeditus fuit.

Dub. Cur de nocte fugit? Resp. Lira, qd propter timorem Herodis, & vt magis occulte recederet.

Dub. Cur sic de nocte iuit, cum Angelus hoc sibi non dixerit? Ref. qui sup. quia non debebat omittere, quod facere poterat per viam humanam.

Dub. Cur dicit, accepit puerum, & non filium? Resp. qui sup. quia non erat pater pueri, sed tantum nutritius.

Dub. Quis propheta dicit, ex Aegyptio vocaui filium meum? Ref. qd Ozeæ. c. 2.

Dub. Cur Euangelista induxit testimonium prophetæ? Ref. Rem. quod quia scribebat Iudeis, mos erat ei omnia que dicebat confirmare.

Dub. An hæc propheta intelligatur de Christo? Resp. qd ad literam intelligitur de populo Israeli educto de Aegyptio. sed perfectius intelligitur de Christo, qui est filius dei naturalis. Alij autem sunt filij Dei per adoptionem.

Dub. Cur magis tunc perpendit Herodes quod illusus esset, quam antea? Resp. qui supra, quod propter famam crescentem pueri Iesu.

Dub. Quo tempore occisi fuerunt pueri? Respond. Gloss. quod post annum, & quatuor dies.

Dub. An Innocentes fuerint martyres? Ref. S. Tho. 2. 2. q. 124. ar. 1. quod sic, vt dicit Aug. in Sermon. de epi. quia licet nò haberent gratiam, qua in passurum Christum cre-

derent, habebant tamen carnem in qua Christo passuro passionem sustineret. Et ec Ecclesia facit de eis officium, sicut de martyribus, vt patet in oratione.

Dub. Quo eos occidit Herodes? Respon. quia eos occidi mandauit.

Dub. Cur in Bertheem, & in omnib. finibus eius? Ref. S. Vinc. in Ser. quia dubitabat, quod forte delatus esset in locis circumuicinis, vel in ipsa ciuitate.

Dub. Cur occidit tot pueros, cum solum Christum quæreret? Ref. Lira, quia Christus erat sibi incognitus, ideo voluit omnes occidi, vt simul Christus occideretur.

Dub. An hæc mors pro Christo profuerit innocentibus? Ref. Aug. in Sermon. de Inn. dicens. Ecce prophanus hostis beatis nunquã paruulis tantu prodelle potuisset obsequio, quantum profuit odio, nam quantum contra eos iniquitas abundauit, tantum gratia benedictionis efulsit.

Dub. An parentes Innocentium aliquid demeruerint vt in ipsis punirentur? Respon. S. Vinc. in Sermon. hod. quod sic, quia noluerunt recipere hospitio semper virginem Mariam grauidam, nec eius sponsum Ioseph, nec etiam post natiuitatem Christi vitis tot miraculis, ne Herodi displicerent. Ideo Deus prouocauit contra eos Herodem, quem timentes offendere displicuerunt.

Dub. Quomodo intelligitur a bimatu, & infra? Resp. quod a pueris vnus diei vsque ad pueros duorum annorum.

Dub. Cum Christus solum compleuisset vnum annum, cur interfecerit pueros biennes? Resp. August. vbi supra quia timebat ne puer cui sydera famulabantur speciem suam super ætatem vel infra transformaret.

Dub. Quod tempus exquiserat a magis? Ref. quod tempus quando stella eis apparuerat.

Du. Vbi dicitur in Hieremia vox in Rama, &c. Resp. quod c. 31.

Du. Cur euangelista induxit prophetiã? Resp. Chry. in Homi. ne quis crederet ista facta fuisse Deo ignorate, seu non valente prouidere.

Du. Quomodo iacet illa propheta? Ref. qd sic habetur in Hieremia, Vox in excello audita est lamentationis, luctus, & fletus, Rachel plorantis filios suos, & nolens conso-

- lari super eis, quia non sunt.
- 32 Dubi. Cur Euangelista non sic trāstulit? Ref. Hiero. super Hieremiā, quod ex hoc perspicuum est euangelistas, & Apostolos nō interpretationem alicuius secutos. sed tāquam hebraos, qđ legebant hebraice suis sermonibus expressisse.
- 33 Du. Quid est Rama? Ref. Hie. super Mat. qđ est æquiuocum ad quēdam locum iuxta gaba, & etiam interpretatur excessum, & ita capitur hic, ut sit sensus. vox in excelsis audita est, id est longe, lateq̄ue dispersa.
- 34 Du. Cur hęc vox magis, qđ aliā audiebatur i excelsis? Ref. Chr. sup Mat. quia f. d. m. illud Eccl. 3.5. vox pauperis nubes penetrat.
- 35 Du. Cur dicit ploratus, & vlulatus? Ref. qui sup. in homil. qđ per ploratum fletum paruulorum ostendit, per vlulatu vero matrum significat lamentum.
- 36 Dubi. Cur dicit vlulatus multus? Resp. qui sup. quia in paruulis mors faciebat sine doloris, ideo solum dicit ploratus: & quia in matribus semper per memoriam reparatur. Ideo dicit vlulatus multus.
- 37 Dub. Vt quid dicitur Rachel plorare filios, cū ipsa non fuerit mater Iuda, in cuius terra erat Bethleē, sed Lya eius soror? Ref. Hier. qđ ipsa Rachel sepulta fuit iuxta Bethleem, ut habetur Gen. 35. Et ideo oratione sepulturæ dicta est mater ipsius Bethleē & habitaculum in ea. Et ideo dicitur hic plorare metaphoricę.
- 38 Du. Cur Iacob, pater non dicitur plorare sicut Rachel? Ref. Iaco. de Vora in serm. hodierno, quia matres cū magis compassibiles, quā patres consueuerunt plus dolere de morte filiorū, quā patres, & patres magis gaudere de eorū pfectu, qđ matres etiā magis diligunt matres filios qđ patres, cū magis laborem circa eos, & sint magis certę, ideo qđ perdunt magis dolent.
- 39 Dub. Cur inducitur Rachel mortua in vlulatu? Resp. Remi. quod ad exaggerandum hūctus magnitudinem.
- 40 Dub. Quomodo intelligitur. Noluit consolari, quia non sunt? Resp. Hilarius super Matt. qđ non erant hi, qui mortui putabantur. in æternitatis. n. profectum, & martyrii gloriā efferebantur. Consolatio autem rei amissa erat præstanda, non aucta.

ALLEGORICE.

[Quod dñs à parentibus est sublatus in Aegyptum] significat electus sepius malo

rū improbitate suis effugandos ex sedibus uel et exilio dānandos [Quod nocte vadit] angultiam persecutionis significat [Quod die reuertit] refrigerium ostēdit [p Ioseph] designatur ordo p̄dicatorum [per semper virginē Mariam] sacra scriptura, [per puerum] noticiā Saluatoris [per periectionē Herodis] p̄secutio quā passa est ecclesia in Hierosolymis [p fugā Iosepha i Aegyptū] trauitūs p̄dicatorū ad Gētes infideles [per tēpus quo fuit in Aegypto] spatiū tēporis ab ascensione Dñi vsq; ad tēpus Antichristi [per obitum Herodis] extinctio inuidiæ in cordibus. [In mortē puerorum] omniū Christi martyriū ē mors designata. [Quod paruuli occisi sunt] significat p humilitatis meritiū ad martyriū perueniēdū gloriā [Quod in Bethleē, & in oibus sinibus eius occisi sunt] ostendit in Iudæa vbi ecclesiæ incepit origo, & vbiq; per orbē periectionē seuiturā [Quod bimi occisi sunt] doctrina, & operatione pfectos indicat [Qđ vero infra] simplices. [Quod illi qđā occisi sunt & Xps euasit] insinuat corpora martyrum ab impiis posse periri, sed Christū ab eis nō posse auferri, [Rachel] ecclesiam significat, qđ fuit diu sterilis nūc autē est secunda. Huius ploratus ex aliis nō idcirco, qđ perēptos dolebat audire, sed qđ ab his perimebatur quos filios retinere voluisset, nec vult cōsolari in p̄senti, qđ nō sunt sed oēm sp̄, & cō. orationē ad æternā trāsmittit vitā.

TROPOLOGICE.

Instruimur periectiones de ciuitate in ciuitatē declinare, item qđ eundo redeūdo, & stando semper virginem Mariam, id est amaritudinā penitentia. Puerum Iesum, i. puritatē conscientia. Ioseph, i. augmētum virtutis, & gratiæ semper quæramus habere nobiscum, & de nocte vadamus declinatētes, turbā malignantium. Item semper firmi maneamus vsq; ad obitum, ne Herodes i. diabolus nos perdat. itē qđ non timeamus mortem corporalē per quam perducimur ad vitam æternam. Item qđ euitemus iram ne incurramus enormia scelera. Item qđ cōpatiamur afflictis, & eos cōsolemur.

ANAGOGICE.

Cōtēplari licet quēadmodum passiones huius tēporis nō sunt cōdignæ futurę glorię, qđ quidē ipsi pueri innocentes, qui vix pp tenellam ætatem mortis dolorē fense rūs tā digna p̄mia à Christo receperūt, qm̄ ipsum

ipsum sequuntur, & cantant canticū supra montē Syon corā agno immulato cū iuauit citharedorū modulamine, depulsis fletibus, atq; vlulatibus vniuersis, & aliteris la chrymis iubilant sine fine Deum laudātes.

IN FESTO SANCTI THOMAE Archiepiscopi.

Ego sum pastor bonus. Quare dominica 1. post octauam Pasche.

IN FESTO SANCTI BASIANI.

Cum iret Iesus in Hierusalem. Require dominica 13. post Penthecosten.

IN PURIFICATIONE SEMPER Virginis Mariæ.

Postquam impleti sunt dies purgationis. Lu. 2.

Historia huius Euang. facta est anno Christi 31. die 2. Februarij, in die Iouis.

HISTORICE.

Purgationis semper virginis Mariæ impleto p̄p̄ ritu Mosaycæ legis natū Iesum, ut dñō iuxta eius offerrent legem in Hierusalem ad tēplū detulerūt, vsq; hostia redimerent eadē permittēte lege: pari turturū, aut duob. colūbarū pullis Symeon autē quidam nomine timore dñi, & iustitia p̄ditus his in Hierusalē detegebat t̄p̄ib. Spiritu sancto plenus plebis cōsolationē optans, cui à Spiritu sancto reuelatū extiterat, nequaquā se morte gustaturū donec Xpm̄ dñi natum cerneat, ea siquidē hora spiritu ductus in tēplum ascēdit, qđ cū Iesū parētes eū in tēplū introducētes, vt erga eū leg. sperhcerēt mādāta offēdidisset p̄uerū suū amplectēs lacertis, deū excelsū benedixit, dicēs: In dñe tuo in me adimpleto p̄misso me tuū seruum in pace obdormire luas, cū meis tuū intuitus salute fuerim oculis, quē in cūctarū p̄parasti salutē gentium earūnq; verum lumen ac auidiū perpetuam gloriā Israelitici populi.

Hęc sunt, quę occurrunt dubia.

DVBITATVR. Quis modus tenebat in ista purgatione? Ref. qđ vt habetur Leui. 12. mulier si suscepto semine masculū peperisset, immūda erat 7. dieb.

& die 8. circuncidebatur infantulus: & ipsa 33. diebus manebat in sanguine purificationis suæ. Si autē femina peperisset, immunda erat duab. hebdomadib. & 66. dieb. manebat in sanguine purificationis suæ. quib. expletis offerebat agnū anniculū in holocaustū, & pullū colūbę, siue turturę p̄ pctō, & c. si autē pauper esset, nec posset offerre agnū, offerebat par turturū, aut duos pullos colūbarū, vnū in holocaustū alterū pro peccato.

Dub. Cū dicatur, qđ erit immūda 7. dieb. cur post stat adhuc 33. diebus? Ref. Ly. qđ illis primis 7. dieb. sic iudicabatur immūda, put habetur Leui. 15. qđ nō poterat cōicare cū aliquo in lecto vel cibo, & qcquid tēgebat immūdū efficiebatur: & eodē mō dicitur hic de septē dieb. post partū, & tñ non erat pfecte purificata, qđ dicit. Ipsa tñ 33. dieb. manebat in sanguine purificationis suę, i. in sanguine suo aliquatū purificato, non tñ perfecte, i. in illis 33. dieb. poterit cōicare cū aliis in cibo: nō tñ in lecto, nec illud qđ tēgebat fiebat pp hoc immūdū. nō tñ poterat ingredi sanctuarū donec impleverentur dies purgationis suæ, scilicet 40. primi, videlicet 7 maioris immunditię, & 33. minoris.

Dub. Cur sic mulieres reputabatur immūda? Ref. S. Th. 12. q. 102. ar. 5. qđ pp reuentionē eorū, qđ ad diuinū cultū pertinet, tū quia hoīes p̄ciosas res cōtingere nō solēt cū fuerint immūdi, et vt ex raro accessu ad sacra ea magis venerarent, nā in hoīb. reputabatur immūditia, qđ corruptionē aliqđ tā habebat, vel erat corruptioni expositum, vt cadaver hoīs mortui & leprosi, & mulieres patietes sanguinis fluxū, siue p̄ infirmitatem, siue et per naturā, vel t̄p̄ib. mēstruis, vel et t̄p̄e cōceptionis, & eadē rōne viri reputabatur immūdis fluxū seminis patietē, vel p̄ infirmitatē, vel p̄ pollutionem nocturnam, vel etiā p̄ cogitū, nā oīs humiditas in p̄ctis modis ab hoīe egrediens, quādā immūdā infectionē hēt, & i. arcebantur à visitatione tēpli.

Dub. Cur in partu femina duplicabatur r̄ps immūditia? Ref. esp. lac. de Vorag. in Serhod. quia mulier duo peccata cōmisit, quia & superbiuit, & vetitū pomum comedit. Ideo duplicata est ei p̄na extra veterum.

Dub. An semp Virgo indiguerit tali purgatione? Resp. Ly. qđ non, quia non cōcepit suscepto semine, vt ex textu supra in primo dubio posito requiritur, si debeat immūda dici, sed ipsa concepit ex Spiritu sancto.

Dub.

- 6 Dub. Cur voluit purificari si non indige-
bat? Resp. S. Th. 3. par. q. 37. ar. 4. q̄ sicut ple-
nitudo gratiæ à Christo deriuat in matrē,
ita docuit vt mater humilitati filii conforma-
retur: & ita licet nullam haberet immun-
ditatem, voluit tñ purgationis obseruatiā
implere nō pp̄ indigentiam, sed propter le-
gis præceptum. Et ideo signanter Eu angeli
ita dicit, quod impleti sunt dies purgatio-
nis secundum legem.
- 7 Dub. Vt quid debebat sibi domino? Ref.
qui sup. ar. 3. quod de prole nata duplex præ-
ceptū in lege tradit. Vnum quidem gene-
rale quo ad omnes, vt. f. completis diebus pu-
rificationis matris offerretur sacrificium p̄
filio, siue pro filia, & hoc ad expiationem
peccati, in quo proles erat concepta, & na-
ta. Aliud autem præceptum erat speciale in
lege de primogenitis tam in hominibus, q̄
in iumentis, quos deus sibi deputauerat, p̄
eo quod ad liberationem populi Israel per-
cussit primogenita Aegypti ab homine
vsque ad ius, primogenitus filiorum Israel
reseruatis, & hoc mandatū ponitur Exo. 13.
Et hæc duo Euangelia circa eum fuisse ob-
seruata ostēdit, primo quidem id quod per-
tinet ad primogenitos cum dicit, tulerunt
illum in Hierusalem, vt sisterent eum do-
mino, sicut scriptum est in lege domini, q̄
a omne masculinum adaperiēs vluam san-
ctum domino vocabitur. Secundo id quod
pertinet communiter ad omnes, cum dicit,
vt darent hostiam secundum, quod dictum
erat in lege domini.
- 8 Dub. Quæ differentia est inter legem do-
mini, & Moyſi? Ref. q̄ est vna, & eadē lex,
sed dicitur domini, quia ab eo data, & Moy-
ſi quia ab eo promulgata.
- 9 Dub. Vnde tulerunt Iesum? Ref. q̄ de Be-
thleem, in qua semper virgo eum genuerat.
- 10 Dub. Cur sisterant eum domino cum ef-
set deus & homo? Ref. Athanasius, q̄ forte
causa nostri hæc scripta sunt, vt discamus
nos ipsos deo præsentare.
- 11 Dub. Quomodo animalia p̄nt dici san-
cta domino? Resp. Ly. quod vno mō dicit̄
sanctum quod applicatur diuinis, & sic tri-
bus Leui dicitur sancta. Alio mō, q̄ est obli-
gatum deo, & quia omnia primogenita tñ
hominum quàm iumentorum erant obli-
gata deo, ideo sancta dicebantur.
- 12 Dub. Quantū redimebantur primogeni-
ti hominum? Ref. q̄ primogeniti. Leuitarū

- non redimebatur, quia semper seruibat do-
mino. Aliorum vero hominum primogeni-
ti redimebantur, quinque scilicet, & quilibet
scilicet habebat obolos viginti. Numeri 18.
- 13 Dub. An primogenita aliorū animalū
et redimeret? Resp. Ly. q̄ primogenita ani-
malium mundorū, s. bouis, ouis, & capræ, &
hmōi non redimebantur, sed immolabatur
dño. Primogenita vero animalū immūdo-
rum quædā interāciebantur sicut primoge-
nitus canis, & hmōi: quædā vero redimebā-
tur, sed non quidem pecunia, sed p̄ eis ouis
offerebatur sicut primogenitus Aſiui.
- 14 Dub. Cur dicitur adaperiens vluam, cū
Christus non aperuerit vluam, q̄a exiit
saluis clauſis pudoris? Ref. S. Tho. 3. par. q.
37. ar. 3. quod hoc quod dicitur adaperiens
vluā designat, q̄ nihil antea inde intraue-
rat vel exierat. Et vt dicit Greg. Nifenu: il-
lud legis præceptum in solo incarnato deo
singulariter, & ab alijs differenter impleri
videtur: ipse namque solus ineffabiliter con-
ceptus ac incomprehensibiliter æditus vir-
ginalem vterum aperuit, non antea conu-
bio referatum seruans, & post partum in-
uiolabiliter signaculum castitatis.
- 15 Dub. Quō omne adaperiens vluam san-
ctum sit, cum multi primogeniti scelestissi-
mi fuerint? Ref. q̄ non dicebatur sanctum
adaperiens vluā ob sanctitatem vitæ, sed
quia erat dño obligatū, vt dictū est dub. 11.
- 16 Dub. Cur parētes Iesu nō dederūt agnū
pro hostia? Resp. Beda, quia erant pauperes.
- 17 Dub. Quæ animalia offerebantur in sacri-
ficiis? Ref. S. Tho. 12. q. 102. ar. 3. q̄ de tribus
generib. animalium quadrupedū. s. de gene-
re ouiu, boū, & caprarū, & de auib. turtur &
colūba, & et passer in emūdatione leproſi.
- 18 Dub. Cur non offerebantur alia nobilio-
ra his animalibus? Ref. qui sup. quia hæc ani-
malia maxime sunt per quæ sustentatur hu-
mana vita, & cum hoc mundissima sunt,
Alia vero vel sunt syluestria, & nō sunt cō-
muniter vsui hominū deputata, vel si sunt
domestica, q̄d est purū deo attributū, hu-
iusmodi autē aues sp̄aliter offerebantur, q̄
habentur in copia in terra promissionis.
- 19 Dub. Cur nūquam immolabatur pisces?
Resp. qui sup. q̄ quia viuunt in aqua, magis
sunt alieni ab hoīe, q̄ cætera animalia, quæ
viuūt in aere sicut homo. & iterū pisces ex
aqua extracti statim moriuntur. Vnde non
poterāt in tēplo offerri sicut alia animalia.

Dub.

- 20 Dub. Cur potius offerebatur turtures, q̄
earum pulli, & e contrario de columbis? Ro-
spoon. qui sup. q̄ vt dicit Rabi Moyses. Om-
ne q̄ est oprimum, Deo est attribuendū, &
turtures maiores sunt meliores quàm pulli,
in columbis autem est econuerso.
- 21 Dub. Quæ differentia est inter hostiā, sa-
crificium, holocaustum, & libamē? Ref. qui
supra, q̄ holocaustū totū comburebatur in
honore dei, & nihil ex eo comedebatur, &
tenebat primum locum inter sacrificia. Se-
cundū locum tenebat hostia pro peccato, q̄
diuidebatur, & vna pars eius cōburebatur,
Alia vero cadebat in vsum sacerdotū, & q̄
comedebatur tantum à sacerdotibus, & in
atrio, & ipsa die sacrificii, nisi esset pro pec-
cato totius populi, vel specialiter p̄ pecca-
to sacerdotis, tunc enim totū cōburebatur.
Tertiū gradum tenebat hostiæ pacificæ p̄
gratiarum actione, vel pro salute, vel p̄ pro-
ſperitate offerentium ex debito beneficii,
uel accipiedi, vel accepti, & ista diuideba-
tur in tres partes. Vna pars incedebatur ad
honore Dei. Alia pars cedebat in vsum sa-
cerdotū. Tertia vero in usum offerentiū, &
comedebatur ipſo die, sed vbique in Hie-
rusalē. Quartū vero locū tenebat hostiæ pa-
cificæ ex voto quartū carnes poterant etiā
in crastino comedi: Sanguis autem & adeps
nunquam veniebat in vsum sacerdotū, ne-
que in vsum offerentium, sed sanguis offe-
rebatur ad crepitudinē altaris in honorem
Dei. adeps vero adurebatur in igne. liba-
men vero dicebatur, vt dicit Magister hist.
scho. quia oblatio erat de animalibus, & di-
cebatur sacrificiū, aut de sicca materia, vt
de simila pane thure: & pp̄rie dicebatur
oblatio, aut de liquidis, vt de vino & oleo,
quod proprie libamen, uel libatio dice-
batur.
- 22 Dub. An pro Christo oblatum fuerit par-
turturum, uel duo pulli columbarū? Ref.
Landuphus de vita Christi, q̄ credendum
est, q̄ fuerint oblata duo pulli columbarū,
qui uendebantur in templo, & facilius in-
ueniebantur.
- 23 Du. Cur Euāgelista dicit q̄ erat in Hie-
rusalem hō &c Ref. Ly. q̄ Hierusalē erat
locus solemnis & sacer, & erat ibi cultus di-
uinus, & studium legis & prophetarum: &
hoc ad ostendendum cōditionem viri, q. d.
q̄ erat deuotus Dei cultor doctus.
- 24 Dub. Cur eum nominat? Respon. qui su-
Dub.

- pra, q̄ ad denotandum eius famā, quæ cla-
ra erat, & ab omnibus bonis noscēbatur.
- 25 Du. Cur dicitur iustus? Ref. Amb. sup. Lu-
cā, q̄a nō suam, sed populi gratiā req̄rebat.
- 26 Du. Cur dicitur timoratus? Ref. Ly. quia
recte se habebat quo ad Deum.
- 27 Du. Quo timore erat timoratus? Ref. Be-
da, q̄ timore dñi sancto, q̄ manet i sæcula.
- 28 Du. Cur dicit simul iustus & timoratus?
Resp. Beda, quia difficulter iustitia sine ti-
more custoditur.
- 29 Du. Cur dicitur expectans redemptionē
Israel? Ref. Ly. q̄ in hoc ostendit eius fidei
rectitudinem.
- 30 Du. Quam cōsolationem Israel expecta-
bat? Ref. Greg. Nifenus, q̄ non vtique mū-
danam felicitatem, sed veram translationē
ad ueritatis decorem per separationem à
legis umbra.
- 31 Du. Cū in quolibet iusto sit Spūs sanctus,
cur de eo specialiter dicitur, & Spiritus san-
ctus erat in eo? Ref. Ly. q̄ erat i eo quātum
ad gratiæ plenitudinē, quia nō solū habuit
gratiam iustificantē, prout cōiter habetur
à iustis, sed etiā quātum ad illuminationes
& cōsolationes diuinas spirituales.
- 32 Dubi. An fuerit summus sacerdos? Resp.
Ly. q̄ erat inter sacerdotes famosus, san-
ctus tamē Vin. in ferm. hodie dicit, q̄ nul-
libi legitur, quod fuerit sacerdos.
- 33 Dub. Quando accepit responsum à Spiri-
tu sancto? Ref. Ly. q̄ in deuotis orationib.
suis quia cum esset cōmunis opinio, quod
imminebat aduentus Christi. Symeon de
hoc feruentius orabat deū, & sic habuit re-
sponsum, quod ante videret Christū natū,
quàm vitam presentem finiret.
- 34 Dub. Quid est videre mortem? Resp. Be-
da, q̄ est eam experiri.
- 35 Dub. Quis erat Christus Dñi? Ref. q̄ Mes-
ſias in lege promissus, q̄ erat vnctus à dño.
- 36 Du. An Symeō timeret mori? Ref. Amb.
q̄ cupiebat ipse corporeæ vitæ fragilita-
tis absolui, sed expectabat videre p̄missū.
- 37 Dub. Cur cum tanto desiderio hoc expe-
ctabat? Resp. qui sup. quoniam sciebat, quia
beati oculi qui viderent.
- 38 Dub. In quo spiritu venit in tēplū? Ref.
Ly. q̄ per reuelationē Spiritus sancti, vt vi-
deret Christum, sicut ei fuerat promissum.
- 39 Du. Cur Christus in terris non habuerit
patrē, cur dicit parētes eius? Ref. S. Tho. 3.
par. q. 28. ar. 1. quod Ioseph etiam appella-
batur

- batur pater Christi, non quod vere ei pater fuerit, sed quod ad famam semper Virginis conferuendam sit ab hominibus æstimatus pater.
- 40 Dub. Quid sunt vlnę? Ref. Beda, q̄ sunt, brachia. & manus, vel cubitus vt dicitur.
- 41 Dub. Cur accepit eum Symeon in brachijs? Resp. qui sup. q̄ significat iustitiam operum quę ex lege erat per manus & brachia figuratorum humili quidem, sed salutari fidei Euangelicę gratię imitandum.
- 42 Dub. Cur benedixit Deum? Resp. Ly. q̄ quasi gratias agens de tanto beneficio.
- 43 Dub. Cur dicebat Symeon. Nunc dimittis domine &c. Resp. Theo. q̄ loquebatur puero quem tenebat in brachijs.
- 44 Dub. Cur vocat eum dominum? Resp. qui sup. q̄ in hoc confitetur quod ipse mortis est, & vitę dominus.
- 45 Dub. Quid intelligit per dimittis in pace? Resp. Amb. q̄ dissolutionem corporis intelligit, vt incipiat esse cum Christo.
- 46 Dub. Cur dicit in præsentis dimittis? Resp. Ly. i. de cætero dimittes me de hac vita transire in cordis quiete.
- 47 Dub. Cur dicit se seruum pueri? Resp. quia iam confessus fuerat eum dominum, & per consequens si puer erat eius dominus, ipse erat seruus suus.
- 48 Dub. Cur dicit in pace? Resp. Greg. Nisē. quia postquam Christus culpa hostilē destruxit nos quoq; patri reconciliauit facta est translatio sanctorum in pace.
- 49 Dub. Cur dicit, quia viderunt oculi mei? Resp. qui sup. quia viderat id quod sibi fuerat promissum.
- 50 Dub. De quibus oculis intelligit? Resp. qui sup. q̄ de oculis tam animę, quàm corporis, hi quidem visibiliter deum suscipientes, illi vero non solum quę visa sunt attendentes, imo illuminati fulgore spiritus domini verbum in carne cognoscentes.
- 51 Dub. Quod est illud salutare? Resp. qui sup. quod est ipse Iesus, quo nomine salus declaratur.
- 52 Dub. Quomodo istud salutare quod est Christus fuit paratum ante faciem omnium populorum? Resp. Greg. q̄ iste venerandus senex quando id quod sperabat obtinuit, exclamat se vidisse salutem omnium populorum, adeo enim infantis ineffabile iubar illustrauit eum, vt processu temporis securura, mox sibi fierent nota.
- 53 Dub. Cur dicit ante faciem? Resp. Theo. q̄ hoc signator dicit, vt. f. eius incarnatio omnibus appareret.
- 54 Dub. Cur dicitur lumen ad reuelationem gentium? Resp. Athanasius, q̄ gentes ante Christi aduentum in vltimis tenebris erant constitutę, cognitione diuina priuatę, sed Christus adueniens, vt dicit Cirillus, factus est lux tenebrosus, & erraticis, quos diabolica manus oppressit.
- 55 Dub. Quomodo intelligitur ad reuelationem? Resp. quia reuelatus est Gentibus per Apostolos.
- 56 Dub. Cur non dicit etiam ad reuelationem Israel? Resp. Athanasius, q̄ Israel licet tenuiter lege illuminabatur.
- 57 Dub. Cur dicit gloriam Israel? Respon. qui sup. q̄ Christus fuit Israel gloria, quia secundum carnem ex eis processit, quamuis cunctis, vt dans præflet per secula benedictus.
- 58 Dub. Cur vocat Israel plebem suam? Resp. Greg. Nisē. quia ex eis est secundum carnem natus.
- 59 Dub. Cur primo dicit lumen ad reuelationem, quàm gloriam Israel? Resp. Beda, q̄ ideo reuelatio gentium præfertur glorię Israelis, quia cum plenitudo gentium introierit, tunc omnis Israel saluus erit.

ALLEGORICE.

[Quod post circumcisionem Christus domino sinitur] significat neminem nisi circumcisum vitijs, dominicis dignum esse cōspectib. [solus vere sanctus ex vtero virginali egreditur] eo quod solus sanctus ecclesię virginis ad generandos populos aperiret genitale secretum [offert autē hostias] qui per singulas hostias honoratur cum patre. Nimirum loquacissima turtur in aubus, at columba est animal mansuetum. Talis autem factus est erga nos Saluator mansuetudinem perfecte colens, & turtur orbem allexit replens ortum suū proprijs melodijs. [Occidebatur ergo turtur & columba] vt ipse per figuras nobis pandatur passurus in carne pro vita mundi [quod Symeō in brachijs accepit] insinuat hoc sæculū quasi senio iā defessum ad infantia, & innocentia Christianę cōuersationis rediturū. [Quod benedixit Deum] significat populum Gentilem post agnitionē veritatis Christi deū in hymnis laudaturum. [Quod viso salutare Dei cupit dissolui] signat contem-

platiuos qui per contemplationem Deum abgnoscentes cupiunt dissolui, ut eum videant sicuti est.

TROPOLOGICE.

Admonemur offerre Deo sacrificiū cordis nostri postquam fuerit vitijs purgatu, & offerre turturē, i. castitatem, & columbam, i. simplicitatē, & binas ex vtriusque, i. ex dupl. ci. nostra natura corporali, & spiritali. Deo famulari expectantes semper redēptionē nostrā, tanquā in vltimo senio constituti, vtq; frequentemus templum in spiritu, si Christū amplecti volumus, & sacra cōmunionē recepta benedicamus domino, ut nos in pace custodiat, & lumē suū super nos signet, & contra aduersarios protegat ad laudem, & gloriam suam.

ANAGOGICE.

Eleuamur ad cōtemplandum semper virginem Mariam purgato corpore, & immortalitate recepta, q̄ post dies Deo altissimo placitos venit ad tēplū cęlestis patrię, quā Christus, secundum legem Moyſi parentē honorando super omnes choros Angelorū ad cęlestia regna exaltauit, offerēs ipsaturę suę præclarissimę castitatis, & columbam suę ineffabilis humilitatis, vbi, & adest Symeon iustus amplectens regem regū, qui simul cum omnibus sanctis semper virginis Marię filium benedicūt, & laudant in sæcula sæculorum.

IN CATHEDRA S. PETRI.

Venit Iesus in partes Cesarię Philippi. Matthei 16.

Historia huius Euangelij facta est anno Christi 32. die 29. Iulij, in die Mercurij.

HISTORICE.

In Philippi Cesarię discipulos dominus quid de filio opinarentur hominis sciscitatus est, cui cum retulissent diuersos de eo sentire diuersa, quā eum Ioannem Baptistā quidam assererent: Heliam vero alij: non nulli vero Hieremiam, aut ex prophetis, quępiā quid de se ipsi sentirent interrogauit. Petro itaq; affirmanti ipsum fore Christū Dei uiuū natū. Beatū eū fore dixit, cum non hoc humana protulisset sapientia, sed diuino doctos oraculo. Atque eum Petrū fore, & hanc super petram suam velle edificare ecclesiā quā aduersus inferorū val-

nequaquā præualerēt quodq; clauēs sibi largiretur cęlorum regnū, & quicquid super humum ligasset aut soluisset, in cęlis id quoque ratum haberi.

Dubia quę occurrunt sunt hæc.

DVBITATVR. Igitur cur dominus venit in partes Cesarię? Resp. Chry. super Matr. q̄ ut di discipulos longe à Iudæis abduceret, ut ab omni timore eruti, libere dicant, quę habebant in mente de Christo.

2 Dub. Cur dicit Cesarię Philippi? Resp. qui sup. q̄ quia est alia Cesarię, quę dicitur Stratonis, & non in illa, sed in ista dominus discipulos interrogauit.

3 Dub. Cur denominatur Cesarię à Philippo? Resp. qui sup. q̄ iste Philippus qui fuit frater Herodis Tetrarchę in honore Tiberij Cæsaris Cæsarię Philippi, quę nūc Palneas dicitur appellauit.

4 Du. Quę Gentes inhabitabant hęc ciuitatem? Resp. Ly. q̄ Gentiles.

5 Du. Cum dominus sciret mētes discipulorū, cur eos interrogat? Resp. Lyr. q̄ non ignorans interrogat, sed ut eorū fideli confessione conuenientius solidaretur in fide.

6 Du. Quid vult intelligi dū dicit, quę dicunt hoīes esse filium hominis? Resp. Hi lar. quod per hoc significauit præter id, qđ in se videretur esse aliud sentiendū: erat. n. hoīs filius, sed occultū erat de quo quærebatur.

7 Du. Quia sic videretur, qđ solū confiteri debemus, qđ est filius dei? Resp. q̄ supra, q̄ hæc cōfessionis tenēda est ratio, vt sicut dei filiū ita filiū hominis meminerimus, q̄ alterū sine altero nihil spei tribuit ad salutē.

8 Du. Cur dicit quę, dicunt homines? Respon. Hier. quia qui de filio hominis loquuntur, homines sunt, qui vero diuinitatē eius intelligunt nō homines sed dii appellātur.

9 Du. Cur nō interrogat, quid dicūt scribę, & pharisęi? Resp. Chry. q̄ pharisęorum de Christo opinio erat plena multa malitia.

10 Dubi. Cur non dicit, quem me homines dicunt esse? Resp. Hier. q̄ ne iactanter, de se quærere videretur.

11 Dub. Cur dicit filiū hoīs? Resp. qui sup. q̄ vbi cunq; scribit filius hominis, in Hebręo habetur filius Adā. Et ita pōt intelligi de Christo, q̄ sit filius hominis, i. Adā: vel et filius

- filius hominis id est semper Virginis, quæ erat homo.
- 12 Dub. Vnde procedebant tot diuersæ opinioniones de Christo? Ref. Orig. q. Herodes & sui sequaces opinabatur ip sum esse Ioannē Baptistam, vt habet Mar. 14. & ratione ibi dicta, qui dicebāt eum Heliam estimabāt, aut quod secundum natiuitatē suscepit Helias, aut ex eo tempore in corpore viuens in tempore apparuit illo, vel propter zelū, vt dicit Ly. Qui uero Hieremiam dicebāt, ideo quia dominus eum in Gentibus prophetam constituit sic dicebant, & etiam propter patientiam in aduersis, ut dicit Ly. & simili ratione, illi qui dicebant eū esse vnū ex prophætis. Et Lu. 6. dicitur, qd propheta vnus de prioribus surrexit it.
- 13 Dub. Cur discipulis dicit clare, quem me esse dicitis? Ref. Chr. qd familiarius cum eis de se quirit.
- 14 Du. Cur querit opinionem discipulorū quam sciebat? Ref. Rabanus, quod vt confessionem rectæ fidei digna mercede remuneret.
- 15 Dub. Cur solus Petrus respondit? Resp. Chry. qd ipse pro omnibus respōdit, tanquā os Apostolorum & caput.
- 16 Du. An Petrus bene respondit? Resp. Hilarius qd sic, quia complexus est omnia, qui & naturam, & nomē expressit, in quo summa virtutum est.
- 17 Dub. Cur dicit tu es Christus? Ref. Ly. qd Christus interpretatur vnctus, & sic confitetur eius humanitatē, in qua vnctus est oleo gratiæ præ aliis.
- 18 Du. Cur dicit filius Dei? Ref. qui supra, quia filius naturalis, & nō adoptiuus, & ita eiusdem naturæ cum patre, & sic cōfiteretur veritatē diuinæ naturæ, & humanitatē in eodem supposito.
- 19 Dub. Cur dicit viuus? Ref. Hie. qd ad differtētiā eorū, qui purantur diu & mortui sunt, scilicet Saturni, Louis, & Veneris, ac Herculis &c.
- 20 Dub. An perfectam fidem astruxerit Petrus sic dicendo? Resp. Hilarius, quod hæc est vera & inuolabilis fides ex deo, cum Christus sit ex æternitate patris, & eum assumisse corpus & hominē factum esse perfectā confessio est.
- 21 Du. An confessio fidei sit de necessitate salutis? Ref. S. Tho. 2. 2. q. 3. ar. 2. qd non semper, nec in quolibet loco, sed in aliquo loco & tempore, quando, sper dimissionem huius confessionis subtraheretur honor debitus Deo, & etiam vt litas proximis impēdenda, puta si aliquis interrogatus de fide taceret, & ex hoc crederetur, vel quod non haberet fidē, vel quod fides nō esset vera, vel alii per eius taciturnitatem auerterentur à fide: in huiusmodi enim casibus confessio fidei est de necessitate salutis.
- 22 Dub. Cur dñs appellauit Petrū beatum? Ref. Hilarius, qd vt dignum confessio Petri præmium consequeretur, quia dei filium in homine vidisset.
- 23 Dub. Quid significat Bariona? Resp. Ly. qd Hebraicè bar dicitur filius Latinè, & Ionā columba, quasi filius columbæ: vel filius Ioannis, vt dominus eum interrogans Ioā 21. dixit ei Symon Ioannis.
- 24 Dub. Ad quid dixit ei Iesus, tu es filius Ionæ? Resp. Chry. quod vanum esset hoc dicere nisi vt ostendat, quoniam ita naturaliter est Christus filius Dei, sicut Petrus filius Ionæ eiusdem substantiæ cum eo, qui genuit.
- 25 Du. Quomodo intelligitur quod caro & sanguis non reuelauit tibi? Resp. Hiero. qd ei non per doctrinam Philosophorum, sed per dei gratiam Christus filius dei reuelatus sit.
- 26 Du. An solus pater reuelauit hoc Petro? Ref. Ly. qd tota Trinitas reuelauit.
- 27 Dub. Super quam Petram vult Christus edificare ecclesiam? Resp. August. in libro retractationum, quod super illam Petram quam confessus est Petrus, quia non est dictum Petro, tu es Petra sed tu es Petrus. Petra autem erat Christus, quam confessus est Symon.
- 28 Dub. Quæ est ista ecclesia? Ref. qd est cōgregatio Christianorum fidelium.
- 29 Du. Cur imposuit Symoni nomē Petrus? Ref. Hie. qd quia credebatur in Petram Christum, ei Petri largitum esse nomen.
- 30 Dub. Cur dicit, quod portæ inferi nō preualebunt &c. Ref. Hilarius qd ad ostendendum firmitatem Ecclesiæ.
- 31 Dub. Quomodo non præualebūt aduersus eam? Ref. Glo. i. non separabunt eam à charitate Dei, & fide.
- 32 Du. Ad quid refertur illud relatiuū, eā? Ref. Chry. qd nō exprimitur an referat Petram, vel ecclesiam super eam fundatam, sed tamen manifestum est, quod nec aduer-

- sus petram, nec aduersus Ecclesiam portæ præualent inferorum.
- 33 Dub. Cur vult sibi dare clauis regni cœlorum? Resp. qui sup. q. d. sicut pater tibi dedit me cognoscere, ita & ego aliquid tibi dabo, scilicet clauis regni cœlorum.
- 34 Dub. Cur etiam alijs non dedit ipsas clauis? Resp. Rabanus, qd soli Petro dedit, vt constaret omnibus, quia absque ea confessione, & fide, regnum cœlorum nullus posset intrare.
- 35 Dub. Quando post dedit ipsas clauis Petros? Ref. domianus Cardinalis de Turre cremata, quod quando dominus dixit ei, pasc oves meas Ioan. 21.
- 36 Dub. Quid sunt clauis regni cœlorum? Resp. Rabanus, quod potentia qua liget, & soluat, & discretio qua dignos, vel indignos discernat.
- 37 Dub. An non sacerdos possit absoluerē a peccatis? Ref. S. Th. 4. sen. dist. 7. q. 2. ar. 1. q. 1. qd non, sed solum ordinem habens.
- 38 Dub. An Papa possit alicui non sacerdoti delegare, qd absoluat in foro penitentia? Resp. qui sup. dist. 7. q. 3. ar. 1. q. 3. qd non.
- 39 Dub. An omnis sacerdos in foro penitentia possit absoluerē? Ref. qui sup. dist. 17. q. 3. ar. 3. q. 4. quod non, nisi qui habet iurisdictionem.
- 40 Dub. An omnis sacerdos habens iurisdictionem possit ab omni peccato absoluerē in foro penitentia? Resp. qui sup. dist. 19. q. 1. ar. 3. q. 2. qd sic, nisi superior sibi reseruauerit aliqua, in quibus iudicium inferiori non committat.
- 41 Dub. In quibus casibus non potest sacerdos absoluerē? Resp. qui sup. quod in quinque. Primus est quando solemniter est imponenda penitentia. Secundus de excommunicatis. Tertius quando inuenit irregularem contractam. Quartus de incendiarijs. Quintus quando est consuetudo in aliquo episcopatu, quod enormia crimina ad terrorem episcopo reseruantur, quia consuetudo dat, vel aufert in talibus potestatem.
- 42 Dub. An sacerdotes heretici, vel scismatici possint absoluerē? Ref. qd sup. 2. 2. q. 39. ar. 3. qd non, quia non habent iurisdictionē, cum sint diuisi a superioribus, a quibus talem habent iurisdictionem.
- 43 Dub. An sacerdos existens in peccato mortali possit absoluerē? Resp. qui sup. qd sic, dummodo habeat iurisdictionem.
- 44 Dub. An aliqui casus reseruantur Summo Pontifici, & qui? Ref. qui sup. in 4. sen. dist. 18. q. 2. ar. 5. q. 1. qd sic, & sunt sex. Primus de percipientibus clericos, vel religiosos. Secundus de incendiarijs ecclesiæ post quàm sunt denunciati. Tertius de effractoribus ecclesiæ si sunt denunciati. Quartus de communicantibus in diuinis cū excommunicatis nominaliter a Papa scienter. Quintus de falsificantibus literas apostolicæ sedis. Sextus de illis qui excommunicatis in crimine communicant.
- 45 Dub. An aliquis inferior papa vnquàm possit in prædictis casibus absoluerē? Resp. qui sup. quod sic, in articulo mortis, in quo quilibet a quacunque excommunicatione, & peccato absolui potest a quocunque sacerdote.
- 46 Dub. An percipientes clericos semper sint mittendi ad Papam? Resp. qui supra, quod octo excipiuntur, qui non mittuntur ad Papam. Primo existens in ar. mortis. Secundo si sit ostiarius alicuius potentis, & non ex odio, vel proposito percussit. Tertio si percipiens sit mulier. Quarto si sit seruus, & dominus laederetur de eius absentia. Quinto si regularis regularem percipiat, nisi sit enormis excessus. Sexto si sit pauper. Septimo si sit impubes, vel senex, vel valetudinarius. Octavo si habeat inimicitias capitales.
- 47 Dub. An semper sit excommunicatus percipiens clericum? Resp. qui supra, qd non in septem casibus. Primus, si causa discipline, vt prælatus, vel magister. Secundus si iocose leuitate. Tertius si inuenit eum turpiter agerem cum sorore, vxore, matre, vel filia. Quartus si vt vim repellat. Quintus si ignoret ipsum esse clericum. Sextus si inuenit eum in apostasia post trinam admonitionem. Septimus si transfert se clericus ad actum penitus contrarium, vt fiat miles, vel ad bigamiam transeat.
- 48 Dub. An indifferenter quilibet sacerdos habens iurisdictionem possit quemlibet absoluerē? Resp. qui sup. ar. 3. q. 1. qd nullus potest seipsum, vel superiorem, vel equalē absoluerē de mortali, nisi ex commissione sibi facta, de venialibus autem potest.
- 49 Dub. An sacerdos possit absoluerē eā cū qua peccauit? Ref. qui sup. dist. 19. q. 1. ar. 3. q. 2. qd sic, si habeat in eam iurisdictionem, tamen in tali casu nō deberet eius audire

- confessionem, sed remittere ad alium, nec etiam illa deberet ei confiteri, sed petere licentiam ad alium eundi, tum propter periculum, tum quia est minor verecundia.
- 50 Dub. An sacerdos pro libito voluntatis sue possit imponere absolutis penas satisfactorias? Ref. qui sup. dif. 18. q. 1. ar. 3. q. 4. q. quia penas satisfactorias in canone determinate non competunt, omnibus variandae sunt, secundum arbitrium sacerdotis diuino instinctu regulatum, nec totam penam semper quae vni peccato debetur iniungit, ne infirmus aliquis ex magnitudine penae desperet, & a penitentia totaliter recedat.
- 51 Dub. Quis absoluet ab excommunicatione lata a iudice? Resp. qui sup. q. 2. ar. 5. q. 1. quod ille qui tulit sententiam, vel eius superior.
- 52 Dub. An in absolutionibus requiratur cautio iuramenti? Ref. qui sup. q. sic in absolutione ab excommunicatione, non autem in absolutione a peccato.
- 53 Dub. An excommunicatus possit absolui ab alijs peccatis, antequam absoluat ab excommunicatione? Ref. qui sup. q. non.
- 54 Du. An excōdicatus duplici excommunicatione possit absolui ab vna altera remanente? Ref. qui sup. q. 3. q. sic, cum excommunicationes non habeant connexionem.
- 55 Dub. Quomodo excommunicatus pluribus excommunicationibus si absoluetur, sciet se absolutum ab omnibus? Ref. qui supra, q. vel est excommunicatus pluribus, excommunicationibus ab vno iudice, & tunc quando ab eo absoluitur intelligitur absolui ab omnibus, nisi cōtrarium exprimitur. Vel in casu in quo ipse petit absolutionem solum ab vna excommunicatione, vel est excommunicatus a pluribus iudicibus, & tunc si ab vno absoluitur, non est absolutus ab alijs excommunicationibus aliorum iudicum, nisi alij cōfirmauerint, vel omnes vni demandent absolutionem.
- 56 Dub. An aliquis inuitus possit absolui ab excommunicatione? Ref. qui sup. q. 2. q. sic, sicut etiam inuitus potest excommunicari.
- 57 Dub. An in absolutione requiratur aliqua determinata forma verborum? Ref. qui sup. in opusculo de forma absolutionis c. 2. q. non in absolutione ab excōdicatione, quia non refert quibuscumque verbis utatur ad exprimendam suam intentionem, sed in absolutione a peccatis, qui est sacramentalis ver-

- ba habent efficaciam ex institutione diuina. Unde tenenda sunt verba determinata consonantia diuinae institutioni. Institutio autem dicitur, quod si quis se iueris, &c. ista verba conueniunt. Ego te absoluo.
- 58 Du. An aliquis possit absolui ab vno peccato, alijs non absolutis? Ref. qui sup. quod libeto 2. ar. 6. q. non.
- 59 Dub. An sacerdos absolvens ab omnibus peccatis, absoluet etiam ab omni pena peccatorum? Ref. qui sup. q. non, quia licet quis non possit ab vna culpa absolui quin absoluat ab omnibus, pena tamen potest & totaliter dimitti, sicut in spirituali gratia indulgentiae, & particulariter sicut in absolutione sacramentali.
- 60 Du. An de necessitate requiratur manus impositio in absoluendo? Resp. qui sup. in opusculo de forma absolutionis c. 4. q. non, quia non dixit dominus Petro, cuiusque manus imposueris, sed quaecumque solueris, Alijs sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN ANNUNCIATIONE Domini.

Missus est Gabriel Angelus. Vide se. 4. quatuor temporum aduentus.

IN FESTO SANCTI PETRI martyris ordinis praedicatorum.

Si quis uult post me venire. Luc. 9. c.

Haec verba dicit dominus annos aetatis sue 32. die 29. Iulii, in die Mercurii.

HISTORICE.

Eos qui sequi uellent dominus necessarium fore dicebat, ut seipsos abnegarent, utque per singulos dies suam tollerent crucem, sicque eum imitarent, quoniam animam saluare suam optaret ad perditionem deduceret, & qui eam perderet salutem ei afferret. quid, inquit, uebat prodesse potest homini si uniuersum lucratus fuerit orbem, & in perditionem vadat, & sibi detrimentum acquirat: quod quaeque eius suosque erubesceret sermones, dum in sua patris ac sanctorum maiestate uenerit Angelorum, hunc quoque erubescet.

Post Euangelii historiam soluentur haec dubia.

DVBITATVR. Quia uidetur, quod Saluator in libertate hominis dimittit si uult eum sequi, uel non? Respondetur Chryso. quod nullum inuitum, aut

- aut coactum uult habere famulum, sed spontaneos, & gratias agentes ei pro famularatu. Et ideo neminem cogendo trahit.
- 2 Dub. Quomodo est possibile sequi Christum qui est in caelis? Ref. Basilii, quod non corporale obsecutione, sed debite conuersationis pro posse imitationem insinuat.
- 3 Du. Quo homo debet abnegare seipsum, qui tenetur se diligere? Respond. dominus Car. de turre cremata, super hoc euangelio, quod hoc intelligitur secundum exteriorem siue sensibilem naturam, non obtemperando in his, quae repugnant rationi, nec hoc est contrarium ei, quod est diligere seipsum, quia hoc intelligitur secundum naturam rationalem, ut scilicet homo uelit sibi bona, quae pertinent ad perfectionem rationis.
- 4 Dub. Quomodo debemus continue tollere crucem nostram? Ref. dñs Card. de Turre cre. super hoc euangelio, id est simus parati animo pati crucem, siue mori morte acerbissima, & turpissima propter Christum.
- 5 Dub. Quia dicitur, Matt. 11. Iugum meum suauis est, ergo non debemus pati mortem quod est ultimum terribilium? Ref. qui sup. q. lex Christi dicitur, iugum suauis, & onus leue diligentibus, ut dicit Augustinus, nam amor omnia leuia facit, & amanti nihil est difficile, nec hoc repugnat ei, quod homo sit paratus suscipere mortem propter Christum si fuerit expediens.
- 6 Dub. Cur haec duo annexa sunt simul, abneget semetipsum, & tollat crucem suam? Ref. Gregorius, quod recte hoc facit, quia qui sequi uult dominum primo debet abnegare seipsum, & sic tollere crucem, ut eius uoluntas sit prompta ad omnem miseriam sustinendam.
- 7 Du. Cur dicit, quotidie? Ref. ut. si semper sit paratus animo pati propter Christum.
- 8 Du. Quomodo uolens animam saluam facere perdet eam? Ref. dom. Car. de turre cremata, hic, quod perdere animam potest habere duplicem significationem. Vno modo idem est, quod amittere, & in isto sensu cum dicit perdet eam, subintelligendum est in alia uita, quod. Qui uoluerit animam suam saluam facere, id est delitiis, & uoluptatibus occupare in hac uita, quia hoc est uitam suam saluare secundum opinionem carnalium, & talis perdet eam in alia uita, quia obligat eam ad poenam inferni. Alio modo perdet eam, quod destruit, & tunc cum dicitur perdet eam, subintelligitur in hac uita, & est

- sensus: qui uoluerit animam suam saluam facere quantum ad meritum uitae aeternae, ipse perdet eam, id est destruet corpus laboribus, & passionibus exponendo, ex quibus sequitur separatio animae a corpore, & hoc est animam perdere secundum assumptionem falsam carnalium, licet sit saluare eam secundum ueritatem, & secundum hunc ultimum sensum sequitur, qui autem perdidit animam suam propter me, id est propter Deum mortem sustinendo, ipse inueniet eam in beatitudine Deo fruendo.
- 9 Dub. Quomodo intelligitur, quid proficit homini si lucret uniuersum mundum &c. Respondet Chry. quod d. cum aliquis aspiciens presentem dulcedinem, aut utilitatem, renuit quidem pati, eligat autem splendide uiuere, si sit opulentus, quod inde sibi commodum erit cum perdidit animam, transit enim huius mundi figura, & aeterna uelut umbra discedunt: non enim proderunt thesauri impietatis, eripit autem a morte iustitia.
- 10 Du. Quid est erubescere Christum, & eius sermones? Ref. Theod. quod ille erubescit Christum, qui dicit, nunquid credam crucifixus? sed & sermones eius erubescit, qui Euangelii ruditatem contemnit. Et ut dicit Lyr. ille erubescit, qui non audet confiteri Christum & ueritatem euangelii.
- 11 Dub. Quomodo dominus erubescet eos? Ref. quod simile est acti aliquis patrefamilias habes seruum prauum erubescit eum nominare.
- 12 Dub. Quae est maiestas angelorum? Ref. quod honor, & dignitas, quam habebunt honorantes Christum.
- Alijs sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN FESTO SANCTAE CATHERINAE de Senis.

Simile est regnum caelorum grano sinapis. Mat. 13.

Hanc parabolam dixit dominus anno aetatis suae 33. prima die Aprilis, in Sabbato. TROPOLOGICE.

Caelorum Regnum parabolice loquens dominus sinapis grano assimilari aiebat, quod minimo quidem omnium oritur semine, sed incrementum accipiens olera excellit uniuersa, ac caeli uolatilibus arbor effectum suis in ramis habitaculum praestat, & est firmamento illud simile cum dixit, quod celatum satis in tribus, farinae a muliere totum fermentatum exiit, his dominus ad iur-

has vtebatur parabolis, nec sine eis aliquid loquebatur, vt vatis impleteretur eulogiū, in parabolis os loqueretur meum, abdita eru-
cabo à seculi restitutione.

*Hæc sunt quæ occurrunt super dñis
Euangelii dubia.*

- 1 **D**VBITATVR Cur dominus vtiſt is parabolis? Ref. Chry. quia dominus dixerat de semine, q̄ tres partes pereunt, & saluat vna, & in ipsa rursus q̄ saluatur multa efficiē iactura pp̄ zizaniam, q̄ superseminat, ne dicerent, qui ergo erūt & quāti fideles, cōsequēter hūc timorē auferit, per hanc parabolam sinapis.
- 2 Dub. Quid intelligit hic p̄ regnū celorū? Ref. Hiero. q̄ prædicationem Euangelii.
- 3 Dub. Quō prædicatione Euangelii sit similitudo grano sinapis? Ref. qui sup. quia sicut granū sinapis est minimū oībus seminibus, & post crescit in arbore, ita prædicatione Euangelii minima est omnibus disciplinis quantum ad splendorē eloquentiæ, & compositionem sermonum, & tamen vbi que terrarū expansa est Euangelii prædicatione.
- 4 Dub. Quam virtutē habet granū sinapis? Ref. Aug. de quest. Euang. q̄ venena expellendi. Et ideo ad feruorem fidei pertinet.
- 5 Dub. Quis homo accepit granū sinapis? Ref. Hiero. q̄ est Saluator qui i animis credentium seminat.
- 6 Du. Vbi seminatur? Ref. qui sup. q̄ in animo nostro, in quo fouetur humore fidei.
- 7 Du. Quid significat quod in arbore crescit, & volucres celi habitāt in ramis eius? Ref. qui sup. qm̄ p̄dicatio Euangelica parua q̄ videbatur in principio, vt in animam credentis, vel in totum mundum sata fuerit, nō exurgit solera, sed crescit in arbore, ita vt volucres celi, quas, vel animas credentiū, vel fortitudines dei seruitio m̄cipitas sentire debemus veniant, & habitent in ramis eius.
- 8 Du. Quid significant isti rami? Ref. q̄ sup. q̄ sunt diuersitates dogmatū, in quibus sup̄dicatarum volucrū vnaque que quiescit.
- 9 Dub. ad quē introduxit aliam parabolā de fermento? Ref. Chry. qm̄ sicut fermentū multam farinam transmutat in suam virtutem, ita & Apostoli totum mundum.
- 10 Du. Quid intelligit hic per mulierē? Ref. Aug. de quest. Euang. q̄ sapientiam.

11 Dub. Cur dicit quod abscondit in farina? Ref. Chry. q̄ sicut fermentū suffoditur quidē, sed non destruit: sed paulatim ad suum habitū omnia transmutat, sic in prædicatione Apostolorum continget, quia licet habeant multas vexationes, non timebunt, sed omnes superabunt.

12 Dub. Cur solū dicit in satis tribus? Ref. qui sup. q̄ ponit hunc numerum determinatum pro multitudine indeterminata.

13 Dub. Quid sunt sata? Ref. Hiero. q̄ est genus mensuræ, iuxta morem prouincię Palestine, vnum & dimidiū modium accipies.

14 Dub. Quid significant illa tria sata? Ref. Aug. in q̄. Euang. q̄ intelliguntur illa tria in homine, ex toto corde, ex tota anima, & ex tota mente, vel tria illa fructifera ceterisimū, sexagesimum, & tricesimum.

15 Du. Quō intelligit donec fermentū totū est totū? Ref. Rabanus, quia charitas in nostra mente recondita, eouque crescere debet, vt totā mentē in sui perfectionē cōmutet, q̄ hic inchoatur, in futuro vero perficitur.

16 Dub. Cur Euang. inducit prophetā in testem? Ref. Chry. ne aliquis opinaretur q̄ Christus noua induceret, & ideo inducit prophetam hunc prædicentē doctrinæ modū.

17 Du. Quis propheta est, & vbi dicit? Ref. q̄ est Dauid ps. 77.

18 Dub. Quomodo intelligitur dictum prophetæ? Ref. Hiero. & Glos. q. d. qui prius locutus sum per prophetas, modo in propria persona aperiam os meum in parabolis, & erucabo de thesauro mei secreti, & emittā mysteria, quæ abscondita erant à constitutione mundi.

19 Dub. Quia videtur q̄ multotiens locutus fuerit sine parabolis? Ref. Aug. de conf. Euang. q̄ hoc dicitur non quia nihil proprie locutus est, sed quia fere nullū sermonem explicauit, vbi non per parabolam aliquid significauit.

ALLEGORICE.

[Grano sinapis] seipsum dominus cōparauit agri feminis, & omnīū seminū minimo, cuius virtus pressuris accēdit. Ipse q̄ pe est [granū sinapis] qui i horto sepulture plātatus arbor magna surrexit, granū quippe fuit cū moreretur, arbor cum resurgeret: granū per humilitatē carnis, arbor per potētiam maiestatis. Granū igitur hoc postquam in agro feminatū fuit, i. vbi à populo cōp̄rebatū & traditus morti, tanquā in agro fuit satione

IN FESTO APOSTOLORVM
Philippi, & Iacobi.

Non in vbetur cor vestrum. Ioan. 14.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis sue 33. die Iouis, in cena domini.

HISTORICE.

De suo admodū tristatos recessu discipulos, dñs ne corde turbarentur cōsolatus est, & quemadmodū in Deū, in ipsū quoq; credere deberent: mansiones et in eius genitoris domo quā plures esse, notūq; eis fecisse si minus quā foret, & se ire, ut habitaculū eis p̄pararet. Rursus quoq; se ad eos vēturū, vt secū ducens vnā simul maneat, eosq; viā q̄ iret nosse. Quærenti autē Thomæ, ut edoceret viam, r̄dit veritatē viā ad vitā se fore, quo sine nemo patrē agnoscere, ad ipsūq; p̄perare posset, & eos iā patrē intuitos fuisse, & ammodo eū cognituros. Vt vero eis genitorē demonstraret rogāti Philippo satisq; hoc eis esse, ait, se t̄to eū eis conuersatū fuisse t̄pe, & necdū ab eis agnitū, qm̄ ipsum cōspiciēs, & patrē videt, eū ipse in patre, & in ipso genitor foret, qui in ipso manēs operat, ex operibusq; his fidē eos adhibere debere, in eū vero credens nedū æqualia, sed & multo maiora operaret. Ipse vero ad patrē it, seq; cuncta quæ eius in noīe postularent, operaturū pollicitus fuit.

Iuxta morem dissoluentur aliqua dubia.

- 1 **D**VBITATVR Igitur qua de causa conturbati erāt discipuli? Ref. Lyr. quoniam prædixeratis Iudæa proditionem, Petri negationem, & suā mortē.
- 2 Dub. Cur dicit, cor vestrū, ac si alia in ipsis minimē turbata essent? Resp. S. Tho. in lib. de memo. & remissionem. lec. 8. q̄ humilitas abundans circa cerebrum, & circa cor facit turbari, i. commoueri: principium igitur turbationis est i corde, vnde aliquid dicitur turbari quando commouetur.
- 3 Dub. Cur dicit, creditis in deū, & in me credite? Rñ. Aug. q̄ in hoc exprimit suā deitatem. q. d. cōsequēs est si in deum creditis, vt in me credere debeatis, quod non esset consequens si Christus non esset deus.
- 4 Dub. Cur dicit in domo patris mei mansiones multe sunt? Rñ. Chr. q̄ quia dñs supra dixerat Petro, quo ego vado nō potes me sequi. N n 2 qui

satione quādam corporis conspuitus, vltra mensuram omnium olerum excreuit, & vniuersam prophetarū gloriam excedit. Oleris enim vitæ, tanquā egroti Israel data est p̄dicatio prophetarū, sed iā in ramis arboris celi volucres inhabitāt. Apostolos f. ex Christi virtute protēfos, & mundū inūbrantes in ramis intelligimus, in quo gētes spe vitæ aduolabunt, & aurarū turbine, i. diaboli spiritu, flatuque vexarē, tanquā in ramis arboris conuiescent [Fermētō] etiā se dominus cōparauit, fermentum. n. de farina est, q̄ virtutē acceptā acervo sui generis reddit, hoc autē fermentū acceptū mulier [synagoga. s. per iudicium mortis] abscondit in farine mensuris tribus. i. legis, prophetarū, & euangelistarum æqualitate cōpertum, omnia vnum fecit, vt quod lex cōstituit, Prophetę nunciauerunt, id ipsum euangeliorum perfectionibus explicatur.

TROPOLOGICE.

Instruimur, vt assumamus pennas virtutū sicut colūbæ, & ascendamus ramos passionis Christi, & ibi securi quiescemus, & nos p̄ humilitatē paruos nos existimantes vt granū sinapis quatenus ex charitate crescimus, & exaltemur ad dñm, & abscondamus fermentum credulitatis nostræ in satis tribus farine, i. credulitatis patris, & filii, & Spiritus sancti, & cum in vnum fuerint fermenta, nō nos ad tres Deos, sed ad vnius diuinitatis perducant notitiam.

ANAGOGICE.

Contēplamur, q̄ magna præmia præparauit Deus humilibus, & contēptibilibus mūdi, vt beatæ Catherinę Senes̄i despectæ mulierculę, q̄ in tantā altitudine ascendit, vt Christo regi regum desponsari mereret q̄ & transcendit quā plures diuina in lege peritos edocēta ab ore Christi, vbi nunc eū eo triūphat in celis, ex minimo grano sinapis ad tantā proceritatē accrescēs, ut inter angelicos spiritus, quorū vitā in terrenis degenis imitata est, virginitatē suā Christo domino dedicans, & malignorum spirituum certamina vincens, prophetiæ etiam dono clarens stabilita sit, quam oro, vt pro miserō peccatore apud sponsum suum orare dignetur, ut illum mentē meā expulsis tenebris scelerū, quatenus eius exemplo carnem meam affligēdo, fructuosam, & altissimo deo gratiam peragere valeam p̄nitentiam. Amen.

qui modo, sequeris autē postea, ne estimā rēt soli Petto hāc promissionē esse datā dixit, i domo patris mei mansiones multae sūt.

6 Dub. Quae sunt istae diuersae mansiones? Rñ. S. Tho. 4. sen. dist. 49. q. 1. ar. 4. q. 3. p. vt Aug. exponit, sūt variae dignitates p̄miorū.

6 Dubita. Quomodo beatitudinis gradus possint dici mansiones? Respon. qui supra quōd affectio finis appetitiui motus dicitur mansio, uel collocatio in fine. Et ideo diuersimode consequendi finem vltimum diuersae mansiones dicuntur.

7 Dub. Cur dicitur domo in singulari, & mansiones in plurali? Resp. qui supra, quōd vni tas domus respondēt vnitati beatitudinis, quae est ex parte obiecti, & pluralitas mansionum respondet differentiae, quae in beatitudine inuenitur ex parte beatorum.

8 Du. Quomodo intelligitur, si quominus dixissēm vobis? Respon. Lyr. q. d. in caelesti beatitudine si esset aliquid minus, vel defectuosum dicerem vobis.

9 Dub. Si mansiones multae ibi sunt, quō vadit parare eis locū? Rñ. Aug. sup Ioannē, q̄ parat mansiones Mansionibus p̄parado mansiones, quia iam mansiones sunt in praedestinatione, sed nondum erant in operatione.

10 Dubita. Quando veniet ad accipiendum eos ad seipsum? Resp. Alcuinus, quando veniet iudicare viuos, & mortuos.

11 Du. Quia sic videtur, q̄ sancti non habent vitam aeternam vsq; ad diē iudicii? Resp. Lyr. q̄ verum est quo ad beatitudinem animae, & corporis, nisi in priuilegiatis, semper virgine Maria, & sancto Ioanne euāgelista, vt pie creditur, ut dicit Sanctus. Tho. qui sunt beati i anima, & corpore, sed quo ad beatitudinē, animae solū quotidie Christus accipit animas sanctorum decedentium ducens ad beatitudinem.

12 Du. Quomodo ipse parat nobis locū, cū nos praeparamus per bonas operationes? Resp. q̄ ipse dicitur praeparare, quia infundit nobis gratiam, ut bene operemur.

13 Dub. Cum discipuli tunc essent vbi Christus erat, cur dicit, vt vbi ego sum, & vos sitis? Resp. Lyr. q̄ intelligit de aeterna beatitudine ad quam debebat eos ducere.

14 Dub. Cur dicit vbi sum, & non vbi ero? Rñ. q̄ supra, q̄ iam ipse erat beatus in quantum Deus, & in quantum homo quo ad animā.

15 Dub. Quo debebat ire? Rñ. qui supra, q̄ post mortem per resurrectionem corporis

gloriosi ibat ad patrem exaltando humanitatem ad dexteram patris.

16 Dub. Quae est via eūdi ad patrem? Rñ. q̄ sup. q̄ mors fuit via Xpi eūdi ad patrem, & ipse Christus est via p̄ quā nos inuis ad patrem.

17 Dub. Quō Apostoli sciebant hanc viam? Resp. q̄ sup. quia ipse eos de hoc instruxerat, licet ipsi non intellexissent ad plenum.

18 Dub. Quia dñs dicit discipulos scire quō iret, & viā scire, & Thomas vtrūq; negat? Resp. qui sup. quōd non est inconueniens, qm̄ dominus dicebat eas scire in gñali, & in quodam confuso, cūm cognitio humana procedat de imperfecto ad perfectum, & Thomas negat se scire in particulari, & de terminatē ac perfectē.

19 Dub. Cur Th. interrogat, &c. Resp. Chry. super Io. q̄ ex multa dilectione, & timore.

20 Dub. Cur Thomas loquitur in plurali? Resp. quōd loquebatur tam pro se, quā pro alijs Apostolis.

21 Dub. Quomodo Tho. sciebat, q̄ alii hoc nescirent? Resp. quia semper p̄sens fuerat in instructione Christi, vel etiam tunc conferentes dicebant se nescire.

22 Dub. Quō Xps est via, veritas, & vita? Resp. Aug. de verbis dñi. q. d. quo vis ire ego sum via: quō vis scire ego sū veritas, vbi vis permanere, ego sum vita: Christus. n. erat via per humanitatem, veritas rōne visionis, & vita ratione fructus.

23 Dub. An Philosophi hoc sciuerint? Resp. qui sup. q̄ veritate, & vitā oīs hō capit, sed viam non oīs inuenit, ambula p̄ hoicem, & peruenies ad deū. Melius est. n. in via claudicare, quā p̄terer vniū fortiter ambulare.

24 Dub. Cur dicit, nemo venit ad patrem nisi per me? Resp. Lyr. quōd ad ostendendum, quōd ipse sit via ratione humanitatis.

25 Dub. Quomodo per eum vadimus ad patrem? Resp. qui sup. quōd per in eum credendo, & opere imitando.

26 Dub. Cū Io. 6. dixerit, nemo venit ad me nisi pater meus traxerit eum, cur hic dicit, q̄ nemo vadit ad patrem nisi p̄ eum? Resp. qui sup. quōd hic exequat seipsum ei q̄ genuit. Et ideo hoc dicit, vt ostendat eius diuinitatem, quae est vnus cum patre.

27 Dub. Cur dicit si cognouissetis me, & patrem meū vt que cognouissetis? Resp. Lyr. quia pater, & filius sunt vnus in deitate.

28 Dub. Quā inceperant p̄fecte cognoscere patrem? Resp. qui supra, q̄ quando aperuit illis

illis sensum, vt intelligerent scripturas.

29 Dub. Quando viderūt patrem? Resp. Lyr. q̄ viderunt suppositum filii in quo est natura diuina, quae est idē q̄ pater, & sic in filio quodāmodo viderunt patrem, vel viderunt quando audierunt, sicut dicit Exod. 20. populus videbat voces. i. audiebat.

30 Dub. Quando audierunt patrem? Resp. qui sup. quando respondit Christo, & clarificauit, & iterum clarificabo.

31 Dub. Quia dicit vidistis eū, & postea nō cognoscetis eū? Resp. Hilarius in 7. de Tri. q̄ tempus visionis separauit à tpe cognitionis. Nam quem cognoscendum ait eundem iā dixit & visum, & naturae iam pridem in se conspectae scientiam ex tempore nunc huius reuelationis acciperent.

32 Dub. Quis induxit Philippum ad interrogandum? Rñ. Hilarius 7. de Tri. di. quōd nouitas dīctorū eum cōmouit, homo cernit, vbi se filium fatet, cognito se cognoscendū patrem dicit. Patrem visum esse ait, pruripit igitur apostolica familiaritas ad dominum interrogandum.

33 Dub. Cur dicit, ostēde nobis patrem? Resp. Lyr. quia volebat oculis corporalib. patrem videre, qui tamen non potest videri.

34 Dub. Cur dñs rīdet, tanto tpe vobiscum sum, &c. Resp. Lyr. q. d. dominus, magna rusticitas est, quōd tandiu doctrinam meam audistis, & adhuc parum me cognoscitis secundum deitatem.

35 Dub. Cur dicit Philippus, & sufficit nobis? Rñ. Aug. 1. de Tri. q̄ illa letitia qua nos adimplebit cum vultu suo nihil amplius requirēt, quōd bene intellexerat Philippus.

36 Dub. Cur arguit Philippū? Resp. Hilarius vbi sup. q̄ iō arguit, q̄ cognoscebat ignorāter, cū. n. ea, q̄ gereret propria deo essent, calcare vndas, i. bere vécis, peccata dimittere, mortuis vitam reddere, huic quarele oīs orta conquestio est, quōd in homine assumpto nei non intellecta natura est.

37 Dub. Quō qui videt Christum, videt & patrem? Resp. Aug. qm̄ à patris similitudine in nullo prorsus discrepat filius.

38 Dub. Quanto tpe cum eis stetit? Resp. q̄ à tempore quo eos vocauerat vsq; tunc.

39 Dub. An vna p̄sona diuina possit cognosci alia nō cognita? Resp. do. Card. de Turrecrem. quod vna cognitio est, quae deus cognoscit p̄ effectus, quae perficit lumine naturalis rationis, & sic deus potest cognosci

non intellecta distinctione personarum. Alia est qua homo dī cognoscere aliqua q̄ sunt supra intellectum humanum p̄ reuelationem, & tali cognitione fidei si sit p̄fecta, non potest quis videret vnā p̄sonā alia non visa. Tertia cognitio Dei est visio intuitiua, quae beati vidēt Deum, & tali cognitione impossibile est videri in diuinis vna persona alia non visa.

40 Dub. Cur dicit Philippo, non credis, &c. Resp. Lyr. q. d. istud debes credere, & sufficit tibi ad salutem.

41 Dub. Quō pater est in filio, & filius in patre? Resp. S. Th. 4. cōtra Gentiles. c. 9. quia essentia patris est in filio, & essentia filii in patre, & non est nisi vna essentia. Ideo pater est in filio, & filius in patre.

42 Dub. Cur nunc loquens Philippo loquitur pluraliter? Resp. Lyr. quia nunc non solum loquitur ad Philippum, sed ad omnes.

43 Dub. Quō facit opera? Resp. qui sup. quōd pater, & filius sunt vnū in virtute operatiua ex qua fiebant miraculosa opera.

44 Dub. Cur replicat, non creditis, quia ego in patre, &c. Respon. Aug. quia primo solus Philippus arguebatur. Hic vero loquitur ad omnes.

45 Dub. Quō pp̄ opera ipsa credere debēt? Resp. Chr. q. d. vidistis signa cum auctoritate, & omnia, quae deitatis erant p̄pria, & quae solus pater operatur, peccata soluta, mortem recedentem, & huiusmodi.

46 Dub. Quomodo credentes in Christo fecerunt opera quae ipse fecit? Resp. Lyr. quia in virtute Christi faciebant opera quae fecit Christus, & maiora.

47 Dub. Quae maiora opera fecerūt? Resp. q̄ sup. quōd primo Apostoli conuerterūt multas gentes, Xps solum paucos ex Iudaeis. Secundo quia Apostoli p̄d. cabāt in oīs linguis, Xps autem solum in Iudaica, similiter maiora miracula fecerunt, quae & si Christus in firmos sanabat ad tactum simbriarum, vt patet Marci 6. Sed maius fuit, quōd ad tactum vmbrae Petri sanabantur. Act. 5. c.

48 Dub. Quia non fecerunt Apostoli opera quae fecit Christus, quia iam erant facta? Resp. quōd nō fecerunt illa in numero, sed in specie, vel genere. i. similia opera.

49 Dub. Cur dicit, quia ad patrem vado? Resp. Chry. q. d. vestrum erit deinceps facere miracula, ego enim vado.

50 Dub. Cur dicit, & quodcunq; petieritis

pàtrem in noīe meo hoc faciā? Resp. Ly. q̄a Apostoli illa, q̄ fecerūt nō fecerūt nisi p̄ virtutē X̄pi, q̄d̄ patet, q̄a talia faciebāt deprecādo, & X̄ps faciebat miracula, imperando.

51 Dub. cur dicit, in nomine meo? Respon. Chry. qui a Apostoli dicebant in nomine Iesu Christi surge, & ambula. Allegoricē, & Tropologicē non exponitur ratione dicta in prologo.

A N A G O G I C E.

nucimur in contemplationē illarum māsonū celestiuū, in quib. cū X̄po manebimus qui fuit via, vt ad illā pueniremus, & q̄ erit vita animarū nostrarū, & fruemur diuinitate, & sufficiet nobis, quia satiabimur cū apparuerit gloria eius, & quicquid nunc petimus in nomine Iesu, s. pertinens ad salutem nostram, tunc amplissime consequemur.

IN INVENTIONE SANCTAE Crucis.

Erat homo ex pharisæis. Quære dominica de Trinitate.

IN FESTO SANCTAE MONICAE matris S. Augustini.

Ibat Iesus in ciuitatem, quæ vocatur Naym. Quære se. 5. post dominicam Quadragesime.

IN FESTO S. IOANNIS ANTE portam Latianam.

Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedæi. Quære se. 4. post secundam dominicam Quadragesime.

SECUNDVM ORDINEM prædicatorum.

Dixit Iesus Petro, sequere me. Quære in eius festo.

IN FESTO SANCTORVM Geruasij, & Prothasij secundum ordinem prædicat.

Cum egredereetur Iesus de templo. Mar. 13.

Historia huius Euang. facta est anno Christi 33. die 20. Martii, dominica palmarū, HISTORICE.

Egrediente tēplo dñm ex discipulis eius q̄dā, vt quales structuræ tēpli foret aspiceret

rogauit, ait autē oēs has edificationes euenti debere à deo, vt lapidi lapis non inhereat. Cumq̄; in oliuarū mōte federet, interrogātib. Petro, Iacobo, Ioāne, ac Andrea, quonā tpe hæc futura foret, vtq̄; aliq̄d cōsumationis eorū signū daret, vt cauerēt ne se seduci permitterēt, r̄ndit, cū pleriq̄; sub eius v̄turi essent noīe plurimos seducētes, quodq̄; cū plia audirēt nequaquā afficerent timore, qm̄ talia fieri necesse foret, & si non statim adesset finis. Gens. n. cōtra gētem. Regnū ēt aliud vexabit regnum, occupabūtq̄; loca famas, & terrēmotus, q̄ dolorū initia erūt: admonuit vero, vt semetipsos p̄spicerent, qm̄ in concilijs, synagogis, ac corā regib. & principatib. ducerent multa passuri aduersa ob ipsius testimoniū, in cūctas tñ añ diuulgandū Euāgeliū fore gētes, nō necesse quoq̄; esse, vt quēadmodū tūc loquerent p̄meditari, sed vt à spiritu sancto, qui in eis loquerēt instruerent effarent, nā & parētis liberos, ac fratres germanos, natq̄; p̄genitores ad necē dabūt. quodq̄; ob eius ab omnib. odirent nomen, sed his salutem solus consequerēt, qui in finem vsque fortis perseueret.

Quæ occurrunt dubia sunt hæc.

1 **D**VBITATVR. Itaq; qm̄ dñs in gressus fuerat tēplū? Res. q̄ in die palmarum, cum ingressus fuit Hierosolymam statim accessit ad templum.

2 Dub. Quis fuit ille discipulus q̄ structuras tēpli demōstrauit? Rñ. Euāgelista nō posuit, q̄a nec eū scire magnū afferret cōmodum.

3 Dub. Cur ostēdit dño illas structuras? Rñ. Theop. q̄ q̄a multa circa destructionē Hierusalē dñs p̄dixerat, mirabant discipuli, q̄ tam magna, & pulchra ædificia destruerent, ideo ostēdebat ei decorem templi.

4 Dub. Cur dñs sedebat in mōte Oliueti? Res. Beda, q̄ vt ēt ipso corporis situ contra templū sedens verbis quæ loquit cōgruat.

5 Dub. Cur separati isti discipuli interrogant? Respon. Chry. quia de magnis erant interrogaturi.

6 Dub. Cur isti, & non alii discipuli X̄pm de futuris interrogant? Res. qui sup. quia liberius, & securius Christo loquebantur.

7 Dub. Cur X̄ps non r̄ndet interrogationi eorū? Res. Theo. q̄ anteq̄ eis ad interrogata r̄ndeat mētē eorū cōfirmat, vt nō seducaut.

8 Dub. Cur quærebāt scire tēpus huius destructionis? Res. Ly. quia iactura prauisa minus ferunt, ideo quærunt vt possent sibi p̄ videre si casus accideret.

9 Dub. De quibus bellis? Res. Beda, tēpore dominicæ passionis in populo Iudæorum, qui latronē seditiosum elegerunt, & Christum Saluatorē abiecerunt, nec hostiū, nec seditionis cuiuim cessauerunt.

10 Dub. Cur admonet vt non timeant? Res. qui sup. q̄ ut nō ob timorē Hierusalē & Iudæam deserant, quia videlicet nō statim linis, sed vsque in 40. differēdum sit annum.

11 Du. Quæ gens contra gentē insurrexit? Res. Theo. q̄ Romani cōtra Iudæos. Et vt dicit Ly. gens Iudæorum contra gentē Samaritanorum sepius ante destructionem ciuitatis insurrexerit.

12 Dub. Cur oportebat illa fieri? Res. q̄a sic erat diffinitum à deo in p̄cna Iudæorum.

13 Dub. Per quæ loca fuerunt terræmotus, & famas? Res. Beda, quia per loca & ciuitates Iudæorum, vt etiam Deus videretur præitari cōtra eos: & vt narrat Iosephus tāta fuit famas in Hierosolimis, vt mater comederet filium proprium.

14 Dub. Quæ opiniones bellorū erant? Res. Ly. q̄ ante destructionē ciuitatis multa signa apparuerūt, & inter alia quoddam syndus stetit super ciuitatem per annū, simile gladio, & erant diuersæ de hoc opinioniones, quibusdā dicentibus quod eueniret eis auxilium contra inimicos. Alijs vero dicenti bus hoc significare eorum destructionem.

15 Dub. Cur prædicat quod traderentur in cōsilijs &c. Res. Theo. q̄ conuenienter hæc narrationē præposuit de his, quæ circa Apostolos erant futura, vt in proprijs tribulationibus aliquam consolationem haberēt ex communibus tribulationibus, & passionibus.

16 Dub. Quomodo illa erant initia dolorū? Respon. Lyr. quia illi dolores & afflictiones illæ, quæ tunc inceperant fuerunt consummata in captura Hierusalem per Romanos.

17 Du. In quibus concilijs fuerunt traditi? Res. q̄ Iudæorum, vt habetur act. 5. quādo ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.

18 Dub. Quando vapularunt in synagogis? Res. q̄ vt habetur vbi sup. fuerunt cæsi in synagoga.

19 Dubit. Ante quos reges & præfides steterunt? Res. q̄ vt habetur Act. 12. ante Herodē qui occidit Iacobum, & posuit in carcere Petrum, & Paulus stetit ante præsidem Syriæ. Act. 24. & post ductus Romam coram Nerone.

20 Du. Cur dicit, in testimonium illis? Res. Theo. i. in præiudicium eorum, vt. s. essent inexcusabiles, quod. s. Apostoli laborantibus illi non potuerunt veritati coniungi.

21 Dub. An ante destructionem Hierusalē prædicatum fuerit Euangelium in toto orbe? Res. Beda, q̄ hoc fuisse completum ecclesiasticę testatur historia.

22 Dub. Cur non debet præcogitare quid loquuti sunt? Res. q̄a cū propter Christum ducimur ad iudices, voluntatē tm̄ nostrā pro X̄po debemus offerre, cæterū ipse X̄ps quantum in nobis habitat loquitur, & Spiritu sancti in respōdendo gratia loquit.

23 Dub. Quomodo Spiritu sanctus loquitur qui non habet os? Res. loquitur. i. eos quos inhabitat loqui facit.

24 Dub. Cur hoc eis prædixit cū ipsi de hoc eū non interrogarent? Res. Glo. q̄ propter dicta dubitare potuissent quod ex defectu propriæ scientiæ ac faciendæ ad respondendum insufficientes essent corā regibus &c. Ideo in hoc consolatur eos.

25 Du. Quomodo parentes filios & reliqui alios tradent in mortē, cum hoc sit magna crudelitas? Res. Beda, q̄ nullus inter eos est fidus affectus, quorum diuersa est fides.

26 Du. An hoc vnquam contigerit ut pater filium &c. in mortē traderet? Res. qui sup. q̄ hoc in persecutionibus cæbro visum est, pater etiā hoc perscrutanti historias & passionibus sanctorum.

27 Du. Quomodo erunt odio omnibus, cū non fuerint cogniti ab omnibus? Res. Ly. omnibus gentibus. i. aliquibus omnium gentium, & est synecdoche.

28 Du. Cur dicit propter nomen meū? Res. Theo. quia quod habeantur odio propter Christum. est causa sufficiens persecutiones sustinēdi, quia nō martyre facit p̄cna, sed causa.

29 Dub. Quia nullus potest sustinere vsque in finem mundi, cū non tātum viuatur? Res. Lyr. q̄ intelligitur, qui perseuerauerit fide formata vsq; in finem vitæ, hic saluus erit.

A L L E G O R I C E.

Recedente Iesu de templo omnia legis

N n 4 ædifi-

edificia ista destructa sūt, vt nihil à Iudeis impleri possit, & capite sublato omnia inter se membra compugnāt, sedet autē contra templū designans, q̄ quietus manens in sanctis, superbōrū detestatur amentīā. Mōs vero Oliuēri fructifārā designat sanctę ecclēsię celsitudinē, q̄ dñs responder de aduētu suo signat, q̄ non cessat venire per ecclēsiā, in qua vsq; ad finē veniet. In suis enim veniens agnoscitur dum eius quotidie mēbra noscitur. Potest vero regnū sup. regnū & pestilentia eorū quorū sermo subrepat, vt cancer, & famēs audiendi verbi Dei, & cōmotio vniuersę terrę, & à vera fide se paratio in hēreticis magis intelligi, qui cōtra se inuicē dimicātes ecclēsię victoriam faciunt. Fratres autē & parentes tradunt se ipsos in mortem, dū mala vita & malo exēplo alios ad peccādum inducunt, sed perseuerantes nec ex ipsorum exēplo p̄uari cantes saluantur.

TROPOLOGICE.

Docemur vt nō confidamus in palatijs & diuitijs, quę oīa diruentur, quōdāq; nō permitamus nos seduci ab aliquo, nec timeamus bella, & aduersitates, quā solū possunt contra corpus, sed nō cōtra animā, & q̄ amore Christi omnia perferamus tormēta, nec ciemus odium hominum contra nos propter nomen Christi, & q̄ perseuerantiam habeamus si volumus saluari.

ANAGOGICE.

Contēplemur strūcturas altimas cęlestis Hierusalē, videlicet excelsa merita sanctorū, in quibus nō erit lapis super lapidē, nec vnus confundet aliū, nec aliquis dolebit de gaudio proximi sui. Et nunc Iesus se debet in Monte Oliuarū, i. in summo celo, vñ cōspicit tota cęlestis patria, vbi nullus merus erit prātorū, & vbi quilibet p̄mia recipiet pro meritis: in quam patriā solum introibūt qui perseuerauerint vsq; in finē.

IN VIGILIA SANCTI

Ioannis Baptistae.

Fuit in diebus Herodis regis. Luc. I.

Gesta fuerunt ista, vt dicit Beda die 24. Septembris imminente æquinoctio.

HISTORICE

Sacerdos quidā Zacharias nōtē vicis Abię, vxor eius Elisabeh ex Aarō p̄gente Herodis Iudeę regis tēporibus fuerunt, & iusti

quidē ante dñm, cārebant verō filijs Elisabēth sterili existēte, amboq; iam generādi cursū pertrāsierāt: cū vero sacerdos Zacharias tēplū Dñi ingressus incensum dño ponere tē populū multitudinē foris expectāte, Domini Angelus illi apparuit ad dextrum incensū altaris cornu, cumq; timore correptus fuisse Zacharias, ut timorē deponeret angelus imperauit. suāq; exauditā fuisse orationē denuntiāuit: quoq; Elisabēth eius vxor sibi filiū pareret, quē Ioannē vocaret gaudiū etiā tam sibi quā ceteris in eius ortu magnum futurū, ipsum etiā euasurū excelsū coram dño, nec vinū poturum aut ficerā, & spiritu repleturū sancto ex genitricis vtero. Ad dñm plures ex Israel filijs conuertet, & ante eum in spiritu ac virtute Helię incedet, vt patrum corda in natos conuertat, & ad iustorū semitas infideles altissimo perfectam plebem parate.

Hec sunt dubia soluenda.

DUBITATVR An Zacharias fuerit summus sacerdos? Resp. Amb. & Beda, q̄ sic. Ly. autē dicit, q̄ fuit de minoribus, videlicet de 24. ordinatis p̄ Dauid ut habetur 1. Paralipo. 24. cap.

2 Dub. Cur Zacharias & eius vxor ab Euāgelista nominātur proprijs nominibus? Resp. Ly. q̄ propter eorū bonā vitā, & famā.

3 Dub. Quomodo intelligitur, q̄ Zacharias erat de uice Abię? Resp. Ly. q̄ de 24. generationibus, ex quibus Dauid volens ampliare cultum dei, ordinauerat 24. sacerdotes qui successiue seruirent per hebdomadas in tēplo dñi. Octaua fors cecidit super Abiam, vt dicitur 1. Paralipo 24. de quo Abia descendit iste Zacharias.

4 Dub. Cur dicitur, q̄ vxor illius erat de filiab. Aaron? Resp. Theo. q̄ sacerdotes non permittebantur de alia tribu vxorem ducere, ut habetur Leuit. 22.

5 Dub. Quo erant ambo iusti, cū nō sit homo qui nō peccet? Resp. q̄ si peccabāt venialiter, non propter hoc desinebant esse iusti, cum septies in die cadat iustus.

6 Dub. Cur dicit ante Deū? Resp. Ambro. sup. Luc. q̄ aliq̄ vident iusti populo ex similitudine sanctitate, qui tñ nō sunt iusti ante deū.

7 Dub. Cur ex sacerdote Ioannes ortus est? Resp. Bed. q̄ vt eo potētius mutationē sacerdotij p̄conizaret, quo ipsū ad sacerdotale genus

le genus pertinere claresceret.

8 Dub. Cur natus est ex iustis parentibus? Resp. qui sup. q̄ vt confidentius iustitię p̄cepta populis daret, quo hęc ipse non quasi nouitia didicisset sed velut hareditario iure a progenitoribus accepta seruaret.

9 Dub. Quid intelligitur cum dñs in omnibus mandatis, & iustificationibus dñi sine querela? Resp. Ly. q̄ mandatis dñs quantum ad obseruationem moralium p̄ceptorum. Iustificationibus. quantum ad obseruantiam ceremonialium: & sine querela quantum ad obseruantiam iudicialiū, quia pacifice quātum ad proximōs se habebat.

10 Dub. Cur dicit, q̄ non habebant filium? Resp. Ly. q̄ duplex causa assignatur, vna ex parte mulieris, quia erat sterilis: alia ex parte amborum, quia senes erant, & p̄terierat tempus generandi.

11 Dub. Quia videtur, q̄ Elisabēth esset maledicta s̄m legem, vt habetur Exod. 23. & Deu. 7. Ref. Ly. & S. Th. in 4. sen. dist. 33. in expositione literę, q̄ hęc maledictio non erat culpe, sed p̄næ, nō tñ quantum ad defectum naturę, quam habet virginitas in prolis defectum, sed etiam quantum ad infamiam, quia opprobrio habebatur.

12 Dub. Quomodo processerant in diebus suis? Resp. Theo. q̄ processerant non solum secundum corpus, sed secundum spiritum ascensionē in corde ponentes.

13 Dub. An nunc Zacharias forte fuerit electus, vt sacerdotio fungeretur? Resp. Bed. q̄ non, sed p̄isca forte cum ex ordine sui p̄rificatus inuicem succederet.

14 Dub. Cum Deus sit vbiquē, cur dicit ante Deū? Resp. q̄ & si Deus sit vbiquē, tamen specialiter dicitur esse in templo, quia ibi volebat adorari, tanquam in loco deuotiori.

15 Dub. An liceret extra templū dño sacrificare? Resp. q̄ nō, vt habetur Exo. 20. vbi dicitur altare de terra facietis mihi & offeretis super eo holocausta, & pacifica vestra oues vestras, & boues, in omni loco in quo memoria fuerit nominis mei. vbi dicit Ly. q̄ iste locus sacrificij non poterat esse nisi vnus ad vitandum periculū idololatrię, ad quam populū Iudæorū erat pronus, ad quam declinasset de facili s̄ vbiquē potuissent sacrificare.

16 Dub. Antequā templum fundaretur, vbi sacrificabant? Resp. Ly. q̄ post ingressum filiorū Israel in terram promissionis locus sa-

crificij primo fuit in Sylo, vbi fuit tabernaculum positum & altare holocaustorum, & destructa Sylo translatum fuit in Nobe, & destructa Nobe per Saulem translatum est in Gabaon: postea in Hierusalem vbi est fundatum templum.

17 Dub. Quia vt habetur 2. Reg. 24. Dauid sacrificauit in monte Moria, & 3. Reg. 18. Helias sacrificauit in monte Carmeli? Resp. qui sup. q̄ hoc fuit ex causa speciali, & diuina reuelatione, quia Dauid ibi sacrificauit ex iussu Gad prophetę, propter apparitionem Angeli, & Helias ad conuincendum prophetas Baal.

18 Dub. Quomodo dicitur angelus apparuisse Zacharię? Resp. Amb. vbi sup. q̄ ideo dicitur sibi apparuisse, quia eum repente cōspexit. de angelis enim & de deo scripturā diuina tenere consuevit, vt q̄ non potest p̄uideri apparere dicatur.

19 Dub. Cur non apparuit in somnis sicut Ioseph? Resp. Chry. q̄ eo, quia nimis arduū annuntiabatur, vnde manifestiori & mirabiliore visione egebant.

20 Dub. Cur dicit altaris incensū? Resp. Basilus, quoniam alterum erat deputatum altare ad holocausta.

21 Dub. Cur Angelus stabat? Resp. quia nūtiū cū nuntiant aliqua solēt stare, & nō sedere.

22 Dub. Cur potius stabat a dextris, quā a sinistris? Resp. Amb. vbi sup. quia diuine in signe misericordię deserebat, dominus. n. a dextris est mihi ne commouear.

23 Dub. Cur potius sibi apparuit Angelus in templo quā extra? Resp. qui sup. quia veri sacerdotis annuntiabatur iam aduentus, & cęleste sacrificium parabatur, in quo angeli ministrarent, non. n. dubites assistere angelum quando Christus immolatur.

24 Dub. Cur Zacharias turbatus fuit in visione angeli? Resp. Chr. q̄ non p̄t homo quantūcūq; iustus absq; timore cernere angelū.

25 Dub. Quomodo irruit timor super Zachariā? Resp. Chry. q̄ sicut auriga p̄terito, loraq; dimittente, corruunt equi p̄cipites, loraq; quadriga peruertitur: sic accidere consuevit animę quotiens ab aliquo stupore deprimitur.

26 Dub. Cur Angelus primo dixit, q̄ non timeat? Resp. Orig. q̄ noua facies humanis se obtutib. p̄bens turbat mentem, animūq; cōsternit, vñ angelus sciens hanc humanā esse naturā, primū perturbatiōni mederetur.

Du,

- 27 Du. An animæ separata à corpore possint apparere omnibus, sicut appareret angelis? Ref. S. Tho. in 4. sen. dist. 45. q. 1. art. 1. q. 3. q. nō, secundum cursum naturalē, sed bene secundum dispositionem diuinā prouidentia, & sic animæ separata aliquando à suis receptaculis egressæ conspectib. hominum præsentantur. Sicut Aug. in libro de cura pro mortuis agenda narrat de Felice martyre, qui ciuib. Nolauis visibiliter apparuit cum à Barbaris oppugnarentur. in libro quoq; dialogorum multa narrantur de huiusmodi apparitionibus animarum.
- 28 Du. An semper quādo volunt animæ se paratae possint apparere, uiuentibus? Ref. q. sup. q. sic animæ sanctorum, nōn autē damnatorū, nisi aliquando permittātur à Deo.
- 29 Du. An semper, quādo apparet aliqua talis anima ibi præsentialiter sit? Resp. qui sup. q. non, vt Aug. per multa exempla probat in libro de cura pro mortuis agenda.
- 30 Dub. An Angeli, vt appareāt hominib. assumant corpora? Ref. S. Tho. 1. par. q. 51. ar. 2. q. cum non habeant corpora naturaliter sibi vnita, relinquuntur, q. interdū corpora assumant, quia in specie propria nō possent ab hominibus videri.
- 31 Dub. De qua materia assumunt corpora angelis? Ref. S. Tho. in q. de potentia Dei, q. 6. ar. 7. q. ex quolibet elemēto pōt angelus corpus assumere, vel etiam ex pluribus elementis commixtis, sed magis competit, q. ex aere corpus assumat.
- 32 Dubit. Cur magis conueniens est aer, q. alia elementa ad corpora formādum? Ref. qui supra, quia potest inspissari facilliter, & sic figuram recipere, & retinere. Et per alicuius lucidi corporis oppositionem diuersi mode colorari, sicut in nubibus patet.
- 33 Dub. Quia videtur, q. sit quedā fictio cū Angelus nō assumat verū corpus humanū? Ref. qui sup. q. non est ibi fictio, quia formas humanas nō obiciunt oculis angeli, vt homines esse credantur, sed vt per humanas proprietates angelorum virtutes cognoscantur, sicut nec etiam metaphoricè locutiones sunt falsæ, in quib. ex aliorum similitudinibus res aliæ signantur.
- 34 Du. Quomodo cognoscūt boni angeli à malis? Ref. S. Tho. 3. par. q. 70. ar. 3. q. vt legitur in vita beati Antonii nō difficilis est beatorum spirituum, malorūq; discretio: si enim post timorē aduenerit gaudiū à do-

- mino venisse sciamus auxiliū, quia securitas animæ præsentis maiestatis Iudiciū est. Si autem incussa formide permanerit, hostis est qui videtur.
- 35 Du. Quæ oratio fuit Zachariæ quæ fuit exaudita? Ref. Aug. de qō. Euangelij, q. intelligendum est, q. orauerit pro populo, & eius salute.
- 36 Dub. Cur ergo dicit sibi Angelus, & Elisabeth vxor tua pariet tibi filiū? Ref. qui supra, q. nō populi salus, & peccatorum abolitio, ac redēptio per Christū futura erat, ad hoc nunciatur Zachariæ nasciturus filius, quia præcurfor Christi destinabatur, quasi ipso dicente, ut dicit Theo. Vnde erit mihi hoc manifestum, q. populo peccata sunt dimissa, ait angelus ex hoc, q. Elisabeth pariet credes, q. populo peccata sunt dimissa.
- 37 Dub. Cur non potuit etiam rogare, vt daretur sibi filius? Ref. Aug. vbi sup. q. nō est uerisimile, vt cum pro peccatis populi, vel salute, vel redemptione sacrificiū ille offerret, & potuerit publicis votis relicis homo senex vxorem habens pro accipiendis filijs orare præsertim, quia nemo orat accipere, q. accepturū se desperat, vsque adeo autē ille iam se habiturum filios desperabat, vt hoc angelo promittenti non crederet.
- 38 Du. Cur præcipit Angelus, q. uerba Ioannes? Ref. Beda, quoniam Ioannes interpretatur in quo est gratia, vel domini gratia, quo nomine declaratur primo parentibus eius gratiam, quibus decrepitis nasceretur filius esse donatam, deinde ipsi Ioanni, qui magnus coram domino esset futurus, postremo etiam filijs Israel, quos ad dominū erat conuersurus.
- 39 Du. Cur debēt in eius natiuitate gaudere? Ref. Orig. q. q. nascitur iustus in mūdo ministri natiuitatis eius letant, q. vero ille nascitur, q. quasi ad pēnas, & ergastulum releuatur minister consternatur, & concidit.
- 40 Dub. Cur alij, quān parentes debēt gaudere? Ref. Alcuin. q. sanctis non solū parentum gratia, sed salus est plurimorum.
- 41 Dub. Qui fuerunt illi, qui in natiuitate eius fuerunt gauisi vltra parentes? Ref. Ly. q. vt dicitur in textu, vicini & cognati, & nūc dies natiuitatis eius, non solum festi uatur ab omnibus christianis, sed etiam à Sarracenis, & aliquibus alijs.
- 42 Dub. An Ioānes fuerit magnus corpore? Ref. Amb. vbi sub. q. in hoc non corporis, sed

- sed animæ magnitudinem declarauit.
- 43 Dub. Quæ est ista magnitudo animæ? Resp. qui sup. q. magnitudo virtutis dicitur esse magnitudo animæ.
- 44 Dub. Cur dicitur coram domino? Resp. Theophilus, q. multi magni dicuntur sed coram hominibus, nō coram Deo, sicut hypocrite, ita etiam & parentes Ioannis iusti coram domino dicti sunt.
- 45 Dub. Cuid egit Ioannes, vt diceretur magnus? Ref. Ambrosius, vbi supra, q. Ioannes non sines alicuius propagauit imperij, non triumphos bellis certaminis reportauit, sed quod est amplius prædicans in deserto, delicias hominum, corporisq; lasciuam magna animi virtute depressit.
- 46 Dub. Quid est sicera? Ref. Beda, q. interpretat ebrietas, quo vocabulo Hebræi omne quod inebriari potest poculum, siue de pomis, siue de frugibus, seu de qualibet alia materia confectum significant.
- 47 Dub. Cur debebat abstinere à vino, & sicera? Ref. Beda, quia erat Nazareus, i. consecratus domino per totam vitam suam. Et ideo ab omni inebriatione abstinuit, iuxta ritum Nazæorum. Num. 6.
- 48 Dub. An Ioannes repletus fuerit Spiritu sancto ab vtero suæ matris? Ref. q. sic, non q. vterus eum impleuerit, sed in vtero adhuc existens repletus fuit Spiritu sancto.
- 49 Dub. Cur sic fuit repletus Spiritu sancto? Ref. Ly. quia purgauit eum ab originali peccato, & profuit ei quantum ad operationem boni meritorij.
- 50 Dub. Cur ergo post fuit baptizatus si purgatus fuerat a peccato originali? Ref. dominus Card. de turr. crema. q. etiam sacrificati in vtero indigent baptizari propter characterem quo configurantur Christo.
- 51 Dub. Quomodo conuertit filios Israel ad Deum? Ref. q. baptizando, & Christo testimonium perhibendo.
- 52 Dub. Quis est dominus deus Israel? Ref. Beda, q. ex dictis patet Christum esse dominum deum Israel.
- 53 Dub. Quomodo Ioannes Christum præcessit? Ref. Quoniam prænuntius Christi natus est, & prænuntius mortuus est.
- 54 Dub. Quomodo Ioannes venit in spiritu, & virtute Helie? Ref. Ambro. vbi supra. quoniam Helias habuit virtutem, vt ad fidem animos populorū a perfidia retorqueret, virtutem abstinētiæ, atq; patientiæ, &

- spiritum prophetandi. In deserto Helyas, in deserto Ioannes, ille Achab regis gratiā nō quesuit, hic spreuit Herodis, ille Iordanem diuisit, hic ad lauacrum salutare conuertit, ille prioris, hic sequentis dominici præcurfor aduentus.
- 55 Dub. Cur dicitur in spiritu, & virtute? Ref. qui sup. quia nunquam sine virtute spiritus, vel sine spiritu virtus est.
- 56 Dub. Quomodo patrum corda conuertit in filios? Ref. Beda. q. spiritualement antiquorum sanctorum scientiam populis prædicando infundens.
- 57 Dub. Cum increduli semper sint in pertinacia, quomodo eos conuertit? Ref. Ly. q. conuertit illos qui fuerant increduli, vt essent fideles.
- 58 Dub. In quo consistit prudentia iustorum? Ref. qui sup. q. in operibus fidei charitate formatæ, & deuotionis.
- 59 Dub. Quo parat dñs plebs perfecta? Ref. qui sup. q. per euangelij susceptionem.
- A L L E G O R I C E.
- [Quod parentes Ioannis iusti erant tempore Herodis] significat, q. sub malis principibus multi iusti possunt reperiri, [q. filium non habent.] significat, q. peccatores iustis credere, volunt, nec velle effici filij spirituales iustorum, [q. Zacharias ingreditur templum ad ponendū incensum] signat iustos orationibus suis peccatoribus veniam impetrare, & correctionem [quod alij foris stant] significat eos, qui sunt extra gratiam, [q. angelus apparuit, & annuntiat placita] significat Deum multum inclinari ad orationes sanctorum, & ipsi placari, & peccatores quos vocare venerat in filios suscipere, & eis suam gratiam infundere, [q. multi latitantur] significat, q. gaudium est in celo super vno peccatore penitentiam agente, & tales magni efficiuntur, vt patet de Paulo, Magdalena, & pluribus alijs, qui replentur Spūs sancto ex vtero matris ecclesiar, & alios conuertunt ad dñm, & sic parant Deo plebem perfectā, imperfectionē remouendo.
- T R O P O L O G I C E.
- Docemur, vt etiam sub tyrannia iustitiā sectemur, & obseruemus mādāta domini, & in necessitatibus, & tribulationibus recurramus ad dñm, orādo tam pro nobis, q. pro proximis, nec stemus cum multitudine extra templū, sed ingrediamur, Deo gratias referendo, & incensum orationum offerendo.
- do.

do, & infundet nobis gratiã, & efficiemur magni charitate, & replebimur Spiritu sancto caste viuentes, & bonis exemplis, ac verbis alios conuertemus, ut plebs Deo deferuiens perfecta sit

A N A G O G I C E.

Erigimur, ut cõtemplamus quẽadmodũ Christus nos fecit Deo regnum, & sacerdotes, & patri sanguine suo in cœlum offerens nos reconciliauit, & cum nascimur ad cœlestem gloriã omnes cœlestes spiritus gaudent, & exultant, & efficiemur magni cum eo regnãtes, peccatoribus foris ex illõibus.

IN DIE SANCTI IOANNIS Baptistæ.

Elisabeth impletum est tempus pariendi. Lu. 1.

Historia huius Euãgelij facta est anno Xpi primo vsuali, die 24. Iunij, in die Veneris.

H I S T O R I C E.

Natum cum Elisabeth peperisset eidem à contribulibus, ac vicinis ob magnificã ergã eam domini misericordiam exhibitã congratulatum fuit, octauo igitur cũ conuenissent die ob infantis circuncisione eũ Zachariã sui genitoris nomine compellabant: obstitit autem genitrix iubens, ut Ioannes vocaretur. Illis autem nullum tali illa in cognatione nomine vocari asserentibus, ad genitorem iudicium delatum est, cui inuenientes, vt sententiam ediceret, pugillarem poposcit, & accepit, scripsitque vt Ioannes vocaretur, quod cunctos in admirationem deduxit. Statim autẽ eidem loquelã vsu reddito excelsũ benedicebat Deum. Vicinos vero omnes timor inuasit, factiq; fama circumquaque diuulgata est, magnamq; aliquid in puero futurum audientes præfagebant, domini quoque dextera eũ protegebat. Spiritu autẽ sancto Zachariã genitor repletus hæc propheticẽ promptit, Benedictũ videlicet dñm Deum Israel fore, qm̃ sui populi Israel redemptionem visitando operatus fuisset, cornuq; in sui serui dauid domo salutis erexit, quẽadmodum per suos prænuñtauerat aures, cum de eorum inimicis atq; odientibus, eis atrulisset salutẽ, ut eorũ misereretur patribus, sanctiq; reminisceret testamẽti sui, p̃ ut iureiurando magno patri Abrahã firma uerit, se videlicet eis exhibiturum, vt absq; emulorũ formidine ab eis erũt excelsio ip-

forum creatori sanctẽ iusteq; omni deferrent t̃ p̃e. Natum autẽ prospẽctans t̃ alibus eum astatu est verbis. O infans, excelsi vates diceris Dei, eiusq; ut itinera præpares, ip̃sius ante faciem incedes, & pro plebis errorum abolitione salutis sciẽtiã populis contribues potentissimo Deo, eiusq; copiosa opitulante miseratione, quia & nos ex alto progrediens inuisere dignatus est, vt suum in tenebris sedentibus lumen infunderet, & a mortis vmbra erueret, vtque nostrẽ in pacis viam dirigantur plantã.

Poterimus nunc aliqua perscrutari dubia.

DUBITATVR. igitur, cur dicitur impletum est tempus pariendi? Ref. Amb. super Luca, q̃ hoc verbũ plenitudinis nõ inuenitur positũ nisi in generatione iustorum.

1 Du. Quod est illud tempus pariendi? Respon. Ly. q̃ tempus nouem mensium.

2 Du. Quid oportebat facere mentionem de plenitudine temporis pariendi? Ref. q̃ sup. quia quicquid accidit in generatione iustorum, dignum est notari.

3 Du. Qui dicebant vicini, & cognati eius? Ref. qui sup. vicini, i. cohabitantes: cognati vero, qui erant ex eius consanguinitate, & affinitate.

4 Du. Quam misericordiam magnificauit dominus cum Elisabeth? Resp. qui sup. q̃ auferendo sterilitatem, & eius opprobriũ, & talem filium sic mirabiliter annuntiatũ & supernaturaliter conceptum dãdo.

5 Du. Quomodo cõgratulabantur ei? Ref. Chry. q̃ hi qui eius cognouerant sterilitatem testes diuinẽ gratiã efficiebantur, sed & nemo uiso infante cum silentio discedebat, sed Deum qui illum ex insperato concesserat collaudabat. Gaudentes omnes de ortu infantis.

6 Du. Quẽ fuit illa dies octaua? Ref. L. y. q̃ fuit octaua a natiuitate præcursoris.

7 Du. Cur vocabant eũ nomine patris sui Zachariã? Ref. qui sup. quia sic erat antiquitus satis cõmuniter obseruatũ, & adhuc obseruatur maxime in magnis dominis, q̃ primogenitus nominatur nomine patris.

8 Du. Cur nolebat mater eius, q̃ vocaretur Zachariã? Ref. Amb. di. aduertẽdũ matris non nomẽ alicuius displicuisse degenerate, sed id sancto infusum spiritu, qd̃ ab angelo ante Zachariã fuerat prænuñtatum.

Dub.

10 Dub. Quomodo potuit scire Elisabeth, q̃ deberet vocari Ioannes, cum hoc non dixerit sibi Zachariã, qui effectus fuerat mutus? Resp. Ambr. vbi sup. q̃ Spiritu sanctus ei reuelauit.

11 Dub. De qua cognatione intelligit? Ref. Lyra, q̃ hic accipitur cognatio. i. propinquitas generis, quia de cognatione Elisabeth, nec sui viri nullus sic vocatus fuerat.

12 Dub. An de cognatione Iudaica aliquis ante vocatus fuerit Ioannes? Resp. q̃ sic, vt patet. i. Machab. 2. de Ioanne fratre Iudæ Machabæi, & de Ioanne eupolemi.

13 Dub. Cur innuebant Zachariã, & non eum interrogabãt, quõ vellet eum vocari? Resp. Amb. vbi sup. q̃ incredulitas ei affatum eriperat, & auditum.

14 Dub. Quid est pugillaris? Ref. s̃m Vocabulistas, vt dicit etiam Catholicus, q̃ est pena, cornu, vel tabella manualis.

15 Dub. Cur potius scripsit nomen, quã aliud signum declarauit? Ref. Amb. q̃ hic, quod manu non poterat, literis est locutus.

16 Dub. Cur non scripsit volo, quod uocẽ Ioannes? Ref. qui sup. q. d. non ei nos nomẽ imponimus, qui iam à deo nomen accepit.

17 Dub. De quo mirati sunt vnuerſi? Ref. Theophil. quia cum muliere circa hoc nomen pueri pater mutus concordauit.

18 Dub. Cũ quotidie Zachariã aperiret os comedendo, & bibendo, quomodo tunc dicit fuisse apertum? Ref. q̃ licet ante aperiret, non tamen ad loquendum sicut vt hic.

19 Dub. An lingua eius fuerit scissa? Resp. qui sup. q̃ dicitur aperta, i. liberata à vinculo quod loquelam impediẽrat.

20 Dub. Cur duplici pœna Zachariã affectus fuit s̃, surditate, & taciturnitate? Resp. Theoph. quod tanquã inobediẽs surditatẽ incurrit, & tanquã cõtradietor taciturnitatẽ.

21 Dub. Cur non liberatus fuit statim nato infante? Ref. Ly. quod per confessionem fidei in scripto quam verbo facere non poterat liberari meruit.

22 Dub. Quid loquebatur Zachariã benedicens eum? Ref. S. Vinc. in Ser. hod. quod id quod sequitur, scilicet Benedictus dominus deus Israel.

23 Dub. De quo factus est timor itã magnus? Ref. timor magnus, i. admiratio magna.

24 Dub. Cur magis in montana diuulgabant hæc, quã in plano? Resp. quia domus Zachariã erat in montanis.

25 Dub. Cur sic diuulgabantur? Resp. Lyra, quia facta insolita, & mirabilia libentius narrantur.

26 Dub. A quibus diuulgabantur? Res. quod à vicinis, & cognatis.

27 Dub. Cur ponebant in corde suo? Resp. Lyra, quoniam talia mirabilia magis commendantur memoriã.

28 Dub. Quid uolunt intelligi dum dicunt, quis putas puer iste erit? Resp. Ly. q. d. visus tot signis valde magnus erit.

29 Dub. Quid est manus dñi? Resp. qui sup. quod est virtus nei operatiua miraculorũ.

30 Dub. Quõ ista virtus erat cum Ioanne? Res. qui sup. quia in eius annunciatione, cõceptione, & natiuitate ostensa fuit.

31 Dub. Cur Zachariã incredulus debuit repleri Spiritu sancto? Resp. Amb. quod bonus Deus, & facilis indulgere peccatis, non solum ablata restituit, sed etiam insperata concedit.

32 Dub. Quomodo potuit repleri Spiritu sancto? Resp. Chr. quod repletus est operatione Spiritu sancti.

33 Dub. Quam gratiam habuit à Spiritu sancto? Resp. qui sup. quod nec quocũque modo gratiam naetus est Spiritu sancti, sed ad plenum.

34 Dub. Quid prophetauit Zachariã? Resp. Orig. q̃ vnã prophetiam prænuñtiã de Christo, & alterã de Io. vt patet in textu.

35 Dub. Cur dicit Deus Israel, cum sit Deus omnium? Resp. L. y. quod est dominus omnium p̃ generalem gubernationem, seu per creationem, Israel per specialem cultum, & deuotionem.

36 Dub. Cur dicit, visitauit cum adhuc Christus non esset natus? Resp. Be. q̃ Zachariã propheticõ more, quod in proximo faciendum erat, cognouerat iam quasi factum.

37 Dub. Cui plebi fecit istam visitationem? Resp. Chr. quod populo suo Israel materiali siue populo Israel sp̃uali, s̃ populo fideli.

38 Dub. Quando fecit redemptionem? Resp. quod in sua passione.

39 Dub. Cur oportebat, vt visitaret? Resp. Beda, quia erat longa infirmitate tãbescens.

40 Dub. Quid intelligitur per cornu? Resp. Chr. quod cornu nominat potestatem, gl̃oriam, & famam metaphoricẽ, à brutis animalibus, illud accipiens, quibus loco munimnis, & gloriã cornua deus dedit.

41 Dub. Quid est cornu salutis? Respondet Beda,

- Beda, q̄ regnum Christi, quia cornu excedit carnem, in cuius figuram Dauid, & Salomon cornu olei sunt in regni gloriam consecrati.
- 42 Dub. Cur dicit, erexit? Res. Theop. quia videbatur Deus dormire, sed in nouissimis incarnatus temporibus excitatus est, & contriuit demones, qui nos oderant.
- 43 Dub. Cur dicit, nobis? Res. quoniam propter nos homines incarnatus est.
- 44 Dub. Cur dicit, in domo Dauid? Res. Orig. quia de femine Dauid secundum carnem natus est.
- 45 Dub. Cur Dauid dicitur puer domini? Res. quia semper voluntatem domini quę fuit adimplere.
- 46 Dub. Qui prophetę de hoc locuti sunt? Res. q̄ vt habetur Actuum 10. omnes prophetę huic testimonium prohibent.
- 47 Dub. Cur dicit, q̄ locutus est per os prophetarum? Res. Gręcus. q̄ per hoc innuit Deum per os esse locutum.
- 48 Dub. Quomodo intelligitur, qui a sæculo sunt? Res. Beda, quia tota veteris testamenti scriptura prophetice de Christo processit. & ipse pater Adam, & ceteri patrũ factis suis dispensationi testimonium reddunt.
- 49 Dub. Cur dicit salutem, &c. Res. qui supra, q̄ explanat quod supra dixit cornu, i. erexit nobis salutem ex inimicis nostris.
- 50 Dub. Qui sunt inimici nostri, &c. Res. Orig. q̄ de spiritualibus inimicis intelligit.
- 51 Dub. Quomodo oderunt nos? Res. quia quærunt nobis viam salutis præcludere, & in iram Dei adducere.
- 52 Dub. Cur dicit, ad faciendam misericordiam? Res. Lyr. quia non propter nostram iustitiam mysterium incarnationis impleuit, sed propter misericordiam.
- 53 Dub. Cum quibus patribus nostris fecit misericordiam? Res. Orig. q̄ in eius aduentu, & Abraham, Isaac, & Iacob, & alij sancti sunt misericordia.
- 54 Dub. Quod est testamentum suum sanctum? Res. Theoph. quod est pactum de quo dicitur benedicens benedicam tibi, & multiplicabo te.
- 55 Dub. Quomodo fuit multiplicatus Abraham? Res. qui sup. q̄ in omnib. gentibus per imitationem fidei eius adoptatis in filios, qui benedicunt Deum in fide Abraham.
- 56 Dub. Cur dicitur, Deus memorari? Res.

- Ly. quod ad modum recordantis se habuit quando pactum impleuit.
- 57 Du. Vt quid Deus iurauit? Res. Basilius, q̄ non iurauit, vt homo, sed verbum eius loco iuramenti nobis ad veritatem exprimitur immutabili sententia, quod est promissum approbans.
- 58 Dub. Quomodo Deus dedit se nobis, cũ solum filium dederit ad incarnandum? Respond. Ly. q̄ dando filium qui est eiusdem substantiæ cum ipso, pater etiam seipsum dedit nobis, cum ipse in filio manens faciat opera. Ioannis 14.
- 59 Dub. Quid est iusiurandum? Res. q̄ vt habetur in l. ius autē. ff. de iust. & iu. q̄ conuenientius dici posset, factum iuramentum, vel factum iuratum, eo q̄ super facto iuratur: vel iusiurandum eo quod super iure, q̄ iuranti competit iuratur. Vel vt dicit Azo. forte ius ponitur pro religione. q. d. iusiurandum. i. religio firmandi, vnde iusiurandum idem est, quod iuramentum factum.
- 60 Dub. Quomodo sine timore liberamur de inimicis, &c. Res. Orig. q̄ crebro de hostium manu aliqui liberantur, sed nõ absq̄ timore. cum enim metus, & discrimen ante præcesserint, & sic de inimicorum manu quis eruatur, liberatus est quidem, sed non sine timore. Ideo dicit, q̄ Christi aduentus sine timore nos a manibus hostium eripi fecit. Non enim eorum insidias sensimus, sed repente ab eis non segregans duxit ad sortis proprie mansionem.
- 61 Dub. Quia dicitur in psal. 2. Seuite domino in timore, & hic dicitur sine timore? Res. Ly. q̄ hic intelligitur de timore seruilis, in psalmo autem de timore filiali.
- 62 Dub. Quid est sanctitas? Res. Chr. quod est apta circa Deum æquitas.
- 63 Dub. Quid est iustitia? Respond. qui supra, quod aliquis reuerenter exequatur diuina, & quo ad homines laudabiliter conuersetur.
- 64 Dub. Cur dicit coram ipso? Res. qui sup. q̄ ad differentiam hypocritarum, qui coram hominibus, & nõ coram Deo quærunt apparere & placere.
- 65 Dub. Cur dicit omnibus diebus? Res. qui sup. q̄ ista seruitus non debet fieri semel, aut ad tempus, sed singulis diebus, & quandiu vixerit.
- 66 Dub. Cur Zacharias ad filium sua verba conuertit? Respond. Ambr. vbi supra, quod pulchrè

- pulchrè hoc facit, vt hoc quoq; bene factũ esse dñi designaret, ne cum publica numeraret sua quasi ingratus tacuisse videretur.
- 67 Dub. Quia videt q̄ frustra loqueretur filio, qui non poterat intelligere, vel audire? Res. qui sup. q̄ profecto potuit vocẽ patris natus audire, qui Marię salutationem antequam nasceretur audiuit.
- 68 Dub. Cur altissimi Ioannes debebat esse propheta? Res. Beda, quod Christi quem Ioannes præire debebat.
- 69 Dub. Cur dicitur quod ante faciem præire deberet? Res. Chryf. quod alii prophete eminus Christi mysteriũ prædicauerunt. Hic vero propius prædicauit, vt eum ceteris indicaret.
- 70 Dub. Cur potius dicitur ante faciem, q̄ ante Deum? Res. Ly. q̄ ideo dicit ante faciem, id est ante filium Dei, qui est similitudo patris, vel eius facies, per faciem enim designatur notitia secundum Greg. super Ezechielem. ea autem, quæ ad notitiam pertinent in diuinis, filio appropriantur.
- 71 Dub. Quomodo Ioannes parauit vias Christi? Res. qui sup. q̄ per prædicationem Christi annuntiando, & per baptismum affuefaciẽdo, quia sic homines disponebantur ad facilius recipiendum baptismum Christi.
- 72 Dub. Quam scientiam dedit plebi Ioannes? Res. qui supra, quod tunc scientiam dedit quando prædicauit salutem fiendam per Christum.
- 73 Dub. Cur dicit in remissionem peccatorum? Res. Theoph. quia non aliter cognitus esset deus nisi plebi peccata dimisisset, dei enim est peccata dimittere.
- 74 Dub. Cur dicit, per viscera &c. Res. Ly. quia per intimam, & occultam misericordiam dei facta sunt hæc.
- 75 Du. Ad quid refertur illud relatiuum, in quibus? Res. Chryf. in quibus, i. misericordię operibus.
- 76 Dub. Cũ nos semper videat, quia vbiq; est, quomodo tunc visitauit nos? Res. q̄ sup. quod tunc visitauit nos assumpta carne.
- 77 Dub. Quomodo intelligitur oriens ex alto? Respond. Ly. id est ex sinu patris oriens in mundo.
- 78 Dub. Quibus illuminauit, quia dicit illuminare his &c. Res. qui sup. patrib. in limbo existentibus, ad quos descendit Christus.
- 79 Dub. Quid intelligit per tenebras? Res. Chryf. quod erroris, & ad fidem distitiam.

- 80 Dub. Quæ est vmbra mortis? Res. Greg. 4. moralium, quod est oblitio mentis: sicut enim mors hoc quod iustitiam agit, vt non sit in memoria. Vnde Iudæorum populus qui oblitus fuerat, dicitur in vmbra mortis sederat.
- 81 Dub. Cur dicit sedent? Res. Chryf. quia non ambulabant in tenebris, sed sedebant.
- 82 Dub. Quæ est via pacis? Res. Theoph. quod est via iustitiæ.
- 83 Dub. Quomodo in ea diriguntur pedes? Res. non. qui supra, id est affectus animarum nostrarum.
- 84 Dub. Quia Malachiæ 2. dicitur. Ego mitto Angelũ meum, & Esaiæ 40. Ego vox clamantis in deserto. & hoc de præcurfore dñi, ergo nõ debebat vocari Ioannes, sed Angelus, vel vox? Res. dñs Card. de Turre crem. in hoc Euangelio, q̄ conuenienter sibi impositum fuit hoc nomen Ioannes de mandato Angeli, nec est mirum, quod vnus & idem propter diuersas virtutes in eo existeres recipiat nomina diuersa.

A L L E G O R I C E.

[Ioannis celebrata natiuitas] gratiam noui testamenti inchoatã demonstrat, [cui vicini & cognati nomẽ patris, quã Ioannes imponere malebant] quia Iudæi qui legis obseruatione quasi affinitate iuncti erant, magis iustitiam, q̄ ex lege est sectari q̄ fidei gratiam suscipere cupiebant. [sed Ioannis] hoc est gratiæ dei vocabulum [mater verbis pater literis nuntiare satagunt] quia & lex ipsa psalmi; & prophete apertis sinuarum vocibus, gratiam Christi prædicant, & sacerdotiũ illud vetus figurans cõsermoniatũ ac sacrificiorum vmbra eidẽ testimonium perhibet. [pulkhrèq; Zacharias cõstano die prolis editæ loquitur] quia per dñi resurrectionem qui octaua die, hoc est post septimum Sabbathi facta est occulta legalis sacerdotij archana patuerunt. Tempore igitur dñicę resurrectionis prædicata gratia Christi salubris timor non solum Iudæorum, qui erant vicini, vel situ loci, vel scientia legis, sed et exterarum gentium, corda concussit, [nec tantum montana Iudæi] sed omnia mundani regni, mundanq; sapientię culmina Christi fama transcendit.

T R O P O L O G I C E.

Instruimur vt congratulemur proximis si eis aliqua dñi gratia conferatur, quodq; gratias agamus. de beneficijs receptis a deo, timē-

meamusq; eum timore filiali, & benedica-
mus in sæcula sæculorum.

ANAGOGICE.

Erigitur vt domini altissimi antiqua mi-
racula contemplerur, quando ducunt ad
agnitionem cœlestis beatitudinis, quia qui
dat sterilibus conceptum, ipse erigit paupe-
rē de stercore peccatorum, vt sedeat cū prin-
cipibus, & potestatibus, in cœlestibus, & lin-
guas inuitorum aperit ad collaudandum eū
in æterna gloria, qui & timetur timore do-
mini, qui permanet in æternum, vbi omnes
sancti eum benedicunt cum exercitibus cœ-
lestibus dicentes, Sanctus, sanctus, sanctus
dominus Deus sabaoth.

IN VIGILIA APOSTOLORVM
Petri & Pauli.

*Dixit Iesus Petro. Symon Ioannes diliges me.
Ioan. 21. cap.*

Historia huius Euangelij facta est anno
Christi 32. die 5. Aprilis, in die Martis.

HISTORICE.

Bina cum dominus Petrum interrogasset
vice, an se cæteris plus diligeret, & respon-
disset quod ipso sciente eum diligeret, in iū-
xistisq; dñs, vt suos pasceret agnos. Tertio
rursus dominus a Petro an se amaret quæsi-
uit, quo Petrus contristatus, eū oīa scire rñ-
dit, profectoq; agnoscere se ab eo diligi: im-
perauit autem dñs vt suas pasceret oues, in-
quiens, quod dum iuniori fruereſt ætate se
cingulo ad libitum constringebat pergens
quocunq; voluisset, sed senio dum graua-
bit ab alio ligandus foret & ducendus quo
noler, his qua deum clarificaturus esset ne
ce demonstrans.

*Oportet nunc dubia soluere que occurrunt super
dissis Euang.*

DUBITATVR. Vbi dñs prædi-
cta verba dixit Petro? Resp. q̄
ad mare Tyberiadis, vbi se
post resurrectionem discipulis
manifestauerat.

2. Duo. Cur dominus interrogat Petrum
an se diligit? Ref. Ly. quia volebat ei bene-
ficiū speciale conferre.

3. Dub. Quod erat illud beneficiū? Resp.
Theoph. quod volebat ei. commissionem

quium mundi commendare.

4. Dub. Cur interrogat quod sciebat? Resp.
quod vt ex respōsione sua dominus ei com-
mitteret quod intendebat.

5. Dub. Cur vocat eum Symonem, & non
Petrum? Resp. qui sup. quod conuenientius
Simonem qui interpretatur obediens voca-
uit, quia tunc obedire debebat domino tale
sibi officium imponenti.

6. Dub. Cur inquit an plus cæteris eū dili-
gat? Ref. Ly. quia ille qui eligitur ad præla-
tionem debet Deum diligere præ cæteris,
quia iuxta Gregorium tm̄ debet excedere
actiones populi vita præfulis, quantum di-
stat à grege vita pastoris.

7. Dub. De quo debet fieri electio ad præla-
latū? Ref. S. Th. sup. 1. ad Thi. 4. & ad Heb.
5. quod de eo quem Deus inspirauerit.

8. Dub. An melius sit recusare, quàm acce-
ptare platurā? Resp. qui sup. quod libet. 5. ar.
22. quod tutius est recusare dum modo nō
imponatur necessitas a superiori.

9. Dub. An cōsentiens in electionem de se
factā peccat? Ref. q̄ sup. q̄ si cōsentit p̄ ali-
quid tpale, puta honorē & diuitias, vel ali-
quid hmōi, peccat, quia intētio est mala: si
aut cōsentit p̄ p̄fectum ecclesie, sic hā-
bet bonam intentionem, & non peccat.

10. Dub. An melior semp sit eligendus ad
prælaturam? Ref. qui sup. 2. 2. q. 185. ar. 3. q̄
non meliorem simpliciter tenet quis elige-
re, sed meliorem quo ad regimen ecclesie,
qui. s. possit ecclesiam instruere, defendere,
& pacifice gubernare.

11. Dub. Quid debet in se habere bonitatis
ille qui eligit? Ref. qui sup. quod sufficit si-
bi quod nihil in se inueniat p̄ quod illicitū
reddat assumere prælationis officium, quia
nec Petrus interrogatus an amplius cæteris
deum diligeret, respondit quod sic, sed to-
lum quod eum diligebat.

12. Dub. An prælati sint assumēdi de sua ec-
clesia, vel de aliena? Ref. qui sup. q. 63. ar. 2.
quod ille qui de gremio ecclesie assumit,
vt in plurib. consuevit esse vtilior quantum
ad bonum commune, quia magis diligit ec-
clesiam in qua est nutritus.

13. Dub. Cur dicit Petro, pascere agnos meos?
Ref. Aug. in ser. Pascha, quod conitenti Pe-
tro amorem suum agnos commendauit, tan-
quā non esset vbi ostenderet Petrus amorē
suum in Christum, nisi esset pastor fidelis
sub principe omnium pastorum.

Dub.

14. Dub. Cur potius Petro, quàm aliis hoc
imposuit? Ref. Chry. quia Petrus erat exi-
mus Apostolorū, & os discipulorū, & ver-
tex collegii.

15. Dub. Cur ter Petrum Dominus interro-
gat si eū diligeret? Ref. Aug. q̄ vt reddere-
tur trinæ negationi trinā confessio: ne mi-
nus amori lingua seruiat, quàm timori, &
plus vocis elucisse videatur mors immi-
nens, quàm vita præsens.

16. Dub. Cur Petrus non respondit Christo
an eum plus diligeret, quàm cæteris? Ref.
Aug. super Ioānem q̄ Petrus de se sciebat
non. n. quantum ab alio quolibet diligere
tur scire poterat, quia cor alterius videre
non poterat.

17. Dub. Cur cū dominus interrogat, diligit
me: Petrus respondit, amo te? Ref. Aug.
q̄ per hoc demonstratur vnum atque idē
esse dilectionem & amorem.

18. Dub. Cur hic dicit: pascere agnos meos, &
tertio dicit, pascere oues meas? Ref. Ly. quia
in fidelibus Christianis tres sunt gradus,
scilicet incipientium, proficientium, & per-
fectorum, illi qui sunt in duobus primis gra-
dib. dicuntur agni, & illi qui sunt in tertio
oues nominantur.

19. Dub. Cur contristatus est Petrus de ter-
tia interrogatione? Ref. Chry. q̄ rursus for-
midans priora, ne forte estimans se dilige-
re si non diligit corripitur, sicut & prius
corruptus est multum se estimans fortē, s.
quando dixit, paratus sum tecum & in car-
cerem, & in mortem ire.

20. Dubita. Quid intelligit Petrus dum di-
cit, domine tu omnia scis? Respondet qui
supra, id est ineffabilia cordis præterita, præ-
sentia, & futura.

21. Dubit. Quid vult dominus dicere Petro
quādo dicit, amen amen dico tibi & c. Ref.
Lyra, quod prædicit sibi suum martyriū.

22. Dub. Cur prænunciat sibi suū martyriū?
Ref. Ly. q̄ prælati ecclesie tantam debent
charitatem habere, vt parati sint se morti
exponere pro grege.

23. Dubit. Quō Petrus cingebat se & am-
bulabat vbi volebat? Ref. qui supra, i. ab
aliquibus superfluis se restringebat, tamen
hoc pro voluntate sua ab alio non compul-
sus, propter hoc dicit, & ambulabas vbi vo-
lebas.

24. Dub. Cum, vbi, significet in loco, & non
ad locum, cur dicitur vbi? Ref. q̄ scriptura

sacra non subdit regulis grāmaticalibus,
& potest dici, quod hic ponitur loco huius
adverbij, quo.

25. Dub. Cuius ætatis tunc erat Petrus? Re-
spond. Chry. q̄ nec iuuenis ne c senex, sed
vir perfectus.

26. Dub. Quomodo post extēdit manus suas
Respond. Aug. quod quando fuit crucifixus
extendit eas, quia promptus fuit ad mar-
tyrium.

27. Dubitatur. Quis eum cinxit? Ref. quod d
tortores.

28. Dub. Quomodo cinxerūt? Ref. Ly. quia
fuit ligatus in cruce, cum chordis & nō cla-
uis affixus, & vocatur hic cinctura.

29. Dub. Quomodo duxit Petrum quo non
volebat, si fuit promptus ad martyriū? Ref.
qui sup. q̄ secundum appetitum sensitiuū
refugiebat mortem.

30. Du. Cuius sunt illa verba, hoc autem di-
xit significans quā morte & c. Ref. qui sup.
q̄ sunt verba Euangelistæ exponentis ver-
ba Christi de martyrio Petri.

31. Du. Quō poterat exponere Euangelista,
q̄ Petrus tali morte deberet mori? Ref. qui
sup. q̄ istud Euangelium scripsit post mor-
tem Petri, quia Petrus passus est sub Nero-
ne, ipse scripsit Euangelium post mortem
Domitiani.

32. Dub. Cur dicit morte clarificaturus & c.
Resp. quia pati pro Christo gloria est patie-
tis, & honor.

33. Dubit. Quomodo in morte clarificauit
Deum? Ref. qui sup. quia martyrium Pe-
tri ordinatum fuit ad Dei gloriam.

34. Dub. Cur tali morte Petrus mortuus est?
Respond. Augustinus, quod hunc inuenit
exitum ille negator & amator, vt pro eius
nomine perfecta dilectione moreretur, cū
quo se moriturum peruersa festinatione
promiserat.

35. Dubita. Quid est pascere oues, vel agnos
Christi? Ref. Alcuinus, quod est credentes
Christo ne deficiāt confortare, terrena sub-
sidia, si necesse est, subditis prouidere, &
exempla virtutū cum verbo prædicationis
impendere, aduersariis obliſtere, & erran-
tes subditos corrigere.

ALLEGORICE.

[Quod Petrus vocatur Simon Ioannis]
& Simon obediens, & Ioānes gratiā inter-
preteur

pretetur merito sic vocatur. i. obediens gratie Dei, [q̄ p̄cipit pascere agnos, & oves]. significat vt cura gregis sibi commissi habeat [q̄ p̄uuntiat sibi mors] designat p̄elevationem non esse ad pompam, sed penam.

TROPOLOGICE.

Instruimur vt proximo necessitate patiezi succuramus. & quando expedit etiā pro Christo vitam exponamus.

ANAGOGICE.

Contēplari cōsentaneū est clari at, qua cū Deo post vitā fruamur, q̄ omnes iuperat delectationes mūdi huius, nec tūctā aduersitates quas patimur iunt cōdignē ad ipsā perpetuā gloriā, quæ reuelabitur in nobis.

IN DIE APOST. PETRI & Pauli.

Venit Iesus in partes Cesare & Philippi. Quare in cathedra S. Petri.

IN OCTAVA APOSTOLO- rum Petri & Pauli.

Instit Iesus discipulos suos ascendere in nauiculam. Math. 14.

Historia huius Evangelii facta est anno Christi 32. die 13. Aprilis, in dominica.

HISTORICE.

Cū ex Domini iussu vēcti naui discipuli eum p̄ecessissent, ipse quēdam solus cōscendit mōtem, quatenus remotis arbitris oraret. quo cū post vespera persisteret, puppis in maris medio fluctib. iactabatur, aderat nāque ventorum magnitudo contraria. Cum vero mare calcans ad eos quarta dominus aduenisset noctis vigilia, fantasia id esse arbitrātes, vehemēter cōturbati sūt ac exclamauerūt, q̄m dñs vt fiduciā haberēt imperauit, q̄m ipse quem noscerēt ad eos veniebat: timorēque deponerent: at Petrus, si tu es, inquit, ut sicco ad te super vndas trāseam pede p̄cipie, quo iubente, dū versus eum Petrus incederet, in timorem valido vrgēte vento, resolutus est. Mergi vero incipiens, magna dominum ut ei auxilio foret compellauit voce, eius igitur apprehensa manu naui incolumet, reddidit: eū quod fidei pusillē esset obiurgans. Dño itaque nauim ingressō omnis protinus cōtrarius abscessit ventus, quod qui in nauicula erant cū cernerent eum omnipotentis Dei vti verum adorauere filium.

Nunc ad dubiorum dilucidationem est accedendum.

- 1 **D**UBITATVR Cū i textu dicatur, cōpulit, cur ecclesia in Evangelio dicit iussit? Ref. Chryso. exponēdo compulit, id est iussit, & fort assis ab eo hoc accepit Ecclesia.
- 2 **D**u. Cur sic iussit? Ref. Ly. quia cum vellet se dominum maris demonstrare, voluit vt discipuli p̄cederent, quatenus post cōuenientius veniret ad eos iuper aquas, sicur & fecit.
- 3 **D**u. Cur potius Euangelista dixit, cōpulit, quā iussit? Ref. Hiero. super Marthēū, quōd ut ostenderet eos innuitos a dño recessisse, dum amore p̄ceptoris, nec ad pūctum quidem temporis ab eo vellent separari.
- 4 **D**u. Quo volebat vt Apostoli trās freta rēt? Ref. Ly. q̄ vltra mare Galileę.
- 5 **D**u. Cur volebat dimittere turbas? Ref. Lyra, quia volebant eum facere regem, ut habetur Ioannis 6.
- 6 **D**u. Quando post dimisit turbas? Ref. q̄ non diu post recessum Apostolorū, quia vidētes turbę quod ipse fugerat in montē, & discipuli recesserant, abcesserunt.
- 7 **D**u. Cur dominus solum ascēdit in mōtem orare? Ref. Chry. q̄ ut doceret solitudinē esse bonam, cum nos Deum interpellare oportet.
- 8 **D**u. Cur in monte de nocte orat? Ref. qui supra, q̄ in hoc erudit nos tranquillitatem quærere & à tempore & à loco.
- 9 **D**u. Cur Petrus petit vt dominus eū ambulare faceret super aquas? Ref. Ly. q̄ ob desiderium societatis Christi oblitus fuit aquę periculum.
- 10 **D**u. Cur Petrus non iuit super aquas abique dicere Christo? Ref. Aug. de verbis Domini: q̄ agnouit Petrus quid sibi esset à se, q̄d ab illo, cuius volūtate se credidit posse, q̄ nulla humana infirmitas posset.
- 11 **D**u. Cur Petrus dixit Iesu, iube? Ref. Chry. q̄m credidit q̄ non solum Christus potest ambulare super aquas, sed q̄ potest & alios inducere.
- 12 **D**u. Cur non dixit Petrus, iube me ambulare super aquas, sed addidit ad te? Ref. qui sup. q̄ non quæsiuit propter ostentationem, sed propter amorem.
- 13 **D**u. Cur Christus acquieuit Petro? Ref.

Resp. qui sup. q̄ ut ostenderet q̄ nedum ipse dominatur mari, sed etiā admirabilius in mari signum discipulos induxit.

- 14 **D**u. Cur statim non incepit mergi cum ingressus est mare? Respond. San. Tho. in 4. fen. dist. 49. q. 2. ar. 7. quia tunc habebat dotem agilitatis, quæ eum deseruit, cum incepit mergi.
- 15 **D**u. Cur Petrus timuit ventum, qui non timuerat mare? Respond. Chry. quoniam natura humana est talis, vt multotiens in magnis se recte habens in minoribus reprehendatur.
- 16 **D**u. Dubitatur. Cur timuit? Resp. qui supra, q̄ in hoc monstratur differentia magistri, & discipuli.
- 17 **D**u. Cur Christus permisit ut mergeretur? Resp. Ly. q̄ ut cognosceret Petrus propriam fragilitatem.
- 18 **D**u. Quæ fuit causa, q̄ Petrus mergeretur? Respon. qui supra, q̄ modica credulitas Petri.
- 19 **D**u. Cur dominus non statim saluauit Petrum a periculo? Resp. Hieron. quōd vt eius augetur fides, & vt intelligat se non facilitate postulationis, sed potentia Domini conseruatum.
- 20 **D**u. Cur Petrus clamauit vt eum dominus saluaret? Ref. Aug. de verbis Domini, q̄ Petrus p̄sumpsit de domino, titubauit vt homo, sed rediuit ad dominum.
- 21 **D**u. Cur dominus non permisit eum taliter mergi? Ref. qui sup. q̄ dominus non desereret titubantem, quem audierat inuocantem.
- 22 **D**u. Nunquid Christus potuisset saluare Petrum absque apprehensione cum manu? Ref. q̄ sic, sed voluit ostendere manum & cetera membra sui corporis instrumenta esse diuinitatis.
- 23 **D**u. Cur arguit dominus Petrum, q̄ esset modicę fidei? Ref. Chry. q̄ vt demonstraret, quoniam non venti immisso, sed illius modica credulitas periculum operabatur, in quo manifestat, quod neque ventus nocere potuisset si fides firma fuisset.
- 24 **D**u. Cur cum fuit in nauicula fecit cessare ventum? Ref. Ly. q̄ vt ostenderet etiā se esse dominum aeris.
- 25 **D**u. Qui erant illi in nauicula, qui adorauerant eum? Ref. Rabanus, q̄ erant nauitę siue Apostoli. Hieronymus autem dicit, q̄ nauitę atque rectores nauis.

- 26 **D**u. Dub. cur nunc dicunt verē filius Dei es, & non alia vice, quando imperauit ventis & facta fuit tranquillitas? Ref. Chry. q̄ paulatim ad id, quod est excellius eos ducebat, supra increpauit mare, nunc autem magis virtutem suā demonstrat super mare ambulando, & alij hoc idem facere iubendo, & periclitantem saluando: Ideo nunc id dicunt, non autem supra.
- 27 **D**u. Qua adoratione adorauerūt eū? Ref. Ly. q̄ adoratione patrię, q̄ soli Deo debet.

ALLEGORICE.

Require dominica 4. post octauam Epiphanię vsq; ad dictum Petri [quod autem Petrus ex omni consistentium in naui numero respondere audeat, & iuberi sibi vt supra aquas ad dominum veniat p̄dicatur] passionis tēpore voluntatis suę designat affectum, dum vestigijs Domini inhrens ad contemnēdum mortem conatus est, sed infirmitate futurę tentationis timiditas eius ostendit: Per meritum enim mortis vsque ad negandi necessitatem coactus est. [clamor autem eius penitentię suę gemitus est] respexit dominus ad penitentiam [conuertere] manum extendit, & indulgentiam tribuit, & sic discipulus salutem inuenit, quia non est volentis neque currentis, sed miserentis dei [quod autem trepidati Petro virtutem veniendi ad se dominus nō inducit, sed manum apprehensam sustinuit.] Hęc est ratio. solum. n. passurus per omnib. omnium peccata soluebat, nec sociū admittit quicquid vniuersitati p̄statur ab vno [q̄ ascendente Domino in nauiculam ventus cessauit] significat q̄ in quocūq; corde dñs per gratiā adest, mox vniuersa bella quiescunt, [q̄ dicunt verē filius Dei es] signat in secundo aduentu confessionem vniuersorum tunc absolutam & publicam fore.

TROPOLOGICE.

Instruimur mandatis superiorū obedire, & in omnib. necessitatib. ad Deū orādo cōfugere, nec corde deficere, sed sp̄ amplecti, quæ ne hominē in morte relinquit, q̄ et non p̄sumamus adire aliquid quod sit supra nos, nec timeamus ventū validum tentationum, sed firmi firmus in fide ne mergamur in infidelitate, quoniā cessabit ventus tentationū, quodque vñ sit tot mirabilibus Christi ipsum verum agnoscamus Deum, Oo 2 idem

eidem dicentes, verè filius Dei es.

A N A G O G I C E.

Dælù cõtrèplamur empireù, & ad ipsam tanq̃ montè oculos leuemus intellectus, & inueniemus ibidè Xpm solù sanctù, solum dñm, solù altissimù, q̃ gubernat nauim ecclesię triumphãtis quã tutã reddidit à vèto valido superbie diabolice, & in ecclesia tuc prospiciemus clare non esse fantasmata, q̃ nũc de illa gloria credimus, & tuc cù beato Petro Apostolorũ principe, ac cæteris, in ipsa naui ecclesię triumphantis existens, dominum nostrum Iesum Christum adorabimus, dicentes, verè Dei filius es.

IN FESTO SANCTORVM CYRIACI, LARGI, & SMARAGDI.

Euntes in mundũ uniuersum. Requiro in ascensione.

IN VIGILIA ASSUMPTIONIS semper virginis Mariæ.

Loquente Iesu ad turbas. Quære dominica 3. Quære dragesimam in fine Euangeliũ.

IN FESTO ASSUMPTIONIS semper virginis Mariæ.

Intrauit Iesus in quoddam castellum. Lu. 10. Historia huius Euang. facta est anno Christi 31. die 2. Decembris, in die Martis.

HISTORICE.

Quoddam dñs ingressus castellum à Martha quadã muliere hospicio susceptus est, cuius cum germana Maria dñi secus pedes sedes eius melliflua audiret verba, conquesta Martha est, q̃ nulla eius soror in ministrando iuuamina pberet. Dominumq; vt eidè q̃ eam adiunaret imperaret interpelauit. Respondens autem dominus eam plurimum dixit esse sollicitam & circa diuersa perturbari, sed vnum profecto necessarium fore, Mariam autem optimam elegisse partem, quæ ab ea nunquam diuellire posset.

Emucleanda dubia sunt hæc.

DVBITATVR. Cur hodie dicat hoc Euageliũ, cum non videat facere ad propositũ hodiernę festiuitatis? Resp. S. Vinc. in sermone hodierno, q̃ literaliter non est ad propositũ huius festiuitatis, sed bene allegorice, quære in allegoria.

Dub. Vnde veniebat, & quo ibat dominus quando intrauit illud castellum? Resp. Magister hist. scho. quod ex Galilæa ueniebat in Iudæam.

3 Du. Quomodo vocabatur illud castellum? Respond. Origenes, quod prout dicit Ioannes erat Bethania.

4 Dub. Quomodo Martha excepit Iesum in domum suam, cù Bethania esset Lazari, Marthæ, & Magdalene? Resp. q̃ Martha gubernabat partè fratris & sororis, vt dicitur in legenda Magdalene.

5 Du. Cur Euangelista non facit mentionem de Lazaro sicut de Maria, qui erat frater marthæ? Resp. q̃ quia Euangelista intendit narrare verba Marthæ contra Mariam & responsonem domini, nec aliquid hic dicitur q̃ Lazarus fecerit, vel dixerit.

6 Du. Cur potius intrauit dominus domũ Marthæ, quam alicuius alterius? Resp. Lyr. quia propter eius deuotionem & propter beneficentia eis collata, quoniam Martham liberauerat a profluuio sanguinis, & a Maria eiecerat septem dæmonia.

7 Du. Cur Maria sedebat? Resp. quia querebat edoceri ex verbis Christi. Sedendo autè quiescens anima fit prudens.

8 Du. Cur nõ ministrabat domino Maria? Resp. Aug. de verbis domini, q̃ pasci magis elegit à domino.

9 Du. Cur sedebat ad pedes Domini? Resp. Chry. quod propter reuerentiã, quam habebat ad dominum.

10 Du. An dominus solum dixerit vnũ uerbũ Marię quã dicitur audiebat uerbũ illius? Resp. Lyr. q̃ accipitur singulare pro plurali.

11 Dub. Quę uerba audiebat Maria a dño? Resp. Basilii, q̃ dominus loquebatur de his quę pertinent ad pietatem & uirtutem.

12 Du. Quid significat satagebat? Resp. Catholicon q̃ satago componitur à sat, vel satis, & ago, & ira satagebat. i. satis agebat circa frequens ministerium.

13 Du. Quid est ministerium? Resp. qui supra, q̃ est seruitium, uel officium ministri.

14 Du. Cur Martha hoc non faciebat fieri per ancillas? Resp. q̃ & ipsa & ancillę pręparabant, ipsa præcipiente & ordinante.

15 Du. Quo sterit? Resp. Lyr. q̃ quia fessa erat in labore præparationis, ideo sterit.

16 Du. Cur ipsamet non uocauit sororem ut eam adiunaret? Resp. q̃ propter reuerentiam Christi non fuit ausa ipsam uocare, quia cum audiebat,

Dub.

17 Dub. Cur Maria nõ respõdit Marthæ de se conquerenti? Resp. Aug. vbi sup. quia si pararet respondendi sermonem, remitteret audiendi intentionem.

18 Dub. Cur intermisit uerba, quæ dicebat Marię, vt responderet Marthæ? Resp. qui sup. quia in uerbo non laborabat, cum ipse esset uerbum.

19 Dub. Quid cogitabat Maria audita quęrela sororis antequã dominus responderet? Resp. qui sup. quod timebat ne diceret dñs surge & adiuua sororem tuam, quia noluit se perdere illa dulcissima uerba Christi.

20 Dub. Cur dñs eã excusauit? Resp. Lyr. q̃ vt ostenderet Marthæ, q̃ sessio sororis nõ erat ociosa, sed melioribus actibus applicata.

21 Dub. Cur dñs replicat eius nomen? Resp. Aug. vbi sup. quod repetitio nominis inditium est dilectionis, aut forte mouendæ intentionis, vt audiat attentius.

22 Dub. Cur Martha turbabat præparando dño? Resp. qui sup. q̃ non turbabatur eo q̃ præpararet domino, sed quia homo uult currere pluribus quando ministrat, & aliquando non potest, quæratur quod deest, paratur quod adest: distenditur animus, multa sunt, diuersa sunt, quia carnalia sunt, quæ temporalia sunt.

23 Dub. Cur dñs reprehendit ministerium Marthæ? Resp. Theoph. q̃ dominus non prohibet hospitalitatem, sed plurimorum turbationem, scilicet abstractionem.

24 Dub. Cur non redarguit dñs Martham antequam conquereretur de sorore? Resp. qui sup. q̃ dominus nihil dixerat Marthæ, nisi postquam illam sororem ab auditu studebat euellere.

25 Dub. Quid est illud vnum, quod est necessarium? Resp. Aug. vbi sup. q̃ est ipse deus, qui est vnus & prę omnib. querendus, vel vnũ, i. vnitas mentis ad deum. Vnde 1. Cor. 7. qui adhæret deo vnus spiritus est.

26 Dub. Nunquid hospitalitas non est bona, quia dicit q̃ Maria optimam partem elegit? Resp. qui sup. q. d. non tu malam, sed illa meliorem.

27 Dub. Cur melior est pars Mariæ q̃ Marthæ? Resp. qui sup. quia ab ea non auferetur, quia dulcedo ueritatis in hac uita augetur, in illa perficietur, nunquam auferetur.

28 Dub. Nũquid pars Marthæ auferet? Resp. qui sup. q̃ sic, quia in illa patria non inueniet peregrinũ, quem suscipiat hospicio.

29 Dub. An possit inueniri aliud tertium genus uitæ pter contemplatiuam uitam, quæ consistit in contemplatione uirtutis: & actiuam, quæ consistit in exteriorib. operib. misericordie? Resp. S. Th. 2. 2. q. 179. art. 1. & 2. & loquendo de uita humana, quæ attendit secundum intellectum, uita humana sufficienter diuidit p actiuam & contemplatiuam, nec est aliquod tertium genus; uitæ. Et licet Augustinus ponat tertium inter actiuum, & contemplatiuum, tñ media cõficiuntur ex extremis, & ideo uirtute continentur in eis, sicut tepidum in calido & frigido, & pallidum in albo & nigro, & similiter sub actiuo & contemplatiuo comprehendit id, quod est ex utroq; compositum, & tñ sicut in quolibet mixto pdominatur aliquod simplicium, ita et in medio genere uitæ superabundat quicquid; quidè contemplatiuum, quicquid; uero actiuum. Vnde et ut dicit Greg. 6. moral. istæ duæ uitæ significatur p istas duas mulieres, quæ dominum hospicio receperunt. Contemplatiua quidem per Mariam, Actiua uero per Martham. Non autem esset hæc congrua significatio, si essent plures quàm duæ uitæ.

30 Dub. Cur contemplatio & actio dñr uitæ? Resp. qui sup. quia uita uiniuscuiusq; ostenditur ex operatione sibi maxime ppria, ad quam maxime inclinatur, sicut plantarum uita in hoc quod nutriuntur & generantur, animalium in hoc quod sentiunt, quod mouentur, Hominũ uero in hoc quod intelligunt, & fm rōnem agunt: & quia quidam homines præcipue intendunt contemplationi ueritatis, & quidam principaliter exteriorib. actionibus. Ideo conuenienter contemplatio dicitur uita contemplatiua, & actio uita actiua.

31 Dub. Quid est uita actiua? Resp. Beda in Hom. q̃ est panẽ euriẽti tribuere, uerbo sapientie nescientẽ docere, errantẽ corrigere, ad humilitatis uia superbiẽtem pximum reuocare, infirmantẽ curã gerere, q̃ singulis quibusq; expedit dispensare, & commissis nobis qualiter subsistere ualeat prouidere.

32 Dub. Quid est uita cõtrèplatiua? Resp. qui sup. q̃ est charitatem quidẽ dei & pximi mēte retinere, sed ab exteriori actione quiescere, solius desiderio cõditoris inherere, vt nil iã agere libeat. sed calcatis curis oib. ad uidendã faciẽ sui creatoris aius in ardeat ita, vt iã nouerit carnis corruptibilis pōdus

cum merore portare, totisq; desiderijs appetere illis hymnicis Angelorum choris intetesse, admiscere ciuib. celestib. de æterna in conspectu dei incorruptione gaudere.

33. Dub. Quæ virtutes pertinent ad vitã actiuã, & q̄ ad contemplatiuã? Ref. S. Th. 2. 2. q. 180. & 181. q. virtutes morales essentialiter quidem pertinent ad vitã actiuã, vt dicit Philosophus in 10. Eth. dispositiue vero ad cõtemplatiuã. doctrinã vero ex parte sermonis audibilis semper pertinet ad actiuã, quantum vero ad naturam doctrinã si quis interius concipit aliquã veritatem, vt per eam in exteriori actione dirigatur pertinet ad actiuã. Ad contemplatiuã autem q̄ homo interius concipit aliquã veritatem intelligibilem, in cuius consideratione & amore delectatur.

34. Dub. Quia videt. q̄ vita contemplatiua est verferet circa p̄sura, quia ad eã pertinent oratio, lectio, meditatio, & et auditus? Ref. qui sup. q. 180. ar. 3. q̄ contemplatiua habet multos actus, per quos venit ad actum finalem contemplationis, sed vltimus actus est ipsa cõtemplatio veritatis, ad quam homo pertingit dupliciter. Vno modo per ea, quæ ab alio accipit, & si accipiat à deo necessaria est oratio. Sapient. 7. Inuocauit, & uenit in mensuris sapientie. Si autem accipit ab homine, necessarius est auditus secundũ quod accipit ex voce loquentis, & lectio secundum quod accipit ex eo quod per scripturam est traditũ. Alio modo necessariũ est, q̄ adhibeat proprium studium, & sic requiritur meditatio.

35. Dub. Quæ est potior actiua, vel contemplatiua? Ref. q̄ sup. q. 181. ar. 1. q̄ vita cõtemplatiua simpliciter melior est q̄ actiua, vt pbat Philosophus in 10. Eth. s̄m quid istũ, & in ea su est magis eligenda vita actiua pp necessitatem presentis vite, sicut etiam Philosophus dicit in 3. Thopicorum, quod philosophari est melius quã ditari, sed ditari melius necessitatem patienti.

36. Dub. Quæ earũ est maioris meriti? Resp. qui sup. ar. 2. q̄ est vitã contemplatiua ex suo genere, q̄ directe & immediate pertinet ad dilectionem Dei. Vita vero actiua directius ordinat ad dilectionem proximi, quia lata git circa frequens ministerium. p̄t tñ contingere quod aliquis in operib. vitæ cõtemplatiuæ, pura s̄ pp abundantia diuini amoris interdum sustineat à dulcedine diuinæ

cõtemplationis ad tempus separari, sicut Apostolus dicebat ad Rom. 9. optabam ipse ego anathema esse à Christo p̄ fratrib. meis, quod exponens Chrysostomus in libro de compunctione, dicit, ita totam mentem eius demerserat amor Christi, vt etiã hoc quod ei præ cæteris omib. amabilius erat esse cum Christo, rursus id ipsum, quia ita vt placeret Christo contemneret.

37. Dub. An vita actiua impedit cõtemplatiuã? Ref. qui sup. art. 3. q̄ vita actiua potest considerari quantum ad duo. Vno modo quantum ad ipsum exercitium exteriorũ actionum, & sic manifestum est, quod vita actiua impedit contemplatiuã in quantum possibile est, q̄ aliquis occupatur circa exteriores actiones, & diuinã cõtemplationi vacet. Alio modo quantum ad hoc, q̄ interiores animæ passiones cõponit, & sic adiuuat ad contemplationem, quæ impeditur per inordinationem interiorum passionum.

38. Dub. Quæ est prior earum? Resp. qui sup. ar. 4. q̄ s̄m naturam vita cõtemplatiua est prior in quantum priorib. & meliorib. insistit. Vnde & actiuã vitam mouet, & dirigit, sed quo ad nos, & via generationis vita actiua est prior, quia disponit ad contemplatiuã. Dispositio autem in vita generationis præcedit formam, quæ simpliciter secundum suam naturam est prior.

39. Dub. Cum auferat vita actiua, videt. q̄ non debeat exerceri opera charitatis in proximum, ex quo meritũ auferit, & deperditur? Resp. qui sup. q. 181. q̄ non intelligitur, q̄ meritũ vitæ actiuæ deperdat, sed q̄ vita actiua non durat post hanc vitam, quia in futura vitã beatorum cessabit occupatio exteriorum actuum, & si qui actus exteriores sint, referentur ad finem contemplationis, & ita vita actiua auferitur, non autem meritum vitæ actiuæ præterita.

ALLEGORICE.

[Intrauit Iesus] p̄ corporis assumptionẽ [in quoddã castellum] huius mudi [& mulier quãdam Martha nomine] quæ interpretatur domina, [exceptit eum in domũ suã] vteri. s̄. virginalis. Nã nulla est domina celi & terre nisi regina Angelorũ, [& huic erat soror nomine Maria] quia ipsa semper Virgo fuit Martha quia pp abundantia diuini amoris interdum sustineat à dulcedine diuinæ

esurientem, scientem potando laete, nudũ sua carne vestiendo, hospitem in aula sua virginea recipiendo, infirmum & in carcere crucis positũ visitando, fuit etiam Maria, quo ad cõtemplatiuã vitã, quã audiebat ab ore filij [& turbata fuit erga plurimã] in eius passione, cõpatiendõ sibi, & ex alia parte vidẽs humanum genus aliter redimi non posse, & ita ista passio erat illud [vnum necessarium] & tandem ipsa semper Virgo [optimã partem elegit] . s̄. virginitatem in ter. matrimonium. & castitatem vidualem [quæ non auferetur ab ea.]

TROPOLOGICE.

Instruimur opera pietatis exercere, & p̄ dicatores reuerenter audire, nec cõtrã cõtemplatiuos murmurare, & ne turbemur circa plurimã aduersã occurrẽta, sed semp in oĩbus ad vnum tendamus finẽ nobis necessarium, & sic optimã partẽ eligemus, si tñ p̄seueranter vsque in finem vitæ nostræ in dilectione Dei permanebimus.

ANAGOGICE.

Contemplati licet castellũ celestis Hierusalem, in quod intrauit Iesus humanam naturã in ipso collocãdo, ad quod & hodie semper virginẽ Mariã introduxit, eã in anima & corpore exaltando super choros angelorum, & hæc est illa p̄sclara hodierna festiuitas omnium sanctorũ festiuitatibus incomparabilis, in qua gloriosa & felix optimã partem habuit, quæ non auferetur ab ea in eternum, & eius plurimæ turbationes in morte filij in maximas exultationes cõuersæ sunt. Cuius precibus, vt salutem consequi valeam me committo.

IN DECOLLATIONE SANCTI IOANNIS BAPTISTÆ.

Misit Herodes rex & tenuit Ioannem. Marci 6. cap.

Historia huius Euangelij facta est anno Christi 32. die 13. Aprilis, in dominica. HISTORICE

Ioannem ob Herodiadem eidẽ insidias molientem, quoniam Herodem arguebat Ioãnes, eam, cũ sui germani Philippi vxor esset minime in concubinam tenere licere, vinculis alligauit Herodes, cũ vero celebri in conuiuio ab Herode ob sui natalis diem primorũ, preparato Herodiadis nata per-

pulchre salasser, cunctisq; placuisset. Iurauit Herodes quod quicquid ab eo postularet illico obtineret, etiã si sui peteret dimidium regni, quæ à genitrice premonita p̄tinus, ut sibi in disco Ioãnis caput præberetur, edixit. Tristis autem rex ob iuramenti religionẽ, & ne tristitia absorberetur puella, illico Ioãnis caput abscindit, & in disco puellæ iussit afferri, quæ illud detulit Herodiadi. Hęc Ioãnis discipuli cum audissent cadauer sepulcrã mandarunt.

Dubia explananda sunt hæc.

1. **D**VBITAVR. Cur ecclesia dicit Herodem regem in Euãgelio, cũ hoc non sit de textu? Resp. q̄ ante illud Euãgelium dicitur, audiuit Herodes rex &c. & ideo in principio huius Euãgelij habet relationem ad illud dicitur, Ipse enim Herodes, & sic subintelligitur rex.

2. Dub. Quis fuit ille Herodes? Ref. Magister histo. sc̄ho q̄ fuit Herodes Antipas, filius Herodis Afcalonita illius, qui iusserat Innocentes interfici.

3. Dub. Cur vocatur rex, cum diuisum fuisset regnum in tetrarchias? Respon. Chrysost. quod ex patriæ consuetudine, quia à regendi officio rex dicitur.

4. Dub. Cur ultra carceres adiecit vincula Ioãni? Respond. quod Herodiade id suadente, & timore ne euaderet.

5. Dub. Quomodo Herodes duxerat Herodiadem? Ref. Beda, & Hiero. q̄ Philippus frater huius Herodis, sub quo passus est Christus duxerat in vxorem ipsam Herodiadem filiam Arethe regis Arabũ, sed postea natus quibuidam similitatibus inter socerũ & generum, socerum tulisse filiam, & eam in odiũ prioris mariti Herodi inimico eius nuptis copulasse.

6. Dub. An Herodias procurauerit quod Io. incarceraretur? Resp. S. Vinc. in Ser. hodierno, quod sic.

7. Dub. Cur non statim interfecit eum Herodes? Ref. qui supra, q̄ timore populi solũ incarcerauit & alligauit, ut si populus nihil conquereretur deliberaret ipse, & Herodias interficere eum sicut & fecerũt.

8. Dubitatur. An liceret Ioanni publice redarguere Herodẽ, propter vxorem Maritis sui? Respond. Ly. quod sic, quia peccatum erat publicum.

- 9 Dub. Qua auctoritate Ioanes arguebat Herodem? Ref. Hiero. q. eadem auctoritate qua Helyas, i cuius spiritu, & virtute venerat, corripuit Achab, & Hiezabel, 3. Reg. nono cap.
- 10 Du. Quia in lege præcipiebatur, ut si frater moreret absque liberis, frater superstes acciperet uxorem fratris sui, & sic videtur quod Herodes accipiendo uxorem fratris sui non peccavit? Respond. q. lex hoc præcipiebat, ut frater suscitaret semē fratris defuncti. Sed Philippus frater Herodis adhuc vivebat, & ipso vivente erat illicitum eius uxorem accipere.
- 21 Du. Cum Herodes haberet Ioannem in reuerentia, & multa eo audito faceret, cur interfecit eum? Resp. Theo. q. eum habebat in reuerentia antequam incarceraretur, sed post ex rabie concupiscentiæ immemor factus est tantæ reuerentiæ, ut suæ fornicationi prouideret.
- 12 Dub. Quomodo Herodes metuebat Ioanem? Resp. Glo. s. eum reuerendo.
- 13 Dub. Quomodo sciebat eum iustum & sanctum? Resp. Glo. q. sciebat iustum quo ad homines, & sanctum quo ad Deum, cum nihil ageret Ioannes contra debitum iustitiæ, & maxima deuotione teneretur erga Deum.
- 14 Dub. Quomodo custodiebat eum? Ref. Glo. q. ne interficeretur ab Herodiade, s. in principio.
- 15 Du. Cur audito Ioanne multa faciebat Herodes? Respond. quia putabat eum spiritu Dei loqui.
- 16 Dub. Quæ faciebat Herodes audito Ioane? Ref. q. gratias aliquas delinquentibus, vel alijs ad petitionem Ioannis.
- 17 Dub. Cur libenter eum audiebat? Resp. Gloss. quia reputabat utilia quæ ab eo dicebantur.
- 18 Dub. Cur dicitur, quod accidit dies opportunus? Respond. Lyra, quod ex hoc potest comprehendere Herodem & Herodiadē deliberasse, ut per talem modum Ioannes occideretur.
- 19 Dub. Cur faciebat cœnā in die Natalis sui? Ref. Ly. q. talis erat consuetudo apud antiquos, ut principes & in die natiuitatis & natalis imperij sui cœnam facerent.
- 20 Dub. Si omnes principes antiqui sic faciebant? Ref. Beda, & Hiero. q. soli mortaliū, Herodes & Pharaon leguntur diē natalis sui gaudijs festiuis celebrasse.
- 21 Dub. Cur principibus &c. fecit cœnam? Resp. S. Vincent. vbi supra, quia istis ibi exsentibus facilius poterat decollare Ioannem absque seditione populi, cum isti essent principales in populo.
- 22 Du. Cur potius principibus Galileæ, quàm aliarum prouinciarum? Resp. q. ut habetur Lucæ tertio, ipse erat Tetrarcha Galileæ.
- 23 Du. Ex quo patre nata erat filia Herodias? Ref. Theo. ex Philippo fratre Herodis, cuius Herodias fuerat primo uxor.
- 24 Dub. Cur potius arguit Ioanes Herodē quàm Herodiadē? Resp. Chrysostomus, quia hic principalior erat, & forsan legem Iudæorum tenebat.
- 25 Dubitatur. In quem locum intravit filia Herodiadis? Ref. q. in locum in quo fiebat cœna.
- 26 Dub. Quomodo saltauit, cum non deceat muliers saltare? Ref. Ly. q. saltauit, id est tripudiauit. s. prout fit in choreis cum sonis.
- 27 Du. An liceat choreas ducere. Ref. q. ut colligitur de cōse. dist. 1. c. qui die. 46. dist. clericum, de conse. dist. 5. c. nullus presbyterorum, in st. de iust. & iur. c. iuris præcepta, 1. q. 1. & 23. q. 1. c. nulli. & c. militare de immunitate eccl. lib. 6. c. decet. non licet choreas ducere diebus sanctis tēpore diuinorum officiorum, nec pro maiori parte diei, nec ecclesiasticis personis, nec quando inhonestè fiunt, nec cū intentione libidinis, nec in loco sacro, nec continue eas ducere, nec licet his qui sunt instabiles, & qui cito & facilliter ruunt in libidinem, aliās nō est peccatum mortale eas ducere.
- 28 Du. An inspectio chorearum sit illicita? Ref. in hoc attenditur intentio prospicientis, quia si ratione libidinis ducētis in peccatum mortale prospiciat, peccabit mortaliter: si autem solum ratione recreationis, peccabit uenialiter.
- 29 Dub. Cur filia Herodiadis saltauit? Ref. Ly. q. hoc fecit ex dispositione matris, & ipsius Herodis.
- 30 Dub. Quomodo puella saltando placuit Herodi &c. Ref. q. ille a quibus saltationis propter quem delectatus fuit Herodes, & si muldiscumbentes placuit.
- 31 Dub. Cur Herodes iurauit pulle dare quod peteret? Ref. S. Vin. in Ser. hodie. q. a sic

- sic conuenerat cum Herodiade, ut interficeretur Ioannes.
- 32 Du. Cur dicit, licet dimidium regni mei? Ref. q. ut alij audientes post petitionem filij, crederent Herodē consciū fuisse petitionis per filiam fiendę.
- 33 Dubi. Ad quid fuit inuentum iuramentum? Ref. S. Th. 2. 2. q. 89. ar. 1. q. ut Apostolus dicit ad Heb. 6. iuramentum ad confirmationē ordinatur, iurare igitur est Deum in testē assumere, qui nec mentiri potest, nec eū aliquid latet, & Deū in testē assumere dicitur iurare, quia quasi pro iure introductum est, ut quod sub inuocatione diuini testimonij dicitur, pro uero habeatur.
- 34 Du. Quotuplex est iuramentum? Resp. qui sup. q. duplex. s. assertorium, & est quando inducitur ad asserendum præsentia, uel præterita: aliud est iuramentum promissorium, & est quando inducitur diuinum testimonium ad confirmandum aliquid futurum.
- 35 Dub. Quotuplex est modus iurandi? Resp. qui sup. q. duplex. Vnus. s. per simplicem Dei attestacionem dicēdo, per Deum, vel mihi deus testis sit, uel coram deo loquor: Aliud per execrationem dicēdo ita deus me adiuuet, vel si nō sit verum, quod loquor deus me faciat mala inorte interim, & huiusmodi.
- 36 Dub. An iurare sit licitum? Resp. qui supra, art. 2. q. secundum se est licitum, & honestum, quia est introductum ex fide, qua homines credunt Deum habere infallibilem uirtutem, & uniuersalem omnium cognitionem, & provisionem: & etiam ex eius fine, quia introducitur ad iustificandum homines, & ad finiendum controuersias, ut dicitur Heb. 6.
- 37 Dub. Cur ergo dominus prohibuit iurare. Mat. 5. Ref. qui sup. q. ut Aug. dicit in libro cōtra mendaciū, ne. s. iurando ad facilitatem iurandi perueniatur, & ex facilitate ad consuetudinem, & à consuetudine in periuurium decidatur.
- 38 Dubi. An nunquam iurare sit illicitum? Resp. qui sup. q. sic, iuramento male utendo. q. nec necessitate, & cautela debita iuratur, q. parua reuerentiā habet ad Deū, qui eum ex leui causa in testem inducit, q. et non præsumeret de aliquo viro honesto: & ut dictum est, imminet periculū periurij, quia de facili homo in uerbo delinquit, secundum illud Iacobi 3. si quis in uerbo non offendit hic perfectus est uir, & Ecclesia. 23. iurationi non assuescat os tuum, multi enim casus in illa.
- 39 Dub. Quæ requiruntur, ut quis iuramento bene utatur? Resp. qui sup. ar. 3. q. tria. s. iudicium, discretio ex parte iurantis, ut discrete iuret. Secūdo ueritas ex parte eius, q. iuramento firmatur. Tertio iustitia, ut non sit illicitum, quod iuratur. Iudicio itaque caret iuramentum incautum, ueritate iuramentum mendax, & iustitia iuramentum iniquum siue illicitum.
- 40 Dub. An iuramentum sit propter se appendendum? Ref. qui sup. ar. 5. q. non, sed numeratur inter ea, quæ sunt huic uitæ necessaria, quibus indebitè utitur quicumque eis utitur ultra terminos necessitatis.
- 41 Dub. Quia uidetur, q. facere aliquid cū iuramento sit laudabilius, q. facere sine iuramento, sicut et facere aliquid cum voto, q. sine? Ref. qui sup. q. alia est ratio de voto, & de iuramento, quia per uotum aliquid in Dei reuerentiā ordinamus, sed iuramentum econuerso reuerentiā diuini nominis assumitur ad proximi confirmationem.
- 42 Dub. An liceat iurare per creaturas? Ref. qui sup. ar. 6. q. iuramentum factum per simplicem contestacionem innititur diuine uirtuti, sicut fides, quæ est principaliter de deo, & per se qui est ipsa ueritas. Secundario autē de creatoris in quibus ueritas fidei relucet, & similiter iuramentum principaliter refertur ad ipsum Deū, cuius testimonium inuocatur. Secundario autem assumitur ad iuramentum aliqua creatura non s. m. se, sed quantum in ea diuina ueritas manifestat, sicut iuramus per euangelium. i. per Deum, cuius ueritas in Euangel. manifestatur & per sanctos qui hanc ueritatem crediderunt, & obseruauerunt. In iuso autē per execrationē inducitur creatura aliqua, ut in qua diuinū iudicium exerceat, & sic solet homo iurare, per caput suū, aut p. filij, aut p. aliquā aliā rē, quā diligit, & sic Apostolus iurauit 2. Cho. 1. Ego te item Deum inuoco in animam meam.
- 43 Dub. An semper iuramentum sit obligatorium? Resp. qui sup. ar. 7. q. quicumq. iurat aliquid se facturū, obligatur ad id faciendū ad hoc, q. ueritas impleatur. Si tñ addit iudicium discretionis, s. q. talis res quæ debet fieri, & quā iurauit facere sit in potestate eius, qui iurat, nisi forte, q. erat ei possibile q. iurauit

- 9 Dub. Qua auctoritate Ioanes arguebat Herodem? Res. Hiero. q. eadem auctoritate qua Helyas, i cuius spiritu, & virtute venerat, corripuit Achab, & Hiezabel, 3. Reg. nono cap.
- 10 Du. Quia in lege præcipiebatur, ut si frater moreret absque liberis, frater superfler acciperet uxorem fratris sui, & sic videtur quod Herodes accipiendo uxorem fratris sui non peccavit? Respond. q. lex hoc præcipiebat, ut frater suscitaret semé fratris defuncti. Sed Philippus frater Herodis adhuc vivebat, & ipso vivente erat illicitum eius uxorem accipere.
- 21 Du. Cum Herodes haberet Ioannem in reuerentia, & multa eo audito faceret, cur interfecit eum? Res. Theo. q. eum habebat in reuerentia antequam incarceraretur, sed post ex rabie concupiscentiæ immemor factus est tantæ reuerentiæ, ut suæ fornicationi prouideret.
- 22 Dub. Quomodo Herodes metuebat Ioanem? Res. Glo. s. eum reuerendo.
- 13 Dub. Quomodo sciebat eum iustum & sanctum? Res. Glo. q. sciebat iustum quo ad homines, & sanctum quo ad Deum, cum nihil ageret Ioannes contra debitum iustitiæ, & maxima deuotione teneretur erga Deum.
- 14 Dub. Quomodo custodiebat eum? Res. Glo. q. ne interficeretur ab Herodiade, s. in principio.
- 15 Du. Cur audito Ioanne multa faciebat Herodes? Respond. quia putabat eum spiritu Dei loqui.
- 16 Dub. Quæ faciebat Herodes audito Ioane? Res. q. gratias aliquas delinquentibus, vel alijs ad petitionem Ioannis.
- 17 Dub. Cur libenter eum audiebat? Res. Glo. quia reputabat vtilia quæ ab eo dicebantur.
- 18 Dub. Cur dicitur, quod accidit dies opportunus? Respond. Lyra, quod ex hoc potest comprehendere Herodem & Herodiadé deliberasse, ut per talem modum Ioannes occideretur.
- 19 Dub. Cur faciebat cœnâ in die Natalis sui? Res. Ly. q. talis erat consuetudo apud antiquos, ut principes & in die natiuitatis & natalis imperij sui cœnâ in facerent.
- 20 Dub. Si omnes principes antiqui sic faciebant? Res. Beda, & Hiero. q. soli mortaliū, Herodes & Pharao leguntur diē natalis sui gaudijs festiuis celebrasse.
- 21 Dub. Cur principibus &c. fecit cœnâ? Res. S. Vincent. vbi supra, quia istis ibi exitibus facilius poterat decollare Ioannem absque seditione populi, cum isti essent principales in populo.
- 22 Du. Cur potius principibus Galileæ, quàm aliarum prouinciarum? Respon. q. ut habetur Lucæ tertio, ipse erat Tetrarcha Galileæ.
- 23 Du. Ex quo patre nata erat filia Herodias? Res. Theo. ex Philippo fratre Herodis, cuius Herodias fuerat primo uxor.
- 24 Dub. Cur potius arguit Ioanes Herodé quàm Herodiadé? Res. Chrysothomus, quia hic principalior erat, & forsan legem Iudæorum tenebat.
- 25 Dub. Cur potius arguit Ioannes Herodé quàm Herodiadé? Res. Chrysothomus, quia hic principalior erat, & forsan legem Iudæorum tenebat.
- 26 Dub. Quomodo saltauit, cum non deceat muliers saltare? Res. Lyra. q. saltauit, id est tripudiauit, s. prout fit in choreis cum sonis.
- 27 Du. An liceat choreas ducere. Res. q. ut colligitur de cōse. dist. 1. c. qui die. 46. dist. clericum, de conse. dist. 7. c. nullus presbyterorum, inst. de iust. & i. c. iuris præcepta, 1. q. 1. & 2. q. 1. c. nulli, &c. militare de immunitate eccl. lib. 6. c. decet. non licet choreas ducere diebus festis tēpore diuinorum officiorum, nec pro maiori parte diei, nec ecclesiasticis personis, nec quando inhoneste sunt, nec cū intentione libidinis, nec in loco sacro, nec continue eas ducere, nec licet his qui sunt instabiles, & qui cito & facilliter ruunt in libidinem, alijs nō est peccatum mortale eas ducere.
- 28 Du. An inspectio chorearum sit illicita? Res. in hoc attenditur intentio prospicientis, quia si ratione libidinis ducētis in peccatum mortale prospiciat, peccabit mortaliter: si autem solum ratione recreationis, peccabit uenialiter.
- 29 Dub. Cur filia Herodiadis saltauit? Res. Ly. q. hoc fecit ex dispositione matris, & ipsius Herodis.
- 30 Dub. Quomodo puella saltando placuit Herodi &c. Res. q. ille actus saltationis propter quem delectatus fuit Herodes, & si muldiscumbentes placuit.
- 31 Dub. Cur Herodes iurauit pulle dare quod peteret? Res. S. Vincent. Ser. hodie. q. a

lic

- sic conuenerat cum Herodiade, ut interficeretur Ioannes.
- 32 Du. Cur dicitur, licet dimidium regni meo? Res. q. forte ne alij audientes post petitionem filij, crederent Herodé conscium fuisse petitionis per filiam siendē.
- 33 Dubi. Ad quid fuit inuentum iuramentum? Res. S. Th. 2. 2. q. 89. ar. 1. q. ut Apostolus dicit ad Heb. 6. iuramentum ad confirmationē ordinatur, iurare igitur est Deum in testē assumere, qui nec mentiri potest, nec eū aliquid latet, & Deū in testē assumere dicitur iurare, quia quasi pro iure introductum est, ut quod sub inuocatione diuini testimonij dicitur, pro vero habeatur.
- 34 Du. Quotuplex est iuramentum? Res. qui sup. q. duplex. s. assertorium, & est quando diuinum testimonium inducitur ad asserendum præsentia, uel præterita: aliud est iuramentum promissorium, & est quando inducitur diuinum testimonium ad confirmandum aliquid futurum.
- 35 Dub. Quotuplex est modus iurandi? Respon. qui sup. q. duplex. Vnus. s. per simplicem Dei attestacionem dicēdo, per Deum, vel mihi deus testis sit, uel coram Deo loquor: Aliud per execrationem dicēdo ita deus me adiuuet, vel si nō sit verum, quod loquor Deus me faciat mala morte interimij, & huiusmodi.
- 36 Dub. An iurare sit licitum? Res. qui supra, art. 2. q. secundum se est licitum, & honestum, quia est introductum ex fide, qua homines credunt Deum habere infallibilem virtutem, & uniuersalem omnium cognitionem, & prouisionem: & etiam ex eius sine, quia introducitur ad iustificandum homines, & ad finiendum controuersias, ut dicitur Heb. 6.
- 37 Dub. Cur ergo dominus prohibuit iurare. Mat. 5. Rñ. qui sup. q. ut Aug. dicit in libro contra mendaciū, ne. s. iurando ad facilitate iurandi perueuiatur, & ex facilitate ad consuetudinem, & à consuetudine in peritium decidatur.
- 38 Dubi. An nunquam iurare sit illicitum? Res. q. qui sup. q. sic, iuramento male utendo, i. q. sine necessitate, & cautela debita iuratur, q. paruā reuerentiā habet ad Deū, qui eum ex leui causa in testem inducit, & et non præsumeret de aliquo viro honesto: & ut dictum est, imminet periculū peritij, quia de facili homo in verbo delin-
- quit, secundum illud Iacobi 3. si quis in verbo non offendit hic perfectus est vir, & Ecclesia. 23. iurationi non adhaescat os tuum, multi enim casus in illa.
- 39 Dub. Quæ requiruntur, ut quis iuramento bene utatur? Res. qui sup. ar. 3. q. tria, s. iudicium, discretionis ex parte iurantis, ut discrete iuret. Secūdo veritas ex parte eius, q. iuramento firmatur. Tertio iustitia, ut non sit illicitum, quod iuratur. Iudicio itaque caret iuramentum incautum, veritate iuramentum mendax, & iustitia iuramentum iniquum siue illicitum.
- 40 Dub. An iuramentum sit propter se appetendum? Res. qui sup. ar. 5. q. non, sed numeratur inter ea, quæ sunt huic vitæ necessaria, quibus indebite utitur quicunque eis utitur ultra terminos necessitatis.
- 41 Dub. Quia videtur, q. facere aliquid cū iuramento sit laudabilius, q. facere sine iuramento, sicut et facere aliquid cum voto, q. sine? Res. qui sup. q. alia est ratio de voto, & de iuramento, quia per votum aliquid in Dei reuerentiā ordinamus, sed iuramento econuerso reuerentiā diuini nominis assumitur ad proximam confirmationem.
- 42 Dub. An liceat iurare per creaturas? Res. qui sup. ar. 6. q. iuramentum factum per simplicem contestationem innititur diuine virtuti, sicut fides, quæ est principaliter de Deo, & per se qui est ipsa veritas. Secundario autem de creatoris in quibus veritas fidei relucet, & similiter iusm principaliter refertur ad ipsum Deū, cuius testimonium inuocatur. Secundario autem assumitur ad iuramentum aliqua creatura non in se, sed quantum in ea diuina veritas manifestat, sicut iuramus per euangelium, i. per Deum, cuius veritas in Euangel. manifestatur & per sanctos qui hanc veritatem crediderunt, & obseruauerunt. In iusto autem per execrationē inducitur creatura aliqua, ut in qua diuinū iudicium exerceat, & sic solet homo iurare, per caput suū, aut p. filiū, aut p. aliquā aliā rē, quā diligit, & sic Apostolus iurauit 2. Cor. 1. Ego testem Deum inuoco in animam meam.
- 43 Dub. An semper iusm sit obligatorium? Res. qui sup. ar. 7. q. quicunque iurat aliquid se facturū, obligatur ad id faciendū ad hoc, q. veritas impleatur. Si tñ ad sit iudicium discretionis, s. q. talis res quæ debet fieri, & quā iurauit facere sit in potestate eius, qui iurat, nisi forte, q. erat ei possibile q. iurauit

rauit

rauit redditur ei impossibile p aliquē euen-
tum; puta cum aliquis iurat se pacinā fo-
lurū, quā ei postmodū vi, vel furto sub-
trahitur, tunc n. videtur excusatus esse à fa-
ciendo, q̄ iurauit, licet teneatur facere, qđ
in se est, si ēt iuramento adlit iustitia, quia
iuramentum non est seruandum in eo casu,
quo est peccatum, vel boni impeditiuum,
secundum enim Aug. utrunque eorum ver-
git in deterio rem exitum.

44 Dub. Quomodo iuramentum potest ver-
gere in deteriore exitum? Resp. qui sup. q̄
hoc potest contingere dupliciter. Vno mo-
do à principio ipso, quia est secundū se ma-
lum, sicut cum quis iurat se patraturū adul-
teriū, tunc quia ē maioris boni impeditiuū
cū quis iurat se non intraturum religio nē,
vel quod nō fiet clericus, aut quod non ac-
cipiet prælaturonem in casu, quo expedit eū
accipere, vel si quid aliud est huiusmodi:
huiusmodi enim iuramenta à principio sūt
illicita. Alio modo propter aliquid, quod
de nouo emerferit, quod fuit impremedita-
tum, sicut patet in hoc iuramento Herodis,
qui iurauit puellę saltanti se daturū, quod
petisset, hoc iuramentū ē poterat esse à prin-
cipio licitum, intellecta debita cōditione,
scilicet si peteret, quod dare deberet, sed
impletio iuramenti fuit illicita.

45 Dub. An obseruando iuramenta que pos-
sunt vergere in deterio rem exitum sit pec-
catum? Resp. o. qui sup. q̄ est differentia in
istis iuramentis, quia si quis iurat se facturū
aliquid peccatū, & peccat iurando, & iura-
mentū seruando: si quis autem iurat se nō
facturū aliquid melius bonū, quod tamen
facere nō tenetur, peccat quidem iurando
inquantū ponit obicem Spiritu sancto, qui
est boni profecti inspirator, non tamē pec-
cat iuramentū seruando, sed multo melius fa-
cit si non seruat, quādo vero vergit in dete-
riore exitū, propter aliquid, quod de no-
uo emergit, peccat obseruando, sicut Amb.
dicit in 1. de offi. est contra officium non-
nunquā in promissum soluere iuramentū,
sicut Herodes, qui necem Ioannis præstitit
ne promissum negaret.

46 Dub. An coactus iurans aliquis se factu-
rū, obligetur ad illud faciendū? Rñ. qui su-
pra, q̄ in tali iuramento vna obligatio est
qua obligatur homini, cui aliquid promit-
tit, & talis obligatio tollitur per coactio-
nē quia ille, qui vim intulit hoc meretur,

vt ei promissum non seruetur. Alia est obli-
gatio, qua quis Deo obligatur, vt impleat,
quod per nomē eius promissit, & talis obli-
gatio nō tollitur in foro conscientia, quia
magis debet damnū temporale sustinere,
quā iuramentum violare, potest tamen
repetere in iudicio, quod soluit, vel præla-
to denuntiare, non obstante, quod contra-
rium iurauit, quia tale iuramentum, verge-
ret in deterio rem exitum, esset enim con-
tra iusticiam publicam.

47 Du. An Papa possit absoluere ab hmōi
iuramenti coactis? Resp. qui sup. q̄ Roma-
ni Pontifices, vt habetur extra de iureiura-
do. c. verum, ab huiusmodi iuramenti ho-
mines absoluunt, non quasi decernentes
huiusmodi iuramenta nō esse obligatoria,
sed quasi huiusmodi obligationes ex iusta
causa relaxantes.

48 Dub. Quomodo obligatur iurans aliqd
agere, videlicet an secundum intentionē iu-
rantis, vel eius cui iuratur? Resp. o. qui sup.
q̄ qđ non est eadē intentio iurantis, & eius
cui iuratur, si hoc prouenit ex dolo iuran-
tis, debet iuramentum seruari secundū salsū
intellectū eius, cui iuramentum præstatū,
quia, vt dicit Hieronymus, quacunque arte ver-
boū quis iuret, Deus iamē qui conscientia
testis est, ita accipit, sicut ille cui iuratur in-
telligit, & hoc intelligatur de dolo iu-
ramento patet p id quod subditur. duplici-
ter reus fit q. & nomē Dei in uanū assumit,
& proximi dolo capit. Si autē iurās dolum
nō adhibet, obligat itē cū dum intentionē iu-
rantis. Vnde Greg. 57. Mora. dicit. Humanæ
aures talia verba nostra iudicāt, qualia to-
ris sonant. Diuina vero iudicia talia foris
audiunt, qualia ex intimis proferuntur.

49 Dub. Quæ est maior obligatio iurame-
ti, vel voti? Resp. qui sup. ar. 8. q̄ votum ex
sui ratione magis est obligatorium, quā
iuramentum.

50 Dub. An aliquis possit dispensare iu-
ramento? Resp. qui sup. ar. 9. q̄ sic, sed talis
dispensatio non se extendit ad hoc, quod
contra iuramentū fiat, hoc n. est impossibi-
le, cū obseruatio iuramenti cadat sub præ-
cepto diuino, quod est indispensabile: sed ad
hoc se extendit dispensatio iuramenti, ut quod
sub iuramento cadebat, sub iuramento non
cadat, quali nō existens debita materia iu-
ramenti. Materia autē iuramenti assertoria, qđ
est de præterito, vel presenti, in quādā nē-
cessitatem

cessitatem iam transit, & immutabilis fa-
cta est. Et ideo dispensatio non refertur ad
ipsum actum iuramenti, quia directè esset
contra præceptum diuinum, sed materia iu-
ramenti promissoria est aliquid futurum, q̄
variari potest; ita scilicet, quod in aliquo
euentu potest esse illicitum, & nociuum,
per consequens non esset debita materia iu-
ramenti. Et ideo dispensari potest in iura-
mento promissorio, quia talis dispensatio
respicit materiam iuramenti, & non contra-
riatur præcepto diuino de iuramenti obser-
uatione.

51 Dub. An semper requiratur dispensatio
in iuramentis, quæ aliquis non uult serua-
re? Resp. qui sup. quod quando id, quod ca-
dit sub iuramento promissorio, est peccatū,
sicut cū quis iurat se facturum homicidiū,
tale non indiget dispensatione, sed tenetur
iurans tale iuramentum non seruire. Ali-
quando vero id, quod cadit sub iuramento,
est maioris boni impedimentum, sicut cum
quis iurat se non intraturum religionem,
& hoc licitum est seruire, & non seruire,
nec etiam indiget dispensatione. Quando-
que autem sub tali iuramento promittitur
aliquid quod est manifestè licitum, & vti-
le, & in tali iuramento non uideretur habere
locum dispensatio, vel commutatio, nisi ali-
quid melius occurrat ad commune vtili-
tatem faciendū. Quandoque vero aliquid
sub iuramento promittitur, de quo dubiū
est utrum sit licitū, vel illicitum, profectū,
vel nociuum, aut simpliciter, aut in aliquo
casu, & in hoc potest fieri dispensatio.

52 Dub. Quis in talib. iuramentis poterit di-
spensare? Resp. qui sup. q̄ in ultimo casu su-
pra immediate posito, quilibet episcopus
potest dispensare, sed qđ in iuramento pro-
mittitur aliquid manifestè licitum, vel vti-
le, tunc in hoc solus Papa dispensabit, qui
habet curam vniuersalis ecclesiæ, vel abso-
lute relaxabit, sicut vnicuique pertinet irrita
re iussum, quod a sibi subditis factum est cir-
ca ea, quæ eius potestati subduntur. Sicut
patet, potest irritare iuramentum puellæ.
Et ut vxoris, vt dicitur. nu. 3. o.

53 Dub. An is cui promittitur aliquid per
iuramentum possit illud remittere, & absol-
uere a iuro? Resp. qui sup. q̄ vel id, quod alte-
ri promittitur sub iuramento pertinet ad ip-
sius vtilitatem, sicut promissio pecuniarū
dandarum, vel huiusmodi, & potest remit-

tere, & absoluere: vel pertinet ad honorem
Dei, vel ad vtilitatem aliorū; puta, si aliquis
iuramento promittat alicui se intraturum re-
ligionem, vel aliquod opus pietatis facturū,
& tunc ille cui iuratur, non potest absoluere
promittentē, quia promissio nō est facta ei
principaliter, sed Deo, nisi forte sit in respō-
sita conditio ratione cuius possit, si illi vi-
debitur cui promittitur, vel aliquid aliud.

54 Dub. Quæ personę repelluntur a iurame-
to? Resp. qui sup. ar. 10. q̄ pueri repelluntur
a iuramento ante annos pubertatis, quia nō
coguntur iurare, quia non habent perfectū
vsum rationis, & sic non possunt præstare
Deo debitam reuerentiam iuramento. Item
& periuri, quia ex retroactis præsumitur, q̄
debitam reuerentiam iuramento non exhib-
ebunt. Personis etiam magnæ dignitatis
non conuenit iurare, propter quod dicitur,
2. q. 4. c. si quis presbyter, quod sacerdotes
ex leui causa iurare nō debent, tamen pro
aliqua necessitate, vel magna vtilitate licitū
est eis iurare.

55 Dub. An iurans, q̄ non communicabit
alicui aliquid experimentum sibi cōdicatū,
an teneatur seruire iuramentum? Resp. qui
sup. quod libet. 12. ar. 1. q̄ tale iuramentum
est illicitum, nec seruandum, quia est con-
tra id, quod est de genere bonorum, tamen
in casu seruire tenetur. Puta si ille, vel alius
sufficiens, medicus præsens esset, & paratus
esset curare, & vti illo experimento in salu-
tem corporalem aliorum.

56 Dub. Quando iuramentum dicitur esse
periurium? Resp. qui sup. 2. q. 88. ar. 1. vt
quod dicit Hier. omne iuramentum in quo
deest veritas, vel iudicium, aut iustitia, dicitur
periurium, non tamen eodē ordine. Sed
primo, & principaliter periurium est quan-
do deest veritas. Secundario quando deest
iustitia: quocunque enim modo quis iurat
illicitum, ex hoc ipso falsitatem incurrit,
quia obligatus est ad hoc, quod cōtrarium
faciat. Tertio modo quando deest iudiciū,
quia cum indiscrete iurat ex hoc ipso peri-
culose committit falsitatem incurrendi.

57 Dub. An omne periurium sit peccatum?
Resp. qui sup. ar. 2. q̄ sic, quia est contra reue-
rentiam Dei, & est peccatum religioni con-
trariū, cuius est Deo reuerentia exhibere.

58 Dub. An periurium sit peccatum morta-
le? Resp. qui sup. ar. 3. q̄ periurium ex sui ra-
tione est peccatum mortale.

59. Dub. An periurium iocofum fit peccatū mortale? Ref. qui sup. q. sic, & sic iocose iurans non euitat diuinam irreuerentiam, sed quantum ad aliquod magis auget.
60. Dub. An iurans falsum ex lapsu linguæ peccet mortaliter? Ref. qui sup. q. sic iurans aut aduertit se iurare, & falsum esse quod iurat, & sic non excusatur a peccato mortali. Si autem hoc non aduertat, non videtur habere intentionem iurandi, & ideo a crimine periurij excusatur.
61. Dub. An exigens iuramentum ab eo quæ scit periurare debere, peccet mortaliter? Respon. qui sup. ar. 4. q. in hoc est distinguendum, quia aut exigit ratione officij, tanquā persona publica ad petitionem alterius, secundum q. exigit ordo iuris, & sic non peccat, siue sciat eum deierare debere, siue nō: aut exigit tanquā priuata persona, & tunc distinguendum est, aut nescit eum iuraturū falsum, & sic non peccat mortaliter. Tamen est quedam humana tentatio, quia. si procedit ex quadam infirmitate, qua homo dubitat verum esse dicturum, si autem scit eum fecisse contrarium eius, quod iurat, & cogit eū iurare homicida est. Ille. n. de suo periurio se interimat, sed ille manum interficientis impressit.
62. Dub. Cur puella non petiit statim facta promissione, absq. consulere matrem? Ref. q. credendum est eam præmonitam fuisse a matre, vt nihil peteret se inficia.
63. Dub. An mater esset in conuiuio cum alijs? Respond. S. Vinc. quod non, sed alibi comedebat.
64. Dub. Cur mater nō consuluit, vt saltem expectaret perere vsquequo conuiuū esset finitum? Respon. Theophil. q. quia timebat ne Herodes respiceret, & etiam vt haberet fauorem conuiuatorum, qui hoc persuaderent Herodi.
65. Dub. Cur nō consuluit q. peteret totum corpus? Respon. quia solum quærebat eius mortem, & absq. capite habebat intentum finem.
66. Dub. Cur non consuluit, vt peteret interfici Ioannem Baptistam? Respon. q. implicite illud petebat, sed honestioribus verbis.
67. Dub. An vere contristatus fuerit Herodes? Respon. Magist. hist. scho. q. non, sed timuit se contristatum.
68. Dub. Cur dicit, propter si nul discumbentes? Respon. B. d. quia volebat omnes scelers sui esse confortes.
69. Dub. Quomodo fuisse contristata puella si non dedisset sibi caput Ioannis? Respon. quia videretur fuisse delusa, cum sibi promissa non fuissent adimpleta.
70. Dub. Quid est spiculator? Respon. Theoph. q. est carnifex, qui constituitur ad homines interficiendum.
71. Dubita. Cur Herodes non dedit puellæ Ioannem viuum? Respon. quod nō quietasset puellam, quæ solum caput petierat, vt moreretur.
72. Dub. Cur non præcepit amputari caput, sed solum afferri? Respon. quia non poterat afferri caput nisi prius amputaretur.
73. Dub. Cur voluit, vt decollaretur in carcere? Respon. quia timebat ne forte seditio oriretur, vt non permitteretur occidi, vel ne si vi disse eum compassus ei fuisset, & pepercisset eidem mortem.
74. Dub. An Ioannes moriens pro veritate fuerit martyr? Respon. S. Th. 2. 2. q. 124. ar. 5. q. eius martyriū celebratur per ecclesiam, vt patet in solennitate hodierna, & in oratione dicitur sancti Ioannis Baptistæ, & martyris tui. Item in hymno suæ natiuitatis cantatur sic Præpotens martyr, & ita dicendum est, quod verè fuit martyr.
75. Dub. Quid est discus? Respon. Magist. hist. sch. q. discus dicitur vas rotundum desuper valde extensum. Vnde & dapifer discoserus dicitur aliquando mensa superior, aliquando mappa quæ mensale dicitur appellantur discus. Vnde & animalia dicuntur apparuit se Petro in disco, quod alibi liber actuum Apostolorum vocat linteum.
76. Dub. An Herodes, Herodias, & puella commiserint graue scelus in morte Ioannis? Respon. Remigius dicens, legimus in Romana historia. Flaminium ducem Romanorū, q. accubanti iuxta meretriculæ, q. nunquam vidisse se diceret hominē decollatū, accensus sit, vt reus quidam capitalis criminis in conuiuio truncaretur, a censorib. pulsus curia, quod epulas sanguine commiscuerit, & mortem, quamuis noxij hominis in alterius delicias præstitit, vt libido, & homicidiū pariter miscerent, quanto sceleratior Herodes, & Herodias, ac puella, quæ saltauit, pretium petijt caput prophete, vt habent in potestate linguam, quæ illicitas nuptias arguebat.
77. Dubita. Quid actum extitit de capite Ioannis? Respon. Ly. quod primo allatum est

in presentia Herodis, Postea in Hierusalem. Et post in Aquitaniam apud Eugoliticum, nunc autem dicitur esse Ambianis. Me vero existente Romæ temporibus Sixti Quarti, & Innocentij sui successoris, dicebatur esse & ostēdebatur in monasterio S. Siluestri, quod fuit constructum in illo loco, in quo S. Siluester ligauit draconem, & ibi habitant moniales.

78. Dub. Quid actū est de corpore eius? Respon. q. primo discipuli eius sepelierunt ipsum, vt dicit Magister hist. scho. in Sebastij yrbe Palestinæ, cuius ossa postmodum tempore Iuliani apostatæ dispersa sunt, & cremata, & et cuius cinis dispersus, qui tū post collectus nunc requiescit in ciuitate Ianuæ si cū maximo honore & reuerentia, & contra procellas maris processionaliter deferret deo illo populo conitante cōtra mare, & statim eius fluctus quiescunt: dicitur tamen quod digitus quo Christum demōstrauit nō potuit cōburi, quem post beata Thecla ultra alpes detulit, & dicitur esse in ecclesia Mauritanij, aliàs beati Mauritij.

79. Dub. Quid fecit Herodias de capite Ioannis, quando puella illud sibi dedit? Respon. S. Vinc. q. caute illud in pariete palatij in fudit, timens ne si sepeliretur cum corpore resurgeret Ioannes.

80. Dub. An Ioannes aliquid mali gesserit, vt ita ignominiosa morte, & propter saltū vnius puellæ interficeretur? Respon. Gregorius tertio libro moralium, dicens. Sed quando ille vel in cibo peccauit, qui locustas solum modo & mel syluester comedit, quando cōuersatione sua offendere potuit, qui de eremo non recessit.

81. Dub. Cur deus sic eum vilitate mori permisit, cuius vita tam sancta fuit? Respon. qui supra, quoniam idcirco sic permittit in infirmis, quia videt quomodo remuneret in summis, & vsque foras ad despecta deicit, quia intus vsque ad incomprehensibilia perducit.

82. Dub. An Herodes, Herodias, & puella de hoc scelere fuerint puniti? Respon. Magister hist. sch. allegans Iosephum, quod Herodes tradentibus Iudeis ab exercitu Arethæ regis vsus fuit, & vt dicit S. Vinc. in Sermone hodierno, ab Imperatore postmodum missus fuit in exilium, & ibidem miserabiliter vitam finit. Herodias autem cum semel caput Ioannis teneret, & ei gaudens

plurimum insultat et, sicut consueuerat dicens. En Ioannes vos voluistis me separare ab Herode, sed ego abstuli vobis vitam, & caput a corpore, diuino nunc caput in eius faciem insufflauit, & illa misera protinus expirauit. Puella vero cum super glaciem tripudicaret, glacie resoluta statim submersa fuit, & in inferno sepulta.

83. Dub. Qui fuerunt illi discipuli, qui sepelierunt corpus? Respon. Hieron. q. ipsius Ioannis, & Saluatoris discipulos intelligere possumus: nam discipuli Ioannis postmodum effecti sunt discipuli Christi, Nomina vero eorum non describuntur.

ALLEGORICE.

[Herodes] populus est Iudeorum [qui habet uxorem] financem gloriam [cuius filia saltat] mouetur etiam nunc circa Iudeos, s. falsus intellectus scripturarum [deceperunt siquidem Ioannem eos redarguentem,] id est verbum propheticum, & si ne capite Christo habent eum, [caput datur puellæ] id est Christus prauè uoluntati Iudeorum, & eidem insultant, si filius Dei es descende de cruce [corpus Ioannis sepelitur] id est litera humata regitur [caput in disco collocatur] id est spiritus in altari honoratur & sumitur.

TROPOLOGICE.

Instruimur, vt fraterna correctione arguamus publica peccata, nec ob hoc mortem timeamus. Item vt adulteria & incestus non committamus, nec alicui insidiamur & quod viros sanctos honoremus, nec extra necessitatem iuremus, in turpique iuramento decretum mutemus, nec ficti simus, homicidiaque declinemus, nec de morte cuiusquam gaudeamus, sed cadauera sepulture mandemus.

ANAGOGICE.

Contemplemur qua resulget gloria Sanctissimus Baptista Ioannes propheta, & plura quæ propheta qui viā dñi preparauit. Quo nemo maior inter natos mulierū surrexit, qui tanta passus est, & propter mulierculas in conuiuio interfectus martyrio

mitate ac doctrina præclarus, vox verbi, qui nunc trinam redimitis coronam, quem digito mortalem demonstrat, clara intuetur visione, immortalè regè, s. sanctorū dico Christum Iesum, dñm nostrum decoratus beatitudinis stola, & in æternū cum Christo regnaturus, qui eū cuius præcurfor extitit prome miserabili exorare dignetur peccatore.

IN NATIUITATE SEMPER
virginis Mariæ.

*Liber generationis Iesu Christi filij David.
Matth. 1. cap.*

Quibus temporib. nati fuerint in hac genealogia descripti, pro maiori parte vetus testamentum demonstrat, maxime vsq; ad transmigracionem Babylonis.

Historice aliter non exponitur.

Dubia sunt hæc.

DUBITATVR. Cur Matthæus describit Christi generationē s. in carnem, & Ioannes s. in diuinitatem? Resp. Chryf. quia Matthæus Iudæis euangeliū scripsit, quib. superfluum erat exponere diuinitatis naturam, quam cognoscebant, sed necessarium erat eis misterium incarnationis exponere, sed Ioannes Gentilib. euangelium scripsit, qui non agnoscebant si Deus filium habet, ideo necessarium fuit illis primum ostendere, quia est filius Dei Deus. Deinde quia carnem suscepit.

2 Dub. Cur hoc euangelium vocatur liber generationis Iesu Christi, cum eius generatio parua huius libri cōtineat particulam? Resp. Rabanus, q. consuetudo Hebræorum est, vt voluminib. ex eorum principijs imponant nomina, vt est liber Genesis.

3 Dub. Quia hic nō videtur esse perfectus sensus, cum nullum sit verbum principale? Resp. Glof. q. plamorsensus, & hic est liber generationis, sed hic est mos in multis, vt visio Esaiæ prophætæ, subaudi hæc est.

4 Dub. Cum hic multæ enarrantur generationem, cur dicit in singulari, Liber generationis? Resp. Gl. quia propter Christi generationes cætera hic inducuntur.

5 Dub. Cur dicit, Iesu Christi? Resp. Remig. quia nouerat scriptum esse Liber generationis Adæ, & hac exorsus est, vt opponeret librum libro, Adam nouū Adæ veteri, quia

omnia per istum sunt restaurata, quæ per illum fuerant corrupta.

6 Dub. Quomodo potest Euangelista Christi enarrare generationem, cum Esa. 53. c. dicatur, generationem eius quis enarrabit? Resp. Hier. q. Esaias de generatione diuinitatis loquitur, sed Mattheus de humanitatis generatione. Et S. Th. 3. par. q. 31. ar. 3. dicit q. Mattheus non explicat modum incarnationis, quia hoc etiam est ineffabile, sed enumerat patres, ex quibus Christus secundum carnem processit.

7 Dub. Cur dicit Iesu? Resp. Ly. quod Iesus est nomen personæ.

8 Dub. Cur dicit Christi? Resp. qui sup. quia est nomē nature: significat enim duplicem naturā in vno supposito, scilicet diuinam, & humanam.

9 Dub. Cur Christus potius dicitur esse filius David, & Abraham, q. Noe, Isaac, & Adæ? Resp. S. Tho. 3. par. q. 31. ar. 2. q. ad hos re promissio de Christo facta est specialiter. dictum est, n. Abraham, Gen. 22. Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, q. Apostolus de Christo exponit ad Gala. 3. Et ad David dictum est. De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Ps. 132. Vnde & Iudei vt regem honorifice suscipientes dicebant, Osanna filio David, Mat. 12.

10 Dub. Cur præponitur hic David Abraham, cum Abraham fuerit ante David? Resp. Hier. in homil. q. est ordo præposterus, sed necessario cōmutatus: si enim primum posuisset Abraham, & postea David, rursus ei repetendus fuerat Abraham, vt generationis series texeretur.

11 Dub. Cur potius incipit ab Abraham, quàm ab Adam? Resp. Aug. super Luc. q. prior Abraham meruit fidei testimonium, quia credidit Deo, & reputatum est ei ad iustitiam.

12 Dub. Cur non dicit, Abraham genuit Hysmael, & Isaac: Isaac genuit Esau, & Iacob, Sicut dicit, Iacob autem genuit Iudam, & fratres eius? Resp. Glo. quia Hysmael, & Esau non permanserunt in cultu vnius dei. Fratres vero Iudæ in populo sunt computati, & fuerunt patres populi Israelitici, vt dicit Ly. & ab eis 12. tribus Israel nominantur.

13 Dub. Cur nō nominat fratres Iudæ, sicut eius filios, s. Phares, & Zarā? Resp. S. Tho. 3. par. q. 32. ar. 3. quoniā multi fratres Iudæ ex ancillis nati fuerunt. Phares autē, & Zarā sicut

simul nominantur, vt dicit Amb. super Lu. quia per eos gemina describitur gratia populorum. Vna s. m legem, quæ significatur per Zaram. Et altera secundum fidem, quæ signatur per Phares.

14 Dub. Cur potius ergo nominat Iudam ex nomine, quàm fratres? Resp. quia ex eo processit Christus, & non ex fratribus, vt dicit Gloss.

15 Dub. Cur tm̄ quatuor nominabantur mulieres, s. Thamar, Ruth, Raab, & vxor Vriæ? Resp. Hier. sup Mat. q. in genealogia Saluatoris nulla sanctarum assumitur mulierum, sed quas scriptura reprehēdit, vt q. pp peccatores venerat de peccatricibus nascēs omnium peccata deleret. Vnde ponitur Thamar, quæ reprehenditur de focerino concubitu, & Raab quæ fuit meretrix, & Ruth, quæ fuit alienigena, & vxor Vriæ quæ fuit adultera.

16 Dub. Cur non nominauit Bersabee proprio nomine? Resp. S. Tho. 3. par. q. 31. ar. 3. quod pp peccatum ipsius, quæ fuit adulterii & homicidii conscia, tum etiam vt nominato viro peccatum David ad memoriam reuocetur.

17 Dub. Cur Lucas in genealogia non facit mentionem de istis mulieribus? Resp. S. Th. 4. par. q. 31. ar. 3. quia Lucas Christum delignare intendit, vt peccatorum expiatorum. Ideo talium mulierum mentionem non facit.

18 Dub. Quæ fuit ista Raab? Resp. Chry. sup Mat. q. dicit fuisse Raab meretricem de Hierico, quæ suscepit exploratores filiorū Israel, quam Salomon qui erat nobilis inter filios Israel de tribu Iudæ, & filius principis, quia vidit eā sic fidelem quāsi magnam aliquam constitutam meruit accipere in vxorem.

19 Dub. Cur Booz accepit in vxorē Ruth, q. erat Moabitica? Resp. qui sup. quia Ruth deos patrum suorum repulit, & deum viuētem elegit, & Booz pro merito fidei suæ illam accepit vxorem, vt ex coniugio tali sanctificato genus nasceretur regale.

20 Dub. Cur solus David nominatur rex? Resp. Remig. quod vt ostendatur ipsum primum fuisse regem in tribu Iudæ.

21 Dub. Cur dicit, genuit David regem, cū non fuerit genitus rex, sed post factus? Resp. Ly. quod regē, nō refert ad illud verbū genuit, sed solum ad David, vt sit sensus, Iesse genuit David qui postmodum fuit rex.

22 Dub. Cum pater David vocaretur Isai, vt habetur 1. Reg. 16. cur dicitur filius Iesse? Res. Gl. quod pater David binomius fuit quia vocatus est Isai, & Iesse.

23 Dub. Cur ergo Euangelista potius nominat Iesse, q. Isai? Resp. Glo. quia Isa. 1. r. non vocat eum Isai, sed Iesse, dicens. Egredietur virga de radice Iesse, vt ostenderet illam prophetiam cōpletā esse in semper virgine Maria, & Chryf. Ideo etiam Euangelista non vocat eum Isai, sed Iesse.

24 Dub. Quia Lu. 3. dicit, quod Christus descendit à David per Nathan filium David. Et hic Mat. dicit, quod descendit p Salomonem, & sic videt cōtrarietas? Resp. Ly. quod ideo Lucas describit Christū descendere p Nathan, quia licet omnes sapiētes. Hebræorum concorditer tenerent Christum debere descendere de David, tm̄ aliqui eorū opinabant, quod descenderet ab eo p Nathā pp excellentiam suæ sanctitatis, & prophetiæ. Alii vero p Salomonem pp dignitatē regiam, & suę sapientiæ excellentiam: secundum veritatem autē descendit p virūq;. Aliter tamen per Salomonem descendit s. m lineam naturalis generationis, per Nathan vero secundum lineam legalis generationis, quia Nathan fuit filius David adoptiuus. Et Ioseph, qui ponitur immediate post Xpm ascendendo fuit filius adoptiuus Hely, seu legalis: nam Nathan & Mathat descenderūt à David, sed Mathat p Nathā filium David adoptiuum: Mathat autē p Salomonem, & illi duo Mathat, & Nathā habuerunt vnam vxorem successiuē, quæ dicta est Iescha, & ista à Nathā concepit Iacob, & à Mathat Hely, ita qd Hely, & Iacob fuerūt fratres vterini, sed à duob. fratribus à David diuersimode descendentes. Hely aut vxore habita mortua est sine semine. Et ideo Iacob frater accepit vxorem fratris sui, vt ei suscitaret semen, & genuit Ioseph, ita quod Ioseph fuit filius naturalis ipsius Iacob, & sic accepit eum hic Matth. fuit autem filius Hely legalis, & sic accepit eum in genealogia Lucas.

25 Dub. Quia 4. Reg. 8. dicitur q. Ioram genuit Ozochiam, & hic Mat. dicit, quod Iorā genuit Oziam: ergo videtur quod nō bene describat genealogiam Saluatoris? Resp. S. Tho. 3. par. q. 31. ar. 3. q. sicut dicit Hier. sup Mat. Ioram rex generi se inmiscuerat impuissimē Hiezabel, idcirco vsq; ad quartam

ram generationem eius memoria tolli ne in sanctæ natiuitatis ordine poneretur.

- 26 Dub. Quia aliqui alii reges etiam fuerat peccatores, sed tamen pp hoc non pcluduntur à genealogia? Resp. qui sup. quod illorum non fuit continua impietas. Nam ut dicitur in lib. quæstionum no. & vete. testam. Salomon merito patris sui remissus in regno est? Roboam merito Afal filii sui. Horum aut trium continuauit impietas. s. filii & nepotum.
- 27 Dub. Quia 3. Reg. 2. c. Joachim fuit rex, & tamen non ponitur hic à Mat. Resp. Christus p Mat. quod ideo sublatus est de numero regum, quia non populus dei constituerat eum in regem, sed Pharaon per potentiam.
- 28 Dub. Quia cum Teconias & fratres eius nati fuerunt ante transmigracionem Babylonis, cur Euang. dicit eos natos in ipsa transmigracione? Resp. Ly. q. quia tunc imminabat captiuitas Babylonis, ideo dicitur geniti in transmigracione Babylonis.
- 29 Dub. Cur nominatur in hac genealogia fratres Teconias, cum fratres aliorum regum non nominentur? Resp. S. Tho. vbi sup. quia omnes fratres Teconias regnauerunt diuersis temporibus, quod in aliis regibus non acciderat, vel quia eorum similis fuit & iniquitas & miseria.
- 30 Dub. Quia 1. Paralip. 3. dicitur q. Teconias genuit Salathiel & Phaadia, & Phaadia genuit Zorobabel? Resp. Gl. quod multa in Paralipomenon vitio scriptorum sunt deprauata.
- 31 Dub. Quia cum de Abiud vsq. ad Ioseph nihil in scriptura sacra reperiatur, quomodo Euang. potuit texere genealogia seriem vsq. ad Christum? Resp. Ly. post Gl. q. fuerunt alii qui studiosi apud Iudæos, qui genealogias à Dauid descendentes diligentissime scripserunt pp Christum, quem expectabant à Dauid descendere, & ibi Mat. potuit reperiri: vel dicendum quod Matthæus habuit per reuelationem.
- 32 Dub. Cum Christus non fuerit filius Ioseph, cur genealogia terminatur in ipso Ioseph, dum dicitur. Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ? Resp. Hier. quod non est consuetudinis scripturarum vt mulierum in generationibus ordo texatur: deinde ex vna tribu fuisse Ioseph & Mariam. Vnde ex lege eam accipere cogebatur vt propinquam.
- 33 Dub. Quia non dicitur hic q. Maria fuerit

de cognatione dauid? Resp. Aug. contra Faustum dicens. Nos ergo credimus è Mariam fuisse de cognatione dauid, quia ijs scripturis credimus, que vtrunq. dicunt. Et Christus ex semine Dauid secundum carnem, & eius matrem Mariam, non cum viro concumbendo, sed virginem.

ALLEGORICE.

[Quod ab Abraham p intermedijs perueniretur ad generationem Christi] significat qd à virtute fidei que est fundamentum & mater omnium virtutum, sicut Abraham qui creditus Deo, & fuit pater multarum gentium, peruenit ad salutem, qui est Iesus, qui interpretatur Saluator.

TROPOLOGICE.

Instruimur, vt si volumus Iesum concipere, scimus iusti sicut Abraham, & quatenus p eum offendamus peniteamus, sicut Dauid & ceteri, q. peccauerunt ex hac genealogia, nec diffidamus si simus pauperes, vili, & abiekti, quia nõ est psonarum acceptor deus, sed in genealogia ponuntur patriarchæ, duces, reges, & priuati personæ ac pauperes.

ANAGOGICE.

Cõtemplatur virgã Iesse semp virginem Mariam, & florẽ huius radices Iesum Xpm. De quib. cãtat ecclesia. Stirps Iesse virgã pduxit, virgãq. florẽ, & super huc florem requiescit spiritus alius. Virgo Dei genitrix virga est, flos filius eius, quẽadmodũ in illa celesti gloria, in qua triumphos bellici certaminis aduersus principẽ mudi huius reportarunt, gaudent, & regnant oēs sancti cum Christo in æternum, & in sæculum sæculi.

IN EXALTATIONE SANCTAE CRACIS.

Nunc iudicium est mundi. Finis vt filij lucis. quæ ve Sabbato ante palmas.

IN VIGILIA S. MATTHÆI Apostoli & Euangelistæ.

Vidit Iesus publicanum nomine Leui. Lu. 5. c.

Historia huius Euangelij facta est anno Christi 31. die 9. Iulij, in Lunæ.

HISTORICE.

Publicanum quendam Leui nomine dñs intus thelonei lucris intentum, vt se sequeret iussit, qui læto iussa perficiens animo omni

omnibus que possidebat renuntiã eũ comitatus est. opulento autẽ ei à Leui exhibito conuiuio, dum cum plurima publicanorum turba, ceterumq. discumbere, Phariseorum quidam ac scribarum ab eius sciscitabantur discipulis, cur talib. cum personis ederent? Resp. aut dñs nequaquam sanos indigere medico, sed morbo grauati, seq. minime iustos vt vocaret aduenisse, sed delinquentes vt pœnitent.

Nunc ad dubia dilucidanda est accedendum.

- 1 **D**UBITATVR. Vnde exiit Iesus? Resp. q. ex textu Euangelij immediate añ istud Euang. habetur quod exiit de domo, in qua sanauerat paralyticum de missum per tectum.
- 2 Dub. Cur Lucas vocat Matthæum Leui? Resp. Beda, q. Lucas, & Marcus pp honore Euangelistæ nomen tacent vulgatum.
- 3 Dub. Cur Matthæus in Euang. suo nominat se Mat. Mar. p. Resp. q. sup. q. q. scriptum est, iustus accusator sui est in principio sermonis, Matthæus se & publicanum nominat, vt ostendat legentib. nullum debere cõuersum de salute diffidere cũ ipse de publicano in Apostolũ, de Theloneario in Euangelistam sit repente mutatus.
- 4 Dub. de qua ciuitate vocauit Matthæus? Resp. Ly. quod de Capharnaum.
- 5 Dub. Quid est sedere ad Theloneum? Resp. Gl. q. in domo vbi vestigalia congregantur.
- 6 Dub. Cur sedebat? Resp. Landulphus de vita Christi, sedebat. i. pertinaci animo lucris inhiabat.
- 7 Dub. Quo volebat dñs vt eũ sequeretur? Resp. Amb. super Lucam, q. sequi iubet nõ corporis gressu, sed mentis affectu.
- 8 Dub. Cur non vocauit dñs Matthæum, quoniam vocauit Petrum & socios? Resp. Chryl. qm durius adhuc dispositus erat.
- 9 Dub. Quo post mollificatus fuit? Resp. q. sup. q. famã Christi audierat & miracula.
- 10 Dub. Cur non dicitur de oib. Apostolis quoniam fuerunt vocati? Resp. Chryl. in Hom. q. solum de piscatorib. & Theloneario sit mentio, q. nec Thelonei officio est aliquid deterius, neq. piscatione vilius.
- 11 Dub. Quia non videt verisimile q. Mat. ita cito ad vnã vocem fecutus fuerit dñm? Resp. Hier. q. maiestas diuinitatis occulta, q.

et in facie resfulgebat humana, videntes ad se trahere poterat in primo aspectu quocunq. que volebat.

- 12 Dub. Si Mat. reliquit omnia, quomodo postfecit conuiuium? Resp. S. Vinc. in Serm. hod. q. postquam oia restituit remansit sibi domus, & aliqua moneta de bono iusto, & de his fecit Christo magnum conuiuium.
- 13 Dub. Quid est conuiuium? Resp. Cathol. q. est lauta comestio, & magna.
- 14 Dub. An Mat. fuerit nunc solum vocatus à domino? Resp. Aug. de conc. Euang. quod Lucas cõmemorat duodecim electos, quos & Apostolos nominauit fuisse in monte, & sic Matthæus fuit inter illos.
- 15 Dub. Ad quid venit turba illa publicanorum ad conuiuium? Resp. Chry. in Hom. q. Matthæus, q. erant eiusdẽ artis eos cõuocauit.
- 16 Dub. Cur marmurabant scribæ & Pharisei? Resp. Chry. q. inuidebant Christo, & volebant ab eo discipulos separare.
- 17 Dub. An Christus benefeceret māducando eũ publicanis? Resp. qui sup. q. sic, q. Xps quodlibet genus remedii exhibebat pp utilitatem sequentem, more medici, q. nisi tangeret sanam non liberaret à morbo.
- 18 Dub. Quia Lucas dicit quod marmurabant, q. discipuli Christi māducabant cũ publicanis, & Mat. & Mar. dicunt, q. marmurabant q. Christus māducabat cũ illis? Resp. Aug. de cõsensu Euang. q. q. discipuli cum publicanis & peccatorib. māducabant, prout dicit Mat. & Mar. Magistro magis obiciebatur quem sectando imitabantur. Vna ergo snia est tanto melius insinuata, quibusdam verbis manente veritate variata.
- 19 Dub. Cũ Pharisei non loquerentur Christo, sed discipuli, cur Christus respõdit? Resp. S. Vinc. in Serm. quod q. magis sibi obiciebatur, quàm discipulis.
- 20 Dub. Quia videtur, q. sani et egerat me dico pp cõseruatione sanitatis? Resp. quod si pp cõseruationem egeant, nõ cū sic egēt ut infirmi, qui vexantur ab infirmitate.
- 21 Dub. An Pharisei essent iusti, q. a nõ venerat eos vocare? Resp. Chry. q. ironice dicit illos iustos, sicut quoniam dicitur. Ecce Adam factus est quasi vnus ex nobis.
- 22 Dub. Quid intelligit hic p medicũ? Resp. Rab. q. seipsum medicũ dicit, q. miro medicandi genere pp iniquitates nostras sanauerat, ut vulnus peccatorum nostrorum vanaret.
- 23 Dub. Quid intelligit p sanos? Resp. q. sup. pp quod

- quod eos q̄ suâ volentes statuere iustitiam, vere iusti dei iustitiæ subiecti non sunt.
- 24 Dub. Quos vocat male habentes? Res. qui sup. q̄ eos qui suâ fragilitatis conscientia deuiti, nec p̄ legem videntes se iustificari, pœnitendo se submitunt gratiæ dei.
- 25 Dub. Qui sunt illi tam iusti, qui non indigent Christo medico? Res. Greg. Nisenus, quod sunt Angeli.
- 26 Dub. An conuersio Matthæi fuerit miraculosa? Res. Gl. quod sic.
- 27 Dub. Quare non celebrat ab ecclesia sicut conuersio Pauli? Res. do. Card. de Turre crem. quia Matthæus non sauebat contra ecclesiam sicut Paulus. Et ideo ecclesiæ p̄ maximam lætitiā, quam habuit de eius conuersione celebrat eam. Item quia Matthæus vocatus est à Christo antequam cœlos ascenderet, Paulus autem postea.
- 28 Dub. Nunquid conuersiones aliorum Apostolorum nõ fuerunt miraculose? Res. qui sup. q̄ non, qm̄ ad verbum Ioannis Baptistę dicentis, Ecce Agnus Dei, Andreas & Ioannes secuti sunt Christum, & postea Andreas vocauit Petrum, dicens, inuenimus Messiam, & sic de aliis aliquibus, sed nullum istorum p̄cessit in vocatione Matthæi, nisi verbum Christi, Sequere me.
- 29 Dub. Cur ista conuersio dicitur miraculosa? Res. qui sup. q̄ primo ex parte vocantis, quia Christus vocauit eum adhuc à malis nõ desistentem, quia occupatum in Theloneo. Secundo ex parte vocati, quia ad vnum verbum secutus est Christum, sine viso miraculo aliquo. Tertio ex parte officij, de quo vocatus est, quia de Theloneo, sicut Petrus de piscatione, qd̄ Thelonei officium vix, aut nunquam sine peccato exerceri potest, vt dicit Greg.
- 30 Dub. An Matthæus statim fuerit vocatus de Theloneo ad statum Apostolatus? Res. S. Th. quolibet. 5. ar. 2. 1 q̄ quæst. ista ex verbis Euagelij determinari potest. Si. n. loquamur de Apostolatu, manifestum est qm̄ narratiōnem Matthæi, Marci, & Lucę, q̄ post vocationem Matt. aliquanto spatio t̄p̄is interiecto ex discipulis duodecim Apostolos elegit, inter quos fuit Matthæus, & sic patet qd̄ à principio statim fuit vocatus ad discipulatum Christi, non autem ad Apostolatum, nisi secundum præordinationem Christi, q̄ eum Apostolum sumendum disponebat, & sic debent intelligi verba Hier. & Bedę, de hoc loquentium: si autem loquamur de per-

- fectione Euangelica, statim à principio vocatus fuit ad statum perfectionis, quia hic dicitur, quod relictis omnibus statim secutus est eum.
- 31 Dub. Cur Matthæus, & alij Euangelistę designantur per facies Aquilę, Hominis, Leonis, & Bouis? Res. d. Card. de Turre crem. in serm. huius diei, q̄ facies designant qm̄ materiam principalem cuiuslibet Euangelij, quia licet quodlibet Euangelium loquatur de omnib. quasi quę alia loquuntur, quodlibet tñ respicit vnam determinatam materiam, nam Euangelium Ioannis describit p̄cipue eius diuinitatem. Et ideo designatur in facie aquilę, q̄ altius ceteris aurb. volat. Euangelium Lucę eius sacerdotij, & ideo designatur in facie Bouis, q̄ sacrificabatur. Euang. Marci eius regnum, quod designat in facie Leonis, qui est Rex aliorum animalium quadrupedum. Euangelium vero Matthæi eius humanitatem, quę designatur in facie hominis.
- 32 Dub. Quia videtur, q̄ Matthæus magis rōnabiliter scripserit suum Euangelium, q̄ alij Euangelistę, quia designatur per faciem hominis, quod est animal rōnale. Alij autē à facieb. aialium irrationalium. Res. qui sup. q̄ non sequitur, quia non illa rōne designatur Matthæus in figura animalis rōnalis, q̄ magis rōnabiliter, quàm alij sit locutus, sed ratione materię, de qua principaliter in Euangelio suo loquitur.
- 33 Dub. Quia videtur, q̄ deus velit peccatores immorari in p̄tō, quia vocat eos actiualiter in p̄tō existentes? Res. Greg. Nisenus q. d. adeo peccatores non abominor, quia eorum tantum gratia veni, non vt maneāt peccatores, sed vt conuertant & boni fiant.
- 34 Dub. Cur primo Matthæus non reddidit computum de v̄tigalib. Principib. & post sequutus est Christum? Res. Remi. q̄ humana pericula, quę ei ex principib. accidere poterāt paruipendit, dum officij sui rationes im̄perfectas reliquit.
- 35 Dub. Quia videt, q̄ beatus Mat. non fuerit Iudeus cū exigeret v̄tigalia? Res. Hier. q̄ nõ exigebat v̄tigalia tanquā à Iudeis imposita, sed à Romanis, seu principibus.
- 36 Dub. Vbi scriptum est, misericordiam volo & non sacrificium? Res. quod Osę 6.
- 37 Dub. Cur dominus induxit hanc prophetiā? Res. Chry. in Hom. q̄ vt ostēderet non solum nõ esse prohibitum, quod incubabat, sed

- sed & secundum legē maius esse sacrificio.
- 38 Dub. Cum deus præceperit fieri sacrificia, cur hic per prophetam dicit, q̄ non vult sacrificium? Res. Glo. q̄ non respicit deus sacrificium sine misericordia, quemadmodum Pharisei faciebant in templo, vt iusti apparerent coram populo.
- 39 Dub. Quo vult vt vadant, quia dicit euntes &c. Res. Rabanus, euntes, s. a temeritate stultę vituperationis ad diligentiorē scripturę sanctę meditationem, quę misericordiam maxime commendat.

ALLEGORICE.

Per Matthęi, & publicanorū vocationē fides Gentij exprimitur, quę prius mundi lucris inhæbant, & nunc cum dño spiritualiter reficiuntur: per superbiam pharisæorum inuidia Iudæorum de salute Gentij.

TROPOLOGICE.

Docemur ne lucra mala sectemur, & statim cū diuina affuerit inspiratio p̄tā relinquamus, vtq; misericorditer p̄tōres retrahamus a peccatis. Inuidiā et declinemus, & adeamus doctores sacros, qui sunt medici, vt subueniant languorib. peccatorum nostrorum, & misericordie opera sectemur.

ANAGOGICE.

Contemplemur dei misericordiā omnia eius opera excedentē, qua sanant oēs infirmitates nostrę, & coronat nos in celestibus, in quib. semper est iuge sacrificium omnipotentis deo coniuuij, q̄ sine fine durabit.

IN FESTO S. MATTHÆI Apostoli, & Euangelistę.

Cum transiret Iesus vidit hominem sedentem in Theloneo. Mat. 9. c. Require in Vigilia eiusdem, & expone vt ibi.

IN FESTO S. MICHAELIS Archangeli.

Accesserunt discipuli ad Iesum dicentes. Mat 18. c. Historia huius Euang. facta est anno Christi 32 die 27. Augusti, in die Iouis.

HISTORICE.

Querentib. a dño discipulis quisnam maiori præfulgeret dignitate in celesti gloria. Paruulum quendam cum aduocasset, & in eorū statuisset medio, respondit, nequaquā eos profecto regnū ingressuros celeste, nisi vt pusilli efficierentur. Omnemque, vt hunc se humiliantem paruulum ceteros celestium præcellere in patria, eum vero qui talem eius in nomine susciperet puerum, se susci-

pere: ei autē qui ex similib. vnum scandalizaret pusillis in se credētib. expedire. vt ei in collo alinaria suspendatur mola, in pelagique profundum demergatur: ait quoq; ob scandala seculo mala futura fore, quę tamen euenire necesse fore, hortatus eos quoque est, vt si cui nostra scandalo fuerit manus, pes, aut oculus abscindere. & extra proijcere festinemus, cum tali longe melius sit carere membro, & eternam adipisci vitā, quàm cum eo ignib. tradi inextinguibilib. Vnum itaq; ex consimilib. contemni pusillis inhiuit, quoniam sui faciem genitoris in cęlis talium Angeli semper intueantur.

Hęc sunt que occurrunt dilucidanda dubia.

DVBITATVR. Cur discipuli accesserunt ad Iesum? Respon. Hier. Chrys. & Ly. quia vt dictum fuit in capitulo præcedenti istud Euangelium, s. 17. c. discipuli viderunt idem pro Petro, & domino fuisse tributum redditū, & ex æqualitate precij arbitrarij sunt omnibus Apostolis Petrum esse prælatum. Vnde passi sunt aliquod humanum, & ideo Euangelista dicit, accesserunt discipuli.

Dub. Cur ergo non querunt specificē cur Petrum præhonorauit eis? Res. Chry. quia verecundati sunt passionem quam passi sunt, confiteri, ideo in genere querunt.

Dub. de quo regno cęlorum intelligunt? Res. Ly. q̄ de ecclesiā militante, quis in ea maior sit per meritū, & de ecclesiā triumphante per præmium.

Dub. Cum nullus ante Christum ingrederetur paradysum, cur querunt quis sit in eo maior? Res. q̄ intelligitur per prædestinationem diuinam, & de futuro.

Dub. Cum omnes beati sint felices, & nihil eis desit, cur querunt de maiori vel minori? Res. quod dominus dixerat Mat. 14. q̄ bonum semen fert fructum tricesimum, aut sexagesimum, & aliud de ceteris. Ideo nõ vidētes esse equalitatē in premijs, interrogant quis maior vel minor futurus sit.

Dub. Cum alijs dñs dixerit eis qd̄ qui fecerit, & docuerit madata magnus erit in regno cęlorum, cur de hoc interrogant? Res. Orig. q̄ sciebant quis esset magnus, & quis minimus, sed ex multis magnis, quis esset maior hoc eis non erat manifestum.

- 7 Dub. Cur dominus nō respondit eis, sed statuit paruulum in medio eorum? Resp. Lyra, quia in moralibus magis mouent facta quam uerba.
- 8 Du. Quem paruulū statuit in medio eorum? Resp. Ly. q̄ beatum Marcialem, qui postea a beato Petro missus in Galliam prædicauit Lemouicentibus.
- 9 Du. Cur statuit in medio? Resp. qui sup. q̄ ut ab omnibus uideretur.
- 10 Du. Quomodo Apostoli poterant effici paruuli? Resp. Hier. q̄ non præcipit eis ut ætatem habeant paruulorum, sed innocentiam.
- 11 Du. A quibus uolebat eos conuerti? Resp. Ly. q̄ ab elatione superbiæ, & ab ambitione maioritatis, & etiam ut dicit Glo. ab indignatione, in qua tunc erant.
- 12 Du. Quomodo ille paruulus poterat se humiliare, qui non erat capax discretionis, Resp. Gl. q̄ dominus intelligebat quod efficierent humiles per uirtutem, sicut erat ille paruulus per ætatem.
- 13 Du. An semper humilitas sit uirtus? Resp. S. Th. super epist. ad Philip. vlt. c. q̄ quādoque dicit uirtutem quādam, ut in hoc Euan gelio, quæ uero deiectionem. Ps. 104. Humiliauerunt in compediens pedes eius.
- 14 Dub. Quia uidetur, q̄ humilitas non sit uirtus cum opponatur magnanimitati, quæ est uirtus? Resp. qui sup. 2. 2. q. 261. ar. 1. q̄ non opponitur magnanimitati, quia conueniunt in hoc quod utraque est secundum rationem rectam, quia humilitas reprimit appetitum notendat in excelsa præter rectam rationem, & magnanimitas animam ad magna impellit s̄m rationem rectam.
- 15 Dub. In quo consistit humilitas? Resp. qui sup. ar. 2. q̄ humilitas præcipue uidetur im portare subiectionem hominis ad Deum.
- 16 Dub. Cur Aristoteles nullam fecit mentionē de uirtute humilitatis, sicut de aliis uirtutibus? Resp. qui sup. ar. 1. quia intendebat agere de uirtutibus secundum quod ordinabantur ad vitam ciuilem. Non autem prout sunt principaliter respectu dei.
- 17 Dub. Quot sunt humilitatis gradus? Resp. qui sup. ar. 6. q̄ per cōparationē ad gradus hominum qui sunt maiores, vel minores, vel æquales. Habet tres gradus, prout dicit Gl. super Mat. 3. Primus est subdere se maiori, & non præferre se equali, qui est sufficiens. Secundus est subdere se equali, nec præferre se minori, & hic dicitur abun-
- dans. Tertius subesse minori, in quo est omnis iustitia.
- 18 Dub. An in Christo fuerit humilitas? Resp. qui sup. ar. 1. q̄ non competit sibi humilitas secundum naturam diuinam, sed bene secundum naturam assumptam.
- 19 Dub. An cuilibet homini possit conuenire humilitas? Resp. qui sup. q̄ sic respectu dei, quia hominis perfectio respectu dei inuenitur deficiens.
- 20 Dub. An humilitas sit maxima uirtutū? Resp. qui sup. ar. 5. q̄ post uirtutes intellectuales quæ respiciunt ipsam rationem, & post iustitiam præsertim legalem potior ceteris est humilitas.
- 21 Dub. Cur dicit, qui suscipit vnum paruulum talem me suscipit? Resp. Chryl. dicens: ac si diceret non solum si tales efficiamini mercedē accipietis, sed si alios tales per me honorabitis, & honoris qui est ad illos retributionem uobis determino regnum.
- 22 Dub. Cur dicit, qui autem scandalizauerit, &c. Resp. qui sup. q̄ penam inducit, ut faciat hunc sermonem susceptibilem, ac si diceret, sicut si hos honorat propter me, mercedem habent, ita & qui hos dehonoraunt ultimatam uindictam.
- 23 Dub. Quomodo suscipiens vnum talem propter Christum, ipsum Christum suscipit? Resp. Ly. quia ubi vnum propter alterum, ibi vnum tantum. Et ideo qui recipit proximum propter Christum, dicitur Christum recipere.
- 24 Dub. Quomodo debet suscipi? Resp. Ly. q̄ ad hospitium, & ei omnia corpori necessaria ministrando propter Christum.
- 25 Dub. Cur potius penam de mola asinaria, quàm de alia penam ponit? Resp. Hieron. quod hic loquitur secundum ritum prouincie, quod maiorum criminū ista apud veteres Iudeos poena fuerit, in profundum ligatos mergere.
- 26 Dub. Cur dicit expedit ei? Resp. qui sup. quia multo melius est pro culpa breuem recipere poenam, quam æternis seruari cruciatibus.
- 27 Dub. Quid significat vā? Respon. Catholicon. q̄ est aduerbium execrantis, vel maledicentis.
- 28 Dub. Cum mundus sit insensibilis, quis dolor ei potest esse? Resp. Orig. q̄ hoc non de elementis mundi intelligendum est, sed hic hoīes qui sunt in mundo dicitur mundus.

Dub.

- 29 Dub. Quomodo intelligitur uel mundo a scandalis? Resp. i. propter scandala.
- 30 Dub. Si necesse est, q̄ scandala ueniant, ergo non peccat illi propter quos ueniunt? Resp. Ly. q̄ ista non est necessitas absoluta, sed tantum ex suppositione, quia si homines uolunt uiuere mundanē, & in omnibus uoluntatem suam adimplere necessario sequitur ad hoc scandalum aliorum.
- 31 Dub. Cur dicit uel homini illi? Resp. Hier. ac si dicat, uel homini illi qui uitio suo facit, ut perse fiat, quod necesse est, ut quod in mundo fiat.
- 32 Dub. Quæ comminatio est dicendo, uel homini illi? Resp. Ly. q̄ p̄næ æternæ.
- 33 Dub. De quo scandalo intelligit hic? Resp. qui sup. quod de actiōe.
- 34 Dub. An dicta de manu & pede sint intelligēda ad literam? Resp. qui sup. q̄ sic nō tamen quod sint abscidendi ferro, sed ratione a tali exercitio cohibēda.
- 35 Dub. An ut euitetur peccatum sit licitū aliquod membrū abscindi? Resp. qui sup. q̄ non, quia cum omnia membra sint data a deo, nō est in potestate alicuius hominis priuari illa abscidendo, sicut nec se occidere, nisi forte si vnum membrum corruptū corrumpere totum corpus.
- 36 Dub. Nunquid per alia membra potest generari scandalum? Respon. qui supra, quod sic.
- 37 Dub. Cur ergo non fecit mentionem de istis? Respon. qui supra, quod omnia alia membra reducuntur ad ista tria. Nam per oculum intelliguntur quatuor sensus, scilicet: Visus, Auditus, Odoratus, & Gustus, per manum omnis tactus corporeus, & per pedem omnis gressus, & affectio in aliquod peccatum ruendi.
- 38 Du. An per manus & pedes possint alia intelligi? Resp. Chr. q̄ sic de amicis, quos in ordine necessariorum membrorum habemus: nihil enim est ita nocuum sicut conuersatio mala. Et ideo quia scandalizat, uenit abscidenda.
- 39 Dub. Quia non uidetur congrue dici bonum est quam duos &c. Resp. Ly. q̄ hic ponitur bonum pro melius. Sicut ps. 117. Bonum est confidere in domino, id est melius, quàm confidere in principibus.
- 40 Dub. Quomodo ad vitam beatam ingreditur aliquis debilis, uel claudus, cum ibi nullus sit defectus? Resp. Ly. q̄ ille dicitur

- claudus, qui prohibet pedē suum a malo, & qui retinet malum ab illicito tactu dicitur debilis, & talis claudicatio, & debilitas nō dicunt defectū, sed potius sunt laudabiles.
- 41 Dub. Quid intelligit hic dominus per puillos? Resp. Orig. q̄ eos qui nuper in Christo sunt nati: aut tales permanent sine profectu quasi nuper nati.
- 42 Dub. Cū dominus supra præceperit omnes propinquitates, & amicitias amputandas, ut paruit dub. 38. cur hic dicitur uide te ne contemnas vnum ex his pusillis? Resp. Hier. q̄ illa seueritate sententiæ hoc præcepto temperauit, ac si diceret quantum in uobis est nolite contemnere, sed post ueram salutem etiam illorum quærite sanitatem, sin autem perseverantes in peccatis uideritis melius est uos saluos fieri, quàm perire cum multis.
- 43 Dub. Cur non præcepit q̄ non contemnat perfectos sicut pusillos? Resp. Orig. quia perfectus non scandalizatur, neque perit.
- 44 Dub. Cur dicit, quia angeli eorum &c. Resp. Glo. q̄ a deo chari sunt q̄ angeli sunt eis ad custodiam deputati. Et ideo non contemnendi.
- 45 Dub. Qui sunt angeli eorum? Resp. q̄ illi qui eis ad custodiam deputantur.
- 46 Dub. De quibus ordinibus mittuntur angeli ad custodiam hominum? Resp. Greg. in Homil. q̄ ut Dionysius dicit, ex minoribus angelorum agminibus, quia superiora illa agmina usum exterioris ministerij nequaquam habent.
- 47 Dub. Quomodo angeli homines custodientes uident faciem patris in cælis? Resp. Greg. 11. moral. quod non sic a diuina uisione foras exeunt, ut in æternæ contemplationis gaudijs priuentur.
- 48 Dub. Cum Deus sit incorporeus, quæ dicitur eius facies? Resp. Aug. de uerbis dñi q̄ facies dei manifestatio intelligenda est.

ALLEGORICE.

Cum mole opus labor sit cecitatis, quia clausis iuramentorū oculis aguntur in gyrum, & gentes frequenter sub nomine alicui cognominentur, quæ ignorantia cæci laboris continentur. Iudæis autem scientiæ iter in lege præstitum est, qui si Christi Apostolos scandalizauerint, rectius alligat a collo mola asinaria demersi in mare fuissent. i. labore gentium depressi ignorantia sæculi demonstrarentur, quia illis

tolerabilis fuerat necesse Christū, q̄ prophetarum dominum nō recepisse. Sacerdotes autem oculi rationabiliter possunt dici, qm̄ speculatores habentur. Diaconi autē ceteriq; manus, quia per eos opera spūalia geruntur. Populus autē sunt pedes corporis ecclesiæ, quibus omnibus parere non oportet si scandalum ecclesiæ facti fuerint.

TROPOLOGICE.

Instruimur elationē, & indignationem declinare & humilitatē amplecti, nec solū a malo abstinere, sed et ab oī specie mali, ut neminē scandalizemus, nec quenquam et abiectū contēnere, cū equali custodia angelica maniantur sicut diuites ac tobiles.

ANAGOGICE.

In contemplationē eleuamur quō euasimus a mola aīnaria inferni, & turbulento eius mari, cū erimus ī illa eterna & amena patria, calcatis & abscessis curis huius seculi, videbimus cū angelis q̄ nos custodierunt, faciē eglestis patris, qui est Christus Iesus, qui nos a tantis periculis liberauit, & tot premiorum generib. dotauit, quē laudabimus, benedicimus, & superexaltabimus in secula, veluti pueri puri absq; oī macula.

IN COMMUNI APOSTOL.

Hæc est præceptum meum. Ioan. 15.

Hæc verba dixit dñs anno. gratis suæ 33. die 24. Martij, in die Iouis, in cœna dñi.

HISTORICE.

Discipulis Dñs suū hoc esse dicebat ad eos mandatū, ut inuicē quemadmodū ipse nos dilexerat amarent, nec aliquā maiore hanc posse reperiri dilectionē, ut quis suam ponat pro amicis viā, eosq; suos esse amicos, si in quē eis in mādatu dederat ea operarent, nec eos seruos se velle vocare dixit, cum ignorent serui quæ eorum agant dñi, sed eos appellauit amicos, cū eis nota quæcūq; suo a genitore percepisset fecerit, nec ipsi eum eligerent, sed eos potius ipse elegerit, posueritq; ut euntes afferrent fructū permanentē, ut quicquid eius in nomine a patre postularent, obtinerent.

Dubia sunt hæc.

DVBITATVR. Itaque cum multa præcepta Christus dederit, cur solum hic facit mentionem de præcepto dilectionis? Ref. Greg. in Hom. quia

omne mandatum sola dilectio est, & omnia præcepta vnum sunt, quia quicquid præcipitur, in sola charitate solidatur.

2 Dub. Cum dilectio Dei sit excellentior dilectione proximi, cur solum hic dicit de dilectione proximi? Ref. L. y. q̄ licet dilectio Dei includatur in dilectione proximi tanquam principalior, quia proximus non est diligendus, nisi propter Deum, tamen Saluator hic intendens Apostolos inducere ad fidelium ædificationem & consolationem, & tribulationem suscitandam ad quam necessaria est charitas, solum de dilectione proximi loquitur.

3 Dub. Cur dicit, sicut dilexi vos. Ref. August. q̄ ut discernatur hæc dilectio ab ea qua se diligunt homines.

4 Dub. Quō possumus tātum diligere proximum sicut Christus dilexit nos? Ref. L. y. q̄ nō sic intelligitur, quod tantum debeamus diligere proximum, sicut Christus dilexit nos, sed dat modum diligendi, i. ut efficaciter, gratuite, & recte diligamus, sicut ipse dilexit nos.

5 Dub. Quia videtur maior charitas mori pro inimico, q̄ pro amico? Ref. Greg. q̄ mori pro inimico dominus venerat, & tamen positurū se animam pro amicis dicebat, ut nobis ostenderet, quia cum diligendo lucrum facere de inimico possumus, etiam ipsi amici sunt qui persequuntur.

6 Dub. Cur facientes iuxta præceptum dicuntur amici precipientis? Ref. qui sup. 27. moral. q̄ amicus quasi animæ custos dicitur. Vnde non immerito, qui voluntate custodire in præceptis illius dicitur, eius amicus vocatur.

7 Dub. Cum amicitia non sit nisi inter æquales, quō possumus esse amici Dei? Ref. S. Tho. in 3. sen. dis. 28. ar. 3. q̄ amicitia non requirit equalitatem equiparatiā, sed proportionis ut. s. v. v. amicum operetur ad alterum secundum suam proportionem, ut dicitur in 8. Ethic. tamen magna inæqualitas amicitiam soluit, quando, s. non communicant in eadem vita.

8 Dub. Cum Apostoli sint serui Christi, qui est dominus eorū, cur non vult eos dicere seruos? Ref. Aug. q̄ quemadmodum est timor filialis, qui permanet in seculum, ita est seruitus filialis, quæ semper permanet, & de hac non intelligit hic dominus, sed bene Marth. 25. & Luc. 12. Euge serue bone

ne & fidelis. Alius est timor seruilis & seruitus violēta, & de hac intelligit hic, s. q̄ Apostoli non sunt serui violēti, sed filiales, nec timore seruili subiecti.

9 Du. An domini reuelent secreta sua seruis? Ref. qui sup. q̄ sic seruis bonis, non autem malis.

10 Du. Quia videtur q̄ Apostoli habuerint tantam scientiam, sicut Christus, quia omnia eis nota fecit, quæ habuit a patre? Ref. L. y. q̄ non est intelligendum de omnibus ab eorum salutem.

11 Dub. Cur Christus elegit Apostolos? Respon. Aug. quod ut boni per gratias eligentis essent.

12 Du. Quia Apostoli nisi elegisset Xpm̄ nō secuti fuissent eū? Ref. q̄ primo electi fuerunt a Christo antequam eum sequeretur.

13 Du. Cū ante mundi constitutionē Deus sciuerit qui sui futuri erant, quō Christus dicit nunc eos elegisse? Ref. L. y. post Aug. quod dupliciter est electio fidelium. vna æterna, quæ est idem quod prædestinatio, & hac electi fuerunt ante constitutionē mundi. Alia est tēporalis, & est effectus primæ, ut dicitur ad Ro. 8. quos prædestinavit, hos & vocauit, & sic Apostoli electi fuerunt a Christo tempore gratiæ.

14 Dub. vbi posuit Apostolos? Ref. L. y. posuit, id est vos disposuit.

15 Dub. Vos vult ut vadant? Respon. qui supra, q̄ per totum mundum prædicando.

16 Dub. Quem fructum debet afferre? Ref. qui sup. q̄ conuersionem gentiū ad Christum ut percipiant vitam æternam.

17 Dub. Quō eorum fructus permanebit? Ref. qui sup. q̄ fides ecclesiæ manebit vsq; ad finem mundi.

Alijs sensibus mysticis non exponitur ratio dicta in prologo.

IN COMMUNI APOSTOLO.

Ego sum vitis vera. Ioan. 15. c.

Hæc verba dicta fuerunt in cœna Domini. HISTORICE.

Vitem se fore veram dominus discipulis dixit, & eius genitorē agricolā, qui & omnē inutilē abscinderet palmitē. Fructiferā autē purgabit, ut vberiores afferat fructus, ipsiq; mundos fore ex eis, q̄ ad ipsos locutus fuerat verbis. Hortatus vero fuit ut ipse

in eos & in eo ipsi manerent, ut fructū tanquam palmites in vite manētes profferret, quoniam nihil in ipso non manentes boni operaretur, sed foras eieci cremaretur, sed in eo immanentes quicquid peteret, p̄cul dubio perciperent.

Ad solutionem dubiorum est accedendum.

DVBITATVR. Cur Christus dicit prædicta verba? Ref. L. y. q̄ vt con-solaretur discipulos contra tribulationes superuenturas.

2 Dub. Quomodo dominus est vitis vera? Ref. Aug. q̄ dicitur vitis per similitudinē, & nō per proprietatē. Vide in Missa maiori natiuitatis Domini dub 43.

3 Dub. Cur dat dominus similitudinē de vite & palmitē? Ref. Aug. q̄ hoc dicit secundū qd̄ est caput ecclesiæ, nosq; mēbra eius, vnius quippe naturæ sunt vitis & palmitis.

4 Du. Cur etiā non dicit patrem esse vitē? Ref. Hilarius 9. de Trinitate, q̄ ut à corpore huius humilitatis assumptione formā paternæ maiestatis alienam esse ostendat.

5 Dub. Cur vocat patrem agricolā? Resp. qui supra; ut eum ostendat curiosum esse huius vitis.

6 Dub. Cū nos colamus Deum, quomodo ipse colit nos? Ref. Aug. q̄ Deum colimus adorando non orando, sed ille colit nos meliores reddendo, & mala femina à nobis extripando.

7 Dub. Quia Christus non indigebat agricultura cū nulla mala femina in eo essent? Resp. Chry. q̄ Xps de vite nihil dicit, sed de palmitib. cum dicit omnem palmitem in me non ferentem fructum.

8 Dub. Quid intelligit hic per fructum palmitis. Ref. qui sup. q̄ vitam, quia sine operibus non potest aliquis esse in eo.

9 Dub. Quomodo palmes pot manere in Christo, & non ferre fructum? Resp. L. y. qm̄ aliqui manent in Christo per solam fidem & non per charitatem.

10 Dub. Quid est opus purgare palmites si ferunt fructum? Ref. L. y. q̄ in vite materiali aliqui palmites et fructuosi rescinduntur ne humor nimis dispergatur, & sic virtus vnicā fortificatur, & magis fructificat.

11 Dub. Quomodo dominus purgat sibi vere adherentes? Resp. qui sup. quod per mundi tribulationes, incunditatem vitæ præsentis à fidelibus rescindendo, ut reuahan-

- tur ab amore mundalium.
- 12 Dub. Cur dicit, vos iam mundi estis &c. Respon. qui sup. quia Apostoli per doctrinam Christi iam erant segregati ab erroribus Iudaicæ superstitionis.
- 13 Dub. Quia si propter sermonem Christi mundati fuerunt Apostoli, videtur quod Christus fuit agricola? Res. Aug. quod Christus secundum hoc est vitis, secundum quod ait pater maior me est, secundum vero illud quod ait, ego & pater vnum sumus. Ipse etiam est agricola.
- 14 Dub. Cur non dicit mundi estis propter habaptismum quo abluti estis? Res. qui sup. quia in aqua verbum mudat, detrahe verbum & quid est aqua nisi aqua, accedit verbum ad elementum & fit sacramentum.
- 15 Du. Quia si Apostoli manent in Christo & Christus in eis, tatum profunt ipsi Christo sicut Christus eis? Res. qui sup. quod sicut palmites nihil viti conferunt, sed ea accipiunt vnde viuunt, ita discipulis prodest manere in Christo, non autem Christo.
- 16 Du. Quomodo manent in Christo? Res. Ly. quod per fidem charitate formatam.
- 17 Dub. Cur palmes non potest facere fructum nisi manserint in vite? Res. qui sup. quia oportet quod sit particeps humoris & pranguendinis ipsius stipitis.
- 18 Du. Quomodo discipuli non possunt facere fructum nisi manserint in Christo? Res. qui sup. quia non possunt mereri nisi per participationem gratiæ.
- 19 Du. Quia dictum est in Evangelio præcedi, posui vos ut etatis, & hic dicit manere in me, & sic videtur contrarietas quod vadant, & maneant? Res. qui in illo Evangelio intelligit quod vadant corporaliter per totum mundum, & in isto quod maneant mentaliter in Christo.
- 20 Dub. Quo qui manet in Christo, & in quo manet Christus fert fructum multum? Res. Alcuinus dicens, Qui manet in me credendo, obediendo, perseverando, & ego in eo illuminando, & subueniendo, & perseverantia donando, hic, non alius fert fructum multum.
- 21 Du. Cur dicit, quia sine me nihil potestis facere? Res. Aug. ne quisquam putaret saltem parum aliquem fructum posse à semetipso alique facere.
- 22 Dub. An Christus, qui in quantum homo est vitis, in quantum homo det gratiam palmitibus, i. Apostolis fructificandi? Res. q.

- sup. quod licet in quantum homo sit vitis. Tamen istam gratiam palmitibus non præbet, nisi etiam esset deus.
- 23 Du. Cum ille, qui non manet in Christo iam sit foras, quomodo dicit quod mittitur foras? Res. Ly. quod quia videtur per fidem talis adhuc manere in Christo, tamen in morte separabitur numero à fidelibus, sicut erat separatus merito.
- 24 Du. Quomodo arefcit si iam erat aridus? Res. qui sup. quod quadiu talis viuuit habet aliquam unionem propter christianitatis nomen, sed in morte rotum amittit.
- 25 Dub. Qui sunt illi, qui colligent? Res. Alcuinus, quod angeli executores diuine iustitiæ.
- 26 Du. In quem ignem mittent? Res. Ly. in ignem æternum.
- 27 Dub. Quorum ardebit? Res. qui sup. quod sine fine in perpetuitate pene.
- 28 Dub. Quia multis manent verba Christi in memoria, & tamen non obtinent omnia, quod petunt? Res. Aug. quod oportet quod maneant in memoria, & inueniantur in vita.
- 29 Du. An in Christo manendo possunt petere aliquid contra salutem? Res. qui sup. quod non, quia si illum peterent, non manerent in Christo.
- ¶ Aliis sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMUNI APOSTOLORVM:

Hæc mando vobis. Io. 15.

Hæc verba dixit dominus in die Iouis in cæna domini.

HISTORICE.

Suis mandauit discipulis dominus, ut inuicem dilectionis vinculo conuiderent, in quibus, quod si odio haberentur à mundo, agnoscerent & ipsum mundum odisse, si enim mundum inuiderentur non odirent ab eo, sed quia ei relicto adhasissent seculo, ideo odium sustineret mundus, ut quod suorum memorarentur verborum nequaquam, si seruum suo pferri domino, sed quod ab eis ipse sustineret passus eos quoque pari oportere, & ob eius nomen, cum qui eum miserit ignorent excusari, si quidem in eis nota non fecisse possent. Quomodo autem culpa nunc vacent edocere nequibus, cum talia in eos operatus fuerit, quæ ab aliis minime gesta forent, eumque ad eius genitorum odio habere, ut legis impletur vaticinium, quia odio eum gratis persequuntur sunt.

Modo

Modo declarationi dubiorum insensendum est.

- D**VBITATVR. Cur dominus totiens dilectionem fraternam commodat? Res. Aug. super Ioannem, quod tanquam sola precipienda sit, sine qua non possunt prodelle cætera bona.
- 2 Du. An mundus odierit Apostolos? Res. Ly. quod sic, & hic accipitur, si, pro, quia, dum dicitur, si mundus uos odit.
- 3 Dub. Quid intelligitur hic pro mundo? Res. quod homines mundaliter uiuentes.
- 4 Du. Cur uult ut serant quod mundus eum prius odio habuit? Res. Ly. quod ad consolationem ne eorum, ut si ipsum qui eorum erat caput per secuti sunt, etiam ipsi aduersitates tolerarent.
- 5 Du. Quomodo mundus diligit suos cum latrones & maleficos puniat? Res. Ly. quod malum non potest esse purum quin habeat aliquid de bono, aliter seipsum destrueret secundum Philosophum 4. Ethic. Et ideo licet mundus sit malus, quo ad aliqua tamen potest habere aliquid boni, si iustitiam & huiusmodi.
- 6 Du. Cum superbi, auari, & huiusmodi se in uicem persequantur, quomodo mundus quod suum est diligit? Res. Ly. quod tales odiuntur ubi similes in quantum per eos impediuntur a consecratione boni amati, & sic vnus superbus odit alterum superbum in quantum subripit sibi singulare excellentiam, quam cupit, & auarus odit auarum in quantum arripit sibi lucrum quod desiderat.
- 7 Du. Quando dicit eis illum sermonem, uide licet, non est seruus maior domino suo? Res. quod Io. 14. immediate post lotionem pedum.
- 8 Du. Quia aliquando serui efficiuntur maioris dignitatis quam fuerint eorum domini? Res. quod licet hoc aliquando eueniat, tamen interim quod sunt serui non præferuntur dominis suis.
- 9 Dub. An eum persecuti sunt? Res. Ly. quod sic, & ibi, si, ponitur Pro, quia.
- 10 Dub. Quomodo accipitur ibi, si, cum dicit Si sermonem meum seruauerunt? Res. qui supra, quod pro, quia, pro his, qui deuote uerba Christi susceperunt, Nichodemus, Lazarus & eius sorores, & alii huiusmodi. Et per non, per scribis, & pharisæis, quod illud contempserunt.
- 11 Dub. Quia non uult bona consequentia cum dicit, si me persecuti sunt, & vos persequerentur? Res. Ly. quod hoc non dicit per modum consequentiarum, sed ad eorum consolationem, ut æquanimiter ferrent si eos persequerentur.

- 12 Dub. Cur dicit propter nomen meum? Res. qui sup. quod propter confessionem nominis Christi eius prædicationem Apostolos, & cæteros persecuti sunt.
- 13 Du. Quia ante Christi aduentum non erat sine peccato, cur ergo dicit, non uenisset &c. Res. Aug. ubi sup. quod intelligit de peccato in fidelitatis, si quia non crediderunt in Christum.
- 14 Dub. Cum alij quibus non est Christus locutus non habeant excusationem de peccato, cur dicit, & locutus eis non fuisset? Respon. qui sup. quod tales non habent excusationem de omni peccato eorum, sed solum de hoc peccato quod in Christum non crediderunt.
- 15 Dub. Cur peccatum infidelitatis dicitur hic peccatum in genere? Res. Ly. quod propter eius grauitatem.
- 16 Dub. Quomodo odit filium, odit & patrem? Res. Alcuinus, quia vna est dilectio patris & filii, sicut est vna natura, & ita qui odit vnum, odit & alium.
- 17 Dub. Quo possunt odire quem nesciunt? Res. Aug. quod non erat eis totaliter ignotus, quoniam a natura nobis intimatur Deus, & isto modo cognoscebant eum.
- 18 Dub. Quia potuissent diligere deum & odisse Christum credentes hominem purum? Res. qui sup. dicens, quomodo diligerent patrem ueritatis, qui odiunt ueritatem.
- 19 Dub. Quomodo Iudæi odiebant ueritatem? Res. qui sup. quia uolebant sua facta damnari, & hoc habet ueritas.
- 20 Dub. Quæ fecit Iudæis quæ nemo alius fecit? Res. Ly. quod nullus antiquorum aliquid eorum a natiuitate sanauit, quia a seculo non est, auditum quod quis aperuerit oculos cæci nati.
- 21 Dub. Quid uiderunt Iudæi? Res. qui sup. quod opera quæ fecit Christus.
- 22 Dub. Quomodo oderunt & ipsum, & patrem suum? Res. qui sup. qui ex odio ad Christum ipsius opera tanquam maligna attribuebant Belzebub principi demoniorum, ut habetur Matth. 12.
- 23 Dub. Si odiunt, ut impletur sermo &c. ergo non uult malefacere? Res. qui sup. quod Ly. ut teneret consequentiam, quia ex odio eorum secuta est impletio illius sermonis.
- 24 Dub. Vbi scriptus est ille sermo? Res. quod Ps. 34.
- 25 Dub. Quid est odire gratis? Res. Aug. ubi sup. quod gratis odit qui nullum ex odio commodum querit, vel incommodum fugit.

Aliis

Aliis sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

I N C O M M V N I
Apostolorum.

Designavit Dominus & alios 72. Luc. 10. c. Historia huius Evangelii facta est anno Christi 31.

HISTORICE.

Septuaginta duobus à dño designatis discipulis, eisque binis præ se ea per loca quibus ipse venturus erat mittendis, aiebat ad eos, messem quidē amplam fore, sed operarios admodum paucos. iussitq; ut messis dominum oratum facerent ut suam laboratores in messem trāsmitteret: Præcepit vero ut irēt, qm̄ eos agnos veluti in medio mitteret luporum: mandavit etiā ne sacculū, peram, aut calciamenta deferrent, nec alicui itinerantes salutē darent, & in quacunque fuissent ingressi domū, Eidē primū optarent pacē, quæ super filiū quiesceret pacis quatenus adesset, sin uero, ad eos regrederetur, quodq; tali in domo morarentur victū ab immanibus sumpturi, cum ex condigno suo operanti merces debeatur.

Hæc sunt quæ occurrunt dubia.

DVBITATVR Igitur quomodo vocabantur isti 72. discipuli? Respod. Eusebius in 1. lib. ecclesiasticæ historiæ c. 14. dicens. Septuaginta duorum discipulorum vocabula nusquam reperimus scripta. Dicitur tñ vnus ex ipsis esse Barnabas. Itē & Clemens in 4. disputationū mentionē fecit de Cephe, de quo meminit Paulus, q̄ restitit ei in facie cū venisset Antiochiam, & dixit eum esse vnū ex 72. discipulis cognomine Petri Apostoli, sed & Mathiā vnū ex ipsis esse dixi, qui pro Iuda Apostolorū numero subrogatus est. & eum qui cū ipso est statutus ad sortē Thadeū quoque vnū ex ipsis fuisse tradunt hæc. Eusebius.

2 Dub. An discipuli Christi fuerunt solum 72. Res. qui supra, dicens q̄ obseruatis his qui Paulus 1. Cor. 15. indicat plures reperirentur discipuli Christi, quàm 72. q̄ Christus videlicet apparuit plusquàm quingentis fratribus.

3 Dub. Cur tantum 72. discipulos designauit? Res. Ly. quia post ascensionē Christi prædicaturi erant Gentibus 72. linguarū.

4 Dub. Cū per duodecim Apostolos suffi-

cienter esset prædicandum Euangeliū, cur elegit istos 72. Res. dominus Card. de Tur. cre. sup hoc Euāg. q̄ soli Apostoli non erāt sufficientes pro tanta messe, & Glo. intelligitur de Apostolis, non exclusis discipulis.

5 Dub. Cur misit eos binos? Res. Grego. in Homil. q̄ quia duo sunt præcepta charitatis, & minus quàm inter duos charitas haberi non potest, & qui charitatem erga alterum nō habet, prædicationis officium suscipere nullatenus debet.

6 Dub. Cur illos mittit ante faciem suam? Res. qui supra, quia prædicatores suos dominus sequitur, nam prædicatio præuenit, & tunc ad mentis nostræ habitaculum dominus venit.

7 Dub. Cur dicit in omnē ciuitatē & locū? Res. Ly. quia indifferēter Christus & Apostoli prædicabāt in ciuitatibus & locis magnis & paruis.

8 Dub. Cur mittit eos ad messem, & non ad colendos primo agros? Res. Chry. q̄ vocat Euangeliū messem. q. d. parata sunt omnia, hoc negotium messis, id est agros vobis exhibeo præparatos.

9 Dub. Quō possunt esse operarij pauci, cū sint prælati & sacerdotes? Res. Gre. in Homil. q̄ si sunt qui bona audiāt, desunt qui dicant. ecce mundus sacerdotibus plenus, sed tñ in messe dei rarus valde reperitur operator, quia officii quidē sacerdotale suscipimus, sed opus officij non implemus.

10 Dub. Cur vult ut rogent dominum messis & c. Res. Chry. q̄ ut ostenderet magnū donum esse operarios mitti in messem diuinam.

11 Dub. Nunquid operarij possunt ire absque hoc quod mittantur? Res. q̄ non, ut Apostolus dicit ad Rom. 10. quomodo prædicabunt, nisi mittantur.

12 Dub. Quis est dñs messis? Res. q̄ Christus. Et ideo ipse post mittit dicens, Ite.

13 Dub. Cur dicit eis, ego mitto vos? Res. qui supra, quia inter omnia pericula eorum solatum erat virtus mittentis.

14 Dub. Cur dicit sicut agnos? Res. 5. Ly. i. simplices & innocentes, per arma vos non defedentes.

15 Dub. Qui sunt lupi? Res. Beda q̄ scribat & Pharisei.

16 Dub. Cur potius dixit agnos, quàm hēdos? Res. Isidorus abbas, q̄ agni sunt simplices

&

& innocentes. Hēdi autem debacchantes.

17 Dub. Cur vocat scribas & Phariseos lupos? Res. Amb. quia volebant deuorare discipulos Christi.

18 Dub. Quid est sacculus? Res. Greg. in Homil. q̄ est bursa, in qua portantur pecuniæ.

19 Dub. Cū Marci 6. c. dicatur q̄ essent calciati sandaliis, cur hic dicit, quōd nō portēt calciamenta? Res. Ly. quōd sandalia nō proprie computantur inter calciamenta.

20 Dub. Quomodo facta sunt sandalia? Res. qui sup. quōd sunt aperta superius, & clausa inferius.

21 Dub. Quō intelligitur & neminē p viā salutaueritis? Res. Ly. i. neminem saluum dixeritis esse in hac vita, in qua quilibet est incertus de salute sua, nisi super hoc certificatus fuerit reuelatione diuina.

22 Dub. Cur iubet ingredientib. domum pacem optare? Res. Amb. vt. s. pacis perferamus nuntium ipse primus ingressus pacis benedictione celebretur.

23 Dub. Cū domus non audiat, cur vult vt oprent domū? Res. Titius, q̄ non domū, sed habitantib. in domo vult dici per figuram methonomie, vt omnes alloquantur, maiores pariter & minores.

24 Dub. Quō intelligit, & si ibi fuerit filius pacis? Res. Greg. i. si in ea fuerit quisquam pdestinatus ad vitam, super eū requiescet, at si nullus audire verbū voluerit ipse prædicator sine fructu non erit, quia ad eū pax reueteretur, dū ei à dño pro labore sui operis merces recompenatur.

25 Dub. In qua domo debent manere? Res. qui sup. q̄ in ea in qua recipitur pax dicens, si pax vestra recipitur dignū est vt ab eis terrena stipendia consequamur, quibus patriæ celestis premia offerimus.

26 Dub. Quomodo possunt scire an ibi sit pacis filius, vel non? Res. Titius dicens, non estis constituti iudices eorum, q̄ sunt digni, vel indigni, edatis & bibatis quæ vobis offeruntur ab eis, dimittite autem mihi eorum qui vos recipiunt examen.

27 Dub. Cur vult, quōd edāt & bibāt? Res. quōd qui peram & sacculum portare prohibuit, sumptus, & alimenta ex eadem prædicatione concedit.

28 Dub. Cur dicit, quæ apud illos sunt? Res. Ly. quōd nihil interrogans de his, quæ apponuntur propter conscientiam. vt Paulus. 1. Cor. 10. dicit.

29 Dub. Si illi de domo dicerent, quis nobis satisfaciet? Res. Chry. q̄ ad hoc illos primo intrantes facit eis pacis donum offerre, qui nihil est æquale, vt sciant se maiora q̄ dent suscipere.

30 Dub. Quia videtur modica merces prædicatoris solum edere & bibere? Res. Greg. q̄ vni nostro operi duæ mercedes debent, vna in via quæ nos in labore sustentat: alia in patria, quæ nos resurrectione remunerat.

31 Dub. Quia videtur finis prædicatoris edere & bibere? Res. qui sup. q̄ verus quisq; prædicator non ideo prædicare debet vt edat & bibat. Sed ideo edit & bibit, vt prædicare debeat.

32 Dub. Cur in Aegypto populus iubetur calciatus comedere agnum, & hic econtrario, quōd calciamenta non de ferant? Res. Amb. q̄ quia in Aegypto positus debet adhuc cauere morsus serpentis, cum multa venena sint in Aegypto. Qui autem minister est veritatis venena non trepidat.

A L L E G O R I C E.

Septuaginta duo discipuli figurā presbyterorum gerūt, bini mittuntur, quia frater à fratre adiutus quasi ciuitas vallata, ante faciem mittuntur, vt præparent vias domini. Messis multa, via virtutū est, operarij pauci, quia pauci ingrediuntur per eam, mittuntur iusti, sicut agni inter lupos, quia angustiantur, & deridentur à malis, qui autē verbū sapientiæ habet, & hoc erogare proximo negligit quasi pecuniā in sacculo ligatam tenet, per peram onera sacculi, per calciamenta mortuorum operum exemplā significantur. Qui ergo prædicationis officium suscipit, dignum nō est, vt opus seculari negotiorū portet, ne dum hoc eius colla deprimat, ad prædicanda celestia nō adurgat, nec det stultorū operū exempla conspiciere, nec sua opera, quasi ex mortuis pellibus credat munire, ne. s. quia alios talia fecisse considerat, se etiam facere licenter putet.

Tropologicè expositum est.

A N A G O G I C E.

Messē celestis patriæ. s. duodecim Apostolos, triginta duos discipulos, centū quadraginta quatuor millia signatos: mille millia, & decies centena millia, turbam magnam, quam nemo dinumerare potest, cōtēplari licet, qui oēs agnoscunt dñm messē, agnū sine macula, quem sequentes à mortibus luporum tuti sunt, non indigentes sacculo neque

neque

neque opera certi salute sua, q̄ in domo pacis habitat edētes, & bibētes in mēsa dñi, & glorioso suorū operū fructu reficiunt, laudātes nomē dñi in sæcula sæculorum. Amen.

IN COMMUNI APOSTOLORVM.

Ecce ego mitto vos sicut oves. Matth. 10. c.

Hæc verba dixit dñs anno ætatis suæ 31. HISTORICE.

Discipulis dñs aiebat eos veluti oves inter lupos mittere. Iussit autē, vt prudentiam simplicitatemq̄; colerent veluti hæc serpentes. Illa vero columbæ fruuntur, seq̄; cautos ab hominibus reddere.

Nunc ad explanationem dubiorum accedendum.

- 1 **D**UBITATVR. Cur dñs p̄dicat discipulis superuentura eis mala? Ref. Chry. in Hom. q̄ vt diceret p̄scientiæ eius virtutē, & vt nullus suspicaret, qm̄ pp̄ imbecillitate magistri hæc eis superuenerent mala, & vt ipsi subiectes nō obstupesceret, dū inopinabiliter, & p̄ter sp̄e euenirēt, & et vt hoc audientes nō turbētur in tpe crucis.
- 2 Dub. Cum Lu. 10. dicat agnos, cur hic dicit oves? Resp. q̄ oves vocat Apostolos, & agnos discipulos, quia sunt filij. Apostolorum sicut agni ouium.
- 3 Dub. Cur vult vt habeant prudentiā serpentis? Ref. Hier. vt euitent insidias.
- 4 Dub. An prudētia sit in serpētibus? Ref. q̄ sup. q̄ hic accipitur prudentia pro astutia.
- 5 Dub. In quo cōsistit astutia serpētis? Ref. qui sup. quod toto corpore occultat caput, vt illud in quo vita est, protegat.
- 6 Dub. Cur vult vt sint simplices sicut colūbæ? Resp. qui sup. vt non faciant malum.
- 7 Dub. In quo consistit simplicitas columbæ? Ref. Chry. in Hom. quod in hoc quod non est vindictiua, & caret felle.
- 8 Dub. Cur vult q̄ prudētiā, & simplicitatē simul habeant? Rñ. Remig. quia simplicitas sine prudentia facile decipi p̄nt, & prudentia periculosa est, nisi simplicitate temperetur. Et vt dicit Lyra, astutia vulpina, & ruditas bouina vituperabiles sunt.
- 9 Dub. cur vult q̄ caueat ab hominibus? Resp. Ly. quia aliquando cauendæ sunt in fideliā malignorum.

Cetera vero dubia quare in Euangelio, sãstorū Geruasij, & Prothasij, & dic vt ibi.

IN COMMUNI APOSTOLORVM.

Dixit Symon Petrus ad Iesum. Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19.

Historia huius Euang. facta est anno Christi 32. die 27. Sept. in dominica. HISTORICE.

Rogati Petro quod premiu eo quod oia pp̄ Christum reliquissent, & eū securi fuissent essent pro meritis recepturi. Resp. dñs sessuros eos super duodecim sedes, vt duodecim trib. iudicent Israel fore, cum in throno ipse suæ maiestatis sedebit. Omnes vero qui eius ob nomen proprios lares, agros, parentes, ceterosq̄; necessarios reliquerint cẽ tuplo donari, & æterna vita frui.

Instandum nunc est solutioni dubiorum.

- 1 **D**UBITATVR. Cur sic Petrus interrogat? Ref. Origenes, q̄ audiuerat Petrus verbū Christi dicentis, si vis perfectus esse vade & vade omnia, q̄ habes. Deinde considerauit adolescentem cum tristitia abeuntem, & difficultatem diuitum ingrediendi regnum cœlorum. Ideo qui non facilem rem consummauerat fiducia-liter quæsiuit.
- 2 Dub. Quia cū Petrus modica reliquerit non videtur, q̄ debeat quærere de p̄mio? Ref. Orig. q̄ Petrus magis cōfidens de affectu suo, q̄ de ipsa quantitate rerum relictarum fiducia-liter interrogauit.
- 3 Dub. Cur Petrus addidit, & secuti sumus re? Resp. Chry. in Hom. quia sic interrogat diligenter, sicut Christus inquisiuit. Etenim Christus à diuite duo expetiit, dari pauperibus, & sequi se.
- 4 Dub. Cur Christus tacet q̄ Petrus reliquerit omnia, & solum respōdet ad hoc, q̄ eum secuti fuerant? Ref. Hier. quia, & Socrates Philosophus, & multi alij diuitias contempserunt.
- 5 Dub. Cum non sint sufficientes, omnes passionis huius temporis ad p̄mium eter num, cur Petrus sic interrogat? Respond. quod Petrus non quærat de condigno, sed de congruo.
- 6 Dub. Quando erit illa regeneratio? Ref. Lyra

Lyra q̄ in resurrectione vniuersali.

- 7 Dub. Cur illa resurrectio dicitur regeneratio? Ref. qui sup. quia terminatur ad esse secundario acceptum.
- 8 Dub. An Iudas sedebit super vnā illarū sediu, quia erat p̄sens, qm̄ Christus loquebatur? Ref. Chry. in homil. q̄ dominus nō promisit eis simpliciter, sed adiunxit, qui secuti estis me, ut & hūc Iudam excludat, & eos qui postea futuri erant attraheret.
- 9 Dub. An Paulus sedebit cum alijs Apostolis? Ref. Aug. 20. de ciui. Dei. q̄ sic, vt ipse dicit ad Collo. 1. nescitis, quoniam angelos iudicabimus.
- 10 Dub. Cum nō sint nisi duodecim sedes, vbi sedebunt alij iudicantes? Resp. qui sup. q̄ duodenario numero vniuersa quædam significata est iudicantium multitudo.
- 11 Du. Quia etiam viris Niniuitis promisit dominus, q̄ iudicarent generationē illam, ergo non est magnum q̄ promittit Apostolis? Ref. Chry. in homil. q̄ de illis simpliciter dicit, q̄ surgent, & cōdemnabunt generationem istam. De Apostolis autem dicitur, cum sederit filius hominis sedebitis & vos, & ita conregnabunt & communicabunt in gloria illa.
- 12 Du. Nunquid iudicabunt alios quàm duodeci tribus Israel? Ref. Aug. vbi sup. hoc numero duodenario oēs iudicandi cōtinētur.
- 13 Du. Quia cū Ioannis dicatur, q̄ pater oē iudiciū dedit filio, quō Apostoli, & alij iudicabunt? Ref. S. Th. in 4. sen. dist. 47. q. 1. ar. 2. q. 1. q̄ iudicare multipliciter dicitur. Vno modo casualiter, vt dicatur illud iudicare, vnde apparet aliquis iudicandus, & ita aliqui dicuntur iudicare cōparatione, sicut pater de Niniuitis Matt. 26. & sic iudicare cōiter bonorū, & malorum est. Alio modo interpretatiue dicuntur aliqui iudicare, s. approbando sententiā iudicis, & sic oēs electi iudicabunt. Vnde dicitur Sapient. 3. iudicabunt sancti nationes. Alio modo dicuntur iudicare aliqui, quia sunt assessores iudicis, & ita perfecti viri iudicabunt. Alio modo dicitur proprie iudicare, qui fert sententiam in alium, vel propria autoritate, & sic soli Christo competit, vel sententiā ab alio latam in notitiam aliorum deducendo, & sic competit Apostolis, & alijs perfectis viris.
- 14 Dub. An iudiciaria potestas respondeat volūtarie paupertati, quia dicit vos qui re-

- liquistis oia, & secuti estis me, & c. Sedebitis iudicantes, & c. Ref. qui sup. q. 1. q̄ sic, q̄ voluntaria paupertas est eorū, qui oibus q̄ mundi sunt cōtēptis, soli Xpo inhærēt. Et iō non est eis aliqd q̄ eorū iudiciū a iustitia delectat. vñ idonei ad iudicandū reddunt, quasi virtute iustitię, p̄r oibus diligentibus.
- 15 Dub. An solus filius iudicabit, vel tota Trinitas? Ref. Ly. q̄ tota Trinitas iudicabit auctoritatiue, sed Christus in quantum homo iudicabit executiue.
- 16 Du. Cur solus Christus iudicabit executiue? Ref. qui sup. quia iudex debet esse manifestus omnibus iudicandis, sed Deus secūdu diuinā naturā nō videbitur i iudicio ab omnibus, quia tunc omnes essent beati. Et ideo executio iudicij data est Christo homini quæ poterit ab omnibus videri.
- 17 Dub. An illud finale iudicium fiet vocaliter vel mentaliter? Ref. S. Th. vbi supra, q̄ hæc quæstio definitur pro certo non pot, tñ probabilis estimatur, & q̄ totū illud iudiciū & quo ad discussionē, & quo ad accusationē malorū, & cōmendationē bonorū, & quæ ad sententiā de vtrifq̄; mētaliter p̄ficiet, etenim vt vocaliter singulorū facta narrarent, inestimabilis magnitudo t̄pis ad hoc exigeret, vt et dicit Aug. 20. de ciui. Dei
- 18 Dub. An parentes sint deserendi, ut quis ingrediatur religionem? Ref. qui sup. 2. 2. q. 189. ar. 6. q̄ parentibus in necessitate existentibus, ita q̄ eis commode aliter quam per obsequium filiorum subueniri non possit, non licet filius p̄termissio parentum obsequio religionē intrare. Si vero non essent in tali necessitate, possunt filii contra præceptum parentum religionem intrare, quia quilibet post annos pubertatis ingenus libertatē habet quantum ad ea q̄ pertinet ad dispositionem sui status, p̄sertim in his q̄ sunt diuini obsequii, & magis est obediēdu patri spirituū vt viuamus, quā p̄rētib. carnis, ut Apostolus dicit ad Heb. 12.
- 19 Du. Quō relinquens vnū afinū recipiet centum? Respō. Hier. q̄ sensustalis est, qui carnalia pro saluatore dimiserit, sp̄alia recipiet, qui cōparatione, & merito sui quasi paruo numero centenarius compararetur, q̄ vt dicit Ly. sp̄alia ita excedūt bona temporalia, sicut cētenarius numerus vnitatē.
- 20 Du. Quō relinquēs domus, aut agros cētum plū recipiet? Ref. Orig. q̄ illos multiplices intellige in requie paradisi, & ciuitate Dei. Dubitā.

- 21 Dubita. Quomodo reliquens patrem, & fratres centuplum inuenit? Resp. qui sup. q. etiā in hoc seculo quā fratribus carnalib. multos inueniet fratres scđm fidē, sic & patres psbyteros, & filios etatē filiorū hēntes.
- 22 Dub. Quia videtur, q. non licet dimitte re vxorem, quia sunt duo in carne vna? Respon. Chry. in homil. q. dominus non hoc ait, ut simpliciter nuptiæ diuellantur, sed vt omnibus præferamus Dei pietatem.
- 23 Dub. Quia non videtur, q. debeamus relinquere fratres, quia ipsos iubemur diligere, & qui odit fratrem suum homicida est? Resp. qui sup. q. hic persecutionis tempus occulte insinuare videtur, quia. n. multi futuri erant filios ad impietatem trahentes cum hoc acciderit, neque pro patribus, neque fratribus, neq. pro viris habeantur.
- 24 Du. Cur dicit pp. nomē meū? Ref. q. a nomē dñi est Iesus, i. saluator, intelligitur ergo, q. relinquat oīa impeditiā salutē, & sic illa relinquet pp. nomē Xpi, q. ē vera salus.
- 25 Du. Quæ est vita æterna, q. possidebitur ab eis? Ref. q. erit vita æterna aīæ, v. que ad diē iudicij, & totius conuicti post i. eternū.
- 26 Du. Quia non videtur magnū quod habeant vitā æternā, quia etiā damnati viuēt in æternū? Ref. Aug. 13. de ciuita. Dei, q. animæ dñatorū sunt mortuæ, quia non viuūt ex Deo, quia quāuis hō sentire nō desinat, tñ quia sensus ipse, nec volūtatē suauis, nec quiete salubris, sed dolore penalis est, mors est potius appellata, q. vita. & Sapiētia 7. dicitur ex plōna dñatorū, nos nati continuo desinimus esse, quia nō habuerunt esse gratiæ, quæ est uita animæ in præfenti, & gloriæ quæ est eius vita in futuro.

**IN COMMUNI VNUS
Martyris.**

Nolite arbitrarī, quod uenerim pacem mittere.
Matth. c. 10.

Hæc verba dixit dñs anno etatis suæ. 31.
HISTORICĒ.

Apostolis aiebat dñs ne ob id uenisse eū arbitrentur, quatenus in terrā pacem mitteret, cum potius gladium destinare decreuisset, natos quippe ab eorum genitoribus & nurū ab eius focu diuidere uenisset. Inimicos quidē hominis esse ait eius domesticos nec quicumque se dignus existeret, qui parentes, aut liberos se plus diligeret, nec qui

nō suam baiulans crucem cum sequeretur, & qui suam reperisset animam amitteret, qui uero eam eius ob amorem perdidisset, eam fore reperturus. & eos qui ipsos reciperent se quoque recepturos esse. Prophe tam uero, uel iustum eorum in nominibus, si quis hospitaretur premio ipsorum donaretur. Sicienti uero cupiam etiam minimo, qui in potum aquam licet frigidam, obtulisset, minime sua fraudaretur mercede.

Dubia que dilucidanda occurrunt sunt hæc.

- 1 **D**VBITATVR Cur dominus dixit prædicta uerba? Ref. Chryf. q. quasi discipulos cōsolans, ac si diceret, ne turbemini quasi præter spem his contin gentibus, pp. hoc. n. ueni, ut præliū mittā.
- 2 Dub. Cur dicit, quod uenit mittere gladium? Resp. qui supra, quod uoluit asperitate uerborum eorum excitare auditū, vt nō in difficultate rerū deficiat, ne aliq. dicat q. blāda suauis, sed difficilia occultauit.
- 3 Dub. Quia dominus uidetur sibi ipsi contrarius, cū Luc. 10. iusserit, ut dicerēt, pax huic domui, & c. & hic dicit, q. non uenit mittere pacem? Resp. Chry. q. est quædam pax bonā, de qua intelligit Luc. 10. Et quædam mala, quæ est cōcordia aliorum in malum, & de ista intelligit hic.
- 4 Du. Quæ fuit discordia facta per Xpm? Ref. Hieron. q. post prædicationem apostolorū vnaquæque domus diuisa est, qm̄ habuit fideles, & infideles. Et ideo bellū misum est bonum, vt rumpetur pax mala.
- 5 Du. Quia si Christus uenit vt essent credentes, & etiam infideles, uidetur, q. nō sit imputandum infidelibus? Respon. Lyra, q. ista fuerunt facta à Christo occasionaliter, quia ad Christi prædicationem, & Apostolorum aliqui conuerſi sunt ad fidem, & alii in infidelitate permanentes, quantuncun que eis coniuncti, persecuti sunt istos ad mortem.
- 6 Du. Cum dominus præceperit Petro, vt cōuerteret gladium in uaginam, quomodo ipse mittit gladium? Ref. q. ipse non fuit cū occasione martyriū nisi occasionaliter, vt dictum est dubio præcedenti.
- 7 Dub. Cum dederit præceptū de honorādo parentes, quō uenit separare filiū cōtra patrem? Ref. Cry. q. non Christus, sed eorum malitia hanc separationem facit, secū dum

dum tamen consuetudinē scripturæ Christus dicitur hoc facere. Sicut Deus dicitur idurasse cor Pharaonis? & excecare pctōres.

8 Du. Cur dicit & inimici hominis domestici eius? Resp. Hiero q. his uerbis prope in Michea propheta scribitur, Et ita dominus prophetam adducit.

9 Du. Per quæ uerba, & in quo capitulo Micheas hæc dicit? Ref. q. 7. c. scribitur sic, Vir fratrem suum ad mortem uenatur, & infra, Filius continentiam facit patri, & filia surget aduersus matrem suam, nurus aduersus focrum suam, & inimici hominis domestici eius.

10 Du. Cur dicit qui amat patrem, & c. Ref. Hiero q. si amor parentum aut filiorū dei amori comparetur, & non possit utrumque saluari odiū in suos, pietas in Deum est, nō ergo prohibuit amare patrem aut matrem, sed signanter addidit plusquam me.

11 Du. Cur dicit de cruce accipiendā? Ref. Chry. q. cum anima nihil sit familiarius, alicui tamen & hanc non simpliciter odio haberi iussit, sed ut eam quis tradat in occasiones sanguinis.

12 Dub. Cum nos non moriamur morte crucis, uide ur q. non simus Deo digni? Ref. q. sup. q. intelligitur ut crucifigamus corpus nostrum cum uitijs & concupiscentijs, & sic comparimur cōmorimur, cōsepelimur, & consurgimus Christo.

13 Du. Cur Deus non liberauit ita martyres à morte gladii, sicut a morte aliorū tormētorū? Ref. q. vt homines crudeliores. bestiis ostēderet, & q. ignis, aqua, & alię creature subieciuntur sibi, a quibus martyres liberabat. Itē ut ostēderet, q. diuina uoluntate extinguebantur qui potuisset eos liberare a gladio, sicut liberauit a maioribus tormētis. Tertio, quia ut ipse qui est caput. in martyriū passus est p. effusionem sanguinis, ita ipsi qui sunt eius membra similiter pateretur.

14 Du. An unquā liberauit aliquem martyre a morte gladii? Ref. q. sic, sicut patet de Sanctolo presbytero, ut dicitur in tertio libro dialogorum, qui cum truncari capite deberet, & iam carnifex altissēt spatam, dixit, Sancte Ioannes suscipe illam, & non potuit mouere manum quousque Sanctolus orauit pro eo.

15 Du. Quō potest accipi crux non sequēdo Christum? Ref. Gre. in Homil. quoniam sunt non nulli, qui carnis abstinentiam non pro

Deo, sed pro inani gloria exhibent, & sancti nonnulli, q. compassionem Christo non spiritaliter, sed carnaliter impēdūt, ut ei non ad uirtutem, quasi miserando ad culpam fo ueant, hi itaq. crucem uidentur ferre, sed dominum non sequuntur.

16 Dub. Cur dicit q. uos recipit, me recipit? Ref. Hier. q. a aurū abs Apostoli, supra tulerat, es de zona excusserat, dura Euangelistā rū cōdō: uidetur unde sumptus, unde victus, unde necessaria? Et ideo austeritatem pccptorum spe temperat pmissorum, inquis, q. uos recipit me recipit, vt in suscipiendis Apostolis vnusquisq. credentium Christū suscepisse arbitretur.

17 Dub. Cur addit, & q. me recipit, recipit eum q. me misit? Resp. Chryf. q. pp. hoc re promittit honorem suscipientib. A postolos, vt Xpm suscipiant, & et patrem, q. d. autē huic honori fiet æquale, vt quis patrem & filium recipiat.

18 Dub. Cur uult q. recipiens prophetam recipiat eum in nomine prophetæ? Resp. qui sup. q. hoc est intelligendum, si non pp. uirtē huius eminentiam, neq. propter aliud temporalium suscepit, sed q. a uel est propheta, uel iustus.

19 Dub. Quō intelligit, mercedem prophetæ accipiet? Ref. q. sup. i. qualem prophetā, uel iustus est accepturus.

20 Dub. Cur suscipiens prophetam, uel iustū tantam mercedē recipere debet, quantā ipse propheta, uel iustus? Ref. q. sup. qm̄ ille p. phetiæ spiritu plenus est, sed tñ corporeo eget alimento, & si corpus non reficit, certum est qd. uox ipsa subtrahitur, q. igitur prophetæ alimenta tribuit, uires illi ad loquendum dedit. Cū propheta ergo mercedem prophetæ accipiet, q. hoc ante dei oculos exhibuit quod audiuit.

21 Dub. Cur dicit calicem aquæ? Ref. Hier. q. poterat aliquis excusari, & dicere, paupertate prohibeor, ut hospitalis esse nō pos sim. Ideo hanc excusationem leuissimō exemplo diluit calicem aquæ frigidæ toto animo porrugamus.

22 Dub. Cur addit frigida? Resp. q. sup. q. iō ne in calida paupertatis, & penuriæ lignorum occasio quereretur.

23 Dub. Qui sunt minimi? Ref. Remig. q. hi q. nihil quidem habent in hoc mundo, & iudices erunt cum Christo.

24 Dub. Cur dicit in nomine discipuli? Ref. Ly.

Ly. quia si quis reciperet prophetam & iustum, & daret potum non propter Christum, sed quia amicus, vel propinquus, aut quia est compatriota non haberet mercedem praedictam.

39 Dub. Cur dans aquam frigidam non perdet mercedem? Res. qui sup. quoniam in his quaedantur propter Christum, non tantum pensatur quantitas doni, quantum quantitas bonae voluntatis, ex qua datur.

Alijs sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMUNI VNIUS Martyris.

Si quis vult post me venire. Math. 16.

Vt in sancto Petro Martyre. HISTORICE

Quosdam dominus ait ibi esse praesentes qui nequaquam necis vinculis astringerentur, nisi primo filij hominis aduentum suum in regnum conspicati fuissent.

Congruum est dubia resolvere.

DVBITATVR. Qui erant illi qui non gustarent mortem, &c. Res. E. y. q. Petrus, Iacobus, & Io. qui antequam gustarent mortem viderunt filium hominis venientem in regno suo, i. apparentem eis in forma corporis gloriosa, qualem habebit post resurrectionem, cum adeptus fuerit potestatem regni. Tunc enim dixit discipulis suis Mat. vult. c. Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra.

2 Dub. Cur dñs praedicat eis ista? Res. Hier. quia Apostoli potuissent scandalizari dicentes occisionem, nunc dicit esse futuram, q. aut promittit de aeternum in gloria in temporaria longa differet. Prauidens igitur haec occultorum cognitor, quae possent obijcere, praesentem timorem praesenti compensat praemio, dicens, sunt de his stantibus.

3 Dub. Cur non praedicit nomina eorum qui secum ascensuri erant in montem? Respon. Chry. quia reliqui valde concupiscerent se qui exemplum illius gloriae visuri, & grauius tulissent velut despecti.

Alijs sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMUNI VNIUS Martyris.

Nisi gratum fuerint. Ioan. 12.

Quare in Sabbatho ante palmas.

IN COMMUNI VNIUS MART. Nihil opertum quod non reueletur. Matt. 10. Haec verba dixit dñs anno aetatis suae. 31. HISTORICE.

Discipulis Dominus aiebat nisi adeo occultum fore, quin ad lucem quandoque veniat, in secretis vero, quae audissent palam nota facerent, nec eos quoque corpora neci dare tantummodo possunt timendos fore, cum in animam nihil possint, eum vero timendum fore qui totum in gehennam hominem perdere, videlicet qui & curam eorum gerit, quem admodum duos qui vili constant precio passeres fouer, nec nisi eius alter eorum deficere potest natu, quin & cunctos eorum capillos numeratos esse dixit. Cum pluribus igitur meliores sine passeribus, nequaquam timore opus esse. Omnem autem qui ante homines confiteretur, aut negaret, tales suo coram genitore eidem redderet vices.

Dubia sunt haec.

DVBITATVR. Cur dixit praedicta verba dominus discipulis? Res. Ly. quia eis praedixerat magnitudinem tribulationis imminentes. Hic eos hortatur ad tolerantiam, ex consideratione diuini iudicii, in quo omnia manifestabuntur, quia omnium bona & mala omnibus manifesta erunt. Ideo dicit. Nihil opertum, &c.

2 Dub. An verba Christi de occultis manifestandis habeant veritatem et in hoc saeculo? Res. Hier. q. de futuro intelliguntur tempore, quoniam manifestabit Deus occulta hominum.

3 Dub. An omnia occulta etiam sub terra manifestabuntur? Res. Chry. in Hom. q. solum de actibus hominum intelligenda sunt verba Christi.

4 Dub. Cum dominus non loqueretur in tenebris, nec in abscondito, cur hic hoc dicit? Res. Remig. q. sensus talis est, q. dico vobis in tenebris, i. inter Iudaeos incredulos, vos dicite in lumine, i. fidelibus praedicate.

5 Dub. Quid est loqui in aere? Res. qui sup. q. est loqui secreta.

6 Dub. Quid loquebatur dominus eis secreta? Res. q. interpretationem parabolarum, & praedicando eis suam passionem.

7 Dub. Quomodo debebant praedicare super tecta? Res. Rabanus, q. iuxta morem prouinciae Palaestinae loquitur, ubi solent in tectis residere, quia non sunt cacuminata, sed aequalia, praedicare ergo in tectis est cum ceteris audientibus palam dicere.

Dub.

8 Dub. Cur dicit, nolite timere eos, qui occidunt corpus? Res. Chr. in Hom. q. hic suadet mortem propter Dei timorem contemnere.

9 Du. Quis est potens corpus & animam perdere in gehennam? Res. q. Deus, qui est timendus, & obediendus.

10 Dub. Cum corpus in cinerem redigatur, quomodo dicitur mitti in gehennam? Res. Aug. 13. de ciui. Dei, q. hoc non antea fiet quam anima corpori fuerit copulata, ut nulla direptione separentur.

11 Dub. Quid est gehenna? Res. Hiero. q. hoc nomen in veteribus libris non inuenit, sed primo a Salvatore ponitur, & sumitur a gehenna, q. dicitur vallis filiorum Ennon, in radice montis Moria, ubi colebatur Baal, & ubi Iudaei deserta templi victimam hostias immolabant, & comminatus est Deus locum illum impleturum cadaueribus mortuorum, & ita futura supplicia, & poenae perpetuae, qui bus peccatores cruciandi sunt, huius loci vocabulo denotantur.

12 Du. Cur dat exemplum de duobus passeribus? Res. qui sup. q. si parua animalia non decidit absque Deo auctore, & in omnibus est prouidentia, & quae in his peritura sunt sine voluntate Dei non pereunt, vos qui aeterni estis non debetis timere quod absque Dei uiuatis prouidentia.

13 Du. Cur potius exemplum ponit de passeribus, quam de aliis animalibus? Res. Ly. quia passeres abundant in terra praemissionis, & ideo de ipsis fiebat oblatio pauperum, qui non poterat alia habere. Et ideo istud exemplum erat notissimum.

14 Du. Quomodo passeres duo ueniunt affese? Res. Ly. ueniunt, i. venduntur duo passeres pro uno asse.

15 Dub. Quid est cadere super terram? Res. Ly. q. non cadet, i. non morietur.

16 Dub. Quomodo non moritur sine patre? Res. qui sup. i. sine prouidentia Dei patris.

17 Du. Cur dicit, vestri autem capilli? Res. Hierony. q. immensam erga homines in hoc ostendit Dei prouidentiam, & ineffabilem signat affectum quod nihil nostrorum Deum lateat.

18 Du. Cur Deus numerat capillos nostros? Res. Chry. q. hoc non dicit q. Deus pilos numerat, sed ut diligentem cognitionem, & multam circa nos prouidentiam ostendat.

19 Dub. Quia si omnes capilli sunt numerati, videretur quod omnes resurgent in iudicio.

et tonsi? Res. Aug. exponens illud, & capillus de capite vestro non peribit, dicit non de longitudine capellorum, sed de numero potest intelligi.

20 Dub. Cur replicat dicens, nolite ergo timere? Res. q. in hoc manifestat superior expositionis sensus expressus est.

21 Dub. Cur dicit, ois qui confitebitur me &c. Res. Hila. q. hoc concludendo dicit, quia doctrinis talibus confirmatos oportet libertatem de Deo confitendi habere constantiam, & liberam pro palationem veritatis.

22 Dub. Cur dicit coram hominibus? Res. Remig. ne aliquis putaret se absque oris confessione saluari posse, non solum ait, qui me confessus fuerit, sed addidit coram hominibus.

23 Du. Cur dicit confitebor & ego eu? Res. Chry. in Homil. q. ut non turberis si feceris aliquod bonum, & in hoc saeculo non sequatur retributio, quae erit in futuro tempore, & similiter si negaueris negaberis, ut si feceris aliquod malum etiam statim non sequatur vindicta, in futuro tamen tempore expectat.

24 Du. Quid est Christum aliquem confiteri apud patrem? Res. Rabanus, quia talis pro Christum habebit accessum ad patrem, & filius dicit, Venite benedicti patris mei.

25 Dub. Quid est negare aliquem apud patrem? Res. Remig. q. a conspectu suae diuinitatis, & patris repellere.

26 Dub. Quia nullus deum esse negat? Res. Rabanus, q. licet nullus etiam paganus negare possit quod deus non sit, potest tamen ab infidelibus negari quod non sit Deus filius & pater.

27 Du. An semper negatio fidei sit peccatum mortale? Res. quod sic, quia cadit sub precepto negatio, quod obligat semper, & ad semper.

ALLEGORICE.

Christus caput est, Apostoli capilli dicuntur, quia nomina sanctorum scripta sunt in caelis. Passeres duo venditi corpus atque anima est, & cui venditur peccatum, vnus passer in terram cadit, quia infideles terrena concupiscunt. Fideles vero ad caelestia tendentes sunt alter passer, cui volatus in caelum est. Christum confiteatur, qui eius mandata seruat, negat qui preceptis non obedit.

TROPOLOGICE.

Vt cauereamus et ab occultissimis peccatis instrumur, quoniam omnia occulta patefuerunt, utique fortissimus in piculis, & tribulationibus, quoniam pra-

præmia virtutibus manent, nec vereamur confiteri fidem nostram, quoniam in celis magno donabimur premio.

ANAGOGICE.

Contemplemur præmia occultarum virtutum nostrarum in finali iudicio coram omnibus esse nobis reddenda. Audiemusque Christum, quem hoc in mundo confessi fuimus, consistentem, & nos ad patrem vocantem dicendo. Venite benedicti patris mei, percipite regnum, ut in perpetuum conregnentis.

IN COMMUNI VNIVS MART.

Si quis uenit ad me, & non odit patrem suum. Luc. 14. c.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis suæ 32. die 27 Septembris, in die Dominica.

HISTORICE.

Nullum dominus aiebat suum fieri possediscipulum, qui necessarios oēs, vitamque propriam non odiret, eumque sua accepta cruce non sequeretur, quoniam turrim erigere volens, si non omnes computet sumptus, illudetur si perficere nequiverit. Rex etiam ad bellum iturus nisi quod cum militibus occurrere possit aduersantem cogitauerit, & quatenus æquauerit pacem petat, in fauos reputabitur, eo qui cum quocunque modo Christi discipulus effici voluerit, nisi oib. que possidet renūciauerit, nequaquam voti compos erit.

Hæc sunt dubia.

DVBITATVR. Cur dominus dat exemplum de turri ædificanda & de rege ad bellum ituro? Ref. Ly. quia sicut turris peminet, & rex in bello uincens maiorem triumphum fortitur, quam aliiis exercitiis vacans, ita status perfectionis ad quem dominus inuitabat excedit omnem statum.

Du. Nunquid alio modo quis possit esse Christi discipulus nisi obseruatis conditionibus a domino dictis? Ref. Ly. quod sic, secundum statum commune fidelium obseruando mandata. Alio modo secundum statum ad perfectionem tendentium cum obseruatione consiliorum, & sic requiruntur conditiones positæ a Christo.

Du. Quis est sensus primæ similitudinis? Ref. Ly. quod volens edificare turrim, aggredi perfectionem Euangelicam, sedens, quietus à tumultu passionum, computat sumptus, i.

considerat si est propius ad relinquendum omnia propter Deum, ne postquam posuerit fundamentum, quod consistit in obseruatione mandatorum, & non potuerit perlicere, quia non habet promptitudinem supradictam, quod est primum in statu perfectionis acquirendum, illuditur ab oibus, quia non perficit, quod incipit.

Dub. Quo exponitur secunda similitudo? Ref. qui sup. rex, i. aggrediens perfectionis statum debet bene regere operationes suas & cogitationes suas, & habet committere bellum ad rapiendum sibi cœlestem regnum, si possit cum decem millibus & c. cum obseruantia decem mandatorum, sed quia non potest, quia rex cœlestis venit cum viginti millibus ad se exigens duplicem obseruationem, mandatorum, & consiliorum. Rogat ea que pacis sunt assentiendo regi cœlesti in obseruatione consiliorum, quæ incipit ab Euangelica paupertate, ideo concluditur quod qui non renūciat erit omnibus quæ possidet, non potest Christi esse discipulus.

Dub. Quæ differentia est inter relinquere omnia, & renūciare oibus? Ref. Beda, quod paucorum perfectorum est relinquere omnia, hoc est, curas mundi postponere. Cunctorum autem fidelium est renūciare omnibus, hoc est sic tenere, quæ mundi sunt, ut tamen per ea non teneantur in mundo. Alijs sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMUNI PLVRIMORVM Martyrum.

Cum audieritis prælia Luc. 21. cap.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis suæ 33. die 20. Martii, i. Dominica palmarum.

HISTORICE.

Quære dominica 24. post Pentecosten, & in festo Geruasij & Prothasij.

Dubia solvenda hæc sunt.

DVBITATVR. An bellare sit licitum? Ref. S. Th. 2. 2. q. 4. quod sic, dummodo currant. s. auctoritas principis, causa iusta, & intentio bellandi iusta, quia ut dicit Aug. contra Faustum, dicitur cupiditas, uicissèdi crudelitas, implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & si qua sunt similia, hæc sunt quæ in bellis iure culpantur.

Dub. An die festo liceat bellum iustum

exercere? Ref. qui sup. ar. 4. quod sic, si necessitas exposcat, sed absque necessitate non licet.

Dub. An clericis liceat bellare? Ref. qui sup. ar. 2. quod non in propria persona, possunt tamen ex auctoritate superioris interesse bellis, non quidem ut ipsi propria manu pugnent, sed ut iuste pugnantibus spiritualiter subueniant suis exhortationibus, & ab solutionibus, & aliis huiusmodi spiritualibus obuentioibus.

Dub. An liceat uti insidiis in bello iusto? Ref. qui sup. ar. 3. quod non uerbo, ut falsum quid supputatur hosti, & non seruetur, vel quod sibi dicatur falsum, quia ut Ambrosius dicit in libro de officiis. Sunt quedam iura bellorum, & fœdera et inter ipsos hostes seruanda. Facto autem licet insidiis uti, si non apertè propositum nostrum hosti, quia ut dicit Aug. in lib. 83. quoniam, cum iustum bellum suscipitur uerum aperte pugnet aliquis an ex insidiis, nihil ad iustitiam interest, & probat auctoritate domini, qui mandauit Iosue ut insidias poneret habitatoribus ciuitatis Hay, ut habetur Iosue 6.

Dub. An liceat prædari in bello iusto? Respon. qui sup. q. 66. ar. 8. quod si illi qui prædantur habeant bellum iustum, licet prædari, & ea quæ capiunt efficiuntur eorum, nec tenentur ad restitutionem, nisi per prædam militarent, quia peccatum esset, ut dicit Augustinus de uerbis domini. Si uero habeant bellum iniustum illi qui prædantur rapinam committunt, & ad restitutionem tenentur.

Dub. An mulieres sint exponendæ ad bellum? Ref. qui sup. in 4. lib. de regimine principum. c. 5. & 6. quod non, ut dicit Aristoteles in 2. Politico. respondendo argumentis Socratis & Platonis.

IN COMMUNI PLVRIMORVM Martyrum.

Descendens Iesus de monte. Luc. 6.

Historia huius Euang. facta est anno Christi 31. die 14. Iulij, in die Lunæ.

HISTORICE.

Ex monte quodam cum descendisset dominus in campetribus, existens suis cum discipulis ac plebis maxima multitudine, quæ ex illis aduenerat partibus, ut eius lauriret doctrinam, & consueta ægritudine reportaret remedia, suos intuens discipulos beatos fore aiebat mendicos esurientes, & flentes,

quæ celorum consequerentur regnum, satiatique habitent, ac futuro in periderent. Et ipsos quoque fore beatos cum eius ob nomina odirentur, diuiderentur, exprobarentur, ac ludibrio omnibus fierent, nam iussit, ut tali lærarentur tempore, cum eos in celum quam plurima præstolaretur merces.

Hæc sunt dubia declaranda.

DVBITATVR. Quid egerat dominus in monte? Respon. quod ut habetur Lucæ 5. cap. quod d. pernoctauit in oratione Dei.

Dub. An solus in monte fuerit? Ref. qui supra, quod ibi ex discipulis duodecim elegit Apostolos, cum quibus de monte descendit.

Dub. In quo loco campetribus stetit? Respon. Ly. quod in aliqua parte montis planiore, quæ hic dicitur locus campetris.

Dub. Quis erat ille mons? Ref. Magister hist. sch. quod non multum interest scire, an sit mons Thabor, seu alius mons in Galilæa.

Dub. Cum Euangelista dixerit ab omni Iudæa, cur post dicit, & Hierusalè, cum Hierusalè sit in Iudæa? Ref. quia Hierusalè erat ciuitas regalis, & aliquis potuisset credere, quod ab ea nullus uenisset, ideo eam nominauit.

Dub. De qua maritima intelligit? Respon. Beda, quod de ea quæ a mari magno cognominatur.

Dub. Cur primo dicit, ut audirent illum, & post ut sanarentur a languoribus suis? Respon. Theophilus, quod primo dicit quod perinet ad animarum medelam, & post ad medelam corporum.

Dub. An omnes essent infirmi, quia dicit, ut sanarentur, & c. Ref. Lyra, quod non, sed illud dicitur solum de illis, qui erant inter eos infirmi.

Dub. Quomodo uirtus Christi exibat ab eo? Respon. qui sup. quod exibat sicut effectus exit a causa, non quod relinqueret Christum, & transiret ad alios, sed in eo existens sanabat infirmos.

Dub. Quomodo sanabat omnes, si non omnes erant infirmi? Respon. quia omnes indigebant sanitate corporis uel animæ.

Dub. Cur dicit, quod eleuauit oculos? Respon. Ambrosius, quod si in humili stabat, tamen eleuauit oculos. Eleuare autem oculos aliud non est, nisi interius lumen aperire.

Du. Cur potius eleuauit oculos in discipulos

- pulo, quam in alio? Ref. Beda, quod ut his qui uerbum intenta cordis aure percipiunt, latius saporis intimi lumen aperiat.
- 13 Dub. Vtrum iste sermo de beatitudinibus sit ibidem cum illo qui a Matthæo scribitur 5. c. Ref. qd de hoc sunt duæ diuersæ opinionones, quarum quælibet est sustentabilis. Nā dicentes, quod est idem sermo, dicunt, qd ea quæ vnus Euāgelista omisit, alius suppleuit. Qui uero dicunt, quod sunt diuersi sermones, dicunt quod non est inconueniens, quod Christus suos sermones fecerit de eadem materia in diuersis temporibus, qui eodem modo incipiunt, & terminantur. Magister tamen h. Ito. scho. dicit, quod non multum interest hoc, si est idem vel diuersus sermo.
- 14 Dub. Cum Mar. 5. dicatur. Beati pauperes spiritu, cur hic dicitur pauperes solum? Ref. Cyril. qd in Euang. Matthæi intelligitur pauperes spiritu humiles, hic autem intelligit pauperes, i. diuitias contententes.
- 15 Dub. An indifferenter omnes pauperes sint beati? Ref. Basil. qd non omnis quæ paupertas præmit beatus est, sed qui Christi præceptum mundanis prætulerit opibus, plures enim pauperes sunt in substantia, avarissimi autem secundum affectum.
- 16 Dub. An sola paupertas mereatur regnū dei? Ref. Eusebius, qd cum regnum cælorū in multis gradibus honorum consideretur. Primus gradus scandentium est eorum qui diuino intuitu colunt paupertatem, tales autem fecit eos qui primo effecti sunt eius discipuli, ob hoc in eorum persona dicit, quia uestrum est regnum Dei.
- 17 Dub. Cur post paupertatē ponit esuriē? Resp. Cyrilus. qd eo, quia postquam mandauit paupertatem colere, ea quæ consequuntur inopia coronat honoribus. Contingit enim paupertatem colentes necessarium incurere defectum, & vix acquirere victum, idcirco non sinit discipulos super hoc pusillanimes fieri.
- 18 Dub. Quomodo intelligitur, Beati qui esuritis? Resp. qui sup. i. beati qui castigatis corpus uestrum, & seruituti subicitis, qd in fame, & siti uerbo operā datis, quia celestium tunc gaudiorū habebitis ubertate perfrui.
- 19 Dub. Quomodo saturabuntur? Ref. qd ut dicitur Ps. 1. 6. Satiabor cum apparuerit gloria tua. uide dubio præcedenti.
- 20 Dub. An omnes stientes sint beati? Re-

- spond. qui supra, quod non, quia flere est commune fidelibus, & infidelibus, sed eos qui penē sunt lachrymantes propter odiū mundanorum.
- 21 Dub. Cur post esuriem ponit fletum? Respond. Cyrilus, quod inopiam consequitur non solum defectus rerum ad delectationes facientium, sed etiam depressus vultus propter mæstitiam.
- 22 Dub. Quod præmium est ridere? Ref. Basil. qd non intelligit risum per mandibulas sonum, sed merā, & impermixtam cuiuslibet tristitiæ alacritatem.
- 23 Dub. Quid boni potest esse in fletu? Ref. Chry. qd magnum quid secundum deū tristitia est, & impetrat ei penitentiam in salutem, vnde Paulus cum non haberet suos defectus flere, pro alienis lugebat.
- 24 Dub. Quid prodest fletus noster his pro quibus stemus? Respond. quod & si nihil proficimus his pro quibus stemus, tamen proficimus nobismetipsis, nam qui sic aliena deflet non præteribit inflebiliter sua delicta.
- 25 Dub. Cur dicit, beati estis cum vos oderint, &c. Resp. Beda, qd licet beatus sit qui præmissa propter Christum pati desiderat, multo tamen beatiōr est qui has virtutes inter aduersa seruare non trepidat. Ideo tales appellat beatos.
- 26 Dub. Quid nobis nocet odium hominum? Resp. quod in se non nocet, sed cum homines ex odio prorumpunt in facta aduersus nos.
- 27 Dub. Quomodo separant? Ref. Beda, qd quando a synagoga expellunt.
- 28 Dub. Quomodo exprobrant? Resp. qui sup. qd quia exprobrant nomen crucifixi.
- 29 Dub. Quod nomē eorū eiciunt tanquā malum? Ref. qui sup. qd in hoc nomē Christianorum significat, quo a Iudæis Gentilibusq; sepius me, quantū ad ipsos memoriarū abrahā, & ab hominibus est abiectū.
- 30 Dub. Cur dicit, propter filium hominis? Resp. qui sup. quia nulla existerat causa odii, nisi propter filium hominis, quoniam si credentes nomen Christi suum cognomen facere uoluerunt.
- 31 Dub. Cur dicit gaudete, &c. Resp. quod quia docuerat eos ab hominibus insectandos. Ideo etiam docet in hoc ultra homines esse beandos.
- 32 Dub. Cur nō dicit quātitatē mercedis? Ref. Damascenus, quia illa quæ communiari, vel numerari possunt terminatē ingeruntur, qd aut ex quadam excellentia omnē transcendit mensuram & numerum, indeterminatē dicitur magnum, & multum, puta quia multam dicimus esse dei misericordiam.
- 33 Dub. Cum Lucas non ponat nisi 4. beatitudines, cur Mar. 5. dñr esse octo? Resp. S. Tho. 1. 2. q. 69. ar. 3. qd Lucas narrat sermonem factum ad turbas. Et ideo ponit beatitudines 4. m capacitate turbarum, quæ solam voluptuosam, & temporalem, ac terrenam beatitudinem nouerunt. Vnde dominus per 4. beatitudines quatuor excludit, qd ad prædictam beatitudinem pertinere uidentur, s. abundantiam exteriorum bonorum, cum dicitur. Beati pauperes. & bonū ciborum, & potuum cum dicit. Beati qui esuritis. Item cordis inmunditatem cum dicit. Beati qui nunc fletis. Item exteriorum hominum fauorem dicens. Beati eritis cum uos oderint homines.
- 34 Dub. Quot sunt beatitudines? Ref. qd sup. qd sunt octo, licet octaua uideatur quā confirmatio, & manifestatio oīum præcedentiū.
- 35 Dub. Quæ sunt istæ octo beatitudines? Ref. qui sup. qd prima est paupertas spiritus. Secunda mansuetudo, seu mititas. Tertia iustus. Quarta esuritis iustitiæ. Quinta misericordia, seu exhibitio misericordiæ. Sexta munditia cordis. Septima pax. Octaua persecutionem pati propter Christum.
- 36 Dub. Quia in sacra scriptura ponuntur aliæ beatitudines, quia Ps. 1. dñ. Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorū, & Prou. 3. Beatus vir qui inuenit sapientiam. & Iob. 5. Beatus vir, qui corripitur a dño? Ref. qui sup. qd necesse est oēs beatitudines, quæ ponuntur in sacra scriptura ad istas reduci, vel quantum ad meritā, vel quantum ad p̄mia, quia necesse est, qd oēs pertineat aliquo modo ad uitam actiuam, vel ad contemplatiuam. Vnde cum dicitur. Beatus vir qui nō abiit in consilio impiorum, pertinet ad munditiam cordis, quod autem dicitur. Beatus vir qui inuenit sapientiam, pertinet ad præmium sapientiæ beatitudinis. Et quod dicitur. Beatus vir qui corripitur a domino, pertinet ad beatitudinem iustus, & idem patet de omnibus aliis quæ possunt induci.
- 37 Dub. An p̄mia correspondentia prædictis beatitudinibus, pertineant ad hanc uitam, vel ad aliam? Ref. qui sup. ar. 2. qd inchoantur in hac uita, & perficiuntur in alia.

- 38 Dub. Cur præmium primæ beatitudinis ponitur & octauæ? Resp. qui sup. in 3. sent. dist. 14. q. 1. ar. 3. qd quia ista iustitia est manifestatiua omnium præcedentiū ideo speciale sibi præmium non redditur, sed redditur ad caput, s. ad præmium positum in prima beatitudine, ut per hoc ostendatur, qd omnium beatitudinum ei p̄mia debent.
- ¶ Aliis sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMUNI PLVRIMORVM Martyrum.

Videns Iesus turbas. Mat. 5. c.

Historia huius Euang. facta est anno Christi 31. die 14. Iulii, in die Lunæ.

HISTORICE.

Turbas dñs prospiciens descendit montem, aperto itaq; sedens ore suos admonēbat discipulos dicens, spū pauperes beatos fore, ac mites, stientesq; ac iustitię sitientes: misericordes quoq; corde et mundi, ac pacis amatores, ac qd pp iustitiæ uirtutē paterentur, quō regnum pro p̄mio cælorū, terræq; possessio consolatio, saturitas, misericordia, dei uisio, filiatio eius eis darentur, utq; gauderent, lætarentur etiam cum ex eis copiosum accepturi forent p̄mium.

Horum ponuntur solutiones dubiorum.

- D**VBITATVR. Cur dominus uisit turba ascendit in montē? Ref. Aug. de cōsēsu. euāg. qd ut euitaret multas turbas, & solis discipulis loqueretur.
- 2 Dub. Cur dicit, Euāgelista, qd aperuit os suum? Resp. Remig. qd ut demonstraret magna esse quæ dicebantur.
- 3 Dub. Cur post paupertatem loquitur de mitibus? Ref. Amb. quia non prodest carere secularibus nisi quis fuerit mitis.
- 4 Dub. Qui dñr mites? Ref. Aug. qd illi, qui cedunt improbitatibus, & non resistunt in malo, sed vincunt in bono malo.
- 5 Dub. Quæ differentia est inter mitē, & mansuetum? Ref. S. Th. super Ps. 24. qd mitis dicitur, qui semper fuit sine ira, sed mansuetus, qui de feritate redductur ad hoc.
- 6 Dub. Quam terram possidebunt mites? Ref. Ambr. qd illā, de qua dicitur, Psal. 141.
 Qq 3 Portio

- Portio mea dñe sit in terra uiuentium.
- 7 Dub. Cur promittit mitibus, q̄ possidebunt terrā? Resp. Chry. in hom. q̄ dominus spiritalibus sensibilibus immiscuit, qm̄ extimatur qui mitis est omnia sua perdere, id̄ dominus contrarium promittit.
- 8 Dub. De quibus est legendum? Ref. Hilarius, q̄ lugere debemus peccata vetera, q̄ non contumelias uel damna.
- 9 Dub. Cur post fletum ponitur esuries iustitiæ? Ref. Amb. super Luc. q̄ sicut æger cū in graui morbo est non esurit, ita peccator ante quam desinat peccata est æger, & non esurit. Cum autem desleuerit iam non est æger, & incipit esurire.
- 10 Du. Quid est esurire iustitiā? Resp. Hier. ut nunquā nos satis iustos, sed semper esurire iustitię opera intelligamur.
- 11 Du. Quid est sitire iustitiā? Ref. Chry. super Matthæum, q̄ scientiam eius acquirere cupiens dicitur eam sitire.
- 12 Du. Cur ponitur pro p̄mio qm̄ saturabuntur? Ref. qui sup. qm̄ maiora erunt p̄mia Dei, q̄ sanctorum desideria.
- 13 Du. Cur post iustitiā tractat de misericordia? Ref. Gl. q̄ a iustitia sine misericordia crudelitas est, & misericordia sine iustitia dissolutio, nec vna ab altera separari dēt.
- 14 Du. Quis dicitur misericors? Ref. Remigius, q̄ qui alterius miseriam quasi suam reputat.
- 15 Du. Cur solū promittit misericordiam pro p̄mio misericordibus? Ref. Chry. in hom. q̄ videtur esse æqualis retributio, sed etiā multo maior, non enim est æqualis humana misericordia, & diuina.
- 16 Du. Annon misericordes misericordiam consequentur? Respon. Hilarius, q̄ Deus suam misericordiam est solis misericordibus p̄stiturus.
- 17 Du. Cur post misericordiam ponit m̄n ditiā cordis? Ref. Chry. in hom. quia multi misericordiam impendunt, qui in impudice viuūt. Et ideo vult, q̄ sint mundo corde.
- 18 Du. Qui dicuntur m̄di corde? Ref. qui sup. q̄ hi qui vniuersalem virtutem possident, ut nullius sibi malitię consci sint.
- 19 Du. Quia non uidetur maior remuneratio uidere Deum, quā consequi eius misericordiam? Ref. Gl. quod est maior remuneratio; Sicut qui in curia regis non solum prandent, sed & faciem regis vident.
- 20 Dub. Cur post mundiciā ponit de paci-

- ficis? Ref. Amb. sup. Lu. qm̄ cum interiora omnia sunt uacua ab omni labe peccati, nec dissensiones contentionesq̄; ex affectu prodeunt, tunc pax incipit ut aliis feratur.
- 21 Du. Qui dñr pacifici? Ref. Hier. q̄ hi qui primum in corde suo, deinde & inter fratres dissidentes faciunt pacem.
- 20 Dub. An alio modo possimus uocari filij dei quā per pacem? Ref. Hila. quod non aliter transire in nuncupationem familię dei possumus, nisi fraternā inuicem charitatis pace viuamus.
- 23 Dub. Quam ampliorem dignitatem habent pacifici ab aliis? Resp. Gl. quod maximam, sicut qui filius regis dicitur, in domo regis summus est.
- 24 Dub. cur post pacem ponitur persecutio? Respon. Chrysof. in Hom. ne aliquis æstimaret, quod semper pacem sibi quærere sit bonum.
- 25 Dub. Qui persecutionem dñr pati propter iustitiā? Ref. qui sup. qui pro omnib. virtutib. animam ponunt.
- 26 Dub. Cur dicit, pp̄ iustitiā? Ref. Hier. qm̄ multi propter sua peccata persecutionem patiuntur, & non sunt iusti.
- 27 Dub. Cur non ponit a quib. persecutionem debent pati? Ref. Chry. super Matt. q̄ non posuit scriptura personas persequentiū, sed solam causam persecutionis, ut non aspicias quis te persequitur, sed propter quid.
- 28 Dub. Cur non ponit cuilibet beatitudinē pro p̄mio regnum cœlorum? Ref. Chry. in Hom. q̄ cum dicit consolabūtur, misericordiam consequentur, & c. h̄mōi, per hęc vniuersa nihil aliud quā regnum cœlorum occulte insinuat: ut nihil sensibile expectes.
- 29 Dub. Cur iste beatitudines ponuntur in numero septenario? Ref. Aug. qm̄ his septē gradib. congruit operatio Spiritus sancti septiformis, quam Esaias describit, sed ille a summo: hic homo de imis ad similitudinem dei ascensus. In his prius est timor, qui congruit humilib. de quib. dicitur beati pauperes spiritu, idest non alta sapientes, sed timentes. Secūda est pietas, quæ conuenit mitibus, qui enim pię quærunt, honorat, non reprehendit, non esunt, quod est mitem fieri. Tertia est scientia, quæ conuenit lugentibus, qui didicerunt quib. malis nunc victi sunt: quæ quasi bona petierūt.

Quarta,

IN COMMUNI PLVRIMORVM Martyrum.

Attendite a fermento Pharisæorum. Luc. 11. c.
Hęc verba dixit, dominus anno ætatis suę 32. die 15. Iulij, in die Iouis.
Historice, vt in communi vnus martyris.
Nihil opertum.

Ista dubia occurrunt exponenda.

- D**VBITATVR. Cur dominus dixit p̄dicta verba? Ref. Cyrillus, quia Iudæi cauillatores erant, ob hoc Xps ab eis sibi cauere admonebat discipulos.
- 1 Dub. Cur aliquando laudatur fermentū, & aliquando vituperatur? Resp. Gregorius Nazanzenus, q̄ fermentum laudatur quādo est tanquā efficiens panem vitalem. Quando vero vituperatur est significans vetustam & acidam malitiam.
- 2 Dub. Cur vocat dominus fermentū hypocritism? Resp. Beda, quia sicut modicum fermentum totam farinæ massam corrumpit, sic simulatio animū tota virtutum sinceritate & veritate fraudabit.
- IN COMMUNI PLVRIMORVM Martyrum.
- Sedente Iesu super montem Olinarum. Mat. 24. c.*
- Historia huius Euang. facta est anno Christi 33. die 22. Martij, in die Martis.
- HISTORICE,
- Vide in festo sanctorum Geruasij & Prothasij, & in communi plurimorum martyrum. Cum audieritis p̄lia.
- Hęc sunt dubia.*
- D**VBITATVR. Cum signa quædo minus hic p̄nunciat iam venerunt, quid est q̄ non venerunt adhuc hi, qui seducere debēt? Ref. q̄ hęc fuerunt signa plagatum diuinitus illatarum.
- 2 Dub. Quid voluit scire discipuli, cū quæ runt quando hęc erunt & c. Ref. Hieron. q̄ tria, s. quo tempore Hierusalem destruenda sit. Secundo quo tempore Christus venturus est. Tertio quo tempore consummatio sæculi sit futura.
- IN COMMUNI PLVRIMORVM Martyrum.
- Vt vobis qui edificatis. Luc. 11. c.*
Hęc

Hæc verba dixit dominus anno ætatis sue 31. die 1. Decembris, in die Iouis.

HISTORICE.

Legisperitis, cæterisque Iudæorum principibus. inuēctiuam dñs ingerit, q̄ prophetarū edificarent monumenta, quos tñ eorū neci tradidissent genitores, eos illorum operibus afferens præbere consensum, quia quos illi trucidauerunt, illis hi sepulchra fabricarent, ideoq; eis sapientia comminata est, q̄ prophetas Apostolosq; ad eos missos letho adijcerent, vt omnium eorū sanguis effusus a seculi principio ab Abel, vsq; ad eum quem Zacharias effudit altare inter & edē, ab eorum requireretur manibus, in eos & inuēctus est dñs, q̄ sapientiæ quidem tulissent clauem, nec tñ introissent, quin & ingredi alios prohibuissent volentes. His autē commoti aduersus eum instantes eius voluerūt opprimere verba, infidijs eum cupientes circumuenire, vt ex suis aliqua valerent decerpere verba arguitioe digna, vt eū accularēt.

Dubia hæc sunt.

DVBITATVR. Cur dominus dixit prædicta verba? Resp. Cyrillus, q̄ cum supra reprobauerit onerosum legis peritorū officium, nunc induxit munem inuēctiuam in cunctos principes Iudæorum, dicens. Væ vobis.

1. Du. Cur redarguit eos dñs de sepulchris ædificandis, eū sepultura sit opus misericordiar? Ref. Ambr. quia ædificando sepulchra prophetarū, patrum suorum facta damnabant. A emulatio autē paterna scelera in seipsos sententiā retorquebant. non. n. edificatio, sed emulatio loco criminis estimatur.

3. Dub. Quomodo edificando testificabantur, &c. Ref. Beda. q̄ simulabant quidem se ob fauorem vulgi captandum patrum suorum horrere perfidiam, memorias prophetarum qui ab eis occisi sunt magnifice ornando, sed ipso opere testificatur quantum patere nequitie consentiant iniurijs agendo dominum a prophetis pronunciatum.

4. Dub. Quæ est sapientia Dei? Ref. Ambr. quod est Christus.

5. Dub. Vbi habetur, q̄ dixerit hoc Christus? Resp. Ambr. q̄ Mat. 23. cum dicit. Ecce ego mitto ad vos prophetas, sapientes, & scribas &c.

6. Du. Quæ est clavis sciē? Ref. Cyril. q̄ est

ipsa lex, vel auctoritas docēdi, vt dicit Ly. Dub. Quomodo ipsi abstulerunt clauem sapientiæ? Ref. Cyril. q̄ docebat legis peritos quali indagantes legem Moyse, & dicta prophetarum reseruare quodam modo populo Iudæorum ianuam noticiæ Christi, quæ clavis sapientiæ dicitur.

8. Dub. Quo ipsi non introierunt? Ref. qui sup. quia non declarabant populo, quæ in lege pertinebant ad Christum, nec ipsi in eū credere voluerunt.

9. Dub. Quo alios intrare prohibuerūt? Ref. qui sup. quia derogabant diuinis miraculis, & contra eius dogmata clamabant, quid eum auditis non permitteret homines credere in Christum a lege promissum.

10. Dub. Cur Pharisei inceperunt grauius insistere? Resp. Beda, q̄ vt attestarentur veram perfidiæ, & simulationis, ac impietatis sue crimina.

11. Du. Quid est insistere? Ref. Cyril. q̄ hic sumit pro instare, vel inuidere, vel saure.

12. Dub. Cur hoc faciebant? Ref. Ly. vt eum turbarent & obstupefacerent, quia conturbati minus præuident.

13. Du. Quid est os opprimere? Ref. Theo. i. prouocare eū ad dicēdū aliquid, vñ posset damnari, & q̄ nūc dicit opprimere, post dicit capere, vel rapere aliquid ex ore eius, nā interrogabant eū nūc de lege, vt arguāt eū quasi blasphemū obloquētē de Moyse. Nūc vero de Cæsare, vt accusent eū tanquam infidiosum, & hostē maiestatis Cæsare, quē admodū post accusarunt eum corā Pilato.

Aliis sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMUNI PLVRIMORVM Martyrum.

Qui vos audit me audit. Luc. 10. c.

Hæc verba dixit dñs anno ætatis sue 31.

HISTORICE.

Discipulis quos prædicatū dñs mittebat aiebat, q̄ eos qui audirent aut se spernerēt secūq; qui ipsum mandasset audiri & sperni. Septuaginta duob. itaq; reuersis, gaudentiq; narrantibus quem admodum eius in nomine subiicerentur demonia. Respondit fulguris instar celo cadentem Sathanam se intuitū fuisse. Eis vero dedidisse potestatem cuncta super venenata animalia, ac omnē hostis virtutem calcandi, nec quicquā eis posse

posse nocere. Monuit vero, ut nequaquam de spirituū subiectione letarent, sed potius, q̄ eorum in cælis scripta forent nomina.

Occurrunt hæc dubia.

DVBITATVR. Cur dñs dixit prædicta verba? Resp. Beda, quod ne quis crederet quod tantummodo ciuitates, vel personæ, quæ dominum in carne videntes spernebant poenas patientur, & non alii, qui hodie quoq; euangelij verba despiciunt, ideo discipulis ait. Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit.

2. Dub. Quomodo audientes discipulos audiebant Christum? Resp. quod quia doctrinam habitam à Christo prædicabant.

3. Dub. Quomodo spernentes discipulos spernant Christum? Ref. quoniam spernentes missos spernant mittentem.

4. Dub. Cum astantes ad prædicationē discipulorum omnes audirent, qui nō erāt surdi, qui tamen omnes non credebant, ergo pariter omnes tales audiebant Christū? Resp. q̄ illi audiebant quidem si non erant surdi. Sed hic non accipitur audire ita communiter, sed pro audire cum obseruatione credulitatem. Est. i. dicitur, Si audieritis me bona terræ comedetis.

5. Dub. Quomodo spernentes Christū spernebant patre? Resp. Bed. q̄ in discipulo magister auditur, & in filio pater honoratur.

6. Dub. Vnde reuersi sunt 72. discipuli? Ref. q̄ de prædicatione ad quam eos miserat, vt habebat ante hoc euangelium.

7. Dub. de quo gaudebant discipuli? Resp. Cyrillus, q̄ magis videbantur gaudere, q̄ facti sunt miraculorum auctores, quæm q̄ facti erant prædicationis ministri.

8. Dub. Quo demones eis subiiciebantur? Resp. quia ad imperium eorum exigebant ab obsessis corporibus.

9. Dub. Cur dicunt in nomine tuo? Ref. q̄ ad inuocationem nominis Christi exibant.

10. Dub. cur dominus dicit, videbam Sathanā, &c. Raf. Gre. 24. moral. q̄ mire dñs vt in discipulorū cordibus elationē premeret iudicium ruine retulit, quod ipse à magistro elationis accepit, vt in auctore superbię dicerent quid de elationis vitio formidaret.

11. Dub. Quid est Sathanas? Resp. Basilius, q̄ sathanas hebraicè, Latine dicitur aduersarius, quia aduersatur bono, sed diabolus di-

citur eo quod cooperatur nobis in malo, & accusator sit, natura eius est incorporea, locus æreus.

12. Dub. Cur dicit, videbam, & non video? quia vidit quando corruit.

13. Dub. Quid est fulgur? Resp. q̄ est proprie lux emissa quando per tonitruum franguntur nubes & tonat.

14. Du. cur diabolus dicitur sicut fulgur? Resp. Titus, quia natura fulgidus erat vt fulgur, sed factus est tenebrosus propter affectum.

15. Du. Quam potestatem dedit eis dominus? Resp. Titus, q̄ hoc potest intelligi ad literam, quia nec vipera nocuit Paulo, nec venenum Ioāni, nec draco Matthæo, & sic de alijs. Vel spiritualiter, quia conculcaverunt, & conculcare fecerunt serpentem antiquum ab adorantibus Christum, qui serpens alias per vniuersum orbē colebatur, & tamen nihil nocebat apostolis, quantum ad eorum salutem.

16. Du. Cur post serpentes ponit scorpiones? Ref. Beda, quia serpentes dente, & aperte feriunt. Scorpiones autem cauda & claculū.

17. Dub. Cur dicit, & super omnem virtutē inimici? Ref. Chry. q̄ ne putaremus hoc solum dici de bestiis.

18. Dub. Cur dicit, veruntamen in hoc nolite gaudere? Ref. Titus, quia letitia eorū inanem gloriā sapiebat. Gaudebat. n. q̄ quasi sublimes effecti terribiles, & hominibus, & demonibus erant.

19. Du. Cur non debet gaudere de subiectione spirituum? Ref. Beda, quia spiritus eiice re, sicut & virtutes alias facere interdum non est eius meriti, qui operatur, sed inuocatio nominis Christi hoc agit ad cōdēnationem eorum, qui inuocant, uel ad vtilitatem eorum, qui vident & audiunt.

20. Dub. Cū Ps. 88. scribatur. In nomine tuo exultabunt tota die, cur non vult q̄ letentur? Ref. Cyrellus, quia eos ad maius gaudium erigit, cum dicit gaudete, & exultate.

21. Du. Quomodo scripta sunt nomina sanctorum in cælis? Resp. q̄ non incausto, sed memoria Dei, & gratia scribuntur.

22. Dub. Cur dicitur q̄ scripta sunt in cælis? Ref. Basilius qm̄ quidā sunt, q̄ non scribunt in cælis, sed secūdū Hieremā i terra. ¶ Aliis sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMUNI PLVRIMORVM Martyrum.

Respondens Iesus dixit. Confiteor tibi pater. Mat. 11. cap.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis sue 31. die 15. Decemb. in die Veneris.

HISTORICE.

Pharisæis respōdens dñs aiebat se genitori cœli terræq; dño confiteri, qm̄ hæc sapiētibus prudētibusq; occultasset, & paruulis nota fecisset, sicut placitū ei fuerat, cum itaq; ibi eodem a patre testatus est tradita fuisse cū soli pater natusq; agnoscant, vel si cui reuelatū a filio fuerit, Cunctos vero qui laboribus fessi essent inuitabat quatenus ab eo reficerentur. Iubebat etiam ut suū ferēt iugū, & vt mites, humilesq; redderentur ab eo discere satagerent quatenus eorū requies daretur animabus: suaueq; suum existeret iugum & leue onus.

Dubij, quæ occurrunt, satis faciendum est.

1 DVBITATVR. Quibus respondit dñs? Ref. Chry. q̄ Pharisæis quibus ex probauerat. q̄ eū non recipiebant, quem tamen gentilitas prona suscipere debebat.

2 Dub. Cur confitetur cū nullū fecerit peccatum? Resp. Beda, q̄ confessio nō semper penitētiā, sed gratiarum actionem significat, vt confiteor tibi, i. ad gloriam tuam declaro, ut dicit Lyra.

3 Du. Cur dicit, dominū cœli, & terræ? Rñ. Athanasius, q̄ vt confuter errorē Manichæorum dicentū, vnum creatorem inuisibilū & alium visibilium, s. diabolū.

4 Du. Quæ abscondit pater à sapientibus? Ref. Amb. q̄ mysterium fidei Christi.

5 Du. Quibus sapientibus abscondit? Ref. qui sup. q̄ a Pharisæis, & scribis, & a prudentibus doctis ab eis.

6 Dub. Quæ differentia est intersapientem & prudentem? Ref. Theo. q̄ sapiens est qui docet. Prudens autem qui docetur.

7 Dub. Quibus paruulis reuelauit? Ref. qui sup. q̄ suis discipulis piscatorib. & rudibus malitia paruulis.

8 Dub. Cur abscondit à sapientibus, qui ea melius intellexerunt? Ref. qui sup. quod non abscondit ea à sapientibus, sed ab his, qui putant se esse sapientes, & non sunt.

9 Dub. Cur potius dixit reuelata fuisse

paruulis, q̄ insipientibus? Ref. Be. q̄ paruulos. i. humiles opposuit sapientibus. ut probaret se tumorem damnata non acumen.

10 Du. Cur Christus gratias agit quod hæc mysteria fuerint abscondita à Pharisæis? Ref. Chry. q̄ nō gratias agit de hoc, sed quia quæ sapientes nō nouerant, hi nouerūt.

11 Dub. Videtur q̄ Pharisæi non recipientes Xpm̄ nō peccauerunt, & ex quo abscondit eis mysteria eius? Resp. qui sup. q̄ deus nō agit malū, sed ipsi q̄ causam tribuerūt.

12 Du. Cur abscondit ea fuerunt ab eis? Ref. qui sup. quoniam iuxta Paulum quæretes propriam iustitiā statuere: iustitiā Dei non sunt subiecti.

13 Dub. Cur dicit, ita, quia sic placitum fuit antea? Ref. Greg. 25. moral. q̄ in hoc vult ostendere, q̄ iniustum esse non potest quod placuit iusto.

14 Dub. Cur hæc verba dixit discipulis suis? Ref. Chry. q̄ ut studiosiores eos faceret, qm̄ Pharisæi exciderant pp̄ propriū tumorem, vt discipuli timerēt, & manerēt paruuli, quia hoc fecit eos reuelatione potiri.

15 Du. Cur dicit omnia tradita sunt mihi a patre meo? Ref. qui sup. quia dixerat confiteor &c. ut non aestimes, quoniam ita gratias agit patri, sicut si ipse sit hac virtute priuatus. Ideo dicit, omnia tradita sunt mihi a patre meo.

16 Dub. Cum ipse sit dñs omnium, quæ sunt illa quæ sibi tradita sunt? Ref. Hier. q̄ non cœlū, & terrā, & elementa intelligēda sunt, quæ ipse fecit, & condidit. sed hi qui per filium accessum habent ad patrem.

17 Dub. Nunquid Spiritus sanctus agnoscit filium? Ref. S. Tho. 4. contra Gentiles c. 25. q̄ licet dicatur, nemo nouit filium nisi pater, non tamen à cognitione filii, vel ipse filius, vel Spūs sanctus excludit, quia distinctio exclusiua quādo in diuinis adiungitur nō minibus personalibus respectu termini essentialis non excludit id, quod idē estnatura, qui solum excludit quod alienitatē importat, sed notitia absolute sumpta essentialiter accipitur. Et ideo cōmuni est tribus, & ideo à notitia filii non excluditur Spiritus sanctus, sed magis includitur.

18 Dub. Cur ergo dominus dicit, nemo nouit filium &c. Ref. Chry. q̄ in hoc latēter dominus ostendit eiudem se esse substantiā cum patre.

19 Dub. Quia videtur q̄ Deus pater sit homo,

mo, quia dicit nemo cognoscit filiū nisi pater? Ref. Ly. q̄ ista dictio, nemo, capitur proprie, & sic nemo, i. nullus hō, & sic nō capit hic. Alio mō cōiter, & sic nemo, i. nullū suppositū naturę intellectualis, & sic accipit hic.

20 Dub. An hi quibus reuelat filius possint cognoscere patrem eadē cognitione qua eū cognoscit ipse filius? Ref. Ly. q̄ nō, quia nō cognoscūt eū notitia cōphēnsionis, sicut filius.

21 Dub. Cur vocat laboratores vt resciant? Ref. Chry. quia per ea quæ erant in desiderio sui discipulos constituerat, ostendens ineffabilem virtutem suam, sed nunc eos vocat ad se dicens, Venite, &c.

22 Dub. Qui sunt laboratores quos vocat? Ref. quod legis diffcultatibus laborantes, & peccatis sæculi oneratos.

23 Dub. An sint graui onera peccati? Ref. q̄ vt habet Zachariæ 5. c. peccata sunt graui sicut plūbū, & Psa. 33. Iniquitates meæ sicut onus graue grauatę sunt super me.

24 Dub. Cur vocat oneratos peccatis? Resp. q̄ non vt repetat noxas, sed vt soluat pñā.

25 Dub. An deus indiget talibus, quia vocat eos? Ref. q̄ non ideo vocat, quia indigeat eorum gloria, sed quia vult eorum salutem.

26 Dub. Quō intelligitur, & ego reficiā vos? Ref. Rab. i. nō solum exonerabo, sed interna refectioe saturabo, vel vt dicit Chr. in omni quiete constituam.

27 Dub. Cū essent præsentēs, quos vocabat, quō volebat, q̄ venirēt? Ref. Remig. venite non pedibus, sed moribus, non corpore, sed fide. Ille enim est spiritualibus accessus, quo quisque deo appropinquat.

28 Dub. Qui est iugum Christi? Ref. Rab. q̄ est Euangelium Christi, quod Iudæos, & Gætes in vnitare fidei coniungit, & sociat.

29 Dub. Cur vult vt tollamus eū super nos? Ref. q̄ sup. i. q̄ in honore habeamus, ne forte subito ponētes, illud prauē cōtemnētes lustralis pedibus vitiorum conculcemus.

30 Dub. Cur vult vt discat humilitatem, & mansuetudinē? Ref. Aug. de verbis dñi, qm̄ si magnus esse vis à minimo incipe, cogitas magnā fabricā constituere celsitudinis, de fundamento prius cogita humilitatis.

31 Dub. Cur dicit, & inuenietis requiē animab. vestris? Ref. Chr. q̄ hoc est maximum prēmium, quia non alteri efficietis vtilis solum, sed teipsum requiescere facies, quia in futuro perpetua gaudebis requie.

32 Dub. Cur replicat de iugo dicens, q̄ sua-

ne est? Resp. Chry. q̄ ne formidarent, quia dixerat onus, & iugum. Ideo subdit iugum suaue, & onus leue.

33 Dub. Quomodo iugum est suaue, cum ipse dicat Mat. 7. arctū est via quæ ducit ad vitam? Ref. Aug. de verbis dñi, quod d omnia seua, & immania prorsus facilia, & prope nulla efficit amor.

34 Dub. Quomodo onus christi sit leue? Respon. Hila. quid ipso onere leuius? probatū fieri, scelere abstinerē, bonum velle, malum nolle, amare omnes, odisse nullū, æterna cōsequi, præsentibus non capi, nolle inferre alteri, quod sibi perpetui sit molestum.

Alijs sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMUNI Confessorum.

Nolite timere pusillus grex. Lu. 12.

Ista verba dixit dominus anno ætatis sue 33. die 15. Iulij, in die Iouis.

HISTORICE.

Discipulos dominus veluti gregem pusillum hortabatur, vt timorem abiicerent, cū eorum placuisset genitori eis contribuere regnum. Iussitque, vt eam venderent pro conferendis eleemosynis quæ possiderent, vtq; sibi sacculos nequaquam verustatem timētes operarentur thesaurum, videlicet in cœlestibus, minime deficientem, & nequaquam à furibus furripiendum, aut demoliendum à tineis, quoniam vbi eorum consisteret thesaurus, ibi & ipsorum fixa peristerent corda.

1 DVBITARI super præmissis posset. Primo cur dñs dixit p̄dicta verba? Ref. Gl. q̄ cum supra ex cordibus discipulorum sp̄aliū curam remouisset, consequenter hic excludit ab eis timorem, ex quo superflua cura procedit.

2 Dub. cur vocat dñs discipulos pusillum gregem? Ref. Beda, quod ad comparationē maioris numeri reproborum.

3 Dub. Cur dicit, quia complacuit, &c. Ref. Cyrillus ut non timeant, quia eum qui tā præciosa largitur qualiter pigebit erga eos clementiam exercere.

Dub.

4 Dub. Cū omnia reliquissent quid vult qđ vendant? Resp. Beda, vt qui omnib. pro dño spretis, nihilominus pro labore manū ope- rentur, vnde & victum transigere, & eleemofynam dare queant.

5 Dub. Quid intelligit per sacculos, quos vult vt faciant? Ref. Ly. sacculos, i. pręparatoria bonorum operum.

6 Dub. Quō non veterascunt? Ref. qui sup. quia eorum pręmia sunt sempiterna. Alijs sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

I N C O M M V N I
Confessorum.

Sint lumbi vestri pręcingiti. Lu. 2.

Hęc verba dixit dominus, vt in Euangelio pręcedenti.

H I S T O R I C E.

Dñs discipulis vt corđ pręcingiti existerēt sibi pcepit, quodq; ardetes manib. tenerēt lucernas, vt his qui suū à nuptiis reuertentē pręstolant dñm similes essent, quatenus cū pulsans affuerit, eidē indilate ianuā patetē reddant, qm̄ si secūda aut tertia veniēs vigilia eos sic vigilantes inueniat, vt discumbāt efficiet, eisq; ministeriū ex hibebit, ac beatos faciet, vnumq; vt mente retinerēt monuit, patrē videlicet familias vigilaturū, si quā ingredere fur pñosceret horā, nec proprios perfodi sustineret lares, ipsi quoq; sic semp parati pmanerent, qm̄ qua nō pmedi tantur hora aduentus filii aderit hominis.

Videntę restans dubiorum solutiones.

1 **D**VBITATVR cur dominus dixit prędicta verba? Ref. Theoph. quod vt discipulos ad sibi ministrandum inducat.

2 Dub. Quid sunt lumbi? Ref. qđ lumbi spine dorſi adherent, in quib. est pruritus libidinis, & dicuntur lumbi carnis: sunt etiam, vt dicit Ly. lumbi mentis, s. voluntas, & intellectus, ex quibus procedunt cogitationes male.

3 Dub. Quomodo sunt pręcingendi? Ref. qui sup. i. coarctandi, & à malis cogitationibus, & à malis operibus.

4 Dub. Quid est habere lucernas ardentes? Ref. Theoph. i. habere lucem rationis osten-

dentis agenda, & fugienda.

5 Du. Cur primo vult vt lumbi pręcingantur, & deinde lucernę ardeat? Ref. qui sup. quia primo quidem est operatio deinde speculatio quę est illustratio mentis.

6 Dub. Cur dicit, & lucernę in plurali? Ref. qđ sup. vt. s. duas lucernas habeamus ardentes. s. conceptum mentis iugiter in anima micantem, quo nos illustramur, & doctrinam qua ceteros illuminamus.

7 Dub. Cum discipuli essent homines, cur vult vt sint similes hominibus? Ref. qđ non vult qđ simpliciter sint similes hominib. sed hominibus expectantibus, &c.

8 Dub. Qui sunt hoies expectantes dñm, &c. Ref. Ly. qđ antiqui patres, qui expectabant hominem in carne venturum.

9 Dub. Quē debet discipuli expectare? Rñ. qui sup. qđ Christum venturū ad iudicium.

10 Dub. Ad quas nuptias iuit dñs? Rñ. Greg. in Hom. quod ad cælum ascēdens supernam sibi multitudinem Angelorum nouus homo copulauit.

11 Dub. Quando reuertitur à nuptiis? Ref. Theop. qđ vel in cōsummatione totius mūdi, vel etiam singulis horis, in consummationē vniuscuiusque astans.

12 Dub. Quādo pulsati? Ref. Greg. in Hom. quod tunc cum iam per ægritudines molestam esse mortem vicinam designat.

13 Dub. Quādo ei aperitur? Ref. qui sup. qđ quando eum quis cum amore suscipit.

14 Dub. Quis non vult sibi aperire? Ref. qui sup. qđ ille qui exire de corpore trepidat, & eum quem contempſisse meminit, videre iudicem formidat.

15 Dub. Cur dicit, quod pręcingit se? Ref. Cyrillus, quod vt ex hoc percipiamus, qđ similia nobis retribuet, dum succinctus pręcinget.

16 Dub. Quomodo se pręcinget? Ref. Orig. quod iustitia circa lumbos: suos secundum Esaiam.

17 Dub. Quid est eū pręcingere? Ref. Greg. quod est ad retributionem se pręparare.

18 Dub. Quid est facere eos discubere? Ref. Theoph. i. omnino requiescere.

19 Dub. Quomodo transit? Ref. Greg. in Hom. quod transire dicitur cum de iudicio ad regnum redit.

20 Dub. Quid intelligit per secundam, & tertiam uigiliā? Ref. qui sup. qđ prima uigilia est pueritia, secūda adoleſcentia vel iu-

uentus

uentus, tertia virilis, quarta senectus.

21 Dub. Cur non facit mentionem de prima vigilia sicut de secunda, & tertia? Ref. Cyril. quia pueritia nō punitur a Deo, sed veniam meretur. Secūda vero, & tertia etas debet obedientiam Deo, & vitam honestam ducere ad voluntatem ipsius.

22 Dub. Cur non facit mentionē de quarta vigilia? Ref. quia continetur sub terra.

23 Dub. Cur ponit exemplum de patrefamilias? Ref. Greg. in hom. qđ ad excitandum nostrę mentis desidiam etiam exteriora damna per similitudinē ad medium deducuntur.

24 Dub. Quid significatur per furem? Ref. Theo. qđ aduentus dñi comparatur huic furi tāquam ex inopinato proueniens, ita qđ istud exemplū nō respicit furem absolute, sed horam quā elegit fur alij incognitam.

25 Dub. Cur dominus voluit horam mortis occultam esse? Ref. Greg. in hom. qđ vt dū illam pręuidere non possumus, ad illā sine interuocione pparemur. Vnde verſus. Lumbi pręcingiti tibi sunt ardensq; lucerna. Non aliter poteris ad regna venire superna.

Aliis sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

I N C O M M V N I
Confessorum.

Vigilate quia nescitis, qua hora, &c.

Vide in festo sancti Syri.

I N C O M M V N I
Confessorum.

Videte vigilate, & orate. Mat. 13.

Hęc verba dixit dominus anno etatis suę 33. die 22. Martij, in die Martis.

H I S T O R I C E.

Vt vigilarent, viderent, & orarent discipulos dominus admonebat, quoniam tempus iudicij ignotum est Homini exemplo qui proprios relinquens lares, peregre proficiscens, seruis quidem suis, vt operib. pręessent iussit. Ostrario vero vt nocte vigil. existeret. Discipulis igitur mandauit vt vigilarent, cum horam ignorarent eius aduentus. serotina videlicet, an esset mediis silentij gallicantu, aut mane, ne ex insperato adueniens eos sopore inueniat reſorturos, & nedum ipsi, sed hoc omnibus imperabat.

Dubia occurrunt hæc.

1 **D**VBITATVR. Quid vult dominus quod discipuli videant? Ref. qđ d. videte oculus mentis, pręcogitata, vt semper sitis parati.

2 Dub. Cur vult vt oremus vigilantes? Ref. Theoph. quoniam multi vigilanti, & noctes infomnes ducunt in prauitates.

3 Du. Quid signat parabola inducta? Ref. Bed. qđ iste peregre profectus est Christus, qui reliquit domū suam, i. ecclesiā corporaliter cū ad patrem victor ascendit, dedit aut seruis suis pratem, &c. quia fidelib. suis concessa Spūs sancti gratia facultatem tribuit bonis operib. inferuendi. Ianitori quoque pręcepit, vt vigilaret, quia ordini pastorum cōmissa sibi ecclesię curam iuber impendere, non solum autem rectores, sed fideles omnes vigilare picipimur ianuę cordium custodientes, ne antiqui hostis mala suggestio subintret, ne nos dominus dormientes inueniat. Vnde ex hac similitudine concludit. Vigilate, quia nescitis.

4 Du. Cur dicit, sero, media nocte, &c. Ref. Theop. qđ sero finis existit, cū quis moritur in senectute, media nocte in medio iuuentutis, Gallicantu cū rō cōplerur in nobis, cū .n. incipit puer em rōnem viuere, tunc galilus in eo vociferat excitās a somno sensu litatis. Mane aut puerilis est etas, oportet enim oēs istos finē pręscire, nam & puero cauēdum est ne imbaptizatus pertranseat.

5 Dub. Cur dicit, qđ autem vobis dico omnib. dico, Vigilate? Ref. Ly. post Aug. qđ nō solū hæc dicebat tunc audientibus, sed omnibus, qui erunt vsq; ad nonissimum eius aduentum.

Aliis sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

I N C O M M V N I
Confessorum.

Pos estis sili terrę. Mat. 5. c.

Hęc verba dixit dominus, anno etatis suę 31. die 14. Iulij in die Iouis.

H I S T O R I C E.

Discipulis dñs aiebat ipsos terrę sal existerē, quo euanescente nihil condiri ex eo valet, sed extra proiectum ab omnib. calcatur: eos et sæculi lumen esse dixit, nullaq; in montib. sitam ciuitatem celari posse. Lucernā vero accensam nequaquā sub modio occultant, sed vt cunctis luceat candellabro supetponunt. Hortatus et fuit, vt eorum clarificaret

referret lux penes homines, quatenus eorum cernerent opera, & eorum glorificent genitoré, nec eum arbitrentur, ut legem aut prophetas solueret, sed quatenus adimpleret aduenisse. adeo ut iota a utraque vna præferat minime quousque compleantur uniuersa. Illud autem in celorum regno ex minimis fore, qui ex his unum soluerit præceptis, aliosque ad hoc iuduxerit. Eum uero, qui opere impleuerit, ceterosque sic instruxerit, eodem in regno magnum nominari.

Dubijs satisfaciendum est.

- 1 **D**UBITATVR. Cur dominus dixit prædicta verba? Ref. Chry. in homi. q. quia excelsa præcepta discipulis dederat. d. beatos fore pauperes spūs, & c. ne diceret qualiter poterimus ea seruare, eos laudibus mitigat dicēs. Vos estis sal terræ.
- 2 **D**U. Cur dicit eos sal? Ref. Hila. q. sal in corruptionem dat & saporem, in quibus aspergitur, sic Apostoli per uirtutem doctrine saporem uirtutum inducunt, & æternitati corpora saliendo seruant.
- 3 **D**U. Cuius terræ sint sal Apostoli? Ref. Remig. q. hominum terrenorum, qui amando terram, terra vocantur.
- 4 **D**UB. An aliorum sint sal? Ref. Hier. q. per tales uniuersum hominum conditur genus.
- 5 **D**UB. Cur dicit, si sal euauerit, & c. Respondeo. qui sup. q. d. si doctor errauerit, quo alio doctore emendabitur.
- 6 **D**UB. Quomodo uiri sancti infatuati mittuntur foras? Ref. gl. q. quia tales nulli usui apti sunt. Et ideo mittuntur foras ab officio docendi.
- 7 **D**U. Quo calcantur ab hominibus? Ref. Hilarius, quod de ecclesiæ promptuariis eieci pedibus incedentium conteruntur.
- 8 **D**UB. An omnes patientes ab hominibus calcantur ab eis? Ref. Aug. in homi. q. non, sed qui persecutione timendo infatuati: calcari. n. non potest nisi inferior, inferior autem non est qui quauis corpore multa in terra sustineat, corde tñ in celo fixus est.
- 9 **D**UB. Cur prius uocat Apostolos sal, & post lux? Ref. Chr. super Mat. q. sicut doctores propter bonam conuersatione sunt sal, quo populus conditur. Ita pp. uerbum doctrine sunt lux, qua ignorantés illuminantur, prius autem est bene uiuere quam bene docere. & ideo postquam Apostolos dixerat

- sal, consequenter uocat eos lucem.
- 10 **D**UB. Quomodo sunt lux mundi? Ref. Aug. i. hominum qui sunt in mundo.
 - 11 **D**UB. Quia uidet, q. ante Apostolos non esset lux in mundo? Ref. Hil. q. quia mundus extra cognitionem dei positus erat, obsecurus tenebatur ignorantie tenebris.
 - 12 **D**UB. Quia cum essent & pauci, & parui, quomodo poterant lucere in toto mundo? Ref. qui sup. q. de paruis eorum corpusculis quocumque incedebant lux tenebris minitrabatur.
 - 13 **D**UB. Cur dicit, non potest ciuitas abscondi? Ref. Hier. q. ne Apostoli absconderentur ob metum, sed tota libertate se proderent, docet eos fiduciam prædicandi.
 - 14 **D**UB. Cur non potest talis ciuitas abscondi? Ref. Chr. super Mat. q. non posset etiam si uellet, quia mons qui eam portat, facit eam omnibus manifestam.
 - 15 **D**UB. Quid significatur per ciuitatem, & montem? Ref. qui sup. q. ciuitas ecclesiæ sanctorum est, ciues sunt omnes fideles, ciuitas ista posita est super montem Christum, de quo Daniel 2. dicit, lapis abscisus sine manibus factus est mons magnus.
 - 16 **D**UB. Quid est modius? Ref. Aug. quod est quadam mensura.
 - 17 **D**UB. Cur dat exemplum de lucerna quæ acceditur? Ref. Chr. in hom. q. ut eos inducat ad liberam predicationem. q. d. Ego quidē lucernam accendi, uestri autem erit studium eam manere ardentem non solum pp. uos, sed pp. alios, qui illuminabuntur, & propter gloriam dei.
 - 18 **D**UB. Quid significat lucerna, & eam accendens? Ref. Chr. super Mat. q. lucerna est uerbum diuinum, de quo dictum est, lucerna pedibus meis uerbum tuum, accendens eam sunt pater, filius, & spiritus sanctus.
 - 19 **D**UB. An abscondere sub modio aliquid significat? Ref. Aug. q. ille sub modio lucernam ponit, qui lucem doctrine bonæ commodis temporalibus obscurat, & tegit.
 - 20 **D**UB. Quid significat ponere lucernam super candelabrum? Ref. qui sup. q. qui corpus suum ministerio uerbi subiicit, ut superior sit prædicatio ueritatis, & inferior seruitus corporis, ille super candelabrum lucernam ponit.
 - 21 **D**UB. Cum domus aliquam habeat plures partes, quarum una distinguitur ab alia per parietes interpositos, quomodo lucerna potest ubique lucere? Ref. q. intelligitur, q. omnibus lucet, ubi non est obstaculum.

Dub.

- 22 **D**UB. Quo lucet omnibus, si inter eos aliquis est cæcus? Ref. q. lucerna quantum est de se lucet, non est autem ex defectu lucernæ, quod non luceat cæco, sed cæcitatē quam et cæco luceat, quia lumine suo ipsum alijs demonstrat.
- 23 **D**UB. Quid significatur per domum? Ref. Aug. q. domus est ipse mundus propter id quod superius ait. Vos estis lux mundi.
- 24 **D**UB. Cur dicit, sic luceat lux uestra? Ref. Hila. q. ut tali lumine moneat fulgere Apostolos, ut ex admiratione corporis eorum ne eos laus impartiantur.
- 25 **D**UB. Cur dicit, ut uideat opera uestra bona? Ref. Chry. super Mat. q. d. sic illuminate docentes, ut non tantum uestra audiant uerba, sed ut opera uideant.
- 26 **D**UB. Cur addit, & glorificent patrem uestrum? Ref. Aug. q. ne finem uideretur constituisse in laudibus hominum, quas quærit hypocritæ, qui quærunt placere solum hominibus, sed non referre in laudem dei.
- 27 **D**UB. Cur dicit, Nolite putare, quoniam ueni soluere legem? Ref. Chry. super Mat. q. pp. duas causas. Primam ut discipulos his uerbis ad suum prouocaret exemplum, ut sicut Noe omnem legem adimpleat, sic & illi studerent adimplere, denique futurum erat, ut calumniarentur eum Iudæi quasi legem soluente, priusquam incurrat calumniam calumniæ satisfacit.
- 28 **D**UB. Cur dicit, sed adimplere? Ref. Aug. quia uel ut addat aliquid, quod minus habet, uel ut faciat quod habet.
- 29 **D**UB. An adimpleuerit semper utrunque sensum? Ref. Chry. in Hom. q. sic complendo omnia quæ prophetas dicta sunt, & legem nihil transgrediendo legalium. Item iustificando per fidem quod lex per literam facere non ualebat.
- 30 **D**UB. Cur ergo Iudæi dicebant, eum contra legem facere? Ref. Aug. quia non intelligebant, quæ agebat ut impleteret legem arbitrabantur contra legem facere.
- 31 **D**UB. Quia uidetur quod dominus destruxerit uetus testamētum, quia dedit nouum, & ita non adimpleuit, sed destruxit legem? Ref. Aug. contra Faustum, quod in ueteri testamento figuræ erant futurorum, quas res per Christum peractis auferré oportebat, ut in eo Christo lex & prophetæ impleverent, in quibus scriptum est daturum deum nouum testamentum.
- 32 **D**UB. Quia si Christus non soluisset legem, adhuc illa sacramenta uet. legis permanerent? Respondeo. qui sup. quod possumus dicere quod si

- Christus legem & prophetas non soluisset adhuc promitteretur nasciturus, passurus, resurrecturus, quia illa sacramenta quodammodo personabant: sed annunciatum quod natus sit, passus sit, & resurrexerit, quæ hæc sacramenta quæ à Christianis aguntur iam personant: patet ergo quanto errore delirent, qui putant signis sacramentisque mutatis et res ipsas esse diuersas, quas ritus propheticus prænuñciat promissas & euangelicus demonstrat repletas.
- 33 **D**UB. Cur dicit amē quippe dico uobis & c. Ref. Chry. super Mat. quoniam omnia, quæ ab initio mundi usque ad finem erant futura, mysticè erant prophetata in lege uet. ne uideatur aliquod eorum, quæ fiunt deus non cognouisse.
 - 34 **D**UB. Cur dominus usus fuit tali sermone? Ref. Remig. q. duabus de causis, uel pp. duritiam illorum qui tardi erant ad credendum, uel propter credentes ut profundius attendere ea quæ sequuntur.
 - 35 **D**UB. Quid intelligitur per Iota unum, & unum apicem? Ref. Aug. q. nihil aliud quod uehementer expressio perfectionis, quoniam per litteras singulas demonstrata est, inter quas Iota minor est ceteris, quia uno ductu fit. Apex autem est ipse aliqua in summo particula, quibus uerbis ostendit in lege ad effectum & minima quæque perducere.
 - 36 **D**UB. Cur potius dixit Iota grecum, quod Iothi Hebræorum? Ref. Rabanus, quia Iota in numero decem significat, & deca logi legis enumerat, cuius quidem apex & perfectio est Euangelium.
 - 37 **D**UB. Quid est soluere mandata? Ref. Gl. q. est non agere quod recte quis intelligit, uel non intelligere, quod deprauauit, aut minuire integritatem superadditionis Christi.
 - 38 **D**UB. Quia cum tunc dominus adhuc nullum mandatum dedisset, cur dicit de mandatis istis? Respondeo. Chry. super Mat. 1. de mandatis istis quoniam nunc dicturus sum, quia immediate post hoc dedit mandata, ut non irascerentur fratri, cum dixit Audistis quia dictum est antiquis non occides. Ego autem dico uobis & c.
 - 39 **D**UB. Cur uocat mandata sua minima? Ref. q. sup. quia mandata Moysi in actu facilia sunt, non occides, non adulterabis, ipsa. n. criminis magnitudo uoluntate faciendi repercutit. Et ideo in remuneratione modica sunt, in peccato autem magna. Mandata autem Christi, non irascaris, non concupiscas, in actu difficilia sunt. Et ideo in remuneratione

ma-

magna, in peccato autem minima.

- 40 Dub. Quo qui soluerit vnū de mandatis minimis, minimus erit in regno celorū? Rñ. Greg. in Hom. q̄ per regnū celorū ecclesia intelligenda est, in qua doctor q̄ soluit mandatū minimus vocat̄, q̄ a cuius vita despiciatur, restat vt eius prædicatio contemnatur.
- 41 Dub. Quo intelligitur & docuerit sic homines? Resp. Aug. sic, i. secundum q̄ soluit.
- 42 Dub. Quo intelligimus, q̄ aut̄ fecerit & docuerit? Resp. Hier. q̄ non prodest docere iustitiam, quam minima culpa destruit, beatitudo perfecta sit, quæ sermone docueris opere complere.

¶ Aliis sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

I N C O M M V N I
Confessorum.

Homo quidam peregre proficiscens. Mat. 25.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis suæ 33. die 22. Martij, in die Martis.

HISTORICE.

Peregrinari cōstitutus homo quidam pecuniarū summā suis pariter famulis, & vni q̄ de talēta quinq; alteri duo, & tertio vnū dedit, p̄t singulorū industriā agnoscebat, sicq; abiit. Hi vero q̄ 5. & q̄ duo receperāt talenta, dupla lucra effecerūt, q̄ aut̄ vnū habuerat, illud hō operuit cū vero lōgo peracto tpe redisset herus, & exacta à primis duob. pecuniæ relicte rōne, q̄ in medico fideles participiss. ut plurimū cōmēdauit, vtq; sui particeps gaudij forent vltro concessit.

Dubitari potest super dictis Euangelij.

- 1 **D**UBITATOR. Cur induxit dñs hanc parabolā? Ref. Gl. q̄ cōtra illos q̄ nō solum pecuniis, sed nec verbo, nec alio mō p̄desse p̄ximis volūt, sed oīa occultāt.
- 2 Dub. Quis est ille homo q̄ peregrinatur? Resp. Greg. in Hom. q̄ est Redēptor noster, q̄ in carne quam assumpserat abiit in celū.
- 3 Dub. Quomodo peregrinatur, qui vbiq; est? Ref. Orig. q̄ peregrinatur quasi homo, & non quasi filius dei.
- 4 Dub. Qui sunt serui quib. tradidit talenta? Ref. Hier. q̄ Apostoli & p̄lati ecclesie, quibus tradidit doctrinā q̄ Euangeliorum.

- 5 Dub. Quid significant v. 2. & vnum talenta? Ref. Chry. q̄ diuersas gratias, quæ vni cuiq; traditæ sunt.
- 6 Dub. Cur plus dedi vni q̄ alteri? Resp. Orig. quia alia fuit virtus cuiusque, nec alterius capere potest mensuram.
- 7 Dub. Quia videt̄ q̄ parum fuit dare, vni solum vnum talentum? Ref. q̄ sup. q̄ datum non fuit contemptibile, quia multum est & vnum talentum talis domini.
- 8 Dub. Cur tm̄ trib. seruis dat? Ref. qui sup. quia tria tantum sunt genera fructum facientia, vnde dubio sequenti.
- 9 Dub. Quid significat. v. 2 & vnum? Resp. Greg. in Hom. q̄ qui nq; talentis dona quinque sensuum, i. exteriorum scientia exprimitur, duob. vero intellectus & operatio designatur, vnus autem talenti nomine intellectus tantum designatur.
- 10 Dub. Quo perfectus est qui omnem implet locum? Ref. Gl. quod perfectus est non locum mutans, sed liberam eis operandi potestatem relinquens.
- 11 Dub. Quo q̄ quinq; accepit lucratus est alia quinq;? Ref. Hier. quod quia acceptis terrenis sensibus celestium sibi notitiam duplicauit; ex creaturis intelligens creatorem, ex corporalibus incorporata, ex breuib. sempiterna.
- 12 Dub. Cur non lucratus fuit plusquam quinque? Ref. Orig. quia nemo facile additamē tum accipit virtutis alterius nisi eius, quam habet, & quanta ipse scit, tanta alterum docet & non amplius.
- 13 Dub. Quæ differentia est inter peregrinū & aduenam? Ref. S. Tho. ad Heb. 11. lec. 4. quod peregrinus dicitur, qui est in via tendendi ad alium locum, sed aduenā est qui habitat in terra aliena, licet non intendat vltius ire.
- 14 Dub. Quomodo qui duo talenta accepit lucratus est alia duo? Resp. Greg. quod illi qui dum intelligendo & operando alius prædicant quasi duplicatum de negotio lucrū, reportant, quia dum vtrique sexui prædicatio impenditur quasi accepta talenta geminantur.
- 15 Dub. Quid significat ille qui quinque talenta accepit? Ref. Hilarius. quod populum Iudeorum, qui omne sacm̄ quod in quinq; talentis, in lege cognouerat idipsum fide Euangelij prædicauit.
- 16 Dub. Quid significat ille q̄ duo talenta accepit?

- Ref. q̄ sup. q̄ populum Gentium, q̄ fide atq; confessione, & filii iustificatus, & p̄ris dominum nostrum Iesum Christum deum atq; hominem ex spiritu & carne cōfessus est. Hæc ergo sunt duo talenta.
- 17 Dub. Quid est abscondere talentū in terra? Ref. Greg. in Hom. quod acceptum ingenium in terrenis actibus implicare.
- 18 Dub. Quid significat ille, qui vnū talentum accepit? Ref. Hilarius, quod populū in lege persistentem, qui propter inuidiam soluendarum Gentium in terra acceptum talentum abscondit.
- 19 Dub. Cur dicit, post multum tēporis dominus reuersus est? Ref. Hier. q̄ grande tempus est inter ascensionem Saluatoris, & secundum eius aduentum.
- 20 Dub. Quomodo posuit rōnem cum eis? Ref. Lya q̄ in iudicio distincte exigit rationem de bonis ab eo collatis.
- 21 Dub. Cur dominus venit ad seruos, & nō potius fecit eos venire ad se? Ref. Orig. q̄ serui non vadunt ad eum vt iudicentur, sed dñs venit ad eos cum tempus fuerit impletum; nā rei fugiunt iudicium, & dominus venit, & vbiq; inuenit iudicat.
- 22 Dub. Cur remunerat duos seruos post multū tēpis? Ref. Orig. qm̄ non facile inuenitur vt apti ad negotiādum animarū salutem cito trāseat de hac vita, sicut est manifestū ex eo qd̄ Apostoli senuerūt, ex qb. dicitur ad Petrum, cū senueris extendes manum tuam, de Paulo aut̄ dictum est ad Philemonem, nunc autem vt Paulus fenex.
- 23 Dub. Cur dominus stat per multū tēpis ad exigendum rōnem? Ref. Chry. in Hom. quod ideo vt discas longanimitatem.
- 24 Dub. Cur accessit primo qui quinq; talenta accepit? Ref. Orig. quod fiducia fecit eum hoc audere.
- 25 Dub. Quia videt̄ q̄ iste seruus iacet se de lucro? Ref. q̄ reddens rōnem interrogatus consistit lucrum, nec de hoc se iactat.
- 26 Dub. Quid significat, Euge? Ref. Rabanus, quod est interiectio leuantis.
- 27 Dub. Cur dicitur seruus bonus? Ref. Chr. in Hom. quod loquitur de bono, quod est ad proximum.
- 28 Dub. Cur dicitur fidelis? Ref. qui sup. q̄ nihil eorū quæ sunt dñi sibi appropriauit.
- 29 Dub. Cur dicit, fidelem super pauca, cū quinq; talenta sint valde magna? Ref. Hier. quia oīa quæ in præsentī habentur, licet magna, & plurima videantur, tamen compensatione futurorum parua, & pauca sunt.

- 30 Dub. Quo, & quando constituitur super multa? Ref. Greg. q̄ tunc fidelis seruus super multa constituitur, quando deuicta omnis corruptionis molestia, de æternis gaudiis in illa cœlesti sede gloriatur.
- 31 Dub. Quo ingreditur in gaudiū dñi sui? Ref. qui sup. q̄ quādo in illa æterna patria assumptus, atq; Angelorū cœtib. admixtus, sic interius gaudet de munere, vt non sit, q̄ exterius doleat iam de corruptione.
- 32 Dub. Quod p̄mū est ingredi in gaudiū dñi sui? Ref. Chry. in Hom. q̄ per hoc verbum omnem beatitudinem ostendit.
- 33 Dub. An illud gaudiū erit et̄ nostrum? Ref. Aug. primo de Trin. q̄ erit plenum gaudium nostrum.
- 34 Dub. Cur dat̄ eadē remuneratio illi, qui solū lucratus fuit duo talenta, sicut qui quinq;? Ref. Hier. quod non consideratur lucri magnitudo, sed studij voluntas.
- 35 Dub. Quia de vtroq; istorum dicitur, q̄ accessit ad eū: quid significat accedere ad eum? Ref. Orig. quod significatur transitus de hoc mundo ad illum.

¶ Aliis sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

I N C O M M V N I
Confessorum.

Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam. Lu. 19. c.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis suæ 33. die 17. Martij, in die Iouis.

HISTORICE.

In longinquam nobilis quidā accessit patriā p̄ obtinēdo regno, dimisis suis seruis pōderib. pecuniæ, q̄ mna dñr, vt in eis negotiaretur. Odiētes aut̄ eū ciues legatione misa nequaquā eis vt de cætero dominaretur, indixerūt: eo itaq; reuerso accessit seruis vt rōne redderēt imperauit. Quorū p̄mus decē ei minas acquiuisse confessus est, quæ lætāter excipiēs, vt decē præesset ciuitatib. cōcessit. Sifr & sc̄do, q̄ quinq; minas lucratus fuisset quinq; tradidit eidē dñum ciuitatū. A tertio vero ablata mna, eo q̄ eam in iudario habuisset confessus est, quæ in timore, q̄ austere raperet nō sua. Eo primo increpato ei q̄ decē haberet minas tra-

di iussit. Alijs aut, q̄ satis ille haberet, qui decem habebat asserentib. respōdit, qđ plura possidenti congrue alia darentur, vt abū dantius possideret: is vero, q̄ nulla possideret, etiā eo, q̄ tenere videretur spoliaretur.

Dubitat multipliciter.

- 1 **D**VBITATVR Cur dñs hāc parabolam introduxit? Ref. Euse. qm̄ credebāt discipuli, q̄ tunc cū ascēdissent Hierosolimam, acciperet regnū pp̄ diuina miracula, q̄ fecerat, & ipse ostendit ex hac parabola, quod non prius reciperet regnū a patre, quam ex hominibus iret ad patrem.
- 2 Dub. Quid significat hāc parabola? Ref. Cyrillus, q̄ describit mysteria Christi a primo vsque ad vltimum.
- 3 Dub. Quis est iste homo? Ref. qui sup. q̄ homo factus est deus.
- 4 Dub. Qūo est nobilitas? Ref. Basilus, q̄ nō solum secundum deitatem dominus nobilitas est, sed et̄ fm̄ genus hūm anum ex femine d̄ auid secundum carnem exortus.
- 5 Dub. An natura humana sit nobilior in Xpo, q̄ in alijs hominibus? Ref. S. Tho. in 2. sen. dist. 16. ar. 3. q̄ ex vnione deitatis, & nō. ex principijs essentialib. hēt natura mentis humanæ, quā Xps̄ assūpsit, q̄ sit nobilior, q̄ quelibet creatura, q̄ a dei filius, vt Damascenus dicit, assūpsit humanā naturā in athomo, id est in indiuiduo, & nō in specie.
- 6 Dub. Quid est nobilitas? Ref. Io. Bocatius de casib. virorū illustrium, dicens: Arbitror quippe nil aliud nobilitatē esse, q̄ quoddā splēdidū decus in recte prospiciētū oculos rerum factis, & morū affabilitate resurgens, cōsurgēs ex alicuius habituata animi uolūtate, & operē pro virib. executioni mādātā, spernēdi vitia, imitandēq; virtutis, qđ nō aliter posteris hēreditario vel legatario, seu quolibet alio iure linqui pōt, q̄ sciētia, aut ingenium relinquat: hęc nō, vt tenetur stolidē plurimi regias inhabitat domos, aut splendore vestīū delectatur, nec ob preritorū fumosās imagines lares successorū incolit, sola quidem mētis puritate letatur in quocūq; vel ubiq; est, virtutes quidē colere, virtuose agere, vitia omnino dānare, repellere, fugere necesse est, volētib. nobilitatem certissimam, nō vmbat ille possidere.
- 7 Dub. Quid est nobilitas fm̄ iura? Resp. q̄ fm̄ Bar. in tractu quem cōposuit circa. l. si vt proponis. C. de dignitate. lib. 1. 2. Nobili-

tas est qualitas illata per principatum tenentem, qua quis vltra honestos plebeios acceptus ostendit ur.

- 8 Dub. Quā differētia est inter nobilitatē & ingenuitatē? Ref. q̄ nobilis est, de quo in p̄cedēti dub. sed ingenuus d̄ cui ex natiuitate cōpetit libertas, qui, si nō est factus liber, sed natus, vt habet inst. de ingenuis, in prin.
- 9 Dub. An aliquo mō nobilitas p̄ueniat ex progenitoribus? Ref. Arist. 2. Reth. q̄ nobilitas est honorabilitas progenitorū, & atrenditur fm̄ virtutem generis: & Boetius de consol. lib. 4. dicit, quod est quadam laus veniens de meritis parentum.
- 10 Dub. Quā differentia est inter nobilem, & generosū? Ref. q̄ nobilis est ille, qui ex bono prodiit genere. Generosus autem quī a sua natura nō degenerauit.
- 11 Dub. In quā regione longinquam abiit? Ref. Aug. de quest. Euāg. q̄ regio lōginqua ecclesia Gentium est vsque in fines terræ.
- 12 Dub. Cur abiit? Ref. qui sup. quod vt plebitudo Gentium intraret.
- 13 Dub. Cur reuertitur? Resp. qui supra, vt Israel saluus fiat.
- 14 Du. A quo dēbat accipere regnū? Ref. Eusebius, q̄ a patre sibi illud tradente fm̄ illud Daniel. 7. c. Ecce filius hominis uenit bar in nubibus, & datum est ei regnū.
- 15 Dub. Cur non vocat se regē sicut hoīem & nobilitas? Ref. Euf. quod primo vocat se hoīem pp̄ natiuitatem in carne, deinde nobilem rōne dicta dub. 4. & 5. nondū autem appellat se regem, quia nondum in primā apparitione regia fungēbatur maiestate.
- 16 Dub. Cur tm̄ decē sennis dedit mnas? Ref. Cyril. q̄ consuevit sacra scriptura in signū p̄fectionis vti numero denario, quē si q̄s numerādo excedere velit, ab vnitatē iterū inchoabit, quasi denario perducto ad metā. Et iō ī dispensatione talētorū eū, q̄ metā attingit diuini officij, decem ait mnas recepisse.
- 17 Dub. Quid est regnū? Ref. S. Tho. in 4. sent. dist. 49. q. 1. art. 2. q. 5. quod nomen regni a regendo est sumptum, Regere autem prouidentia actus est. vnde secundum hoc aliquis regnū dicitur habere, quod alios sub sua prouidentia habet.
- 18 Dub. Quō regnū deficit a robore suo? Ref. qui sup. in q. 7. de malo, quod vel ex defectu precipientis, qui deficit in sapientia, vel ex iustitia, vel ex defectu subditorum, qui non perfecte obediunt.

Dub.

- 19 Dub. Quā dicitur mna? Resp. Beda, q̄ centū drachmis appenditur, quam Gręci, mnas vocant.
- 20 Du. Cur potius posuit mnā, q̄ aliud pondus? Ref. qui sup. quia omnis scripturā sermo, quia vitę celestis p̄fectionem suggerit, quasi numeri centenarii pondere fulgescit.
- 21 Dub. Quid significant 10. mnę, & 10. serui? Resp. Aug. de quęst. Euāg. q̄ per decem mnas legem significat propter decalogum. Decem autem seruos hos quibus sub illa positis gratia p̄dicata est, sic enim intelligendum est eis datas mnas ad vsum, cum intellexerunt legem remoto velamine ad euangelium peruenire.
- 22 Dub. Si dedit 10. mnas, cur post voluit, vt redderet rationē? Resp. q̄ ex textu patet q̄ non dedit simpliciter, sed ad negotiandum, nam dicit, negotiamini dum venio.
- 23 Dub. Cur solum, debet negotiari vsq; dum uenerit? Ref. Ly. quia tempus merendi currit vsque ad diem iudicij.
- 24 Dub. In quo consistit negotiatio? Ref. S. Tho. 2. 2. q. 77. ar. 4. q̄ in commutatione rerum, & in emendo, & vendendo.
- 25 Dub. An negociatio sit licita? Resp. qui sup. q̄ duplex est commutatio rerum, vna quasi naturalis, & necessaria, per quā. s. fit commutatio rei ad rem, vel rerum, & denariorum propter necessitatem vitę, & talis non proprie pertinet ad negociationes, sed magis ad economicos, vel politicos, qui habent prouidere, vel domui, vel ciuitati de rebus necessarijs ad vitam, & talis est licita, & laudabilis. Alio modo est commutatio, vel denariorum ad denarios, vel quaruncunque rerum ad denarios, non propter res necessarias vitę, sed pp̄ lucrum quarendum, & hęc proprie videtur pertinere ad negociatores secundum Philosophum, & ista iuste vituperatur, quia quorū est de se deseruit cupiditati lucrī, quę terminum nescit, sed in infinitum rēdit, sed si lucrum moderatum sit, & ordinetur ad suę domus sustentationē, vel ad subueniendum indigentibus vel cum aliquis negociationi intēdit propter publicam vtilitatem, ne res necessarię ad vitam patrię desint, & lucrum expetit non quasi finem, sed quasi stipendium laboris erit licita.
- 26 Dub. Quia cū in negociatione sūt multę fallacę, & mendacia dicantur, periura interueniant, videtur, q̄ non sit licita? Ref.

qui sup. q̄ vt Aug. dicit super illud psal. 70. qm̄ non cognoui literaturam, quod hęc vitia hoīs sunt non artis, quia sine his vitijs agi pōt & sic negociari fm̄ se nō ē illicitū.

- 27 Dub. An semper vendere rem carius, q̄ emerit, sit negociatio? Ref. qui sup. q̄ non, sed solū, qui ad hoc emit, vt carius vendat.
- 28 Dub. An qui emit rem aliquam nō intētionē vendendi possit eam vendere carius quā emit? Resp. qui sup. q̄ hoc pōt licite facere, si in aliquo rem meliorauerit, vel si precium rei mutatum est secundum diuersitatem loci, & temporis, vel propter periculum cui se exponit, transferendo rem de loco ad locum. Et isto modo emptio, vel venditio non est illicita.
- 29 Dub. An clericis liceat negociari? Resp. q̄ sup. q̄ nō, vt d̄ 2. Th. 2. th. licet eis, vti prima cōmutationis specie, quę ordinatur ad necessitatem vitę, emendo, vel vendendo.
- 30 Dub. An sit licitum vendere rem cū defectu? Ref. qui sup. ar. 3. q̄ triplex potest esse defectus rei. Vnus fm̄ speciem rei, sicut si argentum vendatur pro auro, vel vinū mixtum pro puro. Secundus defectus est fm̄ quantitātē ponderis, vel mensurę. Tertius est ex parte qualitatis, vt si animal infirmū vendatur pro sano, & si quis scienter vendiderit rem cum his defectibus, fraudem cōmittit, & venditio est illicita, & tenetur ad restitutionem: si autem ignoranter vendat venditor non peccat, quia facit iniustū materialiter, tamen tenetur cum primo sciuerit dānum recompensare emptori.
- 31 Dub. An emens cū viliori p̄cio, q̄ valeat peccet? Ref. qui sup. q̄ si cōtingat vēditōrē credere, suā esse minus preciosā, quantū ad speciem, sicut si aliquis vendat aurū loco aurichalci, & si emptor illud cognoscit, iniuste emit, & ad restitutionē tenetur, & eadē rō est de defectu qualitatis, & quantitatis.
- 32 Dub. An vēditōr teneatur dicere emptori vitium rei venditę? Resp. qui sup. q̄ sic si ex eius vitio dāmnū, vel periculum imminet emptori: dāmnū si sit minoris p̄cij, q̄ vendatur, & vēditōr nihil vult se subtrahere de p̄cio: periculū autē si pp̄ hōi vitium vsus rei reddat impeditus, vel noxius. Pūta si aliquis alicui vendat equū claudicantem pro veloci, vel ruinofam domum pro firmā, vel cibum corruptum sive venenosum pro bono. Vnde si huiusmodi vitia sint occulta, & venditor non detegat, erit illicita.

Rr 2 licita

- licita & dolosa ueditio, & tenetur ueditor ad damni recompensatione, si uero uitium sit manifestum, pura si equus sit monoculus, uel cui uisus rei, & si non competat uendi tori, potest tamen esse conueniens alijs. Et ueditor propter huiusmodi uitium subtrahat quantum oportet de precio, non tenetur manifestare uitium rei, quia forte pp hoc emptor uellet plus subtrahi, q̄ esset subtrahendu de precio, vñ p̄ licite ueditor indenitati suae cōsulere uitium rei reticendo.
- 33 Dubita. Quae significant hi quibus datur mnas? Ref. Eusebius, q̄ suos discipulos quibus mnas exhibens singulas parem cunctis dispensationem cōmittens negotiari iussit.
- 34 Dubi. Cur singulis datur mna? Resp. qui supra, quia idem est omnium documentum: eademque fides, & unum baptisma.
- 35 Du. Qui fuerunt ciues odientes eum? Ref. Cyrillus, q̄ Iudaei quibus Christus improperatit, dicens. Nunc uero uiderunt, & oderunt me, & patrem meum.
- 36 Du. Quando noluerunt eum regnare super se? Resp. q̄ quando dixerunt Pilato: nō habemus regem nisi Caesarem.
- 37 Dub. Cur dicitur Iudaei eius ciues? Resp. Iudei, q̄ a orti sūt ex eade p̄genie sc̄dm carnē, & q̄m ritu legis cū eis pariter utebatur.
- 38 Du. Quando miserunt legationem post eum? Ref. Aug. de quæstio. Euāgelica. quod post resurrectionem persequendo Apostolos, & euāgelicam respuendo.
- 39 Du. Quo accepit regnum cū semper fuerit rex cum patre? Resp. Chry. q̄ duo regna Dei nouit sacra scriptura. Alterum quidem ex creatione, sc̄dm quod est rex omnium creationis iure. Alterum ex approbatione, sc̄dm quod iustis dominatur propria sponte subiectis, & hoc regnum hic dicitur.
- 40 Dubit. Quo redit accepto regno? Resp. Aug. de quæstio. Euang. quia in manifestissima claritate uenturus est, qui eis humiliter apparuit, tūm diceret regnum meum non est de hoc mundo.
- 41 Dub. Cur iussit uocari seruos? Ref. L. yra, quia oportet eos comparere ante iudicem ad reddendam de omnibus rationem.
- 42 Dub. Quis fuit primus seruus qui uenit? Ref. Beda, q̄ ordo doctorū in circuncisione missorum, qui mnam negotiaturus accepit, qui idem praedicare missus est.
- 43 Dub. Quo uia mna 10. mnas acquisiuit? Ref. qui sup. quia populum sub lege conser-

- tutum sibi docendo sociauit.
- 44 Dub. Quo cōstituitur super 10. ciuitates? Ref. Gregus, q̄ mercede priorū bonorū accipit. Ideo dicitur 10. ciuitatibus praesse.
- 45 Dub. Quis fuit sc̄s seruus q̄ lucratus est quinq; mnas? Ref. Be. quod est ceterus eorū, qui sp̄tio euāgelizare missi sunt. Cuius mna, i. euāgelica fides 5. mnas fecit, qui Gētes corporis sensibus ante mancipatas ad fidei euāgelicæ gratiam conuertit.
- 46 Dub. Quo cōstituitur super quinq; ciuitates? Ref. Aug. de quæst. Euang. quod quinq; ciuitates quib. praepōnitur significant multiplicatōnem, s̄ intelligentiā in ipsa uirtute, quae de vno quolibet libro pullulat, & ad vnum reducta quasi ciuitatem facit uiuentium rationum æternarum.
- 47 Dub. Quid significat, quod isti serui laudantur de lucro? Resp. qui sup. q̄ significat eos bonam reddere rationem, qui bene vsi sunt, q̄ acceperunt ad augendas diuitias domini per eos, qui credunt in eum.
- 48 Dub. Cur tertius qui nihil lucratus fuerat uenit ad cōspectū domini? Ref. Ly. & licet mali formidant uenire ante cōspectū iudicis, tamē oportet eos ibidem praesentari.
- 49 Dub. Quid significat reponere pecuniam in sudario? Ref. Beda, & est praeccepta diuina sub ortu dētri corporis abscondere.
- 50 Dub. Quia si iste timuit dñm, & abscondit, vñ, q̄ benefecerit? Ref. Ly. q̄ iste timor non est nisi pusillanimitas bene agendi.
- 51 Dub. Quo dominus austerus est, qui est summe misericors? Ref. qui sup. quod licet sit nunc tempus misericordiae, tamen in iudicio erit tempus rigoris, & iustitiae.
- 52 Dub. Quo deus tollit, q̄ non posuit, & metit q̄ non seminauit? Ref. qui sup. q̄ hoc p̄t̄ intelligi dupliciter. Vno modo q̄a requirit in platis nō solum ecclesiae bona in p̄p̄ta persona, sed et in aliena, quia officium eorū est inducere alios ad bonū. Alio modo, q̄a deus requirit ab homine opera meritoria uitae æternae, & tamen in eo non seminauit principium sufficiens huius operis, q̄a ex puris naturalib. nō p̄t̄ mereri uitā æternam, & contrarium dicere esset haereticis Pelagianis.
- 53 Dub. Quia sic uidet, q̄ deus iniuste agit, sic requiringdo, quod non seminauit? Resp. qui sup. quod nō iniuste facit, quia si homo faciat, q̄d in se est, deus infundit sibi gratiā per quam potest praedictum opus exercere.
- 54 Du. Cur dicit, de ore tuo te iudico, & c. Ref. Beda,

- Beda, quia qd̄ putauerat se per excusationem dixisse in culpam propriam uertitur.
- 55 Dub. Cur dicit nequam cum nil mali fecisset? Ref. Beda, q̄ fuit piger ad exercendu negotiū, & superb. ad accusandū dñi iudiciū.
- 56 Dub. Cur sibi dixit, sciebas, q̄ austerus sum, & c. Ref. qui sup. q̄ durum me esse noueras, & aliena sectari, quia hæc tibi cogitatio non incussit timorem, ut scires me mea diligentius quaesiturum.
- 57 Dubit. Quid est dare pecuniam ad mensam? Ref. Aug. de quæst. euang. q̄ mensa ad quam danda erat pecunia, professionem ipsam religionis accipimus quae tanquam publice proponit ad vsum necessarii salutis.
- 58 Dub. Cum dñs prohibeat vsuram dicens: mutuum date nihil inde sperantes. Luc. 6. Cur uult q̄ ille plus reddat quam acceperat? Ref. Chry. q̄ in sensibilib. diuitijs debitorum solius obseruationis obnoxij sūt: quantum. n. recipiunt, t̄m eos reddere necesse est, & nihil plus ab eis redditur. In diuinis autem eloquijs, non solum ad custodia in obligamur, sed etiam multiplicare monemur.
- 59 Dub. Cur dicit, q̄ ueniens cum vsuris exegisset illam? Ref. Beda, q̄ qui uerbi pecuniā a doctore percipit credendo, necesse est eam cum vsuris soluat operando.
- 60 Dub. Cur uult, q̄ tollat mna ab eo, & det illi qui decē habet? Ref. Aug. de q̄. euang. q̄ per hoc significatur, & illum posse amittere munus Dei, q̄ hēns nō hēt, i. eo nō uertitur, & eo augeri, qui hēs hēt, i. bene uertitur.
- 61 Dub. Cur dominus non aufert mnas, sed iubet ut alii auferant? Ref. Chry. quia non est prudentis animi punire, sed alio quodā ministerio eget ad puniendum officium iudicis: nam & Deus penas irrogat, sed mediantibus Angelis.
- 62 Dub. Cur nō reddunt rationē alii serui, sed solum isti tres? Ref. Amb. super Lucam, quod de alijs siletur, qui quasi prodigi debitores quae acceperant perdidērunt.
- 63 Dub. Cur potius uoluit, q̄ daretur mna habenti decem, quam habenti quinque? Ref. quia magis meruerat.
- 64 Dub. Cur dicit, hēt decē mnas? Ref. q̄ in hoc significat admiratio uidentium liberalitatei nei in p̄mitto sanctos ultra cōdignum.
- 65 Dub. Cur dicit, oī habenti dabitur? Ref. Amb. q̄ ut qd̄ dedit non uideatur iniustum.
- 66 Dub. Quo omni habenti dabitur, & abundabit? Resp. Ly. quia qui reperitur in gra-

- tia, dabitur & gloria, & abundantia.
- 67 Dub. Quo ab eo qui non hēt p̄t̄ aliquid auferri? Ref. q̄ hēt, i. quod uidetur habere.
- 68 Dub. Quid est quod non habet, & quod uel habere? Ref. Ly. quia ei qui non inuērus fuerit in morte cum gratia bona naturae, & gratiae, quae habuit cedent & ad p̄nam.
- 69 Dub. An liceat accipere vsuram pro pecunia mutata? Ref. S. Th. 2. 2. q. 78. ar. 1. q̄ non, quia uenditur id quod non est, per qd̄ manifeste inaequalitas constituitur, quae iustitiae contrariatur.
- 70 Dub. Cur ergo hic dñs dicit, ego cū vsuris ueniens, & c. Ref. qui sup. q̄ accipitur hic vsura metaphorice pro superexcessu bonorū sp̄ualium, quam exigit Deus uolēs ut in bonis acceptis ab eo semper prospiciamus ad nostram utilitatem, non eius.
- 71 Dub. Cur ergo uenit 33. cōcedit ut Iudei generarentur alienis? Ref. qui sup. q̄ hoc nō fuit eis concessum, quasi licitū, sed permissum ad maius malū uitandū: ne, s̄a fratrib. suis Iudaeis vsuras acciperet pp̄ auaritiā, cui dediti erant: ut habetur Eja. 26.
- 72 Dub. Cur leges ciuiles permittunt vsuras? Ref. qui sup. q̄ lex humana eas concessit nō quasi estimans eas esse s̄m iustitiam, sed ne impēgrentur utilitates multorū. Vnde in ipso iure ciuili dicit, q̄ res quae vsu consumuntur, neq; ratione naturali, neq; ciuili recipiuntur vsu fructum, & Philo. in Politicorum, quod vsuraria acquisitio pecuniarum est maxima praeter naturam.
- 73 Dub. An liceat aliquid accipere pro locatione domus? Ref. qui sup. q̄ sic: quia eius vsus nō est ipsa rei cōsumptio sicut pecuniarū.
- 74 Du. An licet aliquid accipere pro uasis aureis, uel argenteis accommodatis, uel pro alijs h̄mōis? Ref. qui sup. q̄ sic: quia et vsus eorū principalis nō est ipsa eorū cōsumptio, t̄m secundarius vsus eorū potest esse commutatio, & talem vsu eorū non liceret uedere.
- 75 Du. An pro moneta aurea, uel argentea possit aliquid accipi? Ref. qui sup. q̄ non quantum ad principale vsu, ut supra dictū est, dub. 69. sed secundarius vsus eius p̄t̄ esse ut si quis cōcederet pecuniā signatā ad ostentationē, uel ad ponendū loco pigioris, & tale vsu pecuniae homo licite uendere p̄t̄.
- 76 Dub. Quia vs, q̄ mutans pecuniā possit aliquid accipere, maxime si alius uoluntarie dat? Ref. qui sup. q̄ talis s̄m p̄t̄ nō uoluntarie dat, sed cū quadā necessitate inquan-

- tū indiget accipere pecuniam mutuo, quā ille qui habet non vult sine vsura mutuarē.
- 77 **Dub.** An pro pecunia mutuata liceat aliquam commoditatem ex petere? *Resp.* qui supra, art. 2. quōd nihil potest ex petere, quōd possit pecunia mēsurari.
- 78 **Qu.** An mutuans pecuniā de qua ipse ali quid lucraretur possit aliquid licite accipere pro mutuo? *Resp.* qui sup. q. mutuum dāns potest absque peccato in pactum deducere, cum eo qui mutuum accepit recom pensationem damni, per quod subtrahitur sibi aliquod quod debet habere.
- 79 **Du.** An possit petere recompensationē dāni in hoc quod de pecunia nō lucratur? *Resp.* qui sup. q. hoc non pōt in pactū deducere, quia nō debet vendere id quod nō dū hēt, & pōt impediri multipliciter in habēdo.
- 80 **Du.** An aliquis possit obligari ex pecunia sibi mutuata gratias agere de beneficiō? *Resp.* qui sup. q. non potest de hoc fieri ciuili obligatio.
- 81 **Dub.** An liceat dare pecuniā alicui mercatori ad lucrū? *Resp.* qui sup. q. sic, p. modū societatis cuiusdam, quia non transfert dominium suā pecuniā in illum, sed remanet eius, ita q. cū periculū ipsius mercatur de ea negotiator vel artifex operatur, & ideo sic licite potest partem lucrū inde pro uenientis ex petere tanquam de re sua.
- 82 **Dub.** An committit vsurā vendens tem carius, q. valeat propter expectationē temporis, vel eam emens vilius, q. valeat, quia ante tempus dat precium? *Resp.* qui supra. q. si quis velit vendere carius res suas, quā sit iustū precium, v. de pecunia soluenda cōptorē ex pectet, manifeste vsura committitur, quia huiusmodi expectatio precij soluēdi habet rōnē mutui. vnde quicquid vltra iustum precij pro huiusmodi expectatione exigitur, est quasi precij mutui, qd pertinet ad rationē vsuræ: similiter et si quis emptor velit rē emere minus quā sit iustum precij eo, q. pecuniam ante solutū quā possit ei retradi, est peccatū vsuræ, quia et ista anticipatio solutionis pecunię habet mutui rōnē, cuius quoddā precium est quod diminuitur de iusto precio rei emptæ, si vero aliquis de iusto precio velit diminuerē vt pecuniā prius hēat non peccat p. vsuræ.
- 83 **Du.** An aliquis teneatur restituere illud quod lucratus est de pecunia vsuraria? *Resp.* q. sup. ar. 3. q. si ralu fuerint p. vsurā extorta quo

- rum vsus est ipsa eorū cōsumptio; puta denarij triticū, vinū, aut aliquid h. m. d. nō tenetur homo ad restituendū nisi id quod accepit, quia id quod de tali re est acquisitū non est fructus huius rei; sed humanæ indultriæ, nisi forte per denotationem talis rei alter sit dampnificatus amittendo aliqd de bonis suis, tunc tenetur ad re. cōpensationē nocuenti. Illæ vero res quarū vsus nō est earū cōsumptio habent vsum fructū sicut domus, & ager, & alia h. m. d. Et ideo si quis domū alterius, vel agrū p. vsurā ex t. orisset, non solū tenetur restituere domū alterius, vel agrum, sed etiam fructus inde perceptos, quia sunt fructus rerum, quarum alius est dominus, & ideo ei debetur.
- 84 **Du.** An liceat alicui accipere pecunias ab alio sub vsurā? *Resp.* qui sup. ar. 4. q. nullo modo licet inducere aliqd ad mutuandū sub vsurā. Licet tñ ab eo qui hoc paratus est facere, & vsuras exerceat mutuū accipere sub vsuris propter aliquod bonum, quod est subuentio suæ necessitatis vel alterius.
- 85 **Qu.** Vtrū liceat concedere pecunias vsurario, vel eas deponere apud eū? *Resp.* qui sup. q. si quis committit pecunias vsurario non habenti alias vñ vsuras exerceat, vel vt copiosius p. vsurā lucraretur, daret materiā peccandi, & esset particeps culpæ, sed si quis vsurarius suas pecunias committit habentibus vnde vsuras exercet, vt tutius seruentur, non peccat, sed vitur homine peccatore ad bonum.
- Alijs sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.
- IN COMMUNI CONFESSORVM**
Nemo accendit lucernam. Luc. 11. c.
 Hæc verba dixit dominus anno ætatis suæ 31. die 14. Iulij, in die Iouis.
- HISTORICE,**
 Dñs discipulis dicebat, nēminē, qui lucernam accenderit eam sub modio vt celaret ponere, quinimo, vt domum hominentes prospicerent eam candelabro super imponere, inquiens corporis lucernā oculum fore, qui vniuersum si simplex fuerit corpus lumine replet: si vero nequitia coniungatur, tenebrosū reddat corpus: p. spiciendū etiam attente dixit, vt lumen corporis nequaquā tenebrę sint. qm si simpliciter lucidum fuerit corpus, nullam tenebrarū portiunculam admittens, integerrime velut fulgoris lucerna luceat.

Dub.

- Dubitatur super dictis Euangelij.*
VBITATVR. Primo qui ingreditur domū? *Resp.* Theo. q. sapiens quidem iam ingressus est, qui vero addiscit adhuc ambulat.
- 2 **Dub.** Cur ingredientes debent lumen videre? *Resp.* qui sup. q. ista dominus dicebat, quasi pharisæis detrahētibz, quod in Beelzebub eiecisset dæmonia, vt intellectu viderent non in beelzebub, sed in dei virtute fecisse miracula.
- 3 **Dub.** Quid significat ista similitudo lucernæ? *Resp.* Beda, q. ipse dominus lucernā accendit, quæ testem humanæ naturæ flamma suæ diuinitatis impleat, quam lucernā nec creditibus abscondere, nec modio superponere, hoc est sub mēsurā legis includere, vel intra vnus Iudææ gentis terminos voluit cohibere, sed supra candelabrum posuit, i. ecclesiā, quia in nostris frontibus si dem suæ incarnationis affixit, vt qui ecclesiā fideliter ingredi voluerant, lumen veritatis palam queant intueri.
- 4 **Dub.** Quid lucerna est oculus, &c. *Resp.* Orige. q. oculus appellat proprie intellectum nostrum. Totam. n. animā quamuis non corpoream tñ Tropologicè vocat corpus, illustratur. n. ab intellectu anima tota.
- 5 **Dub.** Quid oculus est simplex? *Resp.* qui supra, q. intellectus a suo principio in dolo simplicitatis studio est nullam cōtineas duplicitatem, & dolum & diuisionem in se.
- 6 **Dub.** Quid totū corpus erit lucidū si oculus fuerit simplex? *Resp.* Theo. q. sicut corporis oculus si lucidus fuerit corpus lucidum erit. Si vero tenebrosus & sicut tenebrosus, sic comparatur intellectus ad animam.
- 7 **Dub.** Quid oculus est nequam qui de se non pōt peccare? *Resp.* q. licet de se nō peccet, tñ quia homo per ipsum peccat videndo vanitatem, ideo dñ nequā, & ita intellectus corruptus totum hominem corrumpit.
- 8 **Dub.** Quid lumen potest esse tenebrę cū opponatur priuatiue? *Resp.* q. nunquam lumen verum est tenebrę, sed bene lumen apparet, & non existens est tenebrę, sicut bonum nūquam est malū, nec potest esse, sed apparet bonum, & non existens est malū.
- 9 **Dub.** Quid intelligitur, si corpus tuū totū lucidum fuerit, non habens aliquā partem tenebrarum, &c.? *Resp.* Beda, i. si bonū bonā intentione patraueris non habens in tua

- conscientia aliquam partem tenebrę cogitationis, & si conigerit aliquē proximorum tua bona actione noceri, tu tamen pro suo simplici corde, & hic gratia & in futuro gloria dotaberis.
- 10 **Dub.** Quæ dicitur lucerna fulgoris? *Resp.* q. lucerna accensa, quæ reddit splendorem & lumen & fulgorem. Vnde versus *igne luceat, micans tria dat, splendet, calet, vrit. Hæc tria presul habet sub ratione trium. Vita splendorem demonstrat, amore calorem, Et quia peccantes arguit, vrit eos.*
- ¶ Alijs sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.
- IN COMMUNI**
 Virginum.
- Simile est regnum cęlorum thesauro abscondito in agro.* Mat. 13.
- Hæc verba dixit dominus, anno ætatis suæ 32. die 1. Aprilis, in die Sabbathi.
- HISTORICE,**
 Discipulis cęlorum regnum dñs aiebat thesauro in agro abscondito simili, quem quis inueniens occultat, gaudensq. cuncta quæ possidet vendit, vt cum emat agrū. Simile quoq. negociatori fore, qui margarita inuenta preciosa omnib. venditis cōparat, assimilari et in mari posita lagenæ, qua piscib. plena educta pisces quidē a piscatorib. boni eliguntur, malis extra abiectis, inquiens in seculi fine licet fieri debere, qm a consortio electorum per angelos reparabuntur iniusti, & in ignis ardenis fornacem detrudentur maximo cū luctu ac stridore dentium horribili, perconstatus autē dñs an omnia ista intellectu percepissent, & se intellexisse respondentibus, concludit in hoc omnem in regno illo doctum scribam homini patrifamilias simile fore, qui ex suo noua veteraque producit thesauro.
- Dubitari potest super dictis Euang.*
- 1 **VBITATVR.** Cur introducit dñs hanc parabolā? *Resp.* Chry. qm prædicatione Euangelij, quæ thesaurus, & preciosa margarita est, occultata est in mūdo, & si non vendideris omnia, non emes eam, & cum gaudio hoc oportet facere.
- 2 **Dub.** Cur dominus regnū cęlorum simile esse

R. 4 le esse

le esse dicit rebus terrenis? Resp. Greg. in homi. q. vt ex his quæ animus nouit surgat ad incognita, vt per hoc quod scit notum diligere discat ignotum amare.

3 Dub. Quid significat ista parabola? Ref. qui sup. [q. thesaurus in agro absconditus] est celeste desiderium [Ager vero in quo absconditus est disciplina studij celestis, quæ cum inuenit homo abscondit]. s. vt seruer, quia studium celestis desiderii a malignis spiritibus custodire nõ sufficit ei, qui hoc ab humanis oculis non abscondit, in præfenti enim vita quasi in via sumus, qua ad patriam pergimus. Maligni autem spiritus iter nostrum quasi quidam latrunculi obsident. Depredari ergo desiderant illi, qui thesaurum publicè portant in via. Hoc aut dico non vt proximi nostri opera nostra non videant, sed vt per hoc quod agimus laudes exterius non queramus, & ipsum agrum profecto venditis omnibus comparat qui volupratibus carnis renuntians cuncta sua terrena desideria per disciplinæ celestis custodiã calcat.

4 Dub. Cur potius thesaurus est absconditus in agro, quàm extra? Ref. Aug. de quæstio. Euang. q. ager significat ecclesiam, & cum vna sit ecclesia catholica, extra quam nullus saluatur, ideo extra agrum thesaurus non absconditur.

5 Dub. Cur thesaurus est absconditus, & non manifestus? Ref. qm vt dñs dicit Matt. 7. margaritæ non debent proici ante porcos, qm mysteria fidei infidelibus celantur ne ab eis conculcentur.

6 Dub. Cur inueniens abscondit? Ref. Hiero. q. hoc non de inuidia facit, sed more seruantis, & nolentis perdere abscondit in corde quem pristinis prætulit facultatibus.

7 Dub. An inueniens aliquam rem possit eam iustè retinere? Resp. S. Th. 2. 2. q. 66. ar. 5. q. in hoc est distinguendum, quia quædam sunt res quæ nunquam fuerunt in bonis aliquis, sicut lapilli, & gemmæ, quæ inueniuntur in littore maris, & talia occupanti conceduntur, & eadem ratio est de thesauris antiquo tempore terra occultatis, quorum non est aliquis possessor, nisi q. secundum leges ciuiles tenetur inuentor dare medietatem domino agri, si in alieno agro inuenit, propter quod dicitur in hoc Euangelio, q. emit agrum, vt haberet in hoc possidendi totum thesaurum. Quædam vero res inuentæ fuerunt de propinquo in alicuius bo-

nis, & tunc si quis eas accipiat non animo retinendi, sed animo restituendi domino, qui eas pro derelictis non habet non committit furtum, aliàs autem committitur peccatû furti. Vnde Aug. dicit in quadam homil. & habetur 1. q. uest. 5. si quid inuenisti, & non restituiti, rapuisti.

8 Dub. Quo dñs abscondere thesaurum, cum iã sit absconditus in agro? Ref. q. erat absconditus antequàm inueniretur, sed inuentor ne ab alijs videatur abscondit inuentum.

9 Dub. Cur introducitur parabola de negotiatore querente bonas margaritas? Resp. Chry. q. Euangelica prædicatio non solum lucrum multiplex præbet, sed & preciosa est, vt margarita.

10 Dub. Cur prædicatio assimilatur negotiatorem vigilantem esse?

11 Dub. Cur solum dicitur inuenire vnã margaritam? Ref. qui sup. quia vna est veritas, & non partita, & propter hoc vna margarita dicitur inuenta.

12 Dub. Cur prædicatio dicitur margarita? Ref. qui sup. q. sicut si margaritam habet, ipse quidè nouit q. diues est, aliis vero non est cognitus multotiens eam manu detinens propter eius paruitatem, ita est prædicatio Euangelii, qui. n. eam detinent sciunt se diuites esse. Infideles autem hunc thesaurum nescientes diuitias nostras ignorant.

13 Dub. Quid est margarita? Resp. Isidorus 6. Ethymologiarum 8. margarita prima cã didarum gemmarum, quam inde margaritam aiunt vocatam quod in conchulis maris hoc genus lapidis inueniatur, inest enim in carne coelæ calculus natus, sicut in cerebro piscis lapillus, gignitur autem de celesti rore, quam certo anni tempore coelæ hauriunt.

14 Dub. Quomodo cognoscitur margarita bona & preciosa? Ref. Isaac medicus, q. ex iis sunt grossiores & paruæ, sed grossiores sunt meliores paruis, & claræ meliores obscuris, & æqualis superficie meliores angulosis, & ideo grossiores claræ, & æqualis superficie sunt preciosiores.

15 Dub. Cur dicitur preciosa? Resp. quoniã preciosa est prædicatio, Esa. 52. quam speciosi pedes annunciantis pacem.

16 Dub. Quid est fagena? Ref. Catholicon, q. est rete, & dicitur a fagon quod est rete propter raritatem sic dicta.

Dub.

17 Dub. Cur introducitur hæc parabola? Ref. Chry. quod vt non confidamus in prædicatione solum, neque fidem nobis est memis sufficere ad salutem, hanc parabolam terribilem subdit.

18 Dub. Quomodo interpretatur hæc parabola? Ref. Ly. quod hic per regnum celorum significatur status ecclesiæ militantis, in quo non distinguuntur boni à malis, sicut in fagena, quamdiu est in aqua non distinguuntur boni pisces à malis, sed cum tracta fuerit ad littus, & ita in iudicio distinguuntur boni à malis, & separabuntur mali à bonis, & mittentur in infernum, & hoc totum ministerio Angelorum, vt sic ecclesia purgata offeratur deo patri sine macula, & ruga.

19 Dub. Quo vna fagena potest ex omni genere piscium maris capere? Resp. q. sic intelligitur, s. quod indifferenter capit pisces in eã intrantes ex quocunq. genere sint, siue boni, siue mali, quæ possunt in ea retineri.

20 Dub. Quia videtur, q. nulli pisces mali sint, q. a vidit deus cuncta q. fecerat, & erat valde bona? Ref. q. quantum ad eorum naturam omnes pisces boni sunt, sed per respectum ad hominem propter quem omnia creata sunt, dicuntur mali, quia non conueniunt eusui hominum.

21 Dub. Quæ pena est malorum foras mitti? Ref. Chry. q. ex ponit quantum sit periculosa, cum dicit, sic erit in fine seculi, & c.

22 Dub. Cur non dixit, parabolicè de pena dånatorû? Ref. Greg. in Hom. quod iõ aper te dixit tõrmèta peccantium, ne qs ad ignorantiam suæ excusationem recurreret, si qd de æterno supplicio obscure diceretur.

23 Dub. Quid significat bonos pisces mitti in vasa? Ref. Rab. q. quasi in quietissimo portu boni mittentur in vasa celestium mansionum.

24 Dub. Quomodo separabunt Angeli, quia Mat. 25. dicitur, q. ipse filius hominis separabit? Ref. quod separabit ministerio Angelorum, & quod per alios facimus, per nos ipsos facere videmur.

25 Dub. Quo mittent eos in caminum ignis, cum Matth. 25. eis dicatur, ite maledicti in ignem æternum? Ref. vt immediate supra, quia eos mittet ministerio Angelorum.

26 Dub. Cur interrogati non intellexerunt, cum hoc non ignoret? Ref. Chry. quod vt ex eorum responsione eos laudet.

27 Dub. Quos interrogat? Ref. q. discipulos postquam turbæ recesserant.

28 Dub. Quomodo intellex erunt, cum Ioannis 16. dicant, ecce nunc palam loqueris, & prouerbum nullum dicis? Ref. Chryso. quod ex parabolis à domino dictis sapientiores facti sunt adeo, quod intelligebant, quæ dicebantur.

29 Dub. Quo intelligitur omnis scriba doctus, & c. Resp. Ly. [omnis scriba.] i. doctor [doctus.] i. literatus, & à Deo inspiratus [in regno celorum]. i. in ecclesia militate. [similis est homini patrifamilias] quia sicut paterfam. habet pascere filios pane corporali, sic iste paruulus fideles pane spirituali [qui profert de thesauro suo] idest de scientia in corde abscondita [noua & vetera] idest auctoritates, & processus noui, & veteris testamenti.

30 Dub. Cur vocat Apostolos scribas? Ref. Hila. q. propter scientiam, & vt dicit Hier. quod scribæ dicuntur quasi notarii Saluatoris, qui verba illis, & præcepta signabant in tabulis cordis.

31 Dub. Cur comparat Apostolos patrifamilias, cum se plures comparauerit patrifamilias? Ref. Hila. q. eo, quod doctrinam de Spiritus sancti thesauro suo nouorum, ac veterum sunt adepti.

32 Dub. Cur præponit noua veteribus, quæ tñ priora nouis sunt? Resp. Aug. 20. de ciuitate dei, quod non dixit vetera & noua, quod utique dixisset, nisi maluisset meritum ordinem seruare quàm temporum.

¶ Alijs sensibus mythicis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMUNI VIRGINVM.

Simile est regnum celorum decem virginibus. Math. 75.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis suæ 33. die 22. Martij, in die Martis.

HISTORICE.

Discipulis aiebat dñs parabolicè loquens, celorum regnũ 10. assimilari virginibus, spõs obuiam exeuntibus, suis cum lampadibus, ex quibus quidè 5. fatuitate cinctæ pro lampadibus non secũ oleum detulerunt. Ceteræ vero prudentiã innixæ vasa oleo plena cum lampadibus apportarunt. Sponsi igitur ob moram dormientibus omnibus clamor uocatus est

etc

Et mediâ extollitur, adesse. s. sponsum, virginibus. ut obuiam properet imperatur, cūq; ut suas ornarent lâpades oleum stultæ virginis non haberent, à sapientibus. postularunt, quibus. ne forte eis deficeret reuuentibus. earū cōsilio emere properarunt. A dueniēte igitur interim spōso, prudētes, qm̄ paratę erāt virginēs vnā cū spōso ad nuptias ingressę sunt, obseratā aut̄ ianuā cū reliquę aduenientes virginēs offendissent, ut ingredi possent postularūt. Negate vero spōso se eas agnosce-re, turpiter reiectę fuerūt. discipulos itaque dominus hortatus est, ut vigilijs intenderēt, cum horā sui aduentus penitus ignorarent.

Satis erit faciendum dubijs Evangelicis.

- 1 **D**VBITATVR Igitur, Cur introductur hæc parabola? Ref. Chry. q̄ p̄nitionē inducit, & qui vtilitatē non affert, neq; copiose hæc quib. indiget sibi præparet, habebant enim fatuæ virginēs oleum, sed non copiose.
- 2 Dub. Cur in textu Euangelij dicitur, tūc simile erit regnum cœlorum &c. Rel. Hilarius, quia de magno die domini, i. iudicio omnīs hic sermo est.
- 3 Dub. Quid intelligitur hic per regnum cœlorum? Ref. Chry. quod præsentis temporis ecclesia.
- 4 Dub. Quę est interpretatio huius parabole? Ref. Greg. in Hom. dicens, q̄ in quinque corporis sensibus vnusquisque subsistit: geminatus aut̄ quinquarius denarium efficit, & quia ex vtroque sexu fidelium multitudo colligitur, sancta ecclesia 10. virginibus similibus denuntiatur, vbi quia mali cum bonis, reprobi cū electis admixti sunt, recte similes virginibus prudentibus & fatuis perhibetur.
- 5 Dub. Cur potius ponit similitudinē de virginibus, quā de viduis, vel coniugatis? Ref. Greg. in Hom. q̄ vt ostendatur, quod licet virginitas magnum quid sit, tamen si ab operibus misericordiæ sit deserta, cum adulteris foras eiicietur.
- 6 Dub. Cur potius hanc similitudinē ponit sub numero denario, quā de alio? Ref. Ly. quia vniuersitatem significat, quia est primus digitus, vel primus limes numerorum, quia iumeri sequentes cōponuntur ex denario pluries sumpto, vel aliqua parte eius, sicut 20. bis decem, 30. ter decem, & sic con-

sequenter, sicut vndecim unum & decem, & sic de alijs, propter quod dixerūt aliqui Philosophi, quod numeri non procedunt in infinitum, sed solum vsque ad decem, ut habetur 3. Philosophorum.

- 7 Dub. Quid est accipere lâpades? Resp. Orig. q̄ relinquentes idola, & venientes ad Christū per dei culturam accipiunt lâpades suas, i. organa sua naturalia, & veniunt obuiam Saluatori, qui semper paratus est venire, ut ingrediatur simul cum dignis ad beatam sponfam ecclesiam.
- 8 Dub. Qui sunt sponsi? Ref. Hila. q̄ dominus noster est in corpore deus namque spiritui, caro sponsa est.
- 9 Dub. Quid est prudentia? Ref. Phil. in 6. Eth. q̄ est recta ratio agibilium, & vt Aug. dicit in lib. 83. q. est cognitio rerum appetendarum & fugiendarum.
- 10 Dub. Quis dicitur prudens? Ref. Isidorus in lib. Eth. quod prudens dicitur quasi porro videns, perspicax enim est, & incertorum videt casus.
- 11 Dub. Cum Prouer. 10. dicatur, q̄ sapientia est viro prudentia, videtur quod prudentia sit sapientia? Ref. S. Tho. 2. 2. q. 47. art. 2. quod prudentia est sapientia in rebus humanis, non aut̄ sapientia simpliciter, quia non est circa altissimi causam simpliciter. est. n. circa bonum humanum. Homo autē non est optimum eorum quę sunt, & ideo signanter dicitur, q̄ prudentia est sapientia viro, non autem sapientia simpliciter.
- 12 Dub. An prudentia sit virtus? Ref. q̄ sup. art. 4. q̄ sic, vt dicit Greg. in 2. Mor. vbi eam numerat cum temperantia, fortitudine, & iustitia. & est virtus moralis.
- 13 Dub. Quia videtur q̄ prudentia non sit virtus, quia est immoderata, qm̄ Prou. 23. dicitur, prudentiæ tuę impone modum? Ref. qui sup. quod dictum sapientis nō est sic intelligendum quod prudentia sit moderanda, sed quia secundum prudentiam est aliquis modus imponendus.
- 14 Dub. An ad prudentiam pertineat sollicitudo? Ref. q̄ supra, art. 9. q̄ sic, quia dicitur primę Petri 4. estote prudentes, & vigilate in orationibus, sed vigilantia est idem sollicitudini. Ergo sollicitudo ad prudentiam pertinet. Et quinque prudentes virginēs fuerunt sollicitę ad accipiendum oleum.
- 15 Dub. An prudentia sit in peccatoribus? Ref. q̄ sup. ar. 13. q̄ prudentia dicitur tripliciter.

- ter. Prima est falsa & scđm similitudinē dicta. & solum est in peccatoribus, sicut aliquis intendēs malū finē si disponit cōgruētia illi finis, & sic potest dici prudens latro. Vñ dicitur ad Ro. 8. prudentia carnis mors est. Secunda prudentia est vera, quia inuenit congruas vias ad finē bonū. sicut ad negotiandum vel nauigandum. Vnde dicitur prudens mercator vel nauta, & ista reperitur tā in bonis, q̄ in malis, & deficit à prudentia quę est virtus, quia accipitur finem illud bonū, q̄ non est finis cōis totius humanę vitę. Itē quia in principali actu prudentiæ deficit, quia licet recte cōsiliatur, & indicat de his quę pertinet ad totā vitam, nō tñ efficaciter præcipit. Tertia est prudentia vera, & perfecta, quę ad bonum finē totius vitę recte cōsiliatur, iudicat, & præcipit, & hæc sola dicitur prudentia simpliciter, quę in peccatoribus esse non potest.
- 16 Dub. An prudentia sit in omnibus habetibus gratiā? Ref. qui sup. ar. 4. q̄ sic, quia omnis habens gratiam est virtuosus, sed sine prudentia nullus potest esse virtuosus; dicit. n. Greg. in 3. Moral. q̄ ceterę virtutes nisi ea quę appetunt prudentem agant, virtutes esse nequaquam p̄nt, & etiam quia cę virtutes sunt connexę, & habens gratiam habet charitatem, ergo et̄ habet omnes alias virtutes, & sic etiam prudentiā.
- 17 Dub. Quid est, q̄ prudentes acceperunt oleū, & non fatuæ? Ref. Hier. q̄ oleum habent virginēs, quę iuxta finem operibus adornantur, non habent oleum quę videntur simili quidem fide confiteri, sed virtutum opera negligunt.
- 18 Dub. Quia per hanc similitudinē videtur tot saluari quot damnari, quia quinque & quinque, & tñ Eccl. 1. c. dicitur stultorum infinitus est numerus, & Mat. 20. pauci vero electi? Ref. q̄ similitudo sic intelligitur q̄ q̄ dāntur ita acceperūt bona naturalia, sicut q̄ saluantur, & ita malę videntes quibus sensibus corporis, qui per quinque fatuas figurantur, damnantur, & eis bene videntes significati per 5. prudentes saluantur.
- 19 Dub. Quid significat per vasa olei? Ref. Hilarius, q̄ humana corpora, intra quorum viscera thesaurus bonę conscientię recondendus est.
- 20 Dubita. Quomodo fatuę venerunt sine oleo? Ref. Origenes, q̄ acceperunt lâpades in primis quidem accensas, sed tantum

- oleum non acceperunt, vt eis sufficeret vsque ad finem.
- 21 Dub. Quid significatur mora sponsi. Ref. Greg. q̄ ostendit, quod non parum temporis inter priorem, & secundum domini aduentum prætergreditur.
- 22 Dub. Quid significatur, quod dormierūt? Ref. Aug. de verbis domini, q̄ mors, quia ex vtroq; genere hominum moriuntur hoc interuallo temporis, donec sub aduentu domini fiat resurrectio mortuorum.
- 23 Dub. Quid significatur, q̄ dicit dormita-uerūt, & dormierunt? Ref. Greg. q̄ dormire mori est, ante somnum vero dormire est ante mortem languescere, quia per pondus ægritudinis puenitur ad somnum mortis.
- 24 Dub. Quid significatur per mediam noctem? Ref. Aug. q̄ venit media nocte: id est nullo sciente vel sperante.
- 25 Dub. Quid significat clamor? Ref. q̄ tñbas præcedentes iudicium.
- 26 Dub. Cur iubentur ire obuiam sponso, & non sponsę? Ref. Hil. quoniam erant itā ambo vnū, id est caro, & Deus: quia in gloria spiritualē humilitas carnis transformata est.
- 27 Dub. Cur iubentur ire obuiam, & non expectare? Ref. q̄ propter honorem iudicis.
- 28 Dub. Quid est, q̄ omnes surrexerūt? Ref. spon. Gregorius, quia & electi, & reprobi a somno suę mortis excitantur.
- 29 Dub. Quid est quod omnes ornauerunt lâpades suas? Ref. Aug. de verbis domini, id est aptauerunt rationes reddendas operum suorum.
- 30 Dub. Quid significat, q̄ lâpades fatuarum extinguuntur? Ref. Orig. quia earum opera quę clara hominibus foris apparuerunt, in aduentu iudicis intus obscurantur.
- 31 Dub. Cur à prudentibus oleum petunt? Respon. Orig. q̄ d. proximis, quia nos quasi sine opere repelli conspiciatis, dicite de nostris operibus, quod vidistis, foris testimonium querentes.
- 32 Dub. Videtur q̄ prudentes male fecerūt? Ref. Hiero. quod hoc non ex auaritia fecerunt, sed timore.
- 33 Dub. Quid significat, q̄ noluerūt dare oleū? Ref. qui sup. q̄ non possunt in die iudicij aliorū virtutes. aliorū vitia subleuare.
- 34 Duba. Cur ergo dant consiliū, vt vadant emere? Ref. Aug. de verbis domini, q̄ non sunt putadę dedisse consiliū, sed crimē ea-

- rum ex obliquo commemorasse. vendunt. n. adulatorum oleum, qui siue falsa, siue ignorata laudando, animas in errores mittunt: dicitur ergo, ite potius ad yedentes, & emite vobis, i. videamus nunc, qd vos adiuuet, qui vobis laudes vendere consueuerunt.
- 35 Dub. Cur dicunt, ne forte non sufficiat nobis, & vobis? Ref. qui sup. quia alieno testimonio non iuuatur quisq; apud Deum, cui secreta cordis apparent, & vix quisque sibi sufficit, cui testimonium perhibebit conscientia sua.
- 36 Dub. Cur dicitur, cum autem irent emere venit sp̄sus? Ref. Chry. q̄ per hoc ostēdit, quia & si misericordes efficiamur post mortem nihil lucrabimur ad effugiendum, siue nec diuiti profuit, q̄ factus est misericors, & sollicitus circa eos, q̄ sibi atinebāt.
- 37 Dub. Quē erant paratæ? Ref. Aug. vbi supra, i. quibus coram Deo conscientia testimonium perhibebat.
- 38 Dub. Quæ sunt nuptiæ? Resp. Hilarius, q̄ sunt immortalitatis assumptio.
- 39 Du. Cur dicitur, & intraverūt? Ref. quia qui saluantur dicuntur ingredi, & qui damnantur foras dicuntur eijci. Mat. 13. c. malos foras miserunt.
- 40 Dub. Quid est q̄ clauditur ianua? Resp. Hier. quia post iudicij diem bonorum operum, & iustitiæ occasio non relinquitur.
- 41 Dub. Cur fatuē inuocant sponsum? Ref. qui supra dicens, egregia in dñi appellatione confessio, iudicium fidei est. Sed quid est voce inuocare quem operibus neges?
- 42 Dub. Cur bis dicunt dñe? Ref. glo. quod dolore repulsionis compulsæ appellationem ingeminant dominationis.
- 43 Dub. An emerint oleum? Ref. Aug. vt supra, q̄ nov, & ideo intelligendæ sunt nullo iam remanente de alienis laudibus gaudio in angustijs, & magnis affectionib. redire ad implorationem Dei.
- 44 Dub. Cur sponsum noluit eas agnoscere? Resp. Lyra, quia nesciebat eas notitia approbationis.
- 45 Dub. Quia videtur, q̄ saltem propter virtutē virginitatis debebant agnosci? Resp. Hier. q̄ licet virgines sint, vel corporis puritate, vel veræ fidei confessione, tñ quia oleum non habent ignorantur à sponso.
- 46 Dub. Quid est, q̄ veniunt nouissimè? Resp. Lyra, i. n. mis tarde.
- 47 Du. Cur dicit, vigilate itaq; &c. Ref. Hie.

- quod ex hoc intelligitur vniuersa, quæ dicta sunt esse præmissa, vt quia ignoramus iudicij diem sollicito nobis lumen bonorum operum præparemus.
- 48 Dub. De quibus die, & hora intelligit? Ref. Aug. de verbis domini, q̄ non solum illius futuri tēporis quo venturus est sponsum, sed suæ quisque dormitionis diem, & horam nescit. Vnde versus.
- Est olei natura triplex, lucet, cibatur, vngit. Hæc tria mirratū constat habere caput. Lux cœcis, cibus ē ieiunis, vntio morbis. Hic iubar ifundit, hos cibatur, hosq; fouet. Lux ē exēplo cibus ē dū pascit egenos. Vntio dum populis dulcia verba ferit.
- ¶ Alijs sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

DE MORTUIS.

Dixit Marta ad Iesum. Quare serua 6. ante dominicam de passione.

ALIVD DE MORTUIS.

Omne quod dat mihi pater. Io. 6. Hæc verba dixit dominus anno ætatis suæ 32. die 14. Aprilis, in die Martis.

HISTORICE.

Dñs ad se venire dicebat quicquid sibi genitor tribuebat, nec talem se eijcere foras, quoniam nequaquā vt suam, sed eius qui eum miserat voluntatem exequeretur de cælo descendisset, vt. s. ex sibi concessis à patre nihil perderet, sed vt illud in nouissimo resuscitaret die, & vitam possideat æternam in eum credens, resuscitetur que in nouissimo die.

Dubitatur super dictis euangelij.

- 1 **D**VBITATVR igitur qd est omne illud, qd dat pater filio? Ref. Lyra, i. facit mihi pater adharere nō solū fm presentē iustitiā, sed et fm æternā pdestinationē.
- 2 Dub. Quō pater dat tales filio? Ref. Beda, quod faciendo eos in filium credere per internam inspirationem.
- 3 Du. Quō tales accedunt ad Christū? Ref. Aleuinus, quod per fidem, s. formatam, vt sibi vniuntur.
- 4 Du. Quō tales non eijciet foras? Ref. Lyra, q̄ omnis pdestinatus tandē saluabitur.
- 5 Du. An voluntas filij sit alia à voluntate patris

eos solum qui sic manducarent, quos in nouissimo resuscitaret die.

Euangelica dubia sunt hæc.

- 1 **D**VBITATVR ergo cur dixit dñs predicta verba? Ref. Lyra, q̄ a Iudæos representat dicentes, q̄ ipse erat filius Ioseph, & quomodo descenderat de cælo, & nūc reddit causam eius qd dixerat.
- 2 Dub. Cur se dicit panem viuum? Ref. qui sup. quia præseruat à morte, & dat vitam æternam.
- 3 Dub. Quare multi manducantes hunc panem post damnantur? Ref. Aug. in hom. q̄ quia non manent in Christo, & in quo nō manet Christus procul dubio nec manducat eius carnem, nec bibit sanguinem, sed magis tantæ rei sacramentum ad iudiciū sibi manducat & bibit.
- 4 Du. Cur dicit & panis &c. Caro mea est pro mundi vita? Ref. qui sup. q̄ vt ostendat se esse panem non solum secundum diuinā naturam, quæ pascit omnia, sed etiam secundum humanam, quæ est assumpta à verbo Dei. Ideo dicit caro mea vere, &c.
- 5 Dub. An adhuc dedit, quia dicit dabo? Ref. Beda, q̄ dedit quando dedit discipulis cœna, & quando semetipsum obtulit Deo patri in ara crucis.
- 6 Dub. Quia videtur q̄ anima & sanguis Xpi nō fuerunt pro mundi vita? Ref. q̄ accipitur caro pro toto homine p sine docthe.
- 7 Du. Quia videtur mundum habere aīam, cum dicit pro mundi vita? Ref. q̄ hic capitur mundus non pro elementis, sed pro hominibus mundi.
- 8 Dub. Quia videtur quod sacerdos non debeat dare, quia dicit ego dabo? Ref. Lyra, q̄ Christus summus sacerdos est auctor huius sacramenti. Sacerdos autem profert verba in persona Christi, & ita ipse Christus dat p mysterium sacerdotis.
- 9 Dub. An panis consecratus sit vera caro Christi? Ref. Theo. q̄ sic, quia non dixit dominus panem quem ego dabo figurā carnis meæ gerit, sed caro mea est.
- 10 Du. De quo litigabant Iudæi? Ref. Beda, quia putabāt q̄ dominus particulatim carnem suam diuideret, & eis ad manducandum daret, & ideo litigabat.
- 11 Dub. Quia nō videt q̄ respondeat ad positū de eo q̄ litigabāt? Ref. Aug. ex ponēdo, q̄ d. quomodo qdē datur, & quis sit manducans

tris & filii secundum vero naturā humanā voluntas Christi non poterat descerepare à voluntate diuina, cum anima esset coniuncta verbo per realem vniōnem.

- 6 Dubit. Quō ergo intelligūt prædicta verba? Ref. Lyra, q̄ iste est communis modus loquēdi apud homines illius, qui sequitur voluntatem alterius.
- 7 Du. Quæ est voluntas patris? Ref. qui sup. q̄ pdestinatos saluare, & ita ipse venit ad perficiendum salutem electorum.
- 8 Dub. Quō intelligitur non perdat ex eo? Ref. qui sup. quoniam & si tales aliquando cadant in peccatum, finaliter tamen resurgunt, & sic non perduntur.
- 9 Du. Cur talem vult resuscitare in nouissimo die? Ref. qui sup. vt corpore & anima perfruatur gloria.
- 10 Dub. Cur bis dicit vt resuscitem eū? Ref. Aug. de corre. & gratia, ut nō ex solis rebus presentibus iudicent, sed aliam expectent vitam.
- 11 Dub. Quō videns filium habere vitā æternā, quia Iudas & plures alii viderūt Christum qui sunt damnati? Ref. Lyra, q̄ accipitur hic visio pro cognitione fidei formatæ.
- 12 Dub. Quis erit ille nouissimus dies? Ref. qui sup. q̄ dies resurrectionis generalis.
- 13 Du. Quia multi viderūt filium & crediderunt in eū, qui sunt dānati? Ref. q̄ ex supra dictis sic intelligitur, quod talis perseueret vsque ad mortem per fidem formatam.
- 14 Du. Quia etiam mali resuscitabuntur in nouissimo die? Resp. q̄ duplex est resurrectio vna bonorum ad gloriā de qua intelligit hic, & alia malorum ad ad interitum. Alijs sensib. mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

ALIVD DE MORTUIS.

Ego sum panis viuus. Ioan. 6.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis suæ 32. die 14. Aprilis, in die Martis.

HISTORICE.

Se panem viuum esse dicebat dominus à cælo missum, ex quo si quis ederet, i. eternū victurus esset. Huncq; suam fore carnē pro seculi vita. Quo vero pacto suam ad edēdū carnē daret, dum querebant Iudæi. Rñdit nisi suā comederent carnem, & sanguinem biberent, nequaquam vita frui possent, sed

das manducandi istum panem ignoratis, verumtamen nisi manducaueritis, &c.
 12 Du. Cum laici non bibant sanguinē, videtur quod non possint saluari? Ref. Ly. quod non est intelligendum quod hoc sacramentum sub vtraque specie sit fidelibus exhibendum sed tantum hoc modo a sacerdote sumendum, nam sub vtraque specie Christus est totus.
 ¶ Alijs sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

ALIVD DE MORTVIS.

Amen amen dico vobis nisi manducaueritis.

Quare in Evangelio proxime supra.

ALIVD DE MORTVIS.

Amen amen dico vobis quia venis hora Io. 5. c.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis sue 32. die 26. Septembris, in die Sabbati.

HISTORICE.

Iudæorū turbis aiebat dominus horā venire & adesse, in qua cum filii dei defuncti vocē audirēt, viuerēt, quā quædam modū genitorū semetipso vitā haberet, ita cōtulit & nato, potestatiq; iudicādi ei cōtulit cum hominis filius sit, nec ex hoc admirari, quā futura esset hora, quando cuncti iacentes in tumulis Dei nati vocē audiri essent, & qui operati fuissent bona, in resurrectione procederēt vitæ, qui aut mala resurgerēt iudicādi.

Recitanda sunt Evangelicæ dubiæ et solvenda.

1 **D**VBITATVR igitur. Cur dominus dixit prædicta verba? Ref. Ly. quia ante dixerat, sicut n. pater suscitatur mortuos & viuificat, sic & filius quos vult viuificat. Ideo dicit ut supra.

2 Dub. Cur dicit & nunc est? Resp. Chry. quod ne forte longum suspiceris tempus.

3 Dub. De qua viuificatione intelligitur? Ref. quod potest de vtraque intelligi, spirituali, scilicet & corporali, quia Lazarus, filius viduæ, & filia Archi synagogi resuscitati sunt.

4 Dub. Quomodo possunt audire vocem nisi viuant? Ref. quod Deo omnia viuunt & obediunt ad nutum.

5 Dub. Quomodo pater habet vitam in semetipso? Ref. Hyla. in lib. de synodis, quod cum deus pater sit vita per essentiam, ideo dicitur habere vitam in semetipso.

6 Dub. Quia videtur quod aliquando filius est

set sine vita, si dedit filio vitā habere? Ref. Aug. 17. De Trinitate dicens, intelligitur autem pater non sine vita existenti iam filio vitam dedisse, sed ita eum sine tempore genuisse, ut tanquam pater filio gignendo dedit cœterna sit vitæ eius qui dedit.

7 Du. Cur dicit, quia filius hominis est? Ref. Ly. quod d. quia omnia vobis visibilis bonis & malis.

8 Du. Cur non vult quod admirentur? Ref. quod d. adhuc maius faciet Christus homo.

9 Dub. Quod est illud maius quod faciet? Ref. qui super quod est illud quod sequitur, quia venit hora. &c.

10 Dub. Cur non dicit, & nunc est, sicut supra? Ref. Aug. de verbis Domini, quia ista hora in fine sæculi erit.

11 Dub. An illi qui tunc quando hæc dicebat non erant in monumentis audiant vocem eius? Ref. quod sic, quia illud verbum, suat, refertur ad illam horam, in qua erunt in monumentis omnes resuscitandi.

12 Du. Quid operatur vox Christi in resurrectione? Ref. y. quod Christi humanitas est organum diuinitatis, & ideo vox eius operabitur ad resurrectionem generalem futuram per modum instrumenti coniuncti.

13 Dub. Quid intelligitur per resurrectione vitæ & iudicij? Resp. qui super quod resurrectio vitæ est ad vitam gloriosam: iudicij vero ad condemnationem.

14 Du. Cur dicit qui bona fecerunt? Ref. quod super quia fides sine operibus bonis non sufficit ad salutem.

15 Dub. Quia aliqui reperiuntur non facientes nec bona neque mala, quid erit de eis? Ref. quod impossibile est tales reperiiri, cum non detur medium inter adimplentes præcepta & non seruantes, quia qui offenderit in vno, factus est omnium reus, qui vero non offenderit recte agit.

Alijs sensibus mysticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN DESPONSATIONE.

Accesserunt ad Iesum pharisæi tentantes eum. Matth. 19. cap.

Historia huius Enagelii facta est anno Xpi 32. 1. die Octobris, in die Dominica.

HISTORICE.

Dñm Pharisæi tentantes, inquirentesq; si aliqua

qua ex causa homini licitum foret propriam relinquere uxorem, responsum acceperunt, an vnquam legissent in principio creatum hominem masculum & feminam, dixissetq; quod ex hoc parentes dimitteret homo, & coniugii adhereret suæ, vnaque in carne duo foret, & ita iam nequaquam duo, sed vna forent caro, minimeq; potestatis humanæ existeret, vt a deo coniunctos separate valeat.

Evangelicæ dubiæ sunt hæc.

1 **D**VBITATVR. Quo dicuntur pharisæi Christum tentare? Ref. Hier. quod quasi cornuto eum teneant syllogismo, & quodcumq; respondeat pateat capio i; si dixerit dimittere uxorem quacumq; ex causa & ducenda aliam, pudicitia prædicator sibi videatur dicere contraria. Sin autem responderit, non omni ex causa debere dimittere, quasi sacrilegij reus tenebitur, & aduersus doctrinam Moysi, & Dei facere.

2 Dub. Cum dñs de hoc iam differuisset. Mat. 19. cur iterum quærent pharisæi? Ref. Chr. in hom. sicut si videas hominem affidue medicorum amicitias colentem, intelligis, quia infirmus est. sic & cum videas virum siue mulierem de dimittendis vxoribus, & viris interrogantes, cognosce, quia vir ille lasciuus est, mulier illa meretrix est, nam in matrimonio castitas delectatur. Libido autem quasi vinculo coniugii alligata torqueatur. opinabantur etiam dominum oblitum esse eorum quæ supra dixerat.

3 Dub. Cur nullam determinatam causam dicunt, sed quacumq; ex causa? Ref. Chryf. super Mat. quod tinerunt interrogare ex quibus causis, ne se ipsos infra angustias certarum causarum astringerent, sed interrogauerunt, si ex omnibus causis licet, scientes quia modum nescit nec infra terminos vnus coniugii capit libido, sed quæto magis exercetur magis accenditur.

4 Dub. Cur Christus non rñdit affirmatiue, vel negatiue, sed dicit, nunquā legistis, &c. Ref. Hier. quod sic responsum temperat, vt disciplinam transeat, scripturam sanctam ad ducens in testimonium, & naturalem legem, primamq; Dei sententiā secundo opponens.

5 Dub. Vbi legitur quod adduxit? Resp. quod d. Genesis 1. cap.

6 Dub. Cur dicitur, masculum & feminam creauit eos? Ref. Hier. vt ostenderet se-

cunda vitanda coniugia, non enim ait masculum & feminas, quod ex priorum repudio quærebatur, sed masculum & feminam, vt vnus coniugii consortia necterentur.

7 Dub. Cur non de cætero deus fecit, vt masculus & femina ex vno vtero nascerentur, vt essent magis vnus, quemadmodum volatilia, & quædam animalia producuntur? Ref. Chryf. quia deus masculum quidem creauit, & feminam propter necessitatem filiorum generandorum: tamē semper fuit castitatis amator, & continentia auctor. Ideo illum typum non seruauit in omnibus. si quidem vult homo nubere secundum primam dispositionem creationis humane, intelligat quid est vir & vxor. Si autem noluerit nubere, non habebit necessitatem nubendi, propter coniunctionem natiuitatis, ne forte videatur per suam continentiam in alterum perdere, qui nolebat esse continens, sicut dominus post coniunctum matrimonium iubet ne alter altero nolente se separet.

8 Dub. An homo debeat plus diligere vxorem quam parentes? Resp. S. Th. 2. 2. q. 26. ar. 1. 1. quod in quibusdam magis debet homo assistere parentibus, quam vxori, sed quantum ad vniōnem carnalis copulæ & cohabitationis, relictis omnibus parentibus homo adhaeret vxori, & sic intelligitur, relinquet homo patrem & matrem, &c.

9 Du. Cum caro viri sit alia a carne mulieris, quo sunt duo in vna carne? Resp. Hier. dicens primum est nuptiarum ex duobus vnam carnem, scilicet proles fieri, vel vt dicit Gl. in carne vna, in carnali copula.

10 Dub. Quia verba quæ adduxit dominus fuerunt dicta per Adam, vt patet ex textu Gen. & dominus dicit hic, quod qui creauit eos dixit ea? Resp. Ly. quod illa verba fuerunt Dei principaliter tanquam reuelantis, & ipsius Adæ instrumentaliter, & sicut proferentis.

11 Du. Cuius sunt illa verba, iam non sunt duo, sed vna caro? Resp. Chryf. in homil. quod fuerunt domini interpretantis legem.

12 Dub. Quo duo possunt esse vna caro? Resp. qui super quod sicut qui spiritualiter se diligunt vna anima dicuntur, dicente scriptura, omnium credentium erat cor vnus & anima vna, sic vir & vxor qui carnaliter se diligunt vna caro esse dicuntur.

Dub.

In desponsatione:

x3 Dub. Cur concludit, quos Deus coniunxit homo separet? Ref. qd respondet principalis questio. ut Chry ostendit in hom. dicit, quo querant pharisæi. f. dimittere vxorem quacunque ex causa. & ex hoc demonstrat, qd & præter naturam, & præter legem est vxorem dimittere. præter naturam quidem quia vna caro diuiditur, præter legem, quoniam Deo copulante & iubente non diuidi vxor dimittitur.

ALLEGORICE.

Mysterium hoc Apostolus in Christo & ecclesia dicit. Christus. n. quasi patrem deseruit cum de cœlis ad terram descendit, & matrem deseruit. i. synagogam propter infidelitatem, & adhæsit vxori suæ sanctę, scilicet ecclesię, & sunt duo in carne vna, i. Christus & ecclesia in uno corpore.

TROPOLOGICE.

Instruimur neminem doctore nobis tenere debere, ne ex eius responsione remaneamus confusi: & coniugati, instruuntur, vt se inuicem diligant, nec carnem suam, que

vna est scindant, vel diuidant. Item & religiosi deo spiritualiter coniugati, ne apostatando retro respiciant, cum sint unus spiritus cum deo. ut non separentur ab eo.

ANAGOGICE.

Eleuemur in contemplationem cœlestis glorię, in qua vtriusque sexus homines qui deo hac in vita militarunt, deo ipso inseparabiliter fruuntur, parentum carnalium fortasse damnatorum affectu dimisso suam diuinę voluntati conformantes voluntatem, qui Deus erit omnia in omnib. & tanta vnitate nestentur, vt dicitur Apocalip. 3. r. cap. quod tabernaculum dei cum hominibus, & habitabit cum eis, & erit eorum Deus: qui mihi ex sua abundantissima gratia concessit, vt ad finem huius operis deuenirem ad honorem Diuinitatis superexcellentis, & utilitatem totius ecclesię militantis. Cuius est parer & sponsus immaculatus, qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

F I N I S.

Series Chartarum.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr.

Omnes sunt Quaterniones.

